H. Ehl. 746.

1.2.15

II.

1875.

FRIDERICI SPANHEMII Fr. F.

INTRODUCTIO
AD
CHRONOLOGIAM,
ET
HISTORIAM SACRAM,

Ac præcipuè

CHRISTIANAM,

Ad Tempora proxima Reformationi.

Cum neceſſariis caſtigationibus CÆSAR. BARONII.

AMSTELÆDAMI,
Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS, BOMIUM, WETSTENIUM, WOLTERS, & a SOOMEREN. 1694

Bayerische
Staatsbibliothek
München

SACRAM
HISTORIAM

ET

CHRONOLOGICAM

VD

INTRODUCTIO

FRIDERICI SPANHEMII F.

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, D. CAROLO,

DEI GRATIA COMITI PALATINO ADRHENUM, S.R.I. ARCHITHESAURARIO ET ELECTORI, DUCI BAVARIÆ &c.

Domino suo Clementissimo.

EDit ad Te, DOMINE, ELECTORALI hodie Trabeâ fulgentem, sed redit adultior, & convenientiore habitu, Introductio hæc qualiscunque mea, quæ in primo sui ortu, magis exucca neglectaque, HÆREDEM Te tantæ Dignitatis in sui patrocinium appellaverat. Et quas tum causas habuerim nuncupandi SERENISSIMO Tuo Nomini hanc Tabellam sacræ vetustatis,

hoc fluctuantis, nec mergendæ tamen, Ecclesiæ Speculum, has Christianorum Principum, Imagines quorum Tu genus à CAROLO M. ducis, ac mensuram virtutibus imples, quæ etiam nuper accesserint, quum subirem Tua limina, Tuos vultus, interest sanè & meâ, & publicæ rei, compendio referam.

Fuit Diogenis Pythagorici quoddam effatum, Stobæo prodente literis, Tria desiderari in legitimo Principe, nimirum ut *Belli Dux* sit, ut *Judex*, ut *Sacerdos*. Nec in obscuro est Principatui adjunxisse Sacerdotii jura Ægyptios, Æthiopes, Persas, Indos, Syros, Phœnices, Amphictyonas, Lacedæmonios, Delios, Cappadoces, & quicquid propemodùm fuit cultiorum Gentium, ne Romanâ exceptâ quæ eosdem & Cæsares & Pontifices vidit, uti eosdem & Asiarchas & Sacerdotes. Quin & fuerunt ea Reipublicæ Judaicæ tempora, quando summa rerum penes Pontifices fuit, quemadmodùm translato ad Maccabæos Imperio summum illi Sacerdotium accessit. Benè tamen ac sapienter instituit cùm Judæorum tùm Christianorum supremus Legislator, ne vel Thuribulum Reges, vel

Prin-

Principatum Paſtores Eccleſiæ ſuæ capeſſerent. Adeò res diverſiſſimas eſſe voluit, & (quod Syneſius hac in cauſâ dixit) ἀσυγχύτως καὶ ἀσυναπίτως, Imperium & Sacerdotium, Dominium ac Miniſterium, Sceptrum & Pedum, Thronum & Suggeſtum, coërcendi & ſuadendi munia, ἢ πολιτικῷ χρεῖῳ καὶ ἢ ἱερωσύνῃ. Et ſi quod res eſt ingenuè dicimus, verè tùm *in Eccleſiam Venenum infuſum eſt*, quando ſuſtulerunt ſe Regio faſtu Chriſtiani Sacerdotes, ſibique non aſſuetæ aut natæ ad ſceptra manus Throni, Hierarchiæ, Tribunalis, Juriſdictionis, Poteſtatis, atque Principatûs jura vindicarunt,

Eſdras ceu quondam Populo jus dixit, & idem
Interpres Solymâ Legis in urbe fuit.

Nempè ad poteſtatis internæ tribunal rapuêre quæ externi imperii, ſpiritualium obtentu in ſæcularia invaſum, & τὸ ἱερωσυγεῖν converſum in τὸ ἱεραρχεῖν, ac Miniſterii officium in Magiſterii dignitatem. Quæ labes per Romanos Pontifices primùm, tollentes ſe ſuperbo vertice, & æſtuantes anguſto quaſi limite Mundi, à

Sæculi VII. temporibus irrepsit; major indulgentiâ Pipini, Caroli, Ludovici, qui non Tarpejum modò Pontificem, sed & inferiores Episcopos gladio cinxerunt, & Sacerdotio adjunxerunt Principatum, hodieque in Germanis Antistitibus conspicuum.

Neque tamen sic divisit munia Legislator, ut alterum alterius solicitudini, ut Sacerdotes Principum imperiis, aut res quæ ad Ecclesiam & Religionem attinerent horum curis atque administrationi eximerentur. Quanto enim arctiore vinculo colligantur Pietas & Justitia, Religio & Securitas, reverentia Numinis & illa Principum, pacis Divinæ sensus & Humanæ studium, felicitas Animorum & altera Societatum, tanto impensiore curâ incumbendum est Majestati, ut Sacra ex Dei Christique instituto ritè ac solicitè peragantur. Estque hæc princeps omnium cura, in Terrarum Dominis, Imperiorum quædam basis, hæc parens tranquillitatis, hæc virtutum fœcunda mater, hæc vitiorum quæ stant in præcipiti profligatrix, hæc calamitatum Dea averrunca, hæc alumna felicitatum, hæc solatium bonarum mentium, uti est malarum frænum,

ruen-

ruentiumque in commune nefas fortiſſimum repagulum. Neque ſanè lætiores unquàm res Eccleſiæ fuerunt, nunquam ea aut meliùs conſtituta, aut fortiùs defenſa, aut feliciùs repurgata, vel adminiſtrata pacatiùs, quàm quo in majorem illa Principalis ſolicitudinis partem advocata fuit. Et ſi quid inducere unquàm valuit juſtitiam in Tribunalia, concordiam in Societates, diſciplinam in Familias, religionem in Sacramenta, ſubjectionem in Cives, officiorum memoriam in Singulos, conſenſionem denique in Sacra & in Sacrorum adminiſtros, una eſt cura Pietatis, in illis penes quos eſt authoritas Regiminis.

Nec rei hujus, SERENISSIME PRINCEPS, fidem faciam *ex Annalium* Eccleſiæ utriuſque vetuſtate, neque jam aſſurgam ad Regni Judaici, vel ad Chriſtiani Imperii meliora tempora. Nihil memorabo hoc in loco Conſtantinos, Gratianos, Theodoſios, cæteroſque felicis recordationis Principes, qui relictis Sacerdotali miniſterio τοῖς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ſeu quæ *intrà Templum* ſacra conficiuntur, vel quæ ad *forum interius* ſpectant, ſibi ut peculium quoddam ſervavêre ἢ ὅπως-

πλὴ

πλὴ, seu ἐφοδίων interprete non semel Philostorgio, τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, seu quæ *extrà Templorum* (id est functionis Sacerdotalis) ambitum constituta, pertinerent ad *forum exterius*, ad externam Ecclesiæ constitutionem ac gubernationem. Quo potissimùm nomine, pari cum Cæsaribus prioribus appellatione, sed dispari instituto, additus Constantino & Successoribus *Pontificis Maximi* Titulus, quem deinceps Gratianus, ne quid Ethnicæ superstitionis adhæreret, re servatâ, prudenter abjecit. Et convenientior utique appellatio Ὑπερεπισκόπου *Superinspectoris*, vel Episcopi Episcoporum, quâ & Constantinus, & posteà Carolus, uterque verè Magnus, insigniti fuisse memorantur. Hæc & id genus alia, ex Archivis Ecclesiæ Veteris deprompta, nec patientiæ Tuæ, nec hujus angustiæ argumentum esse convenit. Illud mihi multo maximum est, fuisse in hac temporum senectâ, ævum nuper labebatur, & fuisse in Majoribus quidem Tuis, adflictissimâ tùm Ecclesiâ, ac turbatissimis rebus, eum omninò Principem qui, non magnitudine Imperii sed curâ Religionis, supergressus est ævum omne prius, ac demùm

Ὑπερε-

ὑπερεπισκότε perfectiſſimam imaginem venturis ætatibus exhibuit.

Cogitas hoc ipſo, CAROLE PRINCEPS, Atavum Tuum, FRIDERICUM re & nomine PIUM, nullis Palatinæ, nullis Belgicæ Eccleſiæ tacendum Memoriis. Simul ille Septemvirale in ſolium aſcendit, ſimul deſcendit ad omnes curas quæ, non in Principe ſed in Epiſcopo, deſiderari unquàm potuerunt. Nec gravius aliud ad extremum vitæ ſpiritum ſolicitâ mente agitavit, quàm ſi quâ ratione poſſent Eccleſiæ emendari, zizania radicitùs evelli, controverſiæ minui, lites dirimi, concordia ſervari, turbulenta ingenia in ordinem cogi, errantes in viam revocari, contumaces plecti, rudes Catecheſibus inſtitui, Miniſterium S. Doctrina, Diſciplina, Ritus, Ordo omnis, ad normam Apoſtolicam conſtitui, aut in rebus mediis ad *convenientiorem ingeniis & moribus Eccleſiarum ſuæ Ditionis formam*, quæ ſunt magni Altingii voces. Quâ in omni re non ſuos modò Theologos, Dillerum, Olevianum, Boquinum, Tremellium, Junium, Dathenum, Urſinum, Heideum, Taffinum, ſed & locorum intercapedine diſ-

 jun-

junctos, ac procul agentes Melanchthonem, Martyrem, Musculum, Sadeelem, novasque tùm Gallicanæ Disciplinæ constitutiones, in consiliorum societatem adhibuit. Ejus verò uti sanctissima alia, & admiranda, sic in *Belgicas* speciatim Ecclesias merita, nihil attinet hoc in loco commemorare: Submissis videlicet qui laborantes juvarent, adflictas erigerent, & consiliorum atque officiorum communione Palatinis Sororibus conjungerent, receptis etiam in paternum quasi sinum qui se Inquisitorum sævitiæ subduxerant, adscriptisque Heidelbergæ, Schonaviæ, Francothalii, & in vico S. Lamberti Ecclesiis, quæ in hunc istìc diem colliguntur. Ne dicam auxiliarem Exercitum à FRIDERICO acceptum & in *Belgium* deducendum, quem GUILIELMUS Auriacus, vindex libertatis, Albani cruentis molitionibus opponeret.

Equidem ut Scripturarum fuit scrutator assiduus FRIDERICUS, ità quoque Sacrarum Antiquitatum studiosus indagator, & observator prudens antiqui moris, in Constitutionibus Ecclesiasticis sanciendis, Pastoribus præficiendis vel removendis, Clero in officio coër-

coërcendo, Hæresibus profligandis, Controversiis sopiendis, præcavendis Schismatis, convocandis moderandisque Synodis, Canonibus & judiciis Synodorum cognoscendis, Appellationibus Clericorum admittendis, aut Scholis Christianis erigendis, dotandisve. Ad piæ hujus matris exemplum suas Ecclesias, Scholas, Clerum omnem composuit FRIDERICUS Septemvir, editâ Constitutione Anno MDLXIII. supergressus ut sapientiæ prudentiæque, ut infucatæ pietatis, sic invicti animi laude modum humanæ admirationis. Adeò major se ipso visus est, quum à Flaccianis circumventus, ac penè jam oppressus, frigidam suffundente Contarano Cardinale, unus ille, in Comitiis Imperii Anni MDLXVI, audiente stupenteque Cæsare, impendenti Reformatis ruinæ caput subderet, ac turbulentissimæ tempestatis impetum, conjuratamque in se penè omnem Germaniam, incredibili constantiâ & fortissimis ad Maximilianum vocibus sustineret: *Eâ se erectum causæ fiduciâ, ut, re ità exigente, in medio Urbis Augustanæ foro,* (quod amplissimum erat) *causam dicere, & Cives universos judices appellare non dubita-*

ret:

ret : Cæſarem ſe reſpicere , Dominum agnoſcere , at in iis quæ ad Religionem attinerent , non alium præter Dominum Dominantium , ac Regem Regum : Non jam agi de capite , ſed de ſalute ejus Animæ quam unus illi ſibi vendicaret , qui redemptam proprio ſanguine cuſtodiendam iſti Capiti credidiſſet : Calvini , quod ſibi vitio verterent , nec vidiſſe unquàm ſcripta , nec legiſſe ; Catecheſim verò , cujus nomine ad interdictum vocaretur , non ex humanis ſed ex Divinis conſtructam eſſe vocibus , perpetuo margini adſcribendis : Quod anteà , & ſæpiùs , ac in ipſo Septemvirali Conventu , ultrò obtuliſſet , iterùm ſe contendere , devotis quidem à Cæſareâ Majeſtate , fraternis autem à reliquis atque amiciſſimis precibus , ut ſe erroris , ſi in aliquo fortè verſaretur , ex Dei Verbo arguerent : Adeſſe volumen Bibliorum (adſtabat nempè Caſimirus Filius , manu geſtans) *ex quo ſi vel Cæſari , vel Principibus viſum eſſet revocare errantem , id verò ſummi ſe beneficii loco habiturum eſſe : Sin minùs , conſcientiæ non ultrà vim admoverent , quod nec feciſſet Ferdinandus , in Conventu Francofurtano , Anni* MDLXII. *De cætero , ſi terrenis & fluxis contra fas omne excideret , penſaturum eſſe melioribus ac duraturis Numen , eſſeque*

pa-

— pati pœnas, quàm meruiſſe, minùs.

Hæc FRIDERICUS ille Tuus, cui debet, ſecundùm Deum, Palatina Eccleſia Reformationis opus, tot profugæ Eccleſiæ ſacrum Aſylum, per Germaniam reliquæ jus Auguſtanæ ſocietatis, Batava ſuas Catecheſes, ſuos in Hoſtem animos, Leyda noſtra ſolutam obſidionem priorem ſuppetiis per Filium miſſis, Gallicani cœtus ſuam libertatem indè ab expeditione Gaſimiri, Scholæ Verſionem S. Codicis Tremellianam, Syntagma Confeſſionum quam moriturus Princeps Teſtamento ſuo inſignem inſeruit, ac Tu, DOMINE, poſt CASIMIROS, FRIDERICOS, CAROLOS LUDOVICOS, earum virtutum domeſticum exemplar, quarum hodie ſpirans Imago es, ac illius virtutis quàm maximè quæ reliquarum in Atavo illo Tuo ſumma fuit & compendium.

Nihil auribus, DOMINE, nihil Tuis in me beneficiis, & noviſſimis illis, dedero, veritati omnia, ſi dixero redditum in CAROLO Fridericum III. non minùs Cœleſtis Animi quàm auguſtæ Dignitatis ex aſſe Hæredem, Delicias Palatinæ Gentis, Sola-

tium

tium Ecclesiæ, Piorum desiderium, sacrarum Literarum atque humanarum, quas inter natus juxta & educatus es, grande decus ac præsidium addam REGIÆ CONJUGIS, cujus

Et Genus, & nivei mores, & lumina, frons que
Par animo, flammæ causa fuêre Tuæ,

ζωὴν καὶ ψυχήν. Simul atque, consecrato supremâ die CAROLO LUDOVICO, redditum Te vidisti avito Solio, ac subditis Tuis, non Principis solùm sed & Sacerdotis animum ostendisti, ut quondam ad Theodosium Augustum Leo Romanus, dùm antè omnia incubuisti in hanc curam, ut redderetur Deo quod Dei est, constaretque sua Religioni sanctitas, suus Sacris honos, sua Precibus reverentia, sua Doctrinæ à majoribus acceptæ integritas, uti sua Sabbathis religio, coetibus sui Pastores, ac Pastoribus stipendia, suum denique pietati præmium, impietati scelerique supplicium. Quod verò in arce ponendum est, præiviisti non Edictis tantùm sed etiam factis, non auditum illud *Ite*, sed *Venite* Cives mei, ac medias in-

ter

ter curas Terreni regiminis Cœlo ſuperiſque vacare obſervatus es, & Deum in conſiliorum omnium præſidium adhibere, aſſiduis precibus fatigandum, appellandum in adverſis, laudandum in proſperis, in omnibus futurum Sacram anchoram, juxtà Tuum illud, SUSTENTAT.

Scilicet in vulgus manant exempla Regentum,

& quod Emblemate quodam PHILOTHEUS Tuus expreſſit, *Dum ſplendent*, gratiâ ac virtutibus, Principes, *& omnia ſplendent.*

Quid jam referam decora reliqua laudum quæ Thuanæi Annales in FRIDERICO, nos in CAROLO ſuſpicimus, quem *integritate*, *liberalitate*, *humanitate*, *beneficentiâ*, *nulli ſuorum temporum inferiorem Principem* pari concentu vocum effert omnis Ordo, clamant omnes ſubditi Tui, quibus veluti lucem, animam, ſpiritum reddidiſti, poſt triſtia formidoloſiſſimi temporis nubila, & longam noctem, ſed Sole redituro. Ut quod in Memnonis ſtatuâ *Symbola* verè *Chriſtiana* effinxêre, ubi Solis radiis incalue-

rat,

rat, ſolutâ in ſuaves modulatus, ac ſubſiliente veluti gaudio, id ipſum, poſtquam verni inſtar Solis affulſiſti, in Aulâ, in Curiâ, in Muſis, in Civibus, in Agris ipſis frugibuſque, his meis oculis adſpexiſſe me nuper lætâ recordatione geſtiam, quum ad Hartum in Nemetibus primò, hinc Francothalenſem intrà Arcem, tandemque ad Nicri Rhenique ripas Tua Regna ſalutarem.

Ac quàm Sereno vultu, quàm blandis vocibus, quantiſque, PRINCIPUM DECUS, Clementiæ argumentis exceperis advolutum me ELECTORALI Solio TUO, & in interiora etiam animi TUI admiſſum, uti quotquot TE Palatini circumſtant, ſic quod pectori meo appendi voluiſti munificentiæ Tuæ Inſigne, additis honorum Titulis, & *Conſiliarii* in negotiis apud Celſiſſimos Ordines gerendis dignitate, prolixè teſtantur.

Quæ cùm ità ſint, SERENISSIME PRINCEPS, non indignaberis, ſcio, ſuſpendenti Tuo in Sacrario, devoto cultu, Eccleſiæ has utriuſque origines, has Hiſtoriæ Sacræ amoenitates, quia Tuas, quia ad Ni-

PRÆFATIO.

Nicrum mihi primùm natas, quia conſecrandas TIBI uni, gratâ Beneficiorum ſignificatione, dùm conſecras curas omnes Tuas beandæ in pacatâ Republicâ Eccleſiæ, hinc conſiliis Tuis ab extraneo milite, illinc ab errorum infelice lolio, ac factionum improbis ſtudiis, Tuis conſtitutionibus ſecuræ. Addat Deus Opt. Max. tantis muneribus perpetuitatem, faxitque ut magnorum illa SOBOLES REGUM, quam ſacro TIBI fœdere junxiſti, ſit & *paritura Reges!*

ELECTORALIS TUÆ
SERENITATIS

Lugd. Batav. Kal.
Martiis Greg.
A. Vulg. CIↃ IↃ CLXXXIII.

Devotiſſimus cliens,
FRID. SPANHEMIUS FR. F.

***

PRÆ-

PRÆFATIO
PARÆNETICA

Quâ

Ecclesiasticæ Antiquitatis

Studium commendatur,

Et hujus Introductionis redditur ratio.

IRia *sunt potissimùm rationum genera, quibus hominis animus ad rei alicujus sive contemplationem sive amorem impelli consuevit, dignitas nempè argumenti, utilitas, suavitasque, quæ singula hominem ducere solent, universa etiam trahere, si non rapere. Et quod sunt lanci pondera, id sunt animo rationum momenta quibus potenter suaviterque inflecti solet, ferrique affectu quodam in id quod in se eximium, sibi autem utile, dulceque esse compererit. Quæ singula ut summâ consensione ad* Ecclesiasticæ Antiquitatis *commendationem faciant, id verò mihi est in hujus* Introductionis *limine pauciſſimis enarrandum.*

Neque enim moramur contemptores animos, Suffenos sibi solis, qui suorum modò studiorum cupidi, quæ non ipsi tractant fastuosè despiciunt, & ea solùm efferre laudibus didicerunt ad quæ illos seu fors, seu natura, seu studiorum quædam ratio pertraxit.

Equidem ut à nobilitate *sermonem exordiar, si statuerunt pretium Vetustati quotquot sunt justi æstimatores rerum, quibus*

est ingenii solertis eximium decus;

Si incredibili studio fuêre vel conquisita vel asservata quæcunque referunt imaginem

— — — — — — — vetusti

Moris, & antiquas testificantur opes;

Si in Regiis hodieque Gazis exesus rubigine Nummulus, Urnis conditi Cineres, vitiata ævi dentibus Saxa, & si quæ prisco marmore Effigies stetit aut ære; quid magis in pretio æstimioque fuerit Christiani hominis, quàm vestigia sanctioris ævi, & quicquid ex ruderibus piæ vetustatis ad nos usque transmissum? Si quicquid est vel fuit profanarum Religio-

ligionum, quicquid penè Gentium quà patet Orbis, omnes venerabundæ Heroum ſuorum reliquias, exuvias, imagines, crepundia ipſa coluerunt, ipſime olim Ægyptii, Græci, Romani, hodieque Indi, Chinenſes, Muſulmanni, vulgatis exemplis, adeone hoſtes videremur inſanæ ſuperſtitionis, ut etiam ulciſceremur contemptu quodam veteris Religionis ac priſtini Sacri memorias, & documenta? Si pretium operæ ſummis quandoque Viris fuit, inquirere in rem Nummariam, aut Veſtiariam, aut Militarem antiquorum; in eorundem Sacra, Feſta, Ludos, Certamina; in Ritus ac Conſuetudines Belli & Pacis, Fœderum, Nuptiarum, Conviviorum, Funerum, Judiciorum, Magiſtratuum; in Statuas, Inſcriptiones, Fabricas, Inventa, Publicas operas; in Artes, Diſciplinas, Sectas, Familias, haſque è Stoâ, aut Peripato, aut harâ Epicuri; imò etiam in voculas, literas, apices, lectiones antiquas, de quibus ut de ſummâ rerum inter principes eruditionis Criticâ ſagacitate litigatum eſt: Itanè nobis res ſacra vileſceret, in ſitu quaſi & ſqualore neglecta, ut cenſeremus dignam minùs noſtrâ inquiſitione priſcam Eccleſiæ Fidem, Labores, Certamina; priſtinos Ritus, Ceremonias, Diſciplinam; addam Doctores, Antiſtites,

Con-

Concilia, Scripta, & quicquid Sacris Annalibus proditum? Id saltem, opinor, in confesso est, navasse publico egregiam operam, hinc amplissimis semper præmiis accitos, qui Civilium memorias temporum, Imperiorum vicissitudines, Rerumpublicarum ortus & interitus, fata Populorum, gestà Ducum, Macedonum aut Romanorum latè dominantium Victorias, quin ipsas Urbium ac Municipiorum origines, Principum genealogias, Familiarum insignia, Virorum Illustrium vitas vel enarrarent voce, vel chartis commendarent. Quanto autem dignius est nostrâ diligentiâ istud argumentum, ex quo ut veræ eruditioni lucis plurimum, sic fidei nostræ roboris haud parùm accedit, imò quod est alterum hujus veluti fulcrum ac pedamentum? Quanto, inquam ego, præstantius reserare Archiva Ecclesiasticæ antiquitatis, pandere Judaicas & Christianas origines, arcessere è sacris fontibus tot Gentium, Populorum, Linguarum, Fabularum, Paganarum Constitutionum, ac profanorum Cultuum primordia, & ducere lineam, perpetuâ temporum successione, ab Ecclesiæ natalibus ad hanc quandam ejus sectam? Quanto certè nobilius contemplari doctrinæ, quæ nos Cœlo infert, instar perennis fluvii è montibus Israëlis, scatu-

ſcaturiginem, propagationem, errores; cernere Eccleſiarum, quâ Sol *oritur & occidit, diverſas veluti phaſes, incrementa & decrementa, ortus & occaſus; ſtupere rem Chriſtianam modò afflictam, oppreſſam, extinctam, modò ſuis ex cineribus totiens ac glorioſè renaſcentem; vel etiam intelligere veteris Diſciplinæ, ac publicorum Rituum conſtitutiones, mutationes, aliorumque ex aliis, prout crevit ſuperſtitio aut libido dominandi, creſcentem ſine fine multitudinem? Quanto momentoſius eſt conſpicari naſcentes ex Orco Hæreſes, ex Lernæâ palude hydras, nulli Herculi, ſoli ad extremum Chriſto conficiendas; mirarique Tiberinum Pontificem ſucceſſivis aulibus ex Paſtore Principem, imò ex Homine Deum, ac Vicariæ poteſtatis obtentu Chriſtum ipſum de ſolio deturbantem? Denique quanto jucundius contueri Aſſertorum tantæ veritatis indè à primâ ætate, ut longiſſimam ſeriem, ſic fortem animum, mentem invictam, exitus triumphales,*

— — — dignataque nomina Cœlo,

ad hæc Monumenta *doctrinæ & ſanctitatis, quæ arrodere ſanè livoris dentes aut vetuſtatis, abolere autem nulli potuerunt? In quibus omnibus ut ſunt vera obſcuris involuta, certa dubiis,*

büs, historica fabulosis, genuina commentitüs; sic censuisse illa acri judicio haud tam visa est ignobilis opera, ut non eâ cumprimis aucupati sint laudem eruditionis (nec excedam nunc Belgii nostri finibus) Scaligeri, Grotii, Vossii, Cunæi, Heinsii, Salmasii, Blondelli, Gronovii, id genus Heroës, ut superstitum pudori parcamus,

— — quorum se pectore tota vetustas
Condidit.

Sæpenumerò indignata mens mea, esse qui in hoc nostræ mortalitatis modo ea consectantur, quæ parum seu ad vitæ communis usum, seu ad splendorem literarum, aut tranquillitatem animorum faciunt. O quantum est inane in hominum studiis, captantium persæpè difficiles nugas, de fumo, de vocibus vitâ totâ disceptantium, aut cum Nerone Isthmum Corinthiacam perfodere molientium! Mihi credite, sæpè parva, sæpè ludicra, sæpè noxia, falsis Jub nominibus placent. Hic illaudatâ curiositate vestigare occulta, rimari futuri temporis exitus; ille neglectis quæ nos circumstant sola Astra contemplari, quin sidera ipsa audacì cupiditate transcendere. Hic Thema natalitium erigere, quis Planetarum aspectus nascentes

ſcentes exceperit, quæ frontis quæ palmæ lineamenta anquirere, fata hominum coacturus ſub leges ſuas; illi conſilii anxius agitare grandia, volvere ac revolvere animo res magnas, mox facturas abortum, intercipiendas ſpe fallaci, ac tenues in auras abituras. Hic mirâ diligentiâ, & pædagogico ſtudio, inquirere in errores Ulyſſis, in Penelopes procos, Jaſonis expeditionem, Homeri patriam, vel reciprocantis motum Euripi cauſas, oborturo etiam ex rei difficultate vitæ tædio vel magno Ariſtoteli; ille verò conſeneſcere in unius Tullii admiratione, vel in unîus quandoque Magiſtri vitiis imitandis, ut qui olim Demoſthenis impedimentum, Ariſtotelis τραυλότητα, Marci Tullii verſus, aut Platonis elatiores humeros, præpoſterâ æmulatione effingerent. Hic ſollicitus modò eſſe quàm benè dicat, non quàm utiliter faciat, vel quàm argutè diſceptet, pleno ſæpè ventre de Jejunio, aut de ſobrietate, merſâ in pocula mente; alius verſare & animum & libros in omnes partes, ut adſtructa viris principibus deſtruat talionem ipſe experturus, vel ut inveniat non vera ſed nova, quæ ſcilicet antè ipſum nemo, ſed & nemo poſt ipſum cogitabit. Iſte litare ſolis Muſis, ſoli Apollini, ut

ſuat

fluat carmen venâ liberiore audiatque nimis Poëta, *quod* vitium valdè periculosum *Martialis ipse censuit*; *alter scurrilibus amicè capi*, *undè*

multi oriantur risus dulcesque cachinni,

ac ridere divina omnia & humana, sæpè invito vultu, vel etiam

— — — — Sardois amarior herbis

grassari sævo cum joco in fratres, in bonos, queis prudens est amata simplicitas. Et si revoco memoriam præteriti temporis, quid taceam Scholasticorum vanissimum studium, quo hoc unum egisse videntur ut in Sacrarium Dei temerarii irrumperent, ut Christum triumphantem curiosiùs (quod Mariæ *interdictum fuit)* contrectarent, *aut quæstionibus stultis & otiosis se suosque dementasse crederentur.*

Verùm enimverò nemo sit qui pari cum superioribus loco habeat studium hocce divinarum Antiquitatum, nemo qui utilitatem *illius, diffusam per omnes propemodum Disciplinas, sed maximè sacram, me etiam tacente, non assequatur. Imo quo reconditâ magis fuêre eruditione Viri omnis*

nis Ordinis, hoc plus in illius amorem atque admirationem rapti.

Et Vos præ cæteris hoc in limine volo, quotquot Christianæ veritati *vel aſſerendæ vel vindicandæ operari animum induxiſtis veſtrum. Enimverò prout illa ſempiterna & antiqua res eſt, prout* verum eſt quodcunque primum, *ità nulli in eandem ſurrexêre veritatem, ſeu occulto Marte ſeu aperto, qui non Gabaonitarum aſtum, fictâ ſpecie remotæ originis, dolumque advocaverint. Nulli hodiêque prima illius fundamenta ſubruere moliuntur, qui non errores repetant altiùs, & mentiantur ſeſe Filios Antiquitatis. O quantum (dixit ille)* Græcia mendax, *ſed ô quantum* Roma mendax *audet in Hiſtoriâ! Quas non contexere fabulas* multo vigilatæ labore, *ſed ſervire tantùm natæ*, Surii, Turriani, Baronii, Bellarmini, Binii, Genebrardi, Bzovii, Rainaldi, Petavii, Allatii, Labbei, Godavii, *Maimburgii, ac ſimilium paginæ? Ut donare illi antiquo habitu heri & nudius tertius nata! Ut iidem Chriſti Apoſtolos, ut ſanctiſſimos Martyres ornare Mitris, Tiaris, Apicibus, Lituis, Cucullis, Birrhis, Togis flammatis, imò Radiis & Aſtris! Ut Petri ima-*

ginibus tantùm non ſubſcribere quod olim iconi Alexandri, Deo Cœlum, illi Terra; *vel quod Choſrois alteri*, inter Homines Deus! *Ut quicquid eſt Romæ dignitatum, quicquid Miſſatici apparatûs, quicquid Gentilis ſuperſtitionis, vel terriculorum quibus Populi continentur, adſcribere gnathones priſcis ætatibus! Simulque fingere pro libidine ac refingere facta antiqua, ſupponere adulterinos fœtus, obſcurare apertiſſimos ſenſus, diſpungere, expurgare, eludere, torquere, pudore omni poſito, quicquid eſt adverſum hodiernis moribus, & Tarpeiæ dominationi, & iis quidem artibus quæ vel exercitatiſſimis in hâc palæſtrâ ingeniis, ſi non fixêre crucem, certè laborem peperêre, minùs verò cautis fœdè impoſuerunt. Quid jam* Fauſti Senenſis *infauſtos nepotes dicam, criminatos blaſphemiæ ſuæ ſacram vetuſtatem; cauſatos Trinitatem (horret animus meminiſſe!) vel Simonis pullum eſſe, vel Sabellii, vel Septimii, aut Novatiani; commentos à Nicænis demum temporibus fuiſſe Filium Patri Deo adæquatum, nec adoptaſſe Catholicos niſi quæ Hæreſium antè monſtra genuiſſent? Quid memorem prætereà* Marcionis *vel* Montani, *quid* Pelagii *vel* Fauſti Regienſis, *quid* Neſtorii *vel* Eutychis,

tychis, *quid* Novati Donative *hodiernas propagines, sub larvâ Antiquitatis, sub habitu veteris Disciplinæ imponentes mortalibus, planè istorum ad* Parentum *exemplum, qui etiam ad tempora se priora pari jure provocabant? Quorum omnium ut intelligatur inter se conspiratio, ut larvæ detrahantur, ut abstergantur fraudes, ut contumeliæ diluantur, ut infirmentur præsidia, & ictus retundantur, quis vitio vertat si sacrorum Candidatos maturè adversus ea ipsa muniendos Introductione quâdam arbitramur, ne ad Gorgonis illius conspectum stupeant; ne etiam sonent ignaris auribus nomina utriusque Ecclesiæ* Patrum, *sic* Hæresium, Conciliorum, Ordinum *sacrorum*, Dignitatum, *alia id genus, nullo rerum intellectu; tandem ne rudes sint priscæ Disciplinæ, nullâ ipsis ideâ melioris ævi, & fundamentis in hoc genere nullis vel positis vel exploratis?*

Num verò etiam eos in hæc studia vocavero, in horum & illos desiderium accendero, qui Sæcularibus Disciplinis applicantur? Vocari scilicet nostra ad subsellia quotquot vel Politioribus literis, vel Civili scientiæ, vel Jurium prudentiæ, vel etiam Medicæ arti totos sese consecrarunt?

runt ? Facio tamen , veniamque me facilem impetratu-rum eſse confido. Enimverò tractatis liberiores artes & *ſtudia humanitatis ! Sed quis veſtrum neſciat , omnes Di-ſciplinas & Literarum ſtudia cognatione quâdam inter ſeſe contineri ? Et quis in dubitationem vertat antiquariæ hujus ſupellectilis multiplices uſus , non modò ad politiorem litera-turam , ad cognitionem rerum maximarum , ſed etiam ad fomentum pietatis , vitæque in melius commutandæ inci-tamenta ?*

Replicatis haud pauci memorias Annalium , rerumque in orbe geſtarum Hiſtorias ; *Ut ſunt , amabo , dextris innexæ , at implicatæ mutuis amplexibus Sacra & Exotica ! Ut non minus eſt illa Teſtis temporum , Lux veritatis , Vita memo-riæ , Magiſtra vitæ , Nuncia Vetuſtatis !* Civilem ſapien-tiam , *gubernandi nobiliſſimam artem excolitis , recturi po-pulos & admovendi publicis rebus ? Certè ſi princeps cura Magiſtratuum eſt ſacrorum illa , quantum profectò convenit tantæ limites dignitatis probè exploraſſe , ac didiciſſe ex prio-rum uſu temporum , quæ olim ratione & quouſque , in mo-derandis Sacris , verſatæ ſint Chriſtianæ Poteſtates ?*

Humanorum Jurium & *forenſis prudentiæ audire ama-*

tis

tis Candidati? Nil jam referam ſummos in hoc genere eruditionis Conſultos, & in notioribus Baldos, Sabellicos, Molinæos, Duarenos, Cujacios, Alciatos, Wolfios, Leunclavios, Freheros, Thuanos, Juſtellos, Godofredos, Rigaltios, Peireſcios, Saravios, Heraldos, Cunæos, Grotios, Seldenos, Valeſios, Goeſios, *alioſque benè multos, vel hoc ipſo immortalitati commendatos. Percurrite modo Titulos* utriuſque Codicis *Veſtri de Fide Catholicâ, de Religione, S. Trinitate, Baptiſmo non iterando; de S. Eccleſiis, Epiſcopis, Clericis, Monachis, Epiſcopali Judicio; de Hæreticis, Manichæis, Apoſtatis; de Judæis, Samaritanis, Paganis, horumque Sacrificiis & Templis: Inſpicite modò* Gratiani, *hinc* Gregorii, Bonifacii, Clementis, Johannis, *Rom. Pontificum, compilatas ex Canonibus Veterum, & poſteriori traditione, deciſiones: Cogitate* Orientales, Longobardicas, Carolinas, Francicas, Hiſpanicas, Britannicas, *de rebus pridem Sacris & Eccleſiaſticis cauſis, Leges ac Conſtitutiones: Advertite quantum ſæpè lucis fœnerentur Jurium Diſciplinæ ſacra geſta* Conſtantini & Filiorum, Joviani, Gratiani, Valentinianorum, Theodoſiorum, *ſic illa* Arcadii, Honorii, Marciani,

Ju-

Juſtiniani, *etiam* Juſtinorum, Leonum, Conſtantinorum, *ne jam ad* Carolos, Ludovicos, Othones, Henricos, Fridericos, *mea deſcendat Oratio: Et reputate cum animis veſtris, adeòne videri debeam importunus, ſi commendavero* Themidis *hodiernæ alumnis qualecunque ſaltem in hiſce tyrocinium, abſque quo nec datur Inſcriptiones ipſas capere, minùs aſſequi leges, expedire difficultates, diſcernere cauſas, rerumque aut percipere aut explicare Origines.*

Num verò vos mihi appellandi eritis, artis Apollinææ *ſtudioſiſſimi Juvenes? Quinimò paradoxus demùm videri poſſim, ſi eam utilitatem quæ ex noſtrâ Hiſtoriâ redit ad ipſos quoque* Medicorum *filios pertinere affirmavero. Quid enim commune Hæreſibus & Morbis? quid Coi Aphoriſmis, & Patrum Canonibus? quid ſolutioni continui, & diſtractioni Eccleſiarum? quid illinc errorum, hinc corporis affectuum, vel cauſis vel remediis? Neque repugno haſtenus, nec magnoperè faſtidientes ſtomachos ad hæc invito pulpamenta. Poſſem ſanè memorare dicendo Artis veſtræ Coryphæos, quorum hæ veriùs cupediæ fuerunt, quàm vel pharmaca vel aurum ex pharmacis: Proclive foret hanc*

hanc Medicis laudem adscribere, quod vix frequentiores alii rem antiquariam vel tractarint vel etiam exornarint: Obvii forent rerum Ecclesiasticarum in eodem ordine, post Ficinos, *aliosque superiorum temporum, novissimi Scriptores* Gonringii, Jonstoni, Gesselii, Molinæi, Sorberii, Batholini, Patini, Drelincurtii, Sponii, *& si qui plures, haud obscuri nominis: Quin nec injuriâ observarem, quantum Medicæ rei commendationis accesserit à Christianâ Antiquitate, à beati Lucæ exemplo, ab honoribus & privilegiis per Gratianos, Valentinianos, Theodosios, Honorios, aliosque in Ecclesiâ Principes, collatis in* Medicos & Archiatros, *qui tamen abjectiore quodam loco fuissent in Græcâ & Romanâ antiquitate, ut sunt hodieque plurimis per Orientem & Africam populis. Id modò in hanc rem dicam, quod negare nullus sustineat, & Medici & Christiani cujuscunque interesse plurimum, ut fidei suæ, sacrorum suorum perspectas habeat Origines, cognitos Testes, Vindices, Adsertores. Quo vel solùm nomine expedire omnibus hoc quicquid est studii, nec quemquam esse qui notitiam purioris Ævi ut à se alienam aspernari jure possit, quis ægre largiatur?*

*****

Ne-

Nequicquam verò de utilitate *verba facio , nisi* suavitatis *condimentum accedat. Diogeni de sapientiâ disserenti aures nemo commodare , canenti & modulanti præbere omnes: Hinc ille*, O Dii immortales , quàm pauci utilibus , stultis quàm multi capiuntur ! *Verùm ea demùm digna nostris studiis contemplatio est , quâ miscetur utile dulci. Dulce omniò gratumque est in exoticis Disciplinis eruere vel voculas , minutias , è primâ antiquitate. Doctorum fuêre hæc semper aucupia , uti Saxa antiqua , Inscriptiones vetustæ , deformata Marmora , rudes Nummi , fictilia etiam , & vitrea , & multo situ obducta , solo nomine vestutatis grata jucundaque. Quantò autem suaviùs afficiant illa , quæ ut conspicua eodem habitu , iisdemque sæpe monumentis , ut primâ sui origine è cœlo orta , sic rerum seu momentis , seu usibus , seu infinitâ propemodum varietate , priora multis ab se spatiis relinquunt ! Nihil hîc jam occurrit , quod cujusquam ingenium vel sublimitate transcendat , vel difficultate terreat , vel subtilitate vehementer exerceat.* Non vos, Ornatissimi Juvenes , *ad temporum calculos , non ad Chronologorum scrupula , non magnoperè ad Cyclorum periodos ,*

non:

non etiam ad Doctrinæ solius, vel Hæresium, fastidiosam multis contemplationem invito. Offerunt se quasi perpetuo agmine quæ auribus vestris suaviter illabantur, suique cupiditate magis ac magis inflamment. Juvabit supergressos tot sæculorum spatia, intellexisse Antiquitatis cum nostrâ scilicet Novitate concentum, vidisseque nubem illam Testium, conjunctis animis & votis & linguis, conversam in eundem fidei Principem, ac spe eâdem nobiscum erectam. Juvabit adspexisse illum Jesum *quandoque medium inter Candelabra ambulantem, intentis undequaque in Ecclesiam suam oculis, quandoque etiam dormitantem & permittentem* Naviculam *ventis, scopulis, quandoque verò excitatum suorum* clamoribus, *componentem gravissimos motus, & præstantem insperatam suis securitatem. Recreabit cognovisse primæ ejus Ætatis, cui veriùs quàm Poëtarum illi esset ab* auro *nomen,* ferrum inter & ignes, *fidem, simplicitatem, innocentiam, sacramenta denique quibus se non in seclus aliquod, sed in mutuam charitatem, in animi constantiam,* in virtutum *omne genus obstringerent. Eriget quodammodò audivisse extremas tot Martyrum voces, dùm medii hi inter equuleos, rogos, laniatus, nec morientes de-*

pone-

ponerent animos, imò hanc morientibus sortem superstites invi-
derent;

——quisquis ad pyram jacet, Felix vocatur,
——Mene Iliacis occumbere campis
Non potuisse!

Delectabit observasse eam Disciplinæ *severitatem, gravi-*
tatem sacrorum Ordinum, *majestatem* Conciliorum, Ca-
nonum *ac* Constitutionum *sanctitatem. Persundet quâ-*
dam voluptate perspexisse Rituum *succedentem illam pom-*
pam, seu coirent in publicos Cœtus, *seu tingerent sacro*
Baptismate, *seu* Mensis *ministrarent, seu* Festis *diebus,*
Stationibus, Collectis, Jejuniis, *aliisque id genus sacris,*
detinerentur. Postremò & animum excitabunt Pontificiæ
cùm dominationis, tùm superstitionis primordia, progressus,
fastigium quoddam: Adhæc tot rerum quas invexit sequior
ætas, puta Dignitatum, Altarium, Consecrationum,
Unctionum; *ità* Festorum *sine fine*, Litaniarum, Vo-
torum, Ordinum Monachalium; *ita* τ' Ἀρτολατρείας,
cultûs Reliquiarum, Crucis, Imaginum, Sanctorum,
Virginis, *cujus ubique fumant*

——— & vallantur planctibus aræ;

ita Quadrageſimæ, Jejuniorum, Proceſſionum, indulgentiarum, Confeſſionum, *aliorumque immodicæ ſuperſtitionis, tenues quidem, ſæpè obſcuræ, ſed ſucceſſivis gradibus progreſſuræ origines in eam Rituum multitudinem, quæ umbras priſtini Tabernaculi, & Lampadum in eo accenſarum ſpeciem, & jugum gravisſimæ Servitutis, imò ipſisſimas ſuperſtitiones Gentium intempeſtivè revocarunt.*

Et hæc ſunt, ſurgens tu ad omnem laudem, decus omne, Academica Juventus! *hæc ſunt quæ non meæ eruditioni, ſed tamen fidei, ſed induſtriæ commiſerunt* Ampliſſimi *hujus Academiæ* Proceres. *Hæc ſunt quæ per vaſtisſima Eccleſiaſticorum Annalium, & Monumentorum omnis Ævi, & recentiorum Commentationum, ſpatia diffuſa, & in has jam auguſtias contracta, ſed cum ſolicito delectu, nec ſine judicio illis exhibemus, in quos claudi commoda nulla, aut ſtudia noſtra, vel etiam obſequia, nefas putabamus. Equidem non me clàm eſt gravisſimum judicium maximi* Caſauboni, *præfaturi ad Polybii Hiſtoriam; nempè* Epitomarum ac Compendiorum confectionem *eſſe literarum*

aliam peſtem, *idque genus ſcriptionis*, ut ad privatum conficientium uſum non parvas habens utilitates, ità publicè noxium, & magnis Scriptoribus ſemper fuiſſe exitioſiſſimum. *Abſit verò ut digitum intenderit Vir ſummus in hoc genus ſtudiorum, & in eos qui primùm ad iſta animum adjungunt, aut qui excitandis iis & quaſi manu ducendis in adyta ipſa Antiquitatis, in Academiis præſunt. Neque magis culpari debet inſtituti hujuſce noſtri ratio, quàm illorum qui viam complanant ad ardua & multis inacceſſa; vel qui res confuſiſſimas harum rudibus expediunt ordinantque; vel qui præguſtandas exhibent apparatæ menſæ cupedias, injiciendo deſiderio; aut qui latentes in imo theſauros recenſent optimâ fide, & cernendos ſiſtunt uno quaſi obtutu, accendendæ cupiditati. Nec vitio Geographis vertitur, quod Terrarum immenſos tractus in Tabulas contrahant, Regiones, Provincias, Urbes, Vicos, Climata, ac cætera in anguſto deſignent, quibus in Deſcriptionum ampliorum lectione ac cognitione juvemur. Et ſi eſt in hoc vitii quidquam, certè in illis eſt qui in Compendiis ſubſiſtunt, in veſtibulo hærent, nullâ interioris notitiæ cupidine inflammati.*

Sed

Sed medium quoddam, alterâ hac Introductione, *me tenuisse confido, inter Epitomen exuccam & σκελετώδην, quales in hoc literarum genere minùs ex re publicâ esse censes, & inter lavinios Annales, aut longam Voluminum seriem. Equidem in hujus opellæ meæ introitu haud induxeram aliud animum meum, quàm priorem Synopsim, ex Discipuli apographo primùm editam, ac recusam me planè inscio, hinc deformem haud paucis mendis, ac fædo quandoque hiatu, ut castigatiorem emittere, sic auctiorem nonnihil. Jamque ad res Christianas aliquousque operæ processerant, quum prolixiorem nonnihil tractationem, ac necessarias in* Baronium *cumprimis animadversiones, illi mihi imperarent, qui rei publicæ student, ac melioribus literis capiuntur. Arbitrati illi plus adferre momenti ad rem Christianam hæc studia, hanc Vetustatis indaginem, quàm novarum inania, ac Libellorum præstigias, quæ nil nisi fraternas acies, lugubre carmen,*

arcus & arma sonant:

Quo factum est, ut deinceps in Baronio *castigando, & exscriptoribus subindè.* & Valesio, Allatio, Maimburgio,

gio, *ſolicitam magis operam, quàm initio, cœperam, collocarem, utque ſurgens Libri moles unîus Voluminis ſpatiis coërceri neſciret. Sed & crebra requirentium deſideria, & qui in proximo ad* Mœnum *mercatus eſt, me quidem nihil intercedente, Typographum compulerunt, hunc ut Tomum præmitteret, alterius licet pars non contemnenda jam prælo evaſerit.*

Cæterùm

——— qui lædere vivos
Livor, & injuſto carpere dente, ſolet,

parcat ſaltem innocuo inſtituto, quin etiam erratis ſi quæ ſunt in infinitâ illâ propemodùm varietate rerum, ac ſæpè obſcuriſſimarum, mitior indulgeat, utique nec ab erroris amore, *nec ab* amoris errore *profectis. Ut enim nec mea nec aliorum vota, inter multiplices curas, ac crebra nimis avocamenta, adæquare potui, ita veniam qualicumque ſtudio apud æquos & candidos laboris hujusce noſtri æſimatores promerebor. Uberiorem Sacrarum Hiſtoriarum theſaurum, ac* Baronianæ cumprimis *paginæ penſatiorem trutinam, alii tempori & opportunitati, atque etiam otio abun-*

abundantiori ; reſervamus. Neque tamen ad Cæſaris Baronii *exemplum , quem ubique deludentem ſervientemque cauſæ , ſub nutu dominantis Pontificis , obſervamus , ubi ſuos ille* Annales , *ibi* Introductionem *hanc noſtram , Antidotum quoddam harum minùs rerum expertis , terminamus. Placuit telam hanc longiùs producere ,* & Continuatoribus *aliquantiſper inſiſtere , quatenùs pateretur inſtituti ratio ,* & *Iſagoges hujuſce modus ad ſacram* Antiquitatem , *quæ iſtud nominis amittit in poſterioribus Seculis , undè* Reformationis *primordia deducuntur.*

Nunc voto finire mihi liceat , ut qualicunque hac noſtrâ opellâ Auditorum noſtrorum mentes , à litigioſis & inutilibus (præterquàm rebus Eccleſiæ & Reipublicæ perturbandis) ad placidiora & graviora ſtudia convertantur ! Utinàm extaret Sacræ Hiſtoriæ hic fructus , quo hæc noſtra tempora ex prioribus emendarentur , & præterita illa ac ſuperiora Eccleſiæ Veteris , Belgicæ noſtræ , Orbique Chriſtiano , poſtliminio redderentur ! Fieret certè aliquando ut redditâ tandem Eccleſiis , Scholis , Conſeſſibus pace , in eos ſolos arma verterentur , qui vel Deo Opt. Max. vel Chriſto Domino , hoc eſt illius ſive Providentiæ ſive Gratiæ , hujus ſi-

ve Dignitati ſive Merito, bellum indixêre miſeri. Arcerentur tandem aliquando ab Eccleſiæ liminibus fraterni motus, cognataqua bella, à Miniſtris ambitio, à Paſtoribus mollities, à Doctoribus novandi cacoëthes, à Scripturarum tractatione ἰδία ἀπόλυσις, à Sacris aut venalis dextra, aut ambitûs familiariſſimum crimen. Per nos ſanè, modò ſine nobis, unus in Terris Homuncio Deiunîus in Cælis ſibi jura vendicaret, atque etiam alii, in otioſas Dignitates graviſſima Officiorum onera converterent, ingemiſcentibus quidem nobis, at memoribus noſtrarum partium, & ſanctioris Ævi. Proſcriberentur à Doctrinâ, quæ ſecundùm pietatem eſt hominum commenta, nunquàm non divinâ ſpecie veſtienda, à Sanctuario improbitas, à Regimine tyrannis, à Diſciplinâ indulgentia, à Ritibus at ſuperſtitioſa vanitas, ſic quandoque nimia ſimplicitas, à Cultu denique quicquid profanarum Gentium impiâ æmulatione in praxim Chriſtianam irrepſit. Non imperaretur ampliùs at ſuaderetur fides, Verbo veritas, non ferro, non malis artibus, propagaretur, & audirentur in Eccleſiâ Viri Dei, non Viri ſanguinis. Ad extremum, ſingulis ad veterem formam revocatis, minùs forent Chriſtiani in diſputationibus,

bus, plus in orationibus, & in operationibus prompti: Exularent ab animis odia, à ſcriptis virus, ab affectibus livor, ab errore pertinacia, à populis Scripturarum ignorantia: Regerent Magiſtratus, invigilarent Epiſcopi, paſcerent Miniſtri, adſererent communem Patribus fidem Doctores, & felices illorum auſpiciis, horum curis agerent Chriſtianæ plebes, in præludium quoddam æternæ Pacis ac Tranquillitatis.

IN

INTRODUCTIO AD CHRONOLOGIAM SACRAM.

De Principio temporis.

QUæstio non adeò fortasse necessaria, sed tamen tralatitia est, ac Magistris pridem agitata, ut ex *Seder-Olam* constat, de Mundi, atque adeò Ecclesiæ, tempore natali; Ad quem, nempe Anni cardinem, seu *Solstitialem*, seu *Æquinoctialem*, probabiliùs referatur? seu in quâ Zodiaci parte sol, in principio rerum, a Deo constitutus fuerit? *De Mundi & Ecclesiæ tempore natali.*

Ad Solstitium quod nobis *bruma-le* est, retulit certè hactenus nemo. *An Solstitium æstivum?*

Ad *Æstivum*, sole condito primùm vel in Cancro, vel in Leone, retulit nostrâ ætate, post Astrologos quosdam veteres, Gerardus Mercator, in Methodo *demonst. Temp. Cap.* 1. Sed ratione hujus, ex ramo frondescentis olivæ, *Gen.* VIII. 11. perquàm infirmâ.

Ad *Æquinoctium vernum*, ut sol primùm conditus fuerit in Arietis signo, quod tùm ingressus sit Aprili mense, retulerunt sanè plerique Mundi & Ecclesiæ natalem. Undè nec paucæ Gentes à Verno æquinoctio annum exorsæ sunt, & in hunc usque diem Arabes, Syri, Persæ, Indi &c. Atque hæc videtur auctoritate sententia potior, Astrologorum, Poëtarum, Historicorum, Chronologorum; sic Patrum ferè omnium, ac Synodorum Veterum, dùm respexêre ad tempus Dominicæ Incarnationis, Passionis, Resurrectionis. *An Æquinoctium Vernum?*

An Æquinoctium Autumnale?

Pro *Autumnali Æquinoctio*, ut lux creata vel sol conditus fuerit in principio Libræ, cœperintque cum initio Autumni nostri, seu cum Tekuphâ Tisri, Octobri tum mense, incunabula Mundi, cùm rationes variæ, tùm auctoritates militant. Ad illas faciunt, Ex gr. alimentum jam creato homini præparatum; principium Anni Civilis Hebræorum, à Novilunio scil. quod Æquinoctio autumnali proximum est; initium idem annis Sabbathicis & Jubilæis; squalor rerum omnium, in illis Babyloniæ partibus, ab Æquinoctio Verno ad Autumnale; & quæ aliæ apud Chronologos. Minùs stringunt rationes, V. gr. de perfectâ maturâque arborum ac frugum conditione, quoniam & perfecta conditio recens creati hominis: Aut de immisso terræ diluvio mense *secundo*, qui nempe autumnalis fuerit, quoniam pluvialis nobis autumnus est; nec enim plagarum omnium eadem ratio est, quæ omnes aquis diluvianis submersæ.

Ad auctoritates refer consensum, 1 Ægyptiorum, Asiaticorum complurium, atque Orientalium Veterum, annum civilem ab Autumnali Æquinoctio inchoantium, 2. Hebræorum tùm veterum, tùm recentiorum, ut ex Josepho, Antiq. L. 1. Paraphraste Chaldæo, Thalmudistis, Cabbalistis, hodiernâque Judæorum praxi liquet, suum indè in Synagogis annum, suam Epocham, suasque Tekuphas in anno Civili, ac lectionem Sabbathariam, ordientium. Quod referri debere ad institutum Masoretharum, & ad conformitatem cum indictionibus Romanis subintroductam, precariò asseritur. 3. In Veteribus, Julii Firmici, Astronomi Clarissimi Constantino M. imperante, statuentis, ex traditione antiquâ, Mundum in Librâ conditum. Quomodò *Orientales omnes* indè annum computasse tradidit alicubi Hieronymus. 4. Plurimorum certè in Theologorum, & Chronologorum choro, ac ipsius Josephi Scaligeri, retractatâ sententiâ priore quam amplexus fuerat, primâ Editione Operis *de Emend. Temp.*

De duratione Temporis & Ecclesiæ.

Constituto principio temporis, istis verno, his autumnali, excipit temporis *Duratio*, quatenùs illud fluxit à Mundi exordio. Estque duratio vel *falsò* vel *verùs* asserta: Prior rursum vel à *Paganis*, vel à *Christianis*, utrisque sapientibus extra Verbum revelatum. In iis sunt.

1. Philo-

I. Philosophi, *aternitatis* Mundi assertores, Ocellus Lucanus, Aristoteles, Plinius, Proclus, Averroës, Simplicius, &c. *Duratio falsa.*

II. Gentes integræ, inani ac fabulosâ ostentatione Antiquitatis. Ità tamen ut periodi *Astrologicæ* veriùs fuerint, uti Chaldæorum, Ægyptiorum illæ, quàm *Historicæ*, quibus suas de Diis & Heroïbus fabulas intermixtas esse voluerunt. Huc faciunt fabulosæ Berosi & Metasthenis Dynastiæ, fabulosi Sinensium, & Indorum hodieque calculi.

III. Assertores durationis Mundi non infinitæ quidem, sed tamen *indefinitæ*; in quibus (post veteres, Ptolomæum, Censorinum, Julium Firmicum Maternum, alios) caput exeruit nuper fabulosus Præ-Adamita. Adde, qui liberiùs quam par est de primis originibus philosophantur.

Vera igitur *duratio* est, quæ Mosis sacrorumque Codicum authoritate subnixa, fidem sola meretur. Ubi non una rursus sententiarum classis, pro triplici genere Codicum, Hebræorum, Samaritanorum, Græcorum, Josepho etiam in nonnullis diverso cùm ab Hebræis, tùm à Græcis Codd. Discrimenque aliud in annis ante Diluvium, aliud in annis à Diluvio ad natum Abrahamum. Quod sequentibus Tabulis exhibemus, quoad annos Patriarcharum antè παράδοσιν. *Duratio vera secundùm Codicem Sacrum.* *Discrepantia Codd. Græcor. Samarit.*

Hîc verò Vir Summus, Is. Vossius, contendit nuper Hebræa exemplaria, in ratione annorum Chronologicâ, à Judæis studio fuisse depravata, tempore Aquilæ vel paulo ante, ac bis mille annorum tempus ab iis expunctum, ut tempus Messiæ nondùm advenisse conficerent. Hinc, si sequamur calculum LXX. Interpretum, *nullos amplius in Orbe superfuturos Judæos.* Sed istum Judæis ut persuadeas? Qui, servato etiam calculo Hebraïcorum Codd. vel ex suorum traditione revincuntur. Ac prius non satis est affirmasse. Quin numeros Hebraïcos non semel designat Josephus, multo Aquilâ antiquior.

TABULA DISCREPANTIAE IN ANNIS GENEALOGICIS,

Ante Diluvium.

Gen. v. 3. & seqq. *Gen.* VII. 11.	Hebr.	Samar.	ii LXX. pro diversâ Lectione.	*Joseph.* Ant. L. I. C. VII.
Adam genuit Seth, Anno ætat. .	130.	130.	230 ut supervixerit Adam nonnisi An. 700.	230.
Seth genuit Enosch, An. ætat. .	105.	05.	205	205.
Enosch genuit Cainan, An. ætat .	90.	90.	190	190.
Cainan genuit Mahaleel, An ætat.	70.	70.	170	170.
Mahaleel genuit Jared, An. ætat.	65.	65.	165	165.
		Scal. ex Autogr. Samarit. 75.		
Jared genuit Enoch, An. ætat. .	162.	62.	162	162.
Enoch genuit Methusalah, An. æt.	65.	65.	165	165.
Methusalah genuit Lamech, An. æt.	187.	67.	165 Euseb. Hieron. Syncell. 167. Codex Alex. & Africanus, probante Lud. Capello, Is. Vossio, 187.	187.
Lamech genuit Noach, An ætat.	182.	53.	188. Alii leg. 182. cum Hebræis & Josepho: & sic Is. Vossius.	182.
Noach genuit demum An. ætat.	500.	500.	500.	500.
Hinc ad Diluvium, quando natus Noach annos 600. adde.	100.	100.	100.	100.
Summa Annor. ab O. Cond. ad Diluvium	1656.	1307. Scaliger hos putat ad nativit. Noachi, & addit *annos* Noachi 600. reverà jam inclusos in epilogismo an. orũ 1037.	2240. At secundùm Euseb. 2242. Secundùm Codicem Alex. & Jul. Africanum, 2262. Secundùm Josephum, cui natus est Noach non anno Lamechi 188. Sed 182, fiunt anni 2256. Ut ità calculus τῶν LXX. superet Hebraicum Canonem annis 600. quibus Diluvium seriùs acciderit.	2256. Quidam in Josepho legunt, ἐτῶν χιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἓξ, seu 1656. Sed rationes Josephi conficiunt omninò annos ante Diluv. 2256.

In hac Tabula. 1. Of LXX. addunt totidem ἑκατοντάδας, seu 100 annos, annis Hebraïcis πεντηκοντάς, quos detrahunt ætati quæ πεντηκοντάς excepit: Idque in sex Patriarchis, *Adamo*, *Sethо*, *Enoſcho*, *Cainane*, *Mahaleele*, *Enocho*.

2. Iidem Methuſalæ gignenti detrahunt, ſecundùm pleroſque Codd. quos ſecuti Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus, annos 20. ſed addunt ſequenti ætati Methuſalæ, ut ſic totos annos 14. ſupervixiſſe diluvio videatur. Contrà mendos eſſe eos Codices, contendunt Lud. Capellus, Iſaacus Voſſius &c. & convenire hîc τοῖς LXX. cum Hebræo. Et ſic Africanus, juxtà quem Methuſalah obiit 6. annis antè Diluv.

3. Iidem Lamecho gignenti addunt 6. annos ſuprà calculum Hebraicum, & contrà quàm Samaritanus & Joſephus.

4. Samariticus Codex in quinque prioribus Patriarchis nihil ab Hebræo diſtat. Deficit in annis *Iared*, *Methuſalæ*, & *Lamechi*: Ità tamen ut Methuſala exceſſerit eo anno in quo ſecundùm Samarit. contigit Diluvium. Sed ſecundùm Hieronymum *Tradit. in Gen.* Samaritano conveniebat cum Hebræo in Methuſ. & Lamecho. Igitur mendoſiſſimus Codex, aut de Samaritano Hieronymus, licet non à ſe viſo.

5. Vulgatæ editioni cum Hebraicis fontibus convenit, uti Hieronymo, Auguſtino, Bedæ, &c.

TABULA DISCREPANTIAE IN ANNIS GENEALOGICIS.

A Diluvio ad Natum Abrahamum.

Gen. XI. 10. & seq. XI. 26. XII. 4.	Hebr.	Samar.	*ii* LXX.	*Joseph.* Ant. L. I. C. VII.
Sem genuit Arphaxad, Anno post diluv.	2 .	2.	2.	2. Alii legunt 12. . .
Arphaxad genuit Cainan, An. ætat.	. .	. .	135 Cainanem non habuêre Codices, quibus usi Africanus & Eusebius. . . .	Cainanem inseriit Vossius, contendens expunctum esse ex Josepho.
------ genuit Selach, An. ætat.	. 35.	130.alii 135.	130	130. alii 135.
Selah genuit Heber, An. æt. . .	. 30.	. 130	130	130.
Heber genuit Phaleg, An. ætat. .	. 34.	. 134	134	134.
Phaleg genuit Rehu, An. ætat. .	. 30.	. 130	130. In Bibli. Reg. Plantin. 134.	130.
Rehu genuit Serug. An. ætat. .	. 32.	. 132	132.	130 (paret numeros in Josepho esse corruptos.)
Serug genuit Nahor, An. ætat. .	. 30.	. 130	130	132
Nahor genuit Therach, An. ætat.	. 29.	. 79	179 Edit. Plantin. & Sixtin. Secundum Africanum & Euseb. 79. & ità quoque Edit. Basil. & Wechelian, probante Isaaco Vossio.	120
Therach genuit Abram, Nahor, & Haran, An. ætat. . .	. 70.	. 70	70.	70.
Id est 70 anno expleto gignere cœpit, Abrahamo ordine dignitatis primo, generationis autem postremo, A. Therachi 130.				
Summa Annor. à diluvio ad 70 Therachi. Adde ad natum Abramum annos 60.	292	937 / 942	1172 Edit. Sixt. & Plantin. 880. suprà calcul. Hebr. / 1072 Secundùm Edit. alias. 780. suprà calcul. Hebr.	978. al. 983. Scribit tamen Josephus, Abramum natum post diluv. anno 292. quod cũ singulis Josephi rationibus nõ convenit.

1. Græci

1. Græci rursum in sex Patriarchis, uti ante Diluv. addunt annos 100. ab Arphaxad usque ad Serug inclus.
2. Addunt Cainanem, genitum Arphaxadi anno 135.
3. Idem secundùm quosdam Codd. Nachori insuper tribuunt annos 179. Atque ità secundùm lectionem hancce excedunt epilogismum Hebraïcum annis 880. Aut si Nachori tribuantur tantùm anni 79. excedunt annis - - - - - - - - 780

II. Samaritanus Codex sequitur in his vss. LXX. secùs ac in annis ante Diluv. Sed Cainanem nescit, ut nec Josephus. Excedit autem numeros Hebraïcos annis 650. vel 645.

Discrimen horum ab Hebræo, in annis vitæ post [illegible], videsis in Tab. Lud. Capelli, Usserii Armachani &c.

III. Porrò anni ne incompleti an completi intelligantur; item, anni conceptionis, quibus patres genuerunt, an nativitatis, quibus matres viris pepererunt, disceptatur. Posterius utrumque vero propius est.

Rursum

Discrepantia in iis qui Cod. Hebr. sequuntur.

Rursum abeunt in annorum calculo in diversissima, qui Hebraïcorum aliàs Codd. fidem anteponunt. Sed tamen ut vix pauciſſimi eximiæ notæ Chronologi (Judæos excipimus, de quorum Periodo infrà) in supputandis annis ab Orbe Condito ad annum Christi natalem, vel C. annorum intervallo à se invicem discriminentur.

Causa ejusdem.

Cujus quidem discrepantiæ inter eos, qui Hebraïco cæterà textui adhærent, causæ potissimæ hæ sunt. 1. Dubius annus *nativitatis Abrahami*, aliis referentibus ad annum Tharæ patris LXX. ut infrà observamus, aliis ad annum CXXX. 2. Dubii anni *habitationis in Ægypto*, quos Genebrardus censet fuisse CCCCXXX. Gerh. Vossius aliique annos CCCC. plerique annos CCX. vel CCXV. ad summum. 3. Dubii anni *Judicum*, parientibus difficultates varias, tùm calculis diversissimis, 1. *Reg.* VI. 1. & *Act.* XIII. 20. tùm quæ infrà notamus, in Epochâ Judicum. 4. Dubii anni *Regum* ad ultimum Zedekiæ, in quibus scrupuli benè multi, tùm ex collatione annorum Regum Israëlis & Judæ, tùm ex diversâ annos supputandi ratione. 5. Dubii termini à quo & ad quem annorum LXX. *Captivitatis Babylonicæ*, cujus diversi fuêre gradus, hinc diversum initium & finis, pro dissentu interpretum & Chronologorum. 6. Dubia de LXX. *septimanis* Danielis, de quibus loco suo: Cohæreantne cum fine annorum LXX. an secùs? undè præcisè inchoandæ? ubi terminandæ, an in excidio Christi, an verò in excidio Urbis? &c. 7. Dubia de duratione *Monarchiæ Persicæ*, vehementer contrahentibus aliis, ad annos 130. vel etiam ad annos 70. aliis extendentibus ad annos 250. utrisque in Regum numero, ordine, nominibus, annis, abeuntibus in diversissima. 6. Dubia de duratione *Imperii Macedonici*, seu *Monarchiæ Græcorum*, deque postremâ ad Christum natum Periodo, ex variis hanc supputandi normis atque principiis, puta annis Olympiadum, Urbis Conditæ, Alexandri, Ptolomæorum, Seleucidarum, Pontificum Judæorum, Monarchiæ Romanæ seu Cæsarum Julii & Augusti. 9. Dubia de anno præcisè æstimando *nativitatis Christi*, comparato eo seu collato cum dictis annis, cumque illis Herodis Magni, & Octavii Augusti. 10. Ut varias Annorum civilium formas, principia, ac inter se connexiones, taceam.

De distributione omnis Temporis.

Sequitur *Distributio* omnis temporis, eaque in Ætates, Epochas, Periodos certas. Non jam Distributio Poëtica, in IV. Ætates, auream, argenteam, æneam, ferream; Non *Varroniana*, quę & Censorini

rini est, in tempus ἄδηλον seu obscurum, μυθικὸν seu fabulosum, denique ἱστορικὸν, indè à 1 Olympiade, Anno Per. Jul. 3939. seu ab Historiarum fide: Non *Judaica*, vel *Eliana*, (quæ & placuit Gerh. Mercatori, Gerh. Vossio, & aliis) in tria tempora quibus mundus duraturus, singula annorum 2000. Sed temporis distributio hîc obtinet Christiana, & generalissima quidem, bipertita, 1. in tempus quod fluxit ab Orbe Condito ad Natum Christum, seu in tempus vulgò *Vet. Testamenti*, 2. In id quod fluxit à Christo nato ad novissima hæc tempora, seu in tempus *Novi Testamenti*.

Tempus Vet Test. distributum.

Tempus prius seu *Vet. Testamenti*, variè à variis subdivisum fuit: Ab aliis in Ætates seu intervalla majora *duo*; ab aliis in *tria*, etiam *quinque*, etiam *sex*, nonnullis in *septem*. Missis distributionibus id genus ac subdistributionibus, vel etiam *signis* temporum *Prophetici*, qualia recentiores sex constituunt, à Mosis excessu ad Christum exhibitum; nos in sequente Vet. Test. *Synopsi* constituimus pariter IX. insigniores Epochas seu intervalla, ad quæ nos singula, quæ ad Ecclesiæ historiam spectant, referimus. Hancque tyronibus totius illîus temporis ideam seu tabulam exhibemus.

Epocha I.

I. Epocha est ab *Adamo condito* ad *Diluvium Noachicum*; ex communi quidem consensione, fideque Hebræorum Codicum, an. 1656. Qui verò Græcos secuti, numerant quandoque annos 2256. alii plures, nempe 2262. alii pauciores, 2242. de cujus discrepantiæ ratione adi Tabulam superiorem.

Epocha II.

II. Epocha est à *Diluvio* ad *Peregrinationem Abrahami*, seu ad egressum ejus ex Charane, id est, ad annum Abrahami LXXV. Hæc iterum juxtà alios, id est Scaligerum, Calvinum, sequaces, qui cum Josepho Abrahamum natum volunt anno Tharæ LXX. hujus scil. primogenitum, est annorum 367. Juxtà alios verò, potiores numero, qui natum censent Abrah. Anno Tharæ CXXX. annis LXXV. antè Tharæ excessum, ut jubet locus *Gen.* XI. 26. XII. 4. & Stephanus, *Act.* VII. 4. fuerit Epocha annorum 427.

Epocha. III.

III. Epocha est à *Vocatione* seu Peregrinatione *Abrahami* ad *Exitum ex Ægypto*, annorum (ut est *Exod.* XII. 40.) 430. Seu hi anni supputentur indè ab anno ætatis Abrahami LXX. quo ex Ur Chaldæorum, patriâ relictâ, Charanem concesserit, ubi quinquennium exegerit; seu supputentur ab anno Abrahami LXXV. quo demùm egressus sit ex Ur Chaldæorum, etiam juxtà Josephum *Antiq. Lib.* I.

C. VIII. annis adeò 25 ante natum Isaacum, ut Charane non diu subsiterit. Et tùm moræ Israëlitarum in Ægypto tribuendi fuerint anni 215. non, ut vulgò cum Judæis, anni 210.

Epocha IV. IV. Epocha est *ab Exitu* Israëlitarum ad *finem Judicum*, seu ad Exitum Eli, & initium Samuelis, cum cujus annis combinantur illi Saulis Regis *Act.* XIII. 20. 21. Atque hæc colligitur ex annis Judicum ac Servitutum esse annorum circiter 396. Ità quidem ut verba Jephtæ *Jud.* XI. 26. de *trecentis annis* placidæ possessionis Israëlitarum, intelligi debeant de *tertio centenario* pridem inchoato, & magnâ sui parte elapso. Quibus annis 396. si addas annos 40. Samuelis & Saulis, *Act.* XIII. 20. 21. annos item 40. Davidis Regis, 2 *Sam.* V. 4. & annos 4 Salonis, quando jacta sunt Templi fundamenta, conficiuntur anni 480, irrefragabili authoritate loci 1 *Reg.* VI. 1. Reclamat quidem Petavius, *de Doctr. Temp.* L. IX. C. XIII. putans hos annos 480. non ab Exodo, sed ab Ingressu in Terram, protrahensque hanc Epocham annis XL. Reclamat & Lud. Capellus, Gerh. J. Vossius, ac quotquot annos Servitutum separant ab annis Judicum. Josephus ad annos 592. alii etiam ultrà 600 annos Epocham extendunt, & Chronicon Alex. ad Annos 630. Omnes mirâ inter sese pugnâ commissi. Certissima autem est Epocha, quam Sacer textus signavit.

Epocha V. V. Epocha est à *Samuelis initio* ad *Templum Salomonis*, fundatum anno Salomonis 4. eaque annorum 84. secundùm supputationem modò factam, & Scripturæ ipsius caculum. Aut si Epocham producere malis ad *Divisionem Regni*, vel ad defectionem x Tribuum, statim anno 1. Roboami, additis tùm annis completis 36. à fundato Templo ad excessum Salomonis 1 *Reg.* XI. 42. fuerit intervallum annorum 120.

Epocha VI. VI. Epocha à *Distractione Regni* vel Defectione Tribuum, seu ab anno 1 Roboami 1 *Reg.* XIV. 21. ad *initium Captivitatis Babylonicæ*, vel ad initium annorum LXX. est jam intervalli non satis certi. Variat enim supputatio annorum hujus Epochæ prout alii initium Captivitatis referunt ad annum IV. Jehojakimi Regis, alii ad I. Jechoniæ, alii ad excidium Templi & Urbis anno XI. Zedekiæ: Prout rursùm alii authoritate loci *Ezech.* IV. 9. indè ab anno 1. Jeroboami, qui peccare fecit Israëlem, ad deportatum Populum, numerant annos 390. hos etiam diversimodè terminatos vel in Jechoniâ, vel in Urbis obsidione ultimâ, vel in Excidio: Prout denique varie compu-

computantur anni Regum Iſraëlis & Judæ, in Scripturâ S. quidem expreſſi, ſed ità ut remaneant ſcrupuli varii, V. gr. in annis Abiæ, Aſæ, Joſaphati, Jorami, Achaziæ, Oziæ, Achazi, Ezechiæ, &c. Conſentiunt tamen omnes hoc intervallum à diſtractione Regni, ad initium Captivitatis, ſub Jehojakimo, imò ad excidium Templi ſub Zedekiâ, eſſe omninò infrà annos 400. Et certè ad nonum Zedekiæ, quo Urbs primùm obſeſſa, non malè cenſentur anni illi 390. apud Ezechielem, C. IV. 9. ad IV. verò Jehojakimi, anni 375.

VII. Epocha ab *Initio Captivitatis* Babylonicæ ad *finem illius* Epocha annorum LXX. quales definiti. *Jerem.* XXV. 12. XXIX. 10. 2. *Chron.* XXXVI. 21. *Dan.* IX. 2. Sive jam anni illi veriùs terminentur ad 1. Annum Cyri, nempè Imperii Babylonici, Regni autem Perſici 22. edicto tùm in Judæorum gratiam promulgato, 2 *Chron.* XXXVI. 22. *Eſdr.* I. atque etiam jactis Templi fundamentis, *Eſdr.* III. 10. ex conſenſione certè plerorumque: Sive ad biennium antè Cyri exceſſum, juxtà Scaligerum, Calviſium &c. Ad II Annum Darii (quicunque jam ille Darius) ſub quo reædificatum Templum, *Hagg.* 1. *Zach.* 1. *Eſdr.* VI. longius omninò intervallum fuit quàm annorum LXX. Epocha VII.

VIII. Epocha eſt à *ſolutâ Captivitate*, ſaltem a primo reditu Judæorum, & jactis Templi fundamentis, vel ab anno 1. Cyri Babylone imperantis, ad Principatum *Haſmonæorum* ſeu *Maccabæorum*, vel ad Mattathiæ præfecturam, apud *Joſeph.* Lib. XII. C. VIII. Hæc deſcribit ſpatium circiter annorum 372. Si nempè Monarchiæ Perſicæ juxtà Canonem Nabonaſſ. tribuuntur anni 208. Hinc verò anni 19 ad primum annum Græcorum vel Seleucidarum, XII. annis à morte Alex. quæ aliàs Æra Contractuum. Hinc 145. completi ad Mattathiæ Aſſamonæi præfecturam, quæ anni unius, triennio toto antè Epiphanis exceſſum, qui incidit in annum 149 ejuſdem Epochæ, 1 *Macc.* VI. 16. & ex Joſepho *Antiq. Lib.* XII. C. VII. XII. Epocha VIII.

IX. Epocha ab Aſſamonæorum dicto Principatu, ad *Æram Chriſtianam* vulgarem, ſive (quæ plerùmque æquipollent) Dionyſianam, Epocha annorum circiter 163. Nempè ſupputatis Principatûs Maccabæici, ad Captam ab Herode Hieroſolymam, annis 126. Joſepho teſte *Antiq.* L. XIV. C. *ult.* Hinc ad Æram Vulgarem, conſentientibus ferè Chronologis, annis 37. Quæ tamen Æra ſic poſterior fuerit morte Herodis, cui tribuit Joſephus à captâ Urbe, & ſublato competitore, nonniſi annos 34. Niſi ſint numeri apud Joſephum

sephum corrupti, non uno exemplo, de quo post alios Parens noster *Dub. Evang.* P. II. *Dub.* II.

Summa est, ex superioribus, ab O. C. ad Diluvium,	1656.
Hinc ad natum Isaacum,	452.
Hinc ad Exitum,	400.
Hinc ad finem Judicum, seu initium Samuelis,	396.
Hinc ad divisionem Regni, 36 annis completis à fundat. Templi,	120.
Hinc ad Captivitatem primam sub Jehojakimo, anno IV.	375.
Hinc ad finem Captivitatis, & I. Monarchiæ Cyri,	70.
Hinc ad Principatum Assamonæorum,	372.
Hinc ad Æram Vulgarem.	163.
Anni circiter	4004.

Tempus Novi Testamenti.

Tempus *Novi Testamenti*, indè ab Ærâ Vulgari, vulgò Dionysianâ, ut certius est, sic faciliùs distribuitur. Mittimus hic Propheticam recentiorum quorundam Distributionem in *septem Periodos*, usque ad Tempus Novissimum, cumprimis ex Cantico Mosis, ex illo Salomonis, vel ex Statu Ecclesiarum Asiaticarum VII. *in Apocal.*

Ingeniosa quoque est Thomæ Lydiati distributio in VII. ætates, quæ tempus illi Evangelicum, demùm ab Excidio Urbis & Templi, exceperunt, seu à morte Titi Vespasiani. Quarum singulæ sint annorum 245. seu quinquies septies septem annorum, numero è septimanis Hebræorum, & è lustro Romanorum, conflato.

Distributio Temp. Politici.

Status *Politicus* in tria generatim dispescitur nobis intervalla majora, quorum I. A nato (secundum Æram Vulg.) Christo, sub *Augusto* Cæsare, anno Augusti à cæde Julii Cæsaris XLIII. antè mortem Augusti annis XIV. ad *Augustuli*, ultimi in Occidente Imperatoris, abdicationem; quæ est Epocha annorum circiter 476. II. Ab Occidentalis Imperii *termino* ad *instaurationem* ejusdem sub Francis & Germanis, Carolo Magno Imperatore renunciato, Anno Æræ vulg. 800. Epocha annorum 324. III. A *Carolo Magno* Imperatore ad *Leopoldum* Augustum, electum Anno 1658. Epocha annorum 858. Nec desunt divisiones aliæ.

Distributio Temp. Ecclesiastici.

Status *Ecclesiasticus* sex insigniora habet intervalla, sic à nobis constituenda. Ut sit primum

I. A

I. A *Nato* Christo ad *Concilii Nicæni* Oecumenici indictionem, sub Constantino M. Anno vulgari 325.

II. *Hinc* ad *Concilium Chalcedonense*, Oecumenicum IV. indictum sub Martiano, anno ejusdem 4. intervallum annorum 126.

III. A *Concilio Chalcedonensi* ad *Bonifacium* III. Papam Romanum, primum Oecumenicum (vulgò Theologis Antichristum) sub Phocâ declaratum, Anno Chr. 606. Epocha annorum 155.

Ni placeat extendere ad Antichristum Orientalem, & Æram Mahummedicam, quæ incidit in annum Christi 622. de quâ infrà.

IV. Ab hoc *Bonifacio* III. ad *Gregorium* VII. Hildebrandum, sub quo fastigium Papalis Dominatûs, in Papam evectum, Anno Chr. 1073. intervallum annorum 467.

V. Ab *Hildebrando* ad inchoatam *Reformationem*, seu ad Lutherum & Zwinglium in Saxoniâ & Helvetiâ ex Dei Verbo reformantes, circà annum Ch. 1517. Epocha annorum 444.

VI. A *Reformatione* inchoata, ad *nostra* tempora & labentem annum 1680. Epocha annorum 164. Quæ rursùm intervalla singula in minora tribui & possunt & solent, cùm ex se satis & ubique, tùm ex sequente Historiâ nostrâ, conspicua.

Methodus Historiæ Novi Testamenti.

Aliàs commodissima est distributio temporis Novi Testamenti, in totidem *secula* quot à Christo nato fluxerunt, quorum labitur jam XVII.

Hæc de distributione historicâ omnis ævi.

Divisio Temporis τεχνικὴ.

EXCIPIT divisio temporis τεχνικὴ, ex principiis Astronomicis, eademque obvia, in *Annos*, *Tecuphas*, *Menses*, *Septimanas*, *Dies*, *Horas*, ne addamus *scrupula*, & *momenta*. Quæ in quantum ad Hebræorum tempora cognoscenda, & Chronologiæ Sacræ Isagogen quandam faciunt, tyronibus hîc subjiciuntur.

ANNI.

Anni communissimè, alii *Astronomici* seu *Naturales*, alii *Politici* seu *Civile*.

Anni Astronomici.

Naturales dicuntur à revolutionibus Planetarum, putanturque communiter, vel ad Solis motum periodicum, vel ad Lunæ cum Sole conjunctiones XII. quorum illi Anni *Solares*, hi *Lunares* nuncupantur. Adde tertiam anni speciem, *mixtam* ex Lunari, & Solari,

beneficio intercalationis. Quanquàm & *anni* quoque dicuntur circuitus reliquorum Planetarum, uti Saturni annus vulgò annorum xxx. Jovis annorum xii. Martis annorum ii. Mercurii & Veneris, mensium xii. Tacemus magnum annum *Platonicum*, Macrobio annum *Mundanum*; ut & magnum annum *Patriarchicum* Scaligeri, definitum scil. *Gen.* vi. 3. sed vapulantis hoc nomine Petavio *Lib.* iii. de Doctr. Temp. aliisque.

Annus Solaris.

Annus *Solaris* est spatium illud Temporis, quo Sol ab uno Cœli puncto ad idem punctum, perlustrato toto Zodiaci circulo, revertitur. Hicque iterum duplex Mathematicis, *Naturalis* seu *Tropicus*, vel *vertens*, Græcis χρονικὸς *temporalis*; & annus *Sidereus* vel *Astricus*.

Tropicus.

Tropicus is annus appellatur, quem Sol conficit egressus ἀπὸ τροπῆς εἰς τροπὴν, ab uno ex punctis tropicis, vel Æquinoctialibus vel Solstitialibus, omnemque Ecliptica seu Zodiaci longitudinem emensus, atque ad idem præcisè punctum reversus. Estque Systema dierum 365. cum diei ¼ seu horis 6. demptis Scrupulis horariis xi. Quamvis magnus Copernicus, ex rationibus suis, etiam suprà horas vi. addat xl. scrupula secunda; Censorinus verò excessum illum indubium suprà dies 365. non præcisè determinet. Hebræis dictus שנת ימים *annus dierum*; à Julio Cæsare dictus vulgò *Julianus*.

Astricus.

Astricus is annus censetur, quo Solis motus mensuratur ad Stellas, vel fixas vel erroneas, atque ad eandem Stellam undè egressus fuerat, puta à Caniculâ ad Caniculam, revertitur. Quem annum Antiqui (Hipparchum antè) ab anno Tropico, quo major est, non distinxêre.

Annus Lunaris.

Lunaris Annus vocatur, i. Quandoque spatium mensis unîus, quo Luna cursum suum conficit, motu sibi proprio, qualesque fuisse Ægyptiorum & Patriarcharum illos falsò quidam suspicati. ii. Communiter, spatium duodecim Lunationum, seu conjunctionum Lunæ cum Sole, post quas non procul à priori loco ad Solem rursum Luna accedit. Estque hic annus vel *Communis*, vel *Embolismalis* seu *Intercalaris*.

Communis.

Communis, seu merè Lunaris, quali utuntur Turcæ & Arabes, est systema xii. hujusmodi Lunationum, seu dierum 354. horarum viii. scrupul. 48. quæ suo tempore diem efficiunt, intercalandum

Hebræis

Hebræis menſe ſecundo *Marcheſwan*. Hic tùm menſis fit ex cavo plenus, ſeu ὑπερήμερος, dierum 30. per πρόθεσιν unius diei, & annus dicitur *abundans*, dierum 355. prout anni ordinarii reliqui ſunt dierum 354. *Defectivus* verò annus eſt, quando in cyclo decemnovali, menſis *Caſleu*, tertius menſium civilium apud Hebræos, fit ex pleno cavus, dierum 29. dempto uno die, undè annus per eam ἔξαίρεσιν fit defectivus, dierum 353. Arabes verò & Turcæ horas illas VIII. cum ſuis ſcrupulis vertunt ſpatio XXX. annorum in dies XI. certis annis ejus cycli ἐμβολίμους, *ſecundo*, *quinto*, *ſeptimo* &c. quando tùm annus fit dierum 355.

Intercalaris eſt ſyſtema XIII. Lunationum (ex addito menſe uno Intercalari) ſeu dierum ordinariè 384. Additionis ratio, ut identidem annus Lunaris cum Solari anno rediret in gratiam; Utque caput anni fixum immotumque ſemper recurreret. Minor enim eſt Lunaris Solari totis ferè diebus XI. Undè *ſecundo* aut *tertio* quoque anno recurrente facta unius menſis intercalatio fuit. Et Romani quidem, antè & poſt Jul. Cæſarem, ſic Græci antè & poſt Solonis tempora, diverſimodè intercalarunt, de quo alibi plenius. Hebræi verò intercalare ſoliti menſem unum ſeu decimum tertium, interdum *ſecundo* interdùm *tertio* quovis anno: Idque duodecimum menſem (reſpondentem ferè Februario noſtro & *Adar* nuncupatum) iterando, undè hic menſis intercalaris dicebatur וראד *Veadar*, ſeu iteratio menſis Adar, idemque plenus, dierum XXX. Intercalandi verò neceſſitatem cognoſcebant, ex Tekuphâ Niſan, incidente antè tempus *Abib*, ex retardatis frugibus Paſchate imminente, ex non ſatis adultis agris, & arboribus: Hodieque Judæi juxtà, regulas Cycli *decennovalis*, ſeptics intercalant, ſpatio annorum XIX. *Intercalario*

Anni *Politici* ſeu *Civiles* dicti, quorum uſus apud diverſas ſeu Gentes, ſeu Civitates, in dimenſione aut enumeratione temporum. Varii hi pro vario populorum ingenio, reſpicientium vel ad *Solis*, vel ad *Lunæ*, vel ad *utriuſque* motum, idque modò exactius, modò imperitiùs. Undè ab *Aſtronomicis* menſibus haud aliter diſtincti, niſi in quantum, 1. *Civilium* haud certum caput eſt, ſed varium, pro diverſa Populorum conſuetudine, 2. Iidem minùs accurati ſunt *naturalibus*, undè civilium annorum is optimus qui proximè ad naturalem accedit. Horum conſideratio gemina: vel enim attenditur annus Civilis *Hebræorum*, vel *Gentium* aliarum, *Anni Politici.*

quales

quales anni Civiles Ægyptiorum, Græcorum, Romanorum, Arabum &c.

Anni Hebræorum. Antè Mosem.

Hebræorum annus Civilis vulgò duplex fuit, alius antè Exitum ex Ægypto & Politiam Mosaïcam, alius post Exitum. Prior vulgò censetur fuisse *Solaris*, constans ex mensibus Solaribus, quorum singuli dierum xxx. quales menses antè Diluvium, quorum quinque (à 17. secundi mensis ad 17. septimi mensis) confecerunt dies 150, collatis locis *Gen.* VII, 11, 24. & *Gen.* VIII. 4. atque adeo singuli fuêre dierum 30. Sic post Diluvium tricenarii menses colliguntur ab aliis, ex loco *Gen.* XXIV. 55. Atque ità fuit annus mensium XII. mensis dierum xxx. qui multiplicati efficiunt dies 360. quæ antiquissima quoque apud Græcos anni ratio, ab Ægyptiis accepta, & ænigmate Cleobuli expressa. Et his 360. diebus, dubio procul, Ægyptiorum in morem, additi sub finem dies 5. ut annus. esset dierum 365. Sex ità horis minor *Juliano*; quinque horis cum dodrante minor *Tropico*. Et hæc Scaligeri sententia, ut quoque Petavi, Tornielli, Saliani, aliorum, probabili id ratione concludentium, quicquid, secùs pauci recentiores.

A Mose.

Posterior forma fuit omninò *Lunaris*, à Mose usque ad tempora Alexandri M. seu Æræ Alexandrinæ, & jugi Macedonici; quo temporis intervallo, Deo per Mosem sanciente, suas in Templo ceremonias, sacra, festa, ad motum Lunarem instituerunt. Quò respicit locus *Psalm.* CIV. 19. Nisi *Lunæ-Solarem* malis, seu mixtam anni formam, beneficio mensis Embolimæi.

Caput Anni duplex.

Principium verò seu caput anni Hebraïci, indè à Lege latâ, duplex fuit, aliud *Ecclesiasticum* seu Sacrum, aliud *Civile* seu Politicum. Qualiter geminum anni caput, Sacrum & Civile, cùm olim Ægyptii habuêre, quorum annus Hierophanticus, à Solstitio æstivo; tùm posteà Alexandrini Christiani, qui Cyclum Paschalem inchoarunt, seu annum Ecclesiasticum, a mense Paschali, ut civilem à Thoth; tùm hodièque Muhammedis sectatores Arabes, Persæ, Turcæ. Quomodò apud Athenienses annus duplex fuit, imò menses duplices πολιλιχοὶ, & πεντλανείας. Principium anni Sacri fuit mensis *Nisan*, in Scripturâ *Abib*, & usitatè mensis *primus*, respondens Martio atque Aprili nostro, incipiensque cum novilunio, quod proximum æquinoctio *Verno*: Principium anni Civilis, ראש השנה, fuit mensis תשרי *Tisri*, respondens Septembri & Octobri nostro, inci-

incipiensque à novilunio quod proximum æquinoctio autumnali. Priori respectu Nisan perpetuò dictus mensis primus, posteriori dictus Tisri, initium anni vertentis, *Ex.* XXIII. 16. XXXIV. 22. Prius constitutione novâ & Mosaïcâ, in memoriam liberationis ex Ægypto, & instituti Festi Paschalis; posterius (ut videtur) ex observantiâ antiquâ & Patriarchali, jam antè exitum ex Ægypto, in ordine ad tempus creationis: *Nisan*, mensis primus ratione primi festi, & cum χίσι ad festorum reliqua tempora; *Tisri* primus, extrà rationem festorum, quoad tempus civile: Ab illo, in rebus Ecclesiasticis, ab hoc, in rebus Politicis initium ductum. Confirmant Josephus, *Antiq* L. I. C. IV. & constans observantia Judæorum.

Anni Gentium reliquorum.

Tacemus nunc *Gentium* reliquarum civiles annos, cumprimis Chaldæorum, Ægyptiorum, Græcorum, Romanorum, ut & Asiaticorum hinc indè, Arabum, Persarum, Turcarum, Indorum, &c. Mittimus varia eorum ac discrepantia initia, *verna*, *æstiva*, *autumnalia*, *brumalia*, qualiter à brumâ annum Bæoti quoque suum exorsi; varias ac successivas eorundem mutationes; intercalandi rationem diversam, sæpè omissam & ignoratam; distributionem variam in Menses X. XII. XIII. XVIII. cum Mexicanis; mensuram quoque diversam pro motu Lunæ, aut Solis, imò pro Solis vel accessu, vel recessu, undè anni *semestres*, *trimestres* &c. De quibus ex Herodoto, Diodoro, Varrone, Plinio, Macrobio, Censorino, aliisque Veterum, qui de *Doctrinâ*, *Emendatione*, aut *Mensurâ* temporum scripsêre.

Tecuphæ.

Tekuphah, seu revolutio, conversio, תקופה, sic primò Hebræis nuncupatum est illud momentum, in quo præcisè annus Solaris desinebat, novusque inchoabatur in mense Tisri, in puncto Juliani æquinoctii, die Septembr. XXIV. vel XXV. ut fuit ætate Cæsaris. Postcà sic nuncupati Hebræis quatuor anni Juliani quadrantes, seu τροπαὶ, *Solstitia*, & *Æquinoctia*.

Tekupharum ratio.

Undè jam Tekuphah Hebræis, est *revolutio quadrantis anni*, ademque verna, æstiva, autumnalis, hyberna: Hinc *Tekupha* vel pro toto quadrante, dierum 91. horar. 7. scrupul. Jud. 540. vel pro momento quo Sol quadrantem unum perficit, alterum ingreditur. Et hæc

ſtudioſiſſimè Judæis obſervata, tùm ob Tekupham Niſan, ex qua judicium de plenilunio Paſchali; tum ex ſuperſtition quâdam, dùm ſingulis Tekuphis, tribuerunt vim miram in Elementa, ut brumali in aquam, ſolſtitiali in ignem &c. De quibus, ut & de diſcrimine inter Tekuphas R. Samuelis, ſecùndùm annum Julianum, & illas Rabbi Addæ, ſecundùm Cyclum decem-novalem, adi Munſterum, Scaligerum, Petavium, Calviſium, Mulerium, alios.

Menſes.

Annos excipiunt Menſes, *μῆνες* Græcis à *μήνη*, undè menſis, Ciceroni autem à *menſis* ſpatiis. Hebræis חדש, quaſi *notatio* Lunæ, hinc Neomenia pro initio menſis apud Hebræos, Græcos, Arabes, &c.

Menſes Aſtronomici Solares.

Menſes, ut anni, alii *Aſtronomici* ſeu *Naturales*, alii *Politici* ſeu *Artificiales*. *Aſtronomici* dicti, quorum ratio ad Solis & Lunæ motum expenditur, undè *Solares* alii, alii *Lunares*. Solaris menſis eſt, ſpatium quo Sol duodecimam Zodiaci partem, ſeu ſignum unum pertranſit, ab Occidente in Orientem promovendo, motu *æquali*, atque adeò intervallum dierum xxx. horarum xi. circiter cum triente, & hæc verè pars eſt anni duodecima. Motu vero *inæquali* & *apparente*, diutius hæret Sol in uno Zodiaci ſigno quàm in altero, propter anomaliam Zodiaci, hic v. gr. dies 29. cum horis aliquot, ibi dies 31. cum aliquot ſimiliter horis. Et hos Solares menſes Dionyſius Mathematicus, tempore Philadelphi, à xii. ſignis Zodiaci appellavit, ut primus eſſet à ſigno *Leonis* Λεοντὼν, & ità porrò.

Lunares Periodici.

Lunaris menſis rurſum eſt vel *Periodicus*, vel *Synodicus*. *Periodicus* eſt intervallum quo Luna ad idem Zodiaci punctum undè digreſſa fuit, motu periodico revertitur eodemque æquali, ab Occidente in Orientem ſeſe promovendo, quod ſpatium eſt dierum xxvii. horarum ferè octo; *Synodicus* eſt intervallum ab uno Novilunio ad aliud, ſeu ab unâ conjunctione Solis & Lunæ, ad proximam ſequentem, quod ſpatium eſt dierum xxix. horarum penè xii. De quâ re adi Tabulas Friſicas. Adde tertiam menſium Lunarium rationem, quæ non ἀπὸ τῆς Συνόδου, à conjunctione, ſed ἀπὸ τῆς Φάσεως à primâ Lunæ phaſi, ſeu viſione ducitur, Hebræis & Orientalibus uſurpatam.

Synodici.

Civiles

Civiles menſes ſic dicti, quibus variæ Gentes uſæ, pro ſuo quæque inſtituto, & diversâ conſuetudine Populorum. Et quia diebus ſemper integris abſolvuntur, ita minus exactè reſpondent Solis & Lunæ motui, ſive Solares ſint ſive Lunares: Hinc *artificiales*, arte quadam concinnandi, ad Solis & Lunæ rationes. *Civiles Menſes.*

Hebræorum menſes, quos modò attendimus, fuêre duûm generum: Alii enim ante Moſaica tempora, & hi ferè ut videtur, *Solares* ſeu dierum præciſè XXX. qui hinc *menſes dierum*; & æquabiles, qualibus & uſi Ægyptii, acceſſuris in fine anni V. Epactis. Alii verò indè ab Exitu ex Ægypto, & hi *Lunares*: Quemadmodum & Græcorum menſes, quos ad Lunæ motum exactos fuiſſe probant Petavius, L. I. de *Doctr. Temp.* & Leo Allatius, de *Menſ. Temp.* C. XI. ut & menſes Romanorum ante Julium Cæſarem. Undè in Sacris, æque ac apud profanas Gentes, *Noviluniũm*, & Menſis renovatio, ſeu *Kalendæ*, ſunt ἰσοδύναμα. De menſe Hebræorum *primo*, æſtimatione Civili, vel Sacrâ, dictum ſuprà. *Hebræorum alii.*

Et horum quidem menſium alii *æquales*, *inæquales* alii, hique *Cavi*, aut *Pleni* nuncupati. *Æquales*, qui ſinguli dierum XXX. τριακονθήμεροι, ſeu jam exigerentur ad Lunæ motum, quam XXX. plus minus diebus curſum ſuum implere cernerent, non ultrà, ſeu ad motum Solis, adſcriptis in fine anni diebus V. Et his uſi olim Ægyptii, Græci. Mexicanorum verò æquales quidem menſes, ſed ſinguli dierum XX. Cavi *Lunares* dicti, qui dierum XXIX. quales erant menſes impares, primus, tertius, quintus, &c. *Pleni* qui dierum XXX. quales erant menſes pares, ſecundus, quartus, ſextus, &c. Apud Hebræos plenus menſis *Tiſri*, cavus *Marcheſvan*, & ſic alternatim. Pariter *Solares* menſes, ob rationem eandem, alii *Cavi* ſeu dierum XXX. alii *Pleni*, ſeu dierum XXXI. Maximè omnium Cavus *Februarius*, qui aliquot ſæculis poſtremus menſium inter Romanos fuit, dierum is XXVIII. extrà annum Intercalarem, ſeu Biſſextilem. Major verò inæqualitas menſium in Gentibus nonnullis conſpicua fuit, uti apud primos Romanorum, diſponente Romulo, ex Plutarcho; ſic apud Albanos, teſte Cenſorino, C. XXII. *Cavi & Pleni.*

Sed & Menſes quoque alii Mathematicis dicti *Intercalares*: Nempè qui præter ordinem additi quandoque menſibus duodecim, anno prorogando. Additionis ſeu Intercalationis ratio & tempus, ſuprà ad annum intercalarem obſervata. Nempè ut idem ille annus ap- *Menſes Intercalares.*

pellatus ἐμβολιμαῖος, sic & mensis ἐμβολιμαῖος, vel ἐμβόλιμος, *insititius*. Et hunc quidem mensem XIII. Hebræi addebant in fine anni Sacri, antè Mensem Paschalem, dictum ואדר seu alterum *Adar*. Quanquàm nonnullis dubium, Hebræine Mensem XIII. intercalarint, stante primo Templo, ex locis 1 *Reg.* IV. 7. 1. *Chron.* XXVII. 15. Latini vocabant *Marcedonium*, intercalatum biennii singulis, inter XXIII. & XXIV. Februarii, post Terminalia, eundemque alternis modò 22. modò 23. dicrum. Attici vocarunt προσθεῶνα δεύτερον, proximè antè Solstitium hybernum.

Mensium nomina.

Hebræorum porrò Menses, antè Captivitatem Babylonicam, vix aliis nominibus insigniti, quàm, *primi*, *secundi*, *tertii*, &c. mensis. Præterquàm leguntur menses *Zif* secundus, *Ethanim* septimus, & *Bul* octavus, 1 *Reg.* VI. VIII. Post Captivitatem, primum mensem Sacrum vocarunt cum Chaldæis *Nisan*, aliàs *Abib*, à spicarum maturitate: Secundum *Jiar*, ab amœnitate, atque ità in cæteris Chaldaica mensium nomina adoptarunt. Quorum seriem, collatam cum Romanorum, Macedonum, Atticorum, Ægyptiorum, Arabum, mensibus, adde Armeniorum, Persarum, Æthiopum, &c. exhibent passim Chronologi, & nos hac Tabellâ.

Septimanæ.

Origo ab Instituto Divino.

Septimana, Hebræis pariter à dierum numero שבעה, Græcis ἑβδομάς, est intervallum seu systema vel Cyclus dierum septem civilium, à Deo ipso distinctum. 1. In memoriam Creationis, seu Heptaëmeri. 2. In usum publicorum sacrorumque Conventuum, ac solennis cultûs, septimâ quâque die apud Hebræos recurrentis. 3. In usum Chronologicum, & Civilem. Hinc Scaliger, hunc septenarium numerum *accommodatissimum esse Solis & Lunæ rationibus*, Canon. Isagog. 95. Undè septimanarum usus apud Orientales quidem antiquissimus fuit, Chaldæos, Ægyptios, Arabes, Persas, quod Josepho est, τὸ ἕβδομον τῆς ἑβδομάδος, *usus septimi diei* periodicè recurrentis, id est, septimanæ, *Lib.* II. contrà Appion. Haud obscuro veritatis Historiæ Mosaicæ argumento.

De Gentium praxi.

Ambigua magis hujusce intervalli notatio, seu ambiguus septimanarum usus apud Gentes ab Hebræis distinctas. Certè non *sanctificavisse* diem quemvis *septimum* more Hebræorum, (quicquid conten-

DIAGRAMMA

EXHIBENS

Menſes Civiles variarum Gentium.

Menſes Romanorum à Numâ Pomp. ad Julium Cæſarem.

Januarius, Jano ſacer, dierum . . . XXIX.
Februarius, Februo ſeu Diis manibus ſacer, in quo & Februa fiebant, infauſtus, hinc ſolus pari numero, dier. XXVIII.
Martius, Marti ſacer, dierum . . . XXXI.
Aprilis, ſeu ab apro, ſeu ab aperiendo, dier. . . XXIX.
Majus, ſeu à Deo Majo, ſeu à Majoribus, d. . XXXI.
Junius, ſeu à Junone, ſeu à Junioribus, d. . . XXIX.
Quinctilis, q. quinctus, poſteà Julius, d. . . XXXI.
Sextilis, poſteà Auguſtus, d. . . . . XXIX.
September, q. Septimus à Martio, d. . . XXIX.
October, d. . . . . XXXI.
November, d. . . . . XXIX.
December, d. . . . . XXIX.

Romulum annum ſuum deſcripſiſſe x. tantùm Menſibus, quorum primus à *Martio* inciperet, communis fuit traditio Romanorum, Livii, Varronis, Ciceronis,

ceronis, Ovidii, Suetonii, Solini, reliquorum, Jos. Scaligero, cum aliis, fidem denegante. Ex his *senos* fuisse dierum XXX. *quatuor* (scil. Martium, Majum, Quintilem, Octobrem) dierum XXX. ut sic annus Romulejus fuerit d. CCCIV.

Aliàs Plutarchus Romuli ætate annum fuisse dicit dierum CCCLX. uti apud Græcorum vetustiores; *Menses* verò fuisse admodùm inæquales, ut alii dierum essent XXXV. etiam plurium, alii nequidem dierum XX. Quomodò de Albanis Censorinus, *Cap.* XX. & XXII. *denos* etiam Menses constituisse, ac Martio tribuisse dies XXXVI. Majo d. XXII. Sextili XVIII. Septembri XVI &c. Quæ satis incerta.

Correxit Numa Pompilius, dùm 1. Devi. mensibus qui antè dierum XXX. dempsit unum diem Numa, fecitque singulos d. XXIX. religione imparis numeri. 2. *Januarium* & *Februarium* addidit, primò quidem postremos menses ex XII. dein primos: Omnes dierum imparium, Februario excepto, hinc infausto, cui XXVIII. tantum dies assignati, ut Januario XXIX. Conflati hi duo menses ex VI. diebus demptis de *sex tricenariis* mensibus, & ex additis diebus LI. undè dies LVII. ex quibus constabant Januarius & Februarius. Annus Lunaris fuit dierum, non CCCLIV. sed ut impar numerus esset, CCCLV. qui sub Romulo fuerat d. CCCIV. mensium X. *Merkedonius* accessit mensis, ut Embolimus altero quoque anno, dierum modò XXII. modò XXIII. Additus ille post d. XXIII. Febr. (rejectis ex hoc V. diebus, sed addendis per modum appendicis in fine mensis Embolimi) qui dies dictus *Terminalia*, quia terminus anni. *Merkedonius* à Deâ Merkedonâ, hæc à mercede cui solvendæ præerat. Plura vide apud Scalig. *de Emend.* L. II. Petavium *Lib.* II. C. LXXII. LXXIII. &c.

De anni ratione indè *à Iulio Cæs.* pluribus infrà, *pag.* 42.

contendant alii ex Philone, Josepho, Clemente Alex. Eusebio) prolixè Seldenus, de *Jure Hebræorum*, *Lib.* III. *Cap.* XIX. Imò id tanquam Judæis peculiare, notant Justinus Historicus, Ovidius, Dio Cassius, Seneca, Tacitus, Juvenalis, Julianus, alii. Nec obscura istic minùs est mensis in septimanas distributio. Ac quicquid de antiquioribus sit, certè Græci non ἑβδομάδας sed ἑπτάδας observarunt, & Romani quoque in Calendario suo Vetere, in quo non literâ G. sed H. terminabatur recurrens periodus dierum, incipiendo rursùm ab A. Hinc *novendinum*, quod nono quoque die rediret, & *nundinæ*, quasi novendinæ. Septimanæ vox nusquam apud Latinos Veteres. Nec antè Theodosii tempora vulgo recepta septimanarum observatio in Romano Imperio; imò Calendarium Romanum, nonnisi Dionysii Exigui tempore, id est Justiniani, in eas distingui cœptum.

Septimanæ dies.

Certum tamen est dies quibus septimanæ distinguuntur, à *Planetis* pridem habuisse nomen, etiam characteres, *Solis*, *Lunæ*, *Mercurii*, *Veneris*, *Jovis*, *Martis*, *Saturni*: Certè apud Ægyptios, hinc Græcos, Romanos, Germanos, Celtas Veteres. De quorum nominum origine, usu, ordine, videsis post multos alios Seldenum, prolixissimè de *Jure Hebræorum* L. III. C. XX. XXI. Quanquàm frustrà se fatigant Eruditi, in causis indagandis ob quas *Lunæ* v. gr. dies secundus, *Martis* tertius, & sic in reliquis, assignati, ab ultimâ usque Antiquitate. Christiani horum loco nominum, dies singulos vocarunt ἑορτὰς *ferias*, hinc feriam, *primam*, *secundam*, *tertiam*, &c. perstringente Gentiles Tertulliano, Libro de *Jejuniis*, ob istam dierum à Planetis appellationem. *Ferias* autem idcircò dixére, à diebus hebdomodis Paschalis, qui singuli apud Judæos *feriati*, hinc *sabbata*, σάββατα in Evangelicâ Hist. quæ Latinis Christianis *feriæ*.

Septimanæ duûm generum.

Duûm porrò generum Septimanæ apud Hebræos: Ordinariæ, seu communes, *dierum* VII. Extraordinariæ seu Propheticæ, *annorum* VII. Hinc illæ hebdomades *diariæ*, hæ *annales* appellatæ. Et de annalibus *Dan.* IX. 24. Judæi ipsi interpretantur, quibus scil. exactis, *aboleretur sacrificium* per captivitatem suæ Gentis, ut illi.

Dies.

Dies Naturales.

Dies similiter, alii vulgò *naturales*, alii *civiles* seu *artificiales*. *Naturalis* plerumque censetur dies τὸ νυχθήμερον, Hebræis ערב בקר, spatium horarum XXIV. tempus noctis & dici, seu *vespera* & *mane*, uti *Gen.* 1. Quanquàm hic dies, alio respectu dicatur quoque aliis *Civilis*.

Artificialis.

Artificialis dies vulgò dicitur, spatium diurnæ lucis, ab ortu Solis ad occasum, *die* sic nocti contra-distincto. Quamvis hic ipse aliis sit dies *Naturalis*, scil. tempus naturale lucis, cujus tamen artificiosa est & varia distributio, ac horæ inæquales, pro vario Solis accessu vel recessu, varioque regionum situ.

Initium Varium.

Naturalis diei, seu νυχθημέρου, diversum semper initium fuit, Romani, ut & apud Plinium Ægyptii, inchoarunt à *mediâ nocte*, quandò Sol rursùm ad nos accedit; quod & probatum ut olim Hipparcho, sic posteà Copernico. Babylonii apud Censorinum, à *Solis ortu*. Umbri, uti Mathematici plerique, post Ptolomæum, à *meridie*, sole in meridiano existente; sed alii à meridie præcedenti, v. gr. Kalendas Januarii à meridie quæ pridie Kalend. ut Alphonsus, alii à sequenti, ut Tycho Braheus. Judæi verò à *vesperâ*, seu ab occasu Solis, *Levit.* XXIII. 32. qui & Arabum veterum, & Athenensium, & Gentium plurimarum mos fuit, argumento præcessisse in creatione *noctem* seu *vesperam*

Distributio diei Naturalis.

Ejusdem diei *Naturalis* communis fuit apud Hebræos distributio in partes IV. Quarum *prima* à vespera, ad mediam noctem; *secunda*, à mediâ nocte ad mane; *tertia*, à mane, ad meridiem; *quarta* à meridie ad vesperam seu Solis occasum. Pari ratione diem *artificialem* variè diviserunt. Primò in partes seu horas XII. de quibus infrà. Dein in partes III. seu tria diei tempora, quibus sacris vacarent, mane, meridiem, & vesperam, ut *Psalm.* LV. 18. Tandem in partes seu horas IV. id est totidem diei quadrantes, quorum singuli etiam *horæ* dictæ, aliàs spatium trihorii, *Prima hora*, seu primus quadrans, ab horâ diei primâ, ad tertiam inclusivè; Secundus quadrans, ab horâ diei tertiâ absolutâ ad meridiem usque, & hic dictus quandoque *hora tertia*, à fine primi quadrantis, & initio secundi, *Marc.* XV. 25. Tertius quadrans ab horâ diei sextâ elapsâ ad nonam, id est à nostrâ duodecimâ

Dies artificialis.

Horæ quatuor Hebræorum.

cimâ ad tertiam pomeridianam; & hic dictus quandoque à termino à quo, *hora sexta*, *Act.* x. 9. Ultimus quadrans, indè ad occasum solis, pariter à termino à quo dictus *hora nona*. *Act.* III. 1. etiam *hora undecima*, *Matt.* xx. 3. 5. etiam communiter *vespera*, tempus sacrificii vespertini.

Unde conciliatur εὐαγγελιοφανὲς in historiâ dominicæ Passionis. Nam si Matthæo fides, factæ tenebræ ab horâ *sextâ* ad *nonam*, & Christus *nonâ* demùm expiravit, *Matth.* XXVII. 45. 45. Si Marco, Christus crucifixus fuit horâ *tertiâ*, *Marc.* XV. 25. Si Johanni, Christus adductus demùm coram Pilato judicandus horâ *sextâ*, *Joh.* XIX. 14. Undè Josephus Scaliger voluit errorem subesse, atque exemplaria depravata, amanuensium vitio. Sed conciliatio ex superioribus plana. *Εὐαγγελιοφανὲς conciliatum.*

Vesperæ pariter Hebræis *duæ* insignes fuerunt, quarum altera incepit, his quidem, mox à meridie, sextâ cum dimidiâ, seu mediâ primâ, aliis, ut Jarchio, Kimchio, demùm vergente Sole ad Occasum, pars diei ultima, dicta vespera *declinationis*: Altera secundùm priores, ab inclinatione Solis ad Occasum, secundùm alios statim ab Occasu Solis, pars hac diei subsequentis prima, dicta vespera *occasûs*. Quanquàm Aben-Ezra *in Exod.* XII. primam vesperam interpretetur עריבת השחש *Occasum Solis*, alteram, *Occasum luminis* residui in crepusculo. Sed & *tres* vesperas memorant Talmudistæ. *Vesperæ duæ.*

Undè facilè intelligitur tempus quo mactandus fuit ac præparandus Agnus Paschalis, scil. *intrà duas vesperas*, die XIV. mensis primi, *Exod.* XII. 6. Ut tamen ineunte die XV. id est azymorum primo, alterâ vesperâ, idem agnus *manducaretur*, & quidem cum azymis, per dies VII. continuandis.

Ut diem in partes suas divisêrunt, sic & noctem, in certas vigilias, quas Hebræi אשמרות vel משמרות *custodias*, Græci hinc φυλακὰς, *Matth.* XIV. 25. Latini *vigilias* dixêre, ob custodias seu excubias tùm actas à vigilibus. Et primitùs vigiliæ *tres* Hebræorum, quarum prima fuit ab Occasu Solis, toto trihorio, dicta Græcis ὀψὲ, seu *vespera*, & *caput vigiliarum* in Threnis *Cap.* II. 19. Secunda indè ad Medinoctium, undè quoque eadem Græcis μεσονύκλιον, dicta, *media vigilia* de quâ *Jud.* VII. 19. *Luc.* XII. 38. Latinis *nox concubia*, *intempesta*. Tertia de quâ itidem *Luc.* XII. 38. à medinoctio ad tertiam indè horam, dicta אשמרת הבקר *vigilia matutina*, *Nocti Vigilia quatuor.*

tutina, *Exod.* IV. 24. etiam ἀλεκτοροφωνία, vel ἀλεκτρυοφωνία, seu *Gallicinium*, quod *primus* tùm audiatur galli cantus, nocturnus ille, mediâ nocte exactâ, contradistinctus *secundo* cantui, seu matutino, Græcis & Latinis Scriptoribus sic quoque appellato, de quo intelligendus omninò locus *Marc.* XIV. 30. Quarta denique vigilia Pompeji & Romanorum tempore apud Judæos accessit, *Matth.* XIV. 45. *Mac.* VI. 48. à tertiâ nocturnâ ad diluculum, seu matutinum tempus, vel à secundo Galli cantu ad tempus lucis; & haec à termino ejusdem vigiliæ dicta Græcis πρωΐ, *manè*, Latinis *conticinium*, seu tempus quo Galli conticere incipiunt.

Vespera Hebraïs quid?

Cæterùm noctis tempus omne vocarunt Hebræi עֶרֶב *vesperam*, contradistinctam τῷ בֹּקֶר *manè*, undè ὀψία pro *nocte*, ab occasu Solis ad ortum, in Evangeliis passim; ὀψὲ itidem pro nocturno tempore, ad Solis ἀνατολάς.

Distinctiones aliæ dierum apud Romanos & Græcos.

De diebus *Romanorum* fastis, nefastis, atris, religiosis, justis, intercisis, intercalaribus, ex Varrone, Festo, Macrobio, aliis; de Græcorum etiam diebus ἀναρχοις, quibus Attica, sine Magistratu, quique Populi Comitiales dies; item de diebus ἐργασίμοις, ἀἐργοις sive ἀνεσίμοις, ἐορτασίμοις, ἀποφράσι, ἐμβολίμοις, ἐπαγομέναις, &c. passim Critici & Chronologi; Nec ea vel loci hujus sunt vel instituti.

Horæ.

Horæ an Græcis notæ.

Dici in *horas* nostras distinctio, Græcis quidem vetustioribus ignota vulgò censetur, Anaximandro Sciotericorum inventore primo, Olymp. LVIII. apud Laërtium, alios. Ὧραι porrò quatuor anni tempestates, & rerum agendarum tempora, nuncupabant. Diem tamen distinxisse in partes XII. quas primò σημεῖα, στοιχεῖα, σκιὰς, Solarii nempè *umbras* appellarunt, sed recentiores demùm *horas*, ex Herodoto aliisque, Salmasius *Plinian. Exercit.* p. 637. Scaliger de *Emendat. Temp.* Cap. I. Casaubonus *in Athenæum* L. I. C. I. & si qui alii. At ridet Leo Allatius inscitiam, & *horas* nostro sensu in Platone & Vetustioribus reperit, & nota jam ὡρολόγια, ex Athenæo in Deipnosophistis, de *Mens. Temp. Cap.* IV.

Obscura

An Latinis

Obscura etiam *horarum* vestigia apud Latinos priores: primusque omnium Marcus Valerius horarium, seu solarium, ex Siciliâ adduxisse in Urbem fertur, in foro ad rostra, idemque in columnâ positum, anno, U. C. CCCCLXXVII. De quo vide ex Plinio, Censorino, Eruditos ante memoratos.

Hebræi & Babylonii.

Antiquior longè *horarum* observatio apud Hebræos, quin & Babylonios, Ægyptios, sive diei in horas XII. distributio: Nec docent modò loca N. T. est. *Matth.* XX. 3. *Joh.* XI. 9. *Act.* II. 14. Sed & Achazi tempore Solaris index, & umbræ in horologio per gradus vel lineas aut cæsuras distinctæ, *Esai.* XXVIII. 8. 2 *Reg.* XX. 9. Quanquàm an *gradus* isti מעלות, horæ fuerint, non satis constare videtur.

Horæ inæquales.

Porrò horas dici Artificialis seu lucis apud Judæos XII. sed & Romanos, aliosque, necesse est fuisse *inæquales*, καιρικὰς seu temporarias vocant, pro solis accessu vel recessu; quibus contradistinguuntur horæ *æquales*, ἰσημερινὰς seu æquinoctiales.

Horæ Canonicæ.

Sed & aliud horarum genus est, quæ dictæ inter Christianos horæ *Canonicæ*, seu tempora precibus destinata. Origo ab Hebræis, qui *tria* communiter habuêre publicarum precum ac sacrificiorum de die tempora, *matutinum*, *meridianum*, *vespertinum*, seu nocturnum, undè jam praxis Davidis, *Psalm.* LV. 18. & Danielis, *Dan.* VI. 11. Diebus verò festis accedebat מוסף *additamentum*, seu oratio extraordinaria, horis matutinis, à tertiâ ad sextam: Ut in jejunio solemni addebant תכלה נעילה *precationis observationis*, sole occiduo, & portis quasi illîus obseratis. Atque hæc tria precum Judaïcarum tempora servasse indè ab Apostolis, primos Christianorum, ex Clemente Romano, Tertulliano, aliisque constat. His autem Judaïcarum precum temporibus tribus ordinariis, Muhammedani addidêre *quartum*, post Solis occasum, & *quintum* à mediâ nocte, imò etiam *sextum* & *septimum* magis superstitiosi.

Pontificiorum illa.

Ex his præposterâ imitatione, natæ *horæ Canonicæ* Pontificiorum, quatuor diurnæ, dictæ pariter ad Judæorum imitationem horæ *primæ*, *tertiæ*, *sextæ*, *nonæ*, & nocturnæ totidem, quibus *Officia*, sua, uti loquuntur, peragunt. Et hæ in Cœnobiis primùm observatæ, superstitione ignotâ primis sæculis.

Horæ subdivisiones.

Hora rursum apud Veteres Paschalium Computorum conditores, subdivisa in *Atomos*, *Particulas*, *Momenta*, *Minuta*, *Puncta*, *Scrupula*. *Scrupulum* V. gr. est pars horæ unîus sexagesima, & dicitur

ſcrupulum primum, ſubdiviſum rurſus inſexaginta ſcrupula ſecunda; hæc in totidem ſcrupula tertia, &c. *Scrupulum* vero *Judaicum*, eſt pars unius horæ MLXXX. exurgens ex LX. ſcrupulis primis per XVIII. multiplicatis, Hebræis חלק *Helekμόεσον*, *particula*. De quibus vide Scaligerum, in *Canonibus*, & alios paſſim. Scrupuloſiùs hæc ità diſtincta, ad exactam definitionem menſium Lunarium, & obſervationem noviluniorum, horumque in tabulis Ptolemæi conſenſionem cum noviluniis Judaïcis.

Diſtributio ſecundùm Tempora Feſtalia Hebræorum.

Sed & ad temporum diſtinctiones ſpectant *Feſtorum* tempora. Quæ ut Ægyptiis frequentia, ſic deinceps Hebræis; quibus alii fuêre *dies* feſti, *anni* alii.

Dies Feſti Judæorum.

Feſti dies alii à Deo ipſo, alii à Judæis inſtituti. Priores plerique recenſiti, *Ex.* XXIII. *Lev.* XXIII. *Num.* XXVIII. XXIX. *Deut.* XVI. Communia his 1. oblatio ſacrificiorum, 2. Vacatio à laboribus. Speciale, ceremoniæ cuique Feſto propriæ, ex locis. Omnia verò, Sabbatho excepto, iiſdem ſemper menſium diebus celebranda.

Sabbatum.

I. *Sabbathum* cum Reginâ conferunt Hebræi, Feſta reliqua cum Concubinis. Inſtitutum nempè εἰς ἀνάμνησιν κοσμοποΐας, in memoriam Creationis, hinc quietis divinæ; ut medium quoque ſanctificandi hominis; tum & figura quietis multiplicis, Chriſti ipſius, fidelium, glorificatorum.

Ejus Prærogativæ.

Prærogativæ Sabbathi fuêre variæ, quoad *opera* prohibita, *ſacrificia* in eo, *loca* obſervationis, *cyclum* recurrentem, ac memoriam primi & maximi omnium *Beneficii*.

Dubia Hiſtorica.

De Sabbatho quæri hiſtoricè varia ſolent: Ut, de *tempore* inſtitutionis, an ſtatim à Creatione, an demùm in deſerto, *Exod.* XXI. XX. Sic de *objecto*, an *ad* Judæos tantum lex primò lata, ſub Lege Ceremoniarum? Sic de ratione *quietis*, quæ præciſè opera prohibita, quæ permiſſa? Sic, de inſtituti hujus vel *perpetuitate*, vel *abrogatione*. Sic de ratione Sabbathi Chriſtiani, *Dominico* die, ab Apoſtolicis temporibus celebrati. Sic de Sabbatho *Magno* ſeu Paſchali, *Joh.* XIX. 31. & de Sabbatho δευτεροπρώτῳ, *Luc.* VI. 1. eſt alibi dicendi locus.

Neomenia.

II. *Neomenia* ſub initium cujuſque menſis Lunaris, 1. in grati animi ſignificationem, pro beneficio divinæ gubernationis, 2. In expiatio-

piationem delictorum admissorum eo mense. 3. In præfiguratio-nem *Ecclesiæ* renovandæ olim per Christum, cum Lunâ collatæ, cujus diversæ φάσεις, *Cant.* VI. 10. *Apoc.* XII. 1. 4. In præfigurationem felicium noviluniorum, *Esai.* LXVI. 23. Sacrificia ejus specialia habentur, *Num.* XXVIII. 11. Hinc accuratè observabatur tempus *Novilunii*, seu jam τῆς συνόδου, id est conjunctionis Luminarium, seu τῆς φάσεως, הֹרְאִיה, primæ visionis Lunæ, quo utroque in casu censetur nova Luna, lege non definiente. Quâ in re diversæ sententiæ, & praxis quoque diversa Judæorum. Quomodò & *biduum* aliquando celebrare soliti, שְׁנֵי יָמִים Lunam ἔνλυ καὶ νέαν Veterem & novam; ut tamen dies posterior primus mensis censeatur.

III. Festum *Clangoris tubarum*, יוֹם תְּרוּעָה incidens in Neomeniam mensis *Tisri* seu in *caput* vel initium anni Civilis, de quo festo *Psalm.* LXXXI. Distabat à primo die Azymorum diebus 163. à primo Nisan, d. 177. Judæi *festum cornu* censent appellari in memoriam liberati Isaaci, & substituti arietis; cornibus hærentis dumeto. Revera ità dictum à clangore tubarum ex cornu arietino; 1. Ut ità excitarentur speciali hoc sono ad gratitudinem pro præcedentis anni fructibus, & beneficiis, 2. Ad recordationem primi hujus Mundi natalis. 3. Ad sanctificationem quoque novi anni civilis, 4. Ut præpararentur, hinc ad decimum usque diem, ad Festum solemne *Expiationum*. 5. Ut hinc computum esset ad annum Sabbathicum, & Jubilæum, hoc mense inchoandos. 6. Ut clangor tubæ Evangelicæ, in novo anno gratiæ, exprimeretur. Et ex hac Neomeniâ, collatâ tum alterâ mensis Nisan, censent Eruditi quidam explicandum esse Sabbatum δευτεροπρῶτον, *Luc.* VI. 1. *Festum Clangoris.*

IV. Festum *Paschatis*. פֶּסַח, פְּסָחִים, πάσχα, פַּסְחָא, פַּסָּח Veteribus, incidens in XIV. diem primi mensis sacri, vel Abib, sub vesperam. De Festi hujus 1. Antecedentibus, in Historiâ S. 2. Agni Paschalis conditionibus, præparatione, 3. Immolationis tempore, die XIV. intrà duas vesperas, 4 Ministro tùm in Ægypto, tùm in Judæâ, 5. Celebrationis loco, 6. Comestionis modo, & Convivio; 7. Ceremoniis variis cœnæ Paschalis, 8. Cœnâ una, an pluribus, 9. Dilatione in mensem secundum *Jiar*, respectu immundarum, aut quibus iter longius, *Num.* IX. 10. 11. 10. Institutionis fine, scil. tùm in memoriam liberationis ex Ægypto, ratione *historicâ*, *Paschatis.* *De hoc quæstionis.*

ricâ, tùm in figuram veri Agni Paschalis, ratione *mysticâ*, immolati in vesperâ Ceremoniarum, & Judaïcæ Ecclesiæ; tùm in usus *morales*, homine intrà duas vesperas, peccati illam & mortis ac judicii, constituto, intrà quas offerendum. 11. Differentiis variis primi Paschatis in Ægypto celebrati, & reliquorum in Palæstinâ &c. De his, inquam, aliisque id genus, satis aliundè obviis, non est hic tradendi locus. Et prolixè quicquid in his difficultatum est, discussit post alios Vir summus, Samuel Bochartus, *Hier. Animal.* P. 1. *L.* 11. C. L.

Dubium de mactationis loco & ministerio.

Nec tamen omni ex parte satisfacit Bochartus, in iis quæ supponit pro concursu ultimi Paschatis Christi, cum Judæorum illo, Johanne cum primis Evangelistâ invito. Sic dubium videtur, an Paschales agni, in solo Templo & coràm Atrio fuerint mactati, Christi tempore, adspergendo singulorum à sacerdotibus sanguine? Ità sanè, post Cloppenburgium, Bochartus dicto loco. Sed intercedunt illi sententiæ plurima, quæ hujus compendii non sunt, & Philo Judæus, in Libro de *Decalogo*, & L. 111. de *Vitâ Mosis*. Nec uspiàm mactatio ipsa agni Paschalis, manducandi ab omnibus Israëlitis, etiam extrà locum Tabernaculi, restricta fuit ad Atrium & Sacerdotale munus.

Azymorum.

Festum *Azymorum*, incidens in xv. diem mensis ejusdem Nisan, & continuatum totis septem diebus, ad xxi. inclusivè. *Æquales* erant hi septem dies. 1. quoad usum Azymorum, 2. quoad oblationem sacrificiorum eorundem, per singulos dies, *Num.* xxviii. 24. *Inæquales*, quoad sanctificationis modum, cùm primâ die & septimâ abstinendum esset ab omni opere servili, *Lev.* xxiii. 7. 8. non perindè quinque diebus cæteris. Finis institutionis, 1. Ut memores essent panis afflictionis quem comedissent in Ægypto. *Deut.* xvi. 3. Undè & herbæ amaræ comedendæ simul; 2. Ut memores forent divinæ liberationis, & quidem per 7. dies, id est totâ septimanâ vitæ ipsorum. 3. Ut præfiguraretur panis afflictionis, & calix amaritudinis, seu passionis Christi Domini, 4. Etiam manducatio carnis Christi, qui verè panis infermentatus, expers corruptionis, *Joh.* vi. 54. 55. 56. 5. Ut intelligerent fugam *fermenti*, id est, malitiæ, corruptionis, fastûs, acrimoniæ, maledicentiæ, &c. 1 *Cor.* v. 8. *Matth.* xv. 8. 6. Adde *primitias* frugum offerendas *secundâ* die azymorum, adumbrasse Christum, factum ea die, quo tempore resurrexit, *primitias mortuorum*, 1 *Cor.* xv. 20.

Festum

Festum *Pentecostis*, incidens in diem VI. Mensis Siwan, seu L. diem â die *secundâ* azymorum, (non ut alii à die primâ,) seu à die XVI. mensis Nisan, quo primus frugum manipulus offerendus. Indè numerandæ erant septem septimanæ, seu septem Sabbatha, seu dies 49. completi, & tùm *quinquagesimus* erat dies Festi. *Lev.* XXIII. 15. 16. *Deut.* XVI. 9. ex praxi constante. Hinc Hebræis Festum *Sabbathorum*, seu *Septimanarum*. *Exod.* XXXIV. 22. qui aliàs & *primitiarum*, *Lev.* XXIII. 17. Græcis πεντηκοστὴ, quasi dies *quinquagesima*. Atque ità in quam Feriam septimanæ incidebat XVI. mensis Nisan, seu secundus Azymorum, in eandem incidebat semper Festum Pentecostis. Undè si hoc Festum mox à passione Servatoris incidit in diem (ut creditum hactenùs) *Dominicum*, necesse est ut secunda Azymorum, undè VII. Sabbata numeranda, inciderit tùm in diem eundem, adeoque prima Azymorum in Sabbatum, non in diem Veneris, quo Christus suffixus cruci. Qui nodus magnum Bochartum videtur premere, *Hierozoici*, *Lib.* II. C. I. Ex Sabbatis verò intermediis, à secundâ die azymorum numerandis, illustratur Sabbatum διαπεπρωτον, invitis Grotio, Capello, Cloppenburgio, Lud. de Dieu, Criticis aliis. *Pentecostis.*

Finis institutionis, 1. Memoria latæ Legis in monte Sinai, quinquagesimo post egressum die, 2. Testatio gratitudinis pro feracitate terræ, & felici messe, & quietâ possessione Cananis, 3. Præfiguratio missionis Spiritûs S. quæ post incidit in diem eundem, ut & primitiarum novæ Ecclesiæ, *Act.* IV. 4. Figura sanctificationis nostræ, seu novitatis vitæ, novorum fructuum, quos operatur missio Spiritûs S. Cætera de hoc Festo nota ex *Lev.* XXIII. *Num.* XXVIII. *Ratio Institutionis.*

Festum *Kippurim*, seu *Expiationum*, incidens in diem X. septimi mensis Sacri, seu primi mensis Civilis Tisri. Ratio nominis & institutionis, 1. In memoriam Dei propitiati, ad intercessionem Mosis, ergà populum adoratione vituli aurei, pollutum. 2. In expiationem tùm peccati primi, quod multis creditur admissum die X. à creatione, tùm peccatorum omnium quibus sese Israëlitæ toto anno inquinassent, *Levit.* XVI. 16. 21. 30. 34. Hinc respectu Populi propria erant huic festo jejunium, & afflictio animarum, *Levit.* XVI. 29. XXIII. 27. Undè & dictus dies jejunii, *Jer.* XXXVI. 6. *Expiationum.*

Cæremonia hujus Festi.

Respectu summi Sacerdotis propriæ quædam fuerunt Ceremoniæ, typicæ & figurativæ expiationis faciendæ per Christum, summum Pontificem nostrum. Tales, e. g. in *tempore* quo ingressurus fuit in sanctuarium; in *vestibus* quibus induendus; in *ablutione* prævia carnis suæ; in oblatione *duorum Hircorum*, tanquàm unius victimæ; in *mactatione* hirci unius & vituli; in accendendo *thymiamate* ex aromatis contritis; in ingressu in sanctuarium, nec sine *suffitu*; in *septuplâ* adspersione sanguinis, *Orientem* versus; in *Hirci* לַעֲזָאזֵל emissione, jactis sortibus; in hujus, & vivi, in *desertum* deductione, onusti peccatis populi; in *exutione* vestium linearum, & priorum assumptione; in peragendis à Pontifice *extrà castra*, &c.

Quæ omnia ad Christum relata, *Esai.* LIII. *Hebr.* IX. 12. XIII. 13. 2 *Cor.* V. 21. &c. applicatione apud Theologos obviâ.

Ritus hujus Festi pluribus describunt Talmudistæ in יוֹמָא *Joma*, seu die Expiationis, umbras sectati & corticem, corpore & medullâ neglectis.

Tabernaculorum.

VIII. Festum *Tabernaculorum*, incidens in diem XV. mensis Tisri, & continuatum per VII. dies ad XXI. inclusivè. Ratio nominis quidem quia illis diebus populus habitabat in tabernaculis, de frondibus & ramis arborum contextis, sub dio, nec opertis aliundè. Hinc Græcis σκηνοπηγία, non σκηνοφαγία, ut alii. Arbores adhibendæ in hunc usum creditæ sunt, cedrus, palma, myrtus, salices *Lev.* XXIII. 40. aut etiam loco cedri, oliva, cupressus, pinus, arbores speciosæ.

Ratio institutionis.

Ratio institutionis. 1. In memoriam peregrinationis in deserto, & habitationis in tentoriis. 2. In memoriam divinæ protectionis, eos tegentis tunc quasi umbrâ suâ & nube. 3. In commendationem beneficii præsentis, habitationis lætæ in Terrâ Canaan, fructuum quorumcumque feraci, recens collectorum *Deut.* XVI. 13. 14. 4. In figuram hujusce transeuntis vitæ, in quâ habitamus tanquàm in deserto probationum, & tanquàm in transitoriis tabernaculis, idque diebus *septem*, quibus vitæ septimana circumscribitur. 5. In figuram Christi qui per incarnationem ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, habitavit in carne, ut in Tabernaculo, *Joh.* 1. 14. Quomodò eodem Festo dedicatum Templum Salomonis, 2 *Chron.* V. 3. quod fuit figura corporis Christi *Joh.* II. 19. 21. Reliqua *Lev.* XXIII. 39. & seqq. Undè Festum *lætitiæ vers.* 40. & acclamatum *Hoschannah* quasi הוֹשִׁיעָה נָא

salva

salva quæso. Sed & palmis manus ornatæ *Lev.* XXIII. 42. in signum victoriæ, constantiæ, spei non fallacis, relatè ad beneficia quæ in Christo. De ritibus ac cæremoniis hujus Festi plura ex Hebræis Buxtorfius, & qui de Festis, ac rebus Hebræorum.

IX. Festum *Convocationis* incidens in diem *octavum* à primo die σκηνοπηγίας *Lev.* XXIII. 26. Undè & sæpe confunditur cum ultima die Festi Tabernaculorum. Aliis Festum vocatur *Collecta*, ut Latino, Tostato, Lyræ, &c. Festum *Interdicti*, vel cohibitionis, scil. ab omni opere, *Lev.* XXIII. 36. *Neh.* VIII. 19. voce עצרת variè reddità. Dicitur etiam *octava scenopenias*, seu Festum Tabernaculorum. Reverà complementum quoddam fuit prioris Festi, quo populus *convocatus* fuit ad Sanctuarium, *interdicto* omni opere servili, factâ etiam, secundum alios, collectâ pecuniarum, aut potius finitâ tum *collectione* frugum, undè rationes præcedentium appellationum. *Convocationis.*

Distinctio tamen quædam à Festo Tabernaculorum patet, quod hâc die non ampliùs agerent in Tabernaculis. Speciale fuit, 1. Quod eadem die absolverent, magno cum gaudio, ultimam sectionem Legis; primam inchoaturi sequente Sabbatho, hinc dictus dies שמחת התורה *lætitia Legis.* 2. Quod referentibus Talmudistis, solitus esset populus ea die magnâ solennitate haurire *aquam* è fonte Schiloah, & deferre ad Sacerdotes, effundendam super altare cum vino, libaminis loco. 3. Quod item vocatus fuerit hic dies *Hoshannah rabbah*, quasi maximus dies Festi, nempè ex æstimatione Judæorum, & ita illustratur locus Johannis VII. 37. ubi 1. dies hic vocatur *magnus* dies Festi, ut & dicebatur ultimus Azymorum. 2. Christus alludens ad aquas clamat, *si quis sitit veniat ad me*, quâ de re Lightfotius ad Johannem, alii.

Ex Superioribus Festis, tria erant quæ Judæi vocarunt καθ' ἐξοχήν, שלוש רגלים, *tres vices*, tria tempora, quæ etiam specialiter recensentur *Exod.* XXXIII. 14. *Deut.* XVI. 16. Nempe, 1. Festum *Paschatis* & Azymorum, 2. Festum *septimanarum* seu Pentecostis. 3. Festum *Tabernaculorum* & Convocationis; Et obviæ sunt rationes speciales cur majora hæc Festa dicerentur. Atque hinc conjectura Doctiss. Grotii, tria sabbata quæ hæc Festa proximè contingerent, vocata Σάββατα πρῶτα, & ita festum Pentecostis vocari δευτεροπρῶτον apud Lucam, meritò tamen castigante Lud. Capello, in *Examine* sententiæ Grotianæ. *Festa Maxima tria, & quare?*

Festa

Festa instituta a Judæis Festum Purim.

Festa alia leguntur in sacrâ Historiâ, sed instituta a Judæis, variis occasionibus; In his fuêre I. Festum פורים *Purim*, seu גורל *sortium*, voce priore peregrinâ & Persicâ (redditâ in Josepho per φρεραίους ἡμέρας, quasi פרורים, dies scilicet conservatorios, ut Ruffinus reddidit *Antiq.* lib. XI. C. VI. Sed reverà scripsit Josephus φθραίους ex *Phurim*) incidens in diem XIV. & XV. mensis *Adar*, Februario nostro & Martio respondentis. Continuatum idem toto biduo, & institutum *Esth.* IX. 20. 21. authore Mardochæo, vel secundùm Philonem, Joachimo Pontifice.

Festum Enæniorum.

II. Festum ἐγκαινίων *Enæniorum*, seu *dedicationum*, *consecrationum*, incidens in XXV. mensis noni Chasleu vel Cisleu, respondentis ex parte Decembri nostro, & continuatum per dies VIII. adeoque sequente etiam mense Tebeth. Auctor Festi Judas Maccabæus, veriùs quàm Nehemias, 1 Macc. IV. 59. Festi mentio in N. Test. *Joh.* X. 22.

Festum luminum.

Josephus id vocat Festum *luminum*, τὰ φῶτα, (quomodò olim dies baptismi,) sive ob lucernarum tùm accensarum copiam, sive ob lucem quæ tùm Judæis divinitùs & insperatò illuxit, *Antiq.* lib. XII. C. XI. Plura habes ex Talmudicis apud Buxtorf. *Synagog. Judæorum.* C. XXVIII. & qui de horum vel Republicâ vel Festis.

Jejuniorum Tempora.

III. Jejunium mensis *quarti* seu תמוז Tammuz, *quinti* mensis seu אב Ab, *Septimi* seu תשרי Tisri, & *decimi* seu טבת Thebeth, de quibus *Zach.* VIII. 19. De his Interpretes, & pluribus Buxtorfius.

Festum casû Nicanorû.

IV. Festum ob *casum Nicanorem* Ducem, a Judâ Maccabæo, de quo primò Macc. VII. 49. Tempus indictionis dies XIII. Mensis Adar seu ultimi mensis sacri.

Festum ignis. Xylophoria.

V. *Festum ignis*, scilicet ignis sacri inventi post reditum ex captivitate, anteà occultati a Sacerdotibus, uti quidem refertur, II *Macc.* I. 18. 19. 20. Nec defuerunt aliæ solennitates, sed non jugiter observatæ. Hujusmodi inter cætera festum ξυλοφορείων, cujus & meminit Josephus in libris Ἁλῶς & Zacuthus in libro *Juchasin*, incidens hunc juxtà Scaligerum in Elencho Trihær. in. diem XXII. Petito invito in variis Lectionibus, *Lib. ultimo.* Et præter solennia tempora ordinaria, habuere & extraordinaria, publicis in calamitatibus, belli, pestis, &c.

Et festorum quidem dierum, quos cum lætitiâ celebrarent, sed quæ in desuetudinem abierunt, prolixum Indicem, ex antiquissimo Codice *Megillath-Thainith*, secundùm ordinem mensium, produxit Joh. Seldenus, de Syned. *Lib.* III. C. XIII. à p. 235. incipiendo à mense *Jiar*, qui à Nisan proximus fuit. Quæ videsis apud Doctiss. Scriptorem.

A Judæis derivati sunt in Christianam Ecclesiam Festi dies, non majores tantùm illi, ut *Paschatis*, *Pentecostis*, sed & Festa Ἐγκαινίων *Dedicationum*, *Palmarum* seu *Hosshannæ* translatum ad mensem Paschalem, *Luminis* quale in Sabbato Paschali, *Jejuniorum* stati dies &c. *Festa à Judæis ad Christianos translata.*

Sic quum septem Sabbatha à Judæis numerarentur à II. Azymorum ad Pentecostem, pariter Græci *septem* Dominicas pridem festas habuerunt, quarum altera à Paschali est ἡ Κυριακὴ νέα vel καινὴ vel ἓξ Θωμᾶ, tertia, ἡ Κυριακὴ τῶν μυροφόρων γυναικῶν, quarta τῆς μεσοπεντηκοστῆς, quinta τῆς Σαμαρείτιδος, sexta τοῦ τυφλοῦ, quam sequitur ἀνάληψις seu assumptio vel ascensio Servatoris, tùm Dominica septima quæ τῶν ἁγίων Πατέρων scil. Nicænorum CCCXVIII. hinc Dominica *Pentecostis*.

De majoribus & minoribus Festis Christianorum est alibi dicendi locus.

Festis Judaïcis accidit *translatio Festorum*, cujus usus in Historiâ & Chronologiâ Sacrâ. Et hujus translationis auctor fuisse creditur R. Eleazar, sub initia Templi II. si Magistris fides, annis antè Christum natum circiter CCCL. certis Canonibus in hunc diem à Judæis observandis. Quos tamen Canones Viri Magni Cloppenburgius, Coccejus, Bochartus, Lighfotius, alii, recentiores censent, ac post Talmudicum opus confectos. Igitur v. gr. Festum Clangoris Tubarum, ineunte anno civili, si incideret in אדר *Adu*, id est, feriam *primam* seu Solis, *quartam* Mercurii, aut *sextam* Veneris, omninò transferebatur, ex causis mox indicandis. Ita Festum Paschatis si incideret v. gr. in feriam *sextam* seu Veneris, transferebatur in sequens Sabbathum, ut accidit in ultimo Christi Paschate, ex Doctissimorum quà Chronologorum qua Interpretum opinione. *Translatio Festorum.*

Translatio illa Festorum, scil. à die ex lege præscriptâ in aliam diem, fuit duplex, alia *Lunaris* seu *Astronomica*, alia *Civilis* seu *Religiosa*, addit Scaliger, *mixtam* ex utraque. *Duplex illa.*

Astronomica. *Lunaris* Translatio vocatur, quâ ob seram apparitionem novæ Lunæ (puta si prima Lunæ Φάσις accideret vel momento post solem meridianum) transferebatur Festum Neomeniæ in Vesperam, seu diem sequentem. Ratio translationis istius, ne Neomeniæ Festum celebraretur Lunâ veteri. Hæc denuò Lunaris translatio, alia fuit juxtà *veram* novæ Lunæ apparitionem, alia juxtà *putativam*, quum sæpè fallerent observatores novæ Lunæ, & tardiùs observata esset prima Φάσις seu apparitio; Vetere tamen Lunâ non extendendâ ultrà trigesimum diem, qui & majoris certitudinis ergò sacer habitus, ut & sequens; Undè *tricesima Sabbatha* Judæorum memorat Horatius, *Lib.* 1. *Satyr.* IX.

Politica. *Politica* vel Religiosa Translatio, quandò seu ex superstitione quâdam, seu ob Sabbatum proximè sequens, Festum transferebatur in illud ipsum Sabbatum, ne duo Sabbata continuarentur magnâ cum molestiâ. Nam in illis, v. g. nec mortuos componi, sepeliri, nec cibos apparari, nec lectos sterni ægrotis, puerperis, nec infantum cunas purgari, nec ignem aut lucernas accendi, nec alia peragi fas erat, permecessaria sæpè. Sic v. g. si Festum novi anni Civilis, (Clangoris tubarum) seu principium mensis Thisri, incidere deberet in ו״ש, seu ferias 1. 4. 6. fiebat translatio. Incidens enim v. gr. in diem *Veneris*, aut diem *Solis*, ni facta fuisset translatio, duo Sabbatha fuissent continuata: Sic si idem Festum incidisset in diem *Mercurii*, tùm decimus post dies, quo erat Festum Expiationum, incidisset in diem *Veneris*, & ità rursùs concursus duorum Sabbathorum. Quanquàm vitari semper concursus ille non potuit, v. gr. in Festo Pentecostis; nam si prima dies Azymorum incidisset in Sabbathum, hinc secunda Azymorum seu manipuli oblati, in feriam primam, in hanc necessariò & Pentecostalis dies. Ità pari ratione necesse fuit septimum Azymorum incidere in diem Veneris, si primus cum Sabbatho concurreret, & sic rursùs duo Sabbatha, septimus Azymorum continuus cum sequente Sabbatho. Porrò ex hoc capite anni Civilis, seu Neomenia Thisri, nunquàm incurrente in ferias א״ד, sequebatur festum Tabernaculorum, XV. Thisri nunquàm in easdem incurrere. Hinc nec festum Paschatis, seu XV. Nisan, incidebat in ferias ב״ר seu 2. 4 6. adeòque nec Pentecoste unquam in 3. 5. 7. addebat enim unitatem ad feriam Paschalem. Siquidem à Neomeniâ Nisan, ad Neomeniam Thisri sequentis semper dies 177. seu ultrà

septi-

ſeptimanas XXV. dies II. Quo factum, ut ſi Niſan incideret in feriam 1. Thiſri incideret in 3. ſi Niſan in feriam 3. Thiſri in 5. ſi Niſan in 5. Thiſri in 7. ſi Niſan in 7. Thiſri in 2. Tranſlationum reliquos Canones, exhibent Munſterus in *Kal. Hebr.* Hoſpinianus de *Origine Feſtorum*, Caſaubonus *Exercitat.* XIII. Scaliger de *Emend. Temp.* Lud. Capellus in ἐπιχειρίσι, Nic. Mulerus in Anno *Lunæ Solari Judæorum*, Godwin, in *Moſe & Aarone*, Langius *de Annis* Chriſti *Lib.* II. &c.

Conciliatio. εὐαγγελιστῶν φανῆς.

Undè intelligitur, qua ratione conciliari poſſint Euangeliſtæ, ex quibus Matthæus, Marcus, Lucas, dicunt Chriſtum comediſſe Paſcha, *primâ die* Azymorum, qua ἔθυον τὸ πάσχα, adeòque in ipſo Feſto Paſchatis, hinc in ſpeciem ſimul cum Judæis; Johannes verò Chriſtum comediſſe πρὸ τῆς ἑορτῆς, *ante Feſtum* Paſchatis, *Joh.* XIII. 1. quo tempore adhuc emi poterant neceſſaria ad Feſtum, *Joh.* XIII. 29. Undè & dies paſſionis Dominicæ, poſtquàm jam Chriſtus comediſſet Paſcha, fuit dies παρασκευῆς, nec σαββάτου, ſed τοῦ πάσχα, dies μεγάλη, *Joh.* XIX. 14. nec certè Judæi adhuc comederant idem Paſcha *Joh.* XVIII. 28. non crucifixuri Chriſtum, nec alia patraturi, ſolemni die primo Azymorum, planè ἀέργῳ, ex Lege, & ex confeſſis *Matth.* XXVI. 5.

Quicquid Græci, quicquid Latini, quicquid Grotius, quicquid Viri alii ſummi, variè excogitarint, facillima ſanè conciliatio eſt ex præcedenti doctrinâ de Tranſlationibus Feſtorum, quanquàm fortaſſe omnes de hiſce Canones nondùm fuerint illorum temporum, quod neque neceſſe eſt. Nempè, Chriſtum celebraſſe ultimum ſuum Paſcha, verum illud ſanè & θύσιμον, (negante licet Grotio, vocanteque Paſcha μνημονδίτικὸν *commemorativum*,) tempore ex lege præſcripto, adeoque XIV. à Neomeniâ Niſan, ſub veſperam, exeunte die Jovis, quum eſſet dies Veneris, juxtà id computum, & Lunæ ætatem, XV. Niſan, quo die crucifixus eſt: Judæos autem non celebraſſe ſolemne ſuum Paſcha eadem die qua Chriſtus; ἢ ἔθυε τὸ πάσχα, ſed tranſtuliſſe in diem ſequentem, ex Senatus conſulto, ſeu ab exitu diei Jovis, ad exitum Veneris. Sive jam ea tranſlatio *Lunaris* fuerit, quod ſeriùs obſervaſſent illo menſe apparitionem Lunæ, hinc ſeriùs indixiſſent Neomeniam; Sive quod qui dies jam XV. à conjunctione Luminarium, eſſet XIV. à φάσι, hinc

hinc omnes quidem celebrarent Festum juxtà φάσιν à Synedrio promulgatam, multi tamen etiam, certitudinis ergò, Pascha manducarent die præcedente, certè Carræi; Sive quod Judæi observarent Neomeniam anni Calippici Syro-Macedonum, Christus anni Naturalis, ut Lydiatus de Emend. Temp. ad A. 4040. Sive quod aliud Pascha fuerit *populare*, quod uno die antecederet, aliud *Pharisaicum*, quibus erat Luna XIV. quæ verè XV. ex Epiphanio; Sive hæc Translatio *Politica*, ne concurrerent duo Sabbata, illud Veneris Paschale, & sequens hebdomadarium Sabbatum, ex mente Scaligeri, Casauboni, & sequacium. Undè Pascha non incurrens in feriam בדו ex dictis.

Anni Sabbatici.

Hæc de Festis Hebræorum hebdomadariis, menstruis, anniversariis. Sequuntur duo alii temporum characteres apud Hebræos, seu duo Cycli insignes, anni, 1. *Sabbatici*. 2. *Jubilæi*.

Sabbatici anni privilegia.

Annus Sabbaticus, שבת, alias שמיטה, annus *Intermissionis*, *Remissionis*, vel *Dimissionis*, dicebatur *septimus* quisque, ut dies septimus Sabbatum. Indicebatur ex præcepto Divino mense sacro septimo seu *Thisri*; erantque privilegia hæcce potissimùm:

1. Quies toto anno agris & vineis indulta, quod verò sponte nascebatur commune erat *Ex.* XXIII. 10. Undè vocatur *Sabbatum terræ Lev.* XXV. 5. 6. Interdictum ergò arare, serere, plantare, metere, racemare, &c.

Rationes quietis terræ.

Rationes erant 1. ut Judæi à nimiâ terrenorum sollicitudine abducerentur, æterni Sabbati memores, quod verè tempus remissionis, quietis, lætitiæ, spontanei proventûs, *Heb.* IV. 9. 2. Ut feracior quiescens terra redderetur, 3. Ut esset Symbolum cessationis Divinæ à creatione, die septimo, 4. Ut recrearentur pauperes, servi, peregrini, proventu terræ spontaneo, *Ex.* XXIII. 10. *Luc.* XXV. 6 5. Ut præfiguraretur quies spiritualis, per Christum Ecclesiæ parta. seu à morsibus conscientiæ, seu ab operibus peccati, hinc annus acceptus Jehovæ, *Esai.* LXI. 2. *Luc.* IV. 19. 2 *Cor.* VI. 2. totus festus animæ fideli.

11. Remissio omnium debitorum, quæ ex *mutuo* aut *vendito*, non autem ex *commodato*, quia commodatum non est debitum: Debita etiam intellige quæ contraxerant Judæi, non autem alienigenæ

sive

sive peregrini, *Deut.* XV. 9. 10. Figura rursùm remissionis debitorum in Christo, *Matt.* VI. 12. *Rom.* VIII. 1. nec respectu omnium, sed fidelium, veri Israëlis, *Act.* XX. 28.

III. Manumissio servorum Hebræorum, quorum nullus retineri poterat invitus, *Exod.* XXI. 2. Alienigenarum verò servitus perpetua *Lev.* XXV. 44. Omnia cum relatione ad Christum & annum libertatis *Esai.* LXI. 1. 2.

IV. Lectio Legis coràm toto Populo, in Festo Tabernaculorum, *Deut.* XXXI. 10. Figura rursùs Christi Legem impleturi, hinc finis Legis *Rom.* X. eàndemque indituri cordibus, *Jerem.* XXXI. 33.

V. Abundantia rerum omnium ad vitam, etiam sine satione, culturâ, eaque ex præcedenti anno sexto, feraci ad totum triennium, *Lev.* XXV. 21. 22. Typus (ut antè) æterni Sabbati, ubi panis sine labore *Sap.* XVI. 20. quemadmodum *sex anni* figura hujus vitæ, quæ verè est tempus sationis, id est laboris sudorisque. Ad hæc Communio omnium quæ spontè proveniebant, *Ex.* XXIII. 10. figura communionis ejusdem fidei, spiritûs, gratiæ, salutis inter fideles, nullo pauperis vel peregrini discrimine.

Momentum horum annorum.

Hi autem Anni Sabbatici, cum stato tempore recurrere debuerint, numerandi seu ab anno primo ingressûs in Terram promissionis, seu verùs ab anno primo τῆς γεωργίας, à quo septimus annus fuerit Sabbaticus primus; cùm præcisè includant spatium 7. annorum; cùm semper incipiant ab Autumno, Cyclo Solis VII. aut XIV. aut XXI. aut XXVIII. cùm Judæi eorum ordinem semper observarint quoad licuit, &c. etiam Chronologis sunt totidem statuæ Mercuriales, & certi characteres ad quos respiciant. De quo Scaliger, Petavius, Calvisius, alii.

Anni Jubilæi.

Annus Jubilæus unde.

Annus Jubilæus, aliàs annus *Restitutionis*, fuit *quinquagesimus* quisque, ut dicitur *Lev.* XXV. 10. 12. Ita dictus (quicquid alii aliter) vel à *Jubal* primo inventore Musices, *Gen.* IV. 21. undè *jobel*, & *jubilandi* voces; vel à cornu יובל *jobel*, *Exod.* XIX. 13. *Jos.* VI. 5. 6. seu cornu arietinum fuerit, seu (ut Bochartus) bubulum, quod tùm, Jubilæo ineunte, in toto Israële resonabat; vel denique ab ויובל quod est *reducere*, quia is annus *reductionis* tùm servorum, tùm possessionum. Incipiebat *decimo* die mensis *Thisri*, ipso die Expiationum,

Lev. XXV. 8. quo proclamabatur, primosque dies novem spe libertatis, festos agebant servi.

Quotus præcisè annus,

Dubium verò, nùm annus Jubilæus esset *quinquagesimus* quisque *inclusivè*, an verò *exclusivè*? Sive an celebraretur quolibet anno XLIX. qui idem septimus hebdomadis VII. ut novus Cyclus inchoaretur anno L. terminandus anno post XLIX. Sabbathico XIV. utroque Jubilæo efficiente *Cyclum annorum* XCVIII. An verò quolibet celebratus anno L. Pro priori sententia pugnant Jos. Scaliger, Dion. Petavius, S. Calvisius, Jac. Capellus, Jac. Usserius, Eruditi alii. Posteriorem amplexi Patrum plurimi, dein Tostatus, Torniellus, ac plerique Romanensium. Sed hi rursùm euntes in diversa. Nam illi quidem novum Jubilæi Cyclum incepisse demùm anno LI. ut secundus terminaretur anno C. alii incepisse *quidem* anno L. qui & primus novæ hebdomadis; sed ità ut non indè *quadragesimus nonus* sed L. esset denuò Jubilæus, adeòque annus à Sabbathico primo XCIX. contendente hoc multis Wilhelmo Langio, *de Annis Christi Lib.* I. C. XI.

Nobis quidem indubium est, verissimam esse sententiam Scaligeri, Petavii, & ὁμοψήφων. Ac rationes hæ junioribus sunto:

Fuisse annum quinquagesimum XLIX.

1. Quia disertè definitur spatium anni Jubilæi, seu Cyclus ille, *per septem Sabbatha annorum*, sive annos solidos XLIV. *Lev.* XXV. 8. Quod verò annus *quinquagesimus* dicitur Jubilæus esse, explicatur modò. Gratis verò Doctiss. Langius, juberi ut numerentur *anni* XLIX. *cum quinquagesimo solemni*, quod παρείσακτον.

2. Quia ut annus Sabbaticus fuit *septimus* quisque, sic Jubilæus, Sabbatico respondens, quisque *septies septimus*, sed hoc solemnior, quod hebdomadas septem clauderet.

3. Quia aliàs turbatur ordo annorum Sabbaticorum, & numerus septenarius, siquidem post annum 49. interseratur annus *quinquagesimus*, tanquàm *Jubilæus*, & hoc exacto, rursùs inchoentur anni Sabbatici. Quod nec factum esse fatetur Torniellus; undè sequeretur inter annum Sabbaticum & Jubilæum modò annum unum, aut duos, aut tres ad agriculturam interfuisse. Sed nec feliciùs annus Jubilæus dicetur fuisse unus ex sex annis præcedentibus Sabbaticum, seu 1. hebdomadis sequentis, quæ Langii prolixa assertio est. Atque ità non *sex annis* potuissent agri conseri, secundùm legem, *Lev.* XX. 3. sed quinque tantùm; Neque *sex annis* serviendum tunc fuisset

fuiſſet ſervo Hebræo, ex lege, *Deut.* XV. 12. ſed quinque modò annis; ut mittamus alia.

4. Quia aliàs Terra quieviſſet duobus annis continuis, anno nempe XLIX. utpotè Sabbatico, & anno L. ſequente utpote Jubilæo, ex lege, *Lev.* XXV. 11. Sed hoc abſurdum, & obnoxium nimiis incommodis, de quo etiam nulla mentio, veſtigium nullum in textu ſacro. Utque alia taceantur, haberetur ſanè benedictio ſingularis anni XLVIII. in tres annos ſequentes, ob biennium integrum ceſſationis, quæ nulla legitur. Et fruſtrà Langius huc trahit verba de proventu *in annos ternos*, *Lev.* XXV. 21. quæ diſertè ad quemvis annum *ſextum* referuntur, incluſo anno ſexto, ſeptimo, & octavo uſque ad tempus collectionis.

5. Quia ut Deus quievit *die ſeptimo*, ita *ſeptimum diem* quieti hominis, ut eundem quieti Chriſti in ſepulchro; *ſeptimum menſem* ſacrum perpetuis feſtis; *ſeptimum annum* agrorum quieti; *ſepties ſeptimum annum* eidem quieti, & reſtitutioni rerum alienatarum deſtinavit, & hos quidem in menſe VII. Pariter *ſeptenarium* eum annorum numerum, & ſingularem ejus rationem, videmus in duobus ſeptenariis ſervitutis Jacobi; duobus ſeptenariis fertilitatis & ſterilitatis in Ægypto; decem ſeptenariis Captivitatis Babylonicæ; LXX. hebdomadibus annorum, *Dan.* IX. &c. Ne dicam *ſeptenarii* numeri rationem in Feſtis Azymorum, Pentecoſtis, Tabernaculorum, *Lev.* XXIII. 3. 6. 15. 34. ſic in Conſecrationibus, Purificationibus, Adſperſionibus, ſacrificiis variis, &c. & perpetuò in *Apocalypſeôs* Libro, quo myſterio jam non dicimus.

6. Quia opinio illa, de Jubilæo anno quovis *quinquageſimo* incluſivè celebrato, nata videtur ex Jubilæo Pontificiorum; quorum primum inſtituit Bonifacius VIII. A. C. 1300. ſecundum Clemens VI. A. C. 350. tertio Jubilæo reducto ad annos XXV. à Sixto IV. Pontifice.

7. Quia nihil obſtat Jubilæum dici celebrandum anno *quinquageſimo Lev.* XXV. 10. Ratio eſt, quia ab uno Jubilæo ad alterum ſunt anni L. incluſo utroque termino. Præterea nihil uſitatius quam ut certi dies, anni, menſes, numerentur, modò *incluſivè*, modò *excluſivè*. Solet etiam Scriptura uti numeris rotundis, quamvis aliquid deficiat, & inchoatos annos numerare pro abſolutis. Sic apud Latinos *octiduum* ſeptem dies; apud Græcos, πενταετηρὶς Olympias, ſeu.

seu *quinquennis*, licet non nisi annos quatuor solidos complexa. Sic *quintus* annus *Bissextilis* dicitur, qui tamen reverâ quartus quisque est. Sic Indictiones spatium annorum *sedecim* apud Scriptores, quia tot anni sunt ab Indictione ad Indictionem, revera spatium decem & quinque annorum.

8. Quia probat idem *Kalendarium Hebræorum* adornatum circà tempora Constantini M. In quo ab Ærâ mundi, abjectis omnibus septenariis, docetur quotus annus agatur à proximo Sabbatico. Non ergò turbari ille ordo potuit per annum quemque *quinquagesimum* interserendum post septem annos Sabbaticos. Quanquam recentiores Judæi, post Maiemonidem, uti Sal. Jarchi, cæteri, (quibus pridem cessatum observare Jubilæos) in annum *quinquagesimum* collocent: Quem errorem erravit quoque Eusebius in Chronico, & post eum Hieronymus, alii benè multi, qui numero vincunt, ac Jubilæum definiunt annis solidis L. In iis certè præter Pontificios ferè omnes, Petavio excepto, in nostris quoque Hospinianus, Bucholzerus, Broughtonus, Willetus &c. ac Commentatores plerique in Leviticum, Judæi etiam communiter.

Privilegia anni Jubilæi. Communia.

Privilegia anni Jubilæi duplicis fuêre generis, alia *communia* cum anno Sabbatico, uti quies Terræ, Remissio debitorum, Manumissio servorum, alia verò hinc anno *propria*: In his fuêre:

Propria.

1. *Manumissio servorum omnium*, ex Hebræis scilicet, *Lev.* XXV. 40. qui detenti anno Sabbatico fuerant *Exod.* XXI. 6. *Jerem.* XXXIV. 8. 9. aut detenti ex defectu λύτρου, *Lev.* XXV. 48. 49. Non tamen manumissio facinorosorum, vel exulum, quorum illi ex Lege puniendi, hi in Israële nulli erant.

2. *Reditus avitarum possessionum*, quæ venditæ & alienatæ fuerant, ad hæredes pristinos, & legitimos, isque sine pretio & compensatione ullâ: Undè vendebantur agri & vineæ eô auctiori pretio, quô ab anno Jubilæo plus distarent, & viceversa, *Lev.* XXV. 14. &c. Alia tamen ratio *domuum* intrà civitatum mœnia, vers. 30. & agrorum *interdicti*.

3. *Clangor tubarum* per totum Israëlem, indè à X. die mensis septimi, ipso expiationum die, *Levit.* XXV. 9. A quo *jubilationis* ritu, seu clangoris, *Jubilæo* nomen.

Rationes historicæ.

Rationes quidem aliæ fuerunt *Historicæ* & *Politicæ*, aliæ *Mysticæ*. Illæ, ne confunderentur *Tribus* & *Familiæ*, successiu temporum:

Hinc

Hinc *reditus* tùm poſſeſſionum ad priſtinos in quaque Tribu Dominos, tùm ſervorum ad familias cujuſque ſuas, & ſic verè annus היובל *reducentis*. Idcircò autem diſtinctas manere Tribus ac Familias intererat, ut Meſſiæ venturi cùm Tribus, tùm Familia, illa ex Judâ hæc ex Davide, ſuo tempore conſtaret.

Myſticæ Rationes, aliæ figurativæ liberationis per *Chriſtum*, aliæ *Æterni Jubilæi*. Prioris imago, dùm 1. Per Chriſtum plenaria manumiſſio, ex ſpirituali ſervitute, mortis, peccati, anno verè Jubilæo *Eſai.* LXI. 12. LXIII. 4. *Luc.* IV. 18. 2. Per eundem reditus ad Regnum cœlorum, tanquàm ad avitam poſſeſſionem, *Luc.* XXIII. 43. Reditus ad Deum ut Patrem noſtrum, *Joh.* XIV. 6. *Eph.* III. 15. inſtar prodigi redeuntis ad Patrem propitiatum, *Luc.* XV. 3. Per eundem jus filiorum Dei agentium in terris, licet de facto nondùm ſint immiſſi in poſſeſſionem, hæredes tamen *Rom.* VIII. 17. ut hæreditas alienari non poſſit *Rom.* VIII. 38. 39. 4. Clangor ſub eodem Tubæ Euangelicæ per Orbem Univerſum, miniſtris Apoſtolis, *Matth.* XXVIII. 19. *Zach.* IX. 9. 14. *Rom.* X. 18. 5. Ut clangor ille non antè feſtum Expiationis, ſic omnia iſta beneficia fundata in expiatione per Chriſtum, *Rom.* III, 24. 25. *Heb.* II. 14. 15. 6. In eo quoque typus perſeverantiæ fidelium, qui licet aliquo modo venditi ſub peccatum, *Rom.* VII. 14. non tamen omninò venditi, & certa illis prolapſis ſpes reſtitutionis. *Myſtica.*

Poſterioris imago fuit Jubilæus, ſi ſpectentur 1. Futurus clangor Tubarum, ineunte æterno Jubilæo, 1 *Cor.* XV. 52. 1 *Theſſ.* IV. 25. 2. Futura in Cœlis vacatio à laboribus mercenariis, à ſervitute omni. *Ap.* XIV. 13. 3. Futurus reditus ad primam poſſeſſionem, quâ ejecti per peccatum, 4. Futura ceſſatio omnium debitorum, hinc anxietatis omnis ex debitis. 5. Perpetua item Jubilatio, exultatio, *Eſai.* LXVI. *Zach.* IX. 9. *Pſ.* LXXXIX. 15. 6. Tollenda tandem diſtinctio ſervorum & Dominorum, *Col.* III. 24. unâ omnium gloriâ, uno denario, *Matth.* XX. 9. 10. Et hæc de Judaïcis Temporum Characteribus.

Characteres alii Temporum.

Porrò ſunt alii Temporum Characteres, diſtinctiones aliæ, quarum intelligentia tyronibus perneceſſaria: Quid v. g. anni Juliani, Biſſextiles, quid Agones, Luſtra, Indictiones, Cycli; quid Æræ & Periodi variæ, de quibus ex profeſſo Chronologi. Hæc autem

tem nos, in juniorum gratiam, brevi quasi tabellâ, subjungimus.

Annus Julianus.

Ratio appellationis.

Annus *Julianus*, seu Romanus, dicitur annus Solaris seu Tropicus, exactus ad motum Solis, dierum 365. & horarum 6. seu unius diei ¼ incipiens à Kal. Januarii. Sic dictus à Julio Cæsare per quem hæc anni forma introducta, operâ Sosigenis Mathematici insignis, A. Urbis Cond. vulgò DCCVII. Julio ipso III. Cons. cum Collegâ M. Æmilio Lepido, sed & illo Pontifice M. ac Dictatore. Undè incipit annus Julianus primus à IV. Cæsaris Consulatu, anno uno antè ejusdem Cæsaris, conspiratione Bruti & Cassi, necem in ipsis Idibus Martiis, ut *primus* annus Octavianæ potentiæ sit *secundus* anni Juliani. Ethæc ex Censorino C. XX. *de die Nat.* ex Suetonio, Dione, Solino, Macrobio &c. A quo etiam tempore Chronologi hanc sunt anni formam secuti, utpotè communem quandam & aptissimam mensuram temporum, ac motui Solis Tropico quam proximè respondentem. Undè anni Æræ Christianæ, etiam Æræ Mundi Conditi, quoties putantur Chronologis, intelliguntur semper *Juliani*. Nec ignorarunt hunc annum Hebræi, quibus *annus dierum* dictus est ille annus dierum 365. ¼ & in quatuor *Tekuphas* seu quadrantes divisus. Cur verò in mediâ brumâ anni caput fixerit Julius, ex Ovidio discimus *Fast.* III.

Dic age frigoribus quare novus incipit annus
Qui melius per Ver incipiendus erat?
Bruma novi prima est veterisque novissima Solis,
Principium capium Phœbus & annus idem.

Causa correcti Calendarii.

Causa verò correcti à Julio Cæsare Calendarii fuit ejus fœda corruptio, vitio scil. priorum Pontificum penes quos erat apud Romanos intercalandi, & annum Lunarem (quo utebantur Romani indè à Numâ Pompilio,) revocandi ad Solarem, cura. Hîc verò adeo peccatum fuit Pontificibus (pro odio vel gratiâ ergà tùm annos Magistratus, ut vel citiùs abirent, vel tardiùs, tùm vectigalium Redemptores, ut in lucro damnove illis esset annus longior, aut brevior,) modò plus modò minus intercalantibus, ut ità menses hyberni desinerent modò in autumno, modò in vere vel æstate. Hinc Julius Cæsar Pontifex, certior factus de anno Solari ex Ægyptiorum consuetudine, coactum sese vidit intercalare in anno restituti

ſtituti Calendarii, dies totos 89. ſecundùm Scaligerum ex Macrobio, vel d. 90. ſecundùm Cenſorinum, hinc Petavium, alios. Ità ut annus fuerit tùm menſium 15. dierum 445. Kal. Januariis incidentibus in XIII. Octobr. Menſes additi, fuére Mercedonius d. XXIII. tùm menſes duo interpoſiti inter Novembrem & Decembrem, ſeu dies LXVI. in menſes duos tributi. Hinc annus ille vocatus à Scriptoribus annus *Confuſionis*, reverà confuſionis ultimus, etiam annus *Reſtitutionis*, proximè antecedens Julianum primum. Accidit Reſtitutio antè Nat. Chr. ſecundùm Æram Dionyſianam vulgarem, annis XLV. completis. Tùm & novam anni formam introduxit Julius, Solis rationibus quàm maximè congruentem, eamque menſium XII. qui eſſent alterni dierum XXXI. & XXX. præter Februarium, qui XXIX. tantùm.

Hinc anni Juliani alii *Communes* ſunt, alii *Biſſextiles* ſive Intercalares. Communes ſunt, ſyſtema dierum 365. (reſectis ſex horis) quibus diebus conſtitit annus vulgò Ægyptiacus ſeu æquabilis. *Anni Communes.*

Intercalares ſunt ſyſtema dierum 366. redeuntes anno quovis *quarto* incluſivè. Hinc Ovidius III. *Faſt.* *Anni Biſſextiles.*

Is decies ſenos ter centum & quinque diebus,
Junxit, & è pleno tempora quinta die.

Ratio intercalati unius dici ſingulis quadrienniis, quia horæ ſex (quibus annus Julianus excedit dies 365.) quater aggregatæ efficiunt horas 24. ſeu diem unum. Undè ad vitandam perturbationem & confuſionem omnem, utque ſemper annus cum die terminaretur, negligendæ fuerunt illæ horæ tribus primis annis, & quarto anno in diem aggregandæ. Ratio nominis igitur plana eſt: Nempè *intercalaris* annus ab intercalando; *Biſſextilis* annis idem, quia intercalatio facta ad VI. Kalend. Martis, h. e. 24. Februarii, inter Terminalia & Regifugium, & ille dies *ſextus Kal. Mart.* bis illo anno repetitus, quaſi intercalaris ille dies, qui & ipſe dictus dies *biſextilis*, non augeret numerum dierum ordinariorum. Incertum verò, controverſum ſaltem, an annus ipſe Confuſionis fuerit Biſſextilis, an ſequens annus, qui Julianus primus, hinc Julianus V. IX. XIII. &c. de quo Petavius, alii.

Poſterius tamen fuerit, ſecundùm Æram Vulgarem, juxtà quam annus primus à nato Chriſto, fuit quoque primus poſt biſſexilem. Natus autem Chriſtus, juxtà Æram Vulgarem, exeunte Juliano XLV. *Modus inveniendi Biſſextilem.*

qui adeoque biſſextilis fuit, hinc & *primus* Julianus quoque biſſextilis, tùm *quintus*, *nonus*, *decimus-tertius*, *decimus ſeptimus*, & ità porrò ad XLV. Undè facilè eſt ſemper cognoſcere, an ſit annus Æræ Vulg. Biſſextilis? an verò Communis, & quoties à Biſſextili ultimo? Si videlicet dati anni à Chriſto Nato dividantur per 4. Hinc numerus ex quaternariâ diviſione reſiduus oſtendat quæſitum. Communis enim indicabitur ſi aliquid remanſerit; Biſſextilis ſi nihil omninò, quemadmodùm proximo anno 1680. Aliter ex Cyclo Solari, & Literis Dominicalibus conſtant (ut infrà) Biſſextiles. Sic in Periodo Julianâ, quia 1. ejus annus cenſetur Biſſextilis, ità quando à diviſione quaternariâ remanet unitas, is annus biſſextilis eſt. Quales ſunt ejus Periodi annus 5. 9. 13. 17. 21. & ſic progreſſu quaternario.

Reformatio per Auguſtum.

Verùm enim verò poſt Julii fata, nova per Pontifices annorum conturbatio, intercalantes in Februario anno labente IV. non redeunte V. Sic anno *ſeptimo*, *decimo*, *decimo-tertio* &c. Adeò ut ſpatio XXXVII. annorum, dies tres abundarent, reſecti ab Auguſto Cæſare, dùm *juſſit* (ità Solinus) *annos* XII. *ſine intercalatione decurrere*, ἀνεμβόλους, & præterea, ſi Macrobio fides, dùm conſtitutum deinceps Biſſextilium ordinem *æreæ tabulæ ad æternam cuſtodiam incidi* mandavit. Factum id ab Auguſto eodem anno, quo menſem Sextilem à ſe Auguſtũ nuncupavit, ac Julio in dierum numero æquavit, dempto die uno è Februario qui aliàs 29 ſecundùm inſtitutum Julii C. Nempè hæc Auguſtus, Cenſorino & Gallo Coſſ. ut Cenſorinus *Cap.* XXII. anno autem Juliano XXXVIII. Vide Suetonium in Octavio *Cap.* XXXI.

Annus Gregorianus.

Porrò Calendario iſti Juliano accidit *Reformatio* per Gregorium XIII. Pontificem anno 1582. undè annus *Gregorianus*, vel *ſtylus novus*, quo utuntur quotquot Pontifici obnoxii.

Modus reformationis.

Modus Reformationis fuit, dùm demi juſſit dies *decem* ex Calendario qui aliàs adhuc addendi fuiſſent; & cùm numerandus eſſet V. Octobris, numeratus dies XV. ut ad motum Solis propiùs accederet anni ratio. Alibi loco XV. Dec. numerarunt XXV. tùm natalitium. Sic factum ut v.g XII. Martii, præciſis diebus decem, fuerit illis XXII.

Cauſa ex exceſſu anni Juliani.

Cauſa Reformationis, quia annus *Julianus* Solari *Tropico* major eſt aliquot ſcrupulis, ſeu quia ſemper aliquot ſcrupuli horarii deſunt, ferè XI. quò minus Sol abſolvat orbem ſuum diebus 365. horis 6. integris.

Efficiunt

Efficiunt autem illi *ſcrupuli* ſpatio annorum 132. *diem unum* integrum, quo annus Julianus ſuperat annum Solarem tropicum, atque ità ſpatio annorum circiter 400. annus Julianus *tribus dielus*, ſeu tribus intercalationibus, excedit motum Solarem. Quod tamen non conſideratum manſit indè à conſtituto anno Juliano; interim ut annus ad curſum Solis revocari poſſet, & cum eo quàm proximè conciliari, demendi ſemper erant *tres* dies, poſt ſingulos annos *quadringentos*. Quare Gregorius XIII. uſus præſtantiſſimis Mathematicis, ac præſertim Chriſt. Clavio, primò demi tùm quidem voluit ex Kalendario dies x. cùm tamen nulli dempti eſſent inde à Julio Cæſare ſpatio XVI. ſæculorum & ampliùs, hinc demendi dies XIII. circiter fuiſſent: Sed eo conſilio factum à Pontifice ut dies Æquinoctiales, hinc terminos *Paſchales* eoſdem conſtitueret, qui erant *Nicænis* temporibus. *Secundo* inſtituit, ut ſingulis lapſis *Sæculis* dematur dies unus Biſſextilis, præterquam in IV. Centuriâ, in quâ retinendus fuerit, ex more Biſſextilis. Quo futurum ut fixum ſemper æquinoctium die Martii XXI. hinc eadem ſemper quæ olim tempora Paſchalia. Atque hinc orta diſcrepantia ſtyli veteris & novi, uti anni Juliani & Gregoriani, quorum ille ſpatio 400 annorum ſuperat hunc diebus tribus.

Acceſſit caſtigatio Cycli Lunaris *Decemnovalis*, quo ſpatio XIX. annorum Julianorum, Neomeniæ non ita redeunt ad idem punctum, quin anticipent ferè ſeſqui-horâ, & poſt annos CCCXII. uno die circiter. Undè factum ut decurſu Cyclorum decemnovennalium LXX. ſcil. à temporibus Nicænis, Novilunia ac Plenilunia præverterint totis diebus *quatuor*, & horis aliquot: Et quæ v. g. decima-quarta Luna incidit in V. Aprilis, Cyclo Lunæ I. Anno CCCXXIII. hinc Terminus Paſchalis, fixus a Nicænis eo Lunæ Cyclo; nunc eodem Cyclo Lunæ redeunte, incidit Luna XIV. in I. Aprilis, præter Æquinoctii anticipationem modò indicatam. Quare Gregorius, ope Lilii Gyraldi Itali, undè methodus Liliana, dicitur, rejectis numeris aureis Lunaris Cycli, de quo infrà, ſubtituit Epactas XXX. retrò ſeu deſcendendo numerandas, indè à Kalend. Januarii, & adſcriptas ad omnes menſium dies, quarum beneficio fit ut ſingulis menſibus Julianis intelligatur anticipatio Lunaris, & ſedes Noviluniorum. Et quoniam XXX. Epactæ duodecies inſcriptæ efficiunt dies CCCLX. annus Lunaris tantùm CCCLIV. hinc alternis menſibus uni diei duæ

Cauſa alia in Cyclo decemnovali.

Epactæ inscriptæ XXV. & XXVI. quibus mensibus lunatio fit cava. 2. Quum termini Paschales Nicæni, seu Lunæ decimæ-quartæ, uno die plenilunia cœlestia antecederent, Neomeniis Paschali & Cœlesti sibi respondentibus, Pascha verò antè Plenilunium haud celebrandum videretur, deinceps in Calendario Gregor. Termini Paschales respondent exactè pleniluniis mediis, sed Neomeniæ Paschales uno die post novilunia media seu cœlestia collocantur: Atque ità non quatriduum sed triduum tantùm Lunaris προηγήσεως emendatum est. 3. Ut in futurum prospiceretur, (Neomeniis anticipantibus uno die spatio CCCXII. annorum, ex modò dictis,) prospectum in Calendario Gregoriano, ex Liliana Methodo, ut post id tempus fiat æquatio, & sumantur Epactæ proximè præcedentes, nec tùm unitate minuantur. Annus autem in quo radix æquationis posita est, est Christi D. ferè ducentesimus à Synodo Nicænâ, quum jam plenilunia Paschalia propiùs abessent à Terminis Paschalibus. De quibus ex Astronomorum regulis, pluribus Clavius in *Calend. Romano*, ex hoc Petavius contrà Scaligerianas difficultates, *Lib.* V. *de Doctr. Temp.* C. III. *& seq.* quæ nec loci hujus sunt, nec nostræ considerationis. Prælibanda tamen hæc junioribus erant.

Agonum seu Ludorum tempora, quorum in Scriptis Ecclesiasticis mentio.

Ludi Græcorum.

Distinxerunt etiam tempora *Agones* seu *Ludi*, (Tertulliano dicti hi à Lydis, ex Asiâ in Hetruria consedentibus, *de Spectac.* C. V.) varii isti apud Græcos & Romanos, publicâ auctoritate introducti.

In Græcorum Ludis, ut vetustissimi fuêre *Lyciorum* agones, τῶν Λυκαίων, Eusebius τῶν Λυκίων, *in Chron.* DCCCLXXVI. Sic quatuor habiti οἱ μέγιστοι καὶ πανηγύρεις, iidemque στεφανῖται *coronarii* dicti, κύκλιοι & περίοδοι ἀγώνων, Ludi Eliensium, Pythii Delphensium, Isthmii Corinthiorum, Nemæi Argivorum. Adde hîc Παναθήναια Athenienses, de quibus prolixè rei Agonisticæ Scriptores, & Scaliger *de Emend.* & *Animadv.* ad Eusebium.

Olympici.

Olympici, Jovi Olympio apud Pisanos & Elienses Sacri, quinto quoque *anno* recurrentes, à Pelope instituti, A Periodi Jul. 3398. ab Her-

ab Hercule repetiti,& post intermissionem aliquam ab Iphito Eliensi instaurati, temporibus Azariæ Regis Judæ, instituto *Pentathlo* seu *quinquertio*, cui præerant Hellanodicæ. Et indè numerantur anni Iphitæi, & Æra Olympiadum tetraëterica, ab universâ Græciâ recepta, de quâ infrà.

Pythii, Apollini Pythio apud Delphos in Phocide sacri, totâ Græciâ celebratissimi, primùm octavo quoque anno expleto, seu *nono* quoque redeuntes, undè ὀκταετηρεῖς & ἐνεαετηρεῖς, deindè *quinto* quoque anno, undè πενταετηρεῖς, etiam τετραετηρεῖς periodus, ex Censorino, *de die Nat.* aliis. Sub Severo Imp. Carthaginem hoc Agone donatam refert Tertullianus, in *Scorpiace*. *Pythii.*

Isthmii, Neptuno in Isthmo peloponnesiaco sacri, sub Perseo instituti, ex Clem. Alexandrino, *Strom.* 1. id est, Sæculo toto & ultrà infrà Josuam, redeuntes *tertio* quoque anno, unde τριετηρεῖς. *Isthmii.*

Nemæi à Sylvâ Nemæâ, Jovi apud Argivos & Archemori apud Thebanos sacri, Gymnici illi & Equestres ludi, ab Hercule primùm instituti, *triennales* iidem, seu redeuntes tertio quoque anno, ex Pindaro & ex Statio, ut duo Nemæa uni Olympiadi æquiparentur. *Quinquennalia* tamen *Sacra* vocat Ausonius, in fine Eclogarum, nempè quinquenniis singulis duplicia, uti & Sacra Isthmia, hinc διπλᾶ *duplicia* in pentaëteride, ex Epist. Juliani pro Argivis. *Nemæi.*

Παναθήναια, quorum & meminit post Eusebium in *Chron.* Augustinus, *Lib.* XVIII. *de Civit. D.* C. XII. Ludi Minervæ cumprimis apud Athenienses Sacri, gymnici & musici, iidemque στεφανίται, anno Olympiadis quoque III. celebrati, ac redeuntes *quinquenniis* singulis, instituti primùm, si Eusebio fides, anno III. Olymp. LIII. seriùs Plutarcho. Nec plura hujus Isagoges sunt. *Panathenæa.*

In Romanorum ludis inclyti præ cæteris *Ludi Sæculares*, nec tamen singulis præcisè centenariis celebrati, ut traditum Livio, Varroni, sed longiore quandoque, quandoque breviore eo Sæculi intervallo, Censorino pridem observante. *Primis* enim à Valero Poplicola institutis, successerunt longè infrà Sæculum Ludi *Secundi*; *tertii* dilati ultrà duo Sæcula; & tres ludi Sæculares celebrati sub tribus Principibus Augusto. anno U. C. DCCXXXVII. Claudio Anno U. C. DCCC. Domitiano Anno U C. DCCCXLI. ut ex Veteribus Censorinus. Nempè centenarii Claudii respexerunt non intervallum à priori- *Ludi Romanorum.* *Seculares Ludi.*

prioribus Ludis Augusti, sed annos Urbis Conditæ octies centenos. Quemadmodùm sub Philippis Imperatorib. repetiti Sæculates Ludi. Gentili ritu (undè nec hi Principes Christiani) qui tamen sub Severo habiti, sed ob *Sæculum novum* repetendi Anni Urb. C. millesimo exacto. Sanè referri hos ludos dixit Horatius, *undenos decies per annos*, seu post annos CX. quæ sunt Romanæ periodi v. Scaligero, & Sæculum Romanum, ex lustris XXXI. constans; digestis quoque hinc in modum iis ludis in Commentariis *Quindecim-viralibus*. At rectè judicio nostro Petavius, *Lib.* II. C. LXXVI. respexisse Quindecim-viros in spatio illo CX. annorum definiendo, quot hujusmodi Sæcula fluxissent à primis ludis ad Augusteos: Atque ità *quintos* ludos sub Augusto, celebratos A. Urb. C. DCCXXXVIII. præcessèrant à primis ludis, (indictis juxtà eos Commentarios A. Urb. C. CCXCVIII. M. Valerio & Virginio Coss.) quater CX. anni.

Ludi Actiaci, alique.

De Ludis *Actiacis*, quos Augustus instituit, qui & Olympici fuêre, ac passim, etiam Cæsareæ & Hierosolymis celebrati, ex Josepho; de *Neronianis*, quinquennali certamine, quæ & Neronia, aliàs quinquennale ludicrum; de *Capitolinis*, quos surrogavit Domitianus in Lustrorum locum, & quadriennales fecit in modum Olympiadum, Græcis Καπιτώλια, in quibus certamen equestre, gymnicum, musicum; de Ludis *Isclasticis* quinquennalibus, quos apud Puteolanos instituit Antoninus Pius, hinc dictis Διοίκεια, quorum & meminit personata Sibylla, ætatem hoc ipso prodens, & fraudem; deque id genus pluribus, etiam Imperatoriis Constitutionibus expressis, non est hîc dissertandi locus. Sic Tertullianus Libro *de Spectaculis*, C. V. VI. VII. memorat Ludos Lubercos, Liberalia, Equiria, Consualia, Robiginalia, Tarpeja, Ludos Megalenses, Apollinares, Cerealcs, Neptunales, Latiares, Florales, & *Circensium pompationem suggestum*, de quibus Critici. Uti de postremis frequens apud Ecclesiasticos Scriptores memoria, & apud Josephum, ubi de occasione necis Caji Cæsaris, *Lib.* XIX. *Antiq.* C. I.

Lustrum.

Lustrum Romanum.

Lustrum, cujus obvia est in Ecclesiasticis tabulis mentio, vel *Romanum* est vel *Julianum*. Romanum, fuit Systema *quinquennii* integri, seu jam à *luendo*, ut Scaliger ex Varrone, quod quinquennio exacto

exacto publicorum Redemptores Censoribus luerent vectigalia; aut cæteroquin tributa à Civibus Romanis, pro fortunis singulorum, in bellicos sumptus solvenda exigerentur: Seu veriùs à *lustrando*, vel à lustratione populi, ex Livio, Halicarnassæo, aliisque, quod spatio illo exacto, & censu habito conditionum, fortunarum, ætatum, Censores lustrarent populum seu expiarent in Campo Martio *Suovetaurilibus*, id est, sue, ove, ac tauro cæsis; atque etiam, si quis graviùs deliquisset, capite eundem minuerent pro delicti qualitate. Hoc Lustrum institutisse primò Servium Tullium, sextum Romanorum Regem, ex dictis Scriptoribus & ex Censorino constat, ast de anno vel regni, vel Urbis Cond. non perindè constat, quâ de re adversus τὸν πάνυ Dionys. Petavius *de Doctr. Temp.* L. II. C. LXXVI. Interrupta quoque diu satis hæc Lustra ac prætermissa, sub Coss. & Imperatoribus identidem revocata, tandem desierunt in Tito Vespasiano, Annis à primâ institutione DCL. ex Censorino *de die Nat.* Nam substituit iis Domitianus Agones seu Ludos Capitolinos Olympicos, quato quoque anno exacto celebrandos, ex Clemente etiam Alexandr. *Strom.* I.

Lustrum Julianum.

Lustrum Julianum est *quadriennii* spatium, seu Systema IV. annorum Julianorum, quorum ultimus est intercalaris, seu dierum 366. *Quinquennale* lustrum, (quomodò & *quinquennis Olympias* apud Ovidium, & πενταετηρὶς eadem) dici potuit, ab utroque principio. At Julianum Lustrum unquàm appellatum fuisse Olympiadem, affirmante Scaligero, aut numeratum Olympiadum loco, negat multis Petavius, Socratis in *Eccles. Historiâ* lapsibus indicatis, *Lib.* IX. C. XL. Cæterùm Juliano lustro convenit cum *Tetraëteride* antiquâ Græcorum, & utrique dies 1461, teste Censorino, quamvis deinceps Olympiades, secundùm Lunæ rationes, à plenilunio inchoarentur, quod proximum esset à Solstitio æstivo.

Indictiones:

Indictionum ratio & origo.

Indictio est Systema trium Lustrorum Romanorum, seu annorum Julianorum XV. semper in orbem rediens. Perpetua ejus mentio in Imperatoriis & Ecclesiasticis Constitution. & in Sacrâ Antiquitate. Græcis πενταδεκαετίδες, & Byzantinis etiam Ἰνδίκτοι, Ἰνδικτιῶνες. Sed mirâ his ignorantiâ, ut Cedreno, Constantino

Porphyrogenn. aliis, sic dictæ quasi Ἰνδικτιὼν *in Actio*, ἀπὸ τῆς ἐν Ἀκτίῳ νίκης. Euagrio αὐκλος τῆς νεμήσεως, in Hist. Antiochenâ. Et quanquam Indictionum obscura antè Constantinum Imp. mentio, nulla etiam nec apud Censorinum, (ubi *Cap.* XXI. *de die Nat.* temporum omnes notas designat, notando eo quo scribebat Anno) primo adeò in Ecclesia Scriptoribus Athanasio memorante Synodum Antiochenam habitam *Indict.* XIV. Coss. Marcellino & Probino περὶ Συνόδ. scil. Ariminensi & Seleuciensi; originem tamen altiùs repetunt Eruditi Nam de Hadriano Imperat. constat ex Dione & Spartiano *Historicis*, remisisse eum *Reliqua*, seu debita adhuc Tributa & Vectigalia, *annorum* XVI. seu absolutorum XV. quod tempus Indictionis, seu *indictionis* tributorum adhuc solvendorum, hinc Imperatoriæ indulgentiæ seu remissionis. Et altiùs ad Julium Cæsarem assurgit Scaliger, *Animadv. Euseb.* MMCXCIV. Certum tamen nondùm ab Indictionibus Fastos fuisse signatos, quod ab Indictione Constantiniana demùm contigit, fatente Scaligero, undè Constantinianæ Indictiones, quarum caput Anno Christi Vulg. CCCXII. Constantino ac Licinio II. Coss. An *quinquennalia* Constantini tunc celebrata (ut vult Scalig. hinc Langius, alii) quæ tamen biennio antè videntur præcessisse; an verius reportata de Maxentio victoria, Septembri mense, & libertas Christianis facta, huic Æræ seu Cyclo Indictionum originem fecerint, cessante tùm Olympiadum (ut vult Onuphrius) & Ludorum Capitolinorum Ærâ, inter magna Nomina controvertitur. Quod verò Onuphrius, de substituto illo Cyclo in locum Olympiadum, ex *Nicænâ* Constitutione, nullo teste affirmavit.

Indictio triplex.

Cæterùm triplex Indictionum ratio est, nam *Cæsarea* alia seu Constantiniana, alia *Constantinopolitana*, alia denique *Pontificia*.

Cæsarea Indictio.

Cæsarea vel Constantiniana Indictio, instituta fuit à Constantino M. anno Imperii VII. Æræ Christi vulgaris CCCXII. *Septembris* die XXII. qui dies cladis & interitûs Maxentii. Undè & incipiunt Indictiones Cæsareæ. Ratio & causa indictionis adfertur varia, alia à Scaligero, aliæ ab Onuphrio, Baronio, aliis, quas recenset Calvisius, A. Chr. 312. Petavio nihil definiente. Satis observasse, hoc temporis charactere usos exindè esse, & Imperatores in Rescriptis suis, & Jurisperios, Actuarios, in Instrumentis conficiendis, Hodièque

dièque Imperatores Germanici notant annos Indictionum, uti Notarii, Tabularii, à XXIV. Septembris.

Constantinopolitana vel Græca dicitur, quæ incipit à *Kal. Sept.* & cœpit indè numerari sub Imperio Justiniani. Hoc dein principium Indictionum observarunt Imperatores Græci. Ratio, ut idem esset Indictionum, quod annorum principium, quum à Kal. Septemb. novum annum Constantinopolitani inchoarent, hodièque Græci Christiani, & Moscovitæ. Vide Justiniani *Nov.* XLVII. & CXXVIII. *Constantinopolitana.*

Pontificia dicitur quæ incipit à *Kal. Jan.* sequentibus, aliàs Romana. Nempe à Mense Septembris ad Kal. hasce Romani Pontifices retraxerunt Indictiones: Ut concurrerent cum anni Juliani principio. Planè ut Olympiadas recentiores, post Dionys. Halicarnassæum, non à Plenilunio æstivo, sed à Kal. Januarii præcedentibus, putaverunt. *Pontificia.*

Observandum ità vulgò computari, Indictione *primâ*, *secundâ*, *tertiâ*, & sic de cæteris, quod intelligendum est de anno, primo, secundo, tertio Indictionis; ut non confundantur *Indictiones*, cum *annis* Indictionum, non magis quàm menses cum diebus mensium. Sic Indictiones aliquando solæ, aliquando cum aliis temporum characteribus junctæ, undè magna Lux Chronologis. *Ratio numerandi Indictiones.*

Modus inveniendi annos Indictionum; ad quemque annum Æræ Christianæ, hic est; Nempè si dato numero annorum Æræ Christianæ, addantur *tres* anni, & tota summa dividatur per 15. Quod residuum est, notat annum Indictionis: Ratio addendorum annorum *trium*, quia Christus natus est, secundùm Æram vulgarem, anno Indictionis tertio, ascendendo per Indictiones inde à primâ Constantini, Anno vulgari 312. Pariter anni Periodi Jul. dividendi per 15. & invenietur annus Indictionis. *Ratio Inveniendi.*

Cycli.

Cyclus est periodus seu Revolutio periodica certorum annorum Julianorum, & character certus temporum, in designandis Epochis, Festis, Lunationibus. Suntque Cycli alii minores, in specie sic dicti, quales Cyclus *Solis*, tùm *Lunæ* qui & Cyclus *Decemnovennalis*, sive *Numerus aureus*, apud Ecclesiasticos Scriptores, Græcos & Latinos; alii verò majores, de quibus infra, ubi de Periodis variis, variè excogitatis. *Cycli duo in specie sic dicti.*

Cyclus Solis.

Cur sic dictus.

Cyclus Solis Julianus est Systema, seu periodus, seu spatium XXVIII. annorum Julianorum. Ratio appellationis, non quod sit mensura motûs Solaris, sed quod ejus beneficio intelligatur quotannis litera *diei Solis* seu *Dominicæ*, eoque exacto redeant in orbem Feriæ, & literæ Dominicales, & stata Festa. Exurgit hic numerus ex multiplicatione 7. per 4. quia septem sunt in eo Cyclo bissextiles, qui duas sibi literas Dominicales vendicant.

Litera Dominicalis.

Litera Dominicalis, est una ex septem literis A. B. C. D. E. F. G. diem Dominicum, seu feriam primam, per totum annum in Kalendario ostendens, tanquàm index & Character. Quotannis mutatur ordine retrogrado, & si hoc anno fuit F. erit proximo anno F. In anno communi, *una* tantum littera Dominicalis notatur; In anno bissextili *duæ*, quarum *prior* locum habet à Kal. Januarii ad XXIV. Februarii, seu VI. Kal. Martias inclusivè, seu ad diem intercalatum, per dies LIV. *Posterior*, à dicto termino ad finem usque anni. In Bissextilem autem, duabus literis notatum, G. F. incidit Cyclus Solis *primus*, cujus Kalendæ Januariæ incipiunt feriâ *secundâ*. Alio nomine dicuntur septem illæ literæ, *laterculus septizonii*, Bedâ sic pridem appellante, expressæ juxtà ordinem quem in Kalendario habent, hoc versu technico.

Gaudet Flaccus Equo, Dorus Cane, Bosporus Agno, vel
Gaudet Francus Equo, Dacus Cane, Barbarus Arcu.

Ut autem dies Solis seu feria prima designatur per unam ex septem Literis majusculis, ità feriæ reliquæ ordinariæ hebdomadis designantur per sex literas sequentes, ut si Dominicalis Lit. sit G. reliquæ sint A. B. C. D. E. F. Ergò litera F. denotabit feriam VII. seu Sabbati.

Inventi Ratio.

Causa hujus inventi (de cujus vel auctore vel inventionis tempore non satis constat) est annus *Bissextilis*, & intercalatio unîus diei illo anno. Nam in anno *communi*, dierum 365. caput sequentis anni incidit semper in feriam quæ proximè sequitur caput anni præcedentis. Est enim annus communis LII. septimanarum, & diei unîus, ac si 365. per 7. dividas, remanebit unitas. Hinc si annus communis inceperit feriâ prima, desinet quoque ultimus anni dies

seu

seu 365. in feriam primam, atque ità sequens annus incipiet à secundâ. Quare si Litera Dominicalis in anno cummuni fuit v. gr. F. proximo erit E. atque ità si anni omnes communes essent, & æquabiles, ut Nabonassarei vel Ægyptiaci, necesse foret redire in orbem Literas, & Concurrentes, post septennium exactum. Sed verò, quum in anno *intercalari* dierum 366. ob insertum ulteriùs diem, necesse sit transcendi seu præteriri unam feriam, in constituendo capite anni qui sequitur Bissextilem, hinc ob adjectum illo anno diem unum, binis literis feriarum ordo promovetur, nam 366. divisi per 7. ferias, binas reliquas faciunt. Atque hinc accidit ut litera Dominicalis, character feriæ primæ, spatio XXVIII. annorum quotannis in Kalendario variet, quemadmodùm & literæ minores quæ ferias singulas incipiunt, ac eo spatio exacto eædem recurrant. Ratio recurrentium literarum est, quia septem tantum sunt Feriæ in hebdomade, ubi igitur illa Feriæ unius transcensio *septies* accidit, tum necesse est ferias omnes, & literas iis appositas, in orbem redire, ut ex Abaco liquet. Et quum in annis *quatuor*, seu Lustro Juliano, semel accidat illa Feriæ transcensio, seu præteritio, multiplicatis 7. per 4. exurgunt anni 28. quæ revolutio annorum est *Cyclus Solis*. Quamvis & singuli anni Cycli, etiam Cyclus Solis nominentur, ut fit in Cyclo Lunæ, & in annis Indictionum.

Modus cognoscendi ferias Kalendar. & dierum, per totum Cyclum.

Porrò dato anno Cycli, seu communi illo seu bissextili, cognosci potest à quâ feriâ hebdomadis Kalendæ Januariæ, hinc Kalendæ reliquorum mensium incipiant eo anno, deinde etiam in quam septimanæ feriam hîc & ille dies dati mensis incidat. Missâ verò abstrusiore doctrinâ *Regularium*, & *Concurrentium* seu *Epactarum Solis*, de quibus post Computistas veteres, Scaliger, Petavius, cæteri, hanc modò Tabulam inspiciat Lector, à Chronologis pridem adornatam. Hîc enim cum annis Cycli, & literis Dominicalibus componuntur feriæ initiales cujusque Anni, & Mensium singulorum in eodem anno, intellectæ ex numeris, qui residui sunt de septenaria dierum partitione in anno Cycli præcedentis; nec septenarium unquam excedunt, uti feriæ sunt modò septem:

TABULA

Cycli Solaris, *ac feriarum initialium* ſingulis Kalendis, ut Januarii, ſic Menſium reliquorum, per totum Cyclum.

Dies initiales omnium menſium.

Num. annorum Cycli.	*Litera Domin.*	*Ja. nuar.*	F.	M.	A.	M.	I.	I.	A.	S.	O.	N.	D.
I	G. F.	2.	5.	6.	2.	4.	7.	2.	5.	1.	3.	6.	1.
II.	E.	4.	7.	7.	3.	5.	1.	3.	6.	2.	4.	7.	2.
III.	D.	5.	1.	1.	4.	6.	2.	4.	7.	3.	5.	1.	3.
IV.	C.	6.	2.	2.	5.	7.	3.	5.	1.	4.	6.	2.	4.
V.	B. A.	7.	3.	4.	7.	2.	5.	7.	3.	6.	1.	4.	6.
VI.	G.	2.	5.	5.	1.	3.	6.	1.	4.	7.	2.	5.	7.
VII.	F.	3.	6.	6.	2.	4.	7.	2.	5.	1.	3.	6.	1.
VIII.	E.	4.	7.	7.	3.	5.	1.	3.	6.	2.	4.	7.	2.
IX.	D. C.	5.	1.	2.	5.	7.	2.	5.	1.	4.	6.	2.	4.
X.	B.	7.	3.	3.	6.	1.	4.	6.	2.	5.	7.	3.	5.
XI.	A.	1.	4.	4.	7.	2.	5.	7.	3.	6.	1.	4.	6.
XII.	G.	2.	5.	5.	1.	3.	6.	1.	4.	7.	2.	5.	7.
XIII.	F. E.	3.	6.	7.	3.	5.	1.	3.	6.	2.	4.	7.	2.
XIV.	D.	5.	1.	1.	4.	6.	2.	4.	7.	3.	5.	1.	3.
XV.	C.	6.	2.	2.	5.	7.	3.	5.	1.	4.	6.	2.	4.
XVI.	B.	7.	3.	3.	6.	1.	4.	6.	2.	5.	7.	3.	5.
XVII.	A. G.	1.	4.	5.	1.	3.	6.	1.	4.	7.	2.	5.	7.
XVIII.	F.	3.	6.	6.	2.	4.	7.	2.	5.	1.	3.	6.	1.
XIX.	E.	4.	7.	7.	3.	5.	1.	3.	6.	2.	4.	7.	2.
XX.	D.	5.	1.	1.	4.	6.	2.	4.	7.	3.	5.	1.	3.
XXI.	C. B.	6.	2.	3.	6.	1.	4.	6.	2.	5.	7.	3.	5.
XXII.	A.	1.	4.	4.	7.	2.	5.	7.	3.	6.	1.	4.	6.
XXIII.	G.	2.	5.	5.	1.	3.	6.	1.	4.	7.	2.	5.	7.
XXIV.	F.	3.	6.	6.	2.	4.	7.	2.	5.	1.	3.	6.	1.
XXV.	E. D.	4.	7.	1.	4.	6.	2.	4.	7.	3.	5.	1.	3.
XXVI.	C.	6.	2.	2.	5.	7.	3.	5.	1.	4.	6.	2.	4.
XXVII.	B.	7.	3.	3.	6.	1.	4.	6.	2.	5.	7.	3.	5.
XXVIII.	A.	1.	4.	4.	7.	2.	5.	7.	3.	6.	1.	4.	6.

Ad ta-

Ad tabulæ hujus, & Cycli Solaris intelligentiam; observent modò qui in his tyrocinium ponunt. I. Caput Cycli vulgaris esse annum bissextilem, habentem literas Dominicales. G. F. & incipientem à feriâ 2. seu Lunæ, unde annus præcedens inceperit à Feriâ 1. Lit. Dom. A. II. Hanc feriam initialem, in primo anno Cycli, nullo negotio ita deprehendi. Nempe initialis Litera Januarii, quæ perpetuus character est harum Kalendarum, est Lit. A. Siquidem hæ sunt initiales literæ omnium mensium, *Observata quædam & regula.*

Jan. Feb. Mart. Ap. Maj. Jun.
Acri Danubium Domuit Geta Barbarus Ense.
Jul. Aug. Sept. Oct. Nov. Dec.
Grandævam Cybelem Fugit Attys Dindyma Fragum.

Hæc litera A. respondet in numeris unitati, & exprimitur per 1. Adde alteram unitatem, seu 1. quæ feria initialis anni præcedentis, & sic constabit Kalendas Januar. incidere eo anno in Feriam 2. seu Lunæ. III. In anno sequente, quia Cyclus 1. fuit bissextilis, necesse est ut augeatur iste numerus 2. seu addatur una feria, quia bini dies residui, de septemariâ divisione; unde incidunt Kalendæ Januariæ in Feriam IV. seu Mercurii. Atque ità in Cyclis reliquis, augentur numeri designativi feriarum, ipsis Kalendis Januariis, die uno vel duobus, prout annus præcedens vel communis fuit vel bissextilis, quod ex Tabula liquet. IV. Pariter mensium reliquorum cujusque Cycli, haberi levi negotio posse ferias initales, in quas Kalendæ cadunt. Methodus convenientissima, primò scire feriam initialem anni, secundo *Epactam* mensis, seu numerum, qui excedit XXVIII. incipiendo à Januario, nec ultra 7. ascendendo, quales Epactæ mensium singulorum annis Communibus & Bissextilibus, conspicuæ ex Tabellâ præced. Inquiro nunc in quam Feriam septimanæ incidant Kal. Martii, Cyclo x. Lit. Dom. B. à quo incipit Æra Dionysiana. Ad Feriam initialem Januarii, quæ fuit eo anno 7. addo Epactam mensis qui præcessit Martium, quæ in anno communi est 3. vel ex Tabulâ: Colligo summam & fiunt 10. detraho de hac summâ 7. remanent. 3. Adeoque Feria initialis Martii, Cyclo x. fuit tertia, seu dies Martis. Et ita in cæteris. V. Data Feriâ initiali cujusque mensis, in uno quoque Cyclo, facilè jam colligi, etiam citrà regulam, in quam feriam dies quisque mensis, in Fastis notatus, incidat. Sed & regula hæc fuerit: Si ad diem mensis quemcumque designatum, detractâ:

tractâ tamen unitate, addas feriam initiales ejus menſis, & ex collectâ ſummâ auferas ſeptenarios, tum qui remanet numerus, indicabit feriam. Ex. gr. Vulgò cenſetur natus Chriſtus xxv. Decembr. Cyclo Solis exeunte IX. Lit. Dom. D. C. Inquiro in quam feriam ſeptimanæ inciderit tum XXV. Decemb. Detraho unitatem, & ſuperſunt XXIV. Addo feriam initialem ejus menſis, quæ fuit 4. Summâ contractâ ex 24. & 4. prodeunt 28. Detraho ſeptenarios tres, nec poſſum plures, & remanent 7. Ergò XXV. Decembr. eo anno incidit in Feriam ſeptimam, ſeu Sabbatum. VI. Pari ratione intelligi quam facillimè poſſe, quæ ſit Litera cuique dici, in Hiſtoriâ deſignato, præfixa in Kalendar. quæ Litera prout ordine eſt a Dominicali, etiam feriæ numerum indicat. Modus hic eſt: Dato die anni, puta XXV. Dec. Cyclo IX. *Lit. Dom.* D. C. numera quotus ſit dies à Kalendis Januar. & deprehendetur in anno illo beſſextili eſſe 360. Quia verò dies unus biſſextilis acceſſit, hinc litera eadem repetita ad XXV. Febr. detrahe unitatem de 360, remanent 359. ſummam hanc divide per 7. remanent 3. cui numero reſpondet litera ſecunda B. quæ à Dominicali C. ejus Cycli eſt ordine 7. Unde colligitur fuiſſe feriam ſeptimam ſeu Sabbathum. Rurſus data in Hiſtoriis Feriâ, & die menſis, quo res accidit, hinc certis indiciis colligitur annus Cycli Solaris, & lit. Domin. eo anno. Hinc & annus Æræ Chriſtianæ, vel alterius Æræ, ſæpè dubius apud Hiſtoricos. Plura qui volet & abſtruſiora, adeat Computorum Scriptores.

Modus inveniendi Cyclum Solis.

Modus autem inveniendi ſemper *Cyclum Solis*, ſeu annum Cycli, ad quemvis annum propoſitum, hic eſt: Si nempè ad datum annum Æræ Chriſtianæ addas 9. (ſiquidem Chriſtus vulgò natus eſt excunte Cyclo Solis 9.) & totam ſummam collectam dividas per 28. qui tùm numerus erit à partitione reſiduus, notabit annum Cycli; contrà aſcendendo à Chriſto nato ſunt 9. demendi, & anni reliqui pariter dividendi. Vel datum annum Periodi Jul. divide per 28. annus reſiduus erit Cyclus Solis. Vis jam invenire *literam Dominicalem* cujuſque anni, dato anno Cycli, reſpice abacum, ſeu tabulam Cycli Solaris; & Cycli numero ad latus reſpondebit litera Dominicalis.

Uſus Cycli Solis.

Uſus hujus Cycli Juliani ſunt varii, imprimis verò, 1. Ut ſtatim conſtet, ſitne annus biſſextilis, an communis, & quotus à biſſextili. 2. Ut intelligatur in quas ferias incidant ſtata Feſta, quæ quotannis cum Literis mutantur, 3. Ut dato in Hiſtoriâ vel in Faſtis die menſis, &

sis, & anno Cycli, constet de septimanæ feriâ, quæ feriæ cum Cyclo semper eædem in orbem redeunt. Atque hîc nobilissimus Cycli hujusce usus est, in Ecclesiæ Historiâ, in quâ persæpè menses & dies expressi, hujus & illius eventûs, non expressâ tamen feriâ. 4. Ut hæc sit stata periodus, certus character temporum, dùm expresso anno Cycli, facile est inter se comparare Epochas, & annum certum definire, ut Periodi Jul. quæ cum Cyclo 1. incipit, sic Æræ Mundi Cond. Olympiad. Urbis Cond. Nabonassari, Alexandrinæ, Dionysianæ &c. Prolixè inter cæteros Calvisius in *Isagoge* Chronologicâ, Parte III. quem tyrones adeant.

Hæc de Cyclo Solis Juliano, cujus usus est in Chronologiâ & Historiâ. Cyclus verò *Gregorianus*, 400. demùm annis perficitur, quo spatio exacto Literæ Dominicales redeunt in orbem: Ejusque Cycli caput est, annus 1601. terminus annus 2000. tribus bissextilibus in eo Cyclo omissis annis 1700. 1800. 1900. De hoc adi Clavium, aut Petavium, instar omnium. Itaque Stylo hoc Gregoriano non hîc labens annus 1680. est Cyclus Solis 9. sed Cyclus 80. Quare nec Cyclus Jul. in Calendariis novis signatur. *Cyclus Gregorianus.*

Cyclus Lunæ Decemnovalis.

Cyclus Lunaris est Systema, seu periodus, seu revolutio annorum Julianorum XIX. Undè & Cyclus *decemnovennalis*, Græcis ἐννεακαιδεκαετηρίς. Dictus & annus *Metonicus* à Metone Athenensi Astrologo, filio Pausaniæ, qui primus eum docuisse fertur, anno 4. Olympiad. LXXXVI. emendante postea *Calippo*, ac in quatuor Cyclis decemnovennalibus diem demente, quum sex horæ in singulis Cyclis Metonicis abundarent. Græci dixerunt μέγαν ἐνιαυτὸν, *annum magnum*. Dictus & *Cyclus Paschalis*, sed immutatus ad Paschales rationes, quia ejus beneficio cognoscuntur termini Paschales, & Neomeniæ in Kalendario. Traductus adeò ad usum Christianum fuit ab Alexandrinis primùm, diu antè Synodum Nicænam, præeunte istis Anatolio Alexandrino in Canonibus Paschalibus, ex Eusebii Historiâ *Lib.* VII. C. XXXII. Quo de Eusebii loco multis Petavius, *Lib.* VI. *de Doctr. Temp.* & *Animadvers.* ad Epiphanium, *Hær.* LI. *Alogor.* ac post eum Wilhelmus Langius, *de Annis Chr.* L. I. C. VII. locum corruptum censens, de quo nihil Valesius in Annotatis. *Cyclus Lunæ varie appellatus.*

Aureus Numerus.

Dictus & *Aureus Numerus* Latinis, sive ob usum ejus verè aureum & eximium, in inveniendis sine labore cujusvis anni Neomeniis, & terminis Paschalibus seu Lunâ XIV. sive quod singuli anni Cycli Lunaris, temporibus Christianis, auro notarentur in Fastis, vel in margine Kalendarii, Alexandrini primùm tùm Romani, & quidem ad dies Neomeniarum in mensibus singulis, appositâ ad hos unitate in Cyclo I. qui Numerus aureus I. & sic Numeros cum annis Cycli augendo, usque ad XIX. inclusivè. Ac posterius quidem probant Scaliger in Canonibus Isagogicis, Nic. Mulerus, alii. Sed qui olim numeri, circà A. Christi CCCC. primam Lunam indicabant, nunc Lunam quintam, ævo hoc nostro, ob anticipationes Lunares; ità tamen ut quinta hæc in rationibus Paschalibus pro primâ habeatur.

Rationes inventi hujus Cycli, & usus.

Causa inventi hujusce Cycli non una fuit. *Prima*, quod elapsis annis XIX. cùm Novilunia tùm Plenilunia ferè ad eundem terminum redeant, nec ἀκριβῶς tamen, & Lunationes CCXXXV. in quibus CCXXVIII. ordinariæ, VII. embolis males, paria ferè faciant cum annis Julianis XIX. Illæ nempè efficiunt dies 6939 horas 16½ circiter, hi dies 6939, horas 18. Ut ità post annos Jul. XIX. recurrant eodem die & tempore Novilunia, præterquàm quod antevertant seu citiùs accidant quàm antè annos XIX. ferè *sesquihorio*, quæ παρύγησις Lunaris dicitur. Causa *altera*, quod beneficio hujus Cycli Lunaris, *Termini Paschales*, seu Lunæ XIV. Paschales singulorum annorum, deinceps constitutæ fuerint, certæ illæ, ac recurrentes Cyclo exacto, ut ex Tabulâ inferiore liquet. Magnis enim Termini illi difficultatibus laborare videbantur, fervente Paschali controversiâ, ob variam emboliſmorum rationem apud varios, & diversitatem cùm in *die* Paschali, tùm in *mense* qui æquinoctium vernum vel antecederet, vel sequeretur, tùm in *anno*, qui aliis sæpè communis aliis emboliſmalis erat. Hinc & Judæorum cavilla, & καύχησις apud se solos Paschata servari, seu Novilunia & Plenilunia Paschalia. *Tertia* denique ratio fuit, ut Cycli hujus beneficio Neomeniæ per totum annum & inveniri possent, & designari, cujus rei demonstratio ex sequentibus fiet illustrior.

Diversa Cycli hujus ratio.

Rursùs varia fuit apud Christianos veteres hujus Cycli methodus & ratio. Et *Alexandrini* quidem à mense Thoth eundem inchoarunt, cum principio anni Civilis, seu à XXIX. Aug. Juliani, Diocletiani anno I. Æræ Vulg. 284. Periodi Jul. 4997. Cyclo Solis XIII. annis.

annis antè Cyclum à Dionysio descriptum CCXLVIII. Et hinc currit Æra Diocletiani, seu Martyrum, de quâ infrà. Quanquàm posteà eosdem Alexandrinos Cyclum nonnihil immutasse, ob Paschales rationes, caput Cycli decemnovennalis constituendo in mense Paschali, in quem scil. cadit Pascha, id est *Pharmuthi*, & hunc antè intercalando menses embolimos, Cyclo nempè III. VI. VIII. XI. XIV. XVII. XIX. pluribus Petavius, *de Doctrinâ Temp.* L. VI. C. IV. Undè prior Cyclus Alexandrinorum Naturalis seu Epactalis, Paschalis alter. *Alexandrinorum Cyclus.*

Ab Alexandrinis Cyclum hunc mutuati Græci & Romani, prout Alexandrinis, in hoc genere peritioribus, hæc Paschalium rationum cura commissa à Nicænis & ab Imperatore fuit. Adeò quidem ut Romanus Pontifex ab Alexandrino expectaret denunciationem solemnitatis Paschalis, ex Bedâ C. XLII. *de Rat. Temp.* nec diffitente Petavio, *lib.* VI. C. V. sub initium. Undè idem fuit Cyclus Lunaris Alexandrinus & Romanus, præterquàm quod hic incipiat à Kalend. Jan. cum anni Juliani exordio, ille à XXIX. Augusti præcedentis. Quo factum ut Cyclus Alexandrinorum idem esset cum Romano à Kal. Jan. ad XXVIII. Aug. inclusivè; Sed hinc ad Januarium sequentem Alexandrinorum Cyclus uno crescceret, Romanus uno minor esset. Et hoc quoad Cyclum strictiùs Lunarem appellatum Dionysio, Bedæ, & Veteribus. *Romani.*

Caterùm Dionysius Exiguus, qui Cyclum decemnovennalem descripsit A. Vulg. DXXVI. eumque ex Alexandrinis Fastis, secundùm Nicænam constitutionem, in Romanum Kalendarium transtulit, inchoavit eundem Cyclum à mense Paschali, ac sex ferè mensibus prævertit Cyclum Alexandrinum qui à Thoth mense seu XXIX. Aug. ducebatur. Nempè primum Cyclum, seu caput Cycli constituit Dionysius in Lunâ XV. Paschali, seu a. d. XV. Kal. Maj. vel Aprilis XVII. qui erat Cyclus XIX. secundum Alexandrinos, currens his ad finem Augusti sequentis. Hinc secundum incepit à Lunâ XV. quæ caderet in Aprilis sequentis VI. & ità porrò; ut communis Cyclus terminaretur diebus CCCLIV. emboliśmalis diebus CCCLXXXIV. præterquàm in septimo emboliśmo, ubi dies unus dissimulatur, qui alias redundaret: Vocant *saltum Lunæ* Beda & Chronologi. *Dionysianus.*

Quo factum est ut Cyclus Paschalis Dionysianus, non à Cyclo communi, quo utimur hodie, primo, sed à Cyclo XIX. proficiscatur, *Discrepantiarum in hi Cyclis causa.*

tur, ac integro ferè anno antevertat Cyclum communem Romanum, qui incipit à Kal. Jan. sequentibus, quibus adscribitur Num. Aureus I. Termino tùm Paschali seu Lunâ XIV. in Aprilis V. Neomeniâ in Martii XXIII. incurrente vel ex Tab. Ratio fuit Dionysio, ut conveniret illi cum Alexandrinis & Græcis, qui mensi illi Paschali à quo orsus est Dionysius, ad Neomeniam IV. April. adscriptum habebant Numerum Aur. XIX. quibusque anni, in Numerorum istorum serie, III. VI. VIII. &c. erant embolimæi, uti iisdem annis, ac in specie anno VIII, in *octaeteride*, intercalabant Judæi ac Græci vetustiores. Quod vero Cyclus communis seu hodiernus Romanus incipiat à Kal. Januarii sequentibus, Aureo Num. I. Neomeniâ Paschali incidente (ut in Tabulâ subjunctâ) in XXIII. Martii, Termino Paschali in Aprilis V. (qui est Cyclus Dionysii II.) hinc factum fuit, 1. Quod Epactæ nullæ sunt incipiente eo Cyclo, quæ in fine demùm XI. accedunt, vel ex Tabulâ. 2. Quod indè, id est ab Aureo Num. I. Dionysius Cyclos suos XXVIII. seu Periodum suam Annor. DXXXII. de quâ infrà, duxit. 3. Quod Annus primus Æræ Vulgaris, seu Epochæ Christianæ, aliter non inciperet cum Cyclo Lunæ secundo, Solis X. nec is Cyclus esset primus qui anno uno Æram istam anticipat, ut est omninò secundùm Bedam, & qui à Kal. Jan. inchoant Cyclum.

Cyclus Latinor. Veterum.

Sed & alia fuit ratio Cycli Latinorum seu Occidentalium Veterum, quales Itali, Hispani, Galli, Britanni. Neque enim hi, in Paschali hac causa, admiserant Cyclum Alexandrinum aut Romanum, sed suum ordiebantur à Nisan mense, cum Judæis & Tessaradecatitis, facto initio à Cyclo decemnovennali Alexandrino & Romano III. adeò ut Cyclus Alex. VIII. illis esset V. & Cyclus Alex. XIX. illis esset XVI. Hinc fiebat, ut hi duo anni qui in Kalendario Alex. & Romano erant bissextiles, lunationum XIII. undè Pascha in *Jiar* seu Aprilem incideret, essent Latinis communes anni, lunationum modò XII. adeòque his Cyclis Pascha suum in Nisan Latini celebrarent, essetque iisdem Paschalis mensis & primus, qui Alexandrinis & Romanis erat mensis ante-Paschalis & XIII. Hinc miræ concertationes, his ipsis Cyclis VIII. & XIX. Alexandrinorum, ut causas alias mittam, de quibus prolixè Petavius. Ac permansit hæc Cycli ratio apud Occidentales diu satis, donec ad Romanum celebrandi Paschatis ritum successivè inducerentur. Hæc tyronibus sufficerint.

fecerint. Plura qui volet perplexa plerumque & salebrosa, seu ex Computistis Veteribus Victorio Aquitano, Paulo Forosempronien-si, Bedâ, Brideferto, Campano, similibus, seu ex recentioribus, Clavio, Scaligero, Stoflero, Petavio, Calvisio, &c. hos consulat.

Paschalem terminum vocavit Christiana Antiquitas, Lunam XIV. quæ vel in Æquinoctium vernum incideret, id est Nicænis temporibus in XXI. Martii, vel illud proximè sequeretur, usque ad XVIII. April. Ideòque hæc Paschalis terminus dicta quia proximè sequens Dominica Paschali solemnitati dicabatur. Sic *Paschalis mensis* dictus, cujus Neomenia omnium citima incideret in VIII. Martii, remotissima in V. April. cujusque adeò Luna XIV, quam excipiebat Pascha, nec antecederet XXI. Martii, nec metam quæ in XVIII. Aprilis transcenderet. Porrò circà hos Terminos, quorum Diagramma subjunctum, observanda sunt, Chronologiæ tyroni, inter cætera, I. Lunam XIV. putatam à συζυγίᾳ Luminarium, non præcisè fuisse ipsum plenilunium, temporibus Nicænis, παντελωιαχλῶ ἡμέρᾳ, calculo Astronomico, sed desiisse in diem plenilunii, seu in Lunam XV. prius licet supponente Scaligero, sed castigante Petavio. II. Hinc si Luna XIV. in Sabbatum incideret, Dominicam sequentem, juxtà Nicænam constitutionem, fuisse omninò Paschalem, licet plenilunium medium seu Astronomicum in hanc Dominicam incurreret. Quanquàm secùs Scaliger, Calvisius, alii, dilatum tunc fuisse Pascha in Lunam XXII. contendentes, affirmante id Victorio, sed affirmante de eorum Latinorum praxi qui ab Alexandrinis & Romanis dissiderent. III. Terminos hos Paschales, & Paschales Neomenias, habuisse diem fixum & immotum, per singulos annos Cycli decemnovennalis, ex Nicænâ constitutione, & Canone horum Terminorum, quem tanquam Nicænum Dionysius Exiguus repræsentavit. IV. Factum tamen esse, ob συνόδου Lunarem singulis Cyclis, (Lunâ non ità redeunte ad idem cum Sole punctum, post annos XIX. Julianos, quin Novilunia & Plenilunia antevertant ferè sesquihorio,) ut quæ Luna XIV. tempore Nicænorum incideret v. gr. in XXI. Martii, Numero Aur. XVI. hodie incidat in XVIII. Martii, sitque dies Martii XXI. Luna XVIII. factâ anticipatione quatridui, & horarum aliquot. Quod interim discrimen Chronica & Annales non observant quoties Lunæ ætatem, & in eâ Eclipses Solis aut Lunæ memorant,

Terminus Paschalis quis?

Observata quædam.

ſervato ſitu Aurei Num. priſtino. Atque hæc cauſa 1. Emendationis pridem tentatæ, etiam inter Græcos à Nicephoro Gregorâ, & Iſaacio Argyro, quam videſis apud Scaligerum *de Emend. Lib.* IV. 2. Reformationis Gregorianæ, ſecundùm methodum Lilii Gyraldi, ſublato decennovali Cyclo, & Numeris Aureis, ut prolixiùs docuimus ſuprà, *pag.* 47. Quanquàm emendationis rationem aliam, ſervato Cyclo, ſuggerat Scaliger in Libris *de Emend. Temp.* & in Elencho Kalend. Greg. 3. Diſcrepantiæ Paſchatum ſecundùm Kalendarium vetus, & Gregorianum novum.

Diſcrepantia Paſchatum Styli Vet. & Greg.

Diſcrepantiæ hujus ratio ex duabus cauſis manifeſta. Prima eſt, quod retineantur in Kalendario vetere Termini Paſchales Nicæni, licet in illos cadat non Luna XIV. ſed Luna XVIII. Contrà Gregorius XIII. reſtituit Terminos Paſchales in ipſum plenilunium, ſeu in Lunam XV. quæ vel in Æquinoctium incidit, vel proximè illud excipit, uno die tardiùs quàm Nicænus Canon qui Terminos ad XIV. Lunam fixit. Cauſa altera eſt, quod à temporibus Nicænis Æquinoctium vernum aſcenderit verſùs Martii principium totis diebus X. nec incideret ampliùs in Martii XXI. quum reformaret Gregorius, ſed XI. ut pluribus ſuprà. Atque adeò in Kalendario vetere dies XXI. Marttii Jul. ſervatur pro regulâ terminorum Paſchalium, nec Paſchale plenilunium cenſetur quod illud antecedit; contrà ex reformatione Gregorianâ is dies jam eſt XXI. & Paſchale cenſetur plenilunium quod cadit in diem $\frac{2}{11}$. Martii, aut ſequentes. Hinc fit ut lunatione totâ & ampliùs diſtent quandoque à ſe invicem Paſchata, dùm v. gr. anno 1674. ſtylo Gregoriano incidit Paſcha in $\frac{11}{19}$. Martii, (quod incidit quandoque in $\frac{12}{12}$.) Stylo autem Vet. dilatum anno eodem ad $\frac{18}{19}$. April. cùm ob expectatam Lunam Paſchalem ſequentem, tùm ob incidentes Terminos Veteres in Lunam non XIV: ſed XVIII. quæ quandoque in feriam I. aut II. incidit; undè ſequens demùm Dominica Paſchalis habetur.

Ut verò pleniùs conſtet Cycli utriuſque, Lunaris ſeu Epactalis & Paſchalis veteris ratio, en utriuſque mox Diagramma, alterum exhibens Cyclum Lunæ vulgarem cum Epactis, ductum à Kalend. Jan. alterum Neomenias & Terminos Paſchales Nicænos, reſpondentes ſuis Numeris Aureis.

TABULA

TABULA

Cycli Lunaris seu Epactalis Juliani.

Aur. N.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Epactæ.	XI.	XXII.	III.	XIV.	XXV.	VI.
A. N.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Ep.	XVII.	XXVIII.	IX.	XX.	I.	XII.
A. N.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
Ep.	XXIII.	IV.	15.	XXVI.	VII.	XVIII.
A. N.	19.			Intercalátur hoc Cyclo XIX. dies tantùm XXIX. quia aliàs redundaret dies unus. Hinc detrahitur dies I. in mense VII. Julio, qui *Mesori* Alexandrinis, & dissimulatur dies XXXI. Julii.		
Ep.	XXIX.					

Hîc primò Aurei Numeri ità dispositi, ut embolismales sint Cyclus III. VI. IX. XI. XIV. XVII. XIX. contrà quàm in Cyclo Paschali vetere, ubi embolismus fiebat Cyclo seu Num. Aureo VIII. Rationes utriusque suprà. Embolismi verò semper sunt dierum XXX. quos factos esse in dictis Cyclis, constat ex abjectione *tricenarii* Numeri in collectione Epactarum, servatis Epactis residuis.

Epactæ. sunt vel *menstruæ*, excessus dierum in mense Juliano post Neomeniam ejus mensis; vel *annuæ*, excessus dierum quibus annus Solaris Lunarem superat, quique in fine anni adjiciuntur æquationis ergò, hinc παχται ἡμέραι dies adjecti, adscititii, appendices anni Lunaris. *Epactæ.*

Lunaris. Sunt hæ anno primo Cycli ineunte nullæ, Neomeniâ incidente in Kalend. Jan. sed in fine anni XI. adjiciuntur quibus annus Solaris communis dier. 365. superat Lunarem communem dier. 354. anticipante totidem diebus novo anno Lunari, & Neomeniâ incurrente in XXI. Decembr. Atque ità per XI. crescunt, ut secundus Cyclus habeat Epactas XXII. & totidem diebus præcurrat Neomenia, quæ sic in X. Dec. Ad tertium Cyclum adjectis rursùs XI. fiunt XXXIII. quibus Luna à Sole superatur, quo fit ut eo Cyclo mensis embolimus intercaletur dierum triginta, & sic adjecto tricenario supersint ad tredecim Lunationes Epactæ III. undè Neomenia redit XXIX. *Dec. triduo* antè Kal. Jan. Quo fit ut Epactæ, tùm quando tricenarius abjicitur, in Cyclo emboliſmali, per XIX. decrescant, quemadmodùm in anno communi per XI. crescunt, ut in schemate adjecto videre est. Et totidem diebus XIX. superat annus Lunaris emboliſmalis, (qui dierum est 384. ob additam Lunationem) Solarem annum, dierum 365. Ast in Cyclo XIX. habente Epactas XIX. addendæ ad XXIX. Epactæ XII. ut exurgant XLI. de quibus detractis XXX. (quamvis intercalentur tantum dies XXIX. quod vocant *saltum Lunæ*) remanent XI. quæ sunt Epactæ Cycli primi sequentis. Et hæc pluribus Chronologi.

Epactarum usus.

Epactarum verò beneficio, & Cycli hujus Lunaris, intelligitur primò, Ætas Lunæ, & inveniuntur *Neomeniæ* ac *Plenilunia*. Nam v. gr. in Cyclo I. Neomeniæ dies sunt Kalendæ Jan. hinc in fine anni detractis Epactis XI. relinquitur Decembris XX. quo terminatur Luna vetus, ac sequens dies XXI. est dies Neomeniæ, hinc numerando dies XV. à Neomeniâ, noscitur dies Plenilunii. In anno secundo Cycli, detractis Epactis XXII. redit Neomenia ducens novum annum Lunarem, in X. Decembris. In anno tertio Cycli, Neomeniæ dies detractis Epactis XXXIII. est XXIX. Nov. adde Lunationem emboliſmalem dierum XXX. redit Neomenia XXIX. Dec. IV. Kalendas Januar. manentque Epactæ III. In anno quarto Cycli, detractis rursùs de mense ultimo Jul. Epactis, quæ tùm XIV. Neomenia incidit in XVIII. Dec. In anno quinto Cycli, detractis iterùm ultimo mense Epactis XXV. Neomenia incidit in VII. Decembris; In anno VI. Cycli qui embolimæus est, detractis rursùs a VII. Decembr. Epactis XI. Neomenia redit in XXVII. Novembr. adde Lunationem emboliſmalem XXX. dierum, redit Neomenia novi anni Lunaris

naris XXVI. Decembris, manentque Epactæ VI. & ità in reliquis. Et hanc detractionem Epactarum de diebus mensis, inveniendis Neomeniis, vocant ἀποτομὴ *Apotomen*. Porrò à Nemeniâ quæ proximè Kalendas Januarias antecessit, ad sequentem Neomeniam primo mense Lunari numerantur dies XXX. mense Pleno, secundo XXIX. mense Cavo, & ità porrò alternis putantur Lunationes plenæ & cavæ. Diagramma Neomeniarum toto Cyclo, per menses XII. Julianos, videsis apud Petavium, *de Doctr. Temp.* L. VI. C. XV. & alios. Nec intricatior Epactarum doctrina. & ad calculos astronomicos revocata, hujus vel instituti est vel loci.

Sed & Cycli hujus beneficio intelliguntur ut Neomeniæ, sic hoc ipso Festa mobilia, quæ ad Lunæ rationes exiguntur, ut olim sub V. T. cum primis Paschale Festum. Nam datâ Neomeniâ quæ incidit in VIII. Martii, aut illud proximè sequitur, est eadem Paschalis, & Luna indè XIV. Paschalis olim Terminus, quem in Lunam XV. Gregorius Pontifex rejectum voluit, ex antè monitis. Præterquàm quod in Tabulâ Cycli Paschalis subjuncta, singulis Numeris Aureis, qui sunt Veteres Alexandrini & Romani, respondent singuli Termini Paschales, qui Dominicam proximè sequentem solemnem faciunt memoriâ Dominicæ Resurrectionis.

Modus inveniendi.

Invenitur autem annus Cycli Lunaris, hinc & Epactæ ejus anni, quocunque anno proposito Æræ Christianæ vulgaris, aut etiam antecedente hanc ipsam Æram, expeditissimâ methodo. Nam dato anno v. gr. hoc ipso 1680. adde unitatem, seu annum I. & collectam summam divide per 19. residuum ostendet annum Cycli, nempe IX. Quod addenda sit unitas exindè fit, quoniam natus est Christus, secundum calculum Dionysii sub finem Cycli primi, putando à Kalendis Jan. præcedentibus, incipitque Æra vulgaris Cyclo Lunæ 2. Pariter si annum quemvis datum Periodi Julianæ diviseris per 19. residuum ostendet Cyclum Lunæ: Quoniam in anno primo Periodi Jul. trium Cyclorum principia concurrerunt, ut posteà. Invento numero Cycli, respondent cuique Numero suæ Epactæ, ut in Tabulâ superiore. Ut verò Gregorius XIII. sublatis Numeris Aureis & Lunari Cyclo, substituerit Epactas XXX. retrò numerandas à Kal. Jan. quarum beneficio intelligitur anticipatio Lunaris mensibus Julianis singulis, est jam suprà à nobis significatum.

DIAGRAMMA

Neomeniarum & Terminorum Paschalium secundùm Nicænos, cum nonnullis observatis.

Numeri Aurei.	Neomeniæ Paschales Nicænæ.	Termini Paschales Nicæni, seu Lunæ xiv Paschales	
I.	Martii XXIII.	April. V.	Distantia singulorum Terminorum à se invicem, est Dierum XI. vel XIX. Nam Neomenia Paschalis in Lunari anno Communi 11. diebus priorem antevertit, in anno Embolismali, XIX. diebus priorem sequitur.
II.	Martii XII.	Martii XXV.	Hic Cyclus est secundus Enneadecaeteridis Dionysianæ, quæ incipit à Cyclo XIX.
III.	Martii XXX.	April. XIII.	Cyclus *Embolismalis* primus.
IV.	Martii XX.	April. II.	
V.	Martii IX.	Martii XXII.	Citimum omnium Pascha Cyclo V. Martii XXII. altero post Æquinoctium die.
VI.	Martii XVIII.	April. X.	Cyclus *Embolismalis* secundus.
VII.	Martii XVI.	Martii XXX.	
VIII	April. V.	April. XVIII.	Remotissimum Pascha Cyclo VIII. incidens in X V. April. quia April. XVIII. incidit in feriam I. Cyclus VIII. est *Embolismalis* tertius.
IX.	Martii XXXV.	April. VII.	
X.	Martii XIV.	Martii XXVII.	
XI.	April. II.	April. XV.	Cyclus *Embolismalis* quartus.
XII.	Martii XXII.	April. IV.	
XIII.	Martii XI.	Martii XXIV.	
XIV.	Martii XXX.	April. XII.	Cyclus *Embolismalis* quintus
XV.	Martii XIX.	April. I.	
XVI.	Martii VIII.	Martii XXI.	Citimus omnium Terminus Paschalis Cyclo XVI. ut citima Neomenia est, quæ incidit in VIII. Martii; Dominica Paschalis XXII. Mart.
XVII.	Martii XVII.	April. IX.	Cyclus *Embolismalis* sextus. Septimus incidit in Cyclum XIX.
XVIII.	Martii XVI.	Martii XXIX	Hic ultimus Cyclus est in Ennea-decaeteride Dionysianâ, desinens in XVII. April.
XIX.	April. IV.	April. XVII.	Ab hoc Cyclo XIX. die April. XVII. seu XV. Kal. Maji, ortus est Dionysius Exiguus Cyclum suum Paschalem. Et definit I. hic Cyclus Dionysii in Nonas Apriles, undè incipit I. Cyclus Alexandrin. Est autem d. XVII. Aprilis, ultimus Cycli prioris. Undè bis idem dies numeratus est Dionysio. Ratio, ne primus hic Cycli annus uno die minor esset, qui prætermittitur Cyclo XIX. per saltum Lunæ, ut suprà

Periodi quædam Illustriores.

Periodi porrò occurrent variæ apud Chronologos, & Ecclesiasticos Scriptores, seu Lunares seu Solares. Non ignorabit saltem tyro, quid Periodus, v. g. *Calippica*, *Damascena*, *Judaïca*, *Dionysiana*, *Juliana*, ut taceamus benè multas apud Scaligerum, alios.

Periodus Calippica, dicitur systema 76. annorum, conflatum ex 4. Cyclis decemnovennalibus, seu Metonicis, antè à Metone constitutis, sed à Calippo emendatis, quod Cyclus Metonicus *quadrante* diei excederet motum Lunæ. Instituit eam Calippus Mathematicus, ejusque Caput fecit idem cum capite anni Metonici, scilicet *Novilunium Solstitii Æstivi*, tùm 28. Junii, anno 11. Olympiadis CXII. anno primo à morte Darii, seu Imperii Asiatici Alex. M. atque adeò annis VII. antè ejus mortem, seu antè Æram Ptolomæorum, vel annos Philippi Aridæi, qui à morte Alexandri numerantur, annis verò antè Æram Christi vulgarem 328. secundùm accuratissimos Chronologos. Post mortem autem Alexandri, caput ejus traductum est ad *Autumnum* præcedentem, & mensem Æquinoctialem, qualis fuit Syro-Macedonibus Ὑπερβερεταῖος, Atticis Βοηδρομίων, quo mense, Eclipsi Lunari insignito, Alexander de Dario postremùm triumphavit, salutatus Asiæ Imperator, ex Plutarcho in *Alexandro*, Plinio, aliis.

Periodus Calippica.

Porrò XIX. annis ab institutâ Periodo Calippicâ, 12. annis à morte Alexandri, primo anno Regni Asiatici Seleuci Nicanoris, ut & 1. Olympiadis CXII. Periodi Jul. 4402. antè Æram Christi vulg. annis CCCXII. initium ducit Periodus annorum Seleucidarum, qui aliàs *Alexandrei*, ab Alexandri successoribus, quorum in Autumno caput est, qui & anni Græcorum, Syro-Macedonum, Seleucidarum, etiam *Contractuum*, שטרות Hebræis, quorum in contractibus usus esset. Arabibus dicti anni ذو القرنين *du-lcarnain* seu Διχέρως *Bicornis*, Alexandri nempe, sic vulgò Orientalibus appellati; quâ de appellatione, seu jam ab utroque Imperio Orientis & Occidentis, seu à Jovis Hammonis διχέρως imagine, adi post alios Fratrem nostrum, de Præstantiâ & Usu Numism. *Diss.* v. Diversi ab his anni *Philippi* vel *Philippei*, qui putantur à morte Alexandri, quando frater ejus Philippi nomine Rex salutatus est, ut multis contrà Scaligerum

Anni Alexandri.

(qui à Philippo patre Alexandri sic dictos hos annos censet) Dionysius Petavius, *Lib.* x. C. XXXVIII. Scaligeri autem error ex Arabum illo est.

Usus Indictionum. Eo magis hi anni observandi veniunt, quod usi illis sunt Judæi sub jugo Macedonico, XIX. annis post publicatam Periodum Calippicam, quæ & ipsa Paschalibus ipsorum rationibus congrueret. Quamvis Calippicâ annorum Periodo usos esse, contrà Scaligerum *Lib.* II. & v. *de Emend. T.* negent Patavius *Lib.* x. & Petitus *in Ecloges Chron.* solam *Octaeteridos* observationem illis tribuentes, versam posteà Christianis temporibus in *Enneadecaeteridem*. Sed verò annorum Alexandreorum computatio fit apud Josephum, & in utroque Libro Maccabæorum. Ast fabella Magistrorum est, derivantium שטרות *numerationem Contractuum* Judaicam, ut & *Alexandri* nomen impositum liberis Sacerdotum, indè à congressu Alexandri M. cum Jaddo vel Jadduâ, aliis Simeone Justo, summo Judæorum Pontifice, de quo Josephus *Antiq. Lib.* XI. annis XVIII. circiter antè initium Æræ hujus Alexandræ, vel Seleucidarum. Rursùs in annorum horum capite variant, scriptores Libri I. & II. *Maccab.* Nam v. gr. prior, mortuum Antiochum esse anno Græcorum CXLIX. alter anno CXLVIII. Quod indè factum censent Petavius, alii, quod ille caput hujus Epochæ constituat in Nisan, hic in Tisri sequente. Sed Josephus initium pariter constituit, cum scriptoribus Exoticis, in mense Autumnali Πανεμοτακίῳ, retentâ voce Macedonicâ. Accedit crebra horum Annorum mentio apud Ecclesiasticos Scriptores, quibus etiam Annis usæ Synodi aliquot Veteres, & Ecclesia Antiochena, observante pridem Scaligero.

Periodus Damascena. Huc refer *Periodum Damascenam*, annorum 228. constantem ex tribus periodis Calippicis absolutis, quâ usi Syri & Arabes, cujusque caput est in Æræ Antiochenâ, & æquinoctio verno, annis antè Christum natum 48. Period. Jul. 4666. Quâ de Ærâ infrà.

Periodus Judaica. *Periodus Judaica* est illa quæ successit apud Judæos in locum Periodi Calippicæ, à Magistris Tiberiensibus, tribus & ampliùs à Christo nato sæculis, anno Judaïco, ut ferunt 4105. Nempe est illis Systema annorum qui fluxerunt indè à Creatione mundi, ut ipsi quidem numerant. Deficiunt verò in annis M. numerandis, annis totis, calculo Scaligeriano, 189. Incipit enim hæc seu Epocha seu Periodus anno Periodi Jul. 953. Octobr. VII. Cyclo Solis I. qui dies simul Æquinoctii autumnalis, & Novilunii, juxtà calculum Ptolomæi.

lomæi. Quum aurem Epocha M. C. juxtà Scaligerum, & cum antè Dionyſium, Siegebertum, alioſque, incidat in annum Per. Jul. 764. Oct. XXII. Cyclo Solis VIII. feriâ IV. neceſſe eſt ad annos Judaïcos addantur anni toti 189, ut habeatur Æra Mundi Dionyſia vel Scaligeriana. Hinc etiam vocatur Periodus ſeu Epocha Judaïca, & annus Judaïcus. Vis ergò habêre annum Judaïcum, ſubtrahe ex annis M 189. Contrà annis Judaïcis adde 189. & habebis annos Mundi. Mirè nempè contrahunt annos qui fluxêre ſub Perſis, Græcis, & Maccabæis. Rursùs Æram Chriſtianam antecedit Primus Annus Judaïcus annis 7361, juxtà Scaligerum, & ſequaces, qui addendi ad annos datos Æræ Dionyſ. Id autem cumprimis attenderunt Judæi, ut annos & menſes deſcriberent ſecundùm *motum Lunarem*, & conſtaret ità certa ratio Feſtorum, & Paſcha tempore legali præciſiùs quam antè celebrarent. Nam vitium faciebat in eo Periodus Calippica, quando ſingulis annis 76. ſeu 4. Cyclis Lunaribus, Luna à Sole ſuperatur, juxtà tabulas Solares Ptolemæi horis v. & pluribus minutis. Quo factum ut anni circiter trecenti Calippici vel Juliani, uno die majores ſint annis Ptolemaïcis Lunæ Solaribus: Undè Neomenia Thiſri Judaïca, eo intervallo, anticipat uno die, in annis Judaïcis, duobus diebus poſt annos 600. & ità porrò. Quâ de re adi Tabulas Mulerianas, longè præſtantiſſimas.

Periodus Dionyſiana, eſt Syſtema annorum 532. in orbem rediens: Sic dicta à Dionyſio Exiguo, Abbate Romano, à quo & Æra Chriſtiana dicitur *Dionyſiana*. Aliàs *Cyclus Magnus Paſchalis* dicitur, & Συζυγία ſeu *Conjunctio Cyclorum* Solis, & Lunæ, & *Periodus Magna*. Ratio hujus Periodi eſt, quod eo annorum ſpatio accidit ut Cyclus Solis, & Lunæ (de quibus ſuprà, & quorum in rationibus Paſchalibus conſtans in Chriſtianâ Eccleſiâ ratio) ita concurrant, ut idem ſit principium, caput, annus primus utriuſque Cycli. Quod accidit annis Chriſti 76. 608. 1140. 1672. 2204. 2736. &c. Ita ſemel eo ſpatio accidit ut certus annus Cycli *Solaris*, concurrat cum certo anno Cycli *Lunaris*. Ratio autem ejus concurſûs utriuſque Cycli, ſpatio annorum 532. eſt ex ductione 19. qui abſolvunt Cyclum Lunæ, in 28. quibus abſolvitur Cyclus Solis; ſeu ex multiplicatione 28. per 19. undè exurget numerus annorum 532. Quos rursùs ſi multiplices per 15. qui ſunt anni Indictionum, oritur ſequens

Periodus Dionyſiana.

Periodus. Juliana.

Periodus Juliana, quæ est Systema Annorum Julianorum 7980. Aliàs Tempus *prolepticum*, *postulatitium*, quia anticipat tempus Creationis, & ascendit ultrà Æram Mundi, totis annis 764. Undè statuit Scaliger conditum M. Anno Periodi Julianæ ineunte 765. qui anni postulantur, supponuntur. Aliàs Periodus Magna, & *Scaligeriana*, ab Authore Josepho Scaligero Chronologorum principe; Quanquàm 500. antè eum annis ab Herefordensi in Britanniâ Episcopo, *Roberto Lotharingo*, primùm observatam monuerit Usserius.

Ratio numeri, ipsiusque Periodi.

Juliana dicitur, quia constat ex annis meris *Julianis*, & ad eos accommodata est, simulque cum iis orditur, à *Kalendis Januarii*. Ratio hujus numeri annorum, potius quam alterius cujuscunque, est, quod nonnisi eo annorum spatio 7980. fiat συζυγία seu conjunctio *trium Cyclorum*, Solis, Lunæ, Indictionum, v. gr. ut concurrat Cyclus Solis talis, cum Lunæ tali, & Indictione tali. Hinc datis Cyclis tribus, annus Periodi Jul. continuò potest innotescere, scil. quærendo eum numerum in Periodo Jul. qui à divisione factâ per 28. relinquat Cyclum Solis talem, & per 19. relinquat Cyclum Lunæ talem, & per 15. relinquat Indictionem talem. Demonstrationem omnem rei prolixè habes apud Nicol. Mulerium, omnium in his accuratissimum, *Isagoges* in Kalendar. Romanum *Cap.* V. VIII. Undè initium ejus Periodi est, in quo concurrunt capita, seu principia, vel primus annus Cyclorum Solis, Lunæ, Indictionum. Quemadmodùm principium periodi Dionysianæ, est in quo concurrunt capita Cyclorum Solis & Lunæ, adde his jam *Cyclum Indictionum*, seu Periodum Dionysianam multiplica per 15. exurgit Periodus Juliana.

Ejus Usus.

Beneficium hujus inventi potissimum est; quod sit Communis quædam Epocha seu Communis mensura, ad quam reliquæ omnes tantoperè discrepantes referri possunt, & inter sese conferri. Nam quia de Mundi Epochâ tot sunt controversiæ, non potest ista communis esse, & indubitata mensura cæterarum. At Julianâ illâ Periodo, & mensurâ Artificiali, nihil certius, constantius. Ad quam scilicet 1. Putes annos Mundi Cond. Diluvii, Exodi, &c. Sic annos Olympiadum, Urbis Cond. Nabonassari, Alexandri &c. Sic & annum Æræ Christianæ, 2. Discrepantes sententias inter sese conferas, ad communem hanc mensuram exigendas. Periodos alias mittimus,

Græco-

Græcorum varias, Arabum, Samaritanorum, &c. discendas à Chronologis.

Æræ Insigniores.

Huc spectant Epochæ variæ, seu Æræ, seu Computi temporum, sine quorum cognitione hærebit in Ecclesiasticis Scriptis, & Sacrâ Antiquitate, Theologus. *Epocha quid?*

Epocha, ut Tyronibus notum, ἀπὸ τῦ ἐπέχειν, propriè est *inhibitio*, id est terminus, punctum, radix, nota fixa in Historiis, ac monumentis Veterum, in quâ sistitur supputatio, seu à quâ tempus rerum gestarum numeratur; sive jam ascendendo ad annos antecedentes, seu descendendo ad consequentes.

Alio nomine *Æra*, nonnullis factâ voce ex literis initialibus, AERA id est, *annus erat Augusti*, hinc ablatis punctis vox AERA quæ Joh. Sepulvedæ sententia fuit vexata Scaligero, *Lib.* v. *de Emend. T.* non improbata Vossio in *Etymol.* Aliis facta ex neutro plurali *Æra*, ut vult Scaliger, & post eum Petavius, Calvisius, alii, quod in rationibus notarent *Æra*, undè in fœminino fecerint *Æram*, pro *numero*. Isidorus verò indè, quod sic dictus fuerit ille terminus à quo *Æra* penderent populi, censu exacto per Augustum; vel convenientiùs, à quo tributum Hispanis impositum fuit à Domitio Calvino Proconsule, annis antè Æram Christi vulg. XXXVIII. post cladem à Romanis acceptam. Alii verò cum Jac. Christmanno, & Golio nostro, censent derivandam vocem ab Arabica عرخ *arach* notavit tempus, adscripsit æram, epocham, mensem, undè لرخة *æra*, *epocha*; vel à voce لرج *arag* quæ idem designat, undè Latinâ terminatione *Æra*, id est numerus vel principium undè numerantur anni. Et reverà ab Hispanis hæc vox primùm usurpata, in signandis annis *Æra Hispanica*, quibus Arabicæ multæ voces, in linguam suam, (sed tamen seriùs, & post usurpatam jam vocem *Æra*) hinc in Europæas alias, traductæ fuerunt, ut pridem est Doctis observatum. Hinc Alphonsus in Tabulis, Æram *Hispanis dici*, *tempus limitatum ab ævo aliquo sumens exordium.* Quanquam non desint qui *Gothicam* vocem esse censent, *Era*, unde Saxones habuerint suum *Jere*, hinc *year*, *jaer* pro anno, de quo Henr. Spelmannus in Glossario Archaiologico, non inconvenienti certè origeni *Æra quid, & undè?*

gine. Sed ſerior Gothorum in Hiſpaniâ dominatus fuit, pridem receptâ *Ærâ* Hiſpanicâ. Probet qui voluerit conjecturam Iſaaci Voſſii Viri ſummi, qui ab Hebræorum voce גֵּר derivat, tanquàm cognomento Heredis *peregrini* ſeu alienigenæ, vel proſelyti, a quo Æram condiderint Judæi Hiſpani.

Epocharum varietas.

Hæ autem Epochæ, à variis duci ſolitæ principiis, varias inter Gentes. Aliæ v. g. ab inſigni aliquâ clade, aut casu aliquo inſigni, vel eventu, qualis in Diluvio. Aliæ ab incunabulis Urbium vel Imperiorum, vel etiam Mundi, quibus nempè hujus origo fuit ex Sacris perſpecta, ut Gentilibus non fuit, undè Cenſorinus *de Die Nat.* C. XX. *Si Origo Mundi in hominum notitiam veniſſet, indè exordium ſumeremus.* Aliæ à Magiſtratibus, à Principatu, vel Imperio Regum, Imperatorum. Aliæ à Ludis & Faſtis publicis &c. Undè aliæ Æræ ſingularium Urbium aut Gentium *propiæ*, aliæ multis Gentibus & populis *communes*. Cumprimis aliæ fuêre *Gentilium*, aliæ *Judæorum*, aliæ *Arabum*, aliæ *Chriſtianorum*.

Gentilium Æræ.

In Gentilium Æris, undè iſti ſuas ſupputationes duxêre, celeberrimæ ſunt Æra *Olympiadum*, *Urbis Conditæ*, *Nabonaſſaris*, *Perſarum*, *Alex. Mag.* *Philippi Aridæi*, *Ptolomæorum*, *Seleucidarum*, *Auguſtorum*, *Antiochena*, *Hiſpanica* &c.

Æræ Olympiadum.

Momentum ejuſdem.

Æra Olympiadum, aliàs Æra annorum Iphiti Elidenſium Regis, vel tetraëterica Græcorum, eo inſignior eſt, quod 1. Abeâ ducitur omnium conſenſione Veterum, tempus Græcorum Hiſtoricum, ut quæ primam Olympiadum anteceſſêre, ſpectent ad tempus μυθικὸν, nec certis annorum characteribus diſtinctum. 2. Certum hujus principium eſt, collatæ ad Periodum Julianam, & ad annos Chriſti, vel ex Phlegonte Tralliano, qui Eclipſim Solarem, quæ in annum Paſſionis incidit, notat charactere Olympiadis CCII. anno III. Sic Euſebius in *Chronico* annos antè & poſt Chriſtum cum Olympiadibus confert, ac deinceps Chronographi Chriſtiani. Seriùs tamen hæc Epocha à Græcis Hiſtoricis ad uſum Chronologicum adhibita, contentis vetuſtioribus, ipſo etiam Herodoto, Thucydide, Xenophonte, res ipſas commemoraſſe, nullo certo temporis charactere; in quo Polybius laudem præ reliquis

promeruit, & antè eum Timæus in Olympionicis, & Χρονικοῖς Παραξιδίοις, etiam Eratosthenes, ex Diodoro, Dionysio Halic. Suidâ.

Porrò Olympiades hinc distinctæ in Fastis, quod quarto quoque anno Victorum nomina in Gymnasio Olympico notarentur, ad æmulationem primò, deinde etiam ad observationem temporum, teste Pausaniâ in *Eliacis*, Lib. 1. Longè sanè anterior fuit *Æra Attica*, indè à Cecrope primo Athenienſium Rege, quem Mosi coævum facit Eusebius in *Chronico* Num. CCCCLX. at paulo antiquiorem Marmora Arondelliana, & ex illis Seldenus. Anterior etiam illa Archontôn *Decennalium*, quibus succesſerunt Archontes annui, ab anno IV. Olympiadis XXIII. ex ejusdem Eusebii *Chronico*. Sic præcesſerant dudùm Lycurgi tempora, à cujus tutelâ sæculum circiter fluxit ad Olympiadem primam vulgarem, scilicet τὴν ἀεθμυμένην, Choræbo Elienſi tùm victore, vel ex Clemente Alexandr. *Strom. Lib.* 1. & ex Chronicis Eusebii, ac G. Syncelli.

Unde hæc Æra? Et quales ante eam Epochæ Græcorum.

Igitur consensu plerorumque Chronologorum, & ex Characteribus variarum *Eclipseôn* quas observarunt Principes Historici, uti ex Censorini illustri loco, in quo Epochas confert, *de Die Nat. Cap.* XXI. incipit Olympias prima Iphitæa vulgaris ab anno Periodi Jul. 3938. antè natum Christum juxtà Æram vulgar. annis Julianis DCCLXXV. completis, ut quæ incidit in quartum Olympiadis CXCIV. Si verò conferatur Olympias prima cum annis Regum Judæ, incidit Epocha cum anno Oziæ vel Azariæ Regis XXXIV. vel XXXV. & ità Christmannus, Temporarius, Lucidus, Lydiatus, Calvisius, ac reliqui ferè, anni unius fortè discrimine, ex sententiâ Copernici, Mercatoris, qui conjiciunt in annum Periodi Jul. 3939. Præcedit verò eadem Æra illam Urbis Conditæ seu Palilia prima Varroniana, annis XXIII. siquidem hæc concurrant cum anno III. exeunte Olympiadis VI. Errat cum aliis Phil. Labbeus, *in Introductione ad Chronologiam*, componens I. Olympiadem cum anno I. Jothami Oziæ filii, quod ex Africano & Eusebio colligi videtur, qui explicantur & vindicantur à Petavio, *Lib.* IX. *Cap.* XLIII,

Character Olympiadis.

Aliter rursùm putatæ Olympiades ex vero earum capite, id est ab æstate anni Periodi Jul. 3938. seu à plenilunio proximè excipiente solstitium æstivum, *Hecatombæone* mense; aliter secundùm caput anni Juliani à *Januario* præcedente, quod Dionysius Halicarnas-

Diversa putandi ratio.

carnassæus, & recentiores Historici, in Olympiadibus numerandis observant. Rursùs aliter putantur Olympiades Iphiteæ, quæ sunt singulæ annorum IV: Aliter anni Iphiti, qui exurgunt ex multiplicatione plenarum Olympiadum per IV. Nam si v. gr. notetur Olympiadis CCII. annus III. (qualiter à Phlegonte Tralliano, in designatâ Eclipsi solari, quæ Passionalis fuit) divisis plenis Olympiadibus CCI. per IV. & additis annis III. constabit juxta hunc calculum inchoatus annus Iphitæus, tempore Passionis 808. Rectè verò Petavius, falli Scaligerum statuentem Romanos Lustra sua Juliana numerasse more Olympiadum, & in illarum substituisse locum.

Æra Urbis Conditæ.

Diversa illius Palilia.

Seriùs hæc etiam à Romanis adhibita fuit, notataque in Fastis, circà tempora Julii Cæsaris, undè Urbis natales non ità certi. *Palilia* Urbis vocant, sacra Pali Deæ, Pastorali ritu, undè Propertius *Lib.* IV.

Urbi festus erat, dixêre Patilia patres,
Hic primus cœpit Moenibus esse dies.

Hinc de anno quo jacta Urbis fundamenta, initio statim diversi fuêre calculi M: Porcii Catonis Cos. Anno U. C. 559. vel secundùm alios 557. & M. Terentii Varronis: Undè vulgò *Palilia* Catoniana quæ cum Capitolinis congruunt, & *Varroniana*. Catoniana dicuntur, secundùm investigationem Catonis ex Tabulis Censoriis, & ex Fastis Capitolinis, quibus Urbem Conditam statuit anno à Trojanâ clade CCCCXXXII. Olympiadis VI. anno IV. vel (ut Dionysius Halicarn.) anno primo Olympiadis VII. Tribuitque Romanis Regibus, à Romuli primo ad Regifugium, & ad creatos Coss. annos CCXLIII. Et huic calculo suffragantur Fasti Capitol. Dionysius Halicarnass. Polybius, Solinus, inter recentiores Funccius, Bucholzerus, alii, & W. Langius nuper de annis Urbis. Varroniana verò, secundùm calculum M: Terentii Varronis, Doctissimi Latinorum, qui anno uno antevertit Catonianam Epocham; statuit adeò ex Characteribus Astronomicis, ope Tarruntii Mathematici, Urbem Conditam anno III. exeunte, (alii ineunte, ut Lydiatus in Opere postumo) Olympiadis VI. id est labente Iphitæo anno XXIII. adscriptis Urbi ab incu-

ab incunabulis ad Regifugium annis CCXLIV. Et hunc Varronis calculum probavit pars potior Romanorum, cum Cicerone, Augusto, Vellejo, Plinio, Plutarcho, Tacito, Censorino, aliis; juxtà hunc indicti ab Imperatoribus Sæculares Ludi; eidemque institêre Josephus, Eusebius, in recentioribus, Baronius, Scaliger, Petavius, Marshamus nuper, Calvisio utramque Epocham, Catonianam & Varronianam, conciliante. Sed & tertia illorum sententia est, qui ex Q. Fabio Pictore, antiquissimo Historico Romano, claro temporibus II. Belli Punici, conjiciunt prima Urbis incunabula in annum I. excuntem Olympiadis VIII. anno proximo Æræ Nabonassari, seu Conditæ Babylonis, probante ferè Onufrio in Fastis, & Lydiato in *Emend. Temporum*, & in serie Romanor. Magistratuum. Undè hæc Æra U. C. *Fabiana* dicitur, plusquàm totâ Olympiade posterior Catonianâ, quam probasse volunt Diodorum Siculum, Tit. Livium, Jul. Africanum. Augustinus vero *Lib.* XVIII. de Civitate Dei, C. XXII. quem secuti nuper Phil. Labbeus, & nonnulli alii, censet Urbem Conditam quum Rex esset in Judâ *cui nomen erat Achaz*, vel secundùm alios *Ezechias*, in Israële Rex Osee, annis ab ingressu in Terram DCCXVIII. Sed μελαχρονισμῷ annorum minimùm XX.

Epocha itaque Varroniana, seu Paliliæ Urbis prima, collata cum periodo Julianâ, incidunt in annum ejusdem 3951: Cum Ærâ autem Christi, præcedunt eam annis 353: cum annis Regum Judæ, concurrunt cum Jothami V. circiter: Cum annis verò Nabonassari, & hos annis ferè VI. antevertunt. Caput vulgò figitur in XXI. Aprilis, seu XI. Kal: Maji, quod tùm in *Autumnum* incidisse volunt, secundùm formam anni Albani, concinente Manilio, *Lib.* IV. *Collatio cum Epochis aliis.*

Hesperiam sua Libra teneret, quâ condita Roma.

Solem & Lunam fuisse tùm in Eclipticâ conjunctione, observavit Tarruntius Firmanus Astrologus, apud Plutarchum in *Romulo*, dissentientibus tamen Astronomis & Chronologis. Ac plura de hac Urbis Cond. Epochâ qui volet adeat Sigonium, Onuphrium, Scaligerum, Petavium, Lydiatum, Eminium, Langium, aliosque in neotericis, qui ex professo in eam inquisivêre.

Æra Nabonassari.

Vocat Censorinus, *Cap.* XXI. Æram *Nabonazaru*, Ναβονασσάρου, cujus Canonem exhibet Ptolomæus, perductum a[illegible]

frequenter memoratum veteribus Chronologis, & ex MSS. Codicibus noſtro ævo reſtitutum. Et hæc primùm appoſitiſſima viſa eſt ad calculos Aſtronomicos motuum cœleſtium, unde perpetuus ejus uſus, ut apud Ptolomæum, ſic in Tabulis Alphonſinis, Prutenicis, & apud omnes Chronologos. Ratio Aſtronomici uſûs, quia annorum hujus Epochæ forma æquabilis eſt, ut & menſium, qui anni hinc dicti *Nabonaſſarei*, aliàs *Ægyptii*, *& æquabiles*, dierum 365, ſine diei quadrante, & ſine intercalatione, prout menſes omnes *tricenarii* ſunt, additis *in fine* diebus ἐπαγομένοις V. ut exurgant dies 365. Quo fit ut horum annorum caput, qui *Thoth* menſis eſt, in Neomeniâ, vagetur per totum annum Julianum, ſpatio annorum 1460. Singulis enim quadrienniis Julianis uno ſemper die retrogreditur Nabonaſſareus, ſingulis octennniis diebus 2. & ità porrò, undè ſi 365. multiplices per 4. exurgent 1460. Quo annorum ſpatio Nabonaſſarei excedunt Julianos anno uno, menſibus intereà ſingulis per menſes omnes anni Juliani retrogrediendo divagatis. Hinc & *Thoth* menſis, à cujus Neomeniâ incipit Æra Nabonaſſari, (utpotè qui menſis caput eſt anni Ægyptiaci) incidit ſecundùm Canonem Mathematicum Ptolomæi anno illius Æræ 1. in XXVI. Februarii. Sic Σῶθις, ſeu *Caniculæ* ortus, cujus fixum erat caput, ſingulis quadrienniis exactis promovebatur uno die, puta à primâ *Thoth* ad ſecundam, tum ad tertiam, & ſic totum anni contextum pervagabatur dicto ſpatio annor. Ægyptiacorum 1461.

Aſtronomicus.

Uſus in Hiſt. Sacrâ & Exotica.

Sed & uſus hujus Epochæ inſignis eſt, illuſtrandæ Chronologiæ Sacræ, firmandæque, in annis qui fluxêre ſub Aſſyriis & Babyloniis ad 1. Cyri, quando expirarunt anni LXX. Captivitatis; & hinc rurſus ad finem Monarchiæ Perſicæ, vel etiam ad mortem Alexandri M. Gemina enim pars eſt hujus Canonis Nabonaſſarei apud Ptolomæum, quarum prima continet ſeriem Regum Aſſyriorum qui Babylone & dein etiam Nini imperarunt, à 1. Nabonaſſari ad 1. Cyri, eſtque annorum 209. Altera ſeriem Perſarum ad mortem Alexandri M. annorum 215. quæ Summa collecta conficit Epocham annorum 424. A quibus tùm proceduntanni Philippi Aridæi, & anni Ægyptiorum ſeu Ptolomæorum, qui continuarunt Canonem Nabonaſſareum, interruptum in Ærâ Seleucidarum vel Syro-Macedonum annis XII. ſiquidem hæc XII. annis à morte Alexandri M. initium ſuum ducit. Adde Epocham hanc non modò cum Sacris

appoſitè

appositè conferri, sed & apud Ptolomæum, Censorium, quàm accuratissimè cum Æris aliis, putà Olympiad. Urbis Conditæ, Philippi, Ptolomæorum, Augustorum, Actiacæ victoriæ, &c. Ut sit hæc character eximius, & commune quoddam vinculum quo Epochæ illustriores inter sese continentur.

Nabonassarquis.

Nabonassar porrò, à quo huic Æræ appellatio est, malè confunditur aliis cum *Nabuchodonosore*, quod faciunt Alfraganus, Albategnius, Alphonsiæ Tabulæ; aliis cum *Salmanassare* de quo in Sacris, quod faciunt Mercator, Funccius, Origanus, & si qui plures; aliis, ut Lydiato ad A. 3257. cum *Belo*, vel *Belesi* Babyloniis ab Arbacce præfecto, de quo Diodorus, Plinius &c. Qui errores sunt pluribus a Scaligero, Petavio, aliisque castigati. Nec tamen nisi conjecturæ locus est quando idem statuitur cum *Beladano* vel *Baladan*, qui Βαλάδας Josepho, *Lib.* x. C. 111. cujus filius Merodach vel Berodach Legatos ad Ezechiam misit, 2 *Reg.* xx. 12. *Esai.* xxxix. 1.

Certa ab incertis distincta.

Id certum, 1. Hunc Nabonazarum non Assyriis imperasse, sed Babyloniis, occupato in hos imperio, quo tempore Assyrii Reges latè rerum potiebantur: Nam inclytus tùm Rex Assyriorum *Phul*, qui pretio conductus confirmavit Menahem Regem Israëlis, 2 *Reg.* xv. 19. postea Rex *Tiglat-Phul-Assar*, qui tempore Pekachi in Israële regnantis Galilæam & Trans-Jordanicam subegit, ab Achazo inductus, 2 *Reg.* xv. 29. 1 *Chron.* v. 26. occupatâ haud longè post Samariâ per *Salmanassarem* Assyrium, Ezechiâ Rege Judæ, Hoseâ Israëlis, 2 *Reg.* xviii. anno Nabonassareo xii. 11. Hinc errare qui Nobonassarem Assyriorum regem fuisse censent, & quidem *Phul* memoratum, quos inter Genebrardus *Chronol.* L. 1. in annis Oziæ; Præterquam quod *Phul* primus Assyriorum Regum qui inclaruêre, post desitum Ægyptiorum imperium Asiaticum, antecedit Æram Nabonassari, & Urbis Conditæ, annis pluribus, coævus Azariæ, Regi Judæ, clarus sub initium Olympiadum 111. Geminam Nabonossari tempore fuisse sedem Regni utriusque, Assyriaci & Chaldaici, Ninum & Babylonem. Ita tamen, ut rursùs coaluerit utrumque in *Assar-haddone* (Ἀσσαραδίνῳ) Assyrio, filio Sennacheribi, qui Colonias in Samariam traduxit, 2 *Reg.* xvii. 24. *Esdr.* iv. 2. Manassis temporibus 2. *Chron.* xxxiii. 11. & Babylone potitus est, deficientibus Chaldæis Regibus, post Interregnum, ut in Canone Mathem. anno Æræ Nabonass. lxviii.

secundùm Canonem. IV. Conditam eo magis à Nabonassare Æram Babyloniorum, quod præter fundatum à se Imperium, summus is Astrologus fuerit, hinc à se Æram exorsus, cujus caput in Neomeniâ primi mensis Ægyptii Thoth constituit, processuræ per annos æquabiles, Ægyptiorum more, ex modò dictis.

Nabonassari successores, quidem.

Porrò observamus 1. Merodach-Baladan Babylonium, qui Legatos ad Ezechiam misit, videri eum qui in Canone Nabonassareo est *Mærdokempad*, Merodach-empad, qui anno Æræ Nabonass. XXVII. regnum capessivit, contemporaneus adeò Ezechiæ, circà hujus postrema, & cui annos XII. tribuit Canon. 2. Nabopolassarum, sic dictum in Canone, Regem Chaldæorum, eundem esse qui Nebucadnezar primus pater Nebucadnezaris Magni, seu *Nobocol-assari*, in eodem Canone, cujus postremi annus primus, nempe regni Syriaci, divictis Ægyptiis, & Cœle Syriâ subactâ, (vivo ad huc ut videtur Patre, secundum Canonem) connectitur in Scripturâ S. cum IV. Jehojakimi, annus verò XIX. cum anno XI. Zedekiæ Regis, 2. *Reg.* XXV. 2. *Jer.* XXV. 1. LII. 5. quando Templum excisum fuit, regno hujus Nebucadnezaris ad annos XLIII. protenso. 3. Hinc in Canone eodem proximum Nebucadnezari Ἰλιαροδάμου *Iluarodamum* esse *Evil-Merodach*, filium Nebucadnez. cui successit *Neri-Cassol-assar*, vel Neriglissoroar, vel Nergalassar, Νιγλίσαρος, gener Nebucadnezari, affinis *Evil-Merodahi*, juxtá Berosum apud Joseph. *Lib.* I. contrà Appionem, & Eusebium *Lib.* IX. περὶ παραχρον.

Belshazar, & Darius Medus, apud Dan. qui?

Ac tandem in Canone Ptolomæi excipit Nabonadius, Nabonidus, qui Ναβόννηδος & Berosо, Ναβοννίδοχος & Megastheni, etiam Labynithus Herodoto, idemque secundùm Josephum Ἀρχαιολόγου cum Βαλτασάρῳ *Baltasaro*, *Lib.* X. *Antiq.* C. XII. Atque hic Nabonadius exutus à Cyro fuit anno regni sui XVII. Secundùm alios verò *Belsasar* est ipse *Evil-Merodach*, filius Nebucadnezaris, & ità quoque nuper Marshamus ad *Sæc.* XVIII. Aliis Belsasar idem est qui Λαβοροσσάρχοδος, *Labor-assar-cad.* (cujus meminerunt Berosus, & Megasthenes, non autem Canon Mathematicus) nepos idem Nebucadnezaris ex filiâ, filius Neri-Cassol-assari, sed aliquot mensium modò Rex, ut observant, post patris excessum; translato sic ad *Nabonnadium* Regno, qui idem fuerit cum Dario Medo, ut pluribus Scaliger, Petavius, Calvisius, ex his alii, sententiâ maximè probabili.

Undè

Undè etiam obſervatur non uno modo editum eſſe hunc Canonem Mathematicum, ſeu Nabonaſſareum. Variant enim illius ſchemata, tum in *Nominibus* exprimendis, tùm in *Numeris* annorum, qui nonnuliis Babyloniis Regibus tribuuntur, ut tamen conveniant in epilogiſmo annorum CCIX. ad I. Cyri Monarchæ. Quo factum eſt ut variè applicentur anni hujus Epochæ ad annos Regum Judæ, & ad initium Captivitatis. Nam juxtà Græcum Canonem Ptolomæi, ex antiquo MS. productum ab Overallo, deinà Calviſio, aliiſque, annus I. Nebudnezaris Magni eſt Æræ Nabonaſſareæ. 144. Et hunc connectit Marshamus in Canone Babylonico cum anno III. ab Excidio Templi, quod acciderit ſub Nebucadnezare patre, anno 141. Æræ Nabonaſſ. *Diſcrepantiæ in hoc Canone.*

Juxtà aliorum ſchema, collatum cum calculo Beroſi apup Joſephum, quale & exhibet Wilh. Langius *Lib.* II. C. XII. annus I. Nebucadnezaris Magni, eſt Æræ Nabonaſſareæ 132. concurrens cum anno IV. Jehojakimi Regis, ut annus Æræ 140. qui eſt annus Captivitatis, & primus τῶν LXX. concurrat cum Captivitate *Jechoniæ*, & cum VIII. Nebucadnezaris. Sed juxtà Scaligerum in *Canonib. Iſag.* Calviſium, ſequaces, nec longe abeunte Petavio, *Lib.* IX. C. LXI. annus I. Nebucadnezaris, ſeu vivo patre, ſeu ſublato, eſt Æræ Nabonaſſareæ CXL. vel CXLI. Jehojakimi IV. Periodi Jul. 4106. vel 4107. Et hæc verior ſententia eſt, undè addtis annis LXX. Captivitatis, conciliatur Canon Nabonaſſareus & Ptolemaïcus cum *Canone* Scripturæ, fiuntque anni ad I. Cyri CCIX. completi. Marshamus cum aliis ſic conciliat, ut IV. Jehojakimi ſit I. Nobopolaſſari ſeu Nebucadnezaris patris, Æræ Nabonaſſ. 123. ut adeò XI Zedekiæ, à quo putat LXX. annos Captivit. ſit XIX Nabopolaſſ. & Æræ Nabon. 141. *Vera connexio cum Scriptura.*

Tandem ſi applicetur Æra Nabonaſſari ad Periodum Iulianam, & Epochas alias, concurrit I. illius annus cum *Collatio cum Epochis aliis.*

Anno Periodi Iul.	3967.
Olympiadis VIII. anno	2.
Urbis Cond. ſecundùm Varron. anno	7.
Iothami Regis anno circiter	12.
Antè 4. Iehojakimi, & initium annor. LXX. Captiv. Babyl. annis	140.
Antè Æram Chriſti vulgar. annis	746.

Ut nunc alios Characteres mittam.

SCHE-

SCHEMA

Canonis Ptolemaïci, ad Cyrum usque 1. *Persarum Monarch. Cum Variantibus lect. & Synchronismis.*

BABYLONII ET ASSYRII *Reges, secundùm Ptolom. Berosum, Megasth. &c.*	*Anni singulor.*	*Anni Collecti Æra Nab.*	*Synchronismi quidam*
Ναβοπάσσαρος, Ναβονάζαρος, *Nabonezar*, de quo fusè suprà.	14.	14.	*Jotham* R. Judæ, hinc *Achaz*, *Pekach* Israel. *Phul* R. Assyrior. *Romulus* Romanor. *Sabacon* vel *Sua*, *Soan*, *Sous*, R. Æthiop. & Ægypti, 2 *Reg.* XVII. 4. alius Μυκήρινος.
Νάδιος, qui aliis Nabi.	2.		
Κινζίρος ὁ Πῶρος: Ille etiam *Chozirus*, *Chinzir.*	5.	16.	*Samaria* capta Nabon. 12. *Salmanassar* Rege Assyr. *Ezechiâ* R. Jud. cum Patre, *Hoseâ* Rege Isr.
Ἰνυγαῖος, *Jugæus*, etiam *Ilul*, *Illulæus.*	5.	21.	
Μαρδοκεμπάδος, *Mardokempad*, *Merodach* in Sacris, *Merodoc.*	12.	26.	*Sennacherib* Assyr. Rex. *Ezechias* R. Judæ. *Candaules* Lydor. Rex, qui ab uxore & *Gyge* sublatus est.
Ἀρκιανός, *Arckan*, *Arcianus.*	5.	38.	*Ezechias*, & post hunc *Manasses* Reges Judæ.
Ἀσσανιλεύτου πρώτου, seu *Interregni* 1.	2.	43.	*Dejoces* primus Medor. R. qui ab Assyriis defecerunt; cuique successit filius *Phraortes*, post annos 53.
Ἠλίβος, qui & *Belibus*, *Belith.*	3.	45.	
Ἀπηρανάδιος Ἀπρανάδιος *Aporonad.*	6.	48.	
Ῥηγεβάλος, *Regen-belus*, *Erigebal.*	1.	54.	
Μεσησιμορδάκος, *Mesesimordac*, al. *Noesne-mordac.*	4.	55. 59.	
Ἀσσανιλεύτου δευτέρου, seu *Interregni* 11.	8.	67.	*Manasse* R. Judæ. *Psammetichus* Ægypti R. Δωδεκαρχίæ abolitâ. *Creon* primus Archon annuus, ab anno IV. *Olymp.* XXIII.
Ἀσσαραδῖνος, *Assar-adinus*, *Assar-haddon*, *Feraed-den*, *Fenri-edinus.*	13.	80.	Hic conjunxit utrumque Regnum, Babylone & Nino potitus. *Manassem* Babylonem deduxit, & *Colonias* Samariam.
Σαοσδούχινος, *Saosduchinus* *Saosduchæus.*	20. al. 9.	100. al 89.	

Reges Babyl. & Assyr.	*Anni singulor.*	*Anni Collecti Æræ Nab.*	*Synchronismi quidem.*
Χυνιλάδαν, *Kinila dal.*	22. al. 14.	122. al. 103.	
Ναβοπολάσαρος, *Nabo pol-assar*, aliâ, *Nabuchodonozor* pater. Sunt qui huic tribuunt 25. etiam 29 Vide *Petav. Langium*, &c.	21.	143. al. 124.	*Tyrus* Vetus obsessa, & post annos XIII. à Babyloniis excisa, secundùm *Ezech.* XXVI. XXVII. LXX. anni Captivit. Judæor. cum IV. *Jehojakimi*, *Nebuchadnezaris* I. Æræ Nabon 140. Alii hunc annum conbinant cum XI. Zedekiæ R. & excidio Templi.
Ναβοκολάσαρ, *Nabo-col-assar*, qui & *Nabuchodonozor* II. seu Magnus, vel filius.	43.	186. al. 167.	*Ninus* Assyriorum excisa à Medis, Captivit. Judæorum anno circiter V. *Cyaxare* Medor. R.
Ἰλοαρωδάμ, *Iluarodamus*, *Evil-merodah* filius Nebucadnez.	2.	188.	*Astyages* Medor. R. à Cyro posteà devictus, quum regnasset annos 35.
Νεβαλασσαρ, Νηγλισαρ, *Neri-glissoro-ar*, *Nergal assar*, gener Nebucadnezaris, affinis Evil-merod.	compl. in Canone. aliis 3. 4. compl. vel 5.	al. 170. 192. al. 175.	In Lydiâ Rex *Crœsus*, Ægypti R. *Amasis*, *Solon* Athenis Legisl. Malè hic Evil-merodach censetur esse *Belsasar*, vel *Baltasar*, ut Marshamo in *Can. Chron.* Persarum R. *Cyrus*, vel Medorum.
Λαβοροσοάρχοδ, *Laborassar cad*, filius *Nergal-assari*, juxtà Berosum, solus aliquot mens. regnavit.	mens. 9.		Hic putatur esse Belsasar, dictus *filius* Nebucadnez. quatenùs ejus ex filiâ nepos. Ultimus ex stirpe Nabuchodonozori. Undè error Josephi, Hieronymi, Tornielli &c. qui *Belsasarem* confundun cum *Nabennadio*, Rege ultimo.
Tacet hunc Canon Ptol. habent Berosus, Megasth. Josephus, Euseb.			
Ναβονάδι, *Nobonedus*, *Nabonetb*, *Labynetb*.	17.	209.	Esse hunc *Darium Medum*, post Scaligerum, vide prolixè Petavium *Lib.* X. C. VIII. *& seq.*
Hic quibusdam fuit Pro-Rex *Astyagis*, (qui à Cyro devictus) imperantis Persis, Medis, & Babyloniis, in Script. *Darii Medi*. Veriùs hic Nabonadius fuit ipse *Darius Medus*, ultimus Rex Babylon ut suprà, *Dan.* VI. I. IX. I, è Medis oriundus.	al. 34.		Hinc *Cyri* Babyloniis imperantis initium. Biennio post potitus Babylone Urbe; & hic terminus annor. LXX. Captivitatis Babylon. *Amasis* adhuc in Ægypto R. *Pisistratus* Athenis Tyrannus.

Æra Monarchiæ Persicæ.

Mirum dictu quàm hîc variatum à Chronologis Hebræis, Christianis, Veteribus ac recentioribus. Sed insigni omnium errore, qui Monarchiæ Persicæ tribuêrunt nonnisi annos L. cum Hebræis: CVII circiter cum Tertulliano : CXXX. cum Beroaldo, & sequacibus, CLXXX. vel CXC. cum aliis; pro omissis nonnullis Regibus, & pro viriâ hypothesi circà LXX. septimanas Danielis, neglectis Historicis.

Secundùm Canonem Ptolom. à I *Cyri* post victum Nabonadium Babylonium, ad ultimum Darii Codomanni, seu I. Alex. Asiæ Imp. sunt anni 208. quibus adduntur 7. Alexandri, ad hujus mortem.

Observandum verò triplex esse initium Cyri, ex collatione Historicorum Xenophontis, Herodoti, Berosii, Megasthenis, Diodori, Canonis Ptolemaïci &c. & ex illâ Historiæ S.

Primum ab occupato Medorum sive Persarum imperio, devicto Astyage, Olymp. LV anno I Periodi Jul. 4155. Nabonass. anno 189. Captiv. Babylonicæ XLIX. annis ante Cyri excessum ferè XXX.

Alterum initium est, annis ante Cyri excessum, IX secundum Canonem; Per. Jul. 4175. Nabon. 210 Olymp. LVIII. anno I. Captivitatis Babylon. LXIX, devicto tùm in prœlio Nabonnedo Babylonio, & paulò ante Crœso Lydorum rege; at nondum occupatâ ipsâ urbe Babylonis.

Tertium initium est, annis antè excessum VII solidis, post occupatam biennali ferè obsidione (de quâ pluribus Herodotus) Babylonem, anno LXX Captivit. Period. Jul. 4176. Nabonass. 211. Nabonnadii XVII.

Cambysi, qui Wolphio & Chronologis aliis, ac Interpretibus est Ahasuerus *Esdr.* IV. 6. tribuuntur, inclusis mensibus VII. Smerdis Magi, juxta Herodotum, & Canonem Ptolomæi, anni, --- 8

Darii Hystaspis, cujus anno VI. Templum II. perfectum juxtà plerosque, & cujus anno XXXI. accidit pugna Marathonia, fuêre anni juxtà Ctesiam, & Marmor Chronologicum productum Lydiato in *Canonibus Chron.* nonnisi 31. at juxtà Canonem Mathematicum, Herodotum, Thucydidem, & Chronologos plerosque anni solidi --- --- --- 36

Xerxis,

Xerxis, (qui Lydiato, Scaligero, Calvisio, pluribus aliis Chronologis & interpretibus est *Ahasuerus*, maritus Esthe-ræ) cujus anno VI. contigit διάβασις in Græciam, fuêre anni juxtà Canonem 21. Scil. anni completi, à morte Patris, juxta Diodorum, Eusebium, plerosque Chronologos, & ipsum in *Canonibus* Scaligerum, ---- ---- ---- 20

Artaxerxis prioris, seu Longimani, (qui ipse Ahasuerus est, ut Josepho, sic Saliano, Petavio, aliis; pluribus verò Artashta ille de quo *Esdræ* VII. &c. à cujus anno VII Funccius, & ἐμόψηφοι, ab anno XX. alii numerant LXX. Hebdomadas Danielis) ut duplex intium fuit, alterum vivo Patre, quando ad eum perfugit Themistocles, juxta Diodorum, Thucydidem, Eusebium; alterum septennio post, patre defuncto; ità à posteriori hoc initio, juxtà Canonem, & consensum ferè Historicorum Veterum, ac Chronologorum, fuêre anni completi XL. quicquid Lydiatus tribuat XLV, quibus si addis *Xerxis* II menses duos, & *Sogdiani* menses VII ex Diodoro, Eusebio, fiunt anni juxta Ptolomæum ---- ---- 41

Darii Ochi sive Nothi, (qui Drusio, Scaligero, Calvisio, est Darius ille sub quo Templum instauratum, & à cujus anno II. putat Scaliger LXX hebdomadas) ex Diodoro, Ptolemæo, Eusebio, fuêre anni completi. ---- ---- 19

Artaxerxis secundi, τῦ μνήμονος, sive Memorios vel Memoris, (de quo dubium, isne fuerit ex sententia Scaligeri, Calvisii, ille de quo Esdras & Nehemias, cujus anno VII. prodiit tertium Edictum, in gratiam Judæorum, anno XX. quartum, pro perficiendis muris Hierosolymæ; an verius hic fuerit Artaxerxes prior ὁ μακρόχειρ, ut plerique Chronologi; sub *Mnemone* expirantibus VII. primis septimanis Danielis, juxtâ Lydiatum in *Emend. Temp.* & in *Canonibus*, quando aliæ etiam Urbes in Judæâ restitutæ sunt) fuêre anni secundum Canonem Mathematicum 46. secundum Diodorum 43. secundum Eusebium, hinc Scaligerum in Canon. Petavium, Langium, alios, anni solidi ---- ---- ---- 40

Artaxerxis tertii, sive Ochi, (qui falsò censetur aliis, idem de quo Esdras, & Nehemias) fuêre anni juxtà Canonem Mathemat. Ptolomaïcum nonnisi 21. Sed qui Canon annos V.

suprà quam vulgò, tribuerat ejus antecessori. Juxtà alios anni 23. juxtà Eusebium, hinc Patavium, anni ---- ---- 26

Arsis sive Arsenis, iuxta Diodorum, fuêre anni duo & amplius, juxta Eusebium, & plerosque anni completi 3, vel inchoati ---- ---- ---- ---- 4

Darii denique Codomanni, Arsami filii, qui anno imperii VI victus ad Arbela, cum Imperio esse desiit, anno Per. Jul. 4384. mediâ Olympiade CXII ex consensu Diodori, Plutarchi, Arriani, recentiorum, fuêre anni ---- ---- 6

Quâ summa collecta, oritur Epilogismus, (pro diverso initio Cyri) vel annorum solidorum CCXXIX, dum Cyro, 30 tribuuntur, vel annorum CCVIII. dùm Cyro *novem*, juxtà Canonem Mathemat. vel annorum CCVI. dum Cyro nonnisi VII ex suprà dictis. Ex variatione etiam circà annos nonnullorum Regum, ut ex superiore Diagrammate, contrahi Epocha potest ad annos CCI vel ut Lydiatus ad CCIV. Nos hîc Epilogismum Canonis Nobanassarei sequimur.

Æra Alexandrea. Æra Philippi & Græcorum in Ægypto, seu Ptolomæorum. Æra Seleucidarum.

Æræ *Alexandreæ* triplex initium, quandoque censetur; Primùm Olympiad. CXII anno III. à I anno Imperii Asiatici, devicto Codomanno, Æræ Nabonass. 418. Periodi Jul. 4284. Periodi Calipp. I. undè numerantur ad mortem Alexandri anni VII. secundum Arrianum, Plutarchum, Canonem, &c.

Alterum initium est, à morte Alexandri, Æræ Nabonass. 425. secundum Canonem, Periodi Jul 4391. & ità porro comparatis Æris reliquis. Et hinc procedunt anni Philippi Aridæi, fratris Alexandri, de quibus suprà in *Periodo Calipp.* Hinc etiam inchoantur anni Ptolomæorum, numeratis ab excessu Alex. annis Ptolomæi Lagi Filii ferè XL. licet initio non Regis, sed Præfecti, ex Canone Ptol. Eusebio; &c.

Tertium initium est, annis XIX à Periodo Calipp. institutâ, XII à morte Alexandri, I Seleuci Nicanoris, seu Imperii Syro-Macedonici, Periodi Jul. 4402 unde procedunt anni Græcorum, qui &

qui & Alexandrei, & Contractuum, & Seleucidarum &c. De his suprà, ubi de Periodo Calippicâ, à nobis occupatum. Arabes vocant Æram الروم *Romanorum*, seu Græcorum qui novam Romam, Romanumque Imperium, tenuerunt,

Iidem vocant Æram ذو القرنين *Dhul-Karnain*, id est, *bicornigeri* seu Alexandri, ut

Qui Cornigero de Jove natus erat.

Orientales vulgò, quod Solis duo cornua, Orientem & Occidentem, suis victoriis assecutus esset.

Duravit *Æra Ptolomæorum*, seu Lagdarum, à morte Alexandri, & primo Lagi, ad captam à Julio Cæsare Alexandriam, & sublatum ultimum Ptolomæorum, (quod factum anno Periodi Jul. 4667. annis ferè 4. antè necem Julii, quæ incidit in annum Periodi Jul. 4670.) annos circiter ---- 276

Ad sublatam vero Cleopatram, XVII post annis, & captâ ab Augusto Cæsare Alexandriâ, post Actiacam victoriam, anno Periodi Jul. 4684. (unde procedunt anni Actiaci) exurgunt Æræ Ptolomæorum, etiam juxtà Canonem, anni ---- 294

Æra Seleucidarum, à I Seleuci Nicanoris, (XII. annis à morte Alexandri, Periodi Jul. 4402. antè Æram Christi vulgarem circiter 309.) ad finem Antiochi Asiatici, Pii Filii, à Pompejo in ordinem redacti, anno Periodi Jul. 4648, tribuuntur anni circiter ---- ---- ---- 246

Æra Antiochena.

Condita ab Antiochenis Syris in honorem Julii Cæsaris, ob concessam iis αὐτονομίαν ac tributorum remissionem, quum post Pharsalicam victoriam Cæsar, Pompejum persecutus, in Syriam venisset.

Caput ejus incidit in Consulatum II. Caji Julii Cæsaris, Collegâ P. Servilio Isaurici filio, seu in Monarchiæ Julianæ initium, Olympiadis CLXXXII. anno IV. aliis CLXXXIII. anno I. mense Hyperbereteo seu Octobri, annis antè Christum natum XLVIII. antè primam Indictionem Constantinianam annis CCCLX. Usus est hac Epochâ inter Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores Euagrius Scholasticus, ipsemet Antiochenus, notatâ & Eusebio in Chronico, in Nummis antiquis signatâ, atque inter Chronologos celeberrimâ.

Æra Juliana.

Sic dicta à reformatione Kalendarii per Julium Cæsarem, Pontificem Max. Consulatu ejusdem III. Olympiadis CLXXXIII. anno III. Initium à Calendis Januar. expirante anno Confusions, Periodi Jul. 4669. Æræ Nabonass. 703. anno uno & paucis mensibus antè Julii Cæs. necem, antè Æram autem Christ. Vulg. annis totis XLV. Cæterùm de anno Juliano dictum pluribus suprà fuit. Adi Censorinum, & ex eo Scaligerum, Petavium, reliquos.

Æra Augustæa, & Actiacæ Victoriæ.

Annorum *Augusti* varium initium est, varia Epocha. Aliquando à *cæde Julii Cæs.* quæ ex consensione incidit in Eid. Martias Periodi Jul. 4670. Urb. Cond. secundùm Palilia Varron. DCCX. Caton. DCCVIII. Atque ita I. annus Octavianæ potentiæ, quando Octavius (in familiam nomenque à Cæsare adoptatus) Prætor à Senatu creatus est, Vibio Pansa & Hirtio Coss. incidit in annum proximè sequentem.

Alterum initium est, à *Triumviratu* Octavii, M. Antonii, & M. Lepidi, cujus annus I. incidit in annum alterum à cæde Jul. Cæsaris, sublatis Bruto & Cassio, Coss. M. Æmilio, & L. Munacio Planco, Periodi Jul. 4672. Postea verò sublato Lepido, tenuit Octavius cum Antonio Rempubl. annos totos XI.

Tertium initium est ab *Actiacâ victoriâ*, à quo tempore solus Octavius πᾶν τὸ κρᾶτος ἔσχεν, ut Dio loquitur. Accidit illa Per. Jul. 4683. 2 Sept. Coss. Octaviano 3. Cæs. & M. Valerio Messalâ Corvino, devictis ad Actium Epiri promontorium, navali prælio, Antonio & Cleopatrâ.

Rursùs *Æra Actiaca* geminum caput est: Alterum, à dictâ modò victoriâ ad Actium; alterum, ab anno sequente, expugnatâ Alexandriâ, 29 Augusti, Per. Jul. 4684. Urb. Cond. Palil. Varron. DCCXXIV. Olymp. CLXXXVII. anno II. vel III. Coss. Cæsare Octaviano 4. & M Licinio Crasso. Et hinc numerantur *Anni Augustorum*, vel *Augustanorum*, apud Censorinum, seu Monarchiæ Octavii Augusti. Hinc etiam anni Ægyptii ex vagis fixi evaserunt, ex æqua-

ex æquabilibus Juliani, capite constituto in XXIX. Augusti, undè *Thoth* incipit. A morte Alex. anni fluxêre 295. A primo Nabonassari, anni 718. secundùm Canonem Ptolomæi. Et hujus quidem Æræ, ab actiacâ victoriâ, usus fuit usque ad Æram Diocletiani.

Æra Hispanica.

Sic dicta quâ usi cœpêre Hispani, receptâ formâ anni Juliani, postquàm eorum regnum in Provinciæ formam redactum fuit, de Hispanis triumphante Domitio Calvino.

Accidit clades Hispanica anno Juliano VIII. Æræ autem initium à Juliano VIII. seu à Kalendis Jan. sequent: Periodi Jul. 4676. Olymp. CXCV. anno III. antè Æram Dionys. annis XXXVIII. quos si addas annis dictæ Æræ Dionys. habebis Æram Hispanicam.

Mentio hujus Æræ in Conciliis Hispanicis & Carthaginensibus, in quibus *Era* scribitur. Ac perpetuus illius inter Hispanos usus fuit, usque ad Sæculum XIV. imò in Lusitianâ usque ad annum 1415. Usi & Ærâ hac Afri, Galli, Itali. Eadem & *Æra Cæsaris*, nempè Dictatoris, cujus annos assumpsit.

Negat autem Scaliger, Æræ hujus originem arcessendam à victoriâ C. Domitii, quia non in Hispanis solùm obtinuit. Isaacus Vossius, de *Sibyll.* C. III. coincidere cum initio Regni Herodiani, ab occupatâ Hierosolymâ, quò respexerint Judæi Hispani. Sed incidere illud in annum Julianum IX. Periodi Jul. 4677. pluribus Scaliger, *Emend. Temp. Lib.* V. ut mittamus alia.

Æra Diocletiani, quæ & Martyrum.

Diocletiani appellata ab authore ejus Diocletiano superbissimo Principe, hoc à se computum instituente. *Martyrum* verò paulo post dicta à Christianis primùm Ægyptiis, ob immanem hujus Principis in eosdem persecutionem, quæ cœpit in Ægypto jam anno I. Imperii, in Diodorum Episcopum, ac Christianos benè multos, vel ex Eusebio. Eadem *Æra Ægyptiorum*, à primo ejus usu inter Ægyptios, hinc Arabibus تاريخ القبط *Teric Elgupti*. Æthiopes vocant *Annos Gratiæ*.

Initium

Initium in Kal. Septembr. seu in Neomeniâ Thoth Actiaci XXIX. Aug. anno Nabonassareo 1032. ab Actiacâ victoriâ 314. Æræ Dionys. anno CCLXXXIV. Diocletiani 1.

Usus hujus Æræ apud Orientales diutissimus fuit, Ægyptios, Æthiopes, Arabes, Persas, quin apud Ambrosium, Epiphanium, Euagrium, Bedam, Hermannum Contractum, &c. Ac illi tandem ubique successit Æra Christiana, seu Dionysiana.

Judæorum Æræ.

Veri illarum capita.

Quoad Judæorum Æras (ut mittamus sacras illas, v. g. Diluvii. Exitûs ex Ægypto, Judicum, Regum, Captivitatis Babylonicæ &c.) usi sunt Judæi posteriores, olim quidem annis Alexandreis, seu Calippicis, post verò annis Judaïcis, seu Ærâ Mundi Conditi. De utrisque supra in Periodo Calippicâ, & Judaïcâ.

Observata ad computum Judaicum.

Id modò observandum, Judæos in supputandis annis, à Creatione mundi. 1. Deficere annis secundùm Scaligerum, Calvisium 189. secundùm Petavium annis 279. Ut secundùm hos natalis Christi inciderit jam in annum M. 3671. 2. Solitos omittere numerum *millenarium*, & apponere tantum numeros minores, addito tamen signo omissi numeri millenarii. 3. Ad annos Æræ Christianæ addendos, juxtà computum Scaligeri, 3761, ut habeatur annus Judaïcus, vel ad annos Judaïcos, demendos totidem, ut habeatur annus Christianus. 4. Annorum petere in Thalmude exordia, à *Kal Tisri*, ut monuimus antè, & pluribus Munsterus, Scaliger, Seldenus, Buxtorfius *Synag*, C. XXIV. alii.

Arabum Æræ.

Arabum Æra.

Arabum & *Turcarum* Æra, antè quidem fuit Æra Hagarena, seu Damascena, sive Antiochena, cujus caput in annum periodi Julianæ 4666. antè Æram Dionys. annis 48. undè etiam Periodus Damascena incipit. Utebantur & Epochis sumptis à Bellorum initiis, & insignibus victoriis vel præliis. Post fecêre sibi Æram propriam annos Hegiræ, *Hegiram*, هجرة instituente primùm Omare Chalifarum secundo, anno ejus Epochæ XVIII: Alii Hegiram à Gente *Hagarenâ* derivarunt, vel ab *Hagare* primâ Arabum matre, sed

Arabes

Arabes *fugam* interpretantur, vel *exodum*, *migrationem* à cognatis & amicis. Suntque illis anni Hegiræ, qui fluunt indè à fugâ & occultatione Muhammedis, Meccâ à popularibus suis pulsi, post legem suam publicatam. Caput illius constituunt in annum Æræ Dionysianæ 622, Æræ Hagarenæ seu Damascenæ 670. Periodi Damascenæ 214. Periodi Julianæ 5336. Periodi Judaïcæ 4332. in diem verò Julii XVI. feriam *sextam* seu Veneris, quæ feria radicalis in annis Hegiræ. Annorum forma merè est Lunaris, undè quotannis anticipat eorum annus diebus ferè XI. neglectis epactis. Turcarum regnum, Othmano fundatore, cœpit anno Hegiræ 726. id est Christi 1325. quando Bursa Bithyniæ in regni sedem erecta est. Constantinopolis verò capta est anno Hegiræ 857. id est, Christi 1453.

Porrò, dato anno Æræ Christianæ, v. gr. 1680. bissextili, ad cognoscendos annos Hegiræ, primò demendi ex anno Christiano anni 622. residuum est 1058. Secundò, in residuis annis cognoscendus excessus annorum Julianorum suprà Arabicos, qui spatio 32 annorum est anni 1. minùs 6. diebus; Hinc spatio 1058. annorum Julian. excessus est annorum Arabicorum 32. dierum circiter 175. Adi Tabulas. Quare addendi hi anni 32, dies 175. ad 1058, erunt anni Arabici 1090. d. 175. Hinc tertiò, habes initium seu caput anni Arabici eo anno: nempè absoluti hi anni 1090 diebus 175 antè XVI. Julii, adeòque initium anni Arabici 1091 incidere in Januarii præcedentis diem XXIII. Juliano nostro 1680. Plura hac de connexione annorum Hegiræ cum annis Julianis, Nic. Mulerius in Tabulis, & Anno Arabico, ut alios taceam.

Modus inveniendi annos Hegiræ, vel Æræ Christi

E contrario datis annis Hegiræ, v. g. captæ Constantinopol. anno Hegiræ 857. cognosces annum Æræ Christianæ, addendo 622. & dictos annos Arabicos 857 reducendo ad Julianos 831. Dempto nempè excessu annorum qui eo temporis intervallo numerantur ab Arabibus suprà Julianos, quales sunt XXVI. ob excessum Julianum annis singulis dierum XI. Hinc fit annus Æræ Christ. 1453.

Quia verò quo tempore aufugit Impostor, *Lunæ* fuit *Corniculatæ*, hinc ad rei memoriam formam Lunæ corniculatæ (ut notum) imponunt fastigiis turrium, & vexillis suis, quo insigni distinguuntur Turcæ, & loca in mappis his obnoxia.

Lunæ Corniculatæ.

Dies etiam *Veneris*, seu feria VI. quæ dies fugæ Muhammedis, illis eo nomine sacra; nisi ex Gentilitate id ipsum quoque habuerint,

Dies Veneris cur illis sacra.

rint, rectè monente Scaligero, Arabes ab ultimâ antiquitate Stellam Veneris, hinc diem illi Sacrum, singulariter obſervaſſe. Quod & hodieque faciunt Sofalenſes Afri, apud Marmolium, *Lib.* IX. *Cap.* XXXII. Ac multa ex Arabum ſacris retinuit Impoſtor.

Æra Perſica.

Circà illam diſcrimen.

Perſæ præterea propriam ſibi Æram condiderunt, quam *Jezdagirdicam* dixerunt, ab initio imperii *Jezdagirdi* poſtremi Perſarum Regis, conſenticnte Oriente toto. Quamvis alii putent à fine imperii ejuſdem & tranſlatione ad Saracenos, totis poſt annis XX, & ſic Haitho Armenius, ex hoc alii.

Caput conſtituitur in annum XI. Hegiræ Æræ Dionyſ. DCXXXII. Junii d. XVI. reducendum poſteà Perſarum more ad Æquinoctium vernum.

Chriſtianorum Æræ

Varia illa quondam.

Chriſtiani quidem variis primò uſi ſunt Æris. Interdùm enim annos ſupputarunt cum *Græcis*, ab Olympiadib. vel ab Alex. Mag. exceſſu. Interdùm cum *Romanis* ab V. C. à Coſſ. ab annis Auguſtalibus, Actiacæ Victoriæ &c. Interdùm uſi Ærâ Antiochenâ, Hiſpanicâ, Martyrum ſeu Diocletiani, Indictionibus, &c. De quibus ex profeſſo ſuprà, pro hujus Introductionis modo. Docent Acta Conciliorum, & horum ſubſcriptiones, docent monumenta Patrum, & Hiſtoricorum in Eccleſiâ Chriſtianâ; docet Juſtinianus Imperator, Edicto ſanciens Novellâ Conſt. XLVII. ut in documentis omnibus ſic connotarent tempus, *Imperii illius ſacratiſſimi Auguſti Imperatoris*, *anno* tali, *Conſule illo anno* tali, *Indictione* tali, *menſe* tali, *die* tali. Undè Accurſii JC. inſignis lapſus, ſupponentis hinc Juſtinianum vixiſſe paucis à nato Chriſto annis.

Æra Nativitatis Chriſti.

Finis prima Juſtiniis.

Tandem verò Chriſtianorum omnium ſuffragio, quanquàm ſeriùs, uſurpata eſt *Æra Chriſtiana*, ſeu Æra *Natalis Chriſti*, ſeu *annorum Incarnationis*: Græcis ἐνσαρκώσεως, ἐνανθρωπήσεως, παρθενίας, θεογεννήσεως, &c. Vulgò Æra Dionyſiana, à *Dionyſio* quodam,

quodam, cognomento Exiguo, natione Scythâ, professione Monacho, & Abbate Romano, claro sub Imperio Justiniani. Huic cùm alia debentur, tùm & illud, quod primùm docuerit Christianos, loco annorum *Diocletiani*, quæ tum Æra communissima fuit, substituere annos ab *Incarnatione Domini*, quemadmodum ipsemet substituit anno Christi, (ut supputavit ipse) 532. Et hunc computum sequitur Æra hodierna, numerans annum 1680. Incipit secundùm Dionysium, hinc Scaligerum, annus Æræ hujus primus anno Periodi Jul. 4414. Mundi Cond. 3950. Olymp. CXCV. anno 1. Nabonassarco 749. anno Juliano XLVI. Cyclo Solis X. Lunæ 11. &c.

Quando usurpari cepta.

Non tamen publicè tum & ubique usurpari cœpta hæc Æra fuit, sed alibi citius, alibi tardius. Alii Carolo M. adscribunt primam hujus Æræ sanctionem, alii Ludovico Pio, alii etiam Justiniano; referentibus vero plurimis ad tempora Caroli Martelli avi Caroli M. Luitprandi Longobardorum R. Philippici Imperatoris in Oriente, Romano autem Episcopo Gregorio 11. Atque hæc serior sanctio in causâ fuit, potissima illa certè, ob quam in anno Christi natali definiendo, adeò adversis frontibus pugnent sententiæ Theologorum & Chronologorum, Veterum, recentiorumque. Secundùm alios enim anni Æræ Dionysianæ, ut hodie supputantur, peccant, πλεοχρονισμῷ, seu *excessu*, aliquot annorum, & communiter secundùm Græcos, annorum VII. vel VIII. quos detrahunt, secundùm alios peccant μειοχρονισμῷ seu *defectu*, aliquot annorum, & in hâc sententiâ omnes ferè Chronologi, quanquàm alii *annum*, alii & plerique *biennium*, alii etiam *triennium*, *quadriennium*, *quinquennium*, imò cum Capello *sexennium* addendum censent. Undè etiam Æra *Vulgaris* dici consuevit, quam tamen alii à Dionysianâ distinguunt, ut hæc inceperit ab ipso anno Incarnationis & Natalis Dominici, sic Petavius; aut contrà, ut Keplerus, ab anno æram Vulg. sequente. Quorum omnium sententias, cum rationibus & fundamentis suis, prolixè expensas habes, apud Parentem nostrum, *Dub. Euang.* P. 11. *Dub.* 1. Nec in anno tantùm definiendo variatum, sed in anni tempestate, & mense, aliis natum Christum censentibus in Januario, aliis Aprili, aliis Octobri, vel fine Septembris cum Beroaldo, Scaligero, Calvisio &c. plerisque Decembri mense, ex traditione Latinorum. Diem verò definire *unius Dei esse non Hominis*, dixit ὁ πάνυ.

Discrepantia circà Æram Christi.

Æra Passionis Christi.

Sententiæ discrepantes.

Plurimi & antiquissimi Patres, quos secuti Petitus, Vossius Pater, aliique, Æram Passionis conjecerunt in Tiberii annum XV. Geminis Coss. Rubellio & Rufo; qui reverà fuit annus primæ prædicationis Euangelicæ, per Joh. Baptistam, præcursorem Domini, ex *Luc.* III. 1. Pontio Pilato jam Judææ Præside.

Clemens Alexandrinus, passum Christum Tiberii XVI. quum annum I. prædicasset, XXV. d. Phamenoth, seu XXI. Martii. Eusebius, Epiphanius, Hieronymus, Æram hanc referunt ad Tiberii XVIII. Coss. Tiberio Aug. & Ælio Sejano, Olymp. CII. anno III. Recentiores in diversissima abeunt.

Auctoris sila.

Supponimus, 1. Tiberii annum XV. connecti cum initio prædicationis Baptistæ, non cum Baptismo Christi, *Luc.* III. 1. 2. Præcessisse illam Baptismum Christi Servatoris, minimùm anno uno, si non longiore intervallo, ob res interea per Baptistam gestas, & de eodem in Euangelicâ Hist. memoratas, compingendo mox in carcerem, currente anno II. Christi manifestati. 3. Prædicasse Christum totum minimùm *triennium* cum paucis *mensibus*, ex numero Paschatum, adeòque indè à XVI. Tiberii ad XIX. qui fuit Olympiadis CCII. annus IV. notatus à Phlegonte Tralliano in commemoratione Eclipseos. Vel si XVII. Tiberii supponatur tùm fuisse inchoatus, cujus anni currunt ab Augusto mense, passus Christus Tiberii anno XX. Olymp. CCIII. anno I. Periodi Jul. 4746. Cyclo Solis XVI. Mense Paschali, feriâ VI. Et hoc tempus passionis cum prædictione Danielis, inchoando LXX. hebdomadas ab Artaxerxis edicto, apprimè conciliatur.

Æra Conversionis Paulinæ.

Hypotheses quædam.

Supponendum est 1. Inter tempus Passionis Christi, & martyrium Stephani, fluxisse non paucos *menses*, ut habent Martyrologia, & Excerpta Chronologica, ac ipse quoque credidit Eusebius: Sed nec *septennium* totum, ut ità protomartyrium inciderit in I. Claudii Imper. juxtà Euodium & Hippolitum Thebanum, apud Nicephorum: Ast mediam sententiam veriorem esse, quæ Stephanum statuit passum esse sub Cajo, non sub Tiberio, aliquot annis ab Ascensione,

ut nos

ut nos alibi pluribus, ex Actorum Historiâ, in *Dissert. Histor.* p. 199. *& seq.* demonstramus. II. Inter martyrium Stephani, quando Saulus νεανίας, & Sauli profectionem Damascenam, tùm *Viri Act.* IX. 13. & principis persecutorum, fluxisse si non *biennium*, juxtà Viros doctos, certè haud multo minùs, ex collatione Historiæ Sacræ. III. Anno *tertio* à conversione Pauli, salutasse hunc primùm Hierosolymam, mox reversurum in Syriæ & Ciliciæ partes, *Act.* IX. 26. *Gal.* I. 21. ubi anno *uno* exacto rediit Hierosolymam cum Barnabâ. *Act.* XI. 26. 30. anno scil. ultimo Herodis Agrippæ, id est, Claudii IV. ex consensione etiam Henrici Valesii ad Eusebium, *Lib.* II. C. XVI. IV. Adeòque Paulum non conversum videri antè Caji Caligulæ annum IV. seu ultimum, *septimo* circiter à Passione, Olympiadis CCIV. anno III. Cajo sine Collegâ Cons. quod & Veteribus nonnullis aliquatenùs visum.

Hinc annus *decimus-quartus*, scil. inchoatus, ad Concilium Hierosolymit. de quo *Act.* XV. numerandus est ab Epochâ Conversionis, in loco *Gal.* I. 17. II. 1. Quemadmodùm anni XIV completi à raptu Paulino, 2 *Cor.* XII. 2. numerandi sunt ab anno Conversionis IV. quando in altero itinere Hierosolymitano ἐγένετο ἐν ἐκστάσει, *Act.* XXII. 17. ut scripta sit posterior ad Corinthios anno à Conversione XIX. Quod pluribus aliàs firmavimus, totâ Dissertatione *de Ærâ Convers. Paulinæ.* *Loca declarata.*

Epocharum inter se Collatio.

Denique huc spectat harum Epocharum inter sese collatio, connexio, per quam cognoscitur, v. g. quis annus Orbis Conditi, Olympiadum, Nabonassaris, Urbis Conditæ, Iulii Cæsaris, Augusti, &c. respondeat anno I. Æræ Christianæ. Connexionem hanc συγχρονισμὸν vocant, errorem in collatione temporum ἀναχρονισμὸν, προχρονισμὸν, si semet evertit calculus ἀνθυχρονισμὸν, si excedit περιχρονισμὸν, si deficit μεθυχρονισμόν. In quâ collatione etiam *mensium*, *dierum*, *horarum*, *scrupulorum* habetur ratio. Fit illa per certos Characteres quibus signantur Epochæ singulæ.

Characteres dicuntur Chronologis certæ & infallibiles notæ, ex quibus judicium fit de tempore proposito, Chronologiæ omnis *Characteres.*

principia & fundamenta. Horum alii *Naturales*, alii *Civiles*. *Naturales* sunt petiti ab Eclipsibus, ætate Lunæ, motu Solis, Cyclis utriusque, situ & motu reliquorum Planetarum, &c. Certissimus autem Character sunt Eclipses, seu Lunæ Solisque defectiones, ob conjunctionem vel oppositionem diametralem utriusque Luminaris in *nodis* Eclipticæ. Quæ quum sint periodicæ, indè ab Orbe Cond. certis Astronomorum calculis ab unâ Eclipsi ad aliam (quicquid discrepent in hoc Prutenicæ, Alphonsinæ, Frisianæ &c. Tabulæ) hinc sunt eædem accuratè, uti Astronomis, sic plerumque Historicis Græcis, Latinis, Arabibus, notatæ: Nec quoad annos tantùm (plures enim sæpè uno anno Eclipses) sed & quoad dies, etiam horas. Atque adeò insigni aliquâ Eclipsi hoc modo ab Historicis observatâ, circà tempus quo hoc vel illud factum contigit, uti sunt prælia, natales, excessus Principum, clades, &c. fit ut retrò supputando ab unâ Eclipsi ad aliam, intelligantur rerum gestarum, comparati ad Æram Christi vulgarem, non anni modò, sed & feriæ, horæ, scrupuli, momenta. De quibus Tabulæ & Regulæ Astronomorum, exempla verò apud Buntingium, Scaligerum, Petavium, Mulcrium, Calvisium, Langium, similes.

Naturales.

Civiles Characteres vocantur, qui sunt ex instituto, quales, anni Sabbatici, Indictiones, Ludi seu Agones, Cyclus Solis, Lunæ, Epactæ, Festorum tempora, Bissextiles, Periodus Juliana, Judaïca, Calippica &c. De quibus singulis dictum suprà, quantum Ecclesiasticæ studiosum Antiquitatis prælibasse convenit.

Civiles.

Cumprimis verò Juliana Periodus huc plurimùm confert, cujus beneficio omnes inter sese Epochæ, ut ad communem mensuram, conferuntur: Sic & discrepantes sententiæ Chronologorum, quales sunt v. gr. de Anno Mundi Natali.

Collatio Epocharum ad Per. Jul.

Melanchthon enim Mundum conditum censet anno	
Per. Jul.	752.
Bucholzerus	744.
Mercator	747.
Beroaldus	786.
Scaliger ex Dionysio Exiguo	764.
Usserius	710.

Ut discrepantes alias sententias mittam, & tempus prolepticum Græco-

Græcorum, quos ſecutus Iſacus Voſſius, qui Æram Mundi totis annis 1440. anteriorem facit.

Sic prima Olympias, ex ſententiâ Scaligeri, celebrata fuit anno Periodi Jul. --- --- --- --- 3938.

Epocha Urbis, Cond. Varroniana, incipit anno Per. Jul. --- 3961.

Epocha Nabonaſſari, anno ejuſdem Per. --- 3967.

Quarum Epocharum trium connexio, & inter ſe collatio, apud Hiſtoricos Græcos & Latinos obvia eſt; hinc & connexio cum Ærâ Chriſtianâ ab Euſebio, Hieronymo, Proſpero &c. inſtituta, ac tandem à Dionyſio Exiguo, qui annum Natalem conjicit in Olymp. CXCIV. annum IV. U. Cond. Varr. DCCLIII. Nabonaſſ. DCCLVIII. atque adeò in annum Periodi Jul. --- 4713.

Porrò Epocha *Euſebiana*, ſeu connexio Æræ Natalitiæ, cum Olympiad. & U. Cond. differt a *Dionyſianâ* anno uno, qui ſemper addendus eſt ad annos Dionyſianos, ut habeatur ratio temporum Euſebiana.

F I N I S.

BREVIS INTRODUCTIO AD *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti.*

DIARIO

BREVIS INTRODUCTIO, AD *Historiam Ecclesiasticam Veteris Testamenti.*

HIstoriæ Sacræ *Veteris Testamenti*, seu temporis Ecclesiæ prioris, vel hinc *necessitas* intelligitur, quod absque illâ foret ut pleraque, quæ *tempus historicum* seu Olympiadas Græcorum antecesserunt, nobis vel ἄδηλα forent, vel μυθώδη. Adhæc ignorarentur ut rerum sic *Ecclesiæ* primordia, successio, propagatio, ætates: Nescirentur *origines* Populorum, Fabularum, Idololatriæ, &c. Latèrent *Facta* innumera, & *Oracula* jam indè à primâ ætate admiranda, Libris Sacris comprehensa: Imponerent *Chaldæorum* mendaces calculi, *Ægyptiorum* fictæ Dynastiæ, *Serum* prodigiosi Annales, *Indorum* hodieque de suis originibus fabulæ: Obscura denique foret *series temporum*, inde à Mundi Natalibus, quæ hinc ad extrema Monarchiæ Persicæ in Sacris protenditur, quæque suis nunc est Epochis insignioribus distincta, suprà digestis. *Historia V. T. necessitas, usus.*

Sed præter hunc usum *Historicum* & *Chronologicum*, sunt alii plurimi, ex hac eâdem Historiâ, usus *Doctrinales*, *Elenctici*, *Politici*, *Practici*, qui per omnes Disciplinas, cumprimis verò Sacram, sese diffundunt, & ex quibus obscura multa illustrantur, Fides roboratur, Pie-

tur, Pietas accenditur, Atheismus expugnatur, Civilis prudentia acquiritur, Judæi Muhammedani, Gentiles, Libertini revincuntur.

Fontes ejusdem.

Colligitur 1. Ex *Mose*, quo Gens nulla, non Babylonii, non Phœnices, non Ægyptii, non Seres, antiquiorem produxêre Scriptorem.

2. Ex Scriptorum *Historicorum* & *Propheticorum*, in Sacris voluminibus, serie continuâ, ad instauratum Templum secundum.

3. Ex Libris *Maccabæorum*, quorum primus orditur à temporibus Antiochi Epiphanis, & Mattathiæ Hasmonæi, finitque in nece Simonis; secundus verò compendium est ex Jasone Cyrenæo, in rebus Antiochi Epiphanis & Eupatoris, nonnullis assutis.

4. Ex *Chronicis* antiquioribus Judæorum, subindè ex *Philone* Judæo, tum maximè ex *Fl. Josepho*, in Antiquit. Judaicarum Libris, & de Bello Jud. ad Excidii tempora. De quo Scriptore extant Doctorum judicia.

5. Ex Scriptoribus variis, seu *Judaicis* ac *Thalmudicis*, quos inter side dignior Majemonides; seu *Orientalibus*, & *Arabicis*, quos inter Elmacinus, Patricides, Abul-pharajus, Chronicon Orientale Ecchellensis, *ἀνέκδοτοι* innumeri; seu *Paganis*, memoratis passim Josepho, Clem. Alexandrino, Tertulliano, Eusebio, Epiphanio, &c. seu denique *Christianis*: Et hi rursùm vel *Chronographi*, quales Eusebius, Africanus, Georgius Monachus, qui insigniores in Veteribus, & quos innumeri in Græcis & Latinis mox excepêre; vel *Commentatores* eximii in Libros Test. Veteris; vel *Scriptores* de Hebræorum Republicâ & Politiâ, aut de Profanarum Gentium Religionibus, aut de primis rerum ac populorum Originibus, &c.

Universam porrò ad *novem Epochas* referemus, superiùs signatas, singulas rursùm *summariis* rerum *Capitibus*, facilioris methodi ergò, distinctas.

EPOCHA PRIMA

Ab Orbe condito ad Diluvium

I. *Nascentis Ecclesiæ Incunabula.*

Adam hominum primus.

Huc summatim spectant,

1. *Primi Ecclesiæ Parentes* & Adamus ut Ecclesiæ sic ho-

minum

minum sator, *primus* non *secundùm quid* tantùm, Judæorum quorum parens fuerit, aut Peccati admissi, respectu, vel *typicè* tantùm, oppositè ad secundum Adamum, ut nugatur Præ-Adamita, sed *verè* & *propriè*.

Quod ex Historiâ Creationis, & collatione Capitis 1. & 11. *Genes.* ex Paradisi & Diluvii Historiâ, ex peccati & mortis primâ origine, ex Paulo Apostolo, *Rom.* v. 12. ex sexcentis Scripturæ locis, & ex universali consensione, Populorumque ex Noachidis origine, nimis apertè liquet.

11. *Status nascentis Ecclesiæ*: De quo potissimùm sequentia observantur, pluribus ab Eruditis pertractata, & quæ hujus disquisitionis non sunt: *Status Protoplastorum.*

Protoplastorum in Paradiso collocatio, ex narratione Mosis, *Gen.* 11.

Hujus situs, in Orientali tractu, etiam Fluvii Edenis quatuor, eidem Mosi recensiti.

Præcepta Adamo data, cùm ἴσχναφα, tum ἄγραφα, sex. Magistris memorata, & obvia.

Dominium illi concessum in animantia, hinc usus, & esus.

Fœdus Operum cum eo initum, mox ruptum & antiquatum.

Arbores duæ Sacramentales, de quibus quæstiones Theologorum.

Historia tentationis, & lapsûs, non in meram allegoriam convertenda.

Promissio Seminis benedicti, & ejus in Protoplastis fides.

Sedes Ecclesiæ extrà Paradisum, seu aquis seu igne deletum, ac ipso culturæ neglectu.

Cultûs publici ratio, & solemne tempus.

Lingua, Literæ, Artes, Disciplinæ, quoad prima earum inventa.

Sacrificiorum divina institutio, ritus, usus.

Historia Caini & Abelis, fabulis quoque variis Hebræorum & Arabum obscurata.

Status Patriarcharum œconomicus & conjugalis, ubi de gradibus initio permissis, vel prohibitis, de monogamiâ institutâ, reliquisque huc spectantibus.

II. *Primorum Patriarcharum Historia.*

In his, qui *decem* ad Noachum inclusum numerantur, eminent præ cæteris: *Qui inter illos eminent in Script. &*

Adamus, de cujus pœnitentiâ, ſtudiis, liberis, morte, ſepulturâ, incerta multa & fabuloſa; Cumprimis illud, ſepultum fuiſſe in eodem *colle*, in quo Chriſtus crucifixus, tradente & Abulfaraio, in Hiſtoriâ Dynaſt. *pag.* 10.

Sethus, natus anno Adami CXXX. de cujus quæritur tum *columnis* duabus, lateritiâ & lapideâ, tùm *inventis* variis, literarum maximè ex Joſepho, Cedreno, Orientalibus.

Enoſchus, natus anno Sethi CV. ad cujus tempora referri ſolet *Idololatriæ* origo, quâ de re Seldenus, alii, à nonnullis etiam origo *Monachatûs*, veriùs illa *publici cultûs*, *Gen.* IV. 26.

Henochus, ſeptimus ab Adamo, natus anno Jared patris ſui CLXII. conſpicuus vitæ ſanctitate, ſpiritu Prophetico, translatione miraculosâ in Paradiſum, miſſis de hac fabuloſis variis &c. Et ſub hoc, ſecundùm Joſephum, Idololatria, *Antiq.* L. I. C. IV.

Mathuſalah, genitus Enochi anno LXV. omnium maximè longævus, non tamen vitâ XIV. annis ultrà Diluvium, ex Græcæ Verſionis calculo, productâ. Undè inanis quæſtio, ubi is tempore Diluvii? Opportuniùs de cauſis tantæ *longævitatis* diſquiri ſolet.

Noachus, ſuprà omnes illuſtris juſtitiæ divinæ ac pœnitentiæ præconio 1 *Petr.* III. 19. 2 *Petr.* II. 5. Arcæ ſtupendâ fabricâ, mirâ in Diluvio conſervatione, inſtauratione divini cultûs, pietate, vaticiniis, propagatione novi Orbis. Sed & de Noacho fabulæ non paucæ Orientalium, deque extremis ejus ad Semum verbis, prolixè apud Patricidem, in Chronico.

Noachi fama inter Gentiles.

Hinc illius, in ſecundo Orbe, apud Chaldæos, Phœnices, Græcos, Latinos, Sinenſes, variis ſub nominibus, ut *Jani* bifrontis, *Oenotrii*, *Ogygis*, *Deucalionis*, *Saturni*, *Promethei*, *Bacchi*, *Galli*, *Xiſuthri*, *Vitey* vel *Yau*, &c. celeberrima fama.

III. *Cainitarum impietas, ac Corruptio Eccleſiæ.*

Impietatis Capita varia.

De hac frequenter Scriptura S. tanquàm effuſa ad omne ſcelus, Moſes nempe Chriſtus, Paulus, Petrus, Johannes, Judas.

Et quanquàm *theoreticæ* impietatis haud tàm Scriptura meminit, quàm *practicæ*, in actionibus, vitâ, interim ſolet utraque eſſe conjuncta, nec obſcurè omnis illa primi Orbis corruptio ad hæc potiſſimùm capita revocatur:

I. Ad *defectum fidei* in Caino ipso, referente Apostolo, *Hebr.* XI. 1.

II. Ad *fratricidium*, secutæ defectionis & impietatis alteram originem: De cujus causâ nugantur quædam Magistri, & Arabes. Sic locum fratricidii ostendunt in agro Damasceno.

III. Ad *corruptionem doctrinæ*, undè illud Judæ de Pseudo-didascalis, *Jud.* II. & Petri alterum, 2 *Petr.* II. 5. Quo refer,

Neglectum promissionis de semine benedicto; perversum usum sacrificiorum, finemque istis intentum; Abnegatam dein Providentiam, Judicium, Immortalitatem animorum, de quibus Targum Hieros. in *Gen.* IV. 7. & Magistri.

IV. Ad *cultum Idololatricum*, de quo haud obscurè Moses, non tàm *Gen.* IV. 26. quàm mox *Gen.* VI. 5. *& seq.* & post cum Josephus, atque Orientales. Nec, quicquid sit de nonnullorum in Patribus & Scholasticis mente, negantium Idololatriam ante-Diluvianam, dubitant de eâ plerique Viri docti, Vossius, Seldenus, Bochartus &c. *Idololatria ante Dilu.*

Dubia tamen magis est *species* Idololatriæ, an à Siderum primò, an Heroum, an verò Dæmonum cultu, exordium habuerit? Βαθεῖαν μὸν vocat hoc Idololatriæ intervallum Epiphanius, *Hær.* L. I.

V. Ad *profligatam vitæ impietatem*, adeòque in Politiâ Tyrannidem, in in Conjugio Polygamiam, Lamech exemplo, in Societate libidinem, temulentiam, promiscuam venerem; undè *Sethianorum* ad *Cainitas* impia defectio, *Gen.* VI. I.

Nec fabulis de *Angelorum* cum *filiabus hominum* congressu, de incubis Dæmonibus, de prognatis hinc Gigantibus, aliisque id genus, locus esse debuit.

IV. *Arcæ Fabrica, aliaque antecedanea Diluvii.*

Huc summatim faciunt:

I. *Tempus* pœnitentiæ concessum, annis cil. CXX. *Gen.* VI. 3. qui sunt Scaligero *annus magnus* Patriarchicus, quo exacto intercalarint mensem unum, seu dies 30. ob neglectas quotannis VI. horas. *Circumstantia in Sacris.*

II. *Noachi* intereà monita, præconium, Spiritu Christi afflante, 1 *Pet.* II. 18. 19.

III. Præceptum de *Arcâ fabricandâ*, & sufficiens tempus illi fabricæ concessum, hinc suspicienda Noachi fides, & obedientia.

IV. *Arcæ*

Arca descripta.

IV. *Arcæ* denique ipsius, θήκης, Hebræis תבה *Thebah*, structura, universa, de quâ præ cæteris notanda veniunt:

Materia ex ligno Gopher, seu *cupressum*, seu aliud intelligas, bitumine obductum.

Forma, ratione longitudinis, quæ 300. Cubitor. sexies superans latitudinem, decies altitudium, *Gen.* VI. 15. Cubitos alii *communes*, alii *sacros* volunt.

Capacitas sanè immensa, ratione dictæ longitudinis, latitudinis, altitudinis; Tribus scil. in eâdem ingentibus tabulatis, singulis rursùm suis mansionibus distinctis, ut in summo locus esset hominibus, & avibus, in imo sentina. De quibus extant dissertationes Butconis, Temporarii, Wilkinsii, &c.

Commoditates omnes, ad lucem, ad respirationem, ad tegumentum, ad pabulum, ad prohibitionem aquarum, ventorum, ad ingressum & egressum, &c.

Animalium in eandem, & *septenorum* quidem quoad munda, id est quæ esui vel sacrificio apta, successiva primùm *introductio*, miro sanè impulsu Conditoris; tùm in Arcâ eorundem *dispositio*; tandem quoque *alimentatio* & conservatio; ubi de animalibus Carnivoris difficultas potissima esse videtur, undè his ad sustentationem cibus?

Anima tandem in Arcâ servandæ, octo videlicet, Noacho cum suis, 1 *Pet.* III. 20. missis hîc Berosi, & Sibyllæ Erythreæ, & Arabum atque Orientalium, de nuribus Noachi, fabulis.

Typus denique mirabilis Ecclesiæ, & Christi, & paucitatis salvandorum, quemadmodùm Aquæ diluvianæ fuêre Baptismi figura, 1 *Pet.* III. 20. 21. de quibus Theologi.

EPOCHA SECUNDA

A Diluvio ad Vocationem seu Profectionem Abrahami.

I. *Historia Universalis Diluvii.*

Circumstantia ejusdem.

Hîc potissimùm observantur:

1. *Tempus* immissi in primum Orbem Diluvii: Annus quidem ab eo condito, ex Hebraicorum Codicum fide, 1656. Noachi annus

600. seu inchoatus, seu terminatus; Mensis verò anni *secundus*, dies XVII. adeòque *autumnalis* anni tempestas, qualis est Novembri nostro.

II. *Causæ* tùm impulsivæ, tùm productivæ Diluvii, tùm morales tùm physicæ, tùm naturales tùm supernaturales, de quibus Moses *Cap.* VI. 5. *& seq.* VII. 11. 12. & Commentatores.

III. *Inundatio* ipsa *terrarum*, quò spectant dies XL. effusorum imbrium & erumpentium undequaque è cælo, è terrâ, è mari aquarum, *Gen.* VII. 17. 19. 20. ut XV. cubitis superarent montium vertices; Tùm dies istis additi CX. seu continuatæ pluviæ, & invalescentium aquarum, seu (ut alii) permanentium saltem, *Gen.* VII. 24. Tandem decrementum earundem, successivum illud, clausis fontibus, & prohibitis pluviis, *Gen.* VIII. 1. *&c.* post inductam terris vastitatem, & delecta animantia.

IV. *Circumstantia* reliquæ, ut hærentis fundo suo Arcæ super aliquo ex Gordyæis; regionis *Ararat* seu Armeniæ, montibus; mox illa detectorum cacuminum; tùm corvi emissi, emissæ & ter columbæ; tandem Noachi cum suis egredientis, anno solari post ingressum I. & diebus X. *Gen.* VIII. 14.

V. *Universalitas* quoque Diluvii, tùm ratione Orbis habitati, tùm & Globi terrestris universi; Quæ contrà recentiores universalitas demonstratur: *Universalitas Diluvii asserta.*

Ex descriptione ipsâ Mosaicâ, *Gen.* VII. 19. *& seq.* Ex Petrinâ confirmatione, 2 *Petr.* II. 5. III. 6. Ex sufficientiâ aquarum, superiorum & inferiorum; Ex opertis omnibus, etiam altissimis toto cœlo montibus; Ex capacitate Arcæ, speciebus animantium recipiendis; Ex causis immissi Diluvii; Ex conservatione specierum omnium; Ex novâ reparatione humani generis per Noachidas; Ex unanimi Judæorum ac Christianorum consensione; Ex Gentilium ipsâ traditione, cujus hodieque passim memoria est; Denique ex hypothesibus vel dubiis vel precariis sententiæ negantis.

II. *Instauratio Ecclesiæ, ac Conservatio in familiâ Semi.*

Huc spectant, I. Quæ proximè sunt Diluvium *consecuta*: Nempè ut *octo* animæ Arcâ egressæ sint, signantibus locum Arabibus in Armeniæ *Proximè succedanea Diluvio;*

Armeniæ montanis, dictum *Themanin*, ἀπὸ τοῦ ἐκλώ; Ut σωτήρια Liberatori Deo Noachus persolverit; Ut divinis promissis cum Providentiæ tùm Gratiæ erectus fuerit; *Gen.* IX. 12. 13. Ut divinæ leges & sanctiones accesserint, *Gen.* IX. 3. 4. undè septem *præcepta Noachidarum*, Talmudicis decantata; Ut Noachus spiritu Prophetico tùm *Chamitarum* servitutem, tùm *Japhetitarum* seu Gentilium conversionem ad *Tentoria Semi* prædixerit, *Gen.* IX. 27. &c. Ubi quæstiones variæ v. gr. de cibo Patriarcharum, de septem præceptis juris communis seu Noachidarum, de Iridis signo, de peccato Chami, de Dispersione filiorum & posterorum Noachi &c.

Sem an natu major?

11. *Conservatio* Ecclesiæ in familiâ *Semi*, *Gen.* IX. 26. quemadmodùm *dignitate* hinc recensione primi, *Gen.* V. 32. IX. 18. X. 1. sic plurimis *ætate* (secundùm Scaligerum, Calvisium, Petavium, item Vulgatum, Syrum, Arabem, Samaritanum) primogeniti, etiam ex loco *Gen.* X. 21. Aliis tamen censentibus medium inter Japhetum & Chamum, ex loco *Gen.* XI. 10. collato cum *Gen.* V. 32. & VII. 11. Unde colligi videtur natum Semum anno Noachi 502. Et sic construentur aliter verba *Gen.* X. 21. ut scil. frater dicatur *Japheti majoris*, in casu obliquo.

Patriarcharum reliquor. Historia

111. Historia *Patriarcharum* qui inter Noachum & Abrahamum medii. Quò referuntur, vel inprimis, 1. *Genealogica* difficultas, occasione *Cainanis* inserti Versioni Græcæ, & contextui Lucæ, *Luc.* III. 21. taciti Hebræis, Chronicorum Scriptori, Berosо, Josepho Ἀρχαιολόγῳ, Africano, Eusebio &c.

2. *Chronologica* difficultates, in annis horum Patriarcharum, ex diversо calculo Græcorum, Samaritanorum, Josephi Historici, ut in Tabulâ superiore visum, *Introd. ad Chronol.*

3. *Semi* memorabilia, cùm authoritate tùm longævitate conspicui, vitâ *quingentis* post cœptum Diluvium annis productâ, *Gen.* XI. 11. ut paucis sic satis annis superstes illi Abraham fuerit. Undè opinio hunc Melchisedecum fuisse.

4. *Heberus* ipsi Abrahamo superstes, *Gen.* XI. 16. 17. à quo verosimiliter *Hebræorum* linguæ & genti nomen, ob confusas mox sub filii *Phalegi* nativitatem linguas, *Gen.* X. 24. atque in solâ Heberi familiâ Hebraicam superstitem, quicquid secus Viri magni sentiant, ac quoque nuper Doctiss. Huëtius. Cæteræ gentes *Noachidarum* nomine Hebræis veniunt.

5. *Sarugus*

5. *Sarugus* à Semo septimus, ad cujus ætatem simulachrorum & Idolorum cultus religiosus, inter Babylonios, ex antiquâ Orientalium traditione, referri consuevit. Cætera hæ angustiæ non capiunt.

III. *Corruptio Ecclesiæ, initia, & progressus.*

Hîc rursùm observantur:

I. *Initia* corruptionis in *Chamo* ipso, ut in Patrem impio, sic haud dubiè in Deum; Hinc is Magiæ author Judæis creditus, Gentilibus *Hammon* Patrem execans. *Chamitarum corruptio.*

II. *Progressus* in Chami Nepotibus, *Gen.* XI. 5. *Nimrodi* potissimùm auspiciis, *ex Oriente* seu trans Tigridem regione Orientali, profecti, *Gen.* XI. 2. Sub quo, vix seculo à Diluvio exacto, molitio Turris, structio Babelis, fundamenta Tyrannicæ dominationis, post discretio ac confusio Linguarum, Gentium divisio, Populorum per Asiam, Africam, Europam, atque Ethnicarum superstitionum, nefandæque Idololatriæ, origines; successivis omnia indubiè progressibus, ex Mose *Gen.* X. 11. Josepho *Antiq.* Lib. I. C. V. Nec hîc quæstionibus historicis finis est, de quibus plena Doctorum nuper volumina.

III. *Propagatio* in ipsam *Ecclesiam*, & in familiam Semi; Nachore ipso avo Abrahami, & Tharâ patre, ex parte Idolis addictis, ut colligitur ex Cap. *Gen.* XXXI. 53. *Jos.* XXIV. 2. Ut tamen non tàm in *objecto* cultûs, quàm in *modo* ejusdem superstitioso peccaverint. Haud tamen pollutis hac labe, ex. gr. superstite adhuc Noacho, vel Semo, vel Hebero, quibus trans fluvium Euphratis in Mesopotamiâ & Chaldæâ sedes, *Jos.* XXIV. 2. Semo frustrà in Cananææ Regulum, (Melchizedecum scilicet) à Judæorum Magistris, magnisque Theologis, conversо. *Semitarum corruptio.*

IV. *Ethnicismi ac Polytheismi origo, propagatio.*

Mox igitur à Diluvio, certè â Dispersione Gentium, revixit Idololatria, atque Ethnicismus pullulavit. Hæsêre sanè unîus Numinis, Cœli Terræque Domini, sub *Jehova*, *Adonai*, *Baal*, &c. antiquis nominibus culti, altè impressa vestigia. Interim *Polytheismus* sensim exortus, cujus sequentes fuêre gradus, prolixiùs aliàs illustrandi: *Tempus.*

Gradus diversi; Polytheismi causa varia.

I. *Solis Lunæque*, Planetarum principum, admiratio primùm, tùm & cultus religiosus, seu *adoratio*, manu ori admotâ, *Job.* XXXI. 26. 27. variis tandem succedentibus in eo cultu cerimoniis.

II. *Planetarum* reliquorum, ut Mercurii, Veneris, *Siderum*, *Cœlique* totius Apotheosis, *Deut.* IV. 19. *Jer.* VIII. 2.

III. Hinc descensus ab orbem inferiorem, & variis sub nominibus Divinitas adscripta *Telluri* ut cœlo nuptæ, tùm & *Oceano*, *Aquis*, tùm *Igni*, undè *Ur* Chaldæorum, & *Aëri* Græcorum Jovi, hinc *Nubibus*, *Ventis*, *Imbribus*, *Fulguribus*, tandem omnibus undè aliquis ad mortales seu terror, seu fructus Naturæ beneficio, redundare intelligeretur; Quò respicit Paulus, *Rom.* I. 25.

IV. Accessit cultus seu *Angelorum*, seu *Dæmonum*, Invisibilium spirituum, variis sub appellationibus, affectante honorem Patre mendacii, vel ex Mose rursum *Levit.* XVII. 7. *Deut.* XXXII. 17. &c.

V. Nec defuit *Hominum* Apotheosis, seu *Heroum* cultus, quotquot vel rebus gestis, vel inventis, vel dignitate, vel fundatione Gentium, vel sapientiâ illustres, quales initio Noachus, Chamus, Nimrodus, Japhetus, &c. mox πολυώνυμοι. Deinceps innumeri ubivis Gentium Duces, Legislatores, Sapientes, etiam præcellentes Fœminæ. Et relatis his ad Astra, communis illis cum Astris nomenclatura fuit, communis cultus.

VI. Successit, ex mortuorum nimio desiderio, *Columnarum* primùm, rudiori opere, tùm *Simulachrorum*, *Statuarum*, *Imaginum*, *Idolorum* multitudo, in Deorum scil. honorem, tùm & cultus, hinc totidem rursùs Symbolica Numina, antiquissimis apud Babylonios vestigiis, *Jos.* XXIV. 2. Ægyptios, *Herodoti* L. II. Tempus signatur circà *Serugi* ætatem, ex *Gen.* XXX. 31. *Jos.* XXII. & ex Veterum ferè consensione Eusebii, Epiphanii, Joh. Antiocheni, Syncelli, &c.

Πολυωνυμία.

VII. Polytheismum auxit *Polyonymia* seu multitudo nominum, quæ varia uniùs subjecti, (puta Solis, Lunæ, Martis, Veneris, &c.) Nomina, Cognomina, Epitheta, tandem & ipsa Deos auxêre: Quorum sunt XXX. mille apud Hesiodum nomenclationes. Hinc Minutius: *Tot sunt Jovis monstra, quot nomina.*

Πολυωνυμίας verò causæ fuerunt, Linguarum diversitas; Diversitas munerum, vel virtutum, vel beneficiorum, quæ singulis adscripta; Diversitas locorum in quibus Dii isti illustres, undè v. gr.

Jupiter

Jupiter Ægyptius, Phœnicius, Latiaris, Cretensis, Carius, &c. Æmulatio denique, dùm tanto Deus illustrior creditus, quanto nominibus ornatior.

VIII. Quin in Polytheismi causis, infinitæ supremi Numinis *Virtutes*, *Proprietates*, *Operationes*, *Productiones*; undè totidem Dii Deæque, qui quæve singulis præessent virtutibus, motibus, actionibus, cœptis, effectis, &c. Adeò nihil sine Numine.

IX. Occasio illi quoque nata ex *Historiâ Sacrâ*, quâ abusus Dæmon ad cultum Idololatricum. Undè Ægyptiorum, Chaldæorum, Phœnicum, præ cæteris variæ superstitiones, quin & Mythologia indè Græcorum penè tota, *Historias* sacras vel antiquiores vel memorabiliores vertens in *Fabulas*, obviis apud Veteres & Doctos recentioresexemplis, uti de Prometheo, Epimetheo, hortis Adonidis, Vulcano, Jano, Deucalione, Saturno & Filiis, &c.

X. *Confusio* tandem mira orta in Gentilium Numinibus, quâ factum ut progressu temporis promiscua fuerint Dei summi, Lunæ, Siderum, Elementorum, Dæmoniorum, Heroum, Facultatum naturalium, Statuarum, Idolorumque nomina; Undè tandem deprehensi *Joves* (teste ex Varrone Tertulliano, *Apolog.* c. XIV.) *trecenti*, ne dicamus *Saturnos*, *Veneres*, *Martes*, *Apollines*, *Hercules*, *Bacchos*, &c. propemodùm sine numero.

Hæc de *objecto* Gentili cultûs. *Modus* jam antiquissimus in ritu adorationis Orientalium more, in ritibus Sacrificiorum, Oblationibus, Holocaustis, Altaribus, Excelsis, Delubris, Festis, &c. Sed de Ethnicismi progressu, & differentiis, plura ad Epocham sequentem.

V. *Modus Institutæ Ecclesiæ.*

Fabulæ Sibyllinæ.

I. Coronidis loco observamus *modum institutæ* tùm Ecclesiæ. Hic Verbum ἄγραφον, Apparitiones, vivæ Voces, Oracula, Visiones, Somnia, Figuræ, Typi, relata ad Christum omnia, venturum illud *Semen*, verum Ecclesiæ *Noachum*, hinc relata ad sacrificium Christi, ejusque sanguinem. *Verbum* ἄγραφον.

II. *Scriptioni* utique jam tùm locus, & usui *literarum*, quibus

caruisse hos Patriarchas verisimile non sit. Sed scriptio omnis illa humana, in usus privatos, privatas observationes, institutiones, adversaria.

Sibylla Erythraea commentitia.

III. Insigne verò, præ reliquis, figmentum est personatæ *Erythræ*, Lib. I. & III. Carminum Sibyllinorum, fingentis sese *nurum Noachi*, ejusque de sanguine natam, quæ cum Marito, & Socero, & Affinibus in Arcâ fuerit, Diluvii ipsamet universalis testis, cujus & Historiam enarrat.

Hinc *scripta* hac ætate forent ea Carmina, si quæ Erythreæ isti fides, ut nimiam illis habuit Christiana Antiquitas. Habuit enim pleraque pro fatidicis ac genuinis *Sibyllarum* oraculis, nata utpotè firmandæ Christianæ fidei, Ethnicis convincendis, Idololatriæ arguendæ. Quanquàm aliàs Sibyllarum nullam Mosè, scriptorum primò antiquiorem esse professi, sint Justinus, Tatianus, Clem. Alexandrinus, reliqui.

Νοθεύσεως verò tot sunt indicia quot voces: Fraudem arguentibus fictâ antiquitate, linguâ Græcanicâ, argumento Evangelico, stylo non referente Sibyllæ folia, dispositione circà acrostichidas; adhæc mendaciis, erroribus, enthusiasmis; silentio de his Scripturæ, ut & Paganorum veterum, ac Iosephi Historici; & Patrum tandem facili credulitate. De quibus præ cæteris David Blondellus, Tractatu de *Sibyllis*, multa in hoc nuper castigante Isaaco Vossio, Libro de Oraculis Sibyllinis.

EPOCHA TERTIA
A Vocatione Abrahami ad Exitum ex Ægypto.

I. *Vocatio Abrahami, modus, & tempus.*

Antecedanea vocationis.

Quò referuntur I. *Antecedens conditio* Abrahami, Tharæ scil. filii, à Semo decimi, in Chaldæis (quod cùm Gentis tùm Professionis nomen est) nati & educati, & Chaldæorum primò superstitioni vel Arabum, (Zabiorum, Sabæorum, dicunt Orientales) atque Idolorum cultui addicti, *Jos.* XXIV. 2.

Ut locus non sit Thalmudicorum fabulis, (referente quoque ex iis Hieronymo *Tradit. in Genes.*) de Abrahamo detrectante Idolorum cultum, hinc in fornacem à Chaldæis conjecto, & ex *Ur* seu igne illo Chaldæorum educto.

II. *Voca-*

II. *Vocatio* ipsa, ac mandatum egrediendi ex Chaldæis, & ex cognatione, cum potissimâ promissione Seminis benedicti, mox formam fœderalem nactâ, *Gen.* XV. 18. repetitis apparitionibus, ac Fœderis sacramento, tandem & jure jurando confirmatâ, *Gen.* XII. XV. XVII. XXII. & apud Josephum, *Antiq.* L. I. C. VIII. *Vocatio. & quæ cum sequntur.*

Quò & refertur promissio de terrâ Canaanis dandâ in possessionem Semini ejus, *Gen.* XII. 7. &c. post annos CCCC. peregrinationis & servitutis, *Gen.* XV. 13.

III. *Profectio* Abrahami, eademque secundùm alios gemina, ut prima fuerit ex Ure Chaldæorum, cum patre Tharâ, anno ætatis LXX. *Genes.* XI. 31. XII. 1. altera ex Charane anno ætatis LXXV. post mortem Patris, *Gen.* XII. 4. *Act.* VII. 2. 3. Secundùm alios verò unica tantùm, ut sit ex Chaldæâ profectus demùm anno LXXV. & paucis tantùm mensibus Charane Patris ob morbum hæserit, ulteriùs perrecturus in Canaanem, factâ μεθλήψει, *Gen.* XI. 31. 32. non utique alienâ. Fabula est apud Josephum, Abrahamum substitisse *Damasci*, & ibi regnasse.

IV. *Conciliatio* διαπεφωνῆς gemini: Quorum alterum est de annis Abrahami, illinc geniti in speciem, secundùm ordinem *recensionis*, anno Tharæ patris LXX. *Gen.* XII. 26. quod & sentiunt Viri summi: hinc ejusdem Tharæ anno CCV. quo tempore natus Abraham nonnisi annos LXXV. si fides Mosi. *Gen.* XI. 32. XII. 4. Εὐαγγελιστὴ quadam.

Alterum verò est de annis Peregrinationis & Servitutis Abrahamici Seminis, qui illinc CCCC. numerantur *Gen.* XV. 13. *Act.* VII. 6. hinc CCCCXXX. *Exod.* XII. 40. *Gal.* III. 17. quod Scaligero ἄπορον visum. Sed facili concilatione, si constituantur diversi termini, illinc a *professione* Abrahami, vel ἀπὸ κεκυρωμένης διαθήκης, hinc à *nativitate* Isaaci, annis post XXV. si non XXX.

II. *Circumcisionis Sacramentum institutum.*

In quartâ repetitione promissionis, addidit Deus Fœderis vel Testamenti sigillum, *Circumcisionem* nempè, *Gen.* XVII. 10. 11. *Rom.* IV. 11. De quâ hic modò observantur:

I. *Tempus* institutionis, anno uno antè natum Isaacum, Abrahami XCIX. Ismaëlis XIII. *Gen.* XVII. 24. 25.

II. *Usus* Sacramenti, futuri in signum ut variè significans, sic obsignans

signans promissionem; commemorans beneficia, uti & peccata; demonstrans fidem Abrahami; distinguens semen illius; præfigurans sanguinem Christi; adumbrans circumcisionem ἀχειροποίητον instruens de resecandâ malitiâ cordis, indè ab infantiâ, nec sine dolore pœnitentiæ, &c.

Circumcisio unde ad Gentiles?

III. *Imitatio* variarum Gentium, quum ab Abrahamo & posteris (non contrà, ut calumniatus apud Origenem Celsus) imitatione quadam acceperint Circumcisionem *Ægyptii*, mundiciei causâ, quos inter & circumcisus Pythagoras apud Clem. Alex. Similiter *Arabes*, vel *Ismaelitæ*, *Idumæi*, *Æthiopes*, *Colchi*, *Troglodytæ*, *Phœnices*, *Syri*, nisi hi apud Herodotum sint iidem qui Judæi, vel Idumæi. Obvia sunt ex eodem Herodoto, Diodoro, Strabone, Josepho, Philone, aliis, hac de re testimonia. Sed & plana Circumcisionis apud eas Gentes origo est, indè ab Ismaele, Kethurâ, Edomo, Jetrone, habitatione Ægyptiacâ, & ex Coloniis Ægyptiorum.

III. *Historia reliqua Abrahami, Isaaci, Jacobi, Filiorum.*

Summa Historiæ S. Fabulis missis.

Nempe ad eam spectant quæ pleniùs enarrantur Authori Geneseôs, & Josepho *Antiq.* L. I. & L. II. ad C. V. usque. Nam Fabulis Arabum, & Judæorum, finis nullus est, legendis apud Cl. Hottingerum *Smegm. Orient. Cap.* VIII. Huc faciunt igitur:

I. *Abrahamicæ* fidei admiranda, variis casibus exercitæ, ejusdem domi forisque discrimina, itinera, dissidia, bella, fœdera, occursus Melchizedecianus, tentationes, conjugia, filii Ismaël & Isaacus, (filiorum *carnis* & *promissionis* cùm typi tùm exempla *Rom.* IX. 7. 8.) constantia, mors, sepultura ad *Cap. Genes.* XXV. 11. In quibus Lothi, filiarumque, & Sodomæ, historiæ intertextæ apud Mosem.

II. *Isaaci* nativitas miraculosa, (de quo Hebræi genitum mense VII. hinc partum *septimestrem* vitalem esse) educatio, sacrificium, conjugium, secessus, pericula, fœdera, revelationes, senium, liberi Esavus & Jacobus, (pares naturâ, dispares gratiâ, geniti autem anno Patris LX. à Promissione LXXXVI.) extrema denique; memoratâ ejus morte per ἀθέλιψιν, *Gen.* XXXV. 28. ut Jacobi Historia continuâ serie pertexeretur.

III. *Ja-*

III. *Jacobi* cum Esavo certamina, fuga, conjuges, liberi, morâ in Mesopotamiâ, reditus in Palæstinam, visiones frequentes, calamitates domesticæ, conciliatio cum Esavo, luctus super Josepho, ad hunc ipsum, variâ fortunâ jactatum, mirèque in Ægypto exaltatum, legationes, tandem profectio, cum omnibus suis, mansio in Ægypto, vaticinia novissima, mors, funus, quibus terminatur Liber Geneseôs, addito *Josephi* excessu, annis post Patris descensum LXX. à Promissione CCLXXXVI.

IV. In hac omni narratione Mosaicâ duo cumprimis observanda 1. προλήψεις nonnullæ familiares Scriptori Geneseôs, seu historicæ anticipationes, in memorandis, verbi gratiâ *Capite* XI. 31. migratione Abrahami, *Capite* XXV. 25. morte Abrahami, *Capite* XXXV. 28. morte Isaaci, &c. προλήψις.

2. Ἐναντιοφάνειαι quædam, seu pugnæ in speciem Scriptoris Sacri aut secumipso, aut cum aliis Scripturæ locis: V. gr. illud *Cap.* XXXIII. 19. pugnans cum *Act.* VII. 16. de quo prolixè nos in nostrâ Historiâ Jobi, *Cap.* XI. Sic illud de LXX. animabus in Ægyptum profectis, *Gen.* XLVI. 27. in speciem pugnans cum recensione *Gen.* XLVI. 26. & *Act.* VII. 14. variâ conciliatione Eruditorum. *Pugnantia apparentia.*

IV. *Peregrinatio Israëlitarum in Ægypto.*

1. Jacobo suis Patribus adscripto supervixit Josephus annos circiter LIII. à descensu verò in Ægyptum annos LXX. Hinc verò scil. à morte Josephi ad Exitum Israëlitarum fluxêre anni CXLV. quemadmodùm à descensu Jacobi ad Exit. anni CCXV. Quibus si adduntur anni totidem à Promissione ad descensum Jacobi CCXV. ut totidem ex Mose colliguntur, exurgunt anni Peregrinationis CCCCXXX. de quibus *Exod.* XII. 40. *Tempus & duratio.*

II. Undè illorum insignis error qui Æram *habitationis* in Ægypto magnoperè producunt, & confundunt cum Ærâ totius *peregrinationis* posterorum Abrahami, in terrâ non suâ, id est, tam in Canaane quàm in Ægypto. Ast *quarta generatio* de quâ *Gen.* XV. 16. putanda demùm à tempore ingressûs in Ægyptum; nisi quatuor generationes sint quatuor illa sæcula, *Gen.* XV. 13.

III. Plana ex Mose reliqua, scilicet 1. Israëliticæ Ecclesiæ post Josephi fata foeda *servitus*, secundùm prædictionem factam Abrahamo.

Circumstantiæ reliquæ.

2. *Multiplicatio* incredibilis indè a descensu in Ægyptum, secundùm promissionem, ut spatio annorum circiter CCXVI. memorentur ex animabus LXX. prognati masculi *sexcenties & ter mille* cum *quingentis & quinquaginta*, iidemque suprà annum ætatis XX. præter *Levitarum* XXII. millia, & mersos atque enectos à Pharaone infantes, *Exod.* XXXVIII. 26. *Num.* I. 46. 47. III. 39. illusis divinitùs consiliis Ægyptiorum.

3. *Corruptio* multa inter Idololatras Gentes contracta, *Jos.* XXIV. 24. *Ezech.* XXIII. 3. 8. maximè à Josephi excessu, Judæis excipientibus ab hac corruptione tribum Levi.

4. *Calamitates*, oppressiones, ludibria, gemitus, quin, secundùm Magistros, combustio Israëlitarum in catino ignis, ex *Deut.* IV. 20. ut pro vilissimis mancipiis usi sint Ægyptii, in aggerum, vallorum, Pyramidum extructiones, apud Josephum *Antiq.* L. II. C. V.

5. Factum *obstetricum* (seu jam Hebreæ illæ fuerint juxtà Augustinum, seu Ægyptiæ juxtà Josephum) servantium puerulos Hebræorum, Dei magis quàm Regis habitâ ratione, & Regem eludentium responso indefinito, ac referentium divinitùs hujus vitæ præmium, non dicti quidem sed facti, *Exod.* I. 21.

Moses.

6. *Moses* nativitas, occultatio, conservatio, per filiam Pharaonis (*Thermutin* Josephus, alii *Merin*, *Myrrhinam*, alii *Syiun*, Magistri *Bathian* vocant; hinc & ab eductione ex aquâ *Moses* nuncupatus, voce secundùm Josephum, Clem. Alex. alios, (*Ægyptiacâ*, secundùm alios veriùs *Hebræâ*,) educatio in Aulâ Regiâ, sapientia Ægyptiaca, secessus in Arabiam Madianitidem, aliis Æthiopiam, Pastoralis vita, &c. Quæ omnia vel dubiis vel fabulosis miscent Josephus, Philo, Hebræi, Artapanus apud Eusebium, *Lib.* IX. *Præp.* &c.

Hist. Ephraïmitarum deletæ.

7. Historia *Ephraimi & filiorum*, 1 *Chron.* VII. 20. &c. (cujus & meminit Chaldæus ad *Cant.* II. 7.) seu cladis per Gethæos Palæstinos Ephraïmitis illatæ, de cujus occasione, tempore, loco, secutis generationibus Ephraïmiticis ad Josuam usque, nonnulla dubia, quædam apud alios fabulosa.

V. Syn-

V. *Synchronismus sanctorum Virorum, extrà familiam Abrahami.*

I. Nempè fuerunt etiam extrà familiam Abrahami, & *Isaaci* atque adeò extrà Ecclesiæ sedem *ordinariam*, Viri à pietate & religione in verum Deum commendati, in præludium vocationis Gentium, de quo præclarè Augustinus de *Civit. Dei*, L. XVIII. C. XLVII. *Præludium vocat. Gentium.*

II. Neque dubium quin in his accensendi sint, *Nachor* frater Abrahami, & in ejus familiâ Utz, à quo optimus Jobus, Buz à quo Barachcel, pater sapientis Elihu, *Job.* XXXII. 2. & Bethuel à quo Laban: Sic in filiis Abrahami ex *Kethurâ* concubinâ, qui paternæ institutionis tenaciores, *Gen.* XVIII. 19. ut indubiè ex iis Bildad filius Suachi, *Gen.* XXV. 2. dein & Jethro Madianita: Sic in posteris *Esavi* Eliphaz Themanites, Jobi amicitiâ & colloquiis conspicuus, fortè & in iis Tzophar Naamathites, amicus alter Jobi. *Septem* verò in Gentibus Prophetas Hebræi memorant.

III. Omnium maximè illustris *Melchizedecus*, de quo illinc brevitas Mosis, hinc Pauli mysterium, reddidêre obscura multa. Undè quæstiones retrò agitatæ: *Melchizedec.*

Nùm is persona *creata*, an verò *increata* & (Viris ut magnis placuit) ipsissimus Dei Filius, præludens incarnationi?

Nùm *Semus* idem, aut *Pelegus*, aut Pelegi *filius* juxtà Orientales, an alius Salemensium Regulus?

Quæ illa *Salem*, cui imperitasse memoratur, an Hierosolyma juxtà Josephum, an Salem altera *Gen.* XXXIII. 18. apud Hieronymum?

Undè idem *Sacerdos* Dei altissimi, in corruptissimis Cananæis, extrà Ecclesiæ visibilis fines?

Qualis illa *oblatio* panis & vini, item & *decimatio*, de quibus Moses, *Genes.* XIV. 18. 20.

In quibus idem Melchizedec gesserit Christi Regis & Sacerdotis *typum*, & quî eidem reliqua apud Paulum elogia conveniant, *Hebr.* VII. 1. & seq.

IV. Sed & de *Jobo* sunt obscurissima omnia, inclyto calamitatum, pietatis, fidei, patientiæ, constantiæ, efficacissimarum precum, exemplo. *Jobus.*

De ejus verò Personâ, an Jobab juxtà τὸν LXX. de Ætate, Genere, Patriâ, Dignitate, Religione, Restitutione, Amicis, Posteris, &c. tradit ex professo nostra *Historia Jobi*.

VI. *Idololatria specialis variarum Gentium, currente hac Epochâ.*

Idololatria post diluvia-na.

1. Huc spectat Synchronismus firmatæ Idololatriæ in antiquissimis Gentibus. Hinc notæ superstitiones in *Asiaticis* quidem, Semitis vel Chamitis, etiam antè Mosaica tempora, Chaldæorum illæ, Syrorum, Phœnicum, Arabum, adde & Phrygum sed qui ex Japheto.

In *Afris*, illæ Ægyptiorum, Æthiopum, Lybum, posteà quoque & Pœnorum, Phœniciâ matre.

In *Europæis*, seu in Japhetianis, cultus cùm maximè Scytharum, ac vicinarum Gentium, qui præ cæteris in Babarismum abiit.

Chaldæorum.

II. Asiaticæ Idololatriæ parentes CHALDÆI, aliàs Babylonii, Assyrii, Syri quandoque Sabii: Quâ in sectâ educatus primùm Abrahamus, *Jos.* XXIV. 2. Celebriores hi fuêre,

1. *Astrologiæ* studio, undè *Chaldæi* iidem qui Astrologi, Genethliaci, Mathematici, aliàs etiam *Magi*, variâ vocis origination, apud Eruditos.

2. Hinc deflexione ad cultum *Solis*, tùm *Lunæ*, antiquissimum omnium, pridem antè Jobum, *Job.* XXXI. 26. 27. & antè Mosem, *Deut.* IV. 19. sub nominibus Bel, Belsamen, Beltis, Mylittæ vel Mylithææ apud Babylonios Lunæ nominis, &c.

3. Cultu *Ignis*, undè *Ur* Chaldæorum, nisi secundùm alios lucem vel solem intellexerint.

4. Cultu symbolico *Idolorum*, simulachrorum, imaginum, quales in Scripturâ Teraphim, & Idola Nisroch, Rimmon, Nebo, Beli simulachra, &c. de quibus susè alibi.

Phœnicum.

III. Cum his affinia *Syrorum* Sacra, & *Phœnicum*, in plerisque communia.

Nam & his supremum Numen *Sol* quem dixêre Baal, Molech, Adoni, El, Il, &c. tùm *Luna* quæ Baalath, Melecheth, Astaroth, &c.

Additus cultus tùm *Heroicus* illustrium Demortuorum, sub nominibus

mibus Bacchi, Herculis, similibus; tùm *Symbolicus* Idolorum, qualia in Historiâ Sacrâ memorantur varia, culta Ammonitis, Moabitis Acaronitis, Philistæis vel Palæstinis: De quorum nominibus, formâ, cultu, cultoribus, Vossius, Seldenus, Beyerus, Herbertus, Bochartus, & eruditi Commentatores.

Nullius verò Gentis vel Numina, vel Idola, vel Sacra multa & instituta, aut Fabulosæ narrationes, tam evidentem habent ex S. Literis, malè intellectis aut detortis, originem, etiam lucem, ut pluribus Eruditi ad voces *Baal*, *Molech*, *Jao*, *Adoni*, *Hel*, *Il*, *Israel*, *Jeud*, *Rimmon*, *Bacchus*, *Sabasius*, *Astaroth*, *Dagon*, *&c.*

IV. *Arabum* superstitionem haud obscurè innuit Jobus, Arabs ipse gente & habitatione, Mose nonnihil antiquior, *Iob.* XXXI. 26.27. Hinc communia his plerisque cum vicinis Moabitis & Madianitis sacra, *Num.* XXV. 6. *Arabum*

Iidem dicti *Zabii*, vel *Sabæi*, celebris jam secta Abrahami tempore, si fides Majemonidi & Orientalibus, Salmasio tamen, Seldeno, aliis, Chaldæis & Assyriis accensiti, aliis etiam habiti in Ægyptiis.

V. *Phrygum* & antiquissima superstitio est, gentis ex Japheti & Gomeri posteritate, de quorum *Cabiris* seu diis magnis, *Gallis* seu sacerdotibus, *Seleno* vel *Sileno* Deo, &c. plura Vossius, Bochartus, alii. *Phrygum.*

VI. Ast verò in Africæ parte, Asiæ contiguâ; suprà omnes cùm vetustate tum superstitione inclyta fuit *Ægyptiorum* Theologia. Hinc primi crediti qui adepti sint Deorum cultum seu publica ac solemnia instituerint sacra, in Templis, Delubris, Sacerdotali cultu, ex Diodoro, Herodoto, Strabone, Luciano, Ammiano. *Ægyptiorum*

Communia his cum aliis sacra in Solis, Lunæque cultu; at speciali appellatione *Osiridis & Isidis*, ac singularibus Ceremoniis, ut & Idolis iisdem sacratis, & additis fabulis, ἀφανισμῷ, δῃόϊ, &c.

Culti his & *Planetæ* reliqui, ex Astrologicâ disciplinâ, à quibus *Septimanæ* dies distinxerunt, & cyclum illum observarunt, sicut Hebræi. Culti etiam *Heroës*, Gentis conditores ac sapientiæ Magistri, v. gr. Cham, Chus, Nimrod, Mizraim, Josephus, Moses, sub nominibus Osiridis, Bacchi, Saturni, Hammonis, Mercurii, Thoth vel Taauti, &c.

Culti & *Cacodæmones*, quorum instrumenta Magi, Incantatores,

tempore Josephi, & Mosis, undè frequentia Mosaicæ Legis interdicta, *Levit.* XVII. 7. *Deut.* XXXII. 17.

De *Aqua*, & *Nilo Brutorum* ἀποθεώσει apud Ægyptios obvia res est, pro eorundem vel utilitate eximiâ, vel pernicie damnosâ, & quod latere horum sub figuris Dii crederentur. Hinc *Pastores* abominati, quod ad esum pascerent quæ ipsi ad cultum destinarent. Sacri cumprimis Bos, Aries, Caper, Hircus, Ovis, Canis, Felis, &c. ne Volucribus, Aquatilibus, Reptilibus exceptis. *Sus* Ægyptiis ut Hebræis exosa.

Plantas & coluisse Ægyptios multorum sententia tulit, fidem vix habente Gerh. Joh. Vossio, *de Theol. Gentil.* L. v. postumo, C. XLV.

Idola, sive simulachra iisdem longè plurima, quibus & litarunt sacrificiis, templis, festis, tripudiis; Famosa sunt præ cæteris *Apis*, *Serapis*, *Mnevis*.

Nec capiunt hæ angustiæ reliqua de Ægyptiorum *Sacerdotibus*, *Ceremoniis*, *Sacrificiis*, *Feriis*, *Ludis*, *Hieroglyphicis*, &c. de quibus prolixè Viri summi.

Certum verò quod in multis serpsit contagium ab Ægyptiis ad Israëlitas, vel in Aureo Vitulo conspicuum: Quemadmodum & illud indubium, respexisse frequenter Legislatorem ad Idololatriam, βδελύγματα, ritus, instituta Ægyptiorum, multis cum detestatione *damnatis*, quibusdam in contrarium *mutatis*, quibusdam aliis *permissis*, ac omnino *retentis*.

Æthiopum, Lybum &c.

VIII. Ægyptiorum illi proxima fuit, & cum his ferè communis, *Æthiopum* Idololatria, vicinæ ad Austrum & antiquissimæ Gentis, communisque cum Ægyptiâ originis, ex *Mizraimi* posteris, ut pluribus apud Bochartum.

IX. *Lybum* & vetustissima superstitio fuit, Gentis ut ortæ ex Chami nepotibus, sic in quâ famosissimum Delubrum Chamo structum, Oraculis inclytum, sub *Hammonis* appellatione, undè *Ammonia* seu *Ammoniaca* regio.

Barbarismus.

X. *Scytharum*, *Thracum*, *Sarmatarum*, *Celtarum*, &c. ex Japheti posteritate, venit superstitio communi nomine *Scythismi*, & *Barbarismi*, apud ipsum Paulum *Col.* III. 11. De quorum sacris ex professo Elias Schedius, post alios.

Antiquissimum & hoc Idololatriæ genus est, (certantibus Scythis de anti-

de antiquitate cum Ægyptiis, teſtibus Herodoto, Juſtino, &c.) ut & fœdum humano ſanguine, ac ſacrificiis. Fruſtrà autem Epiphanius *Hær.* L. 1. *Scythiſmum* duraſſe dicit ad Serugi tempora, dehinc cœpiſſe *Helleniſmum* uſque ad Abrahamum, mirâ anticipatione, ac in affirmando ſecuritate.

De *Helleniſmo* igitur opportuniùs nos ad Epocham VI.

VII. *Media per quæ Ethniciſmus propagatus.*

Tandem huc faciunt ea media quibus inter haſce Gentes uſus eſt Cacodæmon, Dei ſimia, propagando ac firmando Ethniciſmo. *Oracula, Divinationes &c.*

Inter quæ præcipua fuêre 1. *Oracula*, & in his celebriora illud Jovis Thebani apud Ægyptios, Jovis Hammonis in Lybiâ, & Jovis Dodonæi in Theſprotiâ, Epiri regione, dein quoque illud Apollinis Pythii ſeu Delphici in Phocide.

II. Variæ & artes *Divinandi*, ac revelandi occulta, aut futura prædicendi, per *Teraphim*, Taliſmanim, privata Oracula, Magicas artes, Pythones, Aſtrologos, Augures, Haruſpices, μαντείας varia genera, &c.

III. Sed neque *Scripta Fatidica* deeſſe voluit, quæ Gentilibus eſſent inſtar Librorum Propheticorum, quæque magno Ethnicis in pretio habita, ſub nominibus Hermetis, ſeu Mercurii, Zoroaſtris, Hydaſpis, Sibyllarum. Moſe autem poſteriora omnia, etiam *Libri Hermetis*, τῶ τρισμεγίςυ, aliàs ſecundi, Exodo junioris, apud Euſebium, Syncellum, &c. Quos Libros omnem Ægyptiorum Philoſophiam complexos eſſe, & in adytis Templorum repoſitos, prolixè præ cæteris Clemens Alex. *Strom.* L. 1.

De *Sibyllis* Paganis, earumque numero, ætate, ſcriptis, aliàs; uti de Pſeudo-Sibyllinis Carminibus dictum ſuprà fuit.

IV. His addi debent fictæ *Revelationes*, & *Apparitiones*, quas obtenderunt profani Legiſlatores, ac novatores ſuperſtitionum, conciliandæ authoritati: De quibus necdùm hîc commemorandi locus eſt.

EPOCHA

EPOCHA QVARTA

AB

Exitu Iſraëlitarum ad finem Judicum, ſeu ad tempus Samuelis & Saulis.

I. *Moſis Vocatio, Legatio ad Pharaonem.*

Antecedanea Moſaica vocat.

I. Dùm ſic propagatur Idololatria ubique Gentium, & obſcuratur vera Religio in Abrahami poſteris, graviſſimâ ſervitute preſſis, en *Moſem* miro quodam modo divinitùs excitatum, Eccleſiæ inſtaurandæ, Iſraëlitis Ægyptiaco jugo ſubducendis, atque inducendis in eam Terram quæ & promiſſa Patribus, & typus æterni Sabbatiſmi.

II. *Antecedanea* Vocationis Moſaicæ ex ſuperioribus intelliguntur, *pag.* 17. 18. Ad *vocationem* ipſam, & quæ proximè inſecuta ſunt, ſpectant;

Vocationis varia circumſt.

Apparitio Dei in Horeb, & Rubi ardentis conſpectus:

Angeli Jehovæ *Act.* VII. 30. 35. ſed qui ipſe etiam Jehovah, *Exod.* III. 6. 14. 15. VI. 3. & idem qui *Gen.* XLVIII. 16. *Eſai.* LXIII. 2. ad Moſem directæ voces:

Moſis octogenarii cunctatio, erectio, additâ prædictione in ſignum, *Exod.* III. 12.

Sociatio Aaronis fratris, & utriuſque ad Pharaonem ablegatio:

Confirmatio legationis per miracula, prodigia, prolixè deſcripta.

Certamina cum Pharaone, & Magis, qui *Iannes* & *Iambres* nuncupati 2 *Tim.* III. 8. uti quoque apud Jonathanem Paraphraſtem, & apud Talmudiſtas frequenter, quin apud Numenium, Plinium, Apulejum, Artapanum in Euſebii Προπαρασκ. L. IX. Miſſis de hoc certamine fabulis.

Induratio Pharaonis Regis, indignati ſibi leges figi, proprio in regno, à ſubditis duobus, nomine ignoti Dei, ad imminutionem poteſtatis, cum interminatione plagarum:

Plagæ ipſæ, immiſſæ Ægyptiis, decem numero, comprehenſæ vulgatis verſibus, ſed malè natis,

Primæ

Prima rubens unda, ranarum plaga secunda,
Indè culex tristis, post musca nocentior istis,
Quinta pecus stravit, anthraces sexta creavit,
Post sequitur grando, post bruchus dente nefando.
Nona tegit solem, primam necat ultima prolem.

Ac tandem reliqua usque ad historiam Exitûs, de quibus à Cap. III. ad XII. Exodi, & apud Josephum *Antiq.* L. II. C. V.

II. *Præcedanea Exitûs. Exitus ipse Populi. Consequentia quædam memorabiliora.*

I. Præcesserunt immediatè Exitum ex Ægypto,

Institutio Paschatis, aliæ Circumst. memorabiles.

1. Institutio *Paschatis*, facta divinitùs sub initium mensis *Abib*, seu *Nisan*, vel *Xanthici* apud Josephum, Deo hunc mensium primum esse jubente, *Exod.* XII. 2. 18. De cujus Paschatis tempore, circumstantiis, ritibus, significatione, discrimine primi à reliquis in Canaane celebratis, ut in quo fuerint multa singularia, prolixiùs Theologi & Interpretes.

2. *Mandatum* divinum de petendâ *supellectile* Ægyptiorum, pro jure Dei αὐτεξουσιῳ, ut in Ægyptiorum vitas sic bona, prædicente Deo ad Mosem, *Exod.* III. 21. 22.

3. *Traditio* ipsa vasorum & supellectilis, à vicinis quibusque Ægyptiis, *Exod.* XI. 2. flexis divinitùs eorum animis, seu ex metu percussionis, *Psalm.* CV. 38. seu ex affectu ob sublatas priores plagas, *Exod.* XI. 3. seu per modum *commodati*.

4. *Plaga decima* & ultima, seu deletio primogenitorum tàm in hominibus, quàm in animantibus, *Exod.* XII. 29. 30. & *marium* quidem, quorum sola videtur esse in textu designatio. Et hanc immediatè excepit Exitus Populi, faciente illâ ipsâ nocte abeundi potestatem Pharaone Rege, *Exod.* XII. 30. &c.

Exitûs ipsius Circumstantiæ.

II. Quantum ad ipsum *Exitum*, constant ex Mose,

1. *Tempus*, dies XV. primi mensis sacri, quum jam vasa collegissent indè à die XIII. tempore autem nocturno, seriâ Hebræis V. annis post cœptam habitationem in terrâ peregrinâ CCCCXXX. *Exod.* XII. 40. 42.

2. *Modus* & ratio, ut ejecti veriùs quàm dimissi fuisse videantur, *Exod.* XII. 39. duce constituto divinitùs Mose, Principe Israëlitarum pri-

rum primo, hinc *Rege* appellato, *Gen.* XXXVI. 31. *Deut.* XXXIII. 5. Viam præmonstrante Nube interdiu, Columnâ ignis noctu; symbolo Providentiæ; Itinere etiam non compendioso Palæstinam versùs, sed deflexo ad Mare rubrum & Arabiæ deserta; Ordine quoque tali ut *quini* vel in *quincunas* dispositi procederent, veriùs quàm *accincti* vel *armati*, ut aliis visum, ex *Exod.* XIII. 37.

3. *Numerus* exeuntium, virorum sc. *sexcenta millia*, præter pueros infrà XX. annum, præter senes, fœminas, turbam promiscuam, & pecudum agmina, *Exod.* XII. 37.

4. *Translatio ossium* Josephi, *Exod.* XIII. 19. vi mandati expressi *Gen.* L. 25. atque adeò & cinerum Patriarcharum reliquorum, ut suadet ratio, & locus *Act.* VII. 16.

Proxima consequentia.

III. Tandem plana sunt ex Mose quæ eum Exitum proximè consecuta sunt, ad tempus datæ *Legis*.

Mare ut fissum.

1. Miraculum *fissi Maris* Erythræi, *Exod.* XIV. 16. & seq. complicatum ex pluribus miraculis: Uti mediæ nubis inter Israëlitas & Ægyptios, effectu utrisque contrario; Euri opportunè excitati, qui ipsos quoque Ægyptios arenis obrueret; Noctis opportunæ huic prodigio destinatæ, illique sufficientis; Mosis fidei, cùm percutientis aquas, tùm primi ingressi; Non refluentium, sed consistentium utrimque aquarum, adinstar valli, medio sicco; Pharaonis cùm inducti ad ingressum maris, tùm absorpti refusione aquarum, contrario miraculo, additis fulguribus, ignibus, &c. *Exod.* XV. 10. Josephi *Antiq.* L. II. C. VII. Ut cùm ignorantiam, tùm desperatam incredulitatem prodant, qui in *naturales* modò causas, ut fluxum & refluxum, Eurum exsiccantem, id genus alias, quicquid id fuit, refundere cum Porphyriis, aliisque non erubescunt.

Prodigia alia.

Errant etiam qui Israëlitas negant *transivisse* in adversum & oppositum littus, ubi desertum *Shur*, *Exod.* XV. 23. Rectius Josephus, Philo, cum Scripturâ S. usâ voce עבר.

2. Prodigia alia multa, uti sunt *edulcatio* aquarum in Marâ, nullâ certè ligni injecti tantâ virtute, *Exod.* XV. 2.

Subministratio *Coturnicum*, opportuno tempore, & tantâ copiâ, alendis tot centenis millibus, *Exod.* XVI. 13.

Datio *Mannæ*, instar roris cœlestis, loco panis deficientis, ut quamvis, ex Josepho, frequens in illo Arabiæ tractu Manna, miraculum tamen arguant circumstantiæ tempotis, loci, copiæ, saporis, durationis, &c. *Exod.* XVI. 15. Per-

Percussio *rupis* seu *petræ Horeb* mansione undecimâ, *Exod.* XVII. 6. quæ pars Sinai montis, ad ulteriorem provectis Israelitis, mansione duodecimâ, *Exod.* XIX. 1.

Victoria divinitùs concessa de Amalekitis, Esavi propagine, qui primi viam intercludere conarentur.

Mysteria verò *typorum*, hujus nec compendii sunt nec historiæ.

3. *Sabbathi hebdomadalis* expressa per Mosem sanctio, *Exod.* XVI. 23. 25. nova quoad circumstantias, & observandi modum, & præceptionem huic populo, cui futurum erat specialiter *in signum*: Ut tamen *septimum diem*, perfecto Creationis opere, quiete Dei, divinâ benedictione, ac commendatione, hominis quasi natalibus, ac tot nominibus insignem, distinxisse credantur solemniore cultu, Patriarchæ, memores eo singulariter Dei beneficiorum. Ubi *certa* ab *incertis*, etiam *fabulosis*, qualia sunt de sabbatho Patriarchico nonnulla Magistrorum, distinguenda veniunt. *Sabbathum.*

III. *Promulgatio Legis è monte Sinai.*

Hujus promulgationis ex Mose cognoscuntur,

1. *Antecedanea*, commemoratio divina beneficiorum, tùm Providentiæ, tùm Gratiæ, *Exod.* XIX. 4. 5. 6. Præparatio triduana, quoad mandatum & executionem; Nubes, tonitru, fulgura, ignis, &c. Signa Fœderis cùm politici & externi cum Israëlitarum gente, tùm spiritualis & interni; Hinc Fœderis Gratiæ, cum Abrahamo pridem initi, indicia multa, sed accedente illi Fœderis Operum externâ quâdam specie, in signis divinæ Majestatis, nube, cancellis, interminatione mortis, sanctificatione carnali, fumo, terrore, ipsâque præscriptione Legis, &c. *Exod.* XIX. 9. 10. 12. 13. 14. 18. Haud satis intelligente Populo suam ἀδυναμίαν, *faciemus omnia*, *Exod.* XIX. 1. *Circumstantiæ antecedaneæ. Locus, Tempus, &c.*

2. *Locus*, mons Sina, vel Sinai, in deserto Arabiæ, *Sinna* Strabonis, *Sinæus* Josepho, cujus jugum vel cacumen alterum *Horeb* dictum, intermediâ valle, positis ad radices cancellis; Mose & Aarone medii inter Deum & Populum *Exod.* XIX. 24.

3. *Tempus*, dies ab Exitu ex Ægypto, & à primo Paschate, *quinquagesimus*, hinc *Pentecostes* festum, πεντηκοστὴ scil. ἡμέρα, tertio, mense sacro.

4. *Legislator*, Deus Israëlis, Jehova, contradistinctus falsis Diis, futurus in Deum, gratiam faciens, &c. *Exod.* xx. 2. 3. 4. 6. *Angelus* sane dictus, *Exod.* xxiii. 20. sed Fœderis, Testamenti, facierum, ipsa Dei facies, *Exod.* xxxiii. 15.

Indutus idem tamen hic Majestate, ac formâ terrificâ, undè prohibitio ab accessu ad Montem, deprecatio Populi, Legales minæ, &c.

5. *Administri*, Angeli creati, quorum stipatus fuit pompâ διαταγαῖς, satellitio, quorum & voce Lex promulgata.

6. *Signa* addita, media inter fulgura, tonitrua, flammas, terræ-motus, clangores tubarum, &c. atque adeò cum terrifico apparatu, ostendendæ Legislatoris Majestati, tùm & Legis proprio effectui, & aggravando reatui.

Lex ipsa lata, & modus.

11. *Lex* ipsa promulgata, ac primò verba decem, Decalogus, המצות *præcepta*, vulgò Lex moralis, *Legis* ubique nomine veniens, exigens in præceptis ipsis obedientiam, & adæquatam, qualem in fœdere *Operum*, cum sanctione & tacitâ & expressâ, ad gignendam conscientiam peccati, & reatûs: Sed & ducens quoque ex Fœdere *Euangelico* ad fidem in *Jehovam*, ut *Deum suum*, ad spem *misericordiæ*, ad desiderium *Mediatoris*, hinc ad fidei *fructum*, sanctimoniam & charitatem. Decalogum autem mox exceperunt המשפטים *judicia*, & החקים *statuta*, Leges nempe Politicæ & Ceremoniales, datæ repetitis vicibus, per Mosem, & hæ quoque manuductoræ ad Christum, & eousque duraturæ. De quibus Theologi plenius.

Modus promulgationis, *ore* primùm, tum *scripto* seu tabulis *lapideis*, duritici humani cordis arguendæ; quæ & *tabulæ Fœderis*, externâ specie *Legalis*, quoad præcepta & sanctionem, fine & scopo *Euangelici*, ejusdemque cum Abrahamico.

Exaratæ autem hæ Tabulæ *digito* vel manu *Dei*, seu jam mediatè, seu immediatè, *Exod.* xxiv. 12. xxxi. 18. scriptæ hinc indè à dextris & sinistris, & claudi aptæ: Mox autem ab aureo Vitulo confractæ, aggravando delicto, sed èâdem Dei manu quoad Scripturam restituendæ, *Exod.* xxxii. 19. xxxiv. 1.

Quo tempore lata.

111. *Consequentia* promulgati Decalogi, ut sunt partim facta, partim præcepta alia, Ceremonialia, Politica, quæ describit Moses, *Exod.* xx. 18, & seq. Capit. & quæ nos modò indicamus. Quò spectat.

Repe-

Repetitio Decalogi, pauciſſimis fortè immutatis, ad præceptum IV. & X. *Deut.* v. 14. 18. facta anno ab Exitu XL. cum repetitionibus aliis in Deuteronomio, ad homines novos.

Mittimus verò fabulas Judæorum, quibus modus nullus eſt, ut de creatione *Tabularum*, harumque *materiâ*, de *Scripturâ* Legis, de *Miſna* ſeu Lege *orali*, de *Cabbalâ*, de *Talmude*, de *horâ* latæ Legis, de Moſe quadraginta diebus legente de die in *Mikra*, noctu autem in *Miſna &c.* De quibus in *Pirke* R. Eliezer, & Commentationibus Magiſtrorum. Senior Joſephus, à ſcriptâ Hiſtoriâ decedere nefas ducens, *Antiq.* Lib. III. Cap. IV. *Fabulæ Judæor.*

IV. *Hiſtoria reliqua Peregrinationis Iſraëlitarum in Deſerto.*

1. Porrò ex Sacris pleniſſimè conſtat hiſtoria totius Peregrinationis Iſraëlitarum in Deſerto, per annos XL. Joſephò Hiſtorico ſubindè illuſtrante *Antiquit.* Lib. III. & IV. & ad Moſem Commentatoribus paſſim.

Eò ſpectant repetiti Moſis ad Deum aſcenſus, quorum ultimus, *Exod.* XXXIV. 2. *Summaria capita Hiſtoriæ S.*

Conſtructio Tabernaculi inſtar Templi portatilis, Arcæ Fœderis, Menſæ, Candelabri, Altarium, &c.

Inſtitutio Sacerdotii Aaronici, cum annexis Ceremoniis.

Frequentia Populi carnalis murmura, & in Moſem ſeditiones.

Vituli aurei fabricatio, nec *mugientis* tamen vel *ſaltantis*, ut lepidè Magiſtri. Sed & cultus Vituli, id eſt Veri Dei in Vitulo, in Idolo, tanquàm in ſymbolo, *Neh.* IX. 18.

Conſractio Tabularum, arguendæ infractioni Fœderis, hinc Dei in Populum animadverſiones, Moſis preces, interceſſio, &c.

Iſraëlitarum cum Amalekitis, Amorræis, Madianitis, & vicinis Gentibus, quas obviam habuêre, certamina, victoriæ, clades.

Miraculoſa Dei ergà Populum clementia, etiam ubique Providentia.

Hiſtoriæ variæ, ut Serpentis ænei, Corachi, Bileami, Exploratorum, mortis Aaronis & filiorum, Sichonis & Oggi Amorræorum, &c.

Iteratus cenſus Populi per Moſem actus, ab anno ætat. XX. *Num.* XXVI. 2. in congruam mox diſtributionem Terræ.

Repetitio Legum præcipuarum descripta in Deuteronomio, paucis additis.

Fœderis cum Israëlitis renovatio in terrâ Moab, *Deut.* XXIX: & seq.

Mosis denique novissima, cujus incidit obitus in diem VII. Mensis XII. anni ab egressu XL. *Deut.* XXXIV. 7. Quem obitum excepe-runt dies XXX. luctûs, *vers.* 8. sepulchro Mosis in hunc diem ignoto, non unam ob causam, præterquàm quod constat sepultum in valle Moab, *vers.* 6. missis rursùm fabulis Magistrorum.

II. Longè verò prolixior Moses in recensendis quæ priori *bien-nio* gesta, contractior in historiâ XXXVIII. annorum, præterquàm à mense *undecimo* anni postremi. De intervallo illo fatentur Hebræi, se ignorare quid eo contigerit.

Mansiones fuêre seu castrametationes, ad Jordanem usque, numero XLII. recensitæ *Num.* XXXIII.

Miracula quatuor insignia.

III. In câ autem peregrinatione universâ, cùm innumera alia observantur prodigia, tùm quatuor inprimis insigniora miracula, *Deut.* VIII. 3. 4. XXIX. 5. 6. *Nehem.* IX. 21. Primum fuit tantæ multitudinis, in vastissimâ Eremo, miraculosa *alimentatio*, per annos XL. ratione cibi & potûs: Alterum, conservatio *vestium*, ne longissimo usu veterascerent, aut laceræ ac detritæ corpora denudarent; Tertium, *pedum* roboratio, ac sustentatio *corporum*, ne vel illi intumescerent molestissimis itineribus, aut ista laboribus frangerentur: Quartum denique, *via* inter avia præmonstratio, noctu & interdiu, in hac stipatio Angelica, præsentia Numinis, & quasi ἐπιφάνεια inter Israëlitas, tot signis & portentis conspicua.

V. *Scriptio Librorum* θεοπνεύστων, *& primò Pentateuchi Mosaici.*

Verbum ἄγραφον.

I. Hactenùs institutio Ecclesiæ ἄγραφος, vivâ voce, & apparitionibus divinis; *Genes.* XVIII. 19. deinceps verò ἔγγραφος, consignante primùm Mose tùm quæ ad rerum *Origines* & *Historiam* Ecclesiæ, tùm quæ ad *fidem* & ad *mores* spectarent, *Exod.* XVII. 14. XXIV. 4. 7 XXXIV. 27. *Deut.* XXXI. 9. 10. &c.

Moses Scriptor Pentateuchi.

II. *Scriptorem* fuisse *Mosem* Librorum quinque, (qui hinc dicti *Moses, Pentateuchus, Lex,* חמשה חומשי תורה *quinque quintæ* partes *Legis,*)

Legis.) & Scriptorem fuisse inter Canonicos *primum*, constantissimâ ut Prophetarum, totiusque Historiæ V. T. ut Versionum antiquarum, maximè τῶν vulgò LXX: ut Berosi, Abydeni, Eupolemi, Polyhistoris, Diodori, Justini &c. Ut Christi, & Apostolorum; Sic Samaritanorum juxtà & Hebræorum omnium, antè & post Christum, nec non Christianorum veterum consensione, in confesso hactenùs fuit: Neque negantibus vel Appione Alexandrino, vel Celso Epicuræo, Luciano, Porphyrio &c.

Minùs negavit in Magistris *Aben-Ezra*, quanquàm nonnulla seu à Josuâ, seu ab aliis inserta velit *Genesi*, & *Deuteronomio*, quæ Mosis mortem excepêrunt; ut ad hujus Libri calcem, & aliàs ejus in Commentariis videre est.

Auctoris Tractat. Theolog. Politic. fundam.

111. Imperitè verò & temerariè, Adversarius nuperus Mosis & Prophetarum, Satyræ suæ in Scripturas, *Cap*, VIII.

1. *Aben-Ezram* ex Magistris non bonâ fide inducit, ut suæ sententiæ de recentissimo Pentateuchi scriptore authorem:

2. Ex additâ ab alio, quàm Mose, seu *calce* Deuteronomii, seu *parenthesi* unâ aut alterâ, ut *Exod.* XVI. 35. *Deut.* III. 14. vel ex mutatione nominis obsoleti in recentius ut *Danis* illud, *Gen.* XIV. 14. colligit indè totum Pentateuchum Mosis non esse:

3. Supponit non quadrare in Mosis tempus, nec in Mosem Scriptorem, quod omninò, v. gr. *Præfationem* Deuteronomii, *Deut.* I. 1. aut verba *Genes.* XII. 6. aut Historiam de Ogi lecto ut diu post invento, *Deut.* III. 16. aut factam mentionem *Regis* in Israële, *Genes.* XXXVI. 31. &c. Pessimâ ubique interpretatione Textûs:

4. Opponit partem scriptionis, illi totius Pentateuchi; Sic ex *Libro Pacti* à Mose conscripto, *Exod.* XXIV. 4. 7. itidem ex *Libro Legis*, vel Libro *Pacti, Fœderis*, à Populo prælegendo, *Deut.* XXXI. 9. 11. qui scilicet *præcepta* contineret, repetita in Deuteronomio; vel ex *Cantici scripti* mentione *Deut.* XXXI. 19. absurdè infert nihil præterea à Mose fuisse literis mandatum, nec *historiam* rerum gestarum, contrà quàm *Exod.* XVII. 14. &c.

5. Infert quoque Mosis non esse, quæ in Pentateucho passim de Mose in *tertiâ personâ* efferuntur, aut quæ aliquod Mosi *testimonium* perhibent, *Deuter.* XXXIII. 1. Ignarus utrumque familiare Prophetis, & *Viris Dei*, quando de se scripserunt, tùm alienam personam induere, tùm sibi etiam testimonium modò laudis, modò vituperii, exhibere.

6. Ex

6. Ex repetitione Decalogi, *Deut.* v. & nonnullâ variatione in præceptis IV. & X. colligit alium Scriptorem esse hujus Decalogi, ac prioris *Exodi* cap. XX. esseque (ut suspicatur) Esdram posterioris authorem.

7. Quicquid est Historiæ Sacræ, indè à *Genesi*, conscriptum omne esse hariolatur ab uno authore, pridem à tempore solutæ Captivitatis, ut adeò *Mosaicos* Libros v. ignorarint Prophetæ omnes, David, Salomo, Successores, Esdras quoque, Nehemias, Samaritani Veteres, gens omnis primæva Judæorum.

8. Infert adeoque à Pharizæis vel à Saducæis deceptos Christum & Apostolos, dùm Mosem in Genesi, Exodo, Levitico, &c. hæc & illa *scripsisse* docuerunt, ac meminerunt *librorum* Mosis.

Nec aliter iste de scriptis reliquis Vet. Testam. quorum ipsi nonnulla demùm paulo ante Christum nata sunt, ut modum audaciæ nullum figeret. Sed non hic prolixiori refutationi locus, nec profectò operæ pretium est, quod duxit tamen Doctissimus Huëtius, *Demonstrat. Euang.* Propositione quartâ.

Tempus & ordo Scriptorum Mosaicorum.

IV. Scriptionis verò Mosaicæ observantur.

V. *Tempus*, & *Locus*, in Deserto scilicet, post vocationem, quicquid de *Genesi*, ut in Madianitide scriptâ, Josephus, Philo, Hebræi.

2. *Ordo* historicus, *Geneseos* Libro complexo res, ab Orbe Cond ad Josephi Excessum, annorum secundùm Hebræos Codd. MMCCCLXVIII.

Liber *Exodi*, complexus res à Josephi excessu ad erectum Tabernaculum, anno *uno* integro post Exitum, *Exod.* XL. I. 17. annorum minimum CXLI.

Liber *Levitici*, complexus historiam *mensis* unius, *Exod.* XL. 17. *Levit.* I. 1. *Num.* I. 1.

Liber *Numerorum*, summatim complexus res gestas annorum ferè XXXIX. *Num.* I. 1. collato cum *Deut.* I. 3.

Liber denique *Deuteronomii*, complexus historiam mensis I & dierum aliquot, ad cum qui Mosi fatalis fuit, *Deuter.* XXXIV. 5. Josepho Historico arbitrato ipsam quoque Viri mortem, per anticipationem, à Mose ipso conscriptam, *Antiq.* L. IV. C. ult.

Liber Jobi an Mosi?

V. Frustrà verò scriptis Mosaicis accensetur *Liber Jobi*, conscriptus scilicet in Madianitide, erigendis tanto exemplo Israëlitis, durissimâ servitute pressis, ut ex Hebræis pridem Pseudo-Origenes, Au-

nes, Auguſtinus, &c. ac plerique recentiorum. Quibus & accedit clariſſ. Huëtius.

Sed Moſis non eſſe, invictis argumentis à nobis demonſtratum, Hiſtoriæ Jobi *Cap.* XVI. quæ pleraque hactenùs immota.

VI. *Moſis apud Gentiles fama, Ægyptios, Phœnices, Arabes, Græcos, Latinos.*

I. Tot tantorumque perpetrator Moſes, nec in occulto, ſed in luce hominum, apud Ægyptios & Arabes primò, tùm & apud reliquas Gentes ita inclaruit, ut aliis *Deus*, aliis *Cacodæmon*, aliis *Magus*, aliis *Propheta*, aliis prudens *Legiſlator*, habitus fuerit. *De Moſe laudes, contumelia.*

II. Hinc variis ſub nominibus celebratus, *Mercurii* Ægyptii, *Oſiridis* Arabici, *Bacchi* Indici ſeu *Dionyſii*, etiam *Typhonis* à quo Ægyptiis mala omnia. Sic Moſes *Muſæus* Græcis appellatus, affini nomine. An verò ad Moſem efficti ſint Latinorum *Romulus*, Athenienſium *Cecrops*, aut Cretenſium *Minoë* ut ingenioſe Huëtius, major ſanè eſt ambigendi ratio. De quibus Voſſii, Bocharti, Dickenſoni, Huëtii &c. conſulantur. *Nomina varia.*

Ne dicamus Arabum de Moſe fabulas, collectas à Clariſſ. Hottingero, ab Henningio Holſato, & aliis.

III. De Moſe quoque plurima in Chaldæis, Ægyptiis, Græcis Scriptoribus, Beroſus, Manethos, Diodorus Sic. Apion Grammaticus, Strabo, Artapanus, Eupolemus, Polyhiſtor apud Euſebium *Præpar.* Lib. VIII. IX. &c. In Latinis Juvenalis, Tacitus, Plinius, Juſtinus, Appulejus, &c.

VII. *Joſuæ poſt Moſem geſta, & Hiſtoria.*

I. Moſe ſublato ſucceſſit in Principatum *Joſua*, Ἰησοῦς Græcis, divinitùs deſignatus, Eleazare ſummo Pontifice, *Num.* XXVII. 18. *Deut.* XXXIV. 9. *Joſ.* I. 2. Hujus auſpiciis cùm memorabilia innumera geſta, de quibus Liber Joſuæ, & ad eum Interpretes, item Joſephus *Antiq.* L. V. C. I. tùm imprimis tria iſta, Tranſitus Jordanis, Terræ Occupatio, ac ejuſdem Diſtributio.

II. *Tranſitûs Iordanis*, ſeu introductionis in Cananæam, obſervanda potiſſimùm. *Tranſitus Jordanis.*

I. *Tempus*, dies X. primi menſis Sacri, ſeu Paſchalis, *Joſ.* IV. 19.

inchoantis annum XLI. ab Exitu, postquàm XXX. dies luxissent Mosem, missi essent exploratores Hierichuntem, & triduana antecessisset ad Jordanis ripam præparatio, *Jos.* I. 11. II. 1.

2. *Modus*, recedentibus miraculosè aquis Jordanis, ad præsentiam Arcæ in medio fluvio à Sacerdotibus sustentatæ, donec Tribus singulæ sicco pede superassent oppositam ripam, deinde Sacerdotes XII. Tùm lapides inibi erecti ad perpetuam rei memoriam *Jos.* IV.

3. *Consequentia* proxima illius Transitûs, videlicet Cananæorum omnium terror, Populi in deserto nati neglecta antè, nunc repetita, hinc *secunda* (post Ægyptiacam) Circumcisio, Paschatis celebratio die mox XIV. ejusdem mensis, Manna cessans, & succedens panis die XVI. seu secundo Azymorum, &c. *Jos.* v. 1. 2. &c.

Occupatio Terræ.

III. Ad *Terram occupatam* spectant,

Belli denunciatio, datâ (secundùm Talmudistas) per Josuam optione, ut vel *aufugerent*, vel in *fœdus* venirent, vel *bello* experirentur, in Gemarâ Hierosol. ad Tit. שביעית, Cap. VI.

Obsidiones & expugnationes Urbium, & præcipuè illa Hierichuntis, *Jos.* VI. multis circumstantiis insignis.

Historia Rahabæ, seu cauponariæ seu meretricis, ejusque fides, nondum Viro junctæ, qui *Salmon* postea, *Matth.* I. 5.

Achani sacrilegium, qui Ἀχάν & Josepho, & ejusdem pœna, *Jos.* VII.

Gabaonitarum fraus, fictæ imago antiquitatis, cum iisdem fœdus, addictio in servitutem, *Jos.* IX.

Bella cum V. Regibus Emorræorum, aliisque Gentibus Cananæis, ac victoriæ mirabiles, *Jos.* X. XI. XII.

Grando lapideus, seu instar lapidum, in hostem; Solis statio, seu diei naturalis prolongatio, promovendæ victoriæ, &c. *Jos.* X. & quæ plura in Sacræ Historiæ contextu expressa leguntur.

Nec tamen Palæstina universa occupata per Josuam fuit, ab ejus morte factis expeditionibus v. gr. Tribûs Judæ, *Iud.* I. 8. 9. &c. Danis, *Iud.* XVIII. pro residuo sortis suæ occupando. Ut omninò sit ἀφάνισις v. gr. de cohabitantibus Jebusæis, *Jos.* XV. 63. de expeditione Danitarum, *Jos.* XIX. 47. Ac vicissim ὑστέρησις in historiis *Iud.* XVII. XVIII. non loco suo insertis.

Destructæ verò Gentes VII. recensentur, *Deut.* VII. 1. *Jos.* XXIV. 11. *Hetæi, Amorræi, Gergesæi, Chananæi, Pherezæi, Hevæi, Jebusæi.*

Omissis

Omissis *Kenæis*, *Cenizæis*, *Kadmonæis*, *Rephaim*, de quibus *Genes.* XV. 19.20. & additis *Hevæis*, prout ab Abrahami tempore permisceri inter se hæ Gentes, & mutare appellationem potuerunt.

IV. *Distributionis* circumstantiæ memorabiliores sunt, *Distributio Terræ.*

Quod incidit in annum VII. ab ingressu in Cananæam, eundemque Sabbathicum primum, magnâ Terræ parte adhuc occupandâ, *Jos.* XIII. 1. & seq.

Quod facta per *Jesum* vel *Josuam*, nomine & re Christi Servatoris typum, *Hebr.* IV. 8.

Quod Gaditis, Rubenitis, & dimidiæ Tribui Manassis portio ultrà Jordanem obtigerit, Mose assignante *Num.* XXXII. 13.

Quod Calebo in specie cederet terra Hebron, in Judææ montanis, vi Mosaici jurejurandi, *Num.* XIV. 24. *Jos.* XIV. 13. Undè nomen *Hebron* in scriptis Mosaicis, substitutum loco antiqui nominis *Kirjath-Arbe*.

Quod in possessionem primæ mitterentur tres Tribus principes, Judæ illa, Ephraimi, & Manassis.

Quod *sortibus* in Siloh (urbe editâ & peramœnâ situ, in sorte Ephraim, in quam Tabernaculum translatum) jactis, omnia distributa fuerint, eventu respondente Jacobææ prædictioni *Gen.* XLIX.

Quod Levitis assignatæ Urbes XLVIII. per omnes Tribus Israëlis *Num.* XXXV. *Jos.* XXI. in quibus XIII. primæ Sacerdotum esset, VI. autem civitates Refugii: Præter prærogativas alias Levitis in stipendium concessas, ut *decimarum*, *primitiarum*, *primogenitorum*, *oblationum* quæ ipsis cederent, *&c.*

V. Reliqua ad excessum Josuæ, incertis quidem annis principatus; & ad excessum Eleazari summi Pontificis, Phineâ successore, plana sunt ex *Josua* ultimis Capit. *Josua pertinet.*

V. gr. Josuæ oratio ad Tribus trans Jordanem dimittendas;

Altaris per Rubenitas & Gaditas, non in cultum (ut putabatur) sed in monumentum erectio.

Josuæ extrema ad Populum verba, cum renovatione Fœderis, eâdemque *scriptâ*, & volumini Legis adtextâ, addito symbolo, *Jos.* XXII. XXIII. XXIV. 25. 26.

VIII. *Phœnicum Coloniæ, tempore Josuæ. Origines variæ Illustres.*

Ad hæc Josuæ Cananæos, vel Phœnices, fugantis tempora, ac eorundem sedes innumerabili multitudine occupantis, referuntur magnâ consensione,.

Cadmi profectio, & quæ cum ea.

I. *Cadmi* Phœnicii, Sidonii an Hevæi, Phœniciâ & origine nominis, in Græciam & Boëtiam celebris profectio, cum amplissimis Phœnicum Coloniis, apud Herodotum, Diodorum, Pausaniam &c. Ubi primam dedit originem,.

1. Græcorum *literis*, quæ hinc Φοινικήια & Καδμήια γράμματα, primitùs ab Assyriis acceptæ.

2. Græcorum nonnullis *Gentibus*, quomodò Lacedæmonii gloriati se Hebræorum fratres, communi patre Abrahamo 1. *Maccab.* XII. 21. Phœnices forsan habentes pro Hebræis.

3. Græcorum innumeris *Vocibus*, etiam *Diis*, *Fabulis*, hisce quidem natis ex traditione orali, cum primis eorum quæ per Molem & Josuam gesta essent,. aut quæ cæteroquin accepissent de Israëlitarum rebus. Et de his Scaliger, Seldenus, Vossius, Bochartus, Dickensonus, Huëtius, alii.

Phœnicum Coloniæ.

II. Variæ *Phœnicum Coloniæ*, tùm quoque temporis ex Orientali litore, quin & ex Mari rubro, translatæ in *Asiam*, *Africam*, *Europam*, etiam in *Orbem ignotum*, navigationis quâ primi excelluêre beneficio motæ, seu terrore Josuæ, seu regionis ab Israëlitis occupatæ angustiâ, ac mercaturæ quoque studio. Quomodò pridem antè, Ægypto per *Pastores* occupatâ, Dynastiâ XV. XVI. XVII. (quos pro Israëlitis Josephus, Eusebius, &c. habuerunt) dispersæ fuerant Coloniæ Ægyptiorum, ex *Diod.* Lib. I. aliisque.

Undè tot Phœniciæ *originis*, *linguæ*, *religionis* antiquissima & certissima vestigia in quamplurimis Gentibus, per omnes Orbis plagas: De quibus præ cæteris Vir summus Sam. Bochartus, de *Coloniis Phœnicum*, & qui de *Originibus Americanis* commentati sunt, ac in. novissimis Georg. Hornius.

IX. *Status Ecclesiæ sub Judicibus Israëlis.*

Non fert vel instituti ratio, vel angustia intrà quam coërcemur, historiam *Iudicum* persequi universam. Digniora, hoc quidem in loco, observatu fuerint,

Chronologica difficultates.

1. Variæ hujus Epochæ apud varios rationes, indè à morte Josuæ ad initium Samuelis: Quorum alii annos *interregnorum*, *oppressionis*, *servitutis* seorsim putant ab annis qui Judicibus tribuuntur, mirèque hanc Epocham extendunt, ut Joh. Gerh. Vossius, Lud. Capellus, &c. Alii, & verè, in annis Judicum priores complectuntur.

Jubent certè Æram contrahere cùm alia, tum locus 1 *Reg.* VI. 1. & historia Genealogiæ Christi, ex quâ *Salmon* (cui nupsit Rahab) intelligitur fuisse proavus *Iessæ*, *Matth.* 1. 5. 6. Undè non ultrà annos 300. putes à morte Josuæ ad initium Heli.

Judicum à Regibus discrimen.

II. *Judicum* (qui & latiori appellatione *Regum* nomine veniunt) imperium, cùm multis partibus à Regio distinctum, tùm hisce cumprimis:

1. Quod extraordinarius hic Magistratus esset, ut Romanorum Dictatores.

2. Quod in his afflatus immediatus Spirtûs, & motus heroici ac divini, *Jud.* III. 9. 10. &c.

3. Quod successio in his non immediata, mediis sæpè interregnis, servitutibus, v. gr. inter Josuam & Othonielem, (Κενιάζον Josepho) inter Othonielem & Ehudum, &c.

4. Quod iidem divino semper suffragio dati, *Judic.* II. 18. non humanis titulis, successione, electione, jure belli &c.

5. Quod Regimen eorundem non tàm humanum quàm divinum crederetur, *Jud.* VIII. 18. 1 *Sam.* VIII. 7.

Ordinarius sub Judicibus Magistratus.

III. Ordinarius Magistratus penes Seniores Populi, *Num.* XI. 16. aliàs *Sanhedrin*, quod est apud Josephum συνέδριον, σύνοδος, γερουσία, vel πρεσβυτέριον. Cujus observantur,

1. *Membra*, seniores LXX. vulgò creditu *sex* ex quâque Tribu, præterquàm *quatuor* ex illâ Levi, reverà promiscui.

3. *Præses* supremus, ab his distinctus, vulgo נשיא *princeps* Senatûs, & ראש הישיבה *Caput consessûs*; Nec is necessariò summus Pontifex, ut

fex; ut rectè Seldenus, quicquid senserit nuper Doctiss. Valesius Notis ad Euseb. Lib. 1. Cap. x.

3. *Authoritas* suprema, quamdiu nulli Reges, in causis quibuscunque non *Civilibus* modò, sed & *Ecclesiasticis*; Nequicquàm aliis causas Ecclesiasticas, v. gr. de ipso Pontifice, Lege, Excommunicatione, Pseudo-prophetis, ad solos Sacerdotes restringentibus; à quibus sanè Judex vel Judices summi distincti leguntur *Deut.* XVII: 12.

4. Consistoria *subalternæ*, à quibus provocaretur ad Sanhedrin, *Deuter.* XVII. 8. alterum *Judicum* XXIII. ad portas Civitatum majorum; alterum *Judicum* III. in minoribus locis, de quibus Seldenus, & qui de Republ. Hebræorum commentati sunt.

Corrupta Judicum tempora, & Causa.

IV. Corruptissima sub Judicibus tempora, & cumprimis adflictus status uterque, *Politicus* & *Ecclesiasticus*. Docent, defectio mox à morte Josuæ, Calebi, & sodalium, ad Idololatricos cultus, *Jos.* XXIV. 18. *Jud.* II. 7. 10. &c. Hinc promiscua cum Cananæis conjugia, fœdera; pœnæ divinitùs immissæ; frequens servitus, vexatio, oppressio, quarum *sexta* & maximè diuturna fuit sub Samsone; resipiscentia quandoque sed fucata, sed ad tempus, & momentanea; flagitia horrenda, cædes, stupra, adulteria, humanæ victimæ, civiles motus *cognataque bella*, passim in Historiâ Judicum.

Causæ adflictissimi statûs, præter justa & arcana Dei judicia; fuêre: Nova generatio succedens probatæ in deserto; Excessus virorum authoritate & pietate Illustrium; Interregna, seu ἀναρχίαι. Cohabitatio cum impiis Gentibus, hinc & cum infidelibus conjugia; Abusus divinæ χρηστότητος, subducentis eos hostili jugo, reddentisque pacem; Æmulatio inter ipsas Tribus, hinc dissidia, bella, &c. Exempla *Iudic.* II. 5. 6. 10. 18. 19. VIII. I. XII. I. &c.

Hinc sceleribus respondêrunt Dei judicia, & magnitudini corruptionis magnitudo calamitatum.

X. *Historiæ quædam memorabiliores hujus Epochæ.*

In cæteris dignæ cumprimis observatu sunt Historiæ sequentes:

Micæ fanum.

I. Micæ factum superstitiosum, *Iud.* XVII. hinc secuta ad hujus exemplum *Danitarum* Idololatria, qui omnium primi à patriâ religione defecerunt. Tempus fuisse videtur proximum à morte Josuæ,

ſuæ, durante interregno, *Iud.* XVII. 6. XVIII. 1. Nec ὑστερολογίας hîc pauca indicia, tum in Danitis nondùm in poſſeſſionem miſſis, *Iud.* XVIII. 1. tùm in mentione *Ionathani* filii Gerſom. Narrantur autem iſtic, poſt mortem Samſonis, ne Judicum geſta interrumperentur.

II. Hiſtoria *Levitæ* & *pellicis* ejuſdem, hinc belli civilis in Benjaminitas hac de causâ excitati, *Iud.* XIX. XX. ſuperſtite adhuc *Phineá* ſacerdote, *Iud.* XX. 28. Quem Scaliger, Seldenus, alii poſt Magiſtros, ultrà 300. annos natum fuiſſe putant, ὑστερολογίᾳ quanquàm Scriptoris evidente. Refert quoque Joſephus ad tempus quod Joſuæ mortem excepit, *Antiq.* L. V. C. II. *Hiſt. Levitæ.*

III. Hiſtoria *Ruthæ* nuptæ Boazo, Rahabæ ex Salmone filio, notata generali charactere temporis, *Ruth.* I. 1. Quam malè Joſephus, *Antiq. Lib.* V. C. XI. & communiter Hebræi, atque ex iis Zonaras, aliique Chronographi, referunt ad ætatem *Heli*, vel *Abdonis*. Nèc feliciùs alii ad ætatem *Ebzanis*, qui Jephtam excepit, quemque eundem cum *Boazo* cenſuerunt. Referenda veriùs ad anteriora Judicum tempora, puta Gedeonis, aut Deboræ, ob Rahabam ejus matrem, *Ruth.* IV. 20. ut tamen grandævus eſſet Boaz Rutham ſibi juncturus, *Ruth.* III. 10. Quemadmodùm & grandævi admodùm genuerunt hujus filius & nepos, Obed & Jeſſa. De quo prolixè Parens noſter *Dub. Euang. Part.* 1. *Dub.* III. *Hiſt. Ruthæ.*

IV. Hiſtoriæ *ſervitutum* & *liberationum*, uti Aſſyriacæ ſervitutis, Mobiticæ, *Iud.* III. Cananææ, *Iud.* IV. Madianiticæ, *Iud.* VI. Ammoniticæ, *Iud.* X. Palæſtinæ ſeu Philiſtæorum, omnium longiſſimæ, *Iud.* XIII. liberatoribus Othoniele vel Cenizo, Ehudo vel Jode apud *Joſephum*, Deborâ & Baraco, Gedeone, Jephtâ, Samſone. De quibus Hiſtoria ſacra, & Joſephus, *Antiq. Lib.* V. *Servitutes, & liberationes.*

V. Hiſtoriæ intermediæ memorabiliores, v. gr. *Abimelechi* illa, ex concubinâ Gedeonis nati, hinc ad ſucceſſionem evecti non jure hereditatis, ſed uſurpatione, malis artibus, immani fratricidio, populari aurâ; ſed convertendâ hac mox in odium & inſidias, in pœnam ſceleris, *Iud.* VIII. 31. IX. 5. 23. &c. & apud *Joſephum* L. V. C. IX. *Abimelech, Jephta, Samſon, Heli.*

Sic *Iephtæ* illa, filiam, quam habuit unicam, temerarii voti (ſed quod irrevocabile intellexit) religione, poſt partam de Ammonitis victoriam, offerentis holocauſto, *Iud.* XI. 31. &c. Quod docent forma voti, objectum ejuſdem *quicunque egreſſurus*, executio reſpondens

dens voto, Patris filięque cùm facta tùm verba, ſtatutum in Iſraële pro annuo *planctu*, vel annua *celebratione* Virginis, ac circumſtantię alię Textûs. Adde conſenſum omnium Verſionum antiquarum, Fl. Ioſephi, Hebręorum veterum, Patrum, Eruditorum, &c. Pręter natam hinc *Iphigenię*, quaſi *Iephtigenię* fabulam, de quibus fuſiùs noſtra quoque, poſt aliorum commentationes, hac de re Diſſertatio.

Samſonis memorabilia, inter quę nativitas mìraculoſa, Nazaratus, fortitudo, *Jud.* XIII. leo dilaceratus, qui ſuffocatus Ioſepho; apes mellificantes in cadavere leonis, haud dubiè exſiccato, *Jud.* XIV. 6. 8. trecentarum vulpium totâ Judęâ venatio, tùm copulatio mira; facinus recente aſini durâque maxillâ, *Jud.* XV. 4. 15. tranſportatio forium Gazę, cum poſtibus, in vicinum atque editum montem; apprehenſio & concuſſio duarum, in medio ædificio, majorum columnarum, *Judic.* XVI. 3. 29. Divinâ plane virtute ſingula, nullo in omnibus vel abſurdo vel impoſſibili, quicquid profani & naſuti rideant.

Nec dubium quin dederint iſta originem Græcorum fabulis de *Hercule, Tyrio*, ſeu *Pœnicio*: Cui gemina planè tribuuntur apud Mythologos, ſcil. vires, labores, Leonis interfectio, clava, columnæ, effœminatio, ſomnus ſeu oblivio laborum &c. Ut hæc pluribus obſervata Eruditis, & inter Commentatores Cornelio à Lapide.

VI. Hiſtoria denique *Heli* Pontificis & Judicis, de quo memorabilia pariter ſunt:

Combinatus cum ſummo Pontificatu Principatus, à morte Samſonis; Genus, non ex Eleazare primogenito Aaronis ſed Ithamare, *Joſepho* teſte in fine Libri V. Hiſtoria filiorum, paternæ indulgentiæ, & pœnæ, transferendo poſt Sacerdotio in familiam aliam, I *Sam.* II. III. IV. Præfectura per annos XL. I *Sam.* IV. 18. quibus includuntur anni XX. non ſequentes Samuelis, ut alii, ſed anteriores Samſonis *Jud.* XV. 20.

EPOCHA

EPOCHA QUINTA.

A Præfectura Samuelis, tùm Regno Saulis, ad Roboamum, seu ad Distractionem Regni.

I. *Status Ecclesiæ Israëliticæ sub Samuele.*

Huc summatim spectant.

I. *Corruptio* eorum temporum summa, qualem testantur: *Corruptio Israëlis summa.*

1. Impietas *Sacerdotum*, quorum esset præire exemplo, maximè illa filiorum Heli, peccantium partim *sacrilegio*, 1 *Sam.* II. 13. 14. cum *Lev.* VII. 31. 35. partim effrænâ *libidine*, & promiscuis adulteriis, etiam in loco sacro, 1 *Sam.* II. 22. partim inobedientiâ in Patrem, 1 *Sam.* II. 25.

2. Idololatria *Populi*, & diutina quidem, ac cultus *Baalim*, & *Astaroth*, Numinum seu Idolorum utriusque sexûs, apud Sidonios & Philistæos, exprobrante Samuele, & Populum ad pœnitentiam agente, 1 *Sam.* VII. 1. 2. 3.

II. *Calamitas* Ecclesiæ Israëliticæ, & afflictissimus status: Patet is 1. Ex clade Israëlitis per Philistæos illatâ, 1 *Sam.* IV. 10. 2. Ex capturâ Arcæ, quæ Palladium Judaicæ Gentis, 1 *Sam.* IV. 11. *Calamitates.*

III. *Arcæ* historia, cujus sedes ordinaria, uti Tabernaculi, indè à tempore Josuæ, totis sæculis III. cum dimidio, fuerat Schilo montana, *Jos.* XVIII. 1. *Arcæ variæ sedes*

Indè verò, temerario & superstitioso instituto, ex Tabernaculo delata in Castra Israëlitarum, 1 *Sam.* IV. 3. 4. Mox à Philistæis intercepta, & *septem* menses apud eos retenta, non sine pœnâ sacrilegii, 1 *Sam.* VI. 1. Ac tandem quoque restituta, & translata in *Kirjath-jearim*, civitatem Judæ, ubi totos annos XL. reposita fuisse videtur, ad Davidis tempora, 1 *Sam.* VII. 2. 2 *Sam.* VI. 2. 3. 1 *Chron.* XV. 1.

Eò spectat pœna divinitùs illata in profanatores Arcæ, 1. In *Philistæos*, divinitùs fœdo ulcere percussos, in fœdissimâ corporis parte, 1 *Sam.* V. 6. 9. 12. addentibus Græcis Codd. plagam murium & famis, ac Josepho *Antiq. Lib.* VI. C. 1. Cui in remedium appenderunt Philistæi, muneris loco, imagines *murium* & *mariscarium*, *Pœna Philistæor. Bub. semiar.*

rum, ad latus Arcæ. 2. In *Bethsemitas*, ex tribu Judæ, quorum vulgò percussi leguntur L. mille & LXX. Secundùm Josephum verò *Lib.* VI. C. II. nonnisi LXX. adeòque *quinquaginta ex mille* מאלף איש pars reorum vigesima. De quo & Bochartus, *Hist. Anim.* P. I. *Lib.* II. C. XXXVI.

Samuel Prophetæ & Judex.

IV. Instauratio Ecclesiæ per *Samuelem*, divinitùs natum & excitatum, *Levitam* primum & *Sacerdotem*, tùm *Prophetam* Dei ad Populum, divinæ voluntatis interpretem. 1 *Sam.* III. 20. mox *Judicem* & assertorem, 1 *Sam.* VII. 6. 1 *Chron.* IX. 22. creditum jam præfuisse annos XX. tempore solemnis pœnitentiæ, 1 *Sam.* VII. 2. Nec deinceps quoque abjectâ Reip. curâ, etiam post imminutam authoritatem, quum admotus esset ad regnum Saul, 1 *Sam.* VII. 15.

Undè Samuelis & Saulis combinatio, 1 *Sam.* XI. 7. uti in calculo Paulino, annis *quadraginta* utriusque regimini adscriptis, *Act.* XIII. 21.

II. *Regiæ dignitatis natales. Jus Regium in Israële.*

Huc cumprimis referenda,

Causæ Regis deferendi.

I. *Occasio* flagitandi communi consensione Regem, saltem prætextus & obtentus, qui fuit Samuëlis ingravescens ætas, & degeneres filii, 1 *Sam.* VIII. 5. At verissimæ *causæ*, hinc nata Dei indignatio & Samuelis, fuerunt: Studium novitatis; æmulatio profanarum Gentium; Ammonitici per Nahasum belli metus 1 *Sam.* XI. 1. XII. 12. diffidentia in liberatorem hactenus Deum; oblivio rerum per Judices miraculosè gestarum, &c.

Saul Rex.

II. Ornatus primùm *Regio* titulo & axiomate *Saul*, ex tribu Benjamin, formâ præstanti, ætate jam adultâ, ut colligitur ex Jonathane filio, 1 *Sam.* XIII. 2. & ex ætate Isbosethi, XL annos nati quum regnare coepit, 2 *Sam.* II. 10. Mox autem reprobandus, translatâ dignitate ad Davidem & familiam ejus.

Non ità certi verò anni administrati â Saule Regni, malè intrà *biennium* arctantibus Interpretibus, ex malè intellecto loco 1 *Sam.* XIII. 1. qui locus agit de biennio antè oppressionem Philistæorum, 1 *Sam.* XIII. 6. 19. vel antè rejectionem Saulis 1. *Sam.* XV. 28. Josephus in fine *Libri.* VI. tribuit regno Saulis annos XL. & ità Augustinus, alii, quibus tamen includendi anni Samuelis, antè Saulis principatum.

III. *Jus*

III. *Ius Regium* à Samuele descriptum, & regnandi præcepta, Libro coràm Arcâ collocato, 1 *Sam.* x. 25. Prædicto antè *abusu* juriis Regii; vertendi quandoque ex ordinato in absolutum, ex dominio in tyrannidem, ex potestate in licentiam, 1 *Sam.* VIII. 11. & seq. *Ius regium Civile, Ecclesiasticum.*

Summa utique fuit Regi potestas, & subordinata Deo soli, ut circà *Civilia* sic & *Ecclesiastica.* In utriusque norma regiminis Dei Verbum *Deut.* XVII. 19. *Ios.* 1.8. In sacrorum verò curâ admittendum consilium Sacerdotum *Num.* XXVII. 21. 2 *Chron.* XIX. 11. *Mal.* II, 7. qui & à Synedrio M. consulti, in gravioribus.

Nec Regias partes circà Ecclesiastica, tam *res* quàm *personas*, vertere in dubium sinunt cùm alia, tùm historiæ Davidis, Salomonis, Asæ, Josaphati, Joasi, Ezechiæ, Josiæ, & quoque Manassis, 2 *Chron.* XXXIII. 16. Ut tamen formales partes *Imperii* & *Sacerdotii* distinctæ manserint, vel Oziæ exemplo, 2 *Chron.* XXVI. 19.

IV. *Inauguratio* Regis, ad quam spectat *Liber* Legis traditus Regi inaugurando ex præscripto Mosis; Tùm & *unctio*, undè *uncti Domini*, Davide rege ter uncto; nec uno tamen discrimine inter unctionem Regum, & Pontificum; Etiam *osculum* adplicatum, qualiter 1 *Sam.* X. 1. reverentiæ signum, & voti; Etiam *acclamatio* popularis, qualis 1 *Sam.* X. 24. *Inaugurandi ritus*

III. *Status Ecclesiæ sub Saule, Davide, & Salomone.*

I. Quæ fuerit *Ecclesiæ* sub primis Regibus, qui toti Israëli imperarunt, conditio, prolixè ex utroque Libro Samuelis, ex primo Regum, ad *Cap.* XII. ex I. & II. Chronicorum ad *Cap.* XI. ex Fl. Josepho, *Antiq. Libris* VI. VII. & initio VIII. & ex Commentatoribus passim, discere licet.

II. Ex historiâ *Saulis* intelligitur, quibus illa sub eo bellis vexata, per *Ammonitas*, Amalekitas, Philistæos, & in quæ discrimina adducta; *Davide* liberationis miraculoso instrumento; *Samuele* sacris dùm vixit invigilante; *Saule* tandem reprobato, & ad desperationem, hinc ad necem acto, 1 *Sam.* XXVIII. Reprobationis occasio proxima, peccatum tùm avaritiæ circà gregem Hamaleki, tùm hypocriscôs, pietatis vano obtentu, 1 *Sam.* XV. *Saulis tempora.*

III. Ex historiâ *Davidis* (primùm ad Judæ regnum, 2 *Sam.* II. 4. anno *Davidis summaria historia.*

anno ætatis XXX. hinc septennio post ad Israëlis illud evecti, 1 *Sam.* v. 4. 5.) intelligitur:

Ut variis ille casibus exercitus fuerit, antequàm Regno potiretur;

Ut cœptam à Samuele *instaurationem* Ecclesiæ, quoad Doctrinam, Cultum, Regimen, Ordinem, Ritus, idem successivè perfecerit, 1 *Chron.* XIII. XXIV. XXIX. &c.

Ut Rempublicam, protensam limitibus, variis illi tributariis Regibus, tandem *pacatam* rexerit, non sine domesticis calamitatibus;

Ut *Propheticum* munus, ejus in personâ, Regiæ sociatum fuerit dignitati, vel ex *Psalmis*;

Ut sedem *Sione* collocaverit, Jebusæis indè tandem expulsis, & Arcâ Domini eò transferri jussâ, 2 *Sam.* V. VI.

Ut structuram *Templi* molitus sit, Successori divinitùs (relictis à Davide immensis opibus) destinatam;

Ut varia cùm eximiæ *pietatis*, suprà Reges omnes, tùm & humanæ *infirmitatis*, specimina dederit;

Ut exercitæ fidei infandis calamitatibus, & fortitudinis æternum exemplum evaserit, in multis Messiæ *Typus*;

Ut *Salomonem* successorem designaverit, se vivo ad regnum assumptum, 1 *Reg.* I. II.

Ut extremis *verbis*, 2 *Sam.* XXIII. 1 *Reg.* II. in quibus & Psalmus accensendus LXXII. pietatem probaverit, etiam *factis* circà res sacras, 1 *Chron.* XXIII. & seq.

Ut Deo efflaturus animam cùm alia pia Filio commiserit, tùm supplicium sumendum de Joabo & Simehi, 1 *Reg.* II. 8. non immemor tamen juramenti, 2 *Sam.* XIX. 23.

Salomonis historia

IV. Ex historiâ *Salomonis*, (non sanè *duodecennis*, ut Magistri volunt, & ex iis Hieronymus, sed adultiori ætate ad regnum admoti, 1 *Reg.* II. 9. *pueri* tamen morali sensu, 1 *Reg.* III. 7.) intelligitur:

Ut idem Salomo quemadmodùm sapientiâ, sic divitiis, & felicitate transcenderit humanam sortem, 1 *Reg.* III. 9. 12. IV. 29. &c.

Ut nulla unquàm lętiora aut pacatiora adspexerit Ecclesia tempora;

Ut collectis immensis opibus *Templum* primò, tùm *Regiam*, admirandis mox operibus, struxerit?

Ut ex Terræ extremis, vel ex Austro, seu Australi Arabiâ, vel Sabæâ aromatiferâ, (Josephus vult ex Æthiopiâ, ex traditione Æthiopum)

pum) gentis ejus *Regina* ad Salomonem accesserit, 1 *Reg.* x. 2 *Chron.* ix. de quâ *Fabulæ* non paucæ;

Ut vergente Salomonis ad finem regno, corrumpi Religio, & interpolari *Idololatria* cœperit, inducto ad hanc sapientissimo Rege per mulieres Ægyptias, Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, Idumæas, &c. 1 *Reg.* xi. & seq.

De Salomonis *Ædificiis, Scriptis, Pœnitentiâ*, seorsùm pauca.

IV. *Structura Templi Salomonici. Ejusdem Gloria. Structuræ aliæ. Ophireæ Classes.*

I. Non feliciùs intelligitur tanti Operis gloria, quàm si diligentiùs attendantur, quæ hîc modò indicamus,

1. *Præparatio* ad structuram; Tùm respectu *opum*, quæ suprà hominum fidem, seu à Davide relictæ, in Templi apparatum, 1 *Chron.* xxii. xxix. seu à Salomone adjectæ ad structuram ipsam; Tùm respectu *materiarum* omnis generis, quæ in antecessum præparatæ, etiam quoad formam convenientem, 1 *Reg.* v. 18. vi. 7. *Opes, & materia ad Templum.*

2. *Tempus* jactorum *fundamentorum* Templi, anno Salomonis iv. mense secundo, ab Exitu ex Ægypto annis ccccLxxx. 1 *Reg.* vi. 1. memorabili numero, totidem enim ferè anni ad ii. Templi structuram. Pro quo malè Josephus habet DXCII. ut aliàs observatum. Tempus verò *absoluti* tanti Operis, septennii spatio, cum vi. mensibus, 1 *Reg.* vi. 38. admirationem parit. *Tempus.*

Locus structuræ editissimus, in fastigio montis *Moria*, in areâ Hornam Jebusæi, medio hoc monte inter Sionem ad Austrum, & Acram ad Occasum & Septentr. ipsomet ad Ortum posito. Complanata in summo quadrangularis arca, quam ambibant facto per gradus descensu, septum interius & exterius, ac porticus exteriores quadrilateræ; totum autem montem murus excelsus, ab imâ valle ductus, circumdabat. Media profunda vallis inter hunc Montem & Regiam Salomonis quæ illi ad Austrum, sed mirandi operis ponte præbituro facilem transitum è Regiâ in Templum. *Locus.*

4. *Opifices*, ex Judæis & Gentibus, eo ferè numero cum *Præpositis* suis, ut vel hinc maximè constet cùm Salomonis potentia, & opulentia, tùm Ædificii magnitudo & gloria, 1 *Reg.* v. 13. & seq. 2 *Chron.* ii. 2. &c. Præter servos Hirami, qui referuntur *octoginta* *Opifices.*

mille Tyrii, adduntur que totidem Ægyptii: De quibus Villalpandus, *Tom.* II. *P.* II. *Lib.* V. *Disp.* II. C. XXXVII. sed ut in aliis, sic in hac supputatione reprehensus à Lud. Capello. Hîc enim in universum tantùm CLXXX. mille operarios putat, subdistributos in Israëlitas & Peregrinos, onerarios, lignarios, latomas.

Materia. 5. *Materia* Templi, qualis *Lapides* exquisitissimi, & ingentis molis, ex Pario marmore, ut pavimenta ex lapide porphyrio, &c. *Ligna* pretiosissima, auro undequaque obducta, & aureis clavis infixa: *Aurum* purissimum & Ophiræum, *Parvajim*, 2 *Chron.* III. 6. ubique intuentium oculis sese ingerens, praeter aurea vasa innumera; *Argentum*, *Æs*, *Gemmæ*, sine modo ullo & fine.

Forma Templi. 6. *Forma* seu exterior Templi, seu interior. digna tanto Architecto, 1 *Reg.* VI. VII. 2 *Chron.* III. IV. Partes *interiores* duæ ad formam Tabernaculi, *Sanctum* sive Templum, in quo Altare thymiamatis, Candelabrum, Mensa, longum XL. latum XX. cubitos; tum *Sanctum Sanctorum* sive Oraculum, Adytum, pari latitudine & longitudine, XX. cubitos. Eratque hoc Muro & Velo intermedio; 2 *Chron.* III. 14. separatum à Sancto, obscurius etiam intrinsecùs, nec lucem solarem admittens.

His iterum pars *inferior* alta XXX. cubitos, cui alia *superior* fuit, ut Hebræi tradunt, seu superstructæ contignationes, in habitacula & receptacula varia: Altitudine totâ, à parte anteriore seu Porticu vel Vestibulo, CXX. Cubitorum, 2 *Chron.* III. 4. Quanquàm magnoperè intercedat Capellus, nullam proportionem hujus altitudinis esse putans ad longitudinem, & latitudinem. Hinc Vestibulum Templi, seu Porticus, censet audaciore conjecturâ altum non nisi cubitos XX. & loco מאה עשרים *centum & viginti* Cubitorum, 2 *Chron.* III. 4. legit אמה עשרים *viginti cubitorum*. Certum Porticum anteriorem latiorem fuisse ipsâ Domo, unde observatum *Leonis* figuram expressisse Templum. De quâ 2 *Chron.* III. 4.

Partes *exteriores* seu subdiales, fuerunt 1. Atrium *Sacerdotum* seu interius, in quo Altare holocaustorum, ad quod ascensus leviter acclivis, Mare æneum, reliqua, quæ ad usum Sacerdotum ac Ministerium Levitarum spectarent. 2. Atrium *Populi*, seu Atrium lexterius, & magnum Virorum & Foeminarum. Quibus accessit & tertium Atrium *Gentium*, negante huic locum Lud. Capello. Singula suis peribolis distincta, ac triplici Porticuum ordine, Exhedris, Castellis, Por-

lis, Portis; quin & *gradibus*, quibus ex uno ascendebatur in aliud, eminente suprà hæc Domo Sanctâ.

Adde Aulam, Gazophylacia, Cellas, Exhedras, Cubicula, Culinas, Hypogæa, Turres seu Castella, Columnas, æneas duas antè Vestibulum *Jachin* & *Booz*, marmoreas autem MCCCCLIII. &c.

Adde Pavimenta, Parietes, Tectum, Capitella, tessellato opere, laminis aur is, tegulis æneis, cælaturis, gemmis pretiosissimis, &c. admiranda, uti reliqua omnia, & Ædificium totum, quod artificio, symmetriâ, architecturâ, proportione Musicâ, humanam industriam longè superavit.

7. *Magnitudo*, quæ cum Atriis, & Porticibus, planè fuit sine exemplo; ut capax esset Templum immensæ hominum multitudinis, ad Festa ter in anno confluentium. Nec tamen totius Israëlis capax, ut Villalpandus, quum Josepho teste 2700000 millia virorum Hierosolymis ad Festum coirent. Fuit ambitus illius cubitorum Sacrorum 2000, quorum singuli pedem Romanam 1 ¼ exæquarunt, singula autem latera cubitorum 500, quatuor columnarum ordinibus splendida. Quæ & distantia est apud Talmudistas *itineris Sabbatici*, quô trahunt verba *Jos.* III. 4. *Magnitudo.*

8. *Contenta* & *adjuncta* Templi Salomonici, quæ suprà fidem, si putamus *Vasa* omnia, *Altaria*, *Mensas*, *Candelabra*, *Pateras*, *Phialas*, *Cantharos*, *Lances*, *Crateres*, *Acerras*, &c. In his ex auro vasa CCCCXL. mille numerant, suprà fidem, ex argento MCCCXL. Adde *Vestes Sacras*, *Tubas*, *Instrumenta Musica*, alia plurima, recensita accuratiùs locis cit. Josepho, & Villalpando *Col.* 501. 502. ac Capello in Excerptis. Quibus accessit ingens illud *Labrum* seu *Mare æneum*, 1 *Reg.* VII. 23. 2 *Chron.* IV. 2. &c. in cujus descriptione nec quoad diametrum & circumferentiam, nec quoad capacitatem, ulla contradictio est, quantumvis esse aliqua videatur, 1 *Reg.* VII. 26. 2 *Chron.* IV. 5. *Contenta.*

9. *Prærogativæ* aliæ singulares *primi Templi*, quæ defuerunt in secundo Templo. *Prærogativæ I. Templi.*

Has *quinque* referunt passim Talmudistæ; *Arcam Fœderis* cum Operculo, seu Propitiatorio, & quæ tùm *intrà* Arcam 1 *Reg.* VIII. 9. tùm *juxtà* eam reposita *Hebr.* IX. 4. De quibus ex professo, post alios, Cl. Buxtorfius, in *Historiâ Arcæ*.

Ignem sacrum, miraculosè coelo delapsum, *Lev.* IX. 23. 24. 2 *Chron.* VII. 1. 2. 3.

Dei

Dei præsentiam seu habitationem inter duos Cherubinos alatos, 1 *Reg.* VI. 23. quacunque hi formâ, seu animalium, ut Josephus, seu veriùs humanâ.

Spiritum Propheticum, qui defecit sub secundo Templo, pòst Malachiam, auditâ tamen subindè בת קול *filiâ vocis*, de quâ Talmudici, & Targumim.

Urim & *Thummim*, in Pectorali sacro recondita, quicquid jam illa fuerint, edendis Oraculis, de quibus Interpretes.

Adde *Inaugurationem* solennem, de cujus *tempore*, *ritibus*, *miraculis* duobus, Dei scil. apparitione, ac igne θεοπετεῖ, quæ excepta sunt alterâ ad Salomonem & gratiosâ apparitione, pluribus Historia S. 1 *Reg.* VIII. IX. 2. 2 *Chron.* V. VI, & Josephus *Ant. L.* VIII. C. II.

Alia Salomonis.

II. Accesserunt ædificia alia Salomonis, v. gr. *Regia* seu Basilica, & domus *Saltûs Libani*, spatio XIII. annorum, tardiori opere, perfecta; de cujus magnificentiâ, amplitudine, situ in Sione, è regione Templi, partibus, contentis, vasis, admirandis aliis, Libri Legum, Chronicorum, Josephus, Eusebius IX. *Præp.* & ex iis prolixè Villalpan. & Lud. Cappellus.

Urbes etiam conditæ auspiciis Salomonis, Tadmor deserti vel Palmyra, Magedon, Gadara, Beth-horon utraque, Bahalath vel Baleth, &c. De his Josephus *loco cit.* & 2 *Chron.* VIII. 2. &c. protensis ad Euphratem Imperii Salomonici limitibus.

Classes Ophiræ.

III. Quo tempore Classes memorantur in *Ophir* transmissæ, 1 *Reg.* IX. 2 *Chron.* VIII. Quæ an Ophir Arabica, an Zosala Africana, an cum plerisque Peruvia, aut Hispaniola, an Indiæ Orientalis tractus, & ut Bocharto placet. Taprobanc, ex פרוין, *Provan*, *Parvain*, quæ sit *Ceilon*, Zeilan Insula, hodieque disceptatur. Holstenio est, Σύπαρις Ptolomæi, emporium Indicum continentis Peninsulæ, Σώφειρ τοῖς LXX. Et hæ Classes magnam partem auri ac pretiosorum suppeditarunt, ad structuras & sumptuosa Salomonis. Naves structæ ad littus maris algosi, 1 *Reg.* IX. 26.

V. *Libri Sacri & Canonici, hac Periodo consignati.*

Hac Epochâ crevit indubiè Canon Hebræorum, scriptoribus partim *certis*, partim *incertis*. In alterutrum censum referuntur,

1. Liber

I. Liber *Josuæ*, continens historiam vulgò annorum XVII. Josepho XXV. à Mosis excessu, seu à principatu Josuæ ad hujus ultima. *Liber Josuæ.*

Vix enim Josuam ipsum Libri scriptorem esse, quanquàm concinnati ex hujus monumentis, *Jos.* XXIV. 26. & ex Fastis publicis, *Jos.* X. 13. deque rebus sub Josuâ gestis, non pauca suadent *Jos.* XI. 16. 21. XV. 16. XIX. 47. XXIV. 29. Hìc enim memorantur plura, quæ post Josuæ mortem acciderunt, præter excessum Josuæ, & phrasim quâ res, indè à Josuâ, dicuntur durasse *usque in hunc diem.*

II. Liber *Judicum*, continens circiter historiam CCC. annorum, usque ad mortem Samsonis; Quin & ibi res post Samsonem gestæ, ut Captivitas Arcæ, post translatam eam ex Schilo, *Jud.* XVIII. 30. 31. de quo 1 *Sam.* IV. Sic dictus Liber, non ab *authoribus*, sed ab *argumento*, sumpto pariter ex Judicum monumentis, & ex Israëliticis Fastis, concinnatus tamen sub Samuele, vel sub Davide. *Judicum.*

III. Liber *Ruth*, continens seriem Genealogicam ad *Davidem* usque; *Ruth* IV. 22. De quâ prolixè Parens noster in *Dubiis Ev.*

IV. Liber *Iobi*, complexus veram Historiam, sed poëtico scribendi genere, circâ ætatem Solomonis probabiliter scriptus, ut nos aliàs pluribus, *Hist. Jobi*, C. XVI. Quò Lectorem amandamus. *Libri aliî Historici.*

V. Libri *Samuelis*, complexi Historiam à morte Samsonis, seu ab initio XX. annorum præfecturæ Heli, usque ad Davidis ultima. *Dicti* Græcis & Latinis Interpretibus 1. & 2 *Regum*, quia continent Historiam Davidis & Saulis. Successivè res eorum Librorum scriptæ, quo gestæ sunt tempore, posteà in hanc formam collectæ sunt.

VI. *Psalmi Davidici*, plerique Davide authore, de cujus Canticis 2 *Paral.* VII. 6. ex quibus ejus nomen præferunt LXXXII. Sine inscriptione sunt XXV. Reliqui Mosi, Salomoni, Asapho, Hemani, Ethani, filiis Core, Cantoribus scil. adscripti; post Captivitatem uno aut altero accedente, quales CXXVI. & CXXXVII. nisi hi *Prophetici* habeantur. Forma voluminis & dispositionis Esdræ videtur tribuenda, mox à Captivitate. Talmudistæ à Davide ipso in volumen collectos volunt. *Psalmi.*

VII. *Libri Salomonis*, in quibus sunt alii *Canonici*, alii verò non tales, alii *genuini*, alii supposititii. In secundo ordine sunt qui ex 1 *Reg.* IV. 33. Josepho memorantur, Zoologici, Botanici, Medici, Poëtici, imo etiam Magici, de Incantationibus & Auguriis, &c. *Salomonis Libri.*

Josepho res Salomonis in aliis quoque, studio suæ gentis, adaugente. Unde *libros ter mille* Parabolarum scripsisse Salomonem, *Ant. Lib.* VIII. C. II. Sed & falso adscriptus est Liber *Ecclesiastici*, ob sententiarum similitudinem, quas collegit Syracides; & quoque Liber *Sapientiæ*, Philoni verius adscriptus, quem modò Interpretem statuit Huëtius.

In Canonicis sunt, *Canticum Canticorum*, quod dicitur *Salomonis*, vers. 1 & *Salomoni*, scil. inspiratum, florentiori ætate, & de *Salomone* non tam typico & literali, quàm vero & mystico: Scriptum totum allegoricum, & metricum, à præstantiâ *Canticum Canticorum*, ad cujus lectionem non admissi à Judæis, nisi qui XXX. annum implevissent, teste Hieronymo, *Prol. in Ezech.*

Proverbiorum liber, concinnatus ex sententiis & parabolis Salomonis, *Prov.* I. 1. 1. *Reg.* IV. 32. præter ultima duo Capita: Seu jam Salomone ipso eo ordine concinnante, quo occurrunt saltem XXIV. prioribus Capitib. seu post aliquo Prophetarum, vel Scribarum, Ezechiâ rege, *Prov.* XXV. 1. Moralis verius & doctrinalis, quàm Propheticus Liber.

Ecclesiastes, authore filio Davidis *Cap.* 1. 1. multis & in Libro rei argumentis, *Eccles.* 1. 16. II. 3. 4. seq. VII. 26. VIII. 16. XII. 11. 12. 15. 16. Concio adeò pœnitentiæ, tùm verbis tùm exemplo, ennarratis vanissimis & factis, & cogitatis, cùm suis tùm aliorum, deindè damnatis iis. Hinc nonnulla in eo non utique *præcepta* eorum quæ fieri debeant, sed *narrata* eorum quæ fiunt, aut ab hominibus cogitantur, vanissimè quidem, *Eccles.* V. 18. cum XI. 8. &c.

VI. *Salomonis ad Idololatriam defectio. Pœna. Pœnitentia*

Defectionis circumstantia

I. *Defectiones* quidem Salomonicæ constant ex 1 *Reg.* XI. XII. & ex Josepho *Lib.* VIII. C. II. sub finem:

1. *Tempus*, provectiori ætate Salomonis, vulgò circà XXX. annum Regni administrati. Initium tamen defectionis ponunt Josephus & Hebræi, in figuris boum mari æneo subjectis, 1. *Reg.* VII. 24. Vir magnus Is. Vossius, defeciisse anno Regni XL. hinc alios annos XL. regnasse, non supputandos, ob fœditatem lapsûs. Sed non satis est affirmasse.

2. *Occa-*

2. *Occasio*, uxores nempè Idololatricæ, numero DCC. in quibus Princeps Reginarum Ægyptia, præter Concubinas CCC. spreto Mosaico interdicto, quod & Josephus observat.

3. *Modus* longè fœdissimus, ut *secutus sit deos alienos*, seu actu Idololatriæ directo, ut Josephus, & plerique Patres sentiunt, seu indirecto, ædificatis excelsis & Idolejis, etiam in loco Sancto, è regione Urbis, &c. 1 *Reg.* XI. 5. & seq.

4. *Increpatio* divinitùs facta, seu apparitione immediatâ, seu (ut Josephus) legatione ad eum mediatâ alicujus Prophetæ.

II. Hinc *Pœna* excepit, tùm inchoata vivo Salomone, instru- *Pœna.*
mentis, *Hadado*, (Josepho & Græcis *Adero*) Idumæo, *Razone* vel *Razaro* Syro, & *Jeroboamo* Ephratiensi, 1 *Reg.* XI. qui est Arabibus *Rabsamus*; tùm consummanda pœna sub filio Rehoboamo, 1 *Reg.* XII.

III. Sed & *Pœnitentia* meritò adscripta Salomoni est, pluribus *Pœnitentia.*
ex Historiâ S. apud Theologos argumentis, & ex Ecclesiastis Libro. Nec alienus Josephus, quanquàm dicat ἀτελεῶς ὑποθανεῖν. Ità & communiùs Hebræi, & Patres, controversâ apud alios mente Augustini. Secùs Arabes, & disertè cum aliis Abulfarajus, Hist. Dynast. *pag.* 55. *mortuus est sine pœnitentiâ.*

EPOCHA SEXTA.

A Distractione Regni sub Rehoboamo, ad finem Regni Judæ, seu ad Captivitatem Babylonicam.

I. *Schisma, tùm in Republicâ, tùm in Ecclesiâ natum*

Hujus constant ex Sacris,

I. *Tempus*, mox ab excessu Salomonis, in Comitiis Sichemi habitis, quum de inaugurando Rege, seu mittendo in possessionem Regni, ageretur 1 *Reg.* XII. 1. *Schismatis Jeroboamici circumstantia.*

II. *Occasio*, Roboami nempè, ætate non consilio maturi, 2 *Chron.* XI. 13. imprudentia summa & pertinacia in spernendis Senum consiliis, qui suaderent liberari populum à gravissimo onerum ac tributorum jugo, quod urgebant Tribus.

III. *Caput* defectionis, Jeroboam Ephraimita, servus antè Salo-

 monis,

monis, Regnum illi prædicente pridem Ahiâ Prophetâ, vivo Salomone, 1 *Reg.* XI. 30. &c. XII. 15. Undè metus Salomoni hominis ambitiosi, & hujus in Ægyptum fuga, 1 *Reg.* XI. 40. Factum justo Dei judicio; in pœnam Salomonicæ defectionis.

IV. *Modus*, dùm idem ille Regnum à X. Tribubus sibi oblatum occupat, munimentis firmat, diviso sic *Ephraim* à *Judâ*, *Esai.* VII. 17. & uno Imperio in duo Regna distracto, quorum alterum *Judæ* dictum, à potiori, ex tribu Judæ, & maximâ parte Benjaminis, accedentibus Levitis, 2 *Chron.* XI. 14. alterum *Israëlis*, *Ephraim*, *domûs Israël*, ex X. reliquis Tribubus, & parte Benjaminis.

Idololatria.

V. *Medium* confirmando schismati, quod fuit erectio novi cultûs, & immutatio sacrorum, ne Hierosolymam ampliùs Tribus confluerent. Hinc *Vituli duo* ad cultum instituti, ex Ægyptiorum disciplinâ, quos inter versatus Jeroboam, alter Dane, alter Bethele; sicque Altare Altari, Bethel Sanctuario, cultus Idololatricus Mosaico, opposita, 1 *Reg.* XII. 2. *Chron.* XI. XIII. & in Josepho *Lib.* VIII. C. III.

Effectus.

VI. *Effecta* ejusdem, nempè Religionis & Ecclesiæ in *Israële* subversio, scholarum dissipatio, Sacerdotum ac Levitarum exauthoratio, 2 *Chron.* XI. 14. defectio ad Gentium Idola, Sidoniorum, Acaronitarum, Syrorum, morum denique corruptio: Residuo tamen aliquo piorum etiam sub Achabo, 1 *Reg.* XVIII. 4. XIX. 18. quin & Prophetarum, quibus sua collegia, 2 *Reg.* II. 3. IV. 38. &c. Præter Prophetas alios extrà ordinem suscitatos, in Regno Israëlis.

Pœna.

Ac duravit schisma quamdiu stetit Regnum Israëlis, usque ad deportationem Tribuum sub Hoseâ, ultrà CCL. annos; de quâ infrà.

VII. *Pœna* impietatis, primùm denunciata Jeroboamo, per eundem Ahiam, 1 *Reg.* XIV. 10. 15. & antè per Prophetam anonymum, cum circumstantiis suis, 1 *Reg.* XIII. 2. infligenda deinceps 2 *Reg.* XVII. 6. &c. ipsâ deportatione Tribuum, de quâ infrà.

II. *Historia Regum Judæ, & Israëlis, à tempore Divisionis.*

1. Nec compendii hujus sunt nec instituti, quæ ex historiis *Regum* & *Chronicarum*, harmonicè disposuerunt passim Chronologi, Histo-

Historici, Annalistæ sacri, & persequitur Josephus à *Capite* III. *Libri* VIII. ad finem *Libri* IX. quoad Regnum Israëlis, & ad finem *Libri* X. quoad Regnum Judæ. Quanquàm sanè interest plurimùm cognoscere utriusque Regni conditionem, successiones, bella civilia, bella externa, victorias, clades, idololatriam, impietates, pœnas divinitùs denunciatas & inflictas. Ex quibus mira lux *Scriptis Propheticis*, quæ perpetuò ad *historiam* respiciunt, & ad peccata, calamitates, liberationes, in regnis Israëlis & Judæ.

Collatio Regum Judæ & Israelis.

II. Reges *Judæ*, à Rehoboamo ad Mattaniam seu Zedekiam, ultimum, fuêre numero XX. Athaliâ inclusâ. *Israëlis* verò à Jeroboamo ad Hoseam numero XIX. *Zimri* 7. dierum Rege, 1 *Reg.* XVI. Multiplici aliàs inter utrosque Reges *discrimine* observando, ratione *generis*, quod in Judâ omnes à Davide duxerunt, ratione *tituli* quo Regnum habuerunt, ratione *cultûs* sacri, ac *durationis* utriusque Imperii.

Difficultates Chronolog.

Porrò in hac omni Historiâ libris *Regum* & *Paralipom.* descriptâ, antilogiæ apparentes non paucæ, quoad annos *Regum*, Periodos *Regiorum*, *Locorum* nomina & similia. In specie, Chronologiâ annorum regum Judæ & Israëlis nihil perplexius, conciliatione nihil difficilius, & si usquam in Textu sacro dantur ἀπορίαι, hîc sanè dantur. Undè alii Hebræos Codices corruptionis accusare; alii audaciùs restituere; alii, quos inter Beroaldus noster, opus *divino afflatu*, ut expediantur difficultates, maximè in annis *Baasæ* cum Asæ illis collatis, sic in annis *Ioramí* Judæ, in illis *Achaziæ* ad regnum admoti &c. De quibus alibi prolixior est dissertandi locus. Nos singula modò indigitamus, in ipsâ Regum historicâ serie. Conciliandi autem ratio potissimum quadruplex. 1. Si anni inchoati & currentes pro completis habeantur, aut etiam, in annorum numero, planè non censeantur anni illi inchoati. 2. Si Filii statuantur regnasse vivis quandoque Patribus, socio imperio. 3. Si varia annorum initia distinguantur, ut à mense Nisan, aut mense Tisri, quorum ille primus sacer, hic civilis. 4. Si quandoque intelligantur anni non Regum quidem, sed stantis Regni, ut in exemplo *Asæ* indicatur, vel regni pacati, à factione liberi, ut in *Omri*.

Roboamus.

1. *Roboamus* ex bono malus & Idololatra, regnat annos XVII. admotus regno anno ætatis XLI. 1 *Chron.* XII. 13. Sub hoc *Bellum* Ægyptiacum, motum per *Sisac*, 2 *Chron.* XII. Σούσακιμ Josepho *Lib.* VIII. C. IV. Σουσακεὶμ τοῖς LXX. qui apud Herodotum & Historicos

ſtoricos eſt Seſoſtris, Sethoſis, Sethos, &c. Ità Joſephus, Africanus, Euſebius.

Propheta ſub hoc Scemaja, vel Semia, de quo 1 *Reg.* XII. 22. *Iſraëlis* Rex Hieroboam I de quo ſupra. Metropolis regni *Thirza*, in tribu Manaſſis, antè Samariam conditam.

Abia. II. *Abia* filius Roboami, deſignatus à Patre, Rex impius, regnat annos III. incompletos, 2 *Chron.* XIII. 2. Sub hoc *bellum* cum Jeroboamo, cæſis *quingentis millibus*, quâ victoriâ nulla inſignior. 1 *Reg.* XV. 2 *Chron.* XIII. Joſephi *Antiq. L.* VIII. C. V.

Propheta fuit *Ieddo*, *Iddo*, 2 *Chron.* XII. 15. à quo res Roboami conſcriptæ. Iſraëlis Rex idem Hieroboam, cui anni regni XXII. tribuuntur nec tamen completi, 1 *Reg.* XIV. 20. Nadabo ſucceſſore anno Patris XXII. modò inchoato, uti Aſæ Regis Judæ anno II. 1 *Reg.* XV. 25.

Aſa. III. *Aſa* Ἀσαν, in laudatis Regibus, & Reformatoribus, quanquàm non amotis excelſis niſi tardè. Regnavit annos XLI. 1 *Reg.* XV. XVI. inde à XXI. Jeroboami, & à Regno Judæ labente etiam XX. Sub hoc *bellum* defenſivum Æthiopicum, vel Arabicum, Joſephi *L.* VIII. C. VI. 2 *Chron.* XIV. XV. Bellum cum Baaſa, Rege Iſraëlis, qui regnum adiit III. Aſæ. 1 *Reg.* VI. 23. ut Nadabo Baaſæ deceſſori nonniſi annum tribuas, quo ſolus regnaverit.

At difficultas maxima, undè 2 *Chron.* XVI. 1. idem Baaſa dicatur regnum Judæ infeſtaſſe, anno Aſæ currente XXXVI. qui ipſe mortuus anno Aſæ XXVI. Poſt quàm regnaſſet annos XXIII. completos, ſeu XXIV. inchoatos. Communis ſolutio eſt, annum XXXVI. deſignari, non Aſæ ipſius, ſed regni Judæ, inde à diviſione, Petavio quoque probata.

Prophetæ tùm Azaria. Hananus, Jehu Hanani filius, de quorum miniſterio 2 *Chron.* XV. XVI. 1. *Reg.* XVI.

Iſraëlis σύγχρονοι Reges, Nadab, Baaſa, Elah, Zimri, Omri vel Amri, (anti Rege Thibni) ſub quo *Samaria* condita, & in Metropolim erecta, 1 *Reg.* XVI. Denique *Achab* profligatiſſimus Regum Iſraëlis, 1 *Reg.* XXI. 25. cum impiâ Jezabele. De his Joſephus *Lib.* VIII. C. VII. VIII. Non exiguus ſcrupulus in annis *Omri*, qui anno XXXI. Aſæ regnum adiiſſe dicitur, regnaſſeque annos XII. 1 *Reg.* XVI. 23. Quum tamen ſucceſſerit ille *Zimri* Regi ſublato anno Aſæ XXVII. 1 *Reg.* XVI. 10. 15. & indè putentur anni XII. regni. Sed

æmulum

æmulum habuisse censendus est *Thibni*, in primo regni quadriennio, quo sublato anno XXXI. Asa, solus regnum administravit.

IV. *Iosaphat*, Rex optimus, Reformator insignis, melior Patre, regnat annos XXV. ab anno IV. Achabi completo. De hoc 1 *Reg.* XXII. 2 *Chron.* XVII. & seq. Filium Joram se adhuc vivo assumpsit in consortium regni, ut mox observamus. *Iosaphat.*

Sub hoc *bellum* sociale cum Achabo, iniquo fœdere, 1 *Reg.* XXII. ut & altero cum Achaziâ, 2 *Chron.* XX. 35. 1 *Reg.* XXII. 50. Defensivum verò bellum adversùs Moabitas, Ammonitas, Idumæos, Syros, 2 *Chron*, XX. devictis hostibus ad vallem quæ hinc Josaphati, *Joël.* III. 2.

Prophetæ sub hujus regno, Micha à Scriptore is Sacro diversus, Iehu. Iahaziel, Eliezer, 1 *Reg.* XXII. 2 *Chron.* XIX. XX. In Israële, Elias Thesbites, Micha, Elizæus.

Israëlis Reges Achab, Achaziah, Ioram, sub quo Samaria miserè obsessa, miraculo liberata, 2 *Reg.* VI. VII. & apud Josephum *Lib.* IX. C. II.

Prophetiis, factis, miraculis excellunt sub his *Elias*, & *Elizeus*, Ἐλισσαῖος, inde à 1 *Reg.* XVII. ad 2 *Reg.* XIII.

V. *Joram*, consors Regni paterni annos III. minimùm, regnat annos VIII. quicquid alii addant annos XX. inglorios, quibus scil. Achazia filius veriùs regnaverit, solus hic demùm regnaturus anno ætatis XLII. ob difficultatem quæ est 2 *Chron.* XXII. 2. collato cum 2 *Reg.* VIII. 26. Et hic quidem fuit Rex malus, corruptus ab Athaliâ conjuge, Achabi filiâ, 2 *Chron.* XXI. XXII. *Ioram.*

Sub hoc defectio Edomitarum à Judâ, excusso jugo servitutis, cui indè à Davide fuerant obnoxii, 2 *Reg.* VIII. 20.

Prophetæ iidem, & memorabilis *Eliæ* ad Joramum Epistola, 2 *Chron.* XXI. antè sanè scripta, sed tradita demùm post raptum miraculosum 2 *Reg.* II.

Israëlis Reg σύγχρον & & cognominis Ioram, de quo modò. Persequitur omnia Josephus *Lib.* IX. C. II. III. IV.

Insuperabilis videtur difficultas in conciliandis annis regum συγχρόνων Josaphati, Jorami Judæ, Achaci, hujusque filii Jorami Israëlis. Nam uno loco, 1 *Reg.* XXII. 41. Josaphat regnat ab anno 4. Achabi impleto, annos 25. Sublatus ergò Achab, (cui anni XXII. tribuuntur,) Josaphati 17. annis 8. antè mortem Josaphati, &

ti, & successionem Jorami Judæ. Altero loco, 2 *Reg.* I. 17. Joram filius Achabi, biennio ab hujus morte, medio Achaziâ, cœpisse dicitur anno 2 Jorami Judæ, vivo tamen adhuc Josaphato, cujus tùm annus labebatur 20. Tertio loco, 2 *Reg.* III. 1. idem Joram, Achabi filius, cœpit regnare anno Josaphati expirante 18. Quarto loco, 2 *Reg.* VIII. 16. Joram Judæ regni habenas capessivit anno V. Jorami Israëlis, huic jam posterior, qui tamen Joram Judæ præponitur Filio Achabi, 2 *Reg.* I. 17. Porrò *quintus* Jorami Israëlis, coincidit cum Josaphati anno 22. Nec felicior conciliandi ratio, quàm si Joramo Judæ tria regnandi principia tribuantur, duo tanquam Proregi assumpro, vivo Patre, anno Josaphati XVII. tum XXII. tertium Patre sublato.

Achazia. VI. *Achazia*, qui & Azaria, Johahaz, Regnum adiit solus anno Jorami Israëlis 12. incipiente, 2 *Reg.* VIII. 25. vel ejusdem anno *undecimo* expirante 2 *Reg.* IX. 29. Rex impius, regnat annum 1. ab ætatis anno XXII. ut est 2 *Reg.* VIII. 26. sed molestâ conciliatione, & variâ simul, cum loco 2 *Chron.* XXII. 2. ubi regnare cœpisse anno ætatis XLII. Mendum suspicantur Mercerus, Grotius, Capellus, Petavius, Usserius &c.

Sub hoc bellum in Syros, iniquo Achaziæ cum Joramo fœdere, 2 *Chron.* XXII. 5. utroque mox per Jehu sublato, Josephi *Libro* IX. C. V. ex 2 *Reg.* IX. 24. 27. 2 *Chron.* XXII. 9. Ubi difficultas ratione loci necis Achaziæ, qui in Libro Regum est Megiddo, & in Chronicis Samaria. *Israelis* Rex idem qui antè Joram.

Athalia. VII. *Athalia* fœmina, (Γοθολία) usurpatrix Regni, mater Achaziæ antecessoris, crudelis, Idololatra, regnat annos VI. 2 *Reg.* XI. 2 *Chron.* XXIV. subducto ejus furori Joaso nepote, apud Josephum *Antiq. L.* IX. C. VII.

Rex *Israelis* contemporaneus fuit *Iehu*, unctus divinitùs in destructionem domûs Achabi, 2 *Reg.* IX. 6. 14. Quanquàm & ipse cultor Idolorum, 2 *Reg.* X. 29. 31. hinc ad 4. generationem regnaturus, de quo Josephus, *Lib.* IX. C. VI.

Sub hoc natum institutum *Rechabitarum Jerem.* XXXV. 6. 7. authore Jonadabo filio Rechabi *Kinæi*, de genere Iethronis, undè Rechabitæ etiam *Kinæi*. Hic certè Jonadab dicitur obvius factus Jehu Regi, 2 *Reg.* X. 15. Erant Kinæi isti proselyti, peregrini in Israële; primâ origine νομάδες, ἀμαξόβιοι, vagis sedibus, qui Mosi iter per

deserta

deserta commonstrarant. Undè votum, ut suæ sortis & orginis meminissent.

VIII. *Joas* filius Achaziæ, Rex ex bono malus, talis certè à morte *Jojadæ* (Barachiæ) Pontificis, regnat annos XL. 2 *Reg.* XI. XII. XIII. 2 *Chron.* XXIII. XXIV. Hîc rursùm difficultas, primò ex 2 *Reg.* XIII. 1. ubi Joachaz filius Jehu admovetur Regno Israëlis anno Ioasi 23. Deinde ex 2 *Reg.* XIII. 10. ubi Ioas filius Joachazi succedit in Regnum Israëlis anno Joasi Iudæ 37. id est Joachazi anno 15. qui tamen regnavit annos 17. ex priore loco 2 *Reg.* XIII. 1. *Ioas.*

Bellum sub hoc Rege Syriacum, cum Hazaële Syro, prædicente Elizæo, funestum Urbi, Templo, Regi, 2 *Reg.* VIII. 11. XII. 3. & in Josepho, *Lib.* IX. C. VIII.

Hic *Zachariam*, Filium Jojadæ (*Barachiæ* apud Matthæum, affini nomine, quoad rem significatam) inter Templum & Altare holocaustorum, *in atrio* occidi jussit, 2 *Chron.* XXIV. 21. *Matth.* XXIII. 35.

Reges *Israels* coævi, Iehu & Iohachaz 2 *Reg.* XIII. vivo adhuc *Elizæo.*

IX. *Amazia*, ex bono malus, regni habenas capessivit anno Joasi Israëlis 2. quemadmodùm hic anno Joasi Judæ 39. 2 *Reg.* XIV. 1. Ac regnavit quidem Amazia annos 29. ut subjungitur 1 *Reg.* XIV. 2. Superstes Joaso Israëlis annos 15. ut est 2 *Reg.* XIV. 17. Quo fit ut Jeroboam II. filius Joasi admotus regno sit anno Amaziæ 15. ut disertè 2 *Reg.* XIV. 23. & Amazia sublatus sit, successore Azariâ, postquàm Ieroboamo regnasset annos 15. Sed difficultas redit ex 2 *Reg.* XV. 1. ubi Ieroboam tribuuntur anni 27. quum succederet Azaria in regnum Judæ. Seu jam interregnum concipiatur annorum XI. in regno Iudæ, seu Ieroboami anni XI. priores coincidant cum annis Ioasi patris, quocum regnaverit. *Amazia.*

Sub Amazia *bellum* cum Idumæis primò, tùm Joaso Israëlis Rege. Prius felix. posterius Regi & Urbi luctosum. Vide & Iosephum *Lib.* IX C. IX. X.

Prophetæ anonymi duo ad Regem divinitùs missi, 2 *Chron.* XXV. 7. 15.

Reges *Israëlis* coaevi Joas, & Jeroboam II. de quibus dictum modò.

X. *Azaria*, qui & Uzzia, Ozias, Ioramo immediatè subjunctus *Matth.* I. 8. tribus hic Regibus mediis omissis, ut τεσσαρες δεκατας *Azaria*

exurgeret, juxtà calculum *Matth.* I. 17. Omnium hic Rex feliciſſimus, regnavit ann. LII. Patris avique laudatiſſimis initiis æmulator, laudatiore ſucceſſu, niſi uſurpati ſacerdotii reum ſe peregiſſet. Quibuſdam vivo Patre admotus regno creditus, ex loco 2 *Reg.* XV. 1. aliis nonniſi poſt interregnum XI. annorum, ex locis, 2 *Reg.* XIV. 17. 2. 2 *Chron.* XXV. 25. &c.

Ut florentiora hæc fuêre tempora (in quæ incidit *Olympias* I. Græcorum, ad annum circiter XXXV. Azariæ) ſic corruptiſſimi mores in utroque Regno. Ad quos reſpiciunt cumprimis Eſaias, Hoſeas, Amos, *Prophetæ* coætanei, ad Ezechiæ ultima.

Hujus & ætatis ſunt *Prophetæ* Joël & Jonas, poſterior utique, ex 2 *Reg.* XIV. 25. *Jon.* I. 1. & ex Joſepho *Lib.* IX. C. XI.

Iſraëlis Reges Jeroboam II. & poſt interregnum annorum ferè XII. Azariæ anno 38. Zacharias, qui ultimus ex poſteris Jehu, 2 *Reg.* XV. 8. 10. 12. hinc Schallum, Menachem, Pekahia & Pekach.

Regnante Menachem, *Phul* Rex Aſſyrius veroſimiliter Ninivitarum Rex ille, de quo in Hiſtoriâ Jonæ, minùs rectè aut Belochus, aut pater Sardanapali, Iſraëlis regnum primus invadit, pretio redimendum, 2 *Reg.* XV. 19. Hinc non neſcius veri Dei, quem Iſraelitæ adorabant. Succeſſit *Tiglat-Phul-Aſſar* divinitùs quoque excitatus, à quo Syriæ regnum, dein regio trans-Jordanica, & ſuperior Galilæa, occupatæ 1 *Chron.* V. 26. Undè initium tranſlationis Tribuum.

Jotham. XI. *Jotham*, Rex bonus, & felix, quanquàm peſſimis temporibus, populo ſacrificante in Excelſis, ex Hiſtoriâ, & ex querelis Prophetarum Eſaiæ & Michæ. De hoc Rege 2 *Reg.* XV. 2 *Chron.* XXVII. & Joſephi *Libro.* IX. C. XI. XII. Regnavit annos XVI. incipiens à 2 Pekachi 2 *Reg.* XV. 32.

Sub hoc *Trans-Jordanica* & *Galilæa* in Aſſyrii Tiglat-Phul-Aſſaris, poteſtatem redacta, ac Tribus III. deportatæ, Rege *Iſraëlis* Pekach, 1 *Chron.* V. 26. 2 *Reg.* XV. XVI.

Prophetæ Eſaias, Hoſeas, Micha, ipſismet in vaticiniis de ſe teſtibus.

Hujus temporibus incipiunt Æra *Urbis Cond.* & illa *Nabon-Aſſaris*, qui Berodach Baladan 2 *Reg.* XX. 12. Babylonis conditor. Quibus de Æris traditum ſuprà, in Iſagoge Chronologicâ.

Achaz. XII. *Achaz*, Rex impius, nec fortunatior, regnat annos XVI. 2 *Reg.*

2 *Reg.* XVI. 2 *Chron.* XXVIII. inde à Pekachi anno XVII. desinente.

Sub hoc *bellum* per Rezinem (Ἀεζίωνα Josepho *Lib.* IX. C. XII.) & Pekachum *Syriæ* & *Israëlis* Reges illatum Judæ, & quidem infestum, Hierosolymâ etiam ab utrisque obsessâ, Deo tamen Achazum erigente, in suorum gratiam, ac signo gemino, *futuro* in Immanuële, & *præsente* in Schear-Jaschubo, condicente liberationem, *Esai.* VII. VIII.

Confidit in Assur, *Esai.* LVII. 9. 2. *Reg.* XVI. 10. cui ut placeret altare Damascenum consecrat, post & Templum spoliat, claudit, 2 *Reg.* XVI. 2 *Chron.* XXVIII. & Josephi *Libro* IX. C. XII. XIII. Achazi anno 4. cœpit regnare Hoseas Israëlis, Pekachi autem à se interfecti anno 20. Sed & coepit hic anno 20. Jothami Judæ, 2 *Reg.* XV. 30. id est ex quo Jotham, regnare cœperat, cui nonnisi 16. anni tribuuntur. Alibi dicitur cœpisse Hoseas Achazi anno 12. 2 *Reg.* XVII. 1. scil. regno tùm placidè administrato.

XIII. *Ezechias*, Rex optimus, pius, felix, Ecclesiæ Reformator, admotus regno vivo adhuc patre, anno hujus ultimo, Hoseæ *tertio* desinente scil. indè à XII. Achazi, 2 *Reg.* XVIII. 1. 2. Annos tum natus Ezechias 20. genitus adeò patri Achazo *undecim* tantum annos adulto, aliis interregnum hariolatis. Regnavit annos XXIX. De hoc 2 *Reg.* XVIII. XIX. XX. 2 *Chron.* XXIX. & sequentib. & apud Josephum ad *Caput.* IV. *Libri* X. Solemnissimum Pascha sub Ezechiâ, post longam intermissionem, quod Bucholzero aliisque creditum medium inter primum Mosaïcum, & ultimum Christi, 2 *Chron.* XXX. Hujus anno VI. transportatæ, per Salmanassarem Assyrium, Tribus reliquæ *Israëlis*, *Hoseâ* rege postremo; ut infrà. *Ezechias.*

Sub hoc bellum offensivum cum devictis Philistæis, 2 *Reg.* XVIII. tùm defensivum *Assyriacum*, per Sennacheribum, hujusque clades miraculosa 185000. 2 *Reg.* XIX. 35. Nequicquàm ab Ægyptiis expectante auxilium Populo, quò respicit Esaias, *Cap.* XXX. XXXI.

Prophetæ, Esaias qui de Ezechiâ non pauca, Hoseas, Micha, Nahum solaturus Israëlem contrà Niniven & Assyrios, *Nah.* I. 1. &c.

XIV. *Manasses*, ex omnium profligatissimo Rege tandem pœnitens, & Reformator, regnat annos LV. inclusis annis captivitatis suæ Babylonicæ, 2 *Reg.* XXI. 2 *Chron.* XXXIII. & Josepho *Lib.* X. *Manasses.*

C. IV. Sub impio hoc rege, profanato Templo, videtur sive amissum, sive studio reconditum Mosis *αὐτόγραφον*, repertum tandem in loculo quodam, sub Iosiæ Rege 2 *Chron.* XXXIV. 14.

Prophetæ tùm memorantur anonymi 2 *Reg.* XXI. 10. & secundùm Hebræos Esaias serrâ dissectus, & quoque Habakuk, in Babylonios, ut Nahum in Assyrios, vaticinatus.

Amon. XV. *Amon* Rex pessimus, regnat annos II. 2 *Chron.* XXXIII. 2 *Reg.* XXI. Malè Eusebius in Chron. signat annos XII. provocans ad authoritatem Versionis Alexandrinæ *τῶν ō*, quæ habuit annos *ζβ* pro *βζ*. Sic & Nicephorus Constantinopol. in Chronologiâ; secùs Hebræi Codices, & Editio quæ *Κοινὴ* dicta.

Iosias. XVI. *Josias*, Rex pietate & virtutibus, ac rebus pro Ecclesiâ gestis, admirandus, regnant ab anno ætatis 8. ad 39. 2 *Reg.* XXII. XXIII. 2 *Chron.* XXXIV. &c. De eo vaticinium, etiam nomine expresso, sub initium schismatis Hieroboamici, 1 *Reg.* XIII 2. Hujus omnis Historia ex Textu Sacro obvia est. Regnavit annos XXXI. malè Suplicius Severus nonnisi annos XX I. *Lib.* I. *Hist.*

Post Josiam gratis quidam interregnum fingunt, quum continuatio regni in Joachazo & Eliakim, successoribus, intelligatur vel ex calculo Jeremiæ, *Cap.* XXV. 1. 3.

Bello infelix illato Pharaoni Necho, de quo & Josephus, *Lib.* X. *Cap.* VI. Ab hujus quoque morte animam agere Hebræorum Resp. cœpit.

Prophetæ Jeremias, indè ab anno Josiæ XIII. & Zephanias, ut ipsi testantur, *Jer.* I. *Zeph.* I. Sed & Hulda prophetissa, 2 *Reg.* XXII. 14.

Ioachaz. XVII. *Ioachaz*, qui & Johanan, Sallum, Rex malus, trium mensium gavisurus regno, in Ægyptum abducendus, 2 *Reg.* XXIII. 2 *Chron.* XXXVI. *Ierem.* XXII. 11. Ut Religio sic Respublica sub hoc ruere cœpit, omnibus sensim collabentibus.

Iehojakim. XVIII. *Jehojakim*, vel Eliakim fratri datus successor, Rex impius, regnat annos circiter XI. nec tamen exactos: Tandem tributarius Nebucadnezari; 2 *Reg.* XXIV. & Josephi *Libro* IX. C. VII. Hinc initium sub eo Captivitatis Babyl.

Prophetæ Jeremias, & Urias alter, *Ier.* XXVI. occidendus hic ob infesta Urbi vaticinia.

XIX. *Jo-*

XIX. *Jojachimus* vel Jechonias per ἐξοχὴν, haud multo melior, trium menſium Rex mox deportandus, & captivus per annos 37. 2 *Reg.* XXIV. XXV. De deportatione infrà. *Jechonias.*

XX. *Mattania* omnium poſtremus, qui & Zedekia, Rex malus, regnat annos totos XI. 2 *Reg.* XXIV. XXV. *Ier.* 1. 3. Joſepho *Lib.* X. C. X. Ex ſuperiori calculo, anniſque ſingulorum Regum, colliguntur anni, indè à Roboamo, ad excidium Templi, CCCXCIII. Ità tamen ut de hac ſummâ nonnihil ſit detrahendum, ut annos Chronologicos habeamus, quomodo CCCXC. cenſebantur ſuprà in Canonibus Chronolog. uſque ad *obſidionem* Urbis ſub Zedekiâ. *Zedekias.*

De his ex profeſſo Commentatores, & Chronologi inſigniores, Torniellus, Salianus, Scaliger, Harvillæus, Petavius, Capellus uterque, Calviſius, Uſſerius, Baillius, &c. & Catallactici haud pauci Scriptores, ac Parens noſter in *Duo Euang.* Joh. Buxtorfius in *Anti-Criticis* adverſus Lud. Capellum, alii.

III. *Corruptio Religionis in ipſo Judæ Regno. Reformationes inſigniores.*

I. Ut incepit Judæ corruptio ſub Roboamo, poſt laudabile *triennium*, ſic ἀκμὴ ejuſdem fuit cumprimis ſub Athaliâ, Achazo, Manaſſe, & Amone, Regibus. Hîc Religio penitùs collapſa, populus ſeductus, Templum ſpoliatum, clauſum, Arca ipſa loco ſuo mota, ex 2 *Chron.* XXXV. 3. Sacra contaminata, Prophetæ malè habiti, Gentium Idola culta, ut Baal, Molech, Aſtaroth, Baalzebub, &c. His ſtatuæ, Luci, Excelſa, Altaria, Templa dicata, ſanguine etiam humano libatum, victa denique jacuit pietas, atque erupit *vena pejoris in ævum omne nefas.* *Corruptionis initium & ἀκμή.*

II. Reformatio verò ſuo tempore inſtituta fuit, tùm impulſu *Prophetarum*, qui nunquàm defuerunt; tùm authoritate optimorum *Principum*, in quibus *tres* præ cæteris excelluére, Joſaphatus, Ezechias, & Joſis, ſinguli tamen notati ſuis nævis. Duos tantùm ex iis recenſet Siracides, *Eccleſiaſt. Cap.* XLIX. 5. omiſſo Joſaphato. *Tres Reges Reformatores.*

Modus reformationis præ primis fuit, tùm in deſtructione Idolorum, Excelſorum, quæ identidem Succeſſores, ut Manaſſes, Amon, inſtaurabant; tùm in ſummotione reliquiarum omnium Ididolatrici cultûs; tùm in repurgatione Templi, & Ordinis omnis

ſacri; tùm revocatione Feſtorum, maximè ſolemni *Paſchatis* illo ſub Ezechiâ 2 *Chron.* XXX. 2. & ſub Joſiâ, 2 *Chron.* XXXV. 18. vel antè intermiſſi, vel profano ritu celebrati. Adde renovationem Fœderis cum Deo, adacto in ſacramentum populo, & prælecto Moſis autographo, 2 *Reg.* XXIII. 2. 2 *Chron.* XXXIV. 30. 31. tum pietatem ipſo Regum exemplo accendendam, ad poſtliminio quaſi revocandam. Reliquiæ tamen prioris impietatis plurimæ, ex querelis paſſim Eſaiæ, Jeremiæ, Ezechielis.

Calamitates poſt Joſiam.

III. Tribus iſtis eximiis Reformatoribus impii fuêre Filii & Succeſſores, per quos iterùm omnia collapſa. A *Joſiæ* autem exceſſu nulla ampliùs inſtauratio fuit, ſenſimque ad interitum vergere Politia & Eccleſia, & adparere ſervitutis auſpicia, ſtatim in *Joachazo*, in Ægyptum abducto, ac depoſito à Pharaone Neco, 2 *Chron.* XXXVI. Ac prædixit temporum calamitatem Jeremias vates.

IV. *Prophetæ hac Periodo inſignes. Libri Prophetici.*

Prophetarum munus.

I. Præter *Sacerdotes* qui ordinariè ſacra in Templo peragerent, excitavit Deus quoque *Prophetas*, qui ſtante Regno utroque, tùm ordinariè in Scholis traderent verum Dei cultum *filiis Prophetarum*, tùm extraordinariè in Aulis, Urbibus, Regno, Eccleſiâ, Prophetico munere fungerentur.

II. Fuêre autem alii qui *ore* tantummodò, alii qui etiam *ſcripto* Eccleſiam docuerunt: Alii in Regno *Judæ*, alii in Regno *Iſraëlis*, alii in *utroque*: Alii nominatim expreſſi, alii autem anonymi, ut in ſuperiori Regum ſerie videre eſt: Quin & *Prophetiſſæ* foeminæ, in quibus Hulda, vel Ghulda, Joſiæ tempore 2 *Reg.* X. 11. 15. &c.

Videturque omninò *Regum hiſtoria* Canonica ex iſtorum Adverſariis & Commentariis contexta, innuente & Joſepho contrà *Appion. Lib.* 1. Sed & colligitur haud obſcurè ex Libris *Paralipomen.* ubi de rebus Davidis, Salomonis, Roboami, Joſaphati, 1 *Chron.* XXIX. 30. 2 *Chron.* IX. XII. XX. &c. Hinc Libri *Regum*, ut *Samuelis* illi, inſcripti Hebræis titulo Prophetarum *priorum.*

III. Prophetarum *poſteriorum* Libri, ſeu Majorum, ſeu Minorum, utique non digeſti ſunt ordine temporis quo ſcripſerunt aut prophetarunt. Nec de ſerie ſatis inter Hebræos aut Doctos convenit,

venit, quorum illi variam eam instituunt, ubi de *Cabbala* suæ successione, in *Juchasin*, *Tzemach*, &c.

Antiquissimus multis creditus *Jonas*, σύγχρονος & Ieroboamo II. & Amaziæ, 2 *Reg.* XIV. 25. Nec is tamen filius ille viduæ Sareptanæ, de quo 2 *Reg.* XVII. 22. ut tradebant, Hieronymi jam ætate, Hebræi. *Prophetarum series.*

Contemporaneus creditus *Ioël*, in Seder-Olam quidem recentior, nunnullis antiquior, ac prænuncius famis illius quæ 2 *Reg.* VIII. 1. 2. Joramo Rege Israëlis.

Amos, *Hoseas*, *Esaias*, *Micha* certæ ætatis, vel ex Librorum exordio, quæ se protendit à temporibus Ieroboami II. & Uzziæ Regum, ad Ezechiæ ultima, deportatis jam X. Tribubus. Prophetandi occasionem tempora suggesserunt. De Michâ quoque *Jerem.* XXVI. 18. De *Esaiâ* Hebræi & Patres incerta nonnulla, v. gr. Prophetasse etiam sub Manasse, Esaiæ hunc generum fuisse, ferrâ sub hoc Rege prophetam eundem dissectum &c.

Nahum anterior, ut videtur, captivitate x. Tribuum, ex *Cap.* I. 13. ubi Sennacheribi interitum prænunciat. Aliis posterior, ut in Seder-Olam.

Habakuk probabiliter sub Iosiâ, prænuncius instantis Captivitatis, Babylonicæ, *Hab.* 1. 5. &c. Seder-Olam sub Manasse ponit Hebræis filius Scunamitidis, ex voce Hebræâ חבקוק quæ est 2 *Reg.* IV. 16.

Zephonias vel *Zephanias*, ejusdem ætatis, *Zoph.* I. 1. gravitùm Judæ & Hierosolymis vaticinio. Sed & liberationem ex Captivitate prædixit, ac vocationem Gentium. Abavus illi *Ezechias*.

Ieremias huic quoque σύγχρονος, *Ier.* I. 1. diutissimè vaticinatus, antè & post Captivitatem, in Judæâ, in Ægypto, incerto termino vaticiniorum. Vetus est de Platone Fabula, de quâ & Augustinus, ex Ambrosio, *Libro* II. de Doctr. Chr. C. XXVIII.

Obadias, in Edomitas gravis, planè ætatis incertæ, Hebræis idem qui Hobadia 2 *Reg.* XVIII. 3. 4. in diebus Achabi, à similitudine nominis.

IV. *Falsi* Prophetæ in Regno utroque innumeri, in quos passim invecti Viri Dei, Esaias, Hoseas, Micha, Zephanias, Ieremias, & Historia S. 1 *Reg.* XVIII. XXII. &c. Postea quoque Ezechiel, ac Nehemias, C. VI. 14. *Falsi Prophetæ.*

Boni

Boni tamen quandòque etiam Prophetæ orti ex tractu *Galilææ*, quicquid Pharizæi negarent *Ioh.* VII. 52.

V. *Finis Regni Israëlitici, & Deportatio Tribuum Assyriaca.*

Hujus observari debent,

Circumstantia Deportationis.

I. *Antecedaneum* proximum, deportatio tribuum trans-Iordanicarum, & tribûs Nephtali, sub Pekacho, 2 *Reg.* XV 29. 1 *Chron.* v. 26. secundùm Magistros annis XVIII. antè reliquas tribus. Authores Phul & Tiglath-Phul-Assar Assyrii.

II. *Tempus* ultimæ deportationis, anno VI. Ezechiæ, IX. Hoseæ Israëlis, de quo testimonium extat 2 *Reg.* XVII. 2.

III. *Causa* suprema, judicium Dei pridèm inde ab Hieroboamo denunciatum 1 *Reg.* XIV. 15. & impietas Israëlis, nequicquàm Ægyptiorum opem implorantis, 2 *Reg.* XVIII. 4.

IV. *Author*, Salmanassar Rex Assyriorum, à quo Samaria tandem expugnata. Hic est Magistris idem cum Sennacheribo, sed malè.

Ex Israëlitis qui liberati.

V. *Loca* transportationis immediatæ, ultrà Euphratem, in montanis Mediæ seu *Hara*, versùs *Gozan* fluvium, ac *Chabor*, qui cum *Chebar* confundi non debet, qualis & Euphrates dicitur, *Ezech.* I. 1. Hinc in remotissimos Orientis tractus dispergendi, plurimis & in Ægyptum atque Africam profugis, 2 *Reg.* XVIII. 11. Vide & Josephum *Lib.* IX. C. XIV. Miræ hîc Fabulæ Iudæorum, de fluvio Sambathione vel Sabbathico, de regione פריטי יואן Preti-Iohannis, de Israëliticis hodieque regnis, &c. Sed plura de his in Introductione ad Geographiam S.

VI. *Duratio* servitutis, perpetua illa, saltem indefinita, secùs ac fuit Captivitas duarum Tribuum. Quanquàm tamen certum plurimos ex Israëlitis reduces factos esse in Judæam, simul cum reductione duarum Tribuum ex Captivitate Babylonicâ, *Jerem.* I. 4. *Esai.* XI. 12. Certum quoque reliquias quasdam Israëlitarum ab Assyriis permissas esse manere intrà Pariæ fines, permixtas profanis Gentibus habitatione, cultu. Certum denique sub adventum Messiæ, spiritualis illis liberationis lucem affulsisse, *Esai* IX. 1. 2. *Matth.* IV. 15. 16. multis ex Tribubus τῆς διασπορᾶς, & perditis ovibus Israëlis, ad fidem Christi conversis.

VI. *Sama-*

VI. *Samaritanismi origo, primordia. Hellenismi initia. Græcorum & Romanorum sacra.*

Samaritanismi ratio, & occasio.

1. Suffectis in terrâ Israëlis, in captivorum locum, novis ex Syriâ, Assyriâ, Babyloniâ, Persiâ, &c. colonis, nova ibi sacra, nova Religio ex commixtione sacrorum & profanorum rituum, exorta, *Samaritanismi* nomine, & Gens nova *Samaritana*, 2 *Reg.* XVII. 24. & seq. Ratio *nominis* â loco, in quo hic cultus primùm natus; *occasio* ex immissis leonibus in novos Idololatras; *progressus*, in multiplicatis sacerdotibus, & excelsis, donec abirent Samaritani in Judæorum æmulos, & in Sectas varias, hæc, inquam, cùm ex dicto Capite constant, tùm ex Josepho, in fine *Libri* IX. & ex Epiphanio, *Panar. Lib.* I. &c.

Quod verò de immissis *leonibus* Scriptura, frequentissimis in Judææ ac Syriæ montibus, id Josephus λοιμὸν *pestem* reddit, dicto loco, λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν.

Cuthæi unde?

Dicta aliàs hæc gens Samaritanorum *Chutæa*, χυθαῖοι, translata nempè ex parte מכותא *de Cuthâ*, ἐκ τῆς χυθῆς καλυμένης χώρας. Josephus in Persidè locat, alii in Arabiâ, quæ gens veriùs ex Trans-Tigritanâ regione, ubi *Chus*, *Chusestan*, *Cossæi*, Mediæ & Assyriæ ad Austrum. Gens colore fœda, Judæis abjecta, hinc vile his *Cuthæorum* nomen.

Hellenismus.

11. Currente hac Epochâ florere quoque incepit *Hellenismus*, seu Theologia Græcorum, anticipante nimis Epiphanio, quond hujus natales.

Poëta Græci.

Clari jam tùm vetustissimi Græcorum *Poëtæ*, Homerus, Hesiodus, Orpheus, Linus, Musæus, Eumolpus, Stesichorus, Simonides, Alcæus, Sappho fœmina, &c. ætate singulorum haud ità certâ.

Philosophi.

In *Philosophis*, circà finem hujus Epochæ, clari jam VII. Græciæ Sapientes, & contemporanei ferè Anacharsis, Pherecides, Pythagoras Samius, Ezechieli hic contemporaneus, imò familiaris creditus.

Legislatores.

In *Legislatoribus* ad eandem refertur sanè Lycurgus Lacedæmoniorum, etiam Draco & Solon Athenienſium, ac ferè Zaleucus Locrensium, Charondas Catinensium inclyti Legislatores, quibus & divini honores habiti. De quibus Historia Exotica.

Origo Helleniſmi.

Fluxit autem Græcorum Theologia ſucceſſivâ origine ab *Ægyptiis*, *Chaldæis*, *Phœnicibus*, vel Herodoto, Diodoro, aliiſque teſtibus: Sed & teſte Theologiâ illâ ipſâ, ſeu jam *Fabuloſâ*, ſeu *Naturali*, ſeu etiam *Civili*, de quibus in Veteribus Clemens Alex. Euſebius, Epiphanius, Auguſtinus. Quamvis primos ſe omnis ſapientiæ authores ac inventores Græci falsò jactitarent.

Athenienſ. ſuperſtitio.

Omnium maximè ad ſuperſtitionem nati *Athenienſes*, vulgò Θεῶν πρόσπατα, *Deorum vindices*, hinc ſeveriſſimi indices Anaxagoræ, Diagoræ, Protagoræ, Socratis ob ſpretam ſuperſtitionem. Hujus adhuc veſtigia ætate Pauli, *Act.* XVII. 16. ne Θεὸν ἄγνωσον, (de quo & Pauſanias, Lucianus, alii) prætermiſſurâ in cultu ſuo Gente *Act.* XVII. 16. 23.

Secta in Philoſophis Græcis exortæ, nondùm hujus Periodi ſunt vel Epochæ.

Theologia Romanorum.

III. Spectat huc quoque origio Theologiæ *Romanorum*, authore Numâ Pompilio Ezechiæ Regi coævo. Hæc à Terentio Varrone pridem deſcripta, tùm ab Halicarnaſſæo, Livio, Plutarcho, &c. & ex his in pluribus ab Auguſtino, Libris de *Civ. Dei.*

Conſtitit eadem initio cumprimis in *Haruſpicum* & *Augurum* diſciplinâ, quæ Hetruſca, à Gente illus cultrice, appellata eſt. Undè nihil agere vetuſtiſſimi Romanorum, domi foriſque, in pace, in bello, in conſiliis, expeditionibus, fœderibus, niſi conſultis primùm *auguriis*, avium volatu & cantu, quarum aliæ auſpicatæ, aliæ infauſtæ; item *haruſpiciis*, *extiſpiciis*, ante in & poſt hoſtiarum ſacrificia, unde illis de Deorum voluntate judicium fuit. Quâ & ſuperſtitione fuiſſe Julianum Apoſtatam refert Ammianus Marcellinus.

Inſtituta Moſaicis congrua.

Sed & indubium habuiſſe uti Græcorum, ſic quoque Romanorum priſca inſtituta, haud pauca quæ cum Moſaicâ diſciplinâ congruerent circè Dies feſtos, Imagines, Pollutiones, Lotiones, Adminiſtros ſacrorum, Ritus ſacrificiorum, Oblationum, Fœderum, Aſylorum, &c. Ut leges Civiles taceam contrà Inceſtus, Adulteria, Homicidia, Furta, Plagia, falſa teſtimonia, id genus flagitia; ità circà Succeſſiones, Terminos poſſeſſionum &c. de quibus J. Conſulti ad Collationem Moſaicarum & Romanarum Legum.

Dii Romanorum infimi.

Crevit valdè ſuperſtitio cum incremento Imperii. Hinc Dii *primi*, *ſecundi*, *tertii* ordinis; Dii Conſentes vel ſelecti, & Indigetes;;

getes; Dii qui præessent Tempori, Loco, Generationi, Ætatibus hominum, Morbis, Funeri, Sensibus, Actionibus, Passionibus, Disciplinis, Oeconomiæ, Politiæ, Agris. Adhæc Dii Peregrini, Statuæ, Simulachra, sine fine. Ut omnium Gentium Numina Romani colerent, sapientioribus in *Unum summum* erectis. De quibus præ cæteris nuper Gerh. J. Vossius, Eduardus Herbertus, Alex. Ross, & si qui alii.

Atque ex hac Deorum multitudine factum est, ut sævierint Romani in Christianam Religionem, quæ πολυθεΐαν funditùs aboleret, habitam illis Imperii sui firmamentum.

EPOCHA SEPTIMA

A Captivitate Babylonicâ ad finem ejusdem.

I. *Captivitatis Babylonicæ tres gradus. Initium* LXX. *septimanarum unde?*

I. Hujus referuntur in Historiâ S. *tres* potissimùm gradus, aliis *quatuor* numerantibus, de quibus Josephus *Lib.* X. *Cap.* VII. & seq.

1. *Prima* transmigratio facta sub Jehojakimo Rege Judæ, (dicitur Ιεχονίας *Matth.* I. 11.) qui anno Regni IV. inchoato, Nebucadnezaris primo, factus est hujus tributarius, *Ier.* XXV. 1. *Dan.* I. 1. devicto antè per Babylonium Pharaone Ægyptio, *Ier.* XLVI. 2. 2 *Reg.* XXIV. 7. Anno VIII. graviori servitutis jugo pressus est, 2 *Reg.* XXIV. 1. Anno verò XI. tribus post annis, ob rebellionem vinctus, & interfectus, multi etiam Babylonem deportati, & in iis Ezechiel puer, 2 *Chron.* XXXVI. *Jer.* LII. 28. *Josephi Lib.* X. C. VII. VIII. *Primus gradus Captivit.*

2. *Secunda*, sub Joachino vel Jechoniâ filio, anno hujus I. post trium mensium regnum, ac Nabucadnezaris VIII. ex 2 *Reg.* XXIV. 8. & seq. Josephi *Lib.* X. C. IX. *Secundus*

Transportati Rex, Mater, Optimates, Sacerdotes, Prophetæ, Artifices, alii benè multi, etiam Mardochæus, & Jehojadah Pontifex, *Ierem.* XXIX. 1. 2. 26. *Esth.* II. 6.

Tertius.

3. *Tertia* sub Zedekiâ, rebellante in Nebucadnezarem anno regni sui IX. Nebucadnezaris primi XVIII. Undè Hierosolyma tertiùm obsessa, intrà biennium capta, Templum excisum, (stetit annos non planè CCCCXXX. Josephus calculum extendit) Rex vinctus & excœcatus, unà cum subditis transportatus, relictis agrorum causâ tenuioris fortunæ hominibus, nonnullis in Ægyptum transfugis, *Jer.* XLII. 6. 7. LII. 29. 30. 2 *Chron.* XXXVI. 2 *Reg.* XXV. Josephi *Lib.* X. C. X. XI. Frustrà Ægyptii obsidionem solvere moliti, *Jerem.* XXXVII. 7.

Hic Nebucadnezar qui expeditionem suscepit, filius fuit prioris, *Joseph.* L. X. C. XI. sub finem. Prior aliàs Nabopolassar, vel Nebucadnezar pater seu primus, alter Nebucadnezar filius, etiam Magnus.

Qua tertium Captiv. exceperunt.

Quienquennio post, *Nebucadnezaris* XXIII. reliquiæ Judæorum, occiso Gedaliâ, pariter abductæ, *Jer.* LII. 30. Tùm quoque & subacta *Ægyptus* à Nebucadnezare, indè à Sin ad Syenen usque, prædicentibus vatibus, *Ezech.* XXIX. XXX. *Jer.* XLIII. XLVI. &c.

Tyrus etiam vetus, Palætyrus, nobilissimum totius Orientis emporium, eò fere è tempore, id est paulo antè Ægyptum domitam, à Babyloniis obsessa, & excisa, excidium denunciante Ezechiele, *Cap.* XXVI. Cui successit Tyrus nova, & Insularis, ab Alexandro deleta.

Ultimò vindicem Deum *Ninus* experta est, facientibus Medis, & Cyaxare quidem, juxtà Herodotum in *Clio.* Amplissimæ hujus Urbis, ad ortum Tigridis sitæ, quæ juxtà Diodorum stadiorum CCCCLXXX. prædixerant similiter fata Nahum, C. III. 8. & Sophonias, C. II. 13.

Undè initium annis LXX.

II. Ex tribus hisce Captivitatibus, à quâ initium sumant anni LXX. quibus Captivitas definita fuit, *Jerem.* XXV. XXIX. 2 *Chron.* XXXVI. *Dan.* IX. 2. controversum est.

In *primâ* constituunt hujus Epochæ caput, post Eusebium in Chron. Sulpicium, Lyranum, Petavius, Usserius, Baillius, Joh. Marshamus, &c. Id est ab anno IV. Jehojachimis Regis, & rectè, juxtà Danielem, C. IX. 2. & Ptolomæi Canonem.

In *secundâ* potior numerus Chronologorum & Interpretum, cum Josepho Scaligero. Inducti calculo Ezechielis, *Cap.* I. VIII. XX. XXXVIII. &c.

In *tertiâ*, Josephus, Clem. Alex. Veteres & plerique, & Salianus,

lianus, Pererius, Funccius, alii. Moti potissimùm excidio Urbis & Templi, ac terminaturi annos LXX. in annum II. Darii, sed malè, vel ex 2 *Chron.* XXXVI. 21. 22. *Dan.* IX. 2.

Magis errarunt inchoantes à XIII. Josiæ, apud Eusebium in *Chron.* Undè sanè cœpit vaticinari Jeremias.

II. *Status Ecclesiæ sub Captivitate Babylonicâ.*

Huc faciunt.

I. *Defectiones* Judæorum, nec omnium tamen, ad superstitiones Gentium sub Captivitate, passim Ezechiele conquesto, *Cap.* XX. XXI. XXXIII. XXXVI. Hinc summa corruptio in terrâ Captivitatis, ac mox à Captivitate, & pro defectionibus luctus, jejunium, *Esdr.* IX. *Neh.* IX. X. qualiter & *Dan.* IX. Signant ex opposito alii in terrâ Captivitatis *Judæorum Conversionem*, ut unum ex *signis temporum*. *Corruptio Iudæor.*

II. *Miracula* varia ad Ecclesiæ conservationem ac solatium, sub Nebucadnezare, Balthazare, Dario Medo, divinitùs patrata, *Dan.* II. III. IV. V. VI. Capit. Ubi sunt *quæstiones* illustres, de quibus ad Danielem Interpretes, & Eruditi passim. *Miracula.*

III. *Scholæ*, purioris Sapientiæ domicilia, vero-similiter authoritate Daniels, toti Babyloniæ, post & Mediæ præfecti; passim erectæ. *Prophetæ* etiam nonnulli conservati, Daniel, Ezechiel, Jeremias, præter Baruchum, Mardochæum, Esdram, viros alios sanctos. *Scholæ.*

IV. *Sacra Volumina* conservata, quæ periisse cum Urbis excidio, etiam apographa, ab Esdrâ restituenda, non sine miraculo, refert Pseudo-Esdras *Lib.* IV. C. XIV. somniorum venditor. Sed & crediderunt plerique Patres, & Latini in hunc diem, Traditionis vanitate nimis obviâ, vel ex Daniele, C. IX. & Josepho *Lib.* XI. C. [illegible]

S. volumina.

Periêre tamen *Autographa* cum Templi excidio, *apographis* post ab Esdrâ recensitis, ac digestis, ut doctissimi in Veteribus, & Magistris, tradunt.

V. *Conventus* Judæorum sed privati, ad preces, ad jejunia, ad lectionem Mosis & Prophetarum, ad institutionem Propheticam, ad hymnos sacros, ut colligitur passim ex Ezechiele *Cap.* VIII. I. XIV. I. XXXIII. 31. &c. ex Daniele, *Cap.* VI. 10. 11. IX. 2. 3. ex Jere- *Conventus Judæor., quales.*

Jeremiâ, *Cap.* XXIX. 7. ex Zachariâ, *Cap.* VIII. 19. ex Psalmis nonnullis, ut CII. CXXXVII. &c.

Ordo sacerdotalis.

VI. *Conservatio* in ipsâ captivitate Ordinis Sacerdotalis, Levitici, Summi Sacerdotii, Familiarum principum, &c. ut ex Esdræ & Nehemiæ historiis planum, *Esdr.* II. VIII. *Neh.* XII.

Pœna mirac.

VII. *Pœna* de superbis Regibus sumptæ, *Nebucadnezare* Magno, & *Baltasare* vel *Belsazare*, qui aliis idem cum Evilmerodacho, 2 *Reg.* XXV. 27. Communiùs ejusdem filius, tertius verò ab isto, apud Josephum, *Lib.* X. I. I. Malè omnia, ut suprà ex schemate Canonis Ptolemaici. Sub hoc imperium translatum ab *Assyriis* ad *Medos*, *Dan.* V. 29. tùm à Medis ad *Persas*, sub Cyro.

Diplomata in favorem Jud.

VIII. *Diplomata* in favorem Judæorum, & Iudaici cultûs, expressa Nebucadnezari, Dario, & Cyro Regibus. De *conversione* eorum Regum, ab Hieronymo & aliis assertâ, meritò controvertitur. Nec ulla ejuratæ Idololatriæ indicia. Mittimus *Apocrypha*.

Dubium verò hujusne Epochæ sint res *Esthera*, ut pridem Clem. Alex. Cedrenus, &c. Et nuper Marshamus, in suo Canone Chronico, cui Ahassuerus est Cyaxares Medus. De quo infrà.

III. *Prophetæ qui scripserunt hac Epochâ.*

In his superfuêre,

Jeremias.

I. *Jeremias*, continuans sua vaticinia, antè & post Urbis excidium, ac in Judæâ primum, invitis Regibus, Scribâ ejus Barucho; tùm in Ægypto, *Jer.* XLIII. & seq. *Threnos* & illi Jechoniæ Captivitas expressit, diversos à prioribus, ob Josiæ Regis excessum, de quibus 2 *Chron.* XXXV. 25.

Solatur captivos literis, vaticiniis, prædictione temporis, & utriusque liberationis, ac confundit Pseudo-Prophetas sibi adversos, *Jer.* XXVIII. XXIX. Ineptit verò Scriptor nuperus Tractatûs *Theolog. Polit.* desiderans ordinem Historicum, in scripto Prophetico. Nam modò de futuris, modò de præteritis sermo, uti Capite XXII. à Zedekiâ cui prædixit exitum, transit ad præterita in Iehojakimo, quæ narrat terrendis legatis Zedekiæ.

Daniel.

II. *Daniel*, abductus, cum sociis sub Jehojakimo, cœpto prophetandi munere ab interpretatione somniorum, Nebucadnezaris Magni anno II. ac continuato ad annum Cyri III. *Dan.* II. I. X. I.

x. 1. Magriſtri *Eunuchum* fuiſſe dicunt, ſed & Doctiſſ. Huëtius, quia ſub præpoſito Eunuchorum.

Teſtimonium illi ut Prophetæ, ὡς ἐν τῶ μεγίστων, perhibet Joſephus, *Lib.* X. C. ultimo, iterùm *Lib.* XI. C. VIII. & Ezechiel *Cap.* XXVIII. 3. & Chriſtus *Matth.* XXIV. 15. & anteriores Rege Antiocho Græci Interpretes. Ac loquuntur prædictiones, & vaticinia admiranda, de mutationibus cùm in Republicâ, tùm in Eccleſiâ, cùm antè tùm poſt Meſſiæ exhibitionem, ſub Chaldæis, Perſis, Græcis, Romanis, maximè ſub Antiocho, tùm ſub Meſſiâ.

Audacter igitur, & imperitè ſimul, Author Tractatûs *Theolog. Polit.* 1. Septem Capita priora negat eſſe Danielis, ſcil ob admixtam vaticiniis hiſtoriam, & ob Chaldaicum idioma. 2. Viſionem primam *Capite* VII. facit alterius ſcriptoris, indivulſo licet nexu conjunctam cum Viſione ſecundâ *Cap.* VIII. 3. Librum Danielis pro Hiſtorico, cum Judæis ſuis, habet, cui connectatur Liber Eſdræ, eodem ſcil Scriptore. *Aude aliquid brevibus Gyaris, ſi vis eſſe aliquis!* Quoad LXX. hebdomadum Epocham *Dan.* IX. audacior & ſupputatio nupera eſt Illuſtris Marshami, ad *Sæc.* XVIII, de quâ ſuo loco. *Author Tract. Theol. Polit. notatus.*

III. Ezechiel, Daniele in officio Prophetico nonnihil junior, ex Sacerdote Propheta, cœpit miniſterium Babylone, *Ezech.* 1. 3. beatus primâ Viſione annis V. à deportatione Jechoniæ, annis *XXX.* à ſolemni renovatione Fœderis, *Ezech.* 1. 1. 2. 2 *Reg.* XXIII. 23. ſexennio antè excidium Urbis, & Templi, de quo vaticinatus eſt. *Ezechiel.*

Ex hac inſigni Epochâ Ezechieli ſignatâ, & ex modo incipiendi familiari Hebræis, וַיְהִי *Et factum eſt in tricesimo anno*, & ex verbis *Cap.* 1. 3. *Factum fuit verbum Jehovæ ad Ezechielem*, inſulsè Author dicti Tractatûs *Theol. Polit.* colligit eſſe hunc Librum modò fragmentum, & continuationem aliquam rerum.

Prodit & peſſimum ſtudium, dùm prædictionem Ezechielis apud Joſephum, *Lib.* X. C. X. (quæ etiam extat *Ezech.* XII. 13.) Zedekiam *non viſurum Babylonem*, committit, cum illa Hieremiæ vatis, & ipſius Ezechielis, *Cap.* XVII. 20. de Zedekiâ *ducendo Babylonem*. Diſſimulavit vel neſcivit quæ addit & explicat Joſephus, initio ferè Capitis XI. oſtendens utramque fuiſſe adimpletam prædictionem.

Prædixit uti ruinam ſic inſtaurationem Templi, cum veri tùm myſtici,

mystici, magnificâ hujus descriptione à *Cap.* XI. annis XIV. à Templo priore exciso. Judæi hinc *tertium* expectant, de quo fabulæ plures Magistrorum.

Prophetavit adhuc XXVII. anno à deportatione Jechoniæ, *Ezech.* XXIX. 17.

VI. *Apocryphorum Historiarum incerta.*

Ad hæc ferè tempora referuntur historiæ, an fabulæ? eæque extrà Canonem Hebræorum, *Tobiæ*, *Judithæ*, *Baruchi*, *Susannæ*, *Beli & Draconis*, Additionum *ad Estheram*, &c. De quibus prolixè præ reliquis Joh. Raynoldus, Chamierus, Parens noster, Disputationibus de *Apocryphis*. Sed & noviſſimè de hisce Libris in *Evangelicâ Demonstratione* Dan. Huëtius, vir summus, facturus rem Christianæ rei magis utilem, si non parem Apocryphorum demonstrationem, quæ Canonicorum, esse voluisset.

Tobiæ. I. *Tobiæ* vel Tobithæ historiam ut Hebræus Canon, sic Josephus tacuit, fictæ narrationis compluribus argumentis. Incipit à deportatione Tobiæ cum Filio per Salmanassarem, *Cap.* I. 10. Et tamen meminit, ex Versione Hieron. quæ è Chaldaico facta, Templi incensi, *Cap.* XIV. 7. imò Ninives post subversæ per Nebucadnezarem, *Cap.* XIV. 16. equidem antè Tobiæ filii excessum: Longiore jam Epochâ (certè annorum haud paulo minus CXL.) quàm quæ ætatis hujus Tobiæ fuit.

Judith. II. *Judithæ* narratio, de insigni liberatione Populi Dei ab Assyriorum manu, anno Regis Nebucadnezaris XVIII. &c. & Josephi ac Hebræorum veterum silentio, & anachronismis, & fictis Regibus, & multis indiciis aliis fabulosa, frustrà torsit Eruditos, quam ad Epocham referrent. Nec ad tempora certè antecedentia Captivitatem, (quicquid ad Manassis illa Huëtius) nec ad subsequentia, spectare potest, Assyriorum mox everso per Medos imperio. Grotio sunt nomina omnia parabolica & αἰνιγματώδη, ut illud Judithæ, Bethuliæ, Nebucadnezaris, Holophernis, de quibus vide Auctorem.

Baruch. III. *Baruchi* Liber hujus Epochæ foret, lectus utpotè (ut refert) anno V. Captivitatis, *Bar.* I. 1. 2. nisi fraudem Scriptoris vel ipsum Exordium multis nominibus argueret, Jechoniæ adeò durissima capti-

captivitas, & Baruch tùm non Babylone, sed in Ægypto *Jerem.* XLIII. 6.

IV. *Susanna* in Captivitate agentis drama, & alterum *Beli* Idoli Chaldæorum, à Daniele destructi, & *Draconis* interempti, & *Habacuci* Babylonem translati, dictione, silentio Josephi, argumento, pugnâ cum Canonicis, &c. sese produnt. *Susanna.*

Additiones ad *Estheram* planè historiam Canonicam evertunt, Hellenistæ alicujus otiosa commentatio, nec Veteribus admissa.

EPOCHA OCTAVA

A Solutâ Captivitate per Cyrum, ad Hasmonæos sive Maccabæos.

I. *Edictum Cyri pro libertate Judæorum. Retardata executio, & quousque.*

I. Memoratur hoc Cyri Persarum Imperatoris Edictum pro reditu Judæorum, & instauratione Templi Hierosolymitani, in Libris *Esdr.* I. 1. 2 *Chron.* XXXVI. 22. Cujus factæ à Cyro potestatis observantur, *Edictum & circumstantiæ.*

1. *Tempus*, annus *primus* Cyri, Babylone scil. imperantis, & *septuagesimus* à Captivitate secundùm prædictionem. Cui computo concinit Canon Babylonicus, seu series Chronologica Regum Babylone imperantium, suprà in *Isag. Chronol.*

2. *Edictum* ipsum ab Esdrâ exhibitum, in quo *omnia Regna Terræ* jam tùm data fuisse Cyro memorantur.

3. *Occasio*, scilicet monstratum Cyro Esaiæ de ipsomet oraculum, *Es.* XLIV. XLV. ex Josepho *Lib.* XI. C. I.

4. *Causa* superior, Dei in Ecclesiam suam providentia, & impletio oraculorum, *Esai.* XLV. 28. *Jer.* XXV. 12. Qualia & præcesserant de excidio Babylonis per Cyrum, *Esai.* XLVIII. *Jer.* L. I. &c.

5. *Effectus*, *Vasorum* sacrorum restitutio, profectio Zorobabelis Ducis, non Regis sed ἀρχιμαλωτάρχου, (secùs enim prædictum *Jer.* XXII. 30.) cum Josuâ Pontifice, Nehemiâ, Seraiâ, Mardochæo, &c. & Judæis innumeris; denique initium sacrificiorum, & Templi secundi prima fundamenta, inter hymnos, lachrymas, vota. *Esdr.* I. II, III.

Dubia Historica.

Dubia verò in his nonnulla sunt. Primò de genere Zorobabelis, qui filius Salathielis, *Matth.* I. 12. & apud Lucam, filius Neri, *Luc.* III. 27. at 1 *Chron.* III. 19. filius Pedajæ. Sic Zorobabeli filius Abiud, *Matth.* I. 13. dùm apud Lucam filius illi fuit Resa, *Luc.* III. 27. De quo adi, præ cæteris, Parentem nostrum *Dub. Ev.* P. I. *Dub.* XXII.

Secundò, dubium de Mardochæo reduce cum Zorobabele, idemne cum illo de quo in Historiâ Estheræ, an diversus? Sed difficultatem expediet tempus in quod Estheræ & Ahasveri gesta conjicimus, Capite sequenti.

Tertiò, dubium undè area Templi secundi, *Esdr.* VI. 3. altitudine & latitudine major esse videatur illâ Templi prioris? 1 *Reg.* VI. 2. Quanquàm; posteriore loco, altitudo XXX. cubitorum ad primam contignationem, non ad molem universam, referri posse videatur, collatis II *Par.* III. 4. & Josepho Ἀρχαιολόγῳ.

II. Intercessit verò ulteriori restitutioni, & ædificationi Templi non unum *impedimentum*.

Impedimenta restitutionis.

Hujusmodi fuêre: Samaritanorum apud Judæos seu Chutæorum artes; calumniæ in eosdem apud Cyrum, mors Cyri Regis, calumniarum continuatio apud Ahasuerum, & Artaxerxem, *Esdr.* IV. 1, 2. 3. & seq. Quò refertur luctus Danieli expressus, anno Cyri tertio, *Dan.* IX. 3.

Duravit retardatio ad annum usque II. *Darii* Regis, quo demùm strenuè cœpta Templi instauratio, dedicandi anno ejusdem *Darii* VI. apud Esdram, Haggæum, Zachariam; De his & Josephus, *Lib.* XI. Cap. II. III. IV.

III. Dubium verò cumprimis, quis ille apud Esdram, post Cyrum, *Ahasuerus*, quis *Artaxerxes*, quis *Darius*? Nec probabilis sententia Scaligeri, *Ahasuerum* esse demum *Xerxem*, *Darium* verò illum esse Darium *Nothum*. Nullâ sic in Esdrâ mentione Cambysis, Smerdis, Darii Hystaspis, de quibus multa Josephus, dicto loco:

Dubium etiam quî Templum secundum annis XLVI. structum memoretur, *Joh.* II. 20. Nondùm enim tot anni à *primo* Cyri Babylone regnantis, ad VI. Darii Hystaspis; plures verò longè fluxêre usque ad VI. Darii Nothi, imò ultrà CXX. Quare de Templo Herodiano infrà interpretamur.

II. *His*

II. *Historia Esthеræ & Mordochæi. Ahasuerus ille quis.*

I. Historia multis nominibus insignis, instituto & in rei memoriam à Judæis, Festo *Purim*, seu sortium, *Esth.* III. 7. IX. 19. &c. At controversum est tempus; & sententias quidem Chronologorum pro *Dario Medo*, vel *Cambyse*, vel *Xerxe* (quæ Scaligeri, & sequacium) vel *Artaxerxe Longimano*, quæ Josephi pridem *Lib.* XI. C. VI. prolixissimè expendunt Chronologi, & nuper Baillius Operis Chronolog. *Lib.* I. *Sententiarum diversitas.*

II. Duæ omnium sententiæ maximè probabiles: Quarum prima, esse eundem cum *Cyaxare* juniore, Medo-Persarum Rege, filio Darii Medi, seu Astyagis, socero Cyri Regis, à quo exutus regno fuit. Conveniunt nomina, *Ahasuerus* & *Cyaxares*, cujus filius Darius, scil. Medus, ex *Dan.* IX. 1. Convenit sedes Imperii Susæ, temporis ratio, innumerabilis Judæorum per Medo-Persiam multitudo, &c. Et sic diverùs fuerit ille Ahasuerus Persarum Rex, de quo *Esdr.* IV. 6. *An Cyaxares Medo-Persa.*

Si verò *Ahasuerus* unus omninò censeatur ex Persarum Monarchis, idemque cum altero *Esdræ* IV. 6. indubiè fuerit potius *Darius Hystaspis*, quam Xerxes, aut alius quicunque. *Ahasuerus* hîc Hebræis dictus communiori appellatione, qui aliàs Darius; prout *Xerxis* & *Artaxerxis* nomina fuisse communia, multis aliàs Eruditi, ad Esdræ *Cap.* IV. In hunc verò Monarcham, veriùs quàm in Persarum alium, quadrat consideratio Mardochæi adhuc viventis, & tamen cum Jechoniâ deportati, *Esth.* II. 5. 6. mentio Regis illius mox à Cyro, *Esdr.* IV. sic consideratio duarum Uxorum, Potentiæ, Opum, habitationis Susianæ, Regni diuturni, &c. *An Darius Hystaspis?*

III. *Instauratio & Religionis & Politiæ Judaicæ. Authores. Linguæ, aliaque post Reditum.*

De illâ pluribus in *Esdræ* & *Nehemiæ* historiis. Summatim huc faciunt.

I. Edictum *alterum* in favorem Judæorum, pro Templo instaurando, & opere resumendo, sumptibus etiam de suo suppeditatis per Darium Regem, anno ejus II. *Esdr.* VI. *Hag.* I. 14. *Edictum Darii.*

Darius ille quis?

Fuisse hunc, ex tribus Dariis, (prout tres Persarum Artaxerxes) Darium *Hystaspis*, summus est consensus Veterum, cum Josepho, *L.* XI. C. IV. & inter recentiores Calvini, Pererii, Petavii, Usserii, Capelli, Baillii, Marshami, &c. Nec pauca suadent, cum primis ne in longum nimis differatur calamitas Judæorum, contrà effatum *Zach.* 1, 12. Et fuisse sub hoc Dario qui prius Templum viderant, Josephus, *Lib.* XI. C. IV. & colligunt plurimi ex *Hag.* 11. 3.

Aliis, ut Drusio, Scaligero, Calvisio, Chronologis non paucis, creditus Darius *Nothus*, Artaxerxis Longimani successor. Viceritque horum sententia, 1. Si Ahasuerus & Arthasasatha, *Esdr.* IV. sint duo diversi Persarum Monarchæ post Cyrum, & Artaxerxes ille sit qui aliàs Longimanus, non verò fuerit *Artaxerxis* appellatio communc quoddam cognomen, *Magni* significatu. 2. Si Sanaballat & Jaddua, de quibus Nehemias, *Cap.* 11. 10. XII. 22. sint iidem illi de quibus Josephus, in historiâ Alexandri M. sub casum Monarchiæ Persicæ, *Antiq. Lib.* XI. C. VIII. Nam minùs stringunt rationes aliæ.

Occasionem verò hujus Edicti singularem exhibent *Esdras* Apocryphus, *Cap.* III. IV. & Josephus, *Lib.* XI. C. IV. silet autem Esdras Canonicus *Cap.* V. Nec satis est similis vero omnis illa de satellitum certamine narratio.

II. Perfectio operis, ac *Templi* totius extructio, Darii ejusdem anno VI. mense Adar, *Esdr.* VI. tantis ἐργοδιώκταις, tantâque Judæorum multitudine, rem strenuè promoventibus.

Modum extructionis, dedicationem, acclamationes, encænia, festivitates Judæorum, etiam lachrymas, exhibet Esdras, *Cap.* VI. & Josephus, dicto loco.

Edictum anno VII. Artax.

III. Edictum *tertium*, scil. à Cyri illo, in Judæorum gratiam, de sumptibus suppeditandis ad sacrificia, *Esdr.* VII. emanavit anno VII. *Artaxerxis*, Regis Persarum, qui aliis Xerxes, ut Josepho; plurimis Longimanus, aliis Mnemon, multis idem cum *Dario* superiore.

Tenorem Edicti exhibet Esdras, *Cap.* VII. Josephus *Lib.* XI. C. V. Et vi hujus profectus est cum amplissimis mandatis & muneribus *Esdras*, primarius in sacerdotibus, instaurator Cultûs & Politiæ Judæorum.

Edictum anno XX. Artax.

IV. *Quarta* concessio Nehemiæ facta, pincernæ regio, anno Arta-

Artaxerxis XX. cujus occasio describitur *Neh.* I. 11. & Josepho *Antiq. Lib.* XI. C. V.

Nehemias utique idem qui *Esdr.* II. 2. ex Levitico genere, inter Capita deportatorum, quamvis Scaligero diversus. Provectus hic fuit in multum ævi, vegetus adhuc anno XXXII. Artaxerxis, *Neh.* XIII. 6. qui Xerxes esse non potest secundùm Josephum, veriùs aliis Longimanus, multis Mnemon.

Nùm *septem* illæ *hebdomades* annorum, *Dan.* IX. 25. seu anni XLIX. spectent ad spatium quod fluxerit ab Edicto Cyri ad instaurationem Templi sub Dario, ut Calvinus, alii; an veriùs à Templo instaurato ad perfectos muros Hierosolymæ, & Civitatem totam extructam, sub hoc Artaxerxe, ut quoque Scaliger; an verò aliò respiciant, controvertitur inter Chronologos & Interpretes.

v. Spectant huc quoque, v. gr. I. *Lingua* Judæorum, quâ usi post reditum ex Captivitate, sub Templo II. Qualis non purè Chaldaica seu Babylonica seu Aramæa vetus, *Dan.* II. 4. cui assuevérant sub captivitate, sed mixta ex Hebræâ vetere, quæque specialiùs, Syriaca dicta, seu Hierosolymitana, sensim ab Exoticis linguis magis corrupta. 2. *Characteres*, quos à reditu usurpasse traduntur, Babylonios scil. seu Chaldaicos, sibi familiares, qui sint *quadrati* hodierni. Et ita, post Eusebium, & Hieronymum, censent Viri summi, antiquis scil. Characteribus manentibus apud Samaritanos, à quibus sic quoque sese Judæi discreverint. 3. Discrimen Templi II. maximum, à prioris Salomonici gloriâ, *Hag.* II. 3. saltem quoad ornatum, & splendorem, si non quoad aream & latitudinem. Adde discrimen quoad statum Reipubl. tot partibus collapsæ, undè cumprimis lachrymæ populo expressæ. Adde defectus *quinque* prærogativarum, (numerant alii *septem*) de quibus suprà in Templi prioris descriptione. De Synagogâ Magnâ, statim.

Mutationes subita in Rep. Judaor.

IV. *Septuaginta septimanæ Danielis. Varia illarum supputatio, & causæ.*

I. Huc revocanda celebratissima Epocha LXX. *septimanarum*, quas vaticinatus est Daniel, *Cap.* IX. 24. super *Dei Populo*, & *Urbe Sanctâ* esse *decisas*, seu accuratissimè supputatas, ac definitas, jam indè *ab Exitu verbi*, seu Edicto de instaurandâ Urbe, usque *ad Christum*,

Paraphr. & distributio LXX septiman.

ftum, seu Unctum, (ad ejus scil. exhibitionem,) qui & futurus *Dux*, Princeps, per exaltionem.

Distribuuntur verò ita septimanæ, ut 1. prima periodus sit *septem septimanarum*, seu annor. XLIX. antè ædificatam & munitam Hierosolymam, foro & fossâ. 2. Altera sit LXII. *septimanarum*, seu annorum CCCCXXXIV. post ædificatam Urbem Sanctam, & munitam, per Nehemiam scilicet, non sine *angustiarum* quarundam interventu: Quo circiter tempore elapso *exscindendus* esset Christus, non *sibi ipsi*, nec culpâ suâ, posteà quoque *Urbs & Sanctuarium* destruenda. 3. Tertia denique periodus sit *unius* septimanæ, seu strictiùs, seu ἐν πλάτει magis acceptæ, *confirmando Fœderi* (ut videtur) per prædicationem Euangelii, antè bellum Judaicum, & extremam desolationem.

Summa fuit, statum Iudæorum non iri penitùs abruptum, donec omnia consummata essent, stante Urbe & Templo, scil. coërcitio defectionis, consummatio peccatorum, expiatio, adductio justitiæ æternæ, obsignatio visionis, excidium, Messiæ, abolitio sacrificii &c.

Interpretationum diversitas ejusque causæ.

II. Quanquàm verò planissima videatur mens Vaticinii, nihil tamen eo visum obscurius aut intricatius. Hinc cavilla Iudæorum in Christianos, Abarbanelis cum maximè, divisos in tot interpretationum classes.

Causa nempe obscuritatis, & dissidiorum, potissimæ sequentes.

1. Ambiguitas in voce שבועים *septimanarum*, quæ & de septimanis *annorum*, *Lev.* XXV. 8.

2. Ambiguitas termini *à quo*: Inchoantur, sc. *ab Exitu Verbi*, quod an verbum Angeli, Gabrielis *vers.* 21. (ità Marshamus in Can. Chron.) an Cyri edictum, an Darii, an Artaxerxis illud, dubitatum. Scaliger ab Exitu Darii Nothi; veriùs fortassis qui ab Edicto ultimo, anno XX. Artaxerxis, vel ab anno hujus VII.

3. Dubius terminus *ad quem*, an in desolatione Urbis & Sanctuarii per Antiochum, an in excidio Christi, ut disertè vates, an in Urbis illo & Templi per Romanos?

4. Variæ verborum exegeses, & paraphrases, varia applicatio, multis illa quæ *Versu* XXIV. ad statum Captivitatis Babylonicæ, & liberationem ex eâ referentibus, aliis aliò.

5. Variæ interpretationes circà *Christum* illum, seu *Unctum* quem

quem Cyrum, Zorobabelem, Nehemiam, Sacerdotes, Maccabæos, &c. denique *Messiam* Interpretes reddiderunt, etiam Judæi.

6. *Tripartita* illa distinctio LXX. septimanarum, ut suprà, quæ Chronologis & Interpretibus mirè crucem fixit; nonnullis etiam numerantibus tantùm LXII. septimanas, VII. prioribus huic calculo inclusis, ut facit Marshamus.

7. Mirus dissensus in serie, numero, nominibus, anni *Persarum* Regum definiendis; Aliis *tres*, aliis *quatuor*, ex Esdræ *Cap.* IV, VI. aliis *octo*, aliis *novem*, aliis *decem*, aliis *undecem*, aliis etiam *quatuordecem* numerantibus, hinc mirè contrahentibus, vel producentibus Epocham hanc.

8. Varia Chronologorum supputatio circà annos Monarchiæ *Græcorum*, secundùm varias Æras Regum Syriæ, Ptolomæorum, Olympiadum, &c. nec certus Hebræorum calculus in annis *Pontificum*, *Hasmonæorum*, *Herodianorum*.

9. Dubium hinc annorum intervallum à primo Cyri, ad Nativitatem Christi Servatoris, quod Doctissimi Chronologi extendunt ultrà annos D. alii contrahunt, Josephus secundo Templo deputat annos DCXXXIX.

10. Difficultates circà præcisum tempus Nativitatis Christi, Baptismi, Mortis, & dissensus in verâ Ærâ Natalis constituendâ, de quâ Parens noster *Parte* II. *Dub. Euang.*

11. Præcisa (secundùm quosdam) terminatio harum LXX *septimanarum* quæsita in ipsissimo tempore vel Nativitatis, vel Baptismi, vel Mortis Christi, vel etiam destructionis Hierosolymor. Undè difficultates non leves in computo. Nec minùs constat vaticinio sua veritas, si LXX. septim. in πλάτει accipiantur. Scilicet, minus tempus non fore VII. septimanis, & LXII. usque ad excidium Messiæ, ultimâ septimanâ destinatâ confirmando fœderi, & abolendo sacrificio, latè rursùs accipiendâ, pro tempore quod mortem Christi excepit. Qualis latitudo in vaticinio, non recedet sceptrum *donec venerit Shilo*.

Omnium de his accuratissimè & prolixissimè commentatus est inter Theologos Reformatos, Andreas Willetus, ad *Cap.* IX. Danielis. In Chronologis adeantur Petavius, Tomo II. *de Doctr. Temp.* Langius de *Annis Christi*, Baillius, alii.

V. *Viri*

V. *Viri Synagogæ Magnæ, seu Concilium Hierosolymitanum. Quarum rerum Authores.*

Hic certa ab incertis, & dubia à fabulosis distinguenda.

Certiora de gestis Hierosolymitanis.

I. *Certum*, Templo & Urbe instauratis, cepisse Cultum publicum revivisscere, Sacrificia institui, Festa celebrari, preces publicas fundi, abusus varios tolli & corruptelas seu in doctrinâ, seu in vitâ & moribus. De his *Esdræ* & *Nehemiæ* Libri.

Certum præsedisse his omnibus Viros graves, & Propheticos & Sacerdotales, inter alios *Esdram* Sacerdotem, amplissimâ potestate instructum, alterum Hebræis Mosem. Restituto tùm quoque *Concilio Sanhedrin*, seu LXX. Seniorum. De his *Esdr.* C. VII. Josephus *Lib.* XI. C. IV. V.

Certum quoque non defuisse curam in recensendis, & emendandis Sacris Codicibus, postquàm periissent Autographa Mosis & Prophetarum, quæ prima Esdræ cura fuit.

Dubia & controversa.

II. *Dubium* magis, huic-ne Esdræ & Sodalium curæ debeantur *Masoræ* primordia, Partitio Legis, Digestio Sacrorum Voluminum, Variarum Lectionum annotatio, Punctationis origo, reliqua quæ ad Masorethicum opus spectant?

De his prolixæ concertationes, affirmativam tuentibus Galatino, Drusio, Buxtorfiis, in negativam plerisque Eruditorum inclinantibus, & primordia illa censentibus verius *Pharizaicæ* ætatis; complementum autem longè à Christi temporibus, annis fortè D. accessisse. Et certè in Masorâ multa superstitiosa, inutilia, à Magistris orta, veteribus ignorata, ut Origeni, Hieronymo &c.

Fabulosa.

III. *Fabulosa* videntur, quæ de numero Virorum Synagogæ Magnæ Hebræi tradunt, qui Politiam & sacra restituerent. Horum aliquando XXII. aliàs CXX. recensent. Ejus commatis est adscripta his Traditionum Judaïcarum acceptio à Prophetis, ab his transmissio earundem ad Successores, id genus alia, in *Chronicis* Hebræorum.

VI. *Libri Sacri & Canonici tùm consignati. Prophetæ hujus periodi.*

I. *Libri Sacri* qui his temporibus Canoni accesserunt, sunt alii *Historici*, alii *Prophetici*. Et historici quidem sunt,

I. *Libri*

1. *Libri Chronicorum*, quorum *primus* est rerum ab Orbe condito ad Davidis ultima, occasionaliter tamen insertis quæ diu post Davidem acciderunt, ut posteri Davidis *Cap.* III. & reduces ex Captivitate *Cap.* IX. *Secundus* est à Salomone Rege ad reditum ex Captivitate. Hebræis dicti *Verba dierum*, seu res dierum vel temporum Ecclesiæ. Græcis *Paralipomena*, ob inserta his quædam quæ non in præcedentibus Historiarum Libris. Sicque complectuntur historiam annorum ultrà MMMCCCC. Author Esdras vulgò perhibetur (quanquàm & alii tùm Viri θεόπνευστοι) ex collato loco 2 *Chron.* XXXVI. 22. 23. cum *Esdræ* I. 1. 2. 3. quæ planè sunt eadem. *Libri Chronicorum.*

2. Liber *Esdræ* vel *Ezræ*, continens historiam ab Edicto Cyri Regis, usque ad annum VII. *Artaxerxis*, seu hic juxtà alios sit Xerxes, seu Longimanus, seu Mnemon, qui Dario Notho successit: Sed veriùs ad Longimanum referas propiorem Cyro, & ob Epocham hebdomadum. *Esdræ.*

3. Liber *Estheræ*, continens historiam aliquot annorum sub regno Ahasuери, de quo suprà. *Esdræ* alii, alii *Mardocheo* ex Cap. IX. 20. alii, cum Philone, *Joachimo* Sacerdoti tributum voluerunt, alii aliis. *Esthera.*

4. Liber *Nehemiæ*, omnium postremus ex Historiis Canonicis Testamenti Veteris, Hebræis *Secundus Esdræ*, contractus nempe cum libro Esdræ in volumen unum. Continet autem historiam ab anno *XX.* Artaxerxis, quo Dux & instaurator missus in Judæam Nehemias fuit, usque ad finem Monarchiæ Persicæ, sub Dario Codomanno, & Jadduâ summo Pontifice, ex *Cap.* XII. 11. 22. *Nehemiæ.*

Nec dubium quin Nehemias sit scriptor Libri, ferè ubique in I. personâ locutus. Quanquam continuatio illa Genealogiæ ad *Jadduam* Summum Sacerdotem, *Cap.* XII. credatur post Nehemiam attexta. Impudenter rursùm, ut solet, tradit author *Tractatus. Theol. Polit.* Cap. X. Libros *Danielis*, *Esdræ*, *Estheræ*, *Nehemiæ*, videri sibi esse unius Scriptoris, dudùm post Judam Maccabæum, authoribus scilicet Pharisæis. Hinc esse *mendis* refertos, hinc *resurrectionis* mentionem occurrere *Dan.* XII. 2. hinc alios à Sadducæis libros confictos esse eodem tempore, sub iisdem nominibus *Danielis*, *Esdræ*, *Esthera*, &c. Et hæc confirmat per τὸ *Non dubito, non dubitandum* est, dissimulatis omninò quæ ista subvertunt, *Author Tract. Theol. Polit. notatus.*

& vel malitiâ ubique proditâ, vel ignorantiâ, ut jam in superioribus Epochis observatum, speciatim ad Librum-*Danielis*. Etsi nullus antè Danielis Liber in Judæorum Canone, quî imponere toti Genti hic Pseudo-Daniel potuit?

II. Libros *Prophetico*s quod attinet, tres accesserunt hâc Epochâ:

Haggæus. 1. *Haggæus*, cœpto munere ab anno II. Darii, sub quo rursus incepta & perfecta Templi Secundi instauratio. Nec in Prophetico munere ultrà paucos *menses* continuasse intelligitur *Cap.* I. 1. & *Cap.* II. 18. 20.

Zacharias. 2. *Zacharias*, cœptis vaticiniis ab eodem anno II. Darii, sed diutiùs continuatis, factâ mentione anni ejusdem Darii IV. mensis IX. *Cap.* VII. 1. Et hic Zacharias filius Barachiæ, *Zach.* I. 1. plerisque idem esse putatur de cujus nece Christus *Matth.* XXIII. 35. quæ sub II. Templo acciderit.

Malachias. 3. *Malachias*, ultimus Prophetarum, (aliis creditus Esdras, aliis Angelus, &c.) vaticinatus dudùm perfectâ Templi Secundi fabricâ, hinc Nehemiæ contemporaneus, ex abusuum quos uterque reprehendit, similitudine, *Neh.* XIII. cum *Malach.* II. & III. *Capit.*

VII. *Bibliorum in Linguam Græcam prima translatio.*

Hujus summatim observentur.

Judæi Hellenistæ. I. *Causa*, Judæorum scilicet dispersio inter Gentes, sub Alexand. M. ejusque Successoribus, linguâ Græcâ ubique tùm usurpatâ, & patriæ linguæ oblitis non paucis Judæorum. Et hinc *Hellenistæ* dicti, seu Græcizantes, Græcum sermonem usurpantes, nec tamen Græci, sed Judæi origine, & religione, ut prolixè Claud. Salmasius. Adde Gentiles sic fuisse præparandos ad fidem Christi.

Tempus & Versionis. II. *Tempus*, non quidem antè Alexandrum M. ut Clemens Alexandrinus, & Eusebius *Lib.* VIII. *Præpar.* tradiderunt, quo tempore nihil dùm Judæis cum Græcis commercii, nullis etiam Versionis talis vel testibus vel vestigiis. Sed neque vel antè Ptolomæum Lagi, ut vult Saidus Patricides in *Chronico* suo Arabico, vel sub eodem Lagidâ, ut statuunt Clemens Alex. *Lib.* I. *Strom.* & Irenæus *Lib.* III. C. XXV. nullo idoneo teste. Igitur veriùs sub Ptolomæo Philadelpho, communi Veterum consensione, nisi vivus tùm adhuc

adhuc Pater fuerit, socio Imperii Filio. De Coloniis Judæorum sub Ptolomæo Lagi in Ægyptum traductis, pluribus Josephus *Lib.* XV, C. I,

III. *Authores* vulgò putati LXXII. Seniores accersiti magnis ad stuporem muneribus,& splendidâ Ptolomæi ad Eleazarem summum Pontificem legatione; sex ex singulis, ut ferunt, Tribubus, genere, doctrinâ, & rerum usu præcellentes, de quibus fusè Josephus *Lib.* XII. *Antiq.* C. II. Quæ Josephus habuit ex Pseudo-Aristæâ, Judæo personato, Scriptore Libelli de LXX. Interpretibus, uno scil. ex legatis Philadelphi. Ex utroque cumprimis habuerunt Eusebius, cæterique Patres Antiqui: De quâ sive Historiâ, sive fabulâ, multis Eruditi. *Authores.*

Certior itaque conjectura, auctores Versionis Græcæ primos fuisse Judæos Alexandrinos, qui Hebraïcè & Græcè docti essent, in gratiam Judæorum Hellenistarum, & fortassis Ptolomæo quoque ut gratificarentur.

IV. *Occasio* fertur studium Ptolomæi Philadelphi, de ornandâ insigni illâ Bibliothecâ Alexandrinâ, & hoc thesauro locupletandâ, quo tempore literæ & literatores essent Alexandriæ summo in pretio. Consilii verò *author* fuisse fertur Demetrius ille Phalereus, Philosophus Athenienses, Athenarum quondam princeps. Sed & hoc in fabulæ argumentis est, utpotè qui nec Bibliothecæ Alexandrinæ tùm præfectus, nec ullâ apud Philadelphum gratiâ valuit, profugus ad Ptolomæum Lagi, Philadelpho autem exosus. *Occasio qua fertur.*

V. *Modus* Versionis, planè ut miraculosus, sic & fabulosus, nempe quasi 72. dierum spatio tota Versio à singulis adornata fuisset, agentibus in separatis cellulis, aut binis in cellulis singulis, juxtà Epiphanium, nullâ inter eos communicatione, iisdem tamen à singulis, non sententiis modò, sed literis etiam & syllabis expressis. Quanquam in his circumstantiis variant Veteres. Adduntur alia, non minùs fabulosa, quæ Versionem immediatè præcesserint, & quæ eam subsecuta sint, magnifica sanè, & pro ingenio Judæorum. Quæ pridem à Ludovico Vives, Josepho Scaligero, aliisque magnis nominibus explosa; à Pseudo-Aristæâ, Judæo-Hellenistâ, ad conciliandam Versioni isti authoritatem conficta; à Veteribus credulâ nimis (ut solent) mente susceptra; avidiùs autem à Latinis & recentioribus defensa. *Modus miraculosus.*

Libri Translati.

VI. *Numerus* Librorum converſorum: Et plerique quidem Biblia univerſa V. T. tranſlata, alii ſolum *Pentateuchum* memorant. Inter quos poſteriores ſunt Talmudiſtæ, Hieronymus, ex recentioribus Claudius Salmaſius, Uſſerius Armachanus, in Syntagmate de Verſione LXX. nec pauci Eruditi. Ut tamen ſub Ptolomæis perfectam fuiſſe reliquorum Librorum verſionem ſimul ſentiant, quod indubium.

VII. Porrò de Verſionis vulgo ☞ LXX. *hiſtoriâ*, ejus *conſervatione* vel mirâ *interpolatione*, *puritate* vel *corruptione*, *authoritate* ſuprà vel infrà Codicem Hebraïcum, ejus *Uſu* in Scripturis Novi Teſtamenti, aliiſque, extant tota Volumina. Diverſiſſima Doctorum, etiam inter Reformatos, judicia. Verſioni plus nimium tribuere in noſtris Lud. Capellus, Brianus Waltonus, Iſ. Voſſius, ex his alii, ac nuper Paulus Colomeſius in ſuis *Obſervation. ſacris*. Contrà multifariam hodiernæ corruptionem, diſcrepantiam à Vetere Alexandrinâ, errores Interpretum ſine fine, collat. Hebraïcis, Coddi. poſt Chamicros, vel Uſſerios, plerique hodie Theologi quotquot Hebraïcè docti. Mediam viam tenuiſſe videtur ſummus Bochartus, notatis ſæpiſſimè his Interpretibus. Novam ingreſſus nuper P. Simon, in *Hiſtoriâ Criticâ* Vet. Teſt. omnem & Tranſlationi Græcæ, & Textui Hebræo authoritatem abrogaturus, & quotquot deinceps ſunt ex utroque adornatæ Verſionibus.

VIII. *Pontificum in Judæorum Eccleſiâ geſta quædam, ambitio, corruptio, defectiones.*

Summorum Pontificum ſurgens enthuſias.

I. Poſt *Nehemiam* miſſum ab Artaxerxe; verè inſtauratorem & reformatorem Reipublicæ, penes quem, ſub Perſarum Monarchis, ſumma rerum & dominationis inter Judæos fuerat, rediit hæc ad *Pontifices ſummos*, ſimul quoque factos *Ethnarchas*. Hinc mox nata ambitio, & libido dominandi; hinc in adeundo Pontificatu adhibitæ fraudes, munera, vis, artes iniquæ, authoritas exterorum Regum, Syriæ nempè & Ægypti. Et horum tandem ambitione & avaritiâ Pontificum, hinc perfidiâ, peſſundata fuit Judæorum tùm Religio, tùm Reſpublica; accedentibus *Samaritanis*, Judæorum æmulis, horumque in vicinos molitionibus. De quibus prolixè Joſephus *Antiq. Lib.* XI. C. ult. *Lib.* XII. &c. in recentioribus Cunæus de *Rep. Hebr.*

Hebr. Seldenus de *Succeſſ. in Pontif.* alii Judaicæ Hiſtoriæ Scriptores.

Pontificum Genealogiam tradit Nehemiæ Liber, *Capite* XII. uſque ad *Jadduam*, contemporaneum Alex. M. Huic *Onias* I. hinc *Simon Juſtus* filius, tùm *Eleazar* & *Manaſſes* Simonis fratres, impubere *Oniâ* II. huic *Simon* II. *Onias* III. *Jaſon*, *Menelaus*, *Alcimus* &c. in Pontificatu ſucceſſerunt, quo jure quâve injuriâ. Quâ de ſucceſſione, poſt Joſephum, Euſebium, Zonaram, Nicephorum, & Magiſtros, prolixiſſimè noſtro ſæculo, Doctiſſimus Seldenus. *Series eorundem.*

II. Ad Pontificum iſtorum hiſtoriam ſpectant præ cæteris, memoranda hoc loco. *Memorabilia Pontificum.*

1. Quod *Jonathani*, ſive Johanni apnd Joſephum *Antiq. Lib.* XI. C. VII. hinc Euſebium, Hieronymum, (qui Jeſum, æmulum Pontificatûs, in Templo ipſo nefariè interfecerat) ſucceſſerat *Jaddua* vel *Jaddus* ſummus Pontifex. De quo memorabilis eſt apud Alexandrum M. Hieroſolymas ad ultionem Judæorum properantem, ſubita gratia, apud Joſephum *Lib.* XI. C. VIII.

2. Celebris & inter horum temporum Pontifices *Simon* cognomento *Primus*, etiam *Juſtus*, Jaddi ex Oniâ I. Pontifice nepos, ob virtutem & pietatem ſic dictus, de quo Syracides *Cap.* I. Huic fuit Onias II. filius, & Succeſſor, mediis Eleazare & Manaſſe Pontificibus. Sed & ſunt de hoc Simone fabulæ, quales v. gr. fuiſſe eundem cum Simeone illo ſeniore de quo *Luc.* II. natum ultrà annos 300, vel 350. apud Batricidem, &c. De quibus adi Seldenum de *Succeſſ. Lib.* I. Cap. VII: VIII. *Simon Juſtus.*

3. Memorabilis & legatio Ptolomæi Philadelphi ad Eleazarem Pontificem, pro impetrandis Legis Judaïcæ Interpretibus. In quâ nihil adeò foret abhorrens à veri ſpecie, ſi traditum eſſet tantummodò, v. gr. evocatos fuiſſe in hanc rem à Ptolomæo ſapientes Judæos, miſſis ad Pontificem literis, & muneribus. At Pſeudo-Ariſteæ, qui Joſepho & toti Antiquitati impoſuit, narrationem eſſe fabulæ proximam, ſuprà viſum. *Legatio ad Eleazarem.*

4. Memoratu quoque dignum eſt factum *Simonis* II. ſummi Pontificis, circà Ptolomæum Philopatorem, Templi Hieroſolymitani interiora viſere geſtientem, ut eſt in Libro III. *Maccab.* tacente tamen Joſepho. Undè Philopatoris in Ægytum reverſi furor in *Simonis II. factum animoſum.*

Judæos, & vis conscientiis eorum illata; undè etiam ingentem multitudinem ad *Græcorum* superstitiones, & ad defectionem compulit.

Legatio Arii ad Oniam

5. Non omittenda *Lacedæmoniorum* Legatio & Epistola ad Judæos, sollicitandæ eorum amicitiæ, tanquàm *fratrum*, pari ab *Abrahamo* origine. Accidit istud Oniâ Pontifice, Areo vel Ario (Ἀρείῳ) Spartanorum Rege, de quo Livius, *Lib.* XXXIX. Pausanias in Laconicis, etiam Plutarchus, sed cujus Arius antiquior est. De hâc legatione Josephus, *Antiq. Lib.* XII. C. V. & primus Liber *Maccab. Cap.* XII. & ad hunc Commentatores. Controversum verò quis ille Onias, aliis *primum* statuentibus, ut Scaliger ad Euseb. plerisque cum Josepho, & Eusebio Oniam II. filium Simonis Justi, aliis etiam Oniam III. filium Simonis I. aliis verò rem totam habentibus pro confictâ.

Jasonis Schisma.

6. Memorandum est *Schisma* secutum sub Oniâ III. summo Pontifice, filio Simonis II. Schismatis author fuit *Jesus* frater Oniæ III. *Jason* dictus Græcorum more, qui muneribus effecit suis apud Antiochum Epiphanem, & pollicitatione annuæ pensionis immensæ, ut amoto fratre in locum hujus sufficeretur, Oniâ IV. impubere. Unde, in gratiam impii Regis, Sacris omnibus violatis, Sacrificiis neglectis, cultu Dei spreto, Hellenismum invexit, tandem triennio post à Menelao fratre circumventus, & sublatus, ut pluribus Josephus, *Lib.* XII. C. VI. VII. & auctor II. *Maccab.* C. IV. Cætera ad sequentem Epocham.

IX. *Librorum Apocryphorum conscriptio. Genus varium. Authores.*

I. Appellationis Librorum *Apocryphorum* plana ex Theologis & Eruditis ratio est, de quâ & Augustinus, *de Civit. Dei, Lib.* XV. C. XVI. Ineptissimus verò qui dictos censuit ab ἀπὸ & κείσις, de quibus scil. *non* certum sit *judicium*.

Apocryphorum ratio diversa.

II. Nec unius hi generis, nam conficti alii à *Judæis*, alii à *Christianis* iisque hæreticis & maleferiatis: Alii rursum *morales*, alii *historici*, alii *dramatici*: Alii Canonicis subjungi soliti, alii minimè, ut v. gr. qui sub *Adami, Sethi, Enochi, Abrahami, Mosis*, &c. nominibus pridem in Christianâ Ecclesiâ venditati, & à Gelasio in Concilio Romano damnati sunt.

III. Il-

Authores & authoritas.

111. Illorum qui Textui sacro attexi solent, varia rursùm origo est ratione *authorum*, & *temporis*. Indubium est authores, uti hodie extant, fuisse Judæos Hellenistas, qui Græcè scriptitarint, post factam translationem Bibliorum Græcam, quicquid de *Tobiâ* ut Chaldaïcè scripto, vel de 1. *Maccabæorum* ut Hebraïcis literis primùm consignato, tradiderit Hieronymus. Scripti autem partim *ante* tempora Maccabaïca, qualis Syracides, sub Euergete 11. partim (ut sunt plerique) à temporibus Maccabaïcis: Authoribus partim viris *piis*, & minimè malis, studiosis suæ Gentis; partim *otiosis* & nugacibus in quibus postremis sunt *Dramatum* authores, & *Additionum* ad Textum sacrum. Cœperunt dehinc inter Hellenistas attexi Græcis Bibliorum Codicibus, seu ob *Historiæ* seriem, seu ob *morum* egregia præcepta, Hebræis verò nunquàm in Canonem admissi, sed nec in Catalogis Eusebii, Athanasii, Nazianzeni, Epiphanii, Hieronymi, &c. De *Canonizatione* eorundem post secutâ, in Historiâ Novi Test.

X. *Samaritanorum hac Epochâ Turbæ, Fabulæ, Dogmata, Pentateuchus, Sectæ.*

De Samaritanis, sive Chutæis, sequentia potissimùm ad hanc Epocham spectant, de quibus ex parte Josephus, *Antiq. Lib.* XI. C. VIII. *L.* XII. C. I.

Manassis schisma.

1. *Manassis* fratris Jadduæ summi Pontificis, ad Sanballeten socerum, Samariæ tùm Præfectum, impia defectio. Quâ factum, ut à Dario primùm; tùm ab Alex. Magno veniam impetraret socer Manassis ædificandi *Templum* in monte Garizim, æmulum Hierosolymitano; Judæorum ceremoniis ad imitationem tractis, & Manasse illis Sacris præfecto, ac multis Judæorum eò illectis, qui severiori se Judæorum disciplinæ subduxêre. Adi Josephum *Lib.* XI. *Cap.* VIII.

Samaritanorum commenta.

11. *Figmenta* deinceps Samaritanorum, ex odio & æmulatione Judaïcæ Gentis, quæ jam indè ab instauratione Templi secundi cœperat, *Esdr.* IV. *Joseph.* L. XI. C. IV. & flagrabat adhuc Christi tempore, *Joh.* IV. Hujusmodi fuere, Jacobo se Patriarchâ ex filiis duobus oriundos; ex Ægypto eò translatos; sibi à Josuâ eam Terram assignatam, ubi sepulchrum Josephi; possessores se ab ævo Montis benedicti; Sacerdotes suos verè Aaronicos esse, *Aaronæos* dictos,

dictos, &c. Dissimulata sic origine Assyriacâ vel Chuthæâ, & defectione Israëliticâ.

Dogmata & instituta.

III. *Dogmata* Samaritanorum & *instituta* quod attinet, post erectum Templum Garzimitanum, repurgata illa fuêre à Gentilismo magnam partem, & affinia Judaïcis.

Hinc unus illis Deus Israëlis, Christi adhuc tempore, *Joh.* IV. 2. Idolorum nullo vestigio. Sic Messias expectatus, *Joh.* IV. 25. sacrificia oblata, Mons Garizim Sioni oppositus, ex *Deut.* XI. 29. dies Festi observati, Circumcisio usurpata, pollutiones damnatæ, Mosis scripta admissa, seu Lex scripta & Pentateuchus, retentus indè a defectione X. Tribuum. Prolixè de his Epiphanius, Tudelensis in Itinerario, & Magistri passim, ac recentiores. A Judæis verò discrepabant, circà Locum cultûs, scripta Prophetica, Historica, Traditiones per Pharizæos invectas.

Judæorum de Samaritanis figmenta.

IV. *Judæorum* de Samaritanis varia *figmenta*, odio æmulæ Gentis, vili apud ipsos *Chutæorum* nomine, hinc & Christianis impacto. Undè nata ista, de culto à Samaritanis Columbæ simulachro; de defectu apud eos trium literarum ע, ח, ה, quibus adeò carerent nomina trium Patriarcharum; de corrupto initio Géneseôs; de negatâ mortuorum resurrectione, &c.

Pentateuchus Samaritanus.

V. *Pentateuchus* Hebræo-Samaritanus, haud dudùm in Europam illatus, antiquus sanè est, cujus meminere Eusebius, Hieronymus, Cyrillus, alii. At nec genuinum ἀρχέτυπον Mosis, nec antiquor Græcâ Versione, imò recentior longè est, opinante Usserio, authore scil. famoso illo & Apostolis circiter coævo *Dositheo*, de quo Tertullianus, Origenes, Photius in Bibliothecâ. Quæ doctissimi viri quædam conjectura est. Uti conflatus hic Textus videtur, partim ex Hebræo, partim ex Græco, in multis discedens ab utroque, modò auctior, modò etiam mutilus, ac mutationibus fœdus. Ut frustrà authoritatem illius, hypothesibus suis firmandis, extulerint Morinus, Capellus, Waltonus, invitis Clarissimis nominibus Simeone de Muis, Seldeno, Usserio, Bootio, Hottingero, Buxtorfio, aliis.

Sectæ Samaritanæ.

VI. *Sectæ* denique in quas divisos fuisse Samaritanos refert Epiphanius, *de Hæres.* L. I. Quæ quatuor recensentur *Gortheni*, *Sebuæi*, vel *Sevæi*, *Esseni* vel *Essæi*, *Dositheani*. Quanquàm verosimile videatur *Essenos* Judæorum potius fuisse sectam, eandemque cum illâ de quâ Josephus, & nos infrà. De Samaritanis multa & Scaliger

contrà

contrà *Serrar.* ac Libris *de Emend.* Daniel Heinsius Aristarchi *Cap.* xx. &c. præter Viros modò nominatos, occasione Pentateuchi Samaritani.

XI. *Hellenismi propagatio. Sectæ Philosophorum hac Epochâ natæ.*

1. Dùm sic habet status Iudæorum à reditu ex *Captivitate*, floruit medio temporis inter Gentes *Hellenismus*. Unde Ἕλλην Religionis nomen in Sacris, contradistinctum *Judæo* & *Barbaro*. Et licet variæ antè Platonem Sectæ obtinuerint, inferiorem Pythagorâ longè ultrà sæculum; licet hujus Epochæ quoque fuerint *Cynici* authore Antisthene, *Pyrronii* authore Pyrrone dubitantium patre; interim celeberrimæ omnium Sectæ *quatuor*, in quas reliquæ tandem abierunt, & de quibus prolixè *Historiæ Philosophorum* ab Eruditis conscriptæ. *Græcorum sectæ.*

11. *Platonica* omnium optimè philosophata de Naturâ incorporeâ summi Dei; de universali rerum omnium Causâ; de Mundi opificio; de immutabili Providentiâ; de Pietate in Deum; de Animæ immortalitate, & Vitâ Beatâ. *Platonica.*

Imò *Platonica* & *Mosaïca* doctrinæ σύγκρασιν instituere Eusebio placuit, *Præpar. Euang. Lib.* XI. Placuit & Iustino Martyri statuere *non alienam* à præceptis Christi *Apol.* 1. Uti Clementi Alex. *Lib.* 1. *Strom.* C. VI. visa *pædagogium* ad Christum, & hunc antè *justificationis* medium; plurimis autem Veterum, ipso Augustino, tribuentibus Platoni notitiam mysterii *Trinitatis*, & Verbi *Filii*, aliorumque revelatorum in *Scripturis* S.

Undè ex Platonicâ Philosophia cui impensè addicti antiquissimi Patrum, quæque ut προπαιδεία Religionis Christianæ ipsis habita, quâ adversus Gentiles munirentur) fluxerunt in Theologos Christianos errores non pauci. Quales v. gr. περὶ τῆς ἀντιξυσίας, de Salute Gentilium, de Angelorum officio, classibus, de Animarum orgine, purgatione, de mysticâ & arcana Resurrectione &c. *Errores Patrum ex ea.*

111. *Peripatetica* Philosophiæ conditor, ætas, ingenium, laudes, sententia de Motore primo, deque ejus unitate, infinitate; sic error de Mundi æternitate, nonnullis dubius, de Providentiâ nullâ in sublunaribus &c. sic Ethices & Politices præclara apud Stagiritam præcepta, Scriptæ ejusdem, post Theophrasti Successoris mortem, *Peripatetica.*

variè interpolata, deinceps nec intellecta, omnium verò minime à Scholasticis, sed neque ab adversariis Aristotelis, &c. obvia omnibus sunt, nec hujusce Compendii.

Stoïca. IV. *Stoïca* Philosophia, toto post Platonem sæculo exorta, vetus altera fuit quæ in *Sophisticâ*, Zenone Magistro; recentior altera, quæ magis in *praxi* seu *moribus* consisteret, illustrioribus Magistris Senecâ, Epicteto, quorum hic duobus præceptis omnia complexus est, τῷ *sustine & abstine*. Hinc felicitatem esse intrà hominem, exuendos affectus, mortem contemnendam &c.

Multa adeò cum Christianâ Philosophiâ Stoïcis communia, quanquàm ex diversissimis principiis. Portentosa verò fuêre dogmata, de *Mundo* ut Deo primario, de *Fatali* rerum necessitate, de infinitis rerum *Circuitibus*, &c. De quibus multa Cicero, Senecâ, Clem. Alexandrinus, Origenes contrà Celsum.

Epicurea. V. *Epicurea*, eodem tempore cum Stoicâ nata, omnium teterrima ratione *dogmatum*. Hujusmodi quæ de Diis corporeis, de Mundi casuali opificio, de infinitate ejusdem, de Animorum mortalitate, de Providentia nullâ, &c. Epicuri de grege Philosophi tradiderunt. Hinc magno nisu Christianis Veteribus oppugnata, neque ex eâ nisi solutioris *vitæ* homines prodire potuerunt. Quanquam *Voluptatem*, quæ illis summum bonum, saniori sensu accepisse videntur, tùm respectu *Corporis*, tùm respectu *Mentis*, dùm illud à dolore, hanc à perturbatione immunem conciperent. Illustravit hanc Philosophiam præ cæteris nostrâ ætate, nec sine Antidotis, Petrus Gassendus.

EPOCHA NONA

AB

Hasmonæis seu Maccabæis ad Christi Nativitatem.

I. *Persecutio Antiochi Epiphanis in Judæorum Gentem.*

Circumstantia temporis. Describitur hæc tùm in Libris *Maccabæorum*, diversâ fide, tùm apud Josephum *Antiq. Lib.* XII. à C. VIII. Eusebium in *Chronico*, Sulpicium Severum *Lib.* II. &c.

1. *Tempus*

I. Circumstantias potissimas quis attinet, ac primò *temporis*, fuit annus Antiochi Epiphanis VI. antè Christum natum CLXVI. vel CLXVII.

II. *Instrumentum*, in Judæis ipsis, fuit potissimùm *Menelaus* ille Pontifex Maximus, pulsor Jasonis fratris, (aliàs Onias dictus, filius minimus natu Simonis II. sed *Menelai* Græco nomine affectato) legibus Mosaïcis ejuratis, Græcorum Hellenismo suscepto, & ipsis circumcisionis notis in corpore extinctis, suisque ut imitarentur compulsis. Præiverat in hoc *Jason* ille, qui triennio antè suis ad Antiochum muneribus effecerat, ut amoto fratre Oniâ III. Pontificatum adipisceretur, extructo etiam sub arcem Sionis Gymnasio, *in*stituendis Ephebis juxta statuta Gentium, 2 *Macc.* IV. 12. & apud Sulpicium *Lib.* II. Qui nonnulla hîc cum Josepho repugnantia habet, ut & author II. Maccab. *Instrumento.*

Instrumenta bellica in gentem Judæorum fuêre Apollonius, Lysias, Gorgias, Bachides, Nicanor internecione cum exercitu tandem deletus à Judâ Maccabæo, ut prolixè Josephus à *Cap.* X. ad finem *Libri* XII. *Antiq.*

III. *Occasio* persecutionis fuit I. Jasonis in Menelaum impetus, recuperando Pontificatui, Menelai verò in Antiocho Epiphane reposita fiducia; Undè istam in Menelaum seditionem, quasi rebellionem Judæorum interpretatus est Antiochus. 2. In *Antiocho* ipso quædam animi ægritudo, quod jussu Romanorum Ægypto excedere cum victore exercitu coactus fuisset, C. Popilio mandatum Senatûs deferente, ut pluribus apud *Livium* & *Polybium*. Hinc dolore percitus Antiochus, & exæstuans in Judæos exercitum movet. *Occasio.*

IV. *Modus* ejusdem, fuit suprà fidem immanis & cruentus, quo nempè Antiochus, ex Ægypto redux, Hierosolymas occupat, Judæos vel trucidat vel venundat, Templum proditore Menelao invadit, thesauris immensis idem spoliat, ad mille & octoginta ut ferunt *talenta: Hierosolymas dein* per Apollonium quendam incendit; in Judæos quaquaversum sævit; Judaïcam religionem exscindit; Superstitiones Græcorum summâ tyrannide introducit; Judæorum omnia instituta pervertit; Libros Sacros quoscunque reperit Vulcano sacrat; non tenellis infantibus, non matribus, non ætati, non sexui parcit; quod ceperat per Exercituum duces successivè promoveat, &c. Quæ omnia tusiùs descripta in utroque *Maccabæorum* Libro, & apud dictos Authores, Danieli verò luculenter prænunciata, *Cap.* *Modus.*

Fabula Asinaria.

v. Fabulosum verò est quod refert Diodorus Siculus in Eclogis, ex *Libro* XXXIX. sub init. conspectum fuisse ab Antiocho Epiphane, in Templo Hierosolymitano, & quidem in Sacro Adyto, Mosis lapideum simulachrum, *asello* insidentis, tenentisque manibus Librum. De cujus fabulæ origine pluribus Eruditi, ut & de calumniâ *Asinariâ* seu ὀνολατρείας in Judæos, Apionis Alex. Plutarchi, Taciti, &c. Obviæ sunt Baronii, Heinsii, Fabri, Bocharti, aliorum hac de re conjecturæ. Quæ deinceps in Christianos calumnia redundavit, ex Minucio Fel. & Tertulliano, & de quâ nos aliàs.

II. *Instauratio Reipublicæ & Ecclesiæ per Maccabæos. Ratio Nominis. Et successionis. Dubia. quædam historica.*

Mattathias Sacerdos.

I. Primus fuit *Matthias* vel *Mattathias*, ex primâ Sacerdotali familiâ, qui cum filiis *quinque* (rebus Judæorum conclamatis) animo, fortitudine, constantiâ invictâ, bellis cruentis, collapsa erigunt, nec Politiam tantùm, sed & Religionem restituunt. Gratis verò hunc Mathathiam summum Pontificem Hebræi tradunt, & ex iis fragmenta Eusebiana, Sulpicius Severus, Gorionides, alii. De quo adi Seldenum, *Lib.* I. C. X. de Successione in Pontific. Pessimè etiam Baronius & Genebrardus eundem ex Tribu Judæ, quoad paternum genus, deducunt, inducti ex loco I *Macc.* V. 62.

Hasmonæi unde.

II. Dicti hi *Hasmonæi* vel *Assamonæi*, si Josepho fides *Lib.* XII. C. VIII. *Antiq.* à Proavo Mathathiæ *Assamonæo*, cui filius Simeon huic Johannes, à quo Mathathias secundùm alios dicti à voce Hebræâ חשמנים *Hasmanim Ps.* LXVIII. 32. quæ notat *Principes*, seu Optimates, seu primarios Sacrorum Antistites. Lxx. reddunt πρέσβεις, Fullerus τοπάρχας, νομάρχας, alii ἄρχοντας, ὑπερόχους ἄλλων, voces non tam Hebræâ, quâm peregrinâ & mixobarbarâ, huic postmodùm familiæ, ob Dignitatem & Principatum, tributâ. De quibus Drusius, Scaliger, Petavius, Seldenus, alii.

Maccabæi unde.

III. Dicti iidem *Maccabæi* à Judâ *Maccabæo*, tertio ex Matathiæ filliis, belli Duce, in Patris locum suffecto; tandem etiam cum *Principatu* summum *Sacerdotium* post Alcimum (Jacimum, Joachimum) adepto. Rationem & etymologiam vocis alii aliam assignant

gnant. Imperitè Magistri nonnulli *Græcam* significatu *fortis, bellicosi.* Verosimillima autem omnium (invito Scaligero, qui id nomen vult fuisse Judæ *Maccabæi* cognomen) ex quatuor *literis* initialibus, Judæ vexillo inscriptis, vocum quæ *Exod.* XV. 12. quæque per signa efficiunt מכבי.

Historiam hujus fontes, & dubia.

XV. Historiam Judæ & Maccabæorum quod attinet exhibet eam prolixissimè Josephus, *Libris* XII. XIII. XIV. Chronologia Judæorum, Josippus Gorionides, Eusebius, &c. Omnes post Scriptores utriusque Libri *Maccabæorum*, quorum *prior* desinit in nece Simonis, & successione Johannis Hyrcani hujus filii; *alter* verò in cæde Nicanoris per Judam Maccab. Secundus hic liber haud obscuris mendaciis & *αὐτιλογίαις* contaminatus est, obviis vel in Capitibus XII. XIV. XV. exemplis.

Nec certa in omnibus *Iosephi* fides est, nec dubia pauca historica supersunt. V. gr. de familiâ ex quâ Matthatias, is ne ex Eleazaridis, an ex Ithamaridis? Sic de huius summo Pontificatu; de ordine Filiorum Judas-ne primo genitus; de annis tùm Principatûs tùm Pontificatûs Judæ; de Alcimo post Judam superstite ex 1 *Macc.* IX. 54. Josepho invito. Menda etiam in *Eusebio* notarunt præ cæteris Scaliger, & Seldenus in Libris de *Succeff.* ad Pontificatum.

Maccabæorum successio, duratio.

Judæ vulgò tribuuntur anni VI. ab aliis plures, incluso triennio Pontificatûs: Jonathani fratri anni XVIII. Pontificatûs sede per *quadriennium* vacua: Simoni fratri anni VIII: Johanni Hyrcano hujus filio, (qui & Propheta fuisse fertur) anni XXX: Cui successit Aristobulus, primus *Regio* nomine & diademate inclytus, eoque per annum 1. gavisus. Huic Alexander Jannæus frater, annis circiter XXVIII. Alexandrâ conjuge, quæ & Solome dicta, post Mariti excessum annos IX. regnum moderatutâ, donec *Hyrcanus* & *Aristobulus* filii de Principatu decertarent; per quos perdita Judæorum Respubl. fuit, ut infrà ad *Maccabæorum ultima.*

Toti Assamanæorum principatui, usque ad captam ab Herode Hierosolymam tribuuntur apud Josephum anni CXXVI. in fine Libri XIV. Antiquitat. Inde à solutâ Captivitate Babylon. ad Aristobulum *Regem* primum, putat idem annos 481. *Lib.* XIII. C. XIX. Sed excedente nimis calculo, ex rationibus Chronologicis: de quibus in *Isagoge* superiori.

Bella Maccabæorum cum Regibus Syriæ, & Ægypti, eorumque

Ducibus; Fœdera eorundem; Legationes ad Romanos, alia pace & bello gesta, hujus instituti non sunt. Accuratissimè de his omnium instar, ex Josepho, Usserius noster, *Annalium* Parte 11. ut Salianum cæteroſque taceam.

III. *Samaritanorum ad Ethnicismum defectio.*

I. Hujus defectionis.

Circumstantia enarrata.

1. *Tempus*, fuit sub Antiocho Epiphane, postquam Hierosolymis occupatis, verum Dei cultum in Judæâ abrogasset.

2. *Causa*, metus persecutionis similis; hinc turpis ad Gentilismum defectio, digna Samaritanorum Sacris.

3. *Ratio*, dùm datis ad Antiochum literis, quas exhibet Josephus *Antiq. Lib.* XII. C. VII. cum inscriptione Ἀντιόχῳ Θεῷ Ἐπιφανεῖ, fingunt se à Sidoniis & Persis oriundos, ac Gentiles origine; ne pro Judæis habeantur rogant; in horum rebellionem, & Sacra invehuntur; ac Garazimitanum Templum Διὶ Ἑλλωίῳ *Jovi Hellenio* consecrant. Hinc Antiochi gratiam merentur, Nicanori & Apollonio commendantur, ac pro Græcis haberi jubentur.

Samaritani resipiscunt.

II. Recesserunt tamen postmodùm ab eâ Idololatriâ; & mox sub Ptolomæo Philometore refert Josephus acrem contentionem inter *Judæos* & *Samaritanos*, de Sanctitate Templorum Hierosolymitani, & Garizitani, *Lib.* XIII. *C.* VI. In quâ ceciderunt suâ causâ Samaritani. Sed & Christi tempore de *loco* adorationis potissima adhuc controversia fuit.

IV. *Schisma novum in Judaïca Ecclesiâ. Oniæ Templum.*

An dus Onia Schismatici.

1. *Author* Schismatis fuit ex Josepho, Eusebio, &c. *Onias*, filius Oniæ III. חוניו Talmudistis, (sed his filius Simeonis Justi habitus, Onias II.) indignatus scilicet summum Sacerdotium Alcimo, à Pontificum cognatione alieno, datum esse authoritate Antiochi Eupatoris, filii Epiphanis. Quanquàm dubium ex Josephi *Halos. Lib.* VII. C. XX. annon pridem antè alius *Onias*, Simeonis filius, præivisset in Templo extruendo, in eodem Tractu Heliopolitano, favente Seldeno, *Lib.* I. *De Succeſſ.* C. VIII. Discrepant utriusque narrationis tempus, locus, personæ.

2. *Ratio*

2. *Ratio* ejuſdem ſchiſmatis, dùm fugit Onias in Ægyptum; in Ptolomæi Philometoris & Cleopatræ conjugis gratiam ſe inſinuat; ſtruendi Templi Hieroſolymitano æmuli veniam impetrat; erigit illud non *Alexandriæ*, ut Talmudici volunt, qui de Templo Oniæ 11. ſed ut Joſephus *Antiq.* L. XII. C. XV. L. XIII. C. VI. L. XX. C. VIII. in Præfecturâ *Heliopolitanâ*, haud longè à Memphiticâ; ejuſdem Templi ſummum ſe Pontificem conſtituit; Sacerdotes etiam & Levitas creat, qui Sacra peragerent, omniaque hæc ad ritum Judæorum inſtituit. Hinc *Onia Templum* appellatum eſt, בירת חוניו oppoſitum בירת הבקדש *Domo Sanctuarii*. Et inde Tanaquillus Faber in *Epiſtol.* derivat contumeliam de culto *ὄνῳ aſino*, in Judæorum Sacris, frigidâ ſatis conjecturâ. Quam contumeliæ originem non ſiluiſſet Joſephus, in Judæos quoque Palæſtinos & Hieroſolymitanos verius dictæ. *Onia Templum.*

3. Potiſſimum autem *argumentum* quo ad temerarium ſchiſma defendendum uſus, fuit Oraculum *Eſai.* XIX. 18. 19. *Tempore illo erunt quinque Civitates in terra Ægypti loquentes ſermone Cananæo, Civitas deſtructione* (עיר החרם) *dicetur unaquaque*, vel *ex his una. Tempore illo erit Jehovæ altare in mediâ terrâ Ægypti.* Ubi pro עיר החרם ex literarum affinitate legerunt alii עיר הסרח πόλις ἡλίου (ſcil. reſpondebat *Heliopolis*, Soli apud Ægyptios ſacra) ut reddunt *Symmachus*, *Hieronymus*, & *Chaldæus Paraphraſtes.* Et eò quoque trahunt eam prædictionem Joſephus, & Talmudiſtæ. Hinc & *Heliopolitanum* agrum ei Templo ſtudio delegiſſe videtur Onias, confirmante Scaligero, *Animad. Euſeb.* MDCCCLVI. *Curtis ſtratum.*

4. Duratio Schiſmatis fuit uſque ad excidium Hieroſolymitanum ſub Tito Veſpaſiano; poſt quod Oniæ Templum à *Paulino* Alexandriæ Præfecto dirutum fuit, anno Æræ Chriſtianæ LXXI. Steterat annos ultrà CC. Plura habent Scaliger, Seldenus, alii rerum Judaïcarum & Annalium Eccleſiaſticorum Scriptores. *Dirutum quando.*

V. *Sectæ Judæorum exortæ hâc Epochâ.*

1. Ut verò nihil malorum Judaïcæ deeſſet Eccleſiæ, ad Schiſma acceſſit *Hæreſis.* His ferè temporibus exortæ celebratiſſimæ illæ Judæorum Sectæ, quæ doctrinæ puritatem mirum in modum infecerunt. Joſephus tres tantùm recenſet *Antiq.* L. XIII. C. IX. & *Lib.* XVIII. *Quot & quales inter Judæos, ſecta.*

XVIII. C. II. *Pharizæos, Essæos, Sadducæos*, eosque dissentientes περὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων *de rebus humanis*. De quibus, post Epiphanium, Scaliger in *Elencho Trihær.* Drusius de *Tribus Sectis* Judæor. Serrarius, Baronius, Casaubonus, Godwinus, recentiores plurimi, & Parens noster *Dub. Euang. Part.* III.

II. Tribus istis addit Epiphanius in Panario *Scribas*, *Hemerobaptistas*, *Dositheanos*, *Herodianos*, alii etiam *Gaulonitas*, & hos omnes præcessêre *Hasidæi*, in *primo* Maccabæorum. C. II. VII. De singularum nomine, origine, dogmatis, vitæ institutis, progressu, ad Historiæ Euangelicæ lucem, pauca huc omninò referenda, pro hujus Introductionis modo.

De Hasidæis.

Sententia de his diversa.

I. Horum mentio 1 *Maccab.* II. 42. VII. 13. 2 *Maccab.* XII. 6. Dubiumque est an *speciale* nomen Sectæ inter Judæos, ἐκουσιαζομένων τῷ νόμῳ, seu Legi addentium ἐπίμετρα, cultum voluntarium, 1 *Maccab.* II. 42. suprà צדיקים *justos*; An verò *commune* piorum omnium inter Judæos, qui חסידים dicerentur, id est, *sancti*, *benigni*, apud Josephum ἀγαθοὶ καὶ ὅσιοι τῷ ἔθνει, *Antiq. Lib.* XIII. C. XVI. Posterius quidem censet Doctissimus Casaubonus *Exercit.* I. C. IX. prius Magnus Scaliger, in *Trihær.* Hugo Grotius, & alii.

II. Atque ex *Hasidæis* istis ortas censent Scaliger, Grotius, reliqui, Sectas Judæorum eminentes speciali sanctitate, ut *Pharizæos*, & *Essæos*. Imò ex חסיד *Hasidi* natum esse nomen חסי ἁγνεῖος, *Essæus*, de quo posteà, dubiâ magis conjecturâ.

De Pharizæis.

Nomen.

I. Origo *nominis* perperàm Theophylacto deducta à voce Hebræorum פרושים, quasi ἀποκεκομμένοι *resecti*, per vim separati. Nihilo meliùs alii dictos voluere quasi פורשים, המפרשים. *Legis Interpretes*, quod nec omnium Pharisæorum, nec eorum tantùm fuit. Veriùs ergò dictos existimarunt *Drusius*, *Scaliger*, alii, quasi פרושים, vel פריש formâ Chaldæorum, aut פרישא Syrorum, i.e. qui ἀφωρισμένοι *separati* à reliquis, suprà reliquos eximii dignitate, sancti-

tate, institutis, habitu. Quales olim נזירים *Nazaræi*, quasi *separati* à communi aliorum consuetudine. Hinc Pharizæi illius supercilium, *Luc.* XVIII. 11. & inde quoque epithetum hujus Sectæ, ut ἀκριβεστάτης αἱρέσεως, *Act.* XXVI. 5.

II. Prima illorum origo in obscuro est. Alii deduxêre jam inde à *Viris Synagogæ magnæ*, CXX. illis, quorum Præses fertur Esdras. Alii à temporibus *Jonathæ Maccabæi*, fratris Judæ, qui jam excessit CXL. & ampliùs annis antè Christi ἐνανθρώπησιν, & ità Josephus *Antiq. Lib.* XIII. C. IX. L. XVIII. C. II. Alii à temporibus *Aristobuli*, vel *Alexandri Jannæi* Judæorum Regis, toto circiter ante natum Christum sæculo, sub quo Pharizæi multâ jam apud Judæos gratiâ & authoritate pollerent, teste Josepho *Antiq.* L. XIII. C. XXIII. XXIV. Alii recentioris originis faciunt, ut Hieronymus L. III. *Comm. in Esai.* C. VIII. 14. qui ortos censet Scribas & Pharizæos tempore Schammai, & Hillelis Babylonii, in celeberrimis Judæorum Doctoribus, circà tempora Herodis: De quorum doctrinâ, dignitate, pugnâ, discipulis, cumprimis de *Jonathane* Paraphrastâ Hillelis discipulo, & de *Jehosuâ* præceptore scilicet Jesu Nazareni, multa fabulantur Talmudistæ. Sed omninò vetustiores his Pharizæi, Hasidæorum propago, ut suprà. *Origo Pharizæorum.*

III. Αἵρεσις verò Pharizæorum, omnium ἀκριβεστάτη, spectatur vel in *dogmatis* Pharizæorum, vel in *morum præceptis*, ac vitæ instituendæ ratione.

Dogmata potissima fuêre, ex Josepho, Epiphanio, & Euangelicâ Historiâ, illud de Lege orali, seu Traditionibus non scriptis, ac Mosaïcis; de Fato seu jam Stoïco, seu ut aliis placet Mathematico; de Liberi arbitrii viribus seu indifferentiâ ad bonum, περὶ ἀρετῆν ἢ κακίαν; de μετεμψυχώσει animarum bonarum; de Præceptis Mosaïcæ Legis variè restringendis, ut est *Matth.* V. & XXIII. Atque etiam alia, cumprimis apud Epiphanium κατὰ Φαρισαίων *Hær.* XVI. Sed & saniora tradidêre contrà Sadducæos, undè accepti Populo fuêre. *Dogmata eorundem.*

Institutæ vitæ quod attinet, in genere omnia ad pompam externam, & mentitum pietatis schema, comparata. In specie affectabant Cœlibatum, Jejunium hebdomadale repetitum, decimationem universalem, ablutiones superstitiosas, preces & eleemosynas in *Vitæ institutæ.*

publico,

publico, dilatationem τῶν φυλακτηρίων καὶ τῶν κρασπέδων, &c. ex *Matth.* XXIII. *Luc.* XI. XVIII. ex Josepho, Talmudistis, Epiphanio, Suidâ, aliis.

Addit Epiphanius *somnum* superstitiosum super dodrantibus tabulis, substratis lapillis, peculiare item & affectatum *vestis* genus, quale describit.

IV. *Sectæ* inter Pharizæos, quales *septem* recensent Talmudistæ, & ex iis Drusius, appellatas à singularibus institutis, gestibus, placitis: Undè dicti alii *Sichemitæ*, alii *Truncati*, alii *Incisi*, alii *Contusi*, alii *Amantes*, alii *Timentes*, alii *Debiti* solutores, qualis ille *Matth.* XIX. 20. Ἢ ἔτι ὑστερῶ.

De Scribis & Nomodidascalis.

Pharizæis in Historiâ Euangelicâ jungi plerumque solent *Scribæ*. De quibus hæc pauca, post Parentem in *Dubia Evang.*

Scribarum genus varium.

I. *Nomen* quod attinet, dicti in Novo Testam. γραμματεῖς ad imitationem vocis סופרים. Nomen non *sectæ* sed *ordinis* & gradûs, quo varii nuncupati sunt inter Judæos. Distribui possunt in classes duas, ut fuerint alii *Politici*, alii *Ecclesiastici*, prout vox כהן modò Principes, modò Sacerdotes notat. *Scribæ Politici* fuerunt alii *Superiores* seu regii, qui Regibus à Secretis aut etiam à Consiliis, penes quos Instrumenta & Acta publica, & ratio temporum, gestorum, redituum; alii *Inferiores* & plebei, qui erant actuarii & notarii communes. *Scribæ Sacri* seu *Ecclesiastici* fuerunt Doctores & interpretes Legis, quorum erat Scripturas interpretari, vindicare, populo in Templis & Synagogis prælegere *Act.* XV. 27. dubia ex Mose & Prophetis objecta solvere, obscura declarare, enodare perplexa, Genealogias etiam Tribuum, Regiæ maximè stirpis, asservare, undè consulti ab Herode *Matth.* II.

Origo eorundem.

II. Quod ad *originem*, deduxerunt eam alii, jam à temporibus *antè Captivitatem*, statim à promulgatione Legis, aut à Davide, vel à Josaphato. Et sic quidam *Scribas* dictos esse qui etiam *Prophetæ*, quorum esset conscribere Acta publica, ac Libros Sacros, etiam mandata Dei referre ad Populum, inferenda Archivis publicis. Hinc nuper P. Simon, sed de suo, Prophetas nil nisi Scribas fuisse publicos, quorum deinceps Acta compilata sint, & in compendium digesta, *Hist. Crit. L.* I.

C. II. III. IV. Alii longè *post Captivitatem* natos censent, à Schammaï & Hillele, celebratissimis Hebræorum Doctoribus, paulo antè Christi tempora, & sic Hieronymus: Alii & verius, à temporibus quæ proximè Captivitatem exceperunt, deficientibus Prophetis, nempè indè ab *Esdræ* temporibus, qui Scriba dicitur, *Esdræ* C. VII. 6. Cujus scilicet potissima opera fuit Legem prælegere, interpretari, docere, Sacros quin etiam Codices recognoscere atque describere, undè nomen & deinceps munus סוֹפְרִים *Scribarum*. Quales vocantur à Talmuditis Viri CXX. Synagogæ Magnæ, id est, & Sanhedrin, cui præsedit Esdras.

III. Quantùm ad Sectas, in varias feruntur familias divisi, Prophetâ nullo litibus decidendis superstite. Hinc natæ *Pharizæorum*, *Sadducæorum*, & *Essæorum* propagines: Hinc Scribæ alii de factione Pharizæorum, *Act.* XXIII. 9. alii Sadducæis magis adhærentes, & Scripturariis. *Sect.*

IV. Frequens etiam in N. T. conjunctio Scribarum cum *Pharizæis*, quia utrumque multi titulum possidebant, & qui Scribæ ratione *muneris* & *officii*, Pharizæi esse poterant ratione *sectæ*. Hinc qui *Matth.* XXII. 34. Φαρισαῖοι, iidem γραμματεῖς *Marc.* XII. 28. nuncupantur. Ut iidem qui Monachi professione, etiam sæpè Doctores.

V. Scribis junguntur in Euangelio persæpè Νομοδιδάσκαλοι, Νομικοί. Hos multi eosdem cum Scribis crediderunt. Hinc qui νομικὸς dicitur *Matth.* XII. 35. idem vocatur unus ex *Scribis*, *Marc.* XII. 28. ità *Luc.* XI. 46. collato loco cum *Matth.* XXIII. 3. 4. Et sic apud Syrum Interpretem, promiscua nomina. Alii tamen utrosque variè distinguunt, maximè quod Scribæ etiam forensia & civilia tractarent, *Matth.* XX. 18.

VI. Sed & arbitrati Viri Docti tria fuisse Doctorum inter Judæos genera,

1. סוֹפְרִים γραμματεῖς *Scribas*, qui aliàs בעלי מקרא quos interpretantur *Scripturarios*, seu Legi scriptæ addictos, aliàs νομικὸς & νομοδιδασκάλους. Malè, quum & δόκιμοι ac Traditionarii essent Scribæ posteriores.

2. חכמים σοφοὺς *Sapientes*, qui dein בעלי משנה, seu δόκιμοι, Legis oralis tenaces, & בעלי תלמוד *Talmudistæ*.

3. דרשנים *συζητηταὶ Inquisitores*, concionatores, disputatores; seu בעלי מדרש *Doctores allegoricos*, in sectando *sensu mystico* Legis, & movendis solvendisque dubiis præstantes, quò alluserit Paulus 1 *Cor.* 1. 20. De Scribarum vestitu, aliisque, plura habet Epiphanius, & ex eo recentiores.

De Sadducæis.

Succedunt *Sadducæi*, de quibus aliquoties Historia Euangelica, & prolixè *Epiphanius*, Hæresi *κατὰ Σαδδυκαίων*, post Josephum Historicum.

Nomen, & origo sibi.

1. *Nomen* quod attinet, & *originem*, malè Epiphanius à צדק quæ est *δικαιοσυνη justitia*, veriùs alii (ex consensu Magistrorum) derivant à *Zadoko*, altero ex discipulis Antigoni Sochæi, clari post Simonem Justum, annis antè Christum circiter CCXXVI.

II. *Occasio* fuit, quod hic cum Baithos vel Baitho, discipulo altero, Præceptoris mentem & axioma, quasi nullum homini præmium esset post hanc vitam repositum, imperitè detorserit. Undè hi in *Sadducæorum* & *Karraorum* patres evaserint, cii cà tempora Simonis II. Oniæ filii, sub Ptolomæo Evergete, annos ultrà ducentos antè Christum natum. De tempore tamen & occasione non satis convenit inter Talmudistas. De quo plura in Chronologiâ Judæor. à Vorstio translatâ, seu *Tzemach Dav.* Et huc de *Karrais* spectat disquisitio. Quales dicti *Scripturarii*, solo Scripturæ Textui adhærentes, Traditionibus rejectis, quod fecêre Sadducæi.

Dogmata sen vera sen assita.

III. Αἵρεσις Sadducæorum spectatur rursùm vel in *dogmatis*, vel in *moribus* ac vitæ institutis. *Dogmata* cum primis fuêre, non esse Providentiam circà mala, si Josepho fides, imò planè nullam esse, si aliis; Dari *ἀδιαφορίαν* circà bonum & malum; Nullas post hanc vitam pœnas esse, præmia nulla; Animam haud esse corpori superstitem; non dari Angelos, substantias spirituales, *Act.* XXIII. 8. nec dari Resurrectionem corporum. Creditum vulgò admisisse solam *Legem*, nec habuisse Scripta Prophetica ut à divino Spiritu profecta; quanquàm nullo teste idoneo, & disertè Josephus, recepisse *πάντα τὰ γεγραμμένα*. Certum nullam admisisse Legem oralem, nullas *ἀδιαθρώσεις*, unde קראים *Lectionarii* seu *Scripturarii*.

Quán-

Quanquàm invidiosiùs his quædam afficta videantur, aut secùs fuisse explicata, ex odio quo in eos Pharizæi & δολιεφωλαὶ ferebantur, ob rejectas Traditiones.

Mores Sadducæorum quod attinet, describuntur Josepho ut ἄνδρες ἄγριοι καὶ ἀπλωτεῖς *viri agrestes & feroces*, cùm inter sese, tùm ergà alios. Hinc & plebi invisi, contrà grati Pharizæi, πολιτικώτατοι, externâ sanctitatis specie, & Traditionum apparatu, plebem fascinantes. *Mores*

De Essæis, sive Essenis.

Excipit Secta *Essenorum*, qui & *Essæi*, *Hesæi*, etiam apud Epiphanium *Osseni*, *Ossæi*, sed qui huic diversi esse creduntur.

1. Originem *nominis* alii cum Eusebio Græcam, *Lib.* VIII. προπαρασκ. C. XI. frequenti usu Patrum, alii Syram, alii Hebraïcam, & has rursùm varias tradiderunt, seu à חסה quasi essent *latitantes*, seu à חשה quasi *silentiarii*, seu à חסידים quasi *Asidæi*, elisô *daleth*, Grotio posterius probante, ac confundente cum Hasidæis, alterum verò probante Scaligero. *Origo nominis.*

II. *Sectæ* originem quod attinet, falluntur qui confundunt *Essæos* cum *Asidæis*, de quibus suprà, hominum genere longè antiquiori, ex quibus tamen Pharizæorum Sectam prodiisse, hinc & rigidiorem alteram Essæorum, est quàm simillimum vero. Unde tempus proximè excipiet illud Pharizaismi exorti, ut increscere solet superstitio. Gravior longè est hallucinatio Baronii ad A. Ch. LXIV. qui *Essenos* cùm Christianos, tùm Monachos fuisse putat, conversos scilicet prædicatione Marci. Plinius verò in Nat. Historiâ, *Lib.* V. C. XVII. Essenos per aliquot *seculorum millia* stetisse tradit, *Gentem æternam*, ad Judæorum respiciens antiquitates. *Sectæ origo.*

III. Αἵρεσις rursùm constitit vel in *dogmatis*, vel in vitæ *institutis*, & de his prolixissimè Josephus, *L.* II. de Bello Judaïco, C. VIII. Eusebius ex Philone, περὶ. C. XI. XII. *Epiphanius Lib.* I. &c. *Dogmata* in pluribus sana, de Dei Providentiâ, animarum ἀθανασίᾳ, habitatione in corpore ut carcere quodam, migratione in loca vel gaudii vel pœnæ, &c. *Mysticum* quoque Scripturæ sensum sectati perhibentur. *Dogmata.*

Vitæ inſtitutæ.

Vitæ *inſtitutæ* prolixè enarrantur, nonnulla utique digna memoratu. Hujuſmodi ſunt,

De non admiſſis in Societatem niſi viris ſenibus & gravibus, apud Euſebium *Lib.* VIII. Præparat.

De probatâ bonorum communione, & communibus Cœnobiis, συναξίοις.

De probato Cœlibatu, paucis tamen eorum apud Joſephum exceptis. Plinius, *ſine ullâ fœminâ, omni Venere abdicatâ.*

De vitæ mirâ auſteritate quoad laborem, victum, veſtimenta.

De famulitio nullo admiſſo, neque etiam ad iter viatico.

De Artibus nullis exercitis ex quibus aliquid ad homines rediret detrimenti, aut vitia foverentur.

De ſtatis precibus, & diſciplinæ totius διατάξεως, verè Aſceticâ.

De Sabbathi obſervantiâ planè ſuperſtitioſâ; lepido apud Matthæum Paris rei hujus exemplo, de nolente extrahi cloacâ in Sabbatho.

De ſtudio ſingulari pietatis, beneficentiæ, hoſpitalitatis.

De amore ſolitudinis, ſilentii, ἐχεμυθίας Pythagoricæ.

De probatis Diſcipulis quadriennio toto, deque quatuor Ordinibus, inter quos pro receptionis tempore diſtributi eſſent.

De ſeveritate animadverſionum in delinquentes, & panis etiam ac cibi omnis interdictione.

De fugâ litium, contentionum, diſputationum, undè nec Chriſto moleſti fuiſſe leguntur.

De vitâ theoreticâ, & ob victûs ſimplicitatem in longum ævi provectâ.

Undè nihil mirum videatur, *Monachorum* veterum quandam in iis imaginem deprehendiſſe Baronium.

De Hemerobaptiſtis.

Mentio horum apud Epiphanium, *Lib.* I. C. XVII.

Origo, & ſuffocatum.

1. Origo *nominis* Græca ἀπὸ τῦ καθ' ἡμέραν βαπτίζεσθαι, à cotidiano baptiſmo ſeu lavacro, quæ & profanarum religionum ſuperſtitio fuit.

2. *Dogma-*

2. *Dogmata* eadem in cæteris quæ Pharizæorum; at de Resurrectione tenuisse cum Sadducæis perhibentur.

3. Ad *institutа* vitæ potissimum illud spectat, non posse hominem ζῆν *vivere*, nempè (apud Epiphanium) ὁσίως, καλῶς, καθαρῶς, *probe sanctéque*, sine baptismo cotidiano.

De Dositheanis.

1. Samaritanorum hæc Secta, Δοσιθέους dicit Epiphanius, à *Dositheo* de quo multa Origenes *Lib.* 1. contrà Celsum. *Author, dogmata, mores.*

Inter alia fertur se pro Christo venditasse, Mosi prænunciato; sic adulterasse Pentateuchum Mosis, apud Photium ex Actis Synodi ab Eulogio coactæ; ità Sabbathi observantiam planè rigidam præscripsisse, lepidis etiam rei exemplis.

11. Quoad mores, feruntur fuisse μονόγαμοι, vel etiam παρθενεύοντες & omninò cœlibes, apud Epiphanium.

De Herodianis.

1. Celebres hi ex Historiâ Euangelicâ, *Matth.* XXII. 16. *Marc.* XII. 13. & quoque post eam, vel ex Persio *Satyr.* 1. An verò *Civilis* factio, an *Ecclesiastica* quædam, dubitatum est. *Pelit sententia varia.*

11. *Nomen* indubiè ab Herode Magno, sed *familiæ* origo obscura. *Aliis Græi*, & iidem qui Ἡρωδιανοί, quæ Drusii & Genebrardi, ex errore quodam, conjectura fuit, pro ב״ר legentium ב״ר in Lex. Aruch. Bezæ sunt Herodis Parisiti, post Tertullianum, Epiphanium. Veterum aliis, hinc Baronio, nuper Is. Vossio, qui Herodem haberent pro Christo, censerentque impletum esse oraculum *Gen.* XLIX. 10. uti Josephus ad Vespasianum traxit illud *Mich.* v. 2. *Aliis*, Secta ex Paganismo & Judaismo conflata. *Aliis*, cum Hieronymo in *Matth.* XXII. qui in Herodis gratiam censum persolvendum esse Cæsari, ut Domino, contenderent, Zelotis oppositi.

De Gaulanitis vel Galilæis.

1. Factio hæc rursùm potiùs *Civilis* quàm *Ecclesiastica*, de quâ Josephus quædam, *Antiq.* L. XVIII. C. I. II. & de Bello Judaïco, L. II. C. VII. & ex eo Origenes, Eusebius, alii. *Sedes qualis.*

II. *Nomen*

II. *Nomen* Sectæ à *Judâ* quodam Gaulanitâ secundùm Josephum, vel Galilæo *Act.* v. 37. Socio ejusdem Sadduco Pharizæo. *Simonem* etiam Galilæum alibi dixit Josephus, de Bello Jud. L. II. C. VII. Qui verò hunc antè memoratur Theudas, *Act.* v. 36. alius est ab eo de quo Josephus sub Claudio, *Antiq.* L. XX. C. II.

Theudas Act. v. 36.

III. *Tempus* exortæ factionis fuit non longè à nativitate Christi, post relegatum Archelaum, Quirinio tùm census in Judæâ exigente: Quæ est ἀπογραφὴ secunda Scaligero, sed Valesio ad Euseb. L. I. C. V. primæ ἀπογραφῆς continuatio.

IV. Undè *occasio* illi factioni, duce videlicet Judâ, impatienter ferente istas exactiones, neganteque tributa Romanis persolvenda, aut Cæsarem pro Domino habendum, aut preces pro eo fundendas. Hinc *Zelotæ* nuncupati, per quos pessundata fuit Respublica Judæorum, ex Josephi Historiâ.

Occasio factionis.

Hi-ne verò sint illi *Galilæi*, quorum sanguinem Pilatus miscuisse dicitur cum Sacrificiis, *Luc.* XIII. 1. an de Samaritanis accipiendum, inter Eruditos disceptatur.

VI. *Maccabæorum ultima. Status rerum Judaïcarum sub Herode Magno.*

Summatim huc spectant, quæ pluribus Josephus indè à *Libro* XIV. Antiquitatum, & de Bello Judaico *Libro* I. executus est. Hujusmodi sunt,

Mala ex Hyrcani & Aristobuli discordiis.

I. *Mala* Reipubl. & Ecclesiæ ex contentione *Hyrcani* & *Aristobuli* fratrum, Alexandrâ matre extinctâ, annis antè Christum natum plus minùs LX. Hinc per Aristobulum, juniorem licet, invasio Principatûs: Hyrcani ad Aretam Arabum Regem, suasu Antipatri Idumæi, perfugium: Mox Hierosolymitana per eundem Hyrcanum obsidio, dehinc obsidionis per Æmilium Scaurum disturbatio: Pompeji in Urbem adventus, tùm Templi, quod ab Aristobuli partibus tenebatur, occupatio: Reseratio Sanctuarii per Pompejum, de quâ & Cicero pro Flacco: Aristobuli & Liberorum Romana vincula: Hyrcani restitutio in Pontificatum & Ethnarchatum: Cæsaris in Aristobulum, post Romam à Julio occupatam, Pompeji in Hyrcanum favor: Fatum Aristobuli, & Alexandri filii, per Pompejanos: Expilatio Templi Hierosolymitani per M. Crassum,

Craſſum, ad 10000 auri talenta, ſi Joſepho fides eſt; Et quæ talia apud Hiſtoricum.

II. Gradus ad dominationem in *Antipatro*, Patre Herodis Magni, Idumææ Duce. Per hunc enim conſilia Hyrcano, ad res gerendas ſegniori, ſuggeſta; Hyrcanus Julio Cæſari conciliatus, ac ejuſdem Antipatri induſtriâ, poſtpoſito à Cæſare Antigono Ariſtobuli filio (licet hic oppreſſus à Pompejanis) reſtitutus in Pontificatum; Judææ autem & Syriæ Procuratio Antipatro commiſſa, cum ampliſſimis honoribus & privilegiis, ſolo Pontificalis honoris Titulo penes Hyrcanum. Falluntur qui Antipatrum Gente Judæum fuiſſe cenſent, ac præ cæteris Torniellus in *Annalib.* *Antipatri exaltatio.*

III. Primordia *Herodiani* dominatûs dùm hic Galilææ à Patre præfectus, admodum juvenis, poſt à Caſſio etiam præfectus Cœle-Syriæ, multa fortiter gerit; Antigonum Ariſtobuli filium, Galilæam invadentem, profligat; cum Hyrcano in gratiam redit, deſponſatâ Herodi Mariamne, Ariſtobuli ex filio Alexandro & Hyrcani ex filiâ nepte; ab Antonio cum Phaſaëlo fratre Tetrarcha renunciatur; poſt reſtitutis Antigoni rebus Parthorum auxilio, & Phaſaëlo fratre ſublato, deſperabundus Romam ad Antonium fugit; tùm Antonii & Octavii favore, medius inter utrumque *Judæorum Rex* à Senatu proclamatus, Coſſ. Cn. Domitio Calvino, & C. Aſinio Pollione. Et hinc prima Regni Herodiani Epocha ducitur, Olympiadis CLXXXV. anno I. licet apud Joſephum notetur Olympias ρ'. καὶ ϖ'. καὶ δ'. CLXXXIV. *Herodiani dominationis gradus.*

IV. Poſt hæc Herodes Antigonum dejecturus in Iudæam redit, & poſt triennale ferè bellum Antigonum opprimit, Parthos è Syriâ pellit, Hieroſolymam XXVII. annis poſtquàm occupata à Pompejo fuerat, eodem die expugnat; ſicque tandem (Aſſamonæorum principatu in *Antigono*, mox ſecuri percuſſo ab Antonio, extincto) Iudææ regno placidus potitur, annis antè Æram vulgarem circiter XXXVII: Et hæc prolixiùs Joſephus toto Libro XIV. *Antiq.* Atque hinc ſecunda Epocha Regni Herodiani, nempe à captâ Hieroſolymâ, anno tertio deſinente *Olymp.* CLXXXV. Iuliano IX. Auguſtali à cæde Cæſaris VII. variis hìc Euſebii & ſequacium parachroniſmis, de quibus Parens noſter *Dub. Ev. Parte* II. Baronius verò tertiam Epocham de ſuo finxit regni Herodiani, in ſuo *Apparatu*. Nempè à factâ ab Auguſto poſt Actiacam victoriam, confirmatione *Intermentum & ἔκφυη.*

regni Herodiani, quo scil. excidisset ob adjutum Antonium, Olympiadis CLXXXVII. anno II.

Maccabæi sanguinis exstinctio.

V. *Sanguinis Assamonæorum* totalis per Herodem deletio. Nempè ex Josepho intelligitur, *Lib.* XV. *Antiq.* quomodo Herodes Hyrcanum seniorem, avum Mariamnes ex Alexandrâ filiâ, à Parthis dimissum, è Babyloniâ gratiæ obtentu ad se revocaverit; Aristobulum juniorem fratrem Mariamnes, Pontificatu primùm donatum, mox in Piscinâ suffocatum, clandestino consilio sustulerit, Juliano XI. Hyrcanum octogenarium (antè suam ad Cæsarem profectionem, post devictum Antonium) Assamonæorum postremum, interfici jusserit, Alexandram Socrum & Mariamnem cojugem sub custodiâ primùm detinuerit, post conjugem, Salomes fraudibus veneficii accusatam, & adulterii suspectam, securi percusserit, serâ mox pœnitentia; hinc & matrem ejus Alexandram, novarum molitionum postulatam, parem sortiri exitum voluerit; tandem quicquid reliquum esset ex cognatione Hyrcani è medio nefarius sustulerit, nequid reliquum esset ex familiâ aut cognatione Maccabæica, *Sceptro* sic à *Judæis* ablato; referente Josepho *Lib.* XV. C. XV.

Judæorum sub Herode Servitus.

VI. *Servitus* Judaïcæ *Ecclesiæ* sub regno Herodis, multis documentis conspicua. Hinc idem Herodes Concilium majus Judæorum, dictum *Sanhedrin*, oppressit, divisum in plura Synedria minora; in omnibus Antonio primùm, tùm Octavio Cæsari gratificari conatus est; Judæorum ritus cum profanis miscuit, institutis Ludis & Certaminibus athleticis, ac Cæsaris trophæis erectis, post Aquilâ aureâ suprà majorem Templi portam suspensâ; Urbes inclytas, Samariam à se instauratam, & Turrim Stratonis, *Sebasten* & *Cæsæream* in honorem Augusti appellavit; Pontifices pro libidine vel constituit, vel summovit; Judæos innumeris cædibus, terrore, molibus passim extructis, coërcuit; Aquilæ aureæ pro Templo suspensæ effractores, scil. Judam & Matthiam Doctores, omnesque complices, vivicomburio affecit; Davidis sepulchrum, spe ingentis thesauri, mox delusus eo aperto, violavit; tandemque (ut mittamus alia, & Bethleemiticam cumprimis stragem) morti se proximum ratus, Hierichunti molitus est immane in Judæos facinus, scil. nobilissimorum Judæorum mox ab excessu suo interneccionem, quos, eò evocatos & in Circo conclusos, voluit immisso milite jugulari, quàm primùm

mùm exspiraret, ut ità Iudæi se lachrymis decorarent. Hæc pluribus Historicus *Lib.* XV. & XVI. *Antiquit.*

VI. *Templi Hierosolymitani per Herodem Instauratio.*

1. Describit hanc Josephus *Antiq. Lib.* XV. *Cap.* ult. & de Bello Jud. Lib. VI. C. VI. & XVI. hinc Josippus Gorionides *Lib.* V. C. XXV. in nonnullis diversus ab Ἀρχαιολόγῳ. Summa est: Ut anno XVIII. Herodiani regni molitus sit Herodes (aucupandæ gratiæ Judæorum) novam constructionem Templi, ab ipsis fundamentis, ampliore ambitu, & convenientiori altitudine; Ut materias in hunc finem præparârit, mille plaustris convectas; Ut Artificum decem millia selegerit; Ut à fundamentis, ex saxo igentis magnitudinis (undè voces illæ *Marc.* XIII. 1.) Templum exicitarit; Ut operarum, columnarum, porticuum, portarum, murorum, cæterorumque, magnificentiâ, & amplitudine, supra Ædificium prius, exornaverit; Ut etiam *vitem auream*, è quâ botri ingentis magnitudinis dependebant, suprà columnas, *in* interiore Portæ Templi parte, erexerit, non profectò in Sanctuario (de quo locus decantatus Flori) ubi ἐκτὸς οὐδὲν ὅλως. Et tantum quidem opus infrà annum decimum, nullis (ut Josephus) interdiu pluviis interruptum, perfeciſſe Herodem referunt. Quod *intellige* de interiori parte Templi absolutâ mensibus XVIII. uti connexa ædificia & exteriora annis VIII. structurâ reliquâ, ut videtur, per multos annos continuatâ. Hæc omnia, uti factam dedicationem Templi, & celebrationem anniversariam, pluribus videsis apud Josephum. Ac Herodiani hujus Templi ἰχνογραφίαν dedit ex Josepho Lud. Capellus, in Historiæ Apostol. calce. De *Atrio Gentium* lis illi contrà affirmantes istud Hebræos, & Villalpandum, nec enim hoc aliud fuisse quàm priorem & exteriorem Templi ambitum, quatuor Porticibus distinctum, Judæis & Gentibus communem. *Summa Lib. Flori.*

11. Atque hinc commodùm intelligi videntur anni illi XLVI: de quibus *Joh.* II. 20. Dùm à cœptâ Templi structurâ anno regni sui XVIII. vixit Herodes ad Nat. Ch. annos XVI. vel XVII. dehinc computatis annis circiter XXX. ad tempus illud quo Judæi verba hæc ad Christum habuerunt, exurgunt anni XLVI. completi, nempè *Locus Joh.* II. *explic.*

à cœptâ Herodis structurâ. Consentiunt & doctissimi Interpretes ac Chronologi.

VII. *Herodis reliqua historia.*

Domestica Herodis, Tempus mortis.

In compendium redigimus hoc loco Herodis reliquam historiam. Puta Regis in familiam propriam atrocissima facinora; itinera ad Cæsarem Rhodiense, Romanum; cædes filiorum Aristobuli & Alexandri ex Mariamne, postea & Antipatri filii, & Josephi sororii, aliasque id genus; animi frequentem ægritudinem, & αὐτοχειρίαν sibi ex eâ intentatam; mutationes ultimæ voluntatis, factâ ab Augusto potestate hæredem scribendi; Testamentum quo tandem Archelaum post se *Regem*, Antipam Galilææ, & Philippum Trachonitidis, Gaulanitidis, Batanææ, & Paneadis *Toparchas* constituit, præter legata alia; mortem denique Herodis, *septuagenarii* circiter: Nullo tamen certo charactere anni ejus emortualis, ut nec durationis Regni, quam à morte Antigoni & captis Hierosolymis, alii annorum XXXIV. cum Josepho, alii cum Scaligero XXXVI. faciunt. Baronius, postquam primum regni Herodiani annum conjecisset demùm in confirmati ab Augusto regni Herodiani tempus, post Actiacam victoriam, necesse habuit mortem Herodis seriùs conjicere in annum VIII. Æræ Christianæ, Julianum LI. De illis pluribus Josephus, usque ad *Cap.* XI. *Lib.* XVII. *Antiq.* in quo res sub Archelao memorat. Sed hæc ad Historiam Civilem magis quàm Sacram spectant. Adeantur Annalium Scriptores, Lud. Capellus Parens noster, *Dub.* P. II. *Dub.* II. & si qui alii.

VIII. *Facies Ecclesiæ sub tempus Nativitatis Christi.*

Romana servitus.

Corruptissimus sanè illius status fuisse intelligitur:

1. Ex *Sectis* prædictis Judæorum, ex factionibus, schismatis, & oppressione Herodianâ, Romanâque. Et hæc quidem cœperat dudum antè Christum natum. Pompejus enim occupatâ Hierosolymâ, annis amplius LX. antè Christum natum, Judæos Romanis tributarios fecerat, multasque eorum Urbes Provinciæ Syriæ attribuerat, Alexandrum etiam Aristobuli filium securi percussérat: Gabinius Procon-

Proconsul Synedrium magnum in quinque conventus diviserat, Hierosolymitano additis Synedriis Gadaris, Hierichunte, Amathunte, Saphoris: M. Crassus Templi Hierosolymitani thesauros omnes expilarat, æstimatos Josepho 10000 talentis: Cæsar Antipatrum Judææ procuratione donaverat, genere Idumæum, hominem ambitiosum & callidum: C. Cassius Judæos exactionibus emunxerat, post Cæsarem interfectum, sub hastâ etiam divenditis Judæis: Antonius servitutem auxerat, accusatoribus Herodis ac fratrum interfectis, & Antigono Rege, ex Assamonæorum illustri sanguine, securi percusso in Urbe Antiochenâ: Augustus denique, in cujus gratiam omnia Herodes, quemque hic ut Dominum semper respexit, nihilo meliorem Judæorum conditionem fecerat, quos & in censum retulit, iteratâ descriptione, quorum & regionem, Judæam, Samariam, & Idumæam, in Provinciæ formam redegit mortuo Herode. Hæc videsis vel apud Josephum *Lib.* XIV. & XV. Ant'q. Ut Historicos Romanos taceam.

Pharizaica corruptela, in Traditiones.

11. Ex *Pharizaicâ* cumprimis doctrinâ, & Legis perversione, & occultatione clavis Propheticæ, ac Traditionum Judaïcarum vanitate, ut & allegoricarum ad Textum S. explicationum, ac sensûs מדרש. Adde impia Sadducæorum dogmata, circà statum novissimum. In quæ toties invehi Salvatorem necesse fuit, tantùm abest, quod supponit P. Simon in Hist. Criticâ nuperâ, *Lib.* I. C. XVII. ut Christus, in Scripturis interpretandis, Pharizæos imitatus sit, postcà & Paulus, Traditiones easdem, & allegorias sectati, non verò sensum literalem. Isaacus autem Vossius, Christum Græcè locutum, ad solum Textum Græcum τῶν LXX. respexisse, hunc solum Hierosolymis in Synagogis personuisse &c.

Opinio de Messiâ tùm recepta.

111. Ex corruptissimâ speciatim doctrinâ de *Messiâ*, ejusque *Regno*, quod terrenum tantùm, sublatâ quâ premebantur servitute, plerique sibi promittebant. Adeò ut vix ex Discipulorum animis, nec nisi Christo ad Patrem recepto, evelli id præjudicium potuerit. Quod in hunc diem velum Judæorum cordibus obductum manet. Intelligebant sanè adesse tempus quo, post translatum à Judæis Sceptrum, post tot vaticinia, prophetica veriùs quam *Sibyllina*, & inter suos veriùs quàm inter Romanos vulgata, postque Eliana annorum millia quatuor, Messias tandem exhiberetur. Sed præjudicio hoc facinati Christum non agnovère. Hinc Pseudo-Messiæ tùm

surgentes, vel turbantes Theudas, Judas Galilæus, alii. Imò regnantem Herodem, faventemque Judæorum Sacris, quanquàm alienigenam, nonnulli tùm pro Messiâ habuisse videntur, parsiati saltem. Nec tamen indè confecerit Doctiss. Isaccus Vossius, fecisse id plerosque aut prudentiores Judæorum, vel aliquot post sæculis hujus Pseudo-Messiæ Æram computasse Judæos Hispanos, ac sanxisse etiam legislatoriâ potestate. Undè natum sit nomen *Æræ*, quasi *Hegriæ*, & hoc ex הגר, id est *peregrinus*, quod Herodis scilicet cognomentum. Quæ commemorasse hoc loco sufficiat.

Bonorum reliquum.

IV. Ex perexiguo bonorum *reliquo*, uti Elianis temporibus, expectantium veram liberationem Israëlis, & adventum Regni Dei. Inter quos fuêre pauci ex Historiâ Euangelicâ, qui exhibitum in Christo Jesu Messiam mirâ obsequii promptitudine exceperunt, Simeon senior, Zacharias Sacerdos, Josephus, Cleophas, Elizabetha, Anna Prophetissa &c.

Inepta & fabulosa.

V. Porrò fabulis ac commentis de iis quæ adventum Christi proximè antecesserunt, finis nullus est, ne apud ipsum Baronium in Apparatu, ex Pseudo-Sibyllinis, Nysseno, Orosio, Damasceno, Suidâ, Nicephoro, &c. Hujusmodi sunt de responso Apollinis ad Augustum, de Arâ primogeniti Dei, de Parentibus Mariæ, de consecratione Virginis, de Josepho sponso &c. Adi de hisce Casaubonum. Alia ad Hist. Novi Testamenti referenda fuerint.

Finis Introductionis

ad

Historiam Ecclesiast. Prioris Temporis.

BREVIS

INTRODUCTIO

AD

HISTORIAM

ECCLESIASTICAM

NOVI TESTAMEMTI.

BREVIS INTRODUCTIO AD *HISTORIAM ECCLESIASTICAM NOVI TESTAMENTI.*

I. *Historiæ Christianæ Necessitas, & Usus.*

QUot sese usibus, ut *communibus* in omni propè Disciplinâ, sic *specialibus* in Theologiâ Sacrâ, commendet Historia Ecclesiastica *Novi Testamenti*, Christianæ res Ecclesiæ complexa, dicere hoc in loco nihil attinet. Equidem hîc veluti in tabellâ quadam exhibentur, primæ rerum Christianarum Origines; Progressus stupendus; Doctrinæ purioris successio, propagatio, conservatio; Errorum omnium atque Hæresium natales; Hodiernorum cum veteribus Hæreticis conspiratio; Pontificiæ cùm dominationis tùm superstitionis primordia, progressus, fastigium; Veritatis contrà hanc perpetui testes, vindices, adsertores; Ecclesiæ utriusque in Oriente & Occidente Doctores, Patres, Antistites; Concilia cùm Universalia tùm Particularia; Imperatorum ac *Principum*, ex quo Christiani facti, circà res sacras gesta, constitutiones, *hinc* Cæsarei *juris* origines non paucæ; Rituum, Ceremoniarum, *Disciplinæ* varia, successivis mutationibus & incrementis, ratio; Reformationis, antecedanea, necessitas, modus; Antiquitatis cum Theologiâ Orthodoxâ consensus, ab Heterodoxis dissensus; Illius inanis plerumque in Adversariis jactantia, etiam obscuratio; Et quæ id genus alia pari sese probant utilitate ac necessitate, utrâque mixtâ jucunditati.

II. *Fontes Hiſtoriæ Eccleſ. Novi Teſtam.*

Petitur autem Hiſtoria Eccleſiaſtica Novi Teſtamenti.

Fontes generales.

1. Ex Scriptis Euangelicis & Apoſtolicis, Canonicæ authoritatis, ducentibus ad extrema Domitiani.

2. Ex antiquis & probatis Chriſtianæ Eccleſiæ Doctoribus, qui Apoſtolos ſucceſſivè exceperunt, ac tradiderunt paſſim, Apologeticis aliiſque Scriptis, de Eccleſiæ Doctrinâ, Diſciplinâ, Ritibus, Hæreſibus, Certaminibus, aliiſque. Quales memorandi ſuis ætatibus Clemens Rom. Polycarpus, Juſtinus, Athenagoras, Theophilus, Ireneus, Clem. Alexandrinus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, reliqui.

3. Ex Conciliorum tam Univerſalium quàm Particularium per Aſiam, Africam, Europam, Actis & Decretis, eorundemque Canonibus. Cumprimis ex Canonibus vulgò Apoſtolicis, Eccleſiæ Univerſæ, Eliberitanis, Africanis, Hiſpanicis, Gallicanis &c.

4. Ex profanis quin etiam ſeu Exoticis Scriptoribus, Hiſtoriæ cumprimis Auguſtæ vel Cæſareæ, Romanæ, Byzantinæ, Gothicæ, Vandalicæ, Mahummedanæ, Turcicæ, Germanicæ, Francicæ, Britannicæ, Bohemicæ, &c. Et ex Chronicis Univerſalibus, quibus res ſacræ ſæcularibus implicantur.

Speciatiores fontes.

Speciatim hauritur ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ compilatoribus ac Scriptoribus diverſis, quorum alii *Veteres* ſeu I Claſſis, alii *Medii* ſeu II. alii *Recentiores* ſeu III. Claſſis. Miſſis vel planè *fabuloſis*, vel *ſuppoſititiis*, qui ſuis indicabuntur locis.

Hiſt. Eccleſ. ſcriptores I. Claſſis.

In *Veteribus*, poſt Julium Africanum III. Sæculi Chronographum, ſuperſunt: *Euſebius* Cæſarienſis, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ conditor & pater, indè à Nato Chriſto ad Concilii Nicæni tempora, Libris Hiſtoricis X. item in Chronico Euſebiano, item de Vitâ Conſtantini M. Libris IV. ſed controverſo apud alios authore. Iniquiores in Euſebium jam olim Epiphanius, Hieronymus, Patres VII. Synodi, Photius Epiſt. CXLIV. In recentioribus Scaliger, etiam Baronius: ille, nullius hiſtorici *plura errata extare*; hic, *mala fidei* poſtulans, quia Romanæ Eccleſiæ imaginariis juribus præjudicat non infrequenter Euſebius.

Poſt Euſebium ſunt, *Ruffinus* Aquilejenſis, Euſebii tranſlator parùm fidus, & continuator ad Theodoſii M. exceſſum; tùm *Tripartita*

titæ Historiæ Scriptores sibi contemporanei, *Socrates* Scholasticus Constantinopolit. Libris Historiæ VII. cum judicio scriptis; *Theodoretus* Episcopus Cyri, Libris qui supersunt V. prolixus in rebus II. Synodi; *Sozomenus* Salaminius Libris IX. judicio inferior. Qui tres Eusebium continuarunt usque ad Theodosii junioris tempora, post à *Cassiodoro* in XII. Libros collecti, nomine *Tripartitæ Historiæ.*

Accedunt his *Sulpicius Severus*, Presbyter Aquitanicus, in Epitome Hist. Sacræ ad finem usque Sæculi IV. tersissimo stylo scriptâ, antè continuatores Eusebii.

Philostorgius Cappadox, Sectâ Arrianus, Libris XII. à Constantino M. ad suam sub Theodosio juniore ætatem, quorum habemus Epitomen ex Photio.

Theodorus Lector Constantinopolit. cujus supersunt Eclogæ breves, Collectaneorum Libri II. à morte Theodosii Jun. ad tempora Justini Imp.

Euagrius Scholasticus, continuator Tripartitæ Historiæ, usque ad Mauricii Imperat. annum XII. vergente ad finem Sæculo VI.

Theophylactus Simocattus, Euagrio succedens, Libris VIII. de rebus à Mauricio gestis. Ut mittamus jam, in hac eadem Classe, *Procopium* Cæsariensem & *Agathiam* de Justinianæis rebus, *Paulum Orosium*, coævum Augustino, *Prosperum Aquitanicum* Chronici, sed magnâ parte interversi, authorem, &c.

Mediæ quasi ætatis, post barbariem invectam, indè ab VIII. & seq. sæculis, sunt in Latinis, Venerabilis *Beda*, Anglo-Saxo; *Usuardus*, *Freculphus*, *Paulus Diaconus*, *Haymo*, *Anastasius*, *Ado*, *Marianus Scotus*, *Sigebertus*, *Frisingensis*, *Urspergensis*, &c. *Hist. Eccles. Scriptores II. Classis.*

In Græcis verò & Byzantinis, post Simocattum, celebres sunt *Georgius* Tarasii Patriarchæ Syncellus, *Theophanes Confessor*, *Nicephorus* Patr. Constant. *Photius* Patriarcha, *Symeon* Metaphrastes Legendarum parens, *Petrus* & *Johannes Siculus*, *Michaël Psellus*, *Georgius Cedrenus*, *Anna Comnena*, *Joh. Cinnamus*, *Joh. Zonaras*, *Mich. Glycas*, *Const. Manasses*, *Nicetas Choniates*, *Georg. Logotheta*, *Nicephorus* Callisti filius, *Georgius Pachymeres*, *Georg. Phranza*, &c. Quorum Catalogum exhibuit Phil. Labbeus, edendorum in Corpore Hist. Byzantinæ. Adi eundem Labbeum, Gerh. Joh. Vossium, Martinum Hankenium de Scriptoribus Byzant.

In Arabibus celebres *Eutychii* seu *Patricides* Patr. Alexandrini

Annales, ſcripti Sæculo x. de quibus ſunt Seldeni & Pococki judicia. Adde *Abul-Pharagium* Pocockii, vel *Chronicon Orientale* Abrah. Ecchellenſis.

Ex recentioribus ſuperiori & noſtrâ ætate Hiſtoriam Eccleſiæ adgreſſi ſunt benè multi, *Lutherani*, *Reformati*, *Pontificii*, qui operoſiùs, qui conciſiùs, qui univerſam, qui ex parte tantùm, qui in totâ ſuâ latitudine, qui reſtrictam ad certarum Eccleſiarum Antiquitates, qui ſeparatam, qui cum profanâ Hiſt. conjunctam.

In Auguſtanæ vulgò Confeſſionis Scriptoribus, primas obtinent *Centuriatores Magdeburgenſes*, Centuriis XIII. Flacco Illyrico, Joh. Wigando, cum aliis, præclarum opús adornantibus, de quo extant judicia Eruditorum. Id certè de eo dici debet, Bibliothecam eſſe totius Chriſtianæ Antiquitatis, ſi non pari ubique delectu vel Authorum, vel materiarum, incredibili tamen cum ſtudio, fide optimâ, methodo utiliſſimâ, congeſtam, cui adeò Baronianum Opus opponi tandem oportuit. Secuti ſunt poſt hos & *Melanchtonem*, *Joh. Funccius*, *Lucas Oſiander* in Centuriis, *Joh. Wolfius*, *Joh. Micrelius* in Syntagm. *Fridlibius*, *Sekendorfius*, *Henichius* &c. rerum Chriſtianarum inter Lutheranos Collectores.

In Romanæ Eccleſiæ Scriptoribus unus eſt omnium inſtar *Cæſar Baronius*, Author Annal. Eccleſiaſticor. per Sæcula XII. Quem aut in epitomen contraxerunt, aut continuarunt, *Henr. Spondanus*, *Abrah. Bzovius* Monachus, dein *Odoricus Rainaldus* Presbyter. De quibus parùm faventia ſunt cordatiorum in Galliâ Pontificiâ judicia, & ipſius *Godavii* Epiſcopi in Præf. Hiſt. Eccleſ. Gallicè conſcripturæ. *Accuſatur* (inquit ille) *ab ipſis Orthodoxis Baronius, quod Scriptis utatur ſuppoſititiis tanquam veris; quod erret ſæpiùs circa Antiquitates Romanas, & in Chronologicis; quod confundat Epocham Dionyſiarum cum vero Anno Nativitatis Chriſti; quod longiùs perſæpè digrediatur; quod imprimis ſummorum Pontificum cauſam liberalius agat, eorum authoritatem ultrà debitos limites extendat, eam quibuſcunque documentis ſuffulciat, nullo diſcrimine Controverſorum à Non controverſis, ſuprematum in terris Poteſtatum depreſſâ nimis authoritate.*

Ad Hiſtoriam Reformationis plurimùm inter Pontificios ipſos conducunt *Paulus Servita*, & *Jac. Auguſtus Thuanus*.

In Reformatorum caſtris, res ſacras innumeri digeſſerunt, diverſis ſinguli methodis & inſtituris, *Bullingerus*, *Hyperius*, *Pezelius*, *Perkinſius*,

kinsius, *Danæus*, *Taffinus*, *Foxius*, *Capellus*, *Casaubonus*, *Montacutius*, *Usserius*, *Jonstonus*, *Altingius*, *Hottingerus*, *Hornius*, *Le Sueur*, &c. Sed desideratum hactenùs ut vel Casauboni, post Exercitationes, vel Salmasii, vel Blondelli, vel Usserii, vel Vossii, vel id genus Antiquitatis Eccles. promicondi *Annales Ecclesiasticos* continuâ serie opposuissent illi Operi quo superbit Roma Pontificia. Aggressus rem nuper est Vir incomparabilis diligentiæ *Joh. Henr. Ottius* Tigurinus; ac propediem magni *Blondelli* ad Baronium Annotata posthuma expectantur.

Hîc vero *Ideam* modò quandam rerum Christianarum junioribus exhibemus: Methodo compendiosâ, rebus selectioribus indicatis, & in suas Classes digestis, per singula Sæcula, ordine qui & rebus respondeat, & memoriam in infinitâ illâ rerum varietate juvet, & Locorum Historicorum instar esse possit, distinguendo ubique *certa* ab *incertis*, vel à *commentitiis*.

CANONES CRITICI

AD

Fontes genuinos Christianæ Antiquitatis discernendos à supposititiis.

Fraudes circà Monumenta primæ Antiquitatis.

Causæ obscuriorís Historiæ primi temporis.

Perpendenti quæ causæ Christianam Antiquitatem, in ipsis statim incunabulis, vehementer obscurarint, obversantur illæ præ aliis multis: 1. Interversio tot Monumentorum quæ ab indubiis Testibus, mox ab Apostolis, fuêre profecta, sed negata illa sequenti ætati. 2. Illorum quæ subducta sunt dentibus vetustatis, aut malitiæ hominum, mira quandoque interpolatio, detractione, adjectione aut transmutatione. 3. Tandem Scriptorum quæ omninò spuria, quæque ab otiosis, aut maleferiatis, seu improbâ libidine, seu præpostero studio excogitata, genuinorum in locum suppositio. Ad duo revocasset Tertullianus, Libro de Præscriptionibus Hæretic. Cap. XXXVIII. *Alius* (inquit) *manu Scripturas, alius sensûs expositione intervertit.* Et *manu* illi *interverterunt*, qui aut vera aboleverunt, vel certè adulterarunt, aut pro veris falsa ac commentitia vendita-

runt, quomodò τὸ παρεγχείρησαν, & ἀπαρεγχείρητον, usurpant quodoque Græci.

Supposita temporibus antè Christum Nat.

11. Et horum quidem quæ ὑποβολιμαῖα ac ψευδεπίγραφα tanta fuit inde à primis ætatibus seges, ut vix caperet orbis Christianus, tam subdolè tamque artificioſè fraus contexta fuit, ut perspicaciſſimorum quandoque Patrum oculos effugerint. Tacemus quæ altero jam ferè sæculo, sed crassâ nimis fraude, ipsis etiam *Patriarchis*, *Prophetis*, aliisque prioris ævi mendaciſſimè adscripta, imò Clementis & Σκωματέως aliorumque passim calculo adprobata, Gelasio autem Romano pridem explosa. Mittimus etiam *Pseudo-Sibyllinos* Libros, circà Antonini Pii tempora editos in hominum lucem, ex Montani ut videtur officinâ, eâ quidem veri specie ut à Sibyllâ Erythræâ, aut à pluribus Sibyllis, profectos omninò fuisse, crediderint universi Patres, nec pauci recentiorum. Isaacus Vossius, esse à Judæis toto orbe dispersis, ac magnum Regem expectantibus, indè a Pompeianâ servitute, sub Sibyllarum nomine editos Versus, de Christo sanè fatidicos; sed augendos Christianis temporibus ex Evangelicâ Historiâ. Quâ de Doctiſſ. Viri conjecturâ pluribus aliàs.

Supposititia sub Christianis nominibus.

111. Diximus nunc eas potiſſimùm fraudes quæ rerum Christianarum Historiam, & primæ Ecclesiæ vel doctrinam, vel disciplinam, vel statum faciemque, obscurare sunt natæ. Vix enim recepti cœlo fuerant fundatores Christiani nominis, quum ecce illorum nomen atque authoritatem ementitæ sunt nugaciſſimæ Tabulæ, certè posterioris fabricæ. Hinc inscripta alia *Christi* ipsius Servatoris, alia *Apostolorum*, alia *Virorum Apostolicorum*, alia *Fœminarum*, Mariarum puta, alia *Gentilium*, ut Abgari, Pilati, Lentuli, Senecæ, aut si vis Phocylidis, alia *Judæorum*, uti Josephi, Philonis &c. splendidis Nominibus. Quæ in tantum crevit licentia, ut nullis deinceps eorum pepercerit, qui fuissent alicujus in Christiano ordine authoritatis; imò nec respexerit *Conciliorum*, etiam *Oecumenicorum*, augustum nomen, Pseudo-Canones supponendo, ut qui pro Nicænis non semel obtrusi.

Fraudis hujus fines.

IV. Duo autem potiſſimùm consequi sese posse putabant hujusmodi fraudum Architecti, 1. Ut Religioni Christianæ apud Ethnicos, etiam Judæos, fidem à testimoniis domesticis, piâ scilicet fraude, conciliarent. 2. Ut novis sæpè errorum atque opinionum monstris,

monstris, *Hæreses* dixêre, apud Christianos ipsos authoritas accederet, perstringendos fulgore tantorum Nominum, à quibus lux omnis veritatis in Christianum orbem fuisset primùm sparsa atque diffusa. Vixque alio ex fonte errores haud paucos, in vetustiorum Patrum mentes, hinc monumenta, derivatos fuisse, Doctis observatum est, seu *Theologicos* illos, seu *Historicos*. Quomodo v. gr. vel ex solis *Pseudo-Sibyllinis* fluxisse hypotheses falsas, de Statu animarum post mortem, de Precibus pro mortuis, de Chiliasmo, de Sanctis in Paradisum terrestrem reducendis, de Purgandis animabus ultimo igne &c. obvias passim in Veterum scriptis, apertissima res est. Sic à sanctis nominibus *Apostolorum*, *Clementis Romani*, *Dionysii Areopagitæ*, *Ignatii Antiochem* &c. quæsita authoritas falsis narratis est de iisdem Apostolis, sic & novæ Disciplinæ, novis Ritibus, Dignitatibus, & quoque erroribus de Personis Trinitatis, Angelis, anabaptismo Hæreticorum &c.

Horum Canonum usus.

v. Nostrà certè, ad quos pervenêre posteriora tempora, non parùm interest, in reserandis fontibus Christianæ Antiquitatis, cognoscere quatenùs vel puri fluant, vel lutulenti ac conturbati. Operæ sanè pretium est, in tantâ ψευδεπιγραφων & Apocryphorum multitudine, quæ seu Veteribus seu Posterioribus imposuerunt, jam ab ipsâ Ecclesiæ infantiâ, dignoscere supposititia à genuinis, vera à commentitiis, à dubiis certa. Undè etiam laudatissimam operam, in hoc genere scriptionis, posuêre ut inter Pontificios, sic inter Protestantes quà Theologos, quà Criticos, benè multi, & quidem οἱ ἐν ὑπεροχῇ, accuratius sub examen revocatis iis Monumentis, quæ speciem tantùm haberent primæ Vetustatis, aut nomen mentirentur. Nec est quod addamus istorum vel laboribus vel observatis, aut hæc ipsa operosè compilemus, pro aliorum more, ratemve vastissimo huic mari committamus. Id nunc agimus modò, ut ex iis quæ sparsim per tot Eruditas lucubrationes disseminata, conficiamus certos quosdam *Canones*, certas regulas, ad quas exigi possint dubia id genus, in Ecclesiasticis scriptis, Monumenta: Seu ut eliciamus certos *Characteres*, certas notas, ex quibus internosci queant τὰ κίβδηλα ἀπὸ τὰ δόκιμα, τὰ νόθα καὶ τὰ γνήσια, secernique pretiosum à vili, ab antiquis mustea, à gemmeis vitrea, thesauri à carbonibus, orichalcum ab auro.

Canon primus.

Meritò accenſentur Pſeudepigraphis *& Suppoſititiis, ea Scripta (tributa vel Apoſtolis vel Diſcipulis eorundem, ac primæ ætati) quæcunque deprehenduntur fuiſſe ignota cùm illâ ipſâ Ætate, tùm proximè ſequentibus.*

Undè conſtet ignotum fuiſſe aliquod ſcriptum primâ ætate.

1. Ignota autem fuiſſe conſtabit, ſi conſtiterit uſquam eorum meminiſſe, qui aliàs potuiſſent & debuiſſent, nempè Scriptores primi, ſecundi, tertii, quandoque & ſequentium ſæculorum. Ejus enim ſcripta id genus Apoſtolica fuiſſent momenti, ut implicet hujuſmodi ſilentium, ſiquidem ea primorum Chriſtianorum manibus fuiſſent trita. Porrò applicatur hoc Criterium ad Scripta quæ ſuppoſuêre innumera, ſeu *Apoſtolis*, ſeu Συνεργοῖς eorundem, ſeu Viris *primæ* & *ſecundæ* ætatis, quæ recenſuit Gelaſius, in Concilio Romano, ſub finem ſæculi v. apud Gratianum, *Diſt.* xv. apud Burchardum Wormatienſem, alios. Si tamen Gelaſii hoc decretum eſt, negante pluribus Pearſono, Viro maximo, in Vindiciis anti-Dallæanis. Enimverò iſtorum nulla ſunt memorata Veteribus, antè *Clementem Alex.* ſub initia ſæculi III. ſi fortè Pſeudo-Sibyllina excipias, & Hermæ Paſtorem jam laudatum Irenæo, ut ipſe quoque Euſebius obſervat, L. v. C. VIII. Plurima non niſi ex *Euſebio* nota, quarti ſæculi ſcriptore, uti quædam Pſeudo-Euangelia, Pſeudo Acta, nonnulla quoque *Petro* falsò inſcripta; ſic Epiſtolæ Chriſti ad Abgarum, Abgari ad Chriſtum &c. Et in hac claſſe cenſentur nonnullis ſeptem famoſæ Epiſt. *Ignatii Antiocheni*, quotquot putant aſſutam eſſe laciniam ad Epiſtolam Polycarpi, in cujus calce hic Ignatianarum meminit. Quanquàm meminit earundem ante Euſebium Origenes, Homiliis *in Lucam*, & in *Canticum Canticorum*, quæ ſcripta interpolata quidem dici poſſunt ab Interpretibus, at non omninò Origeni ſuppoſita. Irenæus certè non meminit Epiſtolarum, licet dicti Ignatiani, *Quoniam frumentum ſum Chriſti* &c. ſub finem Libri v.

An Canon applicetur Epiſtolis Ignatii.

Sunt & alia quæ *poſt Euſebium* ipſum demùm tradita vel commemorata, uti Κανόνες τῶν Ἀποστόλων *Canones Apoſtolorum*, in vulgatâ Sylloge; ſic Διαταγαὶ ſeu *Conſtitutiones Clementis*; *Pauli* Epiſtolæ ad Senecam, ad Laodicenos, &c, de quibus poſtremis primùm tradidit Hieronymus.

Et ita

Et ita quidem de *Canonibus Apostolorum* censet Vir magnus, Johannes Dallæus. Quanquâm certum mentionem fieri τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων (in Synodi Constantinopolit. sub Arcadio & Nectario (in quâ, de causâ duorum Episcoporum litigantium, disceptatum fuit) fragmento illo quod Balsamon & Zonaras produxêre. Ita τῶ Ἀποστολικῶ κανόνι meminit Constantinus M. Epistolâ quadam ad Eusebium, ut testis est ipse Eusebius de *Vitâ Const.* Lib. III. C. LXI. An vero per τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς vel ἀρχαίους Κανόνας *Ecclesiasticas* vel *antiquas Regulas*, Apostolicos hosce Canones intellexerint Nicæni, Ephesini, Antiocheni, Athanasius, Basilius, aut qui Cypriano inscriptus est Tractatus de *Ablutione Pedum*, major est ratio dubitandi; affirmante nuper contrà Dallæum, ejusque Vindicem, Doctiss. Beveregio.

An Canonibus Apostolorum?

Sed & non pauca hujusmodi Scripta celebrari cœpta sunt demùm VI. VII. VIII. vel succedentibus Sæculis. Hujusmodi, quæ *Dionysio Areopagitæ* falsò inscribuntur; sic *Epistolæ Decretales*, *Ignatianæ* posteriores, *Liturgiæ* sub nominibus Jacobi, Matthæi &c. alia innumera, Latina magnam partem, relata inter *Orthodoxographa* Obstetricantibus scilicet Monachis, in altissimo otio, multâ tùm superstitione, ac credendi facilitate, nec minore inscitiâ, cui imponere facillimum fuit.

Canon aliis supp. sitione applicatus.

II. Ex hoc ipso Criterio judicium esse potest non de *Scriptis* modò, sed & *Factis* illustrioribus, assertis hodieque tanquàm ex Apostolicâ & antiquâ Traditione, tacitis autem nec memoratis illâ ætate, quâ vulgari tanti res momenti cumprimis oportuit. Esto exempli loco, susceptum illud credulâ nimis mente, de *Petro* Romæ *Episcopo* per annos XXV. imò *Universali* Pontifice; tacentibus equidem B. Lucâ, Clemente Romano in genuinis & confessis, Justino Mart. Irenæo, reliquis, usque ad ætatem Hieronymi, qui *in Vers. Chronici Eusebiani*, Petri *Episcopatum*, haud tamen Pontificatum, memorat. Sic alterum illud, de Assumptione *Virginis Mariæ*, ex manifestè Apocryphis de *Transitu Mariæ*, & de *Assumptione* ejusdem, in Operibus Hieronymi; silente autem totâ Antiquitate, præterquam quod primus Eusebius habet in Chronico, *quosdam* homines id *sibi revelatum scribere*. Unde fluctuans est inter incerta & apocrypha Annalium Ecclesiasticor. Scriptor, indignatus Eusebium *historicam veritatem* (sic ille) *incretorum hominum revelationi committere*, *ad*

Vel Traditionibus Rom. Ecclesiæ non pauc.s.

Baronius notatus cum fuis.

tere, ad Ann. Chr. XLVIII. N. IV. Et fassi in eo grege cordatiores, nec Melitionis esse, nec Hieronymi, nec Sophronii, nec Augusti ni, nec Ildefonsi Toletani, quæ de hac Assumptione, & ejus Festo, Viris illis adscribuntur. Idem de infinitis propemodùm *Traditionibus* judicium esto, quas idem Baronius, tùm in Apparatu - tùm in primo Tomo Annalium (ut mittam Turrianum, Binium, Bellarminum, Bzovium, Arcudium, Morinum, Petavium, Peronium, Halloixium, Allatium &c. id genus hyperaspistas) pro veris aut Apostolicis obtrudit. Hujusmodi sunt, signa varia exhibita Augusto Cæsari circà Christi nativitatem; Fabulæ de Annâ & Marito, Mariâ Virgine, Josepho, Miraculis benè multis antè & post genitum Servatorem, in Judæâ, Ægypto, Galilæâ; Dein Petrinus dominatus, Pseudo Concilia Apostolica, Pseudo Constitutiones de Imaginibus, de Ceremoniis, Ritibus Hierarchico regimine, Disciplinâ Clericali, Symbolo Apostolico &c. Quorum ut fidem faciat Cæsar Baronius, non testes ullos ejus aut proximæ ætatis, probatos illos, sistit, nec assurgit altiùs (extrà Apocryphorum manifestissimum ordinem) quàm ad *quarti, quinti, octavi, decimi, undecimi, decimiquarti* sæculi Scriptores, puta *Gregorium Nyssenum, Epiphanium, Orosium, Damascenum, Metaphrastem, Germanum Constantinopolit. Cedrenum*, & plerumque *Nicephorum*, Doctorum ferè omnium consensione, vel credulos nimis, vel nugaces

Canon secundus.

Criterium alterum νοθεύσεως est: *Si Scriptum (de quo dubitatur sit-ne ab Apostolicis Viris profectum, an verò illi Ætati suppositum) constet silentio prætermissum fuisse, atque adeò ignotum ipsi speciatim Eusebio in Historiâ suâ, Hieronymo in Catalogo Scriptorum Ecclesiastic. Gennadio Massilienſi continuatori Hieronymi, quandoque & Isidoro, & Photio in Biblioth. diligentissimis inquisitoribus Monumentorum superiorum.*

Canonis veritas authoritate & exemplis adstructa.

Nec enim verisimile est aut fugisse horum notitiam, aut sponte ab his fuisse dissimulata hujusmodi Monumenta, quæ primas in antiquis illis mererentur. Neque regulam hanc improbavit Baronius, ubi de Epistolâ Dei Genetricis ad Ignatium, & aliis; *Sed Hieronymus & alii antiquiores eas non noverunt, Tom.* I. *Ad A. Ch.* XLVIII. N. XXV.

N. XXV. Ad hanc nunc si regulam exegeris *Pseudo Areopagitica*, *Pseudo-Constitutiones* Apostolicas, *Clementina* varia, *Ignatianas* complures Epist. in posteriori Sylloge: Sic Paparum vulgò *Decretales*, quarum nullæ in Codice Rom. Ecclesiæ comparent antè illas Siricii Papæ, sub finem Sæculi IV. Sic quoque *Pseudo-Epistolas* alias, *Liturgias*, *Apocalypses*, *Narrationes*, *Historias* de Nativitate, de Infantiâ Salvatoris, de Mariâ, *Acta* varia Apostolorum, Martyrum &c. Hi jam fœtus ad unum omnes spurii deprehendentur, & vel nondùm nati Patrum istorum ætate, vel certè flocci ab iisdem habiti. Quò etiam refer non pauca v. gr. *Melitoni*, *Justino Martyri*, *Clementi Alexandrino*, &c. falsò inscripta, in Catologis apud Cocum, Rivetum, Criticos alios, nec invitis Sixto, Baronio, Bellarmino, Possevino, Perronio &c. Unde rursus hunc Canonem applicat, ut suprà, Annalium Scriptor, *T. I. ad An. Chr.* XLVIII. *N.* XII. *Trithemium de Melitone plus sibi vindicasse quàm S. Hieronymum, qui illius scripta recensens nihil prorsus ejusmodi numerat.*

Canon tertius.

Tertium esto Criterium: *Si Scriptum, de cujus authoritate controvertitur, ipsi Veteres habuerint pro Apocrypho & Supposititio, vel certe pro Dubio: Et cumprimis illi quoque quorum authoritas Romanæ Eccl. sacra esse debet.*

Scripta ipsis Veteribus pseudepigrapha.

Atqui superiora quæ indigitavimus omnia, & ψευδεπίγραφα alia quamplurima, retulit jam olim in Apocryphorum censum *Gelasius* Papa, in Concilio Rom. vergente ad finem sæculo V. exhibentibus Decretum hocce Burchardo, Gratiano, aliis: Sic habuêre in suppositititiis v. g. *Petro* aut *Barnabæ* falsò inscripta Eusebius; ἁγιόδους *Pauli* & *Theclæ* Hieronymus; *Hermæ* Pastorem Prosper Aquitanicus; *Constitutiones Apostolicas* Trullana Synodus; *Dionysiana* Hypathius Ephesius sæculo VI. *Ignatiana* Nicephorus Constantinop. in Stichometriâ, sæculo IX. &c. ut expressis horum testimoniis constat. Quare nec mirum videri debet si sagaciori hac ætate veniant quoque in suspicionem νοθεύσεως, quam & novis indiciis Scripta illa passim prodiderunt. Nec me tamen fugit quid ad *Decretum Gelasii*, & ad expressas voces authori *Stichometriæ*, Nicephoro adscriptæ, excipiant Usserius, Hammondus, Pearsonus,

Exceptiones ad testimonia contra Ignatianas.

Viri utique magni, Ignatianarum defensores. Nempe *Decretum* illud prius gratis adscribi Gelasio, in Synodo scil. LXX. Episcopor. Asterio & Præsidio Coss. tacente quoque Dionysio Exiguo: Ità *Stichometriam* Nicephori Patr. Const. non esse, in quâ inter Ἀπόκρυφα recensentur illa Ἰγνατίου, Πολυκάρπου &c. Præterquàm quod Ἀπόκρυφα solis opponi videantur Canonicis, non verò probatis Ecclesiasticis. Quid ad ista responderit in Galliis novissimus Salmasii & Dallæi hyperaspistes contrà Doctiss. Pearsonum, quem prodiisse accepimus, nondùm legendo intelleximus.

Canon quartus.

Quartum Criterium erit: *Si in eandem Apocryphorum, saltem dubiorum, classem referant ipsi quoque Adversarii, quorum aliàs interesse: haberi talia pro Genuinis.*

Pontific. ipsis pro Apocryphis habiti.

Quò faciunt cordata sæpè judicia, in ipsis Pontificiorum castris, Virorum non obscurioris naris, Laurentii Vallæ, Erasmi, Rhenani, Cajetani, Sixti, Possevini, Molani, Bellarmini, Cani, Baronii, Sirmondi, Perionii, Albaspinæi, Petavii, Perronii, Miræi Valesii, Godavii, Huëtii, Labbæi &c. Puduit hos quandoque fraudis, nec cœcâ credulitate admisêre statim omnia ut Apostolica, vel ut *Clementis*, *Dionysii*, *Ignatii*, *Romanorum Pontificum*, *Martyrum*, *Martialis*, *Prochori*, *Abdiæ*, vel etiam ut *Justini*, *Clementis Alex.* *Origenis*, *Cypriani* &c. quæ horum sub nominibus vel seorsim, vel conjunctim in Orthodoxographis, aut in Bibliothecâ Patrum, in Conciliorum Tomis, in Collectionibus Decretorum, & in Patrum istorum Operibus exhibentur. Sed neque pari hi omnes candore in æstimandis iis versati sunt, vel unius Baronii aut si mavis Bellarmini, sibi haud constantium exemplo, modòque (prout causa eorum exigebat) probantium, modò reprobantium. Eadem nuper Phillippi Labbæi levitas, sed impotentia major, in suo de Scriptoribus Ecclesiasticis Commentario, edito *Paris.* 1660. Sic mirari nuper licuit Ant. Godavium, illinc, in *Præfat.* Historiæ suæ Ecclesiasticæ, de Apocryphis & Fabulosis benè multis saniùs judicantem, hinc in ipsâ Historiæ serie non infrequenter eadem consectatum. Qui tamen de Baronio rectè ibidem pronuncavit, *Præfat. Hist. Eccles.* 1657. *Accusatur ab ipsis Orthodoxis Baronius; quod Scriptis utatur Suppositiis tanquam veris.*

Canon

Canon quintus.

Quintum Criterium: *Si in ejusmodi Scripto controverso memorentur res gesta, aut personæ, quæ posteriores sint ac recentiores longè illo Scriptore cujus nomen falsò præscriptum legitur.*

Nec feliciore indicio Viri summi fraudes aperuêre, seu spuria à legitimis distinxêre. V. g. Meminerunt *Canones* vulgò *Apostolici* Controversiæ Paschalis, quæ alterius est à Christo sæculi: Sic *Clementinæ Constitutiones* meminêre Controversiæ de Rebaptizandis Hæreticis, quæ tertio sæculo in nervum erupit: Sic *Ignatianæ* Epistolæ, somniorum Valentini Ignatio Antiocheno posteriorius; quatuor hîc quanquàm excipiat Doctiss. Pearson, in Vindiciis Ignatii Epistol. *Parte* II. C. III. & seq. Ità fictus *Areopagita*, Templorum Christianorum, Altarium, Monachorum, aliorum id genus: Pariter *Abdias Babylonius*, unus scil. ex LXX. Discipulis, meminit Hegesippi, sequentis ætatis scriptoris; uti *Pseudo-Hegesippus* Constantini M. & urbis Constantinopolcôs; &c. Sic quoque *Decretales* Romanorum Episcoporum *Epistolæ*, indè à Clemente Romano ad Sircium, collectæ ætate Caroli M. sub nomine *Isidori Mercatoris* sive *Peccatoris*; non evidentiore sese produnt, quàm hoc quod diximus, indicio: Dum Ex. gr. Clemens Romanus, Chersonæ mortuus anno Christi 100. & proximi huic Anacletus, Euaristus, Alexander, Telesphorus, Hyginus, reliqui, perpetuis ἀνιαχρονισμοῖς meminerunt vel rerum, vel authorum, vel controversiarum putà *Arianæ*, aliorumque, quæ Epistolarum istos Scriptores multo tempore exceperunt. Nec opus est uberiori specimine, post congesta rei exempla apud Centuriatores Magdeburg. Cocum, Parkerum, Rivetum, Blondellum in Prolegom. ad Pseudo-Isidorum, Dallæum de Dionysianis & Ignatianis scriptis, &c.

Applicatio Canonis ad Pseudepigrapha.

Canon sextus.

Sextum Criterium factæ fraudis, sequens esto: *Si in Scripto quod fingitur Apostolica aut proximæ huic ætatis, mentio in specie fiat Cæremoniarum, Rituum, Disciplinæ, Politiæ Ecclesiasticæ, similium, quæ dudum posteà in Christianam Ecclesiam fuêre introducta.*

Rituum & Disciplinæ ratio Pseudepigraphis remotior.

Atque hoc rursus indicio intellectus fucus, ac prodita impostorum temeritas fuit, qui augusta illa tùm Collegii *Apostolici* totius, tùm sigillatim Beati *Petri*, *Matthæi*, *Marci* Euangelistæ, *Jacobi Apostoli*, *Clementis Romani*, *Dionysii Areopagitæ*, nomina, & plura id genus primæ ac secundæ Ætatis, commentis suis præscripserunt. Id nempe egisse videntur, ut novitatem Constitutionum larvâ Antiquitatis obvelarent, ea jam ætate quâ à primævâ simplicitate omnia in Ecclesiis deflexerant. Hujusmodi sunt quæ in vulgatis illis ac meritò suspectis Constitutionibus, vulgò Apostolicis, sic Apostolicis Canonibus, complurib:s Liturgiis, Epistolis, Hierarchicis libris, dicta modò nomina per fraudem emendatis, operosè & ad fastidium legas? de alienissimis certè institutis ab Ecclesiæ Christianæ illâ infantiâ. Exempli gratiâ, nimis ibi multa de Ritibus Baptismalibus, puta Exorcismo, Insufflatione, Temporibus baptismorum, annexis aliis; Sic de Ritibus Pœnitentialibus, secundùm rigorem Ecclesiasticorum ac posteriorum Canonum, usque ad ipsam *infamiæ* pœnam, ad *satisfactionem* irrògandæ, de quâ Pseudo-Clemens Epist. 1. Sic de ritibus Eucharisticis sive Missalibus, in dictis Liturgiis; Sic de Festis publicis Christianorum, etiam Dominici Natalis, hujus tamen ignoti antè tempora Constantini; Sic de Quadragesimâ, & Jejuniorum statis temporibus; de Monachorum institutis; de Vigiliis, Templis, Altaribus, Thurificationibus, Consecrationibus, Vestibus Sacris, Decimis; de Patriarcharum, Primatum, Metropolitanorum, & Archiepiscoporum, suprà reliquos gradibus, dignitate, jurisdictione; de Clericorum variis ac distinctis Ordinibus, superioribus & inferioribus, de Ordinationum ritibus, lege Cœlibatûs, Sacerdotum prærogativâ, quâ *à solo Deo, non ab aliis aut judicandi essent, aut removendi*, ut est in Clementis jam & Anacleti Epistolis, illius *Ep.* 1. *ad Jacob.* & hujus *Ep.* 11. &c. Et quæ plura Scriptis iis memorata non unam paginam implerent. Sed horum omnium recentiorem esse Apostolicâ & primâ saltem ætate originem, abhorrentium sanè à consuetudine, & simplicitate, ac conditione primi illius ævi, pluribus est à Viris summis demonstratum. Nec de plerisque inficiati sunt cordatiores in choro Pontificio, & superiori & nostrâ ætate, ut passim post Walafridum, Durandum, alios, Cassandri, Espencæi, Albaspinæi, Rigaltii, Valesii, & quibus frons fuit verecundior, ac judicium subactius.

De sin-

De ſingulorum autem ſucceſſivâ *origine*, cumprimis III. IV. V. aut in ſerioribus Sæculis, nos ex profeſſo aliâ.

Canon ſeptimus.

Septimum nobis eſt ὑποβολῆς Criterium, à *doctrinâ* deſumptum: *Si in Scriptis τῶν ἀμφισβητουμένων dogmatica reperiantur, vel planè aliena à doctrinâ Apoſtolicâ, vel ignota adhuc illis ætati quam præſe ferunt Apocrypha.*

Quo Criterio ad ſuperiora *Scripta* adplicato, puta ad Apoſtolicos Canones, Conſtitutiones aut Recognitiones Clementis, Epiſtolas Decretales, Areopagitica, Ignatiana certè quædam, reliqua ejus farinæ, fraus eſt in propatulo. Heic enim inſperſos paſſim intelligas errores Manichæos, Arianos, Anti-Trinitarios, frequentibus apud Cenſores noſtros, antè laudatos, exemplis. Sic defenſa iis quandoque ἀντίγραφα & ἀθεόλογα alia, v. gr. De Papæ *Summo Sacerdotio*, ſive Oecumenico Pontificatu, Decretalibus ferè omnibus Epiſtolis aſſerto; De cultu religioſo Imaginum, ſive *Statuæ Chriſti* Servatoris, in Canone ſcilicet Apoſtolico, ſeu *Antiocheno* VIII. Turrianis, Baroniis, Biniis aprobato; De Rebaptizandis iis qui baptizati à quocunque genere *Hæreticorum*, *Conſtit. Apoſt.* L. VI. C. XV. De *neceſſitate*, tanquam ex præcepto Apoſtolico, ſtatorum Jejuniorum, Quadrageſimæ, obſervantiæ Feſtorum, ſervandi Cœlibatûs, ac Rituum in ſe aliàs διαφόρων, quæ in omnibus illis Pſeudepigraphis obvia ſunt. Aſt quàm parùm illa quadrent cum doctrinâ Chriſti & Apoſtolorum, prolixè in Controverſiarum iſtarum tractatione demonſtratur. Ità, dùm Canones vulgò Apoſtolici, Canone *ultimo*, inter Libros Canonicos N. T. accenſent Clementis Epiſtolas duas, & Conſtitutiones, & inter Libros V. T. *tres* Maccabæorum, omiſſis hîc quidem Eſdrâ, ibi Apocalypſi Johannis, ſuppoſitio ſanè eſt in propatulo, ſaltem quoad hunc Canonem.

Pſeudepigrapha in erroribus prodita.

Unius adhuc aut alterius exempli loco, rectiſſimè collegerunt Viri ſummi, *Origenis* non eſſe Libros tres Commentarior. in Jobi priora, in quibus Arianam Hæreſim author propugnat, ſententiam verò de *Trinitate* vocat *ſectam*, *hæreſim trionymam*, *infidelitatem*, *trium Deorum hæreſin*, notans etiam voces *Triada* & *Homouſion*. Veriſſimè iidem, *Athanaſii* non eſſe Homiliam de Dei-parâ Virgine,

Exempla III. *& ſequentibus ſæc.*

ginc, in quâ Mariæ invocationem adſtruit, qui alibi docuit κλίσμα κλίσμαλι ὁ προσκυνεῖν, *Orat.* III. Rectè quoque, *Ambroſii* non eſſe, nec *Hieronymi*, nec *Auguſtini*, in quibus patrocinantur hæreſi Pelagianæ, ut fit prioris Commentario in Epiſt. ad Romanos, & poſteriorum Epiſtolâ ad Demetriadem, utrique ſcilicet per fraudem adſcriptâ. Nec ſunt errores pauci in Quæſtionibus Vet. & Novi Teſtam. quæ Auguſtino tribuuntur, *Oper. Aug. Tomo* IV. qui ab aliis enarrati. Quomodò *Cyrilli Alexandrini* nomine peſſimè ſunt inſcriptæ Homiliæ in Leviticum, paſſim à Pontificiis in cauſæ ſuæ patrocinium adductæ, quæ tamen Origenianis *erroribus*, ut de Creatione primævâ animarum, de terminando Inferorum ſupplicio, &c. *ſcatent*, judice ipſo Bellarmino, *de Scriptor. Eccleſ. in Origene.* Atque idem eſto de Viris aliis gravibus judicium, & Catholicis quoad doctrinam Patribus, quorum ſe authoritate larvarunt non infrequenter Heterodoxi.

Canon octavus.

Octavum ſuppoſitionis Criterium eſt: *Si in iiſdem Scriptis reperiantur paſſim ἀνιστορισμοὶ, & ἀνιστορησία nimis craſſæ, contra Hiſtoriæ Apoſtolicæ, Sacræ, aut Exoticæ evidentiam ac conſenſionem, contra facta notoria, aut inverſo planè ordine temporum & Chronologiæ certioris.*

Ἀνιστορησία & ἀνιστορισμοὶ exempla in Pſeudep'gr.

Exempla de multis pauciſſima eſſe poſſunt: In *Conſtitutionibus Clementis* illud, Jacobum Zebedæi revixiſſe poſt mortem, de quâ *Actor.* XII. *In Ignatianis* paſſim Epiſtolis iſta, Dallæo aliisque notata, v. gr. Salomonem judicaſſe de matribus litigantibus, anno ætatis ſuæ XII. Paulum Apoſtolum fuiſſe conjugatum, erroris dein aſſertore Clemente Alexandrino, ex malè intellecto loco *Phil.* IV. 3. Cæſarem Ignatii ætate fuiſſe ſub Chriſtianâ diſciplinâ; Alia id genus de Clemente, Johanne, Mariâ, quæ *Interpolatorem* vel *Fictorem* arguere, ipſe fatetur Pearſonus, *Vindic. Parte* II. *C.* VIII. X. &c. Quomodò & in *Quæſtionibus ad Orthod.* Juſtino Martyri inſcriptis, mentio fit κρατεῖν τῦ Χριστιανισμῦ, ſeu *Chriſtianiſmi dominantis*, everſo *Paganiſmo.* Sic in *Pſeudo-Dionyſianis* illud, Timotheum, nihil certè inferiorem Dionyſio, comparatè tamen & hujus reſpectu fuiſſe παῖδα, &c. In Pſeudo-Abdiâ, vidiſſe ſe Chriſtum

ſtum in carne: In perſonato *Hegeſippo*, Jacobum fratrem Domini de Templi faſtigio fuiſſe præcipitem actum, cujus tamen mors alia ex Joſepho conſtat, *Antiq. Jud.* L. XX. C. VIII: In Clementis *Epist. ad Jacobum*, vixiſſe hunc adhuc Apoſtolum poſt mortem Petri; poſt hanc enim ad Jacobum illum ut vivum adhuc ſcribit Clemens, niſi mortuum Epiſtolâ ſalutaverit: In *Decretalibus* reliquis, ſexcenta ejus commatis, mendaci etiam ubique notatione Conſulatuum, quæ à Davide Blondello, Viro inexhauſtæ memoriæ & incomparabilis diligentiæ, ſunt accuratè ſubnotata. Nec hujuſmodi παραγμάτων in Suppoſititiis finis eſt.

Canon nonus

Nonum fraudis Criterium: *Si in iiſdem vel Dubiis vel Apocryphis leguntur quædam, quæ ex Scriptoribus dudum poſt natis ſint manifeſtè deprompta, aut etiam verbotenus deſcripta.*

Et hoc factum eſſe perpetuò ac paginis ſingulis, à Collectore *Epiſtolarum Decretalium*, operoſè Blondellus noſter oſtendit. Ibi myriades exemplorum, quotiens inducuntur primi, ſecundi, tertii ſæculi Pontifices haurientes ſua ex Latinâ Bibliorum (& quidem in iis quæ ſunt per Hieronymum emendata) Verſione Hieronymi, item ex Conciliis, ex Patribus, ex Scriptis poſt eorum Pontificum ætatem natis. Ità in Scriptis pleriſque ſuprà indicatis, quæ *Apoſtolorum*, *Dionyſii*, *Clementis*, *Ignatii*, *Prochori*, *Hermæ &c.* nomina præferunt, ſunt ſanè longè plurima quæ ex tertiæ, quartæ, quintæ ætatis Scriptoribus aut Canonibus videntur eſſe mutuata. Quo etiam ſpectant inclytæ voces Τετραγὶς, Τριὰδ&, Μοναὰδ&, Ὁμοουσία, Θεοτόκος, Ὑποςάσεως, Προσώπου, Ἀσυγχύτου ἑνώσεως, ſic illæ Μητροπολίτης, Ἱερέως, Λαϊκῆ, Κατηχουμένου, Θυσίας, &c. & quæ ſunt id genus benè multa. Ità ex Fabulis ſequioris ævi natum illud in vulgato *Hermæ* Paſtore, de *Purgatorio* ſibi ab Anu quadam revelato. Ità in *Quæſtionibus* Juſtini Martyris citantur Irenæus, Origenes. Ità Eraſmo, Sixto, aliiſque pridem obſervantibus, dein & in noſtris Coco, Riveto, &c. nec verbi gr. *Ambroſii* eſſe poſſunt, nec *Auguſtini*, nec *Hieronymi*, nec *Eucherii Lugd.* nec *Junilii Afri*, quæ in illorum Operibus ex Boëtio, ex Gregorio, ex Bedâ, ex poſterioribus id genus Authoribus, deſcripta intelliguntur.

Scriptorum poſteriorum à Pſeudepigr. malè cuſtod.

Canon decimus.

Decimum factæ fraudis Criterium: *Si in narrationibus illis Historicis, quæ mentiuntur primam Antiquitatem, venditentur pro veris Fabulæ nimis quàm puériles, & Hiberæ nugæ, & apertissima mendacia, ac res omninò ludicræ.*

Negarunt Scriptores supposititi hoc ipso.

Hujusmodi sunt, Ex. causâ, in *Actis* vel *περιόδοις Theclæ* Virginis, quæ à multis Proto-martyr appellata, fabella de Theclâ ab igni, & à bestiis seu leonibus, quibus fuisset objecta, illæsâ; imò si placet altera, de Leone baptizato: In *Pseudo-Clemente*, illud suprà quoque notatum, de Jacobo Zebedæi post mortem reviviscente, quemadmodùm & aliud in *Pseudo-Isidoro*, de ejusdem Jacobi in Hispanias profectione: In *Pseudo-Dionysio*, illud de Conventu Apostolico ad visendum Mariæ Virginis corpus: In *Pseudo-Ignatio*, illud de Christo à se in carne viso post ejus resurrectionem, in Epistol. ad Smyrnæos, nisi pro εἶδον *vidi* legatur εἶδα, ut in Florentino Codice, & apud Eusebium, ac Theodoretum: In *Passione Petri & Pauli* sub Lini nomine, fabellæ innumeræ de circumstantiis loci, temporis, supplicii, sepulturæ, ac complurium miraculorum in Martyrio utriusque Apostoli, deque v. gr. non sanguine, sed *lacte* ex truncatâ Pauli cervice erumpente, vehementer approbante hoc quoque Baronio: In *Fragmentis Edessenis* apud Eusebium, *Lib.* 1. *Hist. C.* XIII. fabula de Abgari morbo, responsione Christi, sanatione Reguli illius per ablegationem Thaddæi, ut posteriora taceam de Christi imagine θεοτεύκτῳ ad Abgarum missâ, &c. In Jacobi Justi *Protevangelio*, nugæ de Joachimo & Annâ parentibus Virginis; de hujus mirâ nativitate, infantia, educatione in Templo, nutritione per Angelum, reliquis, quæ fabulosos Christi Natales complectuntur; In *Pseudo-Prochoro*, qui fuerit consobrinus Stephani, & Johannis Apóstoli socius, de hujus in Asiam profectione, in Pathmum, & ibidem gestis, narratiuncula: In *Pseudo-Epistolis Lentuli* ad Senatum, *Pilati* ad Tiberium, testimonia de Christi staturâ, ore, capillitio, barbâ, fide Pilati habitâ miraculis, ac resurrectioni: Et si recentiora vis nomina, v. gr. in Scriptis Athanasii, narratio perabsurda de Passione imaginis Christi in Beryto *Tobiæ* II. producta in Nicænâ Synodo II. Nec finis fabellarum est quibus Christi,

Christi, Apostolorum, LXX. Discipulorum, primorum Ecclesiarum Fundatorum, Episcoporum, Martyrum historias vel conspurcarunt, vel de suo integras finxerunt hujusmodi Apocrypha. Quarum imprimis plena sunt veterum Acta Martyrum, uti *Romanum Martyrologium* vulgò dictum, primis si Deo placet authoribus Romanæ Ecclesiæ Proto-Notariis, à Clemente Romano (ut ajunt) institutis, qui Acta Martyrum in volumen colligerent; deperdita quidem magnam partem, sed mire deinceps successivis temporibus (sic illi) restituta. Ast fraus evidentior quàm ut non Acta illa sugillaret frequenter Baronius, nugaci Metaphraste, Jacobo de Voragine, & similibus consarcinatoribus. Ex quibus tamen & ipse Baronius, & reliqui, fabellas propemodùm innumeras Ecclesiasticis Annalibus inseruêre, quibus etiam Romana superstitio magnam est partem innixa.

Canon undecimus.

Undecimum fraudum Criterium: *Si hujusmodi Scriptores personani, qui sub larvâ primæ Antiquitatis latent, utantur ipsimet scriptis Apocryphis & nimium Fabulosis, ex quibus sua propinant.*

Apocryphæ citationes quoasque arguunt Pseudepigrapha.

Ità, unius aut alterius exempli loco, videas *Clementinas Constitutiones* uti Apocryphis Testamenti Veter. & Pseudo-Sibyllinis; *Ignatianas* Epistolas, & scripta *Areopagitica*, uti testimoniis ex Euangelio Nazaræorum, ex falsò adscriptis Justo, Bartholomæo, Thaddæo, &c. Quæ scripta vix nata fuêre Apostolicâ ætate, quanquàm proximè sequenti, dudùm antè Clem. Alexandrinum, multa id genus Orbi Christiano imposuerint. Exempla autem habes apud Joh. Dallæum, in Scriptorum illorum censurâ. Excipiat quanquàm ad Ignatium Clariss. Pearsonus P. II. C. IX. at fortasse dissimilibus exemplis, & *Papiam*, & *Clementem Romanum*, citasse quoque apocryphas Scripturas, nec tamen eo supposititios. Imò *Judam* ipsum, in Epist. Catholicâ, citare *apocryphum librum Enochi*, ipse Hieronymus in *Catalogo* suo cum aliis censuit. Sed malè, & dicti non scripti Enochiani mentio, ut sæpè ad Christi dicta, ex traditione, primi Patres respexêre. Ità Decretalium Epistolarum authorem sua sæpè ex Apocryphis derivare, Blondellus palam fecit. Sic v. gr. *Pseudo-Clemens* plurima haurit ex Recognitionibus Clementis, scripto iti-

dem ψὰ ἐπιγράφω, *Evaristus*, alii, ex Pseudo-Clementinis Epistolis, & ità de cæteris. Indubium tamen est, Apocryphis plus satis deinceps usos esse genuinos etiam Patres, cumprimis inde à Clemente Alexandrino, Tertulliano, Origene, Eusebio, &c. Ne Irenæo quidem excepto, qui nonnulla à Papiâ ac similibus habuit; imò nec Justino Martyre, nec quoque Hystaspis & Oraculorum Sibyllinorum authoritate.

Canon duodecimus.

Duodecimum fictionis Criterium: *Si legantur & alia in iisdem Scriptis aliena à gravitate Apostolica statis, aut etiam à modestiâ, vel à constantiâ ipsius Scriptoris cujus nomen mutuantur.*

Apocryphorum criterium ex materiæ quandoque indignitate.

Quo rursùm indicio & argumento non infrequenter impostoram produnt memorata scripta, sub *Apostolorum*, *Abdiæ*, *Dionysii Areopag.* *Clementis Romani*, *Ignatii*, *Prochori*, *Martialis Lemovicens. Epistolarum Decretalium*, &c. venerandis nominibus. Nimis enim inverecundè mentiti sunt οἱ ἑτεροδόξοι nomen, ætatem, patriam, facta varia, tanquàm Apostolica, quorum tamen pellucet fucus. Sic sui non infrequenter oblivisciuntur isti Fictores, mendaces parùm memores, ἀνηλογίαις crassioribus: Quomodò v. gr. in Christi responsoriâ ad Abgarum sive Agbarum, *beatus* hic à Domino pronunciatur quod *in se crediderit*; mox post resurrectionem Christi convertendus dicitur cum suis, per Thaddæum quendam, quem & adventantem *adoravit*, ut est in fragmento Eusebiano, *Hist. Lib.* I. C. XIII. Ità Pseudo-Dionysius illinc pleraque sua inscribit Timotheo, ut admodum tùm juveni, hinc post Ignatium videri vult scripsisse, cujus ex Epistolâ ad Romanos laudat alicubi dictum ὁ ἔρως ἐμὸς ἐσταύρωται. Pseudo-Ignatius, Epistolâ ad Smyrnæos, profitetur se taciturum Hæreticorum nomina, aliis tamen Epistolis meminit Simonis, Menandri, Basilidis &c. imò & Theodoti toto ferè sæculo recentioris Ignatio: Nisi quis hæc nomina non *Ignatii* esse dicat, sed *Interpolatoris*, quæ in Codice Florentino utique nulla. Sic *Pseudo-Clemens* Epistolâ I. illinc meminit mortis Petri Apostoli, hinc scribit ad *Jacobum* Fratrem Domini sublatum antè Petrum, toto minimum sexennio, id est anno VII. Neronis, ex receptâ hypothesi de tempore Petrinæ mortis. Nec id genus contradictio-

num fi-

num finis est, quibus implicuerunt sese fraudum infelices architecti. Ludicra verò & puerilia non pauca observarunt in superioribus passim laudata sæpè Cœci, Riveti, Dallæi, Blondelli &c. nomina, seu historiam spectes, seu ritus & ceremonias. Sic laudis propriæ elatos sæpè præcones videas, & infrà dignitatem. Multa quandoque dicta immodestiùs, quale etiam est illud Ignatii, *Epist.* ad Trallianos, Dallæo notatum, se quædam de Angelis & scire & scribere posse, quæ suâ sublimitate Trallianos *strangularent*, μήποτε (inquit) *κ δυνηθέντες χωρῆσαι στραγγαλωθῆτε.* Nam quicquid *suffocandi* illa phrasis, ubi agitur de cibo solidiore, haud adeò videri possit alienа, tamen in hoc argumento, ubi de Angelorum distinctis Ordinibus, Dignitatibus, Ministeriis, vix sapit Apostolicam simplicitatem.

Canon decimus tertius.

Decimum tertium Argumentum νοθεσίας est: *Si cum primis ex stylo, orationе, linguâ, & contextu toto, fraus clarissimè deprehendatur.*

Atque hoc præ cæteris omnibus Criterio discernuntur Apocrypha, suo nempe *Siboleth*, suoque *sermone*, qualiter proditus Petrus *Matth.* XXVI. 37. Quò spectant primò *Latinitas* orationis in Scriptoribus aliàs Græcis aut Orientalibus, qui Hebraicâ potiùs, vel Syriacâ, vel Græcâ fuissent scripturi Linguâ, aut inter sese commutaturi literas. Quis enim, verbi gr. vel *Mariam* Virginem, vel *Johannem* Apostolum, vel *Ignatium* Latinas Epistolas scripsisse, aut commutasse invicem credat? Quis à *Petro*, *Paulo*, *Apostolis*, *Clemente Romano*, &c. profectas credat vel Epistolas, vel scriptiones varias, non Latinas modo, sed & hujusmodi Latinitate quæ ejus ævi minimè fuit? Nec aliundè magis suspecta sunt Latina alia Græcorum Patrum, quàm quod è Græco minimè versa, sed Latinè primùm consignata fuisse intelliguntur. Huc spectat *identitas* styli, in Scriptis cæterà à diversissimis parentibus, secundùm inscriptiones, profectis, quo nomine v. gr. *Epistolarum Decretalium* ἀνωβολὰς ludibrium debet. Huc quoque faciunt *Barbarismi*, *Solœcismi*, sordes, inscitiam Suppositorum arguentes, & Monachalem a tatem aut huic proximam, quo nomine vapulant rursum Author *Decretalium*, & La-

Criterium ex stylo & formâ scriptionis.

& Latina plurima inter *Orthodoxographa*, barbaras Scholasticorum voces, ac phrases mutuata.

Eodem referuntur *Phrases* insolitæ & novæ, aut *dictiones* sequentis demùm temporis, non ejus quale Scripta mentiuntur. Absit enim ut credamus esse ea primorum sæculorum, quæ usurpant Latinas voces v. gr. *Papæ*, *Sanctitatis* suæ, *Episcopi Episcoporum*, *Sedis Apostolicæ*, *Canonizationum*, *Bullarum*, *Præbendarum*, *Annatarum*, *Investiturarum*, *Dispensationum*, *Missæ*, *Transsubstantiationis*, *Sacramentalium Characterum*, *Purgatorii*, *Indulgentiarum* &c. Ità quis in *Canonibus* Apostolicis, aut Apostolorum *Constitutionibus*, si nempè ab ipsis Apostolis profecta esse ista censeantur scriptave, ferat sensu posteriorum, voces Ἀναγνώσυ, ψαλτῦ, ἱερέως, κληρικῦ, λαικῦ, μυήσεως, νεοφωτίσυ, ἀκροωμένυ, sexcentas id genus. Quis similiter in *Ignatio Martyre*, vocem Ἀρχιερέως pro Episcopo, Ἱερέως pro Presbytero, Αἱρετιώτυ pro Hæretico, &c. nisi priores quis aliò referat, quod Reverendiss. Pearsonus facit. Prout idem, eruditissimis cætera observatis, negat à consuetudine vel Apostolicæ ætatis, vel Græcorum, abhorrere ampullata in Ignatio vocabula Χριστοφόρυ, Θεοφόρυ, πνευματοφόρυ, χρημαλολαιλάπων &c. Quis etiam in *Dionysio Areopagitâ* probet voces Μοναχῦ, Θεοπάτῦ, Ἱερέρχυ, Ἀδελφοθέυ, Φιλοθεωτάτυ, Θεοπάτορ@, id genus innumeras, à Casaubono, Riveto, Dallæo, aliis perstrictas? Quò etiam referri debent Epistolarum *inscriptiones* variæ, alienæ à simplicitate & usu Apostolici ævi, ut in Ignatianis, Clementinis, Decretalibus variis, sic in Epistolis adscriptis Mariæ Virgini, Mariæ à Cassobelis vel à Castabalis, Paulo, Martiali &c. apertè satis liquet. Adde *Contextum* totum, Dispositionem, Methodum, Characterem, dicendi genus vel simplex nimis vel sublime, vel affectatum nimis vel abjectum, vel tersum magis vel impurum, vel benè vel malè consutum, vel solutum vel adstrictum: Ex quibus facile est judicare quid per fraudem his & illis, hâc & illâ ætate, fuerit assutum.

Canon decimus quartus

Criterium decimum & quartum factæ suppositionis, priori quadantenùs affine est: *Si Scriptores hujusmodi longe sint dissimiles iis quorum*

quorum nomina præferunt, factâ collatione Scripti dubii & controversi cum aliis ejusdem Authoris, quæ sint certa & dubiæ fidei.

Styli diffimilitudo comprimis diversitatem Scriptorum arguens.

Atque hanc ad regulam diligenter exegerunt Viri Magni scripta innumera quæ tributa his & iliis Patribus, ac Authoribus Ecclesiasticis, quorum extarent alia hodieque monumenta. Nam, institutâ συγκρίσει, vel ex stylo intellexerunt Erasmi, Sixti, Possevini, Bellarmini, Perkinsii, Coci, & quibuscunque fuit nasus Criticus, & familiarior usus Scriptorum veterum, v. gr. non *Pauli* esse Apostoli quæ proflant ad Senecam Epistolæ, non *Senecæ* quæ ad Paulum, non *Clementis* quæ ad Jacobum Fratrem Domini, & ad diversos &c. Ità rectè indicarunt nequaquàm esse *Justini Martyris*, quæ in Aristotelem scripsit, ad Paulum Presbyterum; ut nec *Originis* quæ extant Commentaria in Jobum, aut Homiliæ in Diversos; nec *Cypriani* longè plurima, quorum Catalogum exhibent Scultetus, Cocus, Rivetus, Bellarminus, Rigaltius, Labbeus, alii, Bellarmino ipso in dubium vocante v. gr. Cypriani librum de Spectaculis, ob *solam styli diversitatem.* Pariter negarunt Viri docti v. gr. *Hilario* Epistolas quasdam, uti ad Aram filiam; negarunt *Ambrosio* Commentarios in Epistolas Pauli, aut Libellos de Sacramentis; negarunt *Athanasio* Homilias, Epistolas, Narrationes quasdam, Dialogos de Trinitate, alia; negarunt *Hieronymo* Exegetica varia, varias Epistolas, varia Opuscula, laudatis Authoribus recensita; negarunt *Augustino* sexcenta, quæ juxtà Momorum seriem) post Erasmum, Sixtum Senensem, Possevinum, Perkinsium, vel ex sermonis charactere, à genuinis distinxerunt. Et ità quisquiliæ aliæ proditæ, quæ Patribus cæteris, à rerum aut characteris ignaris Interpolatoribus, assutæ fuerunt.

Cautela circa hoc Criterium.

Quanquàm circà hoc κριτήριον majori ferè cautione quam in reliquis opus esse videtur. Nec enim idem Scriptor sui semper similis est, pro diversitate argumenti aut generis in quo versatus, & diversâ quoque scribentis vel ætate, vel dispositione. Sæpè etiam fingitur styli quædam insignis diversitas, à nimiùm profectò Criticis, qualem cordati nec planè obesæ naris haud satis intelligunt. Nempè hypothesibus & sententiis erroneis tùm litatur, quas indignantur sautores convelli modò Athanasii, modò Epiphanii, modò Hieronymi, modò Gelasii, & similium authoritate. Exempla adversus *Pontificios*, quoties è re suâ est Veteres lancinantes, habent

Cocus

Cocus in Præfat. Perkinsius, Rivetus, Chamierus, Dallæus, alii passim Antiquitatis Ecclesiasticæ promicondi. Nec indictam volumus quoque temeritatem Viri sanè pereruditi, Tanaquilli Fabri, qui in Epistolis Criticis v. gr. *Lib.* 1. *Epist.* XLIV. fugillat *Testimonium Flavianum* de Christo, hoc cumprimis nomine, quod mira sit in vocibus pænè singulis orationis discrepantia à Josephi reliquis; qualem certè nec Casauboni, nec Usserii, nec Vossii, nec Valesii, nec emunctioris naris Critici observare in iis singulis potuerunt. De quo nos pluribus speciali Dissertatione, quâ Tanaquilli reliqua hoc de Testimonio castigamus, forsan in paucis vŏculis interpolato. Non illubentes autem largimur Isaaco Vossio, Viro maximo, *Notis ad Epist. Barnab. p.* 311. difficilius esse de stylo pronunciare, quando *committi* non possunt aut *comparari* scripta cum scriptis, nec alia vidimus eorum quorum de scriptis dubitatur. Sic negat de *Ignatii* aut *Barnabæ* Epistolis, rectè ex stylo illos pronunciare, quibus non aliundè *innotuit quo stylo usi Barnabas & Ignatius.* Sed tamen judicari aliis ex indiciis posse, quis stylus à Viris talibus, tali ætate, in tali argumento, & ad tales, videatur alienior, non inficias ibit Vossius. Aliàs frustrà lancinarentur innumeræ Decretales, aut Mariarum Epistolæ &c. iis scil. adscriptæ quorum alia *nemo vidit.* Et eo effugio defunctus Turrianus Jesuita, in iis quæ pro Epistolis Decretalibus adversùs Magdeburgenses commentatus est, *Lib.* 11. *Cap.* 1. *Quia* (inquit ille) *ab iis Pontificibus quorum Magdeburgenses Epistolas negant, nihil præter ipsas Epistolas scriptum habemus, dissimilitudo styli ob hanc causam objici non potuit.* Dictum feliciter!

Canon decimus quintus.

Decimum & quintum esto Criterium: *Meritò censeri dubia non pauca vel Apocrypha, quæ sic in Versionibus extant, ut non in Primigenio & Authentico contextu, quæque frustrà pro translatis ex ipso authentico venditantur.*

Scripta quorum textus Originalis & authenticus nunquàm exstitit.

Ità Ex. gr. quicquid sit de priori parte Epistolæ *Clementis* Romani ad *Jacobum*, quam sanè Russinus de Græco transtulit, certum est Appendicem illius, & sequentes, Græcè extitisse nunquam, Blondello nostro revincente: At scripturus Græcè fuit Clemens, qualiter in suis ad Corinthios. Sic Græcè, uti primùm prodiisse illa opor-

oportuit, nusquàm habita sunt, præter alia quæ diximus ad Criterium XIII. v. gr. *Melitonis* de Transitu Mariæ, ut inscribitur Liber; *Clementis Alexandrini* Scholia in Epistolas Canonicas; *Origenis* Lamentum, sive Pœnitentia; *Ejusdem* Homiliæ in Diversos; *Athanasii* Epistolæ ad Felicem & Liberium *Canones Arabici* LXXX. Synodi Nicænæ, de quibus diximus Dissertat. ad Canonem VI; inserta quædam Versioni *Chronici Eusebiani* præter fidem Græcorum Codicum, Scaligero, Valesio aliisque observata; sic *Homiliæ* sive Sermones nonnulli tributi *Chrysostomo*, Latino authore, ut prolixè Censores operum Chrysostomi &c.

Non paucorum tamen scriptorum, & quidem primæ quos jam volo in Ecclesiâ Antiquitatis, erutus nuper est, ex obscurâ & longissimâ nocte, Græcus & authenticus textus, qualem debemus in hoc genere Patriciis, Usseriis, Vossiis, Holsteniis, Gudiis, Huëtiis, Viris incomparabilis diligentiæ. Nec pauca etiamnunc ex Bibliothecis supersunt eruenda, quorum ante aut Fragmenta nonnisi quædam, aut dubias Versiones, aut interpolata, eruditus Orbis adspexit. Interim Criterium illud prius, qualiter est à nobis positum, si vel maximè deessent alia, sufficere posset accusandæ vel conjectandæ suppositioni. Quo & indicio Apocryphis Vet. Testamenti, Græcè aut Latinè tantùm extantibus, Canonica authoritas detracta fuit.

De Russini Versionibus.

Hunc in modum *Russini* Versiones, quales adornavit benè multas, (puta Historiarum Josephi, Recognitionum aliorumque quæ tributa Clementi Romano, Historiæ Ecclesiasticæ Eusebianæ, Origenianorum scriptorum plerorumque, variorum Basilii, Gregorii Nazianzeni, sic Nicænorum Canonum &c.) sunt meritò nonnunquàm suspectæ, maximè ubi negatur usus textûs primigenii, ut fit in illorum plurimis. Fuit enim id hominis ingenium, quale ipsemet prodit in *Prologo* ad Libros Origenis περὶ Ἀρχῶν, ut prout conveniens sibi videretur, & è re suâ, prætermitteret, adderet, mutaret, interpolaret. Quod cumprimis illi vitio datum in versione Eusebii, & in Translationibus seu Tomorum seu Homiliarum Origenis, ac Librorum περὶ Ἀρχῶν, istorum autem quàm maximè. Quo factum, deperditis magnam partem Græcis, (nuper demùm restitui cœptis operâ Petri Dan. Huëtii, Viri ad decus & incrementum literarum nati, quin & Clariss. Joh. Rod. Wetstenii)

ut de Origenis ſententiis vix certi quicquàm potuerit in permultis pronunciari. Nec alio id factum a Ruffino eſt inſtituto, (præter liberius quoddam ingenium vafrum alii dixêre) quàm primo ut errores Origenis haud paucos, fautor illiu anteſignanus, vel occultaret vel emendaret; deindè etiam multa in ſuam ipſius ſententiam detorqueret, quando in materiâ præprimis de Gratiâ, & Libertate arbitrii, *Pelagianæ* hæreſi præivit proximè Ruffinus, & Origenis errores adauxit. De quibus nuper admodùm in *Origenianis* ſuis fuſe, & quotiens non implicatur cauſa Pontificia accuratè, laudatus Huëtius.

Cautela circà Critic. ſuperius.

Cavendum verò hîc ex oppoſito fuerit, ne qui *authenticus* eſt textus pro *tranſlato* demùm habeatur. Quod circà Paulinam Græcam ad Hebræos accidiſſe alibi eſt à nobis prolixè demonſtratum, Tractatu *de Auth. Ep. ad Hebr P.* 111. ne dicamus jam Canonicos alios. Et in eum lapidem offenderunt, v. gr. qui *Ioſephum* Hiſtoricum Hebraïcè ſcripſiſſe cenſuerunt, ut præter Abarbanelem, Kimchium, Magiſtros alios, Sebaſtianus quoque Munſterus, etiam Druſius: Nempè Hebraïcus ſi qui Joſephi Codex extat, de quo Cæſar Baronius, *Annalium T.* 1. *ad A Chr.* XXXIV. *N.* 216. verſio utique fuerit, interpolante Judæo aliquo, undè nihil mirum ſi in eo deſideratum inclytum *de Chriſto* teſtimonium. Se confudiſſe hominum vel malitiam vel ignorantiam Flav. Joſephum, cum recentiore Judæo, *Ioſepho Gorionide*, Hiſtoriæ Hebraïcæ de Bello Judaïco (Flavium ut mentiretur) artifice, recente illo, homine in Galliis nato, Græcè neſcio, ex Ruffini verſione ſua interpolante, fabulis etiam & putidis mendaciis paſſim diſtinguente, pridem Viris magnis obſervatum eſt.

Canon decimus ſextus.

Decimum ſextum vel fraudis, vel erroris Criterium, coincidens quanquàm ex parte cum ſuperioribus nonnullis, ſummatim eſto: *Si memorentur quidem hujuſmodi Scripta in veterum* Catalogis, *ſed tamen ſub alio nomine, quam vulgati Tituli præferunt*: Vel, *Si idem Scriptum pluribus ac diverſiſſimis Authoribus légatur tributum*: Vel, *Si tale Scriptum reticeant, qui ſuorum ipſimet Operum indicem confecerunt*; Vel, *Si ob ſimilitudinem Nominum quod unius fuit, alteri cognomini ſit per errorem adſcriptum.*

Paucis

Paucis singula exemplis illustrantur: *Prius* quidem, v. gr. dum quæ *Cypriani* nomen præfert Expositio in Symbolum Apostolorum, ex Gennadio intelligitur fuisse Ruffini Aquelejensis, recentioris sesqui sæculo. Sic qui *Tertulliano*, vel *Cypriano* adscriptus Liber est de Trinitate, ex Hieronymo intelligitur esse Novatiani: Sic qui *Arnobio* inscriptus est Octavius, Minucio ex eodem Hieronymo restituendus fuit. Et ità de quibusdam aliis, etiam recentioribus, Patribus, ut Hieronymo, Augustino &c. adscriptis. De quibus singulorum Editores, & Critici sacri. *Scripta alio sub nomine Patribus inserta.*

Alterius observationis exempla sunt propemodùm innumera, quando non infrequenter accidit, ut idem Opus tributum sit v. gr. *Origeni*, & *Cypriano*, & *Hieronymo*, & *Augustino*, uti est Liber de Singularitate Clericorum; Sic idem *Tertulliano* & *Augustino*, ut liber de Ecclesiasticis Dogmatibus; Sic idem *Dorotheo* & *Epiphanio* puta de Vitâ & Interitu Prophetarum; Sic idem *Hieronymo* & *Augustino*, de Epistola ad Demetriadem, Epistola de Celebratione Paschæ; Sic idem *Hieronymo*, *Sophronio*, *Ildefonso*, ut liber de Assumptione Mariæ Virginis; Sic idem *Primasio*, & *Haimoni* posteriori non uno sæculo, ut Commentarius in Epist. ad Hebræos: Et hujusmodi fœtus sexcenti πολυπάτορες vel πολυώνυμοι. Abest enim ab istorum Scriptorum gravitate ut plagiarii esse voluerint, aliena transcribentes ut sua; quod in Historicis Bazantinis Cedreno vel Curopalatæ accidit, superiori ætate Galatino, ac sæpè aliàs. *Scripta pluribus attributa.*

Tertiæ observationis exemplum, v. gr. quando tribuuntur Augustino, quorum ipse in *Retractationibus* non meminit, quæque post Retractationes non scripta esse ab Augustino, tum ex se ipsis, tum ex Possidii Indiculo intelliguntur. Sic Scriptorum suorum indicem confecit ipse Hieronymus, ad Theodosii senioris annum XIV. Atque utinam omnes Veteres, nostrâ quod frequens ætate est, & solemne Viris summis, suarum indices lucubrationum reliquissent! *Libri ab Authoribus non agnitii quorum nomine inscribuntur.*

Quarti denique observati specimen est, quando v. gr. tributum scriptum *Hilario Pictavienſi*, puta Epistola gemina ad Augustinum, quæ alterius potiùs Hilarii est, Arelatensis scilicet. Sic permixtum fuisse Hilarium *Diaconum* cum Hilario *Pictavienſi*, utroque contemporaneo; permixtum Arnobium *Rhetorem* cum Arnobio *Juniore*, authore Commentariorum in Psalmos; confusos ab *Libri per errorem adscripti Scriptoribus ejusdem Nominis.*

ignaris quandoque, vel malevolis, diversos *Ignatios*, *Clementes*, *Cyrillos*, *Basilios*, *Eusebios*, *Gregorios*, *Vigilios*, &c. eruditi sæpè monuerunt. Ità in Græcis recentioribus, seu Byzantinis, confunduntur omninò *Gennadius* Patriarcha Const. indè à captâ per Muhammedem Constantinop. anteà *Georgius Scholarius*, acerrimus in Synodo Florent. defensor causæ Græcorum, cum alio nescio quo *Gennadio* in Latinos propensissimo. Sic confundunt Allatius aliique, *Barlaamum* Græcum Monachum, scriptis benè multis adversus Latinos notissimum, cum *Barlaamo* Calabro, Hieraciensi Episcopo. Errores id genus circà Byzantinorum *Georgios*, *Symeones*, *Stylitas*, *Psellos*, *Gregorios*, &c. ob diversos cognòmines viros, pluribus enarrare, loci ratio & instituti non patitur.

Canon decimus septimus.

Addi potest Criterii decimi & septimi loco: *Si præferatur nomen puta Justini Martyris, vel Origenis, vel Cypriani, vel Athanasii, vel Ambrosii, vel Hieronymi, vel Cyrilli, vel Augustini, &c. & tamen tradantur istis contraria, aut diversa planè ab iis quæ genuinis illorum Scriptis expressa legimus.*

Scripta quæ ad versantur iis quorum nomen præferunt.

Verbi causa, in *Quæstionibus & Responsion.* ad Orthodoxos. *Quæst.* CXLII. perperàm tributis Justino Martyri, Angelus qui cum Jacobo & Mose locutus est, venitque *Dei* appellatione, explicatur de Angelo simpliciter, creato, naturali; quum alibi Justinus, Dialogo cum Triphone, prolixè arguat fuisse Angelum increatum, *Deum* & *Dominum*, *pag.* 280. 281. *Ed. Paris.* 1615. Origenes, *Commentarior. in Jobum* Libro II. docet Christum prædicasse tribus annis cum dimidio; qui tamen alibi non semel, secutus Clementem Alexandrinum, prædicasse docet nonnisi anno uno, & aliquot mensibus, *Lib.* IV, περὶ Ἀρχ. & *Hom.* XXXII. *in Lucam.* Idem, Homiliâ primâ, ex iis quæ *in Diversos* inscriptæ, statuit Mariam peperisse utero clauso, qui in ἀναμφιλέκτοις disertè, peperisse eam Dominum apertis uteri claustris. Cyprianus, Opere adscripto *de Cardinalibus Christi Operibus*, Sermone IV. docet Baptismum *ab indignis* administratum ejusdem esse *utilitatis & ponderis*, contrà quàm sensit Cyprianus, de rebaptizandis qui ab Hæreticis tincti essent. Hieronymus, Annotationibus *in Psalmos* falso adscriptis, multa habet,

Sixto-

Sixto jam observante, quæ adversâ fronte cum aliis Hieronymianis pugnant. Augustinus, *Quæstionibus Vet. & Novi Testam. Quæst.* CIX. Melchizedecum facit Spiritum Sanctum, alibi Adamum negat habuisse Dei Spiritum, Mulierem negat creatam ad Imaginem Dei &c. Quibus, in genuinis Augustini, docentur opposita atque contraria. Exemplorum id genus uberrima seges est, præter ea quæ ad Criterium VII. observata sunt. Undè ex sententiarum illâ diversitate, nullo Retractationis indicio, colligitur diversissimos esse qui opposita illa statuerunt.

Canon decimus octavus.

Denique, Criterium decimum octavum & ultimum esto: *Si producantur Scripta sub antiquioribus Nominibus, quàm sunt illæ Hæreses, ad quas nominatim, vel certè evidenter reflectum, aut etiam contrà quas animosius insurgunt.*

Scriptores qui Hæresium meminerunt, se posteriorum.

Quod Criterium, quamvis referri possit ad nonnulla superiora, uti ad V. vel X. placuit tamen seorsim exprimere. Certè indubium, esse v. gr. in *Pseudo-Dionysio*, in *Pseudo-Prochoro*, in *Pseudo-Ignatio*, in *Pseudo-Isidoro*, quæ Sole clariùs supponunt natas tùm fuisse Theodoti, Arii, Eutychis, aliasque Hæreses, quo tempore Scripta illa adornarentur. In *Origenis* Commentariis ad Jobum, & Homiliis in Diversos, Ariana hæresis ex professo defenditur, Manichæa memoratur. In Expositione Symboli *Cypriano* adscriptâ Samosateni, Arii, Eunomii, Manichæorum, expressa mentio. In *Arnobio* in Psalmos, Photini Hæresis, multo junioris, nominatim arguitur. In *Athanasii* quibusdam, observantibus plerisque Censoribus, plura sunt quæ Nestorianam, & Monotheliticam Hæresim natas præsupponunt. In *Hieronymi* nomen mutuatis, quandoque mentio Nestorii, Eutychis, quorum sparsæ Hæreses post Hieronymum, sublatum circà *A. Chr.* CCCCXX. Sic ad Pelagianam Hæresim, vel Massilienſem, alii respiciunt, qui Pelagio & Massilienſibus fuêre vetustiores. Nec modus esset huic Dissertatiunculæ, si conquisitis rerum exemplis pagellas hasce impleremus. Ita prælibasse, Introductionis cujusdam vice, & in Auditorum nostrorum gratiam, hoc loco satis esse putamus.

HISTORIÆ CHRISTIANÆ
SÆCULUM PRIMUM.

Incipit *Primum Seculum* indè à Chriſti Nativitate, undè oritur Æra Chriſtiana. Quæ vel *vera*, ducenda à vero anno Natali, ſed non ſatis certo; *vel vulgaris*, aliàs *Dionyſiana*, ſecundùm computum Dionyſii Exigui, Abbatis Romani, ut pluribus ſuprà in Introductione *Chronol.* & ſtatim adhuc in Circumſtantiis Nativitatis. Hoc Sæculo quæ digniora ſunt obſervatu ad ſequentia Capita referemus.

I. *Proximè antecedentia Nativitatem Chriſti.*

Tempus prædictum.

Huc faciunt præ cæteris,

I. *Plenitudo temporum*, ſecundùm vaticinia Prophetarum, LXX. Nempè ſeptimanis annorum *Dan.* IX. 25. antè quarum ultimam non tollendus Meſſias, mox expiraturis; Sceptro etiam à *Judâ*, à quo Terræ, Genti, Reipublicæ, & Regno, nomen, noviſſimè tranſlato in Herodem Idumæum, hinc ad Romanos; Atque adeò tranſlatâ ſupremâ *Legiſlaturâ*, *Gen.* XLIX. 10. Reliquis tamen hujuſce, ſed ad breve tempus, quibuſdam veſtigiis, in *Synedriis* Judæorum, & permiſſâ iis judicaturâ ſecundùm Legem, *Joh.* XVIII. 31. XIX. 7. non tamen, ut videtur, judiciis Capitalibus, abſque conſenſu Romanorum Præſidum, *Joh.* XVIII. 31. Quod confirmant Joſephus & Talmudiſtæ, ſi zelotarum ac tumultuantium furores excipias, qualis ille fuit in Stephanum, *Act.* VII. 57.

Tenebræ illius temporis.

II. *Tenebræ* quæ univerſum propemodum orbem occupabant, in Idololatriâ Gentium omnium, Judæorum Sectis, Pharizæorum corruptelis, ut ſuprà ad calcem Hiſtoriæ Teſt. Vet. *Epochâ* IX. Quæ adeò tenebræ tandem diſcutiendæ ortu *Stellæ* ex Jacobo, & *Solis Juſtitiæ*, & *Orientis ex alto*, qui futurus eſſet *Lux mundi*, *Joh.* I. 9. VIII. 12. diſcuſſis etiam Legis umbris, & Lampadibus extinctis, & velo Sanctuarii diſciſſo.

Deſcriptio de qua Luc. II.

III. *Deſcriptio Orbis Romani* juſſu Auguſti Cæſaris, *Luc.* II. I. ſive Cenſus capitum in Tabulas relatus, Principis vel ambitione vel curioſitate, ſed quæ ancillaret tamen divinæ Providentiæ & partui Bethle-

Bethlehemitico. Eademque facta *Cyrenio* tùm vel *Quirinio*, aliis *Quirino*, in Syriâ & Judæâ non quidem Præside ordinario (qualis tùm *Saturninus*, exinde *Quintilius Varus*, postmodùm *Quirinius*, Archelao Herodis filio relegato, apud Josephum, *Lib.* XVI. *Cap.* XVII. *Lib.* XVIII. *Cap ult.*) sed Cæsaris Procuratore, vel Legato extraordinario, ad descriptionem hanc procurandam delegato. Et hæc descriptio *prima* Lucæ dicta, seu respectu Quirinii primò describentis, iteratò posteà *Act.* v. 37; seu respectu Judææ in quâ nondùm census per Romanos acti; seu quatenùs generalis illa fuit vel Oecumenica, atque etiam extraordinaria. Trium censuum sub Augusto actorum meminit Suetonius, in Octavio C. XXVII. & Monumentum Ancyranum in Lipsii Auctario. Henr. Valesius in *Lib.* I. *Eusebii* C. V. & Ludovicus Capellus in *Hist. Jud.* Compendio p. 107. nodum non solvunt sed secant, dùm nullas *Quirinii* partes in hac primâ Descriptione agnoscunt, & ille quidem pro Quirinio *Sentium Saturninum*, hic *Quintilium Varum*, legendum esse censent.

IV. *Desponsatio Mariæ* Virginis cum *Josepho*, sapientissimo Dei consilio, qui Josephus ex eâdem non quidem familiâ fuit (Maria enim ex Nathane, Josephus ex Salomone) sed tamen *Tribu*, quum nubere in eâdem familiâ requisitum tantùm esset in filiabus hæredibus possessionum, ἀγχιστευόσας κληρονομίαν, *Num.* XXXVI. 8. Ergò Maria æquè ac Josephus, ratione paterni generis, ex tribu *Judæ*, ex semine *Davidis*, atque hinc ascendens in *urbem David*, *Luc.* II. 4. prout & fœminas Romani censebant. Undè utriusque Stemma *Genealogicum* in Euangelio exhibitum, de quorum difficultatibus & διαφωνίας, prolixè Parens noster *Dub. Euang.* P. I. Errant qui Scripturas *Mariæ genus* tacuisse censent, cui pater *Eli*, *Eliakim*, *Jehojakim* *Luc.* III, 23. quem precariò Baronius facit patrem Josephi *legalem*. *Joseph & Maria Sponsalia, genus.*

V. *Conceptio Johannis Baptistæ*, sex circiter mensibus antè annunciationem Euangelicam, *Luc.* I. 26. 36. nec sine miraculo, Zachariâ & Elizabethâ effœtis, *Luc.* I. 7. Illo quidem *Sacerdote*, sed non Summo, hinc Sacris operato in ordine suæ ἐφημερίας, 1 *Chron.* XXIV. atque adeò stante Zachariâ non in *Sanctuario* (qualiter summus Sacerdos in Festo Expiationis) sed in *Sancto*, ad Altare *thymiamatis*, *Luc.* I. 9. 11. quum illi Johannis nativitas ab Angelo denuncia- *Joh Bapt. Conceptio*

nunciaretur. Prius tamen creditum Veteribus, qui hinc Johannem conceptum fuisse post x. Thisri colligebant, sed malè.

Reliqua de Maria & Josepho.

VI. *Denunciatio* ac *Salutatio Angelica* ad Mariam, non profectò hujus invocatio, aut par Orationi Dominicæ formula; hinc Mariæ ad eam voces, fides; Sponsi posteà diffidentis (quem jam tùm *maritum* fuisse autumant, contrà quàm *Matth.* I. 18. 23.) per Angelum erectio; visitatio Elizabethæ, Mariæ *cognatæ* per maternum genus; profectio in Bethlehem, &c. De quibus Historia Euangelica.

Fabulæ Baronianæ.

VII. *Fabulis* verò Baronianis, in *Apparatu*, *Num.* XXVII. XL. & seq. nullus ferè modus est. Puta de Annâ & Joachimo Parentibus Virginis, sed non sine miraculosâ hujus conceptione; de Virgine ipsâ, trimulâ scil. Deo devotâ, annos XI. reclusâ &c. de Josepho semper virgine pari cum Mariâ voto, hinc futuro non tàm Mariæ sponso, quam custode virginitatis; de antecedaneis signis Nativitatis Christi, in cœlo visis, ab Augusto ipso Cæsare, aliisque id genus portentis. Et ista quidem ex Euodio apocrypho, ex Nysseno, Epiphanio, Orosio, Damasceno, Cedreno, &c. Scriptoribus cùm miræ in credendo & narrando facilitatis, tùm quarti demùm, quinti, octavi, ac posteriorum Sæculorum.

II. NATIVITAS *ipsa & Circumstantiæ.*

Nativitatis Christi observamus modò,

Tempus in Hist. Euangelica.

I. *Tres Characteres*, ex Euangelicâ Historiâ, quibus tempus ejus circumscribitur, sed *communes* illos, nec satis ad Æram Nativitatis designandam *distinctos*. Nempè,

1. Quod natus sit Christus sub *Herode* Magno, *Matth.* II. tacito interim *anno* Regni Herodiani, & dubio hujusce cùm *principio*, undè inchoari debeat, tùm *duratione* & *fine*. De quo fusè in *Dub. Euang. Parte* II. ut & de errore Baroniano circà annos Herodis, & tempus mortis; jam suprà designato, *pag.* 105. 108.

2. Quod natus idem sit sub *Augusto* Cæsare, *Luc.* II. sed tacito *anno* imperii Augusti, uti Herodis. Hinc dubia connexio Æræ Christianæ veræ cum Ærâ Augusti, quam ducunt alii à cæde Julii Cæsaris, alii à primo ejus Consulatu, alii à Triumviratu,

viratu, alii ab Actiacâ victoriâ, alii à delato ei nomine Augusti, &c. Communiter Octavianæ potentiæ anni LVI. completi tribuuntur, nempè à Triumviratu. Et ex collatione anni XV. Tiberiani mortuus est post Christum natum annis circiter XIV.

3. Quod anno *Tiberii* Cæsaris XV. (dubium an labente, an verò absoluto) Christus esset annorum ὡσεὶ *quasi* XXX. παχυλῶς & indefinitè, & cùm aliquâ latitudine, quo scilicet tempore munus suum auspicatus est, ἀρχόμενος nempè τῆς λειτουργίας, *Luc.* III. 1. 2. 3. Nisi potiùs annus XV. Tiberii connectatur cum initio prædicationis Baptistæ, tùm ἀναδίχθέντι, *vers.* 1. 2. Christo baptizando demùm Tiberii anno XVI. si non XVII. ob intervallum inter initium ministerii Johannis & Christi. De quo nos pluribus in *Dissertat. Historicis*, *pag.* 194. & seq.

II. *Annum*, non quidem *verum* (obscurus enim iste, ob rationes præcedentes, & ob seriùs observatam hanc Nativitatis Epocham, atque hujusce cum aliis Epochis connexionem, Christianorum primis in alia quàm in Chronologiæ apices intentis) sed *vulgarem*, ut hodiè putatur, secundùm Æram Dionysii Exigui. Nempè annus *primus* Æræ Dionysianæ, seu Vulgaris, indè à subsecutis Nativitatem Kalendis Januariis, collatus cum Epochis aliis, juxtà Dionysium Exiguum, coincidit cum anno *Annus Nativ. Christi.*

Periodi Julianæ.	4714.
Mundi Conditi.	3950.
Primo Olympiadis.	195.
Iphitæo.	777.
Nabonassaris.	749.
Urbis Conditæ Caton.	753.
Varr.	754.
Juliano.	46.
A cæde Julii Cæsaris.	44.
A Triumviratu.	43.
Ab Actiacâ victoriâ.	31.
Cyclo Solis incunte.	10.
Lunæ Cyclo incunte.	2.
Indictione.	4.
Lit. Dominic.	B. proximo anno à Bissextili.

Menſis & dies.

III. *Menſem* & *Diem*, variè à variis traditos, ſed incertè, quomodo fatetur Scaliger *diem definire ſolius Dei eſſe*, magis *horam*, in quam fruſtrà inquiſivit Baronius. Et laborant ferè omnium ſententiarum fundamenta, quarum tres præcipuæ ſunt:

Sententiarum diverſitas.

Prima Chriſtum natum aſſerens VI. *Januar.* ſeu VIII. *Edit. Jan.* quo die eſt feſtum *Epiphaniorum*. Atque ità quondam Eccleſiæ Orientales, Hieroſolymitana, Ægyptiacæ, Aſiaticæ, ante & poſt Euſebium, ſatente Scaligero. Et ſic quoque Philippus Lanſbergius, *Chron. S. Lib.* II. & III.

Altera Chriſtum natum cenſens XXV. *Decembr.* ſeu VI. *Kalend. Januar.* Et hæc communis ſententia, antiqua ſatis, cumprimis in Latinâ & Occidentali Eccleſiâ, traditioni Apoſtolicæ adſcripta in Conſtitut. Clement. *Lib.* V. *Cap.* XIII. Deinceps & à Græcis, Syris, Ægyptiis poſterioribus communiter recepta; indè à Sæculo V. & ſequentibus. Sed dubia illa tamen, imò cùm falſis hypotheſibus, tùm frivolis ſubnixa, qualis imprimis illa de conceptione Joh. Baptiſtæ in fine *Septembris*, mox à teſto Expiationis, patre ſcil. Summo Sacerdote: Undè colligebant conceptum Chriſtum exeunte *Martio*, æquinoctio verno, hinc natum ſolſtitio brumali, ſole ſcil. ad nos redeunte. Ac ſeriùs quidem, diu à Conſtantino Magno, tempore Chryſoſtomi, hic Natalis Dominici dies inter Chriſtianos feſtus eſſe cœpit; toto vero Oriente non antè Juſtini Imperatoris tempora, Sæculo VI.

Tertia Chriſti natalem conjiciens in finem *Septembris*, aut initium *Octobris* die non definito. Quæ rurſum ſententia nova eſt, *Beroaldi*, *Scaligeri*, *Calviſii*, &c. incertis etiam conjecturis, ac diverſis quoque hypotheſibus nixa. Quales iſtæ v. gr. de LXX. *Septimanarum* Danielis termino, qui omninò dubius & controverſus eſt; De *Natali Baptiſtæ* in menſe *April.* ex traditione antiquâ Eccleſiæ Alexandrinæ, ſed non minùs incertâ; de tempore *Ephemeriæ Abiæ*, ex quâ familiâ Pater Baptiſtæ, concepti hinc Julio exeunte; De Nativitate Chriſti in Feſto Tabernaculorum, ut typo, olim repræſentatâ, undè circà idem Feſtum natus ſit.

Quare tutiſſimum ἐπέχειν, nihil definiente Scripturâ, diu etiam de Natali Chriſti certante Vetere Eccleſiâ.

Circumſtantiæ Evangelicæ.

IV. *Circumſtantias* alias ex Sacris notas, quales ſunt v. gr. Locus nativitatis; Cunæ abjectæ; Angelicum nuncium; Circumciſio die octavâ:

octavâ; Simeonis amplexus; Magorum adventus; Adoratio, munera; Herodis sollicitudo, metus; Infanticidium Bethlehemiticum; Josephi in Ægyptum fuga, mora ibidem, revocatio, Christo vix bimulo. Successus in Nazareth Galileæ, ut Christus *Nazarenus* non sine omine vocaretur &c. quem pessimè Baronius secessum annum Christi IX. conjicit. De quibus Historia Matthæi & Lucæ, & ad eam veteres & moderni Interpretes, omnium instar Parens noster *Dub. Evang. Part.* II.

Josephi Hist. silentium.

Ac multa horum *Josepho* Historico, prætermissa fuisse, nihil mirum, uti Magorum apparitionem, Stellam ducem, Infanticidium, alia. Utpote qui verbis paucis de iis quæ ad Christum attinerent refert, seu ignoraverit illorum quædam, seu dissimularit, seu generalioribus verbis expresserit, uti crudelitatem ac promiscuas cædes Herodis, ob prædictionem quandam de Regno à se auferendo, *Antiq.* L. XVII. C. III.

Quicquid præterista Baronius, aliique, ad Annum Chr. I. ex Apocryphis aut sequioris ævi scriptoribus referunt, de circumstantiis variis,, & miraculis in Nativ. Christi, de Speluncâ Bethleëmiticâ, præsepi argenteo, Bove & Asino alligatis, fonte ex rupe profluo &c. id omne in *fabulis*, quæ sunt propemodùm infinitæ, & vanis *traditionibus*, haberi debet. Ignoravit certè Evangelica Historia ac prima Christianorum ætas.

Fabulosa.

III. *Res intermediæ usque ad Ministerium Joh. Baptistæ, & Christi.*

Huc referuntur,

I. *Educatio Iohannis* Baptistæ, uti *Christi* illa, vita scilicet utriusque privata & obscura, ad annum circiter ætatis XXX. ut quidem de Christo Lucas. Nec tamen latens in *antris* & *desertis*, ut de Johanne fabulantur, indè ab anno suæ ætatis V. Habitarit licet in montanis Judææ, ἐν τῇ ἐρήμῳ, nec in Eremo simpliciter, sed in Eremo Judææ Hierosolymis sic satis ad Austrum vicino.

Educatio Baptistæ.

II. *Habitatio Christi* in urbe Nazareth usque ad tempus Baptismi. Undè & illi nomen, nec sine mysterio, *Nazareni Matth.* II. 23. Hinc in urbem Nazareth duodecennis reversus, *Luc.* II. 51. & ex Nazareth prodiens ut baptizaretur, *Matth.* III. 13,

Christi illa. circumstantia in Hist. Evangil.

III. *Memorata tria alia*, quibus tota Historia infantiæ, pueritiæ,

adoleſcentiæ, juventutis Chriſti abſolvitur 1. *Incrementum* in ipſo tùm *ſtaturæ*, reſpectu corporis, tùm *ſapientiæ*, quoad cognitionem actualem & experimentalem, tùm *gratiæ*, quoad manifeſtationem illius, *Luc.* 11. 52. 2. Actio Chriſti *duodecennis*, *ſedentis* in Templo, non quidem in Doctorum (ut putarunt) Cathedrâ, nec in Diſcipulorum ordine qui coràm Magiſtris ſtabant; ſed audientium in ſubſellio, at cum *Doctoribus* congreſſi ſuis interrogatis, quod licuit, & reſponſis longè ſuprà ætatem, *Luc.* 11 42.46. 3. Vita apud *Parentes* tranſacta, cum reverentiâ & *ſubjectione* illis debita, ab eo qui ſubjici in omnibus debuit, & præire exemplo, qui poſtmodùm doctrinâ. Indubium verò, tranſactum fuiſſe illud tempus, inter meditationes Sacras, & præludia adminiſtrandi Muneris, & officia in Parentes; an etiam in opere *manuario* ſe exercuerit, & eodem cum Joſepho, ut quidem traditum multis veterum, Juſtino, Baſilio, Chryſoſtomo, aliis, in medio relinquitur. Dubium & tempus exceſſûs Joſephi, uti alia multa. Fabulis vero & apocryphis, probatis ipſi quoque Baronio, nullus denuò finis, inter quas inſignis illa de *Caſâ* Mariæ ab Angelis ex Nazareth transſlatâ, ſed ſeriùs A. 1291. quæ hodie Lorettæ colitur. De hac Baronius ad Annum Chriſti 1x. *nec eſſe quod de re geſtâ quis dubitet.*

Res geſtæ intermedio tempore.

IV. *Mutationes* quæ indè à Chriſti Nativitate ad Miniſterium accidêre, in Judæorum cùm Republi. tùm Eccleſiâ. Quò ſpectant: Mors Herodis, & Teſtamentariæ Tabulæ, apud Joſephum, *Antiq.* L. XVIII. C. x. non certo ſatis anno mortis poſt Chriſtum natum, ex antè memoratis.

Succeſſio filiorum, quales fuêre Archelaus Ethnarcha primò, mox Regio in Judæam, Samariam, Idumæam nomine; Antipas Galilææ & Perææ Tetrarcha, Tiberio acceptus; Philippus quoque Tetrarcha Trachonitidis, Bataneæ, Iturææ, Paneadis.

Motus ſub Archelao Rege, hinc accuſatio coràm Auguſto, ejus depoſitio, relegatio in urbem Viennam, *decimo* poſt Principatum anno.

Præſides Judææ.

Judæa in Provinciæ formam à Romanis redacta, *Coponio* Procuratore Cæſaris primùm conſtituto, poſt hunc *M. Ambivio*, tùm *Anno Rufo*, quo præſide exceſſit Auguſtus, hinc *Valerio Grato*, cui ſucceſſit *Pontius Pilatus*, annis circiter duobus antè Miniſterium Johannis, decennio Judæam adminiſtraturus.

Varii

Varii in Judæâ & Samariâ motus, ac in Romanos seditiones, Judâ Galilæo vel Gaulonitâ, Sadduco Phariſæo, Theudâ impoſtore ſub Tiberio, ac ſimilibus authoribus, *Act.* v. 36. 37. Theudam verò præſtigiatorem ſub Claudio memorat Joſephus, *Antiq.* L. XX. C. II. à Fado interemptum.

Auguſti Cæſaris intereà exceſſus, annis à nato Chr. circiter XIV. ut colligi poteſt ex *Luc.* III. I. 23. Juliano LIX. ætatis anno LXXVII. Imperii LVII.

Summi dignitas Pontificatûs deſultoria, & ambulatoria. Undè plures ſimul Ἀρχιερεῖς memorati in Euangeliis, altero Expontifice. Quanquàm & ἀρχιερεῖς principes familiarum Sacerdotalium, coopti in ſynedrium Judæorum. De quo adeantur Caſaubonus, Seldenus, Cunæus, Parens noſter *Dub. Euang.* P. II. D. XXXVII. alii. *Undè Ἀρχιερεῖς plures.*

IV. *Hiſtoria Miniſterii I. Baptiſtæ, & Chriſti uſque ad Tempus Aſcenſionis. Teſtimonium Fl. Joſephi.*

Huc ſpectant

I. *Joh. Baptiſta, & προδρόμου*, antecedaneum Miniſterium, cœptum Tiberii anno XV. Pilato Judææ Procuratore, *Luc.* III. I. 2. Ejuſdem adeò Habitatio, Victus, Amictus, Concio Pœnitentiæ, Baptiſmus, de Chriſto teſtimonia, Incarceratiò, Decollatio, &c. *Tempus tuebeatis miniſterii Ioh. B.*

An verò *ſex* tantùm *menſibus* præceſſerit ejus ἀναδειξις Chriſti Baptiſmum, ac Miniſterium, an *longiore* intervallo (quidam enim voluêre aliquot annis) non ſatis conſtat. Certè vix intrà anni ſpatium geſta quæ de Baptiſtâ in anteceſſum memorantur; quum jam prædicaſſet univerſo populo, famam ſuam diffudiſſet quaquaversùm, præparaſſet Chriſto populum inſtructum, anno manifeſtati Chriſti II. compingendus in carcerem.

II. Ætas Chriſti quâ baptizatus eſt, *exorſurus* Miniſterium ſuum vir ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα *quaſi annorum triginta:* Dubium intelligendi-ne *completi* an *incompleti*, an natus annos XXIX. an XXX. his completis? Certè annus ætatis *trigeſimus* completus, fuit ipſſimus Miniſterii Sacerdotalis, ex lege *Num.* IV. 3. ætas eadem virilis, gravis, apta muneri capeſſundo, ætas admoti Joſephi ad Præfecturam, Davidis ad Regnum, *Gen.* XLI. 46. 2 *Sam.* V. 4. Et ut ἀναδειξις *Tempus Chriſti Baptizati*

Baptistæ connectitur cum Tiberii anno XV, sic illa Christi cum Tiberii XVI. connectenda, si non XVII. inchoato.

Duratio Ministerii.

III. *Duratio Ministerii Christi*: Cui Clemens Alexandrinus *Lib.* I. *Strom.* Origenes *Lib.* IV. περὶ Ἀρχῶν, Veterum alii, & recentiores quidam, tribuêre nonnisi annum *unicum*, ut passus sit anno ætatis *trigesimo*, sed insigni errore. Tertullianus & post cum Latini plerique *triennium* quidem adscribunt, sed ità ut Christus exorsus sit ministerium Tiberii XII. passus Tiberii XV. qui tamen annus non passionis apud Lucam, sed prædicationis *Ioh. Baptistæ*, *Luc.* III. 1. 2. Alii annos solidos *quatuor*, numerantes quinque Paschata, cum Gerh. Mercatore, Scaligero, Casaubono, Calvisio, &c. quò referunt illud Lucæ VI. 1. de Sabbatho δευτεροπρώτῳ. Plerique, & saniores, post Eusebium, tribuunt annos solidos *tres*, cum aliquot *mensibus*: Ut nempè Christus baptizatus sit seu jam in Januario, ut vulgò Veteres dic Januarii VI. seu in autumno præcedente, hinc celebrarit quatuor Paschata, quorum ultimum fuit θανάσιμον, pridie *mortis suæ*, passus adeò anno ætatis suæ XXXIII. secundùm alios *completo*, secundùm plurimos *labente* seu inchoato. Ac de Ærâ Passionis adi Dissertationes nostras Historicas, *Dissert.* II. à *pag.* 188.

Paschatum ordo.

Paschatum verò singulorum ordo sic constituitur apud Johannem, reliqui enim Euangelistæ unius tantùm ultimique Paschatis exertim meminerunt. *Primum* nempè fuerit illud in quo Templum repurgavit, *Ioh.* II. 13. *& seq.* *Alterum*, illud *Ioh.* V. 1. 2. in quo ægrum sanavit in Sabbatho, ad piscinam Bethesdæ. *Tertium*, illud de quo *Ioh.* VI. 4. quod tum erat in proximo, quanquam ascensionis Christi Hierosolymam non memoretur. *Quartum*, illud quo approximante petiit Hierosolymam, comsummaturus omnia, *Ioh.* XI. *Matth.* XX. *Marc.* X. *Luc.* XVIII. ac resurrecturus die *tertiâ*, & quadragesimâ post ascensurus ad Patrem *Act.* I. 3. *& seq.*

Summa Historiæ Euangelicæ.

IV. *Historia Euangelica* reliqua, uti Baptismi Christi; Tentationis in Deserto; Prædicationis publicæ; Concionum; Miraculorum; Vocationis ac primæ Missionis Discipulorum; Certaminum; Itinerum; Passionum; Cœnæ institutæ; Antecedaneorum mortis; Mortis ipsius; Sepulturæ; Resurrectionis; Apparitionum post resurrectionem; Institutionis Baptismi; Ascentionis in cœlum. Quæ omnia, quo *ordine* & *tempore* acciderint, (neglecto sæpè ab Euangelistis, in res ipsas intentis, nec colludentibus, cumprimis

autem

autem à Matthæo) docent *Harmonici* Scriptores, Chronologi sacri, ac Scriptores *Catallactici* seu Conciliatorii contradictionum apparentium, veteres ac recentiores, in quibus & Parens noster, in *Dubiis Euangel.* Item celebres in Historiam Euangelicam *Commentarii*, *Annotationes*, *Observationes*, *Exercitationes*, *Hora Hebraicæ* &c. Nos hîc intrà limites nostros coërcemur.

v. *Testimonia Exotica* Euangelicæ Historiæ adstipulantia. Qualia sunt,

1. *Gentilium* illa, de circumstantiis variis seu Nativitatis seu Mortis Christi, cùm Veteribus, Tertulliano, Origeni, Eusebio, Rufino, Hieronymo &c. tùm recentioribus multis, ac Grotio nominatim, observata, nuperque Huëtio in *Demonstratione*, quam vocat, *Euangelicâ*. Comparent hic Suetonius, Tacitus; Plinius Jun. Phlegon, Chalcidius Platonicus, Celsus, Lucianus, Porphyrius, Lampridius, &c. *Testimonia Gentilium de Christo.*

2. *Talmudistarum*, quorum ex scriptis mira subindè lux Historiæ Euangelicæ; apud Galatinum, Buxtorfium, Lud. Capellum, Joh. Ligtfoot, Joseph. Voisin, Joh. Coccejum, Guil. Henr. Vorstium, ac recentiores alios. In his quædam veritati satis consona; v.gr. Extitisse *Iesum*, filium Mariæ vulgò Stadæ, Nazarenum, interemptum in vigiliâ Paschatis, תלוי suspensum &c. Alia mendacissima, sed quæ simul Evangelicam Historiam adstruunt, v.gr. In Ægypto fuisse edoctum Magicas artes, ממזר eundem seu spurium, seductorem populi, quinque habentem Discipulos, lapidatum in Lud, datum per dies XL. locum defensioni &c. Sed Judæi recentiores, cum R. Lipmanno, ad invidiam Christianorum declinandam, Talmudicum illum Jesum eundem cum nostro esse negant, hinc & circumstantias permutant. *Talmudistarum illa.*

3. *Muhammedis* ipsius, cum admixtis fabulis, Alkorani *Cap.* II. IV. V. XI. XII. XIII. XIV. XVI. XIX. XXIII. &c. Hinc fassus impostor Christum fuisse Mariæ filium, sine Patre, Messiam, Dei Verbum, Prophetam, Miraculis illustrem; Christianos etiam sectis reliquis præhabuit. *Muhammedis.*

4. Cumprimis verò eminet testimonium his omnibus antiquioris, & dignioris testis, *Iosephi* Ἀρχαιολόγου. Ut enim Historiam Euangelicam passim confirmat, in Libris *Antiquit.* & de *Bello Iudaico*; ut de Joh. Baptistâ luculenter testatur *Antiq. Lib.* XVIII. C. VII. *Iosephi testimonium.*

C. VII de ejus nempè sanctitate, concione Pœnitentiæ, Baptismo, ad illum confluxu, vinculis, supplicio jussu Herodis Tetrarchæ; uti idem de Jacobo Justo fratre Domini, τῦ λεγομένυ Χριςῦ, *Lib.* XX. C. VIII. ità & præclarum exhibet de Christo testimonium, *Lib.* XVIII. C. IV.

De ejus fide dubia

Ast verò testimonii illius fidem dubiam facere cùm alia nonnulla videntur, ut tot piarum fraudum exempla, stylus, nexus, variatio Codicum, silentium Justini Mart. Tertulliani, Clementis Alex. Origenis contrà Celsum, dein & Photii, &c. ità cumprimis magnifica illa de Jesu tanquàm non *Viro* sed Deo, tanquàm *Christo*, elogia, ejusque Sapientiâ, Miraculis, Resurrectione, de quo & *Prophetæ* prædixissent, &c. Undè & νοθ & ὁρεως postularunt, non Judæi modò qui hunc Josephum pro genuino non habent, sed & superiori ac nostrâ ætate Luc. Osiander, H. Gisanius, Rich. Montacutius, Jac. Salianus, Capellus uterque, Cloppenburgius, Blondellus, Tanaquillus Faber, &c.

Genuinum esse asseritur.

Contrà pro genuino haberi suadent non pauca, v. gr. Laudatio hujus testimonii apud Eusebium, Russinum, Hieronymum, Isid. Pelusiotam, Sozomenum, Suidam, &c. Fraudis nulla pridem criminatio; Codicum Josephi distractio, quo tempore natum creditur hoc additamentum; Constans, quoad substantiam ipsam testimonii, in Codd. lectio; Josephi candor, fides, cura in tradendâ Historiâ ejus temporis: memorati inferiores Christo Baptista, & Jacobus frater Domini, Locus appositus satis memorandi de Jesu Nazareno, ubi de Pilato; Sensus testimonii commodus, quale à candido Historico, etiam à Christianis sacris alieno, proficisci potuit. Nam Jesus *Christus* vulgò appellatus est, & paradoxa fecit, & vir ordinarius minimè fuit, & apparuisse suis à resurrectione constanter ferebatur, & ad eum Prophetiæ trahebantur &c.

Hinc & pro γνησίῳ habuêre, post Veteres nominatos, post Freculphum, Suidam, Trithemium, etiam Galatinus, H. Junius, Pag. Gaudentius, Sixtus, Posševinus, Baronius, Bellarminus, Casaubonus, Usserius, Petitus, Vossius uterque, H. Valesius, Reinesius, Becklerus, Huëtius, alii benè multi, ac Theologi plerique non infimi subsellii, nec obesæ naris. De quibus nos pluribus speciali Dissertatione.

V. *Histo-*

V. *Historia Apostolorum, Acta, Labores, Dispersio.*

Huc faciunt summariâ narratione,

I. *Acta* illa quæ describit *Lucas*, inde ab Historiâ Ascensionis, usque ad deductionem Pauli in Urbem, *Act.* XXVIII. quæ accidit juxtà plerosque A. Ch. LIX. à Passione XXIV. Neronis V. juxtà Capellum A. Ch. LVI. Neroins III. juxtà Usserium Armachanum seriùs. Nos Neronis VII. anno à conversione Pauli circiter XXI. ut pluribus in *Dissert. Histor.* Contextum porrò Historiæ universum exhibent Analyses ad Lucam, & præ cæteris Lud. Capellus *in Hist. Apostol.* Usserius in *Annal.* Lightfotius in *Acta.* *Historia Lucæ.*

II. Memorabilis in hac Historiâ *Pauli* Apostoli conversio, *Act.* IX. de cujus tempore non satis convenit Eruditis. Aliis enim conversus anno à Passione *secundo*, & ità plerisque, ac Baronio ad Ann. Chr. XXXVI. aliis anno *quinto* ut Lud. Capello, aliis etiam *septimo*, Caligulæ ultimo, vel Claudii Imperatoris anno I. nec post Veterum quosdam planè abludit Henr. Valesius, in *Lib.* II. *Eusebii*, C. I. Et certè profectio illa Pauli Hierosolymitana *triennio* à Conversione *Gal.* I. 18. eadem est de quâ *Act.* IX. 26 Claudii anno III. consentiente Chronico Alex. Hinc profectio altera, post annum unum moræ Antiochenæ, socio Barnabâ, *Act.* XI. 25. 26. 30. *paulo* antè mortem Herodis Agrippæ, quæ incidit in Claudii Imperat. annum IV. Tertia verò post *quatuordecim* annos, ab eâdem Conversionis Epochâ, seu XIV. inchoato, *Gal.* II. 1. est omninò illa de quâ *Act.* XV. 2. quando utique contulit cum Apostolis, & Barnabam comitem habuit. Hinc ad iter ultimum Hierosolymitanum, quando mox in custodiam traditus est, vix *sexennium* alibi supputamus, Dissert. de *Ærâ convers.* Paulinæ, à *pag.* 215. Undè fallit Chronologia Baroniana, conversionem Pauli referens ad annum XX. Tiberii; qui annus XX. Tiberii (saltem XIX.) fuit annus ipsissimus Passionis & Ascensionis Dominicæ, ex consensu quoque Valesii. Gratis etiam Lud. Capellus, XIV. illos annos, *Gal.* II. 1. inchoat non à Conversione Pauli, sed à Passione Domini, *App. ad Hist. Apost. p.* 56. *Tempus Conversionis Paulinæ, & itinerum Hierosol.*

III. Altum *silentium Lucæ*, & *Historiæ Sacræ*, de Petri Apostoli Occumenico Pontificatu; De profectione illius Antiochiam versus, *De Petri itinere & Episcopatu Romano.*

tùm Romam longis itineribus; De utroque Episcopatu Antiocheno & Romano; De hujus extensione ad annos XXV. De Actis Petri Romanis; de sede Pontificiâ ibi erectâ; De certamine cum Simone Mago; De Successore à Petro instituto; de Martyrii tempore, loco, &c. *Quod tamen* (ità rectè Godavius in *Præf.* suæ *Hist. Eccles.*) *cognoscere nostrâ vehementer intererat.*

Fabulæ indicia. Hinc propè est ut in Lucam stomachentur Pontificii Scriptores. Quo magis,

1. Nihil momentosius fuit in Hist. Ecclesiæ, siquidem res ità gesta fuerit. Totîus enim Romanæ Hierarchiæ hæc una basis est.

2. Tot alia habet de Petro Lucas, etiam dudùm post Conversionem Pauli, *Act.* X. XI. XII. XV. & quidem illo ipso tempore gesta, quo Petrus Antiochiæ & Romæ sedisse creditur Pontifex.

3. Absurdum, narrare Lucam quandoque minima, & præterire maxima, qualia sunt quæ Romæ prætenduntur.

4. Occasio etiam fuit Lucæ non una memorandi superiora, tùm maximè quum Apostolorum describit itinera, quum etiam Paulus Romam venit, & contulit cum *primoribus Judæorum Act.* XXVIII. 17. ipso (ut omninò videtur) Lucâ Romæ horum tetle, Petro ubique tacito.

5. Imò quicquid de Petro Lucas, id omne in *Palæstinâ* gestum, & quidem post illud tempus, quo Romam profectus fingitur, scil. post annum Claudii Imperatoris *secundum*. Nam conjectus Hierosolymis in carcerem Petrus ab Agrippâ, Aristobuli filio, Herodis M. nepote, anno Claudii IV. quo mortuus ipse Agrippa, teste Eusebio in *Chron.* & fatente Valesio *convenire inter omnes*, Notis in *Euseb. Lib.* II *Cap.* XVI. Rursùm Petrus Hierosolymis egit tempore Concilii Apostolici *Act.* XV. anno Christi minimùm LI. ut vult Baronius, Claudii IX. veriùs Claudii XIII. Non intercedente ipso Valesio Veterum illi sententiæ, quæ Conversionem Pauli conjicit in annum Christi XL. septennio à Passione, Claudii verò annum I. malim Caligulæ ultimum, ut nos de his aliàs. Hinc si *Antiochiam* profectus Petrus, septennio illic futurus (quod ajunt) Episcopus, valdè acciditur Romanus ejus Episcopatus, ut vix pauci anni illi superstint, usque ad ultimum Neronis. Alia argumenta ex eodem Lucâ, & ex Paulinis Epistolis, cum primis Româ scriptis, & ex silentio Clementis Romani, &c, hæ angustiæ non admittunt.

Episco-

Episcopatum autem Petri Romanum, eumque per amos XXV. nemo antè Hieronymum tradidit, in Versione Chronici Euseb. Quo de numero, ut & de temerè creditâ Petri in Urbem Romam profectione, extat fusa nostra Dissertatio. Ubi in rei totius originem diligentius inquisitum, natâ Traditione, ex malè intellectâ Babylone, 1 *Pet.* v. 13 ex errore alio Justini Mart. de *Simone* Mago, ut Romæ culto; ex æmulatione Romanæ sedis, quum Principem Apostolorum Hierosolyma, Cæsarea, Antiochia, Alexandria, Corinthus, sibi vendicarent. Hæc & alia ibi pluribus. *Origo Traditionis.*

IV. *Defectus Historiæ Apostolicæ*, ubi desinit Lucas in *Actis*. Undè alicubi Josephus Scaliger, *à fine Actorum Apostolicorum ad tempora Plinii Junioris, nihil certi haberi in Historiâ Ecclesiæ.* Dionysius Petavius in *Rationar.* de eodem intervallo, *Pleraque fabulis & incertis narrationibus aspersa.* Nec ulla fides Scriptis Apocryphis sine numero, affictis huic sæculo; aut Actis Martyrum primæ hujus ætatis, quæ *fabulosa esse omnia* fatentur cordati quivis, ac ipse Godavius Episcopus, Præf. ad Hist. Eccles. Suppletur tamen hic defectus utcunque 1. Ex Epistolis Paulinis, & Apostolicis, undè constant facta plurima, 2. Ex Josepho *Antiq. L.* XX. & libris de *Bello Judaico*; 3. Ex *Suetonio*, *Plinio*, Exoticis; 4. Ex *Justino*, *Irenæo*, *Clemente Alex.* *Tertulliano*, *Origene*, *Eusebio*, *Epiphanio*, &c. In quibus omnibus plurimùm contulit *Eusebius*, ad eruendam Historiam Apostolicæ ætatis, multaque ab interitu vindicanda; summâ diligentiâ, nec pari tamen judicio, delectu, ordine, sed & fide quandoque nonnullis dubiâ, de quâ alibi. *Incerta hujusmodi.*

V. *Dispersio Apostolorum* per varias Orbis partes, Euangelio propagando, vel Marco teste, *Marc.* XVI. 20. Cujus dispersionis considerantur, *De Dispersione Apostolorum.*

1. *Tempus*, vulgò creditum, Baronio & sequacibus, illud ipsum quo Herodes Agrippa *Jacobum* Zebedæi gladio sustulit, *Petrum* conjecit in vincula *Act.* XII. scil. anno Christi XLIV. Claudii II. ut putat Annalium scriptor; quum tamen fuerit is annus Claudii IV. Agrippæ ultimus, consentiente Valesio. Hinc nata traditio est, Apostolos, habitâ Synodo, ut persecutionem fugerent, Provincias Orbis peragrandi inter se divisisse. Sed horum nihil apud Lucam. Imo ex *Actis* constat, Apostolos aliquot post annis egisse adhuc in Palæstinâ, & Hierosolymis, ubi coïvêre in concilium, anno (ut volunt)

lunt) Claudii IX. A quo demùm à se invicem separati, teste Chron. Alexandrino.

2. Dispersionis *Antecedanea*, v. gr. Euangelium jam prædicatum *Gentibus* longè latèque, per Paulum, Barnabam, & socios, *Act.* XI. XIII. XIV. XV. Plurimorum ex LXX. discipulis præcedanea dispersio, in Samariam, Syriam, vicina loca, indè à Stephani cæde, *Act.* VIII. 1. Euscbii *Hist. Eccles. Lib.* II. *Cap.* III. *Christianorum* nomen jam adoptatum in Ecclesiâ Antiochenâ, *Act.* XIV. Ut mittamus alia ex Josepho.

De Symboli Apostolici origine.

3. *Symbolum Apostolicum* eâ occasione, (ut ex Ambrosio, Hieronymo, Ruffino, Isidoro, referunt) cusum. Nempè tanquam σύμβολον *tessera* quædam communis doctrinæ, ὁμοδοξίας, in eâ deinceps locorum divisione; aut tanquàm συμβολὴ & *Collatio* articulorum fidei per singulos Apostolos facta Sed traditionis vanitatem arguunt, 1. silentium *Lucæ* in Actis Apostolicis, qui aliàs Herodianam persecutionem, dispersionem, discipulorum, Concilia Apostolica, & alia memorat. 2. Silentium omnium vetustiorum, τῶν ἐγγυτέρω, *Justini Martyris*, *Irenæi Clementis Alex. Origenis*, *Tertulliani*, *Eusebii*, *Hilarii*, *Cyrilli Hieros.* &c. *quatuor* ferè primis à Christo nato sæculis. 3. Alia *Symbola* in Ecclesiis Orientalibus primitùs usurpata, alia quoque in Conciliis Oecumenicis, ut Nicæno, Constantinopolitano, &c. condita atque sancita, Apostolici nullâ mentione 4. Hypotheses falsæ quibus hæc fabella nititur, seu à nomine *Symboli Apostolici*, seu ab Articulorum numero duodenario, seu ab usu illius Symboli ante Baptismum Apostolicum &c. Ut taceam successiva hujus Symboli, ad fidem in Deum patrem, Filium, & Spiritum S. additamenta, occasione Hæresium subnascentium Cerinthi, Ebionis, Valentini, Cerdonis, Marcionis &c. Plura videsis apud Jac. Usserium, vel Gerh. J. Vossium, Dissertationibus *de Symbolis*.

De locis dispersionis & itineribus Apost.

4. *Loca* in quæ iidem dispersi, ubi certa à dubiis, vera à fabulosis distinguenda.

Certum, ità dispersos fuisse Apostolos & eorum cooperarios, *Evangelistas*, ut tamen neque in *Americam*, (orbem iis & ignotum & inaccessum) neque in *Africam* Meridionalem, Idololatricam in hunc diem, neque in Insulas innumeras Maris Barbarici, Chinensis, Indici, Athlantici, Hyperborei, &c. pervenerint.

Certum

Certum quoque v. gr. *Paulum* Apostolum prædicâsse indè ab urbe Hierosolymâ usque in extremam Illyridem, & in Italiam, *Rom* XV. 19. *Jacobum* utrumque fratrem Johannis, & Domini illum, docuisse Hierosolymis; *Johannem* in Judæâ, & Asiâ minore, Ephesi, ut vulgò, mortuum; *Petrum* quoque prædicasse Judæis, & Asiaticis, etiam Ægyptiis & Babylone Ægypti, (ut aliàs à me demonstratum) comite hujus *Marco*, 1 *Petr.* v. 13. Quem indè ab anno Claudii Imperatoris III. in Ægypto sedem fixisse uno propemodum ore Veteres tradiderunt.

Incerta magis sunt (vel fatente de multis Baronio) v. gr quæ ex Origene refert Eusebius *Hist. Lib.* III. *Cap.* 1. & passim Veteres: Ex. gr. *Thomam* sortitum esse Æthiopiam, Parthiam, Indiam, multis inibi hodieque de Thomâ fabulis, apud Orientalis Indiæ modernos Descriptores: Sic *Andream* sortitum esse Scythiam, Thraciam, Moscovitis eum hodieque jactantibus suæ authorem fidei: Sic *Matthæo* obtigisse Æthiopiam, Abyssinorum Apostolo; *Judæ Thaddæo* Armeniam, Armenorum hodieque parenti &c. *Incerta*

Fabulosa planè sunt quæ de variis Apostolorum profectionibus, v. gr. ex Pseudo-Prochoro de Johanne; ex Pseudo-Actis variis, de Thomâ Bartholomæo, Barnabâ, &c. ex nugaci Metaphrastâ, cumprimis de Petro; ex Flavii Dextri Chronico supposititio, de eodem Petro, Paulo, Jacobo; sic ex Nicephoro, aliisque id genus nimiùm vel credulis, vel ad fingendum audacibus, passim de Apostolis commenti sunt. In hoc etiam genere, quæ traduntur de *fundationibus* Apostolicis, omniùm ferè per Occidentem Ecclesiarum, ut suæ quisque authoritatem Ecclesiæ conciliaret. Sic quæ de Romano certamine Petri cum Simone Mago, ex errore Justini Martyris, hinc Irenæi, Tertulliani, ipse Eusebius, Hieronymus, Ambrosius, Sulpicius, &c. sed in circumstantiis diversi, imò etiam adversi, prodiderunt. *Fabulosa*

VI. *Consignatio Librorum Novi Testamenti.*

Circà hanc summatim observantur,

1. *Authores*, non soli *Apostoli*, sed & *Evangelistæ*, quales Marcus & Lucas; quanquàm, apud Tertullianum *contrà Marcionem Lib.* IV. *Cap.* v. Marci Euangelium *Petro*, Lucæ illud *Paulo*, quorum isti Discipuli, adscriptum fuerit. Alii verò Authores *certi*, nec negan- *Authores certi, dubii.*

tibus olim Adverſariis; alii jam olim *dubii*, ut *Epiſtola ad Hebræos*, ſic *Canonicarum*, quarum dubia authoritas, & *Apocalypſeôs*. Hinc Libri Sacri alii *ἀναμφίλεκτοι*, alii *ἀντιλεγόμενοι controverſi* apud *Euſeb. Lib.* III. *Cap.* XXV. Quibus adde tertium genus, ſcilicet *νόθοι ſpurios*, Pſeudo-Euangelia, Pſeudo-Epiſtolas, Pſeudo-Apocalypſes, &c. Sed ſumma hodiè conſenſio eſt de genuinis, etiam de Epiſt. Jacobi, & Apocalypſi, quicquid *novis Hæreticis* impingat Pamelius ad dictum locum Tertulliani. Videri poteſt, inter cæteros, Tractatus noſter de *Authore Epiſtolæ ad Hebræos*.

Scriptionis ordo, tempus.

II. *Ordo* Scriptionis: *Lucam* omnium primum ſcripſiſſe Euangelium, uti *Exordium* illius nonnullis perſuaſit, ſic aliis perſuadet contrarium. Scilicet, cum antè *ἀνακαλλωπισμένους adornaſſe* ſcripto Hiſtoriam Chriſti, ac tradidiſſe *τὰς αὐτοπτὰς teſtes oculatos*, & quidem *ἡμῖν nobis* veræ Eccleſiæ. Ergò primus ſcripſit *Matthæus* Apoſtolus, omnium conſenſione veterum, aliis anno à paſſione VIII. aliis XV. & hoc vero ſimilius, ſi non adhuc ſeriùs.

Matthæus.

Marcus.

Succeſſit *Marcus*, Matthæi quodammodò Epitomator (veteribus *Petri Interpres*, ſcilicet prædicationum Petri) veriſimiliùs in *Ægypto* ſcribens quàm *Romæ*, utpotè qui in Ægyptum ſeceſſit anno II. Claudii, apud *Euſeb.* in *Chron.* vel ſecundùm *Eutychium Alexandr.* anno Claudii IX. Quo tempore Petrus adhuc in Palæſtinâ, ut ſuprà viſum. Irenæus verò habet, ſcripſiſſe Marcum *poſt Petri & Pauli interitum*. Hinc Valeſius, *parum certi de Euangeliſtarum ſcriptione haberi.*

Lucas.

Excepit *Lucas* Pauli diſcipulus & comes, profeſſione non Pictor (ut Nicephorus) ſed Medicus *Col.* IV. 14. qui in Achajâ *ſcripſiſſe* Euangelium fertur, circà A. Chr. LVIII. ut Baronio, antè ejus cum Paulo in Urbem iter. Occaſionem ſcriptioni dederunt *Pſeudo-Euangelia*, ſeu narrationes falſæ & apocryphæ, quibus cum aliis antè ſe *αὐτόπλαις*, opponit veras & indubitatas. *Acta* verò poſteà ſcripſit Romæ, ſub *finem* Paulinæ cuſtodiæ, in quâ deſinit Hiſtoricus, *Act.* XXVIII. 16. 30. 31. Pauli in eo itinere perpetuus comes.

Epiſtolarum conſcriptio.

Interea *Epiſtolas Canonicas* ſcripſêre: *Petrus*, primæ ſuæ author ad Judæos diſperſos per Pontum, Bithyniam, &c. Nec admodùm diu à converſione eorundem, *Act.* II. 9. 10. ut quos vocat *ἀρτιγέννητα βρέφη recens natos*, &c. Alteram dudùm poſt Paulinas ſcripſit,

morti

morti proximus, 2 *Pet.* I. 14. III. 15. *Jacobus* Apostolus, qui idem fuit *frater Domini*, id est, Consobrinus, *Mariæ* alterius filius *Matth.* XXVII. 56. & filius *Alphæi*, *Matth.* X. 3. etiam *Minor* dictus, discriminis ergò à Majori, per Agrippam sublato, *Marc.* XV. 40. idemque cognomento *Justus*, Martyr sub Nerone. Scripsit is quoque Epistolam ad Judæos τῆς δικαιοσύνης, aliquot (ut videtur) antè Martyrium annis, quod Hierosolymis sustinuit sub Nerone, faciente Anano Pontifice, apud *Joseph. Lib.* XX. *Cap.* VIII. Hunc verò non Episcopum modò Hierosolymitanum fuisse, sed verè *Apostolum*, unum ex XII. quicquid iccùs sentiant Walo Messalinus, Blondellus, Hammondus, Valesius, alii, est à me discussum, Dissert. de *Apostolis*, Num. XIII, *& seq.* *Jacobus quis?*

Paulus Apostolus variis conscriptis Epistolis, vario tempore, tùm ad *Ecclesias* integras, tùm ad *Privatos*, quæ XIV. numero confirmante totâ Antiquitate, præterquàm de Epistolâ *ad Hebræos* dubitatum aliquando in Latinâ Ecclesiâ. Sed hanc *Paulo* prolixè alibi vindicavimus, Tractatu nostro de *Authore Epist. ad Hebræos*, discussis quæ de Lucâ, Clemente, Barnabâ, alii tradiderunt. Inter has primæ omnium Epistolæ, summâ consensione, sunt illæ ad *Thessalonicenses*, paulò post annunciatum ibi à se Euangelium, *Act.* XVII. 1. 1 *Thess.* II 5. 2 *Thess.* II. 5. & post Annum Christi (quem notant) LIV. Postrema omnium est *Posterior ad Timotheum*, Româ Ephesum per Tychicum transmissa, paulò antè Martyrium suum, Neronis ultimo, 2 *Tim.* IV. 6. 7. Reliquarum *ordinem* chronicum, haud semper adeò certum, post Theodoretum, aliosque Veterum, passim exhibent Chronographi Sacri, & Commentatores in Paulum, & Ludov. Capellus in *Hist. Apostol. p.* 63. Nos in his quædam castigavimus, & tempus scriptæ Epistolæ ad *Romanos*, (Corintho nempè, proximè antè ultimam suam in Syriam profectionem) & scriptæ paulò antè *posterioris ad Corinthios*, (annis XIV. post raptum Paulinum, ab hujus Conversione XIX. Nerone dudùm imperante) notavimus in nostris de *Ærâ Conversionis Paulinæ* observatis. *Paulina Epist.*

Judas Apostolus frater *Jacobi* minoris, filius hinc Alphæi vel Cleophæ, *Jud.* I. *Matth.* XIII. 55. *Luc.* VI. 16. ille ipse est qui *Thadæus* Syriacâ Dialecto, etiam Lebbæus à Lebbâ urbe Galilææ, appellatus, *Matth.* X. 3. unus ex XII. quicquid secùs alii senserint. Scripsit Epistolam serò admodùm, post *Petri* & *Pauli* novissimas; *Judas Apost.*

ad quas

ad quas reflectit, *vers.* 17. 18. postque natas turpissimas Hæreses, ut Simonis, Gnosticorum, Nicolaïtarum, *Apoc.* 11. 6.

Johannes Apost.

Johannes denique Apostolus, Scriptor omnium postremus, uti maximè longævus Apostolorum, idem omninò qui Johannes *Theologus*, qui etiam ὁ πρεσβύτερος, 11. & 111. *Joh.* quod nomen ætatis juxtà & honoris fuit. Scripsit is *Euangelium* ex voto Ecclesiarum Asiæ & Orientis, tùm ut *omissa* à reliquis Euangelistis suppleret, tùm ut Christi in eo *divinitatem*, adversùs Cerinthum & Ebionem, assereret. Scripsisse id creditur sub Nervâ, redux ex Pathmo Insulâ. Priùs-ne scripserit *Epistolas*, quas itidem Cerintho opposuit, *primam* potissimùm, quæ ejus est omnium consensione Veterum, haud ità certum.

Apocalypsis.

Apocalypsim, revelatam quanquàm circà ultima *Domitiani*, postremò consignasse videri posset, morti proximus, *Apoc.* XXII. 20. Canone per eam clauso, ac velut obsignato, *vers.* 18. 19. controverso licèt pridem authore. Hinc inter Latinos Cajus Romanus, apud Eusebium, inter Syros Laodiceni, Canone LIX. inter Græcos Greg. Nazianzenus, imò pleræque *Græcorum Ecclesiæ* apud Hieronymum, *Epist.* ad Dardanum, Apocalypsim non habuêre, ut à Johanne Apost. profectam. Quem tamen auctorem produnt Libri Inscriptio, Exordium, Argumentum, Vaticinia, & prima omnis Antiquitas, indè ab Irenæo, Justino &c. apud Eusebium.

Lingua N. T.

111. *Lingua* quâ libri iidem conscripti, communissima tùm Orbe toto, in Palæstinâ, Syriâ, Ægypto, Asiâ minore, & remotissimo etiam Oriente, *Græca* scilicet, aliis *Hellenistica*, id est, Judæorum ἑλληνιζόντων. Quanquàm dubitatum de *Matthæi* Euangelio, quod, si authoritatibus agitur, omninò Hebraïcè scriptum fuit, nec tamen idem cum Euangelio κατ' Ἑβραίους; si autem argumentis ex ipso Textu, ex Versione Græcâ plerumque usurpatâ, & ex traditionum Papianarum sæpè vanitate, veriùs idem Græcè consignatum. Dubitatum itidem, sed ex vanissimâ hypothesi, de *Marci* Euangelio, quod Latinè scriptum vellet Annalium scriptor; sic de Paulinis ad *Romanos*, & *Hebræos*; deque Catholicis *Jacobi*, *Petri*, *Johannis*, quas postremas ex Hebræo quoque in Græcum conversas, statuere videtur Illustris Salmasius. De illâ ad Hebræos, prolixè nos in nostris de ejus *Authore* Exercitationibus.

Libri Canonici.

IV. *Numerus* Librorum qui nobis sunt authentici; quò spectant,

1. Dubia

1. Dubia de Libris Novi Testamenti, quibus *contradictum* jam olim, Eusebio teste, & nostrâ quandoque ætate; ut sunt *Epistolæ ad Hebræos, Jacobi, Judæ*, posteriores *Petri* & *Johannis*, & tandem *Apocalypsis*. Sed quo jure prolixiùs alibi exponitur. Ac de his fusè Viri docti, qui ad hos Libros commentati sunt. *Libri Novi Test. controversi*

2. Dubia de *Libris* qui creduntur *excidisse*, ut sunt *Epistolæ* variæ Pauli, præter extantes, v. gr. quædam alia ad *Corinthios*, ad *Thessalonicenses*, ad *Laodicenos*. Sed ex falsâ (ut videtur) interpretatione locorum quorundam Paulinorum; quâ de re aliquid diximus, de Authore Epistolæ ad Hebr. *Parte* I. *Cap.* II.

3. Dubia de Libris *nothis*, *apocryphis*, *humanis*, quandoque tamen Canoni à nonnullis Veterum accensitis, ut sunt v. gr. Epistola *Barnabæ*, Liber *Pastoris*, Constitutiones *Clementis*, &c. De quibus alias, & Eusebius *Lib.* III. *Cap.* XXV. & passim.

VII. *Fundatio Ecclesiarum in Asiâ, Africâ, Europâ.*

1. *Prima* omnium fuit *Hierosolymitana*, ut tempore, sic dignitate, fundata utpote ab ipso Christo, & Apostolis, illiusque præsentiâ, concionibus, morte, missione Spiritus S. *Act.* II. honorata. Gubernarunt eam *Apostoli* primò in communi, post speciatim *Jacobus Alphæi*, Frater Domini, martyrio ibidem coronatus, vulgò *primus Episcopus* Urbis, ex usu sequentis ætatis. *Pellam* hæc ipsa dein Ecclesia, versus τὰ ὄρη, *Matth.* XXIV. 16. in Trans-Jordanicâ, imminente Urbis excidio, singulari providentiâ Numinis translata fuit, apud Eusebium, Epiphanium, usque ad Hadriani tempora. *Hierosolymitana Ecclesia.*

II. Successerunt Ecclesiæ per *Palæstinam*, Samariæ, Cæsareæ, Lyddæ, Joppæ, &c. *Act.* VIII. IX. X. Tùm in *Syriâ*, Antiochiæ, Damasci, &c. Post in vicinâ *Arabiâ*, in *Cypro* Insulâ, Tarsi *Ciliciæ*, Pergæ *Pamphiliæ*, Antiochiæ *Pisidiæ*, Iconii *Lycaoniæ*, Lystræ *Isauriæ*, &c. ex *Actis*, Capitibus I. X. XI. XIII. XIV. Tandem natæ *Ecclesiæ* illustriores ad quas Paulus, Petrus, & Johannes in Apocalypsi, Epistolas divino impulsu scripsêre, aut quarum in iisdem Epistolis meminerunt, *fundatæ* maximam partem in *Asiâ*, *Græciâ*, *Macedoniâ*, *Dalmatiâ*, *Latio*, &c. post Synodum nempè Hierosolymitanam, *Act.* XV. & dispersionem Apostolorum, de quâ antè *Cap.* V. *Hæc provinciæ ex Historia S.*

Alia ex traditione.

111. Accedunt *Eccleſiæ* primâ hac ætate, præter ſuprà dictas, paſſim fundatæ ex Veterum Traditione. Quæ ruſùs traditio aut magis *certa*, aut magis *dubia*, quemadmodum antè de *diſperſione Apoſtolorum* monuimus. Certum fundatas fuiſſe Eccleſias, v. gr. *Alexandriæ* Ægypti, & in vicino tractu, ſeu Marco Euangeliſtâ, ſeu Apoſtolorum aliquo fundatore: Sic illatam lucem Euangelii in extremum ferè *Orientem*, ut Meſopotamiam, Chaldæam, Parthiam, &c. An verò in extremum *Occidentem*, uti in Britanniam per Joſephum Arimathæum, & ſocios; in Hiſpaniam per Paulum, in quam proficiſci decreverat, *Rom.* xv. 24. in Galliam per Creſcentem, (ſic enim locum 2 *Tim.* IV. 10. interpretandum eſſe cenſet Petrus de Marca, Valeſio invito) per Lucam, Trophimum, Paulum ipſum; in Germaniam per Marcianum, Maternum, Creſcentem &c. quicquid tradant non ità certum. Ut ſuſpecta ſint ferè omnia quæ de Eccleſiarum *Antiquitatibus*, & *Fundatoribus*, paſſim ſcripſêre Viri Docti, ex monumentis & teſtibus planè dubiis, ſi non ex fictione propriâ, quiſque pro ſuo in has & illas Eccleſias affectu. Egregiè Godavius Epiſcopus in *Præf. Plurimi modernorum de Eccleſiarum fundatoribus ſcripſêre, ſed alii excogitatis falſulis, alii ex malâ teſtium fide*, &c.

Primaria quatuor.

IV. *Quatuor* autem ex illis omnibus, à primâ origine habitæ in *primariis*, dein in *Patriarchalibus*:

Hieroſolymitana, ut prima Chriſtianiſmi ſedes, & ob glorioſam ac noviſſimam Chriſti Domini præſentiam, totiuſque Collegii Apoſtolici, ac miſſionem Spiritus S. Undè hujus Eccleſiæ prærogativas meritò opponunt Græci, etiam hodierni, prærogativæ Romanæ ſedis, quam ipſa ſibi vendicat ſuprà omnes reliquas, à ſuppoſitâ Petri præſentiâ, & morte ſub Nerone; quæ longè infrà illam Domini, ac Hieroſolymitanam gloriam, ſubſidit.

Antiochena, in quâ primò natum *Chriſtianorum* nomen, in quâ primi Doctores Barnabas, Paulus, *Act.* XI. hinc Petrus, *Gal.* II. 11. Maximè verò quia *caput Orientis* Antiochia: Cui adeò *tertius* poſt Romam & Alexandriam datus eſt in Civilibus & in Præfecturis locus, ob urbis amplitudinem, divitias, potentiam.

Romana, minimè certè (ut vulgò dicunt) *omnium Eccleſiarum mater*, quando eam præceſſêre *Hieroſolymitana*, *Paleſtina*, *Syriaca*,

riacæ, *Asiaticæ*, &c. Minimè etiam à *Petro* Apostolo primùm fundata, cujus fundamento noluisset superædificare Paulus, *Rom.* XV. 20. 21. Pluribus etiam Romæ Christianis jam sub Tiberio, si Tertulliano fides, *Apolog.* C. VI. etiam antè adventum Petri, quando Simonis Magi præstigiis multi Romæ seducerentur, ex traditione Veterum, in *Constit. Apost.* Lib. VI. C. IX. & apud Eusebium. Ast verò mox eadem *Caput* omnium Ecclesiarum, cui tributa τὰ πρωτεῖα, τὰ πρεσβεῖα, ἡ ἐξαίρετος τιμὴ, quia tùm Caput Orbis Romani, sedes Imperii, & Urbium Princeps vetus *Roma*.

Alexandrina denique, fundatore, ut omnes volunt, *Marco Evangelistâ*, sub Claudio Imperatore. Eutychius anno Claudii IX. in *Originibus Alexandr.* Eusebius & ex eo plerique anno Claudii III. Chronicum Alexandr. & Ritualia Græcorum, anno Tiberii XVIII. unde hîc incerta multa. Utque Urbium omnium ac Præfecturarum Romani Imperii *secunda* tùm fuit, post Romam, Alexandria, indè quoque factum est, ut secundum post *Romanam* Ecclesiam locum nacta sit Alexandrina. Nugantur Baronius, Allatius, qui hunc *Patriarchatum* Ordinem Petro adscribunt.

Ecclesiæ aliæ Apostolicæ illustres.

Nec fortè, primâ illâ ætate minùs illustres fuêre *Ecclesiæ aliæ*, cumprimis *Ephesina*, seu spectamus *Urbis* dignitatem, seu *Ecclesiæ* ejus prærogativas, in quâ post Paulum, Timotheum, Johannes Apostolus & sedit, & diem obiit extremum: Ut taceamus Asiaticas alias, *Smyrnensem* Asiæ, *Sardensem* & *Thyatirensem* Lydiæ, *Pergamensem* & *Philadelphensem* Mysiæ, *Laodicenam* & *Colossensem* Phrygiæ, *Cæsariensem* Cappadociæ, *Ancyranam* Galatiæ, *Antiochenam* Pisidiæ, sic *Thessalonicensem* Macedoniæ, *Corinthiacam* Achajæ, &c. Quæ omnes Urbium splendore, & fide Christianâ, & laboribus Apostolicis, ac pleræque Epistolicis scriptis, suprà alias multas eminuêre.

Novi errandi.

v. Porrò dictæ Ecclesiæ, pro talibus certè ætate Apostolicâ habitæ, haud caruêre *erroribus*, *schismatis*, *nævis*. Hinc peccata tùm circà *Doctrinam*, tùm circà *praxim*, in scriptis Apostolicis perstricta, in Ecclesiis Corinthiorum, Romanorum, Galatarum, Colossensium &c. Adde Epistolas ad Ecclesias Asianas, in *Apocal.* & Historiam schismatis Antiocheni, *Actor.* XV.

VIII. *Forma Ecclesiastici Regiminis, & Disciplinæ Apostolicæ.*

De Apostolica Doctri-na.

De Apostolicâ *Doctrinâ*, ex scriptis Euangelicis & Apostolicis, prolixè agunt Magdeburgenses, Confessiones, Theologi. Nec aliundè de eâ Doctrinâ judicium esse potest quàm ex indubiis Apostolorum Literis, seu ex Verbo Scripto, & iis quæ apud omnes Veri nominis Christianos, & semper, & apertè, atque à principio tradita esse constat, *nec à Conciliis instituta*, ut pluribus Vincentius in *Commonitorio*, & eum antè Augustinus, Libro IV. *de Bapt.* C. XXIV. *Tomo* VII. præeuntibus Irenæo, Tertulliano, Cypriano, Origene, Athanasio, reliquis. Quod Criterium frustrà *Traditionibus* Latinæ Ecclesiæ posterioris, id est Pontificiis, vel Tridentinis, applicetur, puta Transubstantiationi, Missæ vero ac proprio Sacrificio, Adorationi Hostiæ, Communioni sub unicâ, cultui Imaginum, Mariolatriæ, Sanctorum Invocationi, Confessioni Auriculari, Indulgentiis Papalibus, Purgatorio &c.

Disciplina, Regimen.

Quoad *Gubernationem* ac *Disciplinam*, qualis obtinuit in Apostolicâ Ecclesiâ, observentur modo.

I. *Functiones Sacræ* institutæ à Christo & Apostolis, seu *extraordinariæ*, seu *ordinariæ*. Nempè instituti.

Apostolorum Dignitas.

1. *Duodecimem Apostoli*, ἀπόστολοι, שלישים, (quales in Synagogis Hebræorum) qui essent Christi legati, ministri, pro numero XII. Patriarcharum, & XII. Tribuum *Matth.* XIX. 28 & XII. Exploratorum *missorum* per Mosem *Num.* XIII. & XII. Gemmarum in Pectorali Summi Pontificis. Quanquàm numerus adauctus, Christo sublato, in Paulo Apostolo, nihilo inferiore cæteris, *Gal.* II. 9. secundùm alios & in Barnabâ, *Act.* XIV. 13.

Apostolorum verò fuit ut ἐφόλμια, sic περσασία seu cura universalis, Ecclesiæ non *unius* sed *omnium*, *Matth.* XXVIII. 19. 2 *Cor.* XI. 28. Ut non magis cogendi sint *Apostoli* in ordinem *Episcoporum* certæ Ecclesiæ, quàm olim Præfecti Prætorio, aut Vicarii universales, in ordinem Rectorum unius Civitatis vel Provinciæ, & ἐπαρχιῶται in ordinem τοπικῶν. Hinc rectè Doctiss. Valesius, Notis ad Eusebium *Libr.* III. C. XXI. *Irenæum & Eusebium Apostolos in ordine Episcoporum minimè numerare.*

Ex more igitur sequentium ætatum istud natum est, ut Jacobus Hiero-

Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Petrus Antiochenæ primùm, dein Romanæ, Johannes Ephesinæ, Byzantinæ Andreas &c. *Episcopi* audiverint, restricti singuli ad suas ἐπαρχίας, διοικήσεις, & ut interpretatur doctiss. Hammondus, ad τόπον τ ἴδιον, *Act.* 1.25. Sed de his fusè nostra de *Apostolis* & *Apostolatu* commentatio.

2. *Discipuli* LXX proximi Apostolis munere, authoritate. donis, *Matth.* X. *Luc.* X. Quibus accensent Veteres *Marcum*, *Lucam*, *Barnabam*, *Philippum*, *Iacobum* fratrem Domini. Succesisse in eum locum *Timotheus*, *Titus*, *Epaphroditus*, *Silas*, *Sylvanus* &c. Apostolorum συνεργοὶ, μαθηταὶ, ἀκόλουθοι, & succenturiati, aliàs *Evangelistæ* dicti; & *Secundarii Apostoli*; imò quandoque *Apostoli* simpliciter, ut passim apud Veteres, Clementem Alex. Eusebium, Epiphanium, & in Festorum Calendariis. *Discipuli*

3. *Diaconi* VII. instituti *Act.* VI. qui ministrarent non Sacerdotibus, non Altaribus, ut sequiori ætate, sed *mensis*, *pauperibus*, *orphanis*, *viduis*, *ægrotis*. In horum verò nonnullis combinata ἡ διακονία τ λόγ, ut in Philippo & Stephano, *Act.* VI. VIII. Sed & fuêre *Diaconissæ* fœminæ, ex Apostolicâ institutione, 1 *Tim.* V. 9. quas *Ancillas* dixit Plinius, in Epist. ad Trajanum, in fœminarum & pauperum & ægrotorum ministerium, habitæ ἐν τῷ τάγματι, κανόνι, κλήρῳ, idque per χροθεσίαν seu *ordinationem*, de quâ & non semel Tertullianus. *Diaconi Diaconissæ.*

4. *Episcopi* in Ecclesiis singulis ordinati, sic dicti à curâ τ ἐπισκοπῆς, frequenti notione apud τὸς LXX. ut apud Hebræos עירים *vigiles*, apud Athenienses etiam ἐπίσκοποι, id est καλάσκοποι, & φύλακες, vel qui missi à Magistratu εἰς τὸ ἐπισκέψασθαι *inspicienda* in Urbibus singula. Sed & iidem πρεσβύτεροι *Seniores* ab ætate, & gravitate, etiam dignitate, ex more Synagogæ Judaïcæ, quo sensu & Petrus & Johannes etiam πρεσβύτεροι appellantur. Iidem & ποιμένες *Pastores* à pascendi regendique munere; διδάσκαλοι, διάκονοι τ λόγ *Doctores*, *Ministri*, à functione docendi, & ministrandi Christo, προϊστάμενοι, ἡγεμένοι, *Præpositi*, *Rectores*, à regendi prærogativâ, &c. Quin verò promiscua fuerint primitùs *Episcoporum* & *Presbyterorum* nomina, *Act.* XX. 17. 28. *Tit.* I. 5. 7. etiam munera, 1 *Pet.* V. 1. 2. etiam requisita, 1 *Tim.* III. 2. 8. ac plures in unâ quandoque Ecclesiâ *Episcopi*, ut Philip- *Episcopi. Presbyteri.*

pensium *Phil.* 1. 1. Ephesinâ, *Act.* xx. 28. sic in Romanâ simul Clemens, Cletus, Linus &c. vix est ratio dubitandi. Mox tamen, natis factionibus, schismatis, paulatim unus reliquis συμπρεσβυτέροις præpositus est *Episcopus*, in majoribus primùm Ecclesiis, ut Alexandrinâ, tùm *Orbe toto*, ut Hieronymus Epist. *ad Euagr.* & *Comm.* in *Epist.* ad Titum.

Presbyterium.

5. *Presbyteria*, seu Collegia Episcoporum & Presbyterorum in Ecclesiis singulis, penes quæ administratio illarum in communi, ordinariè scilicet, & absentibus Apostolis. Sic dicti ii consessus ad morem Synagogæ, & Græcorum, & Romanorum. Et hîc Presbyteri (prout distincta tùm fuêre charismata) alii fuêre magis vacantes sermoni & doctrinæ, 1 *Tim.* v. 17. alii gubernationi ac disciplinæ 1 *Cor.* xii. 28. *Rom.* xii. 8.

Extraordin. functiones.

6. Adhæc *prophetantium*, *interpretantium*, loquentium *linguis*, functiones, 1 *Cor.* xii. 28. *Ephes.* iv. 11. quæ dubium multis an *ordinario*, an *extraordinario* charismate? De quibus Theologi, ac Commentatores, & qui de his *Charismatibus* ex professo commentati. Conjuncta hæc porrò in Apostolis dona & munera, quæ in aliis erant separata.

Errores Latinorum.

7. Frustrà verò ad hanc ætatem Baronius A. C. xliv. refert ex Pseudo-Ignatio ad Antiochen. & tanquàm ex *institutione Apostolicâ*, Ordines diu post in Ecclesiâ natos, *Subdiaconos*, *Lectores*, *Ostiarios*, *Laï orantes*, *Exorcistas*, *Confessores*, &c. Minùs horum temporum fuêre *Dignitates* Ecclesiasticæ, de quarum origine Sæculis iii, iv. *& seq.* Nec rectè Valesius ad Eusebii *Lib.* vi. C. xliii. *Presbyterorum* ejus ætatis proprium officium facit, *Eucharistiam & Calicem fidelibus tradere*: Imò prædicare, invigilare, benedicere, panem frangere &c.

Vocatio, missio.

11. *Modus vocandi*, *eligendi*, *mittendi* ad functiones sacras isque varius. Modò enim *sorte*, *Act.* i. 26. modò suffragio *multitudinis Act.* vi. 3. 5. 2 *Cor.* viii. 19. modò *Apostolorum* delectu, cum consensu Ecclesiarum, *Act.* xiv. 22. 2 *Tim.* iv. 12. modò per ipsos Apostolorum *delegatos*. 1 *Tim.* v. 22. *Tit.* i. 5. At nemo sine missione, vocatione, *Rom.* x. 15. Χφοτονίαν, porrò excepit Χφοθεσία electionem ordinatio, promiscuis deinceps vocibus.

Disciplina.

111. *Exercitium disciplinæ*; eo tùm rigidius & sequente ætate, quod

quod deessent Christiani Magistratus, ad quos delinquentes, in pœnam ac vindictam scelerum, deferrentur. Hinc correptiones, censuræ, animadversiones Apostolicæ, *ordinariæ* & *extraordinariæ*, *privatæ* & *publicæ*, *spirituales* 1 *Cor.* v. 2. & *corporales* ut in Ananiâ, Sapphirâ *Act.* v. in Elymâ *Act.* XIII. 2 De *traditione* Satanæ, 1 *Cor.* v. 5. fuerit-ne pœna extraordinaria & corporea, ad destructionem carnis, ut spiritus resipisceret; an verò ordinaria, & formula quædam ejiciendi ex communione Ecclesiæ, sub judice lis est.

IV. *Constitutiones* quæ ad *ordinem* & *διαξιαν* facerent, quales passim sancitæ ab Apostolis. Qui ità ordinem præscripsêre in *communi*, 1 *Cor.* XIV. 40. quandoque etiam hunc & illum in *particulari*, ut ibidem in Corinthiorum Ecclesiâ, 1 *Cor.* XIV. multa etiam statuëre de *Ritibus*, *Cerimoniis*, *Agendis* Ecclesiasticis, ut tamen quantùm ad externa illa, & media naturâ suâ, libertatem fecerint Ecclesiis statuendi pro *temporum* & *locorum* circumstantiis. Intelligebant enim cùm ex se *media* esse, externa utpotè, in quibus nec Regnum Dei, nec fundamentum, nec salus consisteret; tùm necessariò *variatura*, pro statu Politiarum, Rerumpublicarum, Imperiorum, per quæ dispergendi essent Christianorum greges, quæque diversissimis plerumque legibus, moribus, institutis, regerentur. *Εὐταξία, Ritus.*

Undè & de multis constat Apostolorum *praxis*, non perindè *mandatum*, aut si mandatum non *perpetuum* illud vel *universale*: Quò referuntur v. gr. *Agapæ Apostolicæ*; *Bonorum communio*; *infirmorum Unctio*; *manuum* frequens *Impositio*; *Baptismalis immersio*; *Exorcismus*; *Cotidiana* & *Vespertina Communio*; *Plurium* simul *prophetantium* consuetudo; *Sabbathi* & *Dominicæ* simul observatio; *Osculum pacis*; *Abstinentia à sanguine, suffocato*; *Electionum*, *Collectarum*, *Congregationum*, hic & ille *modus*, *tempus*, &c. *Ritus Apostol. temporarii.*

V. Plurium Ecclesiarum *unio* sive *consociatio*, de quâ Parens noster *Epist. ad Buchan.* Quanquàm nondùm talis, qualem vidit sequens ætas, adunatis unius Provinciæ Ecclesiis sub *Metropolitano*, unius Diœceseôs sub *Exarcho*, aut Nationis sub *Primate*, vel plurium Nationum sub *Patriarchâ*. At corresponderunt amicè inter se Ecclesiæ; seu *vicinæ* & unîus Nationis, ut Palæstinæ, Asianæ, Galatianæ, Phrygianæ & in his Laodicensis & Colossensis *Coloss.* IV. 16. seu *remotiores*, quomodò factum ab Ecclesiis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, 1 *Pet.* I. 1. Sic Syriacæ & Cilicienses, *Act.* XV. *Consociatio Ecclesiarum.*

Act. xv. sic deinceps Asianæ, Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ, & Africanæ, inter se communicarunt.

XI. *Persecutiones in nascentem Ecclesiam motæ.*

1. Harum compendio observantur *Causæ*, quæ potissimùm sequentes fuisse videntur:

Causa dii Judæi.

1. *Judæorum* in Christum, hinc in Christi Discipulos *furor*, quibus adeò & *Pilatus* in Christi cruce, & post *Agrippa* in persecutione Discipulorum, *Act.* xii. gratificari voluerunt. Odii verò causæ, aliæ *veræ*; scilicet publicè traducta hypocrisis Pharisæorum, Lex à Christo vindicata, Templi destructio prædicta, Populus ad Christum inclinans, Præjudicia in Jesum Nazarenum, ex vilitate personæ, conversatione cum Peccatoribus, doctrinâ de sui unitate cum Patre; Aliæ *obtentæ*, scil. *blasphemia* non una in Deum, & *seditio* in Cæsarem. Hinc crux Christi, more Romano, seditiosorum & sicariorum pœna.

Causa persecut. Gentilium.

2. *Ignorantia Gentilium*, qui rebellantes Judæos confundentes cum primis Christianis, promiscuè in utrosque sævierunt. Undè *Claudii* Imp. Edicta pellendis utrisque, & error Suetonii in Claudio, *Christo impulsore Judæos assiduè tumultuatos*; & calumnia de Christianis ὀνολάτρας, quæ Judæis pridem impacta. Hinc & *Judaicam superstitionem*, in lege iii. de Decurionibus, *paragr.* 3. Alciatus & Interpretes alii de *Christianâ* acceperunt.

Accessit *Superstitio* eorundem, undè non ferebant eam sectam quæ aboleret Gentium omnium Deos, quos Romani colerent universos; cui nullæ Aræ, nulla Simulachra, Delubra; quæ item Hominem supplicio affectum religiosè coleret. Undè Christiani audiebant *Athei*, *Cruciolæ*, *Superstitio nova*, *prava*, & si quæ alia odiosissima nomina. Imò *Crucem* ipsam pro Deo ab iis coli mentiebantur.

Tùm *Calumniæ* in Christianos, ut de incensâ Urbe sub Nerone teste Tacito *Annal.* xv. de conspirationibus nocturnis; de manducatione humanæ carnis; de promiscuis stupris, incestibus; de infanticidiis; & si quæ aliæ. Partim ex malè intellectis Christianorum *mysteriis*, vel *ritibus*, uti osculo pacis, pœnitentium gestibus, *fratrum* appellatione ac *sororum*, &c. partim ex conventibus clancularis, &

antelu-

antelucanis; partim nefandarum hæreſium, ut *Nicolaitarum*, *Simonianorum*; *Carpocratianorum*, &c. ſceleribus, adſcriptis veris Chriſtianis. Quò & refer impactam his ἐνολατρείαν, ut apud Minucium in *Octavio*, pridem adſcriptam Judæis, ex Tacito, Plutarcho, & Joſepho contrà *Appion.* dein & colluvici Gnoſticorum, apud Epiphanium.

Tandem *Politica ratio*, quî in Religione nihil quicquam Romani immutatum voluêre, minùs totum Deorum cultum ſublatum. Intelligebant enim, Religionis obtentum nunquàm defuiſſe nova machinatis; & *novis atque incognitis Religionibus hominum animos commoveri*, ut Paulus JC. dixit, hinc & in auctores *pœnæ capitis*.

Acceſſit multitúdo ingens Chriſtianorum ſuſpecta Romanis Imperat. Habebant præterea Chriſtianos pro *inimicis Imperatorum*, *Legum*, *Naturæ*, hinc pro *hoſtibus generis humani*, ut ex Tacito, & ex Tertulliano conſtat, prædicente Chriſto, *Matth.* x. 22. xxiv. 9. Etiam pro *inſanis*, *deſperatis*, *temerariis*, &c. ex martyrum mirâ conſtantiâ. His de cauſis quicquíd eſſet publicarum calamitatum tributum Chriſtianis eſt, & indè *perſecutiones*, ſed & indè luculentæ *Apologiæ*, Chriſtianis expreſſæ.

II. *Authores*, partim *Judæi*, partim *Gentiles*. *Judæi* quidem Chriſtianos perſecuti, partim in *Paleſtinâ*, partim *extrà* illam, in Syriâ, Aſiâ, Macedoniâ &c. ut paſſim in Actis Apoſtolorum. Cumprimis huc facit perſecutio, *Authores Judæi. Et quales.*

1. *Zelotarum*, & *Sauli* in Eccleſiam Hieroſolymitanam, Damaſcenam, &c. Sub quâ Stephani Martyrium, quod Veteres malè conjiciunt in annum ipſum Paſſionis Chriſti, Euſebius, mox ab ordinatione in Diaconum, *Hiſt.* L. II. C. I. Imò factum eſſe aliquot ab Aſcenſione annis, probamus in noſtrâ Diſſertat. de Ærâ Converſionis Paulinæ, *Num.* xv. & ſeq. Et hanc Stephani necem mox excepit διωγμὸς μέγας, & Eccleſiæ Diſperſio, utique non ſub Tiberio, qui Chriſtianis favit, ſed ſub Cajo, & Claudio, *Act.* VIII. IX. XI. 16. *Stephani martyr. quando*

2. *Herodis Agrippæ*, nepotis Herodis M. ex Ariſtobulo, patris Agrippæ de quo *Act.* XXV. XXVI. Per quem atrox perſecutio, cumprimis in Apoſtolos, Jacobi Majoris, & Petri exemplo, *Act.* XII. ſecutâ mox in Tyrannum ultione, Claudii Imp. anno IV. Viſcerum torminibus extinctum refert quoque Joſephus, & ſubitò, poſt acclamantium

mantium adulatorias voces, iisdem cum Lucâ circumstantiis, *Antiq.* Lib. XIX. C. VII.

2. *Anani* seu *Annæ* Junioris, summi Pontificis, per quem (mortuo Porcio Festo Judææ Præside) sublatus fuit cum aliis *Jacobus Justus*, frater Domini, filius *Alphæi* vel *Cleophæ*, & Minor dictus, controverso mortis genere, ex diversâ narratione apud Josephum & Eusebium. Nam ille *lapidatum*, hic, ex Clemente & Egesippo, de Templi fastigio præcipitem actum, *Lib.* II. C. XXIII. quem vide.

Gentiles Persecutores.

Gentiles verò persecuti Christianos sub Romanis Imperatoribus, indè à *Nerone* Persecutore *primo*, apud Tertullianum, Eusebium, Veteres passim. Nam *Tiberius* quidem faviſſe Christianis fertur apud Tertullianum in *Apolog.* & apud Orosium. Et quicquid sub *Claudio* prodiissent Edicta in Judæos, Christianis quoque noxia, ut promiscuè isti habebantur; interim ex *decem* gravioribus ac generalioribus in Christianos Persecutionibus.

Prima sub Nerone.

Prima fuit sub *Nerone*: *Consulite Commentarios vestros*, ità Tertullianus in Apolog. C. V. *in illis reperietis Neronem primum, in hanc sectam, tum maxime Romæ orientem, Cæsariano gladio ferociſſe.* Accidit Imperii ejus IX. vel X. Christi LXIII. vel LXIV. aliis LXVII. Baronio & suis cumprimis extendentibus calculum, ne desit quicquam annis XXV. Episcopatûs Petri. Hos enim putant à II. Claudii ad XIV. Neronis, seu ultimum. Hujus persecutionis ex *Tacito* ipso, ac *Suetonio* intelligitur.

1. *Occasio*, ex incendio Urbis Romæ, Tyranno ipso incendiario, sed in Christianos invidiâ omni conversâ. Undè in eos furor, tormenta, ac supplicia de innoxiis sumpta.

2. *Modus*, longè crudeliſſimus, & qualem Tacitus ipse describit, *Annal.* XV. C. XLIV. *Pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, at crucibus affixi, aut flammandi, atque ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur. Hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat*, &c. Ex Tacito ferè eadem transcribit Sulpicius Severus. *Horti* autem Neroniani, & *Circus*, fuêre in Vaticano, trans Tiberim, siti; undè traditio, Petrum sepultum in Vaticano.

3. *Loca*, non enim Urbs sola hujus Theatri sedes, sed & passim Romani Ditiones Imperii, ut ex Sulpicio *Hist. Lib.* II. Orosio

Lib.

Lib. VIII. &c. Sic in Hiſpania ſæviiſſe ſub Nerone, ex antiquâ Inſcriptione colligitur apud Baronium, ad Annum LXIX. *Num.* XLVI. & Gruterum, in Inſcript.

4. *Duratio*, ad annum uſque Neronis XIII. Baronio & ſuis XIV. ſeu ultimum, quo Petrus & Paulus martyrio dicuntur coronati, & quidem Romæ uterque, imò die eâdem ſc.l. *Junii* XXIX. Pari fide quâ reliquas circumſtantias utriuſque martyrii, ex Apocryphorum fide, prolixè referunt, ſcil. ex Pſeudo-Actis Martyrum, Pſeudo-Lino, Nicephoro &c.

Altera Perſecutio excitata ſub *Domitiano* Imper. anno Imperii ſui IX. Chriſti circiter XC. De quâ Euſebius in *Chronico*, & *Hiſt. Lib.* III. C. XIII. & Tertullianus, Sulpicius, ac poſteriores. De hàc feruntur alia incerta. *Secunda Perſec. ſub Domitiano.*

Certa, quod pro ingenio Principis graviſſima fuerit, nihilo Neronianâ inferior; quod paſſim graſſata ſit per Romanum Imperium, promiſcuè in *Judæos* & *Chriſtianos*; quod in eâ *Johannes* Apoſtolus in Aſiâ agens, relegatus ſit in Pathmum Inſulam, uti *Flavia Domitilla*, neptis Flavii Clementis, Patruelis Domitiani & Conſularis Viri, in Pontiam Inſulam; quod duraverit uſque ad necem Tyranni, opportunâ morte ſublati. Domitillam Dio Hiſtoricus *Judæam* facit, id eſt Chriſtianam, familiari errore.

Incerta ſi non fabuloſa, v. gr. quæ ex *Martyrologiis*; vel ex Pſeudo-Areopagitâ, Metaphraſtâ, Nicephoro referuntur, de his & illis Martyribus utriuſque ſexûs; de Virginibus conſecratis; de Johanne Apoſtolo in *ferventis olei dolium*, antè exilium, conjecto, ſed tamen illæſo, &c. Quanquàm poſteriùs quoque Tertullianus, *de Præſcript.* C. XXXVI. ſed ut geſtum ſub Nerone. *De hac incerta vel fabuloſa.*

Tertia perſecutio ſub *Ulpio Trajano* optimo aliàs Principe, plana eſt ex *Plinio Secundo*, *Euſebio*, *Sulpicio*, reliquis. Nempè ejus *initium*, ſub exordium ferè Imperii, circà annum Chriſti C. à quo Baronius, aliique ſecundum ſæculum ordiuntur, nos à CI. ſeu completo *centeſimo.* *Trajani illa ad ſequens Sæc.*

Vis tamen hujus perſecutionis ad ſuccedens Sæculum ſpectat, hinc & Hiſtoria.

X. *Martyres hoc ſæculo Illuſtriores.*

Quorum rurſùs alii *certi*, alii *dubii*, alii *fabuloſi*. *Certiora.*

Certi Martyres, ut Stephanus πρωτομάρτυς *Act.* VII. Jacobus Zebedæi, ab Herode Agrippâ gladio percussus, *Act.* XII.

De Jacobo Maj. fabula.

Et ille ipse est Jacobus Major, quem mox à cæde Stephani in Hispanias (imò & Britannias) delatum fabulantur, ex Isidoro Hispalensi, Bedâ, Breviario Toletano, Pseudo-Dextri Chronico. Non modò ridentibus fabellam prudentioribus in Rom. Ecclesiâ, sed *nec mordicùs se defendere*, affirmante Baronio, Notis ad Martyrol. Jul. XXV.

Jacobus frater Domini, lapidatus secundùm Josephum, *Antiq. L.* XX. C. VIII. quanquàm aliter apud Eusebium, *Lib.* II. C. XXIII. Baronius anno Neronis VII. Valesius ad Eusebium, anno Neronis IV.

Paulus Apostolus sub Nerone capite plexus, & Romæ quidem, aliis anno Christi LXIV. aliis LXVII. Baronio LXIX. Junii d. XXIX. antè liberatus ex ore Leonis, 2 *Tim.* IV. 17. 18.

Petrus Apostolus martyrio certissimè coronatus, prædicente Christo *Joh.* XXI. 18. dubium verò an suffixus cruci, an decollatus? an Romæ, ut constanter volunt, an Babylone? an eodem die & anno cum Paulo, an diversis? Nec enim fabulis aut incertis narrationibus est modus. Testimonia Veterum, ut Dionysii Alex. Caji Romani, Tertulliani, Origenis, quoad martyrii locum & tempus, alibi sunt à nobis expensa, *Dissert.* de Petro. Adduntur fabulæ de apparitione Christi ad Petrum, de vestigio pedis Christi lapidi impresso, quale in *Româ Subterr.* L. III. C. XXI. aliæ id genus.

Et sic Apostoli reliqui variè, variis in locis, Christi causâ creduntur sublati.

Incerta autem de martyribus hujus Sæculi sunt penè innumera: Sic quæ de *circumstantiis* loci, temporis, modi, quibus sublati fuerint, v. gr. Petrus, Thomas, Bartholomæus, Andreas, Philippus, &c. Et ex Apostolicis viris, Lucas, Marcus, Barnabas, Onesimus, Linus, Clemens, Cletus Romanus, &c. De quibus singulis ex *Martyrologiis*, & Apocryphis, multa nimis Legendæ, Baronius, cæteri, ac nuper quoque Godavius Episcopus, & nostri quandoque nimium faciles.

Fabulosa.

Fabulis & apertissimis quidem, nullus finis est. Tales sine fine de martyribus utriusque sexûs, ex *Pseudo-Prochoro* de Johanne Apostolo, ex *Pseudo-Lino* de Petri & Pauli passione, sic ex *Pseudo-Actis* Pauli, Andreæ, Theclæ, Apostolorum, ex *Actis Martyrum* Apocryphis, ex *Metaphrastâ*, *Nicephoro*, &c. id genus fabulosis scriptis;

Quarum

Quarum indicasse lutulentos fontes sufficit. Quò & referri debet putidissima fabula de Corpore Jacobi Majoris, qui ab Herode sublatus est, translato maritimo itinere, in Hispaniæ quendam portum Iriam Flaviam, operâ Ctesiphontis, qui ab Apostolis in Hispaniam esset designatus. Quæ Iria Flavia, Isaaco Vossio, Notis ad Melam, eadem est cum *Compostellâ* Gallæciæ, facto nomine ex *Giacomo Postolo*, id est, Jacobo Apostolo. Et hinc fabulæ aliæ sine sine, de hujus Compostellanæ domûs miraculis, mirè extollente Baronio, ad A. DCCCXVI. N. LXXII.

De *honore* Martyribus habito, primâ hac ætate, opportuniùs nos infrà ad *Sæcul.* II. vel III.

XI. *Doctores, & Scriptores Christiani.*

Huc spectant, de quibus antè *Tit.* VIII.

I. Doctores Universales, quales *Apostoli*, dein *Euangelistæ*, tanquàm illorum socii, & ministri, Ecclesiarum fundatores, pluribus passim Ecclesiis invigilantes, Barnabas, Marcus, Philippus, Sylvanus, Sylas, Lucas, Epaphroditus, &c. & reliqui ex LXX. discipulis. *Doctores universales.*

II. Doctores *Particulares*, in Ecclesiis singulis; quales *Episcopi* & *Presbyteri* earundem. De quorum muneribus suprà. *Particular. Ecclesiar. Doctores.*

Sic v. gr *Hierosolymitanæ* Ecclesiæ Præpositus, post Jacobum fratrem Domini, sed hunc Apostolico charismate insignitum, Simeon Cleophæ Jacobi frater, sub Trajano sanguine suo testaturus, anno ætatis, ut ferunt, CXX. Adi Eusebium, & Chronicon Alex.

Alexandrinæ, post Marcum Euangelistam, Anianus, vel Hananias, apud Eutychium Alexandr. & Sophronium, qui primus ejus Ecclesiæ Episcopus fuit, *Patriarcham* postea dixêre, sed natâ post inter Christianos dignitate, ex usu Iudaïco. Aniano Abilius vel Avilius successit, huic Cerdo sub initia Trajani.

Antiochenæ, post fictum Petri Episcopatum per annos VII. vel XI. Euodius, hinc Ignatius ad XI. Trajani: Imò antè compositum Schisma Antiochenum, utrumque ibi simul Episcopum, alterum Iudæorum, Gentilium alterum, conjectat Baronius, Notis ad Martyrol. *Febr.* I.

Romanæ, Linus, Cletus, Clemens, Anacletus, si tamen hic à Cleto diversus. Nec *successivè* (ut volunt) Pontifices, sed *simul* aliquando numero-

merosiori Ecclesiæ præpositi, & συνδιάκονοι, ut frustrà de ordine Papatûs litigetur. Quâ de re Blondellus, Salmasius, alii..

Sic ex Eusebio, & iis quos citat, Dionysio Corinthio, Irenæo, Hegesippo, aliis, *Smyrnæi* Ecclesiæ præpositus à Johanne ipso Polycarpus, A. C. LXXXI. *Ephesinæ* à Paulo Timotheus, & à Johanne Apostolo, ut ferunt, Johannes senior; *Damascenæ* Ananias, *Atheniensi* Dionysius Areopagita; *Thessalonicensi* Sylvanus; *Corinthiacæ* Silas; *Trallicensi* Philippus Euangel. & Diaconus, *Cæsariensi* vulgò Zachæus, *Samaritanæ* Nicolaus, &c. Hi-ne verò dictarum Ecclesiarum *Episcopi* propriè dicti fuerint, in singulis singuli, subordinatis isti Dignitati Presbyteris, quantum ad primam hanc & Apostolicam ætatem, sub judice lis est. Hoc sanè axiomate veniunt apud secundi jam Sæculi Scriptores, quos describit Eusebius, sed pro more tùm ubivis in majoribus Ecclesiis recepto.

Doctores conjugati.

Nec Doctoribus Ecclesiæ hoc sæculo repugnasse *Matrimonium*, docent conjugatorum exempla vel in *Apostolis*, Petro, Philippo, fratibus Domini, 1 *Cor.* IX. 5. Judâ certè, cujus γυναῖκα vel γυναῖκας memorantur, apud Eusеb. *Lib.* III. C. XX. Paulo tamen ipso non uxorato, quicquid secùs ex Ignatio in *Epist.* ad Philadelph. & ex Clemente Alex. apud Eusebium *Lib.* III. C. XXX. & ex Paulo ipso *Phil.* IV. 3. alii collegisse videantur. Jam uxorati fuêre in *Apostolicis* Viris, Philippus, & Nicolaus Diaconus, indubiâ fide, imò & Clemens Romanus, juxtà quosdam ex ejus 1. ad *Corinth.* citatâ Clementi Alex. *Strom. Lib.* IV.

Scripta Ecclesiast. I. Sæculi.

III. *Scriptores* porrò *Ecclesiastici* hujus sæculi, qui genuini sint atque indubii, post sacros & *Canonicos*, nulli ad nostram ætatem pervenerunt, præter

Clementis Romani Epist. 1. ad *Corinthios*, scriptam ex nomine Romanæ Ecclesiæ, laudatissimam Veteribus passim, Irenæo, Eusebio, Hieronymo, Photio, ac referentem simplicitatem illius ævi, doctrinam, disciplinam, ritus. Quâ de Epist. adi Patricium Junium, & novissimam edit. Oxoniensem.

Addunt alii *Barnabæ* Epistolam *Catholicam*, quam ut genuinam, post Usserium, edidit Isaacus Vossius, hinc indè Græcè mutilam, nuper verò typis nostris Leydensibus novâ veste ornatam. Dissimillima hæc priori Clementis, stylo, argumento, allegoriis perpetuis & planè miris, vix quicquam habens Apostolicæ simplicitatis.

Nec

Nec probata jam olim Eusebio, Hieronymo. De Ignatianis, & Polycarpi Epist. infrà.

XII. *Concilia hoc sæculo habita.*

In quibus leguntur nulla alia quàm *Apostolica*. Hæc rursùs *certa*, *incerta*, *commentitia*.

Certa, qualia sunt, *Primum* in quo surrogatus *Matthias* Apostolus, *Act.* I. mox ab Ascensione. Concilia ἔγγραφα.

Secundum, in quo electi Diaconi VII. *Act.* VI. non immediatè ab electione Matthiæ, ut Eusebius, sed post bona fidelium hinc indè distracta, mirè etiam aucta cum Ecclesiæ incremento, ex Hebræis, Syris, Hellenistis seu proselytis, conflatæ.

Tertium, in quo actum de lege Ceremoniali, & sancita libertas Christiana, exceptis *quatuor* illis observandis ad tempus, occasione scandali à Judæis accepti, in partibus Antiochiæ, Syriæ, Ciliciæ, *Act.* XV. 23. 24. 28. 29. De cujus Concilii tempore, (scil. anno XIV. inchoato à Conversione Pauli, quando cum Barnabâ profectus est ad Conventum Synodalem, *Gal.* II. 1. non Claudii VII. vel IX. sed verius XIII. converso demùm Paulo Caji Imp. anno ultimo) est alibi prolixiùs à nobis pertractatum.

Quartum denique, in quo actum de tolerantia Legalium ad tempus, ut lucrarentur infirmiores, præsente Jacobo, ac moderante tùm *Ecclesiam Hierosolymitanam*, Apostolico axiomate, σὺν τοῖς πρεσβυτέροις. Quod posteà Episcoporum fuit, undè is Episcopus Hierosolymorum habitus. Sed & præsente in eo Concessu Paulo, ac semet legaliter purificante, *Act.* XXI. 18.

Omnia *Hierosolymis* celebrata; Tertium autem Conciliorum verissima norma, hinc Concilium Apostolicum ἐξόχως dictum: In quo concludendi partes fuêre Jacobi fratris Domini. Addunt alii *Quintum*, Ephesinum scilicet, *Act.* XX.

Incerta, vel *commentitia* unt: Illud in quo conditum ferunt *Symbolum Apostolicum*, antè Apostolorum dispersionem, occasione persecutionis, *Act.* XII. Et conventum hunc referunt in Annum Claudii II. Christi XLIV. imò Julii XV. ac Baronius quidem, *par est ità credere*, Num. XIV. In eodem etiam, *alias absque scriptis Ecclesiæ traditiones impertiisse* Apostoles, ac *divisisse sibi*, *ad quas singuli proficisce-* Ἄγραφα & commentitia.

ficiſcerentur, *Orbis terræ provincias*. Sed horum nihil aut ex Actis Apoſtol. probat, aut ex Scriptoribus primarum ætatum, ſi Pſeudo-Prochorum, & Pſeudo-Acta vel Martyrologia, excipias.

In *Commentitiis* & illa ſunt in quibus *Canones* Apoſtolicos ſeu LXXXV. ſeu L. & *Conſtitutiones* Apoſtolicas, Libris VIII. ſub Clementis Rom. nomine, de Vitâ moribuſque fidelium, cuſas fabulantur. Adde Concilium *Antiochenum*, apud Turrianum, & ex eo Baronium, Binium, in quo decreti ſint IX. Canones, ac in ſpecie Canon VIII. qui fuerit pro aſſervandis Imaginibus, & loco Idolorum religioſè habendâ *columnâ* vel *ſtatuâ Deivirili Domini noſtri J. Chriſti*. De quibus omnium inſtar, ex noſtris Joh. Dallæus, de *Pſeudepigraph. Apoſt.* Libro III.

XIII. *Hæreſes hoc ſæculo natæ.*

Celebriores, in naſcente Eccleſiâ, traduntur ab *Irenæo*, *Tertulliano*, *Euſebio*, *Epiphanio*, *Auguſtino*, &c. ſequentes:

Hæreſis Simonianorum.

Simonianorum illa, authore Simone Mago, ſi modò hæreſis dicenda eſt, & Simon Chriſtianus, quia is μέχρι λουτροῦ *ad Baptiſmum uſque τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καθυπεκρίνατο*, *fidem in Chriſtum ſimulavit*, ut ex Actorum hiſtoriâ obſervat Euſebius *Lib.* II. C. I. Capita Hæreſeôs potiſſima fuêre; *Simonem ipſiſſimum Meſſiam ſeu Chriſtum eſſe*; *Apparuiſſe in monte Sinâ in perſonâ Patris*; *tempore Tiberii in formâ Filii*, *& pro Chriſto cruci ſuffixum*; *Carnis reſurrectionem non dari*; *Promiſcuum uſum fœminarum licitum*, *& carnales libidines*, ſpecie ſcil. libertatis Chriſtianæ. De his *Irenæus* L. I. C. XX. Pſeudo-Clemens *Conſtit. Lib.* VI. C. VII. VIII. Tertullianus de Præſcript. Epiphanius *Hæreſ.* XXI. Euſebius *Lib.* II. *Cap.* XIII. &c.

Horrendum verò eſt, quod ſcripſit Chriſtophorus Sandius, in *Nucleo Hiſt. Eccleſ. Lib.* I. in Hermogene: Fuiſſe hanc hæreſim Simonis Magi, quam & propagavit Hermogenes, *In unâ eâdemque numero ſubſtantiâ divinâ tres eſſe*, *Patrem*, *Filium*, *& Spiritum S.* Quod tamen ſic emollit, ut ad Sabellianam Hæreſim referat, hinc alibi, ſtatuiſſe Simonem, *unam eſſe Perſonam Patris*, *Filii*, *& Spiritûs S. Lib.* I. in Simone Mago. Dùm verò Simon modò adſcripſit ſibi Perſonam Patris, modo Filii, modò Spiritûs S. ex conſtanti tradi-

traditione Veterum, hoc ipso doctrinam Trinitatis ab Apostolis traditam fuisse confirmatur.

Ab hoc autem Simone Mago, ut impurissimo fonte, *omnes Hæreses* promanasse, Irenæus, Eusebius, & Hæresiologi Veteres testantur. In hoc & Hæresiarchis præivit, quod inter fœminas, & fœminarum ope, qualis Helena, vel Selene apud Rufinum, Σεγλώνη, Simonis perpetua comes, ex Justino Mart. virus suum propagavit, apud Eusebium, Lib. II. C. XIII. *Simon Magus Parens Hæresium, & Idololatriæ.*

Ab hujus etiam disciplinâ Idololatriæ inter Christianos origo est, & *Angelici cultûs*, apud Tertullianum de Præscript. C. XXXIII. & εἰκονολατρείας, siquidem Simon Magus Χριστοῦ εἰκόνα περιέφερεν, καὶ ἑτέρων τινῶν, apud Photium *Ep.* XXXVIII.

Menandrianorum illa, à Menandro Discipulo Simonis, origine Samaritano, delirante eadem cum Magistro: Speciatim verò, *Mundum non esse à Deo, sed ab Angelis factum; se Dei virtutem, ad salutem hominum missum; Christum verum hominem non fuisse* &c. De his Euseb. *Hær.* XXII. Epiphan. *L.* III. C. XXVI. ex Irenæo, Tertulliano &c. Deque horum propaginibus plura nos ad Sæculum II. *Menandrianorum.*

Nicolaitarum illa de quâ *Apoc.* II. 6. à Nicolao quodam, sive author Sectæ fuerit Diaconus ille *Act.* VI. zelotypiæ suspicioni amoliendæ, ut tradiderunt Irenæus, Clemens Alex. Tertullianus, Epiphanius, Hieronymus; sive alius quicunque Nicolaus maleferiatus; sive prioris nomine abusi sint homines profani, ut censent Clemens Alexandrinus, Theodoretus, &c. Summa fuit, *Licitas esse vagas libidines, & communitatem uxorum; Fornicantes octavâ die pacem accipere; vesci licere Idolothytis*, &c. Hinc facta Nicolaïtarum damnata in *Apoc.* à Petro etiam *Epist.* II. & in Judæ *Epist.* damnari credita. *Cajanam Hæresim* vocat Tertullianus, in Libro *de Præscript.* *Nicolaitarum.*

His præcipuè auctoribus profluxit speciatim colluvies *Gnosticorum*, ad quam, jam tùm subnascentem, Paulus, Petrus, Judas, Johannes non semel respiciunt, ἀπὸ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, 1 *Tim.* VI. 20. seu à cognitione *mysteriorum* sibi falsò vindicatâ, quam opponebant veri nominis γνώσει, & mysterio fidei. Sed de his ad Sæculum II.

Nazaræorum & *Pseudo-Apostorum*, quales sic dicti, quotquot Judaizantes essent, varièque pervertentes doctrinam Euangelii, *Nazaræorum, Pseudo Apostolorum.*

 passim

passim apud Paulum: Cumprimis *urgentes Circumcisionem, & Legalium omnium* ac *Ceremoniarum necessariam observantiam*, licet Christo exhibito. *Matthæi Euangelium*, & solum quidem Hebraicè usurpasse, sed variè interpolatum, hinc dictum Κατ' Ἐβραίους, similiter traditi. *Nazaræos* autem semet appellarunt, id est, Christianos, communi primùm nomine à Iesu Nazareno, reverà Iudæi Christianizantes. De his prolixè Epiphanius, *Hær.* XXIX.

Philetianorum.

Philetianorum illa, authoribus Hymenæo & Phileto, *negantibus Resurrectionem secundam*, sive *Corporum* illam, 2 *Tim.* II. 17. Quales fuêre & in Corinthiorum Ecclesiâ, 1 *Cor.* XV. 12. Seu jam Sadducæorum in Iudæis propagines, seu Simonis hæresiarchæ Discipuli, quales deinceps & Valentiniani hoc in Capite. Mysticam autem Resurrectionem, per pœnitentiam, vel emendationem vitæ, seu παλιγγενεσίαν, admisisse videntur.

Cerinthianorum.

Cerinthianorum illa, Cerintho authore Hæresiarchâ, qui Petro & Johanni Apostolis restitisse fertur, apud Irenæum, Eusebium, Epiphanium. Capita Hæreseôs: *Mundum ab Angelis factum esse; Christum fuisse nudum hominem; Legis ceremonias necessariò observandas; Fore Christi regnum terrenum & voluptuosum, inauratis Hierosolymis*, &c. Undè & Apocalypseos Author à nonnullis creditus, sub Johannis nomine, apud Eusebium, ex Dionysio Corinth. L. III. C. XXVIII. & Libro VII. C. XXV. Sed & author idem creditus Euangelii, ab Alogis, apud Epiphanium. Ac memorabilis historia apud Irenæum, & Eusebium, ex Polycarpi relatione, de Johannis fugâ ex balneo in quo Cerinthus cum suis esset. De Cerinthianis post Irenæum *Lib.* I. & Eusebium, Epiphanius *Hær.* XXVIII. hinc alii.

Ebionæorum.

Ebionæorum illa, ab Ebione Magistro; post Urbis excidium, eadem cum Cerintho & Nazaræis eructante, disseminanteque in Asiâ, Cypro, Romæ, ac passim. Summa Hæreseôs: *Christum natum Josepho patre mortali*, fatentibus tamen istorum aliis nativitatem *ex Virgine* & *ex Spiritu S.* undè Ebionæi duûm generum apud Origenem, Eusebium. Sic, *Christum nudum hominem fuisse*, quod antè Socinum nemini dictum somniat Christophorus Sandius Arianus, *in Nucleo Hist.* Lib. I. Adde cumprimis, *Circumcisionis*, ac *Sabbathi*, *& Legalium observantiam esse necessariam; Solum Euangelium, secundùm Hebræos dictum, recipiendum esse*, &c. De his Irenæus

næus *Lib.* I. Origenes contra Celsum, L. II. v. *Euseb.* L. III. C. XXVII. Epiphan. *Hær.* XXX. &c. Ebionem vero Origenes appellativè interpretatus est quasi πλωχὸν *pauperem*, אביון Hebræis, Ebionæos πλωχοὺς, *Lib.* II. Contrà Cels. homines Iudæos scilicet, & pauperes, Iesum tamen habentes pro Christo.

Adversùs quas Hæreses faciunt passim quæ in Epistolis *Pauli*, *Jacobi*, *Judæ*, *Petri*, & in *Johannis* scriptis, manifestissimè iisdem opponuntur. Hinc, Legalium amore, *Ebionæi* aliique Paulinas Epistolas non admisêre, in Paulum ut apostatam debacchati, apud Irenæum, Origenem &c.

XIV. *Scripta Apocrypha & Pseudepigrapha, assicta huic sæculo.*

Distributio erunda.

Et ista quidem propè sunt infinita, non hac jam ætate conficta, sed tamen huic ætati afficta. Et alia quidem *Christo* ipsi Servatori, alia *Apostolis*, alia *Apostolicis* Viris, alia *Fœminis* Christianis, alia *Ethnicis* & Gentilibus, pro causâ Christianâ orantibus, tributa.

Epist. Christi ad Abgarum.

I. *Christo* affingitur *Epistola* responsoria ad *Abgarum*, *Augarum*, aliis *Acbarum*, *Agbarum*, Gentilitio nomine, Regem aut Phylarcham Edessenorum, Gentis trans Euphratem, aliis Syrum, aliis Arabem: Quæ scilicet responsoria fuerit ad Reguli hujus literas, sanitatem à Christo flagitantis per tabellarium expressum, moti famâ miraculorum *Matth.* IV. 24. Hanc ex Edessenis scilicet Archivis erutam, & ex Syro translatam habet Eusebius *Hist.* L. I. C. XIII. Imò pro monimento in Portis Edessæ servari, tradit Procopius, *de Bello Pers* L. XI. C. XII. De hac nihil certi pronunciare ausus est Doctiss. Casaubonus, *Exercit.* XIII. ad A. XXX. Suppositionem verò, quicquid secùs Valesius sentiat, cùm silentium vetustiorum, & Historiæ Euangelicæ, tùm circumstantiæ ipsæ hujus Epist. arguunt, & similium suppositionum exempla, ac fabulæ aliæ natæ de hoc Agbaro, uti de Christi Imagine θεοτεύκτῳ ad Agbarum transmissâ, ex Euagrio Scholastico.

Scripta Pseudo-Apostolica;

II. *Apostolis* Virisque θεοπνεύστοις assicta Pseudepigrapha sine fine. In his sunt potissimùm.

Canones Apostolici, sive LXXXV. secundùm Græcos, sive L. secundum Latinos, & Bellarminum, sive LXXXIII. secundùm Baronium, duobus demptis. Sunt hi de omni Ecclesiæ regimine, & Clericali cumprimis Disciplinâ. Ac de his jam nos suprà, in Canonibus Criticis. Nec dubium quin *Apostolicos* dixerint Veteres, ut Symbolum *Apostolicum*, doctrinam *Apostolicam*, alia quæ traditionis Apostolicæ esse crediderunt.

Constitutionum Apostolicarum Libri VIII. edente Bovio, sub nomine Clementis Romani, de vitâ scil. & moribus fidelium. Hos Libros Æthiopica Ecclesia in Canonicis habere traditur. De quibus, & quando primùm nati sint, ex professo Joh. Dallæus de *Pseudepigraphis Apostol.* Blondellus refert ad annum Christi circiter CCLXXX. & plerique ad III. Sæculum, recentiores autem facit Dallæus. Joh. Halloixius Jesuita, in vitâ Polycarpi, C. VII. fatetur *haberi in Apocryphis.*

Pseudo-Euangelia, ut Petri illud (præter ejusdem *Actus*, *Prædicationes*, *Apocalypsim*, *Librum Judicii*) & Euangelia Jacobi Alphæi, Thomæ, Bartholomæi, Thaddæi, Philippi, &c. Imò & Judæ Iscariotæ. Sic *Proteuangelium* Jacobi Justi, Euangelia *secundùm Hebræos*, secundùm *Ægyptios*, & *Omnium Apostolorum.* Meminerunt passim Veteres, Clemens Alex. Eusebius, Hieronymus, Gelasius in Synodo, ut creditur, Romanâ &c.

Pseudo-Acta Apostolica, ut Pauli & Theclæ, Petri, Andreæ, Philippi, Johannis, Thomæ, Bartholomæi, Thaddæi &c. Ac rejicit ipse Baronius, ob fabulas ubique admixtas.

Pseudo-Epistolæ Apostolicæ, ut Pauli ad Laodicenos, & ad Senecam Philosophum: Illa olim circumlata, occasione loci *Coloss.* IV. 16. hæ hodieque in Operibus Senecæ. Ac probavit ipse Hieronymus, undè & Senecam Sanctorum Catalogo inseruit; antè Hieronymum verò tacuerunt Justinus, Irenæus, Clemens Alex. Tertullianus, Origenes, Eusebius, Ruffinus.

Pseudo Liturgiæ Apostolicæ, quales *Matthæi* Liturgia, quæ est Æthiopum; *Marci* Liturgia, quæ Alexandrinorum est; Liturgia seu Missa *Petri*, quam ex Codice MS. Cardinalis Sirleti edidit Guil. Lindanus; ac cumprimis Liturgia sub *Jacobi* nomine, quam tradiderit is Hierosolymitanæ Ecclesiæ, & ad quam Missas omnes adornatas fuisse contendunt quoque Leo Allatius, Abrah. Ecchellensis, Cardi-

nalis.

nalis Bona. Quanquàm priores ferè docti omnes Pontificii in dubiis habeant, vel suppositiis. Adde Liturgias sub *Barnabæ* nomine; item sub nomine XII. *Apostolorum*; speciatim sub nomine *Clementis Romani* in Constitutionum Libris, quam scil. Apostolis dictantibus Clemens ediderit, ac probantibus postremam Baronio, Bellarmino: Sed de hac fusè in nostris Joh. Dallæus, *in Pseudepigr.* nec probans in Pontificiis Joh. Bona Cardinalis, *Liturgicor.* L. I.

Pseudo-Apocalypses, seu *Revelationes*, quales sub nominibus Petri, Pauli, Thomæ, Stephani; sic *Prædicationes* Petri, *Itinerarium* Petri, *Traditiones* Matthæi, *Ascensus* Pauli, *Apostolorum Doctrinæ*, &c. sexcenta id genus. Ac multa horum jam primis ætatibus nata, vel ex Clem. Alexandrino.

III. Viris *Apostolicis* & *primæ* illius ætatis falsò similiter inscripta longè multa. v. gr. Sub nominibus Nicodemi, Prochori, Abdiæ Babyl. Dionysii Areopagitæ, Lini, Clem. Romani, Martialis Lemovicensis, Presbyterorum Achaiæ, & Hermæ de quo *Rom.* XVI. 14. Obvia sunt scripta, seu seorsim edita, seu conjunctim in Biblioth. Patrum, & inter Orthodoxographa, Græca partim, partim Latina. *Aliis præter Apostolos assicta.*

Accedunt Libri id genus supposititii, quales de *Infantiâ Salvatoris*, de *Nativitate ejusdem*, de *Mariæ Nativitate*, *Transitu*, de *Act. Martyrum*, &c. De his fusiùs suprà in Canonibus nostris Criticis, ac de *Ignatianis* quoque infrà ad Sæculum II.

IV. *Fœminis* etiam falsò inscriptæ Epistolæ. Tales Epistola *Mariæ* Deiparæ ad Ignatium, & Latina quidem; Sic *Mariæ ex Cassobelis*, vel *Castabalitidis* (à Castabali Ciliciæ Oppido) Epistola ad eundem Ignatium, Græce extans, inter Pseudo-Ignatianas. Nec de suppositione dubitatur; & ex hac ipsâ nata est commentitia altera *Mariæ Virginis*. *Fœminis adscripta.*

V. *Ethnicis* & *Gentilibus* hujus ætatis, per fraudem similem, adscripta non pauca: Sic ex. gr. *Ethnicis Scriptor.*

Agbaro Regi Edessenorum, morbo gravissimo laboranti, Epistola ad Christum, per cursorem missa, de quâ modò.

Pilato Judici, Epist. ad Tiberium, de morte & Resurrectione & Miraculis Christi; sic Acta *Pilati* nomine inscripta, quæ tertio jam Sæculo supposititia habebantur.

Lentulo Romano, Hierosolymitanorum Præsidi, Epist. ad S. P. Q. Romanum, de formâ & staturâ Christi; & Altera ad eundem, de Doctrinâ Christianorum, miraculis, &c.

Senecæ Philosopho, Epistolæ ad Paulum Apost. familiares, Operibus illius insertæ. Ne jam de suppositis *Josepho*, & *Philoni* Judæo, dicam, quorum utrumque Hieronymus Catalogo Scriptorum Ecclesiasticor. adscripsit; illum ob testimonium de Christo, *Antiq.* XVIII. hunc ob laudatam Christianorum Alexandrinorum conversationem, scripto Libro περὶ βίου θεωρητικῆς *de vitâ contemplativâ*, apud eundem Hieronymum, etiam Eusebium, *Lib.* II. C. XVIII.

Criteria verò quibus scripta primæ Antiquitatis, *Genuina* à *Suppositiis*, dignosci possint, suis singula exemplis illustrata, initio hujus Isagoges ad Historiam N. T. fusè produximus, quò Lectori recurrendum.

XV. *Res Judæorum: Urbis, Templi, ac Reipublicæ Excidium.*

Historiæ hujus Scriptores.

Fatum tandem suum experta est Respublica Judæorum, prædicentibus Christo & Prophetis. Cujus prolixiorem Historiam, ex *Josepho* in Libris de *Bello Jud.* etiam Tacito *Hist.* L. V. cumprimis & *Eusebio* L. III. *Cap.* V. ut Nicephorum, aliosque taceam, exhibent in recentioribus Cæsar Baronius, Ludov. Capellus, Jacobus Usserius, & Historici passim. Compendio observari debent:

Male præcedanea Reip. Jud.

1. *Antecedanea* Judaici excidii. Huiusmodi fuêre varia, digna cum primis memoratu. Ac primò variæ in Judæâ mutationes, ac perpetui motus. Et horum quidem causæ fuerunt: *Romanorum Præsidum*, sive Procuratorum Judææ, ut post Pilatum (qui anno Tiberii XII. successor datus fuerat Grato) Marulli, Cuspii Fadi, Tiberii Alexandri, Cumani, Felicis, Porcii Festi, Albini, ac tandem Gessii Flori, invisa ac tyrannica dominatio. De quibus adi Josephum, in postremis Antiquitatum Libris.

Tùm *Herodum* varia in eâ gente gesta, ac molimina; Uti Herodis Antipæ Tetrarchæ, à Cajo Cæsare in exilium pulsi; Herodis Agrippæ Regis, Nepotis Herodis M. de quo *Act.* XII. Herodis Chalcidis Regis, fratris Agrippæ Magni, cui à Claudio jus concessum in Templum, in Ærarium, in Summos Pontifices; & denique Agrippæ Junioris, de quo *Act.* XXV. qui in jus idem, & in Tetrarchias successerat, augente dominationem Nerone. Et hic aliquamdiu excidio Iudaico supervixit, Romanis acceptus, ex Iosepho, quic-

quicquid Magistri mentiantur, à Romanis hanc antè excidium fuisse sublatum.

Adhæc *Summorum Pontificum* ambitio, æmulatio, factiones; Judæorum passim rebelliones, seditiones, rapinæ per Palæstinam, ac cædes in Urbe, & extrà illam; *Zelotarum* tandem insani ac pertinaces motus, qui Gentem perdiderunt.

Zelotæ dicebantur qui specie tuendæ libertatis, & excutiendi jugi Romanorum, postquàm cædibus omnia miscuissent, in Urbem recepti sunt, occupato mox Templo, hinc Idumæis clàm accersitis, & in Urbem ac Templum admissis: Undè cædes, rapinæ, incendia, & Anani Pontificis ac nobiliorum ex Judæis interitus. A Zelotis mox Idumæi deficiunt, & nova factio per *Simonem* Gioræ filium, juvenem audacem, comparatâ latronum manu formidandum, qui, post Idumæam armis subactam, favore Idumæorum intrà mœnia receptus, superiorem Civitatem seu Sionem occupavit. Rursùm Zelotæ in duas factiones divisi, quarum una *Johannis*, quem cum Gioridâ confundit Tacitus, altera *Eleazari* fuit; qui à Johanne, æmulus hujus potentiæ, defecerat, occupato Templi Septo interiore, multisque circà illud incensis, ac magnâ frumenti copiâ; dùm Iohannes Septum exterius, & partem Civitatis Inferioris sibi suisque tenuit: Undè trifariam sic divisa Hierosolyma, tres inter Duces, Simone superiorem munitioremque Civitatem; Johanne septum Templi exterius &, juxtà Tacitum, mediam Urbem; Eleazaro septum interius Templi obtinente. Donec deleto per Johannem Eleazaro cum suis, duæ remanerent, Simonis illa & Johannis, quibuscum Tito ad mœnia appropinquanti, futurum certamen. Hæc pluribus Josephus, *de Bello Jud.* L. v. & vi. *Factio Hierosolymitana triplex.*

II. *Occasio proxima* extremarum calamitatum. Videlicet *Gessii Flori*, Iudææ Procuratoris, Albino per Neronem successoris dati, avara in Iudæos crudelitas, expilationes, rapinæ, supplicia sumpta. Tacitus: *Duravit patientia Judæis, usque ad Gessium Florum Procuratorem. Sub eo bellum ortum*, Hist L v. C. x. Undè Hierosolymis, Cæsareæ, & passim Iudæorum in Romanos rebellio, strages, quæ tandem in fatale Genti bellum exarserunt, Agrippâ nequicquam renitente, circa ultima Neronis, anno Christi circiter LXVI. Paulo tùm Romæ in vinculis. Proliximè autem singula Iosephus, in fine *Antiq.* & *Lib.* II. *de Bello Iud.* Quanquàm Suetonius in *Vespasiano*, rebellionis *Occasio proxima.*

lionis aliam causam dicat; Opinionem scil. quæ Oriente toto percrebuisset, *esse in fatis ut eo tempore Judæâ profecti rerum potirentur.* Quod Oraculum, verè in Christo impletum, Judæi rebellantes ad se traxerunt, vanâ spe inflati, Romani autem, & Josephus ipse, ad Vespasianum & Titum Imperat. retulerunt.

Authores Excidii.

III. *Authores Excidii*, ex parte *Romanorum*; scilicet *Cestius* primùm *Gallus*, Syriæ Præses, per rebellionem excitatus, à quo Urbs obsessa, captâ jam Bezethâ & Civitate Inferiori, mox autem ab obsidione liberata. Post *Vespasianus*, à Nerone ad compescendam Gentem submissus, rebus in eâ fortiter gestis. Hinc totam ferè Galilæam, cum exercitu LX mille quà equitum, quà peditum, & Transamnanam occupat, Judæam universam atque Idumæam pervadit, per Samariam castra ducit Hierichuntem, hinc Cæsaream reversus, ad obsidionem Hierosolymitanam omnia parat, quum Neronis mors illi nunciaretur, & hanc alii in Romano Imperio motus exciperent: Donec salutato Vespasiano in Imperatorem, Alexandriæ quum esset, Judaicum bellum conficiendum Tito relinqueret.

Hinc tandem *Titus*, Patre ad Imperium admoto, Alexandriâ Cæsaream sese confert, ac ingentem exercitum cogit, belli Judaici reliquias ex voto Vespasiani confecturus, Urbemque ac Templum, licet præter institutum, deleturus.

At ex parte *Judæorum*, authores ipsimet fuêre excidii sui principes, Hierosolymâ nullâ vi expugnandâ, nisi fecissent interni motus, Zelotarum furores, strages, ac factiones quæ Urbem oppressêre. Adeò ut ipse Titus, post urbem expugnatam, Dei mirabile auxilium, ac de Gente vindictam, suspiceret, Josepho teste, *de Bello Jud.* L. VII. C. XVI. Sed neque gratulantium populorum voces idem Titus admisit, non enim se tantarum rerum auctorem, sed *Deum* Genti *iratum*, Philostrato in *Vitâ Apollonii* referente. Quare nec JUDAICI cognomentum, inter titulos alios, Vespasianus aut Titus, leguntur admisisse.

Tempus obsid. & excidii.

IV. *Tempus* Urbis postremò *obsessæ*: Scil. Vespasiani anno II. Christi secundùm Scaligerum, Usserium, Cappellum, Chronologos plerosque, anno LXX. at secundùm Baronium LXXII. Et paulo antè Festum Paschatis, quum non modò in urbem Gens tota confluxisset, ad solemnia Azymorum, sed & factionibus Simonis Gioridæ, Johannis Zelotæ, & Eleazari, mox à Johanne in ipso die Azymorum op-

rum opprimendi Urbs tota scinderetur; frumento etiam, sufficiente aliàs ad sustentationem Urbis, cum aliis circà Templum, per factiones Zelotarum incenso, ac corrupto. Tempus verò *Templi incensi*, invito quidem Tito, faciente autem milite quodam Romano qui ignem in Cellas Templo circumstructas immisit, fuit X. dies *Augusti* sequentis; totîus tandem *Urbis expugnatæ*, dies VIII. *Septembris*, in ipso Sabbatho: Urbe totâ mox Titi jussu excisâ, ac solo æquatâ, parte Muri Occidentali & tribus Turribus exceptis, Hippico, Phasaëlo, Mariamne, memoratis in *Descriptione* Topographicâ *Hieros.* Hæc pluribus Josephus.

V. *Magnitudo calamitatis:* dum Josepho Historico teste (qui Genti in eo bello navavit egregiam operam, Galilææ à Iudæis præficiendus, sed captus in excidio Jotapatæ Urbis, & ad Vespasianum ductus, tandem libertate donatus) cecidêre cùm gladio, tùm fame, ac lue pestiferâ, in semestri obsidione, XI. *Centena millia* hominum, quæ strages, intrà Urbis unius mœnia, & spatium semestre, sine exemplo. Capti verò ac venditi ferè *centum mille*, & in captis Simon ac Iohannes, factiosorum capita, pœnas condignas luituri. Nec mira videri debet tanta hominum strages, quum ad festum Azymorum, eo tempore, ex Paschalium hostiarum numero, confluxisse intelligantur *viginti septem centena millia* hominum, qui mundi essent secundùm Legem. Præter Iudæorum strages & internecciones alias, Palæstinâ totâ, & passim in Asiâ, Africâ, Ægypto, &c. *Magnitudo calamitatis.*

VI. *Circumstantiæ* æternâ dignæ memoriâ, in quibus præcipuæ sequentes: Primò ratione *loci*, Urbis & Templi obsidio ab eâ potissimum parte, (Romanis usque ad vallem Cedron, indè à Psephinâ, mox Urbem cingentibus) undè fusæ Christi super Urbe lachrymæ. Deinratione *temporis*, obsidio cœpta in festo Azymorum, XIV. tùm Aprilis, quo tempore Israëlitæ olim in Terram introducti; quo dein Christus cruci fuerat affixus; & Gens tota intrà Hierosolymas conclusa: Tùm expugnatio Urbis in ipso *Sabbatho*, in fine anni Civilis: sed & Templi incensio illo ipso die & mense, Augusti X. quo sub *Nebucadnezare* Templum prius conflagrarat. Accessêre, Titi Imp. irriti conatus, quibus Urbem ab excidio, (veniâ sæpè Iudæis oblatâ, & Iosepho ad eos misso) Templum verò ab incendio servare voluit, sed renitente vi majore, Dei de Gente vindictæ: Christiani nulli in eo excidio *Divina in hoc Excidio, & Admiranda.*

excidio deleti, qui juxtà Christi prædictionem, paulo antè ad *montana* confugerant, & Pellam Transamnanæ, observantibus Eusebio, *Lib.* III. C. V, & Epiphanio in *Hæresi Nazaræor*: Signa iræ divinæ prænuncia, in Palæstinâ ipsâ, qualia, *Regni* seu Tetrarchiæ unîus in aliam irruptiones, strages, fames, pestiferæ lues, proximè antè obsidionem: Concussio totîus Romani Imp. indè ab extremis Neronis, motibus inter Othonem, Vitellium, Vespasianum, Tacito ipso observante: Pseudoprophetæ & seductores exorti, Zelotæ factiosi, Simon Magus, Theudas, Philetus, Hymeneus, Cerinthus, Ebion, Pseudo-Apostoli: Euangelium, jam antè excidium & τέλος Reip. Judaicæ, toto Orbe Romano inter Gentes prædicatum, & Populus novus assumptus, antè repudium Veteris: Item, ne *lapis relictus super lapide*; & calamitas verè tanta cui similem nulla vidisset, nulla videret ætas, *Matth.* XXIV. 2. 21.

Addi possent, Anni *Sabbathici*, secundùm accuratissimos Chronologos, frustraneus tùm redditus, ipsissimo Excidii tempore, quum Typo nihil amplius esset opus: *Ceremoniarum* & *Sacrificiorum*, veritate exhibitâ, opportuna atque æterna abolitio; *Herodianæ* familiæ, tam anteà numerosæ, circà hæc ferè tempora interitus, infrà sæculum duraturæ, Josepho ipso observante; De *Gente* denique totâ divina & admirabilis vindicta, duratura donec facinus intelexerit. Conferantur prædictiones Danielis *Cap.* IX. & Christi Domini *Matth.* XXIII. XXIV. *Marc.* XIII. *Luc.* XXI. cum his ipsis, & cum Historiis Josephi, Taciti, Eusebii, locis antè indicatis.

Omina tumultuantis Eversi.

VII. Accedunt *omina* quæ hanc calamitatem Judæorum præcesserunt, & varia illa, Josepho referente, *Lib.* VII. C. XII. ac ipso Tacito, *Hist. Lib.* V. C. XIII. Ex gr. Jesu cujusdam, Anani filii, hominis plebeji, quadriennio antè cœptum Bellum, Albino præside, emissæ derepentè in publico ferales voces, & *Væ* horrendum, adversùs Hierosolymam & Templum intonatum, continuatumque ad ipsum tempus Obsidionis, quicquid hominem pœnis ac tormentis coërcerent: Vox illa, in interiore Templi septo, ipsâ Pentecostis die à Sacerdotibus audita, *Migremus hinc*, vel ut Tacitus, *Excedere Deos*: Porta Orientalis ænea, sponte horâ noctis VI. adaperta, *expassa*, inquit Romanus Annalium scriptor, *repentè Delubri fores*: Prodigia alia memorata Antiquitatum Judaic. Scriptori, in Cœlo, in Templo, & ad Altare, conspecta Hierosolymis.

VIII. De-

VIII. Denique, ea quæ excidium proximè *consecuta* sunt: Qualia, Vespasiani & Titi de Judæâ subactâ superbus Triumphus, cui Simon Gioræ asservatus fuit: Submissi in Judæam Lucilius Bassus, & Publius Sylva, per quos Arces reliquæ occupatæ, & Judæa pacata: Nummi Imperatoris cusi cum hac Inscriptione, *Judæa Capta*, *Judæa devicta*: Templi in Ægypto, quod *Onion* seu *Oniæ* dicebatur, mox anno sequente, Christi Vulg. LXXI. per Lupum Alexandriæ Præfectum occlusio, hinc per Paulinum successorem destructio, postquàm Judæi novos inibi motus excitassent: Edictum Vespasiani, de drachmis duabus non in Hierosolymitanum deinceps Templum, ut solebant, sed in Capitolium inferendis, Iosepho quoque teste, *Lib.* VII. C. XXVI. Undè loco Didrachmi sacri, Patriarchæ Iudæorum deinceps, per *Apostolos*, & ἐγκύκλια γράμματα, exigere à Synagogis *aurum Coronarium*, quo de prolixè Petitus, Godofredus, alii, sic etiam τὰ ἐπιδέκατα, τὰς ἀπαρχὰς, apud Epiphanium. Adde Gentis per Orbem Terrarum dispersionem, & novos subindè conatus: Mirâ repullulatione, ac tantâ multitudine, ut daturi leges Victoribus viderentur; undè Poëta:

Status Judæorum post Excidium.

Latiùs excisæ Gentis contagia serpunt,
Victoresque suos Natio victa premit.

Sed de his plura ad Sæculum II.

XVI. *Res Gentilium & Status Ethnicismi.*

Observasse hîc compendio sufficerit,

I. Ludibrium quo Gentiles habuêre Christianam Religionem ut superstitionem *novam*, *immodicam*, *insanam*, verè *Græcis*, ἐθνικοῖς (quod Gentilis religionis nomen est, ut *Judæus* Iudaicæ) μωρίαν, 1 *Cor.* I. 23. Hinc non tam argumentis quàm sannis, etiam suppliciis, persequendam censuerunt. *Causas* suprà diximus, ubi de causis persecutionum; ac plura ad II. & III. *Sæcul.*

Ludibrium Christiana Relig.

II. Adde Gentilium hoc sæculo famosissimum Doctorem, ac tributis illi præstigiis inclytum, *Apollonium*, Tyanâ Cappadociæ Urbe oriundum, hinc *Tyanæum*, sub Nervâ extinctum, majorem centenario. De quo mira ex Philostrato, Apollonii vitam scribente sub Severo, ex Hierocle Philosopho contrà quem scripsit Eusebius Pam-

Apollonius Tyanæus. De eo judicium.

Pamphili, Anastasius Nicænus, Photius in Bibloth. Suidas, alii retulerunt, & in quibus prolixus Baronius est, ad A. Christi LXVIII. XCI. &c.

Ut vixerit hujusmodi Apollonius, clarus cumprimis sub Flaviis, & sub Nervâ; ut Indorum Brachmanum & Pythagoræorum disciplinâ imbutus fuerit; ut sapientiæ opinione, & malis artibus, Christianæ Religionis cursum apud multos sufflaminaverit, nulli intercedimus. Ast fuisse hujusmodi, qui fata prædiceret, ægros sanaret, suscitaret mortuos, dispareret Magicis artibus, & quæ id genus alia illi tribuuntur, testibus Imperatoribus, Româ, Ægypto, Asiâ universâ, nemo Historicus retulit antè Philostratum, posteriorem toto Sæculo, cujus alia ἀβασανίστως, ἀπιστότατα, ἀνοίας μεστὰ observat Photius, *Cod.* XLIV. Tacent ea Tacitus, Suetonius, Plinius, Plutarchus, Celsus, reliqui omnes anteriores Philostrato, nisi quos hic ipse testes fingit. Lucianus hujus meminit sanè, (nisi alium Apollonium Thyanæum velit, isto juniorem) sed meminit ut Pseudo-Mantis, ubi Alexandri impostoras detegit, ex hujus disciplinâ profecti, in *Pseudo-Manti.* Sed & Hierocles Philosophus *Christo* æquiparare Apollonium sustinuit, Libro in hanc rem scripto, flagellandus Eusebio. Nec Divis adscriptus legitur, nisi post commenta Philostrati, sub Caracallâ, Heliogabalo, Alexandro Severo.

Gentilis superstitio.

III. *Ethnicismi* autem, florentis Orbe toto, compendium fuit: Deorum Dearumque multitudo infinita; Simulachrorum infandus cultus; Mortuorum ἀποθεώσεις; Animarum credita Metempsychosis; Philosophorum in Græciâ, Latio, (ex Pythagoræ, Platonis, aut Zenonis scholâ) Druidum in Occidente, Magorum in Oriente, Brachmanum apud Indos, &c. placita, ac disciplina; Sacerdotum, Fluminum, Haruspicum, Augurum, &c. sacra; Ludorum sine fine spectacula, Festa in honorem Deorum. Et quæ alia, ex primis Christianorum Apologiis ac Disputationibus intelliguntur. Sed & de Gentilium Religionibus, cumprimis Græcorum ac Romanorum, plura indicata sunt in *Hist.* V. T. Epochâ VI. & VIII.

Oraculorum silentio.

IV. Memorabilis cessatio *Oraculorum*, cujus illustre initium in silentio Apollinis Delphici, ferè circà Christi exhibiti tempora. Nam aut nulla amplius, secundùm *M. Tullium*, aut vilia nec ἔμμετρα edebat Oracula, secundùm *Plutarchum*. At causa, quam probat Baronius, in *Appendice*, N. XXV. ex Suidâ, Cedreno, Nice-

Nicephoro, expressa scilicet in hoc Apollinis responso ad Augustum Cæs.

Me puer Hebræus, Divos Deus ipse gubernans,
Cedere sede jubet &c.

habere Auctores vetustiores debuit. Verior causa, Christus summa Prophetiarum; idem verum Patris Oraculum; pudor Ethnicorum tantarum fraudum in illâ luce Euangelii; Satan ligatus & vis illius fracta; & quæ id genus aliæ. Consummatum hoc silentium fuit, circà excessum Apostolorum, omnibus tùm Oraculis silere jussis, ex Lucano, Juvenali, Plutarcho qui hac de re Commentarium scripsit. Nec negarunt olim Celsi, Porphyrii, adversarii Christiani nominis. Quanquam consuli à superstitiosis hinc indè non desierunt, hâc & sequenti ætate.

Fabulosa.

v. *Fabulosa* autem planè sunt, quæ ex dictis Græculis, adfert Baronius, à nostris quandoque susceptа credulâ mente. Ex. gr. de dicto *Responso* Apollinis ad Augustum Cæsarem, Oraculum consulturum; de *Arâ* ab Augusto hinc Romæ erectâ, *Ara Primogeniti Dei*; de *Mariâ Virgine* eidem, in aëre, sublimi apparente, monente Sibyllâ, &c.

De Virgilii Ecloga IV.

Mirè & fefellit cùm Veteres, Eusebium, Constantinum M. Augustinum, alios, tùm Recentiores, *Ecloga* IV. Virgilii, relata ad Christi nativitatem ex Virgine, Divinitatem, Beneficia, & prompta illa scil. ex Sibyllæ Cumanæ vaticiniis. Quanquàm ità quoque Isaacus Vossius, in nupero suo de *Sibyllinis* Commentario, & hæc ex *Esaiæ* C. VII. fuisse descripta, ac sub *Cumæa* Vatis nomine à Judæis edita, undè ea Virgilius. Quæ an persuaserit non semi doctis modò, sed aliquam judicii & doctrinæ laudem promeritis, alii viderint. Veriùs ea Ecloga respexit ad natum Pollioni Consuli filium, Augusto Cæsare, additis faustis ominibus Patri, filio, Cæsari, ut ex circumstantiis patet. Undè adulatoriæ Poëtæ voces de *Ætatis aureæ* reditu, & *progeniei novæ*, ac *reditu* Astrææ *Virginis*, Augusto regnante; deque abolendâ *scelerum*, qualia sub ferreo sæculo, memoriâ, & reddendâ Orbi *securitate* ac *pace*. Et hæc supponit Vates *Cumæo Carmine* fuisse prænunciata, quod tamen non viderat ipse Virgilius. Ac similis adulatio *Æneid.* VI.

Augustus Cæsar, divûm genus, aurea condet
Sæcula qui rursus Latio &c.

FINIS Rerum Primi Seculi.

SÆCULUM SECUNDUM

Incidunt *Saculi Secundi* primordia in annum à Christo nato, secundùm Æram vulgarem, C I. *Trajani* verò Imperatoris I I. aliis I I I. Pontifice (juxtà Baronium) *Clemente* Romano, qui tamen anno C. Chersonæ in exilio decessit: Secundùm alios *Anacleto*, qui & ipse Henr. Valesio novissimè idem est cum *Cleto*, Lini successore: Aliis autem Episcopo tùm Romano *Evaristo*. Adeò de primis Pontificibus omnia Romæ incerta.

Hoc Sæculo strictim & summariò observanda veniunt:

I. *Status Christianæ Ecclesiæ, sub initium hujus Sæculi.*

Quò referri debent;

Propagatus jam Christianismus.

I. Diffusa jam per Orbem universum Christiana Religio, sparsâ illius doctrinâ per *Asiam*; in Palæstinâ, Syriâ, Armeniâ, Arabiâ Parthiâ, Babyloniâ, Asiâ minore, Insulis Cypri, Cretæ, &c Per *Africam*, in Ægypto, Cyrenaïcâ, Lybiâ, Æthiopiâ, &c. Per *Europam*, in Græciâ, Macedoniâ, Thraciâ, Illyrico, Italiâ, Hispaniâ, Britanniâ, &c. Nec Urbes modò principes impleverat, sed & *pagos* vicosque, scribente ad Trajanum Plinio, *Epist.* XCVII. *Lib.* X. *Neque enim Civitates tantùm, sed Vicos etiam atque agros Superstitionis istius contagio pervagata est.* Undè nati *Chorepiscopi*, οἱ χωρῶν seu ἐν ταῖς χώραις ἐπίσκοποι, vel ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι, Episcopi vel Pastores *rurales*, *vicani*, de quibus tamen nulla in Ecclesiasticis Scriptis mentio antè Concilium Ancyranum, *Sæc.* IV.

Doctores Ecclesiarum, ineunte Sæc. II.

II. Superstites tùm in Ecclesiis Doctoribus, referentibus Irenæo, Eusebio, &c. E. gr. ex Apostolis *Johannes*, qui sub initium hujus sæculi Anno CI. Ephesi defunctus creditur, nonagenario major, longævitate donatus, non fabulosâ immortalitate.

In *Hierosolymitanâ* Ecclesiâ superstes adhuc Simeon Cleophæ, qui & Zelotes, frater Jacobi, qui annum ætatis CXX. attigisse dicitur.

In *Ale-*

In *Alexandrinâ* Cerdo, vulgò quartus à Marco Episcopus, ab Aniano, post Avilium, tertius.

In *Antiochenâ* Ignatius, mox futurus Martyr, sub Trajano, A. C. CX.

In *Romanâ*, secundùm multos, Clemens, aliis Anacletus, vel *Anencletus* idem qui Cletus, aliis Euaristus.

Sic in *Atheniensi* Publius Quadratus, in *Philippensi* Polycarpus, in *Ephesinâ* (si Pseudo-Ignatio fides) Onesimus, in *Hierapolitanâ* Papias, &c.

Imò secundùm Annalium Scriptorem, & gregales, in Parisiensi Ecclesiâ Antistes tùm *Dionysius Areopagita*, mortuus (si ipsis fides) demùm sub Hadriano. Qui tamen *Dionysius* Parisiorum Episcopus diversissimus ab Areopagitâ fuit, talisque demùm sub Decio, medio sæculo III. nec negantibus Sirmondo, Joh. Launœo, aliis in choro Pontificiorum.

Status & conditio Ecclesiæ.

III. Christianæ Ecclesiæ felicitas singularis, in illâ puritate Doctrinæ, sanctitate Morum, Rituum simplicitate, ac Disciplinæ ordine, ut quo longiùs abfuit à suâ origine, hoc magis ab eadem felicitate recesserit. Turbabant tamen & affligebant mirum in modum 1. Cœpta jam Trajani *Persecutio*, anno C. de quâ pluribus infrà. 2. Fœdissimæ *Hæreses* Menandrianorum, Nicolaïtarum, Cerinthianorum, aliæ antè recensitæ, quibus redditum invisum Christianum nomen est, & doctrina obscurata. 3. *Gentilium* in Christianos odium, & *Philosophorum* passim oppositiones, sarcasmi, calumniæ in Gentem innoxiam; de quibus itidem suprà, ad Saeculum I. *Cap.* XVI.

II. *Propagatio ejusdem toto hoc Sæculo.*

Quò spectant,

Ecclesia hoc Sæculo.

I. *Ecclesiæ* fundatæ hoc sæculo, in variis Orbis habitati partibus, ut vix ullus esset angulus, in quo Christiani desiderarentur. Indubii testes Justinus Martyr, Irenæus, Clemens Alex. Tertullianus, Minucius, Eusebius, &c. Et verosimilius hoc demùm sæculo fundatas fuisse Ecclesias varias in *Germaniâ*, *Galliâ*, *Britaniâ*, *Hispaniâ*, &c. quarum dicti Scriptores meminerunt. Certè Irenæus meminit Ecclesiarum *Germanicarum*, Advertùs

Hære-

Hæreſes, *Lib.* I. & poſt eum Tertullianus Adverſus Jud. C. VII. Quod de Germanicis Provinciis in Rom. Imperio, non de Barbaricis accipiendum. In *Gallicanis* floruêre hoc ſæculo Viennenſis, & Lugdunenſis, perſecutionem paſſæ ſub M. Aurelio Antonino, Photino primùm, dein Irenæo Epiſcopis: Nec antiquius Gallicanæ Eccleſiæ monumentum eſt, Epiſtolis illis ad Eleutherum, & Aſianos, de quibus Euſebius, *Lib.* V. C. III.

De converſione Lucii Regis judicium.

In *Britanniâ* hoc ſæculo baptizatus fertur Rex Lucius, cum conjuge ſuâ, & ſubjectis, Eleuthero Epiſcopo Romano, circà A. CLXXX. Referunt Martyrologia, Vitæ Romanorum Pontificum, ac Britannorum Chronica omnia, quanquàm diverſimodè. Quin in Britannias penetrarit hac Ætate Euangelium, dubitare non ſinunt Juſtinus M. Tertullianus, Euſebius, quâ parte illæ Romanis paruerunt. At *Lucii* illa hiſtoria, ſcil. legatio ad Eleutherum, ſubmiſſio Monachorum qui Regem converterent, fundatio Epiſcopatuum, Abbatiarum, incerto autem Regni Britannici loco, & circumſtantiis quibus rem hanc omnem referunt oppidò diverſis, meritò eſt cordatioribus ſuſpecta.

Hiſpanos, *Iberos*, admiſiſſe Euangelium, authores quoque Irenæus, *Lib.* I. & Tertullianus *Adverſus Judæos.*

Sic variis in *Oriente* Gentibus, *Ægyptiis*, *Æthiopibus*, *Indis*, prædicatum fuiſſe, & his à Pantæno, reperto ibi Matthæi Hebraico Euangelio, tradit Euſebius, *Hiſt.* L. V. C. X. ex eo Hieronymus, reliqui. *Indiam* autem confundere Veteres quandoque cum Æthiopiâ, & Arabiâ Fel. ad Oceanum Indicum ſitis, alici obſervatur.

Imò ſub finem hujus ſæculi, auctor Tertullianus dicto loco, Chriſto ſubditos fuiſſe etiam *Getulos*, *Sarmatas*, *Dacos*, *Scythas*, *Mauros* &c. id eſt homines in illis partibus diſperſos.

Schola Chriſt.

II. *Schola* etiam Chriſtianæ, Eccleſiæ ſeminaria, hoc ſæculo erectæ. In quibus celeberrima omnium *Alexandrina* fuit, florentiſſima Doctoribus, Literis; *Pantæno* Philoſpho, ex Stoicâ diſciplinâ, inclyto in eâ Doctore, ſeu Catechetâ Chriſtiano, quà voce, quà ſcriptis; poſt eum *Clemente Alexandrino*, hinc *Origene*, &c. Et Marco ipſi hujus Scholæ fundationem tribuunt. Sed de Chriſtianæ Doctrinæ *Propagatoribus*, infrà.

III. *De-*

III. *Doctrina Catholica hujus Sæculi.*

I. Qualis fuerit certissimè colligitur, *Testes ejus indubii.*

1. Ex *Scriptis Apostolicis*; ad quæ perpetuò provocant Catholici hujus ævi scriptores, Clemens Rom. Polycarpus, Justinus, Irenæus, Clemens Alex. Tertullianus, &c. ut doctrinæ suæ normam, ac fontem, seu, ut loquitur Irenæus, initio *Libri* III. *ut fundamentum & columnam fidei nostræ.* Quâ de re prolixè, ex dictis Patribus, Theologi.

2. Ex scriptis *Symbolicis*, quum verosimillimum sit in Romanâ Ecclesiâ *Symboli Apostolici* jacta esse hoc sæculo, in Competentium usum, fundamenta, quoad primarios Articulos, de fide in Deum Patrem, Filium, & Spiritum S. Eadem fuêre & *Orientalis Symboli* illa, quo usæ sunt Orientis Ecclesiæ antè Nicænam Synodum. *Catechesim Marci* memorat Eusebius, aliam *Dionysii* Corinthii Nicephorus, sed memorant tantùm, aut interversis iis monumentis, aut deinceps per fraudem interpolatis.

3. Ex *Scriptis Apologeticis*, pro fide & moribus Christianorum, uti fuerunt illa Justini Martyris, Athenagoræ, Tertulliani, quæ integra ad nostram ætatem supersunt.

4. Ex Scriptis aliis *Secundæ* hujus ætatis, post *Clementis* 1. ad Corinthios Epistolam, de quâ *Sæc.* 1. Nempè ex genuinis *Justini* Martyris, *Theophili* Antioch. *Tatiani*, *Athenagoræ*, *Irenæi*, *Clementis* Alexandrini, *Tertulliani*; item ex fragmentis *Dionysii* Corinthiorum Episcopi, *Melitonis* Sardicensis, *Hegesippi*, &c. passim apud Eusebium. Item, ex *Polycarpi* Smyrnensis ad Philippenses Epistolâ; *Barnabæ* Catholicâ hoc quoque sæculo, (ut ex Clemente Alexandrino liquet) suppositâ, & fortè *Ignatianis* nonnullis. Ut *Pseudo-Dionysium* Areopagitam, & Pseudepigrapha, taceam.

II. Ex *his* omnibus colliguntur *Articuli* fidei Christianæ & Catholicæ proprii. Nec modò Articuli *indubii*, v. gr. Esse unum Deum Creatorem, &c. Filium Dei venisse in mundum; Mortuum pro peccatis; Resurrexisse tertiâ die; Ascendisse in cœlos; Venturum ad judicium; Dari Resurrectionem mortuorum, & vitam Æternam; Sanctificationi & Bonis Operibus operam dandam, &c. Sed & Articuli deinceps *controversi*, & nostrâ etiam ætate: Hujusmodi *Summa doctrinæ Christianæ.*

modi sunt v. gr. De Sufficientiâ Scripturarum, ad fidem & vitam; de S. Trinitate; de æternâ Divinitate Filii; de Satisfactione ejusdem, seu fusione Sanguinis pro peccatis; de Justificatione, seu de Remissione Peccatorum, ex gratiâ, per fidem; de Gratiâ etiam prævertente, ejusque necessitate & efficaciâ; de Eucharistiæ sacris, ut symbolis, typo, memoriali, figurâ; de Unius Dei cultu Religioso, &c. Ac de singulis unum vel alterum subjicere exemplum, dictis ex fontibus, & prò hujus Introductionis modo, operæ pretium est.

Sufficientia Scripturæ S.

III. Ac primò, *Sufficientiam Scripturarum*, ad fidem, ad mores, ad dijudicandas Controversias, omnes hoc sæculo agnovêre.

Clemens Romanus, sub finem jam prioris Sæculi, *Epist.* 1. *ad Corinth.* p. 58. Ἐγκύπλετε εἰς τὰς γραφὰς, τὰς ἀληθεῖς ῥήσεις πνεύματος τοῦ ἁγίου, & quæ ibi sequuntur. *Incumbite lectioni Scripturarum, quæ vera sunt Oracula Spiritus S.* dehortatus proximè antè, ab iis quæ μὴ ἀνήκουσιν εἰς ζωτηρίαν *ad salutem minimè pertinentia.* Hinc passim totâ Epistolâ, γέγραπται γὰρ, λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, *Scriptum enim est, dicit enim Scriptura.*

Polycarpus *Epist.* ad Philippenses, Irenæo & Veteribus laudatâ: Εἰς ἃς (Pauli Epistolas innuit) ἐὰν ἐγκύπλητε, δυνηθήσεσθε οἰκοδομεῖσθαι εἰς τὴν δοθεῖσαν ὑμῖν πίστιν. *Quibus* legendis *si incubueritis, poteritis ædificari in fide quæ vobis data est.* Et totâ Epistolâ nihil præter Scripturas sapit, καθὼς αὐτὸς (Christus) ἐνετείλατο, καὶ οἱ διαγγελισάμενοι ἡμᾶς Ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται οἱ προκηρύξαντες &c. *Sicut ipse* Christus *mandavit, & secundùm quod nobis Evangelizaverunt Apostoli, & Prophetæ prædixerunt.* Ac in citandis Scripturis totus est, cumprimis Novi Test. & in rejiciendis traditionibus vanis, commendans τὸν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν παραδοθέντα λόγον *Verbum quod à principio nobis traditum est.*

Nec aliter Justinus Martyr, cùm in *Paræneſi* ad Græcos, tùm in *Dialogo* cum Triphone Judæo. Hìc enim id ex professo agit, ut ex *Solis* Scripturis Propheticis & Apostolicis veritatem hauriendam esse doceat; πάντα εἰς τὰς γραφὰς ἀνάγων, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποδείξεις παιδεύων σπουδάζων, *omnia ad Scripturas referens, & ex iis demonstrationes instituere studens*, ut est in *Dial.* cum Tryphone, *Edit. Paris.* p. 277.

Irenæus

Irenæus in Libris *adversùs Hæreses*, cumprimis *Lib.* II. III. IV. nec negante Feuardentio, multus est in asserendis *Scripturis* S. ut *perfectis*, ut continentibus *omnem doctrinam Domini*, ut sufficientibus *adversùs omnes Hæreses*, &c.

Et seu ex Irenæo, seu deinceps ex Tertulliano loca, & luculenta, in hujus Lib. *adversùs Hermogenem*, pro Scripturarum perfectione & normâ unicâ credendorum, fusè vindicata habes vel apud Chamierum, in *Tomo* I. de Canone. Ut mittam quotquot de Scripturâ commentati.

Loca in hanc rem alia ex *Clemente Alex.* in Protreptico, & in Stromatum Libris, item ex *Ignatianis* Epist. ex *Theophilo* Antiocheno, exhibent Magdeburgenses, *Cent.* II. C. III Scultetus in *Medullâ* dictorum Patrum, ubi de doctrinâ; Vedelius in suis ad Ignatium *Exercitationibus*, & si qui alii.

IV. De *S. Trinitate* quid senserint hujus ævi Christiani, præter *Symbola* Romanum & Orientale Vetus, ex Clemente Romano, Ignatianis, Polycarpo Justino Martyre, Tatiano, Athenagorâ, Irenæo, Theophilo Antioch. Clemente Alexandr. &c. probavit nuper, post Magdeburgenses, Scultetum, Petavium, Hoornbekium alios, Samuel Gardinerius Theologus Britannus, in iis quæ opposuit Christophoro Sandio, nupero Ariano. *S. Trinitatis dogma.*

At nemo luculentior est Justino Martyre, cumprimis in Apologiâ quæ dicitur secunda, ad *Antoninum*. *Pag.* 56. Edit. Paris. 1615. Ἀλλ' ἐκεῖνον τε (πατέρα) καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἡμῖν ἐλθοῦσαν, καὶ διδάξασαν ἡμᾶς ταῦτα &c. πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν. *Verùm hunc ipsum (Patrem) & qui ab eo venit, atque ista nos docuit* &c. *Filium, & Spiritum Propheticum, colimus & adoramus.* Ubi de *unius* & *verissimi* Dei cultu religioso ex professo Justinus agit. *Angelos* quî παρενθελικῶς inseruerit, ut à Christo etiam edoctos, Langio ipso ità vertente, aliàs docetur.

Idem, *Eâd. Apol.* p. 94. Ἐπ' ὀνόματι γὰρ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων καὶ δεσπότου θεοῦ, καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πνεύματος ἁγίου, τὸ ἐν τῷ ὕδατι τότε λουτρὸν ποιοῦνται. *Nam in nomine rerum omnium Parentis, & Domini Dei & Servatoris nostri Jesu Christi, & Spiritûs Sancti, in aquâ tum lavantur*, nempè secundum formulam Christi, *Matth.* XXVIII. 19. de quâ

nos alibi. Sic vindicat idem Justinus ab *Atheismi* crimine, dicentes Deum Patrem, & Deum Filium, & Spiritum S. Plura mox *de Filio*. Personas autem hasce τάξει *ordine* processionis, item ἀριθμῷ distinguit, non ἀτίᾳ, vel ἀξίᾳ, vel (ut loquitur) γνώμῃ.

Theophilus Antiochenus ad Autolyc. *Lib.* II. *Edit. ejusd.* cum Justino, *pag.* 94. Ὡσαύτως καὶ αἱ τρεῖς ἡμέραι αἱ πρὸ τῶν φωστήρων γενόμεναι, τύποι εἰσὶν τῆς τριάδος τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ, καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ. *Similiter & tres dies qui Luminarium creationem præcessere repræsentant Trinitatem, Deum scil. & Sermonem ejus, & Sapientiam.*

Athenagoras Legat. pro Christianis, *Edit. ejusd.* pag. 11. Τίς οὖν οὐκ ἂν ἀπορήσαι, λέγοντας θεὸν πατέρα, καὶ υἱὸν θεὸν, καὶ πνεῦμα ἅγιον, δεικνύντας αὐτῶν καὶ τὴν ἐν τῇ ἑνώσει δύναμιν, καὶ τὴν ἐν τῇ τάξει διαίρεσιν, ἀθέους καθεμένους. *Quis igitur non miretur, dicentes Deum Patrem, & Deum Filium & Spiritum S. ostendentes, & unionis eorum vim, & ordinis distinctionem, Atheos vocari.* Mox stupet totus illam ἕνωσιν καὶ διαίρεσιν, *unionem & distinctionem*, ἡνωμένων τῷ πνεύματι, καὶ παιδὸς, καὶ πατρὸς, *unitorum Spiritûs S. Filii, & Patris.*

Irenæus auditor Polycarpi, Lugdunensis Episcop. *Adversf. Hær. Lib.* I. *Cap.* II. *init.* Descripturus fidem ab Apostolis acceptam, dicit eam esse *in unum Deum Patrem Omnipotentem* &c. *& in unum J. Christum Filium Dei, incarnatum pro nostrâ salute, & in Spiritum S. qui per Prophetas prædicavit* &c.

Clemens Alexandr. Pædagogi *Lib.* III. *in fine*: Εὐχαριστεῖν τῷ μόνῳ πατρὶ καὶ υἱῷ &c. σὺν καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, πάντα τῷ ἑνὶ, ἐν ᾧ τὰ πάντα, δι' οὗ τὰ πάντα ἓν &c. *Gratias agere uni Patri & Filio* &c. *una cum Spiritu S. qui unus est omnia, in quo sunt omnia, per quem omnia unum sunt &c.*

Imo vel ex Luciano ipso, in *Philopatride*, doctrinam Christianorum licet ridente, qualis fuerit hoc sæculo intelligere licet. Ὑψιμέδοντα Θεὸν, μέγαν, ἄμβροτον, ἠρανίωνα, Τὸν παλαιὸς, Πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπορεύόμενον, ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία, ταῦτα νόμιζε Χλιῶν. *Deum altè regnantem, magnum, æternum, & æthereum, Filium Patris, Spiritum ex Patre procedentem,*

rem, unum ex tribus, & ex uno tria, hæc tu Jovem puta, hunc Deum.

Ex quibus patet effræna licentia nuperi *Enucleatoris* Hist. Eccles. hoc de S. Trinitate dogma tribuentis Simonianis, Praxeanis, Montanistis, Hermogeni, Sabellio, &c. Patres verò docuisse tres numero *substantias separatas, Patris, Filii, & Spiritûs S.*

V. *Jam de verâ Divinitate Filii*, Christianis Catholicis creditâ, testes sint, Ex. causâ, *Filii æterna Divinitas.*

Justinus Martyr, qui passim *Apolog.* II. ad Antoninum, cumprimis verò in *Dialogo cum Tryph. Verbum* docet genitum πρὸ πάντων τ̃ κτισμάτων *ante creaturas omnes*, πρὸ τ̃ αἰῶνος *ante sæcula*; esse sapientiam illam de qua Salomon. *Prov.* VIII. retentâ quidem vulgatâ versione seu lectione, ἔκτισε με, intellectâ tamen generatione *æternâ*, ut λόγος & sapientia Dei æterna est, planè ut mox Athenagoras, *loco citando: Esse* (inquam) *& dici Deum, & Dominum; verum Deum & verum hominem; Deum hominem factum; conspectum Abrahamo, Jacobo, Mosi, per quem omnia condita &c.* Inter alia, *Dial. cum Tryph* pag. (*Edit.* superior.) 267. dicit se persuasurum ex Scripturis, ὅτι ὅτος ὁ τε τῷ Ἀβραὰμ, κὴ τῷ Ἰακὼβ, κὴ τῷ Μωσεῖ ὤφθαι λεγόμενος κὴ γεγραμμένος Θεὸς, ἕτερός ἐστι κὴ τὰ πάντα ποιήσαντος Θεοῦ, ἀριθμῷ λέγω, ἀλλ' ὐ γνώμῃ, *Istum qui apparuit Abrahæ, & Jacobo, & Mosi, denique esse dictus & scriptus est, alium ab eo esse qui cuncta creavit Deo, numero dico, non animi conceptione, vel sententiâ.* Mox addit; *seciss eadem* quæ ille qui mundum fecit, & probat ex *Genes.* I. *Faciamus hominem*; item, *factus ut unus ex nobis*, quibus verbis Moses ἀριθμὸν τ̃ ἀπὸ ἑνὸς συνόντων, κὴ τὸ ἐλάχιστον δύο, μεμηνύκεν, *numerum eorum qui una essent, & ad minimum duos* (supponens & tertium Spiritum S.) *indicaverit.*

Athenagoras, Legat. pro Christianis, (Edit. quæ suprà) *pag.* 10. de Filio, seu Verbo: Πρὸς αὐτοῦ γὰρ κὴ δι' αὐτοῦ πάντα ἐγένετο, ἑνὸς ὄντος τ̃ πατρὸς κὴ τ̃ Υἱοῦ, ὄντος δὲ τ̃ Υἱοῦ ἐν πατρὶ, κὴ πατρὶ ἐν Υἱῷ, ἑνότητι κὴ δυνάμει Πνεύματος, νοῦς καὶ λόγος τοῦ πατρὸς ὁ Υἱὸς τ̃ Θεοῦ. *Ab ipso enim & per ipsum omnia facta sunt, quum Pater & Filius unum sint: ita ut Filius sit in Patre, & Pater in Filio, per unionem & potentiam Spiritûs, siquidem mens & verbum Dei Filius*

est. Ibidem hanc progeniem Patris, (quamquàm citato loco *Prov.* VIII. secundùm lectionem vulgatam, ἔκτισε με) *æternam* esse docet, οὐχ ὡς γενόμενον, *non ut factum*, Deum enim νῦν ἀΐδιον εἶναι, ἀϊδίως λογικὸν, *mentem æternam esse, ab æterno rationalem*, hinc qui ab æterno εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸν λόγον, *habuit in se ipso Verbum.*

Irenæus Adverſ. Hær. *Lib.* I. *Cap.* II. *ut Chriſto Jeſu, Domino noſtro, & Deo, & Salvatori, & Regi omne genu curvetur* &c. Et quo ſenſu Deum vocet, *Lib.* III. *Cap.* VI. *Neque igitur Dominus, neque Spiritus S. neque Apoſtoli eum qui non eſſe Deus definitivè & abſolutè* DEUM *nominaſſent; niſi eſſet* VERUS DEUS, *neque Dominum aliquem appellaſſent ex ſuâ perſonâ, niſi qui dominatur omnium, Deum Patrem & Filium ejus* &c.

Et ne quis Arianiſmi inſimulet Irenæum: Idem *Lib.* II. *Cap.* XLII. *ſub fin. Non enim infectus ô Homo, neque ſemper* COEXISTEBAS DEO, *ſicut proximum ejus* VERBUM. Undè colligit *eum qui factus est, & initium factura accepit*, ſc. Hominem, (ibi contradiſtinctum Verbo) *minorem eſſe illo qui factus non est, & qui ſemper idem est.* Alibi *Cap.* XX. *Lib.* III. *Filius ſemper exiſtens apud Patrem.*

Quibus ſexcenta addi poſſent, cùm ex iiſdem, tùm aliis hujus ætatis monumentis, uti ex Epiſt. Barnabæ, & ex Ignatianis, & ex Polycarpo ad Philipp. Nec loquendi modus in iis ſpectari debet, ubi planiſſima ſententia eſt, Hieronymo pridem jubente, in *Apologiâ* II. adverſus Ruffin. *Antequàm in Alexandriâ, quaſi dæmonium meridianum, Arius naſceretur, Scriptores Eccleſiaſtici innocenter quædam, & minùs cautè locuti ſunt.*

Scriptores nuperi male fidei.

VI. Hinc præter Chriſtophorum Sandium, modò notatum, nihilo minùs eſt æneæ frontis alter Belga, in nupero *Irenico Irenicorum*, qui ad *teſtimonia* excipiens quæ, pro iiſdem Myſteriis, ex hujus ævi Patribus proferuntur, 1. Objicit nonnulla ex *Apocryphis* & *ſuppoſitis* ſcriptis, uti ex Herma Paſtore, ex Conſtitutionibus Clementis, & ex Ignatianis ad Tarſenſes, ad Philippenſes; Scriptis aliis, & iis quæ magis referunt ingenium Ignatii, diſſimulatis. 2. Tuetur ſe *ſilentio* Clementis Rom. & Polycarpi in *Epiſtolis* quæ eorum nomen præferunt: In quibus tamen nihil reperit quod vel in ſpeciem ſacroſanctis de Trinitate, aut Divinitate Filii, dogmatis adverſetur. Aliud etiam agentibus iis Epiſtolis, quàm ut adſtruerent ea dogmata, quæ

ta, quæ essent Christianæ fidei; jam à Baptismo ipso, elementum, nec inter Christianos dubia. Sed & tacet is luculentam confessionem Polycarpi, apund Eusebium *Lib.* IV. C. XV. in rogo ipso laudantis ac gloriam tribuentis *Deo* Patri, *per sempiternum Pontificem J. Christum, filium ejus ἀγαπητὸν*; addentisque, *δι' οὗ σοὶ, per quem Tibi* Patri, *σὺν αὐτῷ unà cum ipso, ἐν πνεύματι ἁγίῳ in Spiritu S. sit gloria nunc & in sæcula.* 3. Excipit ad *Justinum Martyrem*, ac tot in eo eximia loca, in Apologiâ II. & in Dialogo cum Tryph. Nempè sapuisse eundem ex Orphei carminibus, in Exhortatione ad Græcos; ac prælusisse etiam Arianæ Hæresi: Quorum illud suâ se absurditate conficit, ut si Paulus sapere diceretur ex Arato quem citat; istud nihil dicit, nisi incommodas quasdam Justini *locutiones*, quibus Ariani deinceps abusi fuêre; sententiâ porrò Justini, de æternâ Divinitate τοῦ Λόγου, solis radiis ubique signatâ, vel ex superioribus allegatis.

VII. *De Satisfactione Christi* pro peccatis, testes hoc Sæculo omnium instar, *Satisfactio Christi.*

Clemens Romanus, Epist. I. ad Corinth. Editionis Oxoniens. *pag.* 30. Τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, οὗ τὸ αἷμα ὑπὲρ ἡμῶν ἐδόθη, ἐντραπῶμεν. *Dominum Jesum Christum, cujus sanguis pro nobis datus est, veneremur.*

Polycarpus Epist. ad Philippens. (Edit. Helmstad 1653.) Προσκαρτερῶμεν &c. *ἀρραβῶνι τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν, ὅς ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃς ἀνήνεγκεν ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας τῷ ἰδίῳ σώματι ἐπὶ τὸ ξύλον*, ex 1 *Pet.* II: 24. Addit, *ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, ἵνα ζήσωμεν ἐν αὐτῷ, πάντα ὑπέμεινε, sed propter nos omnia sustinuit, ut vivamus in ipso.*

Barnabas Epist. Catholicâ, quæ saltem huius sæculi esse videtur, (Edit. Vossianæ *pag.* 223. 224.) Filium Dei *passum*, *ἵνα ἡ πληγὴ αὐτοῦ ζωοποιήσῃ ἡμᾶς, ut plaga illius vivificaret nos.* Item, *ὅτι οὐκ ἠδύνατο παθεῖν, εἰ μὴ διὰ ἡμᾶς, quod non potuit pati, nisi propter nos.* Item, quod *ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν ἤμελλε σκεῦος τοῦ πνεύματος προσφέρειν θυσίαν, pro peccatis nostris oblaturus fuit vas Spiritus sui hostiam* vel *sacrificium.* Et id *typis* præfiguratum ostendit.

Ibid.

Ibid. pag. 219. Εἰ γὰρ μὴ ἦλθεν ἐν σαρκὶ, πῶς ἂν ἐσώθησαν οἱ ἄνθρωποι. *Nisi enim venisset in carne, quomodò salvari homines potuissent?*

Justinus Martyr, passim in *Apolog.* II. in *Dialogo cum Tryph.* in *Epist. ad Diognet.* profitetur Christum Jesum, Dei Filium, factum προσφορὰν *oblationem pro peccatis* resipiscentium, ἀναδεξάμενον *suscepisse* peccata nostra; datum in λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν, *pretium redemptionis pro nobis*, τὸν ἄκακον ὑπὲρ τῶν κακῶν, δίκαιον ὑπὲρ τῶν ἀδίκων; *mali nescium pro improbis, justum pro injustis;* διὰ τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ *per sanguinem ejus, ejus mortem* liberari nos à morte, purificari, salvari; διὰ τοῦτο ἀποθανεῖν αὐτὸν, *propterea mortuum esse; prædicta* hæc olim ab Esaiâ, *Cap.* LIII. ac *præfigurata* Symbolis, typis &c.

Irenæus Lib. III. Cap. xx. agens de causâ *Verbi Incarnati*, pluribus docet, *Christum nobis suâ morte salutem præstitisse; factum pro nobis maledictum; per obedientiam ejus justificari multos* &c. Mittimus Ignatium, Clementem Alex. Tertullianum &c. Nec plura in hoc compendio desiderantur.

Justificatio per fidem, absque operum merito.

VIII. De Justificatione ex gratiâ, per fidem, absque operum merito, testes itidem ex multis sunto:

Clemens Romanus, Epist. I. ad Corinth. (Edit. super.) *pag.* 41. Καὶ ἡμεῖς οὖν διὰ θελήματος αὐτοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κληθέντες, οὐ δι' ἑαυτῶν δικαιούμεθα, οὐδὲ διὰ τῆς ἡμετέρας σοφίας, ἢ συνέσεως, ἢ εὐσεβείας, ἢ ἔργων &c. ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως, δι' ἧς πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος ὁ παντοκράτωρ ἐδικαίωσεν. *Sic & nos ex voluntate ejus in Christo Jesu vocati, non per nos ipsos justificamur, neque per sapientiam nostram, intelligentiam, pietatem, vel opera* &c. *Sed per fidem, per quam omnipotens Deus omnes ab initio justificavit.*

Polycarpus Epist. ad Philipp. (Edit. Helmstad) *pag.* 2. Εἰδότες ὅτι χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλὰ θελήματι Θεοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Scientes quia gratiâ salvi facti estis, non ex operibus, sed in voluntate Dei per Jesum Christum.*

Justinus Martyr, Epistolâ ad Diognetum (Edit. ut suprà *pag.* 500.) Τί γὰρ ἄλλο τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἠδυνήθη καλύψαι, ἢ ἐκείνου δικαι-

δικαιοσύνη; ἐν τίνι δικαιωθῆναι δυνατὸν τὰς ἀνόμους ἡμᾶς καὶ ἀσεβεῖς, ἢ ἐν μόνῳ τῷ Ἰῷ τοῦ Θεοῦ; *Quid enim aliud peccata noſtra potuit tegere, quam ejus juſtitia? In quo alio nos iniqui & impii pro juſtis haberi poſſumus, quàm in ſolo Dei Filio?*

Ibid. ὦ τῆς γλυκείας ἀλλαλαγῆς, *ô dulcem permutationem* &c. ἵνα ἀνομία μὲν πολλῶν ἐν δικαίῳ ἑνὶ κρυβῇ, δικαιοσύνη δὲ ἑνὸς πολλοὺς ἀνόμους δικαιώσῃ, *ut iniquitas quidem multorum in Juſto uno abſconderetur, juſtitia autem unius faciat, ut multi injuſti pro juſtis habeantur*, ex Verſione Langi.

Idem Dialogo cum Tryph. *pag.* 229. Pluribus docet non *purificari* hominem ſuis operibus, neque etiam hircorum vel ovium ſanguine, ἀλλὰ πίστει, διὰ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὃς διὰ τοῦτο ἀπέθανεν &c. *Sed fide, per ſanguinem Chriſti & mortem ejus, qui eâ ipſâ de cauſâ mortuus eſt.*

Irenæus, ut ſuprà, *Lib.* III. *Cap.* XX. *Ita oportuit & per obedientiam unius hominis, qui primus de Virgine natus eſt, juſtificari multos & percipere ſalutem.*

Idem, *Lib.* IV. *Cap.* XIII. ubi fidem Abrahami eandem cum noſtrâ fuiſſe docet, *credidit ei, quapropter & deputatum eſt ei ad juſtitiam à Domino. Fides quæ eſt ad Deum juſtificat hominem* &c.

Nec ex *Clemente Alexandrino* in hanc rem deſunt loca, plus nimiùm aliàs tribuente operibus. Imò diſertiſſimè nos χάριτι σώζεσθαι, πίστει, διὰ τῆς πίστεως, etiam per *ſolam* fidem, *non* tamen *ſine operibus Legis*, &c. Strom. *Lib.* V.

IX. De *Gratiâ*, ejuſque neceſſitate & efficaciâ, etiam Gratiâ *prævertente*, quid ſenſerint Patres hujus ſæculi, fuſè Gerh. Voſſius *Hiſtoria Pelag.* Lib. III. Part. I. & IV. Parte II. p. 449. Ubi injuriam fieri illis docet, quaſi eadem ſenſerint, quæ poſtmodùm Pelagius & Sectatores, contrà Peccatum Originis, contrà Gratiam illuminantem, aut Gratiam prævenientem, & pro *Libero Arbitrio*, ac *Impeccabilitate* hominis. Citatque in hanc rem diverſiſſima loca ex *Juſtino Martyre*, *Irenæo*, *Clem. Alexandrino*, *Tertulliano* &c. quæ ibi conſulant juniores. Id certum occurrere in illis enunciata plurima, Græcis cumprimis, quibus locuti incautiùs de Hominis *libertate*, & *viribus*; at nec omnes, nec plurimi, nec ſemper, nec niſi reſpectu *boni moralis*, & *naturalis*, & eo etiam intuitu, ut fidem ut bonas actiones

Doctrina de Gratia.

voluntarias esse docerent, contrà quàm Bardesanistæ & Manichæi. *Artè mota certamina Pelagiana*, (sic ipse pridem Augustinus, contrà Julianum Pelagian. *Lib.* I. C. II. *Tomo* VII.) *Patres securiùs loquebantur.*

De Eucharistia.

X. De *Eucharistiæ* Symbolis, usu, institutione, &c. (oppositè ad *Transsubstantiationem*, aut *Corporalem præsentiam* in Sacramento) quid senserint hujus ætatis & sequentis Scriptores, prolixè nimis ab aliis demonstratum est. Sic v. gr. Eucharistiam institutam ut esset *memoriale*, *symbolum*, *figura*, ἀντίτυπον &c. Corporis & Sanguinis Christi: Symbola, ut percipiuntur *post consecrationem*, manere *panem* & *vinum*, verè, propriè, in naturali sua substantiâ.

Sic, *Panem* dici Corpus & vinum dici Sanguinem Christi, id est, figuram Corporis & sanguinis, σύμβολα, ἀντίτυπα, εἰκόνας &c. *symbola*, *antitypa*, *imagines*, *Sacramenta*. Hinc esse *Corpus typicum*, *mysticum*, &c. Undè B. Rhenanus ad verba illa Tertulliani, *Hoc est Corpus meum*, id est, *figura Corporis mei*, Lib. IV. adversùs Marcionem Cap. XL. sententiam illi nostram adscribit, ut quoque Nicol. Rigaltius, citatis locis aliis parallelis, ex *Lib.* I. & III. *adversùs Marc.*

Absurdè verò, ad eundem locum Tertulliani, Phil. Priorius; *Locus pro veritate Corporis Christi insignis.*

Sic, Christum nunc quidem *Corpore*, *Carne* esse *absentem*, esse *in Cœlo*, ibi futurum *donec veniat* &c. Hinc *præsentem* quidem nobis esse, sed *Spiritu*, *Majestate*, *Divinitate*, *Gratiâ* &c.

Sic, *Sacrificium expiatorium* fuisse & esse *unicum*, *perfectum*, *in cruce* peractum, fidelium autem oblationes esse *spirituales*, precum, laudum, gratiarum actionum &c.

Loca, quæ hæ angustiæ non capiunt ex Pseudo-Dionysio, Ignatio, Justino, Theophilo Antioch. Clemente Alexand. Tertulliano, & reliquis, fidelissimè allegata, explicata, vindicata habes, cùm apud nostros passim, tùm præ aliis, in Scriptis de Eucharistiâ, apud Edmund. Albertinum, Davidem Blondellum, & nuper Matthæum Laroquium, in *Historiâ* Eucharisticâ, ac *I. Claudium* Ministrum Parisiensem, in suis *de Perpetuitate Fidei circà Eucharistiam*, in Arnaldum Sorbonitam Theologum.

De Cultu religioso Deo soli.

XI. Sic de *Cultu Religioso* ut Deo *soli* debito, Patri, Filio, & Spiritui S. atque etiam exhibito à primis Christianis, hoc quoque Sæculo,

culo, teſtes ſunt paſſim, v. gr. Juſtinus Martyr, *Apol.* II. ad Antonin. *pag.* (Edit. ſuper.) 63. Ὡς ὴ κὴ τ̃ Θεὸν μόνον δεῖ σεβασκυνεῖν, ἅτως ἔπεισεν, εἰπὼν, μεγίση ἐντολή ἐσι, Κύριον τὸν θεὸν σε σεβασκυνήσεις, κὴ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις &c. *Deum porrò ſolum colendum eſſe, ità ſuaſit dicens, maximum mandatum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

Idem gemina paſſim in eâdem *Apolog.* Unus excipitur locus, *Ibid. pag.* 56. ubi inter objecta adorationis, poſt Deum *Patrem*, & *Filium*, antè *Spiritum Sanct.* videtur quoque collocare κὴ τὸν Ἀγγέλων ἀγαθῶν στρατὸν, *bonorum Angelorum exercitum*: Sed nihil eâ eſſe exceptione frigidius, & verba, ibi inſerta, inter Filium & Spiritum S. ſcil. κὴ τ̃ στρατὸν Ἀγγέλων &c. non conſtrui cum ſequentibus σεβόμεθα κὴ σεβασκυνοῦμεν, ſed cum antecedente verbo activo διδάξαντα & accuſativo ἡμᾶς, *qui* (ſcil. Filius) *hæc cùm nos, tùm Angelorum exercitum docuit*, cùm reiipſius evidentia, & oppoſitæ aſſertionis abſurditas, tùm Joh. Langi, hominis Pontificii, quam uſurpamus Verſio, oſtendunt.

Loca planè gemina, pro cultu, invocatione, adoratione, unîus veri Dei, oppoſitè ad cultum Creaturarum, atque adeò teſtimonia *Eccleſiæ Smyrnenſium*, apud Euſebium, *Clementis Romani*; *Theophili Antiocheni*, *Irenæi*, (qui quo ſenſu *Lib.* v. Mariam vocet *Evæ advocatam*, id eſt, *conſolatricem*, παρακλήτον, minimè certè ab Evâ invocatam, eſt à doctis oſtenſum) *Tatiani*, *Clementis Alexandrini*, *Tertulliani* &c. accuratè nuper collegit, ac vindicavit Joh. Dallæus, de *Relig. Cultû, Objecto*, adverſus Latinos, *Lib.* I. & *ſequent.* Nec longiùs nunc digredi fas eſt.

XII. *Porrò* in omnibus, quæ indicavimus, hujus ævi Scriptis ac Monumentis, undè *doctrina* & *praxis* Chriſtianorum conſtat, altiſſimum ſilentium eſt, neque veſtigium ullum doctrinæ hodiernæ, *Silentium de Traditionibus Pontif. hoc Seculo.*

V. gr. de *Papæ Romani* Oecumenico Pontificatu, Vicariatu, Infallibilitate &c.

De *Romanâ Eccleſiâ*, ut ſolâ Catholicâ, ut Matre, Dominâ, Capite Eccleſiarum &c.

De *Cultu religioſo Creaturarum*, Mariæ Virginis, Divorum, Angelorum, Reliquiarum, Euchariſtiæ &c.

De *Purgatorio*, *Indulgentiis* Rom. Cariæ, *Satisfactionibus humanis*, Deo præstandis, in remissionem.

De *Transsubstantiatione*, vel μεταστοιώσει Symbolorum.

De *Sacrificio Missæ*, vero ac propitiatorio, pro peccatis Viventium & Mortuorum, cotidie in Altaribus offerendo.

De Communione *sub unâ* tantùm specie, ex lege Concomitantiæ, Laicorum respectu.

De *Ubiquitate*, vel *Multi-præsentiâ* Carnis Christi, variis Justini & Irenæi locis destructâ.

De *Votis* Monasticis, aut de *Meritis* operum &c. Et quæ alia hujus temporis Religiones, ac Pontificiam præ cæteris, à Reformatâ distinguunt. Si qui sint secùs affirmantes, næ illi soli oculati! Sed neque sola affirmatio satisfacit, aut suppositio Scriptorum quæ vel omninò *dubia*, vel palàm *apocrypha*. Plura qui volet, præter hoc nostrum specimen, consulat eos Theologos, qui de singulis Capitibus ex primâ Antiquitate disputarunt; in specie etiam sint Juniori-bus ad manus *Catalogus Testium Verit.* ad Sæcul. 11. *Magdeburgenses* Centur. 11. in Cap. de Doctrinâ; *Abr. Sculteti* Medulla Patrum hujus ævi; *Chemnitii* Examen Concilii Tridentini, &c. De *nævis* verò in doctrinâ hujus ætatis, cumprimis circà Statum noviſſimum, dicimus aliàs.

IV. *Ritus, Ceremoniæ, Disciplina, Praxis Christiana hujus Sæculi.*

Colligitur omnis hic usus Christianorum, ex iisdem, quibus antè Doctrina, Ecclesiæ Catholicæ Scriptoribus, atque testibus. Huc faciunt, primo loco,

Conventus Sacri, eorumque ratio, agenda.

Tempus Sacrorum Conventus. Dies Dominica.

1. Horum refertur *Tempus*, quod *diem statum* fuisse docet vel Plinii Epist. ad Trajanum. Maximè solemne verò, & commune omnibus Christianis fuit *Feria* 1. quæ & *dies Solis* dicta apud Justinum *Apol.* 11. & Tertullianum in *Apologet.* ut se Gentilibus accommodarent. Ea dies *Dominica*, ἡ κυριακὴ, undè in Canonibus Apostol. vetitum νηστεύειν τὴν Κυριακὴν. Ἡμέρα ἀναστάσιμος apud Ignatium ad *Antioch.* &c.

tioch. &c. aliis etiam ἡμέρα φωτὸς *dies lucis*, in Novo Test. ἡ μία vel πρώτη τῶν σαββάτων *prima septimanæ.* Nec dubium quin ab Apostolicâ si non institutione, saltem praxi & observantiâ. Illâ enim die constat 1. Eucharistiam eosdem celebrasse *Act.* XX. 7. 1 *Cor.* XXI. 2. 2. Collectas instituisse, ac vacasse exercitiis cùm pietatis tùm charitatis. Positâ enim illinc necessitate Sacrorum Conventuum, & solemnis cultûs, hinc libertate Christianâ circà τὰς ἡμέρας, hunc diem præ cæteris elegerunt, διταξίας ergò, in memoriam tùm Resurrectionis Dominicæ, tùm missionis Spiritûs S. tum primæ Creationis, ut pluribus ex Ignatio, Justino, Irenæo, Tertulliano, Pseudo-Clemente in *Constitutionibus*, constat.

Sed & aliis diebus convenêre, quanquàm liberè, nec omnes, nec ubique Christiani, fatente *Valesio* ad Euseb. *pag.* 279. Ità conveniisse dicuntur etiam feria VII. sive *Sabbati*, in variis saltem Orientis partibus, ad imitationem Apostolorum, Judæos eâ die instruentium, *Act.* XIII. XVI. XVII. XX. Nec tamen fecêre, Judaico ritu, & adinstar Sabbatariorum; Hinc Justinus Martyr se *non servare Sabbatha*, contrà *Tryphon. Jud.* Hinc Sabbatum illis παρασκευὴ Dominicæ, & Festus Christianis dies, in quo nec *jejunabant*, ex Canone *Apost.* LXVI. & ex Tertulliano adversus *Psych.* C. XIV. & Pseudo-Clemente in *Constitutionib.* Continuandâ praxi, cumprimis in Oriente, oppositè ad Marcioniticam praxim, quibus Sabbatum, quo Mundus perfectus, causa luctûs & jejunii, apud Epiphanium *Hær.* XLII. Secùs deinceps Romæ obtinuit, in memoriam sepulturæ Christi. *Dies Sabbati.*

Convenêre etiam feriâ IV. quâ proditus Christus, & VI. seu in Parasceve, quâ Cruci affixus, ex Canone *Apost.* LXIX. Pseudo-Clemente in Constit. *Lib.* V. & VII. etiam Tertulliano, Clemente Alex. Et hi *Stationum* dies seu orationum, conventuum, & semijejunii, nempè ad horam usque *nonam.* Ad tempus quoque spectat, quod *noctu* seu *antè lucem* plerumque convenirent, vel ex Plinii *Epistolâ*, undè dicti cœtus *antelucani*, & Christiani *Lucifugæ*, per contumeliam, & *Lucifugax natio.* *Feria IV. VI.*

II. *Loca* Sacrorum conventuum quod attinet, fuêre hoc sæculo, partim *Ædes privatorum*, Cœnacula, Balnea, Porticus, Cryptæ, *Loca Sacrorum Conventuum.*

Loca abdita; partim *Cæmeteria*, seu sepulchreta Martyrum, ad quæ conventus indicerent, zelo accendendo his constantiæ exemplis, ex Tertulliano, vel Eusebio, & ex Onuphrio de *Cæmeter.* Hinc & μαρτύρια, προσευχήρια, *Areæ*, dicta ea *loca conventuum. Templa* adhuc Christianis nulla, nullæ Basilicæ, nullæ Aræ, apud Minucium in *Octavio*, ut etiam vel ex silentio Veterum, ac conditione temporum, liquet. Nec legendum esse, in loco Tertulliani *de Pœnit.* C. IX. *Aris Dei adgeniculari*, sed *Caris Dei*, jam est Doctis observatum.

III. *Modus indicendi* Conventus sacros, fuit per *Ministros*, & *Ministras* sive Diaconissas κατ' οἶκον, *domatim.* Nec dùm enim vel *ligni* pulsatio, vel *campanæ* sonitus, vel χαλκῆ ψόφος, vel *præconum* hunc in finem voces, ne conventus Christiani Ethnicis proderentur. Silent hoc sæculo Plinius, Justinus, Tertullianus.

Agenda publica.

IV. *Ratio* horum Conventuum, atque *Agenda* in iis, ex Apologeticis Justini Martyris, & Tertulliani, & ex Eusebio passim, intelliguntur, uti ex Canonibus Apost. & Constitutionum Libris. Fuêre autem compendio sequentia.

1. *Lectio* S. Scripturarum Vet. & Novi Testam. per Ἀναγνώστην sive *Lectorem.* Et hoc ad imitationem Synagogæ Judaicæ, & Lectionis. Sabbatariæ. *Lectorum* meminit Tertullianus, de *Præscr.* C. XLI. qui Ordinum tùm Sacrorum infimus fuit.

2. *Preces* publicæ, quas diebus Dominicis *stando* fundebant, in memoriam Resurrectionis, (undè prima notio *stationum*, & *stare*, *surgere ad Orationem*,) & ad imitationem Synagogæ. In cæteris *de geniculis* precati. Et hoc posterius, jejuniorum tempore, vel extraordinariis temporibus, in signum luctûs, pœnitentiæ, summæ humiliationis, quod & Judæis observatum, & Christo, & Apostolis. Hinc phrasis κάμπτειν τὰ γόνατα, γόνυ κλίνειν, ἱκετεύειν, pro actu adorandi. Quandoque & *pronâ facie* in terram procubuêre, undè προσκυνεῖν, ἐμπίπτειν. *Sedentes* nunquàm precabantur, nisi quos carpit Tertullianus, *de Orat.* C. XII. ut *facientes contrà Scripturam*, & ad morem Nationum.

Preces cum ad Orient.

Sed & precati *ad Orientem*, ex Justino Mart. Tertulliano, Canonibus, πρὸς ἀνατολὰς ὁρῶντες. Non modò distinctionis ergò à Judæis, conversis ad Occidentem: Sed cum primis intuitu Christi veri

veri Orientis, veri Luminis, ut & situs ejusdem in Cruce, etiam Resurrectionis, etiam Lucis Euangelicæ, quin & Paradisi ad Orientem siti, ac futuræ Resurrectionis, ut mittam nunc respectus alios. Hinc calumnia, Christianos esse ἡλιολάτρας, apud Tertullianum *Apol.* C. XVI. *Solem credunt Deum nostrum.*

Materia precum, (præter formulam *Orationis Dominicæ*, cujus usus ex Justino M. Tertulliano, Luciano ipso in *Philopatride*, constat, sed permissæ deinceps solis initiatis, sive baptizatis) intelligitur ex Tertulliani *Apol.* C. XXXIX. Orabant nempe, præeunte Præposito, pro recens Baptizatis, pro Pœnitentibus, pro Catechumenis, pro Energumenis; Item pro Imperatoribus, pro Ministris eorum, pro statu sæculi, pro rerum quiete, pro *morâ finis*, ut ibi Tertullianus. Nondùm Litaniis, & Antiphonis locus, Populo licet in fine orationis τὸ *Amen* acclamante.

3. *Conciones* publicæ, sive adhortationes ad populum, ἐξηγήσεις τῦ Λόγυ, διδασκαλίαι, *Homilias* posteà dixêre, coëunte in concionem Ecclesiâ, undè *Concio*, *Collecta*, Σύναξις, ex Plinii Epist. Justino Mart. Tertulliano. Concionum prævia fuêre, Preces publicæ, Lectio Scripturæ, in specie Textûs pro concione explicandi, silentio vel voce vel manu facto. Ac concionatores iidem qui διδάσκαλοι, *Eph.* IV. 11. ποιμένες apud Justinum; *Laici* nulli, nisi in constituendâ adhuc Ecclesiâ, uti *Actor.* XI. 20. *Mulieres* nunquàm, quibus datum quidam ψαλμῳδῆν seu psallere, laudare Dominum, 1 *Cor.* XI. 5. concionari minimè. Ac de Concionum ritibus, suis locis aliàs. *Conciones.*

4. *Cantiones*, Hymni, Cantica, ᾠδαὶ, in honorem Dei, etiam *Psalmi* moralia complexi, undè Plinius *ad Trajanum*: Christianos in conventibus suis *Carmen secum invicem Christo Deo canere.* Sed cum antè Paulus de sacris cantionibus, Psalmis, hymnis 1 *Cor.* XIV. *Ephes.* V. *Col.* III. Et quidem ex praxi Judæorum, & Christi Servatoris *Matth.* XXVI. 30. Deinceps hinc ψαλταὶ & ψαλμῳδοὶ, *Cantores*, à Lectoribus ipsis distincti. *Cantiones.*

5. *Panis* & *Vini* Eucharistici *oblatio* à populo; tùm per preces *consecratio*; hinc *distributio* in fideles & baptizatos, factâ *commemoratione* mortis Christi. Ac de ritibus Eucharisticis posteà. Quin ipsis *stationum* diebus, feriâ IV. & VI. finitâ statione, communicasse

cassé horis Vespertinis, ex Tertulliano, probat Albaspinæus, *Observ.* L. I. *Obs.* XII.

6. *Collectæ* in gratiam pauperum, viduarum, ægrotorum, orphanorum, captivorum, damnatorum ad metalla, confessorum & exulum, &c. Et hæ eleemosynæ inter concionandum indictæ, & in arcas, mensas, Corbonas repositæ, ut *deposita pietatis*.

Memoriæ Martyrum.

7. *Commemorationes Martyrum* factæ in eorum Cœmeteriis, post publicas preces, vulgò antè Eucharistiam, die cujuique *emortuali*, *Natalitia* Martyrum dixêre. Fuêre panegyres, in quibus Lecta eorum gesta, unde *Legendarum* nomen; aliàs *Memoriæ Martyrum*, quo deinceps nomine ipsas Basilicas intellexêre, super Martyrum sepulchris extructas. In iisdem factæ *oblationes pro defunctis*, seu dona Martyrum vel mortuorum nomine oblata, post testatum genus mortis, in usus pios. Sed & *oblationes pro defunctis* apud Tertullianum, de *Coronâ Mil.* C. III. & de *Monog.* C. X. preces sunt annuæ, pro iis fusæ, die domitionis eorum; ex hypothesi illorum temporum de statu animarum post mortem, quæ tùm Hermæ, Justini Mart. Irenæi, Clem. Alex. ac Tertulliani fuit.

8. *Censuræ* etiam publicæ, exercitæ in delinquentes, scandalosos: Tertullianus dicit *castigationes*, & *censuram divinam*. Prævia erat ἐξομολόγησις, seu Confessio publica, additis signis externis doloris, & pœnitentiæ, usitata jam tempore Irenæi & Tertulliani. Sed de hac infrà.

9. *Oscula mutua*, quibus indè ab Apostolorum ævo, finitis precibus, semet excipiebant, quæ dicta *oscula sancta*, *pacis*, *charitatis*, *fraternitatis*, Tertulliano *signaculum orationis*. Et hæc Græcis in hunc diem usurpata. Hinc Justinus Martyr, ἀλλήλους φιλήμασιν ἀσπαζόμεθα. Symbolum fuit amoris, conjunctionis, reconciliationis mutuæ, pacis cum Deo, spiritualis gaudii, etiam valedictionis fraternæ. Et aliud *osculum* fuit antè Communionem Eucharisticam, aliud post Communionem, sacris peractis; cujus in locum successit gliscens superstitio *osculatorium*, ut vocarunt, seu tabulam Crucifixi.

10. *Sacramentum*, sive juramentum quo se Christiani obstringerent, *ne furta* (sunt verba Plinii Secundi) *ne latrocinia*, *ne adulteria committerent*, *ne fidem fallerent*, *ne depositum appellati abnegarent*; Quibus peractis morem discedendi fuisse, ut idem addit,

seu

ſeu poteſtatem abeundi, & iterùm ad Convivium, ſeu ἀγάπλω, redeundi.

Agapæ.

Agapærum celebratio, quæ Tertulliano ſunt *Convivium Dominicum*, ſolemnis diebus Dominicis. Undè Plinius *ſtato die coiviſſe ad capiendum cibum, promiſcuum & innoxium.* Origo ab Epulis ſacris, ut inter Ethnicos, ſic inter Judæos, receptis, & à Chriſti Cœnâ Paſchali, ac præcepto Domini, de vocandis ad δεῖπνω convivium pauperibus, *Luc.* XIV. 13. Olim *antè*, ad Chriſti imitationem, & veſpertino tempore, nec diffitentibus Pontificiorum primipilis; deinceps verò *poſt Euchariſtiam* Sacram inſtitutæ, μετὰ τὰ μυςήρια, ut hac ætate factum, ex Tertulliano. Et quidem in ipſo loco Chriſtianorum Conventuum, ac ſuper ſepulchris Martyrum, adhibitis orationibus, ſermonibus religioſis, lectione Scripturarum, &c. Nec diſcumbebant vel accumbebant, ob permixtas viris fœminas, ſed ſedebant, antiquo more. *Circumſtantia eorumdem.*

Fines, 1. Ut eſſent *ſymbolum* fraternæ *Charitatis*, & communionis, undè ἀγάπαι. 2. Ut *Pauperes* reficerentur, communi his convivio, hinc convivium *promiſcuum.* 3. Ut in iis fieret commemoratio mortis Chriſti, & frangeretur panis *Euchariſticus.* Undè conveniebant ad panem tùm *ſacrum*, tùm *communem*, neget licet Albaſpinæus.

Baptiſmus ejus Ætatis.

Circà adminiſtrationem Baptiſmi S. conſtat iiſdem ex Teſtibus,

1. *Subjectum* capax Baptiſmi habitos quoque *Infantes*, *pueruloſ*, diſertè apud Irenæum *Lib.* II. C. XXXIX. & poſt hunc apud Tertullianum de *Bapt.* C. XVIII. &c. Undè *Sponſorum* apud eundem Tertull. mentio, *dicto loco*, etiam apud pſeudo-Dionyſium Areopagitam, in *Hier. Eccleſ.* qui pro fide Infantum fidejuberent, licet *cum periculo* fieri moneat Septimius. Græcis ἀνάδοχοι, aliàs *fidejuſſores*, dicti. *Parvuli baptizati.*

2. *Præparatio* antecedanea in adultis, undè *Catechumeni* primò, in ſtatu κατηχήσεως ſeu *inſtitutionis*, quæ non theoretica tantùm fuit de doctrinâ, ſed & practica de vitâ Chriſtianâ, per Catechetas, *Catechumeni.*

quales hâc ætate Pantænus, Clem. Alexandrinus. Hinc facti, post sufficientem probationem, (deinceps ad *triennium* extendendam, vel ex auctore Constitutionum Apost.) *Competentes* Baptismi, tandem *Fideles* & *Perfecti*. Baptismum verò immediatè præcessêre jejunium, cilicium, orationes, fidei confessio, *renunciatio Diabolo*, & *pompæ*, & *Angelis ejus*, &c. ex Tertulliano de *Bapt.* Cap. XIX. & *de Cor. Mil.* C. III.

Tempus Bapt. 3. *Tempus*, tùm quodcunque habile creditum est ad Baptismum, tùm maximè *solemne* in *Sabbato* seu Pervigilio Paschatis & Pentecostis, de quo tamen Justinus tacet. At Tertullianus loco cit. *Diem Baptismo solemniorem Pascha præstat*; mox, *exindè Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est*. Rationes obviæ, figura mortis, & sepulturæ, & resurrectionis cum Christo, etiam gratiæ Spiritûs S. etiam Sabbati æterni.

Locus. 4. *Locus* Baptismi, *quivis* omninò hoc sæculo, in Fontibus, Fluminibus, Carcere, Ædibus privatis, Lecto, unde *Grabbatarii*, nullo certè discrimine locorum, ad imitationem Apostolorum, *Act.* II. VIII. IX. X. XVI. At vero baptizasse super *Martyrum sepulchris*, indè à Pauli ætate, undè sit phrasis *baptizari ὑπὲρ τῶν νεκρῶν* *per mortuis*, 1 *Cor.* XV. 29. gratis assertum. Nec meminerunt quæsiti hujus Baptismo loci Justinus, Athenagoras, Irenæus, Tertullianus, &c. Neque dixisset Paulus *ὑπὲρ τῶν νεκρῶν*, sed *ἐπὶ τῶν νεκρῶν*, vel *κατὰ τὺς νεκρὺς*, quâ de re nostra de *Baptismo propter Mortuos* Dissertatio.

Minister. 5. *Minister* Baptismi, hoc adhuc sæculo, solus *Præpositus*, sive Episcopus vel Presbyter, ex Justino Martyre, Ignatio, Tertulliano. *Summum sacerdotem* primo loco nominat Septimius, *de Bapt.* C. XVII. id est Episcopum quemvis, hinc Episcopi auctoritate *Presbyteros*, *Diaconos*. Quanquàm & *laicis jus esse dicit*, scil. baptizatis (at mulieribus minimè) additâ ratione, *quod enim ex æquo accipitur*, *ex æquo dari potest*.

Forma. 6. *Forma* in Baptismo usurpata, scil. *Immersio* nudati corporis in aquam (seu viri essent, seu fœminæ, seu infantes) & *trina* quidem, undè *τρία βαπτίσματα*. Mulierum pudori in Baptismo consulebant Diaconissæ. Et ipsa vestium exutio, ac nuditas, moralem illis significationem habuit. *Ægri* tamen adspergebantur in lecto, quæ

ἀπόδειξις dicta. Accessit invocatio S. Trinitatis, ex Ignatio, Justino, Irenæo, Tertulliano, secundùm Formulam à Christo præscriptam.

7. *Succedanei* Baptismo ritus, quales fuêre, v. gr. *Unctio*, cujus tacet Justinus, ast meminit Tertullianus, *Cap.* VII. de *Bapt.* & aliàs. Figura unctionis Spiritûs, lætitiæ, roboris, luctæ spiritualis cui destinarentur. Tùm *Consignatio*, de quâ idem Tertullianus: *Caro signatur, ut anima muniatur*, de Resurr. Cap. VIII. Hinc impositio manuum, benedictio, advocatio Spiritûs S. preces pro baptizato, fusæ à totâ Ecclesiâ. In specie, tempore Tertulliani, accessit gustatio lactis & mellis, quam vocat *lactis & mellis societatem quâ* Deus *suos infantat*, adversus Marc. *Lib.* I. C. XIV. Et fuit imitatio quædam Christi infantis, de quo *Esai.* VII. 15. præter figuram regenerationis, & charismatum Spiritûs S. & suavitatis doctrinæ Christianæ. *Succedanei ritus.*

Accessit & in Ecclesiis Africanis, quanquàm obscurior hoc sæculo, manifestior sequente, *Communio Eucharistica* respectu *Infantum*, statim à Baptismo, Augustini adhuc tempore utplurimùm recepta.

Nondùm verò hujus ætatis fuisse intelligitur *Exorcismus*, *Insufflatio*, *Chrismatio*, ritus alii baptismo prævii, sequenti ætate. *Cereorum* usus fuit, qui in vigilia Festorum baptizati, & appositum hoc luminis Spiritualis symbolum fuit, undè φωτισμὸς, φώτισμα, νεοφώτιστοι, ἡμέραι τῶν φώτων.

Eucharistici Ritus.

Quoad *Eucharistiam* S. hæc summatim.

1. *Nomina* hoc sæculo promiscua fuêre illa διάκρισις, ἀναμνήσεως, κοινωνίας, συνάξεως, ἀγάπης, &c. *Oblationem* quoque dixit Irenæus, respectu habito ad oblationes panis vel similæ & vini, à populo hunc in finem factas, *Lib.* IV. C. XXXII. *Missæ* nomen hoc sæculo ignotum, pro sacrificio Eucharistico; quanquàm Cardinalis Bona, post Baronium, probat ut genuinam *Epist.* Pii P. ad Justum Viennensem, in quâ occurrit illud, *Missas agimus*. Et hanc Epist. scriptam anno 166. hariolantur. *Nomina varia.*

Tempus. 2. *Tempus* celebrandæ Eucharistiæ, ex Justino, Tertulliano, communissimum ac solemnissimum fuit *dies Dominicus*: alicubi etiam *feria* IV. & VI. finitâ statione. Imò *cotidiana* apud nonnullos communio, obtinuit, ad Apostolorum exemplum, patetque ex Justini *Apol.* II. ac diu posteâ ad eam hortatus adhuc Cyprianus, *Epist.* LVI. ad Thibaritas. Sumpta eadem multis in locis *vesperi*, in Agapis, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, vel ut Tertullianus, *de Cor. Mil.* C. III. *in tempore victûs*. Ut plurimùm tamen in cœtibus ante-lucanis, matutinis, & à jejunis, ex Plinio, Justino Mart. Tertulliano, locis indicatis.

3. *Subjecta* ad Eucharistiam admissa, soli *baptizati* & capaces, vix dum *infantibus* hoc sæculo ad hoc sacramentum destinatis. Quod neque ex Justino Martyre, neque ex Tertulliano constat. Subjectum fuêre & *agri*, decumbentes, ad quos Eucharistica symbola delata fuerunt, nec *panis* tantùm sed & *vinum*, ex Justino, & Irenæo apust Eusebium. *Viaticum* seu ἐφόδιον posteà dixêre.

Symbola. 4. *Materia*, fuêre symbola *Panis* & *Vini*. Panis *verè* talis, ἄζυμος *fermentatus*, quo utebantur in ipsis Agapis; qui distribuebatur in pauperes; qui in alimentum cederet, 1 *Cor* X. XI. Hinc & ipsum nomen *oblatæ*, pro pane fermentato & alimentario, à fidelibus oblato, cujus pars in communionem Eucharisticam, pars in Agapas cessit &c. Ut suppositicia sit, quæ obtenditur pro azymis, Constitutio Alexandri I. Sed ingenuus hoc in argumento Sirmondus, Dissert. de *Azymis*.

Vinum porrò *aquâ* dilutum fuisse docet Justinus, qui meminit *Apol.* II. τῦ δὶ κραθέντος οἴνου ὁ ὑδατος. Idque ex ratione *historica, morali*, & *mysticâ*, undè & necessariam hanc Aquæ admixtionem crediderunt.

Ministri. Habitus. 5. *Minister* Eucharistiæ, primarius quidem, & consecrans, seu benedicens, fuit ὁ πρεσβύτερος, Episcopus, vel Presbyter; *Secundarius*, & distribuens, consecrata symbola, fuit Diaconus. Utrique *habitu* simplici & ordinario, fatente Valesio Notis ad Eusebium, *p.* 122. Undè Tertulliani Apologia de *Pallio*, quod Togâ depositâ assumpserat, ut austeriorem disciplinam profiteretur. Nondùm Sacerdotales sequentis ætatis, minùs Pontificales vestes, quicquid probabile censeat Cardinalis Bona, *Liturg. Lib.* I. C. V. Absurdissimè

simè verò huc trahunt *penulam* Pauli Troade relictam 2 *Tim.* IV. 13. vestem itinerantium φελόνλω, Syro *arculam* vel *domunculam* in quâ Pauli scripta.

6. *Actiones* in celebratione Eucharisticâ, fuêre aliæ *administrorum*, aliæ *participantium*. *Actiones Eucharistica.*

Administrantium fuêre: *Consecratio* symbolorum, quæ fiebat clarâ voce, præviis orationibus, speciatim *Dominicâ*, hortationibus ad populum, recitatione verborum institutionis. Patet ex Justino, Irenæo, Tertulliano &c. Tùm excepit *fractio panis*, ex institutione Christi, & praxi Apostolicâ; factum hujus ætatis inficiari auso nemine, tot rei testibus. Quanquàm *necessitatis* fuisse negent, & nuperis *Antiquitatis Euangelicæ*, id est Ubiquitariæ, demonstrator. Mox fracti panis facta per Diaconum, vel *Præsidentes* ipsos (ut habet Tertullianus) *Distributio*, vel expositio in disco, ἐκάστῳ λαβεῖν & τινὶ μεῖξαι, apud Clementem Alex. *Strom.* L. 1. Tandem Preces & Gratiarum actiones successerunt, ac dimissio Populi, post δεῖπνον ἀπολυτικόν.

Participantium actiones fuerunt v. gr. Debita *præparatio*, precibus, jejunio, eleemosynis, auditione Verbi: Tum mensæ sacræ *accubitus*, hinc *communio*; Tandem *gratiarum actio*, eleemosynæ, oscula mutua &c.

7. *Consequens* fuit inter alia, *Reliquiarum* ex oblationibus Populi, τῶν περισσευμάτων, conversio in usum Agaparum, pauperum, egenorum, &c Imò in Ecclesiâ Hierosolymitanâ, ad Judicæ Legis exemplum, concremasse aliquando reliquias, imprimis quando Judæi Rectores illi Ecclesiæ præerant, usque ad Hadriani tempora, Salmasius in suis contrà Grotium observavit, sub nomine Simplicii Verini, *pag.* 483. *Succedanea.*

Disciplina circà Lapsos & Pœnitentes:

Circà *Lapsos* & *Pœnitentes*, ritus hoc sæculo potissimùm leguntur,

1. Lapsorem *correptio* per Ecclesiæ Præpositos, objurgatio, emollitio, conversio, admonitionibus, precibus; rei hujus exemplis apud Eusebium ex Clemente Alexandrino, & apud Irenæum. Ac *Lapsi* quidem censebantur; in specie Apostatæ, generalius verò qui *Correptio.*

ſe Idololatriæ, vel Homicidii, vel Adulterii, ſeu Mœchiæ crimine obſtrinxiſſent, ex præcepto Apoſtolico ſcilicet, *Act.* xv. 29. Ex *Lapſis* fiebant *Pœnitentes*, petitione primùm, hinc datione Pœnitentiæ, quæ tamen relapſis vel pertinacibus negabatur, ex Tertulliani Libro de *Pœnitentiâ*, ſi Tertulliani eſt, ut videtur, invitis Eraſmo & Rhenano.

Exomologeſis. 2. Succeſſit *Exomologeſis*, ſeu publica delictorum Confeſſio, eademque cum pœnitentiæ argumentis externis, proſtratione, lachrymis, jejunio, deprecatione, &c. Meminit jam Irenæus *Lib.* 1. C. IX. *Saccum* etiam & *Cinerem* Tertulliani ætate adhibitum legimus, ex ejus de Pudicitiâ Libro, *Cap.* v. & altero de Pœnitentiâ, quem antè iſtum ſcripſit. Et quia Pœnitentes *advolvebantur* pedibus Presbyterorum, ex eodem Tertulliano, hinc calumnia Gentilium, adorari genitalia Sacerdotis. Gratis Valeſius cum ſuis, in *Socrat. Lib.* v. C. XIX. negat *publicam Confeſſionem unquàm obtinuiſſe ex Eccleſiæ moribus*, ſed invitis Rigaltio, Albaſpinæo, Sirmondo, cordatis aliis.

Duratio Pœnæ. 3. *Duratio* hujus varia fuit, pro delictorum & pœnitentium conditione. Nondùm tamen adſtricta rigore Canonum, ad eos *gradus*, & eas *annorum* leges, quæ ſequenti ætate obtinuerunt. Uti nec certum tempus circà inceſtuoſum determinaverat Paulus, 1 *Cor.* v. Sed neque par in Eccleſiis omnibus rigor; ipſeque Tertullianus minùs rigidus, Catholicus quum eſſet, rigidior Montaniſta factus, collato Libro de *Pudicitiâ*, cum priore de *Pœnitentiâ*. Cumprimis verò ad *interceſſionem Martyrum*, vel *Confeſſorum*, in carceribus agentium, *pax* dabatur pœnitentibus; Unde hi *libellos* pacis exorare hunc in finem à Martyribus conſueverant, ex *Tertull. ad Martyr.* & paſſim. Et hæ literæ *pacis*, *pacificæ*, *confeſſoriæ*, *commendatitiæ*, ac *libelli* ſimpliciter, gravi jam abuſu tempore Cypriani.

Prohibitio à Communione. 4. *Prohibitio* tamdiu à Sacris *Euchariſticis*, donec conſummata eſſet Exomologeſis. Deinceps etiam, aucto Diſciplinæ rigore, prohibitio quoque à *precibus*, & *ab auditione* Verbi. *Excommunicationis* tamen nullâ voce apud Juſtinum, Irenæum, Tertullianum. Aſt *ligari*, de Eccleſiâ *auferri*, extrà Eccleſiam *projici*, &c. dicebantur.

Abſolutio. 5. *Abſolutio* tandem excepit, ac *reconciliatio* Pœnitentium, eademque *publica*, in cœtu Eccleſiæ; præviâ deprecatione, ac petitione veniæ ab Epiſcopis, Presbyteris, Fraternitate totâ, & adjunctâ Ora-

ctâ Oratione, ac Manuum impositione, &c. Quod *palàm absolvi* dicitur Tertulliano, rectè negante Albaspinæo de Sacramenti absolutione accipienda hæc esse verba. Multis tamen negari cœpta *absolutio*, ad solam Dei misericordiam ablegatis, ex dicto Libro de *Pœnit.* Relapsis nunquàm data, uti nec Pœnitentia ipsa, quia *simulachrum* tantùm *Pœnitentiæ* egisse censebantur, apud Clem. Alexandrinum, *Strom.* L. II.

Tempus magis solemne datæ pacis, fuit ante-Paschale, ex Irenæo apud *Euseb.* L. I. C. XXIV.

Ritus alii Miscellanei.

In cæteris *Ritus varii* sua huic ætati, sed plerumque labenti, debent exordia, in cujus fine scripsit Tertullianus. V. gr.

1. *Festa* tùm non alia quàm dies *Dominicus*, *Pascha*, & *Pentecostes*, cum horum *Parascevis*; multâ hoc tempore de die Paschali controversiâ, uti posteà. Nisi addantur *Commemorationes Martyrum*, factæ anniversario Martyrii die, ut relatum suprà est. Ne Natalitium quidem festum hujus Sæc. minùs Festa reliqua in Calendariis notata. *Festa hujus Sæc.*

2. *Jejuniorum* ut varians ratio fuit, sic libera, maximè solemni jejunio *ante-Paschali*. Et hoc fuit, aliis quidem *unîus* diei, puta die ipso Dominicæ Passionis, fatente ad Tertullianum Rigaltio; aliis *plurium*; aliis *septimanæ* totîus. Concurrebat enim eo tempore multiplex jejuniorum causa: Memoria passionis Dominicæ, Reconciliatio Pœnitentium, Baptismus Catechumenorum, Eucharistæ proxima & solemnis celebratio. Speciatim XL. *horas* jejunasse nonnullos, auctor Irenæus apud Eusebium, *Lib.* V. C. XXIV. Feriâ *quarta* & *sextâ* jejunabant quoque plurimi, sed ex accidente, & *semi-jejunio* tantùm, usque dùm stationes & sacra Eucharistica essent peracta. Et ista ex Justino, Irenæo, Tertulliano, Eusebio. *Quadragesimale* jejunium, ut & *Sabbati*, & *Rogationum*, & *Quatuor temporum*, nondùm hujus ævi. Quanquàm τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν, præcipiat Canon *Apostol.* LXIX. sed hoc ipso recentior. Et *quadragesima* aliquando nomen commune omnium jejuniorum fuit. Xerophagias verò, seu leges de abstinentiâ, Montani primùm invexit disciplina, in quam se dedit Tertullianus. *Jejunia.*

3. *Preces*

Preces. 3. *Preces* primitùs ad *Orientem* fieri solitas, ut Judæorum illas ad Occidentem, jam monitum suprà, in ratione sacrorum Conventuum. Ratio nec una fuit, & inter alias hæc apud Tertullianum, quia *Oriens Christi figura est* in Scripturis, adversùs *Valentinian. Cap.* III. Sic *Orationes* jam frequentatæ sive *oblationes pro mortuis*, & quibuscunque, etiam pro Martyribus, ex Tertulliano. Nisi memorias vel commemorationes Martyrum hac phrasi designavit, *de Coronâ* C. III. Precum illarum finis, ut lucem, ut quietem ab insultibus Satanæ, ut refrigerium in illâ desideriorum siti, ut beatam resurrectionem, atque inductionem in cœlos, animabus illis, sequestratis quasi ad diem Judicii, apprecarentur. Originem ex Pseudo-Sibyllinis Carminibus Blondellus, aliique, derivarunt.

Signum Crucis. 4. *Signaculum Crucis*, quo frontem signare soliti, *ad omnem aditum & exitum*, *ad calciatum*, *ad lavacra*, *ad mensas*, *ad lumina*, *ad cubilia*, *ad sedilia* ad quamcunque *conversationem*, ex Tertulliano de Corona C. III. Nempè finis haud alius, quàm ut se à Gentilibus distinguerent, nec puderet eos Crucis Christi. Hinc & signum Crucis in Catechesibus, & Baptismo adhibitum, *Caro abluitur*, *Caro ungitur*, *Caro signatur*, apud Septimium, de *Resurr. Carnis*, C. VIII. Et in Constitut. vulgò Apostolicis, *Lib.* III. C. XVII. Ac præfiguratum hoc signum fuisse in Græcorum literâ *Tau*, T. monuit jam idem Tertullianus, contrâ Marcion. *Lib.* III. C. XXII.

Agapæ varium genus. 5. *Agapæ*, seu convivia Charitatis, de quibus modò dictum ad Ritus Sacrorum Conventuum. Et præter Agapas *Dominicas*, vel *Eucharisticas*, de quibus suprà, habuêre etiam *Natalitias*, *Funebres*, *Connubiales*. *Natalitia* tamen magis ad diem emortualem spectabant, quàm ad diem nativitatis. Abstinebantque studio Christiani à superstitionibus Gentium, his in conviviis suis. Promiscua hæc quidem, sed ità ut latus unum Viri, alterum Fœminæ occuparent, quod & de Judaicis conviviis retulit Philo.

Abstinentia à sanguine. 6. Abstinentia à *Sanguine* & *Suffocato*, familiaris primis Christianorum, tùm ex interdicto Apostolico, ad huc servato; tùm ut se ab immanibus Gentilium calumniis eo faciliùs purgarent. Inter has illa de Cœnis thyestæis, & sanguine humano quem lamberent, quo fœderarentur, apud Minucium in *Octavio*.

Ritus alii. 7. Ritus deferendi *Symbola consecrata* sive Eulogias, ad Ægros, Absentes, Peregrinos, Hospites, ex Irenæo apud Eusebium. Et quæ

quæ id genus alia fuere instituta, ex se innoxia, sed quæ sequior ætas in abusum pertraxit.

Ritus autem huic ætati *afficti*, ex falsâ Traditione, & Pseudepigraphis ac suppositiis Apostolorum, Lini, Clementis Romani, Areopagitæ, priorum Paparum, &c. sunt propemodùm innumeri. Tales de *Habitu Clericorum*, de *Consecrationum*, *Ordinationum*, *Funerum*, *Processionum*, *Peregrinationum* ritibus, de *Choragio Missatico*, *Aquâ lustrali*, *Quadragesimali* jejunio, *votis Monasticis*, *Confessione auriculari*, *Abstinentiis*, *Festis*, de *Cultu Imaginum*, *Sanctorum*, *Reliquiarum* &c. Fallunt hîc Baronius, Turrianus, Bellarminus, Pamelius, Tridentini &c. ac in plurimis nuper Joh. Bona in *Liturgicis*, & Joh. Baptista Casalius, de *Sacris Christianorum Ritibus*, multa huic sæculo affingentes, ex Pseudo-Decretalibus, Pseudo-Lino, Pseudo-Clemente similibus. Ingenuus olim magis Walafridus Strabo, Durandus, Polydorus Vergilius, B. Rhenanus, Erasmus, Cassander, Albaspinæus, Sirmondus, Morinus, Rigaltius, Valesius, eruditi alii, quos medio in Papatu puduit sæpè vanissimarum Traditionum, exemplis hîc passim & aliàs obviis. *Ritus boni Sec. affecti.*

Mores Christianorum hujus Ævi.

Tandem observandi *mores* Christianorum, vita, praxis, iisdem quibus antè Testibus. Nempè, quòd vigerent præcepta & officia *pietatis* in Deum, *Charitatis* in proximum; *Sanctitas & simplicitas Christiana.*

Quòd sese *fratres* & *sorores* Fideles appellarent, undè *Fraternitas* pro Ecclesiâ, & hinc calumniæ de incestu, ac suspiciones Gentilium.

Quòd pro *inimicis* etiam precarentur, eorumque *salute*, apud Justinum M. *Apol.* II.

Quòd *Verbum Dei* assiduè tractarent, Virgines etiam & ancillæ ad *lanam sedentes*, apud Tatianum;

Quòd *Imperatoribus*, *Magistratibus*, in externis omnibus se subjicerent, vota etiam pro eorum salute fundentes;

Quòd hospitalitati, veracitati, candori, beneficentiæ, mutuis officiis &c. cumprimis studerent;

Quòd circà ægros, afflictos, captivos, pauperes, &c. magno affectu occuparentur;

Quòd Gentilium *Spectacula*, & *Theatrales* ludos studiosè fu-

gerent, unde Tertulliani Liber de *Spectaculis*, ne his se Christiani immiscerent.

Quòd ad impios sermones, & blasphemas voces, *aures obturarent*, longiùsque fugerent, testibus Irenæo, *Lib.* III. C. IV. & Eusebio *Lib.* V. C. XX.

Quòd *martyrii* studio flagrarent, multis etiam ad martyrii gloriam ab Ecclesiâ constitutis, de quibus loco suo, uti ad *lapsorum* infamiam ac pœnam.

Quòd esset denique in habitu modestia, in victu frugalitas, in vestitu simplicitas, in moribus Christiana urbanitas. Et hæc summatim de Ritibus ac moribus hujus Ætatis.

V. *Politia Ecclesiastica, Regimen, Ordines Sacri, alia huc spectantia.*

Episcopalis. ὑπεροχή.

Huc denuò summatim referimus,

1. *Episcopalem* prærogativam, hoc sæculo hinc indè fuisse conspicuam, *indubiè* sanè in Ecclesiâ Alexandrinâ, inde à Marci excessu, vel Hieronymo teste, *Epist.* LXXXV. ad Euagrium; sed & indubiè quoque in Ecclesiis Romanâ, Antiochenâ, Asiaticis, Achaicis, Africanis, &c. Quòd ex variis hujus ævi, & ineuntis III. documentis constat. Quanquàm sanè Polycarpus in suâ ad Philippenses, commendat subjectionem debitam *Presbyteris* & *Diaconis*, nullâ Episcopi mentione, quem Doctiss. Pearsonus in vivis tùm esse desiisse suspicatur, *Vindic. Ign.* P. II. C. XIII. Sic in Gallicanâ Ecclesiâ *Episcopi* memorantur Photinus, Irenæus. An verò in Britannicâ, post Lucii conversionem, Flamines in Episcopos Archiflamines in Archiepiscopos mutati sint, major est ratio dubitandi.

Dubia tamen est plurimis Ignatianarum Epistolarum fides (ne de Pseudo-Dionysio, & Pseudepigraphis, dicam) in quibus Episcopalis dignitas & auctoritas suprà Presbyteralem mirum in modum effertur, & undè ferè litis decisio pendet. Hinc fidem Epistolarum adstruunt in Protestantibus ipsis Usserius, Is. Vossius, Hammondus, ac nuper Doctissimus Pearson; destruunt, post Centuriatores, inter novissimos Blondellus, Salmasius, ac fusè Dallæus: Septem verò genuinas quidem, sed multum interpolatas, censent ex nostris Vedelius, Rivetus, alii. Certum variare Editiones, & puriores

puriores longè esse quas Usserius & Vossius Latinè & Græcè, ex antiquis Codd. ac breviores illas, publicarunt.

Certum & dubia distincta.

Hinc dubium, an jam tùm ubique, an in majoribus tantùm Ecclesiis *Episcopi* præsiderent; An non is primatus ordinis tantùm & sessionis, (undè & *Præpositi* dicti, & *Præsidentes*) adeoque præsidentia *ministerii*, non *imperii*, ut locutus Tertullianus, *Lib.* de Pudicit. *Cap.* XXV.? An non veriùs à reverentiâ ætatis, & superstitum ex Apostolicâ Disciplinâ, quales Symeon Cleophæ, Ignatius, Polycarpus, alii, & ordinis causâ, quàm ab Apostolico instituto; *Consuetudine*, dixit Hieronymus, & *paulatim* introductum fuisse, ut unus præponeretur reliquis Episcopus, non *dispositione Dominicâ*. Quicquid sit, indubium est auctam sensim cum labente hoc sæculo, & sequentibus III. IV. Episcopalem fuisse potestatem. Certè cum Presbyteris, ut Collegis, συνεδρίταις, Ecclesiam rexêre hujus ætatis Episcopi, adlectis iis in idem Collegium, ut *Episcopi* nomen honoris quidem sed & muneris, curæ, ministerii fuerit, solâ illis, ut videtur, πρωκαθεδρίας, mox χειροτονίας, relictâ prærogativâ. Nondùm *Thronus*, *Tribunal*, & quæ alia sequentis ætatis. *Summum sacerdotem* quamvis nominare Episcopum videtur Tertullianus, *de Bapt.* C. XVII. Clemens autem Romanus in I. ad *Corinth.* per Ἀρχιερέα *Summum Sacerdotem pag.* 53. Judaicum voluit, non Christianum.

Ordines alii qui hujus Sæc.

II. *Ordines Ecclesiasticos* haud videri notos alios hac ætate, ex Clemente Rom. Polycarpo, Ignatio, Justino, Irenæo, Clemente Alex. Tertulliano, præter *Episcopos*, & *Presbyteros*, (discrimine horum, ut suprà) ac *Diaconos*. Nisi *Lectores* addimus, ex Septimio *hodie Diaconus qui erâs Lector*, de Præscr. Hær. C. XLI. Ac *Ordinis* nomen à Paganismo ad Christianismum, à Politiâ ad Ecclesiam traductum, undè de Ordine Sacro vox accepta: hinc *Ordines* conferre, accipere, hinc *ordinare*, *ordinatio*, de quâ modo.

Frustrà verò sunt qui ad hanc ætatem referunt, ut distinctos à reliquis Ordines, illum *Subdiaconorum*, *Exorcistarum*, *Acolythorum*, ut Baronius, & gregales. Et sicubi *Exorcistæ* ab exsufflandi, vel catechizandi munere jam tùm appellati, nondùm hi à Presbyteris, aut Diaconis distincti fuerunt, combinatis muneribus; fatente & nuper, Notis ad Eusebium, Henr. Valesio. Imò ἐξορκίζειν seu *adjurare* dæmonem, cuilibet Christiano tùm licuisse, invocato Christi nomine,

mine, nulli tunc Ordini alligato hoc seu dono seu munere, est ex Justino Mart. & Tertulliano, ab Eruditis ostensum.

Dignitates Eccliast.

111. Adde, *Gradus* Ecclesiasticarum *dignitatum*, quibus sequens superbivit ætas, tùm adhuc ignotos Christianis. Hinc nusquàm in genuinis hujus ævi monumentis (Pseudo-decretales Paparum, & Pseud-epigrapha non dicimus) legas *Archiepiscopos*, *Archidiaconos*, *Archipresbyteros*; Nusquàm *Metropolitanos*, *Primates*, *Exarchos*, *Catholicos*, *Patriarchas*; imò, nec sensu posteriorum, usquàm *Vicarios*, *Suffraganeos*, *Apocrisiarios*, *Referendarios*, *Albates*, & quicquid est hujusmodi in Oriente aut Occidente Ecclesiasticarum dignitatum. Quanquàm *primos Episcopos*, ordine & præsidio tales, in Provinciis aut Nationibus singulos, qui præessent in Urbe primâ, vel Metropoli, haud negemus huic ætati. Meminit Canon vulgo *Apost.* XXXIV. Tales in Asiâ Ephesinus, in Palæstinâ Cæsariensis, in Africâ Carthaginensis, in Italiâ Romanus, in Galliâ Lugdunensis, &c. Sarcasticè enim & ironicè *Episcopum Episcoporum* dixisse Tertullianum, in Libro de *Pudic.* Romanum Episcopum, ipse Perronius agnovit.

Minùs fuerunt hujus ævi *Cardinalium* & Purpuratorum seu nomina, seu dignitas, quicquid Petro eandem, vel Clementi Rom. ineptissimè tribuant; aut, ut Alphonsus Ciaconius in suo *Pontificali*, Euaristo & Hygino Papis, quorum hic sub Marco & Vero sedisse fertur.

An Patriarchæ hoc Sæc.?

Lis tamen inter Eruditos v. gr. de nomine *Patriarchæ*, quo jam Hadriani tempore, id est, in primordiis hujus sæculi, Alexandrinus venire videtur Episcopus, ex Hadriani *Epist.* apud *Flavium Vopiscum*. Nam *Patriarchas* & *Primates* in Decretalibus Clementis, vel Anacleti, memoratos, parùm respiciunt Eruditi. Sic ex more sequentis ævi dixit Eutychius in *Originibus* Alexandr. edente primùm Seldeno, Marcum constituisse Hananiam primùm Alexandriæ بطريركا *Patriarcham*. Ac quicquid de Patriarchâ illo Hadriani, ut Christiano, senserint Baronius, Casaubonus, Salmasius, alii, nos aliàs de Judæorum Patriarchâ intelligendum esse Fl. Vopisci locum, post Scaligeros, Seldenos, Godofredos, demonstratum dedimus, in *Dissert.* de Apostolis, & Apostolatu. Nec antè seculum IV. hoc Patriarchæ nomen usurpatum inter Christianos fuisse, quanquàm latissimo significatu, dicimus aliàs.

IV. *Papa-*

IV. *Papatus* seu *Oecumenici Pontificatûs* hoc sæculo in probatis Scriptoribus nulla vestigia. *Papæ* quasi Patres (vel ex usu Syrorum quasi Patres Patrum, Avi) diù etiam postea omnes Episcopi appellati. Romanæ sedis illi tùm sanè eminentes sanctitate, martyrio, etiam ordinis prærogativâ, ob Urbis illam, tùm adhuc dominantis: *potestate* autem in reliquas Ecclesias nullâ, nisi quam sibi arrogare *Victor* Africanus cœpit, sæculo exeunte. Imò Romanum Episcopum subindè hortari, objurgare, ab eo dissentire Ecclesiæ, *Ephesina*, *Asianæ*, *Gallicæ*, passim ex Eusebio, ut pluribus in causâ *Paschali*. *Papatus nullus.*

Quo verò sensu *potentiorem Principalitatem* Romanæ sedi, id est *Urbi*, tribuerit Irenæus; quo *Pontificatum maximum*, Sardonio quodam risu, factus jam Montanista Tertullianus, aut quo sensu Μοναρχίαν tradant Veteres hujus ætatis, Justinus certè, de *Deo* omnium Conditore acceptam, oppositè ad Polytheismum, aliàs explicatur. Adi præ cæteris Blondellum de Primatu Ecclesiæ, pro Jacobo Rege, contrà Perronium. Meminit sanè & Pseudo-Clemens in *Constitut.* L. VI. C. XIV. τῆς καθόλου ἐπισκοπῆς, sed ut omnibus conjunctim Episcopis commissæ; quod pluribus sequenti ætate docuit Cyprianus, *unum esse Episcopatum*, sed multorum concordi numerositate Episcoporum, in *Epist.* ad Antonianum.

V. *Singularum* Ecclesiarum Regimen penes *Episcopos*, *Presbyteros*, & *Diaconos* fuit: Illis quidem coëuntibus, in Ecclesiis singulis majoribus, in Collegium quod dictum πρεσβυτέριον, non ἐπισκόπιον, cujus communi consilio Ecclesia regebatur. Nec in eo Collegio etiam *Seniores* de plebe, seu Presbyteros *Laicos* ordinariè assedisse intelligimus; licet sua his essent ministeria in Africanâ Ecclesiâ. Γέροντας nempè dixêre distinctionis ergò, non πρεσβυτέρους, consulendos in gravioribus negotiis, ac meminit istorum Tertullinus in *Apologet.* *Singularum Ecclesiar. regimen.*

Diaconorum porrò erat ministrare Martyribus, Confessoribus, incarceratis; in specie pauperibus, ægrotis, viduis; &c. Sic oblata à populo in mensâ disponere; Eucharistiam distribuere; ad ægros deferre, & absentes; id genus alia, quæ in servitium *Missaticum* vertit superstitio. Ac quamvis in *Epistolarum* inscriptionibus, & aliàs, adjungantur, Presbyteris, cum quibus & Episcopo Ecclesiam administrarent,

rent, Diaconis tamen ministerium non sacerdotium commissum fuit, & τῶν βιωλικῶν, cura, non τῶν βελιωλικῶν, ut aliquando Veteres. Hinc & honorem Presbyteris debuête, Canonibus sancitum, coràm quibus stabant; insolentiores facti tempore Hieronymi, undè querimonia hujus in *Epist.* ad Euagrium, Presbyteratum eâ occasione efferentis.

Diaconissæ accesserunt jam indè ab Apostolicâ ætate, quarum ministerium fuit ut in Baptismo fœminarum, in locis sacrorum Conventuum, ità circà Ægrotos, Captivos, &c. Ac de iis jam ad superius Sæc.

Plurium inter se unio.

VI. Adde *plurium* simul junctarum *Ecclesiarum* regimen & consociationem, ut communi consilio de Ecclesiæ doctrinâ, hæresibus, ritibus, disciplinâ, ac ortis ligitiis, statueretur. Et patuit hæc jam tùm in *Synodis*, *Conciliis*, penes quæ summa in rebus sacris, sub infideli Magistratu, authoritas fuit. Nempè convenerunt modò unîus Provinciæ Episcopi & Presbyteri, modò unîus Nationis; ut in causâ Paschali fecêre hoc sæculo, Ecclesiæ Palæstinæ, Asianæ, Ponticæ, Italicæ, Gallicanæ, sic & Osroenæ Provinciæ apud Eusebium *Hist.* L. v. C. XXIII. in Synodos coactæ singulæ. Hinc Cæsareæ, Alexandriæ, Antiochiæ, Ephesi, Romæ, Lugduni &c. conventus Synodales habiti. Sed de Synodis hujus ætatis, infrà.

Ordinatio Clericorum. A Laicis discrimen.

VII. Adde *Ordinationes* seu Consecrationes *Clericorum*, peractas, 1. Legitimâ χειροτονίᾳ, seu electione per suffragia, ad imitationem Apostolicam, *Act.* XIV. quomodò apud Athenienses, Magistratus alii κλήρῳ sorte, alii χειροτονίᾳ creati, seu ψήφῳ, undè χειροτονητοί. Ac plebis etiam requisita fuisse suffragia, aut seniorum de plebe, in Episcopis ac Presbyteris eligendis, vix est qui dubitet. Adi Blondellum, de Jure plebis in Ecclesiæ regimine. 2. Usitatâ χειροθεσίᾳ, seu consecratione, benedictione per manuum impositionem, ad Synagogæ ritum, quæ deinceps Episcoporum tantùm fuit. Atque hinc distinctio inter *Ordinem* & *Plebem*, sive inter *Clericos* & *Laicos*, quam χειροθεσία fecit, confirmantibus postcà Nicænis, *Can.* VIII. XIX. Ac *Cleri* & *Clericorum* nomen, ἀπὸ τ κλήρυ τ διακονίας *à sorte ministerii*, *Act.* I. 17. 25. oppositè ad *Laicos* seu populum, pro more Synagogæ, hoc jam sæculo

culo receptum fuisse, constat ex Tertulliano, in Libris *Monog.* C. XII. & de *Præscript. Hær.* C. XLI. Imò *Laicos* jam distinxisse videtur Clemens Romanus, in priore ad Corinthios, *Edit. Junii* p. 53. Λαϊκὸς ἄνθρωπος *homo Laicus* τοῖς λαϊκοῖς πρόσταγμασι δέδεται, *præceptis Laicis constringitur*; ut Canones vulgò Apostolicos taceam. Ignoti verò consecrandi ritus Latinæ deinceps Ecclesiæ, per traditionem Instrumentorum, etiam sine Impositione manuum. Sic ignota *Tonsio*, *Unctio*, *Traditio Clavium*, *Codicis Epistolar. Euangeliorum*, *Patinæ*, *Calicis*, *Stolæ Dalmaticæ*, *Pallii*, &c. Nec inficiatur Morinus, in suo de Ordinationibus sacris Commentario, Parte III.

VIII. Tandem (nec enim omnia hujus compendii sunt) nullæ hoc sæculo leges de *Cælibatu Ecclesiasticorum*, contrariis haud paucis exemplis. Tales, Valens Presbyter, apud Polycarpum, *Epist.* ad Philipp. Diaconus Asianus, apud Irenæum, *Lib.* I. C. IX. Tertullianus Presbyter Carthaginensis, alii, omnes uxorati. Imò cùm, M. Aurelio Imperante, Sotero Episcopo Romano, inclinante hâc ætate, *Pinytus* Gnossiorum in Crêtâ Inf. Episcopus imponere cœlibatûs jugum vellet, intercessit gravi Epistolâ Dionysius Corinthiorum Episcopus, ne βαρὺ φορτίον *onus grave*, necessarii cœlibatûs, fratribus imponeret. Auctor est Eusebius *Hist.* L. IV. C. XXIII. tacente ad hæc Valesio, imò & Baronio, ad A. CLXXV. *Num.* XIV. XV.

VI. *Hæretici & Pseudo-Christiani hujus Sæculi.*

Famosiores fuêre hac ætate sequentes:

Saturninus, Epiphanio *Saturnilus*, turbans Antiochiæ, & in Syriâ sub Hadriano Imperat. ex Eusebio & Hieronymo. Simonis Magi & Menandri discipulus, de quo fusè Epiphanius *Hæres.* XXIII. post Irenæum. *Saturninus.*

Basilides Alexandrinus, in Ægypto sua eructans, sub eodem Hadriano, paulo post Saturninum, ex eodem sodalitio, eâdemque scholâ. De quo post dictum Irenæum, & Tertullianum, etiam Eusebium, Epiphanius *Hæres.* XXIV. Ab hoc *Gnostici* esse dicuntur, apud eundem Eusebium in *Chron.* & Hieronymum. Hos verò jam *Basilides.*

antè

antè Hadrianum ſparſiſſe ſuas hæreſes, multis contendit contrà Dallæum, Reverendiſſ. Pearſonus, *Vind. Ign.* P. II. C. VII.

Carpocrates. *Carpocrates*, *Carpocras* Epiphanio, Philoſophus Platonicus, coævus Saturnino & Baſilidi, parens & hic habitus Gnoſticorum, eademque cum prioribus tradens: De quo fusè Irenæus, Tertullianus, & Epiphanius, *Hær.* XXVII.

Valentinus. *Valentinus*, Philoſophus in Ægypto Platonicus & Pythagoricus, in petitione Epiſcopatûs rejectus, hinc Hæreſiarcha, à quo dicti Valentiniani. Sparſit ſua deliria, etiam Romæ, circa A. C. CXLI. Antonino Pio Imp. Hygino Epiſcopo Romano. Sed jam antea alibi agnitum Hæreſiarcham, in Ægypto puta, multis Pearſonus, *loco cit.* Ac de Valentino dicti Patres prolixè, editis in Valentinianos ſcriptis, Epiphanius autem *Hær.* XXXI.

Gnoſtici. *Gnoſtici* ſuperiorum omnium infœlix propago, ſic dicti quotquot ex Simonis, Menandri, Nicolaitarum, Saturnini, Baſilidis, Carpocratis, Valentini diſciplinâ prodierunt. Variis quidem inter eos differentiis, ſed communi nomine, quo ſemet ipſos, ſtatim ab initio, diſtinxerunt, eodemque ſuperbo, ſcil. à γνώσει, & quaſi ſublimiori ſapientiæ ac doctrinæ gradu. Prout alii ſe *Apoſtolicos*, *Catharos*, *Illuminatos*, aliiſque id genus nominibus appellavêre. Gens, ut doctrinâ impia, ſic vitâ in omne flagitiorum genus effuſa, undè in veros Chriſtianos Pagnorum odia, calumniæ. Ac Chriſtiani hi ſolo nomine, *Chriſti Jeſu nomen tanquàm irritamentum præferentes*, ut Irenæus *Lib.* I. C. XXX. Incredibilia penè ſunt quæ de Gnoſticis tradunt Veteres, ac præ cæteris Epiphanius, *Hær.* XXIX. Sèu portenta Gnoſticorum reſpicimus, de Sabaoth Conditore Cœli & Terræ, cui modò Aſini modò Porci figuram tribuêre; de Principibus, de Æonibus, de Abraxâ, de Chriſti in phantaſmate adventu, &c. ſeu dogmata alia impia, adverſus Providentiam, Immortalitatem Animæ, Judicium, Reſurrectionem, Martyrii conſtantiam; ſeu fœditatem morum, ut ſtupra, adulteria, inceſtus, ſordes, philtra, nefanda alia quæ tacuiſſe quàm commemoraſſe ſatius eſt. Et in eos ut prolixè Irenæus, ſic quoque Tertullianus hac ætate invectus, ſpeciatim contrà *Valentinianos*, & in *Scorpiace* ubi Gnoſticos adoritur, *Martyriorum refragatores.*

Hermogenes. *Hermogenes* quidam, diverſus ab eo de quo 2 *Tim.* I. ex Stoïcâ diſciplinâ profectus, ac Chriſtianiſmum inficiens, docenſque in Africâ,

Africâ, medium ultrà sæculum, materiam Deo esse coæternam, & quæ id genus connexa: Scripsêre in eum Theophilus Antiochenus, ac deinceps Tertullianus jam Montanista, Libro *Adversus Hermog.*

Cerdon, de quo post alios Epiphanius, *Hær.* XLI. digressus ex Syriâ, et Romam delatus sub extrema Hygini Episcopi: Homo ex eâdem, quâ priores, scholâ, id est Simonis & Menandri (qui Patriarchæ Hæreticorum) profectus; author Hæreseôs quæ à *Marcione* nomen *Marcionitarum* accepit, à Tertulliano præ reliquis flagellata, ex iis quæ supersunt monumentis. *Cerdon;*

Marcion Episcopi cujusdam filius, natione Ponticus, Cerdonis discipulus (hinc sequitur apud Epiphanium *Hær.* XLII.) ob stupratam virginem S. Communione prohibitus, hæresim à Magistro haustam sparsit, temporibus Justini Martyris, & Polycarpi: A quo postremo, quum in hunc hæreticum Romæ incidisset, dictus est *Primogenitus Diaboli*, Eusebio teste. De hujus Hæresi ipse jam Justinus Martyr, *Apol.* II. ad Antonium, quam & refutavit. Eo gravior quo altissimas radices egit, longè latèque diffusa per Occidentem, Africam, Orientem, Epiphanio teste. Qui & scripta *Marcionis* recenset. *Marcion*

Secundus, *Ptolomæus*, *Marcus*, & post hos *Colorbasus*, *Heracleon*, coævi ferè, omnes ex Valentini, adeoque Simonis Magi, impiâ disciplinâ, eadem cum Valentino delirantes: Magicis iidem quoque præstigiis (Marcus cumprimis) celebres, contrà quos, post Irenæum, Tertullianum, Epiphanius, *Hær.* XXXII. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI. *Secundus. Ptolom. Marcus &c.*

Lucianus & *Apelles*, (plures autem fuêre hujus nominis) Marcionis Discipuli, atque inter sectatores præcipui, de quibus meminit Tertullianus, & in Lucianistis atque Appellejanis (Apellecianos dixit Septimius) Epiphanius *Hær.* XLIII. & XLIV. Nova hi monstra prioribus, quæ Magistri excogitarant, superaddidisse referuntur. Ac *Severiani* quoque hæretici ex Apelle nati, à Severo coætaneo, quorum fabulamenta apud *Epiph. Hær.* XLV. *Lucianus. Apelles*

Tatianus natione Syrus vel Assyrius, in Græcorum disciplinis versatissimus, Romæ conversus per Justinum Martyrem, primò quidem utilem Ecclesiæ operam navavit. Hinc adornata ab eo, ut ferunt, *Harmonia Euangeliorum*, aliaque ei scripta expressa contrà Græcos, in *Tatianus*

quibus *Oratio* est ad eosdem, hodieque Justini Matyris Operibus annecti solita. Verùm post Justini martyrium, regressus in Orientem, M. Aurelio Imperante, ex Marcionis & Valentini disciplinâ hausit impura non pauca, undè *Tatianorum*, sive *Encratitarum* Hæresis nata. Contrà quam, post hujus *sæculi* & sequentis Catholicos scriptores, Epiphanius *Hær.* XLVII.

Montanus. *Montanus* Phryx natione, aut Mysius potiùs, ex Mysiæ vico ignobili *Pepuzâ* oriundus, sed qui Phrygiæ conterminus, κ) ἐν Φρυγίαν, aut Phrygiæ etiam accensitus. Hinc *Cataphryges* Latinis, Montani sectatores, id est κ) Φρύγας, etiam *Phryges* simpliciter, ac *Pepuziani*. Hic sub M. Aurelio, Commodo, velut vult Epiphanius, sub Antonino Pio, specie austerioris vitæ, & prophetici charismatis obtentu, Hæresim condidit vel sectam, ex placitis Encratitarum, ac austerius Christianæ vitæ institutum, obtentu Paracleti, ac ministris fœminis duabus, quas prophetissas dixêre, *Priscilli* & *Maximillæ*. Sparsum mox per Asiam venenum fuit, imò favente tunc *Episcopo Romano*, ut Tertullianus adversùs Praxeam, *Cap.* 1. Tandem & ipse Tertullianus in eundem errorem pertractus, austeriore Viri ingenio eò hominem ducente, undè nati Libri *adversùs Ecclesiam*, quos recenset Hieronymus in *Catal.* Famosi Sectatores Theodotus, Patroclus, Artemon &c. Hinc antidotum Montani veneno oppositum, ab Apollinari, Miltiade, Apollonio, aliisque Asiæ Episcopis, ac Synodis. Fusè de iis Epiphanius *Hær.* XLVIII. post Eusebium, *Hist. Lib.* V.

Praxeas. *Praxeas*, à quo *Praxeani*, & ob Patris passionem assertam, *Patripassiani*, sparsit hæresim ex Asiâ in Italiam, ac Romam intulit, sub finem sæculi. Hujus meminit Tertullianus, sub finem libri *de Præscript. Hæret.* & Libro expresso *adversùs Praxeam*, quem anno Vulg. CCIX. scripsisse Pamelius censet.

Theodotus. *Theodotus* quidam Byzantinus, idemque Coriarius, sub finem sæculi, Victore Urbis Episcopo, in Christum blasphemans. Undè à communione Ecclesiæ per Victorem ejectus fuit. Et hujus discipulus *Artemon* fuit, à quo *Artemonitarum* hæresis, sub initium sæculi seq. De iisdem Tertullianus, hinc Eusebius, &c.

Sectæ aliæ. *Sethianos*, *Florinianos*, *Cainanos*, *Antitactas*, *Ophitas*, *Borboritas* seu *Borborianos*, &c. mittimus, passim apud Clementem Alex. Tertullianum, Eusebium, Epiphanium, Theodoretum, Philastrium, &c. Quorum pleriq; Gnosticorum propagines fuêre, impurissimæ sectæ.

Capita

Capita verò harum omnium Hæreseôn, per Religionem Christianam Universam diffunduntur. *Capita præcipua Hæreseôn.*

Alia quippe in *Scripturas* S. in Legem, Prophetas, Apostolica scripta, eorumque vel authoritatem, vel sufficientiam arietarunt; Alia in *Dei* Conditoris naturam; Alia in *Personas* Divinitatis; Alia in *Christi* maximè Personam, Incarnationem; Alia in *Creationem* Universi; Alia in *Hominis* libertatem; Alia in Doctrinam de *Justificatione* ex gratiâ, de *Sanctificatione* & *Bonis operibus*, de *Perseverantiâ*, de *Novissimis*, de *Conjugio*, de *Baptismi* unitate & usu, de *Eucharisticis* symbolis, de *Jejunii* legitimi natura, &c. Conferantur Hæreses Simonis, Menandi, aliorum, ad Sæc. I. *pag.* 176. 177. à quibus pleræque hæ pullularunt. Et hinc ad Errorum, qui sequentis fuêre, & nostræ etiam ætatis, originem ducimur. Hinc etiam iniquitas illorum patet, quos parallelismum instituere nihil puduit inter *Gnosticos* & Reformatos vel Evangelicos, ut fecêre in Pontificiis Jod. Coccius, Jac. Gualterus, Joh. Harscherus, alii. Sed retaliationi ac retorsioni opportunus locus est.

VII. *Translationes S. Scripturæ hoc Sæculo factæ.*

Nempè hujus ætatis sunt,

1. Versio *Syriaca* Novi Testamenti, Authore quidem incerto, (quem Marcum Euangelistam fuisse Syri tradunt, qui & incerta plurima) sed tamen, Eruditorum consensione, haud longè inferiori Apostolicis temporibus. Desideratæ autem in eâ primò fuêre, prout edidit eam Albertus Widmanstadius, controversæ *Epist. Catholicæ*, & *Apocalypsis*; suppletæ postmodùm, à Pocockio, & Lud. de Dieu. Undè quorundam conjectura, scriptam eam Versionem antè Canonem Novi Test. absolutum. Fidissima illa sanè, in quâ verba verbis respondent, novâ sæpè hinc Interpretibus suppeditatâ luce. *Translatio Syriaca.*

11. Versiones *Latinæ* Vet. & Novi Testamenti, quibus usi sunt primitùs in Latinâ & Romanâ Ecclesiâ, & quoque sub finem hujus ætatis Tertullianus. Nec unam sed plures obtinuisse docet collatio locorum, apud Tertullianum, Cyprianum, &c. Adornatæ autem illæ ex Græcâ Vers. quæ κοινὴ dicta, non ex Hebræo. In his celeberrima quæ *Vetus*, seu *Communis*, & *Italica* dicta. Hieronymus autem emendavit *Latina.*

davit eam ex Græco primùm, dein etiam ex Hebraicis fontibus, maledicis ut Judæis occurreret.

III. Versiones *Græcæ* (aliis *Hellenisticæ*) Vet. Testam. Hæ rursus hoc sæculo adornatæ plures: Hujusmodi sunt Versiones,

Aquilæ. *Aquilæ* Pontici, vel Sinopitæ, urbe Paphlagoniæ ad Pontum Euxinum, ex Christiano excommunicato Judæi Proselyti: Hic ad verbum V. Test. transtulit, sub Hadriano Imperatore, cui etiam affinitatis vinculo junctus fuerit, teste Epiphanio, in Libro de *Ponder. & Mens.* Sic autem transtulit ἀκριβῶς quoad verba, Hieronymo teste, *Præf.* 1. *in Job.* ut sententias subdolè sæpiùs corruperit, & mysteria multa Servatoris celaverit, ac de hoc vaticinia aliò torserit: V. gr. *Ps.* XXII. 17. ubi pro כארו ὤρυξαν, maluit legere כיעו ὑχνυαν.

Theodotionis. Hincilla *Theodotionis* Ephesi, sub initia Commodi Imperat. ex Hæretico Marcionitâ consimiliter Judæi Proselyti, quo nullus major fide in translatione versatus sit, & ex Hebræo quidem. Hunc sæpè secutus Hieronymus, in emendatione τῶν LXX. & Danielem ex hujus Versione legebat Ecclesia, ut idem *Præf.* in Dan.

Symmachi. Tertia *Symmachi* genere Samaritani, hinc secundùm Epiphanium Judæi Proselyti, secundum Hieronymum ex Judæo Hæretici Ebionitæ. Versionem hic pariter ex Hebræo concinnavit, iterato etiam labore: Dubium an antè Theodotionem, sub Lucio Vero, an demum postea sub Severo. Ac sensus magis quam verborum habuisse rationem videtur.

Quo autem fine hi Viri, Christianis adversi, aggressi sint Interpretationem Bibliorum, ex dictis *Patribus* liquet, & docet res ipsa. Nempè ut Christianorum Versiones elevarent, ac dicta plurima, ad Christum in Novo T. relata, aliò contorquerent.

Accesserunt Versio *Hierichuntina*, & *Nicopolitana*, quanquàm repertæ, & ἐν πίθοις quidem seu in doliis, sequenti demùm sæculo, & ab Origene in lucem productæ. Prior sub Bassiano Caracallâ, posterior sub Alex. Severo. De quibus adi Huëtium, de Claris Interpret. Waltonum, Moriuum, alios. Dictæ sunt *Quinta* & *Sexta* Versio.

VIII. *Persecutiones excitatæ hoc Sæculo in Christianos.*

1. Harum *Causæ* eædem quæ ad I Sæculum observatæ. In quibus primum quidem locum habuerunt, *Calumniæ* quibus gravabantur Christiani V. gr. atrociſſimæ illæ Atheiſmi, ſpretæ Majeſtatis, ἀθεότητος, odii in Rempubl. anthropophagiæ, commixtionum Οἰδιποδείων. Refutarunt Juſtinus, Athenagoras, Tertullianus, Minucius Felix, Origenes, dein Arnobius, ac in Gentiles potiori jure retorſerunt. *Calumniæ in Chriſtianos.*

Nempè calumnia *Atheiſmi* hinc nata, quod Gentilium Deos reſpuerent Chriſtiani univerſos, Deaſque ſine fine, quorum pudenda Numinum retegebant. Accuſationi *Spretæ Majeſtatis* locum fecit, quod Cæſarem Deum, vel *Dominum* Deum, appellare recuſarent, & per ejus Genios vel Fortunam jurare, etiam ſacrificare in ejus honorem; parati pro ſalute Principis vota fundere, etiam per ſalutem illius jurare, ex Tertulliani Apologetico, C. XXXII. & ex hiſtoriâ necis Polycarpi, apud Euſebium, *Hiſt.* L. IV. C. XV. Criminationibus reliquis, ut ἀθεότητος, *Conſpirationum*, *Odii* in Rempubl. *Cœnarum Thyeſtæarum*, *Infanticidii*, *Inceſtuum*, *promiſcuæ Veneris* &c. apud eoſdem occaſionem dedêre Cœtus nocturni & antelucani; etiam doctrina de Chriſti Regno, quod temporale intelligi ſuſpicantur Gentiles; ſic, Euchariſtica Chriſtianorum ſacra; ſic, Fratrum & Sororum promiſcua nomina; ſic, Gnoſticorum flagitioſa inſtituta, quæ prolixè refert Epiphanius; ſic, obſervati antèà ritus, uti Adgeniculationum in Exomologeſi pœnitentiali, Oſculi ſacri, Sacramenti quo ſe mutuò obſtringebant, Plinio hoc æquiùs ad Trajanum interpretato. Ac pari errore, conſtantiam Martyrum in deſperationem, pertinaciam, ac ſuperſtitionem convertebant. *Origo carnificum.*

II. Series autem generalium hoc ſæculo Perſecutionum talis fuit. *Tertia* nempè contigit ſub Ulpio Trajano Imperatore, optimo aliàs Principe, undè Trajano *nemo melior*, & ſymbolum ejuſdem, *qualis Rex, talis Grex.* Ac diuturna illa quidem fuit, ab Imperii primordiis, ad ejus ferè extrema, & annum Chriſti Vulg. CXVII. Quanquàm initio atrocior, ſenſim tamen, perſpectâ Chriſtianorum innocentiâ, remiſſior. *Tertia Perſecutio ſub Trajano.*

Circumstantia ejusdem.

Occasio igitur fuit superstitio Principis, & afflicta Christianis in Deos, in Principem flagitia, vel ex Plinii Epistolâ XCVII. *Lib.* X.

Gradus fuêre, dùm primò Edicta promulgata in Hetærias, sodalitia, nocturnas conventiones; item in Deorum contemptores. Mox â Præsidibus Provinciarum sævitum est in miseros Christianos, tanquàm postulatos utriusque criminis, & à Plinio ipso in Pontum & Bithyniam misso cum Proconsulari potestate, ubi magna Christianorum teges fuit.

Mitigatio autem facta, postquàm, in tantâ Christianorum qui deferrentur multitudine, Plinius Junior eâ perturbatus, ac causâ eorum penitiùs exploratâ, in favorem Christianorum rescripsit ad Trajanum, in dictâ *Epist.* cujus & meminit Tertullianus, *Apolog.* C. II. Undè monitus Imperator nihil adeò esse in illis facinorosi, neci etiam ultrò sese offerentibus, primò vetuit *inquiri*, at *puniri* permisit si deferrentur. Sed quum deferri & accusari non desinerent, libellis propositis, hinc & puniri, indè voces Tertulliani, *O sententiam necessitate confusam! parcit & savit, dissimulat & animadvertit.* Factum itaque tandem ut etiam deferri punirique prohiberentur, nisi facinorum convicti, sed seriùs, vel ex Tiberiani, qui primæ Palæstinæ præerat, rescripto ad Trajanum, de quo Suidas, in voce Τιβεριανός.

Effectus Persecutionis, fuêre martyria innumera, dùm Sævitum promiscuè in omnem ætatem, ordinem, sexum; quamvis de *ætate* dubitasse sese scripserit Plinius, illi-ne *parceret?* Sed de Martyribus statim.

Quarta Pers. sub Hadriano.

III. *Quarta* Persecutio mota sub *Hadriano* Cæsare juxtà Sulpicium, sed quæ tamen *tertiæ* appendix Eusebio, Orosio, & aliis censetur. *Causa* eædem cum prioribus, eademque superstitio Principis, aliàs ingenio, doctrinâ, patientia laborum, ac in speciem justitiæ cultu, eximii.

Ac *tempus* cœptæ persecutionis, idem ferè cum exordio Imperii, saltem anno ejus II. aliis IV.

Modus crudelis cumprimis & atrox, hinc passim Martyrum millena, cujuscunque dignitatis & sexûs, & suppliciorum inaudita.

Loca persecutionis, Romæ, in Græciâ, Asiâ, Africâ, &c. Sed mirâ cum Christianorum constantiâ, stupente Arrio Antonino

Asiæ

Asiæ Proconsule, sub Hadriano, ut pluribus narrat Tertullianus *ad Scapulam*, Africæ Præsidem, sub finem.

Duratio ad plures annos, donec circa Hadrianici Imperii annum IX. vel X. mitigaretur in Christianos Princeps, edito ad *Minucium Fundanum*, Asiæ Pro-Consulem hunc in finem Rescripto: Quod Justinus Martyr Apologiæ suæ secundæ attexuit, & Latinè quidem, ac (Scaligero arbitrante) Græcè versum fuit ab Eusebio.

Occasio remittentis in Christianos Tyrannidis fuit I. Scriptum seu Epistola *Serem Granis* vel Graniani, Asiæ Præsidis, ad Imperatorem, in favorem innocentium Christianorem, apud Eusch. *Lib.* IV. Nempè, hos vulgi clamoribus concedi nefas esse, *nominis* tantùm & *sceleris reos*. Et hujus successor fuit iste *Minucius Fundanus*. 2. *Apologiæ* pro Christianis *Quadrati* & *Aristidis*, Athenienſis Ecclesiæ Doctorum, & scripto & coràm, captatâ occasione cùm Imperator Athenis ageret. Undè *inquiri* rursùs vetuit Princeps, ad decessoris exemplum, etiam puniri, nisi reos facinorum aut conspirationis in Rempubl. Hæc ex Justino, Spartiano, Eusebio, &c. *Remiss. & cansa.*

Author verò est *Lampridius* in Hadriano, intendisse hunc Principem Christo quoque Templum consecrare. Sed nihil puduit Hadrianum, & Antinoo suo Urbem condere, & sacra illi decernere.

Atque etiam sub Hadriano sæviit in Christianos impostor *Barchocab*, ad supplicia passim raptatos, donec ipse crimen expiaret. De quo postea.

IV. *Quinta* Persecutio, aliis demùm *quarta*, cœpit sub *Antonino Pio*, quem eundem volunt cum Arrio Antonino, vel Aurelio Fulvo Antonino, qui Asiæ Proconsul sub Hadriano. Nec confundi debet cum Antonino Severi filio, quem *Lucle Christiano educatum* scripsit Tertullianus ad Scapul. *Cap.* IV. Ac continuata hæc fuit cumprimis sub *M. Aurelio Antonino Philosopho*, & *Lucio Vero* Fratribus, post annum Christi CLX. & mortem Antonini Pii. Hinc Pii illa à plerisque præteritur, in cujus Principis gratiam hæc observanda: Primò, nullo videri hujus Imperatoris Edicto, à perdendis etiam Hostibus alieniſſimi, continuatam fuisse persecutionem, cumprimis in Asiâ, ut hæc ex Apologiâ Justini M. ad Antoninum Pium, & ex Martyrologiis, intelligitur. Certè non consciis semper Principibus factum est, quicquid fusum Christiani sanguinis per Præsides Provinciarum, & furores Populorum. Alterum est, publico Edicto inhibuisse *Quinta Pers. sub Antonio P. M Aurelio &c.*

τῷ κοι-

τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας Antoninum Pium, post visas Apologias; Christianos ne persequerentur, quos & à fiduciâ in Deum, ac contemptu mortis, laudat; additâ sanctione, ut puniantur accusatores, apud Eusebium, *Hist.* L. IV. C. XIII.

Causæ porrò *quintæ* Persecutionis, eædem quæ suprà, in specie pestis Asiam populata, terræmotus, prodigia Christianis, ut calamitatum causis, ab Ethnicis impacta. Accessit *superstitio* Principum, cumprimis M. Aurelii, Numam Pompilium superstitionibus æmulati, ex Dione, & J. Capitolino.

Loca persecutionis, passim per Romanum Imperium, Romæ, in Italiâ, Asiâ, Africâ, Galliâ, & in hac Viennæ cumprimis & Lugduni, susè apud Eusebium *L.* V. C. I.

Apologia pro Christianis.

Pro Christianis *Apologiam* scripsit geminam Justinus M. alteram quæ inscribitur *Senatui Romano*, alteram *Antonino Pio*, & adoptatis *Verissimo Philosopho*, ac *L. Vero*. Circà quas cum Doctissimis Viris observamus 1. Inverti ordinem Apologiarum, & *Secundam* dici in vulgatis Edit. ad Antoninum Pium, quæ omninò *prima* fuit ordine, teste & Eusebio, *Lib.* IV. C. XII. & XVIII. hinc Baronio, Valesio, aliis ἐμφάσεις. 2. Inscribi ad *Senatum Romanum*, quæ verius oblata *Cæsari*. Dubium verò an Antonino Pio, an juxtà Eusebium M. Aurelio Antonino & L. Vero Imperatoribus, post Pii excessum. Ac prius multis adstruit Doctiss. Valesius, Annotatis ad C. XVII. *Libri* IV. Eusebiani, ut etiam Justinus Martyr sub Antonino Pio martyrio coronatus sit, ex Chronico Eusebii, & Georgii Syncelli. Videri tamen posset prior Antonino Pio, posterior M. Aurelio, totique Senatui Romano, inscripta, & sub eodem Aurelio verius contigisse Justini martyrium.

Apologias quoque alias seu Libellos pro causâ Christianorum *Melito* Sardensis & *Apollonius* Hierapolitanus, in Asiâ Episcopi, exhibuêre M. Antonino, Pii successori. De his Eusebius *Hist.* L. IV. C. XIII. XXVII. qui & fragmenta exhibet.

Legationem etiam tùm suscepit & scripsit pro Christianis *Athenagoras*, Philosophus Christianus, hodieque ab interitu vindicatam. Ac toti hi fuêre in diluendis criminibus, quibus falsissimè traducerentur Christianum nomen.

Remissio Persecut.

Remissio persecutionis accidit 1. Sub *Antonino Pio*, rescripto ad Populos Asiæ, attexto *Apolog.* II. Justini Mart. & Eusebio quoque memo-

memorato; quo Princeps *delatos* absolvendos, *delatores* puniendos decernit. 2. Sub M. Aurelio, occasione *pluviæ* miraculosæ, Christianæ Legionis precibus impetratæ Romano exercitui, languenti in siticuloso loco, *fulmine* contrà in hostes Marcomannos dotonante, undè Victoria Romanis. Hinc Legio κεραυνοβόλος *fulminatrix* dicta, ut vulgò censent, antiquiore tamen in Rom. Historiâ appellatione. Hinc etiam Cæsar, literis ad Senatum scriptis, interdixit accusari Christianos, talesque esse permisit. Testes sunt Apollinaris, Tertullianus, Eusebius, & Marci literæ, insertæ Operibus Justini. Quanquàm non Christianorum, sed Marci Aurelii precibus, miraculum adscribant Capitolinus, Themistius, Claudianus, homines Ethnici.

IX. *Martyres illustriores. Certa alia, alia fabulosa. Honos Martyribus hoc Sæculo habitus.*

I. *Martyrum* hujus ævi, sexûs omnis, omnis ætatis, & conditionis, amplior numerus est quàm ut describi possit.

Ac sub *Trajano* illustriores præprimis memorantur:

Clemens Romanus, post biennii circiter exilium, Chersonæ sublatus, & καταποντισμῷ quidem, Trajani anno III. Christi c. ut habent Eusebius, & Hieronymus, quamvis in Trajani VII. conjiciat Chronicum Alexandrinum. At quæ de reperto ejus corpore, insigni miraculo, & creato illi Templo marmoreo mediis in fluctibus, & vado ad illud miraculoso, anniversario die, repertoque ibi vivo pueruło; habet Legenda, ex Nicephoro, ac Gregorio Turonensi, apud Surium, Baronium, alios, fabulam sapiunt. Quanquàm Baronius, ut solet ad A. C. CII. *non esse dubitandi locum.* *Clemens Rom.*

Simeon Cleophæ Hierosolymitanus cruci affixus, anno ætatis ut ferunt CXX. Trajani X. Christi CVII. Et quidem delatus à Judæis ad Atticum Syriæ Consularem, tanquàm qui è regiâ Judæ tribu oriundus, & Christianus esset. *Simeon Cleophæ.*

Ignatius Antiochenus, è Syriâ Romam delatus, tanquàm Civis Romanus, ibique à bestiis laceratus in Amphitheatro, circa A. Ch. eundem CVII. Baronio CIX. Postquàm annos circiter XXX. Antiochenæ Ecclesiæ præfuisset, ex Chronicis Græcorum. Vulgatæ sunt hujus Martyris voces, quas ex traditione refert Irenæus *Lib.* V. *Ignatius.*

C. XXVIII. nempe, se esse *triticum Domini, molendum ferarum dentibus.* Porrò in itinere, dùm Romam ducitur, *Smyrna* quidem salutasse Polycarpum, indeque scripsisse ad Ephesios, ad Magnesios, ad Trallianos, ad Romanos, auctor est Eusebius, *Hist.* L. III. C. XXXVI. Deinceps Troade Phrygiæ, Epistolis salutasse Philadelphenses, & Smyrnæos à quibus nuper discesserat, ac ipsum denique Polycarpum, cui Antiochenæ Ecclesiæ curam commendarit. Quamvis hanc Vir summus, Usserius Armachanus, neget esse Ignatii, ut qui unam modò, conjunctim scil. ad Smyrnenses & Polycarpum, Epistolam direxisse videatur, etiam ex mente Eusebii & Hieronymi, dissidente nuper Reverendiss. Pearsono, & qui cum eo sentiunt.

Onesimus. *Onesimus* Pauli discipulus, Trajani XI. (ut ferunt) Romæ itidem sublatus.

Anacletus, Euaristus. *Anacletus* Rom. Episcopus, Martyr sub Trajano, qui tamen doctissimis Viris idem est cum *Cleto*, sublato sub Domitiano. Et passim innumeri pii Antistites, toto Orbe Romano. Sic *decem millia* Christianorum, in monte Ararat, cruci suffixa sub Trajano, habent Menologia Græcorum.

Martyres sub Hadriano. II. Sub *Hadriano*, non minùs stupenda est Martyrum, cùm frequentia, tùm constantia. In his jam Euaristus & Alexander, Episcopi Romani, recensentur.

Memorabile cumprimis est, quod refert Tertullianus *ad Scapul.* sub finem; Nempè *Arrio Antonino*, Proconsule Asiæ, graviùs persequente, circumstetisse ejus Tribunal, spontaneo motu, Christianos omnes Civitatis, quasi se offerentes ad Martyrium: Quo attonitus Pro-Consul, erupit in voces, ὦ δειλοὶ, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε. *O miseri, si mortem tantoperè desideratis, præcipitia habetis & laqueos!* Et hunc ipsissimum Hadriani successorem, Antonium Pium, fuisse autumant, alii eundem qui Arrius Præsens, apud Lampridium.

Martyres sub Antonino Pio, M. Aurelio, & L. Vero. Justinus M. III. Sub *Antonino Pio*, & *Veris* successoribus, nobiles Martyres fuêre:

Justinus Martyr, cujus necem sub Antonino Pio collocat Eusebius in Chronico, & post hunc alii, id est *secundo* sæculo mediâ sui parte jam lapso. Epiphanius, *Hær.* XLVI. mira ἀνισορροπίᾳ, collocat sub Hadriano. Baronius & alii seriùs, sub Veris Fratribus, post

post annum CLX. anno non ità certo. *Acta* enim quæ Justini Martyris & sociorum necem describunt, Rustico Urbis Præfecto, apud Surium, & Baronium ad A. C. CLXV. sunt dubiæ fidei.

Polycarpus Smyrnensis Ecclesiæ Episcopus, *centenario*, ut creditur, major, ordinatus utpotè juxtà Menæum Græcorum, & Baronium, anno Ch. LXXXII. à Johanne (ut volunt) Apostolo, velut Eusebius ex Irenæo, ab ipsis Apostolis, *Lib.* IV. C. XIV. Hinc professus ad Pro-Consulem Asiæ Statium Quadratum, se LXXXVI. annos Christo *ministrasse*; quod non de annis *Ministerii*, sed nec *vitæ* totius, ut Valesius & alii, rectiùs de annis iis intelligas, quibus Christum professus indè à Baptismo suo. Et hujus quidem apprehensionem, interrogata Proconsulis, Martyris responsa, constantiam, ultimas voces, vivi-comburium, Martyrii circumstantias omnes, singulari Epistolâ Smyrnensis mox Ecclesia complexa est ad Ponti illas, quam, nec tamen integram, Eusebius exhibet, *Hist. Lib.* IV. *Cap.* XV. Supplevit verò reliqua ex antiquissimo MS. atque integram edidit Vir summus, Jacobus Ussherius Armachanus, & ex eo Henr. Valesius, *Notis* ad Eusebium. *Polycarpus &c.*

Photinus Lugdunensis in Gallià Episcopus, cui Irenæus successit; de cujus aliorumque Martyrio, & constantià, lectu dignissima est Epistola Ecclesiarum Lugdunensis & Viennensis, ad Fratres per Asiam & Phrygiam, apud *Euseb. Lib.* V. C. 1. Et hanc ab Irenæo ipso conscriptam fuisse censent Viri Docti, ac Henr. Valesius, ad eum *locum*. *Photinus &c.*

Sic celebris quoque Martyr, inter alios innumeros, *Apollonius* Senator Romanus, à servo suo delatus sub Commodo: Ipse capite plexus, necessitate legis, *ne quis Christianus, si delatus esset, supplicium evaderet*. At delator crurifragio mulctatus, secundùm Antonini Edictum, ex Eusebio, *Hist.* L. V. C. XXI. hinc Hieronymo, aliis.

Martyres alios sub M. Aurelio recenset Eusebius, ad calcem literarum Smyrnensium, *Pionium*, *Carpum*, *Papylum*, *Metrodorum*, *&c.* ex Eusebio alii, & quoque Baronius: Sed insigni Historiæ errore, ut qui demùm sub *Decio* martyrium subierint, observante & Doctiss. Valesio, Notis ad *Euseb. Lib.* IV. *Cap.* XV.

Incerta verò in *Martyrologiis*, & conficta penè innumera memorantur, uti apud Metaphrastem, ac Nicephorum, hinc Syrium,

Baronium &c. Nos precioſum à vili, certiora ab incertis vel apocryphis, ſecernere didicimus.

Honos Martyribus quis hoc Sec. habitus.

IV. *Honores* quod attinet hoc ſæculo Martyribus habitos, & Martyrii *prærogativas*, verbo indicamus. Præcipua ſunt,

1. Singularis cura *Sepulturæ Martyrum*, undè horum Corpora (ſive Reliquiæ) ſtudioſè à Chriſtianis ſubducta interfectoribus, ac religioſè inhumata. Nec enim cremari ad Gentilium morem illa voluerunt, aut alitibus in pabulum cedere, quod facinoroſorum fuit. Sic quicquid ex reliquiis à beſtiis aut flammis ſupereſſet, diligenter collectum terræ mandabant. Teſtes Athenagoras, Tertullianus, Epiſtolæ Smyrnenſium, & Gallorum apud *Euſeb. Lib.* IV. & V. & quæ proferuntur Acta Ignatii, Juſtini Martyris & Sociorum, ac id genus alia.

2. *Commemorationes* vel *memoriæ Martyrum*, celebratæ anniverſario martyrii die, addito Panegyrico, Græcorum ergà illuſtres viros antiquo ritu. Et hoc ſe Polycarpum honore proſecuturos eſſe, Smyrnenſes declarant, in dictâ *Epiſt.* Quo de ritu jam ſuprà quantum fuit ſatis, ad Caput de Ritibus ac Ceremoniis hujus ſæculi.

3. *Conventus* publici ad Martyrum tumulos, *areas* dixit Tertullianus, ad Scapulam, C. III. tanquam ad προσευκτήρια, de quibus & ſuprà, ubi de Conventibus Sacris. Quanquàm Cœmeteria illa in quibus Collectas inſtituebant ſuas, non martyrum propria, ſed fidelium omnium communia eſſent. Finis, ut communicarent quaſi cum mortuis, eorum memoriam recolerent, & ad martyrii conſtantiam ſimiliter excitarentur. Undè fruſtrà Doctiſſ. Valeſius, ut Baronium, Pamelium, alioſque taceam, hunc ritum ad *Reliquiarum* cultum traxit, *Annot.* in Euſebium, p. 73.

4. Privilegium Martyrum, ſive Confeſſorum, qui in carceribus agerent, ut dare poſſent lapſis & pœnitentibus *pacis literas*, ſeu condonare pœnæ Canonicæ rigorem, & reconciliationem cum Eccleſiâ procurare. Undè poſtmodùm natæ Indulgentiæ, earumque Theſaurus. Quo de abuſu pluribus ad III. *Sæc.*

Honos non habitus.

V. Nihil verò hoc ſæculo, in genuinis quidem monumentis, de Reliquiarum *aſſervatione*, *adoratione*, collocatione ſub *Altaribus*, & factis ad illas *oblationibus*, votis. Nihil de Reliquiarum *inventione*, *revelatione*, *miraculis*, *efficaciâ* in morbis, in perſecutione, &c.

Imò

Imò ex eorundem ſtudioſâ ſepulturâ, intrà terræ viſcera, pari ritu quo ſepulti Chriſtianorum cæteri, contrarium planè colligitur. Ac factum demùm eſſe ſub Chriſtianis Imperatoribus, ut Martyrum reliquiæ Altaribus ſupponerentur, ipſe Cardinalis Bona monet *Liturg. Lib.* I. C. XIX. Nihil etiam hac ætate legimus, de Defunctorum *invocatione* martyrum, aut religioſo cultu, pro quibus è contrà orabant. At verò ſufficiant *Smyrnenſes*, in laudatâ modò Epiſtola *pag.* 235, qui, à Judæis quibuſdam obſervati, an defunctum Polycarpum, aut reliquias ejus, cultu ſimili proſecuturi eſſent, monent diſertè, ſe *unum Deum*, & *Dei Filium* σέβειν, προσκυνεῖν, *colere*, *adorare*; Martyres verò, ut Domini diſcipulos & imitatores, ſe ἀγαπᾶν *diligere*: Addidit ſanè Ruffinus, præter Græcum textum, etiam τὸ *venerari*. Ad quas memorabiles voces nihil obſervavit H. Valeſius, qui aliàs locum attingit, *Notis* ad Euſeb. *pag.* 73.

X. *Doctores & Scriptores Eccleſiaſtici hujus ſæculi.*

Doctorum omnium quotquot fuêre alicujus hoc ævo nominis, in Eccleſiis *Aſianis*, *Africanis*, *Europæis*, prolixum & accuratum indicem, poſt Euſebium, Hieronymum, & vetuſtiores, ſcripſêre Magdeburgenſes *Cent.* II. *Cap.* X. cum ſingulorum hiſtoria, ſcriptis, virtutibus, nævis. Præcipui verò qui *Patribus* vulgò accenſentur, vel *Scriptoribus* Eccleſiaſticis, ſcil. tranſmiſſis Scriptis aut Fragmentis ad noſtram ætatem, co ferè quo claruerunt aut ſcripſerunt ordine, fuêre ſequentes. *Horum Catalogi.*

Ignatius Epiſcopus vel Præpoſitus Eccleſiæ Antiochenæ, Apoſtolorum diſcipulus & auditor, martyr ſanctiſſimus, quem in Scriptoribus Eccleſiaſticis habent veteres omnes poſt *Euſebium*. Ac hujus quidem Epiſtolæ ſeptem, præ reliquis, à pluribus approbantur, Uſſerio, Voſſio, Grotio, Heinſio, Hammondo, Pearſono, Anglis communiter, nec Riveto repugnante. Sunt illæ nempè, ad *Romanos*, ad *Epheſios*, ad *Magneſios*, ad *Trallianos*, ad *Philadelphenſes*, ad *Smyrnæos*, & in ſpecie ad *Polycarpum*. De quibus jam ſuprà, & inferiùs, ad Caput de Scriptis Suppoſititiis. Caſtigatiſſimæ autem editiones ſunt Uſſerii illæ, & Iſaaci Voſſii ex Codice Medicæo. Ac perſuaſum volunt hi Viri, viſas has ipſas Epiſtolas Irenæo, Origeni, *Ignatius.*

geni, Eusebio, Hieronymo &c. memorari easdem Polycarpo, in genuina appendice Epist. hujus ad Philippenses; nihil in illis esse, quoad Doctrinam, disciplinam, ritus, historiam, imò phrasim, quod sit ab ætate Ignatii, id est, à primordiis sæculi II. alienum; nec Gelasii esse decretum illud de Apocryphis, in Synodo vulgò Romanâ, nec Nicephori eam Stichometriam, in quâ Ignatiana in *Apocryphorum* classe reponuntur: Et quæ alia videri possunt in Vindiciis Ignatianis Illustris Pearsoni, in quas tamen Observationes quasdam opposuit Reverendus Dallæi ὑπεροχοπιςής.

Polycarpus. *Polycarpus* Smyrnensis Episcopus Ecclesiæ, & Martyr, de quo jam suprà. Ejus supersest Epistola *ad Philippenses*, edita Græcè & Latinè Oxonii, & Helmstadii, laudata Eusebio, Hieronymo, Photio. Nec in hac quicquàm quod à simplicitate, aut sanctitate ejus ævi recedere videatur. Novâ veste ornatam edet propediem Stephanus le Moyne, Collega noster conjunctissimus.

Papias. *Papias* Hierapolcôs in Phrygiâ Episcopus, creditus Joh. Apostoli auditor ex Irenæo. Vir *modico judicio*, Eusebio teste, *proclivior* ad credendum Epiphanio, parens *traditionum* incertarum, ac *fabularum* complurium. Aliàs Vir λογιώταλ@-, ϗ τ γραφῆς εἰδήμων, apud eundem Eusebium, *Lib.* III. C. XXX. scripsitque τῶν Λογιῶν Κυριακῶν ἐξήγησιν, *Libris* V. cujus nihil supersest. Sed errorum postulatus, ut asserti Regni millenarii; & fabellarum v. gr. de Judâ proditore, suspendio suo superstite, de filiabus Philippi Apostoli, de Marco Euangelium suum Romæ scribente &c. Fabula est, Papiam hunc fuisse Angelum Ecclesiæ Pergamensis, *Apoc.* II. Ac nimio affectu hujus Papiæ causam agit Halloixius Jesuita, in Vitis Græcorum Patrum, *Tomo* I.

Hermas. *Hermas*, aliis creditus frater Pii P. sub M. Aurelio, aliis ille de quo Paulus, *Rom.* XVI. 14. Librum scripsit sub titulo *Pastoris*, quem *Scripturæ* nomine citant Irenæus, Clemens Alex. observante & Eusebio, *Lib.* V. C. VIII. ut quem κατ' ἀποκάλυψιν scripsisse crediderunt. Sed præter diversissima judicia Tertulliani, Origenis, Hieronymi, &c. saltem apocryphus est qui Hermæ & Pastoris nomine hodie inscribitur.

Quadratus. *Quadratus* Athenienses Ecclesiæ, post Publium, Antistes, Vir *excellenti ingenio*, ita Hieronymus, imò *prophetico charismate* ornatus;

tus, apud Eusebium, *Hist.* L. III. C. XXXIII. ac ipse quoque ἱερὸς τῶν Ἀποστόλων ἀκροατής, ut idem Eusebius in *Chron.* At precariò nonnulli, Philadelphensis cum Ecclesiæ Angelum censuerunt, de quo *Apoc.* III. Apologiam hic pro Christianis, dilutis calumniis Gentilium, obtulit Hadriano Cæsari, laudatam Eusebio, qui & refert apud se extitisse illud ipsum σύγγραμμα, *Lib.* IV. C. III.

Justinus Martyr Neapoli Palaestinae oriundus, ex Philosopho Platonico Christianus, Romae decertans pro Christianâ fide, donec martyrium subiret, ut antè, sub M. Aurelio, veriùs quàm sub Antonino Pio. Scripta ejus intercidêre plurima, uti adversùs *Haereses*, *Marcionem*, alia. Supersunt genuina, *Apologiæ duæ*, de quibus suprà, *Dialogus cum Tryphone Judæo*, *Epist. ad Diognetum*, Tutorem M. Aurelii, &c. Errores Justini Historicos, Philologicos ex ignorantiâ Hebraici sermonis, Theologicos de Deo, Angelis, Animabus separatis, Libero Arbitrio, Regno millenario &c. alii jam observarunt. *Justinus M.*

Melito Asianus, Sardensis in Lydiâ Episcopus, florens sub M. Aurelio Antonino Imper. quo tempore Apollinaris, Antistes Hierapolitanus fuit. Huic varia scripta ab Eusebio & Hieronymo tributa, & inter cætera *Apologia* pro Christianis, cujus fragmentum apud eundem Eusebium, *Lib.* IV. C. XXVI. Scripsisse fertur & in causâ Paschali, pro Asianis, quam Polycrates cum suis tantis animis egerunt. Sed & idem Melito Catalogum Librorum Canonicorum Vet. *Test.* contexuit, in *Epist.* ad Onesimum, quam exhibet dicto loco Eusebius, planè eundem cum nostro Canone, nisi quod *Estheram* & *Nehemiam* prætermisit, ac Proverbia *Sapientiæ* quoque nomine, ut Irenæus & alii, designavit. *Melito.*

Athenagoras Athenicnsis, ex Philosopho Presbyter Christianus, sub M. Aurelio Antonino, & Lucio Vero, aliis Commodo, Imperatoribus: Cujus supereſt *Legatio* sive *Apologia* pro Christianis, & *Oratio* de Resurrectione mortuorum. Nec tamen vel Eusebius, vel Hieronymus harum meminerunt. Ὁμιλία videtur fuisse Melitoni, Apollinari, aliis tamen junior. *Athenagoras.*

Hegesippus ex Hebræo Christianus, Eusebio teste, clarus aliis sub A. Antonino, aliis sub Commodo Imp. & Irenæo æqualis, secundùm Doctiss. Valesium. Hujus memorantur apud Eusebium, & Hieronymum, *Libri* V. *Actuum Ecclesiasticorum*, quorum præter fragmen- *Hegesippus.*

fragmenta Eusebiana pauca, nihil supereſt. Nec confundi cum Pseudo-Egesippo debet, scriptore de *Bello Jud.*

Theophilus Antioch.

Theophilus Episcopus Antiochenus, scribens sub M. Antonino Vero Imper. Vir multiplici eruditione, defensor fidei Catholicæ, contrà calumnias Gentilium, & Hæreses Hermogenis, Marcionis, &c. Periêre scripta quorum Eusebius, & Hieronymus meminerunt, præter *Libros tres* ad Autolycum, de *Fide Christianorum*, qui Græcè & Latinè extant. Ac quum primò hæsisset in Articulo de *Resurrectione*, Philosophicis præjudiciis imbutus, postmodùm acquievit veritati Scripturarum ex ejus *Lib.* I. & II. Interim in capite de generatione τῦ Λόγυ præviisse Ario visus, parùm & felix Criticus.

Irenæus.

Irenæus Polycarpi in Asiâ auditor, etiam Papiæ apud Hieronymum, *Epist.* ad Theodorum; Lugdunensis dein Ecclesiæ Presbyter, Photino ejusdem tùm Episcopo; hinc delegatus à Gallicanis Ecclesiis ad Athanas; postea Photini, martyrio sublati, in Episcopatu Lugdunensi successor, sub M. Aurelio Antonino; ac tandem Martyr sub Severo Imp.

Interciderunt varia hujus Doctoris scripta, præter *Libros* V. *adversus Hæres.* cumprimis *Valentini* & *Gnosticorum*. Quin Græcè scripserit dubitare nos non sinunt, contra Erasmum, Irenæi natales, educatio, phrasis Græcanica, Græca fragmenta, item Hieronymus, Epiphanius, Photius, ac Versionis character, perantiquæ sanè. Nævos Irenæi Historicos, qualis ille circà ætatem Christi passuri, *Lib.* II. C. XXXIX. Grammaticos ex Linguæ S. ignorantiâ, Dogmaticos ac ferè eosdem cum Justino M. ut Feuardentius ipse passim observavit, sic in nostris Scultetus, Dallæus, alii.

Clemens Al.

Clemens Presbyter *Alexandrinus*, patriâ tamen Athenienſis creditus, clarus sub extrema hujus sæculi, magni Pantæni auditor & successor, itemque præceptor Origenis, *Stromateus* etiam nuncupatus à *Stromatum* Libris, qui primas tenent inter Clementis scripta. Vir ad miraculum doctus, quod vel illud ipsum *Stromatum* Opus, ex omni eruditione variè contextum, undè illi nomen, abundè probat. Interciderunt autem ejus scripta benè multa, alia quoque eidem supposita. Nonnulli verò Viro tanto errores condonantur: Quales rursùm, vel Historici, inter alios de Semiramide reginâ Ægypti, de Salomone genere Hirami, de tempore Passionis Christi

Christi anno ejusdem xxx. sic de Traditionibus variis quas pro Apostolicis habuit; uti de Carminibus Sibyllinis, ab ipso scil. Paulo commendatis, &c. Vel Dogmatici, de Angelis, de Salute Gentilium, de Libero Arbitrio, de locali Christi descensu ad Inferos &c.

Tertullianus, Carthaginensis Afer, JCtus & Causidicus, (hinc plura ejusdem credita responsa in Pandectarum libris) post Christianus, dehinc Presbyter Carthagine, sub initia Severi Imperatoris (tradente Hieronymo) florere inter Christianos cœpit, nempè post Annum Domini cxc. Latinorum hic Patrum ut primus ordine (nec enim transmissum ad posteros quicquam vel *Victoris* Episcopi Romani, vel *Apollonii* Senatoris, quos præmittit Hieronymus in *Catal. Script. Eccles.*) sic eruditione, acumine, eloquentiâ, acer cumprimis ac vehemens, rebus ac sententiis ubique densus, ingenio & moribus austerus, hinc facilè in Montani austeriorum disciplinam pertractus. Undè Libri quos *adversus Ecclesiam* scripsisse dicit Hieronymus, de Pudicitiâ, de Jejuniis, de Monogamiâ, de Fugâ in persecutione, de Ecstasi. De cætero præter errores Historicos Tertulliani, Theologicos alios de Deo, Filio Dei, Angelis, Animâ, Statu novissimo, Regno millenario, &c. collegerunt olim Magdeburgenses, & deinceps Jacobus Pamelius in *Paradoxis* Tertulliani, Scultetus noster, Dallæus, & si qui alii. Vindicias Tertulliani prolixas dedit Georgius Ambianensis, Genium ac laudes Nicol. Fayollius Gallus, ac de ejusdem Scriptis prodiit nuper limatissimum judicium Petri Allixii, Ministri Parisiensis. *Tertullianus.*

Tandem, (ut mittamus *Tatianum*, *Musanum*, *Bardesanem*, *Pinytum*, *Dionysium Corinthiorum Episcopum*, *Polycratem*, *Apollinarium*, &c. de quibus Eusebius, inprimis *Hist. Lib.* IV. & Hieronymus in *Catalogo*) quàm parùm sit in his omnibus Scriptoribus, ut *Arii*, *Socini*, & sequacium dogmatis, sic hodiernæ *Latinorum* causæ præsidii, in Doctrinâ, Cultu, Ritibus, Disciplinâ, ex parte indicatum suprà fuit. Ac fassi subindè Doctissimi Pontificiorum; atque etiam ex professo demonstrarunt Magdeburgenses *Cent.* II. Catalogus Testium Veritatis *Lib.* II. & III. Chemnitius, Scultetus, Joh. Forbesius, Dallæus de *Usu Patrum*, ac Theologi passim. *Scriptores alii hujus Sæc.*

Sed neque id prætereundum, quod à magnis in *Latinâ* & *Reformatâ* Ecclesiâ nominibus observatum est, veniam eo facilius impetrare *Patrum hujus ævi errores quæ excusent.*

petrare Patrum hujus ævi παροράματα quædam, vel ἀκυρόλογα, 1. Quod securiùs antè exortas quasdam Hæreses, & scissam iis Ecclesiam, & Capita quædam diligentiùs excussa, uti factum in causâ Arianâ, Macedonianâ, Pelagianâ &c. locuti esse videantur.

In extremo sæpè ut evenit.

2. Quod sæpè in extrema quædam delati, ut fieri amat, in disputationis æstu, dum Hæreses sui temporis oppugnant, v. gr. Justinus Martyr, Irenæus, reliqui dum *libertatem* humanarum actionum tuentur contrà evertentes Gnosticos: Sic Tertullianus dùm *materiæ aternitatem* oppugnat, de Filio incommodè locutus; idemque dum *Praxeanam Personarum confusionem* tollit, nimiam visus distinctionem asserere, &c. 3. Quod falsâ opinione de Librorum quorundam, v. gr. *Sibyllinorum* Carminum (quæ jam viderat Justinus M.) vel etiam Traditionum v. gr. *Papianarum*, aut similium (teste Eusebio, *Lib.* III. C. XXXIX. & passim) authoritate & veritate decepti, in *historicis* quandoque & *dogmaticis* impegerint. Hinc ista, Animas demortuorum deferri εἰς ἅιδαο δόμους; Sanctos, instauratâ Hierosolymâ, regnaturos per annos mille; multa de Paulo, Petro, Apostolis, vel dubia vel apocrypha &c. 4. Quod recentes etiam ex Platonicâ Philosophiâ, multa de Providentiâ, de Angelis, Animabus, Αὐτεξουσίῳ, ex principiis ejusdem philosophati sint, quæ cum Scripturis Sacris, ut minùs essentialia Christianæ fidei, nondùm satis contulerant. Hactenùs de Patribus secundi sæculi.

XI. *Scripta Apocrypha vel Supposititia, huic ætati falsò adscripta.*

I. Quibus potissimùm *Criteriis* genuina scripta à suppositiis, sincera ab interpolatis dignosci possint, nos quoque post viros Eruditos diximus, speciali Dissertatione, huic Introductioni præmissâ.

Supposita sunt hoc ævo.

II. Neque hîc agimus de scriptis hoc ævo confictis, seu piâ quorundam, seu impiâ hæreticorum fraude, tanquàm quæ à *Patriarchis*, *Prophetis*, *Apostolis*, essent profecta, ac Clementi Alex. magnam partem approbata, damnata deinceps Gelasio, in Concilio Romano, A. 494. Quibus accenseri debent Carminum *Pseudo-Sibyllinorum*, Libri VIII. hujus sæculi fœtus, visi utpotè Justino M. Irenæo,

Irenæo, Clementi Alex. Seu jam profecti ex Montani ingenio, ut Capellus, Blondellus, & alii censuerunt, seu ab alio quocunque, Ethnicis piâ fraude arguendis, quo tempore Sibyllina Oracula flammis Neronianis pridem absumpta essent, extare tamen adhuc Romanis crederentur. Sed de his est aliàs dissertandi locus.

III. Illustriora verò hujus sæculi Nomina, sub quibus edita deinceps Pseudepigrapha, fuerunt: *Adscripta falsò huic ævo*

Ignatius Martyr, cui afficta *Epistolarum* si non prior Sylloge, quæ VII. complectitur Epistolas, de quibus antè dictum in Ignatio est, saltem Sylloge posterior: In hac sunt quinque Epistolæ aliæ; scilicet ad *Mariam* ex Cassobelis, ad *Tarsenses*, ad *Antiochenos*, ad *Heronem*, ad *Philippenses*, cordatioribus plerisque negatæ esse Ignatii. Et hoc Epistolarum additamentum VI. vel VII. esse sæculi existimatur. Sed & tres Latinæ hujus nomine inscriptæ, *una* ad Mariam Virginem, *duæ* ad Johannem, ignoratæ Antiquitati, ac prodentes se indicio suo. Omnes verò ad unum supposititias, etiam priores septem, sed has tamen II. vel III. sæculi, crediderunt, post Gelasium, Nicephorum Constantinopolit. & Anastasium Bibliothec. Magdeburgenses, Calvinus, Witakerus, Cocus, Casaubonus, Salmasius, Blondellus, Dallæus, alii. *Pseudo-Ignatiana.*

Melito Sardensis, cujus nomine ut alia quædam edita, sic Liber de *Transitu Mariæ*, seu de *Assumptione* illius, omnium consensione Apocryphus. Hinc idem Liber etiam aliorum nomine inscriptus, Hieronymi, Sophronii, Ildefonsi Toletani.

Hegesippus Historicus, cui falsò inscripti Historiarum Libri V. De *Bello Judaico & Excidio Hierosolym.* Latinus is ac recens scriptor, quem alii Ambrosium esse voluerunt, sed malè, ut pluribus Gerh. Vossius, aliique.

Justinus Martyr, cui afficta cùm alia, tùm imprimis Liber *Quæstionum & Responsionum ad Orthodoxos*; & *Expositio fidei de S. & Consubstantiali Trinitate* &c. Quæ quarti, quintive sæculi esse consentiunt in Pontificiis castris, Bellarminus, Sixtus, Possevinus, Petavius, Perionius, Labbeus, alii.

Theophilus Antiochenus, cui falsò tributum opus *Commentariorum Allegoricorum in* IV. *Euangelia*, Latinè extans in Biblioth. Patrum, pridemque Hieronymi censurâ notatum.

Clemens Alexandr. cujus etiam nomine editæ *Adumbrationes* seu

Commentariola in 1. Epist. Petri, Judæ, & Johannis illas. Latinus fœtus in Bibliothecâ Patrum.

Tertullianus, cujus quoque nomen mentiuntur Tractatus Varii: Sic liber de *Trinitate*, Novatiano Presbytero pridem adscriptus ab Hieronymo & Russino, & sub ejusdem nomine editus à Pamelio. In quo & locutiones sunt, quas idem Pamelius in *Antidoto ult.* ab Arianismo vindicat.

Liber de *Pœnitentiâ*, quem Tertulliani esse negarunt Erasmus, & Beatus Rhenamus. Quanquàm Tertulliani esse, antequàm Montani spiritu duceretur, consentiant ferè omnes, & nuper Joh. Dallæus, de *Confess. Lib.* III. *Cap.* IV. & P. Allix de *Scriptis Tertull.*

Epistola de cibis Judaicis, Novatiani verùs quàm Tertulliani, Pamelio, Rigaltio, & reliquis assentientibus.

Poëmata quædam, cùm elenctica adversùs Marcionem, tùm historica, & moralia, quæ Tertulliani non esse pridem judicarunt Viri Docti, & quoque Rigaltius.

De Epist. Decretalibus hujus Sæc.

Episcopi Romani, hujus sæculi, quales *Anacletus*, cui Decretales Epistolæ III. in Collectione Pseudo-Isidori, affictæ; sicut *Evaristo* ad Africanos & Ægyptios duæ; *Alexandro* ad Universos tres; *Sixto* duæ; *Telesphoro* unica, qui sc. *Archiepiscopum* Romanæ Urbis cum Sixto & Pio, nominat; *Hygino* duæ; *Pio* quatuor; *Aniceto* ad Gallos unica; *Soteri* ad Italos duæ; *Eleutherio* ad Gallos unica; *Victori* denique in causâ Paschali, plures: Quas omnes, post Magdeburgenses, sigillatim expendit, & fictas sexto, septimo, aut sequentibus sæculis, contrà Turrianum demonstravit David Blondellus in *Pseudo-Isidoro*. Sed apocryphas Doctissimi in Pontificiis largiuntur, Cusanus, Anton. Augustinus, Contius, Petavius, Sirmondus &c. & quandoque Baronius ipse, citatus Blondello. Nempè genuinæ nullæ Decretales, ità vocari placuit, antè Siricii Epistolas, post annum CCCLXXXV. à quibus & Collectionem suam incepit Dionysius Exiguus. De illâ Pseudo-Isidori, circà tempora Ludovici Pii, prolixè laudatus Blondellus; & post eum Gerh. à Maestricht, Vir inexhaustæ doctrinæ, in *Historiâ Juris Ecclesiast.*

XII. *Concilia hoc Sæculo habita.*

Quorum attendi compendio debent;

I. Occa-

I. *Occasio*, eaque non una: 1. *Hæreses*, ut Marcionis, Theodoti, Artemonis &c. ac illa speciatim *Montani* & *Cataphrygum*, circà annum CLXX. grassari cœpta, Aniceto Episcopo Rom. Si hæc tamen Hæresis, in primo sui ortu, dicenda fuit, quæ nonnihil austeriorem disciplinam, frequentiam jejuniorum, monogamiam, ac similia obtenderet, nec recedente Tertulliano à Catholicâ doctrinâ, postquàm Montanista factus. His igitur, postquàm malum latè serpsisset, conjunctis suffragiis opposuerunt sese pii Antistites, maximè in Asiâ Episcopi, apud *Euseb.* L. V. C. XIX. 2. Inprimis verò occasionem Synodis dedit Controversia *Paschalis*, tùm de *die* ipso celebrandi Paschatis, tùm de *jejunio* ante-Paschali, quod deinceps *quadragesimale* dictum fuit. Nam jejunium hocce quod attinet, varia erat Ecclesiarum, ac fidelium praxis, aliis diem unum ante-Paschalem, aliis biduum, triduum, etiam hebdomadem totam jejunantibus, ut tamen sub vesperam jejunium solveretur, fatente Valesio. Quod verò Judæorum *Therapeutarum*, de quibus Philo, jejunium, ad VII. septimanas extensum, huc trahunt, planè videtur alienum. Diem verò festum quod spectat, omnes per Asiam Minorem Ecclesiæ celebrabant XIV. *Lunâ*, ex antiquâ traditione, & Judaico more. Quam & Syrorum, Mesopotamenorum, Ciliciun praxim fuisse Usserius, Halloixius, alii, contendunt, negante Valesio ad *Lib.* V. Eusebii, C. XXIII. Contrà Romana Ecclesia, & cum ea Palæstinæ, Ægyptiæ, reliquæ ferè, *die Dominico* celebrandum censebant, in memoriam Resurrectionis, de quo & est Canon Apostolicus VII. ignotus hic tamen Asianis. Undè acerrimæ tunc inter Ecclesias contentiones, in schisma erupturæ. *Occasiones ex Hæresibus, Schismatis, Controversiâ Paschali.*

II. Loca Conciliorum: quæ varia habita, cùm in *Oriente*, qualia fuerunt Concilia celebrata in Asiâ, Ponto, Palæstinâ, Mesopotamiâ; tùm in *Occidente*, ut Romana tria, & Gallicana, apud *Euseb. Lib.* V. *Cap.* XXIII. & seq. ac Veterum alios. Pleraque sub finem Sæculi II, & in causâ Paschali. Sed & in Montanum & Maximillam Synodi Hierapolitana, Achilliana, Gallicana; in Ebionem, Theodotum, Artemonem, Synodi Romanæ. De his in Tomo I. *Conciliorum*. *Synodi 2ræ.*

III. *Decisiones* eorundem: Nempè contrà *Quartadecimanos* pronunciavit 1. Victor Episcopus, tùm in Synodo *Romanâ*, Anno CXCVIII. tùm per literas hinc indè missas ad Ecclesias. 2. Ejus exem- *Decisiones in Causâ Paschali.*

exemplo, Theophilus in Synodo *Cæsariensi*, cum Narcisso Hierosolymitano; Palmas in Synodo *Ponticâ*; Irenæus in Synodo *Gallicanâ*, Bachyllus Corinthiorum Episcopus *Corinthi* Achaiæ; imò & Osroëni in Synodo habitâ sub Commodo, ac Edessæ ut videtur.

Pro *Quartadecimanis* contrà pronunciavit Polycrates Ephesiorum Episcopus, in Synodo *Asianâ* Ephesi coactâ, hinc literis ad Victorem datis, quibus constantissimam praxim, indè à *Johanne* Apostolo, per Asiæ Ecclesias receptam, Victoris decretis opponit, & Johannem *Pontificem* Pontifici Romano, superbiùs se tùm efferenti; atque etiam opponit Polycarpum, Sagarim, Papirium, Melitonem; simul Victorem ad pacem hortatus. Hæc apud Eusebium, *Lib.* v. C. XXIV. Atque hinc Schisma Ecclesiarum, Victore Asianos communione prohibente, ut statim.

XIII. *Schismata hoc Sæculo nata.*

Schisma Montanistarum.

I. Potissima fuêre: Primò in causâ *Montani*, qui cum Priscâ & Maximillâ Prophetissis suis, & Alcibiade, Theodoto, ac sociis aliis, *Asianas* & *Phrygianas* Ecclesias mirè conturbavit, apud Eusebium *Hist.* L. v. Dissidii *causa*, quod vigente adhuc nuper dono Prophetiæ in Ecclesiis, accederent plurimi Montano & sociis, ac Prophetico charismate verè instructos eos esse fascinati crederent. Accessit vitæ Montanisticæ austeritas, jejuniorum frequentia, martyrii contemptus, cæterà intactis fidei & doctrinæ Capitibus. Undè pii multi illaqueati, ipse Tertullianus, & in partes scissa per factiosos Ecclesia; donec, Montano cum Maximillâ sublato, Asianorum operâ Episcoporum, concurrente Gallicanâ Ecclesiâ per legationem Irenæi, boni insanire desinerent, Hæreticis resectis.

Schisma inter Victorem & Asianos.

II. In causâ *Victoris* Romani contrà *Polycratem* & Asianos. Ubi rursùs attendenda,

1. *Antecedanea* Schismatis: Praxis Ecclesiarum pridem varians, tùm quoad formam jejuniorum, tùm quoad diem Paschatis festum, aliis XIV. Lunæ, aliis Dominicam sequentem. Hinc dissensiones jam diu obortæ inter Orientalem & Romanam Ecclesiam. Quibus factum, ut *Polycarpus* Romam concederet, ad *Anicetum* Episcopum sub M. Aurelio Antonino, (Valesius, post Eusebium, sub Antonino Pio, etiam Halloixius in Vitâ Polyc.) & cum eo de hisce aliisque levioribus con-

conferret, fruſtà quidem, ſed tamen fraternè & ſine contentionis ſtudio, cum mutuo amplexu & mutuà communione: Polycarpo ſacra Euchariſtica Romæ faciente, loco præſentis tùm Aniceti apud *Euſeb.* ex Irenæo, *Lib.* v. C. XXIV. & fatente nuper Valeſio in *Notis*, *pag.* 109. A quo tempore, ſervantibus ſuum morem illinc Aſianis, hinc Romanis, hujus ſedis Epiſcopi cauſam eam acerbiùs ac contentioſiùs egiſſe videntur, maximè ſub Victore.

2. *Cauſa proxima* ejuſdem: Nempè illinc Victoris Romani Epiſcopi molimina, ut Aſianas & Orientales Eccleſias, facta lege, reduceret ad obſervantiam diei Paſchalis *Dominici*; hinc Polycratis Epheſii, Viri ſenis, cedere neſcii Victoris imperiis, aut terreri minis, conſtantia in obſervandâ Majorum traditione, undè decretum Aſianæ Synodi, pro *dicimâ quartâ* Lunâ, & literæ ad Victorem datæ. Quod adeò impotenter tulit Victor, ut illicò Aſianas, vicinarumque Provinciarum Eccleſias, ſententiâ latâ, & literis miſſis, communione & fraternitate prohiberet. Author eſt, diſertis verbis, ex publicâ fide, Euſebius *Lib.* v. *Cap.* XXIV. & poſt eum Socrates, alii. Ac Conciliorum Editores, *Tomo* I. exertim; *Victor, quam diu minatus fuerat, excommunicationis ſententiam contrà pertinaces executus eſt.*

Victoris temeritas in excommunicandis Aſianis.

Quanquàm vult Doctiſſ. Valeſius, Victorem non excommunicaſſe ipſo facto Aſianos, ſed tantùm *interminatum* eſſe excommunicationem, *Notis* ad Euſeb. pag. 105. Probat ex verbis Euſebii ἀποτέμνειν πλεῖστοι, quæ tamen ex ſequentibus plana, ἀκοινωνήτους πάντας ἀναγκηφύτων &c. Prioribus itaque verbis id voluit Euſebius, factum Victoris ac *conatum* fuiſſe irritum, & nullum ipſo jure. Nec monita Victori mox facta, pro ſervandâ pace Eccleſiarum, probant nondùm eum ſententiam excommunicationis tuliſſe. Hæc autem *facti* fuit non *juris*, & potuit quilibet Epiſcopus hoc modo fraternitatem aliis vel ſocietatem renunciare.

3. *Conſequentia* Schiſmatis: Cujuſmodi fuêre; primò Facti Victoris damnatio, improbatio, cùm ab Aſiaticis aliiſque Eccleſiis, tùm à Gallicanâ ipſâ, ſcribente ejus nomine *Irenæo* Lugdunenſi, poſt coactam Synodum, ad Victorem Romanum, & partim *objurgante* πληκτικώτερον, ob inſolentius factum, partim *cohortante*, ut deceſſorum exemplo in re leviori, communionem cum dictis Eccleſiis coleret, quæ traditum ſibi primitùs morem cuſtodirent.

Facti improbatio.

dirent. Habet Epistolæ verba Eusebius, *Hist. Lib.* V. C. XXIV. quæ nec fructu caruerunt.

Duratio Schismatis.

Secundò, antiqui moris continuata observantia, à plerisque *Orientalibus*, saltem ad Nicænam Synodum usque, ut celebrarent XIV. Lunâ, ex Athanasio, Chrysostomo, Eusebio de Vitâ Constantini, &c. Fatente & de *Syris*, *Mesopotamenis*, *Osroënis*, Henric. Valesio, qui redierint mox ad priorem observantiam. Imò & de *Britannicis* in Occidente Ecclesiis, observasse Orientalium morem, author est Beda in Historiâ *Anglo-Sax.* Interim sub tempora Concilii Nicæni, ad Romanam consuetudinem pleræque Ecclesiæ revocatæ, facto decreto, & scriptis â Constantino literis ad Ecclesias, apud Euseb. de *Vitâ Constant. Lib.* III. C. VIII. Ubi & *Asianos* cum Latinis & Occidentalibus tùm feciſse, idem Constantinus scribit. Multi tamen tenaces fuerunt pristini moris.

XIV. Res Judæorum hâc ætate.

Judæorum nova molimina.

Quò referri summariò debent,

I. Renata Judæorum multitudo, & myriades passim per Orbem terrarum dispertæ, cumprimis in Asiâ, Africâ, Ægypto; undè Gentis animi, & feroces spiritus, & sævities passim ab iis exercita, ac tentata non semel instauratio Reipubl. suæ.

Rebellio sub Trajano.

II. Rebellio prima sub *Trajano* Imperat. circà annum Trajani XVIII. cumprimis in Palæstinâ, Ægypto, Libyâ, Cyreniacâ, Cypro, & vicinis oris. *Initium* fuit à lanienis Gentilium quibus cohabitabant, & Stragibus horrendis per Judæos, dictis in locis, exercitis, ut Ægyptum, Lybiam, totas pænè devastarint: *Progressus*, in bello apertè gesto, adversùs Lupum Ægypti præsidem, & factâ expeditione Hierosolymam versùs: *Exitus*, in variis Judæorum cladibus, per Trajani præfectos, qui terrâ marique adortus rebelles, variis præliis fudit ac delevit, in Palæstinâ, Ægypto, Cyrene, Syriâ, Mesopotamiâ. De quibus in Gentilibus Dio Cassius, Spartianus, in Christianis Eusebius, Orosius, Patricides Alexandr. &c.

Rebellio sub Hadriano. Summa Historiæ.

Mox secuta rebellio altera sub *Hadriano*, omnium dignissima memoratu:

1. *Initium* illius fuit circà annum XVI. Hadriani, ut Eusebius in *Chron.* Christi CXXXII. Legato Cæsaris in Palæstinâ Tinio Rufo.

2. *Occasio*

2. *Occasio* variè à variis reddita, seu quod Hierosolymam ab Hadriano, anno 11. Imperii restauratam, antè bellum Judaicum, (ut ex Dione Scaliger) indignè ferrent à Gentilibus habitari, in eäque sacra fieri Jovi Capitolino; seu quod non ferrent duræ servitutis jugum, ut *circumcidere* nefas illis esset, ex Spartiano; seu quod turbones animos reliquis facerent, spemque foverent recuperandæ libertatis.

(3) *Caput* rebellionis fuit impostor quidam, qui se *Bar-Chochab* vel *Bar-chochba*, seu filium stellæ, allusione ad *stellam* ex Jacobo orituram, *Num.* XXIV. nuncupavit: Hinc ille, se Messiam instauratorem Regni, à Prophetis prænunciatum; hinc & stipulam in ore accensam anhelitu ventilabat, ut ignes evomere videretur, stellarum illos imitatus, ex Hieronymo *Apol.* II. *adverſ. Rufin.* Ac initio parvi facere hos motus Hadrianus, donec Judæi suâ multitudine formidabiles facti, Romanos ad vim majorem opponendam excitarent, Julio Severo è Britanniâ accersito, qui bellum conficeret.

4. *Sedes* belli Palæstina, & in hac urbs *Bethera*, aliis Bethar, Bitter, Bittur, Regia Barcocabi, urbs munitissima, vicina satis Hierosolymis, quæ post longissimam obsidionem, tandem à Romanis expugnata, Judaicæ tragœdiæ theatrum fuit.

5. *Exitus* tandem luctuosus fuit miseræ Genti, quæ postquàm Romanos variè exercuisset, in Christianos etiam, quod suppetias negarent, sæviisset immanem in modum, tandem fame, siti, præliorum stragibus deleta, arcibus suis expulsa, capite suo Bar-chochabo (qui veriùs *Bar-cozba*, seu filius mendacii) orbata, ac Palæstinæ finibus æternùm proscripta fuit. Et ex profugis hoc ex bello Barcho chabico fuit ille *Tryphon*, vel Tarphon judæus, in Græciâ tùm agens, quo cum commissus Justinus Martyr, ex initio *Dial. cum Tryph.* Adeò quidem ut lege interdictum Judæis fuerit subire Hierosolymam, imò & Palæstinam ingredi, si fides Tertulliano, *adverſ. Jud. Cap.* XV. Hinc nec *Hierosolyma*, sed *Ælia Capitolina* nomen Urbi hæsit, usque ad ætatem Constantini M. Accessit in opprobrium Gentis, & Religionis, Eusebio in *Chron.* referente, *suis* effigies, jussu Hadriani, ex marmore ad portam Bethlehemiticam structa, novæ etiam Urbis monumentum, qualiter olim *scrofa* cum porcellis, Æneâ Lavinium condituro. Atque etiam ex adverso

Templi ædem Jovi Capitolino ſtruxit Hadrianus. Plura Hiſtorici ex Dione, Spartiano, Juſtino, Tertulliano, Euſebio, Hieronymo, Oroſio &c. Et quoque Scaliger ad Euſebii Chronicon, ac rei *Nummariæ* illuſtratores.

6. Sed & utilitas quædam, ex hac Judæorum calamitate, ad Chriſtianos Hieroſolymitanos rediit. Tum enim purgatam fuiſſe à Judaiſmo & Legalibus Eccleſiam, nec admiſſos ampliùs Epiſcopos qui eſſent ex Circumciſione, ut factum hucuſque fuerat, teſtes ſunt Euſebius, *Hiſt.* L. IV. C. VI. & Sulpicius Severus, *Lib.* II.

Schola Judæorum.

IV. *Schola* Judæorum hâc quoque ætate celebrantur. Altera quidem, ſed minùs illuſtris, *Jafnæ* ſeu *Jamniæ* Judææ exculta, antè diſperſionem ſub Hadriano; altera *Tiberiade* in Galilææâ Palæſtinæ. In utrâque celebrant Talmudiſtæ paſſim Magiſtros Rectoreſque complures; in poſtremâ omnium celebratiſſimus fuit R. Jehuda, dictus הקדוש *Hakkadoſch* ſeu *ſanctus*, Tiberiadis Scholæ princeps, idemque (ex tabulis Judæorum) imprimis clarus ac familiaris Pio Antonino Imperatori. Atque is eſt Traditionum Judaicarum collector, & author *Miſchnaioth*, ſeu Textûs *Talmudici*, circà A. Ch. CXC. Quibus etiam *Tiberienſibus* Magiſtris, ex Aben-Ezræ, & Eliæ Levitæ ſententiâ, debetur *Maſorethicum* opus, ſeu Critica Sacra Hebræorum, Buxtorfio reclamante. Poſt mortem R. Jehudæ, tranſlatæ Scholæ in Babyloniam, undè fugati poſteà Judæi ſæculo XI.

Talmudici operis initia.

V. *Talmudici Operis* fundamenta hoc ſæculo jacta, circà A. C. CXC. Nempè confectus Liber eſt, per R. Jehudam, ex omnibus Judæorum ſui temporis memorabilibus, & diſperſis ſchedis, oralium Traditionum ſumma & compendium, dictus hinc *Sepher Miſchnaioth*, ſeu Liber δευτερώσεων, & *Lex oralis*. Eſtque hic *Textus* Talmudicus, ſeu jus commune Hebræorum, VI. partibus abſolutum, idemque per Capita & aphoriſmos diſtinctum. Cui poſtmodùm Commentarii acceſſerunt, ſeu latior Magiſtrorum explicatio, *Gemaræ* nomine, tanquàm *Complementum* δευτερώσεων. Ex Textu & Commentariis ſurrexit *Talmudis* opus, ſeu *Liber doctrinalis* Judæorum, abſolutus demùm in Babyloniâ, VI. ſæculo ineunte, undè *Talmud Babylonicum*, diſtinctum idem à *Hieroſolymitano*, tranſlatis ſcil. ex Palæſtinâ in Babyloniam Scholis & Magiſtris, poſt mortem R. Jehudæ. Plura de his, omnium inſtar, Buxtor-

fius

sius uterque, Lud. Capellus, Const. Lempereur, Joh. Coccejus &c. doctissimis Commentariis.

XV. *Res Gentilium, seu Status Ethnicismi.*

Quò spectant, ut mittamus ab hoc loco aliena,

I. Vigens orbe toto *Gentilismus*, sub Ethnicis Imperatoribus, & cùmprimis superstitiosis, Trajano, Hadriano, Antonino, Aurelio, Commodo. Hinc novæ superstitiones, nova passim Delubra, nova Numina, novi Ludi, Agones &c. apud Historicos. Fœditatem superstitionum Justinus, Athenagoras, Tatianus, Theophilus Antioch. Clemens Alex. Tertullianus, Minucius, Arnobius, luculenter perstringunt. Et quanquàm fari pridem Apollo Delphicus desiisset, teste Tullio in Libris de *Divinat.* interim & Delphicus & Daphnæus consuli non desierunt, & quæ Oracula alia, atque etiam dudùm posteà; sed responsis aut nullis, aut parùm faventibus ruenti superstitioni, exemplis apud Eusebium, de *Vitâ Const.* L. II. C. I. Theodoretum *Hist.* L. III. C. X. &c. *Superstitiones Gentil.*

II. Odium *Christianismi*, quod cum hujus incremento, & dispersione per Orbem Romanum, in majus quoque crevit. Hinc *persecutiones* Cæsarum, Præsidum, Philosophorumque. Hinc quoque *cavilla* in Christianos, qui audiebant *Asinicolæ* (cavillo à Judæis & Gnosticis in Christianos torto) homines *Novelli*, *Sordidi*, *Rudes* artium, *Pauperes*, *Desperati*, *Temerarii*, *Crucicolæ*, *Sibyllistæ*, *Piscicolæ* vel *Pisciculi*, ab Acrostychii Sibyllini initialibus literis ΙΧΘΥΣ, i. e. Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ. Hinc etiam Carminum *Sibyllinorum*, quæ hâc ætate Ethnicis Christiani objecerunt, lectio interdicta feralibus Edictis apud Justinum Martyrem, *Apol.* II. Consulebant tamen subindè Libros Fatidicos Romani, ex sententiâ Pontificum, vel Imperatorum, undè Aureliani illa (ob neglectos Libros Sibyllinos) increpatio, Sæc. sequente, quam exhubet Flavius Vopiscus, malè intellecta Baronio, & aliis. *Causa in Christianos.*

III. Celebriores quidam adversarii Christiani nominis, in Philosophis Gentilium, partim scriptis editis, partim habitis disputationibus in Christianos. In iis tres hoc sæculo præ reliquis insignes;

Philosophi hostes. Crescens.

Crescens Philosophus Cynicus, homo vitæ impurissimæ, Christianorum insignis sub Antonino & Aurelio insectator, cum Justino Martyre Romæ commissus non semel, ex Justino ipso, & Eusebio. Undè, calumniis retundendis, expressæ sunt Justino *Apologiæ*. Quin idem Crescens author optimis cæterà Principibus, de persequendis Christianis, structis & Justino insidiis, ac morte illi concinnatâ. De hoc Tatianus *Orat. contrà Græcos*, Justinus ipse *Apol. ad Senat.* Eusebius *Hist. Lib.* IV. C. XVI. &c.

Lucianus.

Lucianus Samosatenus, Epicuræus, Ἀτλικώτατος, primùm (si fides Suidæ) Christianus & Concionator Antiochenus, si autem Doctioribus fides, & Luciano ipsi in *Alexandro* suo, educatus in Scholâ Apollonii Tyanæi, à præstigiatore & pæderastâ. Hinc Scepticus simul & Scopticus, undè illi δυσφήμου seu *maledici* cognomentum. Aliis quidem putatur sub Trajano, aliis veriùs sub M. Aurelio & Commodo, Christum & Christianam Religionem esse insectatus. Hinc blasphemæ voces quibus Christum traducit, vocans ἀνεσκολοπισμένον Σοφιστὴν, *Crucifixum Sophistam*, *Dial. de morte Peregr.* quibus item S. Trinitatem ridet, υἱὸν πατρὸς, πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἓν ἐκ τριῶν, ut jam suprà observatum, ex *Philopatride*. Sugillat ibidem Ascensionem Christi εἰς τρίτον οὐρανὸν, Vitam Æternam, Capita alia. Interim Christum vocat μέγαν ἄνθρωπον, & Christianorum Doctrinam, falsè quanquàm, θαυμασὴν σοφίαν. Fert cum Suidas, ex aliorum fide, à canibus discerptum interiisse. De vitæ tempore Gerh. Vossius, Guil. Spencerus, alii.

Celsus.

Celsus Epicuræus, ab omnibus disciplinis, versutic, eloquentiâ, instructus suprà fidem, & huic Celso inscripsit Librum Lucianus, cui titulus *Alexander*, seu *Pseudo-mantis*. Cujus quæ fuerit in Christum Servatorem, in Christianos, in Scripturas Sacras maledicentia, vel unus Origenes docet, *Libris* VIII. contrà Celsum, quibus Celsi, fato jam functi, Ἀληθῆ λόγον, pernicioſissimum in Christianos scriptum, tributum in 2. Tomos, egregiè confutavit. Celsianarum calumniarum summa fuit: *Christum* quidem natum Matre adulterâ, hinc à marito ejectâ; nec è virginitate natum, nec Dei filium fuisse, quæ ex Græcorum fabulis hausissent Christiani; Magicis illum artibus in Ægypto imbutum fuisse; ob-

ambu-

ambulasse Circulatorum more; spectri in modum suis post mortem apparuisse &c. *Christianos* verò esse homines Magos, usos libris Magicis; lascivos, ac perditissimæ vitæ; timidos, seditiosos, hostes Magistratûs; ex Platone, Sibyllis, Fabulis Græcorum multa suffuratos; in fœdissimas sectas divisos &c. Nec æquior Celsus in *Scripturas Sacras*, & Historias *Testam. Veteris*, uti Creationis, Diluvii, Patriarcharum, Sodomitici excidii, Mosaicæ Legislationis, reliquas, falsè ab eo perstrictas, ab Origene autem luculenter vindicatas.

FINIS rerum Secundi Sæculi.

SÆCULUM TERTIUM.

Tertii Sæculi primordia incidunt in annum Christi vulgarem CCI. *Severi* Imperatoris, juxtà Eusebium in *Chron.* VIII. Cos. Anno Fabiano, & Nono Muciano; Romano adhuc Episcopo *Victore*, sed mox cessuro locum, hoc ipso anno, successori *Zephyrino*. Baronius, pro more, confundens rursùs Æram veram cum vulgari, Consules ponit P. Cornelium Anulinum, & M. Ausidium Frontonem, qui biennio antè signantur in Fastis, Æræ Vulg. anno CXCIX. *Chronologica ratiocinia.*

Compendiosa hujus Sæculi facies ad sequentia Capita revocatur:

I. *Status Ecclesiæ hoc ineunte Sæculo.*

I. *Sedes* quidem Ecclesiæ fuit Orbis cognitus propemodùm universus, teste cumprimis Tertulliano, adversùs *Judæos*, hinc Eusebio, cæteris. De *Americâ* nullo teste affirmant alii, ignoto adhuc Orbe ipsi Ptolomæo, temporibus Antoninorum, ac detegendo demùm exeunte Sæculo XV. Ac frustrà Nicephorum Callisti huc appellant, *Hist. Lib.* II. C. XLI. ubi indè à Matthæo Apostolo *Anthropophagis* prædicatum refert, id est, Lerio interprete, in Hist. Americanâ, *Cannibalis, qui vicini Brasilianis*; sed pari historiæ fide. *Sedes Ecclesiæ Orbis cognitus.*

II. *Doctores* tùm superstites, ac scriptis indubiis inclyti, fuerunt Irenæus, mox tollendus, Tertullianus, Clemens Alex. secundùm alios & Minucius Felix. Origenes autem agebat, in ipsis Christiani hujus *Doctores superstites inclyti.*

Sæculi auſpiciis, annum ætatis XVI, vivo Leonidâ Patre, quem Severi perſecutio ſequente anno ſuſtulit, Origene nato annos XVII. apud Euſebium, *Hiſt.* L. VI. C. II.

Præerat verò *Romanæ* Eccleſiæ Victor, de quo ad ſuperius Sæculum, cui mox Zephyrinus ſucceſſit, Conſtitutionibus apocryphis, & Pſeudo-Decretalibus, inclytus. *Hieroſolymitanæ* præerat Narciſſus ætate grandævus, ac θαυματοῤγος, apud Euſebium, L. VI. C. IX. *Antiochenæ* Serapion à ſcriptis compluribus Euſebio & Hieronymo laudatus: *Alexandrinæ* Demetrius, fautor primò dein perſecutor Origenis: *Cæſarienſi* Theophilus, favens cauſæ Victoris, & de cujus Synodicâ Epiſt. Euſebius, *Hiſt. Lib.* V. C. XXII.

Status Chriſtianorum.

III. *Felix* ſic ſatis Eccleſia, nondùm infeſto Chriſtianis Severo Imperatore, quum inchoaretur Sæculum. Imò iidem, in Africâ & alibi paſſim, etiam ad Reipublicæ munia admiſſi, magnis ſub Commodo Chriſtianiſmi incrementis. Mox tamen, ipſo hoc anno, perſecutionis initia in Africâ, unde Tertulliani Liber ad *Scapulam* Proconſulem Africæ, quum Vigellius Saturninus ſævire in Chriſtianos cœpiſſet.

Præcipui verò tùm Eccleſiæ *hoſtes* fuêre, partim Gentilium *Philoſophi*, de quibus ad finem Sæculi II. partim *Pſeudo-Chriſtiani*, quales erant Gnoſtici, Marcionitæ, Artemonitæ, reliqui, de quibus in Capite de *Hæreſibus*, ad Sæc. ſuperius.

II. *Propagatio Eccleſiæ hoc Sæculo.*

Eccleſiæ tam notæ.

Huc ſpectant I. *Exiſtentium* jam Eccleſiarum incrementum, quibus indies novi hoſpitęs, Chriſtiani novi accederent. Hinc mira incrementa Eccleſiarum; quales fuêre Eccleſiæ Palæſtinæ, Alexandrina, Antiochena, Byzantina, Aſiaticæ, Græcæ, Thracicæ, Italicæ, Hiſpanicæ vel Ibericæ, Gallicanæ, Britannicæ, &c. paſſim ex Irenæo, ex Tertulliano, Origene, Euſebio, aliis.

Novarum Eccleſiar. fundatio.

II. *Non exiſtentium* antè Eccleſiarum plantatio: Quomodò hoc Sæculo novæ paſſim Eccleſiæ notæ, uti in *Arabiâ* Origenis miniſterio, de quo apud Euſebium: In *Galliâ* circà Annum CCL. quando miſſi eò feruntur Dionyſius Pariſienſis, confundendus deinceps cum Areopagitâ, Gatianus Turonenſis, Trophimus Arelatenſis, Paulus Narbonenſis, Saturninus Toloſanus, aliique apud Gregorium

rium Turonenſem, *Hiſt. Fr. Lib.* I. C. XXVIII. & ex eo Fabrum, Sirmondum, Lanoyum, Marollium, alios. In *Helvetiâ* hoc jam Sæculo πρωτομάρτυρες feruntur Felix & Regula, quorum hiſtoriam edidit Joh. Jacobus Ulricus. In *Scotiâ*, ſeu Albaniâ Vetere, alii de *Hibernia* intelligunt, apud harum Antiquitatum Scriptores, converſus fertur ad Chriſtum Donaldus, Scotorum Rex, anno Chriſti CCIII. nominatim apud Boëtium, *Hiſt. Scotorum*, L. V. ſub finem. Hinc de Scotiâ vulgatum eſt Diſtichon,

Chriſti tranſactis tribus annis atque ducentis,
Scotia Catholicam cœpit habere fidem.

Sed incertarum de rebus in Britanniâ Chriſtianis narrationum, ac fabularum Britannicarum, plena hoc Sæculo omnia, vel ex fabulâ de Urſulâ cum ſociis XI. mille Virginibus. Adi præ cæteris Uſſerium *Antiquit. Brit.* C. XV. Adde in *Hiſpaniis* Eccleſiarum incrementum, in Bæticâ, Tarraconenſi, Luſitaniâ, Gallæciâ, Aſturiâ &c. vel ex *Epiſt.* Cypriani XXXV. & XXXVIII. & ex Concilio Illebiritano, ſub initia Sæculi ſequentis indicto.

III. Eo autem hæc illuſtrior propagatio fuit, quo fuêre I. Inſigniores qui Chriſtô nomen dederunt, Viri Celebres, Philoſophi, quales Ammonius, Ambroſius, Cyprianus &c. Aulici, quales illi Alexandri Severi, apud Euſebium, ac Principes viri fœminæque. In his feruntur, Arabum quidam Princeps, operâ Origenis, apud Euſebium, *Lib.* II. C. XIX. Mammæa Auguſta Alex. Severi mater, Philippus uterque Imperator, apud Euſebium *L.* VI. C. XXI. XXXIV. cum Otaciliâ Severâ Philippi conjuge. Ac nuper quoque in hanc ſententiam Huëtius in Origenianis ſuis, Patinus in Theſauro Numiſmatum, Joh. Rod. Wetſtenius, *Præfat.* ad Origenis quædam, antè ἀνέκδοτα. *Converſiones illuſtres.*

Mammæam ſanè Euſebius θεοσεβεςάτην dicit, ac ἐλαβῆ τὸν τρόπον, ſic Origenem ab eâ accerſitam, ac pleniùs ab eo divinis de rebus edoctam; *Chriſtianam* tamen non dixit, nec Hieronymus, quicquid alii Chronographi his poſteriores, tradiderint. Ab Origene κατηχηθεῖσαν τὸν λόγον habet Suidas, in Ὠριγένης. *Mammea Auguſta an Chriſtiana?*

Major autem dubitandi ratio de *Philippis* Imperatoribus, Patre & Filio, mediis inter Gordianum & Decium, quos *Chriſtianos* fuiſſe tradunt Euſebius, Hieronymus, Oroſius, Caſſiodorus, Beda, *Philippus Imperator an Chriſtianus?*

Frecul-

Freculphus, Auctor Chronici Alex. Georgius Syncellus, Cedrenus, Chronographi reliqui, & hinc recentiores illi Viri, post Annalium Ecclesiastic. Scriptorem. At negant, nec sine gravi causâ, Scaliger ad Eusebii Chronicon, Casaubonus in Julium Capitolinum, Frater noster Dissertatione IX. de Numismatibus, ac complures alii non obesæ naris. Ac favet his silentium Capitolini, Aurelii Victoris, etiam Origenis contrà Celsum, Lactantii, Sulpicii Severi, cæterorum qui Constantino M. hanc Christiani principis laudem primùm adscribunt. Nec satis est cum Doctissimo Huëtio hariolari, Philippum hæc sacra *occultè* & *clàm Ethnicis* professum esse. Adde ingenium Principis ferox, crudele, perfidum; Ludos Sæculares, anno V. C. millesimo, Gentili ritu ab eo celebratos; Nummos veteres Philippi, sacra Paganorum referentes; ac dubiam meritò narrationem, de Philippo aditu Ecclesiæ palàm prohibito, in vigiliâ Paschatis, quod Fabiano Baronius, Veteres Babylæ Antiocheno tribunt: Huëtius rectè, *ex incertâ auditione istud Eusebium retulisse*, Origen. L. I. C. IV. Adde fabulas de Philippo alias, uti à Pontio Martyre conversum, baptizatum à Fabiano, Patrem fuisse Eugeniæ martyris &c. Igitur ab uno Eusebio, ex aliorum relatione, hæc omnis traditio, & à pace Ecclesiæ sub Philippis, & à literis illis Origenis ab Philippum Imperator. & Severam Augustam, quarum ut extantium meminit Hieronymus, quas autem φέρεσθ *ferri* esse Origenis, habet Eusebius, *Hist.* L. VI. C. XXXVI.

Triumphus Ecclesiæ in Persecutionibus.

2. Sed nec graviores unquàm in Christianos persecutiones, ac frequentiores, quam hoc Sæculo, sub Severis, Maximinis, Deciis, Valerianis, Aurelianis, Diocletianis. Ut verè sanguis Martyrum audiverit *semen Ecclesiæ*, fueritque flamma hæc persecutionum instar fornacis illius Babylonicæ in quâ *quartus* accessit. Ac de constantiâ Martyrum, & incredibili numero, posteà.

III. *Doctrina Catholica hujus Sæculi.*

Tessera Doctrinæ hujus Sæc.

I. Colligitur illa indubiâ certâque fide, 1. Ex *Symbolis*, formulisque publicis, puta ex Symbolo Romano seu Apostolico, Alexandrino, Antiocheno, de quibus ex Veteribus referunt Armachanus, Vossius, Forbesius, Eruditi alii, ac Tomi Conciliorum.

2. Ex

2. Ex *Patribus* qui hoc scripsêre Sæculo, & in quibus sufficere possunt genuina *Clementis Alex. Tertulliani*, *Minucii Felicis*, *Origenis*, *Cypriani*, *Gregorii Neo Cæsar.* *Arnobii*, monumenta: Præter Eusebiana passim testimonia & fragmenta, cumprimis *Hist.* L. VI. aliaque in Operibus Cypriani, ac Photii illa quoque in *Biblioth.* ex *Cajo Romano*, *Hippolyto*, *Africano*, *Ammonio*, *Ambrosio*, *Dionysio Alexandrino*, *Cornelio Romano*, aliis. Adde Acta *Synodorum* Carthagine, Antiochiæ, Iconii, Alexandriæ, Romæ habitarum, in causis variis adversus Cataphrygas, Novatũ, Samosatenum &c. De quibus *Tomo* 1. Conciliorũ.

II. Ex his quidem constat *fundamentalis* doctrina eadem cum prioribus sæculis, & cum hodiernâ Catholicâ Ecclesiâ. Et summam ejus, quam dicunt *Regulam fidei & veritatis*, exhibent post Irenæum *Lib.* 1. C. 11. Tertullianus quoque de Præscript. C. XIII. & de Velandis Virgin. in initio, Origenes in Proœmio *Libri* περὶ Ἀρχῶν, Novatianus in Libro de *Trinitate*, Gregorius Neo-Cæsariensis, in Symbolo, ex Ruffini interpretatione *Lib.* VII. C. XXV. Antiocheni in Symbolo suo, Anno Christi CCLXXII. *Summa illius.*

III. Quod ad *controversa* hodie inter Christianos Capita, eximia sunt omninò, in dictis monumentis, Reformatæ causæ & doctrinæ omnis præsidia. Exempla erunt de multis pauca, ne deesse videar illorum desideriis, qui hanc mihi opellam expressêrunt.

Capita controversa illustriora.

Canonem eundem cum nostro, resectis Apocryphis, ut superioris Sæculi Patres, sic hoc quoque receperunt Clemens Alex. Origenes, &c. De *Libris V. T.* Maccabæis aliisque dispunctis, consentit cum Hebræis Clemens Alex. in Libris *Hypotyposeôn*, seu in Excerptis Theodoti, fatente Valesio ad Eusebii *Lib.* VI. C. XXV. Hinc & Origenes, apud eundem Eusebium, ex ejus in Psalmos Commentario, Canonicis recensitis, dicto L. VI. C. XXV. Quanquàm non nescimus utrumque Patrem, citare sæpiusculè Apocryphos, etiam nomine τῆς γραφῆς, sed voce latiùs acceptâ pro *Libris Sacris*, prioribus attextis, & ubi illorum cum S. Scripturis consensus est; uti *Hermæ Pastorem*, Epistolas *Barnabæ*, *Clementis*, etiam hoc nomine allegant. Sic Origenes in *Epist.* ad Africanum pro Historiâ Susannæ, quam debemus Clarissimo Wetstenio, ità hujus veritatem & utilitatem adstruit, contra Africanum, ut tamen Canonicam illi auctoritatem *De Canone Scripturarum.*

non adscribat. Sic in *Canonibus Apostol.* qui hujus creduntur ævi, *Canone* LXXXV. non alius recensetur Canon Test. V. ab Hebraico, præter *tres Maccabæorum*, qui tamen in Collectione Canonum Græcâ Joh. Antiocheni, in quâ idem hic Canon est, nulli comparent. Adde Eusebium, sub initia ferè Sæculi sequentis, inter βιβλία τὰ ἀντιλεγόμενα *quibus contradicebatur*, recensere quos dicimus Apocryphos, dùm reliquos vocat ἐνδιαθήκους, ἀναμφιλέκτους, ὁμολογουμένους, καθολικούς.

De Sufficientiâ earundem.

Auctoritatem Scripturarum ac *Sufficientiam*, ad fidem & vitam, omnes hujus Sæculi Scriptores pluribus adstruunt, *Traditionibus* nullis admissis, nisi quæ ex Scripturis demonstrarentur. Undè illud Tertulliani, sub initia Sæculi III. de *Monog.* C. IV. *Negat Scriptura quod non notat*, & hic à *veritate devium* Tertullianum, quiritatur Priorius: Loca *ejusdem*, in sensum eundem, ex Libris aliis, uti adversùs Hermogonem, C. XXII. de Resurrectione Carnis, C. III. sic loca ex *Origene*, in Libris contrà Celsum, Homiliis in Leviticum, Comment. in Matthæum; ex *Cypriano*, cumprimis ejus *Epist.* LXXIV. ad Pompejum fratrem, &c. produxerunt pridem Theologi, ac vindicarunt contrà Tridentinos.

Præscriptiones Tertulliani.

Ac frustrà Tertulliani methodum obtendunt, ex Libro de *Præscriptione Hæreticorum*, Latini hodierni, tuentes se non decisione Scripturarum, sed authoritate Ecclesiæ, fidei traducem conservantis, hinc consuetudinis vel *præscriptionis* titulo. Et ità nuper, post Pamelium, Fabrum, Walenburgios, Lud. Maimburgius, Theologus Societatis, *Methodi* suæ *Cap.* I. Atqui I. Septimio res erat cum hujusmodi Hæreticis, qui ipsam *fidei Regulam*, ut liquet *Cap.* XIII. de Dei Unitate, Creatione mundi, Personarum Trinitate, Veritate Carnis Christi, Resurrectione, Judicio, imò ipsam subindè Scripturarum auctoritatem, in controversiam vocarent; hinc tales ne ad disputationem quidem ullam aut collationem admittendos, *Cap.* XV. 2 *Præscriptio* illa ipsa Tertulliani, non est antiquitatis assertio nuda, sed illius evictio, demonstratio, indè ab Apostolis, *Cap.* XIX. XXI. XXXVI. &c. qualem à Latinis exposcimus, in assertis à se Capitibus. 3. Sed & alibi Septimius Hæreticos eosdem ex Scripturis revincendos esse censuit, undè Libri adversùs Marcionem, Praxeam, Hermogenem, Valentinianos &c. Hinc *salvâ istâ Præscriptione, utique tamen propter instructionem & munitionem quorundam, dan-*

dandum esse etiam Retractatibus locum, ut idem adversùs Praxeam, C. II. *Dei Unitatem in Trinitatem dispositam*, ut loquitur Tertullianus, contrà Praxeam, *Cap.* II. *adunatam Trinitatem*, ut Cyprianus ad Jubajanum, *Epist.* LXXIII. *regulam fidem in unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum S.* ut Novatianus adhuc Catholicus in Libro de Trinitate; *Trinitatem* simul & *Monarchiam*, μονάδα καὶ τριάδα, uti, post Septimium, defendit hoc Sæculo Dionysius Romanus, apud Athanasium de Decretis Synodi Nicænæ, *Tomo* I. Τριάδα τελείαν *Trinitatem perfectam, quæ nec dividitur nec alienatur*, ut apud Ruffinum Gregorius Neo-Cæsariensis, *Hist. Eus.* L. VII. C. XXV. adeò professi sunt omnes hujus Sæculi Patres, ut his vindicibus Praxeæ, Noëti, Sabellii, Pauli Samosateni Hæreses confectæ jacuerint. Nec loca huc congerere necesse est, post Dionysium Petavium de *Trinit. Lib.* I. & in Præfatione, *Capitib.* IV. V. ac nuper Samuelem Gardinerium, Theologum Britannum, de Fide *Patrum Ante-Nicænorum*, contrà Christophorum Sandium, ex his ipsis Patribus prolixè disputantem. *De S. Trinitate.*

Hinc & celebrem locum, 1 *Joh.* v. 7. de *tribus* qui *unum sint*, citat hoc ævo Cyprianus, in *Epist.* ad Jubajanum quæ est LXXIII. & alibi in Libro de Unitate Ecclesiæ. Quanquàm à Theodoti & Artemonis Discipulis, hic quoque locus, uti alia quæ Christi Divinitatem asserebant, jam tùm sacrilegas manus, in multis saltem Codicibus, ἀνιερώτοις, expertus esse videatur: Si vera sunt quæ narrat Eusebius, de Scripturis S. ab iis corruptis, *Lib.* V. sub finem, ac *in specie* de Catholicâ Johannis, Socrates *Hist.* L. VII. C XXXII. *De loco* 1 *Joh.* v. 7.

In specie, *Filii* veram *Divinitatem*, ut paris seu æqualis Patri, unîus cum eo substantiæ vel essentiæ, à Patre non creati sed geniti, nec in tempore sed ab æterno, dein ἐνανθρωπηθέντος, *carnem induentis, assumentis*, clarissimis verbis tradidêre, non Cyprianus modò, vel Gregorius Thaumaturgus, vel Dionysius Alexandrinus, vel Antiocheni in *Symbolo*, Anno 272. contrà Paulum Samosatenum, sed & ipse Origenes apud Athanasium, in Libro *de Decretis Synodi Nic.* ferè sub finem. Ac quamvis & ille ipse Origenes, & Tertullianus, & deinceps quoque Lactantius, in multis *de Filio*, & quoque *de Spiritu S.* locuti periculosiùs, tamen ut ille ab Athanasio ipso, ita singuli à Petavio, & nuper Gardinerio, in plurimis adver- *De Divinitate æternâ Filii, & Incarnatione.*

ſùs Arianos defenduntur. Fruſtrà autem in omnibus excuſentur. Ita nuſquàm Catholici hujus ævi Filium verè *creaturam*, nuſquàm factum ἐξ οὐκ ὄντων, nuſquam fuiſſe tempus *quando non eſſet* quod voluit Arius: Sed factum *ex ſubſtantiâ Patris*, Filium *æternum*, cum Patre *ſemper exiſtentem*, at diverſum ἑτεροούσιον, quod de *Subſtantiæ* diverſitate accipiunt Ἀετιανίζοντες. Sic dùm Filium *creatum* aliquando dixêre, reſpexerunt ad locum *Prov.* VIII. 22. ubi legebant ἔκτισε με, pro ἔκτησε vel ἐκτήσατο, *creavit* nempè ſeu produxit per γέννησιν. Ità non γεννητὸν, ſed γενητὸν dixêre Filium, malè confuſis vocibus; quomodò diſertè Origenes *Lib.* VI. *Contrà Celſ.* Filium dicit ἀγέννητον, ut Pater ἀγεννήτου &.

Scriptores nuperi notati.

Et hinc rurſùm Chriſtophori Sandii improba fides, diſſimulantis ea omnia loca, quæ Arianiſmum in his Patribus ſubvertunt, aliâ verò præter ſententiam eorundem paſſim contorquentis. Nec is meliori fide doctrinam Orthodoxam de Uno Deo Patre, Filio, & Spiritu S. ut ὁμοουσίοις, in *Sabellianiſmum* vertit; quemadmodùm ipſius *Samoſatens* hunc potiſſimum errorem facit, *Enucl. Hiſt.* L. I. p. 114. reverà negantis tres ἑτεροούσιους, & Jeſum Chriſtum aſſerentis merum Hominem fuiſſe, ac minimè Deum, ex Actis Antiochenis, & Epiſtolâ Dionyſii Alexandrini, *Tomo.* I. *Concil.* ac Euſebio *Hiſt.* L. VII. C. XXVII. dehinc Athanaſio, Theodoreto, reliquis. Fruſtrà etiam nuperus, in Belgio noſtro, auctor *Irenici Irenicorum*, cum Samoſateno & Socino ex profeſſo ſentiens de Chriſto *mero Homine*, multus eſt in colligendis Patrum hujus ævi locutionibus quæ Arianiſmum ſpirent, nullo jam cauſæ quam agit patrocinio.

De Satisfactione Chriſti.

Pro *Satisfactione* Chriſti, ut ſine Incarnationis, ex Græcis Patribus ſufficiat Clemens Alexandr. non ſemel aſſerens in *Protreptico.* Chriſtum τὸν θάνατον εἰς ζωὴν ἀνασαυρώσαντα, *mortem in vitam affixiſſe cruci*, ἐξαρπάσαντα τῆς ἀπωλείας τὸν ἄνθρωπον, *eripuiſſe hominem exilio*, καὶ συνκρεμάσαντα αἰθέρι *ac in æthere ſuſpendiſſe.* Et alibi, *Lib.* I. *Pædag.* C. V. agens de Iſaaco puero, ut typo Domini, negat Iſaacum paſſum, quia τὰ πρωτεῖα τοῦ πάθους παρεχώρησε τῷ Λόγῳ, *primas paſſionis partes Chriſto conceſſit*; ideò autem riſiſſe, quia præfiguravit gaudium quo implendi eſſent οἱ αἵματι Κυρίου ἐκ φθορᾶς λελυτρωμένοι, *qui ſan-*

ſan-

sanguine Domini ab interitu, vel *corruptione*, *redempti sunt*. Nec pauca in hanc rem Origenes, in Homiliis passim, & adversus Celsum. *Lib.* VIII. *pag.* Edit. Cantabr. 386. Ἀξιοῦντες αὐτὸν, ἱλασμὸν ὄντα καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, προσαγαγεῖν ὡς Ἀρχιερέα καὶ δίκας, καὶ τὰς ἐκτάξεις ἡμῶν &c. Quanquàm liberari ab errore haud potuit Adamantius, quo Christum etiam pro Angelis, pro Dæmonibus, pro Astris, pro Creaturis universis passum esse sensit; quâ de re adi Clariss. Huëtium, in *Origenianis* L. II. *Quæst.* III.

In Latinis, omnium instar esto Cyprianus, *Epist.* LXIII. ad Cœcil. Fratrem; ubi aliquoties, *sanguine Christi nos redemptos, vivificatos; nos omnes portasse Christum, qui & peccata nostra portabat; sacrificium Patri se obtulisse* &c. Similia in scripto adversus *Demetrianum*, planè sub finem: *Hanc gratiam Christus impertit, hoc munus misericordiæ suæ tribuit, subigendo mortem trophæo Crucis, redimendo credentem pretio sanguinis sui, reconciliando hominem Deo Patri, vivificando mortalem regeneratione cœlesti.* Plura non addimus ex Sermone de *Passione Christi*, in Libro de Cardinalibus Operibus, quem Erasmus & Eruditi non adjudicant Cypriano.

De Justificatione per fidem solam, & gratiâ &c.

Justificationem ex merâ gratiâ, per fidem, citrà operum meritum, docuit hac ætate Tertullianus, locis benè multis. Ex. gr. *Lib.* VI. *contrà Marc.* C. III. *De cætero pergat Apostolus, negans ex operibus Legis justificari hominem, sed ex fide, ejusdem tamen Dei cujus & Lex.* Quod pluribus illo ipso Capite confirmat, illustrat, ut observabitur legenti. Adversus Judæos, *Cap.* VIII. in quo de Danielis hebdomadibus disserit: *Signata est visio & prophetia, & dimissa sunt peccata, quæ, per fidem nominis Christi omnibus in eum credentibus, remittuntur.*

Origenes, uti aliàs, sic cumprimis in *Comment.* ad Romanos, *Lib.* III. ad *Caput* III. pluribus doctrinam Pauli de justificatione *solius fidei, solâ fide, sine operibus*, si quis *tantummodo credat*, adstruit vindicatque. Sic, Paulum *non gloriari super justitiâ suâ, neque super castitate*, &c. sed unicè *in Domino gloriari*, id est, in *cruce Domini nostri J. Christi.* Consule ipsum Origenem, & ex illo Observationes Forbesii nostri, *Instr. Histor.* L. VIII. C. XXIV. §. 3. Quò & refer illa in Matthæum, & Græca quidem, edente Clarill. Huetio, *Tomo* I. p. 287. Λέγει ἑαυτὸν Χριστὸς εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ὁ ἢ δικαι-

ὁ δικαιοσύνῃ ἀνεξλήφως ἑαυτὸν, ἀλλὰ Χριστὸν, ὁμολογεῖ. *Si Christus justitia est, is qui justitiam suscepit, non se ipse sed Christum confitetur.* Ad quæ verba nollem Virum magnum, Notis suis in *Heterodoxos* invectum, negasseque, ex mente Origenis, *imputari Christi justitiam* iis qui justi apud Deum sunt; Undè Origenem ex Tridentinis *Sess.* VI. C. VII. interpretandum esse dicit, precariò satis.

Cyprianus haud aliter sensit ac Tertullianus, vel Origenes; ac sufficiant ista, *Epist.* LXIII. ad Cœcilium Fratrem: *Nam si Abraham Deo credidit, & deputatum est ei ad justitiam: Utique quisquis Deo credit, & fide vivit, justus invenitur, & jam pridem in Abraham fideli benedictus, & justificatus ostenditur, sicut beatus Apostolus probat &c.* Vide reliqua, quæ pluribus in hanc causam subjungit. Nec fugiunt nos tamen alia quædam Cypriani, cumprimis in Sermone de *Lapsis*, ac ferè in isto sub finem, huic in speciem doctrinæ adversantia.

Hîc enim, nos *Dominum fidei ac timoris obsequio promereri*; martyres *Domino satisfeciisse*; *justis operibus peccata purgari, redimi*; *eleemosynis à morte animas liberari.* Ac similia idem ille in tractatu *de Opere & Eleemosynis.* Ast demonstratum aliàs ad nauseam, *promereri* haud esse aliud, Cypriano, cæterisque ferè Patribus, quàm consequi, impetrare, obtinere, prout idem Cyprianus, *Epist.* LXXIII. *misericordiam merui*, id est, ex Vulgato 1 *Tim.* I. 13. *misericordiam consecutus sum*, ἠλεήθην. Sic τὸ *satisfacere*, dicunt vel in ordine ad Deum, sensu plebejo, quum peccatis succedit pœnitentia, succedunt lachrymæ, deprecatio, succedunt Dei laudes, honos, confessio; vel in ordine ad Ecclesiam, & pœnas Canonicas, oppositè ad indulgentias Martyrum, Confessorum, contrà quas Cyprianus *Epist.* X. & aliàs: Sic *peccata purgari, redimi*, non in ordine ad pœnam istis operibus exantlandam, sensu Tridentino, sed in ordine ad culpas præteritas, quæ emendantur, corriguntur, jejunio scil. orationibus, lachrymis, eleemosynis, ac contrariis operibus. Nec plura hujus loci sunt, & obvia in hunc sensum loca Tertulliani, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, &c. quæ passim à Theologis conquisita.

De Libero Arbitrio & Gratiâ.

Liberum arbitrium, τὸ ἐφ' ἡμῖν, in statu Naturæ, & hominem αὐτεξούσιον, licet non παντεξούσιον, sanè plus nimiùm extulêre cum-

cumprimis Clemens Alex. & Origenes, idque ex Platonicâ disciplinâ, & securiùs antè Pelagium exortum. Hinc *Pelagianorum magister* Origenes, accusante non semel Hieronymo. Utrique tamen & saniora expressa. Nam Clemens Alex. *Lib.* V. & VI. *Stromat.* non semel docet egere nos τῆς θείας χάριτος, τῆς τοῦ πατρὸς ὁλκῆς, τῆς παλεικῆς δυνάμεως, *Divinâ gratiâ, Patris attractione, potentiâ.* Et Origenes, à Ruffino interprete frequenter interpolatus, in genuinis & indubiis contrà Celsum, & in Philocaliâ, *Gratiæ* similiter necessitatem aliquoties agnoscit, saltem ad perfectionem boni: Et *Lib.* IV. *Comment.* in Epist. ad Romanos *Cap.* IV. *Etiam hoc ipsum quod agere aliquid possumus, vel cogitare, vel proloqui, ipsius dono & largitione facimus.* Hinc is modò vindicatus, modò accusatus à Magdeburgensibus, *Cent.* III. Corn. Jansenio in Augustino suo, *Tomo* I. *Lib.* VI. Gerh. Vossio, in *Hist. Pelag. Lib.* III. P. I. Daniele Huëtio, in Origenianis, *Lib.* III. *P.* I. ut plures taceam.

In Latinis Tertullianus, frequenter cùm Naturæ corruptionem, & immundiciem, ex Adamo, tùm Gratiæ necessitatem adstruit, cumprimis in Libro de *Animâ.* Cyprianus autem ab ipso Augustino oppositus Pelagianis non semel est, ut *Lib.* I. contrà Julian. & *Lib.* IV. ad Bonifacium; similiter ab Hieronymo, in fine *Libri* III. adversùs Pelagianos. Ac Dei *voluntati, dono, gratiæ, influxui, omne quod possumus*, sæpiùs attribuit, vel initio Epistolarum, *Epist.* I. ad Donatum.

De Prædestinatione.

De *Prædestinatione* autem parcius, & perfunctorie, atque etiam minùs cautè, locutos esse Patres hujus ævi, cumprimis Origenem, antè Pelagiana certamina, est jam à Theologis observatum, & à Vossio, Jansenio, Huëtio, aliis.

De Præsentiâ realiin Eucharistiâ S.

In capite de *Eucharistiâ* S. post Tertullianum, ad superius *Sæculum*, Præsentiam realem, Transubstantiationem, Oralem manducationem, nescivêre hac ætate vel Origenes, vel Cyprianus, ut hi sint omnium instar. Ac postremus quidem, in *Epist.* LXIII. ad Cœcilium Fratrem, in quâ de Sacramento Calicis Dominici: *Invenimus Vinum fuisse, quod Sanguinem suum dixit. Epist.* LXXVI. *Sanguinem suum Vinum appellat.* Planè ut Clemens Alexandrinus, scribens initio hujus ipsius Sæculi *Lib.* II. *Pædag.* C. II. paulo antè finem: τοῦτο μού ἐστι τὸ αἷμα, αἷμα τῆς ἀμπέλου, *Hic est san-*

ſanguis meus, ſanguis vitis; & *Allegoricum in verbis* Chriſti ſignificatum ibidem agnoſcit.

Origenis quædam loca & exceptiones Clariſſ. Huëtii.

Sed Origenem audiamus, qui in hoc argumento, poſt alios, ipſum quoque Huëtium, Virum Clariſſ: exercuit. Is ità *Lib.* VIII. *contrà Celſ.* Edit. Cantabrig. p. 416. Ἔστι γὰρ καὶ σύμβολον ἡμῖν τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας, ἄρτος εὐχαριστία καλούμενος: *Habemus etiam ejus apud Deum gratiarum actionis ſymbolum, panem qui Euchariſtia vocatur.* Et eodem Libro p. 399. προσαγομένους ἄρτους *panes oblatos*, quos Chriſtiani manducarent, σῶμα γινομένους διὰ τῆς εὐχῆς ἁγιόν τι, καὶ ἁγιάζον τοὺς μετὰ ὑγιοῦς προθέσεως αὐτῷ χρωμένους, *Corpus effici per precationem* (conſecrationem) *ſanctum, & ſanctificans eos qui cum ſano propoſito eo utuntur.* Quæ fruſtrà *ad Euchariſtiam minimè pertinere* contendit Doctiſſ. Huëtius, in *Origenian.* L. II. p. 179. Sed expreſſior Origenes, Tomo II. Comment. in Matthæum, Edit. Græcæ Huëtianæ, p. 253. & 254. Reſpondet nempè Origenes ad objectionem, id *quod in os intrat* non inquinare hominem, ergò nec ſanctum facere, adeoque nec ſanctos nos facere τὸ ὀνομαζόμενον ἄρτον ἐξ Κυρίου. Summa autem Origeniani reſponſi eſt: 1. Sanè id quod per Verbum Dei & orationem conſecratum eſt, οὐ τῷ ἰδίῳ λόγῳ ἁγιάζειν τὸ χρώμενον *non ex ſe utentem ſanctificare*; aliàs ſanctificaturum etiam τὸν ἐσθίοντα ἀναξίως ἐξ Κυρίου, *illum qui indignè Domino comedit.* 2. Panem ità conſecratum Verbo & oratione καθ' αὐτὸ μὲν τὸ ὑλικὸν *ſecundùm illud ipſum quod materiâ conſtat*, in ventrem demitti, utilem verò fieri demùm κατὰ τὴν ἐπιγινομένην αὐτῷ εὐχὴν. *ſecundùm orationem quæ illi acceſſit*, καὶὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, *ſecundùm proportionem fidei*, cuicunque μὴ ἀναξίως ἐξ Κυρίου τὸν ἄρτον ἐσθίοντι, *non indignè Domino panem eum comedenti.* 3. Tandem vocat illud, τὸ τυπικὸν καὶ τὸ συμβολικὸν σῶμα, *typicum & ſymbolicum corpus.* Hæc eo diſtinctiùs, quod premant τοὺς ἐξ ἐναντίας, undè pridem Sixtus Senenſis, *Bibl.* L. VI. voluit locum *ab Hæreticis depravatum.* Huëtius autem, viſum jam aliis locum in MS. Codice quem ipſe uſurpavit, non ſuſtinens diſpungere, quo & candore eſt, effugia captat, ut conciliet *cum Eccleſiæ doctrinâ*: Hinc, edi ſanè Corpus Chriſti in Euchariſtiâ, ſed nullam pollutis vel indignis

dignis ex ejus esu esse utilitatem ; *Symbolicum* idem *corpus* dici, quod sub specie & similitudine panis deliteſcat ; *Symbolum* idem esse sui ipsius, ut est extrà sacramentum ; & quæ alia Viri ingenium, doctrinam, sed & ὑπόθεσιν, locumque in quo scriberet, produnt.

De Cultu religioso Dei solius.

Unum Deum, & Christum, fuisse hujus ævi Christianis objectum *cultûs religiosi*, seu adorationis, seu invocationis, non *Angelos*, non *Virginem*, non *Sanctos*, non *Imagines*, non *Reliquias*, non *Crucem*, non *Eucharistiam*, prolixis disputationibus cùm à nostris passim, tùm in specie ab Rainoldis, Molinæis, Chamieris, Usseriis, Forbesiis, Vossiis, Dallæis, demonstratum est. Nec ex silentio modò Patrum tertii Sæculi, de hujusmodi cultu, præter illum Dei Summi ; sed etiam ex praxi, hymnis, orationibus ad unum Deum directis, & ex infinitis propè assertionibus Tertulliani, Minucii, Cypriani, Novatiani, Arnobii, Lactantii, in Latinis Patribus ; Clementis Alex. Origenis, Auctoris Constitutionum, in Græcis. Adde hypothesim tum receptam, nec diffitentibus Adversariis, *Sanctorum animas* antè diem Judicii beatâ Dei visione haud frui, nec cœlo recipi ; quod tamen Invocationis Intercessionisque fundamentum. Adde preces *pro* Sanctis, pro Martyribus, pro Apostolis, pro Defunctis, pro ipsâ Virgine Deiparâ, ex eâdem Veterum hypothesi, antiquissimis Liturgiis expressâ, & in Constitutionibus Clementis, L. VIII. C. XII.

Hypotheſes quædam hujus Sæculi.

Et quàm fuerint ab hodierno instituto alienæ *Memoriæ Martyrum*, *Sanctorum*, *Sacrificia pro Martyribus*, *Oblationes annuæ*, *Panegyres* in honorem eorundem, cordatiores in Pontificiis intellexêre. Undè offuciæ Baronii, Bellarmini, Stapletonis, gregalium, provocantium hoc in argumento ad *omnium Patrum*, Græcorum Latinorumque, auctoritatem. Quanquàm hujus jam Sæculi fuerint hypotheses quædam, quibus sequentibus ætatibus Invocatio Sanctorum superstructa. Nempè credita Martyrum ad memorias suas, vel ad tumulos *præsentia*, hinc adstare orantibus : Deinde, credita illorum pro vivis *Intercessio*, συνέργια ἐν ταῖς προσευχαῖς, jam tempore Origenis & Cypriani, eaque ex Platonicâ disciplinâ ; undè *cum* Sanctis se orare, non *ad* Sanctos, profitebantur.

De Statu animarum.

Quicquid autem senserint, hac etiamnum ætate, Clemens Alex. Tertullianus, Origenes, alii, de statu ac sede *Animarum*, in quâ

 seque-

sequestrentur ad diem Judicii; quicquid Origenes de ultimo *ignis baptismo*, quo animæ justorum purgentur in secundâ Resurrectione; nihil tamen de *Purgatorii pœnis*, sensu Latinorum, somniasse constat. Nec eò spectarunt preces, vel oblationes, vel sacrificia pro defunctis, & omnibus quidem, etiam Martyribus. Hæc enim ipse Rigaltius interpretatur, ad *Epist.* Cypriani XXXIV. *anniversarias laudes Deo dictas, commemoratis eorum Nominibus qui pro fide martyrium fortiter obiissent.*

De Purgatorio.

Igitur 1. negarunt piorum animas, ad Christum evocatas, esse in statu *miserationis*, *doloris*, ità disertè Tertullianus, Libro de *Patientiâ*, C. IX. ut Origenem, & alios mittam. 2. Affirmarunt easdem cum Christo esse, imò *incipere regnare*, *albis indumentis* vestitas, ut Cyprianus, de *Mortalitate*, in initio statim, & deinceps. 3. Esse easdem in statu *pacis*, *quietis*, *tranquillitatis*, *lætitiæ*, in loco *refrigerii*, in *paradiso*, ἐν αἰωνίῳ οἴκῳ, frequentibus eorundem Patrum, & Origenis ipsius, vocibus. 4. Post excessum, *nullum esse pœnitentiæ locum*, *nullum satisfactionis effectum*, sed à *morte ad immortalitatem transiri*, ut idem Cyprianus, adversus Demetrianum, planè sub finem. *Orationes* tamen dictæ pro defunctis, ob fines à Latinis diversissimos, de quibus infrà.

Vocabula diversolim ac hodie significatu.

Tandem, usi Patres hujus ævi plurimis vocibus, quas sequior ætas, & Latini recentiores, ac Tridentini, in alienum planè sensum detorserunt. Hujusmodi voces *Traditionis*, *Sacrificii*, *Oblationis*, *Sacerdotis*, *Altaris*, *Satisfactionis*, *Meriti*, *Confessionis*, *Pœnitentiæ*, *Indulgentiæ*, *Jejunii*, *Papæ*, *Exorcistæ*, &c. id genus aliæ, à Theologis & Eruditis passim illustratæ. Ac luculenta nuper confessio fuit Cardinalis Bonæ, *Liturgicor. Lib.* 1. C. XVIII. *Multa quidem Vocabula nobis & priscis Patribus communia retinemus, sed sensu ab eo quem tunc habebant non minùs alieno, quàm nostra tempora à primis post Christum Sæculis remota sunt.*

Errores hujus ævi.

Nec tamen à *nævis* & *erroribus*, etiam in *doctrinâ*, planè liberes hujus Sæculi Patres; vel fassis subindè Baronio, Bellarmino, Petavio, aliis in grege Pontificio. Et omnium instar sint Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Gregorius Neo-Cæsariensis, Lactantius, & (qui Blondello hujus Sæculi creditur) Auctor Constitutionum Apostolicarum.

Exempla sunt, in doctrinâ de Deo Filio, de Spiritu Sancto, de Angelis,

Angelis, de Prædestinatione, de Viribus Naturæ corruptæ, de descensu locali Christi ad Inferos, de rebaptizandis Hæreticis, de Animabus separatis, de Regno millenario &c. Ut Tertulliani in specie Montanistica deliria, & singulares Origenis errores, taceam. In *historicis* & *exegeticis* impegisse frequentiùs, nemine clàm est.

Et hæc de Doctrinâ, Sæculo III. fortasse fusiùs, quàm hujus Introductionis modus paterétur, breviores enim aliàs sumus. Sed in primâ horum trium Sæculorum fide, ac primis his Originibus, post Apostolicas chartas, rei Christianæ summa ferè consistit.

IV. *Ritus, Ceremoniæ, Mores hujus Sæculi.*

Rituum accessiones.

I. Rituum hoc sæculo facta non levis accessio est, & quo plus à primâ ætate, hoc plus à simplicitate discessum est: Non paucis à Paganismo in Christianismum traductis, ac multis deinceps in abusum versis, nonnullis obsoletis.

Intelliguntur comprimis ex *Tertulliano*, *Minucio*, *Cypriano*, *Gregorio Neo-Cæsariensi*, *Arnobio*, *Eusebio*, Authore *Constitutionum Apostolicarum*, & ex *Conciliorum* monumentis.

Causæ earundem.

II. Causæ multiplicatorum Rituum in propatulo sunt: Primò libertas Ecclesiis relicta hac in parte, modo fierent omnia εὐτάκτως καὶ εὐσχημόνως. Dein, animus minimè malus, tum ut reverentiam Sacris majorem conciliarent; tùm ut fortiùs se ad pietatem, ad charitatem, ad constantiam obstringerent; tum ut rudiores externis Rituum imaginibus, veluti picturis quibusdam, erudirent; tùm ut Paganos, similitudine quâdam externorum rituum, ad Christianam fidem faciliùs inducerent: Undè hoc jam Ævo *Altarium*, *Sacerdotum* nomen, *Unctiones*, *Ceres*, *Mysteria* inaccessa, *Commemorationes mortuorum*, *Virginum consecratio*, alia. Adde dispersionem Christianorum, per varias Orbis regiones, ut terrarum spatiis sic morum diversitate, disjunctas. Tandem eò fecit crescens in Populis superstitio, in Clericis fastus, in Doctrinâ corruptio, in Moribus dissolutio.

Ritus hujus Ævi deincepti antiquati.

III. Sed & illud præmittendum, observatum iri hoc Sæculo Ritus non paucos, qui deinceps obsoleti, abrogati, quorum nec umbram

bram ſervavit Roma Pontificia, fruſtrà antiquæ Diſciplinæ laudem ſibi vendicans. Docebunt ſequentia, ubi de Ritibus *Baptiſmi*, *Euchariſtiæ*, *Agaparum*, *Orationum*, *Pœnitentium* &c. Et ingenuè rurſùm, poſt ſuorum plurimos, Joh. Bona Cardinalis, *Liturgic.* L. I. C. XVIII. *De Sacris Eccleſiæ Ritibus, eorumque venerandâ antiquitate, illi procul dubio malè merentur, qui priſcos mores præſentis temporis conſuetudine metientes, omnem veterem Diſciplinam ad hujus ævi praxim extendunt.* Hinc de *innovationibus*, *abuſibus* qui irrepſêre, ac *remedis* difficultate, ibidem Purpuratus ille plura.

Conventus ſacri.

Nomina Agenda. I. *Cœtum, Congregationem, Collectam, Eccleſiam*, etiam *Stationem* vocant, עמידה, Græci Σύναξιν, σύνοδον, συνέδριον, ἐπισυναγωγὴν, ἐκκλησίαν, συνδρομὴν, apud Ignatium, Origenem, Auctorem Conſtitut. Euſebium. *Cœtus ad divinarum Literarum commemorationem*, ait Tertullianus in *Apologet.* In his Cœtibus fiebant, ad morem Synagogæ, Orationes, Pſalmodiæ, Lectio Scripturarum, & ad lecta Homiliæ, Sermones, διδασκαλίαι, *adlocutiones* vocat Tertullianus, Libro de *Animâ* C. IX. &c. *Agenda* fuêre jam ad ſuperius Sæculum preſſiùs enumerata, ubi & de conventuum *Tempore*. *Hymnos* in ſpecie, Cantilenas, Pſalmodias, memorant Tertullianus, ad Uxorem, *Lib.* II. in fine, & Euſebius, *Hiſt.* L. VII. C. XXX. Omniaque ad *pietatem* & *charitatem* erant comparata, quæ Chriſtianiſmi teſſera, ſymbolum. Hinc & in iiſdem exercitium Diſciplinæ, correctio Pœnitentium, collectio Eleemoſynarum, Jejunia, Oſcula ſancta, Agapæ, reliqua de quibus ad ſuperius *Sæc.* & infrà.

Lectio Scripturæ. Adlocutiones. II. In ſpecie obtinebat lectio ſacra, hinc allocutio ad cœtum, ex Pulpito, Tribunali, Cataſtâ ſeu pegmate ligneo, Ambone διὰ τὸ ἀναβαίνειν, ſive ex loco eminentiore, facilioris auditionis ergò. Oportere etiam, ait Cyprianus *Epiſt.* XXXIV. *lucernam ſuper candelabrum poni, undè omnibus luceat.* Idemque de Aurelio Lectore ordinato, *Epiſt.* XXXIII. ejus deinceps eſſe *ad pulpitum poſt Cataſtam venire*, & indè *à fratribus conſpici*. At concionantium Epiſcoporum ſuggeſtus, à gradu Lectorum diſtinctus ut plurimùm fuit.

Auditores quinam. III. Intereſſe poterant non Myſteriis quidem, aſt Concioni-

bus

bus Sacris, omnes promiscuè, etiam non initiati, Catechumeni, Competentes, Pœnitentes in gradu ἀκροάσεως, undè ἀκροώμενοι *audistores*, cùm Catechumeni tùm Pœnitentes dicti. Nec tamen hac ætate Infideles admissi, ob proditionis discrimen, ut quidem sequentibus Sæculis, quando & Judæis & Gentilibus permissum fuit audire Dei Verbum, ex Canonibus Africanis, *Can.* LXXXIV. Carth. IV.

Episcopis jam *solium*, *thronus*, *Cathedra* sublimior seorsim erigi cœpta, si hujus ævi est Auctor Constitutionum, L. II. C. LVII. proximis illi Presbyteris, Diaconis, plebe separatim locata extrà cancellos. Quanquàm Antiocheni Patres, in *Epist.* ad Dionysium & Maximum, contrà Paulum Samosatenum, apud *Euseb.* L. VII. C. XXX. hujus fastum vel in eo retundunt, quod sibi βῆμα καὶ θρόνον ὑψηλὸν *tribunal & thronum sublimem* construxisset. *Thronum* hujusmodi tamen ab ipsis Apostolis fuisse Episcopis traditum, vellet absurdè Valesius; imò *Cathedras Apostolorum*, apud Tertullianum, de hujusmodi Thronis interpretatur, *Annotat. in Euseb.* pag. 319. quâ de re aliàs.

IV. An *Templa* hoc Sæculo, seu *Ecclesias*, seu *Basilicas*, Sacro & Christiano ritu dedicatas seu consecratas habuerint Christiani, controvertitur inter Eruditos. Nec desunt qui affirment, post Vergilium, Durantum, Baronium, Bellarminum, Ciaconium, Valesium, &c. in nostris quoque Vowerius, Fullerus, Seldenus, alii. *An Templa hoc Sæc.*

Indubium *Ecclesias* frequenter hoc ævo memorari; etiam de *locis* Conventuum, seu προσευκτηρίων οἴκοις, & quidem hunc in finem structis, ex Tertulliano, Cypriano, Eusebio, ac ipso Lampridio in Alex. Severo. Vocabant Κυριακὸν *Dominicum*, Dominicam Domum, undè Saxonum *Kyric*, *Kirch*, *Kerck*. Hinc & illarum Ædium eversiones persecutione Diocletiani, apud Eusebium, *Lib.* X. C. II. At nec *Templorum* illis aut nomen, aut forma, aut splendor, aut species quædam. Ædes fuêre privatorum, Domus, Cœnacula; sed plerumque Cœmeteria, Cryptæ spatiosissimæ, quas *Areas martyrum* dixêre, vel ex *Româ Subterraneâ*; etiam Latibula, Stabula, Eremi, Carceres, Agri, ex dictis Scriptoribus, & ex conditione temporum, sæviente ut plurimùm persecutione. Quanquàm sub Alex. Severo, & Philippis, & Gallieno, conveniendi libertas Christianis major, ex eodem

Eusebio *Lib.* VII. Hinc nulla esse Christianis Templa, Celsus apud Origenem, Cœcilius apud Minucium, Arnobius *Lib.* VI. Quæ verò memorantur *Templa*, *Tituli*, *Consecrationum* ritus sacerdotales, à Baronio, Ciaconio, Franc. Bivario, aliis, ea ex Apocryphis Decretalibus, ex Pontificum Vitis, ex Flavii Dextri Chronico suppositio, id genus fontibus lutulentis hausta.

Ritus alii ignoti.

V. Nulla verò toto hoc Sæculo propriè quidem dicta *Altaria*, voce quanquàm receptâ apud Cyprianum; nulla, nisi sensu mystico dicta, *Sacrificia*: Non *Cerei* vel *Lucernæ* interdiu accensæ, ridente Tertulliano, de *Idolol.* C. V. at noctu sanè, & in Vigiliis Paschalibus, exemplo apud Eusebium illustri in historiâ Narcissi, *Lib.* VI. C. IX. Sic nullæ in Ecclesiis *Imagines*, nulla *Simulachra*, *Cruces*, *Incensa*, *Aqua Lustralis*, *&c.* vel iisdem qui antè testibus; quicquid fingant Apocrypha, apud Baronium, Casalium, similes.

An Incensum?

Incensi tamen, θυμιάματος τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς, meminit *Canon Apostolicus* III. à Doctissimo Beveregio in nostris vindicatus. Sed vel hinc de Canonis antiquitate dubium, an Sæculi tertii, quo à Gentili adolendi ritu abhorrerent, ex Tertulliano, Cypriano: Undè prior in Apologetico, *Thura planè non emimus*, C. XLII. Excipit Vit Doctus, non obtinuisse fortè ritum in Ecclesiâ Africanâ, alibi tamen; sed pari ratione verba Septimii quæ præcedunt immediatè, *Spectaculis non convenimus*, ad Africanam Ecclesiam restringas. Ac communem ibi Christianorum causam egit Tertullianus. Nec sicubi occurrit vox θυμιάματος, statim in sensu proprio accipienda, ἀπὸ λιβανωτοῦ, quin figurato, de *suffitu* precum, orationum, quæ in Ecclesiâ Deo funderentur; ut nos pluribus aliàs. Fruantur tamen Viri magni judicio suo.

Baptismus hujus Ætatis.

Simplicitas in administr. Baptismi.

I. Magnam adhuc fuisse Baptismalis ritûs simplicitatem, ineunte Sæculo III. ex his Tertulliani colligitur, *de Bapt.* C. II. *Quoniam tantâ simplicitate, sine pompâ, sine apparatu novo aliquo, denique sine sumptu, homo in aquâ demissus, & inter pauca verba tinctus, non multo vel nihilo mundior resurgit.*

Hinc materia tùm adhuc *agna* communis, cui post materiæ aliæ affusæ; non prævia Baptismo Unctio in *pectore*, *scapulis*; non Exorcismorum

cismorum vel Exsufflationum, quales posteà, ceremoniæ, non Salivæ usus; non Salis prægustatio; non baptizati Osculum; non Cereorum gestatio diurna; non superstitiosa alia Latinorum. Tacent utique Tertullianus, Cyprianus, & ipse Auctor Constitutionum Apostolicar. Nec Pseudo-Areopagitam, vel Apocrypha, ad hoc Sæculum moramur.

Accessiones ex instituto humano.

II. Facta tamen est Rituum Baptismalium hoc ævo quædam accessio, ex instituto humano, undè Tertullianus, de *Coronâ*, C. IV. *Si legem expostules Scripturarum, nullam invenies.* Nec par tamen ubique horum rituum ratio, vel ex collatione Tertulliani, in Libro de *Coronâ*, & Auctoris Constitutionum, *Lib.* VII. *Cap.* XL. *& seq.* qui Tertulliani nonnulla tacet, ut prægustationem lactis & mellis. Ex utroque autem intelliguntur, ut Origenem, Cyprianum, Eusebium taceam, accessisse huic Sacramento partim ritus suâ naturâ *medios*, partim *nævos* & abusus.

Ritus medii, & nævi.

III. Ad medios Ritus referuntur (præter observata ad superius Sæc. de solemniori *tempore* Baptismorum, de *Catechumenis*, *Competentibus*, *Susceptoribus*, *Abrenunciationis* formulâ, de quâ & Cyprianus *Epist.* VI. VII. &c.) *Triennium* in statu κατηχήσεως definitum, Constit. L. VIII. C. XXXII. deinde Canone Eliberit. IX. *Unctio* ex oleo, non modò post Baptismum, de quâ Tertullianus, lætitiæ, & Spiritûs S. symbolum, & spiritualis roboris; sed & *prævia* Baptismo, apud Constitutionum Scriptorem, L. VII. C. XLI. XLII. figura jam vulneris, sordium, macularum ex peccato.

Consignatio ex *Chrismate* seu unguento, post Baptismum, apud eundem Auctorem *Constit.* signum bonæ fragrantiæ, & commortuos ac consepultos Christo cum eo etiam, per Baptismum, vivificari.

Lactis & mellis prægustatio, de quâ Tertullianus, suprà p. 213. sub initia Sæculi tertii, ut videtur, in Africanis Ecclesiis usurpata, tacente auctore Constitutionum.

Osculatio baptizandi; *Coronæ* impositio; gestatio *Vestis albæ* toto octiduo, undè *candida cohors* apud Cyprianum; obsignatio denique baptismi, additâ *Impositione manuum*, & *Unctione*, quam sequebatur τελείωσις, ἐποψία.

Et *Impositionem manuum* ac *Unctionem* fuisse partem Baptismalis ceremo-

ceremoniæ, & ultimam quidem, quâ perfici Baptismus censebatur, seu obsignari, & conferri gratia Spiritûs S. mediante oratione, ex Tertulliano constat de *Bapt.* C. VII. Cypriano *Epist.* LXXIII. ad Jubajanum, Auctore *Constitutionum* L. VII. C. XLV. Eliberitanis *Can.* XXXVIII. &c. Ex utroque autem ritu, à Baptismo avulso, natum deinceps *Confirmationis* Sacramentum, de quo fusè Dallæus noster, de *Cultibus Latinor. Lib.* II.

Abusus quidam orti circà Baptismum.

IV. Ad *nævos* referimus, primò dilationem Baptismi, donec pueri adolevissent, urgente hanc magnoperè Tertulliano. Hinc præmittendas Catechcses, institutionem, confessionem fidei &c. Secundò, præcisum illud tempus ad Baptismi ceremoniam, in vigiliis *Paschatis*, & *Pentecostis*, quod in legis necessitatem mox abiit: Quanquàm rectè Tertullianus, *Caterum omnis dies Domini, omnis hora, omne tempus habile Baptismo*, de Bapt C. XIX. Tertiò, rebaptizandi consuetudo, si qui fuissent ab Hæreticis tincti, nec in Africanis tantùm Ecclesiis, quod ex Canonibus vulgò & Constitutionibus Apostolicis liquet, iterari jubentibus Baptismum τῶν αἱρετῶν, καὶ αἱρετικῶν. Nisi Hæreses hujusmodi voluerint quæ in substantiâ & formâ Baptismi deficerent, ut Valentinianorum, Marcionistarum, Paulianistarum &c. Denique, permissa etiam *Laicis*, (non autem Fœminis) baptismi administratio in casu necessitatis, probante jam Tertulliano etiam Orthodoxo, in Libro *de Bapt.* C. XVII.

Eucharistiæ celebratio.

Simplicitas hujus Sac. in celebrandâ Eucharistiâ.

I. Magna adhuc in celebratione Eucharistiæ, uti Baptismi, simplicitas fuit, ut anteà ex Justino Mart. sic nunc ex Tertulliano *de Cor. Mil.* C. III. & Cypriano passim, & ex conditione temporum, missis Apocryphis, seu Pseudo-Liturgicis sub nominibus *Jacobi Marci, Dionysii* &c. Hinc Zephyrino illud adscriptum, ex Gratiano & Platinâ, ut Consecratio fieret in *vase vitreo*, non *ligneo*, quanquàm falsò, fatente Card. Bonâ, *L.* I. C. XXV. Hinc fassi Gregorius Pontifex Walafridus Strabo, Durantus, Rhenanus, Cassander, alii benè multi, solâ recitatione *Orationis Dominicæ*, & *verborum* Institutionis, hoc Mysterium peractum. Hinc etiam Rituum Missalium, totiusque Canonis, id est Vestium Missalium, Altarium, Introitûs, Litaniæ, Offer-

Offertorii, Orationum ad Sanctos, ſupplicationum pro Mortuis, pro Papâ Romano, cæterarumque Actionum Sacerdotis, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Thuriferarii, dein etiam Elevationis, Adorationis, &c. ſucceſſiva origo, ex ſequentibus conſtabit.

II. *Tempus* deinceps *matutinum* fuit, *ante-lucanum*, quâ de mutatione prolixè diſſerit Cyprianus, Epiſt. ad Cœcilium LXIII. Quanquàm aliis in locis adhuc *Veſperâ* celebraſſe, etiam poſt *cibum*, ſeu *in tempore victûs*, nec Pamelius vel Rigaltius negant, ad Tertullianum de Coronâ C. III. Solemnius tempus *Dominica* fuit, alicubi & *Sabbatum*, imò & celebraſſe *cotidie* ex eodem Cypriano conſtat, de *Orat. Domini.* Certè in omnibus Chriſtianorum conventibus, primis hiſce temporibus, celebrata Euchariſtica Sacra, nemine fidelium diſcedente ſine Communione, iiſdem teſtibus, & Canone vulgò *Apoſt.* IX. *Omnes fideles qui ingrediuntur, & Scripturas audiunt, in precatione autem & ſacrâ μεταλήψει, communione, non permanent, ut Eccleſiæ confuſionem afferentes ſegregari oportet.* *Tempus.*

III. De cætero, in Euchariſticis hujus ævi Sacris,

1. *Panis* ἔνζυμος fuit & fermentatus; faſſo ingenuè, poſt Sirmondum ſuum, Cardinali Bona, *Liturgicor.* L. I. C. XXIII. ἄζυμα demùm introductos tempore medio inter Photium & Michaëlem Cerularium, Conſtantinopolitanos Patriarchas. *Panis fermentatus.*

2. *Lingua* in peragendo Myſterio populis nota; faſſo & nuper eodem Cardinali, *Lib.* I. *Liturgicorum* C. V. *Apoſtolorum ſucceſſores, ea. in* celebrando, *eo idiomate in ſingulis regionibus uſos, quod tunc illis commune & vernaculum erat.* *Lingua vernacula.*

3. *Conſecratio* facta precibus, orationibus, benedictione ſymbolorum, gratiis ad Deum actis, undè εὐλογίας & εὐχαριστίας nomina. Diſertiſſima ſunt loca ex Origene contrà Celſum, (loco antè citato p. 284.) ex Pſeudo-Clemente in Conſtitut. ex Liturgiis antiquis, nec diffitentibus Pontificiorum primipilis. *Conſecrationis ratio.*

4. Eadem *clarâ voce* peracta, undè in fine τὸ *Amen* à populo dictum, quod eſt Tertulliano, Libro *de Spectac.* C. XXV. *Amen in Sanctum proferre.* Nec favet Tertullianus Conſecrationi Latinorum, quicquid noviſſimè adhuc urſerit Cardinalis Bona *Liturg. Lib.* II. C. XIII. quando ait adverſus Marcion. *Lib.* IV. C. XL. quod Chriſtus panem acceptum & diſtributum *Corpus ſuum fecit, Hoc eſt*

Corpus meum dicendo: *Fecit*, id est, docuit, declaravit, professus est panem esse *summ Corpus*, seu constituit *Corporis sui figuram*, non utique figuram phantasmatis; ut volebat Marcion. Adi Regaltium, & in nostris Dallæum de *Cultibus Latin.* L. III. C. XIV.

Communio sub Utraque.

5. Communio hac ætate, ut sequentibus, constanter sub *utrâque specie*, fassis doctissimis Pontificiorum, & nuper Liturgicorum Purpurato Scriptore, *Lib.* II. C. XVIII. *Semper & ubique ab Ecclesiæ primordiis usque ad Seculum* XII. *sub specie panis & vini communicabant fideles.*

Communicantes.

6. Eadem nunquam *solitaria*, sine communicantibus, vel ex frequenti communione Veterum; ex nominibus συνάξεως, *Collecta*, *Convivii*, *Cœnæ*, *Agapæ*, similibus; & ex consentu rursum Walafridi, Rhenani, Cassandri, Espencæi, Baronii, Bonæ Cardinalis &c.

In manus distributio. Status.

7. Panis ut *fractio*, constanti ritu, sic *in manus* participantium traditio, ninimè in os per Sacerdotem injectio, obviis locis ex Clemente Alex. Tertulliano, Cypriano &c. Undè & *stantes* participabant, tatente ad Eusebium Henr. Valesio, *non ut hodie genibus flexis*, in Cap. IX. Libri VII. Hinc *ad Aram stare*, id est ad Mensam Eucharisticam, familiari usu, apud Tertull. *de Orat.* C. XIV.

Vestium simplicitas.

8. *Vestium* in celebrando simplicitas, habitus ordinarius, pallium, ut jam ad superius Sæc. haud invitis Albaspinæo, Rigaltio, Valesio. Ignota ævi sequentis (quæ vocant) *paramenta*, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Casula, ex Missali Romano. Adde Episcoporum Sandalia, Tunicam, Dalmaticam, Chirothecas, reliqua. Hinc Joh. Bona, non quidem hujusmodi vestium extare documentum, sed *probabilem* tamen rem esse censet. Mox sub Christianis Imperatoribus successit vestium splendor & apparatus, de quo infrà.

Superstitiosæ aliæ ignotæ.

9. Nulla, ut visum antè, propriè dicta *Altaria*, nullæ *Aræ*, minùs *Altarium* in unâ eademque Ecclesiâmultiplicatio, ut deinceps apud Latinos. Hinc cavilla Gentilium; apud Origenem, Minucium, Arnobium, quod Christianis *nulla essent aræ*, *nulla altaria*. Et absurdè Perronius inter *Aras* Gentilium, & *Altaria* distinxit. Sic nullæ in Sacris Eucharisticis *Imagines*; ut frustrà huc trahantur emblematicæ *picturæ calicum*, *Pastor in calice depictus*, apud Tertull. de *Pudic.* C. VII. X. Id est, parabola boni Pastoris perditam pecudem

Calices picti quales.

pecudem humeris portantis, in vitris, ac poculis depicta, ad Christi charitatem exprimendam; non certè Christi aut Sanctorum effigies, ad honorem, cultum, in Altaribus aut Ecclesiis collocatæ. Minùs hujus ævi *Missæ* in honorem Sanctorum, aut pro laborantibus demortuis, ex antè dictis ad Caput de *Doctrinâ*. Minimè omnium Eucharistiæ *adoratio*, *circumgestatio*, de quâ fusè Dallæus noster, post alios, disputavit, & hæc demùm Sæculi XIII. ut infrà demonstratur.

IV. *Abusus* tamen nonnulli & *nævi* hac jam ætate in Eucharistica Sacra invecti.

Abusus nævi in Eucharistiis Sacris, hoc jam Sæc.

Quales v. gr. *Aqua* alicubi vini loco usurpata, conquesto Cypriano *Epist.* ad Cœcilium LXIII: *Infantibus* Eucharistia dari cœpta, vel ex eodem Cypriano, *de Lapsis*, & *Epist.* LIX. ad Fidum: *Delatio* ejus ad pœnitentes, sed graviter infirmatos, ad absentes, ad Episcopos longè dissitos: *Intinctorum* usus, loco utriusque symboli, Cypriani ætate, in usum parvulorum, infirmorum: *Asservatio*, à nonnullis facta, particularum panis consecrati, domum adsportatio, domi manducatio, ut pluribus ex Tertulliano, Cypriano, nec negantibus Adversariis, constat, improbante tamen Origene, *Homil.* v. in *Levit*: Sic *Confessio privata* in Orientalibus Ecclesiis prærequiri jam cœpta; de quâ postea.

Agapæ, Jejunia, Festa.

Agapæ III. Sæculi.

I. *Agaparum* idem hac ætate, ritus, qui ad superius Sæc. & qualem describit Tertull, *in Apologet.* Primum quidem *antè* participationem panis Eucharistici, deinceps verò, Cypriani jam ætate, *post* eam instituta hæc sacra συνάσιτια. *Locus* idem qui sacræ συνάξεως, seu in ædibus privatis, seu in cryptis convenirent. *Materia*, quæ à populo mittebantur dona, oblata, undè quidam absurdè *missam* à *mittendo* seu conferendo hæc dona, in usum Eucharistiæ. Agaparum *fines* iidem, qui supra ad præcedens Sæculum. Hinc verè φιλίτια, χαρίσια, φεγλεικὰ, ut apud Spartanos, Athenienses, Romanos, sed sanctiora. *Modus* ex Minucio intelligitur: *Gravitatem hilaritate temperamus.* Tertullianus emphaticè, ut solet, in Apologetico, C. XXXIX. *Non tam Cœnam cœnare* Christianos, *quàm Disciplinam.* Ac ut convivium hoc esset religiosum pluribus ibi describit, æquè ac promiscuum, sobrium, fraternum.

Jejunia; jejunium Ante-Paschale.

II. *Jejuniorum* publicorum ut varia admodùm, sic libera adhuc fuit observatio, teste ipso Tertulliano nondum Montanistâ, *de Jejun.* C. II. Nam aliter postmodùm sensit.

Usitatiora jejunia, feriæ IV. & VI. & maximè omnium solemne *ante Paschale* jejunium, ob rationes quæ jam suprà, *pag.* 215. Quod *Quadragesima* nomine primitùs venit, non dierum ratione, sed *horarum* verius, de quo post alios Dallæus noster. Certe Tertulliani tempore, quum de *Oratione* scriberet, Paschale jejunium, publicum nempè & commune omnium, videtur referre ad ipsum Passionis Dominicæ diem, nec negante Rigaltio, ad *Caput* XIV. *Libri de Orat.* Abstinebant tùm, ut à lætis omnibus, sic ab *osculo pacis*, lætitiæ symbolo, cumprimis ipso die Passionis, ex dicto loco Tertulliani. Sic nec Eucharistiam sumebant, nisi finito jejunio. Privata autem jejunia, ut arbitraria, sic varia fuêre.

Jejunium Sabbathi;

Circà verò tertii sæculi extrema, Romana Ecclesia etiam *Sabbatho* jejunare cœpit, fatente Albaspinæo, *Observat. Lib.* I. C. XIII. quod Orientalibus nefas. Hinc jam receptum jejunium Sabbathi, in Occiduis Ecclesiis, tempore Eliberatanæ Synodi, ex *Canone* XXVI. Ratio ejus duplex, primò memoria sepulturæ Christi; dein, Apostolicæ tristitiæ quædam recordatio, quando ablato Sponso jejunarunt. Orientales contrà abstinebant jejunio Sabbathi, 1. Quia diem festum habuerunt, unâ cum Dominicâ, quæ ἡμέραν τῶν ἑορτῶν: 2. Ut Marcioniticam praxim damnarent, quæ Sabbathum diem luctuosum habuit, quo Mundi creatio perfecta, ex Epiphanio, *Hær.* XLII.

Jejunabant aliquando jejunio integro, ad *vesperam*; aliquando ad *nonam* tantùm, in stationibus & semi-jejuniis: Ac tùm solvi censebatur jejunium, per sequentem refectionem.

Festi dies.

III. *Festi* dies nondùm alii Christianis, ex Tertulliano, Origene, & genuinis monumentis, præter *Dominicam*, *Pascha*, *Pentecosten*, & horum Festorum *Vigilias*, seu *Parascevas*. Quemadmodùm & ipsum Sabbathum ipsis fuit παρασκευὴ Dominicæ. Adeò hæc Sacra religiosè Christiani tractabant. De *die* Paschali, prolixè ad superius Sæculum: Hinc varians hoc adhuc Sæculo Ecclesiarum in Oriente praxis, usque ad tempora Nicænis proxima. A *Paschate* autem ad *Pentecosten* tanta festivitas, ut remitterentur stationes, jejunia, lachrymæ, nec de geniculis orarent. *Excerpe singulas festivitates*

vitates Nationum, inquit Septimius, *de Idolol.* C. XIV. *Pentecosten implere non poterunt.*

Nisi Festis diebus annumerare placet dies Martyrum anniversarios, quibus in eorum honorem Panegyrici Sermones dicti, lectæ Passiones, additis oblationibus, donis in usus pios, & populi obtectamentis. Has enim πανηγύρεις instituisse hoc Sæculo Gregorium Neo-Cæsariensem, ut à Paganicis ritibus Christianos averteret, auctor est Nyssenus, de *Vitâ Greg. Thaumat.* Tomo III. *Festivitates ad Martyrum memorias.*

Fallunt rursùs ψευδεπίγραφα quæ perperàm adscripta Clementi Rom. Dionysio, Ignatio, &c. & Martyrologia, dum Festa hæc ætate multiplicant, & si placet, in honorem religiosum Virginis, Divorum, Divarumque. In specie supposititia sunt, quæ Origeni de Festo Innocentum, quæ Eusebio Alexandrino de Colendis Sanctis, Athanasio de Festo Annunciationis, &c. tribuuntur.

Ritus circà Defunctos.

1. Constans hoc sæculo Martyrum *sepultura* obtinuit, & compositio Reliquiarum, non secùs ac aliorum fidelium, minimè in Altaribus aut sacris locis expositio, ostentatio. Ac sepulti in communibus Cœmeteriis, per Copiatas vel Fossores, adhibitâ *oratione*, nec sine funebri pompâ, ubi licuit. Hinc corpora lota, thure & aromatibus condita, candidâ veste amicta, ac magnifico cultu ornata, decenter tradenda sepulturæ. Exempla apud Eusebium, ad hoc Sæculum spectantia, *Hist. Lib.* VII. C. XVI. XXII. Nondùm tamen adhibitis interdiu Cereis, Crucibus, aliis sequioris ævi. Nisi nocturnas sepulturas velis, pro conditione temporum. Quomodò Cyprianus à Carthaginensibus sepultus fertur cum *Scholaribus, & cereis*, in Actis Passionis Cypriani: Quod Baronius malè censet esse factum ex usu communi Christianorum, *accensas faces* in funeribus *gestantium*, ad Ann. CCLXI. N. XXXVI. Sed Acta illa, *Pontii* Diaconi nomine edita, pridem subolfecerunt Eruditi, & inter illos Rigaltius, ab illius ævi genio & moribus esse aliena. *Sepultura.*

11. Sed & Orationes funebres mortuis dictæ, Græcorum pristino ritu, antequam humo conderentur. Unde natæ Orationes Panegyricæ innumeræ, cumprimis Sæculo sequente. Accesserunt *Memoriæ Martyrum*, *Natalitia* dixêre, anniversario ritu celebratæ; *Panegyrici.*

hinc *panegyres* iis diebus more Gentilium, convivia, alia lætitiæ argumenta; legem (ut dicebamus) de his sanciente Gregorio Neo-Cæsariensi, apud Nyssenum in ejus *Vitâ*, Tomo III. p. 574, *Edit.* 1638. sed infelici successu.

Oblationes pro Defunctis.

III. *Oblationes pro Defunctis*, vel *pro Natalitiis*, in usus pauperum, viduarum, ipso Commemorationis die, tanquàm eleemosynæ quædam, & μνημόσυνα, præstita à ditioribus, amicis, consanguineis, uxoribus, &c. Frequens de his apud Tertullianum, Origenem, Cyprianum mentio; quæ trahit absurdè Baronius cum suis ad Missæ sacrificium. Nec admissæ oblationes quævis, non Pœnitentium, non mortuorum extrà Communionem. Sed mortuis jus Communionis posteà reddi cœpit, quando admissæ oblationes eorum causâ factæ, ut Albaspinæus, *Observ. Lib.* I. C. X.

Preces pro def.

IV. Adde *Preces pro Mortuis*, sed quibuscunque, jam initio hujus sæculi ex Tertulliano notæ, & ex omnibus Liturgiis veterum: Falsâ quidem ex hypothesi de statu Animarum, & ex Paganâ quoque disciplinâ. Fines illarum precum varii fuêre: Nempè ut precarentur Animabus quietem ab insultibus Satanæ, Inferorum, Dæmonum: Ut accelerarent eorum beatam Resurrectionem, ac Consummationem Gloriæ: Ut refrigerium in illâ gloriæ siti, in illo itinere ad Cœlum, ipsis impetrarent. Nec minùs pro Apostolis, Sanctis, Virgine ipsâ, ut dictum aliàs, precabantur. Nullæ autem preces *ad Mortuos*, ad Sanctos, Invocationis ritu, ut suprà; nec illarum, aut Missarum, Litaniarum, Hymnorum, hoc Sæculo vestigium extare, Doctissimi in Adversariis intellexerunt, originem ad IV. Sæculum referentes, & ipse Perronius Cardinalis. Quanquam opinio jam nata, vivos *Defunctorum orationibus* vel auxiliis juvari, ex Platonicâ rursùm disciplinâ: Nisi de locis quibusdam Origenis, ut à *Ruffino* interpolatis, suspicio est.

Ritus alii Miscellanei.

Crucis Signum.

Huc faciunt, signaculum *Crucis*, in aëre efformatum, distinctionis ergò à Gentilibus, ac tacitâ cum invocatione Christi, etiam in periculis, apud Tertullianum in *Scorpiace*, C. I. Quo & in Exorcismis Dæmonum usi, ac *signum Passionis* vocat Lactantius; *Spiritus inquinatos de Hominibus, & nomine Magistri sui, & Signo Passionis excludunt*, Divin. Inst. L. IV. C. XXVII. De quo jam ad *præcedens Sæc.*

Oratio-

Orationum ritus, ratione temporis, situs, formularum, objecti pro quo oraretur. *Orationum ritus.*

Tempus orandi fuit *ter* de die, ut ex Tertulliano & Auctore Constitut. liquet, manè, meridie, vesperi, idque ex Judaico instituto. *Situs*, fuit partim *stando*, undè *statio*, multiplici vocis usu, & stare, surgere ad Orationem, cumprimis diebus Dominicis, apud Tertullianum, Cyprianum; symbolum Christi resurgentis, & fidei, spei, lætitiæ, attentionis, mysticæ resurrectionis cum Christo, etiam excubiarum pro Ecclesiâ, explicante Tertulliano: Partim *genibus* flexis, humiliationis ac subjectionis signum, in tempore luctûs, jejunii, exomologeseôs, pœnitentiæ, extrà Sabbatha, & Festorum tempora. Hinc, *adorare de geniculis*, *geniculatio*, *adgeniculari*, apud Septimium. Hinc & *orare*, pro genu flectere, ad acclamationem Diaconi. Sed & precatos *manibus expansis*, in imaginem Crucis, ex Tertulliano intelligimus, de *Orat.* C. XII.

Ad Orientem precatos hoc etiam Sæc. Christianos, dùm Judæi ad Occidentem, ex Tertulliano in *Apologet.* & constanti fide, ac præceptione Canonum, intelligitur. Nempè intuitu Christi, qui vera ἀνατολὴ, *Oriens ex alto*; ac Resurrectionis ejusdem; Euangelicæ lucis; sitûs Hierosolymæ; sitûs quoque Paradisi; ac futuri ortûs Corporum, post occasum mortis; ut respectus alios mittam.

Inter *Formulas*, usitatissima illa Orationis Dominicæ, ex Tertulliano, Cypriano hanc explicante, omnibusque Liturgiis Veterum. Solis autem initiatis, sive baptizatis, permissa hujus recitatio fuit, quorum esset appellare Deum *Patrem*, In specie, recitata antè Consecrationem Symbolorum. Adde δοξολογίαν in omnibus Græcorum & Latinorum precibus usitatam. Adde formulas pro recens Baptizatis, Catechumenis, Pœnitentibus, Energumenis; pro Imperatoribus; pro Statu Sæculi; pro rerum quiete, pro *morâ finis*, juxtà illud Judæorum, *veniat Messias*, *& non videam*, ob hujus perpessiones scilicet. Adi Tertullianum, *Apologet.* C. XXXIX. & in Libro *de Oratione.*

Exorcismorum circà obsessos ritus, oppositus Judæorum & Gentilium vanis exorcismis, vigente adhuc dono miraculorum, hoc etiam Sæculo. Meminerunt post Justinum Martyrem, Tertullianus, Origenes, Minucius, Cyprianus, Julius Firmicus, Lactantius, *Exorcismorum ritus.*

tius. Nempe, adjuratos fuisse Dæmonas, in nomine Dei & Christi, & è corporibus exire justos, frequentibus exemplis. Nec alligatum hoc donum certo Ordini fuisse, sed à *quolibet* etiam *Christiano*, & *plebejo homine* seu laico, modò pio, potuisse adjurari Dæmonas, iidem auctores sunt. Modus simplex fuit, oratione scilicet, & invocatione Domini Jesu, etiam signaculo crucis adhibito, *verbis tanquam flagris*, Dæmonem abigentes. Sed & adhiberi certus exorcizandi ritus, exsufflandique Dæmonem, circa Catechumenos & baptizandos, quorum *fide excluderetur*; undè *Exorcistæ* jam apud Cyprianum, *Epist.* LXXV. LXXVII. & aliàs. Nec distincti tamen hi à Presbyterorum vel Diaconorum ordine, hoc quidem Sæculo.

Alia quædam.

Adde continuatam abstinentiam à *sanguine & suffocato*; Fugam *Spectaculorum*; Virgines jam Deo *devotas*, at sæpè (conquerente Cypriano non semel) clàm impudicas, sed & voto tum adhuc solvi apto; & si quæ alia ad temporis illius *Disciplinam* spectant.

Mores Christianorum hujus Ævi.

Simplicitas, & Sanctitas.

Magna utique adhuc in moribus simplicitas, in precibus, vigiliis, jejuniis assiduitas, etiam ardens charitas: Undè *officia* illa mutua, speciatim in Pauperes, Viduas, Ægros, Captivos, Morientes, Ecclesias afflictas &c. de quibus Tertullianus *Lib.* II. ad Uxor. & passim, ac Cyprianus de *Opere & Eleemos.* de *Redemptione* Fratrum captivorum &c. Hinc collectæ in opulentioribus Ecclesiis, ut Romanâ, Carthaginensi, hos ipsos in usus; quomodò Cyprianus *Epist.* LX. ad Episcopos Numidiæ, *Misimus Sestertia* (Gronovius *Sestertiûm*) *centum millia nummûm.* Magna & Sacrorum reverentia, undè Canones qui arcerent à mensâ Eucharisticâ, ac publicis Sacris, etiam fœminas τὰς ἐν ἰφέδῳ, & pullutos pollutione naturali, in *Epist.* Canonicâ Dionysii Alex. Sed & avaros, superbos, obtrectatores corripiebant.

Studiosè etiam abstinebant ab omnibus quæ *Gentilium* superstitionem redolerent, haberentque vel speciem Idololatriæ. Hinc lætiore habitu, vel veste pretiosiore, accessisse ad prandium vel cœnam Gentilium, die his festo, crimen fuit, undè Canones de hoc Ancyrani. Sensim tamen à prima cùm simplicitate, tùm integritate discessum est, & gliscuit *corruptio* ut in Clerum, sic in plebes Christianas.

Corruptio.

ſtianas. Hinc cumprimis in Epiſcopis & Clericis ambitio, æmulatio, diſſidia, tyrannis, fraudes, calumniæ, obtrectationes, alia de quibus queruntur paſſim Epiſtolæ Cypriani, ſpeciatim *Epiſt.* VII. de obſervandâ Diſciplinâ, LXIX. de Obtrectatoribus, &c. Et teſtatur Euſebii Hiſtoria, nominatim *Libris* VI. VII. & VIII. C. I.

V. *Diſciplina Eccleſiaſtica hoc Sæculo circà Lapſos, Pœnitentes.*

I. Magnus Diſciplinæ rigor hac cumprimis ætate, cujus rationem totam vel ex Tertulliano, Cypriano, Origene, Euſebio, luculenter intelligimus. Nec tamen in omnibus Eccleſiis idem rigor, major in Orientalibus & Africanis Eccleſiis, minor in Romanâ & Latinâ, de cujus poſtremæ Diſciplinâ lege Epiſtolam Cornelii, apud *Euſeb.* L. VI. C. XLIII. Maximè Deciana perſecutione mitigatam fuiſſe, etiam apud Afros, ſeveritatem, *ſalubri moderatione*, ex Cypriano ipſo conſtat, *Epiſt.* LII. ad Antonianum, in quâ rationes initio ſtatim reddit. *Rigor Diſciplinæ.*

Contrà Tertullianus minùs rigidus, dùm Catholicus eſſet, rigidior Montaniſta factus, vel ex Libro de *Pudicitiâ*. Ac ſeveritatis illîus, in exercendâ Diſciplinâ, *cauſæ* in propatulo: Impunitas criminum in foro civili; purgatio Chriſtianiſmi ab accuſationibus aut ſuſpicionibus Gentilium; Scandali dati reparatio, ac ſatisfactio; exempli ſtatutio, ac terror delinquentium, iſtâ Exomologeſcôs ac Pœnitentiæ publicæ neceſſitate. *Cauſa illius.*

II. Objectum *Lapſi*, quales in genere cenſebantur, qui poſt Baptiſmum obſtrinxiſſent ſe vel Idololatriæ, vel Homicidii, vel Mœchiæ crimine, quæ tria delicta capitalia, *principalia* dicit Tertullianus, *ſumma delicta* Cyprianus, cujus extat Liber *de Lapſis*. *Idololatria* rurſùm varii gradus, prout alia ſpontanea, alia coacta, vi tormentorum; alia directa, & cum apoſtaſiâ ſeu abnegatione Chriſti conjuncta, vel etiam cum perſecutione Fratrum, alia indirecta, ex participatione quâdam, ut ſi cœnaſſent in Idoleis, convivati eſſent cum Paganis die feſto &c. *Lapſorum varia genera.*

In ſpecie *Apoſtatarum* duo genera, quorum alii fuêre dicti *Sacrificati*, *Thuriſicati*, qui ſacra feciſſent diis Gentium; alii *Libellatici*, *Libellati*; frequenti diſtinctione apud Cyprianum. Seu jam *Libellatici*,

latici, quod Libellos securitatis, ne sacrificare cogerentur, à Judicibus pretio impetrassent; seu quod Libellorum subscriptione, in quibus professio Gentilis cultûs, Idololatris adscribi se paterentur, sive jam hos Libellos spontè offerrent, sive oblatos signarent. *Illicitam nefariorum Libellorum professionem* vocat Cyprianus, *Epist.* XXXI. Ut nihil necesse sit *Libellatorum* constituere tria genera, quod factum ab aliis.

Quæ præcederent Panitentiam.

III. Ex Lapsis fiebant *Excommunicati*, ligati, ejecti, exauctorati, ἀφωρισμένοι, plurimis apud Tertullianum, Origenem, Cyprianum, Eusebium, exemplis; quanquam, quo præcisè ritu ejicerentur, non perindè constat. Hinc evadebant *Candidati* quodammodò Pœnitentiæ, quæ debebat cum lachrymis *peti*, quæque *dari*, *accipi* dicebatur, multis utique negata, etiam moribundis, cum primis *Relapsis*: Imò incunte hoc Sæculo nec *Idololatras*, nec *Homicidas* admissos ad Pœnitentiam fuisse, saltem in Africanis Ecclesiis, ex Tertulliano ipse Albaspinæus intellexit, *Observ. Lib.* I. C. XIII. Tandem *Pœnitentes* facti, concessâ *Pœnitentiâ*, sensu metonymico, quæ & *Sacramentum* Cypriano est, *Epist.* XXXI. quia, Rigaltio interprete, multa in eâ *signa*, *mysteria*, *sacramenta verè dolentis ac pœnitentis animi*, petitio modesta, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia, excubatio ad limen Ecclesiæ, jejunium, lachrymæ, saccus & cinis.

Exomologesis.

IV. Primus autem illius actus fuit *Exomologesis*, id est, (strictiori jam sensu) *Confessio*, eaque primitùs *publica*, in facie Ecclesiæ, minimè secreta, ut malè, post Pamelium, Petavium, H. Valesius Notis ad Socratis *Librum* V. C. XIX. Ac prius fassi Rigaltius, Albaspinæus, Sirmondus, Morinus, Doctissimi in Adversariis: Et Priorius, aliàs iniquior, in Cyprianum de Lapsis: *Asserere non verebor, Tertullianum mentionem nullam fecisse Confessionis Secretæ, toto Libro de Pœnitentiâ.*

Ast ex *publicâ* mutari cœpta est in *privatam*, labente Sæculo III. post Decianam persecutionem, in Ecclesiâ Græcâ & Orientali, circà A. CCLX. ex Socrate *Lib.* V. C. XIX. Sozomeno, *Lib.* VII. C. XVI. Nempè constituto Presbytero *Pœnitentiario*, in Ecclesiis singulis, Viro ἐχεμύθῳ, coram quo Lapsi *publica*, seu manifesta & graviora, delicta confiterentur, quique judicaret de Pœnitentiâ præstandâ. Talem adhuc Pœnitentiarium ignorarant Tertullianus, Cyprianus, institutum occasione Schismatis Novatiani, & ob lapso-

lapsorum multitudinem. Nec ingenuè rursùm Henr. Valesius, ad *Socratem*, dùm Presbyteros illos delectos censet, ad sublevandos Episcopos, & Confessiones ordinarias audiendas, secretas nempè, quod antè Episcoporum esset. Non negamus tamen factum quandoque esse, ut privatim Sacerdotibus exponerentur quæ occulta erant, uti vel *cogitasse* de libello offerendo, quod est Cypriano *Exomologesin conscientiæ suæ facere*, Serm. de Lapsis.

V. Confessionem sequebatur *satisfactio* Canonica, seu profes- *Actus Pœnitentiæ.*
sio *Pœnitentiæ*, quæ & ipsa *Exomologesis* dicta Tertulliano. Nempè loco à cæteris segregato, & primò extrà fores Ecclesiæ, habitu lugubri, cum sacco, cilicio, lachrymis, prostratione, adgeniculatione, injunctis jejuniis, non jam ad plures menses, sed *annos*, pro ratione delinquentium. Ac Tertullianus quidem graphicè describit, Libro de *Pœnit.* C. IX. quem Librum malè Erasmus negavit esse Tertulliani. Absurdè autem quæ ibi Septimius, de *advolutione*, *adgeniculatione*, coràm *Presbyteris* & *Charis Dei*, nempè in προσκλαίοις, reddit Baronius, cum suis, de actu Confessionis auricularis, coràm Sacerdote, ridente Albaspinæo in *Observationibus.* Dein Pœnitentiæ rationem describit Cyprianus, in Sermone de *Lapsis*, & in Epistolis passim. Ac *plenam* hic *pœnitentiam* vocat, quæ vera esset, sincera, animo verè dolenti, ac cum verè pœnitentis animi omnibus indiciis, quod est eidem, *cum humilitate satisfacere*, *Epist.* LXX. Rigoris autem hujus in foro *Ecclesiastico* causas, varias illas & graves, modò dedimus.

VI. Dubium verò an hujus ætatis, nisi fortè multum adultæ, *Gradus quatuor an hujus ævi.*
fuerint *quatuor* illi sic distincti Pœnitentiæ *gradus*, seu *stationes*, dictæ, pro diversis *locis* pœnæ subeundæ, τόποι ἐπιλημίων, vel ἐπιλήψεων. Ac primò προσκλαυσις, vel προσκλαυσις in areâ subdiali, extrà fores Ecclesiæ, etiam hybernis temporibus, undè *hyemantes* dicti, & Tertulliano, à cilicio & cinere, *conciliciati*, *concinerati*, in Libro de *Pudic.* ibidemque fratribus *legationes deprecationis suæ injungentes*, in loco altero, modò citato, de Pœnitentiâ. Ac προσκλαύσεως hujus exemplum, tempore Zephyrini, in Natali quodam, habet Euscbius, *Hist. Lib.* V. *Cap. ult.* Meminit hujus gradus, Gregorius Neo Cæsariensis, Discipulus Origenis in *Epist. Canonicâ* illi tributâ, occasione Barbarorum Pontum incursantium,

Can. XI. Ἡ πρόκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστιν, *Fletus* seu *luctus est extrà portam Oratorii.* Non meminerunt tamen Ancyrani, nec Nicæni.

Sed & subjungit eadem Epistola Canonica τὸν ἀκροάσεων, gradum alterum, stantium ἐν τῇ πύλῃ, ἐν τῷ νάρθηκι, vel περιβόλῳ, ἕως τῶν κατηχουμένων, *intrà portam* Oratorii, *in porticu usque ad Catechumenos.* Hinc Ἀκροώμενοι *audientes*, quanquam Tertulliano & Cypriano *Audientes* hoc ævo sint Catechumeni, in statu institutionis. Ac tertium quoque gradum, addit eadem *Epist.* Canonica, τὸν ὑποπτώσεων, *subjectionem*, *substrationem*, proximo fidelibus loco & ordine, ultrà Catechumenos, Energumenos, Competentes. Sed & quartum, τὸν σύστασιν *Consistentiam* cum fidelibus, τῆς εὐχῆς κοινωνίαν, precum cum iis communionem, donec sequeretur, pace acceptâ, μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων.

Meritò tamen dubitetur, sit-ne hic verè Canon (omnium postremus in dictâ *Epist.*) Gregorii Thaumaturgi; ac longè luculentior est horum graduum distinctio, ex Canonibus Ecclesiasticis, & praxi *Sæculi* IV. Undè nec Dionysii Areopagitæ esse consimilem graduum distinctionem, in Pœnitentiâ publicâ, *Hierarchiæ Eccles. Libro* III. Dallæus noster monuit.

Duratio Pœnit. publ.

VII. *Tempus* huic *Pœnitentiæ ministerio*, ut Tertullianus loquitur, assignatum, varium fuit; 1. pro ratione delictorum, 2. pro ratione diversâ Ecclesiarum. Ac certum, ætate Tertulliani, negatam fuisse in Africâ pacem Idololatris, Homicidis, Mœchis, etiam in extremo constitutis, ac pœnitentiam ad dies vitæ protensam. Et hi dicebantur non *accipere pacem*, *communionem*, non *videre faciem Dei*, fundere lachrymas *jejunas pacis.* In Romanâ autem Ecclesiâ, Zephyrini tempore, pœnitentiâ functis absolutio data, ac deinceps quoque tempore Cypriani; perstringente Tertulliano Montanistâ, *de Pudicit.* C. 1.

Aliquando igitur, *pax data*, aut post certum pœnitentiæ tempus, aut in agone; aliquando *absolutio* quidem data, non *communio*; aliquando pax omnis *negata*, quantùm ad humanam, mitigato rigore post schisma Novatianum, ex antè dictis. Quanquàm Eliberitanis adhuc sub initia *Sæc.* sequentis, *ne in fine quidem Communionem*

nem ſuſcipere voluerunt, Canone I. qui ad Templa Idolorum *idolo-latraturus* acceſſiſſet.

Lapſis, ſed per *vim* tormentorum *triennium* definit Cyprianus, *Epiſt.* ad Antonianum I. II. Sed annorum determinatio præciſior ſequentis ætatis fuit.

VIII. *Clericos* quod attinet, à lapſu aut hæreſi reverſos, poſt pœnitentiam Canonicam, recepit quidem Eccleſia tempore Cypriani, ſed ità ut Clericatu excíderent, nec niſi inter Laicos communicarent. Et hæc *communio laica*, de quâ Cyprianus, *Epiſt.* LII. ad Antonianum, in exemplo Trophimi Clerici, & Canon Apoſtolicus LXII. Κληρικὸς μετανοήσας, ὡς Λαϊκὸς δεχθήτω, *Clericus reſipiſcens, ut Laicus recipiatur.* Abſurdè autem Baronius, Bellarminus, & poſt eos Allatius, *Laicam communionem* de Communione ſub Unicâ interpretantur. Explodunt errorem Albaſpinæus, Sirmondus, Rigaltius, nuper & Cardin. Bona *Liturgic.* L. II. C. XIX. cordatiores alii. *Pœna Clericorum. Communio Laicorum.*

In ſpecie qui ad Hæreticos aut Schiſmaticos defecerant, ad Eccleſiam redeuntes, tenebantur ex conſtitutione Heraclæ, & Dionyſii Alexandrini, apud Euſebium *Lib.* VII. C. VII. cuncta quæ ab Adverſariis acceperant δημοσίᾳ ἐκφέρειν *publicè exponere.* Ac formulam revocationis exhibet Cyprianus, exemplo Maximi, Urbani, & Sidonii, *Epiſt.* ad Cornelium, quæ eſt XLVI. vel XI. Libri III.

IX. *Abſolutio* data in publico, ſeu facta in cœtu Eccleſiæ reconciliatio, reductio ad Eccleſiam, admiſſio ad Communionem, pacis datio, (ſic enim loquebantur) prævià oratione, cum Impoſitione manuum, quam ſequebatur μίξις ſeu *communio*, tum Populi gratiarum actio, ac lætitiæ publica documenta. Abſolutio verò ſemper excepit ſatisfactionem Canonicam, nunquàm (ut à Latinis deinceps factum) hanc præceſſit, fatente inter alios Albaſpinæo, *Obſerv. Lib.* I. p. 79. *Nunquàm peccator antiquiùs abſolutione donabatur, quin prius Pœnitentiæ ſatisfactione peccata delevisſet.* *Abſolutionis ratio, tempus, miniſter.*

Tempus datæ pacis fuit, ut plurimùm dies ſolemnis, uti Dominicus, vel dies Cænæ ante-Paſchalis, ut pluribus in Sermone de *Unctione Chriſmatis*, qui adſcriptus eſt Cypriano: *Hodie reconciliantur Eccleſiæ peccatores, & ejecti foris ad matris ubera reducuntur*, &c.

Privato ablolutio etiam ægris conceſſa, & morituris. Ut verò hic actus nonniſi miniſterialis fuit, & declarativus in foro externo Eccleſiæ, tales eſſe huic reconciliatos, de cætero ad Dominum remittendos, (*Solius* enim *Dei*, vel *Chriſti eſſe*, *peccata dimittere*, ſenſêre Clemens Alexandrinus, Pœdagogi *Lib.* I. C. VIII. Tertullianus, *Lib.* IV. adverſùs Marcion. C. X. & omnes hujus Sæculi Patres) ſic factum, ut reconciliatio Pœnitentium non modò per *Presbyteros*, ſed & per *Diaconos* fieret, vel ex *Epiſt.* XIII. Cypriani. *Presbyteris & Diaconibus* inſcriptâ. *Semel* verò ut Pœnitentia ſic pax conceſſa, neciſti amplìùs locus relapſis, prolixè ex Tertulliano, Clemente Alex. Cypriano. Cenſebatur enim Pœnitentia prior non fuiſſe niſi *ſimulachrum Pœnitentiæ.*

Indulgentia.

X. Imminutus verò Diſciplinæ quandoque rigor eſt factâ *indulgentiâ*, antè expletum Pœnitentiæ tempus. 1. Ex cauſa morbi, infirmitatis, deſperationis, mortis inſtantis. 2. Ex cauſa interceſſionis Martyrum vel Confeſſorum, à quibus impetrarentur *libelli pacis.* Meminerunt ſæpè Tertullianus, Cyprianus, & Eliberitani *Canone* XXV. vocaruntque literas *Confeſſorias*, *Pacificas*, pro quibus recipiebant lapſi ab Epiſcopis literas *Communicatorias.* Sed miri indè abuſus ſenſim exorti. E. gr. ut quod fiebat primò per modum *interceſſionis*, deindè in jus quoddam abiret; ut *Confeſſorum nomine* pax daretur, hinc opinio de Martyrum meritis, ut hi ipſi tandem, *ſine delectu*, omnibus promiſcuè pacem concederent, undè relaxatio Diſciplinæ. Conquesti præ cæteris Cyprianus, & Clerus Romanus, *Epiſt.* XXIX. & XXX. in Operibus Cypriani.

VI. *Politiæ Eccleſiaſticæ, Regiminis, Ordinum Sacrorum, Clerique conditio hac Ætate.*

Ordines Clerum conſtituentes.

I. *Regiminis* Clericalis eadem ferè ratio fuit, quæ Sæculo ſuperiori, quoad Ordines ſacros, majores nempè, tribus tantùm conſpicuis, *Epiſcopis*, *Presbyteris*, *Diaconis*, vel (ut loquebantur) *Diaconibus.* Et hi *Clerum* conſtituebant, ſeu Præpoſitos Eccleſiarum; undè Epiſtolæ à *Clero* ſcriptæ, etiam Presbyteros & Diaconos includebant, & ſic Epiſtolæ ad *Clerum*, puta Romanum, Carthaginenſem, frequentibus apud Cyprianum exemplis. Quanquàm de Epiſcopis contro-

controversum, diversi-ne ac superioris *Ordinis* haberentur, qui utique *Gradûs*, Episcoporum manifestà ubique πρωτασία.

II. Hinc *Summi Sacerdotis* datum quandoque Episcopis nomen, ut ex Tertulliano suprà visum, *Præpositi* sæpè apud Cyprianum, *Papæ*, ἀρχόντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ apud Origenem, in fine *L.* VIII. contra Celsum, etiam Eusebium, ut Ignatiana mittam, vel Dionysiana. Ità Cornelii Episcopatum vocat idem Cyprianus *Sacerdotii sublime fastigium*, & hoc nomine *Collegam* suum appellat, *Epist.* LII. ad Antonianum. Alibi dixit *Episcopatûs vigorem*, & *Cathedræ auctoritatem*, *Epist.* LXV. in principio. Aliàs etiam conquestus de *contumeliâ* suo *Episcopatui* illatâ. Hinc & *thronus* Episcopalis hoc jam Sæculo auditus, seu Cathedra paulo reliquis sublimior, ut tamen *Tribunal non habuisse* fateatur Valesius ad Caput XXX. Libri VII. Eusebiani. Vestitum sanè Episcopalem, *birrum*, *dalmaticam*, *ephod* (*Rochetto*) Cypriano Episcopo adscribunt Acta Pontii nomine edita, & ex iis Baronius, ad A. CCLXI. N. XL. sed pellucet Actorum fucus. Certum igitur, hoc ævo, eminuisse *Episcopos*, suprà ejusdem Ecclesiæ Presbyteros, nomine, τάξει, gradu honoris, ac πρωτασίας. Nec ἀρχὴ tamen fuit, sed ὑπεροχὴ, πρωτεῖον τῆς τιμῆς. Hinc Episcoporum propria, ubi aderant, præsidere, Clerum convocare, χειροτονεῖν *ordinare*, σφραγίζειν *consignare* baptizatum, ex Canonibus vulgò Apostolicis, Cypriano ad Jubajanum, Cornelio Romano apud Eusebium *Lib.* VI. C. XLIII. Constitutionum Auctore *Lib.* III. & VIII. *Episcoporum prærogativa.*

III. De cætero non penes Episcopum solum Ecclesiæ regimen fuit, sed conjunctim cum Presbyteris & Diaconis, qui & ipsi *præpositi*, *pastores*, *rectores* quandoque dicti, etiam σύνεδροι, συνέδρια, συλλειτουργοὶ, συμπαραστάται, *Collegæ*, *Coëpiscopi*, *Adsessores*, quibus (Presbyteris certè) idem *honos sacerdotalis*, idem *cultus fraternitatis*, passim apud Origenem, Cyprianum, Eusebium, Auctorem Constitut. *Lib.* II. C. XLVII. &c. Hinc & *Presbyteri* quoque prædicare, benedicere, frangere panem, manus imponere, abstinere facinorosos, observanda disponere, sententiam dicere, judicare cum Episcopo, ἐν τῷ διακριτηρίῳ, nec hi absque illorum consilio quicquam agere. Si verò quos Firmilianus Cæsariensis, *Epist.* LXXV. apud Cyprianum, vocat *seniores*, & *majores natu* qui *præsidebant*, intel- *Presbyterorum, & Diaconorum dignitas.*

tellexit etiam τὰς πρεσβυτέρυς, ut censet ipse Rigaltius, & hos *manus imponendi, & ordinandi, possidere potestatem* dixit Cappadox. Absurdè autem Doctiss. Valesius, ad Eusebium *Lib.* VI. C. XLIII. restringit Presbyterorum *munus*, ut illis *proprium* fuerit *Eucharistiam & Calicem fidelibus in manus tradere*, quod Diaconorum plerumque fuit. Sed & *Diaconis* intelligimus, præter curam Ecclesiæ, Pauperum, Martyrum, Confessorum, fuisse etiam commune tùm regimen, ac multas circà Catechumenos, Pœnitentes, Fideles in Sacris Eucharisticis, antè & post consecrationem, partes.

Ordines Minores hoc Sæc.

IV. Fatemur etiam, hoc Sæculo, præter dictos Ordines, legi *Lectores*, *Acolythos*, *Exorcistas*, *Subdiaconos*. Sed hi in ministrantium classe, τῶν ὑπηρέτων, non regentium, gubernantium cum Presbyteris, & Diaconis. Hinc locus deinceps iis extrà τὸ Διακονικὸν, & Ordines *minores*, ac *ministrantes* dicti, *minor Clerus* in Libro de Hæreticis non rebaptizandis, apud Cyprianum. Talis etiam *Subdiaconorum* ordo, fatente Morino, secùs ac deinceps in Latinâ Ecclesiâ obtinuit.

Lectores.

Lectorum, Ἀναγνώσων, quiper Manuum impositionem ordinarentur, & Scripturas publicè legerent, ex sublimiore loco, non *Vetus* Testam. solùm, ut receptum deinceps fuit, mentio crebra hoc Sæculo, apud Tertullianum, Cyprianum, Auctorem Constitutionum, Eusebium: Nec semper tamen à Diaconis aut Presbyteris distincti fuêre.

Subdiaconi.

Subdiaconi mentio in Epist. Cleri Romani ad Carthaginensem, quæ est II. in Operibus Cypriani, & aliàs, etiam VII. *Subdiaconorum*, ὑποδιακόνων, in illâ Cornelii ad Fabium Antiochenum, apud Eusebium *Hist. Lib.* VI. C. XLIII. Nempè adhibiti hi in majoribus Ecclesiis, ut sublevarent in omnibus Diaconos, vicariâ operâ, iisque inservirent, etiam Portas observarent, & ingressos ad sua singulos loca ducerent, quod est Eusebio θυραυλεῖν καὶ ποδηγεῖν τὸς εἰσιόντας. Unde apud Orientales ὑπηρέται *ministri* simpliciter, *Canone* Laodiceno XXIV. Rigaltius ad Cyprianum: *Apostoli Diaconos tantùm dixerant, atas Cypriani Subdiaconos admisit.*

Acolythi.

Acolythorum antiquissima mentio apud eundem Cyprianum, *Epist.* XXXVI. ad Clerum, & LV. ad Cornelium, *Legi literas quas per Saturum, fratrem nostrum Acolythum, misisti.* Et in Romanâ Ecclesiâ

cleſiâ Acolythos XLII. memorat dicta Epiſtola Cornelii Papæ ad Fabium Antiochenum. Nec hi tamen tum Ceroferarii, ut poſtcà fuêre; verùm miniſtri Epiſcoporum, & Eccleſiæ, ἀκόλυθοι, in ordine tamen Eccleſiaſtico deinceps cenſendi, undè abſurdè nonnemo dictos quaſi ἀκωλύτους, *non arcendos* a ſacris Ordinibus. Ignoravit autem hunc Ordinem Eccleſia Græca & Orientalis; ſed in Aulis Imperatorum Ἀκόλυθοι dicti *Præfecti Barangorum*.

Exorciſtas memorat non ſemel Cyprianus, *Epiſt.* LXXVI. ad Magnum, & aliàs, & ſub initia Sæculi ſequentis Euſebius, ubi de Martyribus Palæſtinæ, *Cap.* II. At diſtinctum fuiſſe Ordinem, à Preſbyterorum aut Diaconorum illo, non dicunt: Imò, idem Diaconus & Exorciſta Cæſarienſis, apud Euſebium dicto loco; & eorundem exorcizare ſeu adjurare Dæmonem, apud Cyprianum, quorum erat baptizare: *Cùm ad aquam ſalutarem, atque ad baptiſmi ſanctificationem venitur, ſcire debemus & fidere, quia illic Diabolus opprimitur*, ſcilicet *voce humanâ, poteſtate divinâ*. Hinc in Orientalibus Eccleſiis, exorciſmus non tantùm circà Energumenos, in cœtu Eccleſiæ adhibitus, ſed & circà Catechumenos, Neophytos, Baptizandos: Et iidem Exorciſtæ qui Catechetæ, ἐξορκιστὴς κατηχητὴς, ἐξορκίζω κατηχίζω. Vigente autem dono miraculorum, omnium promiſcuè fidelium fuit ἐξορκίζειν, adjurare & comprimere Dæmonem, circà Energumenos; cujus chariſmatis meminit Cyprianus, ubi de gratiâ Baptiſmi, in *Epiſtolâ* I. ad Donatum. *Exorciſtæ.*

Præter hos memorat Conſtitutionum Auctor *Lib.* III. C. XI. & alias, ψάλτας *Cantores*, πυλωρὸς ſive θυρωρὸς *Oſtiarios*, & de his quoque Cornelii Epiſtola ad Fabium. At nec ubique Cantores à Lectoribus diſtincti, nec Ordo tùm Clericalis fuit. Oſtiarii nati ad imitationem Judæorum, miniſtri qui Portas obſervarent perſecutionum tempore, qui ignotos arcerent, & quoſcunque prohibebat Eccleſiæ diſciplina. Hypodiaconis aliàs id quoque muneris incubuit. *Pſalto. Oſtiarius*

V. Nulla tamen adhuc *Patriarcharum*, *Archi-Epiſcoporum*, *Exarchorum*, *Eparchorum*, *Catholicorum*, imò ne *Primatum* quidem, minùs *Cardinalium*, in genuinis hujus ævi ſcriptoribus, nomina. Nam Pſeudo-Decretales Victoris, Zephyrini, ſucceſſorum, ac ſuppoſititia id genus, parùm nos morantur. Quamvis *Cardinales* *Dignitates Eccleſiaſticæ ignotæ hoc Sæc.*

Presbyteros hoc jam Sæculo reperisse se Baronius putet, ad A. CCLIII. *Num.* XLV. ab *incardinando* scilicet. Sic *Patriarchas* & *Primates* Doctiss. Præsul, Petrus de Marca, promit ex Epist. Anacleri, *Dissert.* de Primatibus, *Num.* IX. ut tamen auctorem Anacletum non esse intelligat.

De Metropolitano, seu primorum sedium Episcopis.

VI. *Metropolitanorum* quidem nomen nullum occurrit, hoc Sæculo, ne apud Cyprianum quidem, minùs apud Tertullianum, aut isto vetustiores. At res tamen obtinuit. Nempè sua fuit Episcopis ἐν τῇ μητροπόλει, vel τῇ πρώτῃ ἕδρᾳ, in urbe matrice, principe, primâ sede, quæ teneret totîus Provinciæ principatum, prærogativa honoris ac dignitatis. Sic Romano, Alexandrino, Antiocheno, Ephesino, Cæsarienſi, Heracleensi, Carthaginiensi &c. Et ità ex Cypriano constat, eum non modò Synodis præfuisse Africæ Proconsularis, sed & quæ ex Numidiæ & Mauritaniæ Episcopis Carthagine cogerentur. Canones Apostolici vocant Episcopos τὲς πρώτες, πρωτεύοντας, κεφαλὰς, *Canone* XXXIV. Hinc Nicæni, in Metropolitanorum juribus asserendis, provocant ad ἀρχαίαν ἔθη *antiquam consuetudinem*, Canone VI. De quo nostra extat Dissertatio. In Africâ autem *primæ sedes* duûm generum fuêre, aliæ *Civiles*, in Urbe metropoli, aliæ *Ecclesiasticæ*, quarum Episcopi essent Ordinationis tempore, hinc honore ac sede, primi: Et hæ vagæ fuerunt; de quibus aliàs.

Papæ nomen.

VII. *Papæ*, πάπαι, commune nomen hac ætate, & sequentibus aliquot, fuit Episcoporum omnium, quos Syri, Græci, Latini *Papas* id est אבא *Patres* appellabant, vel patres patrum, ut vellent alii, quasi אבא אבא. Exempla hoc ævo frequentia apud Cyprianum, & Eusebium. Nec nisi à Gregorii VII. temporibus factum, ut uni Papæ Romano, in ipso etiam Occidente, hoc nominis tribueretur. Πάπας, παπᾶς, Sacerdotem Græcis hodieque dicit.

Romani Episcopi potestas qualis?

Ac quantacunque fuerit auctoritas Romani Episcopi, ob Urbis dignitatem, ac conditionem, nullus hoc Sæculo vel Pontifex Max. vel Universalis Episcopus, vel *Episcopus Episcoporum* audiit, quem posteriorem titulum proscribunt Afri, in Proœmio Concilii Carthaginensis, A. CCLVIII. præside Cypriano. Prærogativa illi honoris & ordinis, potestatis nulla. Hinc ut cum pari, & Collegâ, Fratre, Coepiscopo, perpetuò agere Cyprianus Carthaginiensis, Diony-

Dionysius Alexandrinus, Firmilianus Cæsariensis, imò & censurâ notare, in exemplo Stephani. Hinc & distractis Hispanorum Ecclesiis, in causâ Martialis & Basilidis, non ad sententiam Romani Episcopi, sed ad Cypriani Carthaginensis illam recurrerunt, etiam *contra Romanum*, ut observat Rigaltius, ad *Epist.* LXVIII. Pariter Faustinus Lugdunensis, non ad Stephanum, sed ad Cyprianum de Marciano Arelatensi querelas deferebat ex *Epist.* LXVII.

Quamvis sanè Romana Ecclesia jam audierit *sedes Petri*, ætate Cypriani, ex *Epist.* LV. De cujus traditionis origine alibi est à nobis dissertatum. Sic & eadem *Ecclesia principalis*, id est, Rigaltio rursus interprete, in Urbe principali constituta. Eadem, *unde unitas sacerdotalis exorta*, ut idem Cyprianus ad Cornelium, *in cujus* scil. cœtu unitas servaretur, oppositè ad Schisma Novatiani. Quomodò *unum Episcopum* esse oportere in *Ecclesiâ Catholicâ*, habet Epistola Cornelii ad Fabium, apud Eusebium *Lib.* VI. C. XLIII. & ad Cyprianum, *Epist.* XLVI. id est, ipso Cypriano interprete, *unum Episcopatum*, per plures Ecclesias diffusum, sed uno Spiritu actum, *cujus ab Episcopis singulis pars in solidum tenetur*, in Libro de Unitate Ecclesiæ. Ut hîc fucum faciat Baronius cum suis, imò ipse Valesius, ad dictum locum Eusebii. Nec plura hujus spatii sunt.

Loca quædam ex Cypriano & Eusebio.

VIII. Sed & magna hoc Sæculo *plebis*, τῶν ἐκκλησιῶν, *universæ fraternitatis*, auctoritas in Ecclesiæ regimine, electionibus, ordinationibus quibuscunque, examinibus, absolutionibus, judiciis de lapsis, de pœnitentiâ, de libellis, cæterisque gravioribus negotiis. Adeò ut *sine consensu plebis*, nihil ageret Cyprianus, *Epist.* V. sub finem. Imò in Synodis ipsis plebs sententiam dicere, Romæ, Carthagine, Antiochiæ (planè ut in primâ Synodo, *Act.* XV. 25.) ut constat ex Actis Synodorum, apud Cyprianum, & Eusebium, ex Epistolâ Cleri Romani ad Cyprianum, quæ est XXXI. ex Auctore Constitutionum, *Lib.* VIII. C. IV. ubi de Ordinationibus, & ex praxi etiam sequentis ævi. Hinc *probati* quique de plebe *seniores* ad id delecti, ex Tertulliano, in *Apolog.* vel etiam *cum plebe universâ* collata consilia, ex Epistolâ Cypriani XXVIII. minuendâ sub Imperatoribus Christianis auctoritate.

Plebis auctoritas.

IX. *Plurium* verò Ecclesiarum unîus Provinciæ fuit amica consociatio, sub uno Metropolitano, coactis iis frequenter in *Synodos.*

Ecclesiarum inter se Communio.

Sed & diversarum Provinciarum, etiam Nationum Ecclesiæ, amicè in gravioribus communicarunt, vel per literas, vel per delegatos suos in Synodis. Undè Synodi Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Carthaginenses, etiam Africanæ, Italicæ, &c. de quibus suo loco. Hinc & amica *Fratrum*, *Collegarum*, *Coëpiscoporum*, *Consacerdotum*, &c. nomina, quibus & *Romani* Episcopi venerunt. In nullis autem Synodis, præter Romanas, jus ullum præsidii Romano fuit.

Habitus Conjugium etc. Clericorum.

X. Porrò Clericorum hujus ætatis simplex *Habitus* fuit, uti Heraclæ Alexandrini Philosophicum pallium, Eusebii *Lib.* VI. C. XIX. Non Purpura, non Dalmatica, non Pallium Archiepiscopale, non Mitra, Torques, Annulus, Crux pectoralis, vestes aliæ Sacerdotales & Pontificales, de quibus altum in genuinis hujus ætatis monumentis silentium est. Introducta autem hæc sensim, simul cum luxu, & Missatico apparatu, ex Judaico sacerdotio, cumprimis à temporibus Gregorii I.

Sed & liberum *Conjugium* Clericorum, exemplis frequentibus conjugatorum Presbyterorum, apud Cyprianum *Epist.* XVIII. XLIX. & in ejus Vitâ, sub Pontii nomine. Sic Demetriani Antiocheni υἱὸν *filium*, Domnum Pauli successorem, refert Eusebius, *Hist.* L. VII. C. XXX. Nec alienum fuerit, Timotheum Dionysii Alexandrini τὸν παῖδα, cui Librum de Naturâ inscripsit, apud eumdem Eusebium, de *filio* verius, quàm de servo, vel de *puero*, ut Valesius, interpretari. Παῖς Hesychio, πᾶς ὁ φύσει υἱὸς ὢν τινος, præter obvia *exempla*. Sed expressus Tertullianus est, non exemplo modò suo, sed & frequenti commendatione *monogamiæ*, ut *Episcopis*, *Sacerdotibus*, *Clero*, sic omnibus Christianis injunctæ, uti tùm sensit, in Libris de Exhortat. Castitatis, & Monogamiâ. Et Pamelius ipse, ad narratum Cypriani, de Uxore Novati; *assumebantur*, inquit, *tunc temporis ob aliorum* (sic ille) *paucitatem multi conjugati in Clerum.*

De *electionum* ritu, & convocatæ plebis in iis juribus; deque ordinatione per χειροθεσίαν, quæ Episcoporum ut plurimùm fuit, dictum aliàs. Fallunt, in iis quæ ad Clericalem hujus ævi Disciplinam spectant, varioque in Ecclesiâ ritus, Decretales Zephyrino, Calisto, Urbano, Pontiano, Fabiano, Lucio, &c. inscriptæ, vel cordatioribus Latinorum judicibus.

VII. *He-*

VII. *Hæreſes hâc Ætate exortæ.*

I. Præcipuæ intelliguntur ex Tertulliano, Cypriano, Euſebio, Epiphanio, Auguſtino, Philaſtrio, Theodoreto, & Actis Conciliorum. Ac de Hæreſibus *Marcionis*, *Hermogenis*, *Praxeæ*, in quas ſcripſit Tertullianus, multis refutante impietatem Septimio, dictum jam ad ſuperius Sæc. Hæque in prolixo Hæreticorum Catalogo pariter damnatæ, in Concilio Conſtantinopolitano III. ſub Conſtantino Pogonato.

Hæreſes breviter enumeratæ.

Mittimus quoque Hæreſes ſimul natas, & ſimul ferè, noxiorum inſtar Cometarum, extinctas, apud Euſebium, *Lib.* VI. C XXXIII. XXXVII. XXXVIII. Quales fuêre, *Beryllı*, Boſtrorum in Arabiâ Epiſcopi, de Chriſto non præexiſtente in propriâ οὐσίᾳ, id eſt, ἰδιοσάτῳ *perſonâ*; *Arabicorum*, de animę cum corpore interitu, ad diem uſq; Reſurrectionis; Ἐλκεσαίων vel Ἐλκεσαίων, *Elceſaorum*, (Ἠλξαΐτων quoque ſecundùm Epiphanium, à Magiſtro Ἠλξαΐῳ) Paulum inter alia repudiantium, & abnegationem Chriſti habentium prorc ἀδιαφόρῳ. Alia vide apud Euſebium, & Epiphanium *Hær.* XXX & LIII. qui & *Sampſenos* vocat. Priores reduxit Origenes ad fidem Eccleſiæ.

Noëti ſtola & Sabellii.

II. Nata hoc Sæculo Hæreſis *Noëti*, & ex Noëto *Sabellii* Diſcipuli: Illius Aſiani, hujus Afri Pentapolitani, vel Cyrenaici, poſt Decianam perſecutionem, undè *Noëtiani*, & *Sabelliani*. Confundebant Perſonas S. Trinitatis, tria eſſe Nomina, τρεῖς ἐνομασίας, non tres Hypoſtaſes; & unam tantùm in Deo eſſe Perſonam, vel Hypoſtaſin, Dei διοπάτορ. Hinc ſolis, luminis, & caloris uſi ſimilitudine. Hinc etiam Patrem ſub Filii notione natum eſſe ex Virgine, & paſſum, undè *Patripaſſiani*. *Praxeæ* idem error adſcriptus, ſub finem Sæculi prioris, contrà quem Tertullianus. De hac hæreſi Euſebius, *Lib.* VII. C. VI. Epiphanius *Hær.* LVII. & LXII. Theodoretus *Hiſt.* L. V. C. IX. & paſſim Sæculi IV. Scriptores, & Hæreſiologi.

Sandius notat.

Imponit Chriſtophorus Sandius, Arianus nuperus, dùm Catholicam doctrinam de Unâ in Deo eſſentiâ, ſine ſubſtantiâ Patris, & Filii, & Spiritus S. qui Perſonis diſtinguantur, paſſim in *Sabelliaſmum* vertit. Quod & Pentapolitanos olim feciſſe in Dionyſium

Alexandrinum, & Arium quoque, insurgentem primùm in Alexandrum, testis Historia est. Tanti est confudisse οὐσίαν & ὑπόστασιν, ipsasque inter se ὑποστάσεις, quod Sabellius fecit; συναίρεσιν Sabellii dixit Nazianzenus, uti Arii διαίρεσιν. Errori autem dedêre obtentum loca, seu Test. Veteris, quibus *Deus unus*, seu Novi Test. quibus Pater & Filius *unum* dicerentur. Quod verò Dionysius Alexandrinus, Epist. ad Dionysium Romanum, se se purgarit ab *accusatione* Sabellianismi, ab hoc *absolvendus*, frustrà Baronius ad A. CCLXIII. trahit ad Papæ Romani suprematum. Familiare his temporibus fuit, & deinceps, in hujusmodi gravaminibus, modò ad Romanum, modò ad Carthaginensem (ut suprà *Cap.* VI. N. VII.) modo ad Antiochenum, Cæsariensem, Cyprium, Constantinopolitanum, &c. auxilii vel consilii gratiâ recurrere, ut vicinniores aut faventiores Ecclesiæ fuerunt.

Baronius mutat.

III. Hæresis (ut dicta) *Nepotis* cujusdam, in Ægypto Episcopi, revocantis errorem *Chiliasticum*, & sensum terrenum *Promissionum*, Judaico sensu. Reluctatus est huic errori Dionysius Alexandrinus, apud Eusebium, *Lib.* VII. C. XXIV. mortuo jam Nepote, sed scriptis superstite, quem alias à fide, diligentiâ, studio Scripturarum collaudat Dionysius.

Nepotis.

IV. Hæresis *Pauli Samosateni*, Episcopi Antiocheni, post Demetrianum, cujus quidem *tempus*, incidit in illud Gallieni Imperat. inclinante sæculo, non longè post Sabellianam Hæresim. De eâ Eusebius, *Lib.* VII. C. XXVII. & seq. Athanasius in libro de Synodo Arimin. Seleuc. Epiphanius. *Hær.* LXV. Philastrius ibidem, Augustinus, alii. Occasio fertur, ex Athanasio, Philastrio, Theodoreto, Zenobiæ (insignis prudentiâ, pudicitiâ, fortitudine, doctrinâ, in Oriente Imperatricis) quæsita hoc suo dogmate seu gratia, adulantium more, ut quæ Judaizaret, seu facilior ad fidem Christianam inductio, negatâ Christi Divinitate, & Trinitate ὑποστάσεων. Errat autem Baronius, ad A. CCLXXIV. N. II. Zenobiam interpretatus *Hebræam* gente, quam *Judæam* religione dixerat Athanasius; sic dum *Christianam* deinceps Romæ factam hariolatur, ex ejus castitate, & Judaismo, & usu quondam Samosateni.

Paul. Samosateni.

Error Baronii.

Hæresis ipsa, eadem fuit cum Artemonis illâ: Christum nudum fuisse

fuisse hominem, ψιλὸν ἄνθρωπον, non Deum, non συναΐδιον Patri; antè Mariam Virginem non extitisse; dictum *Filium Dei*, propter divinas & sanctas operationes; & Λόγον, quasi Dei ad nos Oratorem. Argumenta petebat ab attributis humanis, & statu Exinanitionis Christi, ut ex ejus ἀνατάσεσι ad Dionysium Alexandr. liquet. Mox igitur adversarios habuit Dionysium utrumque, Romanum & Alexandrinum, hinc Patres Antiochenos, in duabus Synodis Antiochiæ habitis, quarum prima incidit in annum Vulg. CCLXVI. sub Valeriano, altera in annum CCLXXII. sub Aureliano: Et in hac Paulus depositus, suffecto Domino, ac ipso Aureliano Imperatore Paulum coërcente, apud Eusebium; indubiè quod à Zenobiæ partibus adversus Romanos stetisset Paulus.

Hîc rursùm multus est Christoph. Sandius *Enucl. Hist.* L. I. in Paulo Samosateno, ut persuadeat hujus potissimam Hæresim fuisse, quod doceret, *Unum Deum esse, Deum Patrem, Filium, & Spiritum S.* nempè *Substantiâ*; Quæ Sandio cum ὑποστάσει, *Personâ*, perpetuò confunditur, ut confundebat Sabellius, & quicquid ferè Anti-Trinitariorum fuit.

V. Hæresis *Manichæorum*, nata est sub Aur. Probo, proximè antè tempora Diocletiani, juxtà Eusebium in *Chronico*, alii paulo antè sub Aureliano, ut Epiphanius *Hær.* LXVI. Auctor primùm Scythianus quidam Saracenus, tùm Budda discipulus, ex Epiphanio: Magus uterque, ac postremus in Persiam profugus, servo empto cui nomen *Curbici*, posteà hærede sui Domini facto, qualis deinceps Muhammedes ex servo, & ipse Saracenus, ut Scythianus Magister Manetis. Atque hic ipse Curbicus, natione Persa, deinde *Manis* vel *Manetis* nomen adoptavit, Persicum aliis, aliis Chaldaicum; post ob invidiam vocis μανίας, dicendus *Mannicheus*, quasi *manna fundens*, ex Cyrillo Hierosol. Epiphanio, Augustino, aliis. *Manichæorum.*

Omnium maximè portentosa, ac profligatissimarum Hæresium mixtura quædam, ac veluti sentina. Conflata autem maximam partem ex Pythagoricâ, Gnosticâ, Marcioniticâ disciplinâ; Puta & *Duobus Diis* contrariis & coæternis; de *Vetere Test.* & *Lege* totâ repudiandâ; de *Mundo*, *Carne*, *Magistratu*, *Peccato*, ut à Deo malo: de *Peccati*, ac *Concupiscentiæ* carnalis, *absolutâ* necessitate, impellente Deo illo malo; de *Christo* homine phantastico, putativo; de Manete ut promisso *Paracleto*, & *Apostolo* Jesu Chri- *Gravissimus.*

Christi ; de illicitis *Nuptiis*, *Bello*, *Carnibus*, *Vino*, quod illis fel Draconis, undè & Eucharistiam sub unâ specie administrabant. Adde deliramenta de *Sole*, *Luna*, *Aere*, ut sede Trinitatis, & Animarum beatarum; & quæ alia de his Veteres tradidêre. Sed & fœda, impia, libidinosa de Manichæis refert, præ cæteris, Cyrillus Hierosolymit. Catechesi VI. & Augustinus Hæresi XLVI. Cæterum superbi, callidi, *Agonistas* se nuncupantes, contrà gentem tenebrarum.

Quæ tam fœtida.

Adversarios mox nacta Hæresis, præ cæteris Tryphonem Presbyterum, Marcellum virum pium, & Archelaum Episcopum in confiniis Persiæ, qui homini restitêre, quà voce quà scripto, ex Cyrillo, Epiphanio, Augustino. Posteà & Athanasius, Serapion, Eusebius Cæsariensis, alii. Mira tamen illius propagatio fuit, in Africâ, Asiâ, Europâ, submissis quaquaversùm Doctoribus, Electis, Apostolis, qui eam diffunderent. Maximè autem in Persidè, Arabiâ, Africâ, & Ægypto viguit, unde Diocletiani in Manichæos rescriptum ad Maximianum Africæ proconsulem. Secuturis ætatibus actura etiam radices in variis Occidentis partibus. Artes quibus ad propagationem usi, irretito ipso etiam in Manichæorum cassis Augustino, nemo hoc feliciùs descripserit, in *Confessionibus*, & de *Utilitate cred.* ad Honoratum. Finem autem hunc Manetis referunt, condignum impietatis præmium, ex Cyrillo Hierosolymitano, *Catech.* VI, Nempè, ob promissam frustrà, Persarum Regi, filii ægrotantis restitutionem, mox fato functi, compactum fuisse Manetem in carcerem, hinc profugum, tandem captum, & vivum excoriatum, projecto bestiis reliquo corpore.

Hieracitarum Hær.

VI. Hæresis *Hieracitarum*, ab Hierace in Ægypto Episcopo, aliis *Hieracâ*, de quô Epiphanius *Hær.* LXVII. Hic ipse, mox post Manetem, invectus in Resurrectionem mortuorum, in Puerorum salutem, in Conjugium; & quæ alia ex dicto Epiphanio, & Hilario *Lib.* VI. de Trinitate, & Augustino, *Hær.* XLVII. &c. de Hæresi hacce memorantur. Inter quæ & deliramenta sunt de Patre & Filio, quæ refert istîc Hilarius, p. 84. De *Novatianâ* Hæresi, ad sequens Caput, ut quæ à Schismate incepit.

VIII. *Schismata hoc Sæculo in Ecclesiâ nata.*

Divisio de Origenis causâ.

I. *Duo* præ reliquis Schismata memorantur: Ne dicamus illud in *Origenis* causâ, inter Palæstinos, fautores Origenis, & Demetrium Alexandrinum, Origenem anathemate obstringentem, duabus in Synodis damnatum, ex Eusebio, *Lib.* V. C. VIII. & Pamphili Apologiâ apud Photium, *Cod.* CXVIII.

Historia Schismatis Novatiani.

II. Primum est Schisma *Novatianum*, authoribus *Novato* & *Novatiano*, illo Carthagine, hoc Romæ Presbytero; quos cùm Eusebius rectè in Hieronymi Chronico distinguat, confundit tamen in Historiâ suâ, & cum eo Theodoretus, ac plerumque Græci, ipseque ad Eusebium Scaliger. Ac *Novatus* quidem ex iis fuerat, qui (absente Episcopo Cypriano, in biennii exilio, sub Decio) cum lapsis communicarant, invitâ disciplinâ, & in specie Cypriano. Variorum idem quoque facinorum reus, sed & *rerum novarum semper cupidus Novatus*, hinc abstentus â Cypriano, ex *Epist.* XLIX. ad Cornelium. Mox igitur factionis signifer factus est, cum Felicissimo Diacono Carthaginensi, in optimum Cyprianum primò, tùm in Ecclesiam Catholicam.

Romæ tùm Episcopatum administrabat Cornelius Fabiani successor, de cujus electione pluribus Cyprianus, *Epist.* LII. ad Antonianum. Hujus æmulus *Novatianus* Presbyter, mox *desertor Ecclesiæ*, *misericordiæ hostis*, *interfector pœnitentiæ*, *Doctor superbiæ*, *veritatis corruptor*, *perditor charitatis*, ex Epistolâ Cœcilii LVIII. ad Cornelium. In factiosum hunc hominem, & æmulationis œstro percitum incidens Romæ Novatus, quò se receperat, post turbatam Carthaginensem Ecclesiam, Schisma cum eo molitus est. Hinc Novatianus à factiosis creatur Romanus Episcopus, Cornelio oppositus, mox daturus literas ad Ecclesias totius Orbis, in accusationem Cornelii. Causa verò Schismatis seu secessionis à Catholicis, obtentus verius, non fuit fundamentale aliquod caput, aut capitalis ratio.

Occasio nempè illi gemina. 1. Ex veniâ *lapsis* indulgentiùs datâ, ad libellos Martyrum, Confessorum, qui in acie steterant, orarent autem pro desertoribus. 2. Ex nimiâ indulgentiâ Cornelii, ut causabantur, in *lapsis* recipiendis, in specie quod cum Trophimo quo-

dam, & Thurificatis aliis, communicasset, ut Cyprianus dicta *Epist.* LII. in initio. Undè Novatus, qui primo Carthagine indulgentioribus accesserat, in aliud jam extremum prolapsus, cum Novatiano Schismatico hæresim condit, quæ *Catharorum* ab ipsismet dicta, superbo nomine, undè derivant vocem *Ketter*, *Ketser*. Nempè, negandam omnem Lapsis veniam, pacem, Communionem, nec ad Pœnitentiam quidem admittendis: Hinc nec colendam cum iis fraternitatem, qui cum Lapsis hujusmodi communicarent, nullam enim ibi Ecclesiam, ubi tolerarentur iniqui. Ac favebat in speciem Paulus, in *Epist.* ad Hebræos, *Capitibus* VI. X. undè & hujus Epistolæ auctoritas Romæ aliquamdiu laboravit.

Sed damnati mox, habitis Synodis Carthagine, Romæ, Antiochiæ, auctores Schismatis, determinatâ ratione disciplinæ circà Lapsos, prout Libellatici essent vel Sacrificati, ut pluribus Eusebius, *Hist. Lib.* VI. C. XLIII. & seq. Ac præcipui in comprimendis turbonibus fuêre, Cyprianus Carthaginensis, ut ex ejus Epistolis liquet, cumprimis ad Cornelium, ad Antonianum; hinc Cornelius Romanus, Dionysius Alexandrinus, Firmilianus Cappadociæ, Theodistus Cæsareæ, Helenus Tarsensium, Episcopi. Duraturum tamen Schisma fuit, & in Hæresim, ac Donatismum abiturum, consimili Donatistarum fastu, errorcque. Ac de *Catharorum* Hæresi quoque Epiphanius, *Hær.* LIX. Augustinus, Theodoretus, & Hæresiologi.

Schisma inter Stephanum, & Orientales, Afros.

III. Alterum Schisma fuit, inter *Romanam* Ecclesiam, & *Africanas*, ac *Orientales*, Stephano Romæ, Cypriano Carthagine, Firmiliano Cappadociæ, Episcopis.

Occasio nata ex schismate priori, & ex facto Novatianorum, *rebaptizantium* Catholicos ad se venientes, ex *Epist.* LXXIII. Cypriani ad Jubajanum. Undè factum, ut rebaptizarent similiter *Afri* & *Asiani* ab Hæreticis tinctos, ac redeuntes ad Ecclesiam Catholicam. Nempè supponebat Cyprianus, cum Coëpiscopis suis, post Agrippinum antecessorem, invalidum Baptismum esse ab Hæreticis, id est damnatis & impiis, administratum; numquam hujusmodi fuisse ab Apostolis admissum, quorum tempore *nondum* hujusmodi *hæreticæ pestes prorupissent*. Pariter & Firmilianus Cæsariensis, Origenis discipulus, ac cum eo Episcopi Galatiæ, Ciliciæ, vicinarumque Regionum. Quò faciunt Acta Conciliorum Carthaginen-

ginensium trium sub Cypriano, pro Rebaptizandis, item Acta Concilii Iconiensis, ex Orientalibus Episcopis, contrà Cataphrygas, & Cypriani Epistolæ ad Jubajanum, ad Pompejum, ad Magnum, ad Quintum, ad Stephanum quæ est LXXII. ac Firmiliani illa ad Cyprianum, quæ est LXXV. contrà Stephanum Romanum.

Vicissim *Stephanus*, Lucii in Romano Episcopatu successor, Valeriano & Gallieno Principibus, obtendere pro non iterando Hæreticorum Baptismo, Apostolicam *traditionem*, juxtà quam solâ *manuum impositione* recipiendi essent, qui ab Hæreticis tincti. Undè acerba disceptatio, scripta, invectivæ, ac literæ Stephani ad Episcopos Africæ, aliæ ad Orientales, horumque responsa. Et eo usque accensus Stephanus, ut Orientales, qui Iconii convenerant, excommunicandos, ac Synodum ipsam, ut erraticam, reprobandam decerneret. Nec mitior is in Cyprianum, & Africanos. Quanquàm H. Valesius, & Blondellus quoque noster, ex Dionysii Alexandr. quibusdam vocibus, negent Stephanum ultrà minas processisse, *minatum* tantùm *esse*, *se pacem cum iis rupturum*. Aliter Baronius quantum ad Orientales, & quoque Conciliorum editores, vel ex Firmiliani ad Cyprianum Epistolâ, contrà illam Stephani. In quâ & Stephani inhumanitas perstringitur, adeò ut legatos Orientalium Episcopos, non solum alloquio, communione, sed & *tecto* & *hospitio* prohiberet, ipsumque insuper Cyprianum *Pseudo-Christum*, *Pseudo-Apostolum*, & *dolosum operarium*, diceret. *Stephani violentia.*

Undè ex adverso Cyprianus, in *Epist.* ad Pompejum, quæ est LXXIV. accusare Stephani *superbiam*, *imperitiam*, *improvidam* inconstantiam, *obstinationem duram*, *præsumptionem*, *contumaciam*, &, quam obtenderet Stephanus, *consuetudinem* vocare *vetustatem erroris*. Firmilianus quoque Cappadox, in memoratâ *Epist.* LXXV. cæterà vir probatæ *æquanimitatis*, ipsi Rigaltio, postulare Stephanum *inhumanitatis*, *audaciæ*, *stultitiæ*, *imperitiæ*, *Schismatis*, *furoris*, *contumaciæ* &c. frustrà *gloriatum de Episcopatûs sui loco*, & *successione Petri*. Et quamquam mitigati deinceps animi fuerint, ac pax utcunque retenta inter Cyprianum & Stephanum, servatâ *fratris* appellatione, ex *Epist.* ad Pompejum, tamen Afros & Asianos permansisse in sententiâ suâ, ac Hæreticos nihilominùs rebaptizasse, fatetur Valesius ad *Librum* VII. *Historiæ* Eusebianæ, *Cap.* V. Quare *Reprehensus idem.*

fallit Baronius ad A. CCLIX. *Num.* III. IV. dum & Orientales & Cyprianum ipsum, abjecto errore, concessisse in sententiam Stephani hariolatur.

IX. *Persecutiones hoc Sæculo in Ecclesiam continuatæ.*

Causa. I. *Causæ* eædem quæ suprà, calumniæ in Christianos nefandæ, & impacta iis crimina quæ diluunt Origenes *contra Celsum*, Tertullianus ad *Scapulam*, & in *Apologetico*, Cyprianus ad *Demetrianum*, Arnobius adversus *Gentes*. In specie accusatio Magicarum artium, (si vera sunt Acta Stephani, quæ profert ex Metaphrastâ Baronius, ad A. CCLIX.) & Sacrilegii, Seditionum, moliminum in Rempubl. item quod à Christianis profectum quicquid esset publicarum Calamitatum. Hinc insanum Vulgus in eosdem excitatum, mox rescripta Principum, & cruenta facta Præsidum. Accessêre qui frigidam suffunderent, & iniquissimus, inter alios, in Christianos fuit Domitius Ulpianus JC qui responsis suis, (ut adhuc infrà) facile persuasit Principibus jure fieri, quæ in Christianos decernerent. Accessit & Imperatorum quorundam ingenium ferox, crudele, quale v. gr. Severi, Maximini, Diocletiani; cumprimis illud Præfectorum ac Præsidum in Urbe, & Provinciis. Denique & imprudens quandoque zelus Christianorum, Simulachra, Altaria, Delubra destruentium, ut factum esse ab Ecclesiis Ponti refert Nyssenus in *Vitâ Thaumaturgi*, *pag.* 567. unde irritati Gentilium animi, & Decciana mox persecutio nata.

Sexta Persec. sub Severo. II. *Sexta* autem Persecutio, juxtà Sulpicium Severum, (quæ aliis demum quinta, ut Eusebio, Orosio) excitata fuit sub *Severo* Imperatore, postquàm aliqua fuissent Christianis halcyonia sub Commodo, Pertinace, Juliano Principibus. Quin etiam prioribus Imperii annis Severum favisse Christianis, restitisse furenti in eos plebi, exornasse viros fœminasque, quos *hujus esse sectæ sciret*, & inter alios Proculum quendam, *Torpacionis* cognomento, qui eum *per oleum aliquando curasset*, Christiano ritu, auctor est Tertullianus, ad Scapulam. Quem ad locum miris conjecturis certant Eruditi.

Tempus fuit, annus Christi, secundum Eusebium CCIII. aliis CCII. Severi Imperatoris IX. ipsomet III. & Antonino filio Coss.

Loca.

Loca Persecutionis fuêre toto orbe Romano, Edicto Principis, in Judæos juxtà & Christianos, cujus & Spartianus meminit. Maximè verò grassata est in Ægypto, & Thebaide, ubi inclaruit martyrium *Leonidæ* Patris Origenis, & Martyrii ingens in filio desiderium, ac in Martyribus erigendis fiducia; De quo Eusebius, Historiæ *Lib.* VI. C. I. II. III.

Martyres alii sub Severo inclyti, initio statim persecutionis, præ cæteris sunt Irenæus Lugdunensis, Martyrum Lugdunensium facile princeps, & Victor Romanorum Episcopus. Sed & *Fœminæ* martyrio inclytæ memorantur, cum primis Perpetua & Felicitas, memoratæ etiam Tertulliano, Augustino, & quarum *Passionem*, post curas Holstenii, & Possini, ediderunt nuper Oxonienses, unà cum Lactantio de *Mortibus Persecutorum*. Cæterùm ut ut atrocissima hæc Persecutio fuerit, adeò ut quidam hinc πλησιάζειν *imminere Antichristi adventum* opinarentur, apud Eusebium *Hist.* L. VI. C. VII. interim & Romana, & Alexandrina, & Hierosolymitana, & Cæsariensis, & Africanæ Ecclesiæ floruerunt eo tempore præclaris Antistitibus, ac Doctoribus, ut Zephyrino, Heraclâ, Demetrio, Serapione, Narcisso, Alexandro, Clemente Alex. Tertulliano, Origene, &c. Ut non pariter ubique, nec toto Severi principatu, grassata hæc Persecutio videatur.

III. *Septima* accidit sub *Maximino* Thrace, Principe ad omnem sævitiem nato, φύσει τὸ ἦθος, ὥσπερ καὶ τὸ γένος, ἐκ βαρβάρου, ipso statim exordio Imperii, circà A. Christi CCXXXV. Eusebius notat CCXXXVII. & *sextam* Persecutionem: Sulpicius autem Severus nullam sub Maximino refert, ut cui *novem* tantum Persecutiones memorantur. Et hæc *post longam retrò ætatis pacem repentè obortæ*, certis in Asiæ locis, in Epist. Firmiliani Cappadociæ Episcopi, apud Cyprianum. Quare ex dicto Firmiliano, & ex Eusebio constat, non tàm hanc fuisse *generalem* in omnes quaquaversùm Christianos persecutionem, quàm *localem*; in specie in familiam Alexandri Severi, à Maximino sublati, in quâ plerique Christiani; hinc in Ecclesiæ Doctores & Antistites, ut Religionis auctores, *Hist.* Eusebianæ L. VI. C. XXVIII. Tùm verò ad constantiam hortatus est Origenes, Libro in hanc rem scripto de *Martyrio*, dum Cæsaræ latitaret. Et inter martyres illustriores fertur Pontianus. *Septimo sub Maximino.*

nus Romanæ Ecclesiæ Episcopus, in Sardiniam ante relegatus, cui & Pseudo-decretales tribuuntur. De hoc Baronius, ad A. CCXXXVII. *Num.* X.

Octava sub Decio.

IV. *Octava* eademque cruentissima omnium sub *Decio*, laudato aliàs Principe, *Optimi* cognomento, sed in Deos superstitioso, osore etiam Philippi Arabis, sub quo meliora Christianis tempora, apud Eusebium *Lib.* VI. C. XXXIX. Hujus Persecutionis circà medium sæculum III. prolixè Cyprianus, Dionysius Alexandrinus, Eusebius, Sulpicius, Orosius, aliique meminerunt.

Innumeri hac persecutione *Martyres*, & quaquaversùm, quanquàm biennio terminandæ, cum vitâ Decii. Prolixus istorum Catalogus apud ipsum Eusebium, *Lib.* VI. C. XLI. XLII. ut Martyrologia, & Nicephorum, aliosque mittamus. In quibus eminuerunt *Episcopi varii*, uti pietate ac meritis, *sic constantiâ* insignes, Fabianus Romanæ Ecclesiæ, Babylas Antiochenæ, Alexander Hierosolymitanæ &c. Ac Babylæ quidem senis, Imperatorem prohibentis aditu Ecclesiæ Antiochenæ, (qui Eusebio Philippus est *Lib.* VI. C. XXXIV. at Philostorgio *Lib.* VII. Suidæ in Βάβυλας, vel Decius, vel Numerianus) factum utique animosum; hinc compedes, carcerem, martyrii constantiam sub Decio, socios certaminis tres Pueros, à se instructos, & præmissos, ultimas denique voces, quibus & animam suam, & Pueros erexit, & *catenas* suas unà cum corporis exuviis sepeliri voluit, ut futurum in Resurrectione ornamentum, iidem Auctores referunt.

Cypriani exilium.

Cyprianus etiam Carthaginensis, quæsitus ad necem secedere coactus fuit, divinâ monitione, ex *Epist.* IX. Frequentibus is tamen in secessu isto literis, ardentissimisque precibus, Ecclesiæ suæ præsens, ad quam mox ab excessu Decii, post bienni exilium, reversus est, sed Novati jam ac Felicissimi molitionibus turbatam, occasione *Lapsorum*, ex cruentâ & immani persecutione. Secessit & in solitudinem Gregorius Neo-Cæsariensis, Nysseno in ejus vitâ teste, horumque exemplo propè innumeri, & ipse Dionysius Alexandrinus. Martyres alios, constantiâ eminentes, inter supplicio-rum inaudita, Viros, Fœminas, Pueros, in omnibus penè Orientis, atque Europæ partibus, ex dictis scriptoribus prolixè referunt Magdeburgenses, *Cent.* III. C. III. Et Nicephorus, in *Lib.* V. Hi-

storiæ,

storiæ, faciliùs fere dicit τὴν ψάμμον ἀναμετρεῖν *arenam maris numerare*, quàm Martyres omnes recensere.

Sed & plurimi hac Persecutione *Lapsi*, & *apostatæ*, tùm *sacrificati*, tùm *libellatici*, ac qui *Traditores* dicti: Undè graves querimoniæ Cypriani, & Libert. de *Exhortatione Martyrii*, ac tandem hinc Schisma Novatianum.

Imò in *lapsis*, qui thura adoleverant, referunt ad hanc persecutionem Zonaras, Nicephorus, magnum *Origenem Adamantium*; refert & defectionem Epiphanius *Hæresi* LXIV. post quoque Nemesius, Justinianus, & alii quotquot in Origenem iniquiores, tacente tamen Eusebio, Rufino, &c. Negantibus quoque factum Baronio, Halloxio, Raynaldo, Valesio, asserente autem Petavio, *Animadvers.* ad Epiphanium. Et certè parum probabilis illa de Æthiope Origeni admoto narratiuncula, apud Epiphanium *Hær.* LXIV. hinc Nicephorum, *Lib.* V. C. XXXII. Et Originis contrà in perferendis cruciatibus, equuleis, mirabilem constantiam, Deciana hac persecutione, multis Eusebius commemorat, *Hist. Lib.* VI. C. XXXIX. Ac nota Epiphanii in Originem iniquitas, & ævi Justinianæi in eundem odia. Nec siluisset planè Porphyrius, qui Ammonium defectionis falsò postulavit. Quod verò Hierosolymis, in publico Christianorum cœtu, lachrymis fusis, lapsum suum professus esse dicitur apud eundem Epiphanium, quum à Sacerdotibus ad docendum invitatus esset, ac in Psalmum XLIX. seu L. incidisset, nescio an cum ejus ævi disciplinâ conciliari possit; ejecto scilicet Origene ab Ecclesiâ *Alexandrinâ*, & quidem ob *thurificationis* crimen, ut idem Epiphanius. *Lamentum Origenis*, seu Liber de *Pœnitentiâ*, à malevolis pridem illi affictum. *Origenes an lapsus?*

Ex hac verò Persecutione nata sunt vitæ Eremiticæ primordia, ex *fugâ* scil. Christianorum in deserta ac solitudines: quos inter primas tenet *Paulus Thebæus*, Eremitarum pater, ex Sulpicio, Hieronymo, aliis. De quo nonnihil infrà.

V. *Nona* Persecutio contigisse fertur sub *Valeriano*, laudato aliàs Principe, & propensissimo in Christianos. *Causa* vero additur, impostura quibus à Magorum *Archi-Synagogo* Ægyptio delusus, & accensus in gentem innoxiam fuit. *Octavam* hanc Eusebius, Hieronymus, Sulpicius Severus, & alii constituunt, prout vel Hadriani illam omittunt, vel Maximini. Causam prædictam refert ex Dio- *Nona sub Valeriano.*

nysio

nysio Alexandrino Eusebius, *Hist. Lib.* VII. C. XV. Antè Valerianum etiam, Decianam persecutionem *Gallus* & *Volusianus* hinc indè renovarant, iisdem testibus; & ad eam Cornelii Romani martyrium referunt Martyrologia, & ex iis Baronius, planè dubia Actorum fide. Ac de Valeriani persecutione, Cyprianus quoque *Epist.* LXXXII. ad Successum, in quâ Principis rescriptum ad Senatum refert.

Cyriaci. Laurentii &c. ultima.

Loca fuere passim in Africâ, Ægypto, Palæstinâ, Italiâ, &c. Inter Martyres illustriores, referendus *Cyprianus* Charthaginensis, capite plexus Carthagine, A. CCLVIII. multis cum circumstantiis, ex Actis *Passionis* Pontio Diacono vulgò auctore. Fallunt tur communiter Græci, qui Cyprianum sub Decio passum tradiderunt, & inter eos quoque Nazianzenus. Imò Chronicon Alexandr. μαρτυρήσαντα Cyprianum sub Alex. Severo, A. IV. *Olymp.* CCLIII. ingenti προχρονισμῷ. Tum & sublati Romanorum Episcopi *Lucius*, *Stephanus*, *Sixtus* vel *Xistus*, continuâ ut Sedis sic Martyrii successione, ac postremus cruci affixus, successore Dionysio Romano, Cypriano adhuc in vivis, ex *Epist.* LXXXII. Mox *Laurentius* Diaconus craticulæ ferreæ impositus & lento igne assatus, admirabili constantiâ, quin & Martyrii desiderio. Quum enim ad supplicium duceretur Xistus Episcopus, *Quò progrederis*, inquit, *sine filio Pater, quò Sacerdos sine Diacono? Nunquam Sacrificium sine ministro offerre consueveras. Abraham filium obtulit, Stephanum Petrus præmisit.* Refert Ambrosius, *Lib.* I. de Officiis, C. XLI. Eusebius in Chronico, Laurentii passionem accidisse sub Decio censuit, ex Eusebio alii, confusis tapè Persecutionibus. Vulgatum illud Laurentii, lento igne in craticulâ absumpti, *Assum est, versa & manduca*, item, *Coctum est, devora*, referunt Ambrosius, dicto loco, Prodentius in *Hymno* quem Laurentio cecinit, & ex his alii. *Archidiaconum* verò hunc Laurentium dicit *Martyrologium*, ex eo Baronius, dignitate nondùm notâ, nisi πρωτοδιάκονον fuisse censeatur.

De Persecutione Aureliani. Variantes Historiæ.

VI. Post Valerianum, in vincula conjectum, pax Ecclesiis fuit sub Gallieno, ac fere sub Claudio, Aureliano, Tacito, Floriano, Probo, Caro, Carino ac Numeriano fratribus. Præterquàm quod sub extrema *Aureliani*, propensioris aliàs in Christianos Principis, à quo & Samosatenus vi expulsus, nubecula Persecutionis exor-

exorta est, paratis jam in Christianos Edictis, nisi divina illum manus sustulisset, teste Eusebio *Hist. Lib.* VII. C. XXX. *Nonam* hanc tamen persecutionem statuit Eusebius in Chronico, qui Hadriani quartam prætermisit, hinc Augustinus, in Libris *de Civit. Dei*, L. XVIII. C. XXXII. Sulpicius Severus post Valeriani illam, quæ ipsi *octava*, (Maximini enim, in *nonnullarum Ecclesiarum Clericos* sævientis, Persecutionibus non adscripsit) transit ad postreman Diocletiani & Maximiani, ut nonam ordine, prætermisso Aureliano.

Baronius nonam.

Baronius autem favet Eusebio, & ex Martyrologiis, Actisque opdidò dubiis, ad A. CCLXXIII. gravem hanc fuisse Persecutionem, omninò ex generalibus nonam, contendit. Longè autem audacior ejus assertio est, ad An. CCLXXII. *Num.* XVIII. quâ contendit Aurelianum intellexisse Romani Pontificis *toto Orbe potestatem*, & eas demùm *Episcoporum sententias esse ratas, quas Romani Pontificis auctoritas confirmasset.* Nec aliundè illatio Baroniana, quàm ex verbis Eusebii, *Hist.* L. VII. C. XXX. quibus Aureliani judicium refert, interpellati à Patribus Antiochenæ Synodi II. ut renitentem Samosatenum excedere juberet Episcopali domo; *Adjudicandam hanc esse οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τὸ δόγμα ἐπιστέλλειεν.* Id est, *quibus Episcopi Occidentales*, (nam de *Orientalium* injuriâ questus Samosatenus, qui ne Romanum quidem ad Synodum Antiochenam vocaverant) seu quibus Episcopi *Italiæ, & Romanæ Urbis*, quos arbitros constituit, *de dogmate rescriberent*, communicatorias nempè literas darent.

Decima Persecutio sub Diocletiano &c.

VII. *Decima* tandem Persecutio excepit, sub *Diocletiano* & *Maximiano* Herculio, tùm *Galerio*, *Maximino*, omnium atrocissima, & feracissima Martyrum, & maximè diuturna, *quæ per* X. *continuos annos plebem Dei depopulata est*, ità Sulpicius. Delhac præ cæteris Eusebius, ut testis, toto *Libro* VIII. & Lactantius de *Mortibus Persec.*

Præcessit verò eandem pax alta Christianis indulta, in plerisque saltem Ecclesiis, totis *ferè* annis *quinquaginta*, scil. ab obitu Valeriani ad Diocletiani XIX. Nec enim exarsit persecutio antè hunc Diocletiani annum XIX. Christi CCCIII. ex Eusebii calculo in Chronico & in Historiâ. Hinc ad sequens Sæculum ejus historia spectat.

Hujus tamen Seculi fertur, fatum *Legionis Thebææ*, relatum Baronio

De legione Thebæâ narratio.

ad An. CCXCVII. Adoni autem ad An, CCLXXXIII. aliis ad An. CCLXXXVI. Nempè ex *Eucherio* Lugdunensi, v. Sæculi scriptore, (cui afficta alia) ejusque Epistolâ quâdam ad Sylvium Episcopum, omnis traditio, undè habent Gregorius Turonensis, Beda, Usuardus, Ado, Sigebertus, Legendę. Fertur scilicet hęc Legio ex ultimo Oriente evocata à Diocletiano, in supplementum copiarum Maximiani, in Gallias properantis ad motus tumultuantium *Bagaudarum* compescendos, de quibus Eutropius, & alii. Addunt eandem in itinere à Hierosolymorum Episcopo ad Christianam fidem inductam, mox Romæ à Marcellino confirmatam; Mauricio duce strenuo & invicto. Hinc superatis jam Penninis Alpibus, quum propè *Octodurum*, seu Martiniacum, in Vallesiæ partibus, haud longè à Lacu Lemanno, consisteret exercitus, jussisse Maximianum lustrari eundem Gentili ritu. Quo se contaminari velle flagitio quum pernegaret hæc legio, secedens ad aliquot millia passuum, fertur jussu Principis decimata primùm, semel iterumque, militari supplicio, tandem immisso toto exercitu internecione deleta. Et hîc foritudinem *Mauricii* ducis, suos ad constantiam excitantis, ac Candidi, Victoris, Exuperii, Innocentii &c. commilitonum, pluribus efferunt Legendæ, quorum & Reliquiæ ad Acaunum seu Agaunum depositæ, ubi Monasterium hodieque *S. Mauricii*, oppidò ditatum, in loco vallis Penninæ vel Seduncnsis. Ac miraculorum ad hoc Fanum nullus finis apud Gregorium Turonensem, & reliquos; quomodò *Mauricii* hujus Gladio, & Annulo aureo, superbit Dux Sabaudiorum.

Rationes dubitandi.

Intereà Legionis hocce Thebææ fatum, & hunc cum sociis Mauricium, tacent Eusebius, & quotquot sunt anteriores Historici. Quin Græci, apud Metaphrastem, hinc Surium *Tomo* IV. Mauricium & Commilitones, Apameæ in Syriâ sub Diocletiano occubuisse tradunt, undè crux Baronio, Notis in *Martyrol.* XXII. *Sept.* Nec certior videtur hujus narrationis fides quàm aliarum sine sine, fundandis in Occidente vel Ecclesiis vel Monasteriis, ex confictis Actis, apud Gregorium Turonensem, Bedam, Adonem, Metaphrastem, cæterosque Legendarum Patres. De Æra *Diocletiani*, quæ & *Martyrum*, cum illius Imperio natâ, deque *Persecutorum*, hac ætate & superioribus, *Pœnis*, ad caput de *Memorabilibus*.

X. *Doctores Ecclesiæ Christianæ hoc Sæculo Illustriores.*

I. In *Græcis* & *Orientalibus* eminuêre hoc Sæculo, præ cæteris multis, post Clementem Alex. de quo ad superius Sæc.

Origenes Adamantius, Alexandrinus (natus, ex Eusebio *Lib.* VI. C. 11.) circà Annum Christi CLXXXV. Leonidâ patre, denatus Tyri anno ætatis LXIX. eodem Eusebio teste, id est Christi CCLIV. non ut Baronius, CCLVI, nec ut Valesius, CCLII. Ac nescio an rectè Origenem dictum censuerint, quasi ὃν ὄρει in montanis genitum, ἔφιον τὸ γένος, vel ab *Oro* numine Ægyptiorum, vel ab אור אב Hebræorum; qui verius ἀωρογένης *tempestivè aut vennstè natus.* Undè adspiratio in antiquissimis Codd. quæ sæpè in nominibus propriis & derivatis abjecta, ut *Olympus* ὁλολαμπὴς, *Orus Horus*, Οὖνοι qui Χοῦνοι Hunni, &c. apud Æoles omissa semper. *Origenes Adamantius*

Ac de *Origene* quidem incerta multa, & controversa. v. gr. Unusne tantùm Origenes, qui hic noster, *Adamantius*, an etiam Origenes alter, σύγχρονος Adamantio, Ammonii quoque auditor, memoratus Porphyrio & Longino, ut Valesius & Huëtius censent? Sic, usus-ne Ammonio Magistro, ex constanti fide Eusebii, Porphyrii, uno ferè Baronio revocante in dubium, ad A. CCXXXIV. N. III. Sic quæ de ejus turpi lapsu, pœnitentiâ & lamento, expulsione ab Heraclâ successore Demetrii, erroribus variis illi tributis, ac scriptis sub ejus nomine, ambiguntur. De nonnullis ex parte suprà, ad Decianam Persecutionem. Adi omnium instar Huëtii Origeniana. *Dicta dubia, vel falsa.*

Certiora sunt ex Eusebii *Historiâ*, Pamphili *Apologiâ*, Epiphanio ipso, ac consensione Veterum, eademque laudatissima: Eruditio stupenda, per omnes diffusa disciplinas; Juvenilis ætas par publico muneri, anno jam XVIII. Labor indefessus, unde *Adamantii* & Χαλκεντέρου cognomina, & φιλοπονωτάτου encomium apud Athanasium; Pietas rara, ac zelus incomparabilis; Fructus laborum insignes, ac conversiones variæ, ejus ministerio; Abstinentia suprà fidem, patientiaque frigoris, nuditatis; In Hæreticos certamina, Arabianos, Helcesaïtas, Apellitas, &c. Professiones *Certiora.*

variæ, ut Romam Zephyrini tempore, sic Athenas literarum studio; Scripta penè innumera, & si fides ipsi Epiphanio, *Hær.* LXIV. C. LXIII. *sex* Librorum millia ab eo profecta, amissa maximam partem; Studium Scripturarum admirandum, quibus totus incubuit, imò disciplinis reliquis, Scripturarum interpretandarum gratiâ; Commentationes in eas plurimæ, quibus excipiendis ex ore dictantis, Notarios septem adhibuisse fertur, totidemque librarios, quibus factum ut Συνταχτήριος & Συνταχτικὸς diceretur. Cumprimis est dignum omni memoriâ, sed invisum posteritati, utilissimum ipsi Epiphanio, Opus illud quod *Tetrapla*, *Hexapla*, *Octapla* nuncupatum est, de quo Eusebius *Hist.* L. VI. C. XVI. cujusque hîc annexum ex Epiphanio Schema, in Libro de *Ponderibus & Mens.* C. XIX. ****

ORI

**** ORIGENIS TETRAPLA, HEXAPLA, OCTAPLA,

per Columnas disposita, & Versibus distincta, dictum *Opus Ecclesiæ.*

Exemplar Hebraicum.	Exemplar. Hebraicum.	Aquila.	Symmachus.	LXX. Interpret.	Theodotion.	Versio Hierichunt. incerto Autore, seu *Quinta.*	Versio Nicopolitana, incerto Auctore, seu *Sexta.*
Literis Hebraicis, quadratis, πρωτοτύποις *primigeniis*, quales scil. παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ut Eusebius, non Samaritanis.	Literis Græcis descriptum.	De his Versionibus suprà, p. 228.		*emendatissima. In medio posita, ut reliqua ad hanc facilius exigerentur.* Epiphan.			
בראשית	Βερεσιθ.	Ἐν κεφαλαίῳ	Ἐν ἀρχῇ.	Ἐν ἀρχῇ.	Ἐν ἀρχῇ.	*Non extat.*	*Non extat*
כי גיער &c.	χνεφ &c.	1 TE	2 TR	3 AP	4 LA.		
1 H	2 E	3 X	4 A	5 P	6 L	7	8 A.

OCTAPLA, quæ & HEXAPLA, in ordine ad sex Editiones Græcas. Accessit & *Septima* Editio Psalmorum, ex Eusebio.

Ad Textum Versionis τῶν LXX. apposuit, 1 *Asteriscos*, * ad voces quæ deessent in Græco textu, à se ex Hebræo suppletas: 2 *Obeliscos*, ÷ ad voces, præter Ebraicum textũ, in Græco adjectas: 3 *Lemniscos*, ⸗ ubi variarent lectiones, sed potior numerus Exemplariũ prævaleret. 4 *Hypolemniscos*, ⸗ ubi par saltem Exemplarium consentiret, vel par Interpretum ἐκ τῶν ὁ.

Editio *Eusebii & Pamphili*, non alia fuit ab illa 1a LXX. ex Origenis Hexaplis descripta horum studio *Luciani* illa Presbyteri Antiocheni, & Martyris sub Maximino, eadem fuit, sed exacta ad Hebræos Codices. *Hesychii* Ægyptiii illa, fuit veteris *Translat.* Græcæ nova recognitio.

Quæ in Origene culpanda. *Culpanda* in tanto viro, v. gr. Eviratio ſui ipſius, teſte etiam Euſebio, quanquàm modus ignotus; Ingenium luxurians nimis, ἀλληγοϱομανία in Scripturis explicandis; Errores in doctrinâ non pauci, & graves, ex Platonicâ cumprimis diſciplinâ, de Deo, de Trinitate, de Angelis, de Chriſti Oeconomiâ, de Libero Arbitrio, de Noviſſimis; Contentionum hinc materies ſuppeditata, & luctuoſa ſequentibus ætatibus, de Origene & Origenianis, certamina, de quibus loco ſuo: Vulgatum eſt illud de Origene, apud Caſſiodorum & alios, *Ubi benè nemo melius, ubi malè nemo pejus.*

Scripta autem illi non pauca *aſſicta*, Commentarii, Homiliæ, Dialogi &c. quàm plurima *interverſa*; alia non parum *interpolata* ut Amanuenſium vitio, ſic Ruffini Interpretis peſſimâ fide, jam olim accuſatâ. De quibus, poſt multos alios, omnium accuratiſſimè vir magnus Daniel Huëtius, in Origenianis. Græca tamen Origenis debet hoc ſæculum diligentiæ Hœſchelii, Tarini, Spencerі, Huëtii, Weſtenii. Porrò Origenis inſignis præ cæteris adverſarii fuêre *Demetrius* Alexandrinus, *Methodius* Martyr, *Euſtathius* Antiochenus, *Apollinaris*, *Theophilus* Alex. *Epiphanius*, *Hieronymus*, &c. dein & ævum *Juſtinianæum*. Fautores contrà & defenſores, præter Palæſtinos, *Gregorius* Thaumat. *Pamphilus*, *Euſebius*, *Didymus* Alex. *Ruffinus*, *Palladius*, *Joannes* Hieroſolymit, *Chryſoſtomus*, *Iſidorus* &c.

Hippolytus. *Hippolytus* Martyr, Origenis coævus & neceſſarius, Portuenſis poſteà in Italiâ Epiſcopus, ac tandem martyr, temporibus Alex. Severi Imperatoris, ut ferunt. Cujus ut ſcripta plurima recenſet Hieronymus, ſic genuinam de *Antichriſto* Ἀπόδειξιν Græcè editam Anno 1661. debemus Marquardo Gudio, ornamento rei literariæ. Ac non pauca ejus nomen ementiuntur ſcripta, de quibus adi Cocum, vel Rivetum in noſtris, ut Romanenſes Criticos taceam.

Julius Africanus. *Julius Africanus* Palæſtinus, qui Suidæ eſt cognomento Σέξτος, ſed confuſus cum Sexto Africano Libyco, τῶν Κεϛῶν ſcriptore, ſeu de *Ceſtis*, undè error apud Suidam, quin in ipſo textu Euſebii, *Hiſt.* L. VI. C. XXX. Valeſio judice. *Clarus* idem fuit ſub Heliogabalo & Alex. Severo, ac coævus Origeni, & Heraclæ Alexandrino. Undè præter *Chronographiam*, ab Orbe Cond. ad Chriſtum,

ſtum; Libris v. lectam Photio *Cod.* XXXIV. ac compilatam Euſebio in Chronico, ſuppreſſo tamen ibi nomine Africani; præter Latinam illi verſionem adſcriptam Abdiæ Babylonii, invitis Eruditis, & alia quædam; extat ejuſdem *Epiſt.* ad Origenem, in Hiſtoriam Suſannæ, quem *Vetus filium* appellat, undè videtur ætate inferior fuiſſe Origenes, qui Africano diu ſatis ſuperfuit. Reſponſionem Origenis ad Africanum, cum Origenis Græcis aliis, edidit nuper Joh. Rud. Wetſtenius, vir Doctiſſimus.

Gregorius Neo-Cæſareæ in Ponto Epiſcopus, aliàs *Thaumaturgus*, etiam Theodorus, Gentili patre natus, poſtea Chriſtianus factus, auditione cumprimis Origenis, cui & Panegyricum publicè dixit. Defenſor idem inſignis Catholicæ fidei de Divinitate Chriſti, contrà Paulum Samoſatenum, variiſque etiam laboribus ac Scriptis inclytus. Plurima tamen Gregorii hujus nomen falsò præferunt, ut *Expoſitio fidei*, adverſus Arianos, ex revelatione Johannis, & Mariæ Virg. Sermones *in Annunciationem Dei Genitricis*, & alia, vel judice Bellarmino. De *Epiſtolâ Canonicâ*, eidem adſcriptâ, meritò ambigunt Eruditi. At multo magis de prodigiis & miraculis, propemodum ſine fine, quæ illi à Nyſſeno, in ejus *Vitâ*, & paſſim à Baſilio ipſo, Theodoreto, Socrate, Euagrio, Suidâ &c. tribuuntur, unde *Thaumaturgi* nomen, & alterius *Moſis*. Multa certè apud Nyſſenum anilem quandam credulitatem ſpirant. *Gregorii Neo-Cæſar.*

Dionyſius Alexandrinus, Gentilis primò, dein auditor Origenis, ſucceſſor Heraclæ, & coævus Thaumaturgo, Cypriano, Dionyſio Romano. Cujus fragmenta multa ſuæ Hiſtoriæ Euſebius inſeruit, *Lib.* VI. & VII. quemque iſte, & Veteres paſſim, μέγαν ſeu *Magni* cognomento vocitarunt. Scripſit adverſus Sabellium, Novatum, Nepotem, Hieracem, Paulum Samaſat. Deportatus in exilium ſub Valeriano, mortuus ſub Gallieno. *Dionyſius Alexandr.*

Methodius Olympi ac dein Tyri Epiſcopus, & *Martyr*, juxtà Suidam ſub Decio, vel ſub Valeriano, aliis ſub Diocletiano. Magnus hic adverſarius Origenis, adverſus quem Librum ſeu Orationem ſcripſit de Reſurrectione, teſte Hieronymo in *Catal.* & Epiphanio *Hær.* LXIV. Hinc & creditur factum, ut Methodii nulla ſit apud Euſebium mentio. Scripſit & adverſus Porphyrium, undè veriùs ſub *Methodius.*

Diocle-

Diocletiano passus. Ex eo verò aliquot Excerpta discripsit Photius, *Cod.* CCXXXIV. & sequentibus.

Innumeri alii celebres fuêre in Asiâ, Palæstinâ, Ægypto, &c. seu *Episcopi*, seu *Presbyteri*, & *Martyres*, quorum scripta ac ferè nomen intervertit ætas. De quibus prolixè Eusebius, *Lib.* V. & VI. Historiæ, post eum Hieronymus, in *Catal.* & qui de scriptoribus Ecclesiasticis commentati. Imponunt autem in plurimis Apocrypha & suppositicia. Catalogum videsis apud Magdeburgenses, *Cent.* III. C. X. ut recentiores mittam.

II. In *Latinis* Patribus, post Tertullianum, de quo suprà, celebriores sunt:

Minucius Felix. *Minucius Felix*, Causidicus Romanus, Afer creditus, medius inter Tertullianum & Cyprianum, si Eruditis creditur, uti antè Cyprianum memoratur Hieronymo in *Catal.* Laudatus idem Lactantio, Hieronymo sæpè, & Eucherio Lugdunensi. Scriptor elegantissimi Dialogi, ex quo non pauca de Christianorum doctrinâ, ritibus, moribus, disciplinâ illustrantur.

Cyprianus. *Cæcilius Cyprianus* ex Gentili Christianus ope Cæcilii Carthagin. Presbyteri, undè *Cæcilii* nomen additum illi Cypriani. Rhetor idem primò, dein Presbyter, tandem factus Carthagine Episcopus, decennio circiter antè excessum. Tertulliani idem summus admirator, cujus passim vestigiis insistit, undè familiare illud Cypriani, *Da Magistrum*, Hieronymo referente in *Tertulliano*. At elegantiâ Latini sermonis, procul affectatione, ut & facilitate, Magistrum atque Afros reliquos, ipsumque adeò Augustinum, longè superavit. Undè Lactantii, & Hieronymi, congestæ in Cyprianum laudes. Majores autem meruêre pietas, zelus, scripta, labores pro Christianâ fide, disciplinæ studium, acta contra Novatum & Novatianos, tandemque martyrium, de quo suprà.

Scripta huic sunt *afficta* non pauca, alia ejusdem passim *interpolata*, firmando Primatui Romano, judice ipso Rigaltio. Adscriptorum ac suppositorum indicem, post judicia Erasmi, Pamelii, Goulartii, ut & Bellarmini, Coci, Sculteti, Riveti, &c. videsis apud Nicol. Rigaltium editorem Cypriani castigatissimum, ne dicam apud Phil. Labbeum, censorem servire hypothesi natum. Adde nuper Guil. Cave, Britannum, in *Vitâ* Cypriani, ac πατρολόγους Germanos. Chronologicam autem Epistolarum & scri-

ſcriptorum ſeriem, ac quàm emaculatiſſimum Cyprianum, è Theatro Oxonienſi, Reverendiſſimorum Præſulum eruditâ curâ, propediem expectamus.

Pontio Diacono Carthaginenſis Eccleſiæ, quo tempore Epiſcopus eſſet Cyprianus, tribuit ſanè Hieronymus in *Catal. egregium volumen Vitæ & Paſſionis Cypriani.* At quæ hodiè extant, Pontii nomine, de Martyrio & paſſione Cypriani, variè interpolata ſunt, multis inſertis quæ ab ævo Cypriani, à perſonis, à loco aliena videntur. Unde & diverſiſſimæ ejus editiones, tres minimùm, à Pamelio & Rigaltio productæ. Rectiſſimè Rigaltius: *Pauca ſuperſunt quæ præſtare poſſumus ſincera.* Baronio aliter viſum, ut veſtes Pontificales, Cereos accenſos, Funerum pompam, præcedente omni Clero, ex Actis illis conficeret. *Pontius Diaconus.*

Novatianus Romanæ Eccleſiæ presbyter, æmulus Cornelii, dein factioſus & ſchiſmaticus, ac *Catharorum* primipilus, qui pro *impuris* Catholicos reputarent, lapſos ſcil. admittentes. Multa ſcripſiſſe fertur ab Hieronymo in *Catal.* Quædam illius tributa Tertulliano, etiam Cypriano, cumprimis liber de *Trinitate*, qui hodieque extat, ſeorſim editus & quoque ad calcem operum Tertulliani. Ac quanquàm in unâ Deitate perſonarum Trinitatem diſtinguat contrà Sabellium, adſtruatque Chriſti Divinitatem, tamen de *Spiritu S.* ut *minore Chriſto*, & *creaturâ*, locutus admodum periculosè eſt. Adde libellum de *Cibis Judaicis*, cum priore editum, pari errore circà Auctorem: Libertatem iſto Chriſtianam, in uſu ciborum adſtruxit. *Novatianus.*

Arnobius è Numidiâ Afer, Rhetoricam profeſſus, ac præceptor Lactantii, clarus fuit exeunte ſæculo ſub Diocletiano, ſed & ſequente. Scriptoris *Librorum* VIII. contrà Gentes, tùm adhuc Catechumenus, hinc errores Arnobio condonandi, v. gr. de Animarum origine, aut de ratione Reſurrectionis, ex Origene, Platonicis, Gnoſticis. Sed de Arnobio non unum judicium eſt, laudatiſſimo utique ejus opere, Chriſtianæ tùm ſimplicitatis in multis teſte, ac Gentiliſmi flagello. *Arnobius.*

Illuſtrarunt Arnobium Theodorus Canterus, Godeſch. Stewechius, Elmenhorſtius, Gelenius, Meurſius, Heraldus, Priorius, alii. De eo rectè Hieronymus, uti de Origene, Tertulliano, & nonnullis aliis, *Epiſt.* ad Tranquillinum, Tomo II. *Sic legendos eſſe, ut bona eorum eligamus, vitemuſque contraria; juxta Apoſtolum dicentes, omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Confuſus aliquando cum Arnobio Afro

Arnobius junior, sæculi v. scriptor, cujus sunt commentarii in *Psalmos*.

Victorinus, Caji presbyter.

Mittimus obscuriores alios, Ex. gr. *Victorinum* Petavionensem, è Pannoniâ superiore, non *Pictaviensem*, ut Baronio vitium, cujus nihil sinceri aut germani supereſt: *Cajum* Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, sub Caracallâ, de cujus adversus Proclum Montanistam certamine, post Hieronymum, meminit Photius *Cod.* XLVIII. De ejusdem verò Caji assertione, *Epistolam ad Hebræos Pauli non esse*, nos ex professo, in Tractatu de *Auth. Epist. ad Hebr.* P. I. C. VIII.

XI. *De Scriptis suppositiis, ad hoc sæculum relatis.*

Patribus hujus sæc. suppositis.

I. Suppositorum huic ætati scriptorum vix modus fuit, aut pudor ullus. Ac primò de suppositis *Tertulliano*, *Origeni*, *Africano*, *Cypriano*, *Gregorio* Neo-Cæsariensi, *Methodio*, *Arnobio*, &c. dictum modò fuit ad singulos, pro instituti ratione & loci. Horumque indices apud Cocum, Perkinsium, Scultetum, Gerhardum, Rivetum, Hottingerum, Protestantium alios; post judicia Erasmi, Sixti, Molani, Possevini, Baronii, Bellarmini, Miræi, Labbei, &c. eorumque qui Patres hosce singulos quàm emendatissimos ediderunt, aut illorum censuerunt Scripta.

Suppos. Zenoni Veronensi.

II. Suppositi & fœtus alii hujus scilicet ævi scriptoribus, omnium penè consensione spurii. Ità qui *Zenonis* Veronensium Episcopo, & vulgò martyri sub Gallieno, tribuuntur *Sermones de plurimis S. Scripturæ locis*, quos ignoravit Hieronymus, & arguit mala fides compilatorum, styli diversitas, & Arianæ hæreseôs prolixa confutatio. Unde frustrà Baronius, qui aliàs fucum intellexit, Notis ad *Martyrol.* April. v. probaturus *Templa* primitùs dicta esse Ecclesias, citat *Sanctum Zenonem*, *in* Ps. CXXVI. Hujusmodi est *Homilia de Colendis Sanctis*, & plures aliæ, adscriptæ *Eusebio Alexandrino*, ejus Ecclesiæ Diacono tempore Dionysii Alex. & Antiochenæ Synodi, probatæ Turriano, Coccio, ac nuper Casalio confecturo hinc Festa in honorem Sanctorum, *de Ritibus Eccl.* C. LX. Sed ità ut Baronium ipsum, Sixtum, Bellarminum, Romanenses, aut fugerit ille fœtus, uti Veteres omnes, aut ejus puduerit.

Eusebio Alex.

Dorotheo Tyri.

Nec omittendus *Pseudo-Dorotheus*, qui Tyri seu Episcopus fuerit, seu Presbyter, aliis Tyrius gente, Antiochiæ autem Presbyter, tempore

pore Cyrilli Antiocheni, sub Probo & Diocletiano, de quo Eusebius *Lib.* VII. *Hist.* C. XXXII. Seu huic jam, seu alteri Dorotheo (plures enim feruntur, ut Diocletiani Cubicularius Dorotheus idemque martyr, Eusebii *Lib.* VIII. C. VI. quem cũ Presbytero confundunt Baronius, Miræus, Blondellus, Labbeus, alii) adscriptus liber *de Vita & Morte Prophetarum, Apostolorum, Discipulorum Christi.* Nec de suppositione Latini ipsi dubitant, quicquid secùs Græci in Menologio, XVIII *Kal. Maji.* Atque hic Dorotheus est, qui inter discipulos LXX. Episcopatus ità distribuit, ut Ananiæ Damascenus, Philippo Trallensis, Prochoro Nicomediensis, Andronico Pannonius, Urbano Macedonicus, Aristobulo Britannicus, Aquilæ Heracleënsis &c. obtigerint. Alios ejus Historicos & Chronologicos errores, sed insignes, percenset David Blondellus, *Apologia* pro Hieronymo, *Sect.* III. p. 104.

III. *Acta Martyrum*, qui passi sint sub Severo, Maximino, Decio, Gallo, Valeriano, Diocletiano & Maximiano Principibus, à Notariis scil. excepta, publicâ fide, in Acta etiam publica, *ut Proconsularia*, ut multis Baronius, referenda, mentita est sequior ætas sine fine. Inter Aprocrypha jam retulit Gelasius, in Synodo Romanâ, quæ suo tempore extarent, ab imperitis etiam Hæreticis conscriptá, & quę in Romanâ Ecclesiâ non legerẽtur. Primus omnũ Eusebius Martyrum Catalogum contexuit, Ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγὴν, ad cujus imitationem deinceps, sed post Hieronymum, (ut rectè Valesius contrà Baronium) nata in Occidente *Martyrologia*, sensim aucta à Bedâ, Floro, Usuardo, Adone, ac posterioribus, uti in Oriente natum *Menologium.* Digesta pleraque ex *Pseudo-Actis* innumeris, quæ collegit præ cæteris Surius, ex Sanctorum confictis *Vitis, Legendis, Tabulis* Ecclesiarum, Monasteriorum, & ex putidis fabulis apud Anonymos sæpe scriptores, passimque apud Gregorium Turonens. Pseudo-Dorotheum, Isidorum, Metaphrastem, Vincentium Bellovac. Nicephorum Callisti, &c. Ac pudet sæpè Baronium, cùm in Annalibus hujus sæculi, *Tomo* II. ad An. CCLXI. CCXC. & passim, tum in notis ad Martyrologium. Hinc distinguit Acta *Proconsularia* scilicet, *sincera*, quorum *delectus habitus*, ab iis quæ vel suspecta, vel interpolata, vel planè adulterina, ut sunt reverà ad unum penè omnia. Cordatiores jam Sirmondus, Launoyus, Valesius, Rigaltius, de Marca, eruditi alii in grege Pontificiorum, ac ipse quoque Antonius

Pseudo-Acta Martyrum.

Godavius, in *Præf.* ad Historiam Ecclesiast. qui Acta illa Martyrum aut *falsa pleraque*, *aut puerilibus fabellis mixta*, & *anachronismis intolerabilibus* referta dicit, nec sine censurâ Baronii. Quanquam sui deinceps immemor Godavius, ex lutulentis istis fontibus ducit historiæ suæ non infrequenter rivulos.

Constitutiones Apostolicæ an sæculi III.

IV. Διαταγέων seu *Constitutionum Apostolicarum* Libros VIII. sub Clementis nomine fœtum esse qui vindicandus sit *tertii sæculi* erudito Scriptori, *omnibus hodie persuasum esse*, ait Petrus de Marca, in Opere de *Concordiâ*, *Lib.* III. c. II. Et ita quoque sensit David Blondellus, qui *Præfat.* in Apologiam pro Hieronymo, *pag.* 93. conjicit in annum circiter CCLXXX. Ita Morino, ac plerisque recentioribus, sufficit anteriorem esse hanc collectionem Nicænis temporibus. Petavius autem negat easdem esse Constitutiones de quibus Epiphanius, *Hær.* LXX. qui nec hodiernas vidisset, petiturus alias inde argumentum in controversiâ Paschali, adversus Audianos, ut pluribus Jesuita *Animadv.* ad *Hær.* LXX. *pag.* 291. Dallæus verò noster sæculo demum V. scriptas esse has *Constitutiones* censet, paulo antè Decretum Gelasii in Concilio Romano, An. CCCCXCIV. & ex Dallæo alii.

Ἐπιτομή.

Ἐπιτομὴ nostra est, utique interpolatam videri in plurimis hanc Constitutionum Syllogen, insertis quæ vix tertii sæculi esse credantur. At collatione institutâ cum scriptis Tertulliani, Origenis, Cypriani, cum historiâ Eusebii, cum ejus ævi doctrinâ, moribus, disciplinâ, disputationibus, fatendum utique fuerit, magnam harum Constitutionum partem sæculo III. labente consarcinatam videri. Ità imprudentiùs, antè Ariana tempora, de *Filio* & *Spiritu* S. loquuntur. Ab Hæreti venientes *rebaptizandos* decernunt. Diem *Paschalem* contrà Quartadecimanos definiunt. *Æquinoctium* incidisse tùm docent in D. XXII. Martii. Dandam *Pœnitentibus* veniam constituunt, contrà Novatianos, *Sabbathi* observationem, ut festi, sanciunt. *Jejunium* Sabbatho negant, præterquàm magno & Ante-Paschali, secùs ac deinceps in Romanâ Ecclesiâ obtinuit. *Episcoporum* ὑπεροχὴν, qualis hoc ævo surrexit, stabiliunt. De *Baptismalibus* ritibus, de *Catechumenis*, *Energuminis*, *Lapsis*, *Pœnitentibus*, &c. ea passim tradunt, quæ hujus sæculi invexit disciplina. An sint eædem Διατάξεις, & Διδαχαὶ vel Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων, apud Euse-

Eusebium, & Athanasium in *Synopsi*, sub judice lis est.

V. Idem ferè judicium esto de *Canonibus Apostolicis*, quos censet Dallæus à Græculo quodam, ex variis Conciliorum Canonibus, eo ferè tempore collectos, quo sunt Constitutionum libri, sæculo v. eodemque fortassis auctore. Vix tamen dubium esse potest, quin illorum Canonum plurimi (nec una enim illorum Collectio fuit, unde de numero dissidia, & t.. tantùm à Dionysio Exiguo Latinè redditi) sæculum III. referant, collatione eâdem institutâ, quæ modò Constitutionum fuit. Hinc *Canones* de Die Paschali; de recipiendis lapsis; de rebaptizandis Hæreticis; de frequenti, in omnibus sacris conventibus, Communione; de Communione inter Laicos; de Clericorum obviis tertio jam sæculo Ordinibus; de Episcoporum suprà Presbyteros prærogativâ; de primis Episcopis, qui dicenceps Metropolitani; de jejunio Sabbathi non observando, &c. Quæ sanè, ut ex superioribus liquet, cum hujus ævi disciplinâ, & scriptis, concordant. Sed & irreptitii Canones nonnulli videntur, alii interpolati, vel exemplo *Canonis* LXXXV. Porrò *Apostolicos* dictos esse Canones nihil mirum, ut Symbolum *Apostolicum*, Constitutiones *Apostolicæ*, Ecclesiæ *Apostolicæ*, Cathedræ *Apostolicæ*, Pastores, Patres *Apostolici*, Viri *Apostolici*, &c.

An Canones Apostolici hujus sæculi

XII. *Concilia hoc sæculo Orientalia, Occidentalia, Africana.*

I. *Universalia* quidem, seu Oecumenica, nulla hac ætate, sub Ethnicis Principibus, ut frustrà Philippum Imperatorem Christianum fuisse suspicentur. Optavit tamen hujus modi aliquando Cyprianus, ut communi consensione lites finirentur. Ast ex plurium Nationum Episcopis leguntur indicta, uti fuêre Concilia *Iconiense* & *Antiochena*, ex Historiâ Eusebii. In nullis autem, extrà ἐπαρχίαν suam, jus convocationis aut præsidii Romano Episcopo fuit. Imò ne Romanum quidem ad Synodos suas Orientales invitarunt, ut infrà. Ac precariò Conciliorum editores notant Concilia, v. gr. Africana & Carthaginensia, *sub Stephano*, quæ veriùs in Stephanum, in causâ de rebaptizandis. Nec ex *Synodicis* Epistolis ad Romanum Episcopum, puta Polycratis ad Victorem, Cypriani ad Cornelium vel Stephanum, Antiochenorum ad Dionysium, aliud conficere

Concilia hoc sæc. qualia.

De jure in iis Romani Episcopi.

Baronius notatus. Baronium oportuit, quàm communicasse inter sese Ecclesias, ut consilia sua, sic sententias; cumprimis noluisse inconscias esse Ecclesias principes, quales Romana, Alexandrina, eorum quæ apud se gererentur. Hinc Antiochena Synodus II. quid a se statutum esset, non *Dionysio* tantum Romano, sed & *Maximo* Alexandrino, & omnibus καθ' ὅλην οἰκουμένην συλλειτουργοῖς, Epistolâ Synodicâ significat, apud Eusebium, *Hist.* L. VII. C. XXX. Sic Afri, non ad Stephanum modò dant Synodicam, sed ad Januarium (an Jubajanum) & Numidas, *Epist.* LXX. ità ad Quintum, alioscque. Ac mutuæ hujusmodi Epistolæ fuêre, ac communicatio mutua, ut ad Romanum, sic à Romano ad Orientales vel Afros, perpetuis exemplis, vel ex Cornelii & Cleri Romani Epistolis ad Cyprianum. Unde fucum passim facit Annalium scriptor ad A. CXCVIII. CCLV. CCLXXII. &c. omnia referens ad subjectionem Romano debitam.

Loca conciliorum. II. Frequentissima cæteroquin fuêre hac ætate Concilia, in *Africâ*, *Ægypto*, *Arabiâ*, *Syria*, *Asiâ*, *Italiâ*, *Galliâ*. Ut graviores omnes controversiæ ad Synodos referrentur, vel Provinciales & *Nationalia.* τοπικὰς, vel ex pluribus etiam Nationibus coactas. Celebratiores Synodi fuêre, ex Eusebio cumprimis & Cypriano,

Africana, & Carthaginensia. III. *Africana* quædam, & *Carthaginensia*. In his Concilium de rebaptizandis Hæreticis, sub Agrippino, A. CCXVII. de quo Cyprianus *Epist.* LXXI. ad Quintum. Congregatum illud ex Episcopis Africæ & Numidiæ. Ac frustrà inter *reprobata* referunt.

Concilium *Carthaginense* I. sub Cypriano, relatum ad A. CCLIV. Occasio fuit, recens schisma per Felicissimum, & factiosos à Cypriano abstentos. Decretum in causâ Lapsorum, quatenus post expletam Pœnitentiam recipiendi forent. Adi Epistolas Cypriani XL. XLII. LII. LV.

Concilium *Charthaginense* II. Anno sequente, sub eodem Cypriano, in eâdem causâ, de Lapsis post adimpletam Pœnitentiam admittendis, contrà cuntes in duo extrema illinc Felicissimum, hinc Novatianum. Vide *Epist.* Cypriani LIV.

Concilium *Africanum* Carthagine indictum circa A. CCLVI. in causâ Superbi cujusdam Diaconi, & contumacis; etiam in causâ de baptismo Infantum, ante VIII. diem, quem validum esse decernunt. Prius ex Epist. LXV. ad Rogatianum, posterius ex LIX. ad Fidum, intelligitur.

Con-

Concilium aliud *Africanum*, Anno sequente, in causâ Martialis & Basilidis, lapsorum in Hispaniâ Episcoporum; quam causam Cypriano & Coëpiscopis dijudicandam Hispani commiserant. Vide *Epist.* Cypriani LXVIII.

Denique Concilia *Africana* duo, potissimùm in causâ de Baptismo Hæreticorum non admittendo, coacta, prius quidem ex Provinciis Africæ, & Numidiæ; posterius etiam adjunctis Episcopis Mauritaniæ. Annus fuit CCCLVI. aliis CCLVIII. quo postremo Cyprianus sanguine testatus est. Ac prius Concilium intelligitur ex Epistolis Cypriani LXXII. ad Stephanum, & LXXIV. ad Pompejum. Posterius, in Stephanum coactum, postquam tyrannicô hic terrore, Episcopum Episcoporum se constituens, Afros in sententiam suam adigere præsumpsisset, reprobatâ priore Synodo. Acta extant ad calcem genuinorum Cypriani. Absurdus Baronius, qui ex censurâ Cypriani, factû Stephani retundentis, dùm se *Episcopum Episcoporum* constitueret, colligit *præfixum* fuisse *Stephani decreto*, *more majorum*, *hunc titulum*, *summæ Pontificiæ auctoritatis* indicem, *Episcopus Episcoporum*. Idque ex sarcasmo Tertulliani, in libro de Pudicitiâ, absurdiùs probat, ad An. CCLVIII. N. XLII. Sic, Cyprianum deinceps (haud diù postcà coronatum) correxisse *quod erraſſet*, reverentiâ Stephani, quoniam *in unitatis pace permansisse* dicitur Augustino; *Africanos* etiam *mutasse sententiam*, *& contraria prioribus statuisse*, gratis Annalium scriptor, *Num.* L & *seq.* Imò adhuc tempore Concilii Arelatensis I. A. CCCXIV. ex *Canone* VIII. *Afri propriâ lege suâ utebantur ut rebaptizarent*, Concil. T. I. *Col.* 1428. Nec ad Cypriani tempora, sed magis ad subsecuta, respexêre Hieronymus & Augustinus, sicubi mutationis in Africanâ Ecclesiâ meminerunt. *Africanum Conc. in Stephanum. Baronius notatus.*

IV. Nec intermitti debet *Iconiensis* Synodus, eodem ferè tempore celebrata cum Africanâ, *Iconii* Phrygiæ oppido, & in eâdem causâ, adversus Baptismum Cataphrygum & Hæreticorum id genus. Generalis illa fuit ex Episcopis Cappadociæ, Galaciæ, Ciliciæ &c. Præses Firmilianus, ex ejus *Epist.* ad Cyprianum, quæ est LXXV. à Cypriano ex Græco versâ, in quâ Stephanum, hanc Synodum reprobantem & communione Orientales prohibentem, pro merito perstringit. *Recantasse* Firmilianum, hariolatur rursus Baronius, ex secutâ conciliatione animorum, ejusque in communione Ecclesiæ permansione, futili argumento. *Iconiensis Synodus.*

Antiochena Synodi.

V. *Tres Antiochenæ* Synodi eæque *Generales*, hoc sæculo memorantur. Prima in *Novatum* & *Novatianum* Schisma, convocatis Episcopis provinciarum Cappodociæ, Palæstinæ, Ciliciæ, Ægypti, Dionysio tùm Alexandrino Episcopo, Demetriano autem Fabii in Antiochenâ Ecclesiâ successore. Quo tempore Cyprianus Carthagine, Cornelius Romæ, causam eandem agerent. Adi Eusebium, *Hist.* L. VI. C. *ult.*

Altera quæ prima est in *Paulum Samosatenum*, Demetriani successorem, relata ad A. CCLXIV. Gallieno imperante. Coacta ex Episcopis Cappadociæ, Ponti, Palæstinæ, Arabiæ, *sexcentis aliis*, apud Eusebium, *Lib.* VII. C. XXVIII. vocato etiam Dionysio Alexandrino, sed senectutem literis causato. Nullæ hîc Dionysio Romano partes, aut legatis Romanæ sedis, quem tamen *hoc Concilium induxisse*, Turrianus, Baronius, Binius, ac cæteri mentiuntur. Ac præsedisse in eo Firmilianum Cappadociæ Valesius agnoscit. Paulus verò dissimulatâ sententiâ, & delusis Episcopis, indemnis tum evasit.

Tertia, quæ est secunda in Paulum, relata ad A. CCLXXII. Aureliano nuper admodum imperante. Generalis eadem, in innumerabilibus totius Orientis Episcopis, apud Eusebium *Hist.* L. VII. C. XXIX. XXX. Ac satis modò concesserat Firmilianus, Cæsariensis, ac pridem Dionysius Alex. & Gregorius Neo-Cæsariensis, maximæ auctoritatis viri. In eâ damnatus Samosatenus, post longam disceptationem, & exauctoratus, fides Orthodoxa asserta, ac literæ quæ rem significarent, ad Romanum, Alexandrinum, & quaquaversum missæ. Nullæ rursum Romano, hac in Synodo, aut convocationis, aut præsidii partes. Imò *Domnum* Pauli successorem creant, confirmant, monentes Romanum, uti cæteros omnes Episcopos, quo & gratularentur Domno, & *κοινωνικὰ γράμματα literas communicatorias*, pro ordinatorum Episcoporum more, ab eo expectarent. Baronium verò non unius erroris coarguit, ad hanc Synodum, Henr. Valesius. De decreto Aureliani Imperat. in causâ Pauli, quo similiter abutitur Annalium scriptor, dictum supra fuit.

Romanæ Synodi, & Italicæ.

VI. *Romanæ* Synodi hoc sæculo plures habitæ, ex Eusebio, Cypriano, & ex Tomis Conciliorum. Ac sub *Cornelio* Episcopo indictæ Synodi in causâ lapsorum recipiendorum, tùm in alterâ Novatiani schismatici; Nec tantùm ex Provinciâ Romanâ, sed etiã ex Episcopis

copis omnibus *Italiæ*, ut ex Eusebio colligitur, *Lib.* VI. *Cap.* XLIII. Tempus fuit An. CCLIV. & CCLV. quo tempore in eâdem causâ Carthagine habitæ Synodi.

Sed & Romana Synodus memoratur, *ex Libello Synodico*, sub Stephano habita, in quâ Afros, ob anabaptismum sancitum, abdicasse fertur. . . . . .

Reliquas Synodo, in *Mesopotamiâ*, *Alexandriâ*, *Bostre*, *Cirtæ* in Numidiâ, *Narbonæ*, habitas, sed de quibus pauca constant, require ex Conciliorum *Tomo* I.

XIII. *Res Judæorum hoc sæculo, & Gentilium.*

De Judæis summatim ad hanc Ætatem referimus,

Conditio misera, servilis.

I. Statum miserum & palabundum, qualem describit egregiè Tertullianus, *Apolog.* C. XXI. *Quanta deliquerint, probaret exitus hodiernus ipsorum. Dispersi, palabundi, & cœli & soli sui extorres, vagantes per Orbem, sine homine sine Deo rege, quibus nec advenarum jure terram patriam saltem vestigio salutare conceditur.* Nempè indè ab edicto Hadriani, de quo ex Aristone Pelleo Eusebius, ne quidem ἐξ ἀπόπτου *è longinquo patrium solum prospicere* verpis concessum, nempè Hierosolymitanum, *Hist. L.* IV. C. VI. Renovavit Severus Imperator, & *Judæos fieri sub gravi pœnâ vetuit*, sub quo scil. rebellarant, pro ingenio gentis: Unde *Judaicum & Samariticum bellum*, apud Eusebium in *Chron.* tacentibus tamen Augustæ Historiæ scriptoribus; & *Judaicus triumphus* Severo decretus, apud Ælium Spartianum, in Severo. Nec mitior conditio fuit sub Imperatoribus Christiano pariter & Judaico nomini infestis.

Principes fautores Judæorum.

II. Favisse tamen Judæis fertur Antoninus Caracalla, jam à puero indignè ferens, *collusorem ob Judaicam religionem gravius verberatum*, apud Spartianum in Caracallâ. Quod de Christianâ religione intellexit Casaubonus, familiari errore Gentilium scriptorum; & ex eâ Antonini cum Christianis habitudine, quos & in Aulam Severus admiserat, intelligi potest illud Tertulliani, Antoninum *lacte Christiano educatum* fuisse. Sed & favit Alexander Severus, ut Christianis sic Judæis quoque; unde *Abrahami* effigiem in Lario habuit, teste Lampridio, & Judæis concessit in Palæstinâ habitare, & Præfectum seu ἐθνάρχην habere suum apud Origenem in *Epist.* ad

Africanum, *Patriarcham* scilicet, uti & *Apostolos*, *Archisynagogos*; *Presbyteros*, *Azanitas* (seu Synagogæ ministros, Diaconos, חזנים apud Eliam Levitam) habuêre, ex Epiphanio *Hær* Ebionæorum xxx. & ex Codice Theodosiano de *Judæis*. Ac suspicari liceat faviſſe & Judæis Valerianum, unde intelligi debeat locus Eusebii, quem *obscurum sibi esse* fatetur Valesius, ad *Caput* x. *Libri* VII. ubi mentio διδασκάλων καὶ Ἀρχισυναγώγων τῶν ἀπ' Αἰγύπτου μάγων, Imperatorem ad persequendos Christianos impellentis. Nam *Magistrorum* & *Archisynagogorum* nomen Judæorum proprium fuit; unde Judæorum *Archisynagogus*, in *Epist.* Hadriani apud Vopiscum, & Alexander Severus, quasi Judaizans, per derisionem dictus *Syrus Archisynagogus*, & *Archiereus*, apud Lampridium in Alexandro. Ita frequentes Judæi in Ægypto ac sæpè causa persecutionum in Christianos, unde Tertullianus in Scorpiace, *Synagogas* dixit persecutionum fontes. Plurimi inter Judæos Exorcistæ, ἐμπνέοντες *exsufflantes*, excantantes Dæmonem, ut apud Josephum, & Lucam, sic apud Justinum in Dial. cum *Tryphone*, & apud Origenem in Libris *contra Celsum*, & aliàs. Sic inter Judæos fuisse τὰς μαγικὰς μαγγανείας ἐπιχειρήσεις, legitur apud Epiphanium *Hær.* xxx. N. VII. Adde Judæos Astrologiæ judiciariæ deditos, *Mathematicos*, etiam *Aruspicinæ* peritos, unde Adriani verba reliqua, in dictâ *Epist.* ad Servianum, apud Flavium Vopiscum. At *sub Imperatoribus Paganis Judæos in Hispaniâ Magistratûs munere esse functos*, & passim in Oriente, nescio undè probaverit Isaacus Vossius, de *Sibyllinis*, C. VII. Quanquàm iis fui aliquando ἐθναέχαι, γεναέχαι, in Palæstinâ & Ægypto.

Locus Eusebii illustrat.

Multitudo Judæor. Scripta. Scholæ. Doctores.

III. Id certum Judæorum immensam quaquaversùm fuisse multitudinem, cumprimis in Ægypto & Africâ, undè & feroces miseris animi, ac pervicacia. Hinc Tertulliano in libro *adversus Judæos*, & Cypriano in *Testimoniorum libris* ad Quirinum, expressæ in Judæos disputationes. Sed & perfectum hoc sæculo, circà A. Chr. CCXXX. *quinto* Judæorum *millenario* inchoato, in Palæstinâ, Talmud vulgo *Hierosolymitanum*, à Babylonico, huic posteriore, distinctum, auctore R. Juchanan seu Johanne, auctores sunt Majemonides, Elias Levita, Chronica Judæorum, quâ de re adi Galatinum, Sixtum Senensem, Buxtorfium. Ut verò pauciores tùm in Palæstinâ Judæi, sic & auctoritate, & amplitudine cessit semper Babylonico hocce Talmud Judæo-

Judæorum. Ad hanc etiam ætatem referunt plurimi *Targum Hierosolymitanum*, quo usi Judæi Hierosolymitani & Palæstini, sed dubio tamen & auctore, & tempore, ut fatentur Eruditi, & Huëtius de *Claris Interpret.*

Hoc etiam sæculo initium ducunt, in Babyloniâ, Academiæ Judæorum Sorana, Pumbeditana, & Nahardeënsis, quarum primos Rectores referunt *Zemach-David*, aut liber *Juchasin*. Hinc etiam incipit classis *Amoræorum*, id est γνωμολόγων, *loquentium* sententias, ab Hebræo אמר *amar*, *seu* explanatorum Mischanioth, vel Doctorum Gemaræ, ex quorum disputationibus deinceps conflatum Talmud Babylonicum.

IV. De Gentilium rebus, præter ea quæ diximus suprà, ad caput *de Propagatione Ecclesiæ*, & de *Persecutionibus*, observasse sufficiat:

1. Faventiores Christianis Principes, Alexandrum Severum Gordianum, Philippum, & quoque Gallienum. Imò initio principatûs ipsum quoque Severum, Valerianum, & Aurelianum, propitios experta est Ecclesia, ex Tertulliano, & Eusebio. An verò Principum istorum aliqui Christianis potestatem fecerint struendi *Ecclesias*, *Basilicas*, sub judice lis est. Affirmat sanè Baronius, post eum Seldenus, alii, de Alexandro Severo, ex Lampridii loco, ex quo tamen nihil conficitur aliud, quàm litem fuisse Christianis cum *popinariis*, de *loco quodam qui publicus fuerat*, esse autem publicus desierat, seu jam area seu domus, quemque Imperator Christianis potius, quam popinariis, adjudicaverat, convenit tùm solitis in quibuscunque possent domiciliis, cœnaculis, areis. Et quas demolitas refert Eusebius, *Lib.* VIII. edicto Diocletiani, *Ecclesias, Basilicas*, voluit notiora Christianorum οἰκοδομήματα, quæ usibus sacrorum conventuum cederent, & splendidiores Illustrium conversorum domus, Palatia, Basilicas, in *Ecclesias* conversas, inter quos viri Senatorii & Consularis ordinis, primæque in Aulâ & in Præfecturis dignitatis, à *Tertulliano*, *Eusebio*, & in Martyrologiis, hac ætate referuntur.

Principes faventes Christianis.

An Templa ut concesserint.

2. Adde, præter Imperatores, ad sævitiam vel ad superstitionem natos, infestos *Præfectos* varios, *Philosophos*, *J. Consultos*. Inter Præfectos sæviit in Christianos *Plautianus*, Urbis Præt. sub Severo, ad Parthos in Orientem profecto, de quo Spartianus; *Scapula* Proconsul Africæ, ad quem Tertullianus Libellum misit; Præsides *Legionis*

Præfecti Christianis infesti.

gionis in Hispaniâ, *Mauritaniæ* in Africâ, in dicto libello ad Scapulam, *Vigellius Saturninus*, in Africâ Præses, *Herminianus* in Cappadociâ, alii. Talis & *Demetrianus* sub Decio, ad quem Cyprianus animosè scripsit, ut *oblatrantem adversus Deum ore sacrilego* &c. Nec absimilis ille *Theotecnus* Curator Antiochenus, de quo Eusebius, *Hist. Lib.* X. *Cap.* II.

Porphyrius. In Philosophis, post *Celsum*, de quo ad Superius sæculum, primas tenet in adversariis Christiani nominis, *Malchus*, qui & *Porphyrius*, natione Tyrius, Longini primùm dein Photini auditor, olim Christianus, Socrate teste *Lib.* III. *Hist.* C. XX. mox perditissimus apostata. Undè in Christianos invectus, inclinato sæculo, imò λυττήσας, (inquit Theodoretus) furens caninâ rabie, factis, dictis, scriptis, Libris XV. κατὰ χριστιανῶν in Christianos editis, Suida referente, hinc refutandus Methodio, Eusebio, Apollinari, Cyrillo in Libris contra Julianum, cui Porphyrius est *calumniarum pater*. Sed de vitâ scriptisq; Porphyrii prolixè Lucas Holstenius, eruditâ Dissertatione.

In Juris Consultis celebres hoc sæculo, sed parùm æqui in Christianos, imò *consultis suis* infesti, præcæteris *Domitius Ulpianus* scriniorum Magister Alexandro Severo, ac proximus illi *Julius Paulus*, quorum sunt in Pandectis responsa. Testis est Lactantius, de *Justitiâ*, *Ulpianus, Paulus, Juris-Consulti.* Lib. V. C. XI. *Domitius de Officio Proconsulis, Libris* VII. *rescripta Principum nefaria collegit, ut doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui se cultores Dei confiterentur.* Quanquàm in hodierno Titulo de *Officio Proconsulis*, qui XVI. *Lib.* I. Digestorum, hujusmodi non appareant, nec in sequentibus, de Officio variorum Magistratuum, Christianis scil. temporibus, & ævo Justiniani, resecta. Nisi huc referas Legem XIII. *de Officio Præf.* d. T. & id genus alias.

Gentilismi fabulas. 3. Infandas porrò Gentilium superstitiones, fœda sacra, Idola, Simulachra, Delubra, Sacrificia, Oracula, Ludos, Spectacula, Libros fatidicos, &c. graphicè describunt præcæteris Tertullianus, Origenes, Minucius, Cyprianus, Arnobius, Lactantius, Eusebius. Eò verò superbiæ processit *Diocletianus*, ut se Jovem dici, tanquàm Deum adorari, salutariq; primus jusserit à prostratis, exhibito pedibus osculo, ex Lactantio de *Persecutoribus*, ex Eusebio in *Chron.* ex Eutropio in *Breviario*, ex Pomponio Læto, aliis. Quod illum ante, unum Caligulam, & post τὸς καλέχυλας, unum Pontificem Romanum

manum decuit. *Heliogabali* vel *Elagabali* vesaniam, ab Emissenorum Deo sic appellati, prolixè Lampridius describit.

XIV. *Memorabilia quædam miscella hujus Ætatis. Fabulæ insignieres.*

Spicilegii cujusdam loco fuerint sequentia, nec enim huc omnia congerimus:

Conversiones illustres.

I. *Conversiones* quædam insignes, seu personas conversas respicimus, seu modum. Inter personas doctrinâ eminentes & pietate, ex Gentilismo prodiêre *Heraclas* Alexandr. *Cyprianus*, *Gregorius* Neo-Cæsariensis, *Dionysius* Alexandrinus, Antistites alii eximii, Ethnicis parentibus nati: Ex Marcionitică & Gnostică impietate surrexit *Ambrosius*, magnus cultor Origenis, de quo Eusebius, *Lib.* VI. C. XVIII. & Hieronymus in *Catal.* & cum Ambrosio Hæretici alii, *Marcus*, *Valens*, *Marinus*, &c. Ex Viris Illustribus conversus memoratur *Philippus* Præfectus Augustalis sub Severo, à pluribus confusus cum Philippo Augusto, ut ejus filia Eugenia ab aliis Augusti filia credita, apud Cedrenum, Zonaram, &c. Ita conversi, *Simplicius* Senator Romanus sub Alexandro; *Arianus* in Ægypto Præses sub Decio; *Asturius* Senator sub Valeriano; *Demetrius* Proconsul sub Galerio; *Gorgonius* & *Dorotheus*, primæ dignitatis, sub Diocletiano, alii sine fine in Martyrologiis, plurimi etiam relati ab Eusebio. Præter exempla, de quibus suprà, *Cap.* II. *pag.* 275.

Miraculosa.

Sed & Conversionum modus quandoque miraculosus narratur. Quò refer insperatam conversionem cujusdam *Basilidis* satellitis, ad Potamiænæ Virginis, & Martyris, (paulo antè ab eodem ad supplicium ductæ, in urbe Alexandrinâ, sub Severo) prædictionem, dein apparitionem tertio post Martyrium die, cujus meminit prolixè Eusebius, *Hist. Lib.* VI. C. V. Plura ex Baronio, aut Magdeburgensibus, repetas; nos certiora consectamur.

Pœnæ divinitus de Persecutoribus sumptæ.

II. *Pœnæ* divinitus de *Persecutoribus* sumptæ.

Pœnas Nemesis reposcet a te,
Est vehemens Dea, ledere hanc caveto.

Et has studiosè literis mandarunt, præ cæteris, Tertullianus in Libello *ad Scapulam*; Lactantius Libro de *Mortibus Persecutorum*, admodùm nuper operâ Doctiss. Balusii, dein & Reverendissimi Oxo-

nienſis, lucidato; Euſebius, paſſim in *Hiſtoriâ* & *Chronico*; Conſtantinus M. in *Orat.* ad *Sanctorum Cœtum*, *Cap.* XXIV. XXV. Et conſonant Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores, ac Herodianus, Eutropius, Zoſimus, Aur. Victor, &c.

Heic videas vindictam cælitùs in Præſides, Judices, Ex. gr. in *Vigellium Saturninum*, luminibus orbum; in *Claudium Herminianum*, vermibus ac peſte conſumptum, ex Tertulliani dicto libro; in *Plautianum* miſerè obtruncatum, cadavere in viam publicam projecto, ex *Herod. Lib.* III. in *Urbanum*, poſt Pamphili necem, dejectum ac ſecuri percuſſum, ex Euſebio de *Martyr. Paleſt*, C. VII. &c.

In ſpecie de Imperatoribus.

Stupeas ultricem Dei manum in Imperatores: Uti ſuperiore ævo in *Neronem*, *Domitianum*, *Hadrianum* dira in extremis paſſum, apud Spartianum; ita hoc ſæculo in *Severum*, parùm proſperâ uſum fortunâ, à perſecutione: In *Maximinum*, mox violentâ morte, vix triennio in Imperio exacto, ſublatum: In *Decium*, à Babaris, altero principatûs anno, exutum, ne ſepulturâ quidem honoratum, ſed *pabulum feris ac volucribus*, ut Lactantius: In *Valerianum*, à Sapore triumphatum, in vinculis circumductum, ſtapedis vices victori præſtantem, ac tandem, cute exutâ viſceribus, futurum barbaris ſempiternum calamitatis tropæum: In *Aurelianum*, inter initia furoris, in Thraciæ quodam loco, viâ publicâ, ab amicis interemptum: In *Diocletianum*, regno & purpurâ, mox à cœptâ perſecutione, & peractis vicennalibus, non ſpontè, ut vulgò creditum, ſed perquam invitum ſeſe exuentem, ut pluribus ex nupero Lactantio intelligitur, ſenem utpotè & de ſtatu mentis ſuæ dejectum, nec ita diu poſtcà fulminis ictu territum, & exſtinctum: In *Maximianum Herculium*, imperio ſimiliter exutum, poſt & vitâ, ex animi *deſperatione*, ut Zoſimus: In *Maximianum Galerium*, inſanabili plagâ ac fœdo ulcere divinitùs percuſſum, fusè apud Lactantium, *de Mortibus Perſecut.* C. XXXIII. Dehinc & in *Maxentium*, *Licinium*, apud Euſebium, & Hiſtoricos, ſequenti ævo daturos crudelitatis pœnas.

Diocletianus non ſponte ſe abdicat.

Donum miraculorum. Exempla Lac Sec.

III. *Donum miraculorum* hoc adhuc ſæculo vigens in Eccleſiâ. Hinc de illo fusè ex Irenæo Euſebius, *Lib.* V. *Hiſtor. Cap.* VII. Sic Origenes contra Celſum, *Lib.* I, II. & deinceps, multus eſt in hoc argumento, cerni adhuc ſuo tempore τεράτια apud Chriſtianos, excantari dæmonia, ſanationes perfici morborum omne genus, prævideri futura. Sic chariſma *expellendi dæmonas*, commune fuiſſe

fuisse piorum, ævo suo, idem Origines, Tertullianus, Cyprianus, Eusebius, frequenter. Charismatis *sanationum*, aut ἀφελείας, frequentia exempla suppeditant iidem scriptores, in Narcisso Hierosolymitano, Gregorio Neo Cæsariensi, Sixto Romano, Potamiænâ Virgine, Asturio Senatore, aliis. *Gregorii* miracula prolixè describit Nyssenus, in Vitâ Thaumaturgi, hinc Ruffinus, & suprà alios Nicephorus, tacente tamen Eusebio: Et quanquam somnia quandoque narrent, ut fictas apparitiones Virginis, miracula per Epistolas, Lacus exsiccatos, Mortuos in vitam revocatos &c. confirmatur tamen ejus Charisma â Basilio, Theodoreto, Socrate, Euagrio, reliquis. Sic divinam animadversionem ut in Persecutores modo observatam, ità in lapsos, apostatas, multis refert Cyprianus, in *Sermone de Lapsis*.

Narrationes fabulosæ.

Fabellis apud Martyrologos, Ruffinum, Gregorium Turonensem, Metaphrastem, Cedrenum, Sigebertum, Nicephorum &c. parùm tuta fides. Sed & nutat quandoque illa Eusebianarum narrationum, sæpè dubiis testibus, sæpè vulgi rumoribus nixa: Quale illud de miraculosis sanationibus, quæ fierent Cæsareæ Philippi, ex usu *herbæ* cujusdam, ad pedes *Statuæ* Christo scilicet consecratæ crescentis, nempè ὡς ἔλεγον ut ferebant *Hist. Lib.* VII. C. XVIII. Adde historiolam de Asturio, *Capite* XVII. præcedente, & id genus quasdam alias.

Origo Eremiticæ vitæ & Monasticæ.

IV. *Eremitica* vitæ hac ætate primordia, ex quâ deinceps *Monachorum* institutum. Quæsita nempè, furori sese & suppliciis ut subducerent Christiani, cumprimis Decianâ persecutione, deserta, eremi, solitudines. Omniumque Eremitarum parens, (testibus Macario, Athanasio, Hieronymo, Sulpicio, Sozomeno, Cassiano, reliquis) *Paulus Thebæus*, natione Ægyptius, ætate tum juvenis, (annorum XV. Hieronymo) suo in saxeum montem & grandem speluncam secessu, quo ferè tempore Cyprianus Carthagine, Cornelius Romæ felici cruore damnandi. Quâ in Eremo totos annos XC. moratus fertur, extrà mortalium omne consortium, palmâ arbore victum illi & amictum suppeditante, ad A. usque vulgò CCCXLIII. Successuro illi *Antonio*, quo præsente animan Deo reddidisse fertur Paulus ab Hieronymo, sed tacente Athanasio.

Et hic Antonius *Monachorum* fuit in Ægypto Pater, de quo prolixe memorati Athanasius, & Hieronymus. Nisi ab *Essenis* Judæis, (mini-

(minimè sanè, cum Baronio, Christianis) & ab *Eustathianis, Manichæis, Nudipedalibus, Euchetis*, vitæ illud genus solitarium, cœnobia, cælibatum, disciplinam, victûs rationem, & vestitûs, præposterâ secuturis ætatibus imitatione, derivare placet. Sed de Monachatu, locis suis, aliàs. Pauli vitam prolixè descripsit Hieronymus, ut Athanasius illam Antonii.

Æra Diocletiani seu Martyrum.

V. Referenda & huc *Æra Diocletiani*, quæ & *Martyrum* dicta, cujus caput incidit in XXIX. *Aug.* seu in *Neomeniam Thoth* Actiaci, Diocletiani annum I. Æræ vulgaris CCLXXXIV. Cos. eo anno in Fastis Carino & Numeriano Impp. Institutum efferentis se Principis non unâ superbiâ, ac Divinos sibi honores vendicantis, fuit ut, abolitis prioribus Epochis, Augustcâ, Actiacâ, à primo Imperii sui anno tempora signarentur. Et ità deinceps accidit, receptâ Ærâ toto orbe Romano, ac diutissimè omnium in Oriente, donec Christiana illi vel Dionysiana succederet. In specie ab Ægyptiis seu Coptitis dicta deinceps *Æra Martyrum*, odio Diocletianei nominis, & in Martyrum suorum memoriam, undè & *Annus Gratiæ*. Et hinc ab aliis Gentibus, Syris, Arabibus, Æthiopibus, Æra *Ægyptiorum, Coptitarum*, dici consuevit. Ac quamvis Persecutionis Diocletianeæ Caput figatur in ejusdem annum XIX. Christi CCCIV. quo innumerabilium *Martyrum* languine Ægypto totâ rivi exundarunt, interea idem Æræ Martyrum caput, quod Imperii Diocletianei.

Errores Chronologici Baroniani.

Nec prætermittendus hoc loco est error Baronii, in putandâ annorum ratione. Æræ illic quidem Christianæ caput constituerat in A. II. Olympiadis CXCIV. Cos. Lentulo & Messalino, atque adeò biennio præverterat Æram vulgarem, quæ initium ducit ab Olymp. CXCIV. anno IV. Cos. Lentulo & Pisone. Ita tamen ut confudisset perpetuò Æram utramque, suam nempè & communem, ac promiscuè habuisset. Quo animadverso errore, quum ferè ad Æram Diocletiani perduxisset suos Annales, seu ad Annum Christi CCLXXXIII. ut rediret in gratiam cum Ærâ Vulgari, dempsit annos duos solidos de illis Aurelii Probi & successorum, quibus conjunctim ne annos VI. tribuit, quum uni Probo ultrà *sexennium* Chronologi omnes adscribant post Eusebium, ac *biennium* sanè expletum Caro & Filiis.

Fabulæ de septem Dormientibus.

VI. Inter Fabulas insigniores, quæ ad hoc sæculum referri solent, & quibus scatent Martyrologia, Menologia, Legendæ, Surius, præter dictos modò Auctores *Num.* III. duæ mihi videntur præ cæteris

hoc

hoc loco indicandæ. Altera est de *septem Dormientibus* Ephesiis, Maximiano, Malcho, Martiniano, Dionysio, Joanne, Serapione, & Constantino. Habent eam *Græci*, in Menologio, *prid. Non. Aug.* & XI. *Kal. Nov.* & Martyrologia ad XXVII. *Jul.* ut Gregorium Turon. Cedrenum, Nicephorum, reliquos taceam. Nempe ferunt hi somno alto sopiti sub Decio, in specu quâdam, jussu Principis occlusâ, (Baronius de consummato ibi Martyrio interpretatur) ac deinceps experrecti esse sub Theodosio Juniore, specûs ostio reserato, post somnium *ducentorum* ferè annorum. Ac similem fabellam, de aliis Viris *septem*, longo sopitis sopore in antro quodam, extremis Germaniæ finibus, in ipso Oceani litore, habet Paulus Diaconus Historiæ *Longobard. Lib.* I. *Cap.* IV. dein & Gregorius Turonensis, *Epist.* ad Sulpicium Bituricensem. Quibus geminum adde Turcarum somnium, in eorundem Fabulis, de *quatuor* dormientibus spatio CCCLXXII. annorum, quorum & meminit Thevenotus in Relatione *Itineris Orient.* Nec desunt in prædictis monumentis exempla, illorum qui

Fabula de septem dormientibus.

Ex ipsis quondam elati redière sepulchris.

Altera fabella est, sed longè famosissima, de *Ursulâ* Britannicâ, cum sociis XI. *mille Virginibus*, variâ fortunâ jactatis, ac tandem Martyrium pro fide & virginitate apud Ubios passis XXI. *Octobr.* apud Surium *Tomo* V. Alii quidem referunt ad V. sæculum, quo tempore Hunni grassarentur, ut videre est apud Surium & Sigebertum in *Chron.* Alii ad sæculum IV. quum Maximus Tyrannus Gallias invaderet, & Armoricam Provinciam, pulsis Gallis, militibus suis Britannis divisisset. Alii, qui Scotorum res literis mandarunt, hoc rem sæculo accidisse memorant, quum Maximinus imperaret, circà A. CCXXXVI. vel CCXXXVII. Nec mirum variari in temporis circumstantiâ, dùm fabula narratur. Sed nec major in circumstantiis reliquis consensio est, vel ex collatione Legendariorum, & Chronographorum in & extrà Britanniam, quæ citant in hanc rem Surius, Baronius, Ribadeneira, alii, & Usserius noster, *Antiquit. Britan.* C. XV. His Ursula ex Britanniâ Scoticâ, illis ex Cornubiæ regno, aliis ex Scotiâ majore seu Hiberniâ: His Deo-Noti vel Dionoti Cornubii, aliis Mauri Scotorum regis filia: His, mox ab appulsu Colonienſe ad litus, (quò Virginum classis jactata ex Oceano fuerat sævâ procellâ, dùm eadem Ursula cum sociis XI. M. Virginibus in Armoricam cogitaret, datura uxores novis Britannorum colonis)

Fabula de Ursulâ Britannicâ, & XI. M. Virginibus.

à Barbaris trucidatæ Virgines; illis demùm poſt iter Romam ſuſceptum, Sancto Pantulo Epiſcopo viæ duce, Papâ tùm Romano neſcioquo *Cyriaco*, qui, abdicato Pontificatu, regreſſus cum Virginibus ſuis ad Ubios, ſocius ut Itineris ità Martyrii fuit. Et huic commentitio Cyriaco *Anterum* ſucceſſiſſe ferunt. Ità Cyriacum alii *propter devotionem*, alii *propter oblectamenta Virginum*, abdicaſſe Papatum fabulantur, in *Chronico Martini* Poloni, ad A. CCXXXVIII. Nec deſunt qui ſponſum Urſulæ *Etherium*, divinitùs admonitum, properaſſe ferunt ſponſæ ſuæ in occurſum, paſſionis quoque futurum comitem; dùm alii ſponſi hujus & nomen & laborem tacent. Nec nugamentorum & næniarum finis eſt, uti de repertis Titulis ſepulchralibus, & Corporibus, totâque conditione Virginum, ſæculo XII. quarum ſcil. reliquiæ ſint apud Colonienſes depoſitæ.

Baronii narratio. Origo fabulæ.

Undè fundatio illuſtris Collegii Nobilium Virginum, quod *S. Urſulæ* hodieque dicitur, in loco qui fuerit certamins arena. Eſtque Baronio, ad XXI. *Oct. graviſſima hiſtoria*, quamvis *penè commentitia reddita*: probatque, ex Lindano Ruremendenſi Epiſcopo, eum locum, ubi Virgines S. Urſulæ devotæ ſubeunt *ſuaviſſimum Chriſti Domini jugum*, revera fuiſſe agonis palæſtram, eo *quod Templi area nullum ſuſcipit ſepeliendum, imò pueros recens baptizatos, de nocte quaſi evomens, in ſuperficiem rejicit viſendos.* Rursùs iter aperit quod ingreſſæ naves, ex Oceano in Rhenum jactatæ, delatæque primùm *Thielam* Geldriæ portum ad Wahalim, indè Coloniam. Et quia difficilis fuiſſet, multis poſt rem geſtam ſæculis, tot portentorum divinatio, difficilior autem cum hiſtoricâ fide conciliatio variarum circumſtantiarum, indè factum ut Virgo Elizabetha, illo ipſo tempore quo reperta hæc Virginum Corpora dicuntur, ſæculo XII. mediâ ſui parte exacto, rem omnem divinitùs ſibi revelatam ſcripſerit, in *Viſionibus Elizab. Lib.* IV. *Cap.* II. Deſcribit Revelationes eas Uſſerius *Britannic. Antiq. p.* 619. *& ſeq.* Et hinc origo fabulæ. Baronius lepidè, *deperditam eſſe earum Virginum veram germanamque hiſtoriam*, hinc alia alios de hiſce pro ingenio ſuo commentatos eſſe.

FINIS rerum Tertii Seculi.

SÆCU-

SÆCULUM QUARTUM.

Incidunt *Quarti Sæculi* natales in annum Diocletiani Imperat. secundùm Æram vulgarem, XVII. in Maximiani Herculii in consortium Imperii assumpti XVI. *quadriennio* integro antè depositâ purpuram; *biennio* toto antè cœptam Persecutionem decimam; *sexennio* ferè completo antè Constantinum M. Cæsarem nuncupatum â Galerio, VIII. Kal. Januar. exeunte anno CCCVI. Romano tùm quidem Episcopo *Marcellino*, illo ipso qui paulo posteà, impellente Diocletiano, Idolis thurificavit in Templo Vestæ, ex vetustissimis *Actis de Lapsu Marcellini*. Quâ de re infrâ. *Chronologica rationes.*

Res hoc Sæculo cumprimis observandæ, ad sequentia Capita summatim referuntur.

I. *Facies Ecclesiæ ineuntè Sæculo.*

I. Nempè *sedes* Ecclesiæ fuit πᾶσα ἡ οἰκουμένη, orbis habitatus & cognitus universus, per quatuor mundi Plagas. Vixque ulla in Asiâ, Africâ, Europâ, ac dispersis per Oceanum & Mare Mediterraneum Insulis, cultior Regio, Provincia, Urbs fuit, in quâ non essent Christiani. Sigillatim Ecclesias recensent, ubi de delegatis ad Nicænam Synodum, Eusebius *Lib.* III. *de Vitâ C. M.* & post eum Socrates, Sozomenus, &c. omnium instar Magdeburgenses, *Cent.* IV. *Cap.* II. De *Novo Orbe*, an Ecclesiæ sedes, dictum ad superius Sæculum *pag.* 273. *Sedes Ecclesiæ.*

II. *Doctores* autem Christianæ Ecclesiæ, qui quidem scriptis celebres, tùm adhuc agebant in vivis, Methodius Martyr, Arnobius Rhetor, Victorinus Petabionensis in Pannoniâ Episcopus, &c. mox pluribus successuris, Ecclesiis majoribus præcrant tùm Episcopi, ut *Romanæ*, minùs constans Marcellinus; mox ex Episcopo Apostata, (invito haut obscurè Baronio, ad A. *Cap.* CCCII. confitente tamen Romanâ Ecclesiâ, vel in *Breviario Romano*) dein Confessor idem & Martyr. *Doctores tùm superstites: Episcopi Ecclesiarum principum.*

Alexandrinæ præerat Theonas, cui successit Petrus Alexandrinus, huic Achillas, tùm Alexander, sub quo Arii hæresis exorta.

Antiochenæ præcrat Cyrillus, tertius à Paulo Samosateno remoto, cui successit Tyranus vel Tyrannus, nomine tenùs talis, verè Tyranno Diocletiano.

Byzantinæ præerat Domitius, quem tradunt Byzantini Scriptores fuisse fratrem Probi Imperatoris, Patrem Probi & Metrophanis, successorum in Episcopatu Byzantino, tempore Constantini M.

Hierosolymitanæ præerat Zabdas, XXXVII. post Jacobum Episcopus, ex calculo Eusebii, cui successit Thermon sive Hermon, huic Macarius Hierosolymitanus, unus ex Nicænis Patribus. Alios tùm Ecclesiarum Antistites, ut *Cæsariensis*, *Laodicena*, &c. ex Eusebio, *Hist. Lib.* VII. *Cap.* XXXII. aliisque Veteribus intelligere licet.

Conditio externa Eccles.

III. *Conditionem externam* Ecclesiæ quod attinet,

1. Pax qualiscunque constabat Ecclesiis, describente Eusebio, *Lib.* VIII. *Cap.* I. nullâ adhuc Persecutione *generali*. Suus tùm Episcopis honos, sua Cœtibus Christianis frequentia, sua Conventibus οἰκοδομήματα, novis in dies à fundamento extructis, nec sub forma Templorum tamen, suus apud Principes Christianis accessus, quin dignitates, præmia. Necdùm enim Imperialia *Edicta*, pro decimâ generali Persecutione, promulgata fuerant, de quâ infrà.

Quæ eam conturbarent.

2. Turbabant tamen Ecclesiam hinc indè hostes alii *aperti*, alii *occulti* magis. *Aperti* quidem, ipsi primò Imperatores, infensissimi Christianorum Sacris; licet nondum moliti delectionem Christiani nominis. Sic Præsides & Rectores hinc inde Provinciarum, Urbium. Sic Philosophi, inter quos superstes adhuc *Porphyrius* fuit, vitâ ad annum CCCIII. aliis diutiùs, protractâ. Ut populos Gentiles & superstitionibus Paganis addictos taceã. Undè factum ut, quamvis deesset Persecutio *generalis*, tamen *particulares* in Christianos passim cernerentur. Quò referri debet fatum *Legionis Thebææ*, paulo antè, (ut ferunt) ob rejectam juramenti formam Idololatricam, Maximiani jussu decimatæ primùm, tùm & deletæ, si fides Martyrologis. Adde martyria hinc indè plurima, exeunte Sæculo III. quanquàm suspecta in plerisque fides sit *Martyrologii* Romani, & *Menologii* Græcorum; Ut & Actorum *Caji* Episcopi Romani, *Sebastiani* Militis & Præfecti, *Pantaleonis* Medici Nicomediensis, *Cosmæ* & *Damiani* Medicorum, pariter, cum Fratribus, &c. Et qui alii Martyres ad finem Sæculi III. referuntur apud Gregorium Turonensem, Bedam, Adonem, Usuardum, Metaphrastem, Nicephorum, &c. Ex quibus suas paginas implere Baronius, & gregales solent, ac nuper quoque Godavius Episcopus, recentiores alii.

Martyria dubia.

Occulti autem Ecclesiæ hostes erant, partim *Hæretici*, quales Sabelliani,

belliani, Paulianistæ, Manichæi, &c. partim *Schismatici*, & in his præ reliquis Novatiani. Ac de his quidem suprà.

II. *Propagatio Christianismi hoc Seculo: Ethnicismi subversio.*

Hujus considerandæ 1. *Antecedanea* quædam illustriora, 2. *Modus* & ratio: Ad *antecedanea* spectant, 1. Fatum Ecclesiæ penè universæ, ex *Persecutione* Diocletiani, ut de Christiano nomine actum ferè videretur, teste nummo Diocletianeo, NOMINE CHRISTIANORUM DELETO. Tanta fuit illa tamque atrox, à Tyrannis totos annos x. continuata, ex Lactantio, Eusebio, Sulpicio, reliquis. Mox tamen educturo Deo Opt. Max. ex istis tenebris splendidissimam lucem. *Antecedanea persecutio.*

II. *Constantini M.* à morte Constantii Patris, in Britanniâ, anno Christi CVI. ad Imperium evectio, accepturi mox, anno exeunte, à Galerio ipso purpuram. Posteà conversio ejusdem Constantini ad fidem Christianam. Quæ initio an Politica fuerit, & prætextus tantùm Imperio sibi asserendo, ut Scaliger aliique contendunt, an vera, scire parùm interest. Sufficit sanè salutarem fuisse Christianæ Ecclesiæ, sed & confirmatam successu temporis, testatamque egregiis documentis. Porrò Conversionis Constantini M. attendi possunt, *Constantinus M. Imperator salutatus.*

1. *Occasio*, quæ non una memoratur. Non illa certè quam probat Annalium scriptor, ad A. Ch. CCCXXIV. scilicet, lepra incurabilis Constantini M. ejusdemque per Sylvestrum Pepam sanatio miraculosa, hinc secuta conversio, & baptismus per Sylvestrum administratus. In quo nec *Actis* Sylvestri, nec Baronio, fidem habent cordatissimi Latinorum. Nempè plura concurrerunt ad conversionem Constantini. Videlicet Constantii Patris propensior affectus in Christianos, ut & Helenæ matris, ex Chlori concubinâ *Augustæ* à Filio, post mortem Patris, salutatæ: Odium Tyrannorum qui Christianam religionem persequerentur, Maximiani soceri, Maximini Dazæ, à Galerio purpuram adepti, & Maxentii, Herculio nati: Apparitiones duæ, quas eidem Constantino contigisse memorant, adversùs Maxentium præliaturo, A. Ch. vulgò CCCXII. & tandem reportata de Tyranno plenissima victoria. *Gradus conversionis Constantini. Causa.*

2. Duæ *Miraculosæ* circumstantiæ in dictis apparitionibus. Altera *Proximæ Occasionis.*

quidem fuit, *Crucis* trophæum in nubibus â Constantino visum, nec Constantino solùm, sed & exercitui, militibus, Sole ferè adhuc meridiano, antequam manus cum Maxentio consereret. Inscriptio aderat signo, literis Græcis, ἐν τούτῳ νίκα, *in hoc vince*. Quod se ex Constantini ore accepisse testatur Eusebius, de *Vitâ Const. Lib.* I. c. XXVIII. Accedunt testes Philostorgius, Socrates, Sozomenus, alii.

Altera verò apparitionum fuit, mox sequenti nocte visus Constantino dormienti *Christus* ipse, cum eodem *signo*, præcipiens simul ut hoc signo, tanquàm vexillo militari, uteretur, victoriæ certo pignore: Lactantius de Mortibus Persecutor. *Ut cœleste signum Dei notaret in scutis*, scil. *transversam* X *literam*, *summo capite circumflexo*. Nec eventus defuit, *Labaro*, seu vexillo militari, ad formam in visione ostensam mox fieri per Constantinum juissò. Refert idem Lactantius, & Eusebius, Vitæ Constant-*L.* I. *C.* XXIX. *& seq.* ex his cæteri.

Tempus conversionis.

3. *Tempus* conversionis Constantini, primæ scilicet, suos habituræ gradus, & successivos auctus, fuit annus Imperii Constantini VI. Sæculi quarti, (secundùm Æram Dionysii) XII, vel XIII inchoatus. Quo anno emanarunt Edicta in favorem Christianorum; idem mox facturo Licinio, affine Constantini, in Urbe Nicomediæ. Ac in eundem annum CCCXII. inciderunt *Quinquennalia* Constantini; à quo etiam incipit *Indictio* prima Romana, XXIV. Septemb. deinceps observandis Indictionibus in Cæsarum Æris: De quibus suprà in *Isagoge* Chronologicâ. *Gradus* conversionis fuêre varii. Neque enim illicò Constantinus vel *Chatechumenus*, vel *Baptizatus*; quorum utrumque, certè posterius, refertur ad vitæ finem, & prius quoque nuper â Valesio ipso, Notis ad *Euseb. pag.* 251. Nondùm Gentilismi fermentum omne à Constantino depositum; Nondùm Aulâ Gentiles ejecti solis Christianis admissis; Nondùm diruta Idoleia, Delubra, Templa Gentilium: Sed tamen successivè hæc facta, & antè finem Constantini, primo gradu facto ab Edictis pro libertate Christianæ Religionis, undè ad uberiorem institutionem Constantini, & officia Christiani hominis, publica privataque, progressus fuit. Inprimis ex quo, Tyrannis debellatis, Maximino & Galerio Maximiano, tandem & Licinio affine, solus rerum potiri cœpit. Quod incidit in annum Imperii Constantini XVIII. Christi CCCXXV. ex Socrate,

Successivi, Gradus.

Cedrenâ

Cedreno,&c. suffragantibus Scaligero, Calvisio, Chronologis plerisque, & nuper H. Valesio ad *Euseb.* & *Socrat.* Baronio tamen excepto, qui refert ad A. C. CCCXVIII.

Ad modum propagatæ Ecclesiæ, & Gentilismi abolitî, spectant,

1. *Edicta* & *Constitutiones* pro libertate Christianæ Religionis in Romano Imperio, primò per Constantinum ab A. CCCXII. tùm & Licinium, A. CCCXIII. post victoriam de Maximino reportatam, de quo fusè Lactantius, dicto Libello, C. XLVIII. Ubi utriusque, & Licinii & Constantini, Edictum profert, & hanc facit Epocham *restitutæ Ecclesiæ, annis* X, *mensibus plus minùs quatuor, ab eversâ eâdem*, scil. Edictis Tyrannorum Diocletiani & Herculii, *Persecutione* X. de quâ infrà. Secuta Edicta per Constantinum solum, tandem per Filios, & succedaneos Imperatores. Quin & *Maximinum* coëgerunt duo priores revocare sua in Christianos edicta; quod & *Maximianus* Galerius antè obitum factitasse memoratur, scil. Anno CCCXI. apud Eusebium *Hist. Lib.* IX. & de *Vitâ Constantini Lib.* I. *Edicta pro Christianis.*

Edictorum ac Constitutionum principiò summa fuit: Pro inhibendis persecutionibus quæ Ecclesiam hucusque propemodùm exhausserant; Pro exulibus revocandis, redditâ libertate incarceratis, servis, damnatis ad metalla; Pro restituendis quæ occupata à Gentilibus fuerant, domibus, fundis, cœmeteriis, bonis seu Ecclesiarum, seu Privatorum; Pro asserendâ hæreditate proximis agnatis martyrum, ac tollendâ proscriptione bonorum; Pro Templis extruendis, instaurandis; Pro immunitatibus Clericorum, ab oneribus, muneribus; Pro dotandis Ecclesiis, & faciendis erogationibus in pios usus; Pro testamenti factione passivâ Ecclesiis adscriptâ &c. Qualia apud Eusebium, *Hist. Lib.* X. & *de Vitâ Constant. Lib.* II. & passim in *Codice Theodos. Lib.* XVI. sub Titulis de Episcopis, Ecclesiis, Paganis &c. *Illorum summa.*

2. Interveniens statim nubecula, per *Licinium* Tyranum, initio fautorem Christiani nominis, post persecutorem acerrimum, odio Constantini. Undè ejus in Oriente in Christianos Edicta, & facta atrocissima, cumprimis in Episcopos, circà A. C. CCCXVI. Quâ de persecutione, & martyriis ac martyribus, Eusebius, Socrates, &c. donec *Licinii intermissa.*

donec pœnas perfidiæ lueret, jussu Constantini tandem sublatus. Ac de simili nubeculâ sub *Juliano* Apostatâ infrà.

Gentilissimi proscriptio.

3 *Gentilismi* deinceps proscriptio, quâ per Edicta Imperatoria, & Sacratissimas Constitutiones, successivè datas, Templa Gentilium fuêre clausa; accessus sub pœnâ gladii omnibus interdictus; Sacrificiorum insania abolita; Profani ritus sublati; Superstitio Pagana cessare jussa; Aræ, Idola, Simulachra Templis evulsa, atque diruta; Prohibita non diurna modò sed & nocturna sacra. Hæcque omnia ut in Urbibus primò sublata, sic permissa ad tempus in *Pagis*, & Vicis, ubi Templa aliquandiu Gentilibus patuêre, vel ex Libanii Oratione *de Templis* ad Theodos. M. editâ à Jac. Godofredo. Undè *Paganorum* nomen enatum est, primùm auditum sub Imperatoribus Christianis. Quod *Urbanâ* superstitione eliminatâ, *pagana* aliquamdiu relicta Gentilibus fuerit. Quamvis *Judicum ac Præsidum* connivantiâ hinc indè paterent adhuc Gentilibus Templa, & Sacrificia occultè fierent. Undè pœna gladii tandem in quosvis, etiam *Rectores Provinciarum*, à Constantio & successoribus sancita. Et hæc pluribus intelliguntur ex Theodoreto, Sozomeno, Cyro Monacho &c. Item ex Constitutionibus Constantini, Constantis, Constantii, Gratiani, Valentiniani, Theodosii, in *Cod. Theodos.* maximè *Tit.* de Paganis, Sacrificiis, & Templis, ad quæ consule Jac. Godefredum, Virum summum.

Paganorum nomen.

Templorum subversio.

4. *Eversio* quinetiam ac destructio *Templorum* Gentilis Idololatriæ. Quæ tamen seriùs, nec ubique, nec ab omnibus Christianis Imperatoribus lancita. Certè Constantinum M. excidisse Templa Gentilium negat Theodoretus, *Hist. L.* v. *C.* xx. Contra affirmant Hieronymus in *Chron.* Cedrenus, Eunapius, alii; factumque esse sub extrema Constantini, Anno Imperii XXVI. Christi CCCXXXIII. Factum quoque ex parte per Filios, Constantium & Constantem, undè Julius Firmicus: *'Post excidia Templorum in majus Dei virtute estis provecti.* Dehinc etiam sub finem sæculi, per Theodosium M. qui Græcorum Templa ἕως ἰδάφους καταςρέψαι dicitur in *Chron. Alexandr.* Pariter & in *sepulchra* sævitum, Gentilismi eradicandi studio. Sed & Constitutiones extant, ut Aræ quidem & Simulachra excinderentur, non tamen *Templa*, nec *extramuralia* quidem. Ratio, quia hæc ad ornatum facerent, etiam magno labore illa excidia constarent, & Pagani reluctarentur. Sic nec *sepulchra* Gentilium violari,

lari, columnas evelli, lapides dejici, volunt Constitutiones variæ, & ipsius quoq; Constantii, ac Constantis fratris, in Codice Theodosiano, Tit. de *Sepulchr. Viol.* l. 1. *& seq.* & Tit. de *Paganis, Sacrif. Templis*, l. 3.

5. *Conversio* Idolorum, Templorum, Delubrorum, Fanorum, Capellarum, Theatrorum &c. in Ecclesias Christianas, & Christianos usus, sed prævia *expiatione*, nempe Symbolo *Crucis* inibi collocato, ut signo Christianæ Religionis, quod *Stauropegium* dixêre. Quod æquiùs ferebant Gentiles quàm subversionem eorundem, ex *Orat.* Libanii *Pro Templis.* Exempla passim hoc sæculo, sub Constantio Alexandriæ, sub Theodosio M. Heliopoli, Damasci, &c. habentur in *Chron. Alexandr.* Sed frequentiora deinceps sub Honorio, Arcadio, Theodosio Jun. Principibus. Quò facit Lex Honorii in Cod. Theodos. de *Ædificiis* Templorum in oppidis, & extrà oppida, *ad usum publicum vindicandis*, l. 19. *de Templ.* Et altera Theodosii Jun. de cunctis Fanis, Templis, Delubris *destruendis*, id est mutandis ad usus non Idololatricos, *l. ult. Eod.* *Conversio in usus Christianos.*

6. *Admissio* Christianismi in *Aulas* Imperatorum, indè à Constantino M. Hinc magno studio eam sancire religionem Principes, quam & ipsi profitebantur. Jam his sacrorum cura, hi Christianos ad interiora admittere, sacra in Aulis peragere, Constitutiones Ecclesiasticas sancire, superstitionem abolere, de Religione cognoscere, Synodos cogere, Episcopos constituere, Hæreticos, Schismaticos coërcere, Apostatas plectere, dissidia * omponere &c. Aulæ hæc Imperatoriæ hoc sæculo facies sub Constantino, Constantio, dein Joviano, Valentiniano Juniore, Theodosio M. Honorio, & Arcadio Imperatoribus. Quò spectat *Liber* cumprimis *Ult.* Codicis Theodosiani. *Admissio Christianismi in Aulas Imperat.*

7. *Promotio* Christianismi, variis & efficacissimis mediis. Quò referri debent, v. gr. *Templorum* à fundamentis extructiones per Romani Imperii spatia; addito etiam ornatu ac splendore; cumprimis Romæ, Constantinopoli, Alexandriæ, Antiochiæ, Nicomediæ, & in Urbibus amplioribus, conflatâ ex pretiosissimis simulachris pecuniâ, apud *Sozomen.* Lib. II. Cap. v. alios. Celebratissima fuêre, Constantinopoli Templum Apostolorum, uti deinceps alterum *S. Sophiæ*; Tyri illud de quo Eusebius, *Hist. L.* x *C.* IV. Hierosolymis, *Martyrium* in loco sepulchri Dominici, Constantini auspiciis, & Helenæ Matris, dedicatum, de quo fusè Eusebius in *Vitâ C. M. Lib.* III. &c. *Templa Christianis structa.*

Scholarum erectiones, in quibus Artes ac Disciplinæ traderen- *Scholæ constitutæ.*

rentur, & à *Christianis* quidem, præterquàm sub Juliano Apostatâ. Undè de Studiis liberalibus, de Professoribus, Doctoribus, Magistris Studiorum, eorumque salariis, privilegiis, honoribus, Auditoriis publicis, &c. constitutiones Academicæ Constantini M. & Successorum, præprimis Valentiniani Senioris, sub quo Romanum Capitolium evasit Scientiarum ac Disciplinarum publica sedes. Hujusmodi Scholæ, παιδευτήρια, præ cæteris fuêre, in Oriente *Constantinopoli*, *Nicomediæ*, *Cæsareæ* Palæst. *Ephesi*, &c. in Ægypto *Alexandriæ*, in Italiâ *Romæ*, in Galliis *Treviris*, *Massiliæ*, *Augustoduni*. Accesserunt *Bibliothecæ*, & in his nobilissima Constantinopolitana, à Constantio primùm, tùm & Valente, ac Successoribus, mirè locupletata: Ut Libros tandem membranaceos CXX. M. complexa sit. Celebris hoc Sæculo & Bibliotheca Cæsariensis, à Pamphilo Martyre primùm collecta, ab Eusebio locupletata, de quâ Ruffinus & Hieronymus. Sed de his aliàs; ac fusè ad Codicem Theodosianum Jac. Godofredus *Tit. de Professoribus*, *de Studiis liberalibus* &c.

Bona Ecclesiæ concessa.

Redituum ac *Bonorum Ecclesiasticorum* concessiones, in usus Ecclesiarum, Clericorum, Pauperum &c. Unde bona illa quæ cesserant Gentilium mystis, Ædes, Fundi, Agri, ac reditus Sacerdotum, Flaminum, similium, adscripti Ecclesiis; Decimæ per civitates singulas Clericis decretæ: Hæreditates Martyrum, Confessorum, Proscriptorum, si deessent successores ab intestato, datæ Ecclesiis adcundæ; potestas etiam facta instituendi easdem hæredes, aut legatarias, Gentilibus hæreditate exclusis: De quibus passim Imperatoriæ Constitut. de *Episcopis*, *Ecclesiis*, Ambrosius Epistolarum *L.* V. *Ep.* XXX, XXXI. &c. A quo tempore opes in Ecclesiâ in immensum augendæ cum ortu & incremento superstitionis; *Venenum* dixit ille in Ecclesiam *infusum*. De quibus rursùs Eusebius, Socrates, Cedrenus, & passim Imperatoriæ Constitutiones.

Reliquiæ Paganismi.

8. *Reliquiæ* interim *Paganismi* variæ, seu rudera in Romano Imperio, quamvis Christiano. Primò enim splendissima Gentilium Templa mansêre in Urbibus amplioribus illæsa, ut Romæ Capitolium, Alexandriæ Templum atque Idolum Serapidis, Antiochiæ in Daphnes suburbio Templum & Idola Apollinis ac Dianæ, Gazæ Templum antiquitate ac structurâ celebre, alia plurima per Asiam, Africam, & Europam, apud Sozomenum, & alios. Secundò, Paganæ superstitionis tenaces manserunt Gentes adhuc plurimæ, & permixti Chri-

Christianis Populi, Cives, Agricolæ, Magistratus, Præsides Provinciarum. Quinimò sub Valentiniano, Theodosio, Arcadio, Senatum Romanum adhuc fuisse Gentilem, patet ex *Epistolis* Symmachi.

Tertiò, Paganæ consuetudines, ritus, locutiones, alia, passim servata. Sic Ludi Circenses, Agones, Spectacula, dies festi Ethnicæ originis. Undè inter cæteras Lex Constantii, ne dirucrentur Templa Gentilium extramuralia, quod ex iis Ludorum id genus esset origo exorta, Cod. Theodos. *de Paganis*, l. 3. Sic Sacerdotibus sua sacerdotia, privilegia, statuta, diu relicta, ex Symmacho, Libanio &c. Sic Virginum Vestalium sacra, jura, privilegia, intacta sub Constantino, Constante, Constantio, Joviano, Valentiniano Seniore, vel ex hujus l. 8. *de Med. & Profess.* in dicto Codice. Sic pœna Adulterarum, quâ lupanari inclusæ scortari cogebantur, quæ mansit ad Theodosium usque, si fides Socrati, *Lib.* v. C. XVIII. Jam ex Gentilibus acceptæ, & inter Christianos retentæ voces ac phrases innumeræ, V. g. *Divi Principes, Pontifices Maximi, Sacerdotes, Flamines, Asiarchæ, Syriarchæ, Litaniæ, Altaria, Lares, Manes, Penates, Fata, Fortuna, Genialis torus, Venus, Piaculum*, &c. *Voces ex Paganismo retentæ.*

Quartò postquàm à Juliano Apostata fuisset Gentilismus restitutus, ac reddita Gentilibus Templa, Sacrificia, Sacra omnia, accidit sanè ut Successores Juliani, in plurimis, superstitionibus conniverent: Hinc Religionum quædam libertas unicuique facta; Templa, Sacrificia, Ritus, Paganis in Oriente & Occidente relicta per Jovianum, Valentinianum Senior. Valentem, Gratianum, usque ad Theodosii M. Constitutiones. De quibus pluribus ex Symmacho, Libanio, Constitutionibus ipsis, Jacobus Godofredus, ad Codicis Theodos. l. 7. *de Pagan. Sacrif. & Templ.*

9. Huc tandem spectat illata hoc Sæculo lux Euangelii ad Superstitiosas & barbaras adhuc gentes, in Asiâ, Africâ, Europâ. *Gentes conversæ hoc Sæc.*

In his fuere *Indi Interiores*, apud Ruffinum, Socratem, Sozomenum, Theodoretum. Qui quales fuerint controversum, an ultimi seu remotissimi in *India* populis, an verius *Æthiopes* seu Abyssini Indorum Coloni, ut nuper Lucas Holstenius ad Martyrologium Baronii, & Henr. Valesius *Annot.* ad Socrat. *Lib.* I. *C.* XIX. Conversionis porrò instrumentum fuêre duo *adolescentes*, iidemque *Laïci*, curiositatis ergò cum Meropio quodam Tyrio eò delati, hinc à barbaris capti, Meropio occiso, & Regi Iudorum oblati, eidem accepti, mox

ad honores admissi, quin &, mortuo Rege, ad Regni administrationem, Reginæ suasu, donec Hæres adolevisset. Sic conversionis sunt facta initia, promovendæ posteà, ubi reversus ad suos Frumentius, reque expositâ Athanasio, Episcopatum ad eas Gentes suscepit, undè audit vulgò Frumentius *Indorum Apostolus*, Holstenio, Valesio, & doctioribus, *Æthiopum*, qui suprà *Ægyptum*. Sic conversi ad Christianam fidem *Iveriæ* ultrà Armenios populi, iisdem omninò scriptoribus: Et quidem operâ *mulieris* Christianæ, captivæ hos inter barbaros, sesequè mulieribus aliis insinuantis, tandem Reginæ Iberorum, (sanatæ miraculo quodam) hinc Regi, mox cum suis Christiano. Adde commercia hujus Gentis cum vicinis Armeniis, jam antè Christo mancipatis.

Conversi etiam hac ætate, in Europâ *Marcomanni*, qui hodie Moravi sunt vel Bohemi, & quidem operâ Conjugis Regiæ, ab Ambrosio Mediolanensi instructæ: Nempè accersito à Reginâ per literas Ambrosio, postquam cognovisset Viri famam, quibus sese in rebus Christianæ fidei erudiri postulabat, ut pluribus in *Vita Ambros.*

Pariter & *Gothi* trans Istrum ab Hunnis expulsi, atque in *Thraciâ* habitare permissi à Constantio, fidem Christianam amplexi dicuntur, sed mox *Arianam*, sub Valente Imperat. Sive jàm ut gratificarentur Imperatori, sive quod Ulphila, eorum Episcopus, & ad Cæsarem Constantinopoli Legatus, Arianorum persuasionibus verè victus, Gentem posteà fecerit Arianam; de quo Sozomenus, *Lib.* VI. *Cap.* XXXVII.

Conversiones alias ex Magdeburgensibus, vel Baronio, qui volet repetat,

III. Doctrina hujus Sæculi Catholica.

Fontes undè hauriendæ.

I. Colligitur illa quidem, 1. ex Scriptis *Symbolicis*, qualia sunt præter Symbolum Apostolicum sive Romanum, Symbola alia, ut vetus Orientale, ab *Eusebio* coram Nicænis Patribus recitatum, ex Socrate, Theodoreto &c. Symbolum Nicænum, dein Symb. Constantinopolitanum; etiam Aquilegiense quod Ruffinus exposuit; item Cyrilli Hierosolymitani Catecheses; Symbolum Damasi Romani, in Oper. Hieronymi, *Tom.* IX. Symbola alia recitata passim in scriptis Hilarii, Victorini, Epiphanii, Gregorii Naziana. Basilii, Hieronymi &c.

&c. Ne de Athanasiano dicam, dubio an hujus ætatis. Certè post VII. Sæculum esse adornatum, probat Gerh. Vossius Dissertat. *De Tribus Symb.* ab Usserio Armachano tamen hoc nomine reprehensus, *Præfat.* de Symbolis.

2. Ex *Conciliorum* hujus ætatis quæ supersunt Actis, & Canonibus, inter quos Canones Illiberitani, & qui in Codice Ecclesiæ Universæ, & in altero Ecclesiæ Africanæ comprehensi, illustrati hi præ cæteris à Christoph. Justello, Viro Eximio, & nuper à Rever. Beveregio, Presbytero Britanno. Illiberitanis lucem asserre tentarunt Binius, Loayzas, Albaspinæus, Mendoza, Gonzalez, alii; promiserat symbolam suam Illustris Salmasius, sed pollicitus quandoque dives. Adde sacratissimas *Constitutiones*, in Codice Theodosiano, cumprimis *Titulis* de Fide Catholicâ, de Hæreticis, *Lib.* XVI. commentante ad singulas Jacobo Godofredo.

3. Ex genuinis *Patrum* ac *Scriptorum* hujus ævi monumentis, qualia sunt propemodùm innumera, Eusebii, Athanasii, Hilarii, Basilii, Nazianzeni, Ambrosii, Epiphanii, Hieronymi, cæterorum, quorum Catalogus infrà.

Summaria Capita.

II. Ex his omnibus abundè liquet, quæ Capita pro fide *Catholicâ* habita fuerint, quæ contra pro *Hæreticâ*. Exempli causâ: De *Canone* Scripturæ S. eadem ubiq; cum Hebræis Librorum Canonicorũ recensio est, in scriptis Eusebii, Athanasii, Cyrilli Hierosolymitani, Gregorii Nazianzeni, Hieronymi, Epiphanii, & Canone Laodiceno ultimo, in quo inter βιβλία τῆς παλαιᾶς διαθήκης, nullus comparet Apocryphorum, *Baruche* uno Jeremiæ adjuncto. Loca apud nostros obvia sunt. Hi soli Libri γνήσιοι, κανονιζόμενοι, ἀληθεῖς, θεόπνευστοι, ἐνδιάθηκοι, ἔγκριτοι, ἀναγινωσκόμενοι, facientes ad *authoritatem dogmatum*, &c. Licet & alii essent ab Hellenistis accepti, dicti *Ecclesiastici*, *legendi* fortè *Catechumenis*, ad *ædificationem plebis*, tanquàm χρήσιμοι, ὠφέλιμοι, *veruti les* ob doctrinam pietatis, ut pluribus ex Athanasio in *Synopsi*, Hieronymo *Proœm.* in Proverb. Salomonis, Epiphanio *de Pond. & Mens.* à Theologis ostensum.

De Canone, & sufficientiâ Scripturæ Sacræ.

De S. Scripturæ *auctoritate*, *sufficientiâ*, *interprete Spiritu S.* eâdemque solâ in Controversiis *normâ*, *judice*, testimonia ubique occurrunt, in Patribus hujus ævi, & in actis Synodorum, luculenta. Adi Magdeburgenses, Chemnitium, Whitakerum, Chamierum, Mestreza-

ſtrezatium, Uſſerium, Molinæum Forbeſium, &c. aut ſi vis Antonium de Dominis, *de Reb. Eccleſ. Lib.* VII. ab initio. Ac profeſſius idem coràm Patribus Nicænis Conſtantinus M. apud Theodoretum, *Lib.* I. C. VII. ut omnium τῶν ζητεμένων τὴν λύσιν, *controverſorum ſolutionem* ex ſcriptis Euangelicis, Apoſtolicis, & Propheticis, acciperent Patres. Quod & factum. Ac multus præ cæteris Athanaſius, demonſtraturus τὴν αὐτάρκειαν, τὴν ἱκανότητα, τὴν ἀσφάλειαν Scripturæ Canonicæ, adeo ut quæ οὐκ εἶπεν ἡ γραφὴ, οὐχ εὑρήσεις, de *Trinit. Dial.* II. *T.* II. & paſſim. *Omne quod loquimur debemus aſſirmare de Scripturis S.* ità Hieronymus *in P. ſ.* XCVIII. T. VIII. 145. *Ut hæc quæ ſcripta ſunt non negamus, ita ea quæ non ſunt ſcripta renuimus*, idem adversùs *Helvid. T.* II. Et Ambroſius *Officior. Lib.* I. C. XXIII. *Quæ in Scripturis S. non reperimus, ea quemadmodùm uſurpare poſſumus.* Atque ita quicquid Latinorum & Græcorum Patrum eſt. Nec compilatorum farrago dictorum hujus aut loci eſt, aut inſtituti, quorum prolixa ſeries vel in edito nuper apud Oxonienſes ſcripto Joh. Barneſii, Benedictini Angli, in *Catholico* ſuo *Romano*, *Sect.* I.

Doctrina Trinitatis, etiam antè Arium damnatum.

De *S. Trinitate* adeò Catholica fides fuit, ut vel ex uno hoc capite æſtimanda venerit, ut hæc vulgò habita ſit *regula* fidei, ut ſoli hanc amplexi *Chriſtiani Catholici* cenſerentur, ut de eo Capite *contendere* nefas per Conſtitutiones fuerit, quales Gratiani, Valentiniani, Theodoſii M. &c. in *Codice utroque.* Nec modò *poſt* Arrium damnatũ, hæc Chriſtianorum eo ſæculo fides, quo condemnata Hæreſis Photini, Macedonii, ſed & *antè* hanc damnationem: 1. Ex uſitatis tùm *Hymnis*, & *Doxologus*, & *baptizandi* formulâ, cum relatione ubique ad S. Trinitatem. 2. Ex Symbolo *Alexandrinæ* Eccleſiæ, quod Arius poſtmodùm Conſtantino obtulit, apud Socratem, Sozomenum, ſimulans ſe Orthodoxum. 3. Ex Orientalium Eccleſiarum confeſſione, quam *Euſebius* Cæſarienſis in Concilio ipſo recitavit; habeturque apud Athanaſium, Socratem, Theodoretum, Gelaſium Cyzicenum. 4. Ex unanimi conſenſione Patrum in Nicænâ Synodo, uno fortè aut altero exceptis, de quibus infra. 5. Ex eo quod Arius primùm haud aliter impeteret ſententiam Alexandri Epiſcopi, quàm quod cum *Sabellio* ſentire Alexandrum arbitraretur, undè facilè fuit Ario, vicinas Ægypti, Lybiæ, Thebaidis Eccleſias in conſenſum trahere, ex Socrate *Lib.* I. *Cap.* V. 6. Quod verò

dixit

dixit Hieronymus, Adverſ. Lucif. *ingemuiſſe totum orbem, miratum ſe Arianum eſſe*, non ſpectat ad illud tempus quo primùm Arius exortus eſt, ſed ad tempora Valentis Imp. poſt ſancitam formulam Ariminenſem, & diſpunctas voces ὁμοίας & ὁμοουσίου. Undè fraus patet nuperi *Enucleatoris* Hiſt. Eccleſ. *Lib.* II. omnia iſta ſic referentis, quaſi ſub ortum controverſiæ inter Alexandrum & Arium, totus Orbis fuiſſet Arianus. Adde demonſtrationem *Trinitatis* in ſuperioribus ſæculis, ubi de *Doctrinâ*.

Ex iiſdem documentis patet, fundamentalis hoc ſæculo doctrina, de *Incarnatione Verbi*, deque *duabus Naturis*: Undè damnatæ Hæreſes Arii, Photini, & familiares voces ἐνσαρκώσεως, ἐνανθρωπήσεως, ἐνσωματώσεως, θεότητος ἐν σαρκὶ, παρουσίας θεανδρικῆς, ἀναλήψεως, θεοφανείας, hinc θεοφάνια & ἐπιφάνια dies Nativitatis Chriſti: Et de Chriſto tradita θεολογία, & οἰκονομία, utraque pars Incarnationis. *Capita alia controverſa.*

De *Satisfactione* pro peccatis, ſeu mortis & ſanguinis Chriſti fine, fructu, efficaciâ, ubique ſolis radiis aſſertâ. Hinc Chriſtus paſſim, in Scriptis hujus ævi, factus ἀντίψυχον, ἀντίλυτρον, ἱκανὸν τῷ θανάτῳ, ἱλασμὸς, θυσία, καθαρισμὸς, &c. Sic ejus morte, ſanguine, *peccatum* abolitum, expiatum, expurgatum, *mortem* extinctam, *maledictionem* ablatam, *mundum* redemptum, *ſalutem* partam, &c. Loca ipſa congeſſit pridem Hugo Grotius, ad calcem Libri de *Satisfactione*, ex Euſebio, Macario, Athanaſio, Hilario Pictav. Optato Milevit. Cyrillo Hieroſolym. Baſilio, Nazianzeno, Nyſſeno, Ambroſio, Epiphanio, Hieronymo &c. *De Satisfactione.*

De *Eccleſiâ Catholicâ*, non aliâ hoc ſæculo intellectâ, quàm primò, quæ *Catholicè*, id eſt Orthodoxè, crederet, doceret, Catholicam fidem reciperet, cumprimis in capite de *S. Trinitate*, & *Chriſto*, oppoſitè ad Hæreſes Arianam, Photinianam, reliquas: Secundò quæ καθόλου ſeu *ubique diffuſa*, ratione locorum & perſonarum, toto Orbe Romano, imò etiam per Provincias Barbaricas. Patet ex definitione non unâ Athanaſii, ut in *Epiſt. ad Serapionem*, de Spiritu S. & *ad Jovianum* de Fide, *Tomo* I. ità Cyrilli Hieroſolymit. *Catecheſi* XVIII. Optati Milevit. contrà Parmenianum, *Lib.* I. & paſſim ex Imperatoriis Conſtitutionibus. Ac ſicubi *Romana* Eccleſia dicta *Catholica*, etiam & Alexandrina, in *Epiſt.* Liberii ad Conſtantium, *De Eccleſiâ Catholicâ.*

&

& omnes aliæ quæ fidem Catholicam custodirent. Adde apud Hieronymum, *Epist.* LXXXV. ad Euagrium, distinctionem inter *Ecclesiam Romanæ Urbis*, quæ particularis, & *Ecclesiam Romani Orbis*, diffusam καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, inter *Nationes omnes unum Christum adorantes*, *Romanorum* scilicet gaudentes nomine & privilegiis. Quomodò in specie Græci deinceps *Romani* sunt appellati.

De Gratiâ & Annexis. De *Gratiâ Dei*, cui totum salutis opus debeatur, quæ etiam liberrimè dispenletur, ut nemo nisi *arrogans* dicat, se *meruisse gratiam*, sicut loquitur Ambrosius, *de Vocat. Gent. L.* I. *C.* VII. Plura Gerh. Vossius, in Historiâ Pelagianâ, *Lib.* III. *& seq.* & Cornelius Jansenius in *Augustino.*

De *Corruptione* seu *Peccato originali*, ab Adamo in omnes derivato, tùm generatione, tùm imputatione, expressissimis testimoniis Basilii, Cyrilli Hieros. Chrysostomi, Ambrosii, Hieronymi &c. apud dictum Vossium, *Lib.* II. *Th.* I. *&c.* & fusiùs apud Jansen. *de Statu Nat. Lapsæ.*

De Justificatione. De *Justificatione per fidem*, & quidem *solam*, oppositè ad justificationem Operum, ad merita quævis nostra, ad mercedem &c. disertissimis verbis apud Ambrosium non semel, *in Cap.* III. & IV. *ad Rom.* & quos alios in Latinis & Græcis citant in hanc rem Theologi, ipseque Georgius Cassander in *Consult. C.* IV. Johannes Barnesius, in *Catholico-Romano C.* V.

De Sacramentis. De Sacramentorum *Baptismi* & *Eucharistiæ* usu, significatione, efficacia; manentibus scil. symbolis, etiam sanctificatis, id quod sunt *in naturâ*, sed factis, in Eucharistiâ, corpus & sanguis Christi *in figurâ*, id est, hujus *signum*, *memoriale*, *imago*, *sacramentum*, *pignus*, σύμβολα, ἀντίτυπα, μυστήρια, ὑπομνήματα, &c. ut passim loquuntur. Undè iidem βρῶσις πνευματικὴ, & verba Christi πνευματικῶς accipienda. Fusè Blondellus, Albertinus, Claudius, &c.

De Cultu solius Dei. De cultu *solius Dei* religioso, exclusivè ad Creaturas quascunque, nullo jam discrimine inter θρησκείαν, δουλείαν, λατρείαν, προσκύνησιν, σεβασμὸν, σεβάσμιον τιμὴν, &c. At τιμὴν simpliciter honorem tribuere sese Mariæ, dicerte Epiphanius, contrà Mariolatras, *Hær.* LXXIX. Loca in hanc rem expressa (quemadmodùm pro reliquis *Symbolorum* & *Confessionum* capitibus) peti abundè possunt ex Magdeburg. Flacco Illyrico in *Catal.* Appendice Harmoniæ Confession. Sculr. Medullâ, & ex Theologis, qui de suprà dictis Capitibus ex

Anti-

Antiquitate disputarunt, exceptionibus adversariis discussis, ut Chemnitio, Chamiero, Molinæo, Riveto, Willeto, Usserio, Dallæo, Blondello, Gerh. Vossio, Aubertino, Joh. Forbesio, Pearsono &c. Adde in Captibus de Naturâ & Gratiâ Jansenium, ac sæpè confitentem reum Petavium in Opere de *Dogmatibus Theolog.* ex Patribus IV. Sæculi prolixè disputantem. Nec plura hujus introductionis sunt, ingens alias foret Mare subeundum, aut Sylva decurrenda. Ac sufficerit *Doctrinæ* specimen, ad priora minùsque fœcunda Scriptorum sæcula, aperuisse, undè velut ex ipsis fontibus doctrinæ rivi hoc ævo, per tot Ecclesiarum irrigua ubertim distributi, in latissimos sese amnes diffuderunt.

Phraseologia Patrum hujus ætatis, sensu diverso ab illo sequioris Ævi. Mereri.

Nec verò quemquam offendant *Phraseologiæ* Patrum ac Scriptorum hujus sæculi, usurpatæ illis quidem saniore sensu, in sequiorem deinceps accepti, mutatâ significatione. Exempli causâ: Voces *merendi*, *meriti*, *boni meriti*, apud Ambrosium, Hieronymum, Damasum, Augustinum, &c. Quibus, omnium ferè consensione, *mereri* est consequi, obtinere, impetrare; *meritum* est opus quod consequitur gratiæ beneficium; *bona merita* sunt bona opera; *meritum fidei*, *confessionis*, sunt fructus utriusque; *merita Sanctorum*, sunt facta eorundem, ex fide, quæ excepit donum gloriæ.

Satisfacere

2. Voces *satisfactionis*, *satisfaciendi*, *redimendi* peccata, passim apud eosdem:

Quibus *satisfacere*, *satisfactio*, vel dicitur Ecclesiæ respectu, per reparationem scandali; vel si Dei respectu, usus loquendi plebeius est, quo *Deo satisfacere dicitur qui Deo supplicat*, qui *veniam precatur*, ex Ambrosio *de Pœnit. Lib.* II. *Cap.* X. Sic catachrestice apud eundem, *redimere peccatum*, scil. orationibus, lachrymis, pœnitentiâ, filum ejus abrumpendo.

Liberum Arbitrium.

3. Voces *Libertatis*, *Voluntatis*, *Liberi Arbit.* quod acriter subindè defendunt, nempè de câ *libertate* quæ hominis propria est, oppositâ *necessitati* Causæ extrinsecùs cogentis, vel Naturæ intrinsecùs determinantis; sed salvâ operatione *Gratiæ*, hujusque *necessitate* & *efficaciâ*, ab opus supernaturale. Quanquàm cooperationi Arbitrii, sed à Deo jam illuminati, inspirati, ac dispositionibus ad conversionis Gratiam quandoque nimiùm tribuunt, antè *Pelagium* incautiùs; dum etiam contrà *Manichæos*, libertatem omnem homini adimentes, disputarent.

Indulgentia. 4. Vox *Indulgentiæ* frequentissima, nempè, pro moderatione vel mitigatione pœnæ Canonicæ, seu rigoris Ecclesiasticæ disciplinæ, in ordine ad Pœnitentes κατ' ἐπιεικεστέραν διάκρισιν, habitâ ratione ætatis, dignitatis, infirmitatis, ut infrà.

Pœnitentia. 5. Vox *Pœnitentiæ*, sensu apud Patres metonymico, pro publicâ ejusdem professione, secundùm Canones disciplinæ, câque antè absolutionem, pro delictis propriis, & scandalosis, cum privatione S. Synaxeôs, ad complures annos.

Confessio. 6. Vox *Exomologeseôs*, *Confessionis*, de Confessione publicâ, in cœtu Ecclesiæ, in ordine ad peccata scandalosa; privata tantùm in ordine ad delicta minùs vulgata, minùs publica, sed tamen gravia, quam verò sustulit Nectarius Constantinopolitanus sub finem hujus sæculi.

Sacramentum. 7. Vox *Sacramenti*, latissimo hac ætate significatu, modò pro sacro secreto, seu *mysterio* religionis, undè *Sacramentum Fidei*, & *Incarnationis*: Modo pro quovis *sacro signo*, qualia etiam Matrimonium, Impositio manuum, Unctio infirmorum: Modò pro eo quod *sanctum*, vel *consecratum* est, quomodò etiam Ordinem sacramentum dixêre, sic Eulogias &c.

Missa. 8. Vox *Missæ*, notans primò Latinis veteribus *missionem*, ἀπόλυσιν, undè *Missa catechumenorum*, *Missa fidelium*; dein & conventum sacrum, preces publicas, cantiones, unde *Missæ matutinæ*, *vespertinæ*, *nocturnæ*; & *missas facere* pro ἐκκλησιάζειν, συνάγειν, pridem observante Cassandro *in Liturg.* ac nuper Bonâ Cardinale. Quando de Sacris Eucharisticis vox accepta, dicimus infrà.

Altare. 9. Vox *Altaris* Patribus quarti sæculi impropriè usurpata, pro *mensâ* sacrâ in medio collocatâ, suprà quam oblata à populo disponebantur, aliàs ἱερὰ τράπεζα, undè ipsa Eucharistia dicta metonymicè τράπεζα *mensa*, ut pluribus à Doctis ostensum.

Sacrificium. 10. Vox *Sacrificii*, θυσίας, in sacris Eucharisticis, tum *metonymicè* propter commemorationem veri sacrificii, vel Lombardo explicante, undè θυσία ἀναμνήσεως, & ἀναίμακτος; tùm *metaphoricè*, ob preces, gratiarum actiones, oblationes spirituales, undè θυσία νοητὴ, πνευματικὴ, λογικὴ, ἄϋλος, ἄναιμος, & pre-

cum

cum θυμιάματα, προσφοραὶ. tùm *catachresticè*, propter oblata à populo in usum Eucharisticum symbola panis & vini, quæ hinc προσφοραὶ, δῶρα, ἅγια δῶρα, *oblata.*

11. Voces μεταστοιχειῶσις, μεταμορφῶσις, μεταβάλλεσις, μεταποιεῖσθαι, μετατυπῶσθαι, *transfigurari*, *transformari*, *transmutari*, *converti* &c. de symbolis Eucharisticis: Nempè pro mutatione non *substantiæ* sed *usûs*, non *physicâ* sed *moralî*, ab usu symbolorum communi ad sacrum & mysticum; quomodò & de aquâ Baptismi, de Baptizato, de Regenito &c. easdem voces usurpant; Undè addunt in Liturgiis voces μυστικῶς, συμβολικῶς, πνευματικῶς, ut pluribus contrà Hugonem Grotium, Claudius Salmasius, in Libris *de Transsubstant.* *Transmutatio symbolorum.*

12. Phrasis *Species panis & vini*, apud Ambrosium, Augustinum, alios, non pro *accidentibus*, substantiâ abolitâ; sed pro ipsâ *substantiâ* panis & vini, pro symbolis ipsis, quæ vocarunt εἴδη *species*, etiam antè consecrationem, ut pluribus idem Salmasius, scribens *de Transsubstantiatione*, *pag.* 230. &c. *Species panis & vini.*

13. Voces *Jejunii*, *Quadragesimæ*, τεσσαρακοστὴ, dùm prior, hoc etiam sæculo, dixit totalem abstinentiam, ab omni cibo, usque ad vesperam, vel certè usque ad nonam ab ortu Solis; posterior, dixit etiam jejunium quodvis, dierum unius, plurium, speciatim hebdomadis ante-Paschalis, variâ praxi Christianorum. Et *quadragesima*, ut videtur, primùm dicta ab *horis* XL. quibus circiter abfuit Sponsus, à morte ad resurrectionem illius, quibusque primò jejunatum fuit. *Jejunium*, *Quadragesima.*

14. Voces *dulia*, *latria*, *venerationis*, quæ de religioso cultu acceptæ, solius Dei cultum notant hujus & priorum ætatum Scriptoribus: Nusquàm v. gr. *dulîâ* relatâ ad homines, nisi fortè pro servitute charitatis, dilectionis, societatis, in ordine ad vivos: quomodò & *veneratio* illis frequenter est honos non religiosus, uti *senum veneratio*, sic *veneratio reliquiarum* &c. *Dulia. Veneratio.*

15. Voces *Papæ*, *Patriarchæ*, *Cardinalis*, *Capitis*, similes in Ecclesiasticis *Ordinibus*, & *Dignitatibus* innumeræ, diversissimo à posteriorum sensu. *Papæ* v. gr. quivis Episcopi, tanquàm Patres, πάπαι. *Patriarchæ* etiam sequenti sæculo, pro Metropolitanis, vel primis in unâ gente Episcopis, aut Exarchis Diœceseôs; *Cardinales* Presbyteri, *Voces Papæ, Capitis, Patriarcha &c.*

byteri, Diaconi, pro primis, vel præcipuis Presbyterorum, Diaconorum, quacunque essent in Ecclesiâ; *Caput Ecclesiarum*, pro primâ ordine, dignitate, quomodò & vocant Constantinopolim, Hierosolymam; *Caput Apostolorum*, pro primo vel seniore inter Apostolos &c. De quibus loco suo.

Traditiones.

16. Vox *Traditionis*, frequentissima Patribus & prioris & hujus ætatis, quo sæpè nomine designant Scripturas ipsas, traditione majorum acceptas; aut dogmata in Scripturis tradita; aut receptam Consuetudinem Ecclesiæ; aut traditiones Historicas, Rituales, Facti, &c. Nunquàm verò Traditiones hodiernas non scriptas, easdemque de necessitate fidei vel morum.

Nec plura huc congerere licet, doctissimis quandoque Latinorum hunc vocum usum ingenuè fassis, uti post Lombardum, Durantem, & vetustiores, Polyd. Virgilio, Cassandro, Espencæo, Albaspinæo, Rigaltio, Valesio, Sirmondo, de Marcâ, Joh. Bonâ, ac ipso nuper Episcopo Condomiensi.

Singulorum Patrum errores,

IV. *Singulorum* verò Patrum particulares subindè errores, quales sanè in eorum scriptis conspicui, neutiquam imputandi sunt *Catholicæ* Ecclesiæ hujus ætatis. Cujusmodi sunt v. gr. de Spiritu S. non substantiâ, apud *Lactantium*; de Christo passionis & doloris experte, apud *Hilarium*; de rebaptizandis Hæreticis apud *Basilium*; de ultimo igne examinatorio, purgatorio, ex Origene, apud *Basilium*, *Nyssenum*, *Hilarium*, *Ambrosium* &c. de Diabolo sperante misericordiam antè Christi adventum, apud *Epiphanium*; de Libertate arbitrii humani ad spirituale bonum, apud *Chrysostomum*; de naturæ humanæ ex Adami integritate, apud *Eundem*; de Animabus cœlo exclusis ad tempus Resurrectionis, apud *Lactantium*, *Victorinum*, *Chrysostomum* &c. De Animâ humanâ ex traduce, apud *complures*; de Angelis corporeis, apud *Ambrosium*; de Providentiâ Dei non ad res infimas & viles extensâ, apud *Hieronymum*; de probro Conjugii & Digamiæ, apud *Eundem*; de æternis cruciatibus infantum sine Baptismo decedentium, deque Purgatorii quodam loco, apud *Augustinum*, cujus & errores alios, salvâ tamen reverentiâ tanti Nominis, subnotarunt Viri Docti.

Hinc tantùm abest, ut Patrum vel dicta, vel interpretamenta, vel sententias habuerint hoc ævo pro αὐτοπίστοις, aut normâ, aut judice, aut testimonio indubio Apostolicæ traditionis, ut sint luculenta in con-

contrarium effata *Hieronymi* præ cæteris, & *Augustini*; eaque non Dallæo tantùm nostro, aut Riveto, aut Ussèrio, aut Chamiero, aut Spalatino, ac similibus observata, disputantibus de Auctoritate Patrum, sed & ipsi Petavio, *Prolegom.* in Theologica Dogmata, c. 11. *Tomo* 1. Et rectè Vincentius Lirinensis, Sæculi seq. scriptor, in *Commonitore* p. edit. Baluzii, 361. *Sanctorum Patrum consensionem* nec investigandam, nec sequendam in *omnibus divinæ Legis quæstiunculis*; *sed solùm, certè præcipuè, in fidei regulâ*, quæ scil. ad substantiam fidei Christianæ, & Symboli Apostolici, pertineant.

Dissensus in Doctrinâ, inter Patres hujus sæculi, & Latinos hodiernos.

I. De dissensu à Papatu hodierno, & Tridentinis Decretis, in *Ritibus, Disciplinâ, Ecclesiæ Regimine*, dicimus ad sequentes Titulos. Hîc modò insigniores quasdam differentias, in præcipuis *Doctrinæ* Capitibus, subnotamus. Nempè ex superioribus liquet:

De Libris Canonicis.

1. Hoc sæculo nondùm receptos fuisse in *Canonem*, propriè ac strictè dictum, Libros Aprocryphos Testam. Vet. ut *Maccabæorum*, *Tobiæ*, *Judith*, *Sapientiæ*, *Ecclesiastici* &c. Quæ sunt ἀκανόνιστα βιβλία Athanasio, & Laodicenis Patribus, & passim Libri ἀπόκρυφοι, ξένοι, παρέλκοντες, ἀμφιβαλλόμενοι, ἀντιλεγόμενοι, licet ἀναγινωσκόμενοι, *Apocryphi*, *Ecclesiastici*, *non Canonici*, ex frequenti recensione Canonicorum, apud dictos modò Auctores. Contrà est Canon Tridentinus, *Sess.* IV. & cum *anathemate*.

De Scripturarum sufficientiâ. Traditionibus.

2. Creditas fuisse Scripturas S. *sufficientes* ad informationem fidei & morum, ad dijudicationem dogmatum, ad demonstrationem omnis veritatis, ut nemo obstrictus esset credere τὰ μὴ γεγραμμένα *traditiones non scriptas*, nec habentes ἀπόδειξιν ex Scripturis. Hinc *absque auctoritate & testimonio Scripturarum*, frustrà obtendi & *confingi traditionem Apostolicam*, Hieronymus in *Aggæ.* c. 1. *Tomo* VI. 130. Ac constantissima hæc doctrina & praxis Patrum & Synodorum hujus ævi, de quâ suprà. Secùs autem definitum à Patribus Tridentinis, de *Traditionibus non scriptis*, Sess. IV.

De Conciliorum auctoritate.

3. *Conciliorum* definitiones, etiam Generalium, non creditas auctoritatis infallibilis, quæ præstet securitatem fidei. Hinc vulgatum illud

illud Hipponensis ad Maximinum Arianum, *Lib.* III. *C.* XIV. *T.* VI. *Sed nunc ego nec Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam præjudicaturus proferre Concilium. Nec ego illius auctoritate, nec tu illius detineris; Scripturarum auctoritatibus, non quorumque propriis, sed utriusque communibus testibus, res cum re, causa cum causâ, ratio cum ratione concernet &c.* Plura ex Athanasio, & aliis, Theologi, & Spalatensis *de Rep. Eccles. Lib.* VII. *c.* III.

De immaculatâ Conceptione.

4. Immunem creditum neminem à *Peccato Originali*, seu à Conceptione maculatâ, & reatu, ne *Mariam* quidem Virginem; ut prolixè ex Augustino, Ambrosio, Hieronymo, aliis, hanc causam egit in ipsis Pontificiis, & jam olim, Vincentius de Castro-Novo, Magister Generalis Dominicanorum, Disputatione de *Concept. Virg.* P. I. *Cap.* IX, X, XI. Bononiæ & alibi impressâ; In qua testimoniis Auctorum CCLX. confirmat sententiam suam.

De Justificatione & annexis.

5. Assertam luculenter doctrinam de Remissione Peccatorum, quoad *culpam* & *pœnam*, in *solo* Christi sanguine, solius Christi merito, Satisfactione: Item de Justificatione quæ fiat *solâ fide*, propter justitiam Christi, oppositè ad justitiam propriam, *exclusivâ* illâ disertissimè expressâ apud Hilarium, Ambrosium, Hieronymum, Basilium, Epiphanium, alios: Item de *Certitudine* gratiæ, remissionis peccatorum, salutis, fide scil. divinâ, pariente fiduciam, &c. quæ adhuc doctrina fuit plurimorum in Tridentinis, ac in specie Catharini, quem adi, & Cassandrum, Bardesium, ad *Patres* hujus sæculi provocantes, in dictis Opusculis. Contrà verò sunt anathemata Tridentina, *Sess.* VI. de *Justificat.*

De Gratia necessitate, libertate.

6. Assertam itidem doctrinam de *Gratiæ* prævenientis *necessitate*, cui totum salutis opus debeatur, nullis ad id *Arbitrii* viribus; quæ etiam liberrimè dispensetur, non ex præviis operum meritis: Ut post suorum varios, vel ex uno Augustino, prolixè hanc causam egit Corn. Jansenius, *Parte* III. additis Hilario, Hieronymo, Epiphanio, aliis hujus sæculi Patribus.

De æqualitate Petri, & Pauli &c.

7. Hoc adhuc sæculo *creditam æqualitatem* omnimodam Petri, & reliquorum Apostolorum: Sic Paulum Petro in omnibus *æqualem*, si non majorem fuisse, undè & in Sigillis Rom. E. Paulus à dextrâ, Petrus à sinistrâ. Loca sunt apud Epiphanium, Ambrosium, Hieronymum, Gregorium Nazianzenum, Chrysostomum, Cyrillum Hierosolymitanum &c. citata ut M. Antonio de Dominis, aliisque,

ità ipsi Leoni Allatio, de *Perpet. Consens. Lib.* I. *Cap.* III, & IV. Secùs tamen sequens Latina Ecclesia tradidit.

8. Nusquam etiam *Ecclesiam Catholicam*, de solâ Romanâ dictam esse, ridente Pighio, *Ecclesiastica Hierarch. Lib.* VI. *C.* III. Sic Romano Metropolitano *exæquatum*, quoad ἐξουσίαν, fuisse Alexandrinum, Antiochenum, &c. post & Constantinopolitanum; *Orientalem* Ecclesiam nullatenus Latinæ fuisse subjectam; *Pontificatum Oecumenicum*, seu dominium Papæ in universalem Ecclesiam, ignotum; *Petram* Ecclesiæ, de quâ Christus, creditam Petri fidem, confessionem: Quâ de re & infrà ubi de *Politiâ Eccles.* & de *Conciliis Oecumen.* Secus contendere cœperunt Latini posteriores. *De Ecclesiæ Romanæ prærogativis.*

9. Eucharistiam etiam infantibus datam; creditam tantùm *memoriale*, vel *figuram* Corporis & Sanguinis Christi; ac creditam esse nullam, nisi administratam *sub specie utrâque*; sic *panem* & *vinum* pro talibus adhuc habita post consecrationem, &c. Ut prolixissimè post alios, Blondellus, Aubertinus, Claudius Parisiensis, ex hujus ævi documentis. Secùs visum Pontificiis est. *De Eucharistiâ.*

10. Ignotam adhuc fuisse doctrinam de *Purgatorio* post hanc vitam; uti toti Orientali Ecclesiæ antè Synodum Florentinam: Non aliâ *purgatione* Patribus memoratâ, quàm in sanguine Christi, item in ultimâ conflagratione, ex sententiâ plurimorum. Et exertim Nazianzenus, *Orat.* XV. in Plagam grandinis, *Tomo* I. jam tempus esse ἵ καθαρθῆναι, quo *expurgari* debeamus, posteà fore κολάσεως καιρὸν, ἐ καθάρσεως *punitionis tempus*, *non purgationis*: Secùs à Latinis & Tridentinis definitum. *De Purgatorio.*

11. *Transubstantiationis*, sacrificii *Missatici*, Confessionis *Auricularis*, *Sacramentorum septem*, *Thesauri Indulgentiarum*, *cultûs Angelorum*, *adorationis Eucharistiæ* &c. nondùm audita fuisse vel vocabula vel mysteria, nusquàm certè definita à Patribus, Conciliis, nec in Oriente, nec in Occidente. Imò horum quædam disertè damnata, v. gr. Cultus Angelorum, *Can. Laod.* XXXVII. & passim cultus omnis Creaturarum religiosus. De *Imaginibus*, & *Sanctis* infrà, ad Caput de Ritibus. *De Transubstantiatione. Missâ, Confess. Auricul. cultu Creaturar. &c.*

12. Probatam hoc Sæculo doctrinam, vel toleratam, v. gr. de Animabus ex traduce; de Regno millenario; de statu & sequestratione Animarum post mortem; de conjugio Clericorum; de picturis in *De Capitibus aliis, probatis hoc Sæc. quæ rejicit Roma.*

in Templis non habendis, interdicentibus etiam Eliberitanis Patribus *Can.* XXXVII. &c. Quæ *Doctrinæ* damnatæ recentioribus Latinis, & pleræque *anathematizatæ*. Nec discrimen hodierni temporis negare sustinent illi Pontificiorum, quibus nec invercecundia, nec servitus Sociorum & Gnathonum placet, post Cassandrum, Modrevium, Wicelium, Espencæum, Dudithium, Barnesium, similes superiore jam sæculo.

Pontificii in Patres injurii.

II. Atque hinc factum ut in Patres hujus ævi, & superioris, indignati quandoque Pontificii, erroris illos palàm postulent. Bellarminus agens de Sanctorum Beatitud. & Pœnis Dæmonum, *Tomo* II. *Lib.* I. C. VI. *Justini, Irenæi, Epiphanii* &c. *sententiam non video, quo pacto ab errore possimus defendere.* Et passim gregales Bellarmini, nonnunquam *insaniisse* plures sæpè Patres; adspersisse suis scriptis *quæ cum Orthodoxæ fidei regulâ minimè consentiunt*; occurrere in iis, etiam dùm Scripturas interpretantur, *errores, lapsus, vitia; Patrum traditioni & antiquitati præferendam* sæpè recentiorum temporum *consuetudinem*; Patrum & Conciliorum allegationes *regulas esse mortuas, quæ nullam alium vigorem habent quàm quem iis dat* præsens Ecclesia; Argumenta *ab auctoritate* Patrum *esse infirma*; *Quo juniores, eo perspicaciores fuisse Doctores*; Doctrinam de Gratiâ apud Augustinum *involutam* esse, *impeditam, secum ipsâ pugnantem*; plus *uni summo Pontifici* credendum *quàm mille Augustinis, Hieronymis* &c. Ità scripsêre disertis verbis, occasione superiorum Capitum, Cajetanus: Alph. Salmero, Melch. Canus, Ambros. Catharinus, Thomas Stapletonus, Cæsar Baronius, Bened. Pererius, Joh. Maldonatus, Dionys. Petavius, & qui alii, ac plerique è grege Jesuitarum. Loca in hanc rem expressa pridem sunt nostris producta, uti Dallæo de *Usu Patr.* P. II. C. *ult.* Usserio adversùs Jesuitam Irlandum, scripto Anglico, *pag.* 27, 28. 389. &c. Riveto de Auctorit. Patrum, *Cap.* III. & aliàs. Nec his paginam nostram implemus.

IV. *Ritus Adiaphori, Ceremoniæ variæ, etiam Mores Christianorum hujus Seculi.*

Vastissimum hoc mare est quod intrà has angustias reduci nequit. Ex multis sequentia strictim observamus:

Causa multiplicabat Rituum.

I. Mirè adauctum fuisse *quarto* hoc Sæculo *Rituum* ac *Ceremoniarum* apparatum, augendum in majus venturis ætatibus. Ut sub initium Sæculi

Sæculi v. quererctur Augustinus, tolerabilius fuisse jugum Judæorum sub Lege, *Epist.* XIX. Et Causæ inter alias fuêre:

1. Ut *Gentiles* confluentes ad Ecclesias lucrifacerent, assuetos externæ Templorum ac Ceremoniarum pompæ, factâ jam Christianis talium libertate. Hinc pridem Gentilium in Christianam paupertatem, ac simplicitatem, cavilla.

2. Hinc *mutuata* ab ipsis *Gentilibus* Ceremoniæ non paucæ, multæ hac ætate, plures sequentibus: Tales v. gr. Pompa sacrificalis, in vestibus sacris, rasurâ, Ordinibus variis; Reliquiarum asservatio, veneratio; Templorum altaria, lumina, thura, splendor, forma; Consecrationum diversi ritus, dein & Apotheoseôn; Imaginum, simulachrorum, publicus usus; Divorum mediatio, intercessio, præsidentia, tutela; Hymni in honorem eorundem, Commemorationes, Templa, Festa, Cultus subalternus; Jejuniorum, macerationum, vexandorum corporum ratio; Monachorum, sacrarumque Virginum habitus, castitas, vota, abstinentiæ; Vestes albæ, Cuculli, Mitræ, Tiaræ, Litui, Galeri, Coronæ radiatæ, Miraculorum, Visionum jactatio, credulitas; Catechumenorum rita initiatio; Pœnitentiæ diversi gradus; Antiphoniæ, Litaniæ, Rogationes, Aqua lustralis, Cerei, Processiones &c. Nec tamen hæc omnia fuêre hujus ætatis, ut ex sequentibus liquebit. *Ritus à Gentilibus.*

3. *Luxus* glisens in Ecclesiam simul cum Opibus, Dignitatibus, ambitione, superbiâ Clericorum, & requie à Persecutionibus, sub Christianis jam Principibus: Undè morum corruptio, animorum *mollities*, simplicitatis contemptus, hinc in externis splendor, in ritibus pompa, in sumptibus profusio &c. De quo piorum querimoniæ, alibi memorandæ.

4. *Episcoporum Romanorum* usurpata sensim authoritas, & affectata dominatio: Undè ei demonstrandæ, firmandæque, novæ in dies constitutiones de Disciplinâ. Ritibus, quæ & superstitiosas mentes occuparent, & splendorem Romanæ Ecclesiæ augerent, & Paparum, Episcoporum, Cleri Romani subservirent luxui, ambitioni, avaritiæ. Undè hæc antè tempora, & antè Romanos hujus ac sequentis ævi Pontifices, *simplicitatem* Rituum ac Liturgiæ fassi Durantus, Rupertus, Walafr. Strabo, B. Rhenanus, Cassander in *Liturgicis*, & in *Consultat.* Filelacus in *Selectis*, alii.

II. Quantùm ad Ritus seu novos, seu confirmatos hoc sæculo,

cosdemque vel laudabiles, vel certè indifferentes naturâ suâ, exempla sunto de innumeris *sequentia.*

Ritus circà Templa, & Agenda quædam publica.

Dedicatio Templorum.

1. *Templorum Dedicationes, consecrationes,* ἀφιερώσεις, puta hymnis, precibus, gratiarum actionibus, deinceps & stauropegio, seu Crucis collocatione, ut suprà visum ex *Cod. Theodos.* Ignotæ in his lustrationes ex aquâ benedictâ, missæ, processiones, litaniæ, chrismata, cerei accensi, fumigationes &c. Tacet certè Eusebius, ubi de Templis ædificatis, dedicatisque Christiano ritu, Tyri, Bethlehemi, Hierosolymis, Constantinopoli, Nicomediæ, &c. suæ Historiæ *Lib.* X. C. III, IV. & de Vitâ Constantini M. *Lib.* III. C. XLV. &c.

Sed & facta illa consecratio soli Deo, τῷ συγχωρήσαντι Θεῷ, vel τῷ Σωτῆρι, in unius Dei & Christi honorem, cultum, exemplo Constantini M. apud dictum Eusebium, hinc Sozomenum *Lib.* II. *Cap.* II. &c. Imò suo adhuc tempore Augustinus, *De Civit. Dei* L. XXII. C. X. *Nos martyribus nostris non Templa sicut Deis, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus: Nec ibi erigimus Altaria in quibus sacrificemus martyribus, sed Uni Deo, & martyrum & nostro, sacrificium immolamus.* Aliud igitur in Apostolorum ac Martyrum memoriam Ædes aut structas aut appellatas, undè Μαρτύρια, & *Memorias*, aliud iisdem *dedicatas*, eorum vel honori vel cultui consecratas: Quod distinxisse oportuit Seldenum nostrum, temerè affirmantem à Constantino Templa etiam *consecrata* vel *dedicata Angelis, Apostolis, Martyribus, Sanctis*, in Opere *de Synedriis Heb.* Lib. III. C. XV.

Forma Templorum.

2. *Forma* Templorum (quæ Græcis βασιλικαὶ *regiæ* à loci dignitate, etiam à splendore, vulgò Ἐκκλησίαι, undè μεγάλη Ἐκκλησία &c) ab Eusebio in Libris *de Vitâ* Constantini M. & Veteribus passim, describitur. Fuêre alia rotunda, ad morem Gentilium, quæ in medio ὕπαιθρα *subdialia*, at Christianis sustentata fornice præcelso, seu concamerato in rotundum loco, in mediâ Templi parte, quem τρῆλλον *Trullum* dixêre: Alia ad formam Templi Hierosolymitani in locum protensa; & hîc rursùm partes veluti quatuor: 1. Προπύλαιον seu porticus Ecclesiæ, cum atrio sub-

subdiali ; 2. Πρόναος seu pars anterior Templi, respondens Vestibulo Judaico ; aliàs ῥάβδος *ferula*, cum relatione ad Pœnitentes : 3. Ναὸς *Templum* ipsum, quæ & ναῦς *navis*, *domus*, *Ecclesia*, locus τῆς προσευχῆς, etiam *gremium*, instar Sancti Judæorum, pars scil. media, in quâ στάσις fidelium, Viris à Fœminis divisis. 4 Pars infima seu intima Templi, instar Adyti Judæorum, cancellis ligneis distincta qui κιγκλίδες, & hanc partem Græci βῆμα, ἱερατεῖον, θυσιαστήριον, Latini *Presbyterium*, postea *Chorum* dixêre à cantantium choro ; In hac fiebat consecratio Symbolorum, & sedebant Clerici. Ambitus externus seu ἔμβολος in Cœmeterium versum, humandis fidelibus. Plura de Templis nuper Leo Allatius, sed quæ sunt recentioris instituti ; & ad Canones Nicænos in nostris Beveregius, ut Eruditos alios taceam.

Convocandi ritus.

3. Modus convocandi Ecclesiam, factâ jam sub Constantino potestate publicè conveniendi, fuit *signo* dato, scil. *ligni pulsatione*, hodieque passim Græcis, Moscovitis usitatâ, vel etiam *præconum voce : Præcones clament, populus confluat*, apud Nazianzenum, *Orat.* I. *in Jul. Campanis* nondùm hoc Sæculo inter Christianos locus, minùs annexis circà eas superstitionibus.

Cantiones.

4. Quantùm ad Cantiones Sacras, præter *Hymnos*, *Cantica*, *Psalmos* ἰδιωτικὰς, introductum hoc sæculo putatur *Psalterium Davidicum*, in Occidentali Ecclesiâ per Damasum, ex hujus ad Hieronymum Epistolâ ; in Orientali per Flavianum Antiochenum, ex Sulpicio Severo, Theodoreto, aliis. Undè Hieronymus Epist. ad Rusticum Monachum, *Psalterii Librum* nunquàm de manibus deponi voluit. Hinc de *Cantoribus* leges, in Canonibus Laodicenis, *Can.* XV. deinceps in Concilio Carthagin. IV. C. X. qui & ὑποβολεῖς dicti.

Lectio Script. Sacræ.

5. Quantùm ad *Lectionem Scripturæ*, quæ fiebat ex pulpito, seu gradu Lectorum, soli legebantur istîc *Libri Canonici*, ex *Can. Laod.* LIX. in Codice Eccl. Univ. Certis porrò temporibus modò Vet. Testamentum, ut diebus *Sabbathi*, modò Euangelia & Epistolæ, legebantur. Quanquàm Laodiceni uti sustulerunt *otia Sabbathi*, sic substituerunt *Lectionem Euangelii*, ne Judaizare Christiani viderentur. Utraque Lectoribus competebat, hinc Patres sæpè Homilias exorsuri, *Audivistis à Lectore* &c.

Concio-nes.

6. Quantùm ad *Conciones* vel *Homilias*, habebantur mox à lectione

sacrâ, ab Episcopis vel etiam à Presbyteris; iisque sedentibus, ex ambone vel cathedrâ; plerumque ad Textus modò prælectos, vel Psalmum decantatum; ac per *horæ* circiter spatium, eæque in multis locis *cotidianæ*, ut ex Homiliis & Orationibus Chrysostomi, Nazianzeni, Basilii &c. colligitur: Pessimo tùm populorum more acclamandi, seu applaudendi mediâ in concione, si placeret auditoribus, de quo conquestus non semel Chrysostomus.

Succedanea. 7. Ad succedanea concionis, spectat: Quod repetitis precibus, fiebat *Oratio Catechumenorum*, id est, specialis pro iis lectio, precatio, hinc *missio* seu dimissio, unde *missa Catechumenorum*: Tùm fiebat oratio *Energumenorum*, hinc *Competentium* Baptismi, hinc *oratio Pœnitentium*, & pro his lectio, oratio, ac manuum impositio, cum singulorum succedaneâ dimissione: Tandem *orationes Fidelium*, hinc *datio Pacis*, *Oratio Dominica*, *Communio*, *Osculum pacis mutuum*, &c. at tandem *dimissio*, quæ *Missa Fidelium*. De quibus est Canon *Laod.* XIX. ac *Pseudo-Constitutiones* Clementis, quæ sunt hujus Sæculi, aut labentis superioris.

Ritus circà Tempora solemnia.

Precum tempora. 1. Fuerunt publicarum *Precum* certa *tempora*, eademque cum præcedentis ætatis illis, hora scilicet *tertia*, nempe ab ortu solis, *sexta* seu meridiana, *nona* sole vergente ad occasum, vel *vespera*, ex eodem Concil. Laodic. *Can.* XVIII. Quibus *Horæ Canonicæ* diurnæ, nocturnæ, apud Latinos successerunt, de quibus adi Hospinianum, Castandrum, alios.

Festorum. 2. *Festorum* autem solemniora tempora, in utráque Ecclesiâ, præter vetustiora, *Dominicam*, *Pascha*, & *Pentecostem*, (in quibus hoc adhuc sæculo nefas fuit in *genua procumbere*, vel *Canone Nic.* XX, quæ etiam postrema adhuc fuêre solemnia *baptizandi* tempora,) fuit etiam *Sabbathum* in quo jejunium constanter adhuc interdictum, Oriente toto, in quo etiam peracta sacra Mysteria, præterquàm Romæ & Alexandriæ, apud *Socrat. Lib.* V. C. XXII. Accessit Festum *Theophaniæ* vel *Epiphaniæ*, id est, Nativitatis Christi, celebratum in Ecclesiis Ægyptiis, Asiaticis, Syris, VI. *Januarii*, teste Epiphanio, in quem diem & tempus Baptismi Christi retulerunt. In Occidentali Ecclesiâ celebratũ 25. *Decemb.* ex quâ Ecclesiâ, tempore Chrysostomi, hic mos in Orientalem primùm fluxit, teste eodem, *Homil.* in diem Nativit.

Tom. V. A quo tempore *Epiphania* vel *Theophania*, VIII. *Id. Jan.* remanserunt festum Baptizati Christi, qui ab eo scil. omnibus innotuerit, in eo etiam cum Patre & Spiritu S. apparuerit; trahendo post festo ad *Magorum Adventum*. Divorum Divarumque Festa innumera adhuc ignota, nisi sit Apocryphis fides.

Vigiliarum &c.

3. *Vigiliarum* tempora, cumprimis in Sabbatho Paschatis, quando sub vesperâ confluebant in Ecclesias; cereos accendebant, etiam consecrabant, gestandos à Neophytis; Baptismum quoq; & Eucharistiam administrabant; sacra continuabant in multam noctem, expectantes quasi Domini resurrectionem, recitatis Hymnis, & Psalmis, qui in *noctem* & in *Baptismi* solemnitatem quadrabant: Undè conquesti pridem Rupertus, alii, apud Cassandrum, *de Hymnis Eccles. pag.* 171, 172. de hujus ritûs abolitione in Romanâ Ecclesiâ, præter mimicas quasdam reliquias.

Tempora Jejuniorum.

Jejuniorum tempora diversissima adhuc fuerunt, pro diversitate Ecclesiarum, Personarum, ut pluribus Socrates, *Lib.* V. *Cap.* XXII.

Quadragesima.

1. Solemnissimum fuit *Paschale* jejunium, seu *Quadragesima*, quæ hac ætate in plures hebdomadas excrevit, ex Concil. Laodiceno, *Can.* XLIX, L. medio Sæculo IV. & ex Patribus qui illud exceperunt. Sed ità ut jejunarent alii *tres septimanas* tantùm, nempè Romana Ecclesia, alii *sex*, ut in Græcia, Illyrico, Alexandriæ, alii *duas*, ut Montanistæ, alii *septem*, ut Constantinopoli &c. Et quidem exceptis diebus *Sabbathi*, & *Dominicis*, quibus secundùm Canones Disciplinæ jejunare nefas fuit, etiam in Romanâ Ecclesiâ, ad finem usque *quartæ* hujus ætatis, imò (ut nuper Valesius, *Observ. ad Socrat.* p. 71.) usque ad tempora Leonis Papæ. Quæ ex Chrysostomo, Socrate, Sozomeno, Cassiodoro, adeò certa sunt, ut Haloixius Jesuita, & Doctiss. Valesius, Quadragesimam illam Rom. Ecclesiæ veteris, scil. *trium septimanarum*, defendant contrà Baronii inanissima effugia, *Annal. Tom.* I. ad A. Chr. LVII.

Porrò in Quadragesimâ, hac ætate, nec *spectacula* edere, nec *supplicium* de reis sumere, nec *nuptias*, aut *natalitia* etiam *Martyrum* celebrare fas fuit; imò nequidem *Panem consecrare*, extrà Sabbatum & Dominicam, tandem nec *debitum exigere*, Imperatoriis Constitutio-

tutionibus in *Cod. Theodos.* passim, & Ecclesiasticis, cumprimis *Can. Laod.* XLIX. *& seq.*

Jejunia quota.

Jejuniorum reliqua tempora, vel nondùm erant in Ecclesiâ sancita, non certè *sabbathi* illud, quod damnatum fuit toto Oriente; non etiam *Rogationum* seu *Litaniarum* alterum, intrà Pascha & Pentecostem; non jejunium *Quatuor temporum*, seu quatuor anni tempestatum, cujus tamen habentur primordia Sæculo V. tempore Leonis Papæ: Vel aliàs *libera* habebantur, ut jejunium vel potiùs semi-jejunium feriæ *quartæ*, *sextæ*. De quibus prolixissimè & omnium instar Joh. Dallæus, *de jejun. Lib.* IV.

Baptismales quidam ritus.

Ritus continuati. Additi: A Latinis recentiores diversi.

1. Hoc adhuc sæculo obtinuit *immersio*, & *trina* quidem, non uno mysterio, continuata deinceps in Oriente, & aliquamdiu in Latinâ Ecclesiâ. Præterquàm quoad Clinicos, grabbatarios, ægros, qui immersionem non passi sunt, sed κατάχυσιν adspersionem, dicti κατάχυθέντες passim.

2. Item, baptismi solemne tempus extrà casum necessitatis, fuit adhuc in *pervigilio Paschatis*, ut consepulti cum Christo οἱ βαπτιζόμενοι, cum eodem quoque resurgerent; alterum tempus fuit in *vigiliâ Pentecostis*, ob donum Spiritûs S. Intelligitur hoc Sæculo ex Basilio Cæsariensi, de Baptismo, *Tomo* I. ex Siricii *Epist.* ad Himerium Tarraconensem, *Cap.* II. & ex praxi etiam sequentis ævi. Et hæc usque ad ætatem Caroli Magni Baptismorum tempora, extrà periculum mortis imminentis.

3. Item, adhibiti *cerei* seu candelæ accensæ, datæ neophytis, figura *luminis* Spiritûs S. undè Baptisma dictum φωτισμὸς, φώτισμα, baptisterium φωτιστήριον, baptizati φωτισθέντες, νεοφώτιστοι, dies baptismi ἡμέρα τῶν φώτων, baptizare φωτίζειν, &c. Loca Veterum fusè adduxit in *Observat. Sacr.* Vir longè doctissimus, J. Caspar Suicerus.

4. Præterea *salis* in os baptizatorum injectio; *vini*, *lactis*, *mellis* prægustatio; gestatio *vestis candidæ* toto octiduo à Baptismo, quæ hinc *Septimana in albis*; *osculi* datio neophyto; *pedum* ablutio, tandem quoque sublata &c. Hæc omnia denotandis tùm charismatis Spiritûs S. tùm baptizatorum officio, statu.

5. Speciatim *unctio* eaque gemina; altera *antè* baptismum, ex oleo

oleo facta; altera *post* tinctionem, statim à lavacro, ex unguento seu chrismate, quæ primùm sancita *Canone* Laodiceno XLVIII. Utraque baptismi ceremonia & pars, utraque symbolica cum reliquis ritibus, utraque à Presbyteris etiam administrata, simul cum *impositione manuum* ut orationis adjuncto, & cum *participatione Eucharistiæ*, quibus *obsignari* vel *confirmari* dicebatur Baptismus. Qui ritus in novum sacramentum Chrismationis, seu Confirmationis, ut degenerarit apud Latinos, quo & à Veteribus discrimine, summatim enarravimus in Dissertat. nostris de *Impositione Manuum*, *Dissert.* I. Et præter nostros fusè Cassander, de *Hymnis Eccles.* pag. 149.

6. Porrò nefas *Mulieribus*, contrà praxim Marcioniticam, nefas *Laicis* non cogente necessitate, imò & nefas *Bigamis* ex Canone Eliberit. XXXVIII. nefas *Hæreticis* non servantibus formam Baptismi, *Infidelibus*, *Pueris*, quocunque jam in casu, Baptismum administrare hoc sæculo; pro nullo aliàs habitum, observante & Petavio, Tract. Gallico de *Pœnit. Publ. Lib.* II. c. v. De facto Athanasii pueri, aliàs.

7. *Baptisteria* etiam hoc sæculo è lapide extructa, seu fontes sacri, magnæ capacitatis, ut ordinarius Baptismi locus, eademque collocata non in Templis ipsis, sed *extrà* Templa, in areis propè Basilicas, deinceps *intra* Ecclesias Parochiales collocanda. Alii Baptismi ritus in antecessis enarrati, de quibus prolixè Ambrosius Libris *de Sacramentis*, T. IV. & recentiorum benè multi. Differentias modò notabiliores à praxi hodiernâ Latinorum indicasse sufficit. De *navis* quibusdam & abusu Baptismi infrà.

Ritus circà Eucharistiam Sacram. Discrimen à praxi Pontificiâ.

1. Quicquid hoc sæculo varii ritus succreverint, in celebratione Eucharisticâ, respectu *loci*, *administrorum*, *vestium*, *cantionum*, *orationum*, *lectionum*, &c. interim summa fuit præ sequenti ætate *simplicitas*. Liturgiarum ambages, Officium Missaticum, Introitus, Graduale, Offertorium, Choragium universum, ignota. Additamenta hæc esse sequentium ætatum, Celestini, Gelasii, Gregorii M. & hujus præ reliquis, ac successorum, disertè Durantus, Rupertus, Walafridus, Amalarius, alii scriptores Rituales. Nec verò vel *Chrysostomi* esse vel *Basilii*, quæ sub eorum nominibus habentur hodie *Liturgiæ*, mirè certè interpolatæ, ut Pseudepigrapha alia taceam, à *Ignota hoc Sæculo*

Viris

De Liturgiâ Basilii, Chrysostomi.

Viris summis demonstratum. Quanquàm nec in iis præsidii multum Transsubstantiationi Latinorum. V. gr. in *Mss* antiquo satis *Liturgiæ Coryssostomi*, quod penes nos est, ex Oriente allato hoc sæculo, chartâ pergamenâ, primò desunt omnia illa quæ habentur in vulgatis exemplaribus, de prævia confessione Sacerdotis, indumentis Sacerdotis & Diaconi, præparatione panis, commemoratione Virginis &c. incipitque Εὐχὴ τῆς προσθέσεως, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὸ μέγιον ἆρον &c. Deinceps in medio & fine desiderantur non pauca quæ in Codicibus impressis. Tùm Latinorum dogmati & praxi adversa plurima, v. gr. in ratione totâ *consecrandi*, in materiâ consecratâ scil. *pane fermentato*, in appellatione θυσίας λογικῆς, ἀναιμάκτου, in *oblatione precum*, laudum, Votorum, quæ vera προσφορά, in compellatione Christi *post consecrationem*, nempè ut *ex sancto suo Domicilio attendat*, *ex throno sui Regni*, *& veniat sanctificare nos*, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς &c.

Recepta constanter.

2. Constanter hoc adhuc Sæculo obtinuisse, quæ in præcedentibus enarrata, scil. *Oblata à populo symbola*; *Panem fermentatum*; *Fractionem*; Consecrationem *claram*, *intelligibilem*; rationem illius in præviis *commonefactionibus ad populum*, *precibus*, *commemoratione mortis Christi*, *recitatione verborum Institutionis*, *oratione Dominicâ*, &c. Item, *acceptionem de manibus*, *distributionem calicis*, similia; hæc nec cordatissimi negarunt Latinorum, & ex ipsâ Societate duo illius decora, Petavius Libris *de Pœnit. Publ.* & Sirmondus Dissertat. *de Azymo*. Ac sæpè & ingenuus Card. Bona in nuperis *Liturgicis*.

Appellationes Eucharistiæ S.

3. Memorabiles sunt & appellationes quibus Patres hujus Sæculi S. Eucharistiam designant, etiam post consecrationem, sensu à Latinorum illo longè diversio, pridem Casaubono observante contrà Annalium Scriptorem. V. gr. τὰ ἅγια *sancta*, τοῖς ἁγίοις *sanctis* danda; τὰ ἁγιάσματα *sanctificata* scil. precibus, Spiritu S. δεῖπνον, δοχὴ, διωγμὸς *convivium*; εὐλογίαι *eulogiæ*, symbola benedicta, ex quibus αἱ προσφοραὶ cedebant Clericis; κλάσις τοῦ ἄρτου, *fractio panis*; τράπεζα *mensa* à consecrationis loco; μετάληψις μυστικὴ *participatio* vel communio *mystica*; μυστήρια, σύμβολα, ἀντίτυπα, *sacramenta*, *symbola*, *figuræ*; εἰκὼν, τύπος, *imago*, *typus*, contradistincta τῇ ἀληθείᾳ *veritati*, &c. Sic θυσία *sacrificium*, scil. ἀνάμνησις θυσίας *commemoratio sacrificii*, θυσία πνευματικὴ *spirituale sacrificium*,

ficium, λογικὴ *rationale*, νοητὴ *intelligibile*, ἀναίμακτον *incruentum*, ἄϋλον *immateriale*, ἄπυρον, ἄκαπνον, *sine igne*, *suffitu*, εὐχαριστικὴ *laudis*, *gratiarum actionis* &c. Loca plurima ex Chrysostomo, Basilio, Nazianzeno, Nysseno, Cyrillo Hierosol. Peusiotâ, aliis, post magna Nomina, collegit nuper Doctiss. Suicerus *Dissert.* de *Nominibus S. Cœnæ.*

4. Missæ *privatæ*, *solitariæ*, sine communicantibus fidelibus, hoc sæculo ignotæ: Uti missarum illa *frequentia*, de quâ conquesti Doctissimi Pontificiorum: Quoniam quotquot Communioni interessent Laici, cum Sacerdotibus communicabant, fatente Cochlæo ipso apud Cassandrum, in *Liturg.* Hinc vel *semel* tantùm in hebdomade, vel *bis* sacra peracta, in *Sabbatho* & *Dominicâ*, certè apud Græcos & Orientales, quantùm ad Sabbathum; Latinis huic præferentibus feriam IV, & VI. *Missæ privatæ nullæ &c.*

5. *Occultatio mysteriorum* à non communicantibus; undè nefas fuit *Catechumenis* spectare illa sacra; hinc dimissi seu exire jussi Diaconorum voce, neque Catechumeni solum, sed & quotquot non communicarent: Undè frequenter Chrysostomus in eos invectus qui *adstarent* mysteriis nec *participarent*; imò tales ab Ecclesiâ ejecti, *Canone* Antiocheno II. in Codice Eccles. Univ. De quo Cassander in *Liturg. Cap.* XXX. ut & de contrariâ praxi Rom. Ecclesiæ hodiernæ, inquâ Mysterii vel Sacramenti publica *expositio*, *ostentatio*, *circumgestatio*, etiam sola Missarum *visio*, vel *auditio*, sine communicatione. *Eucharistia occultata.*

6. *Elevationis* ritus, antè Communicationem, hujus sanè sæculi fuerit, sed intellige elevationem *cordium*, *mentium*, juxtà illud *sursùm corda*, in omnibus Liturgiis antiquis. Si quæ facta elevatio *symbolorum*, non illa ut adorarentur à populo, sed ut benedicerentur à Deo, hinc verba Liturgiarum, *Benedic Domine hunc Panem*, *hunc Calicem* &c. Et ab *adoratione* Eucharistiæ quàm longe abfuerint hac ætate, pluribus nuper Dallæus, De Cultibus Relig. Latinorum, toto *Libro* VII. *Elevatio.*

7. Communio *pomeridiana* vel *vespertina*, frequentissima hoc sæculo, observante Cassandro ex Ambrosio, & aliis. Maximè verò in vigiliâ Paschatis, & Pentecostis; diversissimo ritu à Latinorum recentium illo. Quin suo adhuc tempore Ecclesias Ægypti & Thebaidis sub vesperam solitas προφέρειν & τ' μυστηρίων μεταλαμβάνειν, testatur Socrates, *Lib.* V. *Cap.* XXII. *Communio vespertina.*

Communio Laica, peregrina, præsanctificatorum.

8. Communionis quædam aliæ appellationes fuêre, ut *Laica Communio*, id est, extrà cancellos, extrà ordinem Clericorum, inter Laicos, sine regressu ad Clericalem ordinem, quæ pœnæ & degradationis species Clericorum delinquentium, in *Canonibus* hujus Sæculi. Sic *Communio peregrina*, nempe quæ fiebat inter peregrinos, diebus non ordinariis, extrà communionem civium, Cleri; vel etiam communio Orationum publicarum, cum peregrinis, non verò Sacramenti, censente Baronio, quæ & *pœnæ* loco vel *suspensionis* cujusdam fuit, in ordine ad Clericos delinquentes, in Concilio *Ilerdensi*. Sic *Communio* τῶν προηγιασμένων *præsanctificatorum*, cui locus fuit tempore Quadragesimæ, secundùm *Can. Laodic.* XLIX. exceptis Sabbathis & Dominicis: Nempè communio sine consecratione, hinc *imperfecta* dicta, sed tamen ex symbolis antè consecratis, eademque in utrâque specie administrata, communicante cum Clericis plebe; ut pluribus à Viris Doctis ostentum. Ne quem fallant Baronius, Bellarminus, Binius, Leo Allatius, similes, qui Communiones hasce, ut & *Domesticam* ac *Clinicorum*, interpretantur de communione sub *unicâ specie*; quæ diceretur scil. *Communio Laica*, ob defectum calicis.

Missæ nomen.

9. Hujus ætatis *Missæ* nomen; quod primùm in Ambrosio occurrit, pro celebratione Eucharistiæ Sacræ, undè *Missam facere*, *Missam audire*, in Epistolâ Ambrosii XXXIII. ad Marcellinam, & in Sermone XXXIV. de Quadragesimâ, Operum *Tomo* III. Nam ad Pseudo-Decretales frustrà provocant, & ad Pseudo-Liturgica. Nec dubium quin à *Missâ* seu missione dimissione Catechumenorum, antè synaxim sacram, uti à *Missâ* Fidelium post ἀπολύω ἀπόλυσιν, peractis sacris. Hinc *Missa Ecclesiæ*, *Congregationis*, *Concionis*, *Curiæ* &c. id est dimissio, ἄφεσις, ἀπόλυσις, ut *remissa* pro remissione, pridem observantibus Eruditis.

Sed & de precibus publicis, collectis, orationibus, etiam citrà Eucharistiam, vox usurpata, ut suprà p. 366. Undè *missa* in plurali. Et hinc Græci posteriores fecêre μίσσας, μίζσας, id est preces manè & vesperi conceptas.

Disciplinæ ratio hoc sæculo; ritus Pœnitentiales.

Quales hoc Sæc. Pœnit. & undè confecta

I. Mansit forma disciplinæ, circà *lapsos* & *delinquentes*, hinc abstentos, ἀκοινωνήτους, tùm pœnitentes μετανοοῦντας, qualis sæculo præcedente. Sed scrupulosiùs jam in Canonibus distincti *quatuor* illi

illi publicæ pœnitentiæ *gradus*, seu *stationes*, τέσσαρες τόποι Φλιμμίων, vel Φλιμμήσεων, pro diversis locis quæ singulis assignata, in publicis Conventibus. Quò faciunt Canones Ancyrani, IV, V. Nicænus Canon XI. Basiliani Canones ad Amphilochium, &c. post Epistolam Canonicam Gregorii Thaumaturgi, de quâ nos ad superius Sæc. p. 303, 304.

1. Primus gradus fuit προσκλαυσις vel προσκλαυσις, *lugentium* extrà Porticum seu Narthecem, ἔξω τῆς πύλης, in ipso Templi aditu. Separati hi à cœtu universo, in squalore, luctu, nec participes precum, ac candidati jam quasi Pœnitentiæ. Undè nondùm hi in Pœnitentium ordine censebantur, quare nec meminerunt Nicæni & Ancyrani Canones, ut qui adhuc ἄδεκτοι, ἀπόβλητοι. Nisi hi sint qui χειμαζόμενοι *hybernantes* in Canone Ancyr. XVII. sub dio nempè agentes, etiam inclementissimo aëre, ingressuris Templum semet commendantes. Et hoc in statu aliquando ad annum *unum* consistebant, nonnunquàm ad *triennium* vel *quadriennium*, quin etiam ad dies vitæ, quales Incestuosi, nunquàm admittendi ad locum precum in Canonibus Basilianis. I. Gradus.

2. Alter gradus fuit ἀκρόασις, admissorum jam ad auditionem Verbi dùm in Ecclesiâ legebatur, non tamen ad preces, μὴ ἀξιούμενοι τῆς προσευχῆς. Locus his intrà Vestibulum, in Narthece & quasi sub *ferulâ*, ubi etiam Catechumeni, Energumeni, & sub Christianis Imperatoribus, Judæi, Pagani. Censebantur hi adhuc ἔξω τῆς ἐκκλησίας *extrà Ecclesiam*, id est, cœtùm fidelium. Dicti ἀκροώμενοι *audientes*, ab auditione Verbi, quomodò & Catechumeni appellati, qui in statu ἀκροάσεως, κατηχήσεως, καθάρσεως. Et quia stabant, hinc στάσις *status*, II. Gradus.

Varia rursùm in hoc Pœnitentiæ gradu permansio fuit, pro delicti qualitate. Nam v. gr. qui per vim immolassent, anno *uno* defungebantur, Canone *Ancyr.* IV. Qui citrà necessitatem, *triennio*, Canone Nicæno XI. Homicidio voluntario *quinquennium* decernit Basilianus Canon, & ità in reliquis.

3. Tertius gradus fuit ὑπόπτωσις, non certè *contemplatio* rerum cœlestium, ut reddidit Bellarminus, sed *prostratio*, humiliatio, dejectio, seu γονυκλισία, & hanc strictè μετάνοια *pœnitentiam* Ba- III. Gradus.

filius appellat. Locus fuit ἐν τῷ ναῷ, intrà septa, post fideles, ὄπισθεν τῶν ἀμβώνων, quò ducebant πύλαι ὡραῖαι ad imitationem portæ Herodianæ. Nec semper hi γόνυ κλίνοντες, sed tantùm in oratione, & dùm illis manus imponebantur, antè dimissionem, *Can.* Laodiceno XIX. Hinc στάσις *statio*, & tertia quidem, appellata est. Admissi jam ad communionem certarum precum, nec omnium tamen, nec Eucharistiæ. Et hæc plerumque omnium longissima statio fuit, sæpè ad annos VII, ut in casu adulterii, homicidii, in Canonibus Nicænis, Ancyranis, quandoque ad vitæ tempus: Sic Eliberitani *Can.* I. Placuit *nec in fine communionem accipere.* Sed rigorem sustulerunt Nicæni & Ancyrani Patres, in suis Canonibus.

IV. Gradus. 4. Quartus gradus fuit σύστασις τῶν συνεστώτων, *Consistentium* jam cum fidelibus in oratione, pari ordine, & admissorum ad omnes preces, præterquam ad Sacrificium. Fuit communio hæc χωρὶς προσφορᾶς *sine oblatione*, ut loquuntur Nicæni, seu κοινωνία τῆς εὐχῆς, non τῶν ἁγιασμάτων. Manebant tamen adstantes, nec cum Catechumenis exire jussi.

Varia rursùm hujus stationis duratio fuit, pro varietate personarum, & delictorum. *Biennium, triennium, quadriennium*, etiam *septennium* definiunt Canones. Singula qui volet adeat Nomo-Canones, vel Regulas Basilianas, ac prolixè de dictis gradibus Albaspinæus, *Observat. Lib.* II. Morinus, alii qui de *Pœnitentiâ* Veterum.

Fœmina Pœnitentes. Nec Viros tantùm sed & *Fœminas* ad publicam Pœnitentiam adactas, docet exemplum *Fabiolæ* nobilis matronæ Romanæ, ob secundas nuptias illicitè contractas, consistentis *in ordine Pœnitentium, Episcopo, Presbyteris, & omni populo collachrymantibus*, ut pluribus apud Hieronymum, *Epist.* XXX.

Absolutio. Tandem excipiebat μέθεξις, seu τελείωσις, prævia absolutione, datione pacis, ac prævis ritibus orationum, impositionis manuum. Tempus ordinarium in septimanâ ante-Paschali, ut ad superius Sæc. observatum.

Indulgentia hujus Sæc. II. Multum tamen remitti cœptum de graduum illo rigore, labente jam Sæculo IV. factâ Episcopis libertate tempus pœnitentiæ contrahendi, ac gradus vel minuendi, vel tollendi, seu *indulgentius* concedendi. Quâ voce usus est hoc Sæculo Ambrosius, *de Pœnit. L.* I. *C. ult.* pro mitigatione rigoris disciplinæ Canonicæ, in ordine

ad

ad pœnam jam injunctam, *ne remedium noſtrum* (inquit) *fiat Satanæ triumphus.* Græci vocarunt οἰκονομίαν, *συγγνώμην dispenſationem, veniam*, ac Nicæni Patres qui hanc *Epiſcopis* fecère poteſtatem *Canone* XII. Ancyrani *Canone* V. vocant φιλανθρωπίαν. Quod non tam poteſtatis Judicialis aut Principalis Epiſcoporum, ut colligunt Viri Docti, quàm prudentiæ Paſtoralis fuit, in re Verbo Dei non definitâ, habitâ ſcil. ratione qualitatis delicti, ætatis, infirmitatis, mortis inſtantis ſinceræ pœnitentiæ, etiam dignitatis Perſonæ.

Atque hinc factum, ut Theodoſium Imperatorem, pollutum cæde Theſſalonicenſium, Ambroſius prohibuerit quidem aditu Eccleſiæ, obſtrictum τῷ δεσμῷ, *vinculo* quo ligabantur lapſi, totos menſes VIII. apud Theodoretum, *Hiſt. L.* V. *C.* XVIII. At ſupplicem deinceps Imperatorem, ad Eccleſiæ ſepta, ἱερὰς προβόλους, (ubi Ambroſius ſedebat ἐν ἀζπαστικῷ οἴκῳ *in ſalutatorio*, ſeu loco in quo ab ingreſſuris ſalutabatur Epiſcopus oſculo pacis) prævià confeſſione, & ſignificatione pœnitentiæ, ac ſtipulatione in futurum, admiſit Ambroſius, citrà ſtationes ordinarias. Adi & Sozomenum *Lib.* VII. ac Paulium in *Vitâ* Ambroſii. *Factum circà Theodoſium Imp.*

Debetur & huic ſæculo illuſtris mutatio in Eccleſiis *Orientis*, tempore Nectarii Conſtantinopolit. cujus preſſit veſtigia Chryſoſtomus ejus ſedis Epiſcopus. Quando ſcil. ſublata & interdicta *Confeſſio privata*, & *Presbyter Pœnitentiarius*, de quibus ad ſuperius Sæc. Occaſionem refert Socrates *Hiſt. Lib.* V. *Cap.* XIX. nempè confeſſionem matronæ nobilis Conſtantinopolit. de ſtupro ſibi à Diacono illato, quæ mox, amoto Diacono, in vulgus maximo cum Eccleſiæ ſcandalo emanaſſet. Undè conſilium de Presbytero illo Pœnitentiario expungendo, ac neceſſitate confeſſionis privatæ tollendà, antè ſacram Communionem, quæ etiam apud Græcos nulla deinceps fuit. *Confeſſio privata in Oriente ſublata.*

Fruſtrà jam Baronius, Petavius, & ipſe quoque ad Socratem Valeſius, rem omnem obſcurant, confeſſionis auricularis ſtudio. Undè Valeſius fuiſſe hanc matronæ confeſſionem *qualis hodie à Catholicis fieri ſolet.* Sanè confeſſa fuerit alia etiam delicta καθ' ἑκάστην, quæ poſt Baptiſmum perpetrarat, ſed ex abuſu ſenſim orto, poſt introductam à Decianâ perſecutione Confeſſionem privatam, quæ delictorum tùm capitalium, loco Exomologeſeôs publicæ. Undè hic abuſus uſum ſuſtulit. Nec omnes id fideles obſervaſſe, ac de neceſſitate quidem, *ut confiterentur delicta omnia ſigillatim*, dixit Hiſtoria. *Valeſius notat.*

VI. *Superstitionis in quibusdam Ritibus Præludia hoc Sæculo.*

I. Exempla præ cæteris sunto, passim ex Canonibus, & ex Patribus hujus ævi, dein ex Socrate, Sozomeno, Theodoreto &c.

Usus luminum. 1. Usus *Cereorum*, seu *Luminarium*, etiam extrà Vigiliarum tempora, sole rutilante, tum in Templis, dùm legerentur Euangelia, & sacra fierent, tùm extrà Templa, puta in deductione funerum, ad Paganorum imitationem, undè in funere Pallantis, apud Virgilium,

——— *Lucent tria longo*
Ordine flammarum.

Nec tamen hic luminum usus quarti sæculi incuntis. Imò post Tertullianum risit quoque Lactantius, *Divin. Instit. Lib.* VI. C. II. *Accendunt Deo lumina, velut in tenebris agenti.* Et Elibertiani, *Canone* XXXIV. *Cereos per diem (* frustrà alii legunt *perindè) placuit in Cœmeteriis*, quæ tùm loca conventuum, *non incendi. Inquietandi enim Sanctorum Spiritus non sunt.* Id est, (nam varios hic Canon torsit) fidelium animæ, quas adstare tumulis opinabantur, non turbandæ Paganâ hujusmodi superstitione. Ac successu temporis accensa & interdiu lumina, cumprimis in Oriente, *ad signum lætitiæ demonstrandum*, probante præ cæteris Hieronymo, adversùs Vigilantium, in *Epist.* ad Riparium Presbyterum Tomo II. Ac frustrà Baronius cum suis, ac nuper Bona Cardinalis, Liturgicorum *Lib.* I. *Cap.* V. provocant ad usum Hebræorum, quos mane lucernas composuisse rectè Petavius ad Epiphanium, ex ipso Hieronymo, *Animadv.* ad *Hær.* LXVI.

Usus incensi. 2. Accessit usus *thuribuli* & *incensi* aromatici, ἢ θυμιάματος, Precum & Sacramentorum temporibus, ut ex Judaicâ, sic ex Paganâ disciplinâ, carpente in Ethnicis hanc superstitionem, quasi *Divinares essent quibus ducant aërios spiritus*, Arnobio *Lib.* VII. Vix sæculi III. hunc usum fuisse, pluribus nos suprà, p. 290. At Ambrosius, & Liturgiæ meminerunt, hinc *adolere altaria*, *offerre incensum*, contritionis, precum, operum bonæ fragrantiæ, hac ætate symbolum.

Ciborum discrimen. 3. Scrupulosa *abstinentia*, Jejuniorum statis *temporibus*, à certo genere ciborum, puta carnibus, edulus, vino, ξηροφαγίᾳ sanctâ Canone *Laod.* L. id est, usu panis cum sale, & aquæ ad potum, ex Montanisticâ superioris ævi, Monasticâ tùm quoque, seu Asceticâ

hujus

hujus ævi disciplinâ. Ne dicam hinc ut Gymnosophistarum, sic Ægyptiorum ac Græcorum Sacerdotum fuisse superstitionem, ut carnibus vel etiam vino abstinerent, de quâ aliàs.

Cælibatûs Clericor.

4. *Cælibatûs* admiratio nimia, de quo jam multæ contentiones, tandem lege imperando Episcopis, Presbyteris, Diaconis, à Siricio Papâ sub finem sæculi. Fecit hoc in *Epist.* 1. ad Himerium Tarraconensem, *Canone* VII. ubi de Clericorum conjugio *post consecrationis suæ tempora*, tanquàm *incontinentiæ* crimine, quæ *Epist.* est *apud* Dionysium Exiguum, & Tomo II. *Concil. col.* 1019 Ac ut probaret sua Siricius, imperitè adducit Apostolum, *Qui in carne sunt Deo placere non possunt.* Faverunt sanè in Latinis Patribus præ cæteris Ambrosius & Hieronymus, in conjugium minùs æqui: reclamarunt plerique in Orbe utroque Episcopi, Clerici, sua cum doctrinâ tùm praxi, adeò ut *Eustathianos*, damnantes conjugium Sacerdotum, hoc nomine Gangrensis Synodus anathematizarit.

Reliquiarum veneratio.

5. Superstitio *reliquiaria*, glisceus sensim, Reliquiarum seu Corporum ac Cinerum translatione in Urbes & Templa, collocatione sub mensâ Eucharisticâ, superstitioso contactu, defixione oculi, accensione cereorum, adscriptâ virtute, ac creditis miraculis innumeris, ad præsentiam Reliquiarum: Quorum omnium jam acerrimus vindex Hieronymus contra Vigilantium, tùm Paulinus Nolanus, in Oriente Greg. Nazianzenus, & si qui alii. Nondùm tamen hujus ævi *adoratio* religiosa, minùs ipsa Crucis *latria*; nondùm extensa reliquiarum appellatio ad *clavos, lignum, vestimenta, crepidas, pectines* &c. nondùm demurmuratio precum, exsolutio votorum, oblatio munusculorum, multiplicatio incredibilis, conquisitio superstitiosa, confictio fraudulenta, usus penè magici, alia quæ sequioris ævi.

Peregrinationum primordia.

6. *Peregrinationum* primordia cumprimis ad Templum Hierosolymitanum, & locum sepulchri Dominici, Helenæ matris Constantini exemplo. Sed & itiones illæ Hierosolymitanæ, quas in pietatis parte ponerent, improbatæ prudentioribus hujus sæculi Patribus, undè Gregorii Nysseni Oratio, εἰς ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, *Tomo* III. in fine. Tùm & frequentata sepulchra seu *memoriæ* Martyrum, undique illatorum in Templa & Urbes, ex ultimis etiam Indorum finibus, ut ferunt; sed quæ ad sequentia veriùs Sæcula spectant.

Invocationis Sanctorum præludia.

7. Origo quædam *Invocationis Sanctorum*, quam hoc demùm sæculo, & sequentibus gradatim introduci cœptam, fatentur non pauci

in Adversariis, post Lud. Vives, Cassandrum, Barnesium, Peresium Ayalam, *Lib.* de *Traditionibus*, P. III. ac ipsum Perronium Cardinalem in *Replicâ* ad Jacobum Regem, &c. Nata scilicet ex nimiâ veneratione Martyrum; ex creditâ eorundem ad tumulos suos vel memorias præsentiâ; creditâ etiam intercessione particulari, quâ nos suis precibus adjuvarent; in specie autem hoc sæculo ex Apostrophis oratoriis ad Defunctos, puto Basilii, Nazianzeni, Nysseni, Chrysostomi, quibus ut præsentes compellant, & suffragia eorundem petunt. Ita tamen 1. Ut petant conditionatè, si quis illis sensus, si quæ cognitio rerum humanarum, εἴ τίς σοι λόγος, &c. ut sæpè repetit Nazianzenus. 2. Ut interpellent eo plane modo quo vivos oramus, ut nos suis precibus juvent; minimè invocatione vel cultâ religiosâ, interpretibus hoc modo Alex. Alesio, Lud. Vive, Cassandro, Peresio, Barnesio, aliis è grege Pontificiorum. 3. Ut pari ratione animam v. gr. Constantini Imper. imò & Juliani Apostatæ, alloquantur, cujus rei exemplum apud Nazianzenum, *Orat.* II, in Julian.

Imagi-num usus publicus.

8. Introductio successiva *Imaginum* in Templa, sub finem sæculi cùm in Asiâ Minore, tùm in Europæ quibusdam locis, promovente hîc cumprimis Paulino Nolano Episcopo, sub initia sæculi sequentis. Interdixerant verò Eliberitani *Can.* XXXVI. *Placuit picturas in Ecclesiâ esse non debere*, quod ad picturas Dei, & Trinitatis, absurdè restringunt. Adde, fuisse hoc privatum hinc indè factum, ad usus ex se innocuos, minimè verò ad cultum religiosum, nec publicâ aliquâ lege. Undè Epiphanius vehementer isti instituto reclamavit, luculento rei exemplo in *Epist.* ad Johannem Hierosolymitanum, quam Hieronymus etiam Latinè versam suis Operibus inseruit, *Tomo* II. Quâ de re Theologi pluribus.

Crucis veneratio, usus.

9. *Crucis* nimia veneratio, hinc erectio passim in Templis, ad Altaria seu Mensas Eucharisticas, & adscripta huic jam signo efficacia. Cujus rei exemplum jam occurit ætate Constantini M. apud Sozomenum, *Lib.* II. *Cap.* III. ubi in visione Probiano cuidam ostensum σαυρῶ σύμβολον *Crucis signum*, τὸ ἀναχειμένων τῷ θυσιαστηρίῳ, inter *ea quæ in altari erant reposita.* Factum nempè post visionem ejus signi à Constantino Imperatore, de quâ suprà. Ac quam huic signo virtutem, profligando Dæmoni, adscriberent, pluribus vel ex Athanasio constat, in iis quæ de *Incarnatione Verbi* scripsit, *Tomo* I. Hinc & ædes publicę, privatæ, scuta, labara, hoc signo insig-

insignita, in formam literæ ⋊ Græcorum, sed *transversæ*, ac *capite circumflexo*, ut Lactantius; vel ut ex Nummis antiquis Constantini M. Constantii, in hanc formam, Græcâ literâ P medium X secante, quæ deinceps in † simpliciter abiit. Quâ de re pluribus scriptores de Cruce, ac qui nuper in Galliâ Pontificiâ commentatus est ad *Visionem Crucis* Constantino M. exhibitam.

10. *Orationum* pro *mortuis* hoc sæculo frequentatio, etiam pro *Patriarchis*, *Prophetis*, *Apostolis*, pro sanctis *Episcopis*, pro *Martyribus*, pro *Virgine*, qualiter jam ad superius fæc. p. 268. Sic pro animâ Constantini M. eo defuncto omnes orare, apud Eusebium de *Vitâ Constant.* L. IV. C. VII. Sic Ambrosius orare pro animâ Valentiniani, Gratiani, Theodosii, de *Obitu Valentin.* & *de Obitu Theodosii.* Nempe pro quietis earum, pro gloriæ, lucis, felicitatis incremento, & pro maturâ resurrectione. Loca in hanc rem obvia in Liturgiis Basilii, Chrysostomi, Ægyptiorum &c. in Constitutionibus vulgò Apostolicis, *Lib.* VIII. C. XII. in Orationibus Nazianzeni, Ambrosii, &c. in Epiphanio *Hær*, LXXV. ubi adversùs Aëreum disputat, negantem prodesse mortuis orationes vel sacrificia viventium. *Orationes pro mortuis, damnatis.*

Sed & pro *damnatis* orasse hoc Sæculo, ut tolerabilior fieret eorum conditio, ut pœnæ mitigarentur, sæpiùs ex Homiliis Chrysostomi, & aliàs, intelligitur, Succensura hæc quidem posteà Purgatorii ignem, ast diversissimum fuisse hujus ævi institutum, fassi cordatiores in Latinis.

11. Adde abusus circà administrationem *Baptismi*, Laicis quandoque indultam; dati & hominibus mortuis, ex Canone Afric. XVIII. ac sæpè nimis dilati, usque ad extremum vitæ tempus, exemplis Imperatorum Constantini, Constantii, Theodosii M. Valentis, apud Eusebium, Socratem, Theodoretum, invitis Canonibus, & Patribus. Ità circà *Eucharistiam* S. infantibus etiam, mox à Baptismo, exhibitam; uti omnibus morituris tanquàm ἐφόδιον *viaticum*, vel Canone Nic. XIII. imò & Mortuis in os ingeri cœptam, ex Canone VI. Concilii *Carthag.* III. Omnia quidem ex erroneâ opinione absolutæ necessitatis, scil. absque iis non intrari in Regnum Dei. *Abusus circa Bapt. Euchar.*

12. Instituti *Monachalis* nova indies incrementa, quanquam ab hodierno diversissimi; si hujus finem, regulas, vota, vestes, mendicitatem, alia deinceps nata respicimus. Ac multa quoque Regulæ *Basilii* in Oriente aluta. Sed de Monachatu posteà. *Monachismus.*

Vestis Sacra.

13. *Vestium sacrarum* scrupulosior jam forma, distinctio, de quibus & Laodiceni Canones XXII, XXIII. Nempè ἐν τῷ Διακονικῷ quod aliàs σκευοφυλάκιον, Hellenistis παστοφόριον, לשכה Latinis deinceps *Secretarium* (voce à Rectoribus Provinciarum mutuatâ) *vestiarium*, *receptorium*, videntur fuisse repositæ vestes ac tunicæ Sacerdotales, lineæ tùm ac candidæ, hinc λαμπραὶ splendentes; quarum mentio apud Ambrosium, Nazianzenum, Chrysostomum, Hieronymum, Paulinum &c. Ità ὠράρια, *orarii*, interdicti secundùm Canones Clericis ministrantibus, frequens hoc sæculo mentio est, quod Diaconi sinistro humero, Presbyteri utroque gestabant. Stolam Sacerdotalem vulgò interpretantur; verius *sudarium*, σιμικίνθιον *simicinthium* apud Hesychium, mantile, fascia, linteum collo involutum, in quo ille apud Ambrosium ligavit Sacramentum, de Obitu Satyri, *Tomo* III. alius oculum pendentem eo ligavit apud Augustinum, de Civitate Dei *Lib.* XXII. C. VIII. Eodemque *os* abstergebant, undè nomen, etiam signum dabant, quum hæ & illæ preces, cantiones, lectiones inchoandæ essent. Vestes reliquas Sacerdotales, & pontificales, præter talares tunicas, albas, orarium, indè à temporibus Gregorii I. vel Caroli M. introductas, amictum, planetam, dalmaticas, sandalia, mitram, &c, uti auri argentique texturam, nonnisi ex dubiis & supposititiis hujus ævi aut *Decretalibus*, aut *Vitis*, probant.

Orarium quid.

Discrimen à Latinis.

Ast verò, vel ex dictis, discrimen in omnibus longè maximum fait à superstitione sequioris ævi. Ut frustrà sit in his plerisque Baronius, in nonnullis Henr. Valesius, contendentes hodiernos Romanæ Ecclesiæ ritus, ad veteres illos conformatos esse; ut Joh. Bapt. Casalium, Allatium, similes taceam. Equidem in multis *factum* legimus, non publicam legem; factum etiam *particulare* quorundam, non omnium ubique Christianorum; factorum etiam diversissimas *circumstantias* ab hodiernis; alienâ & opinione *meriti*, aut cultûs divini *ex se* in externis illis & adiaphoris positi. Adde reluctantes passim vel *Synodos*, (ex. gr. Nicænam, Eliberitanam, Carthaginensem III, IV. &c.) vel prudentiores Ecclesiæ *Doctores*, ut præter data exempla; sigillatim ad singula a Theologis Eruditis observatum est.

VII. Re-

VII. *Regiminis Ecclesiastici facies hoc Sæculo. Ordines, Dignitatis Sacræ. Romani Episcopi auctoritas. Disciplinæ Clericalis notabiliora.*

1. *Ordines* sacros quod attinet, distincti hac ætate, passim in Canonibus, *Episcopi*, *Presbyteri*, *Diaconi*, *Hypodiaconi*, *Exorcistæ*, *Lectores*, & *Cantores*. *Acolythorum* mentio nulla in Canonibus hujus ævi, Antochenis, Laodicenis, Sardicensibus, qui cæterorum Ordinum meminerunt. Cæterum in ordine τῶν ὑπηρετῶν, seu ordinem *ministrantium*, fuêre hoc adhuc ævo *Subdiacons*, fatente Morino, uti *Lectores*, *Cantores*, *Exorcistæ*, *Ostiarii*, ex Canone *Laod.* XXIV. *Ordines sacri hoc sæc.*

Subdiacons hoc adhuc sæculo, in Oriente, nonnisi ὑπηρέται, qui adstarent portis Templorum, ingressuros observaturi, ut jam nos ad superius Sæc. Quod de portâ & βήματος *Sanctuarii* recentiores gratis interpretantur. In Occidente adhiberi cœpti ad ministerium Episcoporum, & mensæ Eucharisticæ, undè traditio patenæ vacuæ, malluvii, manutergii, in eorum consecratione, ex Canonibus & Conc. *Carthag.* IV. *Subdiacons.*

Exorcistarum munus memoratur in suprà dictis *Canonibus*, Antiocheno X. Laodiceno XXIV. &c. In Oriente idem quod Κατηχητῶν, quia exorcismus adhibitus circà Neophytos, & Catechumenos, quos adjurabant, τρίτον ἐμφυσῶντες *ter insufflantes* in faciem & aures, ex *Canone* VII. Constantinopolitano sub Theodosio M. In Occidente, quum cessaret donum ejiciendi dæmonas, remansit tamen *Exorcistarum* Ordo & nomen, quorum munus scilicet, sed mimicum apud Paulinum Nolanum, *Nat.* IV. Felicis. *Exorcistæ.*

Adjurare malos & sacris pellere verbis.

Ità tamen ut sulpicii Severi tempore adeò eviluisset hoc quicquid muneris, ut contumeliæ quasi loco videretur, Ordo abjectus; Ità enim *Lib.* de Vitâ Mart. C. IV. *Si id ei officii imponeret, in quo quidam locus injuriæ videretur. Itaque Exorcistam eum esse præcepit.*

Ἀναγνώστων *Lectorum* distinctus Ordo fuit, qui apud Latinos deinceps ad Subdiaconos & Acolythos devolutus est. Atque hic Ordo Clericalis ferè primus à quo ad Diaconatum, Presbyteratum, Episcopatum transitus, ex Canone *Sardic.* X. vel Chrysostomi exemplo, *Lectores*

qui primò *Lector* ordinatus à Zenone Tyri Episcopo. Consecrati per χειροθεσίαν, licet in *ministrantium* ordine & extrà τὸ Διακονικὸν, qui nec orarium ferrent, ex Canone *Laodic.* XXII, XXIII.

Cantores. Κανονικοὶ Ψαλταὶ *Cantores Canonici* memorantur à Laodicenis *Can.* XV. distincti jam à Lectoribus, post sancitas lege cantiones sacras, & Psalterium Davidicum. Canebant ex *ambone*, (undè dicuntur ἀμβωνίζεσθαι) post alternas lectiones, & quidem ἀπὸ διφθέρας ex codice *membranaceo*, ac promiscuè ex Fidelibus vel Catechumenis delecti, ut de Ecclesiæ Alexandrinæ praxi Socrates, *Lib.* V. C. XXII. Hos Cantores ὑποβολεῖς vocat Historicus *monitores, præcentores*, pag. Edit. Valesii, 287.

Diaconi. *Diaconi* hoc ævo, *Diaconi*, qui & *Levitæ* Patribus, in partem Regiminis Ecclesiastici adhuc venêre, quibus locus in Diaconico. Hinc Epistolæ plures hoc sæculo seu à Clero scriptæ, seu ad Clerum in Ecclesiis majoribus, præferunt nomen *Episcopi cum Presbyteris* & *Diaconis*. Horum jam fuêre partes, inter alias, oblata à populo in mensâ disponere; symbola consecrata ἀναφέρειν porrigere, deferre; κηρύσσειν *acclamare* quando & quibus exeundum, quando flectenda genua, vel canendum, vel audienda lectio, dato signo *orarii*. Patet ex Liturgiis veterum, ex Canonibus, Ancyranis, ex Constitutionibus, *Lib.* VIII. &c.

Porrò stabant coràm Presbyteris, & de honore his à Diaconis debito, sunt Canones Nicæni, Laodicæni, Carthaginenses. Hinc querimonia Hieronymi, in *Epist.* ad Evagrium, de insolentiâ Diaconorum sui temporis, qui se *Presbyteris* vel æquarent vel anteferrent, undè Presbyterorum dignitatem eâ occasione extulit, quos *Episcopos* vocat.

Diaconissæ. *Diaconissas* hæc adhuc servavit ætas, quæ, ἀξιωμέναι τῆς διακονίας χειρίσματος, adlectæ essent in Clerum, per manuum impositionem. Hinc Nicæni distinguunt inter Diaconissas quæ ἐν τῷ κανόνι, in ordine Ecclesiastico, & quæ ἐν τῷ σχήματι, seu quæ habitu tales esse conferentur. Prolixè de harum officio Epiphanius, *Hær.* LXXIX. Collyridianorum, *Num.* III, IV. Et illæ vel viduæ, vel etiam virgines, sed ætate graves, hinc etiam πρεσβύτιδες; quanquàm & πρεσβύτιδες fœminæ quæ σεμναθήμεναι, Canone *Laod.* XI. à Diaco-

Diaconiſſis diſtinctæ, iſtis γραῦς ἱέραι, id eſt, *matriculæ*, bonæ matres res Eccleſiæ curantes, ſed in Laicis, non in Clero.

Ordinariè ex *Diaconis* promovebantur in *Presbyteros*, qui ſecundi Ordinis Sacerdotes, infrà Epiſcopos, ἐν τῷ δευτέρῳ θρόνῳ. His gradibus ipſe Chryſoſtomus ad Epiſcopatum, Epiphanius ſimiliter, ut in ejus Vitâ eſt, ſurrexerunt, primò Diacon, hinc Presbyteri. Nec antè annum ætatis XXX. ordinandi in Presbyteros, ad imitationem Synagogæ, & Chriſti, ex Canone Neo-Cæſar. XI. lege diu ſervatâ, cumprimis in Oriente. Porrò multis Hieronymus hac ætate, in Epiſtolam ad *Titum* & *Epiſt.* ad Euagrium, contendit eundem eſſe *Presbyterum qui Episcopus*, nempè quoad ſubſtantiam officii, quoad Dominicam diſpoſitionem, vel inſtitutionem Apoſtolicam, licet *traditione Apoſtolicæ* tribuat diſcrimen Presbyteri ſuprà Diaconum. Igitur illa *conſuetudine*, & quidem *paulatim* invectâ, ad tollenda *ſchiſmatum* ſemina, factum eſſe ut ſuprà Presbyterorum inferiorem gradum ſurgerent Epiſcopi. Undè de ſententiâ Hieronymi, & ſcopo, & occaſione ejus aſſerti, Eruditorum concertationes. *Presbyteri.*

Porrò ut Epiſcopis *thronus* hoc ævo datus, ſic Presbyteri συνθρονοι, συνεδρίται, ſedentes in cathedrâ, vel ſecundo throno, communi cum Epiſcopis honore regiminis, & ſacerdotii. Ità Epiſcopo ordinante Presbyterum per impoſitionem manuum, etiam *omnes Presbyteri præſentes* manus tenebant ſuper caput ordinandi, adhuc ſæculo ſequente, ex Concilio Carthagin. IV. *Can.* III. Ignoti adhuc conſecrationum ritus, per unctionem, traditionem patenæ & calicis, ſtolæ &c. qui à Latinis introducti.

At indubia hoc ævo *Epiſcoporum* ubique prærogativa, quoad jura præſidendi, conſecrandi, ordinandi, reconciliandi pœnitentes, indulgentias à rigore Diſciplinæ concedendi. Teſtantur Canones, & Chryſoſtomus, Epiphanius, Hieronymus, Auguſtinus &c. Ità tamen ut, abſente vel mandante Epiſcopo, poſſet etiam ordinare Presbyter, ſi vera eſt lectio vulgata Canonis XIII. Ancyrani, de quo prolixè Salmaſius contrà Petavium. Ità ex eodem Canone liquet, nihil Presbyteros in Eccleſiâ feciſſe, abſque conſenſu vel mandato Epiſcopi, χωρὶς τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐπισκόπου, & quidem ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ, quæ verior lectio, *in unaquâque parœciâ.* *Episcopi.*

Et hanc Epiſcoporum ſuprà Presbyteros prærogativam quum

omnem tolleret Aërius, Ponticæ Diœceseôs, omneque discrimen, etiam *ordinis*, & *consuetudinis* Ecclesiasticæ, medio circiter *Sæc.* IV. hinc hæreseôs postulatus est, fusè apud Epiphanium, *Hær.* LXXV. Gratis Petavius, in Aërianis *expressam esse Hæreticorum hujus temporis imaginem.*

II. Accesserunt his Ordinibus *Dignitates* quædam, seu gradus inter illos ipsos Ordines. Ex. gratiâ qui primus Diaconorum, πρωτοδιάκονος, is superbiori voce jam communiter dictus *Archidiaconus*, cœpitque esse dignitatis nomen, suprà Presbyteros se efferentis. Undè querimonia Hieronymi ad Euagrium, de Diacono se jam *Presbyteris anteferente.* Meminerunt Optatus, Chrysostomus, Hieronymus, dein Carthaginenses, ac Chalcedonenses. Nondùm tamen Episcopi *vicarii*, Officiales, habentes potestatem in Presbyteros, ut supposititius sit Canon Arabicus Nicænus LVIII. de dignitate Archidiaconi, proximâ Episcopali.

Archidiaconi.

Chorepiscoporum χωρεπισκόπων, prima hoc Sæculo mentio in Ecclesiâ Orientali, in Canonibus Ancyranis, Neo-Cæsariensibus, Nicænis, Antiochenis. In Latinâ Ecclesiâ seriùs. Sic dicti qui ἐν ταῖς χώραις vel ἐν ταῖς κώμαις ἐπίσκοποι, qui in minoribus oppidis, villis, vicis Episcoporum partes agerent; constituerent Lectores, Subdiaconos, Exorcistas; literas pacificas darent; alia id genus peragerent, ad sublevandos Urbium majorum Episcopos. Intelligitur ex Canonibus Antiochenis VIII. X. & à Presbyteris seorsim nominantur, ac his præponuntur, Canone Nicæno VIII. An verò *Episcopi* iidem ordinati, verè Episcopi ordine, potestate, consecratione, sub judice lis est, affirmante nuper pluribus Doctiss. Beveregio, ad Canonem Ancyranum XIII. Subjecti tamen erant Civitatis Episcopo, ut & ipsorum regio, ab uno tantùm Episcopo ordinabantur, & quod sibi Episcopales partes vindicarent, in Canonibus censurâ notantur.

Chorepiscoporum.

Metropolitani hoc Sæculo notissimi, vel ex Canonibus Nicænis, Antiochenis, quotquot Episcopi ἐν τῇ μητροπόλει, ἐν τῇ πρώτῃ ἔθνους, in Urbe matrice, primâ, principe totîus Provinciæ, quæ ut plurimùm Urbs major. Hinc *primæ sedis* Episcopi, suæ Provinciæ *Primates*, πρῶτοι, πρωτόθρονοι, quibus jura πατριαρχείας, χειροτονιῶν, appellationum, tandem & depositionum. Nec juris illorum cuiquam

Metropolitani.

quam primitùs in Provincias alias, seu in Metrapolitanos ejusdem Nationis, qui omnes αὐτοκέφαλοι, antè natos Exarchos Diœcesecôn, & Nationum Primates, fatente ad hæc tempora Petro de Marca, in Libro de *Primatibus*.

Ut verò *Metropoles* in unâ provinciâ vel Coloniæ quandoque duæ aut plures, v. gr. in Palæstinâ Cæsarea & Ælia Capitolina; in *Asiâ* Ephesus, Smyrna, Pergamus; in *Bithyniâ* Nicodemia, Nicæa; in *Ponto* Amasus, Neo-Cæsarea &c. sic plures nati Metropolitani, sed alter honorarius, habens ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, *Canone* VII. Nicæno, non parem ἐξουσίαν, Græcis hinc dicendus honoris ergò Ἀρχιεπίσκοπος. In Africâ *primæ sedes* vel *cathedræ* duum generum, ex Canonibus Africanis, alia quæ Metropolis Provinciæ, alia verò quæ sedes Senioris Episcopi, ordinatione primi. *Archiepiscopi.*

Atque hæc summa dignitas fuit tempore Nicænorum, qui *Canone* VI, VII. Romano, Alexandaino, Antiocheno, Cæsariensi Palestinæ, & reliquis ἐπαρχιῶν Metropolibus, adscribunt ἀξίωμα & ἐξουσίαν in *omnem Provinciam*, seu in regiones & Ecclesias *suburbicarias*, quæ scil. sub Præfecto Urbis principis. Ac de sententiâ Nicenorum, adversùs Baronium, Allatium, Petrum de Marca, Hene. Valesium, extat nostra Dissertatio ad *Canonem* VI. *Nic.* omnibus horum exceptionibus discussis.

III. Indè à divisione Imperii in *Orientis* illud & *Occidentis*, post conditam Novam Romam, & à constitutis in utroque Dignitatibus Civilibus, factâ distributione ac sæpè multiplicatione Provinciarum, creatione Exarchatuum, Diocœsecôn seu Vicariatuum, Præfecturarum in Orbe utroque, τύπον seu formam *Politici* Regiminis imitata est forma *Ecclesiastica*. Hinc natæ sensim *Archiepiscoporum*, *Exarchorum*, *Primatum*, *Patriarcharum* appellationes, ac tandem dignitates, nata ἀρχοντολογία & officia Ecclesiastica in Ecclesiis majoribus, Patriarchalibus, ex parte hoc Sæculo, at potissimùm verò sequentibus. *Mutatio in formâ regiminis Politici, & Ecclesiastici.*

Orientalis autem Imperii duæ fuêre *Præfecturæ* majores, saltem à factâ divisione Illyrici, indè à Theodosio M. 1. Præfectura *Orientis*, sub quâ Diœceses quinque, *Orientis* illa seu Antiochena; *Ægypti* altera seu Alexandrina; tertia *Asiana*, seu Ephesina; quarta *Thracica*, deinceps Constantinopolitana; quinta *Pontica*, seu Cæsariensis. *Distributio Imperii.*

2. Præfectura *Illyrici Orientalis*, sub quâ Diœceses duæ, *Thessalonicensis* seu Macedonica; & *Daciarum* altera. *Oc-*

Occidentalis consimiliter Imperii fuêre Præfecturæ duæ: 1. *Italiæ* Præfectura, sub quâ Diœceses seu Vicariatus quatuor: Vicariatus *Romæ*; Vicariatus *Italiæ*; Vicariatus *Illyrici*, olim totîus Illyrici, postèà Occidentalis tantùm; & Vicariatus *Africæ*. 2. Præfectura *Galliarum*, à majori parte administrationis, sub quâ Diœceses seu Vicariatus tres: *Galliarum* Diœcesis ex Provinciis XVII. tota constans; *Hispaniarum* illa; *Britannicarum* ultima. Ac qui his Diœcesibus præerant, (quarum singulæ ex Provinciis pluribus constabant, quas inter & Provinciæ Proconsulares) dicti *Vicarii*, etiam *Exarchi*, ἔξαρχοι διοικήσεων, id est, πρῶτοι, πρωτεύοντες, ἡγεμόνες, Latinis *primores*, *primates*. Quâ de re omni pluribus in nostrâ *Introductione* ad Geographiam S. Christianam.

Exarchorum in Ecclesiâ dignitas.

Atque hinc factum ut nati sint in Ecclesiâ, suprà Metropolitanos, seu primos vel Eparchos Provinciarum Episcopos, Primates Diœcesecôn, qui *Exarchi* appellati, vel οἱ ὑπὲρ διοίκησιν ἐπίσκοποι, *qui sunt super Diœcesim Episcopi*, id est super Provincias plures in unam διοίκησιν conjunctas, Canone Constantinopolitano II. sub Theodosio M. Quales *Antiochenus* in Oriente; *Alexandrinus* in Ægypto, *Ephesinus* in Asianâ Diœcesi, *Cæsariensis* in Pontica, *Constantinopolitanus* (anteà Heracleensis) in Thracicâ, qui mox suprà plures Diœceses & Exarchos caput extulit, Sæculo sequente. Et his pariter jura ordinationum, appellationum, convocationum, præsidii in Synodis totius Diœceseôs.

Patriarchæ ante hujus ævi.

Atque hos πατριάρχας nuncupavit Socrates, & quidem ex constitutione Patrum Constantinopolitanorum, *Hist.* L. V. C. VIII. Quanquàm nondùm receptum Patriarcharum nomen, qui sequentis ævi, nisi jam laxiore sensu, qualiter seniores Episcopos, reverentiæ ergò, *Patriarchas* dictos legimus, apud Gregorium utrumque Nazianzenum & Nyssenum. Ut ludibrium debeant Baronius, Turrianus, Allatius, gnathones, qui *Patriarcharum* & rem & nomen jam prioribus sæculis adinvenêre; quemadmodùm à Nicænis *Patriarchalem jam potestatem confirmatam fuisse*, *Canone* VI. gratis Henr. Valesius, Notis ad Socratem, *Lib.* V. C. VIII. Sed de his nos ad sequens Sæc. & fusè *Dissert. de Canone* VI. Nicæno.

Honoris prærogativa unde

IV. Porrò ex dictis planum fit, ordinem ac dignitatem *Urbium* vindicasse sibi quæ in iis *Ecclesias*, harumque Episcopos, probantibus Canonibus: minimè discrimen illud Urbium, vel Patriarcharum, natum

natum ab institutione Petri, ut nugantur Baronius, Leo Allatius, & cæteri. Hinc *Metropolibus* Nicæni, Urbibus quæ *Vicariorum* sedes & Exarchorum, Constantinopolitani Patres τὰ πρεσβεῖα adscribunt, ut visum. Undè in specie secundus ordine locus hoc Sæc. datus *Novæ Romæ*, Canone Const. III. tertius *Alexandriæ*, cujus Præfectura sequebatur; ac quartus *Antiochiæ*; quæ deinceps Patriarchales sedes dictæ. *Hierosolymitanus* verò hoc sæculo ne Metropolitanus quidem fuit potestate, quamvis honore talis, τῇ ἀκολουθίᾳ τ῀ τιμῆς, ex Canone Nicæno VII. subjectus utpote *Cæsariensi*. De his fusè Salmasius, Blondellus, Canonum & Notitiarum Illustratores, ac nos aliàs.

Crescens fastus Rom. Ecclesiæ, & undè?

Interea Episcoporum *Romanorum* mirè crevit ambitio, ob Urbis primatum τὰ πρωτεῖα, πρωτόμια, accedente communi opinione de Româ *sede Petri*, *sede Apostolicâ*, etiam æmulatione in Constantinopolitanum, hoc sæculo in Oriente surgentem. Hinc prætendere sensim *appellationum* jura, saltem in Occidente, nondùm tamen Pontificatum Oecumenicum. Sic sensim abuti Romana Ecclesia nomine *Capitis Ecclesiarum*, vel nomine *primatûs*, addito deinceps ad Canonem VI. Nicænum, quod nonnisi ordinis, honoris, præeminentiæ, πρωτοδρίας, πρεσβείων, ut pluribus aliàs demonstratum. Sic *Baronius* ad A. CCCLV. *Num.* XXIV. abuti dicto Athanasii, *Epist.* ad Solitarios, qui Romam vocat μητρόπολιν τ῀ Ρωμανίας, id est, *Metropolim Orbis Romani*, πολιτικῶς. Nempè primam Urbium in civili ordine, seu caput Urbium, in Occidentali Imperio; ut Nova Roma Metropolis Imperii Orientalis, cujus regiones, sed deinceps, etiam Ρωμανία dictæ Byzantinis & Arabibus. Sic *Papæ* nomen frustrà uni Romano Pontifici hac ætate vindicant, quo passim Episcopi alii veniunt apud Hieronymum, Ruffinum, Sulpicium, Augustinum, & his recentiores, ut qui *Patrum* instar præessent Ecclesiis. Imò & diu posteà Præfectis, Præsidibus, idem nominis datum, ut ὁ Πάπας Κρίσπος, Præfectus militaris sub Heraclio, in Breviario Nicephori Patriarchæ, *pag.* 16. editionis Petavii. Quomodò non Romanus tantùm Episcopus, sed omnes promiscuè Episcopi, *Pontifices* hoc & sequentibus sæculis appellati, etiam cum epithetis, *summi*, *maximi* &c.

Appellationes quibus abutitur Roma.

Pariter imponunt Baronius, *Annal. Tom.* III, & IV. & sequaces, ex factis quibusdam aut dictis hujus Sæculi, quæ ad monarchicam

Dicta Veterum quæ objiciuntur

Romani Episcopi potestatem absurdè trahunt. Sic ex dicto Ammiani Marcellini, *Lib.* XV. qui *æternæ Urbis Episcopos* dicit *auctoritate fuisse potiores*, scil. ob τὰ πρεσβεῖα, τὰ εὐγενόμια, undè Constantius Athanasii damnationem voluisset à Liberio firmari. Ità ex verbis Socratis Historici, *Lib.* II. C. VIII. & Sozomeni, *Lib.* III. C. X. quibus Julium reclamasse dicunt Synodo Antiochenæ Arianæ, quod, contrà *Ecclesiæ regulas*, decrevissent ἄνευ τῆς γνώμης τῶν Ῥωμαίων ἐπισκόπων, id est, *sine assensu* vel *notitiâ Romani Episcopi*, ut sanè moris erat in iis quæ ad Ecclesiam universam attinerent, cujus pars princeps Romana. Rursùs ex verbis Basilii, *Epist.* ad Athanasium LII. in quâ agens de rescindendis quæ per vim decreta in Synodo Ariminensi, dicit scripsisse se ad Damasum, αὐτὸν αὐθεντῆσαι περὶ τὸ πρᾶγμα, *ut pro authoritate suâ in hac re ageret*, seu potiùs ut *rem dirigeret*, (rei ducem in Occidentalibus se præberet, laborantibus sub Valente Orientalibus) quod est αὐθεντεῖν τῶν πραγμάτων, undè αὐθέντης *director* αὐθεντία τῆς συνόδου *directio Synodi* in Actis Chalcedonensibus, *Act.* I. & aliàs.

Facta quædam objecta.

Adde facta varia, ex quibus sanè colligitur Romani Episcopi, ut primæ sedis Antistitis, magna tùm auctoritas; solitos etiam Episcopos Orientis cum eo ut Occidentalium primo communicare, & vicissim Romanum cum Orientalibus; ejus consilium sæpè in rebus gravibus expetitum; ejus judicio, ut arbitro ex compromisso partium, vel mandato Imperatorum, causas sæpè commissas; ejus etiam & Occidentalium auxilium, ab his & illis qui gravarentur, imploratum. Ità in causâ depositionis Athanasii, Marcelli Ancyrani, Pauli Constantinopolit. Asclepæ Gazensis, Eustathii Sebastiensis, Timothei in Oriente Episcopi, &c. quando ad *Julium*, *Liberium Damasum*, suas ut partes interponerent, damnati confugêre, vel etiam scripsêre damnantes, testandæ societati, & consensionis causâ. De quibus adi præ cæteris Davidem Blondellum, de Primatu Ecclesiæ adversùs Perronium, *Cap.* XXV. ut nostratium alios taceam. Nec sententia alia fuit Julii Romanorum Episcopi, apud Athanasium, *Apol.* II. & in *Tomo* II. Concil. dùm Antiochenos Arianos increpat, quod deposuissent Athanasium, re nec secum per literas communicatâ, nec cum reliquis Italiæ & Occidentis Episcopis, indè expectato prius judicio; ut moris erat in re gravi, & mutuæ communicationis ac societatis leges ferebant. Ut fallat hîc rursum Baronius, ad Annum CCCXLII. N. XXX. trahens ista ad Romani sententiam *definitivam*.

Lex

Lex Theodosii M. lata Thessalonicæ anno CCCLXXX. Cod. Theodos. *de Fide Catholicâ* l. 2. (quam sub Gratiani nomine citat Theodoretus[1], *Hist. Lib.* v. C. 11. & citat quoque mutilam, solîus *Damasi* factâ mentione) nihil voluit aliud, quàm sequendam esse, ab omnibus Orientis populis, *Religionis* fideique formulam, in capite de Trinitate, 1. Cujus norma unica esset *Apostolica* & *Evangelica Doctrina*. 2. Quam tenuissent *usque nunc Romani*, in eâ fide perstantes, indè à *Divino Petro Apostolo*. 3. Quam *sequerentur* tunc *Pontifex Damasus*, & *Petrus Alexandriæ Episcopus*, duo maxima Ecclesiæ lumina, dùm in Oriente fuissent omnia, indè à Valentis temporibus, Arianismo infecta. Hinc pro *Catholicis* habendos, qui cum Damaso & Petro, in eâdem fine, communicarent. Ut frustrà hinc conficiant à Romanæ Ecclesiæ nutu, vel Damasi Pontificis, ut Normæ, Regulæ, Christianam rem pependisse. *Lex Theodosii M. explicata.*

Canon *Sardicensis* IV. tanquàm Synodi Oecumenicæ, pro appellationibus ad Romanum Pontificem, ab omnibus scil. Episcopis, ubicunque locorum, tanquàm ad supremum Judicem, nequicquàm obtenditur, ac fusè à Baronio ad A. CCCXLVIII. Siquidem 1. Gratis eâ Synodus refertur inter *Oecumenicas*, quanquàm sic dicta Justiniano, quod scilicet ea fuisset intentio & sanctio Imperatorum Constantii & Constantis, Oecumenica ut esset. 2. Particularis modò habita Græcis & Orientalibus, seu τοπικὴ, ob secessum Orientalium, statim initio Synodi, in urbem Philippopolim; undè ex CLXX. Episcopis, ἀπό τε τ ἀνατολῆς καὶ τ δύσεως, *tam ex Oriente quam Occidente*, (Athanasio teste *Epist. ad Solit.* T. 1.) vix XC. Occidentales remansêre, ac in iis pauci qui de CCCXVIII. Nicænorum Patrum numero. 3. Corruptissimi hujus Synodi Canones, varièque interpolati, ex diversitate Græcorum Latinorumque Codd. & Collectionum Dionysii, Ferrandi, Isidori, ut pluribus ab Eruditis demonstratum. Hinc Canon IV. in specie variè lectus, idemque aliis V. ut Isidoro, Ferrando Canon VI. 4. Ignorati etiam Canones toto Oriente, & in Africâ ipsâ, usque ad tempora Zosimi & Bonifacii, A. CCCCXVII. ante quæ, ut ex Actis Carthaginensis Synodi liquet, nulla horum Canonum mentio, nulla appellationum ad Ramanum cognita jura, nulla hujus constitutionis praxis: Undè pridem fraudis Romanæ suspicio. 5. Fraus manifesta tempore Zosimi, quando hic Canon de Appellationibus ex Archivo Romano productus, pro Nicæno Canone fuit Afris obtrusus, sed typhum his arguentibus, & malam fidem. 6. Nec sensus is *Canon Sardic. IV. de appellationibus ad Romanum.*

etiam præfati Canonis quem obtrudunt Binius, Baronius, Allatius, Iequaces. Id modò innuit, ut liquet, ad petitionem particularem *Gaudentii* in Achaiâ Episcopi, (qui sibi à Valentis & Ursacii, Episcoporum Arianorum, vicinià & potentià metuebat,) ut si quis Episcopus esset depositus à *vicinis Episcopis*, τῶν ἐν γειτονίᾳ, citrà consensum sui Metropolitani, eo in casu posset Romanus decernere, ut in eâdem Provinciâ causa retractaretur, nempè ab ejus Provinciæ Episcopis. 7. Aliàs manifestè oppositus ille Canon, ut redditur à Latinis, scil. de Romano Episcopo summo judice, ac finitore litium, quibuscunque in Provinciis, Canoni Nicæno v. & Constantinopolitano II. His enim cautum, & sapientissimè, ut causæ Ecclesiasticæ quæcunque, & lites in Provinciis natæ, terminarentur intrà eandem ἐπαρχίαν, ab omnibus conjunctim Provinciæ Episcopis, seu ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας συνόδου *à Provinciali Synodo*. 8. Denique quicquid ibi Sardicenses, non id ex jure Divino, non ex sanctione Apostolicâ, non antiquâ consuetudine arcessunt, sed hoc concedere se profitentur in *Canone* III. *Julio* Romanorum Episcopo, & quidem *in honorem memoriæ Petri Apostoli*. Nec plura hujus loci sunt.

Apocrypha objecta.

Mittimus apocrypha & suppositicia, probata licet minùs ingenuis Latinorum. Ex. gr. Julii *Epist.* pro Athanasio ad Orientalium Episcopos, in quâ, *Reg.* IV. interpolatus apparet Canon Chalcedonensis XVII. in hunc modum: *Si quis putaverit se à proprio Metropolitano gravari, apud Primatem Diœceseôs, aut penes Universalis Apostolicæ Ecclesiæ Papam, judicetur.* Chalcedonenses loco *Papæ* nominaverant τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. Hujusmodi alia *Epist.* sub Marci Papæ nomine ad Athanasium, *Concil.* T. II. *Col.* 470. cujus tamen pudet ipsum Baronium. Sic decretum Constantini M. de *Principatu* Romanæ Ecclesiæ *in quatuor Thronos*, ex fictitiâ Donatione Constantinianâ natum.

Ordinationum jura.

V. Porrò quantum ad Reliquam Cleri disciplinam Sæculo hocce quarto, observasse sufficerit, 1. *Ordinationum* jura, id est, χειροθεσίας, (promiscuâ & hoc significatu χειροτονίας hoc Sæculo voce) ità ordinariè spectasse ad Episcopos, & Metropolitanos, ex antè dictis, ut nulla tamen fieri posset absque consensu totîus Cleri, populique. Hinc & præsente plebe, ac suffragante, ordinationes factæ, ut pluribus Blondellus noster; nec diffitente Valesio, quum agit de electione

Gre-

Gregorii Alexandriæ Episcopi, factâ ab Antiochenis, *Observ. in Socrat* L. I. C. VIII. De *ordinationum* cæteris ritibus, & *ordinandorum* qualitatibus, requisitis, plura diximus, Dissertat. nostrâ de *Impositione manuum.*

2. *Translationes* Episcoporum è Civitate vel Episcopatu in alium, hoc ævo severissimè interdictas, *Canone Apostol.* XIV. *Niceno* XV. *Antiocheno* XXI. & deinceps. Hinc querimoniæ Julii Romani in citatâ antè *Epist.* ad Orientales Arianos, & Damasi aliæ in Synodicâ Epist. apud Theodoretum, *Hist. Lib.* V. C. XI. de hujusmodi translationibus contrà Canones factis. Quomodò nec Eusebius à Cæsariensi sede ad Antiochenam transferri voluit, laudatus hoc nomine Constantino Imperatori, ut confirmat Sozomenus, *Hist. L.* II. C. XIX. Fiebant tamen quandoque illæ μεταθέσεις, pro necessitate Ecclesiarum, prævio Episcopali judicio, ut pluribus probat Socratis, *Hist. L.* VII. C. XXXVI. exemplis Alexandri Hierosolymitani, Gregorii Nazianzeni, Meletii Antiocheni, Dosithei Tarsensis, aliorum. *Translationes ex uno Episcopatu in alium.*

3. *Conjugium* hoc Sæculo impunè permissum Episcopis, Presbyteris, Diaconis. Certè lex nulla adhuc ætate Nicænorum, quando visum erat *legem novam condere*, teste Socrate, *Lib.* I. C. VIII. Sed ne conderetur intercessit Paphnutius quidam in Thebaide Episcopus & Confessor, Cœlebs quanquàm ipse, suadens conjugatos γαμετῶν μὴ χωρίζεσθαι, & quidem κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν *secundùm antiquam traditionem*, ut habet Sozomenus, *Lib.* I. C. XXIII. Quod Valesius precariò reddit, de separatione non faciendâ quoad *vinculum*, benè quoad *torum*. Hoc enim à verbis Paphnutii & ratione additâ, de *incontinentiæ* metu, est alienum. Undè *tota hæc narratio* (addit ille) *de Paphnutio fabulosa est & commentitia*, secutus Baronium, ad annum LVIII. N. XXI. & CCCXXV. N. CXLIX. Quæ tamen narratio Socratis, Sozomeni, Gelasii Cyziceni, dein Cassiodori, Suidæ, Nicephori &c. testimonio suffragioque nititur. Adde Canonem Ancyranum X. de permisso etiam Diaconis ordinatis (absurdè Baronius de Diaconis qui *ordinati inviti*, & hinc relegandis ad *communionem laicã*, ad A. CCCXIV. N. LXXXVIII.) conjugii voto, mansuris ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, seu διακονίᾳ, *ministerio*, *diaconatu*. Accedit Canon Gangrensis IV. disertè contrà Eustathianos, damnantes *Presbyteros* γεγαμηκότας *conjugatos*, seu ut Socrates interpretatur, *Lib.* II. C. XLIII. γυναῖκα *Conjugium Clericorum.* *Baronii notæ non semel.*

γυναῖκα ἔχοντας *habentes uxores*, non qui *habuissent*, ut vellet Baronius. Eliberitani *Canone* XXXIII. qui aliàs non magnæ sunt authoritatis Baronio, *prohibent* sanè *Episcopis*, *Presbyteris*, *Diaconis*, *Subdiaconis*, *abstinere à conjugibus suis*, dùm *positi in ministerio*, nempè tempore ministerii, seu vicis suæ, antè sacram Eucharistiam, & diebus Dominicis. Supponunt autem Episcopos, Presbyteros, eo tempore *conjuges* habuisse. Qualis hoc sæculo *Spiridion* Trimethuntis in Cypro Episcopus, apud Sozomenum, *Lib* I. C. XI. nihil excipiente ad locum Valesio. Ita *Gregorius* Nazianzi Episcopus, pater Gregorii Theologi, gignens quum jam Sacerdotio fungeretur, ex ipso filii testimonio, Carmine *de Vitâ suâ*, cujus vim ut eludat Baronius, absurdissima profert, & de suo, ad A. CCCLXXI. N. CII. Ità *Gregorius Nyssenus* uxoratus, undè Nazianzeni ad eum Consolatoria Epist. quæ est XCV. Hilarius Pictaviensis Episcopus electus, *quantumvis conjugatus esset*, nec diffitente Baronio, ad A. CCCLV. N. LXX. Sed in promptu exceptiones Baronianæ: Illicò ab ordinatione, separasse se istos à conjugibus; has Diaconissas esse factas; ut sorores habitas; & quæ alia id genus, sine teste, sine auctore, propinat Annalium Scriptor.

Disciplina rigidior.

4. Severiorem fuisse Clericalem *disciplinam*, in scandalosos, Simoniacos, cauponam ingressos, turpe lucrum sectatos, sæcularibus πραγματείαις se immiscentes, habentes, γυναῖκα συνείσακτον &c. Loquuntur Canones *Apostolici*, *Nicæni*, *Ancyrani*, *Laodicens*, reliqui in Codice Ecclesiæ Universæ, ab Eruditis illustrati. Hinc pœna *suspensionis*, quod est παύεσθαι τῆς κλήρου, μηκέτι λειτουργεῖν, & *depositionis*, quod est καθαιρεῖσθαι, ἀφορίζεσθαι, ἀποκηρύττεσθαι &c. Quò & facit *communio laica*, seu inter laicos, ad quam relegabantur. Sæpè & pœna *excommunicationis* lata, quod est ἐκκόπτεσθαι, ἀποβάλλεσθαι, quâ de re aliàs. Quid verò sit mulier συνείσακτος, vel (ut legunt Antiochenus, Aristenus, alii,) εἰσάκτος, in *Canone* Nicæno I I I. quam nulli Clerico habere licuit, inter Doctos controversum. *Extraneas* alii, oppositè ad matrem, sororem, amitam, alii *subintroductas*, in contubernio habitas, ministerii prætextu, vel simili alio, non sine suspicione tamen aut scandalo. Absurde rursùs Baronius, *uxores* accenset illis fœminis συνεισάκτοις, & prohibitis, quæ postremæ tamen uxoribus legitimis contradistinguuntur.

Mulieres συνείσακτοι.

VI. De

Ecclesiarum inter se communicatio.

VI. De Ecclesiarum hoc Sæculo inter se communicatione, consociatione, coitione in *Synodos* Provinciales, Diœcesales, Universales, infrà ad Caput de Synodis. Quò faciunt *κοινωνικὰ γράμματα communicatoriæ literæ*, quarum frequens hoc sæculo in Canonibus mentio est, dandæ ab Episcopis locorum, iis qui peregrè proficiscebantur, seu Clericis, seu Laicis, ut in communionem tanquàm Catholici reciperentur. *Communicatorias* etiam dixêre, quæ & *συνοδικὰ γράμματα*, & *ἐγκυκλικὰ*, *Epistolæ Synodicæ*, *encyclicæ*, à Synodis scriptæ ad Ecclesias, communicaturis quid apud se in communi fide vel causâ statutum esset. Scripsêre & literas *εἰρηνικὰς pacificas*, quæ & *ἐπισκοπικὰ*, & *συμβόλαια tesseræ* dictæ, datæ pauperibus seu Clericis, seu Laicis, ut eâ tesserâ instructi hospitio ubivis excipérentur, & juvarentur subsidio. Scripsêre & *ἀπολυτικὰς demissorias* datas speciatim Clericis ad aliam Ecclesiam vel Diœcesim transeuntibus; etiam *συστατικὰς*, *commendatitias*, datas iis qui *ἐν ὑπολήψει*, ut locuti deinceps Chalcedonenses *Can.* XI. seu in aliquâ *existimatione*, favori illis apud exteros conciliando: Adde *συστατικὰς* iis quoque datas, qui negotiorum causâ ad Imperatorem proficiscerentur. Eædem promiscuè dictæ sunt literæ *formatæ*, Græcis *κανονικὰ γράμματα*, *Canone Laod.* XLI. aliàs *τετυπωμένα*, quod certâ omnes formâ scriberentur, in specie tribus literis in exordio distinguerentur, Π. Y. A. significâdis Personis tribus *Patris*, *Filii*, *Spiritûs S.* additâ lit. Π. quæ Petrini nominis prima est, & aliis numeralibus. De quibus, post Zonaram, Balsamonem, ad *Can. Laod.* XLI. post Burchardum, Gratianum, Ivonem in VI. *Part. Decret.* qui *formatarum* exempla proferunt, plura passim Eruditi, & inter eos Albaspinæus ad Canonem *Chalced.* XI. Sirmondus in *Epist.* VIII. Sidonii ad Papam Græcum *Lib.* VI. alii qui ad Canones Ecclesiæ Universæ, vel ad Eliberitanos, commentati sunt. Quas autem propriâ manu scribebant Epistolas integras, has *holographas* dixêre, seu *idiographas*: Quatenùs verò plumbo impressa nomina Episcopi & Civitatis, dictæ literæ *bullatæ*: Quâ de re etiam nuperus de *Re Diplomaticâ* in Galliis Commentator.

Literæ Communicatoriæ.

Synodicæ. Encyclicæ.

Pacificæ.

Dimissoriæ.

Commendatitiæ.

Canonicæ. Formatæ.

Holographæ. Bullatæ.

Constantinus M. in Regimine Ecclesiæ partes,

VII. Cæterùm quid sibi *Imperatores Christiani* vindicarint, indè à Constantino M. *in externo* Ecclesiæ *regimine*, vel hujus unîus Principis cùm dicta tùm facta testantur, apud Eusebium, Athanasium, Socratem, Sozomenum, Theodoretum &c. Hinc Synodos ille convocare,

vocare, uti Arelatensem 1. Nicænam, Tyriam, Hierosolymitanã, &c. Literas ad Episcopos dare, ad Ecclesias, uti ad Alexandrum & Arium antè Synodum Nicænam: Lites componere, etiam coràm Sæculari tribunali, per delectos judices, latente pluribus Carolo Molinæo de *Monarch. Franc.* Reformare à Paganismo, Arianismo, testibus sæpè Socrate, Theodoreto: Appellationes ab abusu admittere, ut in causis Donatistarum, Athanasii, Eusebii Nicomed. &c. Judices causarum Ecclesiasticarum constituere, modò Synodos, modò Episcopum Romanum, modò Præsides Provinciarum, ut in dictis causis: Contumaces Clericos vel accusatos coërcere, deponere, ut Eusebium, Thcogonium, apud *Theodoret.* L. 1. C. xx. Eosdem restituere, ut in illis accidit, & Ario ipso, vel etiam constituendos Episcopos suo consensu firmare: De Sacris leges ferre, ut de Fide, de Hæresibus, de Episcopis, Ecclesiis, &c. ac Canonibus Ecclesiasticis addere vim legum, ex *Constitutionibus* in Codice utroque: Undè Κοινὸς Ἐπίσκοπος *communis Episcopus* dictus ab Eusebio, *Lib.* 1. de Vitâ Const. c. XXXVII. & ipse semet appellare ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, apud eundem Eusebium, in iis scil. quæ *extrà* ambitum functionis Sacerdotalis, aut quæ ad *externam* Ecclesiæ constitutionem, gubernationem, ἐυταξίαν, facerent. Quo de dicto aliàs.

Et successorum.

Constantinum M. imitati Constantinus, Constans, & Constantius filii, quamvis postremus Catholicis infestus; deinceps quoque Jovianus, Gratianus, Valentiniani, Theodosius, successores. Undè & Constantinus M. & Valens, Valentinianus, Gratianus, retinere titulum PONTIFICIS MAXIMI, ex antiquis Inscriptionibus, ex Nummis, & apud Zosimum, Ausonium &c. Quo de titulo prolixè Eruditi, qui de re Nummariâ, & fusè Seldenus, de *Synedr. Lib.* 1. C. x. Undè Socrates, *Hist. L.* v. in Procœmio, præfatur quod ab eo tempore quo Imperatores cœperunt χριστιανίζειν, res Ecclesiasticæ ab illis pependerunt, τὰ τῆς ἐκκλησίας πεφύκασι ἤρτησθαι ἐξ αὐτῶν. Ac primam illorum curam fuisse Ecclesiam, Religionem, de Constantino præ cæteris Eusebius in ejus *Vitâ*, de Theodosio M. Theodoretus testatur, *Hist. L.* 1. C. 11. imò Ambrosius, de *Obitu Theodosii*, potioré hunc Ecclesiæ quàm Imperii curam gessisse, cum primis morti vicinum. Ità tamen ut nullas S. Ministrii vel Sacerdotii partes sibi vendicarint, quæ ad τὰ ἔσω τῆς ἐκκλησίας, *intra Ecclesiam* obeunda

cunda, aut quæ ad *internum forum* spectarent. Undè Ambrosius ad Theodosium, *Purpura Imperatores, non Sacerdotes facit*, Theodoreti *Hist. Lib.* V. C. XVIII. ut dicta id genus præteream.

VIII. *Hæreses hoc sæculo in Ecclesia natæ. De Arianâ fusiùs.*

I. Celeberrima omnium fuit Hæresis *Ariana*, quæ suprà omnes alias fautorum ingenio, doctrinâ, numero, potentiâ, malis artibus, Ecclesiam juxtà & rem publicam conturbavit. De quâ hæc sequentia ex Epiphanio *Hær.* LXIX. ex Athanasio cumprimis *Tomo* I. ex Eusebio de Vitâ *Constant. M.* ex Gelasio Cyziceno, Sulpicio Severo, Socrate, Sozomeno, Theodoreto &c. strictim observanda veniunt: Ex quibus Christophori Sandii, Ariani nuperi, in *Enucleatâ* quam vocat *Historiâ*, mala fides constabit; missis etiam offuciis & commentationibus Annalium Scriptoris, & nuperi Maimburgii in *Hist. Arianâ*, Pontificiæ causæ ubique ut patrocinentur. *Hæresis Ariana.*

1. *Nomen* Hæreseos, ab auctore *Ario*, qui Ἄρειος Græcis, malè Arrius, Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter, & ἐξηγητὴς τῶν θείων γραφῶν, jam sub Achillâ decessore Alexandri, apud Theodoretum. Natione ille quidem ex Libyâ Ægypti Provinciâ, ut antè Sabellius, ingenio acri, callido, & honorum cumprimis avido. *Nomen. Auctor.*

2. *Causa* impulsiva fuit, ut pluribus Theodoretus refert *Hist. L.* I. C. II. & cum eo cæteri, ambitio & æmulatio in Alexandrum datum Achillæ successorem. Undè Arius qui Episcopatum spe fallaci devorarat, nullas non occasiones captavit excitandi in Alexandrum motus, aliàs beneficum, & qui Arium ἐν τιμῇ εἶχεν *in honore habuit*, ut Sozomenus, *Lib.* I. *C.* XV. *Causa movens.*

3. *Occasio* autem innovandi Ario hæc nata: Nempè Alexandri Episcopi coràm Presbyteris suis de S. Trinitate disquisitio, in quâ φιλοτιμότερον *ambitiosius* (ita Socrates *Lib.* I. C. V.) hoc argumentum tractabat, in specie asserens Filium ὁμότιμον καὶ παλῆς, καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχειν, *ejusdem esse cum Patre dignitatis & substantiæ*, ut habet Theodoretus. Undè Arius hæc sugillare, postulare Sabellianismi, Filio tribuere ἀρχὴν ὑπάρξεως. Alexander iteratâ collatione rem hanc examini suorum subjicere; disputando contentio augeri; hinc Clerus Alexandrinus in partes dividi; tandem Arius *Occasio.*

cum ſuis ἀποκηρυχθῆναι ἐκκλησίας, *expelli ab Eccleſiâ.* Sed eo mox Euſebium Nicomedienſem, alioſque graves Epiſcopos, oppugnati à ſe Sabellianiſmi obtentu, fautores nacto, in ipsâ etiam Urbe plebis partem non contemnendam, utriuſque ſexûs, omnia ad feralle bellum ſpectarunt, ut fusè Epiphanius, & Sozomenus.

Conſtantini prudentia.

4. Tentata quidem initio ſtatim litis *compoſitio*, ac conciliatio animorum: Quando Conſtantinus malo naſcenti medicam manum adhibere ſtuduit, ut uno ore teſtantur Euſebius, Socrates, Theodoretus &c. Undè Hoſii Cordubenſis, Conſtantinopoli tùm agentis, legatio, & Imperatoris literæ ad Alexandrum & Arium, quibus in causâ quæ ad *fidei* ſubſtantiam minimè attineret, (ità perſuaſerat Euſebius Nicomedienſis) ſed ad τῶν ζητημάτων ἀκρίβειαν, ad quæſtiones quas *nulla neceſſitas præſcriberet*, concordiam graviſſimis vocibus ſuadebat. Sed ex Alexandri reſponſo, & Hoſii relatione, mox cauſæ momentum cognovit.

Capita Hæreſeôs.

5. *Capita* Arianæ Hæreſeôs, referentibus conſtanter Athanaſio, Hilario, Baſilio, Hieronymo, Epiphanio, Sulpicio, Auguſtino, Socrate, Theodoretô &c. ſequentia potiſſimùm fuêre:

Chriſtum *Deum* dici, ſed *minorem* Patre, etiam ratione Deitatis, ſubſtantiæ, proprietatum, gloriæ divinæ.

Eundem eſſe *Creaturam*, κτίσμα καὶ ποίημα, principium habens exiſtentiæ, creatum ἐκ μὴ ὄντων, antè rerum omnium primordia, hinc Deum *factum* voluntate Patris, nec *naturâ* ſed *adoptione* Dei Filium. Tamen ad factoris ſui τελείαν ὁμοιότητα *perfectam ſimilitudinem* conditum, *Theodor.* L. 1. C. VI.

Per eum ut *inſtrumentum* Patrem omnia condidiſſe, hinc præſtantiorem eſſe Filium omnibus Creaturis, etiam Angelis ſuperiorem.

Aliam igitur eſſe eſſentiâ *Filii* ab eſſentiâ *Patris*, neq; eſſe illum coæternum Patri, *genitum* utpotè, nec coæqualem, vel conſubſtantialem.

Spiritum S. ne Deum quidem eſſe, ſed Creaturam Filii, ab eo genitam & creatam, dignitate inferiorem Patre & Filio, cooperantem in Creatione. Ob hæc dicti Ἀρειομανῖται, Χεισομάχοι, Θεομάχοι, Ἀνθίχεισοι, &c.

Fautores.

6. *Fautores* Arianæ Hæreſeôs, initio ſtatim, non infimæ notæ fuerunt.

Eccleſiaſtici.

Primipili, extrà Eccleſiam Alexandrinam, in quâ fuit ἕτερος Ἄρειος

Ἀρειανῶν cognominis, apud Socratem, *Lib.* I. C. VI. fuêre Eusebius Nicomediæ in Bithyniâ Episcopus, factûrientium caput, *Secundus* Ptolemaidis Pentapolitanæ Episcopus, *Theonas* Libyæ Marmaricæ, dehinc *Theognis* Nicææ Thraciæ, *Maris* Chalcedonis Bithyniæ, *Paulinus* Tyri, *Patrophilus* Scythopolis, &c. Plures recensèt Philostorgius, apud Nicetam Chonitatem, de *Orthod. Fide*, *Lib.* I. C. VII. Accessêre & *Meletiani*, odio Alexandri Episcopi, à quo jam anteà divisi; teste in dicto loco Socrate. Ac nihil apud hos profecit Alexandri Encyclica, plus verò Arii Epistolæ, quibus suum cum Catholicâ Ecclesiâ consensum, oppositè ad Sabellii hæresim, suam docilitatem, Alexandri autem violentiam, subdolè causabatur. Hinc & favit illi primò Eusebius quoque Cæsariensis, apud Sozomenum, *Lib.* I. C. XV. magnâ necessitate conjunctus cum Eusebio Nicomediensi, ac primò hærens circà vocem ὁμοουσίου, est tandem (in & post Concilium Nicænum) professus fidem Orthodoxam, ut docet ejus *Epistola* inserta *Libro* I. Historiæ Socratis, & Theodoreti, *Lib.* II. Gelasii Cyziceni, quin ipse Athanasius non semel in *Epistolis* suis. *Eusebius Cæsar. confunditur Hæres.*

Ex Imperatoribus fertur *Constantinus* M. in extremâ ætate, post Concilii Nicæni tempora, impulsus â Constantiâ sorore suâ Arianâ, & ab Eusebio Nicomediensi, *in Arrianum dogma declinasse*. Ità Hieronymus in *Coron.* ad A. CCCXXVIII. Philistorgius *Hist.* L. II. C. I. & nonnulli alii Veterum. Sed & fallit hîc & in aliis Philostorgius, ipse Arianus, ità falsus Hieronymus, ex sinistra suspicione, cumprimis ob ejectum optimum Athanasium; ob restitutum tandem Arium, sed Nicænæ fidei, etiam cum sacramento, subscribentem, apud Socratem, *Lib.* I. C. XXVI. & ob baptismum ab Eusebio Nicomediensi susceptum, sed dissimulante hoc pariter Arianum pectus vivo Constantino. *Fautores Politici. Constantinus M. an tandem Arianus?*

Fautrix verò Arianorum *Constantia*, soror Constantini, Licinii Vidua, inducta à Presbytero quodam quo utebatur familiariter, sed subdolo artifice, & Eusebii ministro, ut Socrates, Theodoretus, & reliqui testantur. Hinc fautor Constantini filius & in Oriente successor *Constantius*, perversus artibus ejusdem Presbyteri, cui Constantinus moriens tabulas ultimæ suæ voluntatis crediderat, à quo mox Eusebia Imperatrix, Eunuchi cubicularii, Aula tota in Arianismum inflexa, ut pluribus Socrates, *Hist. Lib.* I. C. XXXIX. & *Lib.* II. C. II. Dubium tamen an sententiâ Arianus Constantius, *Constantia, Constantius, Valens.*

magis quàm patrocinio, subdolis ac variantibus Arianorum formulis deceptus. At modum omnem excessit *Valens* Imperator, excitatus partim ab uxore Arianâ Dominicâ, partim ab Eudoxio Constantinopolitano, *Anomœorum* primipilo; undè immitis Catholicorum persecutor Valens, post sancitam formulam Ariminensem, de quo infrà pluribus.

Ingenium, artes, perfidia Arianorum.

7. *Artes* verò Arianorum, & ingenium, occupandis Principibus, Catholicis opprimendis, sectæ suæ firmandæ ac diffundendæ, in pluribus emicuerunt. Siquidem notata in Arianis *dissimulatio* & *dolus*, cùm in ipsâ Synodo Nicænâ, deludendis Patribus, teste Athanasio de *Decretis Syn. Nic.* tùm post Synodum, dolosis formulis, de quibus infrà, & simulato quoad rem ipsam cum Nicænis consensu. Observata in illis *perfidia*, & *calumniarum* atrocitas, opprimendo Athanasio, & cum eo Orthodoxorum principibus, Eustathio Antiocheno, Marcello Ancyrano, aliis innumeris. Accessit in fide *inconstantia*, undè *novem* circiter Arianorum confessiones, apud Socratem, *Lib.* II. C. XLI. quin ipsa Arianorum factio in tres vel quatuor factiones divisa, ut modò dicimus. Adde fœdam in Aulis *adulationem*, in præcipuis Episcopatibus invadendis (ut Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & reliquis totâ ferè Asiâ, Oriente, Pannoniis duabus &c.) *ambitionem* immodicam, *iniquitatem* summam, ut confirmant superiores Historici, & ipse quoque Sulpicius Severus, *Hist. Lib.* II.

Vis et furor in Orthod. in Athanasium.

8. *Vis* Arianorum, *& furor* quidam in Orthodoxos, cum maximè verò in B. *Athanasium*, electum in Episcopum Alexandrinum à Catholicis, suasu decedentis Alexandri, Meletianis invitis, A. CCCXXXI. ex Epistolâ Synodicâ quam ille initio *Apologet.* II. inseruit, & ex Epiphanio *Hær.* LXIX. Sozomeno *Lib.* II. C. XVII. reliquis. Hic jam in Synodo Nicænâ, ex suâ in Arium disputatione, conspicuus, Catholicæ causæ princeps fautor, animi invicti, Meletianis juxtà & Eusebianis invisus, furorem illorum ferè unus sustinuit. Nisi addimus *Eustathium* Antiochenum, qui in Synodo Nicænâ Panegyricum Constantino dixerat, & mox à Synodo in Arianos calamum strinxit, ast in Conventu Antiocheno, circà A. CCCXL. Eusebianorum machinationibus, & mendaci accusatione modò stupri, modò Sabellianismi, depositum, mox à Constantio Trajanopolim Thraciæ relegatum, ex Athanasio *ad solit.* Hieronymo in *Chron.* Socrate, Theodoreto, cæteris.

In Eustathium Antioch.

Accusa-

Accusationes in Athanasiũ, vario quidẽ tempore, fuêre variæ, ex ipso Athanasio *Apol.* II. Sozomeno *L.* II. C. XXI, XXII. *& seq.* Socrate *L.* I. XXVII. Theodoreto *Lib.* I. XXVIII. &c. Postulatus nempè apud Constantinum M. illegitimæ ordinationis, & Cathedræ per vim ac fraudem occupatæ; tributi linearum tunicarum, Ægyptiis impositi; insidiarum structarum vitæ ipsius Imperatoris, ope cujusdam Philumeni; Ischyræ Pseudo-Sacerdotis jussu Athanasii malè habiti, & confracti per Macarium, (ministrum Athanasii) sacri Calicis, sacrorumque ignidatorum Voluminum; Arsenii Meletianæ sectæ Episcopi ab Athanasio interfecti, manu etiam illîus resectâ, magicarum artium gratiâ; fœminæ (ad id subornatæ) quæ virginitatem voviſſet, per vim ab Athanasio constupratæ, violatâ hospitii simul & humanitatis lege; exercitæ in Episcopos Meletianos, quorum sunt apud Sozomenum nomina, immanis tyrannidis, aliorum incarceratione, etiam plagarum inflictione: Quas omnes calumnias, quum apud Constantinum, & in Synodo Tyriâ, diluisset Athanasius, tandem accessit postrema quæ Imperatorem ad decernendum Athanasio exilium movit. Nempè accusatus est ab Episcopis Eusebianarum partium, coràm Ipso Imperatore, prohibitæ exportationis annonæ, ex Ægypto & statione Alexandrinâ, in Urbem Constantinopolitanam, huic ad summas angustias redigendæ. Undè mox exilium Trevirense, & secuta mala sub Constantio, Juliano, Valente Principibus, donec aliquoties ejectus, toties restitutus, tandem Alexandriæ, laborum simul & dierum satur, expiraret. Fautores expertus Constantinum Filium, Constantem, Jovianum, Concilia Italica, & Sardicense, Julium Romanum Episcopum, ac plerosque Occidentales. Rectè autem Valesius, contrà Baronium, *Observat. Ecclesiast. Lib.* I. nonnisi semel Romam venisse Athanasium, Julii opem imploraturum, post intrusum in Alexandrinam sedem ab Antiochenis *Gregorium*, quo mortuo, aliquanto posteà *Georgium* alium factiosi per vim suffecerunt, utrumque Arianum, hinc sæpè confusos. Sed de his aliàs.

Crimina Athanasio impacta; summa Historia.

9. *Factiones* denique & *Schismata* inter ipsos Arianos præprimis observanda. In diversas enim, mox à Constantini excessu, familias abierunt. Horum alii dict *purè Ariani*, & *Anomœi*, qui Filium per omnia Patri ὁμοιον, eidem subjectum, adeòque ἑτερούσιον *diversum substantiâ* (quod ex Arii dogmate utique sequebatur) apertè statuerent. Caput fuit *Aëtius* natione Syrus, Antiochenæ Ecclesiæ Diaconus

Factiones Arianæ. Aëtiani, Anomœi, Eunomiani.

conus à Leontio factus, mox ejectus ob hæresim, dictus *Athens*, magister Eunomii, sed restituendus ab Eudoxio Antiochenum Episcopatum adepto. De his Theodoretus, Socrates, Sozomenus, & Epiphanius *Hær.* LXXVI. *Anomœorum*, quos ab Arianis disterminat. Dicti & *Aëtiani*, ab Eunomio verò, qui Aëtio à manibus fuerat, *Eunomiani*, damnati ab Arianis reliquis in Pseudo-Synodo Ancyranâ, cujus caput Basilius Ancyranus, fusè apud Epiphanium *Hær.* LXXIII. Alia & ipsis tribuit Epiphanius, ut quod *cognitionem* sine operibus ad salutem sufficere causarentur, ex *Joh.* XVII. 3. *Hæresi* LXXVI. N. IV.

Semi-Ariani. Altera factio fuit *Semi-Arianorum*, asserentium Filium ὁμοιούσιον, *similem substantiâ*, non verò ὁμοούσιον, item ὅμοιον κατὰ πάντα, id est, κατὰ τὴν ὑπόστασιν, ὕπαρξιν, οὐσίαν vel τὸ εἶναι. Et hæc ferè à Nicænis temporibus potior fuit. Capita dein fuêre Basilius Ancyranus, Eustathius Sebastiensis, Georgius Laodicenus, Leontius Cyzici &c. Quæ tamen formula, de Filio ὁμοιουσίῳ, paritèr rejecta à Sirmiensibus fuit, ut ἀκέφαλος, in formulâ Sirmiensi *secundâ*, apud Socratem *Hist. Lib.* II. C. XXX.

Acaciani. Tertia factio fuit illorum qui Filium assererent simpliciter ὅμοιον Patri, non addendo similem *in omnibus*, aut similem οὐσίᾳ substantiâ. Medii hi jam inter purè Arianos, & Semi-Arianos, horumque caput tandem *Acacius* Cæsareæ in Palæstinâ post Eusebium Episcopus, idemque præsens in Synodo *Seleuciensi* Isauriæ, cujus formulam exhibet Socrates, *Hist. Lib.* II. C. XL.

Formula Antiochena, Sirmiensis, Ariminensis. Alii Arianæ factionis homines, anteà congregati in Antiochenâ Synodo, missis vocibus ὁμοουσίου, οὐσίας, similibus, dixerant Filium esse ἀπαράλλακτον εἰκόνα *Imaginem prorsùs similem* substantiæ, divinitatis, gloriæ sui Patris, apud Socratem *Lib.* II. C. X. Mox & hanc quoque vocem dispungentes, forte ut nimis emphaticam illasque ὁμοουσίου, ὁμοιουσίου, ut extrà Scripturas, reliquam Nicænam fidem amplexi videbantur, de voce litem esse contendentes, eosque damnantes qui Filium dicerent *factum ex non entibus*, *fuisse tempus quando non esset.* Et huic formulæ posteà subscripsit Liberius, in quâ vox ὁμοουσίου disuncta, in priore Sirmiensi Synodo Arianâ, & in postremâ quoque. Ac eò rediit Ariminensis formula, sed subdola, obstetricantibus Ursacio & Valente, primipilis Arianorum; quæ scil. missis vocibus οὐσίας, ὑποστάσεως, ὁμοουσίου, συναΐδιον, in cæteris *Verbum* profitebatur

fitebatur *Deum esse, genitum antè sæcula, minimè Creaturam reliquis similem* &c. Quin & Ario in speciem damnato, sed in speciem tantum. Ab eo tempore *miratus est Orbis se Arianum*, talem quanquàm se esse pernegaret. Sirmienses formulas vide apud Socratem, *Lib.* II. C. XXX. Ariminensem apud eundem *Lib.* II. *Cap.* XXXVIII. vel Sozomenum *Lib.* I. C. XIX. ac in Tomo II. Conciliorum Edit. novissimæ Labbeanæ.

II. Reliquas hujus Sæculi Hæreses verbo subindicasse sufficeret it. Ad Arianam accessit pernicios*ior* altera *Photini*, Sirmiensis in Illyrico Episcopi, Viri magnæ & auctoritatis & Doctrinæ. De hac Epiphanius, *Hær.* LXXI. Socrates, *Lib.* II. C. XVIII. Sozomenus, *Lib.* IV. *Cap.* VI. &c. *Photini Hæresis.*

Potissimum hæreseôs caput fuit, *Christum hominem tantùm esse*, ψιλὸν ἄνθρωπον; initium ex Mariâ habuisse; ità Spiritum S. neque Deum, neque personam esse S. Trinitatis. Convenit illi adeò cum hæresi Pauli Samosateni, quam imprudens revocavit. Hinc damnatus Photinus à Synodis Sardicensi, Mediolanensi, & Sirmiensibus, ac gradu dejectus. Nec Orthodoxi tantum in eum anathemata stringere, sed & Ariani, Semi-Ariani, in Sirmiensi cumprimis Synodo, habitâ A. CCCLI.

III. Fuit & hujus Sæculi Hæresis *Apollinaris*, Patris & Filii, Laodicæâ Syriæ oriundi. Flagella hi primò Arianorum, alter Presbyteri, Lectoris alter officio functus. Tandem, indignati in Georgium Laodicææ Episcopum, Hæresim condunt, circà Mysterium Incarnationis; de quâ Epiphanius *Her.* LXXVII. Socrates, *Lib.* II. C. XLVI. ut Athanasium, Nazianzenum, Theodoretum, reliquos taceam. Asserebant nempe 1. Christum assumpsisse quidem *Carnem*, sed *sine Animâ* humanâ, certè sine *Mente*, *Intellectu*, hujus autem loco fuisse Divinitatem τοῦ Λόγου. *Apollinaris trinsyne.*

3. *Carnem* Christi consubstantialem esse Divinitati, minimè ex substantiâ Virginis efformatam, si fides *Epiphanio*. Saltem eorum *aliquos* ità sensisse tradit, ὁμοούσιον τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ τῇ Θεότητι. Damnati Alexandriæ sub Athanasio restituto, & Romæ sub Damaso. Διμοιρίτας vocat Epiphanius, quod Christum dividerent, nec perfectam Incarnationem statuerent.

IV. Successit Hæresis *Macedonii* Patriarchæ Constantinopolitani, qui à Constantio in eam sedem, pulso in exilium Paulo, per Philippum *Macedonii.*

pum Præfectum Prætorio intrusus fuerat, circà A. CCCLI. Hic igitur (sed jam ab eodem Constantio in Synodo Constantinopolitanâ sede suâ dejectus, suffecto Eudoxio, A. CCCLIX. quo & habita Synodus Ariminensis) ex Semi-Ariano seu *Homoiousiano*, fit novus Hæresiarcha. Pluribus Sozomenus, *Hist. Lib.* IV. *C.* XXVI, XXVII. Hæresis ipsa dicta *Pneumatomochorum*, negans scil. *Spiritûs S. Divinitatem*, asserensque vim tantùm esse creatam, famulum ac ministrum Filii, qualiter Angelos Scriptura repræsentat. Prolixè in hanc Epiphanius Hæresi LXXIV.

Et damnata hæc quidem, juxtà cum aliis Hæresibus hujus ævi, in Synodo Constantinopolitanâ Oecumenicâ, sub Theodosio M. A. CCCLXXXI. fidei Formulâ per Gregorium Nyssenum conscriptâ, in quâ Spiritus S. Divinitas & Majestas asserta, quod vulgo Symbolum Constantinopolitanum. Quâ de *Synodo* infrà.

Audæi, Anthropomorphitarum.

V. Nata & sub Valente Imperatore Hæresis *Audii* vel *Audæi* cujusdam, natione *Syri*, è Mesopotamiâ oriundi, professione Monachi, vitâ inculpati. Nempè adscripsit hic *Deo humanam formam*, membra, affectusque humanos, abusus loco *Genes.* I. 26; 27. Undè *Sectatores* Audiani, vel Audæani, aliàs Anthropomorphitæ. De his Epiphanius *Hær.* LXX. (qui & Ὠϊδιανὸς vocat) etiam Theodoretus *L.* IV. *C.* X. quos adi.

Priscillianæ.

VI. Turbavit & Hæresis *Priscillani* Hispani, Laïci primùm & nobilis, Gratiano & Theodosio imperantibus, Damaso Urbis Episcopo. Recoxit is (ex Sulpicio *Severo*, *Lib.* II. Augustino *Hær.* LXX. Concilio *Cæsaraugustino*, ex Editione Garsiæ Loaysæ) magistro quodam Gnostico, ex Ægypto in Hispanias profugo, *Marci* nomine, impias Gnosticorum, Manichæorum, Valentinianorum, & *S*abellii hæreses, de quibus suprà dictum. In specie probabat *mendacium* & *perjurium* tempore persecutionis, item *Fatum* Astrologicum, *Divortia* conjugum, *Abstinentiam* à carnibus, à conjugio, id genus alia. Mysteria sua occultabant magno studio, præterquàm fœminis, mulierculis, quas sanctitatis specie inescabant, hinc à suis secretum stipulati, qualiter & Gnostici,

Jura, perjura, secretum prodere noli.

Sed & fœminæ docendi partes usurpabant, & laici, qualis ipse Priscillianus, undè in eos Canon, *Ne quis Doctoris sibi nomen imponat* &c. Damnati primùm in Concilio Hispanico Cæsaraugustano, Anno CCCLXXXI.

CCCLXXXI. cujus *octo* Canones habet Loaysas, & Editio novissima Conciliorum, *T.* II. *Col.* 1009. Gratis verò *sub Damaso* habitum esse Concilium, seu auctoritate Damasi, Baronius, Binius, reliqui. Quum nec sequentium in Hispaniâ sæculorum Concilia aliâ sint auctoritate indicta, roborata, quàm Regiâ, nullo Romani Episcopi respectu, ut pluribus vel à Casparo *Scioppio*, ex Collectione Garsiæ, demonstratum est, Tractatu de *Nationalium Conciliorum Utilitatibus.*

Donatistarum.

VII. Denique huc spectat *Schisma Donatistarum*, auctore præcipuo *Donato* à Casis Nigris, in Numidiâ Africæ Provinciâ Episcopo, Constantino M. Imperatore. Hic, cum *Secundo* Numidiæ Primate, *Donato Masculitano*, *Marino*, *Victore*, *Purpurio* &c. in Africâ Episcopis, iisque sub Diocletiano traditoribus, impellente *Lucillâ* quâdam, factiosissimâ & pecuniosissimâ fœminâ, ex odio & æmulatione in Cœcilianum Episcopum Carthaginensem, ab ejus sese communione cum suis substraxit, ac *Schisma* primùm fecit, tandem prolapsus in Hæresim. Undè & cum *Arianis* de Filio sensisse tradidit Augustinus, Historiam pluribus refert Optatus Milevit. *Libris* VII. *de Schismate Donatistarum* adversùs Parmenianum Donati successorem, & in variis contrà Donatistas Augustinus, ac Libro *de Hæres.* N. LXIX. Verumque illud Optati, hoc Schisma mulieris *iracundiam peperisse*, aliorum *ambitionem nutrivisse*, ac tandem *avaritiam roborasse*. Porro *Donati* ejusdem factionis in Africâ plures, *Donatus* à Casâ Nigiâ, *Donatus* Masculitanus, *Donatus* Sabratensis, *Donatus* Cebresatanus, *Donatus* Fiscianensis, &c. ex subscriptionibus Conciliorum.

Hæresêos prima *capita* fuêre: *Ecclesiam constare ex solis perfectis*; *Nullibi in Orbe terrarum esse præterquam in Africâ, apud Donatistas*; *rebaptizandos esse qui ad se transirent à Catholicis &c.* Superba eorum effata Optatus & Augustinus memorant. Undè conformitas utriusque Hæresêos patet, *Novatianæ* & *Donatisticæ.* Quâ autem ratione ad Constantinum M. Donatistæ appellarint, causâ ad eum delatâ, jam circà A. CCCXIII. Constantinus verò rem judicandam commiserit primò Miltiadi Romano Episcopo, hinc Concilio Arelatensi I. tandem, per modum Revisionis, Heliano Africæ Proconsuli, sanciendis post horum judicia Imperatoriis Edictis in Donatistas, pluribus ex Eusebio constat, *Hist.* L. X. & ex Optato *Lib.* I.

Ex iisdem constat, & ex Augustino contra Cresconium, & aliàs, variis illos nominibus venisse, in sectas quoque divisos, undè & dicti

Maximinianiſtæ, *Primianiſtæ*, *Claudianiſtæ*, *Rogatiani*, *Majoriniſtæ* vel *pars Majorini*, à Viris Donatiſticæ factionis. Undè colligit Hieronymus, non *Eccleſiam* eam *Chriſti*, ſed *Anti-Chriſti Synagogam fuiſſe*. Etiam *Montenſes* appellati, à loco conventiculis deſtinato, & *Rupitani* à rupibus. Sed plura huc congerere haud operæ pretium eſt, & Donatiſticam omnem hiſtoriam, ac collationem cum Novatianis, etiam Pontificiis, exhibent *Inſtructiones* Forbeſii, *Lib.* XIV. & in *Hiſtoriâ Donatiſtarum*, Thomas Long. Præbendarius Exonienſis, editâ A. 1677. præter alios.

II. *Concilia hoc Sæculo illuſtriora, cùm Oecumenica, tùm Topica. Eademque Orthodoxa, Heterodoxa.*

Loca Conciliorum.

I. Conciliorum feraciſſimum hoc ſæculum fuit, quorum *Oecumenica* duo, Nicænum I. & Conſtantinopolitanum I. Reliqua in *Orbe utroque* celebrata, per omnes penè Rom. Imperii Nationes atque Provincias. Hiſtoriam & Acta exhibet Tomus II. Conciliorum, & I. quoque ad calcem *Edit.* noviſſimæ.

Nicæa ne Synodus. Silentium Euſebii undè.

II. *Nicænæ Synodi* undè mentionem nullam fecerit Euſebius, nec in Hiſtoriâ Eccleſ. nec in Græco Chronico, longa diſquiſitio eſt. Addita enim eſſe ab Hieronymo, quæ in Chronico Latino extant, Valeſius agnoſcit. Alii favori in Arianos, alii prudentiæ, ob recens ulcus, alii denique tempori adſcribunt quo Hiſtoriam conſcripſerit: Nempè proximè antè Nicænam Synodum, & Vicennalia Conſtantini M. ut Chronico, ità mox Hiſtoriæ ultimam impoſuiſſe manum, pace tùm Eccleſiis conceſsâ poſt mortem Licinii Senioris, circà A. CCCXXIV. Quâ de re pluribus H. Valeſius, & nuper Martinus Hankius in Euſebio Pamphili. Meminit tamen hujus Synodi Euſebius, in Libris *de Vitâ Conſt. M.* Porrò *Nicæna* Synodi ſtrictim memoranda hoc loco veniunt:

1. *Locus* convocationis, ſcil. *Nicæa* metropolis *Bithyniæ*, diverſa à Nicæâ Thraciæ. Nec opportunior tùm locus ad Univerſalem Synodum videbatur, in medio quaſi poſita, vicina Nicomediæ & Byzantio, Ammiano *mater Urbium Bithyniæ*. *Tempus* verò communi ſententiâ fuit annus Chriſti CCCXXV. Conſtantini Imperat. XX. mox à Synodo *Vicennalia* celebraturi Paulino & Juliano Coſſ.

2. *Auctor* convocationis ipſe Conſtantinus Imperator, miſſis quaquaversùm ad Epiſcopos literis; factâ que equorum, jumentorum publicorum,

blicorum, commeatûs poteſtate, ex Euſebio, Ruffino, Theodoreto, Socrate, Veteribus omnibus. Interpoſitam verò *Sylveſtri* Papæ auctoritatem, ac conſenſum prævium, hariolantur de ſuo Baronius, Bellarminus, ac nuper Maimburgius Jeſuita.

3. *Cauſæ impulſivæ*, præ reliquis fuêre, creſcens Arii hæreſis, & ex eâ contentiones, ut ſuprà viſum; hinc inveterata controverſia de die Paſchali, dividens adhuc Eccleſias; tandem Meletii in Ægypto tumultus, ac pernicioſum ſchiſma. *Cauſæ impulſivæ.*

4. *Membra* Concilii à pleriſque Veteribus, poſt *Athanaſium*, CCCXVIII. memorantur, hinc Synodus vulgò CCCXVIII. Patrum Græcis dicta. Ab Euſebio nonniſi CCL. Patres dicuntur conveniſſe, de *Vitâ Conſtant.* L. III. C. VIII. niſi pro διακοσίων legas τεσσαρακοσίων, qui numerus à Gelaſio Cyziceno, & Socrate notatur. Orientales ex Eutychio Batricide referunt Epiſcopos *bis mille quadraginta octo.* Convenêre autem ex toto Orbe Romano, & ultimis Orientis finibus, uti ex Perſide, ſic Occidentis quoque, uti ex Provinciâ Galliarum, quod ſubſcriptiones docent. *Membra Synodi.*

Nugatur Maimburgius Jeſuita, *Lib.* I. Hiſtoriæ Arianiſmi, dùm *tres magnos Patriarchas* interfuiſſe Synodo refert, præter *Caput Eccleſiæ*, repræſentatum in Legato ſuo Hoſio.

5. *Præſes* Synodi, ſummus quidem & *Politicus*, fuit ipſe Conſtantinus Imperat. *Eccleſiaſticus* verò, ut plurimùm *Hoſius* Cordubenſis Epiſcopus, ſecundùm alios Euſtathius Antiochenus: Fruſtrà legationem Romanæ ſedis Hoſio commiſſam, fingentibus Baronio, Perronio, & nuper quoque Valeſio, in Notis *ad Socrat.* Maimburgio de *Verâ Eccleſ.* C. IX. Hinc Valeſius, *pro Sylveſtro Urbis Romæ Epiſcopo videtur ſubſcripſiſſe.* Si verò cauſa alia quæratur hujus conceſſi *Hoſio* præſidii, præ tot Orientalibus Epiſcopis, in promptu reſponſio eſt: Datum hoc auctoritati ejus Viri, doctrinæ, ætati, favori apud Conſtantinum, ac ſuſceptæ jam anteà legationi, ac cognitioni cauſæ inter Alexandrum & Arium, ut relatum ſuprà eſt. *Præſes.*

6. *Acta* præcipua hujus Synodi, fuêre: Damnatio *Arianæ* hæreſeôs, & anathema illi dictum, ſancitis vocibus, Filium eſſe ὁμοούσιον *conſubſtantialem* Patri, γεννηθέντα ἀ ποιηθέντα, *genitum non factum*, θεὸν ἀληθινὸν *verum Deum* &c. Quæ ſolæ διακριβωσαὶ videbantur ſententiæ Orthodoxæ ab Arianâ, ſtatuente Filium *creatum*, *factum* *Acta præcipua.*

ex non entibus, adcòque ἑτερούσιον. Undè Symbolo in hanc rem cuso fidem Orthodoxam sancivêre. Subscripserunt plerique Ariani, præter Eusebium Nicomediensem, Secundum Ptolemaidis, Theonam Marmaricæ, Theognidem Nicææ Episcopos. Sed & hi tandem, post sententiam depositionis latam, cum Ario ipso supplices facti, in verba Synodi, professione externâ tenùs, concesserunt.

Controversiæ *Paschalis* compositio, & decretum Synodi adversùs praxim Asianorum. Undè Orientales deinceps cum Romanis Pascha peragere, ex *Epist.* Synodicâ Patrum, apud Socratem, &c. Non tamen in Synodo ipsâ, sed mox post Synodum, *Cyclus Paschalis* Decemnovennalis contextus est, de quo in *Chronolog.*

Compositio schismatis *Novatiani*, de quo ad superius Sæculum; memorabilibus & Constantini vocibus ad Accesium Novatianum, lapsis pœnitentibus veniam negantem; *Pone scalam, Acesi, & in cœlum solus ascendito*, apud Socratem *Lib.* I. C. x. &c.

Censura in *Meletium* Lycopolis in Thebaide Ægypti Episcopum lata, qui invaserat in jura Alexandrini, & complures Episcopos suæ factionis, invito Metropolitano, ordinarat. Meletianum schisma describit Athanasius *Apol.* II. Epiphanius *Hær.* LXVIII. Socrates *Lib.* I. *C.* VI. Desiit tandem in hæresim, post Nicænam Synodum, Meletianis cum Arianis coalescentibus, undè factum ut Meletium αἱρεσιάρχην dixerit Socrates *Lib.* I. *C.* IX. Qui tamen ipse hæresim nullam condidit, sed schisma fecit, permittentibus illi Nicænis *Episcopi* nomen, sine potestate deinceps ordinandi, ex dictis Scriptoribus.

Potestas Metropolitanis asserta.

Decretum Concilii de sedibus *Metropolitanis*, quibus esset suprema & æqualis potestas in Provincias sibi obnoxias, aut in *Suburbicarias* Regiones vel Ecclesias, quæ scilicet sub Urbe matrice, aut quæ Urbi vicinæ, intrà jurisdictionem Præfecti Urbici, ut reddidit Ruffinus. Et inter eas sedes nominatim recensetur *Alexandrina*, planè ad exemplum *Romanæ*, & *Antiochena*, & *Cæsariensis* Palæstinæ, honore tantum Metropolitani adscripto *Hierosolymitanæ* sedis Episcopo: Occurrunt ista Canone VI. & VII. De quibus miserè vexatis, *sexto* maximè, extat fusa nostra Dissertatio adversùs Leonem Allatium, H. Valesium, P. de Marca, reliquos. Eam consulat Lector, si modò lubet. Versiones omnes Canonis VI. contulit nuper Beveregius in *Notis.*

De *Cœlibatu Clericorum* nata disceptatio; faciente Paphnutio, Thebaidis superioris Episcopo, cœlibe & ipso, ne lege sancirctur. Quâ de re dictum suprà, p. 401.

Cano-

Canones conditi in Synodo, juxtà Codicem antiquissimum Ecclesiæ Universæ, juxtà Concil. Carthaginense, Theodoretum, Veteres omnes, numero XX. juxtà Ruffinum XXII. In his constitutiones variæ circà *Ordinem* & *Disciplinam* Ecclesiæ, circà *Eunuchos*, *Neophytos*, *Episcopos*, *Clericos*, *Diaconos*, *Catechumenos*, *lapsos* in persecutione &c. de quibus locis suis monitum fuit, & pluribus, post Zonaram, Balsamonem, qui Canones Nicænos illustrarunt, in nostris Justellus, & Beveregius. Canon vero XII. non *militiæ cingulum* simpliciter damnavit, sed conjunctum cum thurificatione & apostasiâ, quomodò *militiæ cingulum nonnisi immolantibus dari*, præcepit Julianus, apud Ruffinum, *Hist.* L. I. C. XXXII. Porrò explosi cordatioribus etiam Latinorum Canones Nicæni Arabici LXXX. superiori sæculo à Pisano & Turriano Latinè editi, vel etiam LXXXIV. ex novâ Versione Ecchellensis. *Canones XX.*

7. *Duratio* hujus Synodi, non ità certa, definientibus aliis *sexennio* cum Gelasio Cyziceno, aliis circiter *triennio*, probante Scaligero, aliis vix ultrà *bimestre* spatium, à XIII. Kal. Jul. ad VIII. Kal. Sept. ex Cresconii Collectione Canonum.

8. *Confirmatio* ejusdem facta per Constantinum, in Actis Gelasii Cyzic. & apud Socratem *Lib.* I. C. IX. facta etiam per Synodos sequentes, Universales & Particulares: Gratis supponente cum suis Baronio, petitam confirmationem à Sylvestro Papâ, ut summo Capite, quod & securus reponit Maimburgius Jesuita, *Hist. Arianismi*, *Lib.* I. Undè supposititia Synodi Nicænæ *Epist.* ad Sylvestrum, cum Sylvestri responsione, *Tomo* I. Concilior. Latina utraque, omnibus Doctis explosæ. Concilium *Romanum* III., sub Sylvestro, A CCCXXV, *præsente* scil. *Constantino Augusto*, ex CCLXXV. Episcopis, confirmandæ illi Synodo, ejusdem omninò farinæ est, quum illo tempore Constantinus in Oriente constanter egerit, mox à Synodo Byzantium profectus. Ac tacent Acta genuina, & Historici veteres. *Confirmatio.*

2. *Exitum* denique Synodi quod attinet, fuit hic primò lætus, pulso in exilium Ario, cum asseclis subscribere detrectantibus, & pace in speciem Ecclesiis datâ: Posteà verò luctuosus idem, dolosâ quorundam subscriptione, artibus Eusebii Nicomed. & Theogonii, Arii simulatâ palinodiâ & libello satisfactionis, Constantini credulitate, Athanasii exilio, Constantiæ sororis Augusti seductione, dein & Constantii Imperatoris, novisque & fallacibus Arianorum formulis. *Exitus.*

Negantem *Arii* exilium Baronium rectissimè arguit H. Valesius, *Notitiæ.* *Arii exitus.*

Notis ad Sozom. *L.* 1. *Cap.* XVI. Alibi & *duos Arios* benè distinxit, ejusdem & nominis & factionis, alterum Hæresiarchæ superstitem, qui à Synodo Hierosolymitanâ susceptus est in communionem. Hæresiarcha verò, antequam in Ecclesiam Constantinopolitanam introducerctur, post deceptum dolosâ confessione Imperatorem, in viâ publicâ medius crepuit, interaneis effusis, A. CCCXXXVI. si fides Ruffino, Socrati, Sozomeno, imprimis Athanasio: Hic enim in *Epist.* ad Serapionem, *Tomo* 1. confirmat Arium fuisse eo modo & vitâ & communione privatum, paremque cum Judâ proditore exitum fuisse fortitũ.

Synodi Oecumenica II. *Historia.*

10. Alterum Oecumenicum fuit *Constantinopolitanum* 1. Cujus observantur:

1. *Tempus*, quod incidit in annum Æræ Christianæ CCCLXXXI Eucherio & Euagrio Coss. Theodosii Magni III. Damaso Episcopo Romano, Gregorio autem Nazianzeno designato plurium votis ad Episcopatum Constantinopol. quem per annos circiter XL. occuparant Ariani.

2. *Auctor* convocationis, qualis constanter Theodosius M. uti diserte referunt Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Historici omnes, & Epist. nuncupatoria Patrum ad Theodosium. Quicquid Baronius, cum suis, ex Actis VI. Synodi, pro Damaso opinetur, & ex eo nuper Maimburgius, *Hist. Arianæ Lib.* VI. fingentes prævià Damasi auctoritate Synodum convocatam, & hoc *ex antiquis Romanæ Ecclesiæ monumentis colligi* posse. At falsi arguit ipse Valesius, Notis ad *Lib.* V. Theodoreti, qui & congregasse Theodosium, & ex solo quidem Oriente, contendentibus Italiæ Episcopis Synodum Romæ congregari, pluribus monet.

3. *Causæ* habiti Concilii, quæ duæ potissimùm, iisdem testibus; Prima, Hæresis Macedonii, negantis divinitatem Spiritûs S. de quâ ad superius Caput. Altera, Gregorii Nazianzeni causa, designati à Theodosio, & ab Orthodoxis expetiti, ad Episcopatum Constantinopolit. Ægyptiis autem Episcopis, duce Timotheo Alexandrino, Maximum quendam Cynicum ejus loco intrudentibus, undè motus initio statim Synodi.

Synodus hæc an Oecumenica?

4. *Numerus* coactorum Episcoporum, quales fuêre CL. nullo in iis Episcopo Romano, nec per se nec per Legatos, undè nec *Universale* fuisse magnoperè vellent. Quanquàm & οἰκουμενικὴν se vocet Synodus in *Epist.* Synodicâ ad Episcopos Italiæ, & ipse quoque ita vocarit

vocarit Damasus,ac talis constanter habita,& ex Occidentis patribus illi quoque interfuerit *Ascholius* Thessalonicensis, apud Socratem *Lib.* v. *C.* VIII. & in subscriptionibus *Agrius*,ex Provinciâ Hispaniæ. Eminuerunt inter Episcopos Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, Helladius Cæsariensis, Gelasius Cæsareæ Palæstinæ, Cyrillus Hierosolymitanus,Pelagius Laodicenus, Diodorus Tarsensis, Optimus Antiochiæ Pisidiæ,Gregorius Nyssenus,Amphilochius Iconiensis, Ascholius Thessalonicensis &c. ac præ cæteris quoque Gregorius Nazianzenus, ad Constantinopolitanam paulo antè Ecclesiam evocatus, ab Arianismo repurgandam, faciente imprimis Meletio Antiocheno. Sed & Macedonianæ Hæreseôs Antitistes, numero XXXVI. à Theodosio evocati, plerique ex Civitatibus Helleſponti, principibus Eleusio Cyziceno, & Martiano Lampsaci Episcopis. Pluribus ista memorati Historici.

6. *Præsides* Synodi, seu qui instar Præsidum primi subscripserunt; scil.Nectarius Constantinopolitanus,tùm Timotheus Alexandrinus, Cyrillus Hierosolymitanus,& Meletius Antiochenus,paulo post fatis cessurus,fuffecto Flaviano. Nectarius autem,communi consensione ac concordibus animis Imperatoris, Cleri, populique, post turbas ab Ægyptiis motas in favorem Maximi, & voluntariam abdicationem Gregorii Nazianzeni, electus à Synodo fuerat in Episcopum Constantinopolitanum, ut fatentur Editores Concilior. ex Socrate,Sozomeno, Theodoreto. Quia vero Damasus cum suis huic electioni reclamavit,cumprimis ob Canonem Constantinop. III. hinc Baronius, & gregales, in hunc Nectarium minùs æqui sunt, ac Maimburgius nuper, *Hist. Arianism.*,L. VI. nullas Spiritûs S. fuisse partes in iis quæ post definitam fidem, contrà Arium & Macedonium, in Synodo gesta, & Nectarium *omnium ineptissimum fuisse* ad sustinendam eam dignitatem. Hæc scilicet fide Historici!

6. *Acta* præcipua in hoc Concilio quod attinet, fuêre sequentia: *Canon.* Nempè, post rejectionem Maximi, dein abdicationem Gregorii, & suffectionem Nectarii, confirmata fuit *Canone* I. fides *Nicæna*, & damnatæ Hæreses Anomæorum, Arianorum, Semi-Arianorum, in specie πνευματομάχων, quos *Semi-Arianos* Patres accensent, ut qui tùm coaluissent. *Canone* II. assignati limites singulis *Diœcesibus*, Alexandrinæ, Antiochenæ, Asianæ, Thracicæ, Ponticæ, & confirmata singulis Privilegia. Ità tamen ut extrà Provinciam suam, vel

Diœ-

Diœcesim, (quod factum antè fuerat) nemini deinceps liceret ordinationes facere, aut negotiis sese alterius Diœcesis immiscere. *Patriarchas* tùm *constitutos* habet Socrates *Lib.* v. C. VIII. de quo suprà p. 396. Rectè jam Valesius, ad cum locum: *Nulla hic fit mentio Patriarcharum. Eo tempore nondùm usu receptum erat Patriarcharum vocabulum.*

Secundus à Romano honoris locus (τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς) *Canone* III. assignatus Episcopo Constantinopolitano, hac ratione, quod esset urbs Constantinopolis *Nova Roma*, paribus cum Vetere privilegiis, unde hunc Canonem vellet Baronius dispunctum, aliis alia hariolantibus. Valesius prudenter hunc Canonem reliquit intactum, quem Chalcedonenses confirmarunt, citaruntque ut suæ definitionis fundamentum *Canone* XXVIII. Nec antè Leonem I. huic Canoni Romani Episcopi reclamarunt.

Denique, ut mittamus alia quæ in *Canonibus* reliquis, numero VII. (quanquam *tres* tantùm apud Dionysium Exiguum, *tertio* adversus Maximi Cynici ordinationem decernente) adornatum in hoc Concilio *Symbolum fidei*, additis ad Symbolum Nicænum quibusdam vocibus, explicantibus fidem Orthodoxam de Spiritu S. contrà Macedonium: Nempè ad verba, εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, junxêre τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν. Unde hoc Symbolum modò *Nicæni*, modò *Constantinopolitani* nomine venit.

III. Præter hæc Concilia Universalia, fuêre multa *Particularia*. Illáque iterùm vel *legitima* & *Orthodoxa*, vel *spuria* & *Hæretica*, seu Arianæ factionis, seu Donatisticæ.

Orthodoxa celebrantur, seu antè seu post Concilium Nicænum, potissimùm sequentia, de quibus in *Tomo* I. & II. *Concil.*

Concilium Eliberitanum.

Eliberinum vel *Iliberinum*, *Illiberitanum*, in antiquis Inscriptionibus, Illiberi Hispaniæ Bæticæ celebratum (in cujus locum Granata successit) ferè sub initium sæculi, paulo antè Constantinum ad Imperium admotum, persecutione nondùm extinctâ, ut ex Canonibus liquet. Adde interfuisse illi Synodo Hosium Episcopum, postea Constantino à Consiliis Sacris, missum ad Cœcilianum Carthaginensem, jam A. CCCXIII. deinde ad Alexandrum & Arium, ac in Oriente deinceps versatum. Sed in anno definiendo variant sententiæ.

Hujus

Hujus Concilii superſunt Canones LXXXI. ex quibus Eccleſiaſtica eius ævi diſciplina circà *Lapſos*, *Apoſtatas*, *Pœnitentes*, *Fœminas*, *Virgines*, *Conjugatos*, *Clericos*, *Facinorum reos*, *Hereticos*, &c. mirè illuſtratur. Cumprimis memorandi Canones, XXXIV. pro Cereis non accendendis; XXXV. contrà Vigilias fœminarum; XXXVI. de Picturis in Eccleſiis non habendis: Undè in hujus Concilii auctoritatem invehitur Baronius, ut in pleriſque adverſantem *Catholicæ Eccleſiæ dogmatibus*, ad A. Chr. LVII. *Num.* CXIX. *& ſeq.* Quo magis intelligebat Purpuratus, nullas fuiſſe Romano Epiſcopo partes in hujus Synodi indictione, præſidio, utpotè extrà Provinciam Romani Metropolitani.

Concilium *Arelatenſe* I. auctoritate Conſtantini M. indictum, A. CCCXIV. Voluſiano & Anniano Coſſ. in causâ Cœciliani & Donatiſtarum, datis literis ab Imperatore ad Vicarium Africæ, pro mittendis eò partibus litigantibus. Decreti in hac Canones XXIII. ad Eccleſiæ diſciplinam, & damnati Donatiſtæ. Nec ullam poſt Oecumenicas *Synodum illuſtriorem* agnoſcit Sirmondus. Romano Epiſcopo nullæ rursùm partes, præterquàm quod Sylveſtro Canones ſuos communicarunt, ut *omnes ſcirent quid in futurum obſervare debeant*, *Tomo* I. *Concil.* C. 1427. *Arelatenſe primum.*

Sequuntur Synodi, in Oriente celebratæ, quarum Canones relati in Codicem Eccleſiæ Univerſæ, confirmati à Chalcedonenſi Synodo, ac verſi pridem à Dionyſio Exiguo, Abbate Romano. Et horum Canonum paſſim in ſuperioribus mentio, etiam illuſtratio, in iis quæ ad *Ritus*, & *Diſciplinam* ſpectarunt. Illuſtrarunt & Albaſpinæus, Juſtellus, Beveregius, noſtri paſſim, ut Binium, Baronium, Allatium taceam, δελβέουλας τῆ ἐπιδέσει.

Hujuſmodi fuit, *Ancyrana* Synodus Galatiæ, circa A. C. CCCXV. decennio antè Nicænam: *Neo-Cæſarienſis* Ponti Polemoniaci, eodem circiter tempore: *Gangrenſis* Paphlagoniæ, Nicænâ nonnihil poſterior, in quâ damnatus Euſtathius Sebaſtienſis: *Antiochena* Syriæ, poſt obitum Conſtantini, malè Arianis accenſita à Baronio, Perronio &c. quod ſcilicet non expectata ſit ſententia Romani Epiſcopi, qui tùm Julius: Et quanquàm in Athanaſium hæc ipſa Synodus decreverit, probata tamen Hilario eſt, *de Synodis* adversùs Arianos, *Laodicena*, Phrygiæ Pacatianæ, circà A. C. CCCLX. vel aliquot poſt annis; fruſtrà hanc Nicænâ vetuſtiorem ſtatuentibus Baronio, Binio, *Synodus Ancyrana. Neo-Cæſarienſis. Gangrenſis. Antiochena Laodicena.*

gregalibus, maximè ob causam *quadragesimalem*. Nam *Canone* VII. expressa *Photinianorum* mentio, quæ Hæresis exorta sub Constantio. Nec plura sunt hujus angustiæ.

Sardicensis.

Sardicensis quoque Synodus digna memoratu Athanasio favens; circà A. Ch. CCCXLVIII. Sardicæ Illyrici, auctoritate Constantii & Constantis indicta. Minimè autem Oecumenica, imò ex solis Occidentalibus congregata, ut suprà visum. Cujus etiam Canones perperàm confusi cum Nicænis, ac pro Nicænis obtrusi à Papâ Zosimo, maximè ob Canonem IV. de quo fusè nos *pag.* 399, 400.

Concilia alia.

Concilia hujus sæculi plura, ut *Africana* in causâ Donatisticâ, *Sirmiensia* contra Photinum, *Ariminense* Orthodoxum in Arianos, Constantio Imper. confirmans τὸ ὁμοούσιον, *Asiana* alia, *Italica*, *Gallica*, *Hispanica*, &c. silentio transmittimus. Horum enim Acta, ex Conciliorum Tomis repeti possunt, *Tomo* II. Edit. novissimæ, aut si qui volet, ex Magdeburgensibus *Cent.* IV. Nec de singulis unum judicium est, ex observationibus Baronii, Binii, Sirmondi, Petavii &c.

Ariminense Orthod.

Ariminensis porrò Synodus Orthodoxa, in quâ CCCXX. Episcopi Catholici fidem Nicænam confirmarunt, non confundi debet cum *Ariminensi* Conciliabulo Ariano, in quo paulo post, imprudentiâ legatorum Catholicorum, auctoritate Constantii, & fraudibus Arianorum, sancita est formula Ariana, expuncto scil. τῷ ὁμοουσίῳ, & coactis ad subscriptionem Orthodoxis, toto dehinc Orbe Ariano.

Sirmiense Orthod.

Sirmienses Synodi plures habitæ contrà Photinum, sed Orthodoxa una, à Catholicis & Occidentalibus celebrata, circà A. CCCXLIX. Arianæ factionis reliquæ, A. CCCLI. & deinceps; quâ de re extat Dionysii Petavii dissertatio, inserta nuper à Ph. Labbeo *Tomo* II. Conciliorum. Et Petavio accedit Valesius, ad Sozomeni *Lib.* IV. C. XV.

Concilia reprobata.

IV. *Spuria* Concilia, seu reprobata, alia cumprimis fuêre *Donatistarum*, alia *Arianorum*. Priorum meminit Augustinus contrà Cresconium Donatistam, *Lib.* III, & IV. *Tomo* VII. & alibi, quæ habita *Carthagine*, *Cabarsussi*, *Cavernis Susit*, *Bagajis*, &c. civitatibus Africæ, & Numidiæ. Nec tantùm in Catholicos habita, sed in se ipsos, dùm v.gr. Carthaginense, Cabarsussense Conciliabula damnarunt *Primianum* cum suis, Donatisticæ factionis; vicissim Bagajense damnavit *Maximianum* cum suis, vel *Maximinianum*, ut vocat Augustinus.

Ariana.

In *Arianis* Conciliabulis, saltem in quibus prævaluit factio Ariana, celebres sunt præ cæteris:

Syno-

Synodus *Tyria*. Synodus Tyria, Constantio & Albino Coss. A. CCCXXXV. celebratis paulo post *tricennalibus* Constantini. Indicta hæc Synodus auctoritate Constantini, (occasione dedicationis Templi Hierosolymitani) in causâ Athanasii, variis accusationibus rei, per Meletianos, Eusebianos, de quibus suprà, p. 409. De hac Eusebius de Vitâ Const. *Lib.* IV. C. XI. Athanasius *Apol.* II. Socrates *Lib.* I. C. XXVIII. & Historici reliqui. Præses Politicus fuit Dionysius Comes, Eusebianarum partium, Episcoporum autem numerus potior Arianæ factionis, quos inter Eusebius Nicomediensis, & iniquior in Athanasium Eusebius Cæsariensis. Eventus fuit, damnatio *Athanasii*, etiam absentis, post secessum ejus ex Urbe Tyro, ut rei scilicet contumaciæ, sacrilegii, injuriarum in Episcopos, &c. pluribus apud Sozomenum, *Lib.* II. C. XXV. Mox successit *Concilium Hierosolymitanum*, quò secesserunt Episcopi, dedicandæ Ecclesiæ causâ, in quâ prævalentes Eusebiani, *Arium* supplicem restituerunt, non Hæresiarcham ipsum, sed Presbyterum ejusdem nominis, & factionis, ut rectè Valesius observavit, in Socratis *Librum* II. C. XXX.

Synodi *Antiochena*, Arianæ itidem factionis, plures memorantur. At sub judice lis est, censenda-ne Ariana Synodus quæ Antiochiæ celebrata A. CCCXLI. cujus Canones XXV. relati in Codicem Ecclesiæ Universæ, & approbati à Chalcedonensibus: Dubitandi rationes sunt., depositio Athanasii, suffectio Gregorii Cappadocis in Episcopatum Alexandrinum, & fidei formulæ Arianismum redolentes. At quicquid occultè Episcoporum Antiochenorum plurimi favverent Arianis partibus, & eos inter Nicomediensis, tamen in fidei causâ præ se tulerunt Catholicismum, ut ex ipsis Formulis patet, & ex Hilario de Synodis, ex Julii Epistolâ appellantis ἀδελφοὺς ἀγαπητοὺς *fratres dilectissimos*, ut jam ab H. Valesio rectè observatum est, *Observ. Eccles.* L. I. C. VIII. Et exceptâ voce ὁμοουσίου, in fidei substantiâ accedere per omnia Nicenæ fidei videbantur, additis anathematismis. Undè εἰρηνικωτάτη Synodus inscribitur, *summè pacifica*. *Quatuor* ejus Synodi formulas, ex Athanasio in hanc Synodum indignato, ex Socrate, Sozomeno, habes in Tomo II. *Concilior. Col.* 589. *& seq.* Synodus Antiochena Arianæ.

Fuit & *Antiochena* Synodus, triennio post habita, A. CCCXLIV. in quâ pariter edita prolixior fidei formula, in speciem Orthodoxa,

solâ voce ὁμοουσίου exceptâ, fabris Eudoxio, Macedonio, Martyrio Episcopis: Vide Socratem *Lib.* II. C. XIX. Sozomenum, Athanasium, & qui ex istis referunt.

Pseudo-Sardicensis.

Arianis quoque Synodis accensetur *Pseudo-Sardicensis*, ex Orientalibus Episcopis. Athanasio infestis, qui Philippopolim Thraciæ concesserunt, sub Constantio & Constante Imperator. Nempè cusa hîc formula Semi-Ariana, nomine Sardicensis Synodi, quæ extat apud Hilarium, Libro *de Synodis*, missa ad Donatum Carthaginensem, sed schismaticum, Grato Episcopo Orthodoxo.

Sirmiensis Synodi.

Secutæ Synodi *Sirmienses*, sub Constantio, quæ quatuor omninò fuêre, *prima* Catholica, in Photinum, A. CCCXLIX. reliquæ tres Arianæ factionis, quanquàm & anti-Photinianæ. *Altera* nempè, Anno CCCLI. in quâ Photinus depositus, & sancita fides Nicænæ in speciem proxima, solo ὁμοουσίῳ expuncto, tacitis etiam vocabus, *Filium non factum.* Et huic Liberius posteà subscripsit. *Tertia*, A. CCCLVII. in quâ Sirmiensis formula secunda conscripta est, dispunctis pariter τῷ ὁμοουσίῳ & ὁμοιουσίῳ, ut vocibus ἀχράφοις, & Patre asserto *majore* Filio suo, *honore*, *dignitate*, *Deitate*: Et isti Hosius subscripsit, ætate decrepitâ, vi adactus & metu, post LX. annorum constantiam, ut pluribus ex Athanasio *Apol.* II. Epiphanio, *Hær.* LXXIII. & Historicis Ecclesiasticis intelligitur. *Quarta* denique Sirmiensis Synodus, A. CCCLVIII. in quâ Liberius Papa restitutus, postquàm tertiæ Formulæ subscripsisset, Semi-Arianæ, statuenti Filium Patri ὅμοιον κατὰ πάντα, Valente Ariano primò his vocibus reluctante.

Pseudo-Nicæna & Pseudo-Ariminensis.

Tandem & *Pseudo-Nicæna* Thraciæ, & *Pseudo-Ariminensis*, opposita Ariminensi Orthodoxæ: Quando nempè Nicæam se receperunt Ariani, jussu Constantii, & fraude Valentis & Ursacii, qui omnium penè turbarum & insidiarum architecti, Episcopi Ariani, prior Mursiæ in Pannoniâ, alter Singedonis in Mysiâ, Hîc nempè, (quum paulo antè sancita fuisset fides Nicæna in Synodo Ariminensi) prævento Constantio ab Arianis, & accusatis Ariminensibus, sanciunt *Ariani* formulam *Sirmiensem*, in quâ Filius dicitur ὅμοιος *similis* suo Patri, dispuncto tamen τῷ κατὰ πάντα *per omnia*, quod addiderant Sirmienses. Eâdemque formulâ delatâ Ariminum, cogunt Orthodoxos ibi detentos, metu exilii & suppliciorum, eidem subscribere, reliquis qui detrectarent in exilium pulsis. A quo tempore *totus*

penè

penè *Orbis*, *Arianum se esse miratus*, tunc verè *ingemuit*, ex vulgato dicto Hieronymi, in Dialogo contrà Luciferianos.

Quicquid *Liberium* Pontificem à lapsu in *Hæresim* excuset Baronius, ad A. CCCLVII. N. XLVI. non diffiteri potest. 1. Subscripsisse illum formulæ Arianæ, Semi-Arianæ saltem, in gratiam Arianorum. 2. Cum iisdem venisse in *communionem*, ab iis suæ Sedi restituendum. 3. Condemnasse cum Arianâ factione B. Athanasium. 4. *Prodidisse* & *conscientiam*, ut nuper Maimburgius, *Hist. Ar. Lib.* IV. & *causam* Orthodoxam, fœdâ ambitione inductum, & æmulatione in Felicem illi Romæ suffectum. *Liberii lapsus.*

Mittimus Synodum *Mediolanensem*, sub Constantio A. CCCLV. firmandæ depositioni Athanasii, cui subscribere coacti sunt Catholici, relegati verò quotquot recusarent, pluribus apud Athanasium, *Epist. ad Solit.* Sulpicium Severum *Hist. Lib.* II. Hilarium *Lib.* ad Constantium, &c. *Concilio Mediolan.*

Ut & Synodum *Ancyranam* Semi-Arianam, principibus Basilio Ancyrano, Eleusio Cyziceno, Silvano Tarsensi, Georgio Laodiceno, &c. anno CCCLVIII. oppositam factioni Acacii, Eudoxii, Valentis, Ursacii, quæ prævaluerat in Sirmiensi Synodo cui Hosius subscripsit. De quâ aut inprimis Hilarium, *Libro* de Synodis: *Ancyranum.*

Item Synodum *Seleucien sem* Isauriæ, mox anno sequente, quo & *Arimin nensi* celebrata, duas in partes divisam, quarum altera *Acacianorum*, altera *Semi-Arian rum* fuit: Et hi quidem Filium ὁμοιούσιον, Nicænâ fide in speciem approbatâ, illi omnem κατὰ similitudinem respuebant. De hac pluribus Socrates, *Hist. Lib.* II. C. XXXIX. Reliqua ex Conciliorum Histor[ia] repetantur. *Seleucien-se.*

IX. *Patres & Doctores hoc Sæculo Illustriores, in Ecclesiâ utrâque.*

1. In *Græcis* & *Orientalibus* eminent;

Eusebius Cæsariensis, cognomento *Pamphili*, à Nicomediensi, & Emesæno, & Vercellensi, & Samosateno, qui hujus omnes ætatis, ità distinctus: De quo iniquius jam olim fuit judicium Epiphanii, Hieronymi, & Synodi VII. iniquissimum passim Baronii, & valdè nuper Lud. Maimburgii in *Hist. Arianismi.* Iniquitatis causæ, quod Eusebius olim interfautores Origenis; quodque in Eusebii scriptis *Eusebius Cæsar.*

cauſæ Pontificiæ præſidii nihil, adverſa omnia. Hinc Idolis ſacrificaſſe Euſebium, perſecutione Diocletianeâ, deinceps verò ſententiâ & factione Arianum fuiſſe, imò inter eos *ſignifernm*, *principem*, ut non ſemel Hieronymus. Ab utroque crimine Euſebium purgat Valeſius, *Diſſert.* de Vitâ & ſcriptis Euſebii. Et certè cùm ex Euſebio ipſo, tùm ex Hiſtoriâ Nicænæ Synodi, ex Gelaſio Cyziceno, Socrate, Gelaſio Romano, Gallicanâ omni Eccleſiâ quæ Euſebium *Sanctorum* Catalogo adſcripſit, ac documentis aliis iniquior Arianiſmi accuſatio deprehenditur. Minùs tamen æquus fuit in Athanaſium Euſebius, in Synodo Tyriâ, & Euſebio Nicomedienſi, ſed ſimulanti Nicænam fidem, conjunctior. De *Scriptis* Euſebii, poſt noviſſima Nomina, nihil adjicimus hoc in loco.

Athanaſius. *Athanaſius* Alexandrinus, flagellum ſimul & odium Arianorum, mortuus ſub Valente, circà A. CCCLXXIII. de quo pluribus ſuprà, in *Hiſt.* Arianâ. Et compendio admodùm de eo Gregorius Nazianzenus, *Orat.* in ejus Laudem, *Tomo* I. Ἀθανάσιον ἐπαινῶν ἀρετὴν ἐπαινέσομαι, *Athanaſium laudans virtutem laudavero.*

Quæ loca, ut in cauſâ *adorationis ſolius Dei*, & *Librorum* ἀναγινωσκομένων, expunxerit ex Athanaſio Index Expurgatorius, jam à Doctis obſervatum eſt, nominatim à Dallæo *de Uſu Patr.* C. IV.

Baſilius. *Baſilius* ex Presbytero Cæſareæ in Cappadociâ Epiſcopus, cognomento Magnus, Aſcetarum vulgò in Oriente pater, qualis tamen verius Euſtathius Sebaſtienſis. Mortuus ſub Gratiano, circà A. CCCLXXVIII. De ejus geſtis, paſſionibus ſub Valente, ſcriptis, virtutibus, nævis, paſſim Patrologi. Laudavit impensè Baſilium Oratione funebri, & paſſim, ut σύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας &c. Gregorius Nazianzenus, ſtudiorum Athenis aliquando ſocius. Frater porrò Gregorii Nyſſeni fuit Baſilius, non Nazianzeni, ut erratum quandoque eſt ab ipſo Auguſtino.

Gregorius Nazianz. Nyſſenus. *Gregorii* duo in Oriente, *Nazianzenus* ſcil. ille Theologus, Orator, Poëta, Patris in Epiſcopatu adjutor, tandem & ſucceſſor; Et *Nyſſenus*, Baſilii Magni frater, vir ſimpliciſſimus, hic alteri ſuperſtes ſub finem ſæculi. Pares hi quidem ferè Gregorii ætate, pietate, zelo; orthodoxiâ, laboribus adversùs Hæreſes, quin & Origenis nimio ſtudio; at diſpares judicio, credulâ nimis ſimplicitate in Nyſſeno conſpicuâ, ac penè anili. Utriuſque errores, nævos, poſt alios notavit Joh. Dallæus, in dicto Libro *de Uſu Patrum.* C. IV.

Cyrillus

penè *Orbis*, *Arianum se esse miratus*, tunc verè *ingemuit*, ex vulgato dicto Hieronymi, in Dialogo contrà Luciferianos.

Quicquid *Liberium* Pontificem à lapsu in *Hæresim* excusset Baronius, ad A. CCCLVII. N. XLVI. non diffiteri potest. 1. Subscripsisse illum formulæ Arianæ, Semi-Arianæ saltem, in gratiam Arianorum. 2. Cum iisdem venisse in *communionem*, ab iis suæ Sedi restituendum. 3. Condemnasse cum Arianâ factione B. Athanasium. 4. *Prodidisse* & *conscientiam*, ut nuper Maimburgius, *Hist. Ar. Lib.* IV. & *causam* Orthodoxam, fœdâ ambitione inductum, & æmulatione in Felicem illi Romæ suffectum. *Liberii lapsus.*

Mittimus Synodum *Mediolanensem*, sub Constantio A. CCCLV. firmandæ depositioni Athanasii, cui subscribere coacti sunt Catholici, relegati verò quotquot recusarent, pluribus apud Athanasium, *Epist. ad Solit.* Sulpicium Severum *Hist. Lib.* II. Hilarium *Lib.* ad Constantium, &c. *Concilii ab. Mediolan.*

Ut & Synodum *Ancyranam* Semi-Arianam, principibus Basilio Ancyrano, Eleusio Cyziceno, Silvano Tarsensi, Georgio Laodiceno, &c. anno CCCLVIII. oppositam factioni Acacii, Eudoxii, Valentis, Ursacii, quæ prævaluerat in Sirmiensi Synodo cui Hosius subscripsit. De quâ aut inprimis Hilarium, *Libro* de Synodis: *Ancyranum.*

Item Synodum *Seleuciensem* Isauriæ, mox anno sequente, quo & *Ariminensi* celebrata, duas in partes divisam, quarum altera *Acacianorum*, altera *Semi-Arianorum* fuit: Et hi quidem Filium ὁμοιούσιον, Nicænâ fide in speciem approbatâ, illi omnem ὁμοίας similitudinem respuebant. De hac pluribus Socrates, *Hist. Lib.* II. C. XXXIX. Reliqua ex Conciliorum Histor[illegible] repetantur. *Seleuciense.*

IX. *Patres & Doctores hoc Sæculo Illustriores, in Ecclesiâ utrâque.*

1. In *Græcis* & *Orientalibus* eminent;

Eusebius Cæsariensis, cognomento *Pamphili*, à Nicomediensi, & Emesceno, & Vercellensi, & Samosateno, qui hujus omnes ætatis, ità distinctus: De quo iniquius jam olim fuit judicium Epiphanii, Hieronymi, & Synodi VII. iniquissimum passim Baronii, & valdè nuper Lud. Maimburgii in *Hist. Arianismi.* Iniquitatis causæ, quod Eusebius olim inter fautores Origenis; quodque in Eusebii scriptis *Eusebius Cæsar.*

causæ Pontificiæ præsidii nihil, adversa omnia. Hinc Idolis sacrificasse Eusebium, persecutione Diocletiancâ, deinceps verò sententiâ & factione Arianum fuisse, imò inter eos *signiferum*, *principem*, ut non semel Hieronymus. Ab utroque crimine Eusebium purgat Valesius, *Dissert.* de Vitâ & scriptis Eusebii. Et certè cùm ex Eusebio ipso, tùm ex Historiâ Nicænæ Synodi, ex Gelasio Cyziceno, Socrate, Gelasio Romano, Gallicanâ omni Ecclesiâ quæ Eusebium *Sanctorum* Catalogo adscripsit, ac documentis aliis iniquior Arianismi accusatio deprehenditur. Minùs tamen æquus fuit in Athanasium Eusebius, in Synodo Tyriâ, & Eusebio Nicomediensi, sed simulanti Nicænam fidem, conjunctior. De *Scriptis* Eusebii, post novissima Nomina, nihil adjicimus hoc in loco.

Athanasius. *Athanasius* Alexandrinus, flagellum simul & odium Arianorum, mortuus sub Valente!, circà A. CCCLXXIII. de quo pluribus suprà, in *Hist.* Arianâ. Et compendio admodùm de eo Gregorius Nazianzenus, *Orat.* in ejus Laudem, *Tomo* I. Ἀθανάσιον ἐπαινῶν ἀρετὴν ἐπαινέσομαι, *Athanasium laudans virtutem laudavero.*

Quæ loca, ut in causâ *adorationis solius Dei*, & *Librorum ἀκανονίζομένων*, expunxerit ex Athanasio Index Expurgatorius, jam à Doctis observatum est, nominatim à Dallæo *de Usu Patr.* C. IV.

Basilius. *Basilius* ex Presbytero Cæsareæ in Cappadociâ Episcopus, cognomento Magnus, Ascetarum vulgò in Oriente pater, qualis tamen verius Eustathius Sebastiensis. Mortuus sub Gratiano, circà A. CCCLXXVIII. De ejus gestis, passionibus sub Valente, scriptis, virtutibus, nævis, passim Patrologi. Laudavit impensè Basilium Oratione funebri, & passim, ut σύλλογον καὶ ἑρμήνευμα τῆς ἀληθείας &c. Gregorius Nazianzenus, studiorum Athenis aliquando socius. Frater porrò Gregorii Nysseni fuit Basilius, non Nazianzeni, ut erratum quandoque est ab ipso Augustino.

Gregorii Nazianz. Nysseni. *Gregorii* duo in Oriente, *Nazianzenus* scil. ille Theologus, Orator, Poëta, Patris in Episcopatu adjutor, tandem & successor; Et *Nyssenus*, Basilii Magni frater, vir simplicissimus, hic alteri superstes sub finem sæculi. Pares hi quidem ferè Gregorii ætate, pietate, zelo; orthodoxiâ, laboribus adversùs Hæreses, quin & Origenis nimio studio; at dispares judicio, credulâ nimis simplicitate in Nysseno conspicuâ, ac penè anili. Utriusque errores, nævos, post alios notavit Joh. Dallæus, in dicto Libro *de Usu Patrum.* C. IV.

Cyrillus

Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus, auctor insignis Catecheseôn, sede motus à factiosis sub Constantio, restitutus & mortuus, sub Theodosio M. membrum Constantinopolitanæ Synodi, cum dictis modò Gregoriis. Causas cur depositus fuerit ab Episcopatu, fusè refert Sozomenus, *Hist.* L. IV. C. XXV. appellaturus ad Synodum Universalem & judicium majus. Undè Socrates, *L.* II. C. XL. cum *primum* & *solum* πρὸς τὸ σύνοδος, hujusmodi appellationē interposuisse. *Cyrillus.*

Epiphanius Salaminæ vel Constantiæ in Cypro Episcopus, eruditus, sed credulus quandoque nimis, ac turpiter lapsus in Historicis & Chronologicis, cumprimis in *Panario.* Nam præter ἀκριβολογίας circà ea quæ præcessêre Nativitatem Servatoris, en de multis alias, in Historiâ rerum Christianarum! V. gr. Apostolos in Ecclesiæ primordiis decrevisse, ut *Pascha* Judaico ritu celebraretur; Johannem scripsisse *Apocalypsim*, ἐν χρόνοις Κλαυδίου Καίσαρος; Jacobum *summum Sacerdotem* fuisse, ingressum εἰς τὰ ἅγια; *Basilidem*, *Saturninum*, sparsisse suas hæreses viventibus Apostolis; *Arium* antè Concilium Nicænum fatis functum; *Achillam* successisse Alexandro in sede Alexandrinâ; Athanasium à Constantino relegatum in *Italiam*; Valentem Imperat. baptizatum ab *Eusebio*, pridem tamen mortuo; Athanasio suffectum esse *Georgium* Cappadocem, statim in primo exilio; *Meletianos* Arianis se adjunxisse, antè obitum Alexandri &c. Quæ subindicare hoc in loco necesse fuit. Dogmaticos ejus errores, Petavius, Dallæus, aliique observarunt. *Epiphanius.* *Epiphanii errores Historici.*

Obiit Epiphanius in extremo senio, mortuus sub Arcadio, A. CCCCIII: insignis adversarius Origenis, cum magno Chrysostomo commissus, apud Socratem *Hist.* L. V. & alios.

Ephrem vel *Ephraim* Syrus, Mesopotamiâ oriundus, Edessenæ Ecclesiæ Diaconus, magnæ vir & sanctitatis & auctoritatis; cui *multa* scripta adscribit Hieronymus, Syro sermone edita, tantæ auctoritatis, ut *post lectionem Scripturarum, publicè, in quibusdam Ecclesiis, ejus scripta recitarentur.* De hodiernis ejus scriptis extant judicia Perkinsii, Coci, Riveti, &c. Mortuus est sub Valente Imperatore, ut in Catalogo suo idem Hieronymus. *Ephrem Syrus.*

Johannes cognomento *Chrysostomus*, patriâ Antiochenus, *Antiochenæ Ecclesiæ Presbyter* Hieronymo, postea Episcopus Constantinopolit. circà A. CCCXCVII. Facundissimus ille Patrum, pius, eruditus, liber- *Johannes Chrysostomus.*

liberrimus vitiorũ castigator, fautor idem Origenis, odium Eudoxiæ Imperatricis, & Theophili Alexandrini, hinc pellendus in exilium A. CCCCIII. Comanis ad Pontum Euxinum mortuus. Obvia sunt de ejus scriptis, erroribus, virtutibus & nævis, judicia, quibus hanc paginam implere supervacuum.

Scriptores alii. Adde, quorum supersunt non ità multa, & meminit in *Catal.* Hieronymus, ac Photius in *Biblioth.* *Pamphilum* Presbyterum, Eusebii necessariũ, *Macarium* Ægyptium seniorem, *Eustathium* Antiochenum, *Didymum* Alexand. cœcum à pueritiâ, *Amphilochium* Oconii Episcopum. *Eusebium* Emelenum, *Diodorum* Tarsensem, præceptorem Chrysostomi, &c.

Hæreticis adscripti. In iis autem qui Hæresẽon aliquâ notâ se contaminarunt, inter Scriptores Ecclesiasticos, recensentur ab Hieronymo, *Donatus* à quo Donatiani; *Photinus* Sirmiensis; *Apollinares* Pater & Filius; *Euzojus* Cæsareæ Episcopus Arianus; *Aëtius* Hæresiarcha Anomœus; *Eunomius* ejus discipulus; *Basilius* Ancyranus Semi-Arianus, *Acacius* μονόφθαλμος, Cæsareæ Episcopus, tertiæ inter Arianos Sectæ parens; *Asterius* Philosophus, Arianæ itidem factionis, & si qui alii.

Latini Scriptores. II. In *Latinis* & *Occidentalibus*, claruerunt præ cæteris:

Lactantius. C. *Firmianus Lactantius*, Arnobii discipulus, Cicero Christianus, mortuus sub Constantino M. & extremâ senectute in Galliis magister Crispi Cæsaris, filii Constantini Cujus præter vulgata Opuscula, prodiit nuper Liber insignis de *Persecutoribus*, operâ Balusii, & Oxoniensium. Ejusdem errorem, quo *Spiritûs S. negavit substantiam*, pridem observavit Hieronymus, *Epist.* ad Pammach. & Oceanum. T. II.

Hilarius. *Hilarius* Pictaviensis Episcopus, dictione sublimis, flagellum Arianorum, florens medio Sæc. mortuus sub Valentiniano seniore. Vulgatus ejusdem error est, quo Christum sensit fuisse doloris & passionis expertem, etiam Corpore; *putatum* quidem *doluisse*, quia patiebatur, & quia habuit ad patiendum corpus, at *carnisse doloribus*, *quia Deus*, ut ille passim in Libris de *Trinit.* & Comment. in *Psalmos.*

Optatus. *Optatus* Milevitanus in Africæ Numidiâ Episc. adversarius Donatistarum, clarus sub Valentiniano & Valente: Hujus præ reliquis noti *Libri* VII. contrà Parmenianum Donatistam, licet *septimus* à Balduino, Riveto, aliis, non putetur esse Optati, ut qui *sex* ipse *Libros* modò promittat. Scribendi genus densum, argutum, vehemens, pridem Critici observarunt.

Ambro-

Ambrosius Mediolanensis, à civili Præfecturâ traductus ad Ecclesiasticam, animo zeloque magnus, dictione mellifluus, studiosior tamen Origenis: Undè errores de ultimo Igne purgatorio; de Angelis corporeis; de statu novissimo Animarum &c. & parùm felix Scripturarum quandoque interpretatio. Hinc nec laudatus admodùm Hieronymo, in *Catal.* mortuus autem sub finem sæculi. Ac de eo passim suprà. *Ambrosius.*

Philastrius Brixiensis in Italiâ Episcop. Libro *de Hæresibus* clarus, mortuus sub Theodosio M. coævus Ambrosio. De quo ut non paris judicii, nec doctrinæ, extant judicia, & ipsius Augustini, in *Præf.* Libri de Hæres. *Philastrius.*

Paulinus Nolæ in Campaniâ Episcopus, patriâ Gallus, alius à Paulino Presbytero, qui vitam Ambrosii scripsit, clarus sub finem Sæc. Ejus extant Epistolæ & Poëmata, magnique habitus est ab Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Ausonio, cæteroquin jam in superstitiones pronior, ut venerationem Crucis, Reliquiarum, usum Imaginum in Templis &c. Eum autem *conjugatum* fuisse, etiam Presbyterum & Episcopum, servatâ conjuge, individuâ vitæ sociâ, ex ejus *Epistolis*, & ex Ambrosio, Hieronymo, Ausonio, alii docuerunt. Fertur pro redimendo viduæ cujusdam filio, à Vandalis abducto, semet in servitutem dedisse, quâ de re adi Baronium in *Martyrol.* XXII. *Junii.* *Paulinus.*

Hieronymus Stridoniensis, in Dalmatiæ Pannoniæque confinio, florens jam sub Theodosio M. cujus anno XIV. Catalogum suum conscripsit, ut ipse testatur, id est Christi CCCXCII. Presbyter idem, nec profecto *Cardinalis*, Damaso olim ab Epistolis, Monasticæ vitæ studiosissimus, cumprimis in secessu Bethleemitico. Cæterùm eruditione sæculari, trium Linguarum peritiâ, Translatione Scripturarum Testam. V. ex *Græco* & *Hebræo*, Orthodoxiæ studio, ingenio, eloquentiâ, sanctimoniâ, primus Latinorum Patrum Erasmo: Ast odio cumprimis acerbiore in Origenem, aculeis in adversarios, affectuum vehementiâ, afflictis erroribus præter mentem, solitudinis Monasticæ, Cœlibatûs, Reliquiarum; aliorumque in Vigilantium, quorundam etiam in Augustinum, nimio studio, culpandus, vitâ sub Theodosio Juniore functus, circà A. CCCCXX. *Hieronymus.*

De Operibus Hieronymi, genuinis, dubiis, suppositiis, obvia sunt judicia Eruditorum, post illud Erasmi, curantis primam Editionem Basileensem Anno 1516. Errores *Dogmaticos*

circà Providentiam ad ima non extensam, circà salutem Damnatorum qui aliquando Christum professi, & capita alia, percensèt Dallæus, *de Usu Patr.* C. IV. Iniquior idem in Conjugium, undè oppositus Liber Augustini *de Bono Conjugali*, cumprimis in Digamiam, Trigamiam, etiam in Juramentum religiosum. Sed de Hieronymo satius penè siluisse, quàm pauca hoc in loco dixisse.

Augustinus. *Aurelius Augustinus* Tagastensis, ex Manichæo Catholicus, & ex Presbytero Hipponis Regii in Numidiâ Episcopus, indè ab CCCXCVI. Is sanè Hieronymo linguarum peritiâ, profanis literis, ac Romanâ dictione inferior; at sacrâ eruditione, & docendi vi, & in solvendis nodis argutiâ, & in disputando promptitudine, & in Hæresibus profligandis (ut Manichaicâ, Arianâ, Donatisticâ, Pelagianâ) cumprimis verò in Gratiâ Dei asserendâ, felicitate, virtute etiam moderationis ac prudentiæ, indubiè major; denatus in obsidione Hipponensi, A. CCCCXXX.

Errores ejusd. Passus tamen & manes suos Augustinus, ut in iis quæ ad res naturales spectant, Cœlum, Mundum, Terram, Sidera, &c. ità in iis quæ de Statu Parvulorum sine Baptismo decedentium, de Statu Animarum antè Resurrectionem, de Angelis Corporeis, de Igne quodam purgatorio post hanc vitam, & nonnullis aliis, *dogmaticè* imprudens tradidit: Ut mittam errores non paucos *exegeticos*, etiam *historicos*, v. gr. LXX. Interpretes Prophetas fuisse, actos à Spiritu S. Zachariam Joh. Baptistæ patrem fuisse summum Sacerdotem, &c. Ac in doctrinam illius de *Gratiâ* & *Libero Arbitrio* iniquiora sunt sæpè judicia familiæ Jesuiticæ, & obvia. Nec pauca Inquisitores Hispanici & Index Expurgatorius in Augustino damnant, obelo iis configenda. Cæterùm multa ipse prudens, & in exemplum humanæ fragilitatis, aut retractavit, in *Retractationum* Libris, aut de se ingemuit, in illis *Confessionum*. Opus Librorum (quod à potiori inscripsit) de *Civitate Dei*, vindicandæ Christianæ Religioni, post subversam à Gothis sub Alarico Romam, ac reductum Paganismum, plurima ex Varrone, Livio, Salustio, Cicerone restituit, quibus aliàs destituta fuisset posteritas. Sed de Augustino, & Editionibus Augustini, omnium optimâ Basileensi A. 1529. (de eâ quæ nunc Parisiis elaboratur à Benedictinis, nihil adhuc pronunciamus) plura extant judicia, quàm ut nostro hîc locus esse debeat.

Latini alii Scriptores. Scriptores Latinos alios hujus Ætatis, ut *Damasum* Papam, quem edidit cum Notis Martius Milesius Sarazanius. A. 1638. *Severum Sulpi-*

Sulpicium Aquitanicum, de quo *pag.* 115. *Juvencum* Presbyterum, *Aurelium Prudentium*, quem post alios illustravit Nicol. Heinsius, *Victorium* Afrum, de quo in Catal. Hieronymus, ut plures mittam, sufficiat indicasse.

X. *Persecutiones hoc seculo in Ecclesiam excitatæ, ab Ethnicis, Arianis.*

I. In his gravissima omnium est illa *Diocletiani* Imperat. & *Maximiani* Collegæ, cognomento Herculii, inter generales vulgò *decima.* Continuarunt eandem Tyranni, *Galerius* Maximianus Jovius, *Maximinus* Daza, filius sororis Galerii, *Maxentius* Herculii, tandem à Constantino sublatus. Fusè de hac Eusebius, & quoque Lactantius in Lib. de *Mortibus Persecutorũ*, hinc Sulpicius Severus, reliqui. Cujus rursum: *Persecutio decima.*

1. *Initium* Baronio est annus Christi CCCII. verius CCCIII. secundùm Eusebium, CCCV. in Festo Paschali. Lactantius principium figit in Terminalia, seu VII. *Kal. Mart.* *Initium Circumstantiæ.*

2. *Auctor* primus Diocletianus, natione Dalmata, *scelerum inventor & malorum machinator*, *Lactantio*, superbissimus Princeps, sæviens magis in Oriente, Maximianus autem in Occidente.

3. *Occasio* proxima, memorata Eusebio, *Lib.* VIII. *Cap.* II. incendium domûs cujusdam regiæ Nicomediensis, præsente Imperatore, mox detorto in Christianos crimine. At rem altiùs repetit Lactantius, scil. à superstitione matris Diocletiani, quæ Filium, non minùs superstitiosum, *querelis muliebribus ad tollendos homines invitavit*, accedente responso consulti Oraculi, Apollinis scil. Milesii. Undè decretus dies *Terminalium* inchoandæ superstitioni, *ut quasi Terminus imponeretur huic religioni.*

4. *Modus* persecutionis, omnium qui fuêre atrocissimus, successivis gradibus. Hinc sævitum in Templa, in Libros sacros sæpè à *Traditoribus* proditos, in Christianos Magistratus, in Doctores Ecclesiarum, in privatos, in sexum omnem & ætatem, nullo non genere suppliciorum excogitato, prolixè apud Lactantium, Eusebium, Sulpicium, Sever. Bedam, Zonaram, &c. *Edictum* primum in Christianos refert Lactantius, *C.* XIII. *quo cavebatur, ut Religionis illius homines carerent omni honore ac dignitate, tormentis subjecti essent ex quocunque ordine aut gradu venirent, adversùs eos omnes actio caleret, ipsi non de injuriâ, non de adulterio, non de rebus ablatis agere possent, Liberta-*

bertatem denique ac vocem non haberent. Vide apud eundem reliqua. *Viginti millia* in Templo Nicomediæ uno die concremata refert Nicephorus, *Lib.* VII. *Cap.* VI.

5. *Loca* fuêre in Asiâ, Phrygiâ, Palæstinâ, Arabiâ, Africâ, Mauritaniâ, Hispaniâ, Italiâ, Galliâ, Britanniâ, quatenus hæc erat Romano Imperio subjecta, *Albano* Verulamio Britanniæ tùm Protomartyre, A. CCCV. Quanquàm Lactantius, *vexatam fuisse universam terram, ab Oriente in Occasum, præter Gallias*, scil. Constantio Cæsare diruente ibi quidem Conventicula, at hominibus parcente.

Marcellinus an lapsus?

6. *Effectus* fuerunt, quorundam sanè *Apostasia* & abnegatio, inter quos referuntur *Marcellinus* Episcopus Romanus, &, quanquàm fide dubiâ, *Eusebius* ipse Cæsariensis, apud Epiphan. Ac de *Marcellini Lapsu*, Jovis simulachro in Templo Vestæ thus adolentis, prolixè *Acta* illa commemorant, quæ venerandæ Antiquitatis esse fatetur Baronius, ad A. CCCII, & CCCIII. quæque in pluribus laudat, in hac de Marcellino narratione perstringit. Sic in Pontificali Damasi, *Marcellinus ad sacrificandum ductus est, ut thurificaret.* Nec dissentiunt cordatiores in Latinis, ipse Binius, *non facilè recedendum esse ab eâ sententiâ quæ communi hactenus consensione credita est.* Sed quoque *Martyrum* sine numero incredibilis constantia fuit: Ac initio statim illa Martyrum Nicomedienſium, & ejus in specie qui Edictum Diocletiani, simulac propositum fuit, magno animo diripuit, & conscidit, nec sine sarcasmo, mox extortus, coctus, & exustus, apud Lactantium, d. loco, & Eusebium *Lib.* VIII. *C.* VI.

Fabulæ.

Martyrum autem nomina, tùm supplicia, hinc victorias & triumphos, prolixè memorati Scriptores exponunt, & ex iis Magdeburgenses, *Cap* III, & XII. Quanquàm *veris fabulosa* adjecerint Martyrologia, Simeon Metaphr. Nicephorus, Legendæ, Acta & Sermones Apocryphi, etiã sub nominibus Sæculi IV. Uti de *S. Agnete*, productâ in fornicem, sed corpore inviolato, cui Basilica à Constantinâ, filiâ Constantini, fuerit erecta, ex Sermone *de Agnete* sub Ambrosii nomine: De *S. Catharinâ* Alexandriæ passâ, mox Corpore ejusdem per aëra translato ab Angelis, in verticem Sinaitici montis, ubi hodieq; colitur, quâ de fabulâ prolixè G. Cassander in ejus Hymnum: De *S. Georgio* Cappadoce, milite Cataphracto, Draconé cuspide transfigente, juxtà quem Virgo supplex implorans auxiliũ; Baronio interpretato non de verâ historiâ, sed symbolicâ imagine, ut quem Georg. *Arianum* fuisse

im-

intelligeret: de *S. Dorotheâ*, rosa mediâ hyeme pomaq; ad unũ ex Centenariis, ea flagitantem quum ad supplicium duceretur, mox submittente &c. Nec nugarum id genus, quæ propemodùm sine fine, pudet Annalium Scriptorem, aut Godavium Episcopum, *Hist. Eccl. sui* L. IV. *Finit persecut.*

7. *Duratio*, per totos annos continuos X. testibus Lactantio, Eusebio, Sulpicio. Nam continuata etiam post abdicatum à Tyrannis imperium, à Galerio in Oriente, Maximino in Africâ, & Maxentio in Occidente. Quibus Deo vindice extinctis, Ecclesia lætior & splendidior sub Constantino M. & Licinio apparuit, & verè *post tenebras lux*. Nempè proposito Edicto in favorem Christianorum, secundùm Lactantium, XIII. *Junii*, Constantino & Licinio III. Coss. adeòque A. CCCXIII. postquàm cœpisset persecutio, eodem teste, A. Vulg. CCCIII. Diocletiani XIX. VII. Kal. Martias, quando eversa est Ecclesia Nicomediensis.

Hinc verò Æra Diocletianea, de quâ suprà, dicta fuit *Æra Martyrum*; quanquàm ex alio capite instituta A. Ch. CCLXXXIV. ut dictum suprà, *pag.* 348. Eusebius à Natali Christi, ad XIX. Diocletiani, numerat Annos πένθε καὶ τριακόσια, seu CCCV. *Hist. L.* VII. in fine. Undè patet Æram Eusebianam antevertere illam Dionysii Exigui anno minimùm *uno*, quâ de re in *Chronologicis*.

II. Decimam generalem Persecutionem excepit in Oriente *Licinius* illa, abalienati à Constantino affine, quocum bello civili iteratò commissus fuit. De hac Eusebius, *Lib.* X. *C.* VIII. & de Vitâ Constantini *Lib.* I. *C.* XLIX. *& seq.* ubi iniquissimæ Licinii constitutiones in Episcopos, in Synodos, in Christianos. Ejus quoque meminit Canon Nicænus XI. decernens Pœnitentiæ modum lapsis ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου *sub Licinii tyrannide*. Cœpit non anno CCCXVI. juxtà Baronium, veriùs anno CCCXX. Constantini Imperat. XIV. juxtà Eusebium in *Chronico*, hinc Cedrenum, alios: Quando scil. Licinius ad Cibalas Pannoniæ victus est, dehinc omnes Christianos primùm Palatio expulit, tandem & diris simis suppliciis, iniquissimisque legibus, in eos sæviit, naturâ perfidus. *Licinii persecutio.*

Finis persecutioni fuit paulo antè Synodum Nicænam, compulso ad deditionem Licinio, hinc Thessalonicæ sublato, Anno CCCXXIV. Tunc reddita pax Ecclesiis, & abrogatæ Licinii tyranni Constitutiones in Christianos, ex Eusebio de Vitâ Constantini M. *Lib.* II. Sozomeno *Lib.* I. *C.* VIII. Cod. Theod. de Infirmandis quæ sub

Tyrannis gesta, *Lib.* XV. T. XIV. *lege* I. &c. Tum & scientiis bonisque literis, quarum infensissimus hostis Licinius, teste Aur. Victore, vigor pristinus rediit. Cæterùm in Baronii Annalibus historiam rerum Licinii *admodùm confusam esse*, notavit Valesius, in *Lib.* I. Eusebii de Vitâ Const. C. LII. Alibi, Baronium omnia permiscere, dùm *Eusebio semper infensus ejus narrationem sequi recusat*, in Librum III. C. LIX.

Constantius an Persecutor?

III. Post Constantinum Imperat. molestus quidem fuit Orthodoxis *Constantius*, studio Arianarum partium, & odio Athanasii, undè depositiones passim, & exilia episcoporum, Presbyterorum, quotquot formulæ Pseudo-Ariminensi, & depositioni Athanasii, subscribere recusarent. Quâ de re suprà, ni historiâ *Arianâ*, & in capite de *Conciliis*.

Eustathius Antiochenus an sub Constantio pulsus? Valesius notat.

Ita quoque *Eustathium* Antiochenum, qui primus à Synodo Nicænâ in Arianos classicum cecinit, sub Constantio sede motum & exilio mulctatum, diximus *pag.* 408. Quanquàm Valesius, in *Librum* III. de Vitâ Const. *Cap.* LIX. post Jacobum Godofredum, in *Lib.* II. *C.* VII. Philostorgii, non à Constantio sed à Constantino relegatum velint, idque circà A. CCCXXIX, vel CCCXXX. Verùm supponunt doctissimi hi Viri, referri ad Constantinum ab Eusebio, dicto loco, & ab Hieronymo in Chronico. Neutrum tamen verum est. Eusebius modò meminit tumultûs Antiocheni, sub Constantino, & divisæ Ecclesiæ, non abdicati Eustathii: Hieronymus ad A. CCCXXIX. ordinatum Antiochiæ *Vitalem*, posteà *Philogonum*, tùm *Paulinum*, tandem *Eustathium*, quo in exilium truso *Arianos* sedem occupasse. At hæc Arianorum invasio veriùs post Constantinum accidit. Ità Theodoretus, Eusebium jam tùm ad sedem *Constantinopolitanam* fuisse translatum, *Hist. Lib.* I. C. XXI. quod sub Constantio contigit. Ac sæpè nimis Socratem, Sozomenum, Theodoretum, in temporum ratione hallucinatos observat idem Valesius. Philostorgius verò, qui exilium Eustathii ad Constantinum refert, *Paulinum* dicit Eustathio suffectum, quod solus Philostorgius dixit, invito Hieronymo, Socrate, Sozomeno, &c. Et ex ipsis Valesii rationibus, in *Librum* X. Hist. Eusebianæ, C. I. colligitur Paulinum diem obisse antè pulsum Eustathium, scil. A. CCCXXVIII. omnes alii A. CCCXXIV.

Cæterùm Constantius persecutor haberi minimè voluit, imò ne Arianus quidem, delusus ambiguis speciosisque Formulis, ac deceptus calumniis

calumniis Arianorum, ipso teste Athanasio, in *Epist. ad solitar.*

IV. Sed gravissima fuit persecutio *Juliani* vulgò *Apostatæ*, si tamen unquam fide Christiani, quanquàm possessione talis, vivo Constantio patruele, saltem apertè. Nam occultè, privatus quum esset, jam ad Gentilismum defeciisse, ex Marcellini *Lib.* XXI. *p.* 188. ex Libanio, Socrate, Theodoreto, reliquisque constat, inductum ab Ædesio, Maximo Ephesio, Prisco, Libanio, Magistris aliis. Ast *fingebat* metu Constantii, ut Ammianus, etiam in *Lectorum numerum* Nicomediæ adscribi aliquando se passus, teste Theodoreto, *Hist.* L. III. C. LI. Porrò de Juliani persecutione Nazianzenus, Russinus, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, &c. Cœpit hæc ferè à morte Constantii Imperat. sed obfirmato primùm Imperio, cousque enim Christianam fidem simulavit, seu dissimulavit apostasiam. *Juliani Persecut.*

Modus fuit sanè dignus callidissimo Principe, non suppliciis primò, sed malis ac subdolis artibus; hinc præmiis, blanditiis, cavillis, subtilitate, illinc minis, mulctis, depositionibus, exiliis, sollicitaturo ad defectionem Christianos. *Artes Juliani in Christianos.*

Quibus de *Juliani arcanis artibus* ad profligandam Religionem Christianam, ex Libanio ipso, Ammiano, Eunapio, Zosimo, Ethnicis scriptoribus, quin ex ipsis Juliani monumentis, tandem ex Gregorio Nazianzeno, Cyrillo Alex. Socrate, Theodoreto, Sozomeno, post Magdeburgenses, vel Annalium Scriptorem, Jacobus Godofredus, eruditâ Oratione de *Juliano.*

Summa huc redit: Permissa initio Sacrorum libertas, hoc obtentu, *persuaderi* religionem debere, non ad eam *cogi* quemquam; Episcopis sub Constantio exulibus facta redeundi potestas, ut odia, & contentiones rursùm accenderet; clementiæ, temperantiæ, justitiæ, animi à persecutione perquàm alieni, edita in speciem documenta; blanditiæ passim adhibitæ, honor etiam habitus Basilio, Gregorio Nazianzeno, Cæsario hujus fratri, piis aliis, metuentibus & *dona ferentem*: Et ista ferè in primordiis Imperii, veritus multitudinem Christianorum, & invidens Christianis cruenti martyrii gloriam.

Mox Julianus de Christo, ut *Galilæo*, contemptim loqui; Apostolos, Christianæ religionis auctores, vafritici nequitiæque postulare; Christianos nonnisi *Galilæos*, appellandos edicto decernere, abolito sanctissimo nomine; Scripturas S. ceu ridiculas, pugnantesque secum invicem, traducere; Constantini famam moresque, ut & Constantii,

ſtantii, proſcindere, vel in *Cæſaribus* ſuis, à Fratre noſtro egregiè illuſtratis; facta eorundem reſcindere; donationes Eccleſiis factas, conceſſa privilegia revocare; in ſpecie *Labarum* Imperatorium, expuncto Chriſti ſigno, Deorum Imaginibus fœdare. Tùm & Chriſtianis prohibere, ne Liberales artes Diſciplinaſque traderent; ſcholas eorum claudere, ac Doctores ſummovere; incautam ætatem imbellemque Gentilibus Doctoribus permittere; Libros Chriſtianorum, ubi poterat, ſupprimere; ſacros hymnos, pſalmos, cantus prohibere; Chriſtianorum diurnis funeribus interdicere; Vaſa Eccleſiarum diripere, addito ſarcaſmo in *Mariæ filium*; Delubra è contrà aperire, atque Idoleja inſtaurare; Gentiliſmum Chriſtianorum ritibus, ut ſimulachro Pœnitentiæ, publicarum Lectionum, Cantionum, Eleemoſynarum, Monaſteriorum, ac ſimilibus larvare; omnia Ethnicis luſtrationibus polluere, etiam fontes publicos, olera, carnes, cibos, quæ in macello venderentur, ut eſſent Idolothyta; ad thus adolendum, Gentili ſuperſtitione, ſed quaſi antiquo ritu: nullâ religionis mentione, milites inducere, dùm ipſe donaria è ſolio diſtribueret.

Adhæc factioſos, Hæreticos, uti Novatianos, Donatiſtas, Aëtium Eunomianæ familiæ principem, infenſiſſimos hoſtes Catholicorum, reſtituere Julianus; Arianis patrocinari; ſubmotos ab Eccleſiâ recipi jubere; Catholicos inter ſe committere; conjugibus libertatem facere à ſe invicem divertendi, uxoribuſque dotem retinendi, ut ità Chriſtianos turbis ac diviſionibus miſceret. Imò Judæis fræna in Chriſtianos laxavit Apoſtata, ſuppeditatis è fiſco ſumptibus, quanquàm fruſtrà, ad inſtaurationem Templi Hieroſolymit. ac tributis Genti remiſſis, licentiâque indultâ paſſim in Syriâ & Ægypto in Chriſtianos, eorumque Eccleſias, impunè graſſandi, factâ cum Gentilibus conſpiratione.

Ac quicquid manſuetudinem, clementiamque ſpirare Princeps ipſe videretur, intercà miniſtris Magiſtratibus, Præſidibus, populis, (eos inter *Juliano* Comite Orientis, *Felice* Comite Sacrarum Largitionum, utrôque & Apoſtatâ) quin ipſo nonnunquàm Juliano decernente, exceperunt in Palæſtinâ, Syriâ, Ægypto, Cappadociâ, locis aliis, Eccleſiarum incendia, direptiones; Civitatum calamitates, quæ privilegiis mulctatæ, oppreſſæ; Epiſcoporum ut Athanaſii, Marci Arethuſii, Georgii Alexandrini, Eleuſii Cyziceni, Titi Boſtrenſis &c. Chriſtianorumque paſſim exilia, carceres, tormenta, ſupplicia, flagra, exactio-

exactiones, facultatum direptiones, & atrociſſima quæque: Multa in ſpeciem improbante, ad delatas querelas, Juliano, nuſquam ferente opem, imò addente ſarcaſmos, *colaphum ducenti* etiam *maxillam alteram præbendam*; *crucem Chriſtiano ferendam*; *faciliorem ſic in reſſum in Regnum Cœlorum*; *Beatos pauperes &c.* Graviora etiam molituro in Chriſtianos Principe, ſi Perſicum bellum confeciſſet ex voto, apud Ruffinum, & Theodoretum. Chriſtianos mirè ad conſtantiam animarunt cumprimis *Baſilius*, Greg. *Nazianzenus*, & *Athanaſius*, cluſis artibus Juliani.

Juliani vero (ſublati anno 11. Imperii, lethali ſibi vulnere, ſed ſalutari Eccleſiæ) ultimas & blaſphemas in Chriſtum voces, *Vicisti Galilee*, refert Theodoretus, *Lib.* III. *C.* XX. ut ex quorundam *relatione*, ex Theodoreto plures: Aliis alias eius ad Solem voces extremas referentibus, cujus cultor inſignis Julianus, ὦ Ἥλιε ἀπώλεσες Ἰυλιανὸν, item *Satiare*, ſcil. ſanguine, quaſi *ſolis iratus*, apud Philoſtorgium, Sozomenum, & Auctorem Chronici Alex. Graviſſimam autem morientis ad milites adſtantes orationem, conſtantiã, cæteraſque Juliani virtutes, etiam ſcripta, memorant Amm. Marcellinus *Lib.* XXV. & Libanius in ejus *Orat. Funebri*, Ethnici Scriptores. Mortis omina, prædictiones, circumſtantiæ reliquæ, ex dictis Hiſtoricis repetantur. *Mors Juliani.*

V Referenda huc & Perſecutio *Valentis* Imperat. gravior multo & atrocior illâ Conſtantii, in Chriſtianos Catholicos, ſeu *Homouſianos*, impulſu Uxoris Arianæ & Eudoxii Conſtantinopolit. qui Aëtio & Eunomio, Anomœorum principibus, ſemper faverat, ab iis licet poſtea diſcedens, ut pluribus apud Philoſtorgiũ, *Lib.* VIII, & IX. Hujus enim Eudoxii tanta fuit apud Valentem auctoritas, ut omnia illi crederet in Religionis negotio, ab eo quoque baptizandus, quin obſtringendus *juramento* ad pellendos Orthodoxos, ut in ſpecie teſtis eſt Theodoretus *Hiſt. Lib.* IV. *C.* XIII. Ejuſdem quoque Eudoxii ſuaſu & blandis artibus Gothos ad Arianam fidem inductos fuiſſe, idem Theodoretus, *Lib.* IV. *C. ult*, *Valentis Perſecutio.*

Locus perſecutionis fuit Oriens propè univerſus, qui Valenti ceſſerat, in Daciam uſque & Illyricum. Cumprimis Syria, Cappadocia, Meſopotamia, Ægyptus, quin & Scythia ipſa, ut pluribus apud dictum Theodoretum *Lib.* IV. Socratem *Lib.* IV. Sozomenum *Lib.* VI. &c. quin etiam ex *Epiſtolis* Baſilii, de Orientalium miſerando ſtatu, ſub Valente, apud Occidentales conqueſto.

ſtantii, proſcindere, vel in *Cæſaribus* ſuis, à Fratre noſtro egregiè illuſtratis; facta eorundem reſcindere; donationes Eccleſiis factas, conceſſa privilegia revocare; in ſpecie *Labarum* Imperatorium, expuncto Chriſti ligno, Deorum Imaginibus fœdare. Tùm & Chriſtianis prohibere, ne Liberales artes Diſciplinaſque traderent; ſcholas eorum claudere, ac Doctores ſummovere; incautam ætatem imbellemque Gentilibus Doctoribus permittere; Libros Chriſtianorum, ubi poterat, ſupprimere; ſacros hymnos, pſalmos, cantus prohibere; Chriſtianorum diurnis funeribus interdicere; Vaſa Eccleſiarum diripere, addito ſarcaſmo in *Maria filium*; Delubra è contrà aperire, atque Idoleja inſtaurare; Gentiliſſimum Chriſtianorum ritibus, ut ſimulachro Pœnitentiæ, publicarum Lectionum, Cantionum, Eleemoſynarum, Monaſteriorum, ac ſimilibus larvare; omnia Ethnicis luſtrationibus polluere, etiam fontes publicos, olera, carnes, cibos, quæ in macello venderentur, ut eſſent Idolothyta; ad thus adolendum, Gentili ſuperſtitione, ſed quaſi antiquo ritu: nullâ religionis mentione, milites inducere, dùm ipſe donaria è ſolio diſtribueret.

Adhæc factioſos, Hæreticos, uti Novatianos, Donatiſtas, Aëtium Eunomianæ familiæ principem, infenſiſſimos hoſtes Catholicorum, reſtituere Julianus; Arianis patrocinari; ſubmotos ab Eccleſiâ recipi jubere; Catholicos inter ſe committere; conjugibus libertatem facere à ſe invicem divertendi, uxoribuſque dotem retinendi, ut ità Chriſtianos turbis ac diviſionibus miſceret. Imò Judæis fræna in Chriſtianos laxavit Apoſtata, ſuppeditatis è fiſco ſumptibus, quanquàm fruſtrà, ad inſtaurationem Templi Hieroſolymit. ac tributis Genti remiſſis, licentiâque indultâ paſſim in Syriâ & Ægypto in Chriſtianos, eorumque Eccleſias, impunè graſſandi, factâ cum Gentilibus conſpiratione.

Ac quicquid manſuetudinem, clementiamque ſpirare Princeps ipſe videretur, interea miniſtris Magiſtratibus, Præſidibus, populis, (eos inter *Juliano* Comite Orientis, *Felice* Comite Sacrarum Largitionum, utrôque & Apoſtatâ) quin ipſo nonnunquàm Juliano decernente, exceperunt in Palæſtinâ, Syriâ, Ægypto, Cappadociâ, locis aliis, Eccleſiarum incendia, direptiones; Civitatum calamitates, quæ privilegiis mulctatæ, oppreſſæ; Epiſcoporum ut Athanaſii, Marci Arethuſii, Georgii Alexandrini, Eleuſii Cyziceni, Titi Boſtrenſis &c. Chriſtianorumque paſſim exilia, carceres, tormenta, ſupplicia, flagra, exactio-

exactiones, facultatum direptiones, & atrociſſima quæque: Multa in ſpeciem improbante, ad delatas querelas, Juliano, nuſquam ferente opem, imò addente ſarcaſmos, *colaphum ducenti* etiam *maxillam alteram prebendam*; *crucem Chriſtiano ferendam*; *faciliorem ſic in reſſum in Regnum Cœlorum*; *Beatos pauperes &c.* Graviora etiam molituro in Chriſtianos Principe, ſi Perſicum bellum confeciſſet ex voto, apud Ruffinum, & Theodoretum. Chriſtianos mirè ad conſtantiam animarunt cumprimis *Baſilius*, Greg. *Nazianzenus*, & *Athanaſius*, cluſis artibus Juliani.

Juliani vero (ſublati anno 11. Imperii, lethali ſibi vulnere, ſed ſalutari Eccleſiæ) ultimas & blaſphemas in Chriſtum voces, *Viciſti Galilee*, refert Theodoretus, *Lib.* 111. *C.* xx. ut ex quorundam *relatione*, ex Theodoreto plures: Aliis alias eius ad Solem voces extremas referentibus, cujus cultor inſignis Julianus, ὦ Ἥλιε ἀπώλεσες Ἰουλιανὸν, item *Saſſare*, ſcil. ſanguine, quaſi *ſolstratus*, apud Philoſtorgium, Sozomenum, & Auctorem Chronici Alex. Graviſſimam autem morientis ad milites adſtantes orationem, conſtantiã, cæteraſque Juliani virtutes, etiam ſcripta, memorant Amm. Marcellinus *Lib.* xxv. & Libanius in ejus *Orat. Funebri*, Ethnici Scriptores. Mortis omina, prædictiones, circumſtantiæ reliquæ, ex dictis Hiſtoricis repetantur. *Mors Juliani.*

V Referenda huc & Perſecutio *Valentis* Imperat. gravior multo & atrocior illâ Conſtantii, in Chriſtianos Catholicos, ſeu *Homouſianos*, impulſu Uxoris Arianæ & Eudoxii Conſtantinopolit. qui Aëtio & Eunomio, Anomœorum principibus, ſemper faverat, ab iis licet poſtea diſcedens, ut pluribus apud Philoſtorgiũ, *Lib.* VIII, & IX. Hujus enim Eudoxii tanta fuit apud Valentem auctoritas, ut omnia illi crederet in Religionis negotio, ab eo quoque baptizandus, quin obſtringendus *juramento* ad pellendos Orthodoxos, ut in ſpecie teſtis eſt Theodoretus *Hiſt. Lib.* IV. *C.* XIII. Ejuſdem quoque Eudoxii ſuaſu & blandis artibus Gothos ad Arianam fidem inductos fuiſſe, idem Theodoretus, *Lib.* IV. *C. ult*, *Valentis Perſecutio.*

Locus perſecutionis fuit Oriens propè univerſus, qui Valenti ceſſerat, in Daciam uſque & Illyricum. Cumprimis Syria, Cappadocia, Meſopotamia, Ægyptus, quin & Scythia ipſa, ut pluribus apud dictum Theodoretum *Lib.* IV. Socratem *Lib.* IV. Sozomenum *Lib.* VI. &c. quin etiam ex *Epiſtolis* Baſilii, de Orientalium miſerando ſtatu, ſub Valente, apud Occidentales conqueſto.

Modus atrociſſimus fuit,& cruentus longe magis quàm ille perſecutionis Julianeæ. Hinc ſævitum paſſim in Epiſcopos, in Eccleſias integras, in ordinem omnem, & ſexum, & ætatem, miris ut conſtantiæ exemplis in Martyribus, ſic crudelitatis in Principe, apud dictos Scriptores. Undè & Ammiano *Lib.* XXXI. deſcribitur Valens, ut ad iram præceps,in crudelitatem proclivior,ac criminantibus facillimè patens,ſine differentiâ veri & falſi. Submoti ab eo *Meletius* Antiochenus,*Euſebius* Samoſatenſis, *Pelagius* Laodicenus, *Gregorius* Nyſſenus,*Barſes* Edeſſenus,*Petrus* ſucceſſor Athanaſii,& qui non alii?

Edeſſenorum tanta conſtantia fuit, & Martyrii contemptus, quin imò deſiderium, Theodoreto teſte, *Lib.* IV. *C.* XVII. ut plebs ad cruciatus confluëret, quin muliercula cum infante, quem ulnis tenebat, perculſo indè Valentis Præfecto, & Imperatori nunciante, fruſtrà futuram eſſe cædem.

Pepercit tamen *Athanaſio* Alexandrino, in quem ſævierant Conſtantius,& Julianus, ob prævalentes Alexandriæ Orthodoxos; ut & *Baſilio* Cæſarienſi, fruſtrà ad Arianiſmum ſollicitato, & quoque *Gregorio Nazianzeno*, maximæ authoritatis viris, quibus & Julianus pepercerat, ut dictum ſuprà fuit.

Duravit perſecutio uſque ad mortem Imperatoris, in expeditione Gothicâ à Barbaris divinâ ultione interempti: Prædicente illi fatum Iſacio quodam Monacho, memorabili vaticinio, cujus ad Valentem voces, ut & pias illas Trajani, Valentis Præfecti, poſt acceptam à Barbaris cladem,refert Theodoretus, Hiſtoriæ *Lib.* IV. *C.* XXXIII, XXXIV. Nempè Iſacius ad Imperatorem cum exercitu proficiſcentem, inter alia; *Neque ipſe reverteris, & exercitum præterea amittes*; fruſtrà reſpondente Principe,*Revertar, & falſi vaticinii pœnas exigam:* Trajanus autem à Barbaris victus, atque à Valente increpitus; *Non ego*, inquit, *victus ſum, ô Imperator, ſed tu victoriam projicis qui contrà Deum pugnas.* Miſerabilem Valentis exitum, fuſo à Barbaris exercitu, ipſe quoque deſcripſit Ammianus, *Lib.* XXXI. ſcil. injecto igne & flammâ ſuppoſitâ in ædificio, in quod ſe receperat Princeps, Barbarorum metu, cum ſuis toſtum & abſumptum periiſſe.

X. *Monaſticæ vitæ hoc Sæculo ratio, incrementa.*

Nomine Monachis dato. I. *Monachorum* familiare hoc ſæculo à *ſolitudine* nomen, ignotum prioribus ſæculis, niſi Apocrypha proferantur. Nicænorum enim Pa-

Patrum de *Monachis* & *Monasteriis* constitutiones, ex Arabicis Canonibus, & si quæ id genus notha, parùm movent Eruditos. Dicti & ἀσκηταὶ, familiari apud Basilium appellatione, sed laxiori, jam ante iis Christianorum tributâ qui ferrent τὰς ἀσκήσεως χαμαίτυπας, vel qui ἀσκήσεις ἐναστήμενοι, orationibus, jejuniis, vigiliis, laboribus se macerarent, qualiter de Origene Eusebius, *Lib.* VI. *C.* III. Et hos ἀσκητὰς idem Eusebius dixit *Lib.* II. *C.* XVII, ad imitationem Essenorum, Russinus *abstinentes*, pessimè alii *Monachos*, ut jam observatum Valesio. Undè ex hac Ascetarum appellatione *antiquum Monasteriorum usum* absurdè colligit Baronius, A. CCCI. *Num.* XXIII. Θεραπευτῶν *cultorum* nomen Monachis quoque datum est, qualiter pridem Essenis apud Philonem, seu Judæis strictioris observantiæ, minimè Christianis, ut rectè quoque Valesius contrà Baronium observavit, ad dictum locum Eusebii. Postea & dicti *Cœnobitæ*, *Religiosi*, *Regulares*, Græcis recentioribus Καλόγεροι, id est, καλογήεγριοι *boni senes*, laxiore tamen sensu, etiam μεγαλόχημοι, τέλειοι, ἀρχάγεροι, de quibus aliàs. Sozomenus *Hist. Lib.* II. *C.* XXXI. refert Monachos Mesopotamios appellatos esse βοσκὰς, quasi *pascentes* in montibus, herbis victitantes, pabulatores pecorum instar.

II. *Monastica* vitæ originem (ut pluribus ex Hieronymo constat in vitâ *Hilarionis*, ex Sozomeno, *Lib.* I. *Cap.* XII, XIII &c.) dedit post Paulum *Antonius* ille Ægyptius, alter Eremita, ad quem in Eremo multi confluxêre; successit *Hilarion* Palæstinus, qui ab Eremo solitarios illos in Monasteria traxit; hinc *Pachomius*, alii; & ex Ægypto, Thebaide, Syriâ, Palæstinâ, mox latè per Orientem hoc institutum dispersum, tandem & in Occidentem: Summis primùm admiratoribus Basilio, Nazianzeno, Ambrosio, Hieronymo, Epiphanio, Russino, Siricio Romano, Paulino, Sulpicio Severo &c. desituro in superstitionem instituto. Nam à damnatis hoc sæculo institutis, in *Eustathianis*, in *Massalianis* (צלין sive εὐχίτας) in *Manichais*, Monachismum multa nimis mutuatum, res ipsa docet. *Origo.*

III. De *Monachis* hujus sæculi vera alia, alia commentitia. *Vera Instituta* sunt: Solitaria singulorum habitatio, undè vox *Monachi*, *Monasteria*; victus parcus; vestes sordidæ, apud Sulpicium de *Vitâ Martini*, aliàs μέλαν ἔνδυμα; tonsura capillorum, ne tamen *rasorum* similes viderentur; preces assiduæ; jejunium frequens; vita cœlebs, deinceps

Monachis imperanda, sæculo *seq*; disciplina austerior; communes vivendi regulæ, procul hodiernis votis; opera manuaria; sollicita institutio in literis, doctrinâ, in pietate. Hinc & scholæ publicæ verèque ἀσκητήρια fuêre tùm Monasteria: Qualiter & *Episcoporum* ædes, legendo, docendo, disputando, pluribus apud Sulpicium Severum de *Vitâ Martini*. Describit prolixè quoque Manachalem disciplinam, initio sæculi sequentis, Joh. Cassianus Chrysostomi auditor, in Libris de *Institutis Cœnobiorum*, & in *Collationibus* suis quas vocat. Adi & Sozomenum, *Hist. Lib.* I. C. XII, XIII, XIV. etiam Epiphanium, Hær. LXXX. de *Massalianis*, Hieronymum, Augustinum, alios. Institutum adeò fuit, ut à curis sæcularibus abstracti, Deo vacarent, in doctrinâ, & in pietate proficerent, charitatis officiis certarent, nemini graves, nulli hominum servientes, nulli Regulæ, præterquàm Christi, procul otio, mollitie, coactione, opibus, mendicitate, aut voti laqueis &c. Et eò tendunt Regulæ *Basilii*, Cappadociæ post Eusebium Episcopi, quæ ferè solæ ab eo tempore in Oriente obtinuerunt, si Basilii sunt, certè multum interpolatæ. Et hinc vitæ illius tum admiratio nata. Tantaq; Monachorum seges vel in solâ Ægypto fuit, ut ex iis Valens Imperator ingentem exercitum conscripserit, militare jussis, ex Prospero in *Chron.* Orosio *Lib.* VII. reliquis. Nam *ignavia sectatores* Valens appellabat, ex lege *Quidam* Cod. de *Decurionib.*

Monialis Virgines, Viduæ.

IV. Porrò fuêre etiam *Moniales* fœminæ vel virgines, hoc ævo cogi cœptæ in Collegia, seu Cœnobia, Monasteria, μοναστήρια. Priori quidem ætate jam leguntur Cirgines Deo consecratæ, etiam viduæ, persecutionum tempore, apud Tertullianum, Cyprianum, sed quæ Parentibus cohabitarent, aut cæteroquin privatæ agerent, voto etiam solvi tùm apto. Nam quæ *Virginum collegia* leguntur apud Ignatium, in *Epist.* ad Philippenses, produnt hoc ipso minimè esse Epistolam eam Ignatii. Moniales autem hujusmodi Virgines *Nonnas* fuisse in Ægypto appellatas, seu castas, auctor est Hieronymus, in *Epist.* ad Eustochium, voce in hunc diem retentâ. Virgines porrò vult idem Hieronymus, non *malas*, non *virgines carne* tantùm, non *stultas*, sed virgines *bonas*, talesque *mente, spiritu*, in eâdem Epistolâ.

Quæ nondùm hujus Vol.

V. *Commentitia* sunt falsissimaque, quæ finguntur de Cucullis Monachorum; habitu simili hodierno; rasurâ hodieque Græcis improbatâ, & ipsi olim Hieronymo; voto triplici ac mendicitate; superstitionibus variis; miraculis inde profectis; exemptione ab Episcopali

pali disciplinâ, & id genus alia tanquàm quæ fuerint hujus ævi. Quæ item de speciali familiâ ab *Hieronymo* institutâ, à quo *Hieronymiani* hodieque dicantur, *Monachi* alii, alii *Eremitæ*, præposteri nempe imitatores Hieronymi, & auctorem cum falsò commenti: Nam *Regulæ* Monachales quæ tribuuntur Hieronymo, pridem à Doctis explosæ: Licet hic fanè, sed diversissimo instituto, solitariam primò, dehinc planè Eremiticam in Syriâ vitam, tandem & Monasticam in Urbe Bethlehem, egisse intelligatur. Quemadmodùm imponunt alii, qui *Augustiniani* dicuntur, tùm *Eremitæ*, tùm *Regulares*, filii Patribus istis ignoti, nullis suæ hujus institutionis probatis documentis instructi. Certè Augustinus ex privato Presbyter Hipponensis, tandem Episcopus, per annos XXXV. ex constanti fide, nec Eremita fuit unquàm, nec propriè Monachus, nec Regulæ similis, qualis Augustinianorum, institutor. Solam eam Regulam esse Augustini, quam *Sanctimonialibus* scripsit, revocandis iis ad concordiam, *Epist.* CIX. *Tomo* II. Operum, pridem docuerunt Eruditi. Ac diversum longè institutum Monachorum & Monialium, ab hodierno, describit idem Augustinus, *Libro* I. de Moribus Ecclesiæ Cath. *Cap.* XXXI. in priore Operum Tomo.

Canonicorum origo.

Id tamen largimur, *Canonicorum* originem, Clericorum qui secundùm certos Canones unà viverent, undè *Canonici* & *Regulares* dicti, referri jam ad tempora Augustini, & proximè antecedentia. Nempè cohabitabant sibi invicem unius Ecclesiæ Presbyteri & Clerici, certis vivendi *Canonibus* seu regulis adstricti, sæpè unà cum Episcopo, ut sic *Monasterii* cujusdam imaginem præberet Episcopalis domus. Exempla in familiâ Eusebii Vercellensis, Martini Turonensis, aliis id genus. Ità quoque Augustinum, jam Presbyterum, cum reliquis *Dei servis* seu Clericis, *intra Ecclesiam* velut *in Monasterio* unà vixisse, *juxta Regulam sub Apostolis constitutam*, auctor est Possidonius; Et deinceps admoto eo ad Episcopatum, *cum ipso semper Clerici, unà etiam domo ac mensâ, sumptibus communibus alebantur & vestiebantur*, ut idem in *Vitâ Augustini*. Et hinc nata sunt Collegia *Canonicorum*, scil. Clericorum unà viventium communibus Regulis, in majoribus Ecclesiis, discessuro longè, uti reliqua omnia, à primâ sui origine instituto.

Baronii notatur.

Undè Baronii iniquitas intelligitur, in *Tomo* III, IV, V. Annalium, mirè passim invecti in eos quos dicit *Novatores*, ob reprobatum *Monachorum* institutum; supponentis itidem propriè Monachum fuisse

Augustinum, vel Abbatem potiùs, cum quo & sub quo Monachi alii viverent; Apocryphis etiam multis addentis auctoritatem, quæ cordatiores ipsi in Pontificiis explodunt; denique institutum illud Sæculi IV. ex hodierno Latinorum pessimè interpretantis. Ac pari in errore versatur Roma penè omnis Pontificia, si Doctos & oculatos excipimus.

XI. *Scripta supposititia; Apocrypha alia & Fabulosa huic Ætati afficta.*

His nullus propemodum finis est, nec talia capiunt hæ angustiæ. Quò faciunt:

I. *Scripta Apocrypha*, Episcopis & Patribus hujus Ævi adscripta, de quibus, præter Erasmum, Sixtum, Possevinum, Bellarminum, Pontificios alios, prolixè Magdeburgenses, Perkinsius, Cocus, Parkerus, Rivetus, Scultetus, Hottingerus, Patrologi alii.

Pseudo-Decretales. In his *Decretales* adscriptæ Marcello, Eusebio, Marco, Julio, Liberio &c. apud Blondellum in Pseudo-Isidoro. *Damaso* etiam multa per fraudem adscripta, & Liber cumprimis de *Vitis Pontificum*, qui veriùs Anastasii, ut aliàs pluribus.

De dubiis Eusebii. *Eusebio Cæsariensi* Historico falsò inscriptos esse Libros de *Vitâ Constantini M.* censuit levi conjecturâ Jacobus Godofredus, vapulans hoc nomine H. Valesio, quem adi, & prolixè hac de re Mart. Hankius in Eusebio *Pamphili*. Nec istos compilamus. Quod verò Gelasius, *Dist.* XV. *Historiam Eusebii apocryphum* dixit, intellexit ille de apocryphis quibusdam narrationibus Eusebii, uti de Epistolâ Christi ad Abgarum, similibus.

Athanasio afficta. *Athanasio* Alexandrino, seu per fraudem seu per inscitiam, adscripta esse non pauca, fovendæ superstitioni post natæ, ut *Vitam Antonii* Eremitæ, qualis scilicet hodie extat; Librum *de Passione Imaginis* Christi; Sermonem de *Sanctissimâ Deiparâ Virgine*; ejus farinæ alia, ab iisdem Viris factum est palàm.

Ambrosio. In *Ambrosio* Mediolanensi, Sermones varios illi assutos esse, ut de *Passione Agnetis*, de *Baptismo Augustini*, alios; Sic Precationes de *Præparatione Sacerdotis ad Missæ munus*, &c. post Erasmum, alii viderunt. Dubii sunt Commentarii in *Epistolas Pauli*, de quibus alibi est dicendi locus.

Basilio. *Basilio* Cæsariensi, inter alia, malè tribui τὰ Ἀσκητικὰ, seu Regulas

gulas vitæ Monasticæ, quæ veriùs fuerint Eustathii Sebastiensis, damnati in Synodo Gangrensi, jam olim conjectura fuit, teste Nicephoro, nec pauci accedunt in ipsis Pontificiis. Phil. Labbeus in Basilio, ad Tomum II. *Constitutiones Monasticæ*, tributæ Gregorio Nazianzeno & Basilio, *vereor ut de his iudicii debeant, quæ ad nos usque pervenerunt.*

Hieronymo & *Augustino* quanta suppositorum fœtuum seges fuerit apposita, recensere post Erasmum, & Eruditos omnes, hujus minimè instituti est. Distinxit Erasmus, inter τὰ Ἀμφιβόλως notha, τὰ Ψευδεπίγραφα, *Docta* alia, (inter quæ Liber Hieronymo tributus *de Assumptione Deiparæ Virginis*,) alia *Indocta*, denique *Aliena*, vel *Mixta*. Idem dicimus de scriptis affictis *Hilario* Pictavienſi, *Gregorio* utrique, Nazianzeno & Nysseno, *Epiphanio*, reliquis tàm Græcis quàm Latinis hujus ævi Patribus, de quibus suprà Capite IX. Nec nostræ ista paginæ sunt.

Narrationes apocryphæ.

II. *Historiæ apocryphæ*, seu fabulosæ, quædam etiam apud hujus Ævi scriptores.

De inventione Dominicæ Crucis.

Talis illa de Inventione & exaltatione *Dominicæ Crucis*, studio Helenæ matris Constantini, circà Annum CCCXXVI. de quâ fusè ad eum annum Baronius, *Num.* XLII. *& seq.* Nempè Helenam, quam provectâ jam ætate in Palæstinam profectam esse testatur Eusebius, *de Vitâ Const. Lib.* III. *C.* XLII. postquàm admotâ militum ac provincialium multitudine purgari jussisset Dominicæ passionis locum, mox precium fidei & laboris retulisse, repertis *Crucibus* tribus, Domini illâ & utriusque Latronis. Referunt rem, sed diversis circumstantiis, Cyrillus Hierosolymitanus, *Epist.* ad Constantium, Ambrosius, *Orat.* in Theodosium, Paulinus in *Epistolis*, Ruffinus *Hist. L.* I. Sulpicius Severus *Hist. L.* II. hinc Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Cassiodorus, Nicephorus, alii. Et à tempore hujus creditæ narrationis, *Lignum* illud *triumphale*, dispersum Orbe toto, ac insigniter multiplicatum, panum instar in miraculo Euangelico, evasit religiosæ adorationis luctuosum Populis objectum. Undè Festum inventæ & exaltatæ Crucis, nec *latriæ* tantùm cultus, sed & invocatio, *Salva catervam in tuis laudibus congregatam*! Et, *ô Crux, ave spes unica* &c. *Ecce lignum Crucis, venite, adoremus*, & quæ aliæ ex Breviario & Missali Romano in vulgus nota.

Fabulæ argumenta. Baronius notatus.

Meritò miratur Annalium Scriptor, dicto loco, nihil hujus rei memi-

meminisse Eusebium, σύγχρονον Scriptorem, & historiam purgati loci, Templi structi, omniumque quæ ab Helenâ gesta, quàm accuratissimè referentem, ast *de Cruce ab eâ inventâ ne verbum quidem.* Ac pessimè huc refert, tanquàm Eusebii, quæ in Chronico Latino Hieronymi leguntur, de reperto ab Helenâ *beatissimo Crucis ligno.* Hæc enim nec Eusebii esse, nec Hieronymi, nec in ullis Codd. Mss. legi, sed ex Ruffino & aliis, in Chronicon illud, loco etiam non suo, fuisse illata, pridem Scaliger, Pontacus, Salmasius, aliique observarunt. Ac fabulę invictissima argumenta, ex circumstantiis ipsis aut pugnantibus, aut absurdis; ex more antiquo tollendi Cruces; ex fabellis id genus, de repertis clavis, sudario Veronicæ, Sindone sepulchrali &c. & ex credulâ ejus ævi superstitione, ac miro Reliquiarum studio in Ambrosio, Paulino, & aliis; habes apud Salmasium *Epist.* de Cruce ad Th. Bartolinum, Dallæum nostrum de *Cultu Relig. Lib.* v. *Cap.* 1. & Eruditos alios.

De Vest. giis pedum Christi.

Ejus generis fabella altera est, *de vestigiis pedum* Christi, ascensuri ad Patrem, impressis in monte Oliveto indelebili charactere, & ab Helenâ repertis, undè in ipso illo montis vertice Sacram Ædem erexerit, de quâ Eusebius, *Lib.* III. de Vitâ Const. *C.* XLIII. Auctor rursùs est Sulpicius Severus, familiaris Paulino, nam apud alium neminem hujus & sequentis ævi se legisse fatetur Sigonius. Citat quidem Annalium Scriptor, ad A. CCCXXVI. *Num.* XL. etiam Hieronymum in *Locis Hebraicis* Actorum Apostolic. quem tamen Libellum interpolatum esse, in quo ipse citatur Hieronymus, pridem ab Erasmo, Victorio, & aliis notatum. Fabellam tacent Eusebius, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, reliqui, quin ipse Nicephorus, impensè aliàs credulus, & talium propinator ineptiarum.

Baronius refutatus.

Nec malè originem fabellæ conjectarunt eruditi, ex malè redditis, verbis Eusebii, de *Vitâ Const. Lib.* III. *Cap.* XLII. Eam nempè, in Judæam delatam, veneratam esse debito cultu τὰ βήματα τὰ σωτήρια *Servatoris nostri vestigia*, seu eam quam ipse calcaverat Terram.

Fabulæ aliæ ex Actis Sylvestri. Baronii fides.

Adde fabulas quarum non puduit Baronium, ad Ann. CCCXXIV. puduit ferè omnes in Latinorum choro. Puta, de *apparitione Petri & Pauli*, quæ Constantino in somnio acciderit, *Deos* putanti, ac per eos monito ut ad se Sylvestrum, in cavernis latitantem, evocaret: Adhæc, de Leprâ Constantini M. quâ ob atrocissima scelera divinitùs fuisset percussus, frustra illi quæsitâ medicinâ in balneo humani sangui-

sanguinis, ad Aruspicum voces: De miraculosâ *sanatione* per *Sylvestrum* Papam, manibus Constantino impositis, hinc *Baptismo* tùm quoque à Sylvestro suscepto, post depositum per VII. dies Regium cultum, & actam pœnitentiam, Anno CCCXXIV. scil. antè Nicænam Synodum: De *Imaginibus* Petri ac Pauli per Sylvestrum Constantino ostensis, ut cognosceret Princeps illi-ne essent *Dii*, qui sibi apparuissent in somnio: De grato animo Constantini, hinc factâ *Donatione* Sylvestro Papæ, & Successoribus, ob miraculosæ sanationis beneficium, nempe Palatii Lateranensis, Urbis Romæ, Italiæ, imò totius Occidentis, ac Principatûs in IV. Thronos Patriarchales, Majestatisque in Romano Imperio. Et omnia illa quidem, ex *Pseudo-Actis* Sylvestri, propinatis tempore Nicænæ Synodi II. Iconolatricæ, item ex *Pseudo Domaso* seu Anastasio, & id genus mendacissimis vel recentioribus Tabulis: Tacente omni Antiquitate, ac præter rerum ipsas absurditates, repugnante Historiâ Constantini, & temporum ratione, & consensu de Baptismo ejusdem in vitæ extremo, præterea à conditione Sylvestri, & Ecclesiæ ejus temporis, deinceps que Romanorum Pontificum, antè Pipini tempora & Caroli M. qui primi Dominium illis temporale concessêrunt. Ac mirum dictu, quas in formas sese vertat Purpuratus, ut his colorem aliquem speciemque veritatis obducat, ridente ferè omni Româ Pontificiâ, doctâ nempè & ingenuâ.

Donationes fictitiæ, & Basilica Constantini M.

Ejusdem farinæ sunt donationes quædam aliæ Constantini M. factæ Romanæ Ecclesiæ, quas ex Libello quodam de *Munificentiâ Constantini*, (quem scil. Anastasius Bibliothecarius produxit ex Archivis Romanæ Ecclesiæ, Sæculo IX. jam labente) citat probatque Annalium Scriptor, ad An. CCCXXIV. *Num.* LV. LXIII. &c. & Binius ad Vitam Sylvestri, *Tomo* I. *Conc.* Narrant igitur, constructam à Constantino Basilicam *Constantinianum*, quæ & *Lateranensis* à loco appellata in monte Cœlio, collocatis in fastigio anteriore Imaginibus Christi, & XII. Apostolorum, & Angelorum IV. ex argento purissimo, immensi ponderis; additis septem Altaribus argenteis, Coronis aureis, Patenis, Scyphis, Amis, Calicibus, Cantharis, Pharo, &c. ex auro purissimo, ac donariis aliis id genus valoris suprà omnem æstimationem.

Addunt, constructas Romæ ab eodem Constantino Ecclesias seu Basilicas B. *Petri*, *S. Pauli*, *S. Crucis* in Jerusalem, *S. Agnetis*, *S. Lau-*

S. Laurentii, *Petri & Marcellini*; Ecclesiam *Ostiensem* S. Petri & Pauli, & Johannis B. aliasque hinc inde per Italiam, additis donationibus, ornamentis, pretii immensi. Addunt Fontem Sacrum seu *Baptisterium*, in quo tinctus à Sylvestro Constantinus, ex lapide Porphyretico, obducto argenti libris *tribus & octo millibus*, in quo Columna aurea *Librarum quinquaginta*, ardentes balsami *Libræ ducentæ*, Agnus ex auro purissimo *Librar. triginta*, Salvator ex auro purissimo *Librar. centum & septuaginta*, *&c.* Habes Tomo I. Concil. Editionis novissimæ *Col.* 1409. *& seq.* Ac quàm aliena hæc sint tab ætate, ab historiâ Constantini, à fide testium, à veri specie, omnes intelligunt, præter Baronium, Binium, Gnathones.

Fabulosa alia.

Porrò fictis narrationibus, fictis *miraculis*, (neque omnia rejicimus) fictis *Martyribus*, quandoque apud Philostorgium, Sulpicium. Orosium, Sozomenum, Theodoretum, &c. maximè autem ex Actis Apocryphis, apud Gregorium Turonensem, Metaphrastem, Nicephorum, nugivendulos similes, hinc apud Surium, Baronium, reliquos, modus propemodùm nullus est. Nempè magna fuit ejus ævi circa *Miracula* credulitas, ex nimiâ veneratione Martyrum, Reliquiarum, & admiratione Vitæ Monachalis, ne Hieronymo, Ambrosio, Sulpicio, &c. exceptis. Major ævi sequioris imprudentia in fabulis sine fine augendis. Catalogum exhibebunt vel Magdeburgenses, *Cent.* IV. C. XII, XIII. præter Baronium cum suis. Ac vel unum lege Gregorium Turonensem, de *Martyrum*, & *Confessorum Gloriâ*, & *Miraculis S. Martini*, ut credulam simplicitatem, vanitatemque id genus traditionum, intelligas. A quâ credulitate, historiæ inimicâ, Paulum Orosium, in VII. *Historiarum Libris*, scriptis suasu Augustini, ne Baronius ipse liberat.

XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi Miscellanea.*

Constantii Chlori prudens factum.

Cujusmodi sunt, ex amplissima segete, E. gr.

1. Factum *Constantii Chlori* Patris Constantini M. exploraturi animos Aulicorum, Palatinorum, Judicum, omniumque qui in aliquâ Potestate, seu Officiis majoribus, constituti. Nempè simulato affectu ergà Simulachra, Idola, pollicitus est gratiam sacrificaturis, recusantibus verò interminatus indignationem, aditu ipsius pro-

prohibendis, removendisque. Undè divisis iis in apostatas, & in stabiles Christianâ fide, exploratisque ità à Constantio ingeniis, res apostatis male cessit, ut in Deum perfidis, quorum adeò nutaret facilè ergà Principem fides. Vide Eusebium de Vitâ Constantini M. *Lib.* I. C. XVI. vel Sozomenum *Hist. Lib.* I. *C.* VI.

II. *Constantinopolitanæ* Urbis, ut *Novæ Romæ*, per Constantinum extructio, ex Byzantio vetere, situ planè admirando, dignoque Urbe *Æternâ*, *Augustissimâ*, sede deinceps Orientalis Imperii, ac per omnia adæquandâ *Romæ veteri*, in Civilibus & Ecclesiasticis, ex variis Constantini, & Successorum constitutionibus, & ex Canone XXVIII. Concilii Chalcedon. Hinc νέα, δευτέρα, ἀλλη, ἰσάμιος & Ρώμη, hinc & *æterno nomine donata* dicitur, *Cod. Theod.* l. 7. de Naviculariis, & aliàs, id est, nomine cùm Romæ veteris, tùm ipsius Constantini, æternitati consecratis. Jacta novæ Urbis fundamenta A. Ch. CCCXXVIII. Januario & Justo Coss. *Constantinopolis dedicata.*

Facta Dedicatio, τὰ ἐγκαίνια, An. Christi CCCXXX. Maji XI. Gallicano & Symmacho Coss. omnium penè consensione, ex Chronico Alexandrino, Cedreno, &c. celebrandis anniversario ritu Encæniis. Et ad subitum Urbis incrementum, Civium videlicet atque Ædificiorum, iis eam πρεσβείοις seu privilegiis dotavit, Senatûs, immunitatum, gratuitæ annonæ, arcæ frumentariæ, facilis commeatûs, Navicularіorum, Prætorum, Studiorum, &c. additis publicis Operibus, Circo, Amphitheatro, Capitolio, Palatio, Aquæ ductibus, Fontibus, Porticibus, Balneis, aliisque, quæ tantùm non æquarent Romæveteri.

Nugatur Nicephorus, *Hist.* Lib. VIII. C. XXXVI. & post cum Baronius, ad An. CCCXXX. N. IV. Urbem eam dedicatam fuisse *Deo Genitrici Mariæ*, seu in ejus memoriam, vel honorem. Imò *Deo* consecratam disertè Eusebius, *Lib.* III. de Vitâ Const. C. XLVIII. confirmante de consecrationibus Christianorum Augustino, *de Civ. Dei*, *Lib.* XXII. C. X. Ejusdem fidei sunt quæ de Templis Constantino ibi structis, in honorem *S. Michaëlis* Archangeli, & quorundam Martyrum, habet in primis Nicephorus, ex eo Baronius, tacente Socrate *Lib.* I. C. XVI. qui duas tantùm Ecclesias memorat, Constantinopoli erectas à Constantino, illam *Apostolorum*, & *Irenes*. Adde fabellas de visionibus Constantini, & miraculis, quibus Imperator ad struendam Urbem inductus, ex Philostorgio, Zosimo, *Baron. ad Notatus.*

mo, Sozomeno, ac præ cæteris Nicephoro, pluribus apud Baronium, vel apud Jac. Godofredum, in *Lib.* 11. Philoſtorgii, *Cap.* 1x. Abſurdè autem Annalium ſcriptor, ad An. cccxxx. *Num.* x1x. colligit *Veteris Romæ* prærogativam ſuprà *Novam*, à Baſilicarum ac Memoriarum Numero quæ in illâ xL. eſſent, quum in hac vix x1v. Arcadii & Honorii ætate.

Pœnæ ſumptæ, de Perſecutoribus.

111. *Pœnæ* divinitùs Tyrannis ac Perſecutoribus immiſſæ. Hujuſmodi ſunt quæ *Diocletiani*, *Maximiani Herculi*, & *Galerii Maximiani* cruentam perſecutionem pede preſſo exceperunt, ut præmonitum ſuprà *ad Sec.* 111. p. 346. Mox & *Maximinus* vindicem Dei manum expertus eſt, & *Maxentius* tyrannus, ille inter diros cruciatus, veneno hauſto, ac Chriſto ſubinde miſerè appellato, *deteſtabili genere mortis* extinctus, ita Lactantius de *Mortibus Perſecut.* C. xLIx. hic verſo in fugam exercitu *multitudine fugientium preſſus, ac in Tyberim deturbatus*, v1. Kal. *Nov. A.* cccx11. quo die Imperium ceperat, ex eodem Lactantio, C. xLIv.

Adde *Licinium* perfidiæ in Chriſtum & Chriſtianos daturum pœnas, imperio exutum & Theſſalonicæ interfectum A. C. cccxxIv. ex Sozomeno *Lib.* 1. C. x11. Etiam *Julianum*, ſecundo jam Imperii anno, ut rectè Hieronymus in *Chron.* (alii tertio, ut Philoſtorgius, Socrates) in ſuâ adverſus Perſas expeditione, incerti militis telo vulneratum, nec ità diu poſt vitâ functum, quod Chriſtianis imputavêre Gentiles, ex Libanio in ejus *Orat. Funebri*: Tandem *Valentem* Imper. à Barbaris victum, & in agreſti tugurio, unà cum turgurio ipſo incenſum, & in cineres redactum, ex Marcellino, Zoſimo, Philoſtorgio, Socrate &c. Adde infelicem trium inſignium Apoſtatarum exitum ſub Juliano, *Felicis* Comitis S. Largitionum, derepentè profluvio ſanguinis extincti; *Juliani* Comitis Orientis, Imperatoris avunculi, excarnificati eo morbo quem *Miſerere* vocant; *Helpidii* Comitis Rerum Privatar. tandem ad perpetua vincula damnati, & in iis mortui; ex Ammiano, Philoſtorgio, Theodoreto, Nicephoro, aliis.

Apoſtaſia.

Hæreſiarchia.

De fœdâ morte, & planè ſtupendâ *Arii* Hæreſiarchæ, jam jam introducendi in Conſtantinopolitanam Eccleſiam, decreto Conſtantini Imp. poſt ſimulatam *Confeſſionem*, ex Athanaſii quâdam Epiſt. & Socrate, Sozomeno &c. dictum ſuprà p. 418.

Converſiones Memorabiles.

IV. *Converſiones* memorabiles, præter ſuprà dictas Conſtantini M. In-

M. Indorum per adoleſcentes, aliasque, *pag.* 359. 360. Talis illa *Philoſophi* cujuſdam Ethnici, præ cæteris arroganter cum Patribus Nicænis congreſſi, mox verò ad ſimpliciſſimas voces boni ſenis (Spiridionem fuiſſe dicunt) quibus ſummam Chriſtianæ fidei *in nomine Jeſu Chriſti audire* Philoſophum juſſit, extemplo converſi, referentibus Ruffino, *Lib.* 1. Sozomeno *Lib.* 1. C. XVIII. &c. Addit ibidem Sozomenus, alterius Philoſophi exemplum cum Alexandro Conſtantinopolitano congreſſuri, & ad S. Epiſcopi voces frænatâ linguâ obmuteſcentis.

Accedat, ex fide Epiphanii, *Hær. Lib.* 1. Hæreſi XXX. Converſio *Hillelis*, *Judæorum* in Palæſtinâ *Patriarchæ*, ex genere Gamalielis, antè exceſſum ſacro lavacro Tiberiade tincti. Addit ibidem Epiphanius, & prolixè, converſiones alias Judæorum, uti illam *Joſephi* cujusdam, ex Apoſtolo Judæorum Chriſtiani, & ad Comitivam à Conſtantino Imp. evecti. Quâ de *Apoſtolorum* inter Judæos dignitate, diximus Diſſert. noſtrâ de *Apoſtolatu*.

V. *Miraculis* quædam inſignia, omnium fide probata.

Sic de *Crucis* ſigno à Conſtantino, imò & à toto Exercitu, in nubibus conſpecto, cum inſcriptione, dubium an Latinâ, *In hoc vince*: Conſentiunt Lactantius, Euſebius, Philoſtorgius, Socrates, Sozomenus &c. Ac de illo jam ſuprà, ubi de Converſione Conſtantini, p. 354. Quanquàm de formâ illius ſigni, fuerit-ne ipſum Labarum in formam Crucis, an Chriſti Monogramma, X circumflexum, ut ait Lactantius, diſſertant Eruditi.

Templi Hieroſolymitani inſtaurationis fruſtrà tentatæ.

Sic digniſſimum illud omni memoriâ, de irritis Judæorum molitionibus in reſtaurando *Templo Hieroſolymitano*, factâ à Juliano poteſtate, in odium Chriſtianorum. Quo tempore vis Oraculorum Danielis & Chriſti toti Orbi conſpecta, prædicente hunc eventum Cyrillo *Hieroſolymorum* Epiſcopo, apud Ruffinum, *Lib.* X. & Socratem *Lib.* III. C. XX. Fruſtrà Judæi tantum opus iteratò aggreſſi, miro totius Gentis, ſexûs omnis & ætatis, ardore; *erant metuendi* (inquit Marcellinus, initio *Lib.* XXIII.) *globi flammarum propè fundamenta crebris aſſultibus erumpentes, qui fecêre locum exuſtis aliquoties operantibus inacceſſum* &c. Adde terræ motus, ignem cœlitùs miſſum, ſigna Crucis radiantia Judæorum veſtibus impreſſa, terrorem Genti immiſſum. Teſtantur præter Ammianum, ipſe Julianus in fragmento Epiſtol. edito à Petavio, Ambroſius, Nazian-

zenus, Chrysostomus, Ruffinus, Philostorgius, Socrates, Sozomenus, Nicephorus.

Theodosii M. victoria mirabilis.

Sic *Theodosii* Imperatoris, de Eugenio Tyranno, Ethnicismum reducturo, mirabilis in Juliis Alpibus victoria fuit, Cœlo, ventis, tenebris, in hostem conspirantibus, post multam noctem inter preces à Theodosio exactam: Prolixè rem referunt Ruffinus, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, alii. Zosimus verò, Ethnicus scriptor, rem omnem obscurat in favorem Eugenii, cujus solius imprudentiæ suorum jacturam adscribit, *Hist.* Lib. IV. Magis ingenuus Claudianus, citatus etiam hoc nomine ab Augustino, Lib. V. de *Civ. Dei*, C. XXVI. qui de Theodosio cecinit:

O nimium dilecte Deo cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti!

Absurdè verò Baronius, *totius vim exercitûs* Theodosiani fuisse *signum Crucis*, quo & signa militariâ & frontem muniverat, ad A. CCCXCIV. N. III. Imò vim in *prece* fuisse ad Deum fusâ, dicti Historici.

Terræ motus, alia naturæ *portenta*, quæ studiosè Veteres observarunt, nulli referimus. Prolixè ista Magdeburgenses, ex Ruffino, Orosio, Socrate, Sozomeno, Paulo-Diacono &c. sub *Tit.* de *Miraculis.*

VI. *Facta* quædam alia, memorata Sacris Annalibus, non indigna quæ literis traderentur.

Theodosii pœnitentia, & Lex de Pœnis.

Huiusmodi fuit *publica* Theodosii Imper. *Pœnitentia*, ab aditu Ecclesiæ repulsi, & communione diu satis prohibiti, faciente Ambrosio Mediolanensi, post cædem Thessalonicensem: Undè Imperatoris humilitatio, ac significatio publica sui luctûs, Imperiali cultu depositò, apud Ruffinum, Lib. II. C. XVIII. Sozomenum, *Hist.* Lib. VII. C. XXV. & Theodoretum Lib. V. C. XVIII. Tum & *lex* à Theodosio lata, de differendis suppliciis capite damnatorum, usque ad XXX. diem, quæ ipsissima est Lex XIII. de Pœnis, *Cod. Theod.* Lib. IX. T. XL. *Si vindicare in aliquos severiùs, contrà nostram consuetudinem, pro causæ iniquitate, jusserimus, nolumus statim eos aut subire pœnam, aut excipere sententiam, sed per Dies XXX. super eorum statu eorum sors & fortuna suspensa sit.* Quanquàm scrupulum movent, 1. Quod ea lex *Gratiano* quoque tribuitur, data Veronæ, diu antè cladem Thessalonicensem, Antonio & Syagrio

Cons.

Coss. An. CCCLXXXII. 2. Quod nec cladis Thessalonicensium, nec legis, meminerint Philostorgius, Socrates, Zosimus, Libanius, Themistius, Prosper in continuatione Chronici Hieronymiani, qui aliàs rerum Theodosii. Priori dubio occurritur, si *Gratiani* nomen, & Characterismum *Coss.* in mendo cubare dixerimus, quâ de re prolixè ad dictam legem Jac. Godefredus: Posteriori, si opponimus Ambrosium *Epist.* XXVIII. quâ Theodosio pœnitentiam injungit; Augustinum *de Civit Dei*, L. V. C. XXVI. Paulinum in *Vitâ Ambros.* Rufinum, Sozomenum, Theodoretum, Gratianum, Nicephorum &c. omnes facti Theodosiani testes.

Hujusmodi & facta alia ac dicta *Ambrosio* adscripta: E. gr. quod *Ambrosii libertas.* jusserit *Theodosium*, modò conciliatum Ecclesiæ, consistere extrà Cancellos Altaris; undè Princeps, se per Ambrosium suo rubore didicisse, *quid inter Sacerdotem & Imperatorem interesset.* Quam hujus circumstantiæ non meminit Paulinus Presbyter in Vitâ Ambrosii. Adde Libertatem Ambrosianam in castigandis vitiis Principum, abusuque potestatis, apud Valentinianum Majorem, Theodosium M. Justinam Augustam, & Valentinianum Juniorem hujus Filium. Ità in coërcendâ Principe hac fœminâ, vehementer Arianâ, urgentesque servari formulam Ariminensem, ac Basilicam Mediolanensem Arianis tradi jubente, sed frustrà, dùm opponeret Ambrosius animum invictum, ac majorum hæreditatem, & officium suum cedere nescium injustis mandatis. Quæ pluribus vide in *Epistolis*, & in *Vitâ Ambrosii*, & apud Theodoretum, Sozomenum, reliquos.

Memorabile & factum *Amphilochii* Iconiensis Episcopi, indu- *Factum Amphilochii.*
cturi tandem Theodosium Imper. ut Arianis publicis conventibus interdiceret, relatum Sozomeno *Hist.* Lib. VII. & Theodoreto L. V. Usus nempe hac arte Amphilochius, μνήμης ἀξίαν ἔξεῦρε μηχανὴν, ut in exemplo *Arcadii* jam Augusti, filii Imperatoris, à se in salutando coràm Patre neglecti, ostenderet Principi, quantum Deus Pater ægrè ferret negatum ab Arianis debitum honorem Filio suo, quibus tamen Imperator liberos publicosque Conventus permitteret. Successit res ex voto, ac lege Imperatoris Hæreticorum conventicula interdicta.

Plurimùm & contulit in confirmando Theodosio *Placilla* vel *Placilla Augusta.*
Flaccilla Imperatrix, quæ adversus Arianæ pestis contagium, sapien-

pientissimis monitis, Maritum communivit. Ità ne audire quidem Eunomium, Anomœorum caput, permisit Imperatorem, Sozomeno teste, Lib. VII. C. VI. Familiares etiam hujus ad Virum voces: *Semper cogitare debes mi Vir, quid fueris & quid nunc sis, ità non ingratus adversus Autorem fueris*, apud Theodoretum Lib. V. C. XIX.

Factum Flaviani Antiochensi.

Mira & placatio *Theodosii* Imperatoirs, ergà *Antiochenos*, læsæ Majestatis reos; ut nempè Flaviani Episcopi patheticâ oratione, & adolescentum quorundam lugubribus cantilenis, repentè commotus misericordiâ fuerit Imperator, dùm mensæ accumberet, lachrymis etiam phialâ, quam manu tenebat, irrigatâ. Refert rem Sozomenus, Lib. VII. C. XXIII. ex coalii.

Epiphanii, & Chrysostomi voces imprecatoriæ.

Referuntur & fatidicæ voces *Epiphanii* & *Chrysostomi*, post mutuum Constantinopoli conflictum, quibus alter alteri prædixerit imminentem exitum; sed neque pro certis hæc se memorare ausum refert Socrates L. VI. C. XIV. Nempe dixisse ferunt Epiphanium, à Chrysostomo discessurum, *Spero te non morsturum esse Episcoporum*; respondisse verò Johannem, *Spero te non perventurum esse in Patriam.* Adduntque, utrique hujusmodi exitum contigisse, qualem sibi mutuo prædixerant. Certè Epiphanius mortuus est A. CCCCII. paulo antè damnatum Chrysostomum, an in itinere, nonnisi ex Metaphrastâ constat; Cætera in Chrysostomum excitatus à Theophilo Alexandrino, abuso Epiphanii facilitate & simplicitate, apud Socratem L. VI. C. X. Quâ & simplicitate fuisse ipsum Chrysostomum, cavere satis insidias nescium, idem Socrates auctor est.

Prudentia Athanasii, Theophili.

Ex adverso referunt Ecclesiastici Annales hujus Sæculi prudentiam quâ Episcopi alii insidias evasêre, sibi structas. Exemplo sit *Athanasius* Alex. qui ad necem quærebatur, jussu Juliani Apostatæ, ut tres Historici referunt, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, præter Ruffinum. Quumque in Athanasium ipsum, fugâ sibi consulturum, incidissent persecutores, scisciati ab ipso & Socius num Athanasium vidissent? hi nihil territi, ingenioso commento haud longè abesse Athanasium responderunt, si modò insequi properarent. Exemplum etiam præbet Theophilus Alexandrinus homo ad versutiam natus, quem (seditione à Monachis Anthropomorphitis in eum motâ) quum interfecturi accederent tumultuantes, ille prodiens in occursum, blando vultu ac suavissimis vocibus, *Vos* (inquit) *adspicio*, Amici, ὡς Θεὸν πρόσωπον

perinde

perinde ac ipsum Dei vultum, unâ è posita ira sicariorum fuit, teste Sozomeno, Lib. VIII. C. XI. Et hæc speciminis loco, in amplissimâ rerum segete.

XIII. *Status Ethnicismi, & Judaismi, hoc Sæculo.*

I. Statum *Ethnicismi* hac ætate, inde à Constantino M. ejusque reliquias varias, in Christiano Imperio, suprà descripsimus, *Cap.* II. ubi de Ethnicismi subversione. Mirum verò est, post Julianum Cæsarem, Gentilis cultûs instauratorem, successores ejus, Christianos licet, superstitionibus conniviſſe, Templis Deorum, Aris, Sacrificiis, simulachris, haruspicinæ, λιβανωτῷ, ac ferè liberam unicuique Religionem feciſſe, ut de Joviano, Valentiniano Seniore, Valente, & Gratiano, Ammianus, Symmachus, Libanius, Zosimus, Ambrosius, Theodoretus, (hic tamen secùs de Joviano & Valentin. Seniore testatus, *Lib.* V. C. XXI.) aliique referunt. Undè post Constantii legem, de *pœnâ Capitis*, in dantes operam *Sacrificiis*, & *simulachris*, quæ est l. VI. de Paganis, nulla legitur in Constitutionibus Imperatoriis, antè annum III. Theodosii, Christi CCCLXXXI. Quando Templa omnia ac Delubra Paganorum occludi jussa, & interdicta sacrificia, simulachra, erectæ Aræ, Haruspicum, Augurum, Magorum consultatio, lustra, redimitæ vittis Arbores, thurificatio omnis, omnisque Deorum cultus, L. VII. codem *Tit.* & sequentibus. Primus & Theodosius M. legis sanxit in *Apostatas*, qui ex Christianis Pagani fierent, nempe intestabiles ut essent, & perpetuâ infamiâ inusti, *Cod. Theod.* de Apostatis. *Judæi gentiaq; & Ethnici.*

II. *Paganorum* prima, hoc nomine, mentio occurrit demùm sub Valentiniano Seniore & Valente, l. XVIII. de Episcopis, Ecclesiis, latâ Ann. CCCLXV. undè *Paganitas*, *Pagana* superstitio, *Pagani* ritus. Non hoc significatu quo aliàs *pagani* Latinis dicti, id est agrestes, rustici, idiotæ; nec *a Pago*, id est, regione, gente, qualiter Græcis χώρα, νόμος, τοπαρχία, ἔθνος, undè *Pagani* quasi ἐθνικοὶ Gentiles: Verùm à relictâ sub Christianis principibus, in solis *Pagis*, vicis, agris, Gentili superstitione, relictis agrorum Templis, extrà Civitatum muros; undè Libanii *Oratio* ad Theodosium M. ne Templa in Agris exscinderentur. *Pagani nulli dicti.*

Templa Urbana adhuc sub Theodosio.

III. Cæterùm sub ipso adhuc Theodosio M. stetisse in *Urbibus* majoribus Templa Gentilium, testis est Libanius *Oratione* pro Templis ad Theodosium M. Ità Alexandriæ Serapidis Templum, undequaque frequentatum, posteà tamen destructum; Antiochiæ, Templa Fortunæ, Jovi, Baccho consecrata; Constantinopoli, ἔτι νέῳ τινες *Ædes adhuc quædam* reliquæ, etsi è multis paucæ, ut istîc Libanius.

Dignitates in Ethnicos collatæ.

Sed & *Gentiles* sub Imperatoribus Christianis, etiam sub Theodosio M. ad summas Dignitates evecti, plurimique ex iis Consules Romani, Præfecti Prætorio, Præfecti Urbis, Vicarii, Proconsules, Consulares, Præsides, Judices, Comites, Magistri Militum, Officiorum &c. ut passim ex Historiæ Ecclesiasticæ scriptoribus, ex Codice Theodosiano de Paganis, ex Libanio ὑπὲρ τ ἱερῶν, ex Prudentio in Symmachum, aliisque constant. Prudentius de Theodosio M. *Lib.* I. *Contra Symm.*

— *Sacricolis summos impertit honores*
Dux bonus. Item,
Ipse Magistratus tibi Consulis, ipse Tribunal
Contulit.

Ejusdem *Symmachi* Pater & Filius, (postremus Epistolarum Scriptor, in quem & Prudentius) Præfecturâ Urbanâ, Proconsulatu, Consulatu quoque Illustres, sub Valentinianis, & sub Theodosio M. *Libanius* Sophista & Orator Antiochenus, magister aliquando Chrysostomi, liberrimus Christianorum insectator, tamen à Theodosio M. Præfecturâ Prætorianâ honoratus, quam ipse *Libanius* vocat τὸ μέγεθ@ τ τιμῆς, omnium dignitatum apicem: *Themistius* Philosophus, Senatoriâ jam dignitate sub Constantio ornatus, ex l. XII. de Prætoribus, dein & Præfecturâ Urbis, sub Theodosio M. ut ex ejus *Orat.* VI. in fine, colligitur: Et alii benè multi, qui utilem sanè Paganis operam navaverunt. Ne de Juliani factis iterùm dicam, ac sub eo Rectoribus Ethnicis, quos inter *Maximus* Philosophus, Juliani quoque Magister, ex Jonià accitus, & ad Urbanam Præfecturam evectus.

Status Christianismi sub Persis Gentilibus.

IV. Extrà Romanum Imperium gravis fuit Christianis *Sapor* Rex Persarum, Magorum suorum impulsu, sed & Judæorum, florentem

rentem in Perside esse rem Christianam indignantium. Undè accusatio *Symeonis Archiepiscopi* Seleuciæ & Ctesiphontis, (ita Sozomenus *Lib.* II. C. IX.) quasi cum Cæsare Romano in Persas conspiraret. Hinc persecutio nata in Symeonem, in Episcopos, in Ecclesias, in ipsum Regis nutritorem, & Præpositum domui Regiæ *Ustazanem*, Eunuchum, Christianum se esse coram Sapore profitentem. Benignior in Christianos *Isdigerdes*, singulari existimatione Maruthæ cujusdam, Mesopotamiæ Episcopi, & ad eum à Romanis ablegati, ut pluribus Socrates, *Lib.* VII. C. VIII. Ast recruduit persecutio sub *Vararane* Isdigerdis filio, ex imprudenti facto cujusdam Audæ in Persiâ Episcopi, qui quum præpostero zelo πυρεῖον quoddam, Persis sacrum, demolitus esset, negaretque se denuò ædificaturum, causâ fuit sævissimæ in Christianos tempestatis, & immanium suppliciorum, totâ Persiâ, ut multis referunt Socrates, & Theodoretus. Res accidit Theodosio Jun. imperante, undè fœdus inter Romanos & Persas disruptum, ut pluribus Socrates, *Lib.* VII. C. XVIII.

V. Memorabile & factum Constantini M. apud Eusebium L. IV. de Vitâ Const. C. XXXI. etiam Theodosii alterum, apud Sozomenum *Lib.* VII. C. XXI. quo Ægyptiorum Sacerdotum ac Gentilium animos mirè conturbarunt. Interdixerat uterque ne Sacrificia *Nilo* Deo offerrentur, pro more Gentis, ad justum fluvii incrementum, Ægyptiis sacrum. Hinc omnibus metus, ne Nilus intrà alveos suos subsisteret, adeòque defectu Nilotici incrementi, & aquarum effluvii, agris sterilitas induceretur. Sed contempsêre superstitionem Principes, factumque ut Nilus solito largiùs sese effunderet, agrorumque mira fertilitas succederet. Undè plures ad Christianismum inducti, teste de rebus Theodosii, in dicto loco, Sozomeno, addito etiam ab ipsis Gentilibus in Nilum Deum sarcasmo, ἐξέρησεν ὁ ποταμὸς, *Fluvius præsenio ac delirio eminxit.* *Ægyptiorum Nilotica superstitio. Factum Constantini M. & Theodosii.*

VI. De *Judæorum* rebus, quantum hanc ad ætatem spectant, compendio ista referimus.

1. Frequentissimam fuisse Gentem Oriente toto, in partibus Babyloniæ, Syriæ, Palæstinæ, Ægypti, Asiæ Minoris, imò etiam sub Persarum dominatu, undè Persecutionis à Sapore in Christianos excitatæ præcipui auctores Judæi, ut dictum, modò est. Adde in Occidente dispersos per omnem Illyrici Præfecturam Judæos, per Italiam *Frequentia Judæor.*

liam, Africam, Gallias, ut ex Historicis constat, & ex variis constitutionibus, Cod. Theod. *Tit.* de Judæis, Cœlic. & Samaritanis.

Dignitates inter Jud.

2. Relictas fuisse suas Judæis Dignitates, suos Ordines. Undè Judæorum memoratus hoc ævo *Patriarcha*, in *Cod.* Theodosiano aliquoties, & apud Epiphanium *Hær.* xxx. Ebionæorum, Julianum Cæsarem *Epist.* xxv. ad Judæos, Hieronymum Comment. in *vers.* 1. *Epist.* ad Galatas. Summus ille videlicet, נשיא princeps, ראש הגלותא ἀρχιμαλωτάρχης, caput Gentis, dictus *Illustris*, *Clarissimus*, *Spectabilis*, ἀιδεσιμώτατος & πατριάρχης ipsi Juliano, cujus sedes Tiberiade Palæstinæ, postea & Babylone. Nec enim Patriarcham alium fuisse Orientis, Occidentis alium, minùs singulis Præfecturis suum fuisse Patriarcham, est jam adversùs Petitum ab aliis observatum. Huic verò Judæorum Patriarchæ fuêre sui *Apostoli*, שליחין, *deportationis* ministri, seu transmissionis annui tributi vel canonis, *auri Coronarii* nomine, à Synagogis orbe toto exacti, loco διδράχμου, seu *auri* olim Hierosolymam, dùm Templum staret, ex remotioribus locis mitti soliti, vel ex Cicerone pro Flacco. Quo de Judæorum *Apostolatu* dictum est à me aliàs.

Hinc & suos habuêre *Primates*, *Hiereos*, *Archi-Synagogos*, *Patres Synagogarum*, *Presbyteros*, *Didascalos*, *Majores* seu inspectores morum, *Ministros* qui Ἀζανίται Epiphanio, ex חזן, quales Custodes, Æditui, similes ὑπηρέται. Undè ad eosdem datæ Imperatorum leges, vel etiam de eorundem seu Privilegiis, seu coërcitione, pœnis, indè à Constantino M. sub Tit. *de Judæis, Cœlicolis & Samarit.* ad quem videsis Jac. Godofredum.

Libertas Judæor. Privilegia.

3. Habuisse sua Judæos *Presbyteria*, *Synedria*, *Synagogas* violari nescias, *Conventus* liberos, etiam *Scholas* publicas, quas inter celeberrimæ Babylonicæ, Sorana & Pumbeditana, quarum Doctores *Amoræos* dictos esse, jam ad superius Sæc. observatum est. Harumque Rectores prolixè enumerat, ex notis Chronicis Judæorum, Hottingerus *Hist. Eccl. Cap.* IV. *Sect.* III. Sed & permissæ Judæis suæ *Feriæ*, *Festa*, *Sabbatha*, quibus diebus conveniri non poterant. Permissa & Judæis *Disciplina*, seu libera in delinquentes ex suis sententia, quos projectos reddebant seu ἀποσυναγώγους, pro Patriarcharum arbitrio & Primatum, ut nullo Principis rescripto, aut Judicum sententiâ, turbari hoc nomine possent, ex l. VIII. d.

Tit.

Tit. Nefas etiam Christianis fuit, sub gravi pœnâ, Judæos lædere, aut contumeliâ afficere, per constitutiones Impp.

Privilegia adhæc Judæis concessa plurima: Ex. gr. Patriarchis, Archisynagogis, &c. eadem quæ Clericis inter Christianos, immunitas scil. à corporalibus muneribus, oneribus, alia. Sic Synagogis concessa immunitas à *metati* onere, seu irruentium in eas militum, hospitii & metati titulo, l. 2. de Metatis, *Cod. Theod.* Ità Judæis literatis exercendæ Advocationis, Medicæ artis, muneris Curialium, libertas facta, ex iisdem legibus, & ex Socrate *Hist.* L. VII. C. XIII. *Medicinæ Professorum* Judæum; in Alexandrinâ urbe, referente.

4. Coërcitos interim à Sapientissimis Principibus, non uno modo, Judæos hujus ætatis. Hinc *leges* Constantini M. Constantii, Valentiniorum, Theodosii M. Ne novæ Synagogæ conderentur. Ne nuptias cum Christianis inirent. Ne militiæ adscriberentur. Ne Christianos mancipia haberent. Ne seducere Christianum aut circumcidere Judæo liceret, vel inquietare quemquam, sub gravi pœnâ, &c. *Coërcitio Judæor. multiplex.*

Ità si quis Judæus Christianus fieret, nefas Judæis eum saxis appetere, aut simili furoris genere, sub pœnâ *vivicomburii*, lege 1. Constantini M. *Cod. Theod.* d. T. Sed nec talis exhæredari potuit sententiâ Patriarchæ, aut ullo damno mulctari.

E contrà si qui ex Christianis Judæi facti, adplicantes se nefariæ Sectæ, eorumque Conciliabulis, gravissimæ in eos pœnæ ab Imperatoribus decretæ, *lege* 1. III. VII. *D. Tit.*

5. Cæterùm sub Juliano Imperatore crevisse Genti animos, factâ potestate Hierosolymam instaurandi, Templum ædificandi, Sacrificia offerendi, αὐτονομίαν exercendi, suprà dictum, *Cap.* de Memorabilibus. Sed mox Cœlo tantum opus intervertente, & Judæos ingens metus perculit; quos etiam invitos τὸν χριστὸν θεὸν *Christum Deum* confessos esse, auctor est Socrates, *Hist.* L. III. C. XX. Nihilominùs feroces sub Juliano Judæis animi, pari cum Gentilibus studio in Christianos passim sævituris. Omnemque iis libertatem Valentinianus Senior, Juliano amoto, fecit, quemadmodùm & Gentilibus, utrisque tandem à Theodosio M. coërcendis, & ab hujus filiis Arcadio & Honorio. *Judæi sub Juliano.*

Porrò de *Cœlicolis* qui Judæis adjunguntur, in Cod. Theodo-

siano, primâ horum sub Honorio mentione, dicetur ad sequens Sæculum. Et hæc de Rebus Sæculi IV. paulo fusiùs quàm ad reliqua Sæc. ob rerum ubertatem, momentum, novamque rei Christianæ sub Christianis Principibus faciem.

FINIS *Rerum Quarti Sæculi.*

SÆCULUM QUINTUM.

Chronol. rationes. INcidunt Sæculi quinti primordia in annum Christi CCCCI. VII. ab obitu Theodosii Imperatoris, Arcadio & Honorio Principibus, Coss. Vincentio & Favrittâ, Cnastasio autem Romano Episcopo, uti Constantinopolitano Episc. Johanne Chrysostomo.

Capita potissimùm observanda, pro hujus Introductionis modo, sunt:

I. *Status Ecclesiæ circà illius Primordia.*

Summi Nempe I. Quoad *Imperatores*, imperabant in Oriente Arcadius, in Occidente Honorius, ambo filii Theodosii Imperatoris; ambo relicti impuberes; patre vivo acciti ad societatem Imperii, Arcadius autem decennio major Honorio. Indèque secutus mox afflictus status cùm Reipublicæ tùm Ecclesiæ, dùm Principum tutores Rufinus & Stilicho, ille in Oriente, hic in Occidente, abusi sunt uterque & fide Theodosii, & ætate horum Principum, Gothis etiam & Barbaris in subsidium vocatis, qui pessumdedêre Rempublicam.

Doctores Eccles. præcipui. II. Quoad *Doctores* Ecclesiæ, præerat Romæ *Anastasius* Episcopus, successor Syricii, cui mox suffectus hoc anno Innocentius I. Constantinopolitanæ Ecclesiæ præerat adhuc Johannes *Chrysostomus*, successor Nectarii Episcopi; Alexandrinæ Ecclesiæ præerat *Theophilus*, ille Chrysostomi persecutor, Antiochenæ *Evagrius*; Carthaginensi *Aurelius*; Hipponensi B. *Augustinus*; Salaminensi *Epiphanius*; in Galliâ Turonensi *Martinus* ille, de quo multa præ cæteris Sulpicius Severus, & Gregorius Turonensis: Taceo *Paulinum* Nolanum, *Asterium* Amaseæ, alios de quibus locis suis.

III. *Doctri-*

III. *Doctrina* hoc ineunte Sæc. quod ad Articulos necessarios, talis fuit qualem exhibet *Symbolum* Constantinopolit. antè annos XX. in Synodo Universali conditum. Variæ tamen jam accesserant stipulæ, nævi, errores, in ipsis quandoque Patribus, indicati ad præcedens Sæc. *Cap.* III. de Doctrinâ, & *Cap.* IX. de Patribus. *Doctrina, Ritus, Novi initio Sæc.*

Ritus verò quod attinet, externamque Ecclesiæ formam, constat ex superioribus, obtinuisse jam Ex. Gr. *Cælibatum Clericorum*, à Siricio in Occidente sancitum, ut suprâ pag. 387. nec tamen observandâ Occidentalibus omnibus lege, minùs in Oriente. Obtinebat etiam *Monachatus* in Orbe utroque, sed à recentioribus institutis diversus, ut antè *Cap.* X. Adde surgentes in Ecclesiâ Exarchorum, Primatum, Patriarcharum Dignitates; Martyrum & Sanctorum credita jam suffragia; Reliquiarum veneration nem nimiam; usum Imaginum passim ac Cereorum in Templis; Festa in honorem ac commemorationem Martyrum; Ceremonias varias in celebratione Eucharistiæ (*Missarum* jam introducto nomine) adhibitas, Scil. Evangelia & Epistolas, alternos Cantus, Graduale, Alleluja, &c. augendo sensim Canone à Cœlestino, Gelasio, Gregorio, ut locis suis indicamus. Adi præcedentis Sæculi, *Cap.* IV. VI. VII.

IV. *Status externus* Ecclesiæ florentissimus fuerat sub Theodosio M. tristissimo fato terris subducto in urbe Mediolanensi, præsente Honorio, Ann. CCCXCV. Postmodùm verò infestari cœpit Ecclesia, cùm *bellis externis*, tùm *internis dissidiis*, sub Arcadio & Honorio Principibus. *Status externus Reipubl.*

Bella vexabant cùm in *Oriente*, tùm in *Occidente*, excitata ambitione & æmulatione Rufini, & Stilichonis, quorum fidei utrumque Principem crediderat Theodosius moriturus. Fuerat *Rufinus* ex Magistro Officiorum Præfectus Prætorio Orientis, quem triennio & ultrà pro libidine rexerat, daturús pœnas excunte anno CCCXCV. antè pedes Arcadii interficiendus à militibus, *Stilicho* autem Comes & Magister utriusque Militiæ, cui Filii à Theodosio in tutelam traditi fuerant, tandem hostis publicus judicandus, A. CCCCVIII. sub Honorio, ob Barbaros in Orbem Romanum immissos, ac Ravennæ tollendus. Igitur Orientem depopulabatur *Gainas*, dux exercitûs Gothici à Stilichone submissus, tandem cæsus ab Hulde Hunnorum duce, ex Zosimo, aliis, Occiden-

dentem vastabat Alaricus Rex Gothorum, excitatus primùm à Rufino in Stilichonem, ac Romam Urbem expugnaturus Anno CCCCIX.

Intestina Ecclesiæ dissidia.

Intestino bello laborabat Ecclesia, cumprimis in causâ Origenis Adamantii: Cujus errores recoxerat & invexerat Rufinus Aquilejensis Ecclesiæ Presbyter, damnaverat Romæ Anastasius Episcopus, Alexandriæ Theophilus Alexandrinus, impugnabant etiam Hieronymus, Epiphanius, alii; propugnabant verò, aut saltem non damnabant Johannes Hierosolymitanus, Joh. Chrysostomus, magnæ in Ecclesiâ auctoritatis. Undè scripta virulenta, odia, exilia, bellorum flammæ. Præterea Ecclesiam Africanam mirum in modum conturbabant *Donatistæ*, ex Schismaticis facti Hæretici, in quos fuêre Honorii constitutiones, sub Tit. de *Hæreticis*, & querelæ Patrum Africanorum.

II. *Propagatio Ecclesiæ hoc Sæculo.*

Ad quam spectant;

1. Integrarum *Nationum* ad fidem Christianam conversio, comparatè licet ad Orbem universum paucæ Gentes essent in Asiâ, Africâ, Europâ, quibus non prædicatum fuisset Evangelium. Conversæ hoc ævo memorantur,

Hibernia conversa.

1. Insula *Hibernia* (Scotia Veteribus) Theodosio Juniore imperante, secundùm alios primò conversa, secundùm alios confirmata demùm â Palladio, tùm Patricio, primis Scotorum Episcopis, Romano Episcopo Cœlestino; de quibus vide Usserium Antiq. Britann. *pag.* 800 842. & seq. Sed ex opposito, oppressa hoc sæculo Christiana Religio in *Britanniâ*, & Paganismus in eam reductus per Anglo-Saxones, Pictos, Scotos, Normannos, pulsis Britannis Christianis, ex Gildæ, Bedæ &c. Historiis. Unde factum ut Christiani se ad montana reciperent, in Cambriæ seu Walliæ partibus, ac celebres ibi Episcopatus fundarent, Metropoli tùm Urbe *Legionem*, *Caer Leon*, quæ & Iska Silurum, transferendâ deinceps sede Meneviam, quæ & S. Davidis.

Burgundi.

2. *Burgundiones* sub eodem Theodosio conversi ad fidem Christianam, teste Socrate, non aliud præsidium nacti, contrà infestationes Hunnorum: Sed Arianismo hi infecti fuêre, ad sequens usque Sæculum, Sigismundo Rege Gondebaldi filio.

3. *Fra*

3. *Franci* sub Merovæo & hujus filio Childerico, è Germaniâ in Gallias delati, tandem ad Christum conversi sub finem sæculi, Ann. CCCCXCIX. Nempè postquàm Rex *Clodovæus*, cui erat uxor Clotildis Christiana, in prælio contrà Alemannos periclitatus, memorque assiduarum precum ac monitorum regiæ Conjugis, votum Christo nuncupasset, sc, victoriâ de Alemannis reportatâ, daturum esse Filio Dei nomen, quod & accidit. Fusè rem referunt Gregorius Turonensis, *Histor. Francor.* L. II. C. XXX. XXXI. Hincmarus in vitâ Rhemigii Rhemensis, Albinus in vitâ Vedasti Atrebatensis, Aimoinus, cæterique Francicarum rerum Scriptores. *Franci.*

At fabulis & incertis narrationibus permixta omnia, dùm iidem Scriptores referunt circumstantias Baptismi Clodovæi, Miracula quibus in fide confirmatus, Unctionem regiam, Ampullam Remigianam cujus primus meminit Aimoinus, sub Carolo M. & Ludovico Pio, non uno post rem gestam Sæculo. Baronio autem omnia certa, indubia, ad An. CCCCXCIX. Memorabiles Remigii fuêre ad Clodovæum voces, si vera Gregorius, *Mitis depone colla Sicamber: Adora quod incendisti, incende quod adorasti.* *Fabulæ de Clodoveo.*

Porrò hinc planum fit, undè Francorum Reges *Christianissimi* appellati, & *Primogeniti Ecclesiæ.* Nempè quod primus Clodovæus, in Occidentali Orbe, ex omnibus qui tum imperarent *Regibus*, ad fidem Catholicam conversus fuerit. Arianismo enim infecti per *Illyricum* Gipedes, Longobardi, Heruli; in *Italiâ* Theodoricus Ostrogottorum Rex; in *Hispaniâ* Wisigotti & Suevi; in *Africâ* Vandali; in *Galliâ* Celticâ Burgundiones: *Barbari* alii per Galliam Belgicam, Germanias, Britannias, &c. ne Christiani quidem. Quanquàm sanè celebres jam anteà in Galliis Ecclesiæ, & Antistites, & Concilia, sub Christianis Imperatoribus, ut Annales Ecclesiastici, & Conciliorum Tomi testantur, ac scripta Hilarii, Sulpicii Severi, Ausonii, Gregorii Turonensis &c. *Tit. Christianissimi Regis unde.*

II. Accessêre conversiones innumeræ *privatorum.* 1. Ex *Gentilismo* operâ Chrysostomi, Paulini, Augustini, aliorum Antistitum, auspiciis maximè Imperatorum Arcadii, Honorii, Theodosii Junioris, Marciani, quorum saluberrimæ fuêre Constitutiones in *Paganos*, *Judæos*, *Apostatas*, *Hæreticos*, videndæ sub his Titulis in Codice utroque, Theodosiano & Justinianæo. 2. Ex *Judaismo*, in Cretâ cumprimis Insulâ, sub Theodosio Jun. Nempe occasione *Conversiones aliæ.*

Impostoris cujusdam se *Mosem* redivivum fingentis, reditumque in Palæstinam, per exsiccatum mare, frustrà pollicitantis, undè delusos se animadvertentes benè multi, Christianismum dicuntur amplexi, teste Socrate, *Lib.* VII. *Cap.* XXXVIII. 3 Denique ex *Arianismo*, aliisque pernicioſissimis Hæresibus, *Manicheismo*, *Macedonianismo*, *Eutychianismo*, *Donatianismo*, *&c.* recepti in Ecclesiæ Catholicæ gremium non pauci. Catalogum videsis apud Magdeburgenses, & in Chronologiâ Conversionum ex Theodoreto, Augustino, aliis. Neque enim ista hæc pagina recipit.

III. *Scholæ, Academiæ, Bibliothecæ, hoc Sæc. aut florentes, aut de novo erectæ.*

Huc spectat *studiorum* promotio, ac *Scholarum* erectio hoc Sæculo, quæ sunt Ecclesiæ seminaria.

In Urbe Româ. 1. *Romæ* quidem florentissima fuerat literarum sedes, jam indè à Valentiniano Seniore, cujus leges XI. Academicas, in gratiam studiosorum Romam confluentium, exhibet *lex* 1. de Studiis Liberalibus Urbis Romæ, pluribus illustrata à Jacobo Godofredo, *Cod. Theod. Lib.* XIV. *T.* IX.

Carthagine. 2. Sed & *Carthagine* Africæ Proconsularis floruisse bonas literas, Scholamque publicam Liberalium Artium, ex Augustino constat, *Lib.* V. *Confess.* C. VIII. conquesto de licentiâ Scholasticorum Carthaginensium, undè Romam proficiscendi animum induxerit, ubi ordinatiore disciplinâ coërcerentur adolescentes.

In Galliis. 3. In Galliis, præter *Augustam Trevirorum*, inclytam Literarum sedem, in omnibus insuper Metropolibus, seu frequentioribus Urbibus, fuisse Professores qui Grammaticam & Oratoriam traderent, constitutis Salariis, ex Ausonio, aliisque prolixè constat, latâ pridem lege à Gratiano, quæ est XI. de Medicis & Profess. *Cod. Theod. Lib.* VIII. Quanquàm Jurisprudentiæ causâ, & Philosophiæ, ferè Romam proficiscerentur, dum Grammaticam seu Philologica studia, & Oratoriam, in Galliis traderent. *Galliarum studia florentissima* vocavit Hieronymus, in *Epist.* ad Rusticum, *Tomo* 1.

Bononiensis Acad. ab Theodosio erecta. 4. *Bononiensem* Academiam, hoc Sæculo, Anno CCCCXXIII. fuisse à Theodosio Juniore erectam, capto commoditate ac fertilitate loci, auspiciis Cœlestini Pontificis, non ex vero referunt Lean-

Leander, aliique Italicarum rerum ſcriptores, & Chronographi. Putidum ſane hac de re Inſtrumentum eſt, quod Theodoſio tribuitur, datum *Romæ in Capitolio*, convocato *Generali Concilio*, *ſummo Pontifice Cœleſtino*, *Cardinalibus* XII, *Archiepiſcopis Epiſcopiſque innumeris*, &c. omnibus ſe indiciis prodens, mirâ inſcitiâ, & ἀνισορησίᾳ, ac puerilibus ἀνλιχρονισμοῖς, Theodoſio tùm quoque agente in Oriente, ac de Academiâ Conſtantinopolitanâ inſtaurandâ ſollicito.

Conſtantinopolitana ſub Theod. Jun.

5 At floruit ſub eodem Theodoſio Juniore, quam diximus modò *Scholæ* vel *Academia Conſtantinopolit.* cui reſtituendæ ſedulus incubuit, undè conſtitutiones Theodoſii, circà A. CCCCXXV. 1. Ut nullis publicè profiteri fas eſſet, niſi Profeſſoribus legitimè electis, quorum alii Grammatici ſeu Philologi, alii Oratores Latini, alii Sophiſtæ ſeu Rhetores Græci, alii Philoſophi, alii Juriſperiti, certo omnes numero, *Lege* III. de *Studiis liberalibus U. R.* 2. Ut eſſent Auditoria publica in Capitolio, ejusdemque Porticibus & Exedris, extrà quæ non doceretur. 3. Ut gauderent Profeſſores dignitate Comitivæ primi Ordinis, Exvicariis ità exæquandi, cumprimis poſt expleta XX. annorum ſtipendia. L. unicâ *de Profeſſoribus*. Sed & Scholaribus vel Studioſis varia privilegia indulta, liberi commeatûs, commodi hoſpitii, alia; ut & fræna adhibita quibus coërcerentur in ſtudiis, in moribus; non recipiendi abſque literis συσταλικαῖς & ἀπολυτικαῖς, neque dimittendi niſi poſt tempus ſtudiis præſtitutum, qui olim fuit XX. ætatis annus, ex lege 1. Valentiniani, dicto T. *de Studiis liberal. U. R.*

Privilegia.

Bibliotheca Conſtantinop.

6. Acceſſerunt *Bibliothecæ*, in ſubſidium literarum, ſeu in majus auctæ, ſeu de novo adornatæ, partim ex Gentilium monumentis, partim ex Sacris & Eccleſiaſticis Codicibus, Græcis & Latinis, ut Cæſareæ, Alexandriæ, Antiochiæ, Romæ, alibi, ſic Conſtantinopoli. Inſtruxerat hîc Bibliothecam Conſtantius, auxerat Julianus & Valens Impp. collocupletavit Theodoſius, amantiſſimus librorum, quibus perlegendis etiam noctu incumberet, teſte Sozomeno, *Lib.* 1. in Procœmio. Scripti Codices plerique in διφθέραις ſeu membranis Pergamentis, τριαδικοὶ καὶ τετραδικοὶ, *in terniones* & *quaterniones* diſpoſiti, qua-

les illi quos Eusebius Cæsariâ ad Constantinum Imp. miserat, *de Vitâ Const.* L. IV. C. XXXVI. Alii etiam in membranis chartaceis, seu papyro Ægyptiacâ, tenuissimâ illâ, ac immensæ sæpè longitudinis; alii in corticibus, pellibus, exuviis, quale Homeri Poëmation, scriptum aureis characteribus, in Draconis intestino, longitudine CXX. pedum, in Biblioth. Constantinopolitanâ asservatum, ex Cedreni *Chronico*, & Zonaræ *annalibus*, P. III. Quibus etiam testibus conflagravit ea Bibliotheca, hoc sæculo inclinante, sub Basilisco Imperatore, paulo antè restitutum Zenonem, quum ad CXX. millia Librorum excrevisset.

Antiquarii.

Porrò Bibliothecæ præfecti fuêre *Antiquarii* ἀρχαιογράφοι, qui & καλλιγράφοι, Græci & Latini, ad Codices aut de novo componendos, aut pro vetustate reparandos, additis & *Custodibus*, qui *Conditionales* dicti, L. 2. Codice Theod. *de Studiis Liberalib.* Prout *Conditionales* fuêre Actuarii, Tabellarii, Annonarii, sic ex conditione personæ suæ & numeris obstricti, ad publicam securitatem, ut etiam emeriti interrogari, ac tormentis subjici possent.

Monasteria, Scholæ.

7. Sed & fuêre Scholæ quædam *Monasteria*, quorum in dies crescebat numerus, disciplinarum ac literarum sedes. Cumprimis in his Sacræ literæ docebantur, & quicquid ad pietatem faceret, uti monitum aliàs.

Scholastici qui dicti.

Vulgatum etiam fuit hac ætate *Scholasticorum* nomen, sensu tamen ab hodierno diverso. Ut plurimùm sic appellati Legum periti, Advocati, Defensores, ἔκδικοι, qui dicendi artem, & Leges seu Jura in *Scholis* majoribus, quales Romæ & Constantinopoli, edocti essent, uti Agathias Scholasticus, Enagrius, similes. Sed & *Scholasticus* pro erudito, etiam pro scholari vel studioso, apud Augustinum in *Confessionibus*, & aliàs.

IV. *Doctrina Ecclesiæ Catholicæ, hoc Sæculo.*

Colligitur rursum, quoad Articulos Catholicos & fundamentales.

Fontes unde colligitur.

I. Ex publicis *Formulis* hujus Sæculi; ut sunt Capitula Cyrilli contrà Nestorium, Symbolum Chalcedonense, Leonis, Impe-

Imperatoris Encyclica ad Episcopos, pro confirmandâ fide Orthodoxâ, Henoticum Zenonis, de quo infra.

2. Ex *Actis* & *Canonibus* Conciliorum sive Universalium sive Particularium, & *Epistolis* Synodicis, in quibus de variis Doctrinæ Capitibus disceptatum est, ut infrà locis suis.

3. Ex Scriptis *Patrum* hujus ætatis: Puta ex Ruffini Expositione Symboli, Augustini Enchiridio, libris de Doctrinâ Christianâ, & passim, Gennadio de Dogmatibus Ecclesiæ, Cyrillo de Rectâ ad Christum fide, Theodoreto, Leone Romano, cæteris.

II. Ex his omnibus constat eandem fuisse in primariis Articulis, Catholicam fidem, quæ priorum Sæculorum, eundem *Scripturæ* Canonem, eandem sententiam *de Trinitate*, de *Christi Personâ*, de *Officiis*, de *Hominis corruptione*, de *Gratiâ*, de *Libero Arbitrio*, de *Justificatione per fidem*, de *Resurrectione ejusdem Carnis*, de *Eucharistiâ* &c. quam hodiéque profitentur Ecclesiæ Reformatæ. *Summa doctrina.*

Testimonia Patrum hujus ævi prolixè exhibent Magdeburgenses, ad singula Capita, Flaccus Illyricus in Catalgo, Laurentius ad Syntagma Confessionum. Hottingerus in edito *Consensu Patrum*, ad Confessionum Cyrilli Patriarchæ Constantinop. & Protestantes passim Theologi ac Patrologi. Nec ea compilatio hujus instituti est.

Cumprimis verò ex uno *Augustino Hipponensi*, vel etiam ex *Leone Romano*, quorum sacra Latinis auctoritas est, intelligere licet dissensum ejus Ætatis à Doctrinâ & Praxi Pontificiâ, ac Canonibus Tridentinis, ut testibus aliis opus non sit. *Doctrina hæc Sæc. testes Latini, Augustinus, & Leo I. Rom.*

S. Scripturæ auctoritatem, perfectionem, sufficientiam, judicium ultimum de Controversiis, nemo feliciùs adstruxit Augustino, hoc solo judice tuto contrà Arianos, Pelagianos, Donatistas, cæteraque quas confecit Hæreses. In Libro *de Unitate Eccl.* contrà Petilianam Donatistam, *Cap.* III. Tomo VII. *Non audiamus, hæc dico, hæc dicis, sed audiamus, Hæc dicit Dominus: sunt certè Libri Dominici, quorum auctoritati utrique consentimus, utrique credimus, utrique servimus. Ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram* &c. Nec aliud frequentius agit eo *Libro*, cumprimis *Cap.* XVI. quàm ut doceat veræ Ecclesiæ, ac salutaris *Augustinus de Script. S.*

Doctrinæ demonstrationem, instituendam non ab authoritate *Conciliorum*, non ex testimonio *Patrum* vel *Episcoporum*, non ex *mirabilibus* quæ in Ecclesiâ fierent, nec aliundè quàm ex *Scripturis sanctis*, & *solis*, in quibus sint *causæ nostræ documenta*, *fundamenta*, *firmamenta*. Sexcenta in hanc rem loca ex Augustino, seu doceat, ut in Libris de Doctrinâ Christianâ, de Civitate Dei, aliis; seu Hæreticos coarguat, Faustum Manichæum, Maximum Arianum, aut Petilianum, Vincentium, Cresconium, Donatistas, &c. Ac luculenta quoque in hanc rem est Augustini Epistola ad Hieronymum, quæ est XIX. Tomo II. Operum, ut mittam alias XLII. XLVIII. &c.

De Libris Apocryphis.

In Canonicis sanè Scripturis recensendis, *Lib.* II. *de Doctr. Christ.* C. VIII. adjungit Libros Test. Vet. quos dicimus *Apocryphos*, tanquàm qui *in authoritatem recipi meruissent*. Sed primus id fecit Hipponensis, & cum eo Carthaginenses, eodem ferè tempore; neque tamen pari loco habendos eos omnes Libros esse ibidem satis innuit Augustinus. Haberent quanquàm in Libris Sacris, legi solitis ad ædificationem Ecclesiæ, secundùm Ecclesiasticos Canones; undè *Canonici*; oppositè ad *Apocryphos*, id est spurios, vel erroneos, adeoque prohibitos, ἐν ἀπορρήτοις, qui nonnisi privatæ lectionis essent, de quibus Augustinus *Lib.* XV. & XVIII. *De Civit. Dei.* Quin alibi disertè nos ad Hebræos Codices revocat; *Ad Exemplaria Hebræa & Græca à Latinis recurratur*, de *Doctr. Christ.* L. II. C. X. Tomo III. Operum.

De Traditionibus.

Traditiones non scriptas si quas agnovit Augustinus, fuêre illæ de Ritibus, Ceremoniis, Disciplinâ, de quarum *multiplicatione*, *præsumptione*, neglectis *quæ in Divinis Libris salubberrima præcepta essent*, multis conqueritur *in Epist.* ad Januarium quæ est CXIX. Aliàs, *in iis quæ apertè in Scripturâ posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem, moresque vivendi*, ut idem *de Doctr. Christ.* L. II. C. IX.

Criteria quibus *Apostolica traditio* dignosci posset à non tali, hæc apud Hieronymum & Augustinum legimus: Hieronymus, *Comm. in Aig.* C. I. T. VI. *Alia quæ absque authoritate & testimoniis Scripturarum, quasi* traditione Apostolicâ, *sponte reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei.* Augustinus, in Libro *de Pastoribus*, *Cap.* XI. Tomo IX. ad illa verba, Pascam oves meas

super

ſuper montes Iſraël, hos montes dicit eſſe *Scripturas Sacras*, & addit: *Ibi paſcite, ut ſecurè paſcatis; quicquid indè audieritis hoc vobis benè ſapiat, quicquid* extrà eſt *reſpuite, ne erretis in nebulâ.* Alibi, *Epiſt.* XLII. ad Madaurenſes Idololatras, agens de iis *Traditionibus quæ pertinent ad veram Religionem*, id eſt ad fidem & mores, has (inquit) *Divina Scriptura non tacuit.* Nec aliter hoc Sæculo in Græcis Chryſoſtomus, Cyrillus, Theodoretus, reliqui, ubique diſtinguentes τὰ γεγραμμένα, quæ loquitur ἡ θεία γραφὴ, ab iis quæ σεσιγημένα, quæ ἄγραφα, *in Scripturis tacita*, hoc ipſo nec credenda, nec inveſtiganda.

Regula Auguſtin. an faveat Pontifi-ciis.

Nec diverſa eſt Regula Auguſtini, *in Libro* IV. de *Bapt.* contrà Donatiſtas, C. XXIV. T. VII. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec a Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi Apoſtolicâ authoritate traditum rectiſſimè creditur.* Sermo autem ibi Auguſtino eſt de *Baptiſmo Infantum*, ex *Traditione* ſanè indè à primordiis Eccleſiæ acceptâ, ſed & *ſcriptâ* Apoſtolicis Literis, ut ubi pluribus Hipponenſis. Adeòque juxtà Auguſtinum, cæ *Traditiones* minimè ſunt *Apoſtolicæ authoritatis.* 1. Quas univerſam tenuiſſe Eccleſiam, & ſemper, & ab ipſis primordiis, demonſtrari non poteſt: 2. Quæ multo minùs ſcriptæ ſunt in Apoſtolicis Literis: 3. Quæ inter Latinos præcipuè exortæ, & à Conciliis inſtitutæ, ac poſterioribus quidem, vel etiam à Romanis Pontificibus.

In promptu jam hujus Auguſtinianæ Regulæ applicatio eſt, ad *Cultum Imaginum*, vel *Reliquiarum*; ad *Mariolatriam*; ad *Invocationem Sanctorum*; ad *Purgatorium*; ad *Indulgentias Papales*; ad *Confeſſionem Auricularem*; ad *Tranſubſtantiationem*; ad *Miſſæ Sacrificium verum ac propitiatorium*; ad *Adorationem Hoſtiæ*; ad *Proceſſiones*, *Feſtum in honorem Sacramenti*; ad *Miſſas ſolitarias*; ad *Communionem ſub Unicâ*; ad *Immaculatam Conceptionem*; ad Papæ *Oecumenicum Pontificatum*, &c.

De poteſtate Rom. Pontif.

Porrò Auguſtinum nullam agnoviſſe *Romani Pontificis* vel *Romanæ Eccleſiæ* Infallibilitatem, aut Poteſtatem in Eccleſias transmarianas, ſatis ſuperque liquet vel ex Conciliis Milevitano, & Carthaginenſi ſexto, quibus Auguſtinus interfuit, quando *appellationes transmarianæ* interdictæ, & faſtus Romani Epiſcopi retuſus, quâ de re etiam infrà. Nec ipſe profectò vel Epiſcopatum,

patum, vel investituram à Rom. Episcopo accepisse, aut fidelitatis juramentum præstitisse Rom. Ecclesiæ, aut sua ultimo hujus judicio subjecisse, seu in Vitâ Augustini, seu in hujus scriptis, uspiàm legitur. Aliud est v. gr. cum *Innocentio* Afros sua communicasse, ejusque etiam & Romanæ Ecclesiæ opem atque authoritatem, ut primæ & præcipuæ in *Apostolicis sedibus*, contrà Pelagium & Celestium imploraſſe.

De Prædestinatione, Gratiâ, Libero Arb. &c.

In Controversiis de *Prædestinatione quorundam* ex merâ gratiâ, misericordiâ; de *Liberi Arbitrii* viribus, seu de *Naturæ Corruptæ impotentiâ* ad Salutare bonum; de Infidelium *Operibus tantùm malis*; de *Particulari Gratiâ*; de *Gratiæ convertentis efficaciâ*, juxtà Prædestinationis Decretum; de *ejusdem necessitate* ad benè agendum, ad resistendum peccato, nullâ in nobis *sufficiente* ad id gratiâ vel potestate; de *Perseverantiâ* in fide, fluente ex naturâ Gratiæ, & Prædestinationis; de *Morte Christi particulari*, pro solis electis, ex intentione Christi morientis &c: Nihil est quod sententiam Augustini opponamus Scotistarum illi & Molinistarum, & si qui alii πελαγιανίζοντες. Causam hanc, post Thomam Bradwardinum, Corn. Jansenius & Jansenistæ prolixè ex Augustino egêre, aguntque in dies, quibus sunt præcordia de meliore luto, ac servire hac in causâ nescia; & in novissimis vide Dissertationes *Pauli Irenæi*, & *Nicolai Arnaldi*.

De Justificatione, Fidei certitudine, &c.

Justificationem ex fide, ex gratiâ, nullis *operum meritis* ad causandam justificationem, utique adstruxit Augustinus. Et sanè ex ejus doctrinâ de Prædestinatione, & Gratiâ, altera de Justificatione profluxit. Nec diffitentur cordatiores in Adversariis, post Cassandrum, Barnesium, similes. Ac luculenta sunt Augustini in hanc rem effata, Enarrat. in *Psalmum* XXXII. XXXVI, LXXXIII. &c. Tomo VIII. sic *Epistolâ* CVI. ad Bonifacium, aliis Paulinum, Tomo II. ac in Libro unico *de Fide & Operibus*, Tomo IV. & aliàs, quæ pridem à nostris vindicata.

Accedat Leo Romanus, *Epist.* LXXVIII. ad Leonem Augustum: *Catholica fides humanum genus sola vivificat, sola sanctificat.* Idem, *Serm.* XI. *de Quadrag.* C. III. *Justificatio non meritis retribuitur, sed solâ gratiæ largitate donatur.* Repetit aliquoties, negatis operum *meritis*, & accusatâ etiam sanctissimorum

rum *culpâ*, in quibus semper *habeat vel justitia quod arguat, vel misericordia quod remittat*, Serm. VII. in *Epiphan.* C. IV. Idemque passim Gratiæ & Fidei *certitudinem*, *nihil dubitantis*, *ambigentis*, *diffidentis*, ex professo adstruit, cumprimis *Sermonibus* in Nativit. Quadragesimam, Assumptionem, Passionem, Resurrectionem, quos vide.

Ac voces *Meriti*, *merendi*, quo sensu acceperit Augustinus, sexcenta docent. *Pro gratiarum actione* (inquit) *flammas meruimus odiorum. Pro persecutionibus & blasphemiis* Paulus *vas electionis meruit nominari.* Paulus *meruit indulgentiam. Hoc ipsum quod homo juste vivit, non meriti humani, sed beneficii divini est.* Adi Theologos, & Cassandrum, Barnesium, ipsum Stapletonum, *si quis vocabulo promerendi usus est, aliter non intellexit quam* consecutionem de facto, in *Prompt. Cathol. Fer.* V. post Dominicam passion. *De Meritis.*

Solum Deum esse objectum *Cultûs Religiosi*, seu religiosæ Invocationis, Adorationis, Latriæ, Duliæ, Voti, Sacrificii; non Mariam, non Angelos, non Sanctos demortuos, non Imagines, non Hostiam, innumera Augustini docent. Loca ex *Epistolis* Augustini, & Libris *de Quantitate Animæ*, *de Moribus Ecclesiæ Catholicæ*, de *Verâ Religione*, de *Civitate Dei*, de *Haresibus*, de *Fide & Symbolo*, &c. (passim à nostris adducta & vindicata, Rivetis, Chamiero, Usserio, Dallæo, reliquis) congerere huc ab instituto nostro alienum est. Undè vulgatum illud Hipponensis est, *Honorandi ergò sunt* (mortui) *propter imitationem*, *non adorandi propter Religionem*, de Verâ Rel. C. ult. T. I. Item, *honoramus eos charitate*, *non servitute*; *nec eis Templa construimus.* &c. Alibi, indignatur *multos esse sepulchrorum & picturarum adoratores*, in dicto Libro de Moribus Ecclesiæ, contrà Manichæos, Tomo I. Sexcenta id genus. *De cultu Dei solius.*

Et Leo I. Romanus Episcopus, (*pro* cujus *animâ* adhuc oratum tempore Hincmari Rhemensis, ex hujus Libro I. *de Prædestin.* C. XXXIV.) quanquàm suffragiis Sanctorum plurimum detulisse videatur, *imitationis* quidem seu *emulationis* objectum statuit, *invocationis* nusquàm. Imò vetat, *Sermone* VII. in Nativitat. Domini, (*cap.* V. *ne honor uni Deo debitus, eorum ritibus qui Creaturis deserviunt, misceatur*; *Dicit enim Scriptura Divina,*

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

De Eucharistia S.

Transsubstantiationem Panis Eucharistici, *Præsentiam realem* Corporis Dominici in S. Cœnâ, *Oralem ejusdem manducationem*, hinc *Adorationem Hostiæ*, vel *Sacramenti*, nescivisse Augustinum, fusè ab Eruditis ostensum. Disertè is verba, *Hoc est Corpus meum*, interpretatur de *signo Corporis*, contrà Adimantum Manichæi Discipulum, C. XII. Tomo VI. Oper. & alibi, nec semel, de *Sacramento* Corporis: *Solere enim res quæ significant, ejus rei nomine quam significant, nuncupari*, ut idem *Quæst. in Levit.* L. III. C. LVII. Tomo IV. Post consecrationem Eucharisticam, vocat idem perpetuò Symbola *panem*, *triticum*, *vinum*; distinguitque *Panem Dominum*, & *Panem Domini* quem indigni manducarent; sic *Sacramentum*, *cibum visibilem*, & *virtutem Sacramenti*, *Tractatu* XXVI. & LIX. *in Joh.* Tomo IX. Sic *Corporalem* Christi à terris absentiam, dum suis adest præsentiâ *spiritali*, *fidei*, manducationem *figuratam*, *spiritalem*, quæ fiat *fide*, *crede & manducasti*; pluribus in locis adstruere Augustinum, à nostris passim domonstratur, qui & pridem & nuper de *Eucharistiâ* commentati: Ac si vis adi Epitomen Operum Augustini, *Tit.* de Sacramento Corp. & Sanguinis Domini.

Accedit, haud obscurè id sensisse Augustinum, Christi Corpus à Resurrectione *Sanguine* caruisse, propter incommoda quæ indè sequerentur, puta corruptionis, admixtionis pituitæ, fellis &c. in *Epistolâ* CXLVI. ad Consentium. Undè planum fit, minimè credidisse Augustinum substantialem *Sanguinis* ejusdem in Eucharistiâ præsentiam, vel transsubstantiationem Symbolorum in *Sanguinem* quoque Christi, qualem retinere eum in Corpore glorioso supponit Schola Pontificia. Quò spectat nupera Dissertatio *de Sanguine Christi*, auctore Petro Allixio, Parisiensi in Reformatis Theologo.

Claudat in Latinis hoc Sæculum Gelasius, Episc. Romanus, Libro de *duabus Naturis*, contrà Nestorium & Eutychetem, inserendo Bibl. Patr. & Orthodoxographis, ac frustrà Baronio, ad A. CCCCXCVI. Binio, Bellarmino, aliisque postulatus νοθεύσεως, sed invitis Spondano, Sirmondo, Miræo, Labbæo, & plerisque. In eo sanè Gelasius disertissimè negat, *desinere substantiam vel naturam Panis & Vini*, asserit autem, in actione Mysteriorum *imaginem & similitudinem Cor-*

Corporis & Sanguinis Christi celebrari. Mittimus in Græcis Chrysostomum, Epiphanium, Peluſiotam, Cyrillum Alex. ac præ cæteris Theodoretum, expreſſiſſimos hoc Sæculo teſtes *ſenſûs figurati*, *præſentiæ ſpiritualis*, *manducationis myſticæ*, ac nuper prolixè vindicatos à Rev. Claudio, Pariſienſi Theologo, in *Reſponſionibus* ad Arnaldum. Nemo autem expreſſior Theodoreto, cùm in *Dialogis* paſſim, tum in *Cap.* XI. prioris *ad Corinth.* etiam ex Editione Sirmondi, 1642. Ubique is interpretatus *Panem & Vinum* vel *Calicem*, etiam μὴ τ ἀγιασμὸν, de *ſymbolis*, *ſignis*, *imaginibus*, *typis* Corporis Chriſti, quæ retineant τὴν πρότερον οὐσίαν, φύσιν, *priorem ſubſtantiam*, *naturam*, nomine autem Corporis & Sanguinis honorentur, τῇ ἐπὶ τ δεσπότου γεγενημένῃ μεταβολῇ *mutatione quæ ex gratiâ fit* &c.

De Communione ſub Utraque, &c.

Tandem pro *Communione ſub Utraque*, contrà ſubtracti Calicis Sacrilegium, quicunque ſit *concomitantiæ* obtentus (ac noviſſimè apud Condomienſem, nunc Meldenſem Epiſcopum, edito in hanc rem Tractatu) teſtentur hoc Sæculo Leo, & Gelaſius, ambo Epiſcopi Romani. Ille quidem, *Serm.* IV. de *Quadrag.* C. V. in Manichæos invectus: *Ore indigno Chriſti Corpus accipiunt, Sanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omninò declinant.* Hic verò apud Gratianum, *de Conſecrat.* D. 2. C. 12. in eos *qui à Calice ſacri cruoris abſtinerent*, decernit hunc in modum: *Qui procul dubio, quoniam neſcio quâ ſuperſtitione docentur obſtringi; aut* integra Sacramenta *percipiant, aut ab integris arceantur: Quia* diviſio *unius ejuſdemque Myſterii ſine* grandi Sacrilegio *non poteſt provenire.*

Mittimus quæ indubiè hujus ævi, fuſè apud Blondellum, Aubertinum, Voſſium, Dallæum, Laroquium &c. *Fractionem panis*, & *fermentati* quidem, *Conſecrationem clarâ voce*, *diſtributionem in manus*, *ſtationem* &c.

De Confeſſione Auriculari, & annexis.

Confeſſionem Auricularem, & *Sacerdotalem abſolvendi poteſtatem*, ſruſtrà ex Auguſtino, ex Leone Romano, ex Canonicâ hujus ævi Pœnitentiâ, probare ſatagunt Baronius, Albaſpinæus, Petavius, Sirmondus, doctiſſimi in Adverſariis.

Certè Auguſtinus, *Confeſſ.* L. X. C. III. *Quid mihi eſt cum hominibus, ut audiant confeſſiones meas, quaſi ipſi ſanaturi ſint*

omnes languores meos ! Alibi in *Homiliis* L. *Homil.* XXII. T. *ult. Quid es homo, nisi æger sanandus? vis mihi esse medicus? mecum quære Medicum.* Plura ex eo Theologi. Joh. Cassianus, Chrysostomo magistro insistens, *Collat.* XX. C. VIII. *Quod si verecundiâ retrahente, revelare* peccata *coram hominibus erubescis, illi quem latere non possunt, confiteri ex jugi supplicatione non desinas, ac dicere, Iniquitatem meam ego cognosco* &c.

Leo Romanus, *Serm.* V. *de Quadrag.* C. III. IV. agens de debitâ Præparatione ante Sacramenta, hortatur illos qui tota anni spacta securiùs transegissent, ut *cogitent summi Judicis tremendum aspectum*; ut ad *præsentem ubique Dei misericordiam confugiant*; *nec sibi blandiantur, quod* Sacerdotibus, Ministris, *conscientiæ singulorum patere non possent*, non igitur, ex mente Leonis, coram Sacerdotibus excutiendæ, nudandæ. Quanquàm Leonis tempore substitutam fuisse privatam vel *secretam Confessionem* graviorum delictorum, loco *publicæ*, ut pudori delinquentium consuleretur, ex *Epist.* ejus LXXX. & aliundè constet. Sed nec ad *Canonicam Pœnitentiam* Confessionem aliam fuisse requisitam, quàm eorum Criminum pro quibus Canones Pœnitentiam injungerent, res ipsa docet; diversissimo instituto à *Confessione Auriculari*, vel Innocentianâ.

V. *Corruptio quædam seu in Doctrinâ, seu in Ritibus, & in Praxi, hac ætate.*

Huc spectant, exempli causâ;

Libri Canonicis additi.

I. Additamentum Librorum quorundam Apocryphorum ad Libros Canonicos, vulgò factum in Concilio Carthaginensi III. sub finem Sæculi prioris. Nec tamen Apocryphorum omnium, v. gr. *Maccabæorum* Libris in nullo Codice Græco Africanorum Canonum, seu MS. seu typis descripto, expressis, nec in Collectione Cresconii. At Salomonis recensentur *Libri quinque*, cum *Tobiâ* & *Judith*. Porrò observandum *Canonicas Scripturas* dixisse laxiori sensu, quæ publicè *in Ecclesiâ*, secundùm Canones Ecclesiasticos, *legerentur*, in oppositione ad Libros ἀποκρύφους, id est, νόθους, μὴ ἀναγινωσκομένους, ἀκανονίστους, quos nefas erat legere, ut potè spurios, & in quibus *multa falsa* admixta, *contrà fidem Librorum Canonicorum*, explicante ipso Augustino, *de Civ. Dei*.

Dei, *Lib.* XV. C. XXIII. *Lib.* XVIII. C. XXXVIII.

II. Usus *Imaginum* publicus in Templis, sive *Biblicæ* illæ, sive *Ecclesiasticæ* ex Actis Martyrum, reluctante jam suprà Epiphanio, *pag.* 388. & Imaginem *quasi Christi, vel sancti cujusdam*, in foribus Ecclesiæ pendentem, manibus suis scindente, ut quod esset *contrà authoritatem Scripturarum*. Alicubi etiam, sed exeunte Sæculo, invasit *Cultus* Imaginum, non tamen introductus publicâ lege, sed privatâ quorundam superstitione, ut ex Augustino, Theodoreto, Euagrio, aliisque colligere licet. De quibus ex professo Viri magni. Ac *cultus* illi religioso, *sepulchrorum ac picturarum adoratoribus*, vehementer cumprimis restitit Augustinus, pluribus in *Epist.* ad Januarium, quæ est CXIX. sic in Libro de Fide & Symbolo, & in altero de Moribus Ecclesiæ Catholicæ. *Usus Imaginum publicus.*

III. Doctrina de *Invocatione Sanctorum*, cujus non lex quidem, sed praxis cœpit sub initia hujus Sæculi, occasione non unâ relata ad *Sæcul.* IV. *pag.* 388. Fautores erroris maximè Orientales, nihiltamen affine habentes hodiernæ superstitioni Pontificiæ. Jam tùm sanè *Festa* in honorem Martyrum, *Imagines* passim, *Templa* sive *Memoriæ*, jactatæ *Apparitiones*, & *advocati* magis qui precibus suis juvarent, quàm *invocati*. At nondùm vel universalitas vel authoritas erroris. Nondum fœda Angelolatria; nondum Marianus cultus, tantoperè rejectus Epiphanio *Hær.* LXXIX. nondùm ἀνθρώπωσις seu Canonizatio Sanctorum; nondum Festorum ille numerus, Processiones, Missæ, Litaniæ, vota, Officia, Oblationes &c. in cultum Sanctorum, vel Virginis, quæ sequentia Sæcula contaminarunt. *Cultus Sanctorum quæ-lis.*

IV. Doctrina de veneratione ac virtutibus *Reliquiarum*, cujus jam exitêre fautores Hieronymus, & Paulinus Nolanus Episcopus, ut visum ad superius Sæculum, *Cap.* VI. Ac in promptu rei causæ: Miracula Reliquiarum virtuti jam adscripta, ut pridem ligno Dominicæ Crucis; credulitas temporum, ac studium convertendi Gentiles, his superstitionibus suetos; Martyrum melioribus Sæculis nimia veneratio; opinio se attactu Reliquiarum aliquid de defunctorum sanctitate promereri, & si quæ id genus causæ aliæ. Necdùm tamen obtinuit illarum in infinitum multiplicatio; non extensio ad *caligas*, ad *pectines*, *lapides*, *carbones*, id genus crepundia; non adoratio religiosa, non demurmuratio *Reliquiarum studium. Unde illud?*

precum, oblatio munerum, exsolutio votorum &c. nullo certè ex genuinis monumentis indicio. Videantur quæ nos jam ad superius Sæcul. & omnium instar Joh. Dallæus, *de Cultu Religioso.*

Mortuorum fiana, ignis purgatorii.

V. Superstitio magis increscens, *juvari Mortuos* viventium suffragiis, & precibus, de cujus origine, progressu, dictum jam ad præcedentia Sæcula. Hinc nata tensim opinio de *Igne purgatorio*, & perpessionibus post hanc vitam, hærente ipso Augustino, non uno in loco, in Libris de Fide & Operibus, de Civitate Dei, & in Enchiridio ad Laurentium. *Non abhorret*, inquit, *quantum arbitror a ratione veritatis*; *Non redarguo, quia forsitan verum est*; *Incredibile non est*, &c. Ac perobscurus ipsi locus videbatur *Pauli ille* 1. *Cor.* III. 13. *uniuscujusque opus ignis probabit*, quem de igne temporalis tribulationis accepit.

Baptismi & Euchar. absoluta necessit.

VI. Quemadmodùm & nata his temporibus opinio de *Baptismi* absolutâ necessitate, cujus privatio æternis cum Diabolo cruciatibus adjiceret. Sed & altera de necessitate *Eucharistiæ*, infantibus hinc administrandâ. Quem errorem erravit, & ipse Innocentius, Augustinus, alique in Latinâ Ecclesiâ, dùm se opponunt Pelagianis, & ex malè intellectis locis, *Joh.* III. 5. VI. 53. Quin aliquando *Corporibus defunctorum* Eucharistia data, & Baptismus administratus, interdicentibus tanè Afris, *Canone Afric.* XVIII.

Status Animarum.

II. Adde errorem alium Augustini, ipsis quoque Tridentinis rejectum, passim in Enchiridio ad Laurentium, in Libro de Curâ pro mortuis, & aliis. Nempè, *Animas* abditis receptaculis contineri, usque ad tempus ultimæ Resurrectionis. Qui ut Priorum temporum fuit, sic etiam hac ætate, præter Augustinum, Prudentii quoque, Chrysostomi, Theodoreti, aliorum, ac deinceps recentioris Græciæ. Longè jam absunt Pontificiæ seu Canonizationes Sanctorum, seu nundinationes Animarum ex Purgatorio, per Indulgentias, Missas pro defunctis, similia adjutoria.

Liberum Arbitrium.

VIII. Adde doctrinam de *Liberi Arbitrii* viribus, antè Gratiam prævenientem, ut à semi-Pelagianis propugnatam, sic quandoque apud Græcos Patres non obscuram, si modos loquendi respicimus, cumprimis apud Chrysostomum, Theodoretum. Ac Chrysostomi discipulus fuit Cassianus, Massiliensium facile princeps. Luculenta tamen, quæ hos à Pelagii nepotibus distinguant, habes documenta apud Gerh. Vossium, *Hist. Pelag. Lib.* II. & IV.

IX. Ad-

Celibatus Clericorum.

IX. Adde ſancitum hoc ſæculo *Cœlibatum*, non modò quoad Monachos & Virgines Sacras, Canone XVI. Chalcedonenſi; ſed quoad Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, urgentibus inprimis in Occidente, poſt Siricium, Romanis Epiſcopis puta Innocentio I. & Leone. Acceſſerunt hinc Synodorum aliquot in Occiduis partibus decreta, pro continentiâ Clericorum. Controverſus eſt ſenſus Canonis III. Concilii Carthaginenſis vulgò V. exeunte Sæculo priore, quo decernitur, ut *Epiſcopi*, & *Presbyteri*, & *Diaconi*, *ſecundùm propria ſtatuta, etiam ab uxoribus contineant.* Græci reddunt κατὰ τὰς ἰδίας ὥρας, *ſecundùm proprios terminos*, id eſt propria tempora, functioni ſingulorum deſtinata, ſeu vice miniſterii ſingulorum. Alii, ſecundùm *proprias* cujuſque Eccleſiæ *conſtitutiones*, quæ hac in parte variarent. Et certè uxorati hoc Sæculo Proſper Regienſis, Sidonius Apollinaris, Simplicius Bituricenſis, aliis etiam Vigilius Tridentinus, &c.

Superſtitionum & Rituum incrementum.

X. Adde creſcentem *Monochatûs* ſuperſtitionem, tum in Oriente tùm in Occidente: Collapſam ſenſim cum luxu *diſciplinam*, & Confeſſionem publicam ſub Leone Romano *in privatam*, nec auricularem tamen, commutatam: Leges de *Jejunio* Sabbathi, Quatuor Anni Temporum, Vigiliarum, Rogationum, ſancientibus Innocentio I. Leone Romano, Mamerto Viennenſi: *Latiniarum* uſum invectum, ſeu ſupplicationum ad Deum, reſpondente Populo per Κύριε ἐλέησον, cui additum mox τὸ τρισάγιον, & poſt, à Petro Gnapheo, clauſula iſta Eutychiana, ὁ ſταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Adde *Ceremoniarum* incrementum in Liturgicis & Euchariſticis Sacris, Veſtes Sacerdotum ac Diaconorum, Ordinationes Clericorum, Conſecrationes Cereorum aliorumque, Crucium erectiones &c. Romanis Pontificibus, indies adaugentibus Ceremonias, nec parùm Leone I. dein Gelaſio I. vergente Sæculo. De quarum incremento jam conqueſtus fuerat Auguſtinus *Epiſt.* CXIX. *ad Januarium*, de Eccleſiæ Ritibus: *Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quæ modò contrà fidem ſint, ipſam tamen Religionem, quam pauciſſimis & manifeſtiſſimis celebrationum Sacramentis Miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt; Ut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui etiamſi tempus Libertatis non agnoverint, Legalibus tamen ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur.* Addit, *Eccleſia Dei inter multam paleam, multaque zizania conſtituta, multa tolerat.*

XI. At

Laudabilia instituta, mores.

XI. At *comparatè* ad sequentia tempora, magna adhuc hoc ævo simplicitas fuit & *morum & rituum.* Hinc & saluberrimæ multæ Constitutiones, in Canonibus *Africanis* & *Chalcedonensibus*, in abusum vitæ Monasticæ, in Clericorum incontinentiam, avaritiam, curas sæculares, in Episcoporum fastum, negligentiam, in violatores Canonum, disciplinæ, in histriones, ludos, spectacula, &c. Ac major quàm secuturis ætatibus in Conventibus S. frequentia, in externis zelus, in disciplinâ rigor, in vitâ austeritas &c. Multa etiam in gliscentem corruptionem, superstitionemque, circà Imagines, Reliquias, Peregrinationes, vitam Monachalem, Ciborum abstinentiam, festivitates Christianorum, luxum, id genus alia, præclarè tradita â Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, Cyrillo, Theodoreto, Leone ipso Romano, Viris aliis sanctis.

Agapæ sublatæ, & quare.

XII. Utili etiam instituto sublatæ hoc sæculo *Agapæ*, jam in Concilio Carthag. III. Anno CCCXCVII. *Populi ab hujusmodi convivus quantum fieri potest prohibeantur*, Canone XXX. Unde Chrysostomi ætate hunc morem ferè abolitum, ὅτι ὕστερον ἡ τοῦτο διεφθάρη τὸ ἔθος, docet *Homil.* XXVIII. *in* 1. *Cor.* Tomo III. Edit. Sav. Præiverant Laodiceni *Canone* XXVIII. interdicentes celebrare Agapas ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, *in Ecclesiis*, aut ibi ἀνακλίσεις στρωννύειν *accubitus sternere.* Quanquàm non simul & semel ubique desierunt, sed successivè, vel ex ipso Augustino eas adhuc memorante, ut Libro XX. contrà Faustum Manich. Tomo VI. Abusus autem Agaparum varii irrepserant, v. gr. divitum fastus pauperes de suo ali gloriantium, intemperies, luxuria, petulantia, rixæ; undè tandem usus omnis disparuit.

VI. *Regiminis Ecclesiastici facies & ratio hoc Sæculo. Romanorum Pontificum crescens ambitio.*

Patriarchalis surgens dignitas.

I. Huic jam ætati (ne reponamus quæ dicta ad superius Sæcul. de Ecclesiasticis *Ordinibus*, *Gradibus*) suam debet originem dignitas summa *Patriarcharum.* Licet Socrates eam referat ad Concil. Oecumenicum II Diœcesecôn Exarchos vocans πατριάρχας. Et hoc præ cæteris nomine venerunt hoc Sæculo, 1. Leo Romanus,

nus; in *Epist.* Theodosii, & in Actis Concilii Chalcedonensis, *Act.* II. tùm & Constantinopolitanus, Alexandrinus, promiscuè *Archiepiscopi*, & *Patriarchæ* nuncupati, ut deinceps apud Justinianum. 2. Omnes etiam Diœceseôn Exarchi, ut Ponticæ, Asianæ, Macedonicæ, Daciarum, Illyrici &c. & Nationum Primates, *Patriarchæ* frequenter appellandi, ut deinceps in Galliâ Lugdunensis, Bituricensis, regni Burgundici & Aquitanici Primates, & *Patriarchæ*. Quomodo Aquileiensis in specie, postquàm se Mediolanensi subtraxit, *Patriarchæ* titulo à Gothicis temporibus ornatus.

Tandem restricta vox est in Oriente ad quinque *sedes Patriarchales*, suprà plures jam Diœceses evectas, Romanam, Constantinopolit. Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, ΚΑΡΑΙ Græcis dictas, *per* sigla. Quemadmodum & vox, *Throni*, quæ anteà de Episcoporum sede, restricta ad Patriarchalem Dignitatem est, præeuntibus Chalcedonensibus Canone XXVIII. quo *thronum Constantinopolitanum* efferunt.

II. *Primatus* nomen jam præcedente Sæc usurpatum fuit, sed pro Metropolitano, seu Provinciæ totius Episcopo primo, in Africâ, Galliâ, ex Synodo Taurinensi, A. CCCXCVII. Tomo II. Concilior. & ex Canonibus Africanis, XIX. XXVIII. &c. Hoc tamen cum discrimine, quod Primates Afri duûm generum essent, alii qui præessent Urbi Metropoli, alii qui in Provinciâ primi essent ordinationis tempore, quorum adeò Sedes *primæ sedis* nomine appellaretur, ut Canone Afric. LXXXVI. *Primæ-tes.*

Sed & *Primates* hoc adhuc Sæculo de Metropolitanis frequenter, teste Petro de Marca, *Dissert.* de Primatibus. Dein restricta vox ad Capita Nationum, aut plurium Provinciarum Exarchos, seu Primates Diœceseôn, in Canonibus *Chalcedonens.* IX. XVII. ex versione Dionysii Exigui. Hinc in Galliâ, Primates Galliæ *Celtica*, *Belgica*, *Aquitanica*, quales fuêre Lugdunensis, Trevirensis, Beturiçensis. Sic *Arelatensis* primas, post constitutam Arelatem sedem Præfectorum Prætorio. Et, hinc de primatu sæpæ contentiones natæ, ut in Galliâ, inter Episcopos Arelatensem, & Viennensem, quarum se judices in Occidente constituerunt Romani Episcopi, tanquàm *Primates Primatum*, jure primitùs usurpato.

III. Hujus & ætatis præcipuè nomen & dignitas ἀρχιεπισκόπου *Archiepiscopi*

σχόπων *Archiepiscopi*, quomodò communiter dictus *Alexandrinus* apud Epiphanium, & deinceps, *Romanus* in Actis Ephesinis & Chalcedonensibus, & Exarchi Dioeceseôn, vel Αὐτοκέφαλοι quales Cyprius, Seleuciensis. Quæ enim hunc titulum præferunt Decretales *Telesphori* aliorumque in Romanis Episcopis, suppositities esse nimis constat.

Sed & *Archiepiscopi* nomen concessêre Chalcedonenses, *Can.* XII. illi Episcopo cujus sedes facta esset nova Metropolis, μητροπόλεως τιμηθεῖσα ὀνόματι. Sic enim ex antiquissimo Codice Canonem restituit Claudius Salmasius, Libro I. *de Prim.* C. III. τὴν δὲ ἐκκλησίαν αὐτῆς (novæ Metropolis) διοικῶν Ἐπίσκοπος, καλείσθω ἀρχιεπίσκοπος, ad distinctionem scilicet veteris *Metropolitani*: ut iste adeò honore Archiepiscopus, hic potestate Metropolitanus esset, & prior.

Deinceps in Oriente ἀρχιεπίσκοποι, superbiore jam titulo, cognominati omnes Patriarchæ in hunc usque diem, distinctè ab Exarchis, & Metropolitanis. In Occidente verò *Archiepiscopi* omnes illi dicti qui Metropolitani, seu Episcopi primæ sedis, Urbis matricis, Metropoleôs.

Archimandrita. Archi-presbyteri &c.

IV. Qui Monasteriis hoc Sæculo præfuêre, sub Episcopis tamen, dicti Græcis ἀρχιμανδρῖται, ut Syris *Abbates*, quasi *Patres*, receptâ jam voce *Sec.* IV. ex Epistolâ Acacii & Pauli, ἀρχιμανδριτῶν in Cœle-Syriâ, ad Epiphanium, hujus Operibus præfixâ.

Archipresbyteros etiam dixêre hoc jam ævo, ut *Archidiaconos* pridem, qui πρωτοπρεσβύτεροι, primi ordinationis tempore, hodieque in Oriente dicti, vel πρωτοπάπαι, ut πρωτοψάλται, πρωτοδιάκονοι, & πρωτιν̃δικοι &c. Quod ordinis nomen deinceps, in Latinâ Ecclesiâ, abiit in nomen officii & dignitatis, uti *Archidiacons* in Occidente facti jurisdictione superiores Archipresbyteris.

Adde ἀρχοντίκια vel ἐφφίκια, *officia* Ecclesiastica, uti Ἐκδίκων *Defensorum*, scil. Ecclesiæ, pauperum immunitatum, Canone XXIII. *Chalced.* & in *Africanis* Canonibus; Οἰκονόμων *Oeconomorum*, administrandis Ecclesiarum reditibus, bonis, Canone *Chalced.* XXVI. Ἀποκρισιαρίων, qui de rebus Ecclesiarum referrent, earumve negotia tractarent, qualis *Anatolius* Con-

Constantinopolit. ex Apocrisiario Dioscori factus Flaviani successor. Et quæ mittimus officia alia.

V. Sed & nota τοποτηρητῶν *Vicariorum* hoc ævo dignitas, quales inprimis dicti Vicarii Romanæ sedis, longè absentem Romanum Episcopum repræsentantes, in Actis Carthaginens. & Chalcedonensibus. Sic *Thessalonicensis* hoc primùm sæculo, indulgente Theodosio in gratiam Honorii, audiit Vicarius Romani Episcopi, in Constantinopolitanum æmuli: Qualis *Rufus* Thessalonicensis omnium primus, Episcopo Urbis Romæ Bonifacio, nullus antè sub Damaso, Siricio, Innocentio, quicquid Valesius, de Marca, aliique contendant. Sed de his aliàs, uti de *Vicariatu* per Gallias, Sæculo demùm VI. conspicuo in Auxanio Arelatensi. *Τοποτηρηταὶ. Vicarii.*

VI. Mirè autem variavit sub Imperatoribus *Diœceseôn*, *Provinciarum*, & *Metropoleôn* ratio, unâ sæpè Provinciâ in plures subdivisâ, unde v. gr. duæ Ægypti, Augustamnicæ, Thebaides, Ciliciæ Paphlagoniæ &c. & sic ex unâ Metropoli plures: Sic ampliatæ, vel restrictæ Diœceses, maximè per Justinianum, ævo sequente: Sic immutatæ & translatæ *Urbium* Civiles dignitates &c. Undè & mutationes in dignitatibus Ecclesiasticis, quæ ad civilem formam, ex nutu Principum, constituebantur, juxtà Canonem Chalcedonensem XVIII. Εἰ δὲ καί τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις ἡ αὔξις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῆ ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω. *Si qua verò Civitas potestate Imperiali innovata est, vel deinceps innovata fuerit, Civiles & publicas formas Ecclesiasticarum quoque Paroeciarum ordo consequatur.* *Mutationes in Eccles. Regimine.*

Ità Concilii Nicæni tempore, unus per totam Ægyptum Metropolitanus fuit, scil. Alexandrinus; dein sub Alexandrino *decem Metropolitani*, tempore Dioscori, pro decem Provinciis Ægyptiacis, accedente Tripolitanâ, ex *Actis Chalced. Act.* 1. Sic antè Sirmium caput Illyrici, dein *Thessalonica*, ex quo hîc sederunt Præfecti Prætorio, & in Occidentali Illyrico *Lauriacum*. Sic *Arelatensis* hoc Sæculo, ob rationem eandem, suprà Lugdunensem & Viennensem evectus. Sic *Constantinopolitanus* suprà Heracleensem, Ephesinum, Cæsariensem sublimatus, anteà ἐξάρχους διοικήσεων, & αὐτοκεφάλους. Sic *Hierosolymitano* subjectæ

tres Palæstinæ, *Actione* VII. Chalcedon. quas anteà Antiochenus sibi vendicabat. De his aliisque ex Notitiis Dignitatum, Actis Conciliorum, Imperatorum Constitutionibus, passim in nostris Salmasius, Blondellus, Jac. Godofredus, alii, & nostra ad *Sacram Geograph.* Introductio.

Summum in Eccles. judicium.

VII. Summum in Ecclesiasticis judicium, summa authoritas fuit tùm *Synodalis*, rebus omnibus gravioribus ad *Synodos* relatis, Universales, Nationales, Provinciales, de quibus infrà, decernentibus pridem Nicænis & Constantinopolitanis; tùm etiam *Principalis*, in quantum Imperatores Synodos convocarent, confirmarent, Appellationes admitterent, Judices de rebus sacris constituerent, Leges sancirent, Pœnas decernerent, Dignitates disponerent &c.

Rom. Pontifices etiam in Ecclesiasticis Principibus subjecti.

Loquuntur facta & constitutiones hoc ipso ævo Arcadii, Honorii, Theodosii, Marciani, Leonis, Zenonis, Anastasii.

Nec hanc Principibus Ecclesiæ curam administrationemque negarunt Romani hujus ætatis Præsules, Bonifacius, Cœlestinus, Leo I. &c. passim ex eorum *Epistolis.*

Bonifacius Papa *Epist.* I. ad Honorium Augustum, insertâ *Dist.* XCVII. *Cùm enim in humanis rebus divinæ cultor Religionis præsideas*; & in fine, *Precamur, ut in perpetuum statui universalis Ecclesiæ consulatis.* Cœlestinus Papa ad Theodosium Junior. *Ep.* XII. *Dùm universali Ecclesiæ consuleret, omnibus animarum suarum salutem reddidisse.* Leo I. ad Theodosium August. *Epist.* VII. gaudet in eo *non solum Regium sed & Sacerdotalem animum ineſſe*, quod *piissimam solicitudinem Christianæ Religionis haberet*, & quæ ibi sequuntur. Nec aliter is ad Marcianum, ad Leonem Augustos, supplex scribens, clementiam eorum implorans, obedientiam addicens. Ac post Leonem ipsum Gelasius, dein Hormisda, Papæ cæteri.

Et quum Socrates Historicus in *Proœm. Lib.* V. *res Ecclesiæ* ab Imperatorum Christianorum nutu *dependisse* doceat, ad ea verba Henr. Valesius nihil observandum castigandumve duxit.

Crescens Rom. Episcopi ambitio.

VIII. Magnus tamen ac penè intolerabilis fuit præsulum Romanorum, hac ætate, luxus, observante jam Ammiano Marcellino, *Lib.* XXVII. *ut eorum convivia regales mensas superarent.* Undè verba prætextati Consulis ad Damasum, *Facite me Urbis Romæ Episcopum, & ero protinus Christianus.* Ac crevit simul affectatio

sectatio suprematûs in Ecclesias transmarinas, & Occidentales. Hinc *Innocentius* contendere jam pro Appellationum jure; *Zosimus* per Legatos Sardicensem qui esset de Appellationibus Canonem, tanquàm *Nicænorum* Patrum, Africanis obtrudere; Causam eandem agere *Bonifacius*, *Cœlestinus*, sed conquestis ad hos Africanis, & arguentibus τὸ τύφον *typhum* quem minimè se passuros esse scribunt; *Leo* primus *Petri sedem* extollere, *Universalem* se quandoque appellare, in *Hilarium* Arelatensem superbè agere &c. *Simplicius*, *Felix*, in Acacium Constantinopolit. & Moggum Alexandrinum, ad queralas Joh. Talaiæ, (quæ minimè in modum juridicæ *Appellationes*) satis pro imperio decernere; *Gelasius* potestatem in majus extollere, Christi voces, *Tu es Petrus*, superbiùs obtendere, trahereque ad Romanam sedem, quod dictum seu de personâ Petri, seu de fide quam Petrus professus est, ex Patrum penè omnium consensione.

Facta & dicta variis quibus abstruuntur Pontifices.

IX. Quàm verò ex his Præsulum hujus Ævi seu *factis*, seu *dictis*, plus justo se efferentinm, parùm sit hodiernæ causæ, & Pontificatui Oecumenico præsidii; Ut multa *Baronius* & sui pessimè inferant, dictis affingant, facta aliorsùm trahant, plurima dissimulent, Imperatorum, Conciliorum, Patrum hujus ævi, (enervando Pontificatui) seu decreta seu effata frustrà eludere gestiant; fusè in nostratibus Mornæus, Molinæus, Jac. Capellus, Blondellus, Salmasius, alii. Ità quo sensu in Actis Chalcedonens. *Act.* I. & XVI. Romana Ecclesia dicatur Paschasino, legato Romano, *Caput omnium Ecclesiarum*, & rursùs à Patribus tribuatur illi *omnis primatus*, *& honos præcipuus*, prolixè nostra Dissertatio ad Canonem VI. Nic. à *pag.* 365. Nec finis hîc foret castigationibus Baronianis.

Lex Valentiniani III. A. 445. quæ extat in Novellis Constitut. Theodosii, *Tit.* XXIV. quâ Papæ Romano subjicit Princeps omnes *Galliarum* Episcopos, & *universitatem* Ecclesiarum toto Occidente, ut illius judicium subire cogerentur, 1. Fatente Petro de Marca, Doctissimo Præsule, *vim fecit Canonibus Sardicensibus*, mirèque *amplificavit* Pontificis authoritatem. 2. Expressa ab ipso Leone Romano, in causâ propriâ, & quidem Principi juveni, ferè sub Matris tutelâ constituto, non diffitente eodem Præsule, in condemnationem Hilarii Arelatensis, paulo antè à Leone

dignitate exuti, ob causam Chelidonii, Vesuntini in Sequanis Episcopi, quem Hilarius, ut viduæ maritum, in Provinciâ non suâ statione moverat. 3. Falsis hypothesibus nixa, nempè Romanæ sedis principatum stabilitum esse *Petri merito*, institutione, *auctoritate Synodi Nicænæ*, & *veteri consuetudine*. 4. Diu in ipsis Gallis, & variis Occidentis partibus non observata, quæ *novum illud jus* Romani Pontificis, (sic de Marca) *Episcopos quoscunque Romam evocandi*, non respexerunt.

Quo loco Romanus habitus fuerit ab Afris, & Chalcedonensibus, etiam infrà monemus, *Cap.* de Conciliis. A Græcis facile permissus esse *Patriarcha Occidentis*, modò se Orientis rebus non immisceret.

VII. *Hæreses hoc Sæculo notabiliores exortæ, Pelagiana, Semi-Pelagiana, Nestoriana, Eutychiana.*

Hæreses veteres, novæ.

I. Præter *Hæresium* priorum reliquas Marcioniticæ, Manicheæ, Arianæ, Donatisticæ, &c. *quatuor* præ reliquis insigniores surrexêre hac ætate, *Pelagianorum* illa, *Semi-Pelagianorum*, *Nestorianorum*, *Eutychianorum*.

Pelagianæ cur Græci vix meminer.

II. *Pelagianæ* Hæreseos, Latinis ferè tantùm Scriptoribus memoratæ, mirum non meminisse Græcos Scriptores; certè non Theodoretum σύγχρονον ferè Pelagio, deinceps nec Damascenum, nec Nicephorum. Sed hi Epiphanium & Philastrium, in recensendis Hæresibus, Pelagio anteriores, ferè describunt. Ac propensiores in Liberum Arbitrium Græci, quemadmodùm non tàm Orientem quàm Occidentem vexavit hæc Pelagii Hæresis. Attamen Chrysostomus, in *Epist.* XVI. ad Olympiadem Diaconissam, Tomo VII. agens Arabissi in exilio, σφόδρα ἤλγησε ὑπὲρ πελαγίου μοναζοντος, *magnopere indoluit super Pelagio monacho*, nempè in errorem vel fraudem abducto.

Author.

I. *Author* fuit Pelagius, (*Morgan*, marigena, patrio nomine) natione vel *Scotus*, vel Anglo-Britannus, professione Monachus, à pietate primùm & sanctitate, ipsi quoque Augustino, commendatus. Socius ejus præcipuus *Cælestius*, natione Hybernus, de quo adi Ussërium in *Antiq. Brit.* p. 308. Tertius adjutor *Julianus* Episcopus Campanus, Romanus Demosthenes aliquando habi-

habitus, variis pro Pelagio Libris in Augustinum scriptis. Præiverat omnibus Ruffinus, *Grunnius* Hieronymo, & *Pelagii Præcursor.*

2. *Tempus* ortæ Hæreseôs, & in Italiâ primùm, circiter An. CCCCV. certè cum Sæculi ferè natalibus: Quando Pelagius scriptâ ad Paulinum Nolanum Epist. hæresim primò detexit.

3. *Capita* Hæreseos, cui præluserat Origenes, fuêre alia *principalia*, alia magis *accessoria.* In priori ordine alia rursùm circà *Hominis* status & vires, alia circà *Dei* Gratiam & Decretum, ut fusè ex Augustini Libris, ac speciatim illo de *Gestis Palæstinis* contrà Pelagium. *Capita Hæreseos*

Ad illa pertinuêre assertiones: Nec dari *imputationem* (benè imitationem) Peccati primi, *Labem* seu defectum aliquem originalem.

Adamum fuisse naturâ & conditione *mortalem*, etiam ante Lapsum; Undè nec *mortem* ex peccato derivari, sed ex naturæ necessitate.

Integras esse *Lib. Arbitrii* ac sufficientes vires ad principium boni operis, ad progressum, & ad perseverantiam in eo, & quoad *velle* bonum, & quoad *perficere.*

Hinc à Deo esse quod *homines* simus, sed à nobis quod *justi. Tres* etiam fuisse salutis *vias*, scil. per Legem Naturæ, per Legem Mosis, & per Legem Christi. *Gentilium* opera fuisse verè bona, & Deo accepta, edita licet sine Gratiæ adjutorio. Dari *Perfectionem* justorum in hac vitâ, *vel actualem*, ut non peccent, vel *possibilem* ut sine peccato esse possint.

Ad Dei Gratiam & Decretum spectarunt assertiones sequentes: *Gratiam*, seu *Legem* Dei (ità confundebat) dari tanquàm adjutorium, ut homo *facilùs* possit; *Gratiam* aliam *internam* & supernaturalem nullam dari, præter rationalem voluntatem, & possibilitatem naturæ.

Justificari nos propriis virtutibus, conatibus, & merito bonæ voluntatis, non ex solâ gratiâ, per fidem in Christum.

Causam *Prædestinationis ad gratiam & gloriam*, esse prævisionem Bonorum operum, & perseverantiam in illis, ex recto Liberi Arbitrii usu, exceptâ tamen gratiâ *Apostolatûs.*

Prædestinationem ad mortem nullam dari, solam dari *præscientiam* peccatorum.

His

Controversiæ accessoriæ.

His accessêre Controversiæ minùs principales, priorum ferè appendices: Nam negato Peccato originis, successit quæstio de usu & effectu *Baptismi Infantium*, eo-ne acciperent remissionem Peccati originalis, negante Pelagio: Sic quæstio, de *statu medio* inter Gehennam & Regnum Cœlorum: Sic quæstiones, ex sensu Catholico pessimè reddito à Pelagio, quasi aut *Naturæ corruptionem* opus Dei facerent; aut *Nuptias* damnarent; aut *Deum iniquum* statuerent, qui peccatum alienum imputaret, qui etiam impossibilia præciperet; aut denique *Liberum arbitrium* cum Manicheis tollerent.

Sic quæstio nata de *peccatis ignorantiæ*, an à naturâ simpliciter, an verò à naturâ corruptâ, habenda adeò in peccatis?

Accessêrunt duæ aliæ Controversiæ, una de *Juramento* ut illicito simpliciter, secundum Pelagianos; altera de *dictis* Baptizatorum abdicandis, si ingredi vellent in Regnum Cœlor.

De Patribus anté Pelagium.

4. *Præsidium* frustrà quæsitum à Pelagio, in Scriptis Patrum antè *Augustinum*, ut quæ tùm in argumentis aliis occupata fuissent, tùm in gravioribus (ut de Gratiæ necessitate, Corruptione hominis &c.) longè aliter à Pelagio traditissent. Quâ de re adi quoque Gerh. Joh. Vossium, in *Hist. Pelag.* Nemo autem Patrum præivit magis Origene, & hujus interpolatore Russino Aquilejensi.

Loca propagat.

5. *Loca* propagationis fuêre, in Italiâ primùm & in Palæstinâ, dein & in Africa, Galliâ, Britanniâ, Occidente toto. Undè Massilienses hæresis in his oris exorta,

Oppositiones.

Oppositiones in grassantem hæresim, variæ factæ. Ac segniùs primò à Romanis Episcopis; certè metus erat Afris ne Innocentius Pelagium, in Oriente absolutum, Cælestiumque ad communionem admitteret, undè *Epist.* Concilii Carthaginensis ad Innocentium A. CCCCXVI. inserta Tomo II. Concilior. *Edit. Labb. col.* 1533. Ac Zosimus successor Innocentii, postquàm ad eum confugisset Cælestius, ab Afris damnatus, in Pelagii Cælestiique favorem primò scripsit ad Africanos Patres, in eos invectus ob præceps judicium, & quod *inexploratis tàm facile credidissent*, *Epist.* III. inter illas Zosimi, Tomo II. Concil. *col.* 1558. Quicquid Baronius multis Zosimum excuset, ad A. CCCCXVII. N. XVIII.

Nihi-

Nihilominùs Hæresis Pelagii Cælestiique damnata, ut in *Africanis Synodis*, (post *Diospolitanam* Palæstinæ, in quâ Pelagius ipse suos errores anathematizavit, An. CCCCXV.) Carthagine & Milevi Numidiæ celebratis, annis CCCCXVI. CCCCXVII. sic in *Gallicanis* variis, & in *Ephesinâ* Oecumenicâ. Tùm ab *Episcopis Romanis*, Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cœlestino Leone, Gelasio; tandem à Patribus Augustino, Hieronymo, Prospero, Fulgentio &c. Sed primæ debentur Augustino, hinc ab Afris delecto qui in Pelagium calamum stringeret, quod indefesso studio variis Libris & Epistolis felicissimè præstitit.

Accesserunt Edicta Principum & Imperatorum, Honorii Augusti, ac Theodosii, A. CCCCXVIII. CCCCXIX. *Tomo* II. Concil. Historiam Pelagianam exhibent Jac. Usserius, Joh. Latius, Gerh. I. Vossius, Corn. Jansenius, alii, variè per fautores Molinismi & Remonstrantismi obscuratam, nec semel à Sirmondo in *Historiâ Prædestinatianâ*, contrà Jansenium.

II. *Semi-Pelagiani*, quasi medii inter Pelagium & Orthodoxos, alio nomine *Massilienses* dicti, haud diu posteà in Gallis primùm exorti sunt, unde & *Galli* quoque appellati. *Semi-Pelagiani.*

1. *Authores* præcipui fuêre, Joh. Cassianus ex Oriente Massiliam delatus, Faustus Episc. Rejensis, Vincentius Abbas Lirinensis. Gennadius Massilienses Presbyter, dùm se Pelagio opponunt.

2. *Capita* in quibus favebant Pelagianis, undè illis nomen, fuêre: Primò de *Viribus arbitrii* antè *Gratiam prævenientem*, si non quoad bonum opus, saltem quoad *initium* boni, fidei, conversionis, pœnitentiæ. *Capita Hæresis.*

Tùm de *συνεργείᾳ* seu *cooperatione* Dei & hominis, Naturæ cum Gratiâ, dùm resistitur tentationi, & homo in Gratiâ perseverat: Tandem de Prædestinatione *ex præviſis*, non quidem meritis, quæ videri volebant respuere, sed tamen conatibus, bonâ voluntate, fidei initio, undè tales ex singulari Dei *φιλανθρωπίᾳ ad gratiam regenerationis* prædestinarentur. Quamquàm non de omnibus affirmabant Massilienses, prædestinari ad gratiam *ex præscientiâ*, fassi plurimos ex merâ gratiâ, antè omnes conatus, ad Christum adduci. Hinc emolliebant subindè sua, nec se de *universis* loqui, sed de quibusdam tantùm.

Speciale & illis dogma fuisse dicitur circà *Prædestinationem in-*

fantum, nempè ad pœnam vel ad præmium prædeſtinatos, ex præviſione vitæ quam quisque acturus fuiſſet, ſi vivere diutiùs contigiſſet. Quâ in parte Auguſtinus cenſuit eos graviùs erraſſe Pelagio, *de Prædeſt. Sanct.* C. XIII. Tomo VII.

Oppoſitio. 3. *Oppoſuêre* ſeſe huic Pelagianiſmo incruſtato, poſt Auguſtinum, Proſper Aquitanicus editis in Caſſianum ſcriptis, tùm Fulgentius, Hilarius Arelat. Joh. Maxentius, Primaſius, Lupus Tricaſſinus, Germanus Antiſiodorenſis &c. Adhæc Synodi variæ, & Romani Epiſcopi Sixtus, Leo, Gelaſius, Hormiſda, Felix IV. &c.

Hæreſis Neſtorianæ. III. De *Neſtorianâ* Hæreſi, ſummatim obſervantur ex Socrate, Cyrillo Alex. Actis Epheſinis, aliisque:

Author. 1. *Author* Neſtorius, factus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, ex Presbytero Antiocheno, ad exemplum Chryſoſtomi: Rudis ille quidem Antiquitatis, teſte Socrate, ἀγνοήσας τὰς πραγματείας τῶν παλαιῶν, & qui doctus putaretur, pollens ſcil. multo eloquio, doctus non eſſet, *Hiſt.* L. VII. C. XXXII. Cæterùm vitâ inculpatus, & in Hæreſes acer, in ſpecie Macedonianam. Natus autem error eſt, circà Annum Chriſti CCCCXXVIII. ſub Theodoſio Juniore.

Occaſio. 2. *Occaſio* fuit, factum Anaſtaſii cujuſdam Presbyteri Conſtantinop. opinionibus Judaicis imbuti, ferreque nolentis receptam inter Orthodoxos phraſim, quod *Maria* eſſet Θεοτόκος *Deipara*. Hinc Neſtorii aſſertum, dicendam eſſe Χριστοτόκον *Chriſtiparam*, quod medium quoddam Neſtorio videbatur, inter Θεοτόκον, & ἀνθρωποτόκον.

Aſſicta quædam Neſtorio. 3. *Capita* Hæreſeôs non perindè ab omnibus tradita. Certum enim Neſtorio quædam primò aſſicta, ac vehementiorem fuiſſe in ſuis *Anathematiſmis* Cyrillum Alexandrinum, ſi conferamus cum Actis Epheſinis, & Epiſtolis ipſius Neſtorii ad Cyrillum, antè Synodum ſcriptis, in Tomo III. *Concil.* Edit. noviſſimæ.

Hinc malè creditus Neſtorius, nec niſi eductis conſequentiis:
1. Quod Chriſtum *hominem* tantùm aſſereret, cum Samoſateno & Photino, negante de Neſtorio Socrate, *Lib.* XII. C. XXXII.
2. Quod *duas Naturas*, illarumve aut *diſtinctionem*, aut in Chriſto *unionem* inficiaretur, contrarium atteſtante ipſo Neſtorio ad Cyrillum, *in Epiſt.* alterâ, *Cap.* II. agnoſcente ἑ ᾧ ἀνθρωτότητος

τητ@· καὶ Θεότητ@· λόγον, & utriusque Naturæ εἰς ἑνὸς προσώπου συνάφειαν *in unâ persona conjunctionem.* 3. Quod *duos Christos* asse-reret, ac Personas *divideret*, & adorationem Emmanuelis; contrà protestatus se agnoscere ἓν πρόσωπον, nec Humanitatem seu Carnem Christi ipse Personam, sed *Templum Divinitatis* appellavit.

Primò igitur peccavit Nestorius *in phrasi*, negans *Mariam esse Deiparam*, benè fuisse *Christiparam*, asserens adeoque, *Christum* natum dici oportere ex Mariâ, sic passum, mortuum, non autem *Verbum*, non *Dei Filium*; ac confundens ubique *Deum* & *Deitatem*, sic etiam *Hominem* & *humanitatem*, Personam & Naturam Filii, ut ex ejus in Cyrillum scriptis liquet. *Vera Hæresis Capita.*

Secundò, *in modo unionis* explicando, nempe Deum seu *Verbum* fuisse *homini* ex Mariâ nato conjunctum, homini assumpto, cui Deus assumens ut *in Templo* habitaret; undè Christum hominem esse Θεοφόρον, hinc *Emmanuelem*, ex illâ habitione Verbi in homine Christo: Ex quo sequebatur sanè Dualitas Personarum.

Tertiò, in torquendâ *sententiâ* & *phrasi* Ecclesiæ Catholicæ, ac divexandâ, quasi Naturas confunderet, Apollinarismum induceret, *Divinitatem* assererêt *natam*, *passam*, *mutatam* &c. Sic nec modum prædicationis intellexit Nestorius, quo proprietates utriusque *Naturæ* de totâ *Personâ* enunciarentur.

4. *Damnatio* Hæresêos, primùm à Cyrillo Alexandrino, scriptis Epistolis ad Nestorium, hinc Anathematismis XII. tùm à Cœlestino Papâ, ab Ephesinis Patribus, à Theodosio Jun. qui deportatum Nestorium Oasim in Lybiæ desertis relegavit, miserè (ut fert Euagrius *Hist. Lib.* 1.) extinctum, ac linguâ vermibus exesum. Exilium & Pœnam confirmant Socrates, Theodoretus, reliqui. An non verò durius nonnihil cum Nestorio, in ipsis erroris primordiis, egerint *Cyrillus*, & *Cœlestinus*, mente ejus initio statim in sensum hæreticum detortâ, anathematismis damnatâ, nullo collationibus facto loco, Nestorio etiam ad palinodiam, *intrà decem Dies*, ex authoritate per Cœlestinum compulso, *in Epist.* ad Nestorium, aliis judicandum relinquimus. *Damnatio Hæresêos.*

Frustrà Baronius cum suis, ad A. CCCCXXX. Papæ suprematum ex eo vult adstructum, quod Cœlestinus in causâ Nestorii *Baronius notatus.*

Cyrillo Alexandrino demandaverit *vicarias partes*; & executionem sententiæ, in Nestorium à Cœlestino latæ. Nec enim aliud voluit Cœlestinus, quàm ut Cyrillus, (qui rem adò gravem cum Cœlestino communicandam ultrò censuerat) proprio & procuratorio nomine in Nestorium ageret, absentem repræsentaret, sententiam excommunicationis, quam solus Cyrillus exequi noluisset, audacter executioni mandaret, & quidem nullâ morâ, *intrà decimum diem*.

Sectatores Nestoriana hæreseôs.

5. *Sectatores* tandem Nestorii quod attinet, primò in iis fuit *Johannes Antiochenus*, sed posteà tamen authoritate Theodosii cum Cœlestino & Cyrillo conciliatus, in *Actis* Conc. Ephes. Parte III. Fuit & *Theodoretus*, Cyri Episcopus, in Cyrillum ut videtur æmulus, non per omnia accedens Nestorio, sed nec Cyrilli Capitula inter alias *Epist.* ad Johanem Antiochenum, in quâ Cyrillo Scripta reprehenderet, in dictis *Actis Ephes.* P. III. Favens idem quoque Diodoro Tarsensi, & Theodoro Mopsvesteno, hujus hæreseôs accusatis: Alia Theodoreti videsis, in Actis Conciliabuli Ephesini, *Tomo* III. *Concil.* cum Cyrillo posteà conciliandi. In iis etiam *Theodoretus* ille, ex Presbytero Antiocheno, Mopsvestenus in Ciliciâ Episcopus, posteà, ævo Justiniani, in quintâ Synodo anathematizandus, creditus magister & σεβγον& Nestorii, variis Libris editis, & in Oriente disseminatis, contrà quos Monachi Armenii primùm insurrexêre, ut pluribus in *Breviario* Liberati Diaconi, inserto Conciliorum Tomis, post v. Synod. & apud Facundum Hermianensem, de *Tribus Capit.* Denique famosus Nestorii sectator habitus *Ibas*, Edessenorum Episcopus, in *Epist.* ad Marim Persam scriptâ, in quâ multis in Cyrillum Alex. invectus, laudato Theodosio Mopsvesteno; cujus Epist. Fragmentum insertum est *Act. x.* Concili Chal. in quo tamen absolutus Ibas ab Hæresi Nestorii. Adde Hæresim Oriente toto dispersam, & sectæ Nestorianæ faventes in hunc diem in Mesopotamiæ, & Assyriæ, Armeniæ, Babyloniæ partibus, Christianos benè multos.

Hæresis Eutychiana.

IV. *Hæresis Eutychiana*, majores datura turbas, de quâ Theodoretus, Leo Rom. Euagrius, Liberatus, Acta Conciliorum *Tomo* III. & IV. 1. *Author* fuit Eutyches, Archimandrita seu Abbas Constantinopolitanus, qui in Concilio Ephesino adversùs Nestorium masculè disputarat. Accessit fautor Hæreseôs *Dioscorus* Episcopus

pus Alexandrinus, Præses Ephesini II. damnatus in Concilio Chalcedonensi, & in exilium missus, projectæ vir audaciæ nequitiæque, qui Cyrillo Alex. successerat A. CCCCXLIV.

2. *Occasio* fuit error Nestorii, quem dùm confutare aggressus est Eutyches, in oppositum errorem incidit, perpetuis in Ecclesiæ Historiâ exemplis, ut fecerat ipse Nestorius se opponens Apollinarismo. Dùm itaque duas in Christo Personas negaret Eutyches, Naturam in Christo utramque confudit, post Incarnationem, seu ἕνωσιν Naturarum. Accessit æmulatio & odium in Flavianum Constantinop. à quo primùm damnatus Eutyches fuerat. *Occasio, tempus.*

3. *Tempus* vulgatæ Hæreseôs, circà medium ferè sæculum V. A. Ch. CCCCXLVII. Flaviano ons. & Leone Romano Episcopis, quando accusatus est Eutyches ab Eusebio Dorylæi in Phrygiâ Episcopo, cognescendâ mox causâ in Synodo Constantinopolit. I. sub Flaviano; A. CCCCXLVIII.

4. *Capita* Hæreseôs ista potissimùm fuêre: In Christo duas fuisse Naturas, *ante* utriusque conjunctionem, *post* Incarnationem verò sive adunationem Naturarum, unam tantùm. *Capita Hæreseôs.*

Nestorianos esse, qui duas Naturas in unione affirmarent, supponens non esse Naturam sine Personâ.

Corpus Christi, post unionem, neque Mariæ Virgini Matri, neque nobis esse Consubstantiale, sed in ipso Incarnationis momento Carnem fuisse mutatam in Divinitatem, seu in Verbi substantiam. Hinc simile *ferri candentis*, etiam guttæ *mellis* aut *aceti*, in mare vastum effusæ, & ab eo absorptæ.

5. *Damnatio* Hæreseôs, facta primùm per *Flavianum* Episcopum Constantinopolitanum, convocatâ geminâ Synodo, Anno Christi CCCCXLIX. Et in priore quidem Synodo Euthyches & dignitate, & Ecclesiæ communione privatus fuit, à quâ tamen sententiâ ad Imperatorem, scriptis & ad Leonem Episcopum Romanum literis, provocavit. In alterâ autem Synodo, variis Eutychetis & suorum exceptionibus precibusque factum, ut res ad universalem Synodum, Ephesi celebrandam, differretur. Acta utriusque Concilii inserta sunt Actis Chalcedonensibus, *Actione* I. Postea etiam damnanda Hæresis in Synodo *Chalcedonensi*, Marciano Imperatore, de quâ statim. *Damnatio Hæresis.*

6. *Approbatio* illius interea in Synodo Ephesinâ II. A. Chr. CCCCXLIX. *Approbatio in Synodo Ephes.*

CCCCXLIX. quæ hinc Pseudo-Ephesina, & λῃστρικὴ dicitur, ob *Latrocinale* decretum, præside Dioscoro Alexandrino, & vim illatam Flaviano, Eusebio Dorylæensi, Theodoreto &c. tanquàm Nestorianis. Nec mirum videri debet. Siquidem 1. A Chrysaphio Eunucho, Cubiculariorum præfecto, & Flaviani adversario, Theodosius Imperator ad id fuerat inductus, ut Synodi præsidem constitueret Dioscorum Alexandrin. jam faventem causæ Eutychetis. 2. Convocati ad Synodum quotquot ferè ejusdem studiosi essent Episcopi, remoti Theodoretus, Ibas, alii, tanquàm scilicet Nestorianæ hæreseôs fautores. 3. Flavianus, apud Imperatorem delatus, tanquàm ipse turbarum auctor, rerumque studiosus novarum esset. 4. Inducti Episcopi alii, quales *Domnus* Antiochenus, *Juvenalis* Hierosol. *Stephanus* Ephesinus, metu exilii & deportationis, ut Eutychetis absolutioni subscriberent. Pluribus ista ex *Actis Chalcedon.* & ex Liberati Diaconi Carthag. *Breviario* de Causâ Nestorii & Eutychetis, inserto *Tomo* V. *Concil. col.* 740.

Appellatio ad Leonem Rom. &c.

7. Hinc judicio *Leonis* Romani rem commisêre ipsi illi damnati, Flavianus & Theodoretus: Non *ut legitimis & præcipui Judicis controversiarum* (ità Baronius ad An. CCCCXLIX. *num.* V.) sed ut illius qui in Episcopis & in Occidente primus, undè nec illum solum, sed *Occidentales Episcopos* judices requirunt, & quidem ab Imperatore *Theodosio*, ex *Epist.* Theodoreti CXIX. ad Anatolium Patricium. Accessit quod ad Leonem damnatus à Flaviano Eutyches rem jam antè detulisset, Anno CCCCXLVIII. quod etiam causarum hujusmodi pridem à *Sardicensis* fuisset arbiter constitutus Romanus, nullo sanè jure Divino; quod denique faveret causæ Orthodoxæ Leo, cujus Epistolam legere recusarant Ephesini in Synodo vulgò latrocinali. Nec hujusmodi appellationes fuêre *juridicæ*, sed tantùm imploratio consilii, & auxilii, ut suâ authoritate, suisque precibus, supplicibus iis sanè ut ex Leonis *Epistolis* liquet, in specie XXIII. efficeret apud Imperatorem Leo, ut causa illa recognosceretur in Italicâ Synodo.

Consecutaria mala.

8. *Consequentia* mala vix aut lingua efferat, aut calamus describat. Inter ea, radices altissimæ Hæreseôs actæ in Ægypto. Palæstinâ, Armeniâ, Syriâ, Æthiopiâ, &c. in hunc usque diem. Adhæc *furores* passim Eutychianorum, post depositum à Chalcedonensibus Dioscorum, & substitutum Proterium: Imprimis seditio

ditio in Proterium Alexandrina, per Timotheum Ælurum, & Petrum Mongum, (Marciano Imperatore fatis functo) undè cruentæ cædes, mox graviſſimi ubique motus, de quibus ſeorſim infrà referendum.

9. *Sectæ* variæ, ut totidem Eutychiani erroris propagines, in quibus celeberrima illa quæ *Acephalorum* nomine venit. *Acephalorum ſectæ.*

Ratio *nominis*, quod Petro Mongo vel Moggo à ſe rejecto, nullum certum ſuæ factionis haberent caput, undè ἀκέφαλοι. Moggus enim à factioſis intruſus in ſedem Alexandrinam, poſt Zenonis Henoticum amplecti Chalcedonenſem Synodum viſus eſt, ſcriptis ad Acacium & Simplicium Romanum literis; undè à ſuis deſertus, qui ſine Capite (quale hactenus Moggus) deinceps convenerunt, ex Euagrio, *Hiſt.* L. III. *Cap.* XIII. ex Liberati *Breviario*, & Excerptis de *Sectis Hæreticorum* ſub Leontii Byzantini nomine.

Origo igitur prima fuit, poſt Henoticum Zenonis, & confirmatum Petrum in Alexandrino Patriarchatu ab Imperatore, adeóque poſt A. CCCCLXXXII. Undè ſeceſſionem fecit confuſa multitudo, Chalcedonenſi Synodo infeſta; capitibus mox futuris *Petro Gnapheo* Antiochenæ ſedi præfecto, hinc *Severo* Antiocheno, undè Severitæ, ſed ſequenti ſæculo.

Huc referenda facta *Fullonianorum* vel *Theopaſchitarum*, authore illo *Petro Gnapheo* ſive *Fullone*, in Antochenum Epiſcopatum reſtituto, poſtquam Zenonis Henotico & ipſe ſubſcripſiſſet, ex Euagrii *Hiſt.* L. III. C. XVI. Nempe mox anathematizatâ Synodo Chalced. aſſeruit idem Fullo, ſaltem locutione tenùs, inſertâ publico Hymno τῷ τρισαγίῳ, non unam modò Trinitatis Perſonam eſſe paſſam, ſed ipſam *Trinitatem*, niſi τὸ Τρισάγιον ad ſolum *Chriſtum* retulit: Nempè Hymnus tùm receptus in Eccleſiâ fuit, dictus τὸ τρισάγιον, ac primùm in Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ, indè à Procli Patriarchæ temporibus, An. CCCCXLVI. Præeunte ſcilicet Angelorum choro, ut ferunt ex Felicis *Epiſt.* III. ad Petrum Fullonem, infertâ *Concil.* T. IV. *col.* 1063. item ex Johanne Damaſceno, & Nicephoro. Habuit hymnus ità: Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miſe-* *Fullonianorum ſectæ.*

rere

vere nostri. Huic hymno Petrus Gnapheus, Antiochenæ sedi per fraudem restitutus, coegit suos addere verba, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς *qui propter nos crucifixus est.* Quâ additione visus revocare errorem Sabellii, & Theopaschitarum, ipsam Trinitatem passam esse, ipsum adeò Patrem; nisi Christi divinitatem à Patris illâ divulsit, eandemque passibilem post Incarnationem, cum Eutychete voluit. Et hinc *Fullonianorum* seu *Theopaschitarum* secta exorta, cui Felix III. Romanus, habitâ Romæ Synodo, & scriptis Epistolis, se haud segniter opposuit.

Atque eidem *Gnapheo*, vel Cnapheo Latinis & Baronio, debentur inter alia publicæ Litaniæ ad Sanctos, speciatim invocatio Virginis Θεοτόκου, in *omni precatione*, ἐν πάσῃ εὐχῇ, laudante institutum hoc Fullonis Nicephoro, *Hist. Lib.* XV. C. XXVIII. sub finem.

Armeniorum secta.

Huc spectat Secta *Armeniorum*; dùm nempe Armenii, impulsore quodam Ethanio Armenio, secessionem hoc sæculo fecêre, rejecto Concilio Chalcedonensi, at Oecumenicis tribus prioribus cum Catholicâ Ecclesiâ susceptis. Accessêre *ritus* nonnulli, Armeniis in hunc diem speciales: Retinuêre & Τρισάγιον Petri Gnaphei, uti reliqui Monophysitæ, *Imagines* nullas unquàm coluêre, nullâ scilicet lege eorum antè separationem adhucdum introductas, quanquàm ulus apud eos *Crucis*, quales æneas aut ferreas circumgestant.

Vide de horum Religione Niconis Tractatum, in *Bibl. Patrum* Tomo III. & apud Beveregium, in Canonem Trullan. LVI. Adde Euthymii Zigabeni, clari Sæculo XII. Panopliam *Parte* II aliaque documenta apud Crusium in *Germano-Græciâ*, Chytræum *de Statu Græciæ hod.* Morinum de *Ordin. Sacris*, Gesslinum in *Georg. S.* Hottingerum in *Topograph. Eccles.* Hoornbekium in *Summâ Controv.* de Græcis, & Itinerariographos recentiores, non paris omnes fidei, & Antiquitatis sæpè omnis expertes, historiæque, quos inter nuperus Travernierus. Sed & multi Armeniorum *Nestorianæ* sectæ accesserunt, per Indiam, Tartariam &c. dispersi, testibus Ottone Frisingensi, Josepho Indo, aliis apud Morinum, *de Ordinat. S.* p. 438.

De reliquis Eutychianæ Hæreseôs propagginibus, ad sequens *Secul.*

VIII. *Con-*

VIII. *Concilia hujus Ævi, Oecumenica, seu Universalia, & Particularia.*

Oecumenica hoc Sæculo duo inclyta, *Ephesinum* I. & *Chalcedonense.*

I. Quoad Synodum *Ephesinam*, cujus prolixa extant *Acta*, Græcè & Latinè, in *Tomo.* III. *Concil.* præter narrata Socratis, *Hist. Lib.* VII. C. XXXVII. Photii Libello *de Synodis*, Nili de *iisdem*, & quæ in *Synodico* Græcorum hac de Synodo Ephesinâ referuntur. *Synodi Ephesinæ historia.*

1. *Locus* fuit Ephesus, Urbs Asiæ minoris princeps, Metropolis Asianæ Diœceseôs, situ peropportuna, à Theodosio ad Conflictum Oecumenicum, datis literis ad Cyrillum Alexandr. cæterosque Metropolitanos, delecta, nullo sanè prævio *assensu Cœlestini* Romani, quicquid Baronius ad An. CCCCXXX. N. LXIII. Et quod ominosum fuit, congregati Patres in Æde quæ à *Maria* τῇ· Θεοτόκῳ nomen acceperat, decreturi illam verè Θεοτόκον dici.

2. *Tempus* fuit annus Christi 431. à Festo Pentecostis, Theodosio Juniore imperante: Cœlestino Romæ, Cyrillo Alexandriæ, Johanne Antiochiæ, Juvenali Hierosolymorum, Memnone Ephesiorum Episcopis, Nestorio autem Constantinopoli in Sisinnii locum suffecto, indè ab. A. CCCCXXVIII. Felice & Tauro Coss.

3. *Antecedanea* Concilii, ejusque causa fuêre: Crescens hæresis Nestorii Episcopi Constantinopolitani, de quâ suprà, quam tandem, post literas ἀμοιβαίας & monitorias, damnarant, in Synodo quidem Romanâ Cœlestinus, An. CCCCXXX. mox Cyrillus, ad suasum Cœlestini, in Synodo Alexandrinâ, eodem Anno: Suas hic & Cœlestini partes agens, non *vicariâ* subjectione, ut Baronius cum suis, sed *procuratorio* nomine Cœlestinum repræsentans, qui *propter marina & terrena spatia*, & itinerum *longitudinem*, præsens ipse adesse non posset, ait causatur Cœlestinus, *in Epist.* ad Clerum et Populum Constantinop. *Col.* 373. Tomo III. Concil. Hinc Nestorii in Cyillum molimina, anathematismi reciproci, accusationes apud Theo-

odosium; Undè tandem consilium Imperatoris indicendi Synodum Universalem, in Urbe Ephesinâ.

Baronius nescius.

4. *Convocator* Synodi indubiè Theodósius, mandato Imperiali, θεσπίσματι, σχεδάγματι, νεύματι unîus Principis, ut Socrates, Euagrius, & Ephesini ipsi non semel testantur, Cœlestini nullâ mentione. Tantum abest, quod nugatur Baronius, non alio fine Concilium indictum esse, qnàm ut quæ Romæ decrevérat Cœlestinus, *eadem executioni mandari curarent, nec quicquam, præter sententiam Cœlestini, sibi arrogasse Concilium tantum Oecumenicum*, ad A. CCCCXXXI. N. VIII. Planè contrà Ephesinorum mentem, damnantium *Canone* VIII. hunc ἐξωσίας κοσμικῆς τύφον, & paulo antè Africanorum, ad eundem Cœlestinum, in *Epist.* Synodicâ, monentium, ne *Executores Clericos suos* hujusmodi *mitteret*, *& fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi induceret.*

Præses Synodi Cyrillus; ac Vicarius Cœlestini.

5. *Præses* Synodi Ecclesiasticus Cyrillus Alexandrinus, cui præcipuè Theodosius literis Imperialibus hoc negotium commendaverat. Ac quanquàm absentis Cœlestini *vices* quoque *haberet*, procuratorio nomine, quemadmodùm & *Africanorum* absentium, qui per Cyrillum ad fuêre; tamen suo quoque nomine præsedisse, & fatetur Valesius, & Acta docent, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, διέποντος καὶ τόπον, *obtinente quoque locum Archiepiscopi Romanæ Ecclesiæ* Cœlestini. Nec alio sensu *vicarius* audiit Romani Episcopi, quàm fraternæ procurationis titulo. Licet post in Synodo comparerent Cœlestini legati, Arcadius & Projectus Episcopi, ac Philippus Presbyter, *executuri* scil. quæ Cœlestinus, non profectò ipsi Synodo, sed legatis suis mandavisset. Advenêre autem post latam in Nestorium sententiam; ac sedit post Cyrillum Arcadius legationis caput, post Juvenalem Hierosol. etiam Projectus legatus alter & Episcopus.

Pertinacia Nestorii.

6. Intereà ingens fuit pertinacia Nestorii, Ephesum quidem tempestivè, mox à Paschalibus feriis, cum suis delati, sed comparere in Synodo detrectantis, & contumeliis in eam grassati: Undè quicquid iterùm & tertiò ad Synodum vocaretur, emansit obtentu absentiæ Johannis Antiocheni, missis à Synodo malè mulctandis. Ac favebant Candidianus & Irenæus, ambo Comites Imperatorii, prior cum potestate missus, uterque in Synodum conspi-

rans,

rans, ut pluribus in *Actis* Ephesinis, *Act.* I. Adduntur autem Nestorii blasphemæ voces, apud Socratem *Lib.* VII. C. XXXIV. *Ego cum qui bimestris ac trimestris existit, Deum appellare non possum. Atque idcirco mundus sum à sanguine vestro.*

7. Mox excepit *Decretum* in Nestorium; *Mariam Virginem esse* omninò *Deiparam* seu Θεοτόκον, Nestorium verò blasphemum, ac recedentem à fide Patrum & Nicænâ. Hinc protinus depositus Nestorius, ac condemnatus ab Episcopis cc. secundùm alios pluribus, missæque ad eum depositionis literæ, & aliæ ad Imperatorem, quas intercipere conatus est Comes Candidianus, obsequens Nestorii studiis. Sed mox *Schisma* in Synodo natum, occasione serioris adventûs Johannis Antiocheni, ac *quinto* post die à condemnatione Nestorii, diu licet à Patribus Ephesinis expectati. Hinc Johannes à Comitibus exitatus, collecto ex suis Conciliabulo, Episcoporum XLIII. (absente tamen Nestorio) Cyrillum Alexandrinum & Memnonem Ephesinum hæreseôs damnat, ac depositionis sententiam in eos decernit; stante à Johannis partibus inter alios, Theodoreto Cyri Episcopo, in Cyrillum editis acrioribus Scriptis, ac Synodi Ephesinæ Actis exagitatis. *Sententia in Nestorium, & secutum Schisma.*

Adeò quidem ut Theodosius, à factiosis circumventus, Johannem Comitem ad Synodum mitteret, qui Cyrillum & Memnonem in custodiam traderet; donec à legatis Ephesinis certior factus Imperator, Episcopum utrumque liberaret, ex Euagrio, Liberato, & Actis Ephesinis, *Act.* V. In Nestorii verò locum suffectus *Maximianus* confirmante Theodosio, cui Proclus, hinc Flavianus, successerunt.

Nec diu posteà, prudentiâ Theodosii, conciliatus Johannes Antiochenus (quem & Ephesina Synodus ut contumacem ejecerat) Cyrillo Alexandrino fuit, habitâ Antiochiæ Synodo, & misso Alexandriam Paulo Emiseno, qui Acta omnia in Nestorium recognosceret, iisdemque, Johannis & Antiochenæ Ecclesiæ nomine, subscriberet. Quæ omnia pluribus in *Parte* III. Actorum memorantur. Quomodò & reconciliatus Cyrillo tandem Theodoretus est, cæterisque Orthodoxis, fidem Catholicam professus, ac ingenuè fassus vocem Θεοτόκος pridem usurpatam Orthodoxæ *Schismâ sublatum.*

thodoxæ fidei prædicatoribus, qui Mariam, καὶ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, Θεοτόκον διδάξαντες, in *Epist.* ad Sporacium, insertâ *Tomo* IV. Operum, Edit. Sirmondi. Et reverà Θεοτόκος vox apud Eusebium, Athanasium, Basilium, Nazianzenum, aliosque vetustiores legebatur, imò usus eâ Alexander Episcopus Alexandrinus, apud ipsum quoque Theodoretum, *Hist.* L. I C. IV. Σῶμα φορέσας ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας.

Decreta & Canones.

8. *Decreta* alia & *Acta* Concilii Ephesini quod attinet, leguntur in Codice Ecclesiæ Universæ, & apud Zonaram ac Balsamonem *Canones* VIII. apud Photium *Canones* VII. in Vaticanis Codd. & novissimâ Edit. Labbeanâ, *Canones* VI. rejectis quæ de Expositione Fidei à Charisio Presbytero oblatâ (ex Actione V. Concilii) inserti *Canone* VII. deque Episcopo Cypri, ex Actione VII. in *Canone* VIII. continentur. In Codice autem Latino Romanæ Ecclesiæ, interprete Dionysio Exiguo, omnes hi Canones desiderantur. Quo fit, ut ex Actis ipsis decerptos constet, & in Canonum posteà formam à Græcis digestos.

Plerique Canones respiciunt *Nestorium*, ejusque in Orthodoxos Sacerdotes ausa; in Synodum Ephesinam contumaciam; conspirationem cum *Cœlestio* Pelagiano, cujus hæresis damnatur; & Schisma post condemnationem Nestorii, de quo suprà, in Conciliabulo Ephesino obortum.

Canon VIII. memorabilis.

Memorabilis est *Canon.* VIII. cùm *in Hypothesi* de Præsulibus Cypri; ut jure αὐτοκεφαλίας fruerentur, ac per se ipsos ordinationes facerent, servatis antiquis juribus, omni innovatione, invasioneque jurium, Antiocheno interdictâ: tùm *in thesi*, de juribus Diœceseôn, Provinciarum, ne quis in alienam quocunque obtentu invadat, & specie ἱερωσύνης *potentiæ Sæcularis typhum* prodat, contrà Ecclesiarum *libertatem*: Quibus penè verbis paulo antè Africani A. CCCCXXIV. ad Cœlestinum rescripserant, in Transmarinas Ecclesias sibi jura vendicantem.

Synodus Chalcedonensis.

II. Synodi *Calcedonensis*, Oecumenicæ IV. cujus prolixissima extant *Acta*, in III. partes tributa, *Tomo* IV. Conciliorum,

I. *Locus* fuit *Chalcedon* Bithyniæ Civitas, è regione Byzantii; Licèt Romæ indictum voluisset Concilium Leo Episcopus, suis ad Theodosium, Marcianum, Pulcheriam literis, inter Epistolas

las Leonis *Epist.* XXV. XXVI. L. LI. Ac primò indictum fuerat *Nicææ*, mox Chalcedonem transferendum, Urbem VII. tantùm stadiis à Regiâ dissitam, ut non ægrè præsentiam ipse suam commodaret Imperator.

In Convocando Concilio nulla partes Rom. Epis.

3. *Convocati* Concilii author, uti moderator summus, fuit Marcianus Imperator, testibus literis Imperatoriis ad Leonem Rom *si placeret illi in eas partes advenire*, & ad Anotolium Constantinopolit. ad omnes Episcopos, insertis *Parte* 1. Actorum Chalced. Et tantum abest, ut Leonis consensus præcesserit, ut contrà & tempus Concilii & locus illi displicerent, qui petiisset supplex indici *intra Italiam* Synodum, deinceps etiam *aliquantisper differri ad tempus opportunius*, *Epist.* XLIII. ad Marcianum Aug. Quemadmodùm Leone inconscio Nicææ Synodus translata est Chalcedonem, ex *Euagr. Lib.* II. C. II.

Membra, & Præsides Concilii.

4. Qui convenêre *Episcopi* fuêre DCXXX. ex universo Romano Imperio, ut ex fidei Chalcedon. subscriptionibus liquet, à quo jam *Galliæ*, *Hispaniæ*, *Britanniæ* detractæ fuerant. Tres autem submissi à Leone Legati, ut Archiepiscopo *Veteris Romæ*, Paschasinus & Lucentius Episcopi, ac Bonifacius Presbyter, qui inter Ecclesiasticos, cum Anatolio Constantinop. ut Archiepiscopo *Novæ Romæ*, primum locum habuêre. Moderantibus tamen Consessum, nomine Principis, medio ac supremo loco, Senatoribus & Comitibus Marciano delegatis, ex *Liberato*, *Euagrio*, & *Actis* Chalcedonens. Undè Legati Archiepiscopi Leonis, & Episcopi reliqui, sæpè supplices facti his Judicibus ac Præsidibus, cum honoris præfatione, *Magnificentia vestra*, *Potestas vestra*. &c. Sed & potiores Anatolii Constantinopolitani, in toto Consessu, fuisse partes, Acta ipsa docent.

Causæ indictionis Concilii.

5. *Causæ* indicti Concilii, ex antecedaneis illius constant. Summa huc redit ex *Actis Conciliorum* T. III. & IV. ex Liberati Breviario, ex Euagrio, Leone Rom. &c. Eutychetis scilicet per Flavianum Constantinop. & Leonem Romanum, habitis Synodis, damnatio Annis CCCCXLVIII. CCCCXLIX. Dioscori Alexandr. in Flavianum æmuli, in Eutychetis partes pertractio; Theodosii in turbones hosce propensio, inducti à Chrysaphio Eunucho, Flaviani rebus infesto; Synodus hinc Ephesi habita, indicente Theodosio, sed ob vim Flaviano & Orthodoxis illatam, omnia

gerente pro libidine Dioscoro, dicta λῃσεμὴ *latrocinalis*; de quâ suprà, *pag.* 486. Flaviani ex plagis excessus, successuro Anatolio Apocrisiario; Hæreseôs Eutychianæ dehinc triumphus, Leonis Romani indignatio, Orthodoxorum oppressio, novæ & legitimæ Synodi desiderium, tergiversatio Theodosii, mors Imperatoris, Marciani successio & Pulcheriæ Augustæ, ac tandem Synodi Universalis ab his indictio, in Nicæam Urbem primùm, dein Chalcedonem.

Decreta Synodi. 6. *Decreta* Synodi fuêre; Confirmatio fidei trium primorum Conciliorum; Nicæni, Constantinopolitani, & Ephesini 1. Dioscori Alexandrini, post tertiam citationem, ab Episcopatu depositio, & damnatio Eutychianismi. Sic cusum *Symbolum*, in quo quatuor vocibus errores Nestorii & Eutychetis jugulati, nempè quod unio duarum Naturarum facta sit ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ϗ ἀχωρίστως. Hæc pluribus ex *Actione* III. & V. intelliguntur. *Ibas* etiam & *Theodoretus*, quos ejecerat Synodus λῃσεικὴ, suis sedibus restituti, de quorum scriptis miræ posteà lites.

Canones. Dehinc Canones XXVIII. in Synodo decreti, quanquàm apud Dionysium Exiguum, Joh. Antiochenum, Josephum Ægyptium, non nisi XXVII. apud Balsamonem autem, Zonaram, & Aristenum XXX. Plerique de rebus ad Clericalem disciplinam spectantibus, & ad formam Regiminis; ità de Monachis, Diaconissis, Virginibus, Raptoribus &c. Quos require in Codice Ecclesiæ Universæ, illustrantibus nuper Justello, & Beveregio.

Ac *primo* statim *Canone* confirmatæ priorum Synodorum *regulæ*, οἱ καθ' ἑκάστην Σύνοδον κανόνες, non modò trium Oecumenicarum, sed & Synodi Ancyranæ, Neo-Cæsariensis, Gangrensis, Antiochenæ, Laodicenæ. Qui omnes Canones cum Chalcedonensibus in unum Codicem collecti, qui dictus βίβλος Κανόνων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Justinianus autem *Nov.* CXXXI. omnes vim *legum* obtinere decrevit, ac *quatuor* Conciliorum Universalium dogmata ut *Scripturas Sacras* recipi: Deinceps Gregorius Rom. ut *quatuor Evangelia.*

Canon XXVIII. 7. Cumprimis verò illustris Canon XXVIII. qui & extat Actione Synodi XVI. licet à Romanis Collectoribus plerumque omis-

omissus, ut qui invisus Romanæ sedi. Adscripta nempè eo Canone τὰ ἴσα πρεσβεῖα *æqualia privilegia*, honoris & dignitatis, Archiepiscopo *novæ Romæ*, ut quæ δεύτερα ὑπάρχουσα, scil. ordine temporis post Romam Veterem honorata; & quoniàm utraque esset ἡ πόλις βασιλεύουσα. Hinc & *Exarchi trium* Diœceseôn, eodem Canone, Constantinopolitano Episcopo, verè deinceps futuro Patriarchæ, fuêre subjecti, ab eo scilicet omnes ordinandi.

Et hîc frustrà Baronius, ad Annum CCCCLI. *Num.* CXXXIV. *& sequent.* dein Perronius, Allatius, reliqui, in *Canonis* authoritatem insurgunt, ut spurium vel subreptitium; ut absentibus Legatis Romanis cusum; ut ab Anatolio Constantinopolitano clandestinè extortum; depositò jam Dioscoro Alexandrino; ut à paucis Provinciis subscriptione firmatum; ut denique cui Legati Leonis primùm, dein ipse Leo Rom. Epistolis ad Marcianum & Pulcheriam, reclamaverint; undè sit Canon ipso jure nullus. ut quem Romanus Pontifex non roboraverit. Summa responsionum est, ex ipsis Actis Chalcedonensibus *Actione* XVI. 1. Spurium esse non posse Canonem, quem firmavit Synodus, post interpositam à Legatis Romanis exceptionem, firmarunt ipsi Judices; hinc exhibent Codices omnes Græci impressi, & MSS. Nomocanones, Epitomatores & Collectores Canonum, nisi qui Latinis obnoxii, & ipse Gratianus *Dist.* XXII. sed non sine additamentis, quibus Canon ipse destruitur. 2. Sanè abfuisse Legatos Leonis, sed studio, sed rogatos à Patribus ut gerendis interessent, recusantes verò, παρεγιτήσαντας, ex verbis Aëtii Archidiaconi. 3. Nihil in summâ rei eo Canone difinitum, quod non annis antè LXX. in Synodo Constantinop. ad quam provocant Patres; ut quæ Synodus *Novæ Romæ* æqua privilegia potestatis adscripsisset cum *Veteri*, huic soli *primatum* ordinis & sessionis; nihil reclamante tùm Timotheo Alexandrino, nec deinceps Theophilo, Cyrillo, Timothei successoribus. 4. Hinc & confirmatum fuisse, repetitâ prælectione, cum Canonem, novâ subscriptione Patrum, ex *Actis*, protestantium nullâ vi, nullo metu extortum, nec profectò clanculùm, totamque hanc πρᾶξιν fuisse ἀκόλουθον καὶ κανονικὴν, *consequenter & canonicè factam.* 5. Subscripsisse Canoni omnes quotquot adfuc-

Baronius provixè negatur.

adfuerunt Ponti, Asiæ, Thraciæ, Africæ, Orientis, Episcopos, ipsos *trium Diœceseôn* Exarchos, quibus hic Canon derogabat plurimùm, multis acclamationibus Episcoporum, *Nemo coactus est.* 6. Solos ferè desiderari, in subscriptione, Legatos Leonis, hinc Macedonicos Romano obnoxios, tùm Alexandrinum cum suis ejectum. 7. A Leone sanè consensum, & fraternum illum, petuisse Patres, ut Archiepiscopo primæ Sedis, qui per Legatos præsederat; minimè postulasse authoritatem addi Canonibus, quos clamant Patres se κυρώσασθαι, βεβαιώσασθαι, ἐφίσασθαι, etiam sine Pontifice. 8 Longe abfuisse Chalcedonenses, câ Canonis sanctione, κυρώσῃ, ut crederent Romanum Episcopum summum esse Christi Vicarium, summum in Ecclesiâ Monarcham, Pontificem, ex institutione Servatoris; ipso Leone ad *Nicænos* modò Canones, quamquàm fide non bonâ, provocante: Patres verò solam Urbium civilium dignitatem respiciunt. 9. Constanter habuisse vim omnem suam hunc Canonem XXVIII. in Græcâ & Orientali Ecclesiâ, confirmandum paulo post ab Imperatoribus, ut Leone, L. XVI. Cod. *de Sacro-Sanctis Eccles.* dein & à Successoribus, plura etiam attributuris sedi Constantinopolitanæ; uti confirmarunt Trullani Patres *Canone* XXXVI. 10. Parum movere quid Leo, quid Gelasius, quid Gregorius I. quid successores hoc de Canone senserint, aut de potestate Constantinopolitani, in causâ propriâ judices, certè pars litigans, ac Sæculi typhum in Ecclesiam inferentes.

Successus Concilii.

8. *Successus* verò hujus Concilii fuit partim salutaris, ob assertam fidem Catholicam, hæresim repressam; partim luctuosus, ob furores Eutychianorum, & turbas excitatas. Undè mox Alexandrini motus, post relegatum Dioscorum in Gangrem Paphlagoniæ, & suffectum à Chalcedonensibus Proterium in sede Alexandrinâ, iturisin partes Eutychianis, quâ de re infrà Indè & nata Schismata, ac variæ in Eutychianis sectæ, de quibus locis suis; à *Melchitis* omnes distinguendæ, quales per contumeliam à Syris dicti, quotquot in Oriente Chalcedonensem Synodum recepêre, juxtà decreta Imperatorum, & ut Schismatici vellent, in gratiam Principum, ἕνεκα βασιλέων.

Magna & contentio exoritura fuit de sensu Chalcedonensium circà

circà *tria Capitula*, probata-ne iis essent, an reprobata Scripta Mopsvesteni, Theodoreti, & Ibæ, ut ad sequens Sæc. pluribus.

III. Præter hæc Concilia, fuêre particularia multa, *Nationalia* & *Provincialia*, imprimis Africana, Alexandrina, Italica, Gallicâ, Hispanica, Britannica, Orientalia, de quibus in Tomis Conciliorum, *Tomo* II. III. IV. Celeberrima sunt aliquot *Africana*, habita in diversis causis, inprimis *Pelagianâ* & *Donatisticâ*, Aurelio Carthaginensi Episcopo, & Augustino Hipponensi; quorum primus è vivis excessit paucis antè Augustinum annis, postremus A. CCCCXXX. paulo antequàm literis Theodosii ad Concilium Ephesinum evocaretur. *Concilia hujus Sæc. alia.*

Numerantur Concilia Africana XVIII. quorum V. habita sub finem superioris sæculi, reliqua hoc sæculo ad A. Ch. CCCCXIX. inclusivè, quanquàm nuper prodiit, ex schedis Holstenii, fragmentum Synodi Carthaginensis XIX. intrà annum 423. & 424. Pleraque etiam *Carthaginensia*, sub Aurelio Episcopo, excepto uno *Hipponensi*, A. C. 393. & *Milevitanis* duobus, quorum primum A. 402. alterum in Pelagianos anno 416. habitum. Ex his conflatum est Breviarium Ferrandi Diaconi, & *Codex Canonum Ecclesiæ Africanæ*, celeberrimus ille, quem illustrarunt, post Veteres, ex nostris Christoph. Justellus, & Beveregius Anglus. *Africana.*

In his Canonibus varii notatu digniſſimi, tàm circà *ritus*, quàm circà *disciplinam*: *Canones & Litera memorabiles Afrorum*

Exempli causâ, *Canones* XXVIII. CXXV. contrà Transmarinas appellationes; *Canon* XXXIX. ut nullus Episcopus se dicat *principem Sacerdotum*, aut *summum Sacerdotem*, *Episcopum Episcoporum* dixerat Cyprianus; *Canones* de continentiâ ab uxoribus, III. IV. XXV. LXX. &c. nempe tempore sacri Ministerii.

Cumprimis verò digniſſimæ omni memoriâ Literæ Concilii Carthaginensis ad Bonifacium, & ad Cælestinum Papas, in causâ *appellationum*, perstringente Synodo in postremis *fumosum sæculi typhum*, & fraudem in Nicænis Canonibus supponendis coarguente.

Hîc verò vertit se Baronius in omnem partem, ad A. CCCCXIX. N. LXV. *& seq.* 1. Ut evincat, non tam altercatum inter Zosimum & Africanos de *appellandi jure*, quàm de *appellationis prosequendæ modo*, missis scil. Legatis à Latere in Africam, qui res ipsi judicarent, quod refugiebant modò Africani, nullatenùs verò jus *Baronius notatus.*

appellandi Pontificem. 2. Ut Canonem *Sardicenſem* de appellationibus probet revera fuiſſe Nicænorum Patrum, nec ullam à Romanis fraudem admiſſam, dùm pro Nicæno Canone produxerunt. 3. Ut neſcio quas fingat cauſas hujus indignationis Afrorum, & conjiciat in nequitiam Donatiſtarum, inferatque ex Auguſtini quâdam *Epiſt.* ad Cœleſtinum, nempe CCLXI. frequentes hujuſmodi appellationes ad Apoſtolicam ſedem, qui tamen Auguſtinus Scriba ipſe fuiſſet in Synodo Milevitanâ, in quâ decretum, *in communionem minimè recipi appellantes.* 4. Ut ſuſtineat ex literis reſponſoriis (*ſi modò*, inquit, *extarent*) Zoſimi ſcil. Bonifacii, & Cœleſtini, ad Africanorum illas, fore rem illam omnem perſpicuam, ſi Diis placet. Et hîc videas Baronium multas paginas implentem declamando, ratiocinando, inſiſtendo paucis verbis ex præfatâ *Epiſt.* Auguſtini, in cauſâ nempè *Antonii* cujuſdam Epiſcopi Fuſſalenſis, opem Romani Epiſcopi implorantis; quæ tamen Epiſtola, *Plantiniane* primùm Editioni inſerta, extrà numerum γνησίων eſt & ἀναμφισβητήτων.

IV. Conciliis præterea multis particularibus occaſionem dederunt illæ ipſæ *Hæreſes*, de quibus antè, Pelagiana, Semi-Pelagiana, reliquæ. Sic & *cauſæ* quæ varias Eccleſias conturbarunt, qualis v. gr. illa Hilarii Arelatenſis, primatum Galliarum, Patrocli anteceſſoris exemplo, affectantis; cauſa Flaviani Conſtantinopolit. & Theodoreti, in quos ſæviit Dioſcorus, ut pluribus ſupra; ſic cauſæ Acacii Conſtantinop. Moggi Alexandrini, Fullonis Antiocheni &c. de quibus ſtatim *Cap.* ſequenti.

Collatio Carthaginenſis.

Celebris & *Collatio Carthaginenſis* cum Donatiſtis, A. C. CCCCXI. Honorii juſſu congregatis Partis utriuſque Epiſcopis, coràm Marcellino V. C. Ex Catholicis ſeptem interfuêre, Aurelius Carthag. Alypius Tagaſtenſis, Auguſtinus Hippon. Fortunatus Conſtantinienſis, Vincentius Coluſitanus, Fortunatianus Siccenſis, Poſſidius Calamenſis. Ex Donatiſtis totidem, ac inter illos præcipui, Primianus Carthagin. Petilianus Conſtantinienſis, Emeritus Cæſarienſis, cum Protaſio, Montano, Gaudentio, Adeodato: Ac quicquid Donatiſtæ *forenſibus* exceptionibus, ac *præſcriptionibus* moratoriis, cauſæ ipſius cognitionem declinarent, ex Auguſtini *Breviculo*, Petiliano forenſi quon-

quondam Advocato, iidemque Cæsarem appellarent, tamen Marcellini Judicis sententiâ succubuerunt, confirmandâ ab Honorio, *lege* LII. Cod. Theod. de *Hæreticis*, latâ anno sequente CCCCXII. De Collatione ipsâ videsis *Breviculum* seu Epitomen Augustini, Tomo Operum VII.

Cæterùm causam *Donatistarum* recentiores Pontificii pessimè conferunt cum illâ Protestantium: Hinc pari lege quâ Honorius istos compulit, ut ad Catholicam Ecclesiam reverterentur, mulctis scilicet, proscriptionibus, exiliis, ac privatione Ecclesiarum, redituum, &c. in dictâ *lege*; compellendos consimiliter esse in Romanæ Ecclesiæ gremium Protestantes. Donatistæ autem non ex ullo *fidei* capite discesserant, nec *fidem* nuper introductam accusabant, assertam scil. non demonstratam; Donatistæ ipsi *affirmantes* erant, apud se solos Ecclesiam esse, infallibilitatem, sanctitatem &c; Donatistæ etiam non fugati primùm, & anathematizati, aut lanienis oppressi, sed sponte citrà causam fundamentalem secedentes; Donatistæ præterea *ad immanes violentias conversi*, & armis instructi, insidiis, oppressionibus, cædibus, furore quovis in Catholicos sæviebant, quales *Circumcelliones*, circum cellas armis vagantes, ex Canonibus Africanis, & Augusto passim; Denique non Protestantes sed veriùs Latini hodierni, Donatistarum in morem, probationum loco confugiunt ad *præscriptiones moratorias*, forenses exceptiones, possessionis titulum, quâ de re extat nostra de *Præscriptione Pontificiâ* Exercitatio. *Dissimilitudo causæ Donatistar. & Protestantium.*

IX. *Motus per Eutychianos. Facta Leonis, & Zenonis Imperat. Lites inter Acacium, Moggum, & Romanæ sedis Episcopos.*

Huc varia spectant, quæ recensere operosiùs non hujus instituti est:

I. Historia *Proterii*, post remotum Dioscorum, ex Archi-Presbytero in Alexandrinum Episcopum ab Orthodoxis electi mox à Synodo Chalcedon. Hinc illa seditionis, motuum, in eundem Proterium, post mortem Marciani, seditione plebis Alexandrinæ (facientibus *Timotheo Æluro* Episcopo Eutychiano, & *Proterii & Timotheo hist.*

Petro Moggo tùm Diacono) crudeliter in Baptisterio ipso interfecti, laniati, ex Euagrii *Lib.* II. & Liberati Breviario. Quæ pluribus Baronius, & Magdeburgenses describunt.

Leonis Imp. edictum.

II. *Leonis* Imperatoris, ab utrâque parte sollicitati literis, & legationibus, Literæ Circulares ad Ecclesiarum Episcopos, Romanum, Constantinopolitan. reliquos, ut sententiam suam, habitis Synodis, quantocyus referrent, tùm de *Timotheo Æluro* in sedem Alexandrinam intruso, tùm de *Synodo Chalcedonensi*, quam factiosi volebant esse sublatam. Graves & paræneticas Imperatoris ad Anatolium Constantinopol. voces, de legitimo deliberandi modo, procul omni *humano timore*, *odio*, *gratiâ*, refert Euagrius, *Lib.* II. *Cap.* IX. Undè Leonis Romani obsequium inter alios, & laudes in Leonem Imperat. congestæ, ac preces pro defensione Concilii Chalced.

Motus Alexandrini.

III. *Motus* subsecuti, ad sententiam unanimem Episcoporum & decreta Leonis Imp. Nempe Timothei Æluri abdicatio, remotio; alterius Timothei, doctrinâ Catholici, in locum Proterii electio; Æluri per Basiliscum Tyrannum restitutio; Zenone ad Imperium redeunte, Æluri mors spontanea, veneno hausto; Petri Moggi à factione Eutychianâ in Æluri locum surrogatio; Zenonis decretum, pro Timotheo Catholico (Salophaciolo) in Episcopatum reducendo; ac tandem certamina pro successione in hujus Timothei dignitatem (postquàm vitam cum morte commutasset) inter Johannem Tabennesioram, seu Oeconomum, & Petrum Moggum, hinc Acacio Constantinop. illi Romanis Episcopis faventibus. Vide Euagrii *Lib.* III. & Liberatum.

Motus Antiocheni.

IV. Motus *Antiocheni* per *Petrum Gnapheum*, seu Cnapheum, vel Fullonem: Hic mixtâ primò internis motibus Ecclesiâ Antiochenâ, Episcopatum (abdicante se ultrò *Martyrio*, postquàm videret κλῆρον ἀνυπόταχτον, λαὸν ἀπειθῆ, ἐκκλησίαν ἐρρυπωμένην, apud Theodorum Lect.) per vim invadit; mox Chalcedonense Concilium damnat; appendicem Τεισαγίου, de quâ suprà, lege sancit; à Leone depositus sub Basilisco restituitur; motus iterùm à Zenone, tandem sedem recuperat, A. CCCCLXXXII. postquàm Zenonis *Henotico* subscripsisset, sedt raudulenter. Dùm enim Fullo apud suos damnaret Chalcedonensem Synodum, apud Leonem & Acacium profitebatur Chalcedonensem fidem, fallens utros-

utroſque, obſervante Liberato in *Breviario*. Poſteà verò apertè in Chalcedonenſem Synodum invecto Moggo, tandem nomen ejus è Diptychis deletum, ipſe autem ad plures abiit, Anno CCCCLXXXVI. ſucceſſuro illi Palladio. Extat autem hac de re integra *Diſſertatio* Henr. Valeſii, Viri Clariſſ. ad calcem Tomi III.

V. *Henoticum* Zenonis Imperatoris, poſt amotum Baſiliſcum, dictum Ἑνωτικόν, προσφώνησις, ſeu Literæ *Pacificatoriæ*, pro conciliandis, in Ægypto cumprimis, Catholicis & Eutychianis, impulſu Acacii Conſtantinopolit. datæ Anno Chriſti CCCCLXXXII. In hoc repetita fides Orthodoxa, damnati errores Arii, Neſtorii, & Eutychetis, ac Concilia Oecumenica priora confirmata, ſuppreſſa tamen mentione Concilii Chalcedonenſis, ob inviſum nomen. *Henoticum Zenonis.*

Subſcripſerunt autem Henotico præter *Acacium* Conſtantinopolitanum, *Petrus Moggus* Alexandrinus, (Johanne ſede illâ moto authoritate Imperatoris, faciente Acacio) & *Petrus Gnapheus* Antiochenus, eâ demùm lege reſtitutus, ac Calendioni ſuffectus; Uterque ſimulatâ fide Orthodoxâ, & conſenſu cum Romano ac Conſtantinopolitano. Nec aliter horum reſtitutioni faverat Acacius, quàm quod conſenſiſſent in ſubſcriptionem Orthodoxæ Formulæ. Mox tamen à Felice III. Romano idem Acacius proſcribendus, ſpecie tenùs quod cum Hæreticis communicaſſet; reipſa, quod inconſulto Romano Epiſcopo, ut primâ ſede, ad quam Johannes Alexandrinus, perſuadens ſe pro fide Chalcedonenſi exturbatum eſſe, confugerat) faviſſet inthronizationi Petri Moggi. Hæc pluribus ex Euagrio, Liberato, Nicephoro; ac de his fuſè Blondellus in Libro *de Primatu*, ſed & Valeſius *ad Euagrium*, Baronio paſſim æquior.

Iniquiſſimum verò eſt Baronii, & de *Henotico*, & de *Zenone* judicium, ob inviſum utrumque Romanæ ſedi, ad Annum CCCCLXXXII. *Num.* XXV. *& ſeq.* Cauſæ potiſſimæ, odium & æmulatio in Acacium Conſtantinopol. Epiſcopos ordinantem, moventem, inconſulto Romano; favor ergà Calendionem Antiochenum, & Johannem Talaidam Alexandrinum, à Zenone pulſos; indignatio in Principem, de fide Edictum promulgantem, unitivum illud, ſine conſenſu Romani Epiſcopi; & ſi quæ

his affines cauſæ. *Fabulas* quoque, ex Euagrio & Metaphraſtâ, de Zenone ad beſtias redacto, Nebucadnezaris ad exemplum; deque Theclæ martyris coràm eo apparitione, cujus beneficio ſedem recuperaverit, parùm judicioſe refert ad A. C. CCCLXXVI. & ſequentem.

Certamina inter Acacium & Rom. Epiſcopos.

VI. *Certamina* quæ exceperunt, hinc inter Acacium Conſtantinopolitan. Petrum Moggum, & Petrum Fullonem, illinc Romanos Epiſcopos Simplicium, Felicem III. & Gelaſium. De his fuſè in Tomo IV. *Conciliorum*, in quo inſerta noviſſimè *Geſta de nomine Acacii*, quæ edidit Jacobus Sirmondus.

Occaſio potiſſima fuit, illinc *Joh. Talaide* (an *Thladie*, id eſt Eunuchi) ex Oeconomo ordinati Epiſcopi Alexandrini, Anno CCCCLXXXI. per Imperatorem abdicatio, ſuaſu Acacii, indignati non directas ad ſe literas Synodicas ſive ἐνθρονιστικὰς, pro more; accuſato etiam Johanne novo Epiſcopo *perjurii*, ab ipſo Zenone Imperatore, nec diffitente iſtud H. Valeſio: Hinc *Petri Mongi* hominis ſubdoli inthronizatio, etiam *Petri Fullonis* illa in ſedem Antiochenam, de quibus ſuprà.

Occulta verò *cauſa* fuit, æmulatio Romanæ ſedis in Conſtantinopolitanam, hinc in Acacii facta, *inconſultâ* ſcil. *Apoſtolicâ ſede*, ex Gelaſii *Epiſt.* XIII. Adde favorem in Johannem iſtum Alexandrinum, confugientem ad Romanam ſedem.

Longa hiſtoria, longæ ambages. Nempè de Johannis ad Romanum perfugio; de Simplicii Rom. in Acacium Conſtantinopol. indignatione, literis ad Zenonem, ad Acacium, & reſponſis; de Felicis III. ſucceſſoris reſcriptis, citatione Acacii, excommunicatione ejuſdem, ſecundùm Canones, ob communionem cum Moggo Hæretico; De iteratâ ejus excommunicatione unà cum Petro Fullone, ſecundùm H. Valeſium; De reſiſtentiâ & exceptionibus Acacii; De continuatione certaminis ſub Gelaſio Romano, & Acacii favore apud Zenonem, Anaſtaſium; donec ſub Juſtino Imperat. ſequente ſæculo, (Hormiſdâ Rom. Epiſcopo) nomina Acacii & Moggi, qui vivere deſierant, è Tabulis delerentur. Referunt Theodorus Lector, Euagrius, Liberatus, Nicephorus, Acta à Sirmondo edita Miſcellaneorum *Tomo* I. &c. Henr. Valeſius *Baronium* in multis coarguit, in hac omni Acacii cauſâ, in Diſſertat. *de Petro Antiocheno* qui *Fullo* cognominatus eſt,

est, & in *Notis* ad Euagrium & Theodorum; quem vide.

VII. Nempè *Iliaces intrà muros peccatur & extrà.* Quicquid declamet, more suo, Annalium scriptor, peccarunt Romani Episcopi, Simplicius, Felix, Gelasius, 1. Quod *Simplicius* ad falsa narrata Johannis Talaidæ, præmonitus etiam ab Acacio per literas, Johannis patrocinium vehementiùs susceperit, adversùs Zenonem Imperator. & Acacium, tenacem hunc aliàs Synodi Chalcedonensis. 2. Quod *Felix* III. Simplicii successor, duriùs in Acacium egisse videatur, transmisso primùm Libello citationis, dehinc sententiâ Excommunicationis in eum latâ, in geminâ Synodo Rom. ac dicto omnibus anathemate, qui cum eo communicarent. 3. Quod *Gelasius*, majori adhuc in Acacium animo, de fide certamen esse contenderet, non de Disciplinâ tantùm; hoc obtentu quod Acacius cum Petro Moggo communicasset, hæreseòs accusato, qui tamen Moggus subscripsisset primùm Henotico Zenonis, ac Synodum Chalcedon. suscipere sese, à restitutione suâ, profiteretur. Hinc Anastasius Gelasii successor cum Acacio in gratiam rediit, delendo tandem hujus nomine è Diptychis, sub Justino Imperat. *Errores. Inquibus utrimque peccatum.*

Sed & peccatum ex parte *Johannis* illius Alexandrini, Petri æmuli, Romanum appellantis, 1. Quod Johannes, in Episcopum electus ab Alexandrinis, spreto Acacio, ac neglectis ad eum Literis Synodicis, ad Illum confugeret, seu Hillum, Magistrum Officiorum, hujus amicitiâ confisus, quem muneribus corruperat. 2. Quod idem deinceps Romanum Epiſcopum in Zenonem Imp. & Acacium Constantinopolit. falsis narratis, accenderet, persuadens se pro decretis Leonis Rom. & pro fide Chalcedonensi exturbatum esse.

Ex parte *Acacii* Constantinopolitani peccatum, 1. Quod Acacius Johannem Alexand. ex privatâ indignatione deturbaliet, ac Petrum Moggum restituisset, ope Zenonis, post admissum à Petro Henoticum, & quidem spretâ Romanâ sede, quâ cum ut ordine primâ, & ad quam Johannes confugerat, fraternè communicandum fuit, secundùm Canones Disciplinæ. 2. Quod non bonâ satis fide in hac omni causâ sese gesserit, odio Talaidæ, & qui huic favebat, Calendionis Antiocheni; quodque illis ipsis faverit, *Moggo* scil. & *Gnapheo*, invasuris nobilissimas sedes

Alexan-

Alexandrinam & Antiochenam, quos tamen Episcopatu indignos, & Hæreseôs Eutychianæ suspectos noverat.

Baronius cum suis notatus.

VIII. Frustrà etiam Baronius cum suis, ex perfugio Johannis Talaidæ ad Romanum, & ex Simplicii, Felicis, Gelasii in Acaçium & Moggum actitatis, colligunt Romanæ sedis suprematum, in Ecclesias universas, de jure Divino. *Primò* enim, ut ex Liberati *Breviario* liquet, Johannes sede Alexandrinâ motus, non illicò ad Simplicium Romanum, sed ad Illum Magistrum Officiorum, & Calendionem Antiochenum recepit sese, à quo demùm commendatus Johannes Simplicio fuit, ut ejus causam apud Acacium ageret. Ac frequentissima id genus exempla, res suas committentium modò Carthaginensi, modò Alexandrino, modò Constantinopolitano, vel Antiocheno, Episcopis. *Secundò*, quidquid à Romanis Episcopis factum, fuit illud obtentu Canonum Ecclesiasticorum, *Sardicensium* in specie, ac post latam à *Valentiniano* legem, de quâ suprà, quibus in hujusmodi causis esset Romanus, ut primæ Sedis Episcopus, constitutus arbiter. Nec aliter Felix ad Zenonem Imperat. *sicut Ecclesiasticis necesse est, & Vestris legibus fieri decet*, in Tomo IV. Concil. *col* 1098. Denique nihil ab iis decretum, nisi ex consensu Romanarum Synodorum, pro more, quæ in Acacii causâ coactæ, & quem Felix *Coepiscopum suum* vocat: Quem etiam à communione arceri hactenùs jubebant Canones, quod cum *Hæreticis* communicaret, damnatis à *Synodo Chalcedonensi*, cujus *executricem pro fide Catholicâ* esse Romanam sedem, scribit idem Felix ad Vetranionem Episcopum, *Epist.* XV. Tomo IV. Concil. *col.* 1093.

X. *Patres & Scriptores Ecclesiastici hoc Sæculo; Etiam Fœminæ illustres.*

Græci Patres. Chrysostomi extrema.

I. Ex *Græcis* Patribus celebres cumprimis fuêre: *Epiphanius*, mortuus circà annum CCCCIII. anno ætatis CXV. paulo antè pulsum Chrysostomum; Et *Chrysostomus*, mortuus in exilio, Comanis ad Pontum Euxinum, post varias translationes, perpessionesque, anno CCCCVII. De quibus ad præcedens Sæculum. Chrysostomi extrema fusè *Palladius* commemorat, in eo *Dialogo* qui Latinè tantùm extat. Absurdè Baronius ad A. CCCCVII. N. XIV. Chry-

Chrysostomum *cultorem sacrarum Imaginum* inducit, ex Joh. Damasceno, Metaphrastâ, & Actis Nicænæ Synodi II. id est testibus recentioribus aliquot Sæculis, nimiumque in hac causâ suspectis ac fabulosis.

Theophilus Alexandrinus, *Timothei* successor, hostis acerrimus Origenis, sic Chrysostomi immitis persecutor, patruus & antecessor Cyrilli, de quo superstunt pauca Fragmenta. Excessit An. CCCCXII. Variis laudibus ornatus Hieronymo, ejusdem adversùs Origenem causæ studiosissimo. Moriturus dixisse fertur, *Beatus es Arseni*, (fuit hic insignis in Ægypto Monachus) *qui semper hanc horam antè oculos habuisti.* *Theoph. Alex.*

Synesius Ptolemaidis in Cyrenaicâ Episc. ex Philosopho Platonico, Vir longè disertissimus, cæterùm qui fertur Evagrio Semi-Paganus admotus Episcopatui, aut recens à Baptismo, sed Petavio invito, Notis ad Synesium: Certè variis Platonicis & Pythagoricis erroribus imbutus fuit, quos inter famosus error de *Resurrectione mortuorum*, mysticè scil. intelligendâ, ut ἱερόν τι καὶ ἀπόῤῥητον, *Epist.* CV. Episcopatui oblato acriter primùm reluctatus est, undè conjectura Baronii sed frigida, ad Annum CCCCX. *Num.* LXXX. eum finxisse tantùm vel simulasse *fidei & disciplinæ adversantia*, ut ab Episcopatu repelleretur. In quo Baronium arguit Lucas Holstenius, *Dissert.* de Synesio. Et aliundè ex *Epistolis* Synesii liquet, *Epist.* XIII. LXVI. LXVII. &c. eum Sacrarum Literarum rudem ad Episcopatum fuisse admotum. *Synesius.*

Cyrillus Alexandrinus, Theophili Patrui Successor, ab Annô CCCCXIII ad Annum CCCCXLIV. Vir doctrinâ multijugâ, Orthodoxiæ studio, certaminibus in Nestorium, scriptis in VI. Tomos tribuendis, denique sanctitate & authoritate, inter prima hujus Ævi decora. Quæ verò illi afficta sint, vide apud Possevinum, Cocum, Rivetum, reliquos. Ac cumprimis coarguendus Thomas Aquinas, qui in Opusculo *adversus Græcos*, pro Papæ suprematu ac dominatu adstruendo, citat tanquàm ex Cyrilli *Thesauro de Consubstantiali Trinit.* abjectissimas voces, alienissimas à Cyrillo, & ab ejus ævo, à recentioribus autem Latinis, & forsan ab ipso Thomâ, Cyrillo affictas; quâ de re vide Rainoldum contrà Hartum, C. V. *sect.* II. à *pag.* 315. *Cyrillus Alexandr.*

Theodo-retus.

Theodoretus Cyri in Syriâ Episcopus, cum Cyrillo primùm in Conciliabulo Ephesino, (ut suprà) dein & cum Dioscoro Alexand. commissus, â quo in Synodo Latrocinali per vim expulsus fuit. Præsens ille in utrâque Synodo Oecumenicâ, Interpres laudatissimus Scripturarum, & Historiæ Ecclesiasticæ (ubi desinit Eusebius) elegans Scriptor; alio tamen Historico ei cognomine, qui Theodoretus junior: Claruit ab A. ccccxxiv. ad tempus quod Chalcedonensem Synodum proximè excepit. De ejus Historiâ vide limatissimum judicium Valesii. Ejus Opera in IV. Tomos tributa, edidit quàm antè pleniùs & castigatiùs, etiam *ἀνέκδοτα*, Jac. Sirmondus, An. 1642. expungere non ausus quæ *Transsubstantiationis* commentum funditùs evertunt.

Isidorus.

Isidorus Pelusiota, Discipulus & vindex Chrysostomi, ac vitæ austerioris, etiam Presbyter, Epistolis cumprimis elegantiam & pietatem eximiam spirantibus celebris. Mortuus est post Synodum Ephesinam, adeòque post annum ccccxxxi. De eo Ephrem Episcopus Antiochenus, apud Photium in *Biblioth.* Facundus Hermianensis, *Defens. Trium Cap. Lib.* II. Euagrius *Hist.* L. I C. XV. exisio Nicephorus, *Lib.* XIV. C. XXIV. &c.

Socrates Scholasticus.

Socrates Scholasticus seu Causidicus Constantinopolitanus, scribens ferè sub extrema Theodosii, Historiæ Ecclesiasticæ digestor *Libris* VII. à primordiis Constantini Imperat ad Consulatum XVII. Theodosii Jun. Stylo quidem usus simplici, at majore judicio, certioreque fide, quàm vel ab Eusebio factum, vel à Russino. Huic proximus *Hermias Sozomenus*, patriâ Palæstinus, à Salamine quodam Monacho, quocum adolescens consueverat, *Salaminius* appellatus, professione causidicus, coævus Socrati, Historiæ Eusebianæ & ipse continuator *Libris* IX. Sed inferior judicio, fabulis quandoque adspersis, oratione (Photii judicio) Socrate præstantior.

Sozomenus.

Hinc Sectâ *Novatiani* fuerint ambigitur, affirmante post Nicephorum Baronio, negante Halloixio Ies. ad *Vitam Irenæi*, & post eum Henrico Valesio, de utriusque Historici *Vitâ & Scriptis*, quem vide.

Basilius Gelasius Cyzic. Dus, &c.

Adde *Basilium* Seleucien sem Isauriæ; membrum Synodi ἀνεξέλικτος, posteà pœnitentiâ ductum, ex Actis Chalcedonens. *Gelasium* Cyzicenum Cæsareæ in Palæstinâ Episcopum,

cui

cui debetur *Actorum Nicænorum* Historia, tempore Basilisci Imperat. *Hesychium* Presbyterum Hierosolymitanum, qui vivebat tempore Theodosii Junioris &c. Vide Catalogos Gennadii, Isidori Hispal. & recentiorum.

II. In Latinis floruêre hoc adhuc Sæculo *Hieronymus* & *Augustinus*, hic decennio illi superstes, de quibus suprà ad Sæcul. IV. *pag.* 427. 428. *Latini Scriptores vet.*

Celebre nomen *Russini* Aquilejensis Presbyteri, Versionibus innumeris è Græco, ut Origenis, Pamphili, Eusebii, Basilii Cæsar. Nazianzeni &c. Scripris etiam propriis, cum Hieronymo cumprimis cortaminibus, & erroribus Origenianis, inclyti. Mortuus eo ferè tempore quo Hieronymus. *Russinus.*

Frequentissimi verò in Occidentali Ecclesiâ, & Africanâ, fuêre hoc ævo Scriptores, de quibus singulis judicia hæ paginæ respuunt. Tales fuêre *Sulpicius Severus* Presbyter; *Prosper* Aquitanicus; *Paulinus* Nolanus Episcopus; *Gaudentius* Brixianus, *Aurelius Prudentius* Poëta Christianus; *Hilarius* Arelatensis Episcopus; *Salvianus* Massiliensis Presbyter; *Leo* I. Episcopus Romanus, *Vigilius* Episcop. Tridentibus; *Vincentius* Lirinensis Monachus & presbyter; *Claudianus Mamertus* Presbyter; *Gennadius* Massiliensis Presbyter; *Eucherius* Lugdunensis, cui filius *Salonius*; *Sidonius Apollinaris* Episc. Claromontanus; *Sedulius* Presbyter; *Arnobius* junior; *Petrus Chrysologus* Ravennatensium Episcopus, &c. *Reliqui enumerati.*

Adde inclytos hoc Sæculo *Victores*, *Claudium Marium Victorem*, Massiliensem Rhetorem, sub Honorio & Theodosio; & *Victorem Uticensem*, vel *Vitensem*, scriptorem Persecutionis Vandalicæ, sub finem Sæc.

Quorum singulorum, ætatem, labores, scripta genuina, supposititia, referunt compibatores de Scriptoribus Ecclesiasticis, aut Viris Illustribus, in Pontificiorum ordine & Protestantium.

Ἀνέκδοτα autem plurima tanquàm hujus Ævi, fecerunt nostrâ ætate publici juris Lucas Holstenius, in *Collectione Romanâ*, P. I. Jac Sirmondus in *Opusculis*, & Stephanus Baluzius, in *Miscellaneis Lib.* I. Quales sunt Epistolæ quædam *Sulpicii Severi*, *Innocentii*, *Bonifacii*, *Cœlestini*, *Xysti*, *Leonis*, *Simplicii*, *Gelasii* &c. Sic *Leporii* Presbyteri Africani Libellus Emendationis, seu ejurati erroris Nestoriani, de quo Cassianus, Gennadius, Facundus

Hermian. meminerunt; *Capreoli* Carthaginensis post Aurelium Episcopi Epistola contrà Hæresim Nestorii; *Isaaci* ex Judæo Christiani Liber de S. Trinitate, & Incarnatione Domini, in *Tomo* I. Miscellaneorum Sirmondi. Adi & Conciliorum Editionis novissimæ Labbeanæ *Tomos* II. III. IV. Suspecta tamen subindè, quæ è Vaticanâ Biblioth. in Pontificiæ authoritatis præsidium eruuntur, sive *Synodi*, sive *Epistolæ*, contrà priorum Monumentorum fidem.

Femina Illustres.

III. Adde Fœminas hoc ævo vel sanctitate vel etiam literis inclytas. Eas inter *Eudoxia*, vel *Eudocia* potius Augusta, non Arcadii uxor, sed Theodosii Junioris, nata Leontio Sophistâ Athenienſi, & cujus Poëmata memorat Socrates, quamque laudat ut ἐλλόγιμον, καὶ λόγων ἐλληνικῶν παντοίων, *eruditam, & in omni literarum genere instructam.* Fuit & *Pulcheria*, soror Theodosii, conjux Marciani, prudentiâ & sanctitate & Orthodoxiæ studio laudatissima Princeps, etiam Græci Latinique sermonis peritiâ, an & *Virginitate* servatâ in ipso conjugio, magis dubium, referente Euagrio, *Hist.* L. II. C. I. & communiter Græcis, Latinisque. Fuerunt & *Paulæ*, matronæ Romanæ nobiles, avia & neptis, Bethleemitico secessu, ac familiaritate cum Hieronymo celebres: Uti *Eustochium* Paulæ filia, cui Hieronymus Epistolas, & Commentarios nonnullos inscripsit, à pudicitiâ & virginitate, in illo generis Urbisque splendore, Hieronymo cumprimis efferenda. Fuit & *Hypatia* Alexandrina, sub initia Sæc. V. Philosophiam ac disciplinas publicè tradens, Synesii magistra, à seditiosis tandem Christianis discerpta, Episcopatum administrante Cyrillo, apud Socratem, *Hist.* L. VII. C. XV. Fuit & *Proba Falconia*, Uxor Viri Proconsularis, Poëtria insignis, laudata Hieronymo & Augustino, scriptura *Centonem* Virgilianum de Testamento Vet. & Novo, ut *Homero-Centones* scripsit Eudoxia. Nec de his plura compilamus.

XI. *Turbæ variæ, & Persecutiones seu in Episcopos, seu in Ecclesias, hoc Sæculo.*

Episcoporum persecutiones

I. Non hic locus est prolixè memorandi persecutiones in Viros pios excitatas, v. gr. *in Joh. Chrysostomum*, odiis Arianorum, Scve-

Severiani Gabalorum in Syriâ Episcopi, Theophili Alexandr. Ephiphanii Salaminii, Eudoxiæ Imperatricis expositum, ac tristi exilio mulctatum, in quo diem obiit extremum, undè mox infelix *Johannitarum* Schisma: Sic in *Flavianum* Constantinopolit. in *Theodoretum* Cyri, in *Theodorum* Mopsvestæ, alios, faciente Dioscoro Alexandrino, ut pluribus suprà; à quo Dioscoro Flavianus, in Ephesinâ λῃστρικῇ, pugnis & verberibus contusus, mox diem obiit extremum. Adde persecutionem in *Proterium* Alexandr. & in Orthodoxos, per furores Eutychianorum; Sic in *Acacium* Constant. & antè in *Hilarium* Arelatensem, per Romanos Episcopos, Leonem, & Successores, de quibus ex parte suprà; Sic in *Euphemium*, *Macedonium*, Episcopos Constantinopolitanos, Orthodoxos, per Anastasium faventem Eutychianis Principem, ut pluribus ex Socrate, Sozomeno, Euagrio, Theodoro &c. intelligere licet.

Absurdissimus Baronius, qui ut perpessiones alias Episcoporum, sic nominatim exilium *Euphemii* Constantinopolitani accidisse refert *justo Dei judicio*, quod *contempsisset parere Romanis Pontificibus, in abdicatione Acacii nominis*; de cujus Acacii cum Simplicio, Felice III. & Gelasio certaminibus, dictum suprà. Hæc Annalium scriptor ad An. CCCCXCV. N. XXIII. Aliàs fatetur *consecuturum* fuisse Euphemium *gloriosum Confessionis ob hæc quæ passus est titulum*: Sed *extra Romanam Ecclesiam nullam esse confessionem, neque martyrium.* Credendum dicenti, sed *sub nutu dominantis.* *Baronius notatus.*

II. Graviores fuerunt persecutiones quæ in Gentes & Ecclesias integras motæ: *Persecutiones & vastationes Barbarorum variæ.*

1. *Romæ* & in *Italiâ*, *Pannoniâ*, Arcadio & Honorio Principibus, per *Gothos* Occidentales seu *Visigothos*, à Ruffino accitos, *Alarico* Urbem tandem expugnaturo, quanquàm Ecclesiis parceret: Invadendâ deinceps etiam Urbe per *Wandalos*, Genserico Rege ex Africâ in Urbem per Eudoxiam evocato, circà Annum CCCCLV. Sic in *Phrygiâ*, *Lydiâ*, & vicinis primùm locis sævitum per *Ostro-Gothos*, quibus sub Marciano concessa pars Pannoniæ, ubi Sirmium, Walamiro Rege. Sic grassati per *Gallias*, *Hispanias* Suevi, Alani, Wandali, Visigotti. Sic *Illyricum*, *Pannoniam*, *Italiam*, *Germanias*, *Gallias* magnam partem vastarunt *Hun-*

Hunni, Attilâ Rege, post afflictum ab iis Orientem, Sarmatiâ primùm Asiaticâ oriundi. De quibus Socrates, Sozomenus, Marcellinus, Orosius, Euagrius, Procopius, Jornandes, Isidorus, &c. de rebus *Gothicis & Vandalicis.* His Pagani sese permiscentes, Christianis interitum moliebantur, novasque persecutiones animis agitabant.

In Hispaniis. 2. In *Hispaniis* plurimi Martyres, sæviente in eos Gunderico vel Gunthario Wandalorum Rege, Arianæ sectæ: donec hi ipsi Wandali, Hispaniâ relictâ, invadendam eam relinquerent Walliæ Visigottorum Regi, in Africam migraturi A. ccccxxvii.

Gallis. 3. *Gallicanas* Ecclesias miserè etiam afflixerunt iidem primò *Wandali*, tùm *Gothi* Occidui sub Honorio, sedes fixuri in Aquitaniâ ii. & parte Narbonensis Galliæ, hinc in Hispanias regnum protensuri, pulsis Alanis & Wandalis. Undè *Gothia* nomen (an & *Lant-Gothia*) illi Galliarum parti, quæ intrà Aquitanicam ii. Novempopulanam, & Narbononensem primam descripta fuit, hodie *Languedoc.*

Africâ. 4. *Africam* afflixêre primò furores *Donatistarum* & *Circumcellionum* de quibus multis Augustinus, & nos etiam suprà, p. 498. 499. Sed cumprimis afflixêre *Wandali* Arianismo addicti, primùm Genserico Rege, dein Hunerico ejus Successore; Africâ à Genserico perdomitâ, à Gadibus ad Tripolim, ac fœdere etiam sibi firmatâ sub Valentiniano iii. Ac per hos quidem, Gunsericum, & Hunnericum filium, tùm & Nepotes, annis ferè C. Africa oppressa, Ecclesiæ vastatæ, Episcopi innumeri sedibus pulsi, & genus omne suppliciorum atque immanitatum in Catholicos exercitum; De quibus prolixè *Victor* Uticensis, *Libris* iii. *de Persecutione Vandalicâ*, sub Genserico & Hunnerico, Regibus. Nec tamen persecutionem Vandalicam sensit Augustinus, melioribus adscriptus, An. ccccxxx. antequam Africâ potiretur Gensericus.

Britanniâ. 5. *Britanniam* conculcarunt, ex Hibernià eò delati, *Scoti*, ex Septentrione *Picti*, ex patrio litore *Anglo-Saxones*, medio sæculo, ab Orientali mari ad Occiduum depopulati. Undè miseri Christiani ad Montana, vel in oppositam Continentem, tùm *Batavam*, ubi Arx Britannica, ad Rheni quondam ostia, tùm *Armoricam*, fugere coacti, ex Gildâ, Bedâ, aliis. Prolixè Usserius in *Antiquit. Britan.*

6. In

6. In *Perside*, per successores Isdigerdis, nova fuit persecutio excitata; de quâ pluribus Theodoretus, sub finem Historiæ suæ, deque ejus occasione ex immoderato Episcopi cujusdam zelo. L. v. *Cap.* XXXIX.

7. In *Oriente* & sævitum per *Anastasium* Imperat. sub finem sæculi, primò Orthodoxiâ simulatâ, etiam sub Syngraphâ; dein Eutychianismo palàm defenso, Syngraphâ repetitâ, & Orthodoxis sedibus motis, speciatim *Euphemio* Constantinopolitano, post & successore *Macedonio*, aliisque, ex Euagrio, & Theodoro Lectore. Nec plura hujus compendii sunt.

XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi, miscellanea.*

Huc spectant, præmultis aliis,

I. *Codex Theodosianus* hoc æuo compositus, auspiciis Theodosii Junioris, editusque, ut vulgò tradunt, Constantinopoli v. Kal. Mart. Anno CCCCXXXV. At Jac. Godofredus in Prolegomenis, *Cap.* I. multis argumentis evincit, vitio laborare subscriptum Consulatum Theodosii, *in Novellâ* I. quâ Codicem Theodosianum confirmavit, factumque id Consulatu ejus XVI. Anno CCCCXXXVIII. *Codicis Theod. Historia.*

Nempè eo Codice Theodosius, ad exemplum Codicis *Gregoriani* & *Hermogeniani*, qui anteà recepti fuerant, ab interitu vindicavit, additâ brevitatis luce, in usum fori, Constitutiones, Edicta, Rescripta, Mandata, Epistolas Christianorum Principum, Julianum si excipias, indè ab anno VII. Constantini M. post devictum Maxentium, A. CCCXII. ad Theodosii Jun. Consulatum XVI. A. CCCCXXXVIII. quando Valentianus III. uxorem jam duxerat Eudociam Theodosii Filiam; undè in ultimâ Constitut. ad Florentium P. P. *Nov.* I. Valentinianum *filium* suum vocat. Adde *Appendicem* Cod. Theod. edente Jac. Sirmondo, seu Constitutiones novas XV. diversorum Principum, addendas ad *tres* Ultimas in *Extravagante*, de Episcopali Jud.

Totus Liber XVI. exhibet Constitutiones ad Res & Personas *Ecclesiasticas* spectantes. Res iterùm vel principales, *Fides Catholica*, *Religio*, & his contrariæ *Hæreses*, *Schismata*; vel accessoriæ,

soriæ, ut res Sacræ, & Religiosæ, SS. *Ecclesiæ*, *Donaria*, *Sepulchra*, *Cæremoniæ* ac *Ritus* varii. Personæ sunt vel Orthodoxæ, consideratæ aut ratione Ordinis, superioris, inferioris, *Episcopi*, *Clerici*, *Monachi*, aut ratione Muneris, Jurium v. gr. in *Audientiâ Episcopali*: Vel sunt Heterodoxæ, iterumque aut Pseudo Christiani, ut Hæretici, *Ariani*, *Eunomiani*, *Manichæi*, *Pneumatomachi* &c. aut Christiani, sed *Contentiosi*, *Schismatici*, *S. Baptisma iterantes*, aut extra Ecclesiam, *Apostatæ*, *Judæi*, *Samaritani*, *Pagani*, horumque *Templa*, *Sacrificia*. De his Leges sub XII. Titulis. Ac pro more suo Baronius, Allatius, Imperatores hoc jus νομοθεσίας Ecclesiasticæ usurpasse; fecisse conniventiâ Pontificum; executores tantùm fuisse Canonum &c.

Factum Eudoxiæ Imper. De Chrysost. quodam.

II. Dignum relatu factum *Eudoxiæ* Augustæ, de quo Socrates *Lib.* VI. *Cap.* XI. Nempè Severianum Episcopum desiderans hæc conciliatum Johanni Chrysostomo, hunc ut flecteret, filium suum Theodosium, admodùm puerum, ad genua Johannis in ipsâ Ecclesiâ abjecit, per ipsius Caput obtestata, ut Severianum in amicitam reciperet; ac ægrè tandem quod voluit impetravit.

Fuitque hæc inflexibilitas Chrysostomi, & severitas, præter raras Viri dotes, invidiæ in eum plurimæ causa, quæ eum tandem oppressit. Liberior etiam in traducendis publicè Augustis, non uno apud Socratem rei exemplo, *Lib.* VI. Historiæ. Ac Chrysostomi æstui, opponit Historicus Sisinnii, Novatiani Episcopi, ingens frigus; Undè quum ad eum commotior Chrysostomus, *faciamus non amplius concioneris, Hæreticus es!* Respondit Sisinnius, *At ego mercedem tibi solvam, si me tanto labore liberaveris.*

Edicta quædam memorabilia.

III. *Edicta* quædam Principum memorabilia: Tale est Edictum Valentiani & Theodosii, *Cod. Lib.* I. *Tit.* VIII. l. *unicâ*: Ne quis *signum Salvatoris* (Crucis) *vel in solo*, *vel in silice*, *vel in marmoribus humi positis insculpere*, *vel pingere* tentaret. Ac quicquid illo signo *Diadema* ornarent Augustæ, ex *Nummis*, cum dictâ lege pugnat ornare illo *Calcheos* vel Crepidas, quod fecêre tandem Pontifices.

Accedat Edictum Valentiniani III. Imperat. An. CCCCXLV. quo Primatus Rom. Episcopi, non profectò potestas Monarchica, planè ex nutu Leonis Romani, tam in *Gallicanas* quàm

in

in alias Occidentis Ecclesias sancitus fuit, atque adeò cujus esset judicio *universis* standum, petitâ ratione à *Petro*, à dignitate *Urbis*, à *Synodali* authoritate. Ac de Edicto illo, ejusque occasione, falsis hypothesibus, non observantiâ, pluribus nos suprà *pag.* 477. 478.

Illi autem legi meritò opponas alteram Leonis Imperat. aliquot post annis, quæ est XVI. *Cod. de S. S. Ecclesiis*, de primatu Sedis Constantinopolitanæ. *Sacro-sanctam quoque hujus Urbis*, (Constantinopolitanæ) *Ecclesiam*, *& Matrem nostræ pietatis*, *& Christianorum Orthodoxæ religionis omnium*, *& ejusdem Religiosissimæ Urbis Sanctissimam Sedem*, *privilegia & honores omnes*, *super Episcoporum creationibus*, *& jus antè alios residendi*, *& cætera omnia quæ antè Imperium nostrum*, *vel Nobis imperantibus habuisse dignoscitur*, *habere in perpetuum firmiter*, *Regiæ Urbis minutis*, *judicamus & sancimus.*

Quod verò excipit Baronius, ad An. CCCCLXXII. N. IV. hæc *procul dubiò Acacii verbis concepta* fuisse, idem nos meritò de lege Valentiniani, *conceptam verbis Leonis* Romani. Ac dudùm posteà Justinianus, l. XXIV. d. Tit. Constantinopolitanam Ecclesiam *omnium aliarum Caput* esse decrevit. *Baronius notat.*

Huc facit concessio ejusdem Valentiniani, factæ Episcopo Ravennatensi (Cuspiniano, Hieron. Rubeo, aliis referentibns) utendi *Pallio*, quo nonnisi Cæsares uti consueverant.

Nempè in gratiam illius Urbis, in quâ tum resedit Imperator. Absurdè autem Baronius cum suis, 1. Usum *Pallii* Archiepiscopalis jam indè à primordiis Ecclesiæ obtinuisse. 2. Nonnisi à Romanis Pontificibus tradi solitum, *nunquam ab Imperatoribus*, ad A. CCCCXXXII. N. XCIV. Undè nodum non solvit sed secat, constitutionem eam supposititiam censens. Quum tamen certum sit, indè à Valentiniano III. Metropoliticum jus habuisse Ravennatenses, in Flaminiâ Æmiliâque Provinciis, *Exarchatu* posteà donandos. *Iterùm.*

IV. Adde *Miracula* sine fine huic ævo adscripta, circà Martyres, Episcopos, Baptizandos, Ægros &c. apud Gregorium Turon. Sigebertum, Nicephorum, id genus Scriptores, ex quibus Annales suos implet Cæsar Baronius. Ex. gr. celebratum est illud de *Attilâ*, Romam properante concitato gradu, ut ferro & *Miracula huic Ævo adscripta.*

flammis omnia devastaret, subitò autem gradum referente, non tantùm ad patheticam Leonis Episcopi orationem, sed & ad visionem quandam, dùm loqueretur Leo, Attilæ exhibitam, relatamque Baronio ad An. Chr. CCCCLII. N. LVIII. ex Romanæ Ecclesiæ scil. Veteribus monumentis, tacente Jornande de *Rebus Get.* C. XLII. & alias.

Adde narrationem, ex Socrate *Lib.* VII. C. XVII. de Judæo quodam sæpiùs baptizato ab Hæreticis, quæstûs causâ; tandem accedente ad Paulum Novatianorum Episcop. ut tingeretur, sed aquâ subitò evanescente An. CCCCXIX. Hujusmodi altera, quam refert Baronius, ut publicè in Ecclesiâ legi solitam, ad Annum CCCCXLVI. N. XVIII. De Judæo scil. Imaginem Salvatoris vulneribus confodiente, undè magna copia sanguinis, detecto tandem per uxorem facinore. Nec fabellis istis finis est, post introductam Sæculo VIII. Iconolatriam, ratis.

Sic vulgatum illud *de Ampullâ Rhemensi*, cum sacro Chrismate per Columbam rostro delatâ, quum baptizandus jamjam esset Clodovæus, & deficeret Chrisma, ad baptismalem Unctionem. Referunt Aimoinus, Hincmarus, ex his cæteri, Flodoardus, Petrarcha, Pius II. Volaterranus, Paulus Æmilius &c. Pari fide quâ miracula reliqua ad conversionem ejus Regis, & Gentis Francorum, perpetrata, apud Greg. Turon. hinc Surium, Baronium, &c. Tacuerunt Ampullam Remigius in suo *Testamento*, Gregorius Turonensis, in *Hist. Franc.* Alcuinus in Vitâ *S. Vedasti*, & Chronica quæ Hincmaro vetustiora. Vide Chifletii *Disquisitionem* de Ampullâ Rhem. & Blondellum in Præfatione Apologiticâ *Geneal. Francicæ.*

Narrationes id genus alias vide, si lubet, apud Magdeburgenses, *Cent.* V. A. XIII.

Pœnæ de Persecutoribus. V. *Pœnæ* de Persecutoribus divinitùs sumptæ. Quò referuntur v. gr. *Prodigia* quæ Constantinopoli accidêre, misso Chrysostomo in exilium, ex Theodoreto, Socrate, Palladio in *Vitâ Chrysost.* Chronico Alexandrino &c. Puta Terræmotus in Urbe Constantinop. dehinc conflagrationem Basilicæ, & Senatûs, præsagium incendii in Ecclesiâ nascituri, ituris in partes *Johannitis*, ac duraturo Schismate.

Sic *Tyrannorum* ac Persecutorum tristia fata. Ex gr. illud

Basi-

Baliſci Imperatoris, Imperio exuti, & fame enecti cum uxore, ex Procopio de *Bello Wandal. Lib.* I. Addit Baronius illud *Zenonis*, inviſi Latinis Principis, quem comitiali modò extinctum morbo Euagrius retulit, *Lib.* III. C. XXIX. at Græci recentiores, Cedrenus, Zonaras, vivum ſepultum fuiſſe.

Accedat illud *Rhadagaiſi* Scythæ, Gothorum Regis, Italiæ interitum minantis, innumerabili Barbarorum multitudine, ſed cum exercitu mirabiliter fuſi, capti, interfecti, ex Auguſtino in Libris de Civ. Dei, *Lib.* V. Oroſio, Marcellino, aliis. Adde *Hunericum* Wandalorum tyrannum, putrefacto & exeſo vermibus corpore miſerandum in modum extinctum, ex Victore Uticenſi, de *Perſec. Vandal.* Sic memorabilis *Attilæ* exitus, ſeu à puellâ ſibi junctâ cultro confoſſi, ut Marcellinus in *Chron.* ſeu ſanguinis ſubito effluvio ſuffocati, ut Jornandes de Rebus Gethicis, *Cap.* XLIX. Hæc de multis, ſpeciminis ergò.

VI. *Canonicorum* Collegia hoc Sæculo primùm inſtituta fuiſſe, Gelaſio *Papâ Regulares Canonicos* in Laterano collocante, auctor eſt ex Archivis Eccleſiæ Lateranenſis Onuphrius *ad Platinam*. Quod nomen primitùs officii & regulæ, deinceps beneficii & dignitatis fuit. Ac primam originem aperuimus ad ſuperius Sæc. *pag.* 437. Sed *Canonici* hujus ævi nullâ hodierni voti religione leguntur obſtricti; Clerici illi ordinarii, Presbyteri ſcil. ac Diaconi, Eccleſiam unà cum Epiſcopo in commune adminiſtrantes, vocantes doctrinæ, at functionibus cæteris Eccleſiaſticis; *Canonici* ſcu ἐν τῷ κανόνι, in Ordine Clericali, & communibus Regulis unà cohabitantes intrà Eccleſiam, vel in Epiſcopali domo, Cœnobii ſpeciem referente & Scholæ ſacræ. *Canonici hujus ævi.*

Diverſa toto cœlo Canonicorum Collegia, quæ ſequior ætas adſpexit, in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, Canonicorum ſine Canone, hinc *Sæcularium*, nec unà viventium, nec incumbentium niſi otio, luxui, opibus, curis Sæcularibus, & ſtatis in Choro cantilenis. Quales poſt tempora Caroli M. ut & *Canoniſſæ Sæculares*, in Occidente nati.

VII. Vidit & hoc Sæculum *Occidentalis* Imperii caſum, Momilio Auguſtulo imperante, quem Julio Nepoti Oreſtes pater, Militiæ Magiſter, per vim ſuffecerat, circà An. CCCCLXXV. Zenone Orientis Imperatore. Ex *Auguſto* Auguſtulus, etiam *Romulus* *Finis Occidentis Imperii.*

mulus appellatus, ut in illo desineret Imperium à quo cœperat. Hic purpurâ sponte depositâ, relegandus in Campaniæ castellum quoddam, rerum summam in Odoacrum transtulit, Herulorum antè, deinceps Italiæ Regem primum, ab A.CCCCLXXVI. Simplicio tùm Romæ Episcopo, ex Cassiodoro, Marcellino, Jornande de Rebus Geticis, ac Chronographis. Odocrum, XVII. post annis, à Zenone in Italiam invitatus Theodoricus, Ostrogothorum rex, cedere Romanorum regno jussit, Gelasio Urbis Episcopo.

XIII. *Res Gentilium, & Judæorum, Cœlicolarum novum nomen.*

Gentilismus status.

I. De *Gentilibus*, præter *Conversiones* suprà memoratas, *pag.* 456. 457. hoc etiamnum ævo observantur, 1. Innumerabilis quaquaversùm in & extrà Rom. Imperium Paganorum *multitudo*, & passim adhuc Templa, Sacrificia, Simulachra, Theatra, Ludi, &c. Quibus tamen saluberrimas constitutiones opposuerunt Imperatores, *Cod. de Paganis*; inprimis Theodosius Junior, qui Templa destrui & conlocatione Crucis expiari jussit, interdixit etiam ne Gentilium ulli ad Militiam, ad Honores admitterentur, denique Sacra omnia profana sustulit, postremis *legibus* hoc Tit. *de Paganis*. Sed & Leo Imperator variis Constit. Gentiles compescuit, Codici Justinianæo insertis.

2. *Fautores* Gentilissimi, Sacerdotes, Philosophi, Oratores, Præsides, Duces; Ex gr. *Q. Fl. Memmius Symmachus*, Epistolographi filius, sub Honorio Proconsul Africæ, dein & Consul cum Victore. *Optatus* Urbis Constantinopolitanæ Præfectus sub Arcadio, tempore ejecti Chrysostomi, infestus Christianis, teste Socrate. *Orestes* Alexandriæ Præfectus, tempore Cyrilli Alexandrini, in quem seditio à Monachis concitata, apud eundem Socratem *Hist. Lib.* VII. C. XIV. Alii innumeri, Civili vel Militari potestate instructi, undè Gentilibus sæpè feroces animi.

3. Adde *Persecutiones* per Gothos, Hunnos, Barbaros, & per insanam multitudinem excitatas, unde crescere Paganis animi, & spes instaurandi Paganismi; publicis calamitatibus Christianis adscriptis, ad majorum suorum exemplum. Vide Historicos sæpè nominatos.

4. Adde

4. Adde Christianorum adversus Gentiles *Disputationes*, & in hanc rem plurima apud Orosium, Cyrillum, Theodoretum, Salvianum, alios, cumprimis verò apud Augustinum, ut in *Quæstionibus*, sic in Aureo illo Opere *de Civitate Dei*: Quod se occasione irruptionis Gothorum, hinc Paganismi in Christiana sacra insurgentis, scripsisse, per aliquot annos in eo detentum Opere, Libris XXII. absoluto, ipsemet in Proœmio Augustinus testatur.

II. De *Judæis* ferè memorabiliora sunt, post ea quæ ad præcedens *Sæc. Cap.* XIII. de eorum Dignitatibus, Privilegiis, Libertatibus, coërcitione, &c. pluribus observata sunt: *Judæorum status.*

1. *Tumultus* passim ab eâ Gente excitati, cumprimis Alexandrinus ille in Cyrillum, & in Christianos omnes, Oreste tum Urbis præfecto; sed mox datâ perfidiæ pœnâ, Socrate teste, *Lib.* VII. C. XVI. & ejectis Urbe Judæis universis.

2. Historia de *Cretensi* Impostore Judæo, *Mosem* se jactitante, ac pollicito suis reditum in Palæstinam per exsiccatum Mare, sed infelici successu, apud eundem Socratem, *Lib.* VII. C. XXXVIII. Nam facti ex Promontorio quodam Insulæ in mare præcipites Judæi innumeri, condictâ die quâ ducendi in Palæstinam essent, miseri periêre, Mose se subducente, nec usquàm reperto. Quî occasione Judæos multos Christianam fidem amplexos esse, subjungit idem Socrates. Accidit res sub Theodosio Jun. circa Ann. CCCCXXXII. & confirmant Paulus Diaconus, Nicephorus, alii. *Moses Cretensis.*

3. Consummatio *Operis Talmudici*, seu Gemaræ Babylonicæ, à Raf Ase inceptæ, Commentario scripto in Misna, & LXXIII. post annis à Raf Jose perfectæ, Anno Æræ Judaicæ à Creatione MMMMCCLX. qui annus est *obsignati Talmudis*, ac lege inter Judæos recepti. De ejus Operis initiis, dictum ad Sæcul. secundum *pag.* 270. Vide *Chronica* vulgata Judæorum, & ex iis Capellum, L'Empereur, Buxtorfium, Hottingerum, Vorstium, &c. Absoluto Talmude nati כבוראים *Seburaï* vel *Seborkï*: δοκηταὶ, *Opinistæ* Judæorum, de sensu Textûs Talmudici probabiliter in utramque partem disputantes, de quibus vide eosdem. *Talmud absolutus.*

4. *Synagogæ* passim Judæis ac *Scholæ* relictæ, indultu Principum, Arcadii, Honorii, Theodosii &c. vel ex Codice Theodo-

sianо, ex quo summam Historiæ Judaicæ conficit Jac. Godofredus, ad dictum Codicem, *Tit.* de Judæis &c.

Patriarchatus Judæor. sublatus.

Porrò Judæis nulli amplius *Patriarchæ*, post annum CCCCXXIX. quorum scil. improbitate factum, ut aboleretur hæc Dignitas, & pensio annua ab iis exigi solita à Synagogis, juberetur inferri in Ærarium Principis, *lege* Theodosii *tit.* de Judæis, Coelicolis, & Samarit. Hinc *Patriarcharum* deinceps nomen ad Christianos translatum est, & ab eo circiter tempore usurpari cœptum, ac in Oriente primò, de primarum sedium Episcopis, & Exarchis Diœceseón, ut monuimus loco suo. *Primates* autem dixêre deinceps Judæi, Synedriorum in Provinciis præsides, electitios illos, Patriarchis suffectos.

Coelicolæ quinam.

5. Porrò qui sint *Cœlicolæ* Judæis & Samaritanis adjuncti, inter Eruditos controvertitur. Prima horum mentio occurrit sub Honorio, An. CCCCVIII. l. XLIII. *Cod. de Hæret.* & anno sequente, l. XIX. *Cod.* de Judæis, Cœlic. & Samarit. Occurrit & apud Augustinum, conquestum, *Ep.* CLXIII. *Tomo* II. de *Majore Coelicolarum*, novi Baptismi institutore. Hinc alii Judæos, alii Christianos Hæréticos, (puta de genere Gnosticorum, aut Donatistarum) alii medios inter utrosque censuerunt; Baronius *Apostatas* interpreatur, ex Christianis scilicet Judæos, ad Annum CCCCVIII. *Num.* XXVI.

Ἐπίκρισις Auctoris.

Ἐπίκρισις nostra, pro hujus Introductionis modo est, 1. Non *Judæos* fuisse strictè dictos, à quibus in Rubricâ ipsâ Codicis Theodos. distinguuntur; superstitio etiam *nova*, nec antè *audita*, secundùm Imper, l. XLIII. & XLIV. *de Hæret.* 2. Non etiam *Apostatas*, secundum Baronium, de quibus Imperatores speciali *Tit.* qui est VIII. Codicis Theodosiani, qui etiam nec *novum* nec *inauditum* genus hominum essent, nec jam *superstitionis* accusandi, sed impiæ defectionis. 3. Non etiam *Christianos* fuisse Cœlicolas, vel *Donatistas*, ut aliis creditum, indè patet: Quod ad *Hæreticos* spectassent, quales censentur Donatistæ, nec venissent speciali Titulo; quod cum *Judæis* & *Samarit.* conjungantur, etiam *Judæi* appellentur; quod illis *Majores* tribuantur, qualiter & Judæis; quod Donatistarum non esset *Dogma novum*, *nova superstitio*, ut Honorius de Coelicolis, in lege XLIII. *de Hæret.* & l. XIX. hoc Tit. quod ad *Venerationem Christianam converti* jubentur, non simpliciter

pliciter (ut Donatistæ) redire ad Catholicam Ecclesiam; quod denique nondùm eâ severitate statuerit Honorius de Donatistis, quâ de Coelicolis, Annis CCCCVIII. CCCCIX. Primùm enim latæ duriores in Donatistas leges, post Collationem Carthaginensem, adeòque ab Anno CCCCXII. quando cumpulsi redire ad Catholicos, sub pœnis, *Lege* LII. & LIV. *de Hæret.*

Igitur supereſt, *Cœlicolas* medios fuisse inter Judæos & Christianos, è Judæorum genere, Deum *Cœli* nomine, & ἐν αἰθερίῳ τόπῳ, adorantes, ac Christianos adigentes ad superstitionem Judaicam, *Baptismo* hos novo initiantes, Donatistarum exemplum, ac mixtis quodammodò sacris è Judaismo & Christianismo, multos *eo sacrilegio seducentes.* Quâ de re aliàs pluribus.

FINIS *Rerum Quinti Sæculi.*

SÆCULUM SEXTUM.

INcipit hoc Sæculum VI. cum Anno Christi DI. Anastasii Imperatoris Anno XI. Theodorici Italiæ Regis IX. post deletum Imperium Occidentis sub Romulo Augusto, vulgò Augustulo, annis XXV. F. Avieno & Pompejo Coss. Clodovæo Francorum Rege.

Summatim observanda hoc Sæculo, pro hujus Epitomes modo, ac eo concisiùs, quo magis in primæ Antiquitatis fontibus discedimus.

I. *Status Ecclesiæ, ineunte Sæculo.*

I. *Romanum* Episcopatum obtinebat Symmachus, successor Anastasii II. superato Anti-Papâ Laurentio, nondùm tamen extincto Schismate. Donec Laurentii fautores, in Symmachum sævientes, authoritate Principis, convocantis Romæ Synodum unam & alteram, tandem coërcerentur. De quibus in Actis Synodorum Romæ habitarum, Annis D. DI. DI. in *Tomo* IV. *Concil.* *Antistites primarii.*

Concil. Byzantinum Episcopatum tenebat Macedonius, *Antiochenum* Flavianus, *Hierosolymitanum* Helias, mox in exilium mittendi ab Anastasio, ob fidem Chalcedonensem; *Alexandriæ* verò Episcopus tùm fuit *Johannes Mela*, doctrinâ Orthodoxus, Henotico recepto, sed Baronio hoc ipso *hæreticus*, ad An. CCCCXCVII. N. XXIX.

Mala Ecclesiæ.

II. Turbabant Ecclesiam 1. Persecutio *Anastasii* in Orthodoxos, quos ferè ubique per Orientem summovit, decretorum Chalcedonensium infensissimus hostis: Undè in eum excommunicationis fulmina à Symmacho Romano, & ab Orientalibus.

2. Jugum *Vandalicum*, *Gothicum*, sub quo gemebant Ecclesiæ in Africâ & Occidente; Erupturis mox persecutionibus per Trasemundum Africæ & Vandalorum Regem, à quo Fulgentius in exilium missus; & per Cobadem Persarum, bello commissum cum Anastasio. Vide Euagrium, Theodorum Lect. & Chronographos.

III. Florebant hac vertente ætate in Scriptoribus Ecclesiasticis *Procopius* Gazæus, Sophista, à Cæsarensi & Historico distinctus, *Ruricius* senior Lemovicensis, *Paschasius* Diaconus, *Alcimus Avitus* Viennensis Episcopus, *Ennodius* Ticinensis, *A. Manlius Severinus Boëtius*, Vir. Consulares, *Fulgentius* mox Ruspensis Episcopus, *Gildas* Albanius Britannus &c. De quibus nonnihil infrà, ubi Scriptoribus hujus Ævi.

II. *Propagatio Ecclesiæ hac Ætate.*

Huc faciunt summatim, ex Historicis & Chronographis Ecclesiasticis:

Populi ad Pontum Euxinum Converſi.

I. Conversiones à Gentilismo aliquot *Regum* & *Principum*, & cum iis Barbararum *Gentium*, in Provinciis Barbaricis. Ens inter ad Pontem Euxinum populi, *Abasgi*, Corace fluvio à Colchis divisi, & Alanis contermini qui cum Wandalis in Europam effusi; *Lazi* Cappadociis & Georgiis proximi, in montanis ad Orientem Euxini, olim Colchi dicti; *Zani* vel *Tzani*, *Sauni* Procopio, Lazis finitimi; *Hunni* qui ad Bosphorum agerent, Scythicæ & Sarmaticæ gentes; quos omnes, sub Justino & Justiniano Imperatoribus, Christianos cum Ducibus suis factos esse referunt Marcelli-

cellinus, Procopius, Euagrius, Paulus Diaconus, Zonaras, alii, & ex *Novellis* ipsis Justiniani intelligitur.

Quod *Armenios*, seu *Persarmenios* hoc Sæculo conversos memorant Sigebertus, & alii, erroris est; qui jam antè Christiani, sed hoc sæculo, missa ad Justinum legatione, Romano Imperio subjecti, ex Euagrio, *Lib.* V. C. VII. *Armenii.*

Æthiopiæ seu Indiæ Interioris, & Arabiæ Felicis populos, *Axumitas*, & *Homeritas*, sub Justiniano Imperatore, Christianam fidem amplexos esse, Procopius, Paulus Diaconus, & alii referunt. Sed jam sub Constantino Imperat. illatam eò lucem Evangelii, (Philostorgius sub Constantio, *Lib.* III.) pluribus Rufinus, Socrates, Theodoretus, Sozomenus &c. *Æthiopes, Arabes.*

Chosroës quoque, *Persarum* Regis, conversionem, sub vitæ extrema, suscepto Baptismo, refert Euagrius, sed ex aliorum fide, *Lib.* IV. C. XXVIII. φασὶν ἐν τῇ τελευταίᾳ, τῆς θείας ἀξιωθῆναι παλιγγενεσίας. *Persæ.*

Germaniæ Barbaræ populos varios hac ætate Christo accessisse, *Bojos*, *Suevos*, *Thuringos*, Rerum Boicarum & Germanarum Scriptores tradunt, Aventinus, alii. *Germaniæ populi.*

Anglo-Saxonum celebris conversio est, sub finem hujus Sæculi, A. DXCVIII. Æthelberto Cantuariorum Rege, cum Gente suâ, Christi fidem primo suscipiente; Augustino Monacho cum sociis in Britanniam misso, per Gregorium I. Nam in solis *Walliæ* & *Cornubiæ* partibus Christiani Britanni agebant antcà. Hinc Synodos ab Augustino habitas, sedem Metropoliticam Londino Cantuariam translatam, in gratiam Augustini primi Archiepiscopi Cantuariensis, aliaque, ad nutum & ritum Romanæ sedis ordinata, ex Bedâ, & aliis Britannorum Chronicis, prolixè Usserius, in *Antiquit. Britannicis.* Ex iisdem Scriptoribus *Pictos*, & *Scotos* seu *Albanios*, Christo mancipatos fuisse hoc Sæculo, Columbâ Monacho instrumento præcipuo, intelligitur. *Anglo-Saxones, Picti, Scoti.*

II. Accedunt conversiones ex *Arianismo*, quas inter celebris illa Sigismundi *Burgundionum* Regis, Avito Viennensi Episcopo, circà A. DXVII. Sic illa Theodomiri vel Ariamiri *Suevorum* Regis, in Lusitaniæ & Gallæciæ partibus, Gentem suam ab Hæresi Arianâ ad Ecclesiam reducentis, circà A. DLXI. quando prima Synodus *Bracarensis* habita, de quâ in Collectione Garsiæ Loaysæ. Sic altera Reccaredi *Visigothorum* in Hispaniâ Regis, sub finem *Conversiones ex Arianismo.*

nem Sæculi, A. DLXXXV. ad Catholicam fidem cum Gente suâ inducti, ex Isidoro, Gregorio Turonensi &c. Adde *Vandalos* Arianos *Africâ* exactos sub Justiniano, Catholicismo ubique reducto, sicut in *Italiâ*, & *Siciliâ*, post superatos *Gothos* per Belisarium & Narsetem. Quanquàm jam antè Huldericus *Vandalorum* Rex, Trasemundi successor, transisset ad castra Catholicorum, circà A. DXXII. revocatis ab exilio Catholicis, etiam *antequam* regni habenas capesseret, quia Sacramento se obstrinxerat Trasamundo, ſc, *quum regnaret*, Ecclesias non aperiturum Catholicis, ex *Chronico* Isidori. De quibus fusiùs Procopius, & rerum Francicarum ac Gothicarum Scriptores.

Privatorum conversiones.

III. Privatas alias seu ex *Gentilismo* seu ex *Judaismo* conversiones, quasdam non sine divinâ virgulâ, & miraculi specie, ex Paulo Diacono, Gregorio Turon. Sigeberto, similibus, prolixiùs referunt Magdeburgenses, *Cent.* VI. C. II. Ità ex *Manichæismo* frequentes convertos, & quâ formâ, quâ erroris abjuratione, ex Augustino constat, & ex Prosperi ex Manichæo converti *Anathematismis*, ab Augustino scriptis, in *Tomo* IV. Concil. *col.* 1658. *& seq.* quos vide. Nec his nostra farcimus.

III. *Doctrina hujus Sæculi Catholica.*

Unde colligatur.

I. Colligitur ista indubiè; 1. Ex Formulis publicis tùm receptis ac Symbolis, uti Apostolico, Nicæno, Constantinopolitano, Chalcedonensi, Athanasiano, si tamen eâ formâ postremum hoc natum fuit, quod recentius esse Vossius & Docti alii suspicati. Adde Symbolum Gregorii I. quale recitat in ejus *Vitâ* Johan. Diaconus, in quo Spiritus S. dicitur *de Patre & Filio procedere.* 2. Ex Decretis & Canonibus Conciliorum hujus ævi, inter quæ sunt *de Fide Capitula*, Synodi V. Oecumenicæ, confirmantis priora IV. Concilia. Adde Constitutiones Justinianæas in Cod. *de S. Trinitate* &c. 3. Ex scriptis hoc sæculo editis à Fulgentio, Primasio, Cassiodoro, Gregorio I. &c. quorum hic *Confessionem* suæ fidei, in signum mutui *consensûs*, misit pro more ad Patriarcham Constantinop. & reliquos, insertam, ex Epistolis Gregorii, *Lib.* I. *Ep.* XXIV. *Tomo* V. *Concil. Col.* 635. *Sicut sanctæ Evangelia quatuor Libros, sic quatuor Concilia suscipere me & venerari fateor*, &c.

Quin-

Quintum quoque Concilium pariter veneror, & quæ ibi sequuntur, addito *anathemate* si quis aliter saperet. Et hæc quinque Concilia habet ibidem inter *universalia*, quia *universali consensu constituta*, non quia sic visum esset Romano Pontifici, ut pro Occumenicis haberentur, supponente Baronio de quintâ Synodo, ad An. DLIII. N. CCXXIV.

II. Hinc patet retenta fuisse *fundamentalia* Capita, seu de *Principio* Fidei unico, Scripturâ S. seu de reliquis ex eâ eductis *Articulis*, ut S. Trinitate, Personâ Christi, Unione Naturarum, impotentiâ Arbitrii, Gratiæ necessitate, & efficaciâ, Justificatione per fidem, Sanctificationis imperfectione &c.

III. Imò luculenter, vel ex ipso Gregorio, Papatui admoto, An. Chr. DXC. constat doctrinæ ejus ævi, etiam in Latinâ Ecclesiâ, ab hodiernâ Pontificiâ multiplex discrimen. Convenit enim Gregorio cum doctrinâ Protestantium, *Discrimen a Pontificiâ Doctrina*

1. In capite de *Scripturarum* canone, sufficientiâ, lectione necessariâ; Frequentia in hanc rem in *Moralibus*, & in *Epistolis* loca. Ac proprium *Hæreticorum* esse dicit (Moral. Lib. XVIII. C. XIV.) *ea proferre quæ pro officio in sacrorum Librorum paginis, non tenentur*; cæterum, *omne quod loquimur, ad Divinæ auctoritatis fundamentum revocandum.* Sic Scripturas S. dicit esse *Dei* ad homines *Epistolas*, nec sine crimine *eas ardenter legere* ab iis *negligi*, *Epist.* XL. *Lib.* IV.

2. De *Oecumenici Pontificatus* & re & titulo Anti-Christiano, superbo &c. nos infrà in *Cap.* de *Regimine Ecclesiæ*, ex dicto Gregorio, & eum antè Pelagio.

3. De *Ecclesiâ* Catholicâ tanquàm *invisibili*, seu *Electorum*, frequenter Gregorius in *Moralibus*; nusquàm restringens veram Ecclesiam, ad communionem externam hominum sub Oecumenico Pontifice viventium. Vide Catalogum Test. Veritatis, *Lib.* VI. hoc Tit. *de Ecclesiâ*, in Gregorio I. Ità Ecclesiæ vel Pontificis *infallibilitatem* nescivit Gregorius, qui *Dial.* I. C. IV. pluribus tradit, se *falli* posse, & in errorem duci, ut *hominem*, *non Prophetam.*

4. De *adoratione* unîus Dei *religiosâ*, oppositè ad cultum *Imaginum*, *Angelorum*, *Creaturarum*, expressus rursùm Gregorius: Cumprimis in notâ *Epist.* ad Serenum Episc. Massilien-sem, super Imaginum usu, quæ est *Ep.* IX. *Libro* IX. *Ind.* IV. Hîc enim sic probat sacras ad *institutionem* Imagines, ut neget *ado-*

adorandas, *adorantes* damnet, arguendoſque doceat Scripturæ teſtimoniis, *quia omne manufactum adorare non licet*, *quoniam ſcriptum eſt*, *Dominum Deum tuum adorabis*, *& illi ſoli ſervies.*

Et aliàs eos qui ad *Sacra corpora* Martyrum ſectibus inſiſterent, qui *lapides amplexarentur*, qui *Angelos adorarent*, pluribus reprehendit. Vide citantem P. Molinæum in *Vitâ* Gregorii, Dallæum, alios. Uti graviſſimæ peſtis tempore, non aliud à Gregorio remedium fuiſſe imperatum, quàm pœnitentiâ, lachrymis, precibus ad *Deum* ſolum ejuſque *miſericordiam* confugere, *cum fletu ac gemitu Domino ſupplicare*, juxta illud *Pſ.* L. *Invocame* &c. multis auctor eſt Gregorius Turon. Hiſtor. Francorum *Lib.* x. C. 1 Quanquàm ſanè Gregorius M. *interceſſioni* & *adjutorio* Virginis, Petri Apoſtoli, Sanctorum, nimiùm tribuerit.

5. De Juſtificatione hominis *per fidem*, ſolâ Dei gratiâ, unius *Chriſti* merito, ſanguine, excluſis *meritis* propriis, multus eſt in *Moralibus* Gregorius. v. gr. *Lib.* XVIII. C. XXII. *Gratiâ quippe redempti ſumus*; *Illa namque ſola opera malè vivendo edimus*, *quibus*, *ſi juſta retributio ſervaretur*, *non Chriſtus ſed ſupplicium redderetur. Sed aliud homo per juſtitiam meruit*, *aliud per gratiam accepit* : Expoſit. in Pſalmum VII. Pœnitentialem fuſiùs docet, ſolâ *Miſericordiâ*, *ſine ullis præcedentibus meritis*, remitti peccata; item, *aliud eſſe ſecundùm opera reddere*, *& aliud propter ipſa opera reddere* &c. *Mereri* verò Gregorio, perpetuo uſu, eſt conſequi, accipere, obtinere, ut *mereri veniam*, *ſolatium*, *ſanationem* &c.

6. De Peccato ſeu culpâ *Originali*; de *impotentiâ* Arbitrii humani ad bonum; déque *imperfectione* hominis, & ſanctiſſimorum peccatis, loca ſunt apud Gregorium diſertiſſima. Sæpè ille: *Culpam originalem eſſe matrem* omnis carnalis concupiſcentiæ; *Peccatum inhabitans*, Rom. VII. *eſſe originalem culpam*; *Boni aliquid operari ſine divino auxilio non valere nos*; *Noſtra bona non eſſe à nobis*; *Omnem humanam juſtitiam*, *injuſtitiam eſſe*, *ſi diſtrictè judicetur*; &c. Expoſitione in I. Regum, Moralibus in Jobum, & in Epiſtolis paſſim, ac Homiliis. Adde doctrinam Auguſtinianam Fulgentii, de *Gratiâ* & *Libero Arbitrio*, radiis ſolis conſignatam.

7. *Paſtorale* Epiſcoporum officium, curam, inſtitutionem, pro-

cul

cul fastu, luxu, otio, curis sæcularibus, opulentiâ Cleri Romani hodierni; ex eodem Gregorio luculenter intelligitur, passim in Homiliis, ex. gr. Homilia XVIII. in *Evang.* ubi de missione Discipulorum ad prædicandum agit, Operum *Tomo* III. Nulli tùm Romano subjecti Principatus; nulla Purpura Cardinalium; nulla adoratio Pontificis; nulli seu Nuntii, seu Legati à latere; Gregorius ipse frequenter concionari, ut ex ejusdem *Homiliis* liquet, ac humilitatis ergò, nec ludicro (ut deinceps) nomine, dicere se *Servum Servorum Dei.*

8. Quantum ad *Eucharistiæ* Sacra, certissimi facti est, Gregorio passim teste: Administrata illa fuisse Linguâ intelligibili, *Latinâ* Linguâ, corruptissimâ jam licet, adhucdùm per Italiam, Africam, Gallias, Hispanias, &c. Populis familiari & consuetâ; Quanquàm à Græcis, Latini mutuati sunt *τὸ Kurie Eleyson*, ab Hebræis, *Alleluja*, à Gothis, teste alicubi in *Epistolis* Augustino, *Sihora armen*, Ep. CLXXVIII. Certum *Consecrationem* factam altâ voce, recitatis Orationibus, in specie Dominicâ, & verbis Institutionis, populo *Amen* acclamante, ut fatetur Bona Card. in *Liturgicis*; *Missas privatas*, & *solitarias* sine communicantibus, ignotas; sic ignotas & *hostiolas* orbicularias, non fermentatas; *adoratæ* Eucharistiæ nullum in Gregorio vestigium, aut circumgestatæ, Festo honoratæ &c. Quemadmodum in Officio Gregoriano, uti etiam in Ambrosiano seu Mediolanensi, non unum est contrà Innocentianam *Transsubstantiationem* argumentum. De quibus fusè ex Sæculo VI. Theologi, qui de *Eucharistiâ* disputarunt.

9. Adde ignotum Gregorii ætate *Thesaurum Indulgentiarum*, ex *satisfactionum* superabundantiâ; ignotum *plenitudinem* illam *potestatis* Pontificiæ; uti jura *Dispensationum*, in casibus prohibitis; jura *Annatum*, similia; *Infallibilitatis* commentum; Sanctorum *Canonizationes*; *Festa* post nata innumera; *Mendicantium*, ac infiniti propemodùm alii, Monachorum Ordines, &c. Quæ singula alterius tractationis sunt, frustrà certè ex Gregorii Romani Scriptis, ejusve genuinâ historiâ, vel ut est apud Gregorium Turonensem, plus satis aliàs fabulosum, eruenda aut demonstranda. Mittimus quæ ex eo Magdeburgenses *Cent.* VI. Flaccus Illyricus, in *Catal. Testium*, Petrus Molinæus in *Vitâ Gregorii* I. Dal-

læus de *Cultibus Latinor.* ac noſtrates paſſim, ſuis ad Capita ſingula Diſputationibus, pridem obſervarunt.

IV. *Nævi, errores, ſuperſtitiones quædam hujus Ævi, in Doctrinâ & Cerimoniis.*

Summaria quædam Capitis.

I. Huc ſpectant fateor, v. gr. Orationes ad Sanctos, apud Deum precibus interceſſuros; Templa illis jam dicata quaquaverſùm, & Feſta in eorum memorias; Imaginum publicus uſus, probatus Gregorio; contrà Serenum Maſſilienſem; Veneratio nimia Reliquiarum, doctrina invecta nuper de Purgatorio; credita Gregorio ipſi abſoluta Baptiſmi neceſſitas &c. De quorum origine, & primis natalibus, dictum fuit ad Sæculum quartum, *a pag.* 386. & ad Sæculum quintum, à *pag.* 466. augendo in majus errore, ſenſimque, ut ſolet, radices acturo.

II. Huc facit *Cerimoniarum* novus quidam apparatus, & creſcens in cultu omni *ſuperſtitio*, maximè verò in Occidente, indè à temporibus Gregorii I. ſub finem Sæculi, & in Oriente à temporibus Eutychianis.

Superſtitio circà Virg. Sanctos.

Hoc enim ævo magis ac magis increvit ſuperſtitio erga ἡ Θεοτόκον, Johan. Baptiſtam, Apoſtolos, Sanctos, Martyres &c.

Hinc *Templa* nova paſſim conſtructa, & eorum de nominibus appellata, plurima etiam à Juſtiniano in honorem ἡ Θεοτόκου, vel Θεομήτορος, ex *Procopio* de *Ædificiis*, & in Libris ejusdem *de Bello Gothico*, *Lib.* IV. V. Sic paſſim in Oriente & in Occidente, Templa appellata à *Mariâ Virgine*, *Annâ*, *Petro*, *Paulo*, *Johanne*, *Stephano*, *Clemente*, *Apoſtolis* omnibus, ac *Martyribus* ſine fine; uti Carthagine Templum *Cypriano* ſacrum, ac Feſtum Κυπριανὰ dictum, teſte Procopio de Bello *Vandal.* C. XXII. Ità quæ Divorum Divarumque apud Paganos Delubra fuerant, puta Minervæ, Veneris, Apollinis, Martis, Caſtoris & Pollucis, &c. ſenſim converſa in Templa *Virginis*, & *Sanctorum*, ut pridem Polydorus Virgilius, Auguſtinus Steuchus, Fauchetus Gallus in Vitâ Clodovæi, aliique obſervarunt. Quomodò fatetur Baronius, ſub initium Sæculi *ſeq.* Bonifacium à Phocâ impetraſſe, ut *Pantheon* converteretur in Templum Dei

Dei Genitricis Mariæ & Sanctorum omnium, ad Annum DCVI. N. I.

Inter nova Festa, est illud *Purificationis Mariæ*, Vigilio Papæ hoc Sæculo adscriptum, incidens in 2. *Febr.* qualiter & Festum in honorem Proserpinæ, fatente B. Rhenano ad Tertullianum, *in Lib* v. *contra Marc.* Natum & Festum *Annunciationis*, quod absurdè ex Athanasio jam probari, suprà indicatum. Successerunt Festa *Assumptionis*, *Conceptionis* immaculatæ, *Nativitatis* Mariæ &c. *Festa.*

Processiones etiam hoc ævo frequentatæ, à Paganâ disciplinâ, observante Polydoro Virgilio, *Lib.* VI. impetrandis pluviis, fugandæ pesti, arcendis malis; quales in historiâ Gregorii M. describit Gregorius Turon. *Lib.* X C. I. Et Processiones *ante-Paschales* Agapeto I. Vigilii antecessori, tribuit Petrus de Natalibus. Quomodò suas Ethnici Processiones habuêre, *ambarvales*, aliasque in honorem Cereris, Dianæ, Isidis &c. *Processiones.*

Sic publicæ *supplicationes*, *rogationes*, *Litaniæ* inter Latinos introductæ, dirigendæ etiam ad *Virginem*, ad Angelos, ad Baptistam, ad Prophetas, Apostolos, Martyres &c. quorum fe intercessioni commendarent. Quum hucusque preces, supplicationes fuissent, apud Catholicos, ad Deum solum directæ. Nam inter Eutychianos ἀγγελατρείαν invexisse P. Gnapheum, ad superius Sæc. observatum est. Gregorius tamen *Litanias* sive supplicationes ad solum Deum decrevisse fertur, apud Gregorium Turonens. *Hist. Lib.* X. C. I. *Litaniæ.*

Sic mirè adaucta superstitio *Reliquiaria*, crescente in dies illarum numero, & opinione virtutis, & nundinatione, & fictis in dies miraculis, factâ etiam extensione ad *capillos*, *crepidas*, *caligas*, *fermamenta*, *catenas*, *pulverem* mirè abratum &c. probante vehementer Gregorio. Nec tamen, quæcunque Reliquiarum religio fuerit, leguntur hoc ævo *adorata*. *Superstitio Reliquiæ.*

Sic *Consecrationum* novi ritus in Latinâ Ecclesiâ, adhibitis Missarum solemnibus, Litaniis, cereis, suffitu, aquâ benedictâ, positione Reliquiarum in noviter constructis Templis &c. Ceremoniarum id genus institutore eodem Gregorio. *Consecrationes.*

Sic crescens superstitio in *Vestibus* sacerdotalibus, & Pontificalibus, quas prolixè videsis apud Durantum & Liturgicos; in *Lumini-* *Ritus alii.*

minum usu; *Missis* super defunctorum Corporibus, præcipiente Gregorio, in ejus Vitâ, *ut suprà B. Petri & Pauli corpora Missa celebraretur*; *Altarium* splendido ornatu; *Satisfactionibus* pœnalibus irrogandis; *exorcizandis* mimico ritu obsessis; abstinentiâ à *carnibus*, ad Jejunii rationem &c.

Canon Gregorianus.

Cumprimis verò *Officii* & *Canonis Missatici* nova per Gregorium ratio constituta fuit. Hinc dispositа per singulos anni dies, festos & non festos, Psalmodiarum, Antiphonarum, Cantionum, Lectionum, Gestuum, Habituum, Horarum, &c. tota ratio, secundùm varias Missæ partes; fassio Gregorio in *Lib.* VII. Epist. se in his *ab Apostolorum consuetudine discessisse*: Et in eodem Libro, *Epist.* LXIV. *Apostolos ad ipsam solummodò Orationem* Dominicam *oblationes hostiam consecrasse*, additis procul dubio verbis Institutionis: Nec tamen ubique in Occidente receptus Gregorianus illi Canon fuit. Nam Mediolanensis Ecclesia, ad tempora Gregorii VII. usa est Canone *Ambrosiano*, in plurimis diverso ab illo Gregorii, miris hac de re litibus, hinc fingendis miraculis, ut prævaleret tandem Gregorianus. Sic Gothi in Hispaniâ & Gallâ Narbonensi usi Officio Gothico, diversissimo à Romano, quod dicitur *Muzarabum* ex quo permixti Christianis in Hispaniâ Arabes, iisdem demùm Gregorii VII. temporibus in Romanum commutandum. Sic *Gallicanas* Ecclesias, antè tempora Caroli M. usas esse Liturgiâ sibi propriâ à Romanâ diversâ, ex Augustino Monacho constat, qui quum Gregorium hac de re interrogaret, *Lib.* XII. *Ep.* XXXI. *Indict.* VII. respondit Gregorius, ut ex diversis Ecclesiarum institutis *eligeret quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt.*

Canones multiplices in Occidente.

Canonis Missatici partes.

Canonis autem Missatici, variè interpolati, aucti, partes præcipuæ sunt: *Præparatio* varia Sacerdotis celebraturi; *Introitus*, seu orationes variæ, hymni, alterni cantus, salutatio, Collecta, Lectiones, Graduale seu Responsorium chori; *Offertorium*, & alia prævia Canoni; *Canon* ipse secretò dictus à Sacerdote, in quo Orationes variæ, Consecratio, Elevatio, Commemoratio mortuorum, Oratio Dominica &c. tandem *Communio*, hinc *Post-communio*, & Consummatio Missæ.

Porrò in Liturgiâ Ambrosianâ memorabiles illæ Consecrationis voces, Sacerdote ità efferente: *Fac nobis hanc oblationem adscriptam*,

ſcriptam, *rationabilem*, *acceptabilem*, *quod eſt* figura *Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Quæ verba leguntur apud Ambroſium, de *Sacram.* L. IV. C. V, ubi conſecrationis modum recitat. Diſcrepantias alias à Canone Gregoriano vide ex Vice-Comite & aliis, apud Card. Bonam, *Liturgic.* L. I. C. X. Et miraculum, quo Officii Gregoriani ſuprà Ambroſianum uſus intellectus fuit, refert ex Vitâ Eugenii, Durandus in *Rationali*, L. V. C. 11.

Ex his aliiſque intelligitur, ut nova ſenſim Chriſtianiſmo facies inducta fuerit, accedente illâ Clericalis & Monachalis diſciplinæ, in Latinâ Eccleſiâ, de quâ deinceps. Ac ſuperſtitionem temporum, cumprimis in Occidente, probant ficta Miracula, fictæ Reliquiæ, fictæ Apparationes innumeræ, ac ficulnea præſidia in hominum inventis, externis Ritibus, Mortuorum interceſſione, Reliquiarum præſentiâ, Crucis attactu, Proceſſionum pompâ, Monaſticis inſtitutis, &c. Quas pleraſque ſuperſtitiones à Paganis eſſe mutuatas, faſſi *Polydorus*, *Fauchetus*, *Merollius*, *Guil. du Choul*, alii, quandoque *Baronius.*

Corruptio Chriſtianiſmi, nec univerſalis tamen.

Nec tamen univerſalis hæc corruptio fuit. Nam ut nihil dicamus de Oriente, & conſtitutionibus Juſtinianæis, *Scoticas* ex. gr. *Britannumque* priores Eccleſias nec Pontificium jugum, nec Traditionum commenta admittere voluiſſe, reluctatas Auguſtino Monacho, Britannorum Chronica teſtantur. Undè in eas excitandus ab Auguſtino Ethelfredus Rex Nordanhumbrorum, qui trucem in modum in miſeros infeſtis armis graſſaretur. Cæterùm ex Bedâ, in *Hiſt. Anglo-Sax.* ſimplicitas prior Britannica intelligitur, quando Conventus Sacri habiti, non ad Miſſas audiendas, tacente Bedâ, ſed ad auditionem Verbi, ad Preces, promiſcuo etiam Clericorum matrimonio. Vide Uſſerium, Forbeſium, & Hiſtoricos Britannos.

Adde *Hiſpanorum* Eccleſias, etiam poſt ejuratum hoc ævo Arianiſmum, jugi Pontificii neſcias, ex Actis Conciliorum quæ collegit Garſiæ. Adde *Gallicanas* paſſim ſuos ritus ſervantes, ſuum Canonem, nec cultum modò, ſed alicubi etiam uſum Imaginum damnantes, ut vilum antè ex Severo Maſilienſi, qui coævus Gregorio.

Aſſa huic Sæculo.

IV. Sed & multa affinguntur huic Sæculo, quæ ejus minimè eſſe conſtat. Ex. gr. Vigilio Papæ adſcribitur conſtitutio, ut Conſecratio fieret deinceps *voce ſubmiſſâ*, quia ſcilicet Paſtores quidam in campo ludentes, recitaſſent verba Canonis, ſuper pane

lapidi impoſito, undè ſubitò in Carnem humanam tranſſubſtantiatus eſſet ille panis, mox igne cœlitùs in profanatores illapſo. Quum tamen nonniſi *Seculo decimo* deſiiſſe morem conſecrandi elatâ voce, fateatur Bona Card. *Liturg. Lib.* II. C. XIII. Et vel ex uno Gregorio Turonenſi, ne Sigebertum, Nicephorum, alioſque dicam, *fabularum* contexi farrago ampliſſima poteſt, ſuperſtitionibus adſtruendis:

Sic imponit frequentiſſimè cum ſuis Baronius, & nuper Caſalius de *Vet. Eccleſiæ Ritibus*, dùm huic ævo *Chrismationis* Epiſcopalis *Sacramentum*; *Miſſas ſolitarias*; *Azymos*; *Communionem ſub Unicâ*; Euchariſtiæ *elevationem*, *adorationem*, *circumgeſtationem*; *Linguæ peregrinæ* uſum; præviam *auricularem Confeſſionem*; alia id genus adſcribunt: Quæ recentiorum eſſe temporum, ſæculi puta *octavi*, *noni*, *decimi*, & ſequentium, invictis argumentis à noſtris demonſtratum eſt, ac in ſpecie à Joh. Dallæo de *Cultibus Relig. Latinorum*, & nos locis ſuis.

V. *Regiminis Eccleſiaſtici ratio hoc Sæculo. Invaleſcens Pontificum Roman. dominatio. Diſcrimen ab hodiernis moribus.*

I. *Ordinum* ſacrorum, ſacrarumque *Dignitatum*, eadem hoc ſæculo ratio, quæ priori, creſcente tamen in dies luxu, ambitione, avaritiâ.

Hinc ſenſim aucta jura *Patriarchalia*, nempè quatuor *Thronorum* in Oriente, in ſpecie Conſtantinopolitani, favore Imperatorum caput jam ſuprà Romanum efferentis, undè acres contentiones cum Vigilio, Pelagio, Gregorio, Romanis Epiſcopis. Sed & novus ſurrexit *Patriarcha*, in Illyrico, nempè Juſtinianæ primæ, quæ anteà *Lychnidus*, dein Bulgaris *Achris*, *Achrido*, patriæ Juſtiniani, ex *Nov.* XI. & CXXXXI. C. III. Quam ſedem in *Archiepiſcopalem* erexit, quo titulo Dignitatis *ſoli Patriarchæ* ornabantur, fatente Petro de Marcâ, de *Primat.* illique attribuit *ſummum faſtigium*, *primam dignitatem*, poteſtatemque reverà *Patriarchalem*, in omnem Dacianam diœceſim, additis Prævalitanâ Provinciâ, & ſecundâ Macedonicâ, cum parte ſecundæ Pannoniæ, quas

Patriarchalia jura Juſtiniana.

quas *Macedonica* seu *Thessalonicensi* Diœcesi subduxit. De quibus nos pluribus in *Geographiâ S.*

Aucta etiam passim jura *Episcopalia* favore Principum, & quoque Justiniani, ampliantis passim Diœceses, in *Novellis* Constit & confirmantis privilegia ab Imperatoribus concessa. *Audientiam* porrò Episcopalem, & *Judicium* Episcopis tribuerunt Imperatores, ex Titulis in Cod. utroque; non propriè *forum*, *quoniam constat Episcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis causis praeter Religionem posse cognoscere*, in Novellâ Valentiniani Jun. *Tit* XII. At per modum *compromissi* de quibuscunque causis judicabant. Cæterùm Justinianus in *Nov.* CXV. caulas inter Ecclesiasticos commotas subjicit judicio Rectoris Provinciæ, undè appellatio esset ad majores Præfectos, tandem ad Imperatorem, non profectò ad Pontificem Romanum. *Episcopalia jura.*

Hinc & subordinata istis dignitatibus varia officia, Ἀρχοντίκια, ac nati in Ecclesiâ, jam superiore Sæculo, Ἔκδικοι *Defensores*, Πρωτέκδικοι *Primi defensores* (deinceps *Cancellarii* dicti Χαρτοφύλακες, Σκεπτοφύλακες, Ἐξωκατάκοιλοι vel Ἐξωκατάκελλοι, Σύγκελλοι, *Vice Domini Oeconomi*, *Sacellarii*, *Referendarii*, *Visitatores*, &c. De quibus Catalogi Ecclesiasticarum Dignitatum, & Officialium Constantinopolitanæ Ecclesiæ. *Officia subordinata.*

II. Cumprimis certare hoc sæculo de primatu Romanus & Constantinopolitanus, uterque fretus *Veteris* & *Novæ* Romæ prærogativis, ille parem, hic superiorem ferre nescius: Singulis autem Patriarchis, quoad jurisdictionem, reverà inter se *æqualibus*, intrà Patriarchalem Diœcesim, & αὐτοκεφάλοις. *De Romano & Constantinopolit. Titulus Oecumenici.*

Et Constantinopolitano quidem, æquè ac Romano, Patriarchæ *Oecumenici* titulus datus hac ætate tùm ab Imperatoribus, uti à Justiniano frequentiùs, in Codice & Novellis, tùm à Conciliis, & universo Clero. Hinc An. DXXXVIII. in Synodo Constantinopolit. contrà Anthimum, à Romanis receptâ, Constantinopolitanus ferè semper venit titulo *Patriarchæ Oecumenici.*

Sed eo sensu, ut Patriarcha simpliciter designaretur, vel Catholicus, Caput totius Diœceseôs, cui *universalis* cura incumberet omnium Ecclesiarum sui Patriarchatûs, & simul cum Pa-

triarchis reliquis, ἡ καθόλου Πατριαρχή. Hinc Ecclesiæ *Patriarchales* etiam dictæ *universales*; uti natum posteà *Catholicorum* nomen, de Episcopis universalibus seu αὐτοκεφάλοις. Et Oecumenici ille titulus sic modificatus, ut diceretur Constantinopolitanus Οἰκουμενικὸς τῆς νέας Ῥώμης, ut Romanus, τῆς μεγάλης Ῥώμης, in *Actis Chalced.*

Baronius vexatus Absurdè autem Baronius, Acta illa Synodi Constantinopolitanæ *in eo esse falsata*, ob additum Johanni Constantinopolitano titulum *Oecumenici*; aliàs, inquit, *haud recepisset Romana Ecclesia ejusmodi Acta*, ad An. DXVIII. N. XIV. Et hæc ille de suo, nullo teste, contrà evidentem Codicum & rei ipsius fidem. Nec aliter solet Annalium Scriptor, quoties occurrit monumentum adversum suæ Hypothesi, & Monarchiæ Pontificiæ, tunc prolixâ declamatione, & quæsitis ratiociniis, primò dubium facit, tandem & per fraudem à Græcis aliisve suppositum. Undè & in hunc diem Patriarchales Ecclesiæ dictæ *Oecumenicæ*, sensu à Latinorum illo diverso.

Vehementer autem isti titulo refragatus est, post Pelagium II. Gregorius I. Romanus, vocans *superbum*, *novum*, *blasphemum*, *profanum*, *Diabolicum*, *stultum*, *frivolum*, *Antichristianum*, certè *præcursorem Antichristi* &c. cumprimis Epistolarum Libro IV. *Ep.* XXXIII. XXXIV. *Lib.* VI. *Epist.* IV. XXIV. XXX. &c. Versat se quidem in omnem partem Baronius, & cum eo gnathones, ne Gregorii illa Pelagiique præjudicent *Oecumenico Pontificatui.*

Baronius cum suis versum vexatus. Hunc adeò titulum damnatum ajunt non in Romano, sed in Constantinopolitano; nec nisi in sensu superbiæ pleno, ut *Oecumenicus* sit idem qui *solus Episcopus*, exclusivè ad reliquos, quod nequidem affectet Romanus. Utrumque autem ex ipso Gregorio enervatur. Interdicit enim Gregorius Eulogio Alexandrino, ne vel *sibi* vel *ulli* hunc titulum apponat; adducit exemplum ipsius *Petri*, qui non Apostolus universalis fuerit; tituli hujus *fastum* coarguit, ut *Antichristianum*, atque adeò multo magis rem ipsam, quam Romani sibi deinceps vendicarunt: Nempe hi, se *Monarchas spirituales* Ecclesiæ; commissam sibi solis τὴν καθόλου Πατριαρχήν; Episcopos totius Orbis esse sibi *subjectos*; ipsos Patriarchas nonnisi Romani *vicarios*; in solo Pontifice *residere om-*

nem

nem potestatem; fontem illum esse omnis *jurisdictionis Episcopalis* &c.

III. Interim augeri cotidie in majus Episcoporum Romanor. in Occidente dominatio, procul agentibus in Oriente Imperatoribus. Hinc facta varia *Symmachi*, *Hormisdæ*, *Johannis*, *Agapeti*, *Vigilii*, *Pelagii*, *Gregorii* quibus illi potestatem extendere; *Vicarios* passim in Occidente constituere; in Constantinopolitanos immodestiùs se gerere; Archiepiscopis passim imperare, ut sibi obnoxiis; causarum omnium cognitionem & appellationes sibi vendicare; illud *Tu es Petrus* importunè ebuccinare, ut jam suprà de Gelasio observatum est, &c. De quibus præcipuè in *Vitis* & in *Epistolis* Pontificum, in *Liberati* Breviario, in *Marcellino*, *Evagrio*, *Nicephoro*, &c. & in Tomis Conciliorum IV. V. Edit. novissimæ. *Crescens ambitio Romani Episcop.*

Undè nihil mirum est malis artibus, factionibus, vi grassatos esse ad Pontificatum: Et hinc *Antipapæ* hoc seculo, divisis eligentium studiis, Symmachus & Laurentius; Bonifacius II. & Dioscorus, hic mox à morte suâ damnandus Bonifacio; Sylverius & Vigilius, hic quidem vi apertâ, & auro, & simulatâ apud Theodoram hæresi, adeptus dignitatem, pulso in exilium Sylverio, inediâ mox & ærumnis per Vigilium confecto, ex Liberati Diaconi *Breviario*, nec negante Baronio ad An. DXXXVIII. N. VII. VIII.

IV. Frustrà verò Baronius, inter alia, 1. Quæ *facti* sunt multa, seu ex arrogantiâ Pontificum, hæc illa jura sibi vendicantium ac suæ sedi; seu ex indulgentiâ quandoque & facto Imperatorum, contendit *esse juris*; V. gr. quod *Justinus* Imperator, pacis resarciendæ gratiâ, inter Orientales & Occidentales, Hormisdæ concessit, ut delerentur Acacii, Euphemii, Macedonii nomina è Diptychis, ac precibus etiam ab Hormisdâ contendit, ut reliquorum Episcoporum, qui cum iis communicarant, *gratiam* faceret: Ità quod Justinianus, in *Epist.* ad Johannem II. & in alterâ ad Epiphanium Constantinop. in Cod. de *Summa Trin.* voluit *omnia quæ ad Ecclesiarum statum pertinerent*, deferri ad notitiam *Romanæ sedis*, ut servaretur scil. unio inter Orientis & Occidentis Ecclesias, quas superiora tempora distraxerant in *Acacii* causâ. Et si quæ id genus facta alia. *Baronius in variis notatus.*

2. Quæ juris merè *Humani* sunt, ut v. gr. honos habitus primæ sedis Episcopo, jus quoque πρωτοδρίας in Concilio Universali, Tituli ei passim adscripti, potestas in Occidentis

pleraſque Eccleſias, vel ex Edicto Valentiniani, &c. vultille eſſe *Divini* juris. Quum ipſe Johannes Rom. Epiſcopus, in *Epiſt.* ad Juſtinianum, Codici inſertâ *de ſumma Trinit.* prærogativam Romanæ Sêdis refundat in *Patrum regulas, & Principum ſtatuta*, & ipſius Juſtiniani *reverendiſſimos affatus.* Verba autem ibi præmiſſa, *Paſce oves meas*, reſtringit Johannes ad perſonam Petri, quem ſupponit eſſe *Auctorem* Romanæ Sedis.

3 Quæ facta per modum *arbitrii*, delati Romanis Epiſcopis; vel *conſilii* ab iis experiti; vel quæſitæ cum iis pacis, *unionis*, aut hujus ipſius imperatæ, (ſub Juſtino & Juſtiniano) cum Romana Eccleſiâ, ut tenace tùm fidei, & decretorum Chalcedonenſium, ut Occidentalium Eccleſiarum capite, ut cui adularentur quandoque Principes; interpretatur ille perpetuò, & cum eo Perronius, Allatius, reliqui, de ſupremâ eorundem Epiſcoporum ac judiciali poteſtate.

4. Quæ *communia* Conſtantinopolitano, ut fuêre tituli *Patriarchæ Oecumenici*, *Capitis Eccleſiarum*, *Apoſtolicæ ſedis*, *principis Epiſcoporum*, *Capitis omnium Dei Sacerdotum*, in Epiſt. Juſtiniani ad Epiphanium, &c. facit Romani Epiſcopi propria. Quum tamen nec dicant aliud quàm prærogativam primi omnium Sacerdotii adeoque ordinis, honoris, interprete ipſo Juſtiniano Nov. CXXXI. ut etiam alibi demonſtratum; nec ſola Romano tribuantur, vel ex ipſo Juſtiniano, cui etiam Conſtantinopolitanus eſt *Patriarcha Oecumenicus*, & Eccleſia Conſtantinop. *caput Eccleſiarum* omnium, alibi *mater* Eccleſiarum &c.

De facto Agapeti Papa.

5. Mirè abutitur facto *Agapeti* Anthimum Conſtantinopolit. abdicantis, ac Mennam illi ſurrogantis, ut pluribus in *Actis* Concilii Conſtantinopolit. ſub Mennâ. Siquidem id factum Juſtiniano Auguſto tribuit, *ejiciente Anthimum à communione, & expellenti*, Pontificale in *Vita Agapeti*; huic tantùm quod, ad petitionem Juſtiniani, *Epiſcopum Catholicum conſecraverit nomine Mennam.* Certè authoritate & conſenſu Juſtiniani factum, ac ſententiâ quoque Synodi Conſtantinopolit. poſt *judicium Agapeti*, poſt *ſupplicationes* varias hoc nomine Principi oblatas, & Anthimi denique pertinaciam, cauſæ Orthodoxæ infeſti, contrà fidem datam de ſuâ in omnibus cum Romano Epiſcopo conſenſione, ex *Actione* IV. dictæ Synodi, *Tomo* V. *Concil.* & ex *Novella* ipſa Juſtiniani XLII. de Depoſitione Anthimi.

6. Coi-

6. Similis in reliquis abusus est. E. gr. Abutitur Annalium scriptor, ad An. DXXXIV. N. XIV. verbis Johannis II. Rom. Episcopi ad Justinianum Aug. lege *Inter claras*, Cod. *de S. Trin.* laudantis Imperatorem, quod *Romanæ sedis reverentiam conservaret, & ei cuncta subjiceret, & ad ejus deduceret unitatem*, & quæ ibi reliqua, præter Justiniani ipsius ad Johannem literas, simili tenore. Quas licet genuinas esse Epistolas concederetur, haud paucis suppositionis indiciis, præter modò observata, de appellatione *Capitis Ecclesiarum omnium*, &c. 1. Quicquid sedi suæ adscribit Johannes, id ex *Patrum regulis*, & *Principum statutis*, non ex Divino jure. 2. Respicit modò factum novissimum Orientalium, facientibus Justino & Justiniano Imperatoribus; qui in gratiam Romani expunxerant nomina Acacii & successorum, ad *unitatem* cum Romano redierant, & hoc modo ei *cuncta subjecerant*, primo ordine & honore inter Patriarchas, ac fidei Orthodoxæ defensori, seu *Apostolicæ doctrinæ*. 3. In eâdem Johannes Epistolâ, Cyri & Eulogii Ecclesias vocat *oves non suas*, eosdem *Pontifices* dicit, non dicturus si se *universalem* omnium Ecclesiarum Pontificem credidisset. 4. Multa in eâdem argumenta reverentiæ ergà Justinianum, cujus *Nomen* suo præponit, cujus literas *reverentiâ consuetâ suscepisset*, cujus de fide *Edicta* laudat, *Fratrum & Coëpiscoporum* (sic Orientales vocat) *interveniente consensu*. 5. Justinianus etiam in suis ad Johannem, vocat cum simpliciter *Archiepiscopum almæ Urbis Romæ ac Patriarcham*, qui Epiphanium Constantinopolit. vocaret etiam *Oecumenicum Patriarcham*, in Epist. ad Epiphanium, *lege* 7. *De Literis Johannis ad Justinian. &c.*

7. Mirè etiam imponunt Annalium Scriptor, ad An. DXXXV. DLV. & reliqui, ex *Nov.* CXXXI. quâ Archiepiscopus Justinianæ primæ, jubetur τὸν τόπον ἐπέχειν *locum tenere* Apostolici throni, καὶ τὰ ὡρισθέντα *juxtà definita* à Vigilio Papâ. Nec enim, ut mittam alia, aliud voluit Imperator, quam ità à se evehi Urbem sibi natalem in Archiepiscopalem, in Caput Diœceseôs, subductam Thessalonicensi Exarcho, solâ authoritate Principis, nullâ Romani Episc. concessione, ut patet ex *Novellâ*, XI. & CXXXI. ut tamen vellet servari Romano jus quod antè habuisset in Illyricum. Nempè indè à temporibus Theodosii, concessione Principum, jure merè humano, audierat Thessalonicensis *Vicarius* Romanæ sedis; cui jam subtrahebatur magna

pars

pars Diœceseôs, subjicienda Acridensi, quem adeò Acridensem voluit hac ratione conciliatum Romano, & tutum deinceps contrà Thessalonicensis molimina, facilè assentiente *Vigilio*.

Sed hæc speciminis ergò, plura Magdeburgenses, Mornæus, Blondellus, Salmasius, Jac. Capellus, alii nostratium.

Dissertatio Pontificio, qui successit, Dominatu.

V. Discrimen verò illorum temporum ab usurpatâ deinceps potestate, & tyrannide Romanor. Pontificum, facilè cognoscet, qu. ad sequentia attenderit. Exempli caulâ,

Papa legati, vocati ab Imperator.

1. Missi illâ ætate non semel Romani Episcopi, qui *legatione* fungerentur ad Cæsares Constantinop. Sic *Joban.* I. missus à Theodorico Rege ad Justinum, ut ageret causam Arianorum, ex Paulo Diacono, & alus. Sic *Agapetus* missus à Theodato ad Justinianum, & hoc nomine, ut Legatus, & primus inter Archiepiscopos, & sub alieno Imperio, summo cum honore exceptus à Justiniano. Sic *Vigilius* à Justiniano ire jussus Constantinopolim, occasione Edicti à se promulgati adversùs *Tria Capitula*, & protinùs ab acceptis Literis Imperatoriis viæ se committens, ex Liberato, Procopio Cæsar. Facundo Herm. reliquis, & ex *Vitâ* Vigilii: Magnoperè in hanc profectionem indignato Baronio, ut vehementer alienam à Majestate Pontificum Romanorum sequioris ævi, ad An. DXLVI. N. LV.

Papa-rum titulus.

2. *Archiepiscopi magnæ Romæ, almæ Romæ*, ac *Patriarchæ* titulo, Romanum hoc etiamnum ævo venisse modò, sic ab ipso Justiniano appellatum, in confesso est, ex *Novellis* passim, & ex *Actis* Synodorum. Nec *Oecumenici* titulus additus, nisi cum restrictione ad Urbem Romam, ejusque Patriarchalem Diœcesim, *Patriarcha Oecumenicus magnæ Romæ*. Idem autem titulus Constantinopolitani, *Archiepiscopi & Patriarchæ Oecumenici*, præterquàm quod *secundum* illi *locum* attribuit *Nov.* CXXXI. C. II. *Papæ* nomen Episcoporum adhuc commune fuit, vel ex *Epistolis* Aviti.

Synodi convocatæ à quibus.

3. *Synodi* hoc Sæculo indubiè convocatæ, authoritate Imperatorum, Regum, Principum, non Romani Pontificis. Patet ex Synodis *Constantinopolitanis*, cò vocato ipso Romano: Imò ex Synodis *Romanis*, à Theodorico Rege indictis, non à Symmacho & Successoribus: Quemadmodùm in *Hispaniâ* Synodi omnes indictæ à Regibus Suevorum, Gothorum, ut Ariamiro, Reccaredo, ex Collectione Garliæ, indè ab An. DLXI. Ità in *Galliâ*, Syno-

Synodos à Regibus coactas, pluribus de Marca, & Libertatis Gallicanæ defensores. Neque id tantùm, sed & moderatores Synodorum Principes, præscribentes *ipsum in Synodis àse indictis judiciorum ordinem*, teste Petro de Marca, de Concordiâ *Lib.* IV. C. III.

Electio Romani Epis.

4. Indubium etiam *electionem* Rom. Episcopi fuisse tùm penes Clerum Populumque Rom. *confirmationem* penes Imperatorem, post redditam huic Italiam. Adeò ut quum *Pelagius* II. absque consensu Justini II. esset electus, mitteret Constantinopolim, placando Principi, Gregorium Apocrisiarium dein & Episcopum Romanum, ex Paulo Diacono, Platinâ &c. Ità *Gregorius* ad Papatum invitatus, rogavit Mauricium Imperatorem ne in electionem suam consentiret, non dissitente Baronio, ex Johanne Diacono, ad An. DXC. N. VII. Ubi ridiculè, mitti solitum ad Imperatorem Cleri Populique R. *Decretum*, de electione jam factâ. Imò Gregorium Mauricius *præceptione datâ jussit institui*, ut Gregorius Turon. *Lib.* X. C. I. Sed & suâ Exarchis Ravennatensibus fuêre in constituendo Pontifice jura, ex quo in Italiâ, pulsis Gothis, rerum sub Imperatoribus potiti, indè à Narsete, & Longino, post medium Sæculum VI.

Subjectio eiusdem.

Adde corundem Pontificum ergà Imperatores subjectionem, obedientiam, ut ergà *Dominos suos*, studiò observante nuper Lud. Maimburgio, *Hist.* Lutheranismi, *Lib.* II. citatis verbis Gregorii Magni, ex *Lib.* II. *Epist.* LXIII. ad Mauricium: *Ego verò hæc Dominis meis loquens, quid sum nisi pulvis & vermis? Ego indignus famulus vester; Ego quidem jussioni vestræ subjectus* &c. *Ego Imperatori obedientiam præbui, Serenissimis Dominis meis* &c. Exempla alia ad sequens Sæculum.

Cardinales qui dicti.

5. *Cardinales*, Ecclesiæ Principes, Cardines, Electores Pontificum nescivit hæc ætas. Si qui hoc Sæculo dicti *Cardinales*, fuêre illi fixi Sacerdotes, Presbyteri, Paroeciarum præfecti, Curati, in Ecclesiis majoribus, Romæ, Constantinopoli, Ravennæ, Mediolani, sic in Gallicanis Ecclesiis communiter, dicti *Sacerdotes* vel *Presbyteri Cardinales*, id est, primi, præcipui, notabiles, etiam titulati. Hinc ad Diaconos quoque vox derivata; tandem & ad Episcopos, undè *Cardinalis Sacerdos*, apud Gregorium *Epist.* Lib. I. & II. pro Episcopo. Vide *Carolum* Molinæum de *Monarchiâ Francorum* Marcum, Antonium de Do-

minis, *de Repub. Eccles.* L. IV. Freinshemium *de Præsidentiâ* Electorum, & Cardinalium, & qui in Gallis de *Origine Cardinalatus* commentati sunt. Nam Romæ venalia omnia, & servientia hypothesi.

Jura Pontificum ignota.

6. Ignota adhuc nostro hoc Sæculo *Annatum*, *Investituræ* Episcoporum, *Juramenti fidelitatis* ergà Romanam Sedem, *Legatorum à Latere*, vel *Internuntiorum* in Aulis Regum, *Præsidentiæ* in omnibus Conciliis, *Infallibilitatis* Pontificiæ, *Dispensationum* quarumvis Papalium, asservati *Thesauri Indulgentiarum*, *Canonizationum* &c. usurpata deinceps à Pontificibus jura. Nam apocrypha, & Pseudo-decretales nihil moramur, quales ex. gr. *Johannis* I. omnibus per Italiam Episcopis; *Felicis* IV. ad omnes Episcopos; *Bonifacii* II. ad Eulalium Alexandrinum, vel Baronio judice; aliæ *Vigilii*, *Sylverii*, *Johannis* III. *Pelagii* II *Epistolæ* IX. & *Gregorii* I. quædam, apud Blondellum, Rivetum, &c. Quanquam plus satis fimbriam potestatis dilatasse Romanos Episcopos, hoc & superiore Sæc. non negamus, in Diœceses antè *αὐτοκεφάλους*, ut Thessalonicensem, Mediolanensem, Ravennatensem, Gallicanas Diœceses, constituto hîc per Gregorium I. Virgilio Arelatensi *Vicario* suo per Gallias, *Epist.* L. IV. *Ep.* LII. Sic Britannicæ Ecclesiæ per Augustinum Monachum Gregorio subjicendæ. Sic *usum Pallii* jam concedere Pontifices, quem antè Imperatores, non uno exemplo in Epistolis Gregorii, decernentis, exempli causâ, *Londinensem Episcopum honoris Pallium à Sanctâ & Apostolicâ sede percipere*, *Epist.* XV. *Lib.* XII.

Temporale imperium Papis nullum.

7. Nec obscurum est Doctis omnibus, quibus Constantiniana donatio explosa est, nullas adhuc Romanis Episcopis paruisse *Provincias*, *Urbes*, minùs *Regna*; Hinc nulla tùm fuisse vel jura vel etiam insignia Majestatis, Superioritatis, Principatûs terreni, nulla certè in genuinis hujus ævi Monumentis occurrere. Et ex *Epistolis* Gregorii Romani satis colligitur, possedisse eum prædia varia, domos, armenta, in Italiâ, Siciliâ, Gallis, quorum proventus per suos colligeret, & administraret; minimè Principatus & Provincias jure Majestatis rexisse. Nec his par fuisset Gregorius, qui totus in Monachali disciplinâ, & Episcopalibus curis, quarum & tædio tandem captus, Cathedram *spinosam* esse dixit, & fastigium illud *aculeis* densum.

8. De-

8. Denique *jus Regium* hoc Sæculo integrum fuit & illibatum, in externis Ecclesiæ. Hinc ipsi Romani Episcopi sæpè hortari Imperatores, ut curam sacrorum, fidei, unitatis, salutis animarum, susciperent; laudare eorum de fide Edicta; rogare ut de Causis judicarent; eorundem de Sacris leges suscipere, iis parere, etiam Justinianæis legibus, apud Gratianum, Decreto inferentem, *Dist.* LIII. C. *Legem*, Causa II. q. I. C. *Nemo Episcopus*, Causa XXIV. q. 3. C. *De Illicitâ* &c. pridem in Pontificiis Carolo Molinæo, aliisque, observantibus. Hinc iidem Principes Episcopos *constituere*, ut nulli essent absque consensu Principis, imò ne Romanus quidem, quomodò Theodoricus *Symmachum*, Justinus *Hormisdam*, Belisarius *Vigilium* authoritate Theodoræ, Theodatus *Sylverium*, Justinus II. *Pelagium*, Mauricius *Gregorium* I. hoc Sæculo Pontifices esse jusserunt. *Jura Imperatorum, Principum, in Ecclesiastica.*

Ità Episcopos iidem *deponere*, vel Clericos, si in Hæresim prolapsi, si aleatores, si cum muliere consuescentes &c. *Nov.* VI. XLII. CXXIII. &c. ipso Vigilio à Justiniano pessimè habendo.

Ità *Synodos*, in causâ Fidei & Disciplinæ, indicere perpetuò Principes, moderari, confirmare, judiciorum formam illis præscribere, ut adhuc infrà in capite de *Conciliis*.

Nec aliter in Galliis Francorum Reges, hoc ipso Sæculo, *Edictis* variis *Ecclesiasticis*, profectis à Clotario I. Chariberto, Chilperico, quæ videsis apud Carolum Molinæum, Goldastum, alios, successuris in idem jus Carolo M. Ludovico Pio, suis *Capitularibus*. Sic in *Hispaniâ* Gothorum Reges, & Suevorum, summum sibi jus vendicasse circà Res & Personas Ecclesiasticas, nullâ Romani Pontificis ratione habitâ, docet prolixè Collectio Synodorum Hispaniæ, Madriti primùm edita per Garsiam, A. MDXCIII.

VI. *Justinus Imperator. Successor Justinianus. Facta hujus Ecclesiastica.*

I. Beata hoc Sæculo Ecclesia laudatissimis Principibus fuit, ac primùm *Justino* Seniore, qui Anastasio successit An. DXVIII. Hujus enim operâ, quem *alterum Ezechiam* dixit Hormisda, *Epist.* V. factum ut Ecclesia Orientalis rursùm uniretur cum Romanâ, post longum schisma, indè à Felicis III. temporibus. De- *Justino Seniore.*

letis nempè è Tabulis publicis, nominibus Acacii, Euphemii, & Macedonii, Constantinopolitanorum Antistitum; ut & Zenonis ac Anastasii Imperatorum, quorum hic Orthodoxos persecutus fuit, ille Romanæ sedi ob *Henoticum* invisus. Plura Euagrius, Marcellinus, Conciliorum Tomi.

Res Justiniani.

II. Justino successor fuit *Justinianus*, ex Justini sorore natus, qui indè ab An. Chr. DXXVII. totis fere annis XL Reipub. & Ecclesiæ quàm utilissimè præfuit. De quo in Veteribus Procopius Cæsariensis, Agathias Scholasticus, Marcellinus Comes, Euagrius, Zonaras, Cedrenus, Suidas &c.

De Justiniano autem multa sunt ab hoc loco *aliena*, uti virtutes ejus Christianæ & civiles; Justitiæ post Religionem prima cura; Juris Romani ac Cæsarei, de quo infrà, digestio; bella tria maxima fortiter gesta, per Belisarium ducem tandem & Narsetem in Totilam missum, scil. Persicum, Vandalicum, ac Gothicum; variæ in Justinianum conjurationes, ac Belisarii tandem casus &c.

Fabulæ de Justiniano, vel falsæ.

Sed & multa de eodem vel *fabulosa*, vel certè *dubia*, tradita sunt literis: Uti abjectissimi natales, ruditas literarum, segnities animi, avaritiæ sordes, opinio de suâ ἀφθαρσίᾳ, & si quæ id genus alia, Viris Eruditis vindicata.

Ac tres fabulæ insigniores videntur: Prima, de *Belisario* ad mendicitatem redacto, & excœcato, tacentibus Græcis, & ex Procopio Suidâ, ac dignitate antè restitutionem exuto: Secunda, de Justiniano ἀναλφαβήτῳ, si fides Suidæ, probante Baronio, ad A. DXXVIII. N. 11. qui tamen Justinianus Civilium Sacrarumque peritissimus rerum, Epistolas etiam suas *ἰδίᾳ χειρὶ* subscribere solitus esset, ut mittam argumenta alia falsitatis apud Nic. Alemannum, ac nuper Henr. de Noris &c. Tertia, de eodem Justiniano opinione suæ *immortalitatis* infatuato, natâ ista ex quæstione de ἀφθαρτοδοκίᾳ, pro quâ stetit Imperator.

Facta Ecclesiastica.

III. Eminuit præ reliquis in gloriossimo Principe cura *Religionis*, & *Ecclesiæ*, quam *præcipuam sollicitudinem Imperialem* dixit. Hinc certamina cum Eutychianis, etiam Nestorianis Monachis, quos *Acœmetas* dixerunt, ex damnato Eutychianismo suo errori quærentes præsidium: Hinc Anthimi Episcopi, favore Theodoræ intrusi in sedem Constantinopolit. deturbatio; trium Capitu-

pitulorum damnatio; indignatio in Vigilium Romanum; Synodi Universalis indictio; priorum Confirmatio; reverentia Patriarchis & Episcopis, & Sacerdotibus habita; Basilicæ ab eo multæ constructæ, Constantinopoli illa *S. Sophiæ*, aliæ Hierosolymis, Ephesi, Carthagine, apud Abasgos &c. Diœcesibus jura adscripta, restituta, variè immutata: Hinc uno verbo Ecclesiasticæ Constitutiones ac sanctiones innumeræ, tàm circà *Res* sacras, quàm circà *Personas* Ecclesiasticas.

Hujusmodi sunt, de *S. Scripturarum Versione*, *Lectione*, *Nov.* CXXXIII. CXLVI. De *Religione* totiens, de *S. Trinitate*, *Fide Catholicâ*; de *Hæreticis*, *Manichæis*, *Apostatis*, *Judæis*, *Paganis* &c. de *Episcopis*, *Clericis*, omniumque *personarum* Ecclesiasticarum officio, creatione, immunitate, numero; de *Monachis*, *Abbatibus*, *Monasteriis*; de Sacramento *Baptismi non iterando*, *publicè peragendo*; de *Ritibus* Ecclesiæ variis, *Litaniis*, *Statuis*, *Imaginibus*, *signo Crucis*, *Feriis* seu *Festis*, passim in Codice & in Novellis; de *Cœmeteriis*, *sepulturis*, locis *Religiosis*; de *Synodis* quotannis habendis, *Nov.* CXXIII. CXXXVII. de *S. Ecclesiis*, *Bonis* Ecclesiarum, *Privilegiis* earundem, expresso Titulo; de *Regulis Ecclesiasticis*, *Nov.* CXXXI. de juribus *Diœceseôn*, *Provinciarum* Ecclesiasticarum, ab ipso passim ampliatis, imminutis, restitutis, & in Africanâ Diœcesi, post Wandalos subactos, ex frequentibus *Novellis*. *Leges Eccles. attica.*

IV. Frustrà autem in potestatem illam *Nomotheticam*, & in facta plurima Justiniani, ut usurpatæ potestatis, ut Imperatoriæ licentiæ, ut à Constantinopolitanis Patriarchis, Epiphanio & Mennâ, profecta, insurgunt Scriptores Pontificii, & quoque Baronius ad An. Chr. DXXVIII. N. 11. & ad Annum DLXIII. *Num.* 1. *& seq.* ac passim. Hinc nugatur perpetuò Annalium Scriptor: Deceptum scil. fuisse *ubique* Justinianum; ejus nomine abusos Constantinopolitanos, qui intelligerent solius Rom. Pontificis esse leges de Ecclesiasticis ferre; Justinianum nonnisi Custodem & Executorem Canonum; at *Pontificis* partes sibi usurpasse; leges *Sacrilegas* sanxisse; velut *Antichristum* crexisse sibi Cathedram in Templo Dei, & extulisse se *suprà id quod colitur*, Romanum Pontificem; *Monstrum triceps apparuisse* Justinianum, dùm expers literarum videri voluit Doctissimus, dum Ecclesiæ doctrinam suam præscripsit, denique dùm respuit consilia Seniorum, *fatuus & in-* *Baronius cum suis notatus.*

senſatus, *Dei vindictam* experturus, &c. ad Annum DLXIII. *Num.* VI. VII. & DLXV. *Num.* II. *&c.* Ità Leo Allatius de Perpet. Conſenſ. *Lib.* I. C. XV. Juſtinianum *tam licenter in Eccleſiaſticas ſanctiones eſſe debacchatum*, *ut quas novis ſanctis non perverterat*, *eas ſuâ authoritate ſtabilierit.* Aſt verò inſtitit veſtigiis ut priorum ſub Vet. Teſt. Regum, ſic Anteceſſorum ſuorum omnium Juſtinianus; *jus Regium*, de quo ad præcedens *Caput*, ſervavit illibatum; Eccleſiæ utiliter proſpexit; Canonibus vim Legum addidit; paruit etiam illis legibus Antiquitas, paruêre Pontifices, hinc & multæ leges *Decreto* inſertæ apud Gratianum. Undè & cordatiorum in Latinis longè ſunt æquiora judicia, ac cumprimis Galliæ Pontificiæ.

Nevi Juſtiniani.

V. Magnis Principis *virtutibus* permixta quædam *vitia* memorantur: Hujuſmodi fuêre, propenſior in Eutychianos voluntas, ficiente Theodorâ; γυναικοκρατία in tanto Principe fœdior; avaritia, ex meretricibus etiam quæſtu facto; ſegnities in re militari; ſuperſtitio nimia in Mariam Virg. cui Templa ſtrueret, cujus interceſſioni plurimùm tribueret, nec tamen ipſe *invocaret*; Aphthartodocitarum væſania extremo ſenio adoptata; in mutandis legibus inconſtantia quædam; alia apud Euagrium, Zonaram, Suidam, &c.

Baronius iterum notatus.

Baronius autem omnia exaggerat, multa etiam permiſcet falſa & abſurda. Dicit ex. gr. Juſtinianum *crucis ſubegiſſe per Crucem*, ſeu ſignum Crucis, ſeu infixiſſet Globo ſeu Orbi, ad A. DXXVII. N. LI. Benefacia eundem *omnia accepiſſe* à *Mariâ Virg.* quam *ſolitus eſſet invocare*, ad An. DXXXIV. N. LVIII. Ab ægritudine ſervatum illum *Sanctorum beneficio & reliquis*, ad A. DLX. *Num.* I. Nec vacat abſurda omnia perſequi.

VII. *Hæreſes Eccleſiam conturbantes hoc Sæculo.*

Hæreſis Ariana.

I. *Ariana* hæreſeôs mira fuit propagatio, quâ hac etiamnum ætate infecti in Oriente Epiſcopi & Chriſtiani benè multi; in Italiâ Gothorum Reges; in Africâ Wandali; in Hiſpaniâ & parte Galliæ, Viſigothi, Suevi, paſſimque ſub his Antiſtites, Eccleſiæ integræ; ex Theodoro Lectore, Euagrio, Gregorio Turonenſi, Paulo Diacono, Nicephoro Calliſti, aliis. Undè immanes in Orthodoxos perſecutiones, de quibus loco ſuo. Oppoſuêre tamen ſeſe for-

fortiter, bellis etiam gestis, Clodovæus Francorum Rex, contrà Alaricum; Justinianus, adversùs Gothos, Wandalos, ac suis *in* Arianos Edictis; Reccaredus, contrà Lewigildi Patris molimina, Arianâ Hæresi in Hispaniâ extinctâ, &c.

II. Missis autem Hæresibus superiori jam ætate natis, item Eutychianæ familiæ sectis, dictis *Acephalis*, *Armenis* &c. de quibus jam ad Sæcul. v. C. VII. turbarunt cumprimis hoc Sæculo, ex câdem familiâ, sed aliis nominibus, hæ Sectæ:

Severitæ, reverà iidem cum Acephalis, à *Severo* Antiochiæ Episcopo, horum deinceps Capite, suffecto in locum ejecti per vim Flaviani, A. DXIII. favente Anastasio. A quo *Severo* mira in Orthodoxos persecutio excitata, proscriptionibus, cædibus, contumeliis, quos inter fuit Elias Patriarcha Hierosolymitanus. *Severitæ.*

Sed pellendus tandem ipse à Justino Imperatore, & damnandus in Synodo Constantinopolitanâ sub Mennâ, A. DXXXVI. cum sociis *Anthimo* Constantinopolitano, *Petro* Apamcensi, *Zoarâ* Monacho Syro, ut pluribus Euagrius *Hist.* L. III. Liberatus in *Breviario*, reliqui, & Acta Conciliorum, *Tomo* V. Dicti alio nomine *Monophysitæ*, quod unam tantum Naturam in Christo, post Incarnationem, profiterentur: Etiam *Theopaschitæ*, quod Divinitatem ipsam Filii, in quam ejus Caro conversa fuisset, passam ac mortuam esse affirmarent; nato etiam errore ex clausulâ Trisagii hymni, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, de quâ ad præcedens Sæculum. *Theopaschitæ.*

Nec diversi ab his, qui dicti in hunc usque diem *Jacobitæ*, in Syriâ & Oriente: Cujus nominis author *Jacobus* quidam, homo obscurus, Severi discipulus, aliàs *Zanzalus* ob conditionem abjectam, si fides Nicephoro, *Lib.* XVIII. Hist. C. LII. Hic sparsâ per Syriam Gnaphei & Severi Hæresi, ac implicitâ illâ Arii & Apollinaris, de assumpsâ Carne sine animâ, vel sine mente, dedit nomen Sectæ *Jacobitarum*, hodiéque per Syriam, Armeniam, Ægyptum, Æthiopiam &c. diffusæ. Undè apud Syros natum *Melchitarum* nomen, pro Orthodoxis, Catholicis, secutis fidem & edicta Regum seu Imperatorum, contradistinctè ad Jacobitas, mansurâ appellatione Ac contrà hunc Jacobum scripsisse fertur apud Photium, in *Biblioth.* Ephræm Episcopus Antiochenus, *Cod.* CCXXVIII. Profecto autem hoc ad Armenios, coaluit Armeniorum & Jacobitarum secta, novis illa erroribus imbuenda. *Jacobitæ.*

III. Na-

Tritheitæ.

III. Nata tùm & Hæresis *Tritheitarum*, duce *Johannè*, à diligentiâ *Philopono*, Philosopho & Grammatico Alexandrino; testibus Suidâ, Leontio Scholast. de *Sectis*, Photio in *Bibl.* & Nicephoro, L. XVIII. *Cap.* XLVII. Nempè dùm hic Severo in speciem se opponit, in quæstione de unâ vel pluribus in Christo *Naturis*, statuit ille, si duæ *Naturæ* forent, fore & duas *Hypostases*. Atque ità in errorem prolapsus, Tres in Deo Hypostases etiam Tres Naturas esse vel Substantias, per omnia similes, undè *Tritheita*, quamvis *Tres Deitates* dicere erubesceret. Addunt Philoponum Resurrectionem *ejusdem Carnis* inficiatum esse, asseruisseque nova Corpora creanda in Resurrectione, nempè ex *Originis* disciplinâ.

Aphthartodocitæ.

IV. Ut error erroris ferax est, nata eo fere tempore nova Hæresis, cujus Sectatores dicti *Aphthartodocitæ*; de quibus prolixè Liberatus Diaconus, in *Breviario* C. XIX. XX. Euagrius, Leontibus de *Sectis*, & Historia Justiniani.

Locus & *Tempus* fuit in urbe Alexandriæ, Timotheo isthic Episcopo, favente Eutychianis, agente autem ibi *Severo* Antiocheno, qui Alexandrinam fugerat, & *Juliano* Halicarnassæo, pariter à Justino antè ejecto, ex Liberato & aliis.

Origo ex controversiâ natâ inter ipsos Eutychianos, Justiniano jam ad Imperium admoto: An Corpus Christi à conceptione φθαρτὸν *corruptibile* fuerit, an ἄφθαρτον *incorruptibile?* Severus respondit, *Corruptibile*: Julianus Halycarnassæus, *Incorruptibile*. Hinc familiæ *Severitarum* & *Julianitarum*; & qui Juliano accedebant vocati, ut diximus *Aphthartodocitæ*, qui autem Severo adhæserunt dicti *Phthartolatræ*, seu *Corrupticolæ*. Dein & priores dicti *Gajani*, posteriores *Theodosiani*, illi à *Gajano* quodam de sectâ Aphthartodocitarum, hi à *Theodosio* Corrupticolâ, qui ambo de Episcopatu Alexandr. decertabant, Theodosium fovente Theodorâ Augustâ, neutro diu potituro votis. Utrique tamen in eo conveniebant, quod essent Synodo Chalcedonensi infesti, quam pro Nestorianâ habuerunt. Vide Liberatum, *Cap.* XX.

Fautor Justinianus.

Fautor verò Incorruptibilitatis fuisse fertur Justinianus Imperator, teste Euagrio Historico *Lib.* IV. C. XXXIX. & post eum Zonarâ, Nicephoro, aliis; undè & persecutiones Justiniano tributæ in Episcopos Orthodoxos: Sunt tamen qui Justinianum hac in parte defendant, & Euagrium accusent falsi. Baronius autem ad

Annum

An. DLXIII. avidè hanc occasionem arripit declamandi in Justinianum, & accusandi arrogantiæ, emotæ mentis, hæreseôs, &c. & quidem ob non consultam in omnibus Apostolicam sedem, & *leges sacrilegas* sancitas, absque hujus authoritate. Restitit autem hæresi *Anastasius* Episcopus Antiochenus, distinctionis ergò dictus *Sinaita*, ab educationis loco in Eremo Sinæ montis, post à Justino juniore in exilium missus, cujus & hoc de argumento Orationes extant. Et hæc idem Euagrius pluribus.

V. Denique celebris fuit hæresis *Agnoëtarum*, exorta labente Sæculo, Constantinopoli, ubi agebat profugus Alexandriâ Theodosius *Corrupticola*, de quo dictum modò est; & in Ægypto, ubi Themistius, Diaconus Alexandrinus, teste pluribus Leontio de *Sectis*, in Bibl. Patrum. Fuitque hæresis, cum reliquis, propago Eutychianorum. *Agnoëtæ.*

Nomen hæresi fuit à dogmate, quo asserebant Christum Hominem simpliciter *ignorasse* diem judicii, in quo post Incarnat. unam tantum Naturam agnoscerent. Et quia Corrupticolarum hypothesi adhærebant, à Theodosio illo dicti *Theodosiani*.

Alio nomine dicti *Themistiani*, à Themistio Diacono Alexandrino, à quo dissensit hac in parte Timotheus Episcopus; quem Themistium male confundit Nicephorus, *Hist. Lib.* XVIII. C. L. cum Themistio Philosopho Ethnico, sub Valente Imperatore, Interprete Aristotelis. Ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος, absurda alia sequi necesse est. Præsidium autem Agnoëtis videbatur, in verbis *Matt.* XXIV. 36. *Marc.* XIII. 32.

VIII. *Contentiones inter Catholicos exortæ, de Quæstionibus nonnullis.*

I. Lites ex litibus, & ἀμετρίαν ἢ ἀνθολυπῆς comprobavit experientia omnium ætatum. Hinc mota quæstio occasione illinc Nestorianorum, hinc Theopaschitarum, inter illos ipsos qui Chalcedonensi Synodo adhærebant, & Constantinopoli quidem, *An unus de Trinitate crucifixus esse rectè diceretur?* Affirmabant Monachi Scythæ Constantinopolitani, & eorum principes *Petrus Diaconus*, *Johannes Maxentius*; Negavit vehementer, post Legatos suos, *Hormisda* Papa Romanus, palàm damnans locutio- *Controversia de uno ex Trinitate.*

nem hanc; quâ *Christus crucifixus unus ex Trinitate* dicebatur, ut in *Epistolis* Hormisdæ, *Tomo* IV. Concil. Edit. novissimæ.

Tempus igitur natæ Controversiæ fuit sub Justino seniore; circa An. DXX. *Occasio* quam diximus; illinc error Nestorianus, cui dùm se Orthodoxi opponunt, rectè tuentur eam phrasim, *Unum de Trinitate fuisse incarnatum, sic crucifixum*, nempè Christum; hinc verò error Eutychianus, qui eam phrasim in sensum Theopaschitarum detorquere posse videbatur. Unde & Maxentius cum suis Eutychianæ Hæresi addictus esse, quanquàm malè, dicebatur.

Hormisda lapsus.

Abusi verò sunt Hormisdæ judicio tùm *Nestoriani*, in specie eorum sectatores *Acœmetæ* Monachi, in quos fuit Edictum Justiniani, tùm *Origenistæ* negantes *Christum unum fuisse de Trinitate.* Hinc etiam displicuit illud omnibus Orthodoxis, post & Justiniano Imperatori, & Patribus Concilii Oecumenici V. & Hormisdæ quoque successori Johanni II. decernenti contrariam assertionem illi Antecessoris sui, in *Epist.* III, Conciliorum Tomo IV. col. 1751. Nam, ut fatetur Baronius ad An. DXXXIII. N. V. *si non est passus unus de Trinitate in Carne, ergò nec natus idem in Carne, ergò nec proprie dici posse videbatur, Mariam verè esse Dei genitricem.*

Baronius notat.

Undè in varias sese formas vertit cum suis Baronius, ut sententiam Hormisdæ excuset, & Papam ab errore liberet, Maxentio autem & Monachis sensum Hæreticum & Eutychianum impigat, ad An. Chr. DXX. & DXXXIII. Præterquàm quod commissos videmus duos Pontifices, Hormisdam & Johannem II. hunc prolixè illius sententiam confutantem, ex *Scripturis* utriusque Test. ex *Symbolo Nicæno*, ex *Augustino*, ex *Gregorio Nazianzeno*, ex *Nysseno*, ex *Proclo* &c. in dictâ *Epist.* datâ ad Senatores Avienum, Liberium, alios. Nec effugium opportunius Baronio, quàm conversam fuisse aleam: Hormisdæ rem fuisse adversùs subdolos *Eutychianos*; Johanni mutato certamine adversùs *Nestorianos*, Acœmetas scilicet Monachos qui à Justiniano urgebantur. Interim eadem semper quæstio fuit, & mansit, & quam probaverat contrà Hormisdam Justinianus, eandem confirmat sententiam Johannes. Excipiunt etiam, assertionem quâ *Unus de Trinitate diceretur passus*, non damnasse Hormisdam in Scythis illis Monachis

ut

ut hæreticam, sed improbasse *novitatem verborum*, habuisseque modò fallaciæ Eutychianæ suspectam, ad An. DXXXIII. N. IV. & passim. Quum tamen *Scythas* illos fuisse tenaces Synodi Chalcedonensis, minimè Eutychianos, ex editis, in Eutychianam hæresim à Johanne Maxentio Scriptis, & Libro eorundem *de Incarnatione & Gratiâ* constet, quem laudarunt ab Orthodoxâ fide Fulgentius & Afri: Nec sustinuisse eos aliud, quàm quod Justinianus, quod Johannes II. quod pridem Nicæni, & Patres, Acta docent, & Epistolæ insertæ *Tomo* IV. *Concil.* in specie Epistolæ Justiniani ad Hormisdam, & Johannes II. illa ad Senatores, de quâ modo. Ac de his prolixissimè Forbesius noster, *Instructionum Lib.* III. C. XXI.

II. Hinc nata quæstio altera de *Christi Personâ*, rectène *composita* ea diceretur, nempè ex Deitate & Humanitate, unitis illis nec tamen confusis? Affirmantem defenderunt dicti Monachi Scythæ, & Johannes Maxentius, ac tandem & Synodus V. Oecumenica, Anathemate IV. in *Collat.* VIII. T. V. *col.* 570. *Unitionem Dei Verbi ad Carnem* factum κατὰ σύνθεσιν *secundùm compositionem*, ὅπερ ἐστὶ κατ' ὑπόστασιν, *quod est secundùm subsistentiam*. Undè promiscuè dixerunt, ἕνωσιν καὶ σύνθεσιν, & ἕνωσιν κατ' ὑπόστασιν, rejectâ sic Eutychianâ Naturarum confusione, & Nestorianâ ὑποστάσεων seu Personarum pluralitate. Vide de his fusius dissertantem Forbesium nostrum, *Instructionum* L. III. C. XXI. & XXV. *An persona Christi composita?*

III. Sic nata vel renata potiùs quæstio, *de die celebrandi Paschatis*, & quidem potissimùm in Britanniâ, Scotis adhuc celebrantibus Pascha more Judaico, seu XIV. Lunâ, ex inveteratâ consuetudine; aliis contendentibus, celebrandum esse more Romanæ Ecclesiæ, ipsâ die Resurrectionis, seu Dominicâ. Ac duratura fuit contentio, ad sequens Sæculum, quando Rex Nordanhumbrorum Oswi, habitâ hac de re disputatione inter Colmanum Episcopum Scotorum, & Wilfridum Occidentalium Saxonum Presbyterum, tandem à Scotis discessit, quod adversùs eos stare Petrum Apostolum intelligeret, cui datæ sunt Claves Regni Cœlorum. Hinc concluxit Rex, *se nolle contradicere Petro, qui esset Ostiarius, ne fortè ipso adveniente ad fores Regni Cœlorum, non esset* *De die Paschali Controversâ.*

esset qui referaret. Hæc & alia, hac de Controversiâ, quæ sequentibus sæculis recruduit, ex Bedæ Historiâ, Usserius *Antiquitatum Britann. Cap.* XVII. Forbelius *Instr. Histor. Lib.* III. *Cap.* XXX.

Numerus anathematizandi.

IV. Sic nata controversia: *An aliquis post mortem sit damnandus, vel anathematizandus?* Nempè occasione Theodori Mopsvesteni pridem mortui, in Concilio tamen Oecumenico V. sub Justiniano Imperatore anathematizati, simul cum Origene Adamantio, Apollinario, Nestorio, *Collat.* VIII. *Tomo* V. *Concil.* Et Orientalibus quidem in hoc restitit *Vigilius* Papa, negans mortuos anathematizandos, & multæ per Occidentem Ecclesiæ. Vide quoque Baronii Annales ad A. DLIII. Quanquàm Vigilius idem, occupando Pontificatui, & expellendo Sylverio, editâ in gratiam Theodoræ Confessione suæ fidei, olim ipsemet *anathematizasset Theodorum, & Theodoretum, & omnes qui eorum statuta colerent*, apud Liberatum in Breviario, *Cap.* XXII. in Tomo V. Concil. Nec effugium aliud Baronio & suis, quàm affingi istam *Epist.* Vigilio, quam profert Liberatus, idque variis *suspicionibus* injectis, nullo in contrarium teste aut documento, conficere nituntur. Adde Vigilii *Judicatum*, de quo *Cap.* sequenti.

IX. *Concilia hoc Sæculo celebrata. Oecumenicum* V. *sub Justiniano.*

Fuisse Synodum Oecumenicam.

I. Ut *particularia* hâc ætate Concilia propemodùm fuêre innumera, sic *Oecumenicum* unum, ordine V. Quod demùm dia postea pro tali habitum fuisse, postquàm assensus Vigilii Papæ accessit, fingit de suo Baronius, nullo omninò teste, ad Ann. Chr. DLIII. *Num.* CCXXIV. & post eum Binius, Petronius, Petrus de Marca, reliqui. Quum tamen Patriarchæ omnes eò vocati fuerint, ac ipse Romanus; quum Vigilius ipse petiisset *Synodum Oecumenicam*, sed in *Siciliâ*; agereturque de confirmandis prioribus Oecumenicis, & pace Orbi Christiano reddendâ. Nec Papæ illum assensum, ut Synodus Oecumenica haberetur, Græci expectavêre. Hujus verò Concilii *Universalis*, talis habiti à Pelagio, Gregorio I. &c. strictim heic observanda veniunt:

Locus & tempus.

1. *Locus*, Urbs Regia Constantinopolis, hinc Constantinopolitas

politanum II. *Tempus* verò, secundùm alios annus Chr. DLI. veriùs annus DLIII. Justiniani Imperat. anno XXVII. post Consulat. Basilii XII. Romano Episcopo Vigilio, Constantinopolitano autem Eutychio.

2. *Occasio* fuit, ex Liberato, Euagrio, Cyrillo in vitâ S. Sabæ, & ex hujus Collationibus Concilii; Primò quidem repullulantes passim & turbantes *Origenistæ*, comprimis in Palæstinâ, præcipuè per Monachos quosdam Novæ Lauræ, damnatos hoc nomine ab Eustochio, suffecto in Episcopatum Hierosolymitanum. *Origenistarum turba.*

Nempè hi, ducibus Leontio & Nonno, spargebant quæ pridem in Origene damnata: *Animas pridem conditas, antè conjunctionem cum Corpore, ob peccata in illud detrudi*; *Cælum*, *Solem*, *Lunam*, *Sidera*, *animâ & ratione prædita*; *Corpora non eadem resurrectura*, *quæ nunc circumgerimus*; *Poenis Dæmonum & damnatorum fore aliquando finem*, *beneficio mortis Christi* &c. His mox fautores accessêre, post Sabæ Abbatis mortem, Domitianus Ancyranus, Petrus Alexandrin. Sucæensis Monasterii præfectus, alii, ac præ cæteris *Theodorus* ex Monacho Novæ Lauræ Cæsareensis Cappadociæ Episcopus, Acephalorum eo tempore & Origenistarum fautor, ac familiaris Justiniano. Hinc res ad Imperatorem per Monachos Palæstinos delata est, à quo, ut antè Acephali, sic & Origenes longâ *Epistolâ*, ad Mennam scriptâ, damnatus, tanquàm qui Manetem, Arium, cæteraque Hæreses peperisset. Et hanc unam fuisse ex causis indictæ Synodi, errores nempè Origenis, Euagrii, ac Didymi, Acta ipsa, & Euagrius, Theophanes, Chronicon Alex. aliique testantur.

3. Occasio altera indicendæ Synodi, fuit controversia de *tribus Capitulis* Concilii Chalced. subdolè per Theodorum Cæsareensem Justiniano commendata, ut à causâ Origenisticâ Imperat. & Synodum ad aliam traduceret, teste Euagrio L. IV. C. XXXVIII. simulque Acephalis gratificaretur. Nempè Nestoriani quidem, dispersis scriptis *Theodori* Mopsvesteni, τοῦ γόνυς Nestorii, & *Theodoreti* anathematismis in Cyrillum, & *Iba* Edessêni Epistolâ ad Marim (in quâ Theodorus ille laudaretur, ut *Prædicator veritatis & Doctor Ecclesiæ*, culparetur Cyrillus tanquàm *qui incidisset in dogma Apollinarii*) negabant ea scripta Synodo Chalcedonensi damnata, oc- *Controversia de Tribus Capitulis.*

cultè sic Nestorianismo patrocinati. Contrà Theodorus Acephalus cum suis, persuadere Justiniano, modò damnarentur scripta illa *Theodori*, *Theodoreti*, *Ibæ*, accessuros Synodo Chalcedonenti omnes Acephalos, & confectum hoc bellum fore.

Edictum Justiniani.

Hinc Imperatori, hac spe freto de reducendis Acephalis, expressum Edictum contrà istorum scripta, dicta Τρία Κεφάλαια *Tria Capitula Concilii Chalcedonensis.* Ann. DXLV. aliis DXLVI. insertum Tomo v. Concilior. *col.* 683. in quo, post orthodoxam Fidei exegesim, tribus distinctis anathematismis, *Theodori* asserta & scripta, *Theodoreti* XII. in Cyrillum Capitula, & *Ibæ* Edesseni Epistola, ut impia & blasphema scripta damnantur ac devoventur. Sed verò, ut ad subscribendum plerique Orientalium, partim minis, partim promissis inducti, ità tergiversari primò Mennas, si fides Facundo, reluctari Stephanus Vigilu Apocrisiarius, & in Afris cumprimis Facundus Hermianensis, ac Pontianensis Episcopus acriter tria Capitula defendere: Cujus Facundi *pro tribus Capitulis Defensionem*, invisam Romanæ Ecclesiæ, hinc diu obscuratam, tandem ex Codicibus Vaticanis edidit Jac. Sirmondus, An. 1629.

Oppositiones.

Rationes *contrà Edictum* Justiniani militantes præcipuæ erant: Profectum illud ab Acephalis esse, & adversariis Concilii Chalcedonensis, prænotato Imperatoris titulo; injurium illud esse prædictæ Synodo, à quâ Theodoretus & Ibas fuissent in communionem recepti; retractasse hos, si quid diversum sensissent ab Orthodoxâ fide, nec adfuisse pertinaciam; Theodorum falsò Nestorianismi, aliarumque Hæresium postulatum; Patres non paucos eadem cum ipso scripsisse, Athanasium, Amplilochium, Gregorium, Chrysostomum &c. non etiam damnatum illum à Chalcedonensibus fuisse; nec peccasse Ibam, nisi quod Theodorum suâ Epistolâ laudasset, ac de Cyrillo malè suspicatus esset; de fide & istum, & Theodoretum quoque, adversùs Nestorium & Eutychem, rectè sensisse scripsissequc; inhumanum esse damnare post mortem Viros in Ecclesiæ pace defunctos &c. Hæc pluribus omnium instar Facundus, *Libris* XII.

Rationes pro Edicto.

Contrà Græci *pro Edicto* adferre: Tria Capitula ad Synodum Chalcedonensem non spectare; De his primùm agi coeptum post Synodum; Nestorianam in iis Heresim damnari; sic pacem Ecclesiis futuram, reductis Acephalis &c.

Inte-

Interà Vigiliùs, qui simulatâ apud Theodorum Hæresi Eutychianâ, & Simoniacâ arte, non negante Baronio, Pontificatum invaserat ab Anno DXXXVIII. expulso Sylverio, ac fame tandem enecto, An. DXL negabat tum quoque subscriptionem. Undè Constantinopolim à Justiniano accitus, post aliquam in Siciliâ moram, ubi Synodum indici præoptabat, tandem in Regiam urbem appulit, Ann. DXLVII. Hîc primò damnatores Trium Capitulorum communione suâ prohibere; mox Anno sequente, in *Judicato* suo, ad Mennam scripto, eadem Capitula damnare, additâ clausâ, *salvâ in omnibus reverentiâ Synodi Chalcedonensis*; hinc à Vigilio recedere Rusticus & Sebastianus Diaconi Romani, in Vigilium fremere Afri, & Occidentales, ut à quo esset prodita Acephalis fides; sed & indignari Justinianus, ob additam Judicato eam *clausulam*; Vigilius tùm interdicere omnem hac de re quæstionem, ad Synodum usque generalem; dehinc Constantinopoli recedere, pessimè habitus à Justiniano, secedens Chalcedonem; donec reversus Byzantium, mitigatis animis, tandem ad Concilium universale res spectarit, inchoatum IV. Non. Majas, An. DLIII. *Vigilii mens historia.*

Convocatio Concilii facta per Justinianum Imperatorem, vocato iteratis invitationibus *Vigilio* Papâ Romano ad Concilium, qui tùm adhuc Constantinopoli præsens. Non tamen Sessionibus interfuit Vigilius, reverà ob contentionem cum Constantinopolitano *de primatu*: Et quicquid urgeret Princeps & Concilium, respondit se scripto sententiam expositurum. Convocati & Apollinaris, *Alexandrinus*, Domnus *Antiochenus*, Eustochius *Hierosolymitanus* qui per legatos interfuit, præsente & Eutychio *Constantinopolitano*. *Convocatur Justinianus.*

Fallit Baronius cum suis, qui *authoritate* Vigilii indictam Synodum vellent, *hortatu* tantùm Imperatoris. Imò authoritate Principis, Vigilii ad summum accedente consensu; licet eo verùs repugnante habitam eam Synodum esse (cui nec interesse voluit, nec per se nec per legatos) fateantur doctissimi in Pontificiis, & nuper admodùm Joh. Cabassutius Presbyter in *Notitiâ Concil.* p. 267. Undè Euagrius, L. IV. C. XXXVIII. μεταπέμπεται Σύνοδον Ἰουστινιανός. Nicephorus, *Lib.* XVII. C. XXVII. Ἰουστινιανὸς τὴν ἁγίαν πέμπλιν Οἰκουμενικὴν ἤθροισε Σύνοδον. Et sic Epistola-

ſtola Juſtiniani ad Patres, *Collat.* I. in quâ etiam ſe *mandaſſe* Vigilio, *ut una cum omnibus conveniret.*

Præſes. 4. *Præſes* igitur Concilii (in quo ſubſcripſêre Epiſcopi CLXV. & in iis quatuor Patriarchæ) fuit, non profectò *Vigilius* in Urbe præſens, qui Concilio reſtitit; non Vigilii fortè Legati, qui nulli adfuêre; ſed Eutychius, *Patriarcha Regiæ Conſtantinopolis Novæ Romæ*, Mennæ ſucceſſor. Et hic in *Epiſt.* ad Vigilium, in quâ, non ſubjectionis ergò, ut nugatur Baronius, ſed pro more Patriarcharum, fidei ſuæ Confeſſionem edidit, inſertâ *Collationi* I. Vigilium vocat ſuum *συλλειτουργὸν Conſacerdotem*, ſeque inſcribit, *Divinâ miſericordiâ Epiſcopum Conſtantinopolis Novæ Romæ.*

Acta præcipua. 5. *Acta* hujus Concilii præcipua, fuêre: 1. Confirmata fides quatuor Conciliorum, Nicæni, Conſtantinopolitani I. Epheſini I. & Chalcedonenſis. 2. Anathematizatus & damnatus Theodorus Mopsveſtenus, poſt lectum ejus Symbolum, ut *blaſphemiarum* eructator. 3. Damnata etiam *ut impia* ſcripta Theodoreti, addictioris quondam partibus Neſtorii; & Epiſtola Ibæ ad Marim Perſam, ut *Neſtoriana.* 4. Anathematizati præterea *Origenes* cum ſuis, *Arius*, *Macedonius* &c. & damnata pluribus anathematiſmis ſcriptâ Origenis, ejusque errores. Quanquàm Valeſius, Notis ad Euagrium, *Lib.* IV. C. XXXVIII. negat Origenis cauſam in hac Synodo fuiſſe diſceptatam, ſed in priori Synodo Conſtantinopol. A. DXXXVIII. cujus Acta huic Synodo V. ſubjungi ſolita fuerint. Nam *Theodorum* Cæſar. Origeniſtam primas tenuiſſe partes in Synodo V. Oecumenicâ, nec ibi damnatum. Sed conjecturam opponit teſtium fidei. Formula damnationis extat in *Collatione* VIII. Concilii, ubi ſententia Synodi, & anathematiſmi XIV. Concil. Tom. V. *col.* 562.

Conſequuta Synodum. 6. *Conſequentia* hujus Concilii fuêre: Primò acerrimæ oppoſitiones factæ per Vigilium Papam Romanum, ut durante Concilio, ſic eo finito.

Vigilii inconſtantia. Et qui antè, ſcripto *Judicato*, damnaverat Tria Capitula, jam ſcripto *Conſtituto*, miſſoque ad Juſtinianum, eadem reiptâ defendit, aliter decerni interdicit, mortuos in pace Eccleſiæ anathematizandos negat, prolixè ex Vaticano Mſ. Conſtitutum deſcribente Baronio, ad A. DLIII. Undè error Euagrii *Lib.* IV. C. XXXVIII. Photii, Nicephori, & aliorum, referentium conſenſiſſe

Syno-

Synodo Vigilium, per *literas*, & iis quæ in Synodo gesta, intelligentes *Constitutum* Vigilii, in quo sanè Theodori Mopsvesteni errores damnavit, ejus tamen nomini & personæ pepercit. Mox in exilium ire jussus Vigilius, ex ejus *Vitâ* in Anastasio, cujus exilii pertæsus, rursùm Constitutum suum retractat, Synodum approbat, Tria Capitula cum Justiniano damnat, & Augustini sua retractantis exemplo se tuetur, sicque levitatis, perfidiæ, & judicio plerorumque tunc Latinorum Afrorumque, câ damnatione Trium Capitulor. *hæresêos* se crimine obstringit. Porrò retractatorias hasce ad Eutychium literas, & confirmatorias v. Synodi, non visas Baronio, primus Græcè in lucem edidit ex Mss. Bibliothecæ Regiæ Petrus de Marca, A. MDCXLII. accusans alicubi *incantam Baronii narrationem, quæ Romanæ Ecclesiæ potestatem pessundabat.* Nempè eâ Epistolâ intelligi, Concilii generalis definitionem fuisse nullam, sine confirmatione Romani Pontificis, scilicet! Undè Epistolam hanc Vigilii auro contrà caram esse, cujus vi (sic illi) Synodus v. demùm pro *Oecumenicâ* haberi potuerit.

Sed neque rem expediunt Gnathones. Primò Vigilium à levitate nemo excuset, fasso eandem prolixè nuper Henrico de Noris Veronensi, Dissertatione Historicâ *de* v. *Synodo*, editâ A. MDCLXXVII. in quâ Baronium, Halloixium, cæterosque egregiè perstringit. Ac ridicula sunt effugia Baronii, ad A. DXLVII. ac deinceps Petri de Marca, in Dissertat. de Epistolâ Vigilii; egisse Vigilium *prudenter*, *patientiâ usum*, *dissimulasse*, *toleravisse*, *corripuisse*, *annuisse* &c. modòque egisse *summo jure*, improbando damnationem Capitulorum, modò *remisso*, damnando κατ' οἰκονομίαν. Nec Machiavellistica ratio Statûs laudari in Pontifice potuit apertiùs. Secundò, quicquid consenserit in damnationem Capitulorum Vigilius, non eo accessêre Vigilio, ut nec Justiniano, Afri, nec illicò Occidentales, per *Italiam*, *Galliam*, *Hyberniam*: Imò mox erupit in nervum duraturum Schisma *Aquilejensium*, & Episcoporum *Histriæ*, *Venetiarum*, *Liguriæ*, *Insubriæ*; Paulino Aquilejensi incentore, & Honorato Mediolanensi, etiam dudùm mortuo Vigilio, ac sedente Pelagio II. quo nequicquàm reluctante in Synodum coëunt, oppositurâ se & Theodelindâ Longob. Reginâ. Nam Synodum v. discessisse censebant à Synodo Chalcedonensi; Tria Capitula

Effugia occurrunt Baronii, & Petri de Marcæ.

Synodus v. rejecta a quibusdam

causabantur fuisse longo usu recepta ; denique non ferebant innoxios Episcopos, pridem *vitâ functos*, *anathematizari*. Tertio, à Baronio & suis discedens Petrus Halloixius, Jesuita, in *Apologia* pro Origene, *Lib.* IV. *quæst.* X. perstat in V. Synodo improbandâ, quam probasse ferunt Vigilium, ac prabarunt omninò Pelagius, Johannes III. Benedictus I. Pelagius II. Gregorius I. Sergius &c. Additque, *Sextam Synodum in errorem tractam à Quintâ, & post se traxisse Septimam*, § XVII. Et Pontificum illa, quæ feruntur, explicat de *tolerantiâ* tantùm V. Synodi, non de approbatione; planè contrà fidem Historiæ, & Epistolas Pontificum, ac in specie Gregorii M. *Lib.* III. *Ep.* II. IV. XXXVII. &c. ejusque Confessionem missam ad Constantinopolitanum, de quâ jam suprà. Vide & Sirmondum, in *Notis* ad Facundum, ad calcem & M. Velserum, *Rerum Boicar. L.* III.

Pugna inter Adversarios.

Baronii incauta levitas, & blasphemia.

Nec prætermittenda etiam hoc loco Baronii abjecta servitus, inconstantia, & *incauta narratio* de Vigilio, ut rectè suprà Petrus de Marca, sed & quandoque blasphema : Siquidem agens de electione Vigilii in Pontificem, ad A. DXXXVIII. declamat in eundem Vigilium, *Num.* XI. XII. XVIII. XIX. XX. tanquàm *in sedem Petri violenter intrusum*; *qui Simoniacam labem contraxisset, spondendo aurum ut Pontifex esse posset*; *gloriæ turbine agitatum, in præcipitia datum*; *pondere scelerum prægravatum*; *minimè excusandum, clamantibus undique Sacrilegus*; *Schismaticum*; *alienæ Sedis emptorem, invasorem*; *ad Schisma addentem Hæresim*; *lupum gregem invadentem*; *furem & latronem, non per ostium ingressum*; *Pseudoepiscopum*; *Antichristum*; *cui cedit impietas Novati, pertinacia Ursicini* &c. Deinceps verò, mutatâ velificatione, statim à morte Sylverii per Vigilium sublati, ad A. DXL. *N.* XIII. & aliàs, inducit Vigilium ut mutatum *ex Saule in Prophetam, ex hoste in Defensorem, ex persecutore in Prædicatorem, ex blasphemo in Confessorem, ex perfido in Fidelem.* Dein quæsito tot Vigilii artibus, levitatibus, actitatis colore, ubique inducit ut Sanctissimum Pontificem, ac penè Confessorem; *in cujus personâ consideret Petrus, in Petro Christus*; *tanto potentiorem Prophetis effectum, quanto differentius præ illis Nomen hæreditavit*; *non jam hominem tantùm, sed* Christum *ipsum, Deum & Hominem cum Homine insede Petri sedentem* &c. ad A. DLII. N. IX. X. XI. Fit hæc ad Synodum V. eo prolixiùs, quo ejus historia perplexior, confusior, causæ Pontificiæ infestior, ejusque in Vigilio infamiam magis prodens.

Con-

Concilia particularia.

Concilia *particularia*, seu non Oecumenica, hoc ævo innumera habita sunt, eaque seu *Nationalia*, seu *Provincialia*, in causâ vel Hæresêon vel Schismatum, vel Fidei vel Disciplinæ. Pleraque rursùm *Orthodoxa* & approbata, quædam etiam in *Conciliabulis* habita: Ex. gr. quæ fuit sub Anastasio Imperatore *Synodus Sidonien sis*, Phœniciæ maritimæ, habita An. DXII. contrà Flavianum Antiochenum, & Eliam Hierosolymitanum Orthodoxos, jussu Anastasii Acephalorum fautoris. Quanquam *Heliam*, sed coactum, rejeciſſe Synodum Chalcedonensem, referant Theodorus Lector, & Theophanes, qualiter & de Macedonio Constantinopolit.

Pseudo-Synodus Sidonensis.

Nationales Synodi.

In *Nationalibus*, eminet Synodus *Africa* universalis, ad instaurandam Disciplinam, post restitutas à Justiniano Africanas Ecclesias, subductas jugo Wandalico, An. DXXXIII. Johanne II. Romano Episc. Eminent etiam Synodi *Hispanicæ*, Gentis universæ Suevorum sub Ariamiro, ad Catholicam fidem inducto, ab An. DLXI. & Gentis Gothorum, sub Reccaredo Rege, convocante Synodum generalem, An. DLXXXIX. quæ Toletana III. Collegit Garsias Loaysa, exeunte Sæculo superiore, additis Notis, & laudavit Casparus Sciopius, commendans indè *Nationalium Conciliorum Utilitates.* Adde *Gallicanas* Synodos, in variis Regnis, Francico, Burgundico, Gothico, à Sirmondo studiosè collectas, omnesque insertas Conciliorum Edit. novissimæ *Tomo* IV. & V.

Concilia in Fidei causâ.

Synodus sub Mennâ, contrà Acephalos.

Causæ Conciliorum variæ fuêre. In *Fidei* causâ contrà grassantes *Hæreses*: In Oriente quidem, inclyta Synodus *Constantinopolitana*, quæ vulgò *sub Menna*, tùm Patriarchâ, paulo post obitum Agapeti Romani, Ann. DXXXVI. Justiniano imperante. Hîc comfirmata depositio *Anthemi* Eutychiani, favore Theodoræ intrusi in sedem Constantinopolit. damnati & *Severus* Antiochenus, *Petrus* Apamcensis, *Zoaras* Presbyter, Acephalorum principes. Nugantur Baronius, Binius, reliqui, Mennam præsedisse Synodo tanquàm *vicarium Agapeti*: jam quidem hujus demortui, cujus etiam Legati ex Italiâ adfuêre, quos Constantinopolim præmiserat, sed nullo horum præsidio, congregante etiam Mennâ Synodum infrà suam Diœcesim, Constantinopoli, & extemporancam illam, vulgò ἐνδημοῦσαν, ex degentibus scilicet

Baronius notat.

Constantinopoli Episcopis, quò in Acephalos querelæ ex Syriâ, Palæstinâ, & aliundè ab Orthodoxis delatæ, faciente inprimis Petro Hierosolymorum Patriarchâ. Vide prolixa hujus Synodi Acta, initio Tomi v. Conciliorum Editionis nuperæ, Regiâ auctioris.

Contrà Arianos, Priscillianistas.

In Hæresim *Arianam*, cæteraſque Hæreſes damnatas in Synodis *Oecumenicis quatuor*, habitæ Synodi in Hispaniâ, à converſis ab Arianismo Regibus, quas inter celebris *Toletana* III. sub Reccaredo, XXIII. de fide Canonibus, cum totidem Anathematismis, An. DLXXXIX. Æræ Hispanicæ DCXXVII, Sic contrà pullulantem in Hispaniâ Hæresim *Priscilliani*, Synodus Bracarensis II. An. DLXIII. sub Ariamiro Rege, nuper converso.

Pelagianos, Massilienses.

In *Pelagianos* & *Semi-Pelagianos* habitæ Synodi plures, ab Afris, Gallis, Britannis, in causâ de Gratiâ & Libero Arbitrio. Sic *Afri* in Sardiniâ exules, sub Vandalico dominatu & Trasemundi persecutione, Epistolam Synodicam scribunt contrà Hæresim Pelagianam, An. DXXI. In Galliâ, Synodus *Arausiaca* II. An. DXXIX. regnante in Italiâ Athalarico, in Galliis filiis Clodovæi, Bonifacio II. Romæ Episcopo, condidit Canones XXV. contrà Hæresim Fausti & Massilienſium, iis in locis grassatam, præside *Cæsario* Arelatensi, qui cum Alcimo Viennensi, Fulgentio Ruspensi, Prospero Aquitanico Massilienses eruditis scriptis oppugnarit. Ac paulo antè inter *Britones* Cambriæ, habita Synodus à Davide Menevienſis sedis Metropolitano, contrà Hæresim Pelagii, An. DXIX. de quâ Spelmannus in *Conciliis Britann. Tomo* I. Usserius in *Antiq.* & *Tomus* V. Concil.

Synodi in Causâ Disciplinæ.

Pleræque verò Synodi coactæ in causâ Ecclesiastici *Regiminis*, & *Disciplinæ*, decernentes de *Ordinationibus* Clericorum, *Metropolitanorum* aut *Episcoporum* juribus, *Ecclesiarum* reditibus, *Monasteriis*, *Monachis*, *Monialibus*, *Lapsis*, *Pœnitentibus*, *Mulieribus*, *Viduis*, *Clericali* omni disciplinâ, *Gradibus prohibitis*, v. gr. Nuptiis cum *cognatâ* pro incestis habitis in Concilio *Lugdunensi* I. A. DXVII.

Schismatum.

Nonnullæ indictæ natis *Schismatibus*, ut *Romana* Synodi, in causâ Laurentii & Symmachi, sub initium Sæculi; *alia* contrà electionem Vigilii, vivo adhuc Bonifacio, An. DXXXI. ità Synodus *Aquilejensis*, adversus V. Synodum congregata, ex Episcopis Illyrici, A. DLIII. tria Capitula defensuris.

In

Rituum Sacrorum.

In pluribus etiam de variis Ecclesiæ *Ritibus* & *Cæremoniis* actum, de *Festis* majoribus, observatione *Dominicæ*, *Vigiliis*, *Quadragesimâ*, *Oblationibus defunctorum*, *Sepulturæ ritibus*, *Eucharistiâ à mortuis non dandâ*, *ut* hoc ex Concilio Carthaginensi III. repetitum fuit in Concilio Antissiodorensi, in Burgundionibus, An. DLXXVIII. *Canone* XII. In quâ etiam Synodo *Canon.* XXII. ità habet, *Non licet relictæ* (scil. viduæ) *Presbyteri*, *Diaconi*, *nec Subdiaconi*, *post ejus mortem*, *matrimonium accipere.*

Synodi Hispanicæ.

Dignissima sunt lectione & observatione Concilia *Hispanica*, Collectiones Garsiæ Loaysæ, Archiepiscopi Toletani, qualia hoc sæculo, *Bracarense* primum, An. DLXI. Lucretio tum Metropolitano; *Bracarense* secundum, A. DLXIII. & *Lucense* A. DLXIV. in Provinciâ Gallæciæ, utrâque Civitate (quæ hodie *Braga* & *Lugo*) in Metropolim erectâ, sub Theodomiro Suevorum Rege. Sic Concilium Toletanum III. An. DLXXIX. in quo luculenta Fidei Confessio Gothicæ Gentis, cum Rege suo ad fidem Catholicam adductæ, approbatis Conciliis Oecumenicis; dein etiam XXIII. Capitulis cusis de omni Ecclesiæ Disciplinâ.

Gallicana quædam præcipua.

In *Gallicanis* Conciliis, præcipua ferè, quæ expendat studiosus Ecclesiasticæ Antiquitatis lector, ex collectione Jac. Sirmondi, sunt, quemadmodùm superius laudatum *Arausicum* II. contrà Semi-Pelagianos, ità Concilium *Agathense*, in inferiore Occitaniâ, seu Narbonensi I. Clarico Visigottorum Rege, A. DVI. *Epaonense* Viennensis Provinciæ, post conversionem Sigismundi Burgundionum Regis, præsente Avito Viennensi, Ann. DXVII. *Aurelianensia* plura, variis Canonibus illustria, ad quæ Sirmondus, Albaspinæus, alii; *Arvernense* in Aquitanicâ An. DXXXV. *Arelatense*, v. An. DLIV. in quo *Monasteria* Episcopis subjecta; *Turonense* in Lugdunensi III. An. DLXX. *Matisconense* II. quod Generale dicitur, Guntheramno Rege, A. DLXXXVIII. Sic anterius *Antissiodorense* in Burgundionibus, de quo modò &c.

Synodi indictæ Principum authoritate.

Nec dubium, eâ ætate convocatas fuisse Synodos authoritate *Principum*: Uti in Oriente per *Cæsares*, sic Gallicanas per *Clodoveum* & Filios, Burgundicas per *Sigismundum*, & Successores, Romanas per *Theodoricum*, Hispanicas per eorum temporum *Reges*, &c. ut ex harum Synodorum Collectione luculenter intelligitur. Nempè passim profitentur, convenisse sese per *Regale præcep-*

ceptum, per ordinationem glorioſiſſimi Regis, ejus *juſſione*, *ſalutaribus hortamentis*, *fervidâ ſollicitudine* &c.

Baronius notatus. Nec in Synodis ſub *Gothis* habitis ulla unquàm mentio Romani Pontificis, quanquàm Nationalibus illis, Gentes nuper converſæ ad Catholicam fidem; Regiæ authoritatis ubique mentio, qui etiam Synodos ſuâ præſentiâ moderarentur, ac tandem authoritate firmarent. Vide *Collectionem* Conciliorum Hiſpaniæ, diligentiâ Garſiæ. Unde imponit pro more Baronius, ad An. DLXXIX. N. IX. ubi agens de Synodo Toletanâ III. generali totius Hiſpaniæ, ſub Reccaredo, contendit ex uno teſtimonio Lucæ Tadenſis, celebratam eam *conſenſu atque authoritate Pelagii*, in eâque *præfuiſſe Leandrum*, *legatione functum pro Romano Pontifice*. Addit, *absque controverſiâ credi* hoc ipſum *debere*. Atqui nulla hujus rei in prolixis Actis mentio, nulla quæſitæ per Reccaredum à Pontifice veniæ, nulla Pelagii, nulla legationis ad Synodum, aut demandati præſidii, aut confirmationis Pontificiæ; omnia uni Reccaredo adſcripta, & ipſe in *Chronico* Gothico Iſidorus, *Synodum* à Rege *congregatam*, & ab eodem *ſuâ ſubſcriptione firmatam*. Undè in Edicto Regis, in Confirmationem Concilii: *Univerſorum, ſub Regni noſtri poteſtate conſiſtentium, amatores nos ſuos Divina faciens veritas, noſtris principaliter ſenſibus inſpiravit, ut cauſâ inſpirandæ* fidei ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ, *Epiſcopos omnes Hiſpaniæ noſtro præſentandos Culmini juberemus*. Et quæ ibi ſequuntur.

X. *Scriptores Eccleſiaſtici hoc Sæculo celebriores.*

I. In præcipuis, qui in Oriente ſcripſerunt, occurrunt:

Johannes Maxentius. *Johannes Maxentius* Monachus, & Presbyter Antiochenus, qui cauſam de Gratiâ contra Fauſtum; & alteram Monachorum Scytharum contrà Hormiſdam, ipſe & Scytha, luculentiſſimè defendit, iniquè hoc nomine vapulans Baronio ad An. Chr. DXX. *Num.* XXIII. Et quia is de Gratiâ, contrà Maſſilienſes, hinc Poſſevino & aliis Gallus creditus, ſed imperitè.

Leontius Byzantius. *Leontius Byzantius*, ſcriptor adverſus Neſtorianos & Acephalos, etiam in Origeniſtas, poſt Synodum V. Oecumenicam, diverſus à Leontio Origeniſtâ, de quo ſuprà. De cujus tamen ætate ad-

versa sunt Baronii, Bellarmini, & Phil. Labbei, aliorumque judicia. Porrò *Leontii* plures fuêre, etiam Historici, de quibus Vossius, alii.

Euagrius Scholasticus, à Pontico diversus, Natione Syrus, ex urbe Epiphaniâ, Continuator Historiæ Ecclesiasticæ, sub Tiberio, productæ usque ad XII. annum Mauricii: Quia is Epiphanensis hinc sortè Ἐπιφανὴς Niccphoro, *Hist.* L. I. C. I. pro ἐπιφανεὺς, ut observatum Valesio, alias Antiochiensis habitatione, ad dignitates evectus. *Euagrius Scholast.*

In dogmatis hic quidem assertor fidei Catholicæ, contrà Hæreses, nec tamen ideò dicendus Baronio solus, aut *primus Historiæ* Eccles. scriptor, qui de fide rectè senserit; supponens, Eusebium Arianum, Socratem & Sozomenum Novatianos, Theodoretum Nestorianum. *Baronius notatus.*

Judicio autem & fide scriptionis reliquis inferior est, undè fabellæ quandoque, ex credulitate Euagrii, inclinantis in superstitiones, Reliquias, Lignum Crucis, pseudo-Miracula, undè & Baronii encomium. Hujusmodi est relatio de Imagine Christi θεοτύκτῳ ad Abgarum missa, *Lib.* IV. C. XXVII. de quâ nec Eusebius, nec Procopius in obsidione Urbis Edessenæ; Sic altera *Cap.* præcedente, de *Crucis ligno* ab Apameensibus *adorato*, cujus adeò virtute liberati fuerint à Chosroë Persarum rege, ac se spectatorem rei dicit, sed *puerum* imò *infantem*, ut observat Valesius *Præfat.* ad Euagrium. His tamen, aliisque non paucis ut Evangelicis veritatibus pascitur Annalium scriptor. *Dicta judicium & quibusdam narratis.*

Anastasius Sinaita, Episcopus Antiochenus, sub extrema Justiniani, id est ab A. DLXI. ex Monacho Sinaitâ successor Domni Antiocheni, qui V. Synodo interfuerat. Ut Acephalis restitit hic Anastasius, sic vehementiùs Justiniano, in causâ Aphthartodocitarum, apud Euagrium *Lib.* IV. C. XL. deinceps à Justino II. pellendus in exilium, Ann. DLXV. studio Johannis Scholastici Constantinopolitani, cujus ordinationem improbabat Anastasius, ex *Theophanis* Chronico. Ac *duo* quidem *Sinaitæ*, alter Monachus nonnihil junior, creditus auctor Ὁδηγοῦ adversus Acephalos, in quo adversus Monothelitas disputat, sequenti hos *Sæc.* exortos. *Anastasius Sinaita.*

Enlo-

Eulogius Alexand.

Eulogius Alexandrinus, sub Tiberio & Mauricio Imperat. laudatus Gregorio Romano, in variis Epistolis, magnâ inter utrumque necessitudine. Ejus varia nobis Excerpta reliquit Photius *in Bibliothecâ*, ex Libris ejus contrà *Novatianos*, aliisque ejusdem λόγοις καὶ ἐπιστολαῖς, in quibus Romanum vocat *Archiepiscopum Rome*, ut Photius *Cod.* CCXXX. Mittimus obscuriores alios in Oriente, seu scriptorum ratione, seu ætatis. Nisi addimus Johannem Cappadocem, dictum de frequenti jejunio *Jejunatorem*, Constantinopolitanum post Eutychium Antistitem, in quo *Oecumenici* titulum ægerrimè tulerunt Pelagius & Gregorius, & de cujus *Pœnitentialibus* libellis, adi Morinum de *Pœnit.* in Appendice.

Johannes Jejunator.

Fulgentius.

II. In Latinis & Occidentalibus celebriores sunt: *Fulgentius* Ruspensis Episcopus, discipulus Augustini, sub Trasamundo in Sardiniam cum aliis Episcopis relegatus, undè scripta Synodalis *Ep.* contrà Pelagianos, Conciliorum *Tomo* IV. *col.* 1591. Luculenta ejus de *Prædestinatione & Gratiâ* scripta, quædam cum ejusdem aliis à Sirmondo primùm edita, ipsis Pontificiis litigandi materiam præbuerunt, post nata illa Jansenii.

Alcimus Avitus.

Alcimus Avitus, Archiepiscopus Viennensis, Orthodoxæ fidei contrà Hæreses, in primis *Arianam* & *Photinianam*, *Galliam infestantes*, vindex, instrumentum Conversionis Sigismundi Burgundionum Regis; Cujus *Epistolas*, *Poëmata*, & *Fragmenta varia* ediderunt Sirmondus, & Baluzius in *Miscellaneis*. Inter alia observat ex Avito Jacobus Sirmondus, *Notis* ad *Epist.* I. *Missa* nomen, pro dimissione populi, tunc etiam fuisse usurpatum in *Palatii*, *Prætoriisque*, ac ridet qui exoticum aut Hebraicum nomen fingere ausi sunt, id est Baronium, & sequaces; confirmatque, quæ de *Missis matutinis & vespertinis* alibi observavimus, ad *Sec.* XV. *pag.* 366. 382.

Missa nomen.

Cæsarius Arelatensis.

Cæsarius Episcopus Arelatensis, (nam plures Cæsarii) coævus Alcimo, Fausti & *Semi-Pelagianorum* acerrimus impugnator, relegandus sub Alarico Gothorum Rege, Præses Synodi Arausicanæ II. de quâ suprà. Ejus *Homilias* XV. cum Notis, edidit Stephanus Baluzius, An. MDCLXIV. Monachalis instituti idem in Episcopatu tenax, undè sub ejus nomine *Regula* ad Monachos, alia ad Virgines Moniales, inter Regulas Holstenianas editæ, *Parte* II. & III.

Pascha.

Paschasius R. E. Diaconus, à Ratberto diversus præsentiæ realis assertore, scriptor ipse Librorum *de Spiritu S.* sub initium Sæculi. *Paschasius Diaconus.*

Felix Ennodius, Ticinensis seu Papiensis Diaconus, Epiphanio Episcopo, missus ab Hormisdâ ad Anastasium Imperat. cujus Opera, notis illustrata, edidit Sirmondus, An. MDCXI. *Felix Ennodius.*

Anicius Manlius Severinus Boëtius, Vir Consularis, excellenti virtute, ac pari eruditione, S. Trinitatis & doctrinæ de Personâ Christi insignis assertor, sed & justitiæ patronus summus, sub Theodorico Rege: tandem ob conspirationis cum Justino Imper. suspicionem in exilium, hinc infe rale pegma agendus; undè meditationibus de *Consolatione Philosophiæ*, solutâ & ligatâ Oratione, semet ipsum erexit. *Severin. Boëtius.*

Advertenda verò hîc Baronii anilis credulitas, ad An. DXXVI. N: XVII. referentis ex *Vitâ Boëtii*, ut indubium miraculum, quâ scilicet ratione Boëtius avulsum gladio Spiculatoris suum ipsius Caput manu utrâque, omnibus spectantibus, sustulerit, in proximum Templum detulerit, & acceptâ Eucharistiâ, vocibusque ad adstantes prolatis, tandem expirarit. Neque eo contentus Baronius, confert in hoc Boëtium cum *Dionysio* Arcopagitâ, in quo idem scilicet miraculum acciderit. Sed tacent eas nugas quicquid Scriptorum est hujus & sequentis ætatis, non tacituri profectò rem adeò publicam ac portentosam. Ac Dionysium ejus Parisiensem, caput avulsum gestantem, rident cordatiores doctioresque Pontificii. *Baronii credulitas.*

Dionysius Exiguus, Abbas Romanus, natione Scytha, utrâque Linguâ eruditus, clarus sub Justino seniore & Justiniano: Cui Christiani suam *Æram*, deficientem licet, Chronologi quoque Periodum Dionysianam, Paschales rationes, Cylum, Antiquitatis studiosi Collectionem Versionemque Canonum, & Translationes alias debent. *Dionysius Exiguus.*

Marcellinus Comes, U. C. sub initia Justiniani scriptor *Chronici*, seu Continuator à fine Chronici Hieronymiani ad IV. Justiniani Consulat. de quo post Cassiodorum & Veteres, *Gerh. J. Vossius Mirœus*, alii. *Marcellinus Comes.*

Primasius Episcopus in Africâ Byzacenâ Adrumetinus, Doctrinæ Augustinianæ cum Fulgentio sectator, ac Commentator *Primasius.*

in Paulum inclytus, in *Bibl. Patrum*, membrum Synodi v. Oecumenicæ, sed qui Vigilii Constituto subscripsit, pro tribus Capitulis. De quo vide plura in nostro de *Authore Epist. ad Hebr.* Tractatu P. I. C. VII.

Ferrandus. *Ferrandus* Carthaginensis Diaconus Discipulus Fulgentii, clarus sub Justiniano, de quo Facundus Hermian. Victor Tononensis *in Chron.* alii Veterum. Collector hic insignis Africanorum Canonum post Dionysium Exiguum, seu Abbreviator, doctrinâ Orthodoxus contrà Arianos, Acephalos, Pelagianos; nec probans Edictum Justiniani quo *mortui anathematizarentur.* Censuit hic quoque, in *Epist.* ad Anatolium Diaconum Rom. E. Apostolos baptizasse quidem in solo *nomine Jesu*, sed qui *unum* de Trinitate dixerit, *totam Trinitatem* dixisse.

Facundus Hermian. *Facundus Hermianensis*, in Africæ Byzacenâ, tempore Vigilii, & Synodi v. Occumen. acerrimus defensor trium Capitulorum, Libris XII. editis primùm à Sirmondo, & asserti contrà Hormisdam, de *uno ex Trinitate passo.* Cæterùm in Facundo locus invictus est, contrà Transsubstantiat. *Lib.* IX. p. 404. *Sirmondus notat.* *Potest Sacramentum adoptionis adoptio nuncupari, sicut* Sacramentum *Corporis & Sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, Corpus ejus & Sanguinem dicimus: Non quod* propriè *Corpus ejus sit panis, & poculum Sanguis, sed quod in se* Mysterium Corporis ejus Sanguinisque *contineant.* Ingenuus quidem in edendo loco Sirmondus, at in explicando nec sibi ipsi credens, nam planè contrarium affingit sensum Facundo, quàm jubent verba & contextus.

Vigilius Afer. *Vigilius Afer*, distinctionis ergò à Vigilio *Romano* coævo, & ab anteriore *Tridentino*, in eâdem Byzacenâ Episcopus, scriptor Librorum *contrà Nestorium & Eutychetem*, citatus *Theodulpho* Aurelianensi, quem edidit cum Notis Sirmondus; & huc adi, *pag.* 277. in Miscellaneorum Tomo II.

Liberatus. *Liberatus* Diaconus Carthaginensis, prioribus σύγχρονος, Romam ab Africanis missus post restitutas à Justiniano Ecclesias, defensor idem quoque Trium Capitulorum. Cæterùm *Breviarium* ejus historiæ Nestorianæ & Eutychianæ, in quo *Vigilium* Roman. ad vivum expressit, C. XXII. (quicquid Baronius suspecta quædam reddat) perductum idem ad damnationem Trium Capitulorum, necessarium est ad historiam hujus & præce-

dentis

dentis Sæculi subsidium. Insertum est *Tomo* v. Concil. post Concilium Universale v.

Julinus Afer, coævus prioribus, memoratus Cassiodoro, scriptor celebris Libri de *Partibus Divinæ Legis* ad Primasium. De scriptis illi suppositis Critici Sacri. *Julinus*

M. Aurelius Cassiodorus, vir cum Boëtio Consularis, Gothus natione, charus Theodorico, & Athalarico Regibus, ab hoc donandus Præfecturâ Pretorii; prudentiâ, eruditione, scriptis eximiis inclytus, plerisque elaboratis in secessu suo Calabrico, structo ibi Monasterio, in quo *nonagenario* major vivere desiit. Eminent inter scripta *Variarum* Epistolar. *Libri* XII. *Institutionum ad divinas* S. Script. *Lectiones*, Libri duo, *Chronicon* ab O. Cond. *Historia Tripartita*, ex Socrate, Sozomeno, Theodoreto, Latinè ab Epiphanio Scholast. versis &c. Prodiit nuper Cassiodori Editio nova Parisiensis, 1679. cum prolixâ Vitæ descriptione. *M. Aur. Cassiodor.*

Gregorius Episcopus Turonensis, inclinato Sæculo, primus *Historiæ Francorum* scriptor, Libris x. mirâ diligentiâ, nec pari judicio, aut delectu rerum, credulitate autem simplicitateque propè stupendâ in Viro tanto; testibus imprimis Libris de *Miraculis Martyrum*, *Confessorum*, & *B. Martini* Turonensis cujus, ut innumeri mortalium, admirandâ virtute, imò *pulvere ex ejus sepulchro hausto*, sic ipse Gregorius confestim nec semel sanatus fuerit. Vide jam olim Sigeberti judicium, in *Catalogo* Virorum Illustr. quin ipsius Baronii ex Hildwino, ad A. CIX. N. XLIX. ut Gerh. J. Vossium, aliosque taceam, ac subindè Marollium. *Gregorius Tur.*

Gregorius Magnus, hujus nominis primus, Præfecturâ Urbis aliquando illustris, ad Papatum evectus circà A. C. DXC. qui acriter restitit titulo *Universalis Episcopi*, & de quo jam suprà *Cap.* III. IV. v. Ejus-ne sint *Dialogorum* hodierni Libri, *de vitâ & miraculis Patrum Italicor.* meritò quæritur, ut qui orationis ipsius sordibus, narrationum fabellis, superstitionum commentis, referant ætatem sequiorem, minimè gravitatem Gregorii. Vidè infra, *pag.* 569. Undè Gregorii potiùs II. viderentur, qui *Gregorius Dialogus* J. Damasceno, & Græcis dictus est, quique ad primi exemplum domum suam in *Monasterium* converterat. *Gregorius M.*

XI. *Persecutiones excitatæ hoc Sæculo. Pœnæ Persecutorum.*

Hujusmodi fuêre cumprimis Persecutiones,

Wandalica. 1. Per *Wandalos* in Africâ, faciente imprimis Trasemondo Rege, à quo est ejectus in exilium Fulgentius Episcopus, *Augustinus* nonnullis *redivivus*, cum LXX. Episcopis aliis, postea restitutus sub Hilderico Trasemundi successore, A. DXXII. de quo *in Vitâ* Fulgentii. Trasemundus autem, cum exercitu à Mauris fusus prope Tripolim, ex animi mœrore, non sine vindictâ Numinis, mox periit, ex Procopio, Euagrio, aliis.

Theodoricus ille. 2. Per *Theodoricum* Ostrogothorum Regem in Occidente, primò justitiæ & libertatis assertorem, dein Arianismi studio persecutorem, qui etiam gladio trucidavit Severinum Boëtium, & hujus Socerum Symmachum. Ab eo quoque, quum sæviret in Catholicos, est in carcerem compactus, in quo obiit, *Johannes* I. Hormisdæ successor, legatus antè Theodorici ad Justinum, in favorem Orientalium Arianorum; nec ideò tamen adstringendus vinculis, quod Justino author fuisset de consecrandis vel destruendis Arianorum Ecclesiis, ut supponit Baronius, ad A. DXXV. N. VII. VIII. IX. Imò verò, teste Anastasio in *Pontificali*, rogavit omninò Justinum Johannes cum legatis cæteris, quod jusserat Theodoricus, etiam *cum grandi fletu*, confirmante Auctore *Historiæ Miscellæ*, *Lib.* XV. Et quam citat in contrarium *circularem Epist.* Johannis I. Annalium scriptor, ac nuper Maimburgius Jes. Blondellus in Pseudo-Isidoro invictis argumentis supposititiam demonstravit, p. 577.

Baronius notatur.

Porrò idem Theodoricus, subito terrore in cœnâ perculsus, ex Symmachi nece, cujus visus est apponi sibi Caput, paulo post interiit, referente Procopio, de *Bello Goth.* L. I.

Hunnorum. 3. Per irruptiones *Hunnorum* in Thraciam, Græciam, transmisso Istro, ad mœnia usque Constantinopoleôs, imperante Justiniano, à quibus intoleranda Christianis mala, teste Procopio de *Bello Pers.* L. II. Baronius verò, omnia hæc cœlitùs accidisse in vindictam eorum quæ tentata in *Romanos Pontifices*, vocatis à Deo Barbaris in damnum Imperii, *cùm Sancta Religio in Principibus sanciatur*, nempè à Justiniano, ad A. DXXXIX. N. XI.

Nec

Nec aliter ille, toto Annalium Opere, quicquid publicarum calamitatum fuit, aut privatarum in Principes animadversionum, in Duces, ut hoc Sæculo in *Belisarium*, adscribens huic uni ferè causæ, violatæ Pontificum majestati, authoritatique Rom. Ecclesiæ. Porrò *Hunni* tot immanitatum daturi pœnas; nam inter se commissos, mutuis cladibus se attrivisse, ut eorum etiam nomen delectum sit, ἢ πάτριον ἐπωνυμίαν ἀποβεβληκότες, refert in Historiâ suâ Agathias, *Lib.* v. *Baronius notat.*

4. Adde *Alemannorum*, *Francorumque* in Italiam invasionem, & horrendas strages, Anno Justiniani XXIX. *Leuthare* & *Buccelino* Ducibus, inito cum Gothis Arianis fœdere, & ducto exercitu LXXII. millium delectorum, pluribus referente Agathiâ Scholast. Historiæ Justinianeæ *Lib.* II. confirmantibus Paulo Diacono, & aliis. Pœnam utriusque Ducis refert idem Agathias, nempè *Leutharem* dementem factum, versumque in apertam rabiem, *Buccellinum* apud Capuam cum toto exercitu delectum, virtute Narsetis. *Alemannorum.*

5. Memoratur & atrox facinus *Leowigildi* Visigothorum in Hispaniâ Regis: Qui cùm esset Arianæ factionis, Suevis etiam ad Arianam Hæresim reductis, filius autem *Hermenegildus*, consors Regni, conversus esset ad Orthodoxas partes, eundem in carcerem compegit, ac securi percussit, testibus Gregorio Turonensi *Hist.* L. V. Isidoro in *Chron. Goth.* Paulo Diacono, in *Hist. Longobard.* L. III. &c. Et Hermenegildus quidem Sanctorum Catalogo hoc nomine posteà inserendus: Mox verò Dei Providentia illuxit, morte Leowigildi, & conversione Reccaredi, laudatissimi Principis, ad Orthodoxam fidem, ut erant tempora, nescii Pontificiæ Dominationis. *Leowigildi.*

6. Fuit & persecutio per *Alboinum* X. Longobardorum Regem, in Italiâ primum, relictis Pannoniis: Qui vovit se deleturum omnes Christianos quotquot se tradere noluissent; sed repressus tandem fertur quodam miraculo, in ingressu Civitatis Ticinensis, apud Paulum Diaconum, de Gestis Longobard. *Lib.* II. C. XXVII. Sed & hic daturus Nemesi pœnas, Conjugis suæ paulo post insidiis sublatus, quum in convivio hauriendum Reginæ poculum præbuisset, *quod de Capite Cunimundi Regis, socers sui, fecerat*, invi- *Alboini.*

tans conjugem, ut *cum Patre suo lætanter biberet*, teste eodem Warnefrido, *Lib.* II. C. XXVIII.

Chosroës. 7. Et per *Chosroëm* Regem Persarum, à Gothis inductum ut bellum inferret Justiniano, hinc grassatum in Mesopotamiâ, Syriâ, Armeniâ, Persiâ, tandem, ut refert Euagrius, convertendum ad Christi fidem, supra, *Cap.* II. Plura de Bello Persico Procopius Historicus.

Anastasius. 8. Per *Anastasium* Imperat. initio hujus Sæculi sævientem in Orthodoxos, & præcipuarum Sedium Episcopos, ut ex Procopio, Euagrio, & aliis, non semel observatum in superioribus. Et hic ipse tandem fulmine percussus interiisse fertur, quicquid se in interiora Palatii reciperet, pluribus apud *Zonaram*, *Cedrenum*, &c. ex his Baronium, ad A. DXVIII. N. XVIII. XIX.

XII. *Incrementum Monachatûs hac ætate: Degeneratio à priori instituto.*

I. Natus scilicet hoc Sæculo celebris Ordo *Benedictinorum*, antiquissimus inter Latinos, omnisque deinceps Monachalis Disciplinæ in Occidente, divisæ in tot Ordinum agmina, quædam origo, ut ex fonticulo immensa flumina, & ex tenui surculo prægrandes Sylvæ, quæ Baronii comparatio est, ad A. DXXIX. N. XI.

Benedictus Nursinus. *Author* Benedictus Nursinus, in Umbriâ Italiæ natus, quæ & Francisci Assisii patria, qui pertæsus bellorum, post vitam in solitudine actam, factus ex Eremitâ Monachorum hodiernorum princeps.

Benedictinorum Ordo institutus. Nempè sparsos ferè antea in Eremis, vel separatos in Lauris Monachos, quibus essent cellæ distinctæ, *μοναχικὰ οἰκήματα* (præterquàm in Episcoporum quandoque Ædibus, aut privatis quorundam, habentibus speciem Monasterii, quale illud Cassiodori fuit, de quo suprà) hic Benedictus tandem coëgit in Cœnobia, voto adstringendos certis ac particularibus Regulis, quoad habitationem, victum, amictum, *ἰδιοθελοσταυροπροσευχείας*, regimen, obedientiam cœcam &c. Ac *Tempus* hujus institutionis, fuit inchoatum jam Sæculum VI. nam de anno haud conveniunt, ac collocat Baronius in Annum DCXXIX. Benedicti morte in annum DCXLIII. relatâ. Vide Holstenii *Codicem Regularum* S. Patrum, III. Voluminibus

minibus Romæ editum, ubi emendatior *Regula Benedicti*, præmissa *Dissertatione* de Instituti Monachalis Origine. Nec confundendus Benedictus Nursinus, cum Benedicto Ananiensi, & ipso *Abbate*, ac *Sancto* in Calendario Rom. Collectore *Regularum* sub Ludovico Pio.

2. *Locus* institutionis fuit primùm ad Casini montem & villam M. Varronis, in Campaniâ, ubi Cœnobium seu Monasterium condidit, mox condendis pluribus aliis, ipso adhuc superstite; Et hinc ut ex fonte quodam mox latè per Europam propagatus Ordo Benedictinorum, & *Monasteria* condita innumera. *Locus propagatio.*

Quin ex uno Ordine Benedictinorum nati ferè Ordines omnes reliqui, diversis sub nominibus, & habitibus, ut *Cluniacenses*, *Cistercienses*, *Carthusiani*, *Præmonstratenses*, *Cœlestini*, *Dominicani* &c. immensis agminibus, verè Benedicto illo *Patriarchâ* Monachorum; indignato tamen in eos Baronio qui Disciplinæ hodiernæ Monachalis, qualis est in Occidente, hunc patrem constituunt, ad An. CCCCXCIV. N. LXXVII.

3. *Regulam* quod attinet, & instituta Capitibus LXIII. *à Simplicio* Discipulo publicanda, præcipua fuêre: Quod carnibus quadrupedum & ferè vino abstinere jussit, nisi infirmos; Quod sæcularibus negotiis Monachis interdixit; Quod vestitos somnum capere præcepit; Quod voto eosdem paupertatis, cœcæ obedientiæ, & cœlibatûs adstrinxit; Quod pro vestitu esse voluit *Cucullam*, sub quâ *Tunica*, cum *Scapulari*, colore vestis singulorum tùm libertati relicto &c. Hodie verò qui strictè *Benedictini*, colore nigro amicti, tunicâ laxiore & discinctâ, subter Candida tunciula lanea, cum Cucullo. Dùm verò mox abusus inter hos Benedictinos exorti, ac deflexio à priori Regulâ, succesturo luxu, otio, lautitiis, Sæcularibus curis; hinc occasio nata novis Patriarchis subindè reformandi, à quibus novæ Regulæ, nova Nomina, & amplissimæ rursùm Propagines, & ex his aliæ, ἐπὶ πλέον. Cæterùm observatum est, inter hujus *Benedicti* excessum An. DXLIII. ut plerique, & *Francisci Assisii* novum institutum, A. MCCIX. intercessisse numerum annorum qui æquatur Numero Bestiæ, DCLXVI. *Regula*

4. *Opes* quibus brevissimo tempore aucti, planè regiæ; Hinc mox opulentissimæ Abbatiæ, pingues fundi, instructissima horrea, am- *Opes successu.*

ampliſſimi reditus, divitiæ immenſæ, quibus ditati fuêre immodicis donationibus, ex opinione primùm ſanctitatis, ac meriti, & ex temporum ſuperſtitione, acceſſioneque etiam Regum, Reginarum, Principum, ac tot Illuſtrium qui ſuas in commune conferrent poſſeſſiones. Adeò ut Volaterranus rectè obſervaverit, Benedictum hunc *Regna* non *Cœnobia* poſteris reliquiſſe, nec peperiſſe *pauperibus hoſpitium*, ſed *Clericis otium atque luxuriam.*

Abſurdè autem Baronius, occaſione hujus *Benedicti*, prolixè pro more declamitat de laudibus Monachatûs, perſtringens *infelicissimos Novatores* ad An. DXXIX. *Num.* X. *& ſeq.* Sic in Monachiſmum *Orientis*, ut tùm collapſum, indignatur, inſtaurandum ſcil. in *Occidente.*

Congellus Monachorum Brit. Pater.

II. Ac eo ferè tempore, referente Balæo in *Centuriis*, ex Britannorum Chronicis, *Cent.* I. in *Congello*, natus alter quoque Monachis Patriarcha (alius in Britanniâ Orientali, ubi *Bangor*, Uſſerio in Hyberniæ Ultoniâ) *Congellus* quidam vel *Comgallus*, circà A. DXXX. *Ab iſto Monachiſmus, ſub ſpecie Religionis, in Britanniâ* (quò ex Ægypto primùm illatus fuerat per Pelagium) *radices, vires, & incrementa largiſſima cœpit, ad alias Europæ Provincias plantaria transmittens*; ità Balæus. Primum illi Cœnobium Banchorenſe vel Banchorenſe fuit, in Ultoniâ, anteà (ut ferunt) Collegium ſeu Academia, cui Abbas præfuit ad Annum ætatis LXXXV. propriâ ſub Regulâ, nec ad Benedicti illam exactâ, ſed Chriſti ut putabant, undè Ordinem ſuum *Apoſtolicum* dixerunt. Et hoc Cœnobium *primorum Monaſteriorum caput* dictum eſt Bernardo Claravallenſi, citante Balæo. Atque ejus poſteà Diſcipuli, *Columbanus* & *Gallus* Hyberni, Galliam, Burgundiam, Helvetiam, Germaniam, Italiam, *Brendanus*, & alii Hyberniam & Scotiam Monachorum habitaculis impleverunt. Vide & Uſſerium in *Antiquit. Britannicis, pag.* 112. 911. &c. ac *Columbani* Regulam, ſimpliciorem reliquis, deque Columbano judicia, apud Holſtenium, *Cod. Regul. Parte* II.

Gregorius Romanus Monachus.

III. Sed & *Gregorius* Romanus, hoc ipſo Sæculo, *Gregorianus* Cœnobitis nomen dedit, ante Pontificatum adeptum, Sæculari dignitate poſitâ, ac Monaſteriis in Siciliâ, proprio in fundo, erectis, dein & intrà Romæ urbis mœnia, in paternâ Domo, cui Abbas præfuit, ex Gregorii *Epiſtolis* paſſim, & *Dialogis*, & ex ejus Vitâ in Gregorio Turonenſi, aut in Johanne Diacono. Secutus autem

tem est Regulam Benedicti, sed palliis suos distinxisse fertur, voluitque hos adeò se abdicare *propriis* omnibus bonis, ut in occultantes eorum aliquid severissimè animadverteret. Quale exemplum legitur in *Dialogis* Gregorii, *Lib.* IV. C. LV. *Tomo* III. qui, si Gregorii sunt, Viri ævique superstitionem mirè probant. Quum enim *Justus* quidam, monachus Gregorianus, in agone constitutus, deprehensus esset occultasse *tres aureos*, re ad Gregorium perlatâ, primò omni sermonis consolatione morientem, ingemiscentemque, privari voluit; dein Corpus in sterquilinium projici, cum tribus aureis, additâ imprecatione, *Pecunia tua tecum sit in perditione*; hinc XXX. diebus elapsis, quum satis *igne* purgatorio *cruciatum* eum putaret Gregorius, præcepit XXX. continuis aliis diebus pro ejus animâ *offerri Sacrificium*, donec defunctus nocte postremâ, à *tricesimâ oblatione*, fratri suo appareret, referens se illâ die *communionem recepisse*, in Purgatorio scilicet. Undè origo *Trigesimæ* pro defunctis. Hæc vix Gregorii credantur, uti sexcenta in Dialogis alia.

Severitas ejusdem.

IV. Cæterùm *superstitio* Monachalis instituti, ac degener de inceps in *Occidente* à primâ origine ratio, hoc & sequentibus Sæculis, invito Baronio, ex multis constat. Primitùs in Oriente, undè Monachi, sejuncta à se invicem singulis habitatio, undè *Monasterium*, *Laura*; nunc amplissima hoc ævo Cœnobia, communis habitatio, tectum, mensa, dormitorium, aliquot sæpè centuriis Monachorum concluſis intrà commune Claustrum, imò aliquot sæpè *millibus* sub unius Abbatis præfecturâ. Deinde, ad Benedictum usque, uniformis fuit in Oriente & Occidente Monachatûs ratio, una Regula, una professio, unum Caput Christus, fatente Holstenio, in *Dissertat. Proœmiali*; at deinceps, ad imitationem Benedicti, natæ Regulæ, Familiæ, Capita Ordinum innumera. Tùm *victûs* illa austeritas, in cibo & potu, eoque vespertino, abinstentia à carnibus, vino, condimentis, mox in Benedictinis istis disparuit; rigidioribus longè in Oriente Calogeris. Nec primitùs Monachis *vestium* nisi forma simplex, vilis, tunica cum cucullâ, & scapulari faciendo operi, nullâ inhabitu creditâ sanctitate, virtute, nequidem ex Regulâ Benedicti, *Cap.* LV. secùs ac deinceps creditum, mirâ in vestium formâ superstitione. Nulla antè Benedictum *vota insolubilis* religio,

Degeneratio Monachalis instituti.

ligio, ſub anathematis pœnâ; ut nulli olim impuberes admiſſi, improbante ipſo Gregorio, nulli conjugii vinculo colligati, nulli Parentibus ſuis ſubducti, violandis mox ipſo hoc ævo ſanctiſſimis juribus, vitæ Monaſticæ gratiâ. *Exercitia* etiam tùm Sacra, tùm Manuaria, quibus ægros quoque & pauperes juvarent, procul aberant primitùs ab otio, inertiâ, mendicitate, ac fœdâ ſuperſtitione ſequentium Monachorum, in ſimulato jejunio, precibus Roſariis, Pſalterio Mariano, Sanctorum invocatione, flagellantium maniâ, pedibus diſcalceatis, ſatisfactionibus pro defunctis &c. Adde, *tonſuram* quidem modicam obtinuiſſe, jam ætate Auguſtini, Hieronymi, *raſuram* minimè, quomodò Græci Monachi in hunc diem ſub tonſurâ rotundâ Capillos prælongos geſtant, fatente Morino de *Ordinat. S.* P. III. Denique & Monachi, & Monaſteria hoc adhuc Sæculo ſub *Epiſcopali* Regimine, vel ex Gregorio Turonenſi; nec *Abbatum* honos, ſed onus fuit; nec variaturæ in infinitum *Regulæ*, uti poſteà; mirè in his aliiſque abituro à ſuâ origine inſtituto. Sed de Monachiſmi progreſſu, poſt Magdeburgenſes, ſatè Hoſpinianus, in Hiſtoriâ *Monachatûs*.

Monialium Monaſteria, ſub Novis Regulis.

V. Adde multiplicata hoc primùm ævo Monaſteria Virginum, non jam *velatarum* ſimpliciter, ut olim, ſpontaneâ religione, ſed *recluſarum* in perpetuum, ingentibus catervis, inſolubili voto, ſæpè tenellâ ætate, ab anno *ſexto*, *ſeptimo*, ut in Regulâ Cæſarii, *Cap.* v. ſæpè animo repugnante, aut invitis parentibus, aut ſubiturâ mox à voto pœnitentiâ, ſed negando uſque ad mortem egreſſu, ſub anathemate, etiam mediis in ignibus concupiſcentiæ, aut ex honeſto Conjugii deſiderio. Quin admittendæ, ex Regulis, quæ *maritis relictis* ſacrum illud vinculum diſſolverent, modò facultates omnes inferrent. Undè hujuſmodi Monaſteria officinæ nefandarum artium, rearum aſyla, hæreditatum voragines, patrimoniorum gurgites, nec remedia libidinum ſed fomenta, ac cuſtodiæ vi perfringendæ, quæ hoc ipſo Sæc. Gallicanas Synodos exercuerunt, apud Gregorium Turonenſ. *Lib.* IX. & X. *Hiſt.* Francorum. Ac prima *Radegundis* Regina, erecto hujuſmodi Monaſterio in Pictaviorum urbe, incluſiſque Regum filiabus, præſcripſit iis Regulam quæ dicitur Cæſarii Arelatenſis, confirmandam in Synodo Turonenſi II. ſub Chariberto, An. DLXVII. ex Actis

hujus Synodi, *Tomo* v. & ex Gregorio Turon. Mox Regulæ plures, sed ab *Episcopis* ad huc præscriptæ, Aureliano Arelatensi, Donato Vesontiensi, Leandro Hispalensi, in *Codice Regularum*, augendæ miris superstitionibus secuturâ ætate.

VI. Nec tacenda quæ in Oriente visa est superstitio, eorum qui ἐπὶ κίονος vel στύλος *in columnâ* stantes, in summis montium verticibus, aëris omnibus injuriis expositi, ad dies vitæ agerent, qualis ille *Simeon stylites* junior, (ad discrimen alterius Stylitæ sub Theodosio Juniore) de quo Euagrius, *Hist. Lib.* VI. C. XXIII. Nempe hunc annos totos LXVIII. in hujusmodi statione exegisse ferunt, ad quem, ut erat vitæ adeò austeræ meritum, undequaque confluerent, qui Dæmones abigeret, morbos quosvis sanaret, futura prædiceret, imò quod magis est, qui *cogitationes animi introspiceret*, ut de se ipso testatur eo in loco Euagrius, Stylitam è Columnâ suâ τὰς αὐτῶν λογισμὰς θεωρήσαντα, ad ipsum scripsisse ut *istis cogitationibus abstineret*. Baronio sunt omnia certa, indubia, Deo noctem temporum his facibus illustrante. *Stylitarum superstitio.* *Euagrii narratum.*

Quibus superstitionum originibus paulo distinctiùs ostensis, circà sequentium Ætatum illas, plus satis obvias, brevior pagina nostra futura est.

XIII. *Memorabilia quædam miscellanea, hujus Ævi.*

Hucreferentur, v. gr.

I. Origo *Æræ Christianæ* per Dionysium Exiguum, Abbatem Romanum, qui primus annos à Nativitate Christi supputare docuit, circà An. Chr. DXXXII. imperante Justiniano. Idem de Ratione Festi Paschatis, deque Numero Aureo, ut suprà in Chronologicis, tradidit. Ut verò suppositit Dionysius, Christum natum Olymp. CXCIV. An. IV. Augusti exeunte An. XLIII. Juliano XLV. quando mortuus plerisque creditur Herodes, hinc collatione factâ cum Historiâ Evangelicâ, & cum calculo Eusebiano, deficere Æram Dionysii persuasum Chronologis omnibus. Sed de illâ in *Isagoge Chronol.* & initio *Sec.* I. ac fusè Parens noster. *Æra Dionysiana.*

Juris Romani Collectio. II. *Juris Justinianæi* incunabula, seu Romani Veteris ac Cæsarei ordinata Collectio, auspiciis Justiniani. Dux operis Tribonianus I. C. Magister Officiorum, de quo varia judicia, Pagano cætera, compluribus Viris aliis laboris socius. Et hunc ipsum Tribonianum persuasisse Justiniano, fore illum etiam corpore *immortalem*, credi vellet Annalium Scriptor, ex Hesychio Milesio, ad A. DXXIX. Cujus fabellæ originem duximus ex patrocinio *Incorruptibilitatis*, de quâ suprà *Cap. de Hæres.* alii ex *Æternitatis* attributo, familiari Imperatoribus, & Justiniano.

Codex Just. Primò igitur, ut ex Justiniani *Constitutionibus* liquet, confectus *Codex* est, initio ferè imperii Justinianæi, *Decemviris* ad eam rem delegatis, viris Illustribus, quos inter præcipuus Tribonianus, conflatusque est ex Codicibus Gregoriano, Hermogeniano, & Theodosiano, ac Justiniani Constitutionibus, idemque postcà augendus, ex Cæsarum illis indè ab Hadriano.

Pandectæ & Institut. Tùm *Pandectarum* compositioni, seu digestioni Romanæ prudentiæ in L. Libros, per immensa antè volumina dispersæ, triennium datum est à XVI. viris; abolitis illis ipsis Codicibus, ex quibus contexti Digestorum Libri, multisque etiam legibus in Christianos, sub Paganis Principibus, quas inter Ulpianeæ quædam, ut ad Sæculum III. *pag.* 344. Hinc IV. *Institutionum* Libris Jus omne Romanum contractum est, per Theophilum & Dorotheum, Triboniano interim duce: Absolvendo Opere utroque, Digestorum & Institutionum, intrà *quadriennium* ferè, Justiniani DXXXIII. post reductam Africam universam.

Novellæ. Quibus accesserunt tandem *Authenticæ*, seu *Novellæ* Justiniani ipsius Constitutiones, Græcè editæ, cum quibusdam aliis Justini & Tiberii Imperator. In quo Jure novissimo plurima quæ leges priores abrogarent, in Materiâ de *jure Agnatorum*, *Præscriptionis*, &c. infinita quæ ad *Fidem*, *Hæreses*, *Ritus*, *Disciplinam*, *Regimen*, spectant; quæ ad Metropoles, Provincias, Diœceses; quæ ad Ordines omnes & Dignitates Sacras, ad Ecclesias, Clericos, Monachos, Officiales, ad speciales causas ut depositionis Authimi, evectionis Justinianæ Primæ, prærogativarum Romanæ Ecclesiæ, Constantinopolitanæ, Carthaginensis &c. De quibus passim dictum, locis suis.

Arianismus profligatus. III. Pulsio *Arianorum* ex *Hispaniâ*, factâ à successore Leowigildi;

gildi, Reccaredo Rege, qui cum totâ West-Gothorum gente Orthodoxam fidem profcitus est, Synodo Toletanâ III. ad id indictâ, anno DLXXXIX. de quâ suprà. Et hic Arianismo penitus profligato, nomen obtinuit Regis *Catholici*. Addepulles *Arianos* ut Gallia *Burgundicâ*, conversione Sigismundi, sic *Africâ*, *Italia*, *Scithâ*, sub Justiniano Imperat. etiam *Longobardi*, conversione Theodelindæ Reginæ, gente Bojæ, ex Paulo Diacono.

IV. Gravia, quibus Deus Ecclesiam & Rempublicam afflixit mala, præter superiores persecutiones, vastationes, hæreses, certamina, bella, Româ ipsâ bis *Totilâ* captâ. *Calamitatum tristissima missa.*

Hujusmodi fuit *pestis* horrenda, Justiniani ævo, quæ Euagrio teste, *Lib.* IV. C. XXIX. ab Æthiopiâ & Ægypto totum Orbem pervagata, LII. annos duravit, & Constantinopoli aliquando X. hominum millia unâ die adsumpsit, ex Procopii fide, in Libris de *Bello Pers.*

Labem illam fusè uterque dictus Historicus describit. Sed Historiam fabellis conquinant Græci & Chronographi recentiores, Nicephorus, Cedrenus, Sigebertus, alii, & ex iis (ut solet) Baronius: Ex. gratiâ, Constantinopolim miraculo liberatam istâ luc, beneficio *Dei Genitricis*, recolendâ rei memoriâ die festo *in honorem ejus institutio*, quod scil. festum Gelasius in Lupercalium locum substituerat. Hæc ille ad An DXLV. *Num.* X. qui uti passim quicquid calamitatum est pœnarumque adscribit factis in auctoritatem in jura Romanorum Pontificum, ità quicquid beneficiorum est, ac liberationum, adscribit imprimis Mariæ Virgini, tùm & Sanctis, Reliquiis, Ligno Crucis, Imaginibus, ac iisdem ἀλεξικάκοις. *Baronius notatus.*

Ità quum sæviret pestis altera, sub finem Sæculi, Mauricio Imperante, cumprimis Romæ & in Italiâ, Pelagio & Gregorio Episcopis (de quâ ipse Gregorius, & alter Turonensis *Lib.* X. & Chronographi) præsentius nullum illis remedium, quàm in auxilio Virginis, Reliquiarum, Crucis, Processionum, vel in *Litaniâ Septiformi* à Gregorio institutâ, de quâ post Gregorium Turonensem, pluribus Durandus in *Ration.* L. VI. C. CII. Cujus occasione Marollius, ad Gregorium Turonensem *Lib.* X. C. I. *Indulgentiæ* (inquit) *plenariæ, & magna Jubilæa, nondùm eo tempore in usu*, aliàs & in his præsidium futurum.

Fabula de Origene sternutat.

Porrò de hac postremâ lue referunt, homines plerumque *sternutando* animam efflasse, undè mos introductus fuerit, *sternutantes* salutandi cum voto. Sed morem illum reverà Paganæ superstitionis jam olim fuisse, capientis omen ex Sternutatione, hinc acclamantis ζεῦ σῶσον, ut Latini *Salvere* jubebant apud Petronium, ac Tiberius etiam sternuens hanc salutationem exegit, apud Plinium *Lib.* XXVIII. pridem à Doctis observatum est. Aliàs & *osculantes* forent salutandi, quales quoque mortui concidebant, sæviente cî lue, si fides referenti Polydoro de Litaniis *Lib.* VI. C. XI. & Durando in *Rationali*, de Rogationibus, *Lib.* VI. *Cap.* CII. Nec probavit ipse Annalium Scriptor.

Antiochia Theopolis, & quare?

Portenta id genus, Terræmotus, Cometas, alia prætermittimus, apud *Memorabilium* Scriptores, & Magdeburgenses *Cent.* VI. Mirum *Antiochenæ* Urbis fatum refertur, subito terræmotibus & incendio divinitùs concussæ ac prostratæ, apud Euagrium, *Lib.* IV. C. V. A quo tempore Θεοῦ πόλις, *Theopolis* dici Scriptoribus consuevit, ipsi Justiniano sic appellanda, ob servatas Urbis reliquias, & si Cedreno, aut Nicephoro fides, ad præscriptum foribus Antiochenis *Christi* nomen, ex consilio Viri religiosi, cui id Oraculo revelatum fuisset. Et à Justiniano quidem instaurata fuit, marmorea quasi reddenda, Ædificiorum splendore, fusè apud Procopium *de Ædif. Lib.* II.

Longobardorum in Italiâ regnum.

Sub finem hujus ævi *Longobardi* Italiam penè totam occuparunt, exceptis Româ, Ravennâ, Papiâ; *Gothis* anteà per Narsetem subactis. Rex tùm Alboinus, Longobardorum *Decimus*, Justino Juniore imperante, circà A. DLXVIII. permixtis huic Genti Gepidis, (quos deleverant Longobardi) Sarmatis, Pannoniis, Suevis, Barbaris aliis. Duravitque Regnum Longobardorum ad Desiderium usque, Regem XXXII. victum à Carolo M. Francorum Rege. Quâ de re Gregorius Turonensis, Paulus Wanefridi, & Gothicarum, Longobardicarum, Francicarum rerum Scriptores.

Fabulosa narrationes sine fine.

V. *Fabulosis* narrationibus de *miraculis* per Lignum Crucis, per demortuorum Reliquias, per Imagines, per Mariam Virginem, per Sanctorum intercessiones, &c. de *miraculis* circà Monachos, Eremitas, homines id genus; de *apparitionibus* Animarum

rum è Purgatorio, quin Dæmonum, similibus, quibus ut sanctissimis historiis (ex scriptis etiam Apocryphis) suos Annales farcit ad hoc sæculum Baronius, nullum quoque esse modum voluerunt Gregorius Turonensis, Paulus Diaconus, Evagrius, *Dialogi* Gregoriani, Sigebertus, Cedrenus, Nicephorus, Nauclerus, alii.

Calumnia discussa.

Non profectò, quod ob negatam fabellis fidem, negemus eam *Miraculis* omnibus, aut *Portentis* hujus ætatis, quæ cœlitùs acciderant. Discernimus modò testes, circumstantias, authores Miraculorum, ac media quibus impetrata. Quas enim liberationes operationesve legimus, virtute immediatâ Dei, Christi Servatoris, ad religiosam Divini Nominis invocationem, unius Christi fiduciâ, merito, intercessione, ad fines etiam uni Deo & Christo gloriosos, probatâ Historiæ fide (qualia contigêre innumera in constituendâ Christi Ecclesiâ) prompti nos ac venerabundi suscipimus.

Gregorii Turon. historia.

At longè alia ratio est, eorum quæ dictis Scriptores referunt, & præ cæteris Gregorius Turonensis: Puta de redditâ confestim suo tempore, innumeris mortalium, aut jam *mortuis* vitâ, aut *cæcis* visu, *surdis* auditu, *energumenis* solutione, *paralyticis* incessu, *naufragis* salute, *moribundis* sanitate: De portentosis longè magis in laborantibus *Animalibus*, etiam visis in *Cælo*, *Terrâ*, *Aere*, *Igne*, *Aquâ*, *Cadaveribus*, *Animantibus*, *Sepulchris*, *Lapidibus*, &c. iisdemque rebus in publicâ hominum luce gestis: Et quidem ad solum nomen, solam invocationem, fiduciamve Beatorum *Martini*, *Galli*, *Friardi*, *Lupicini*, *Romani*, *Ilidii*, *Æmiliani*, *Nyseris* &c. horum scil. mirificâ virtute, exauditione, merito, quin ad solum sæpè contactum sepulchri, lapidis, calcei, vestis, similium, etiam *hausto pulvere* abraso ex lapide eorum sepulchrali, quod præsentissimum in Sexcentis remedium, & in semet ipso, fuisse narrat Turonensis: Quod magis est, nullâ Historicorum fide, ejus quidem ævi, præterquàm unius ferè Gregorii, refundentis illa omnia aut in proprium fascinum, ad solum *Martini* nomen, aut in Acryphorum quorumcunque fidem, aut in nudam relationem Monachorum, Monialium, mulierc ularum, hominumve qui pari superstitione dementati, *ut ferebant tempora* (fatente Marollio *Præf.* ad Gregorium) vel quorum ut talia crederentur intererat, Purgatorii scil. ignem in dies utiliter succedentium. Nec infrequenter dictus Marollius, Gregorii Commentator, ut alios fileam,

am, hujus credulitatem arguit, superstitionemque; Ex. gr. ad *Lib.* IX. *Hist. Francor.* C. XXI. ubi non refert modò Historicus, sed ut rem quoque sibi exploratissimam, tantam fuisse virtutem vivi adhuc *Guntherammi* Regis, (cujus *zelum sine scientiâ* accusat Baronius, ad An. DLXXXVIII. N. XI.) ut ad *invocatum ejus Nomen* obsessi liberati, ad detractum *Regiæ vestis segmentum*, & *aquæ bibendæ infusum*, febricitantes sanati fuerint. Infinita id genus.

Gregorii Turonensis Historia, adde narrationes benè multas apud *Evagrium*, exemplis etiam hoc Sæc. adductis, *Cap.* X. XII. XIV. & *Dialogos* sub *Gregorii M.* nomine, de Vitâ & Miraculis Sanctorum, quales ad Theodelindam scripsisse refert Paulus Diac. *Lib.* IV. C. V. Atque intelliges conditionem temporum, invectamque tùm in Ecclesiam, ut passim barbariem, sic superstitionem quandoque Gentili fœdiorem.

Causæ superstitionum. Cui rei imprimis subservierunt, Barbarorum per omnem Europam dispersio; bonarum literarum ac Disciplinarum decrementum; incrementum novi Monachismi, & cum eo artium illi propagando, simulque otii, luxûs, ἐθελοθρησκειῶν; Purgatorii invalescens persuasio; utilitates indè ad Clerum, Monachos; media illi firmando, per Apparitiones animarum, ficta Miracula: denique Pontificum interesse, ut fascinatos ità populos sub jugum mitterent suum.

XIV. *Status Judæorum, ac Gentilium hoc Sæculo.*

I. De *Judæis* hæc pauca, quæ ad hoc Sæculum observentur, digniora censemus:

Doctores Geonim. 1. Confectâ jam Gemarâ, ut suprà *pag.* 517. surrexisse novum Doctorum genus, quos Judæi גאונים *Geonim* communiter appellarunt, id est *excellentes* doctrinâ, sapientiâ, qui successêre Magistris dictis *Seburajim*, ut hi dictis *Amorajim*, de quibus ad Sæculum III. & V. Ac de Geonim, id est, totius Talmudis Doctoribus, Interpretibus; Rambam in *Præfat.* Operis sui quo Talmud universum illustravit, dicti תקיף ד *Manus fortis*, Venet. 1574.

Coërcitionet Judæorum. 2. Tumultuantem sæpè Gentem, rebellantem (luculento in Judæis Palæstinis ac Samaritanis exemplo, sub Justiniano, Anno DLVI.

DLVI. apud Auctorem *Hist. Miscellæ*) *coërcuisse* variis legibus & pœnis Principes. Hinc leges Justiniani in Judæos & Samaritanos, Ex. gr. Ne Judæi contrà Orthodoxos litigantes *testimonium* ferre possent: Ne *Successores* haberent præter Othodoxos, seu ex testamento, seu ab intestato &c. *Cod. de Hæret.* l. XVII. XXI. & in *Novellis* Constitut. XLV. CXLIV. Adde Constitutionem CXLVI. de legendis Scripturis ab Hebræorum gente, ex *Græcâ* Versione, vel etiam *patriâ linguâ Cap.* I. uti eâdem Constitut. contrà *Athcos* decernit Imperator, *Cap.* II. Interdicti etiam Judæi *Canone* XXX. Synodi Aurelianensis III. An. DXXXVIII. & *Canone* XXXI. Aurelianensis IV. An. DXL. à *die* Cœnæ Domini ante-Paschali ad *feriam* II. Paschatis, procedere inter Christianos; vel etiam proselytos, aut è Christianis natos, *circumcidere*, aut *Christianam ancillam sibi sociare.*

Prohibiti etiam à Justino Imperat. *Magistratum gerere, & dignitatem habere; aut jus dicere*, ne scilicet Christianos & Episcopos vexarent, etiam *militare*, *lege* XII. *Cod.* de Hæret.

3. *Conversiones* Judæorum referuntur hac ætate plures, de quibus ad *Cap.* II. Avito in Occidente, & Gregorio M. conversionis instrumentis. Sed & fabulis incertisque narrationibus locus est, apud Euagrium, & Nicephorum. Ille v. gr. Historiæ *Lib.* IV. C. XXXVI. refert de *puero Hebræo* Constantinopoli, ob degustatas cum pueris aliis particulas panis Eucharistici, à patre in clibanum ardentem conjecto, ibique illæso toto triduo, apparente illi puero Fœminâ quâdam, quæ & aquam porrigeret, & carbones extingueret, & cibum quoque subministraret: Undè puerum cum matre baptizari jussum à Justiniano, patrem in Crucem actum. Nicephorus autem, *Hist. Lib.* XVII. C. VI. refert cruentam in Arabiæ & Æthiopiæ partibus persecutionem, à Judæo quodam nomine *Dunaan* excitatam, gloriato sibi Mosem esse patrem & legislatorem, tyrannidemque immanem exercentem in *Homeritarum* finibus, donec ab Elesbaane Æthiopum Rege, hortatu Justini Imperat. deletus cum suis pœnas exolveret. Tacent Historici hujus ætatis.

Conversiones.

Narrationes dubiæ aut fabulosæ.

II. *Gentiles* quod attinet, 1. Illustres à Paganismo hoc Sæculo Conversiones Regum, Principum, Populorum, diximus compendio, ubi de *Propagatione Ecclesiæ.* Ac Chalcedonensem

Conversiones Gentil.

plerique fidem amplexi, ſub Orthodoxis Principibus. Quò ſpectat Theodori Lectoris narratio, *Hiſt. Lib.* II. de Alamundaro Saracenorum Phylarcho, quem cùm Severus per ſuos ad Sectam Monophyſitarum inducere tentaret, eluſit Saracenus ingenioſo commento, referens *ſe literas accepiſſe, quibus nunciabatur Michaelem Archangelum fato functum eſſe:* Quod cùm riderctur, riſit ille viciſſim Monophyſitas, aſſerentes Chriſtum Deum, in unâ illâ Naturâ, ſuſtinuiſſe mortem.

Alamundari ingenioſum commentum.

2. Cæterùm, quâ lege Juſtinus Imperator Judæos, eâdem *Græcos* ſeu *Paganos* omnes *Magiſtratu*, Dignitate, Judicis officio, aut Defenſoris prohibuit, in dictâ l. XXI. *de Hæret.* &c. Iisdemque ferè, quibus Judæi, Samaritæ, Manichæi, legibus coërcitos fuiſſe, confirmatis præcedentium Imperatorum in Cod. Theodoſiano reſcriptis, conſtat ex Codice Juſtinianæo, *Tit.* de Paganis, Sacrif. & Templis.

Coërcitio Paganor.

At nec Judæos, nec Paganos ad fidem *cogi* voluêre Principes, aut vim illis fieri, ut Chriſtum profiterentur. Quo ſpectant ſaluberrima monita Gregorii I. *Eos qui à Chriſtianâ religione diſcordant, manſuetudine, benignitate, admonendo, ſuadendo, ad unitatem fidei neceſſe eſſe congregare; blandimentis non aſperitatibus ſtudendum, cupientibus Extraneos ad Chriſtianam religionem adducere; Synagogas Judæis conceſſas non conſecrandas*, vel iis *adimendas; de Solennitatibus ſuis non inquietandos eſſe; ſic agendum cum iis, ut ſequi velint, non fugere* &c. *Lib.* I. *Ep.* XXXIV. *Lib.* VII. *Ep.* XXVIII. *Lib.* XI. *Ep.* XV. &c. Quâ quidem manſuetudine & æquitate in perſuadendis ſuis Sacris, utinàm uſa fuiſſet Roma Pontificia, hodieque uteretur, ad Gregorii exemplum, & pientiſſimorum quorumcunque Principum; non Templorum ruinis, proſcriptionibus, carceribus, ſuppliciis, ne dicam ſtragibus & lanienis.

Modus convertendi.

3. In *Gentilibus* Philoſophis, Hiſtoricis, J. Conſultis, fuêre hoc Sæculo Viri quidam inter eos inſignes. De *Triboniano* J. C. dictum ſuprà in *Hiſt.* Juris Juſtinianæi, Ethnico ipſo, ac Ethnicis faventiore. Claruit & initio Sæc. *Proclus* Lycius, Mathematicorum hac ætate facilè princeps, alter Archimedes, qui, poſt Porphyrium & Julianum, invidioſiſſimis Chriſtianos Scriptis inſectatus eſt.

Gentiles, Philoſophi, Hiſt.

Sed hujus XVIII. argumentis reſpondit *Johannes Philoponus*, Gram-

Grammaticus Alexandr. Tritheitarum hac ætate parens, ut suprà, sed Christianus tamen; undè insignis error virorum nostrâ ætate Doctissimorum, & noster aliquando, qui *Philosophum Ethnicum* scripsêre. Christianus & fuisse creditur plerisque, aliis tamen Gentilem affirmantibus, *Procopius Cæsariensis*, Historicus eximius & Causidicus sub Justiniano, qui Gentilium ἀθεότητα non semel in Historiarum Libris perstringit, Christianam fidem extollit. At Gentilis religione *Agathias* Scholasticus, coævus Procopio, cujus extant Libri v. de rebus gestis Justiniani, undè Procopius desiit. De his adi *Suidam* in veteribus, in recentioribus *Vossium*, *Hankium*, *Lalbeum* de scriptoribus Byzant. qui de his ex professo: Uti & de *Hesych o Milesio*, sub Anastasio & Justino Imperatoribus; de *Prisciano* Cæsariensi Grammatico; aliisque hoc Ævo à scriptis commendatis.

FINIS *Rerum Sexti Sæculi*,

ET

TOMI PRIORIS

FINIS.

INDEX
ALPHABETICUS
RERUM PRÆCIPUARUM
In Utroque
Tomo hujus Introductionis.
INDEX AD CHRONOLOGIAM S.

A

Ægyptiorum menses vagi, vid. Diagr. Mensium.
Æra quid, & unde 71. *Olympiadum illa declarata* 72, 73. *Urbis condita* 74, 75. *Nabonassari, ejus origo, usus* 76, 77. *Concinnatio cum Scripturâ S.* 79. *Monarchiæ Persicæ* 82 & seq. *Alexandræa, Ptolomæorum, Selecidarum* 84, 85. *Antiochena* 85. *Juliana* 86. *Æra Augustea* 86. *Hispanica* 87. *Diocletiani, Martyrum* 87. *Judæorum* 88. *Arabum* 89. *Persica* 90. *Christianorum Æra* 90. *Nativitatis Christi, discrepantiæ unde* 91, 92. *Passionis Christi* 92. *Convers. Pauli* 93
Agonum olim tempora 46
Annus Gregorianus, unde natus 44, 45
—— *Hebræorum duplex* 16, 17
—— *Julianus descriptus* 42 & seq.
Annor. Bissextilium ratio 43, 44
Anni Alexandri quinam 67, 84
Annorum ob O. Cond. usque ad Diluvium supputatio ut variat 3. 4. 5.
à Diluvio ad Abrahamum itidem 6, 7. *Hebraizantium Chronologicæ dissensiones undè* 8
Annorum ab O. C. ad Christum summa 12
Annorum varia distributio, Anni Astronomici, Intercalares, Politici &c. 13 & seq.
Anni Sabbathici rationes 36, 37. *Jubilæi* 38
Arabicorum mensium ratio, vid. Diagr. Mens.

B

Belshatzar quis 78, 81

C

Canonis Ptolemaici schema declaratum 80, 81
Characteres temporum 93, 94
Cyclus Solis explicatus 52 & seq. *Tabula & explicatio* 54. 55. 56. *Cyclus Gregorianus* 57
Cyclus Lunæ 57. *Usus ejusdem* 58. *Rationes olim diversæ* 59, 60. *Tabula* 63

D

Darius Medius quis 78, 81
Diagramma Mensium variarum Gentium, post pag. 20
Dierum theoria 22, 24
Epactæ quænam, earum Usus 63, 64, 65
Epocha quid 71. *Epocharum varietas* 72. *Epocharum inter se collatio* 93 94. *vide Æra.*

F

Festa Hebræorum 26 & seq. *Maxima eris* 31. *à Judæis instituta quænam* 32. *ad Christianos ut translata* 33. *Fe-*

33. *Festorum translatio qualis* 34. *Expiationum Festum* 29, 30. *Tabernaculorum Festum* 30

H

Hegiræ anni cum Julianis collati 89
Horarum consideratio 24, 25
Horæ Canonicæ 25

I

Intercalandi ratio 15, 19, 43, 44. *neglecta* p. 89. *vid. Diagr. Mensium Ægyptior. Arabum &c.*
Indictionum Origo, diversitas &c. 49 50, 51
Jubilæus annus an quinquagesimus *quisque* 38, 39. *Privilegia, Mysterium* 40. 41

K

Kalendarium Julianum 42. *Gregorianum* 44 *&c.*

L

Literæ Dominicales quænam, earum usus 52, 53
Ludorum olim tempora 47. *Ludi seculares* 47, 48
Lustrum unde & quotuplex 48, 49

M

Mensium Theoria 18. *Menses civiles Romanorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Syro-Macedonum, Atticorum, Arabum, Persarum &c.* 20 *& seq. Mensis apud Atticos ut distributus vid. Diagr. Mens. Menses Hebræorum varie putati* 16, 17, *Vide & Diagr. Mensium.*
Mundi tempus natale 1. *Fixum in Æquinoctio Autumn.* 2

N

Nabonassar quis, & successores 77, 78

O

Olympiadum initium 73

P

Pascha Hebræorum 27. *institutionis fines* 28. *Pascha Judæorum, an anticipatum* 35. *Paschatum discrepantia, unde* 62
Pauli conversio quando accidit 93
Palilia quid, Catoniana, Varroniana, Fabiana 74, 75
Pentecostis olim rationes 29
Periodus Calippica 67. *Damascena* 68 *Judaica* 69. *Dionysiana* 69. *Juliana & usus* 70, 94

S

Sabbathi Judaici dubia 26
Stephanus Protomartyr quando 92
Styli Vet: & Novi discrep. unde 44, 62
Septimanarum consideratio 20. *Septimanæ dies, horum Characteres* 21

T

Tabula annorum ante Diluvium 4. *post Diluvium* 6. *Tabulæ mensium cum declaratione* 20 *& seq. Tabula Cyclisolaris, cum declarat.* 54. 55. *Tab. Cycli decem novennalis* 63. *Terminorum Paschalium* 66. *Canonis Ptolemaici* 80
Tempus Vet. Test. in IX. *Epochas distributum* 9, 10, 11
Terminus Paschalis declaratus 61. *discrepantia terminorum Paschalium Stylo Vet. & Novo* 62. *Terminorum Paschal. Tabula* 66
Tekuphæ quid, earum usus 17
Translatio Festorum unde 31, 32. *Paschatis illa, tempore Passionis Christi* 35, 36

V

Veneris dies cur Mukammedanis sacer 89
Vespera quid Hebræis 23, 24
Vigiliæ nocturnæ quatuor 23

Ω

Ω ex quid Græcis 24

IN-

INDEX

Rerum Memorabilium Locupletissimus,

Ad

INTROD. HISTORICÆ TOMUM I.

A

Abasgi, *quinam? & quando conversi?* pag. 520
Abgarus, *& ad eum Epistola Christi* 179
Abiæ *historia* 54. *Prophetæ quis sub eo?* ibid.
Abimelechi *historia* 39
Abrahami *Vocatio* 14. *Profectio* 15
In Annis quædam Εναλλοφανῆ 15.
Sacra de eo historiæ summa 16
Absolutionis *ritus apud Veteres* 214 305, 384
Abstinentia à Sanguine & Suffocato 216
Acaciani 410
Acacium *inter & Romanum* Episcopum *certamina* 502. *occasio* ibid.
Ἐπικρίσις *Autoris* 503
Academiæ *Sec.* V. 458
Academiæ Judæorum, *Sorana, Pumbeditana, & Nabardeensis* 343
Acephali 543. *adversus eos Synodus* 555. *eorum Sectæ origo* &c. 487
Achaz, *ejusque brevis historia* 58
Achaziæ (*qui & Azaria, Joahaz*) *historia* 56
Acolythi 308
Acta Apostolorum 153
Adam, *hominum primus fuisse probatur* 4
Ægyptiorum *Theologia, Numina, Cultus* &c. 21, 22, *Idololatria*, 22. *pigè*, vasa ablata &c. 25. *Nilotica superstitio* 451
Æthiopes *conversi* 521
Aëtiani, 409
Æra *Dionysiana* 571
Æra *Martyrum* 348
Æræ *nomen an ex* חגר *Peregrinus* 110
Affecta *Seculo* VI. 529
Africanæ Idololatriæ *antiquitas* 20
Africanum Concilium 339, 422 497, 555
Afrorum Canones, *& Literæ memorabiles* 497. *Lites inter Acacium, Moggum, & Romanæ Sedis Episcopum* 499. *Exilium in Sardinia* 556
Agapæ 209 -- 216 -- 295. *Sec.* V. *sublatæ, & cur?* 472
Agapeti Papæ *factum* 534
Agathense Concilium 557
Agenda Veterum 206, 288
Agnoetæ 545
Agonistæ 316
Alamundari *ingeniosum commentum* 578
Alboini *Persecutio* 565
Alcimus Avitus 560
Alemannorum *Persecutio* 565
Alexandrina Ecclesia 162. *ejus Doctores* 173

Alexandrini motus 500
Altare *quid Sæc.* IV? 366
Altaria *Sæc.* III. *ignota* 290
Amazia, *& sub eo Prophetæ* 57
Ambrosius Mediolanensis 427. *ei afficta crimina* 438. *ejus libertas* 447
Amon, *& ejus historia* 60
Amos, *qua Periodo vixerit?* 63
Amphilochii, *Iconiensis Episcopi factum* 447
Ampulla Rhemensis 514
Anacletus 234
Anastasius Imper. *ejusque Persecutio* 520, 566
Anastasius Sinaita 559
Ancyrana Synodus 421, 423
Anglo-Saxones *quando conversi?* 521
Anicius Manlius Severinus Boëtius 561
de Animarum Statu *error Augustini* 470
Annus nati Christi *cum aliis Epochis collatus* 145
Anomœi 409
Antropomorphitæ 412
Antiochena Ecclesia 162. *ejus Doctores* 173. *triplex Synodus* 340 421
Antiochena *Synodus, an Ariana?* 423
Antiochenæ *Formulæ* 410
Antiocheni *motus* 500
Antiochi Epiphanis *in Iudæos persecq.* 90. &c.
Antiochia *cur* Theopolis 574
Antipatri *exaltatio* 105
Antiquarii 460
Antistites *Principes Sæc.* VI. 519
Antoninus Pius 231
Apelles *Hæret.* 225
Aphthartodocitarum *historia* 544
Apocalypsis *Iohannis* 160
Apocrypha *Sæc.* IV. 400, 438, 439 *Sæc.* V. 462
Apocryphi Libri 72, 86
Apollinaris *pater, & filius* 411
Apollonius, *Senator Romanus* 235
Apollonius Thyanæus 187
Apologiæ pro Christianis 232
Apostolorum *dispersio* 155. 156, 157 *regimen, dignitas*, 164. *ritus*, 167. *constitutiones*, 336. *canones* 337
Appellationes, *quibus abutitur Roma* 397
Aquarum in Mara *edulcatio* 26
Aquilæ versio 228
Arabum *superstitio* 21. *conversio* 521
Arausiaca Synodus 556
Arcæ *fabrica* 7. *variæ sedes* 41
Archidiaconi 394
Archiepiscopi 395. 473
Ἀρχιερεῖς 149
Archimandritæ 464
Archipresbyteri 474
Arelatense Concilium 421, 557
Arianorum *Hæresis, (hujusce nomen, Auctor, Occasio)* 405. *Conciliabula* 422. *Ingenium, Artes, Perfidia* 408. *vis & furor in Orthodoxos: (Athanasium, Eustathium Antiochenum)* ib. *Factiones* 409. *Propagatio* 142. *Profligatio* 572. *Conversio* 521

Arii *exitus* 417
Arimincnſis *formula* 410. *Concilium* 422
Pſeudo Arimincnſis Synodus 422
Ariſtobulus 104
Armeniorum *Secta* 488. *Converſio* 521
Arnobius *quis* 333
Arvernenſe *Concilium* 557
Aſa 54. Prophetæ *ſub eo* ibid.
Aſſamonæi 92
Aſſyriaca *Tribuum* Deportatio 64
Athalia 56
Athanaſius Alexandrinus 424
Athanaſii Theophili *prudentia* 448
Athanaſio *impacta crimina* 409, 438
Athenagoras 239
Athenienſium *Superſtitio* 66
Auctoris Tract. Theol. Polit. *fraudes* 31
Audæi *hæreſis* 412
Auditores *quinam dicti in Vet. Eccleſia* 288
Auguſtæ Trevirorum *Schola* 458
Auguſtini Regula *an ſaveat Pontificiis* 463
Aureliani *Perſecutio qualis* 324
Aurelius Auguſtinus 428, 507. *errores ejuſdem* ib. *ei afficta & ſuppoſita* 439
M. Aurelius Caſſiodorus 563
Aurelius Prudentius 429, 507
Azaria, *& ſub eo* Prophetæ 58

B

BAbylonica Captivitas, *ejus tres gradus, ſub ea Corruptio Eccleſia, Miracula, Schola* &c. 67. 68, 69, 70
Barbariſmus *quid* 22
Baptiſmus 209, 290, 291, 292. *abuſus circa eum* 386. *ejus quidam ritus* 378. *neceſſitas* 470
Baronius *notatus* 122, 144, 147, 166 189, 314, 325, 338, 339, 353, 401. 437, 439, 440, 443, 446, 483, 490, 495, 497, 501, 504, 509, 513, 520, 532, 533, 341, 542, 546, 551, 553, 554, 555, 558, 559, 561, 564, 565, 573, & deinceps.
Baruch 72
Baſilides 223
Baſilius 424, 425. *ei afficta* 438
Baſilii Liturgia 380
Benedictinorum ordo *inſtitutus ejus locus, propagatio, regula, opes* &c. 556 567
Bethſemitarum pœna 42
Bibliothecæ *Seculo* V. 458. *Conſtantinopolitana* 459
Bononienſis Academia *an à Theodoſio erecta?* 458
Borboritæ 226
Bracarenſe Concilium 557
Britonum *priores* Eccleſiæ *ignara jugi Pontificii* &c. 529
ברקול *loco Spiritus Prophetici* 48
Burgundiones *quando converſi?* 456

C

CAdmi profectio, *cum ſucceſſoribus* 36
Cæcilius Cyprianus 333

Cæsarius Arelatensis 560
Cainitarum *impietas* 6
Calices picti *quales?* 294
Calumnia *de negatis Miraculis, discussa* 575
Canon Gregorianus 528
Canon Synodi Sardicensis 399
Canones Apostolorum 120,121
180
XX. Canones Concilii Nicæni 417
eorum confirmatio, exitus, &c. ib.
Canones Critici, *ad Historiam veram à falsa discernendum* 117. seq.
Canones Occidentis 528
Canonici Libri N. T. 160
Canonicorum *origo.* 437
Collegia Sæc. V. 515
Canonizationes Sanctorum *Sæculo* VI. *ignotæ* 525
Cantiones & Hymni Christianorum. *Sæc.* II. 207. *Sæc.* IV. 375
Cantores Canonici *quinam?* 392
Cardinales *quinam dicti Sæc.* VI? 537
Carpocras, (*vel* Carpocrates) 224
Carthaginensia Concilia 338, 497
Carthaginensis Collatio 498
Carthaginensis Schola 458
Cassiodorus (M. Aurelius) 563
Caraphrygum *hæresis* 265
Catechumeni 209
Celsus Epicuræus 272
Censuræ publicæ in delinquentes 208
Cerdon 225
Cerinthiani 178
Chalcedonensis Synodus 422
ejus convocatio, auctor, membra, præsides, causæ, decreta, canones XXVIII. 492, 493, 494. *successus* 496
Chaldæorum Idololatria, *ejusque origo, & species* 20
Chamitarum corruptio 11
Chorepiscopi 394
Christi *nativitas* 144. *cum succedaneis* 147, 148. *baptisma* 149. *ministerii duratio* 150 *de eo Testimonia* (*Gentilium, Talmudistarum, Mahammedis, Iosephi*) 151. *Epistola ejus ad Abgarum* 179. *Pedum vestigia* 440. *ejus Persona an dicenda sit composita?* 547
Christianæ historiæ *necessitas, usus.* 113 *fontes* 114. *Scriptores* 114, 115 *Canones critici* 117. seq.
Christianismi Status *sub Præfectis Gentilib.* 450
Christianorum *Templa, Schola, bona Ecclesiæ concessa* 357, 358
Christianissimi Regis Titulos *unde?*
Chronicorum (Paralip) Liber 81
Chronologicæ rationes *Sæcul* I. 142 II. 190. III. 273. IV. 351. 454. VI. 519.
Chrysologus (Petrus) 507
Chrysostomus (Joh) 425
Chrysostomi *Liturgia* 380
imprecatio 448. *extrema* 504
de Chrysostomo *quædam* 512
Churæa gens 65
Ciborum discrimen 386
Circumcisionis *Institutio, Tempus, Usus* 15. *Imitatio à Gentibus* 16

Claudianus Mamertus, Presbyter 507
Claudius Marius Victor ibid.
Clemens Alexandrinus. 240, 263
Clemens Romanus 233
Clerici & Laici qui dicti *Sæc.* II? 222
Clericorum *pœna* 305. *ordines* 306 *conjugia habitus* &c. 312. *cælibatus* 387, 401
Clodovæus, *& de eo fabulæ* 457
Codex Justinianæus 572
Cœlibatus Clericorum 387, 471
Cœlicolæ *quinam?* 518
Cœlitus immissæ calamitates 573
Collectæ in gratiam Pauperum 208
Colorbasus 225
Communio *Ecclesiarum* 311. *Laica* 305, 382. *Peregrina, Præsanctificatorum* 382. *sub Utraque specie* 294, 467. *Vespertina* 381
Conceptio Mariæ immaculata *Sæc.* IV. *ignota* 370
Concilia *Sæc.* I. 175. II. 264. III. 337. IV. 414. V. 489, 497. VI. 548
Concilia spuria, reprobata *Sæc.* IV. 422
Conciliatio Locorum *Gen.* 33: 19 *cum Act.* 7: 16. *Item Gen.* 46: 26 27, *cum Act.* 7: 14. &c. 15, 17
Concilii Constantinopolitani *historia* 418. *An Oecumenicum? Qui Canones* &c? 419, 548. seq.
Conciliorum *Auctoritas qualis Seculo* IV. 369
Concilium Hierosolymitanum 80
Concilium Oecumenicum sub Justiniano 548
Conciones publicæ *Sæc.* II. 207. *Sæc.* IV. 375
Confessio *quid Sæc.* IV. 366. *Auricularis* 371, 467. *Privata, in Oriente sublata* 385
Congellus *Monachorum. Erit. Pater* 568
Constantia 407
Constantii Chlori *prudens factum* 442
Constantinopolis *dedicata, exstructa*, &c. 418
Constantinopolitana Schola, sub Theodosio Juniore 459. *Ejus Privilegia, Bibliothecæ* &c. ib.
Constantinopolitanum Concilium 418, 419, 548. seqq.
Constantinus M. *Imperator salutatus* 353. *ejus Conversio* 353, 354. *ejus in regimine Ecclesiæ partes* 403. *nec non Successorum ejus* 404. *ejus Prudentia* 406. *an tandem Arianus?* 407. *ejus Donationes fictitiæ* 441. *Basilicæ* ib. *Ejusdem & Theodosii factum* 451
Constantius 407
Controversia de tribus Capitulis Concilii Chalcedonensis 549
Conversiones illustres ac memorab. 345. 444. *è Gentilismo, Judaismo, Arianismo*, &c. *Sæc* V. 457, seq. *Populorum ad Pontum Euxinum* 520. *Judæorum* 577. *Gentilium* ib.
Convocandæ Ecclesiæ *modus* 375
Correptio Lapsorum 213

Corruptio gliſcens in Clerum & Plebem. *Sæc.* III. 300
Corruptio temporum ſub Samuele 41
Coſrois, Perſarum Regis *perſecutio* 566
Creſcens, *Philoſophus Cynicus* 272
Crucis Dominicæ inventio 439
Crucis ſignum 216. 298
ejus veneratio, uſus 388
Cultus religioſus *an ſolius Dei Sæc.* II. 202. III. 285. IV. 364. V. 465
Cultus Sanctorum *qualis Sæc.* V? 469
Cyprianus (*Cæcilius*) 333
Cypriani *exilium* 322. *martyrium* 324
Cyri *edictum* pro libertate Judæorum 73. *per eum ſoluta Captivitas* ib. *hujuſque dubia, & impedimenta* 74
Cyrillus 425
Cyrillus Alexandrinus 505
Cyzicenus 605

D

Damaſus Papa 428
Daniel Propheta 70
Danitarum Idololatria 38
Darius, *quis*, 76
ejus edicta. 75, 76
דרשנים inter Judæos Doctores *quinam?* 100
Davidis *hiſtoria ſummaria* 43
Decalogus, *& de eo fab. Iudaica* 28. 29
Decii perſecutio 322
Decretalia facta 438
Defenſores quinam dicti 531
Deiſolius cultus, *vide* Cultus.
Deſcriptio Orbis Romani, *juſſu* Auguſti Cæſ. 142
Deſerti *memorabilia* 29. IV. *inſignia miracula* 30
Diaconi & Diaconiſſæ 165, 391
Diaconorum *dignitas* 307
Didymus 526
Dies Dominica 204
Dignitates in Ethnicos collatæ 450
Diluvii *antecedanea* 7. S. *hiſtoria* 8. *univerſalitas* 9. *initium.* 8. *ſuccedanea* 9
Diocletiana perſecutio 325. 429
Diocletiani Æra 348
Diocletianus *an ſponte ſe abdicaverit?* 346
Diodorus Tarſenſis 426
Dionyſiana Æra 571
Dionyſius *Alexandrinus* 332
——*Areopagita* 126
——*Exiguus, natione Scytha* 561
Diſciplina Eccleſiaſtica 166, 382 402, 301. ſeq.
LXX. Diſcipuli 165
Divinandi Ars 23
Doctores univerſales & particulares *Sæc.* I. 173. II. 190. 191. III. 327 IV. 351. 423. V. 454
Doctorum inter Judæos tria genera 99
Doctrina Apoſtolica 164
Doctrina Catholica *Sæc.* II. 163. ſeq. III. 276. IV. 360. ſeq. V. 454, 460, 461. VI. 522
Domitianus 171

Donatistæ 413. *eorum Concilia* 422 *eorundem à Protestantibus discrimen* 499
de VII. Dormientibus *fabula* 348
pseudo-Dorotheus 334
Dositheani 103

E

Ebionæi 17
Ecclesiastica Catholica *quo sensu?* 363
æ Apostolicæ 163
æ Conditio externa S. IV. 352
æ Doctrina, ritus, nævi, propag: incunte *Sec.* V. 455
æ mala 520
æ nascentis incunabula 4
æ Patriarchales 162
æ primitivæ 161, 162, 167
æ *Sec.* II. natæ 191
æ *Sec.* III. sedes, Doctores. 273. propagatio 274, 275
æ *Sec.* IV. Sedes 351
æ summum Judicium 476
æ triumphus in Persec. 276
arum Unio *Sec.* II. 222 *Sec.* IV. 403
asticæ Dignitatis *Sec.* II. 222. *Sec.* III. 309
astici Scriptores *Sec.* VI. 558
asticum Regimen *Sec.* II. 221. III. 289. VI. 391, 395. V. 472. 475. VI. 530
Edicta pro Christianis 355. 512
Eliberitanum Concilium 420
Ἐναρτιφανῆ in Genesi 71
F. Ennodius 561
Ephesinæ Synodi *historia, tempus, antecedanea* 489. *Præses, Cyrillus* 490. *Pertinacia Nestorii, Decreta*, VIII. *Canones* &c. 490, 491, 492
Ephrem Syrus 425
Ephraimiticæ Cladis historia 18
Epicurea Philosophia 90
Epiphanius 425. ejus errores Historici ib. imprecatio 448
Episcopalis ὑποχὴ 218
Episcopi *quo sensu dicti Sec.* I. 165
Episcoporum *Prærogativæ* 307, 393 *investitura* 538. *persecutiones* 508 *translationes ex uno* Episcopatu *in alium* 401
Epistolæ *Canonicæ* 158. *Paulinæ* 159
Eremiticæ Vitæ origo 347
Errores *Sec.* III. 286. VI. 526
Erythrææ Sibyllæ *fabula* 14
Esaias Proph. 63
Esdræ liber 81
Essæi S. Esseni 101
Estheræ additiones 73
Estheræ & Mordochæi Historia 75
Ethnicismi *origo* 11. *gradus diversi* 12 *Status Sec.* IV. 449. *propagatio, oracula, Divinationes, Scripta sacra* &c. 23. *persecutiones Sec.* IV. 429
Euagrii narratum 571
Euagrius Scholasticus 559
Euaristus 234
Eucharistiæ *Doctrina* 202, 283, 371 379, 380

379, 380, 466, 525. *absoluta necessitas* 470. *vitus* 211, 212, 213, 216, 292. *abusus* 295, 389
Eudoxia vel Eudocia 508
Eudoxiæ Imperatricis *factum* 512
Eulogius Alexandrinus 560
Eunomiani 409
Europæ idololatriæ *antiquitas* 20
Eusebius Alexandrinus 334
Eusebius Cæsar. 423. *an fautor Hæreseos?* 407
Eusebius Emesenus 426
Eusebii *locus illustratus* 342
Eusebio *affecta* 438
Eustachius Antiochenus 426. *an sub Constantio pulsus?* 432
Eutychianismi *origo, occasio, tempus, Capita, damnatio, approbatio in Synodo Ephesina, appellatio ad Leonem, mala secuta*, &c. 484, 485, 486, 499
Euzojus, Cæsareæ Ep. Arianus 426
Exarchorum *in Ecclesia dignitas* 396
Exitus ex Ægypto 25
Exomologesis 214, 362
Exorcismorum *ritus*. 299, 309, 391
Ezechias & sub eo Phrophetæ 59
Ezechiel 71

F.

Fabulosæ narrationes. 347, 348, 349, 350, 430, 438, 440, 442, 574, 577. &c.
Facundus Hermianensis 562
Fatidica Scripta 23
Felix Ennodius 561
Feminæ illustres 504, 508
Feria IV. & VI. Christianorum 205
Ferrandus 562
Festa sæculi II. 215. III. 296, 297, IV. 376. VI. 527
Fidei certitudo *Sæc.* V. 464
Filii Divinitas *credita* Sæc. II. 197. III. 279
Flaccilla Augusta Imperatrix 447
Flaviani Antiocheni *factum* 448
Floriniani. 226
Franci *Conversi* 457
Francorum *persecutio* 565
Fulgentius 560
Fullianorum *Secta*. 487

G

Galilæi vel Gaulanitæ 193
Gallicanæ Synodi 557
Gangrensis Synodus 421
Gaudentius 507
Gelasius 506
Gemaræ *absolutio* 517
Gentiles Philosophi, Historici, JCti 578
Gentilium *in Christianam Rel. ludibrium* 187, 271. *superstitio* 188. *seditas* 344. *res & status Sæc.* III. 341. V. 516. VI. 576. *proscriptio* 356. *conversio Sæc.* IV. 359. VI. 522, 577
Geonim, גאונים *Doctores* 576
Germaniæ Populi *conversi* 521
Gnostici 224
Gothicum jugum 520
Gotholia *usurpatrix Regni* 56
Græca versio LXX. 82
Græci Patres 504
Græcorum Sectæ 89
Gratiæ necessitas *credita Sæc.* II. 201. III.

III. 282. IV. 364, 370. V. 464
Gregorius { M. 563
Nazianzenus, Nyssenus 424
Neocæsar. 332
Romanus, monachus. 568, 569
Turonensis 563, 575

H

Habakuk 63
חכמים quinam 99
Hadrianus 230
Hæreses. 176, 223, 313, 405, 478, 542. *earum* Capita, Fautores *Ecclesiastici, Polit.* &c. 407
Haggæus 82
Hasidæi 96
Hasmonæi 92
Hegesippus 239, 263
Heli *historia* 40
Hellenismus 75, 76
Hemerobaptistæ 102
Henoticum Zenonis 501
Heracleon 225
Hermas 238
Hermogenes 224
Herodes, & *Iudæorum sub eo servitus* 106. *instauratio Templi* 107. *ejus domestica, & mors* 108
Herodianæ Dominationis gradus 105
Herodiani 103
Hibernia conversa 456
Hieracitæ 316
Hiericunthina versio 228
Hieronimo afflicta 439
Hieronymus Stridon: 427, 506
Hierosolymitana Ecclesia 161, 162, 173
Hierosolymitanum Concilium 80
Hilarius Pictaviensis 426, 507
Hippolytus Martyr 331
Hispanicæ Synodi 557
Hispanorum Ecclesiæ jugi Pontificii ignaræ 529
Historiæ Christianæ *necessitas, usus* 113. *fontes* 114. *scriptores* ibid. 115 *Canones critici.* 117. Seq.
Historiæ V. T. *necessitas & usus* 3. *fontes* 4
Honoris Ecclesiarum prærogativa *unde?* 397
Hormisdæ *lapsus* 516
Hoseas 63
Hunni ad Bosphorum conversi 520
Hunnorum irruptiones in Thraciam 564
Hypatia Alexandrina 508
Hypotheses sæculi III. 285
Hyrcanus 104

I

Iconiensis synodus 339
Idololatria { antediluviana 7, postdiluviana 20
Ignatius 233, 237. *ejus* Epistolæ 120
Imaginum usus publicus 388, 469
Imperatores ineunte *Sec.* V. 454
Imperatorum jura in Ecclesiasticis 539
Imperii distributio 395
Imperii Occidentalis finis 515
Incensi usus 386
Indulgentiæ 306, 366, 384. *earum Gregor. ignota* 525

Indulgentiæ ergo Ethnicos 449
Iustituta laudabilia 472
Invocationis Sanctorum *præludia* 387
Irenæus 240
de Isaco & Jakobo historiæ S. summa. 16, 17.
Isidorus 506
Israëliticæ in Agypto peregrinationis *tempus & duratio* 17. *multiplicatio, corruptio, calamitates* 18
Italicæ Synodi 340

J

Jacobi Apostoli Martyrium 172
Jacobitæ 543
de Jacobo & Isaco historiæ S. summa 16, 17
Jacobus Apostolus *quis* 159
Jacobus Major 172
Jasonis Schisma 86
Jehojakim 60
Jehosuam *fuisse præceptorem Jesu Nazareni, fabula est Talmudistarum* 97
Jejunia Veteris Ecclesiæ 215, 296, 367, 378
Jechonias 61
Jephtæ *historia* 39
Jeremias 63, 70
Jeroboamici Schismatis *circumstantiæ, medium, effecta, pœna* 52
Jerosolymitanæ Urbis & Templi Excidium *ejusque Antecedentia, Connexa, Consequentia* 182. Seq. *Instauratio frustratanea* 445
Joachaz 60
Joas 57
Jobi *historia* 19. *ejus liber* 49. *an Mosis* 32, 33
Joël 63
Johannes Apostolus 160
Johannes Baptista, *ejus Conceptio* 143 *educatio* 147. *ministerium* 149
Johannes Chrysostomus 425
Johannes Jejunator 560
Johannis ad Justinianum literæ 535
Jonas Propheta 63
Joram, *& sub eo Prophetæ* 55
Jordanis transitus 33
Josaphat, *& sub eo Prophetæ* 55
Josephi ossium translatio 26
Josephus & Maria 143, 144
Josias, *& sub eo Prophetæ* 60
Josuæ *gesta* 33
Josuæ *liber* 49
Jotham, *& sub eo Prophetæ* 58
Judæorum *sectæ* 95. *molimina sub Trajano, Hadriano* &c. 268, 269 *Scholæ: Doctores* 270, 342. *res eorum Sec.* III. 341. *multitudo, Scriptæ* &c. 342. *Status eorum seculo* IV. 449. V. 516. VI. 576. *status eorum sub Juliano* 453. *frequentia* 451. *dignitates* 452. *libertas, privilegia* &c. 452. *coercitio* 453, 676. *conversio* 577, 522. *Patriarchatus sublatus* 518
Judas 159
Judices Israëlis 37. *& circa eos difficultas Chronol.* ib.
Iudicum a Regibus *discrimen* ib. *corrupta eorum tempora* 38
Iudicum Liber 49
Iudith 72
Iuliani Apostatæ *persecutio* 433. *arces, mors* 435

Iu-

Julius Africanus 331
Junilius Afer 563
Juris Romani *Collectio* 572
Justificatio sine meritis credita jamdudum. 200, 281, 364 464, 524
Justinianæi nævi 542
Justinianæus *Codex* 572. *Pandectæ, Institutiones, Novellæ* ib.
Justiniani edictum, *ejusque rationes & opositiones* 550
Justinianus, Iustini successor. 540
ejusdem facta Ecclesiastica 540
Justinus Martyr 234, 239, 263
Justinus Senior 539
Juvencus Presbyter 429

L

Lactantius Firmianus 426
Laici & Clerici 212
Laodicena Synodus 421
Latina Versio 227
Latini Hæritici 426
Latinorum *errores* 166
Laurentii *Martyrium* 324
Lectio Scripturæ S. 288
Lectores *qui dicti* 308, 391
Legis è Sinai promulgatio 27
Legislatores 65
Lentuli Epistola de forma & statura Christi 181
Leonis & Zenonis Imp. facta 499
Leonis Imp. *judicium* 500
Leontius Byzantius 558
Leowigildi *facinus atrox* 565
Levitæ *cum* Pellice *historia* 39
Liberationrs & Servitutes Israëlis 39
Liberatus, Diaconus 562
Liberii lapsus 423
Liberum arbitrium 282, 365, 464, 470
Libri Canonici 369
Libri Canonicis additi 468
Libri SS. in 5tâ Periodo consignati 48
Licinius Tyrannus 355. *ejus Persecutio* 431
Lingua N.T. 160
Lingua Populo nota in peragendo *mysterio* 293
Litaniæ 527
Loca Sacrorum conventuum *Sec.* II 205
Longobardorum in Italia Regnum 574
Lucæ historia 153, 158
Lucianus 225
Lucianus Samosatenus 272
Luminum usus *Sec.* IV. 386
Lybum vetustissima superstitio 22

M.

Macarius 426
Maccabæorum *hist. successio, duratio.* 92, 93. 104. *exstinctio* 105
Macedonii hæresis 411
Macedonius Byzantinus Ep. 520
Malachias 82
Mammæa Augusta *an Christiana* 275
Manasses, & sub eo Prophetæ 59, ejus Schisma 87
Manichæi 315
Manna 26
Marcellinus Comes 561
Marcellinus *an lapsus* 430
Marcion 225
Marcus Euangelista 158

Marcus quidam Magicis præſtigiis celebris 225
Mare Erythræum fiſſum 26
Maria & Joſephus 243, 144
Mariæ aſſumtio 121
Martyres *Sec.* I. 171. II. 223. III. 321, 322, 348. &c.
Martyria dubia *Sec.* IV. 352
Martyribus habitus honos 236
Martyrum memoriæ 208
Maſſilienſes 556
Mattanija 61
Mattathias Sacerdos 92
Matthæus 158
Maxentius 558
Maximiani perſecutio 429
Maximini perſecutio 321
Mediolanenſia Conciliabula 423
de Melchitedeco *variæ Quæſtiones* 19
Melito 239, 263
Memoriæ Martyrum 208, 297
Menandriani 177
Mereri *quo ſenſu acceptum Sec.* IV. 365. *quo ſenſu apud Auguſtinum* 465
de Meſſia *opiniones pravæ, & alia ejus Adventum anteced.* 109, 110
Methodius 332
Metropolitani Epiſcopi. 310, 394. *iis aſſerta poteſtas* 416
Micæ *factum* 38
Micha *Propheta* 63
Minutius Felix 333
Miracula inſignia 445, 513
Miraculoſa 345
Miraculorum donum adhuc vigens *Sec.* III. 346
Miſſa *quid*, & *quo ſenſu nota & ignota Sec.* IV. 366, 371
Miſſæ *nomen* 382, 560
Miſſaticus canon 528
Monachiſmus 389
Monachorum *nomina, origo, inſtituta*, 435. *degeneratio* 539
Monaſteria 460
Monaſticæ vitæ *incrementa ſeculo* IV. 434, 566
Moniales, *virgines, viduæ* 436. *nondum notæ Sec.* IV. ib.
Monialium Monaſteria ſub novis Regulis 570
Monita laudabilia 472
Montanus 226. *ejus hæreſis* 265, 266
Mordochæi & Eſteræ *hiſt.* 75
Mores Chriſtianorum *Sec.* II. 217
Mortui an anathematizandi? 548
Mortuorum pœnæ 470
Moſes Cretenſis 517
Moſis *nativitas cum ſuccedaneis* 18. *vocatio, legatio* &c. 24. *laudes, contumelia, nomina* &c. 33
Mulieres Σωφρονιζουσαι 401

N

Nabum 63
Nativitas Chriſti *anteced* 142. *tres characteres* 144. *annus* 145. *menſis, dies* &c. 146, 147
Nazaræi 177
Nehemiæ Liber 81
Neo-Cæſarienſis Synodus 421
Nepotis Hæreſis 314
Nero 170
Neſtorianiſmi *autor, occaſio, capita, ſectatores. Neſtorio aſſicta* &c. 482, 483, 484

Nestorii *pertinacia, sententia in eum, schisma inter Oriental. natum, & sublatum* 490, 491
pseudo Nicæna Synodus 422
Nicænæ Synodi *causa, membra, præses* &c. 414
Nicolaitæ 177
Nicopolitana versio 228
Nilotica Ægyptiorũ superstitio 451
Noachi *fama inter Gentiles* 6
Noëti *hæresis* 313
Nomodidascali 98
Novatianorum schisma 317, 333. *ejus compositio* 416
Novi Testamenti *Autores, Scriptionis ordo, tempus,* 157, 158. *lingua* 160 *Libri canonici* ib. *Libri controversi* 171
Nursinus (Benedictus) 566
נשיא & ejus dignitas apud Judæos 452

O.

Obadias 63
Oblatio panis & vini Eucharistici a populo 207
Oblationes pro Defunctis 298
Obstetricum (*Ægyptiarum an Hebræarum*) factum 18
Occidentalis Imperii finis 515
Odii Judaici causæ 168
Oecumenici Patriarchæ Titulus 531
Onesimus 234
Onias 86. ejus Templum 94, 95, 187. *exstructum & destructum* ib.
Ὀνολατρεία *Judæis efficta* 92
Ophitæ 226
Optatus 426
Oracula 23. *eorum cessatio* 189
Orarium *quid* 390. *discrimen ejus ab Orario Latinorum* ib.
Orationes pro Mortuis damnatis. 389
Orationum *ritus* 299
Ordinationum *ritus & jura* 400
Origenes Adamantius 323, 327. *ejus Octapla* &c. 329. *vitia* 331
Originis causa factum Schisma 317
Origenis quædam, & ad ea Exceptiones Huëtii 284
Origenistarum Turbæ 549
Oscula mutua 208
Ostiarii 309

P

Pagnorum *nomen, unde* 356, 449. *eorum reliquiæ & voces retentæ* 358, 359. *coërcitio* 578. *modus eos convertendi* ib.
Palæstinæ *occupatio*, 34. *incolæ Gentes* ib. *distributio* 35
Panegyres Funebres *Sæc.* III. 297
Panis & Veni species, *quo sensu sit dicatur Ambrosio, Augustino*, 367
Panis fermentatus fuit adhibitus, *Sæc.* III. &c. 293
Papæ, Legati *Imperator.* 536
Paparum *titulus* ib. *nomen* 310, 367. *Imperium temporale Sæc.* VI. *nullum* 538
Papatus *Sæc.* II. *ignotus* 221
Papias, *Hierapolitanus in Phrygia Ep.* 238
Paschalis *controversia* 265. 416, 547
Paschasius *Diaconus* 520, 561
Paschatis *institutio* 25
Paschatum *ordo* 150
Pastorale Episcoporum officium 524

Pa-

Patres Græci &c. *Sec.* V. 504
Patriarchæ nomen, *quo sensu acceptum Sec.* II. 220. IV. 367, 396
Patriarchales Ecclesiæ 162
Patriarchalis dignitas surgens 472
ejus Jura 530
Patriarcharum primorum *hist.* 5
Patriarchatus Judæor. sublatus 518
Patrum errores 368. *excusantur* 241
Paula, avia, & neptis 508
Pauli *conversio & itinera* 153. *martyrium* 172
Paulinus 427
Paulinus Nolanus Episc. 507
Paulus (*Iulius*) ICtus 344
Peccatum originale, *& quid de eo Gregorius* &c. 524
Pelagiani 478, 556. *autor, capita, controversia, oppositiones* 478, 479 480. *præsidium frustra à Pelagio quæsitum in Patribus ante Augustinum* &c. 480
Pentateuchi Mosaici *Auctor, tempus, & locus scriptionis* &c. 30, 31, 32
Pentateuchus Samaritanus 88
Peregrinationum origo 387
Peripatetica Secta 89
Persæ Gentiles, *& sub iis Christianorum status* 450. *eorum conversio* 521
Persarmenii quando conversi *ibid.*
Persecutio *Gentilium* 168. *Sauli* 169 *Herodis Agrippæ* ib. *Anani, seu Annæ junioris. Summi Pontificiis* 170
decem Persecutiones famosæ, *& quidem* I. 170. II. 171. III. 229. IV. 220. V. 231. VI. 320. VII. 321. VIII. 322. IX. 323. X. 345
Persecutiones in nascentem Ecl. 168
Persecutionis Antiochi in Iudæos *tempus, instrumentum, occasio, modus, fabulæ* 90, 91
Persecutiones *Sec.* III. 320. IV. 353 VI. 560. *Barbarorum* 509 & seq. Episcoporum 508
Persecutores Gentiles 170. seq.
Petræ Horeb *percussio* 27
Petrus *an Romæ Episcopus* 121. *ejus iter, & Episcopatus* 153. *martyrium* 172. *ejus cum reliquis Apostolis æqualitas credita Sec.* IV. 370
Petrus Chrysologus 507
Petrus de Marca Notatus 553
Pharizæorum *nomen, origo, dogmata, vita, Sectæ* 96, 97, 98
Pharizaicæ ex Traditionibus corruptelæ 109
Philastrius 427
Philetiani 178
Philippus Imperator *an Christianus* 275
Philosophorum Sectæ 88
Phœnicum Ididolatriæ 20. *coloniæ* 36
Photini hæresis 135, 411
Phrasiologiæ Patrum 365
Phrygum superstitionis antiquitas 21
Pictorum conversio 521
Pilati historia 141. *ejus ad Tiberium Epistola* 181
Placilla Augusta Imperatrix 447
Platonica Secta 89
Plebis Auctoritas *Sec.* III. 311
Pœnæ de Persecutioribus, Apostatis, Hæresiarchis divinitus sumtæ 345, 346, 444, 514

Pœnitentes non modo Viri, sed & Fœminæ 384
Pœnitentia *quid Sæc.* IV. 366. *ejus ritus* 303, 304, 382. *varii gradus* 383, 384
Poëtæ Græcorum vetustissimi 65
Politici Regiminis mutatio 395
Polycarpus 235, 238
Polytheismi Causæ variæ 12
Pontificii *abutentes dictis & factis variis* 477. *in Patres injurii* 372
Pontificum Judæorum *series, vitæ*, &c. 84, 85
Pontificum jura *Sæc.* VI. *ignota* 536
Pontius Diaconus 333
Porphyrius Philosophus *quis?* 344
Praxeas 226
Prædestinatio *Sæc.* III. *parcius tractata* 283. *Sæc.* V. 464
Præsides Judææ 148
Preces *cur ad Orientem?* 206, 216
Preces pro mortuis 298
Precum tempora stata *quænam Sæculo* IV. 376
Presbyteri *Sæc.* I. 165, 166. *Sæc.* II. 219. *eorum dignitas* 307, 393
Primasius 561
Primates Ecclesiastici 473
Primi Orbis corruptio quintuplex 7
Primogeniti Ecclesiæ titulus *unde?* 457
Principes Christianis faventes 343
Priscillianistæ 412, 556
Priscillianus, Hispanus, *Hæreticus* 412
Proba Falconia 508
Processiones religiosæ 527
Procopius 520
Προλήψεις Scriptori Geneseos familiares 17
Prophetæ falsi 63
Prophetæ sub Regibus Judæ & Israëlis 62
Prophetarum series 63
Prosper Aquitanicus 507
Proterii & Timothei *historia* 499
Protoplastarum status cum suis circumstantiis 5
Prudentius (*Aurelius*) 429, 507
Psalmorum Davidicorum *historia* 49
Psaltæ qui dicti *Sæc.* III. 309
Pseudo-Apostoli 177
Pseudo Epistola Mariæ ad Ignatium 181
Pseudo-Euangelia, cũ aliis Scriptis 180
Pseudo-Apostolicis 180
Pseudo-Synodus Sidonienſis 555
Ptolomæus Philadelphus *occasionem dans Versioni τῶν* LXX. 63
Pulcheria, Soror Theodosii 508
Purgatorium *Sæc.* III. 286. *Sæc.* IV. *ignotum* 371. *Sæc.* V. 470

Q.

Quadragesima 367, 377
Quadratus 238
Quartadecimani 265, 266
קראים *unde dicti* 100

R.

Rechabitarum *institutum* 56
Referendarii *quinam* 531
Regem inaugurandi *ritus* 43
Reges Judæ & Israëlis *collati*, 53. *circa hos difficultates Chronologicæ*,

Synchroniſmus 54, 55 ſeq.
Regiæ dignitatis natales 42
Regium Jus Eccleſiaſtico Civile 43
Regum Libri 49, 62
Reip. Judaicæ mutationes ſub Dario. 77
Religionis in Regno Judæ *corruptio & reformatio* 61
Reliquiarum veneratio 487. *earum ſtudium unde?* 469
Rhemenſis Ampulla *Vid. & T.* II. 514
Ritus à Gentilibus 373
Ritus *Sec.* III. 287
Rituum incrementum 471
Rituum multiplicatorũ Cauſæ 372
Roboam 53. *Prophetæ ſub Eo* 54
Romana Academia 458
Romana Eccleſia 162. *ejus prærogativa* 371 *appellationes, quibus abutitur* 371, 472. *primi Doctores* 173 *Epiſcopi Sec.* II. 264. *Epiſcoporum poteſtas* 310, 463. *Ius* 337. *creſcens faſtus* 397
Romana ſervitus 108
Romanæ Synodi 340. *in cauſa Laurentii & Symmachi* 556
Romani Juris collectio 572
Romani Pontificis *ambitio, & abuſus* 472, 476, 533. *lites cum Acacio, Moggo* 499. *electio, & ſubjectio* 537. *etiam in Eccleſiaſticis Sec.* V. 476. *contentio cum Epiſcopo Conſtantinopolitano de primatu* 531
Romanorum *Theologia, Numina, Inſtituta Moſaicis congrua* 66
Ruffinus 507. *ejus Verſiones* 137
Ruthæ *hiſtoria* 39. *Liber* 49

S.

שבועים apud Danielem 78
Sabbathica Lex 27
Sabbathum 205
Sabelliani 313
Sacellarii qui 531
Sacramenta 364, 366
Sacramentum ſeu Juramentum Chriſtianorum 208
Sacrificium *quid Sec.* IV. 366
Sadducæorum *nomen, dogmata, mores* &c. 100
Salomonis *hiſtoria* 44. *Templum.* 45. 46. ſeq. *Regia, Urbes, Claſſes Orphiræa,* 48. *Libri* 49. *Idololatria* 50. *Pœna* 51. *Pœnitentia* ib.
Salmanaſſar 64
Salonius 507
Salvianus ib.
Samaritaniſmus 65
Samaritanorum *ad Ethniciſmum Digreſſio, & regreſſio* 94. *Dogmata, Commenta, Sectæ* &c. 87
Samaritanus Pentateuchus 88
Samoſateniani 314
Samuelis *Libri* 49. *Præfectura* 41, 42 *ſub eo mala tempora* 41
Samſonis memorabilia 40. *ex iis orta fabulæ* ib.
Sanctorum Virorum extra familiam Abrah. *Synchroniſmus* 19
Sandius *notatus* 314. &c.
Sanguis & Suffocatum 300
Sanhedrin ſub Judibus 37
VII. Sapientes Græciæ 65
Sapor, Rex Perſarum, *Chriſtianis moleſtiſſimus* 450

Sardicensis Synodus 422
Pseudo-Sardicensis Syn. ib.
doctrina de Satisfactione Christi 363
365, 199. 280
Saturninus 223
Saul Rex 42. *ejus tempora* 43
Schisma inter Stephanum, & Orientales Afros 318
Schismata damnata in Synodis Romanis 556
Schismata *Sec.* III. 317
Scholæ Christianæ 192, 458, 460
Scholastici *qui dicti* 460
Scotorum conversio 521
Scribæ *quinam* 98, 99
Scriptores Eccl. *Sec.* I. 174. II. 237
III. 327. IV. 423. V. 504. VI. 558
Scripturæ *sufficientia* 365, 369, 277
278. *lectio* 375
Scythismus *quid.* 22
Secundus 225
Sedulius 507
Seleuciensis synodus 423
Semi *historia* 10
Semi Ariani 410
Semi Pelagiana 481 *eorum capita*, *oppugnatio* 482, 556
Semitarum corruptio 11
Senecæ ad Paulum Epistolæ 182
Septem Sapientes Græciæ 65
Septuaginta Septimanæ Danielis 77
& diversarum hic sententiarum causa 78, 79
Septuagintaviralis translatio 82
Sepulturæ ratio *Sec.* III. 297
Servitutes & Liberationes Israëlis 39
Sethiani 220
Severi persecutio 320, 321
Severitæ 543
Sibyllinæ formulæ 13
Sidonius Apollinaris 507
Sidoniensis Synodus 555
Simeon Cleophæ 333
Simon Justus, *Pontifex* 85
Simoniani, & Simon Magus 176, 177
Simplicitas & Sanctitas Christianorum *Sec.* III. 300
Sinai *quid* 27
Sirmiensis *formulæ* 410. *Synodi* 422
Sirmondus *notatus* 562. &c.
Socrates Scholasticus 506
שליחין Apostoli Judæorum 452
סופרים Scribæ Judæorum 98, 99
Sozomenus 506
Spectacula *fugiebant Christiani* 300
Stephani Episcopi Rom. *violentia*, *& reprehensio* 319
Stephanus Protomartyr 169
Sternutationis origo 374
Stoica Philosophia 90
Styritarum superstitio 571
Subdiaconi 308, 391
Sulpitius Severus *Aquit.* 429. *Presbyter* 507
Superstitionis præludia *Sec.* IV. 386
VI. 526
Superstitionum causæ 576
Superstitiosorum rituum *incrementa* 471. *circa Sanctos*, *& eorum reliquias* 526, 527
Supposititia Scripta. 117. 118. 119
334, 438. *criteria*, *quibus detegantur*, *& exempla varia*, 120. seq.

Susanna 73
Symboli Apostolici origo 156
Symmachus 519. *ejus Versio* 228
Synagogæ Magnæ Viri 80
Synchronismus Sanctorum Virorum extra famil. Abr. 19
Senesius 505
Synodi *Sec.* II. 265. VI. 536. *Romana* 556
Synodus *V. Oecumenica*, Constantinopolitana 548. seq. *Sidoniensis* 555
Syriaca Translatio 227
Syrorum Sacra, *cum Phœnicum communia* 20

T.

Talmudici operis *initia* 270. *absolutio* 517
Templa, an aliqua *Sec.* III. 289, 343
Templa Urbana Gentilium *adhuc sub Theodosio* 450
Templi Jerosolymitani per Herodem *instauratio* 107. *restauratio Sec.* IV. *frustra tentata* 445
Templi I. præ II. prærogativa in V. rebus 47
Templi Salomonici, *materia, tempus, locus* &c. 45, 46, 47, 48
Templorum *dedicationes, quales* 347 *eorum forma* ib.
Templorum Gentilium *subversio* 356 *& in usum Christianorum conversio* 357
Terræ motus 446
Terræ promissæ occupatio 34
Thebæa Legio 326
Theodoretus 506
Theodorici persecutio 564
Theodosiani Codicis historia 511
Theodosii Imp. indulgentiæ 385
Theodosii M. *Lex explicata* 399. *mirabilis Victoria* 446. *pœnitentia*, & *Lex de pœnis*. ib. *factum quoddam memorat* 451
Theodotionis Versio 228
Theodotus *quidam* Byzantinus 226
Theopaschitarum *Secta* 487, 543
Theophilus Alexandrinus 505
Theophilus Antiochenus 240, 263
Theudas 104
Timothei & Proterii *historia* 499
Tobias 72
Τοποτηρηταὶ Vicarii *Romanæ sedis* 475
Traditiones *Sec.* II. ignotæ 203. & V. 462
Traditionum *voce* quid intellexerint Patres? 368
Translationes ex uno Episcopatu in alium 401
Transmutatio Symbolorum *quid veteribus* 367
Transsubstantiationis *voce*, quid intellexerint Patres? 371
Trajanus 171, 229, 930
Trinitas *Sec.* II. *credita* 195. & III. 279. *etiam ante Arium damnatum* 362. *de ea, quædam controversia* 545
Tritheitæ 544
Turonensis (*Gregorii*) *historia* 575
Tyria Synodus 423

V.

Valens 407. *ejus Persecutio* 435
Valentinus Philos. 224
Valeriana persec. 323

Va-

Valesius *notatus* 385, 432. &c.
Vandalorum *conversio* 522. *persecutio* 564. *jugum* 520
Verbum ἄγγελος 13
Versionis Græcæ primæ Bibliorum *causa, tempus, auctores* &c. 82, 83
Vestes Sacræ 390
Vestium in Cultu sacro simplicitas 294
Vicarii Romanæ sedis 475
Victor Uticensis 507
Victores *plures* Seculo V. ib.
Victorinus Cajus Presbyter 334
Victoris Schisma 266. seq.
Vigiliæ 377
Vigilius Afer 507, 551, 552, 562
Vincentius Lirin. 507
Virgilii Ecloga IV. *declarata.* 189
XI. M. Virgines 349
Virorum Sanctorum extra familiam Abr. *Synchronismus* 19
Ulpianus 344
Vocatio ad Functiones Sacras 166
Vocationis Gentium præludium 19
Voces, diverso olim, ac hodie significatu 286
fabula de Ursula Britannica, & XI. M. Virginibus 349

Z.

Zabii (*v. Sabæi*) quinam? 21
Zacharias 82
Zani (*Izani*) quando conversi. 520
Zedechias 61
Zenonis Imp. *facta* 499. *Henoticum* 501
Zephanija 63

FINIS.

SERIES TITULORUM
SEU
CAPITUM
PER SINGULA SÆCULA,
HOC
TOMO II.

SÆCULUM SEPTIMUM.

I. *Status Ecclesiæ hoc Seculo ineunte* 579
II. *Propagatio Religionis Christianæ hoc Ævo* 580
III. *Propagatio superstitionum, in Latina cumprimis & Occidentali penè omni Ecclesia* 583
IV. *Initia Antichristianismi in Latina Ecclesia, inde à Bonifacio III.* 592
V. *Testes Veritatis hoc Seculo: in specie contra Superstitionem, & Tyrannidem Papalem* 598
VI. *Antichristi Orientalis seu Mahammedis exortus, Doctrina, Historia* 602
VII. *Hæreses hoc Seculo famosæ* 614
VIII. *Concilia habita hoc Seculo, Generalia, Particularia* 620
IX. *Nascentis Schismatis inter Ecclesiam Orientalem & Romanam hac ætate primordia* 632
X. *Scriptores Ecclesiastici Hujus Seculi* 636
XI. *Superstitionis Monachalis magna hoc Seculo incrementa. Abbatiarum fundationes inclutæ* 641
XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi, Miscellanea* 646

SÆCULUM OCTAVUM.

I. *Status Reipubl. & Ecclesiæ, ineunte hoc Seculo* 653
II. *Propagatio Christianæ Religionis hoc Seculo, ejusque ratio, & Instrumenta* 656
III. *Continuatio Deformationis in Doctrina, Ceremoniis, & Disciplina. Ignorantia Cleri in Latina Ecclesia* 665
IV. *Antichristianæ in Ecclesia dominationis superbiaque, hoc Seculo, incrementa* 679
V. *Discrepantiarum hujus Ævi, à Doctrina & Disciplina Hildebrandina, & à sequiore Pontificum praxi: Exempla illustriora* 702
VI. *Veritatis hoc Seculo Testes & Defensores, contra Traditiones ac superstitiones*

perſtitiones Eccl. Romanæ, in ſpecie Tyrannidem Papalem 711
VII. *Origo Controverſiæ de Imaginum cultu religioſo. Certaminum Sæculo* VIII. *ſumma, occaſione Imaginum, tam in Oriente, quàm in Occidente.* 724
VIII. *Hæreſes, & Errores hoc Sæculo propugnati, aut primùm traditi* 732
IX. *Concilia ſeu Oecumenica vulgo ſeu Generalia, ſed & Nationalia quædam inſigniora, Sæculo* VIII. 740
X. *Scriptores Eccleſiaſtici, Sæculo Octavo, celebriores dignioreſque* 750
XI. *Status Gentilismi, Judaiſmi, Muhammedaniſmi, hoc Sæculo* 756
XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi* 760

SÆCULUM NONUM.

I. *Facies Eccleſiæ ſub initia Sæculi* IX. 764
II. *Propagatio Chriſtiani nominis hoc Sæculo* 767
III. *Caroli Magni, & Ludovici Pii Imperatorum, aliorumque deinceps Principum, in Reformanda Eccleſia ſtudium* 769
IV. *Scholæ, Academiæ, Epiſcopatus &c. his temporibus fundati* 774
V. *Corruptionis neſandæ in Romana Eccleſia progreſſus, incrementa, in Doctrina, Cultu, Diſciplina, Moribus* 778
VI. *Antichriſtianæ in Romanis Pontificibus Dominationis, uſurpationum, moliminum hoc Sæc. exempla illuſtriora. Ac primo de Facto Leonis* III *Carolum M. Imperatorem proclamantis* 785
VII. *Continuatio Antichriſtianæ in Romanis Pontificibus ſuperbiæ, ſcelerumque ſuperſtitionum. Exempla hoc Ævo ſelectiora. Sed & diſcrimina à ſecutura Ætate* 808
VIII. *Hiſtoria Johannis* VIII. *vulgo Johanne Papiſſa, controverſa. Eminentis Auctoris* 823
IX. *Veritatis hoc Sæculo, contra Papalem Tyrannidem, Idololatriam, ſuperſtitiones, admiſſaque deinceps Hæreſes, Teſtes luculenti* 832
X. *Controverſiæ celebriores hoc Sæculo agitatæ, de Imaginibus; de Præſentia Corporali in Euchariſtia; de Prædeſtinatione duplici, Gratia Dei, Morte Chriſti, & Libertate Hominis. De Paſchaſio, Ratramno, ſed & Hincmaro Rhemenſi,* 841
XI. *Status Eccleſiæ Orientalis. Divortium à Latinis, & Schiſma novum inter utramque Eccleſiam, non una de cauſa. In ſpecie de Cauſa Photiana.* 856
XII. *Concilia hoc Sæculo celebriora indicata. In Oriente alia, alia in Occidente, & quibus de cauſis. Pluribus, de tribus Synodis Conſtantinopolit. vulgo Oecumenicis.* 871
XIII. *Scriptores Eccleſiaſtici hoc Ævo celebriores, tam in Occidente, quàm in Oriente: Summaria Criſis* 885
XIV. *Memorabilia quædam inſignora hujus Ævi, & miſcellanea* 894

SÆCULUM DECIMUM.

I. *Facies Ecclesiæ, simul & Reipubl. hoc Sæculo ineunte.* 903
II. *Propagatio Religionis Christianæ, certe Christiani nominis, hoc Sæculo* 908
III. *Infelicitas Ecclesiæ, omnesque Papatûs Antichristianismi Characteres, toto hoc Sæculo* X. *Conspectus Paparum; & Baroniana Pagina* 916
IV. *Clari Universi hoc Sæc. fœda, ut in Oriente, sic cumprimis in Occidente. Status Rom. Ecclesiæ respectu Morum, Disciplinæ, Monachismi, Cultus, Rituum, Doctrinæ* 931
V *Papalis Tyrannidis coërcitio aliqua per Imperatores. Inspecte de Johannis* XII. *depositione, & substitutione Leonis* VIII. *facto Ottonis* I. *imperat. Baronius, & Nat. Alexander, adpartes vocati* 956
VI. *Testes alii Veritatis infortunato hoc Sæculo, contra Tyrannidem, Errores, Superstitiones Pontificias* 969
VII. *Testes inspecie contra Transsubstantiationis vel Præsentiæ corporalis dogma* 987
VIII. *Concilia hujus Ætatis. Practica quædam. Auctoritas in iis Imperatorum, Regum* 998
IX. *Status Ecclesiæ Orientalis hoc Ævo. Continuatio Schismatis inter Orientales, & Romanam Ecclesiam* 1003
X. *Scriptores Ecclesiastici hac Ætate insigniores* 1009
XI. *Memorabilia quædam alia hujus Ætatis, partim Historica, partim Apocrypha & commentitia* 1017

FINIS.

IN-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
AD
INTROD. HISTORICÆ
TOMUM II.

A.

Abbatiæ insigniores *Sæc.* VIII. *Pag.* 762
Abbatiarum fundationes Inclytæ 641 643
Abbo, suorum martyr, referendus inter Sanctos 935, 936
Abgarus, Edessæ Regulus; Vide Imago Edessena 943
Academiæ Cantabrigiensis natales 776
Academiæ vel Scholæ fundatæ 774
Academia Oxoniensis 776
Academia Parisiensis. Ejus origo qualis asserta 775. Vide *Addenda*, in fine.
Academiæ Italicæ 775
Actus coronationis, & Pontificiæ unctionis, quales 800
Adoptianorum hæresis 734
Adriani I. superbia in Reges 699
Lex de jure Investituræ Cæsareo, vindicata 707, 708
Aimoinus Floriacensis 1015
Alexandri Natalis impiæ voces 930 sæpissime notatus toto Opere.
Ælfredi reformatio in Anglia 773
Alpes Cottiæ an donatæ Pontifici 682
Alkorani historia 609
Allatius notatus 630, 632, 712, 829. *& passim.*
Ampulla Rhemensis à quibus tradita 1016
Anglia vectigalis Pontificis 690
Anglo-Saxones opponunt se Pontifici 719
Anti-Christi Orientalis ortus, doctrina, historia 603, 604. 605, &c.
Antichristianæ dominationis exempla 785. disciplinæ ratio *Sæc.* X. 951. incrementa 596, 666, 679, 778, 785, 803, 808, 916, 931 &c.
Anti-Christianismi initia, in Latina Ecclesia, tempus, origo, causæ, characteres 592, 596, 597
Anti-christianismi Idololatria, superstitio, &c. 597, 668, *& seq.* 936, *& seq.*
Anti Christus dominagnitus, 931, 972
Archiepiscopi titulus 680. jus eligendi 707
Arnulphi Causa 971. falsa Historicorum de eo narrata 974

Arrogantia Pontificum 597, 699, 787, 801, 811, *& seq.* 921, *& seq.*
Arragoniæ regnum quando natum 1027
Assumptio B. Virginis qualis 947
Asylorum in templis & oris origo 589
Avaritia Episcoporum 678, &c.
Avarum sedes 654
Austriæ nomen unde? 765
Augustinus, Anglor. Apostolus 587
Augustini Hippon. Reliquiæ, ut translatæ feruntur 671

B.

Baptismus campanarum 949
Barbarorum invasio luctuosa 895 906
Baronius notatus 582, 587, 588, 591 592, 593, 595, 599, 601, 615 616, 618, 622, 623, 626, 630 &c. toto hoc Tomo 2. Ejus dexteritas 682. declamatio 786. memorandæ voces super Seculo decimo 916. blasphemiæ 929. superstitio effusa 945. offuciæ & hypothesis 963 *& seq.* debacchatio in Synodum Rhemensem 975
Bartholomæi Apostoli reliquiæ 781
Basilicarum origo 589
Batavæ gentes conversæ 581
Beda venerabilis 639, 640, 753
Benedictus VI. Sacrilegus 926
Bertrami Liber de Eucharist. 845 prolixe vindicatur, contra nuperos 846 *& seq.*
Bestiæ pro tali agnitæ, veneratio Baroniana 928, 929
Bigamia in Oriente damnata 1005
Bonifacii Moguntini descriptio 657 658. facta secularia 660. ignorantiæ argumenta *ib.* media Pontificiæ dominationi adstruendæ 661
Borealium conversiones 767, 910 912, 919
Bojari Bonifacio strenuè obstiterunt 722
Britanni opponunt se Pontifici 718 Vide *Testes Verit.*
Britannicæ fundationes, conversiones, Academiæ, 580, 776
Bulgarorum conversio 768
Bulgarorum sedes 654
Bulgarorum & Barbarorum furor in Ecclesiam 856. Controversia de illorum Ecclesiis, *Sæc.* IX. illustrata 869

C.

Campanarum in Sacris usus 589 949
Candia unde dicta 895
Canones Synodi in Trullo 627 *& seq.*
Canonizatio Monachorum, origo 936. modus 937
Capita Muhammedanismi 607, &c.
Cardinales *Saculi* VIII. quales 681
Caroli M. imperium ante factum Leonis 789, 791. Cur titulum Imperatoris neglexerit 793. quid novi Imperat. Tit. ipsi addiderit 794. Defensor, Tutor Reipublicæ, & Ecclesiæ 795. protectio ab eo promissa 799. commentum de successore permisso arbitrio Pontificis 805, 806
Caroli M. doctrina de S. Scriptura 713

713, 514, 715, 716. de Imaginibus &c. 731. ſtudii ejus ſumma 717
Caroli M. in reformatione ſtudium 769
Caroli M. victoriæ 765
Carolus M. cur non relatus in Sanctos 770
Carolus M. propagator Chriſtianiſmi 662. Scholarum 664, 775. Vide in fine *Addenda*.
Carolinæ donationes, quales jactatæ 700
Carolomannus tonſuram admiſit 761
Carolovingiorum familia nata 763 extincta 1018
Cauſæ vaſtationum per Barbaros 940
Cereorum in Sacris origo 589
Chriſtianam fidem profitentur Hunni, Sclavi 768. Nordmanni 908 909. Moſchi 910. Dani 787 912. Hungari 913. Poloni 768 910
Chriſtiani nominis propagatio inter Saxones, Danos, & Suevos 767
Chriſtiani nominis propagatio 908 768 &c.
Chriſtianiſmi propagati inſtrumenta in Occidente 657, 768 &c.
Chriſtophorus invaſor Pontificatûs 925
Ciborum delectus mirus 674
Clementis Scoti hiſtoria 720, 721
Cleri fœda corruptio deſcripta in literis Edgari 1002
Cleri omnis Romani infanda corruptio 931, domus proſtibula meretricum, ignorantia, ruditas literarum 933. Vide *Ind. Titulor.*
Cottiæ Alpes an donatæ Pontifici Romano 682
Cœlibatus inſtitutio 590
Cœlibatus lex impura 952, 1024. à quibus damnata 711, 836, 978 *&ſ.*
Cœnobia condita 659, 897
Concilia Oecumenica *Sæc.* X. cur nulla 999. Univerſale quo ſenſu, *ibid.* celebrandi ritus *Sæc.* X. 1003
Concilium univerſale Sæc. VII. 620 particularia 631. Cauſæ, materia 632, 633. Sexti Oecum. convocator, Membra, præſes 620
Concilia Seculi VIII. 740. Seculi IX celebriora 871 *& ſeq.* Seculi X. 998 *& ſeq.*
Conc. Conſtantinopolitana, in cauſa Photii 876 *& ſeq.*
Conc. Conſtantinopolitani 111. hiſtoria 620, 621
Confeſſio peccatorum Soli Deo facienda, Sec. X. 682
Conſtantinus Porphyrogenn. 1009
Idem inſtaurator literarum 1009 1010
Controverſiæ de Imaginibus origo, hiſtoria 714 *& ſeq.* vide Iconodul. 841
Controverſia de Euchariſtia Seculo VIII. 735, 738, IX. 841. *& ſeq.* X. 653
Controverſiæ de proceſſione Spiritus Sancti 634. vide Diſſenſio, Spiritus S.
Contumeliæ Baronianæ in Reg. 803

Conjugii doctrina perversa 952, 953 979, 980, 1005
Conventus Parisinus, ejusque occasio 872. Alii in causa disciplinæ 873 jurisdictionis 874 causis Regum, Imperatorum 875
Constantini Papæ facta 683. Erga Imperatorem Justinianum; in Philippicum 684
Copti, Coptitæ 732
Corisæi coluerunt unum Deum 666
Corruptio disciplinæ Ecclesiast. Sec. VIII. 676, IX. 784
Corruptionis progressus in Rom. Ecclesia. Vide *Ind. Titul.* 778
Creta occupata 895
Cultus idololatricus 780, &c.
Caliphæ qui, ut extincti 1025, 1026

D

Dani conversi 912
Decreta Papar. multa 589 &c.
Dissensio Orient. circa processionem Spiritus Sancti 634, 858, 1008 circa ritus, regimen, primatum 859, 1006, 1008, 1029
Dissensus Orientalium ab Occidentalibus 711. vide Tit. expressum in *Ind. Titul.*
Dionysi manus gemmis inclusa adoratur 940. unicum solatium francorum 941
Discrimen Sec. VIII. & IX à sequenti ætate quoad Doctrinam, Disciplin. 702 &c. 808 &c. quoad vitam Monasticam 762
Disputationes de Prædestinatione & annexis 849. de Eucharistia 725 841 *& seq.* 987 *& seq.*
Divortia ob fœtidum anhelitum 953
Divortium Græcorum à Latinis ejusque causa 632 *& seq.* 856
Doctrina Catholica Sec. VIII. 665
Doctrina Monachorum 583
Doctrina de Papæ potestate 666
Doctrina de Justificatione perversa 955
Donationes Romæ fictæ 700, 819 902, 914, 1021

E

Ecclesiæ status ineunte Sec. VII. 579. VIII. 653, 655. IX. 764 & 856. X. 903
Ecclesiæ & Reipublicæ facies Seculo X. Romanæ fœdissimus status, 903, 904. & passim, ad singula Sæculo.
Ecclesiæ in Oriente status 906. hæreses 907. Monachalis superstitio ibidem, infelicitas 916
Ecclesiasticæ dignitates per Pontifices auctæ 679
Ecclesiæ turbatores 580
Edessena Imago 943
Edgarus Anglorum Rex 956
Edwini anima precibus ab inferis liberatur 955
Edwinus baptizatus 581
Electoralis dignitatis falsa origo 1019, 1020, 1021
Episcopis & Papæ communes formulæ, nomina, & epitheta 703
Episcopatus fundati 659, 774. aucti 777. recensio eorundem.
Episcopatus instituti per Saxoniam in

in iis Scholæ, Collegia 663, 664 1023
Episcoporum investitura 591, 707
Episcoporum luxus 678. Principes quando facti 1023
Episcopi non obnoxii Romano Pontifici 702
Episcoporum juramentum 680
Epistola è cœlo missa nomine Petri 697
Epistola Christi ad Abgarum missa, inventa 943
Eugenius Papa II. subjectus Imperatori 809. ritus probationis per aquam frigidam ab eo institutus 810. Conjurationis formula, effusæ superstitionis *ibid.*
Eutychius Batric. De eo prolixe 1011, 1012
Exarchatus Ravennatensis translatus ad Episcopos 763

F.

Fabula de Leone III. 701. de Anglorum Regibus 901. de Assumptione Virginis 947. de Donatione Ludovici Pii 902. de Capite Joh. Baptistæ in Emesa Syriæ, inde in Occidentem inferendo 781. de Imagine Edessena 943. 944. aliæ passim Fabulæ Monachales 1017 *& passim.*
Felicianorum hæresis 734
Festa Latinorum 946
Festum omnium Sanctorum 589. nova festa 783, 946
Festum omnium animarum 946. Assumptionis B. Virginis &c. 947, 948
Flodoardus Historicus 1014
Formosus VI. 822
Francici regni translatio ad Hugonem 1018
Frisicæ gentes conversæ 581

G

Gallus Columbani discipulus 582
Gallia vastatur à Nordmannis 906
Gentes à Paganismo conversæ 656
Vide ad singula Secula, *Cap.* II.
Geonim quando desierunt 1029
Gerbertus qui Sylvester II. qualis Baronio 927. ejus historia, dicta, virtutes, doctrina 970 *& seq.*
Germanicæ gentes conversæ 582
Germanis jus eligendi Imperatores an concessum à Gregorio V. vel Ottone 927, 1019. certa à dubiis distincta 1020. & à falsis 1020 1021
Gilberti Causa 971. Virtutes 973
Godeschalci assertа 850 oppositiones contra eum 851. fautores 852 853
Gradensis Patriarcha 648
Gregorii II. in Leonem Imperatorem facta 685
Gregorii III. in Leonem, & in Longobardum facta 689
Gregorius IV. cautus, rebellionis in Lud. Pium fautor 811, 812
Gregorius V. an septem Electores Romani Imperii constituerit, vel Germanicum jus eligendi Imperatores 1019, 1020. Fulmina intorsit in Franciæ Regnum 927

H.

Hadrianus I. 699, 700, 707
Hadr. II. inconsultis legatis ad Pontificatum assumptus 816
Hadriani III. decretum 821
Hagiolatria in Orbe utroque 945
Hagiodulia stabilita 936
Hæreseos Monothel. adversarii 618
Hæreses Seculi VII. 614
Hæreses Seculi VIII. 732. fictæ 733
Hatto Archiep. Mogunt. an à Muribus corrosus 1024. Fabulæ indicia 1025
Henrici Imperatoris superstitio 940
Hiberni opponunt se Pontifici Romano 719
Hincmarus 817, 854, 890. furores in Godeschalcum 854, 855
Hispania ab Arabibus oppressa 906
Hispani opponunt se Pontifici Romano 718
Honorius damnatus 622. Monothelita 616
Hungariæ Regnum aliquando multa complexum 914
Stephani primi Hungarorum Regis victoriæ miraculosæ, donatio ficta 915
Hunni vastantur à Carolo Magno 765. Conversi 913. Italiæ infensi hostes 906. feroces 768. sedes 654
Hunnegundis Virginis exemplum 940

I.

Iconodulorum hæresis 733
Iconolat. prævalet in Oriente 637
Iconomachici belli incrementū 727
Iconomachiæ occasio 725. Progressus 726
Iconolatria sub Irene primum sancita 728. media adhibita 729. oppositiones in Oriente & Occidente 731
Idololatriæ infandæ 936
Ignorantia Clericorum 677, 678
Ignorantia Cleri Rom. 784, 904 916, 917 &c.
Imaginum prioribus Seculis ratio 724. de iis Orientaliū dissensio 857
Imago Crucifixi locuta 942
Imago Edessena 943, 944
Imago stans venientibus benedicit 943. lachrymis madet, sanguinem emittit *ibid.*
Imperatoris titulus qualis 791 *& seq.* an tales beneficio Papæ 787 *& seq.* 1019, 1020
Imperii Orientalis facies luctuosa 654
Imperii status in Oriente 906, 1003 1004
Ina Rex Anglorum admittit tonsuram 761
Inquisitionis facienda per Episcopos qualis 657
Instrumenta propagati Christianismi in Occidente 677
Inventa Corpora Sanctorum 939
Dominici Sanguinis, clavorum, lanceæ invenitiones 940. translatio Urbes 940
Inventa Epistola Christi missa ad Abgarum 943
Investitura 707, 708, 709

Ja-

Jacobi Apoſtoli reliquiæ, Corpus tranſlatum in Hiſpaniam 781
Jacobitæ 614, 732
Jejunium Sabbathi 590
Jejuniorum ludibria 949
Johannes IX. vel X. alter Jeremias 921
Johannes IX. abſolvit Ludovicum a juramento 818. mortuo Ludovico Carolum Calvum ad Sceptrum provehit, jugum Imperatorum excutit 819
Johannes XI. in cathedram Petri intruditur 922
Johannes XII. malis artibus Pontifex 923. depoſitionis hiſtoria, a 956
Johannes XIII. vix duodecennis in Pontificatum aſſumptus, ſceleratus 934. primus mutavit nomen 925
Johannes XIV. fame exſtinctus 926
Johannes XV. lucri cupidus, in omnibus actibus venalis, Gerbertus ab illo motus *ibid*
Johanna Papiſſæ hiſtoria controverſa 823. teſtes 824. obſervationes neceſſariæ 824, 825, 826, 827. fictæ origines 828, 829, 830, 831. Vide *Addenda* in fine.
Johannis VIII. faſtus 801
Johannis XII. depoſiti hiſtoria 957 exceptiones 959, 960, 962. ſententia in eum lata, & electio Leonis VIII. 962
Judæorum ſcholæ florentes Seculo VIII. 757. everſæ quando 1029
Judæorum ſeditiones, pœnæ, converſiones violentæ 652, 653
Judæorum ſtatus Seculo IX. 896. Scholæ *ibid.* ſtatus Sec. X. 1028
Judicium per ferrum candens, per contrectationem aquæ ferventis, aquæ frigidæ 650, 951
Juramentum Epiſcoporum, per corpus Petri 680
Jus eligendi ſummum Pontificem & ordinandi Apoſtolicam ſedem confirmatur Carolo M. 707
Jus inveſtiendi Archiepiſcopos 707 &c. vide Jus Regium.

K.

Kilianus Francorum Apoſtolus 657
Koreiſchitarum mores ante Muhammedem, Sacra, circumciſio, fides reſurrectionis &c. 607

L

Latinæ linguæ in ſacris uſus unde? 584
Latinorum cum Græcis Diſſidia. Vide *Ind. Titulorum*, Sec. VII. IX. X. Creſcens ſuperſtitio 583. &c. Vide Titulos.
Legendarii fere omnes Seculo X. 933, 1016
Legendarum origo 899. finis 1016
Leges Eccleſiaſticæ Principum 706 771 *& ſeq.* 1001
Leges in matrimonium iniquæ 674 952, 953, 1005
Leonis III. ſubmiſſio 704. factum, circa Carolum M. 785 *& ſeq.* quid ſibi arrogarit 788

Leo IV. ex Monacho Pontifex, qualis. 813
Leo VI. Imperat. ejus scripta 894
Leo VII. Pontifex ignobilis 923
Leonis VIII. electio. Pontificatus assertus 962, 965. Constitutio pro jure Imperator. asserta 976, & seq. restitutio Imperatoribus facta 978
Libellus de Partu Virginis 849
Litaniæ annuæ decernuntur 591
Literarum ignorantia, ruditas, Sæculo X. 933, 934
Lites inter Clericos & Monachos 942, 952 &c.
Longobardorum dominatio, bella, 654. Regni extinctio 763
Ludovici Pii in reformatione studium 769, 770
Lupus Servatus 888
Luxus Episcorum 678, 931

M

Malefacius è catalogo Paparum expunctus 928
Marci Evangelistæ reliquiæ 781
Marinus II. ex Diacono Pontifex 820
Maimburgius notatus 633, 687, 724. 551 & passim.
Meretricum in Ecclesia dominatus 922
Mettophanes Smyrnensis 892
Metropoles 583, 650, 663, 778. 1023
Michaëlis Imperat. Epistola ad Nicolaum I. 862
Milites in bello occumbentes honore colendi 938
Miracula Monachalia 583, 588, 646 658, 730, 760, 782, 848, 894 939, 641, 954, 1017 &c.
Missæ Latinæ præscriptio in Græcia 591
Missæ privatæ, solitariæ 669, 839. celebrantur lingua vernacula 839
Monachalis tonsura 645
Monachismi abominanda 934. 935 936. superstitio 670. doctrina 583. tonsura 645. fraudes, impostura 952, 953, 954, 1017, 1015
Monasteria destructa 897. structa 643, 644, 897. 1014
Monasteria ut carceres 899. ut Scholæ 645, 664, 776, 897, 898
Monachi Canonizantur 936
Monachi conversores 597. 657, 767 915
Monothelitarum hæresis 614, 733
Moschorum Conversio 910. de illis vanissima 911, 922. à Græcis sua habuerunt 911
Muhammedanæ religionis fontes 606. Capita 607. dogmata, assertiones de Christiana fide 608. media propagandæ impietati 611 successus 612. origo Schismatum 613
Muhammedis historia 603 & seq. mors 612. successores 613
Muhammedanismi status 756. progressus stupendi 758. *vide Saraceni, Turci.*

N.

Natalis Alexander notatus 687, 693 &c. *toto passim Tomo.*
Nicæna Synodus II. circumstantiæ 742. ratio 743. decreta 744.
Nicephorus Patr. Iconodulus 892
Nicetas Paphlago 893
Nicolai I. superbia, superstitio, error insignis 815.
Nicon Armenius 1013
Norma fidei qualis Sec. VIII. 667
Nordmannorum furores, progressus 895, 896, 906. a conversio 908 909
Novitas doctrinæ de Præsentia reali 843 *& seq.* 953, 954, 955, &c.

O.

Oblationes pro defunctis 669
Oecumenius 1010
Oppositiones contra traditiones humanas, iconoduliam 835. Cleri Romani fœdam corruptionem 836. peregrinationes, festa nova 837. festum conceptionis B. Virginis invocationem Sanctorum Angelorum 838. missas privatas solo communicante sacerdot. 839 errores Pelagianos & Mastilientes 840 &c. Vide *Testes Verit. per singula Secula.*
Organorum Musicorum in sacris origo 590
Orientalis Ecclesiæ status Sec. X. 906, 932, 1003, 1004
Orientalium rigor 1005
Orientis mala 856. Orientalis Ecclesiæ status, dissidium a Romana, vide *Titulos.*
Origo controversiæ de imaginum cultu 724 &c. origo Epistolæ, Evangelii, postillarum 899.
Osculum pedum a Papis admittitur 683
Otto Magnus coërcuit Papas Clericum Rom. Monachos 956. Johannem XII. recte reposuit 957 *& seq.* a quo Imperium habuit 960. Episcopatus instituit 1023 Episcopos Principes facit *Ibid.*
Otto III. Johannem Placent male multatus 968. ejus donatio qualis 1022

P.

Pantalionis caput in Franciam illatum 481
Papæ subjecti Imperatoribus & Regibus 703 &c.
Papæ & Episcopis communes formulæ. nomina & Epistola 703
Papæ nomen unde. Usus, abusus 703, 1012
Papæ nomen mutantes 900
Papæ ut coronarint Imperatores, ut unxerint 800, 801
Papalis Anti Christianismi characteres 597, 916. Vide *Titulos ad sing. Sec.*
Papalis tyrannidis incrementnm 801 Vide *Titulos*
Paparum nova instituta 859, &c.
Paschalis I. ut ad Pontificatum evectus 809
Paschasii doctrina, de præsentia Corporis Christi 842. pro novitate doctri-

doctrina rationes 843. adversarii doctrinæ 844. approbatores 845 846, 847
Paschasii Ratb. sententiam novam fuisse demonstratum 843 & *seq.*
Patriarchæ Sæc. VII. 579, 580, titulus 680
Patriarchæ Constantinopolit. Romano oppositi, Sæcul. X. 1006 1007. non petiisse pallium a Rom. Pontif. 1007
Patriarcharum Constantinopolitanorum factum in Oriente 801
Patriarcha Gradensis 648. Ruthenorum 912
Patricii dignitas, titulus, 697, 791 792
Pauli I. libido Regnandi 698
Persici Regni finis 652
Peregrinationes frequentatæ 948 &c.
Photianæ Synodi 877 & *seq.*
Photianum Schisma 860. origo dissidii 861. incrementum belli inter Photium & Nicolaum 862
Photii Encyclica ad Patriarchas 862 1008
Photius abdicatus 863. restitutus 864. in eum persecutio nova causa 865, 866. inexhausta doctrina 893
Pipinus primus omnium Francorum Regum unctus 693
Polonorum conversio, circumstantiæ 909, 910
Pontificum arrogantiæ 801 &c.
Postillarum origo 899
Potestas in personas Pontificum 833
de Prædestinatione doctrina, Sec. IX. 849 & *seq.* Sec. X. 981
Præsentia realis, seu corporalis nova, 843. impugnata Sec. IX. 844 & *seq.* Sec. X. 887 & *seq.* contentiones ex ea natæ 844, 954
Præstigiæ pro Purgatorio adstruendo 649, 650, 954 &c.
Principum Superstitio miranda 761 940
Processionum hebdomadariarum institutio 589
Purgatorium & annexa, non agnita Sæc. X. 981
Purgatorius ignis adstructus 668 954 &c.

R

Rachitis Longobardorum Regis factum cum Thesia uxore, rasuram admisit 762
Radtrodus baptismum admittere recusat 582. factum 656
Radulphus Fluviac. an Sec. X. 1013 1014
Ratbertus defendit Corporis Christi in Cœna præsentiam 780
Ratherius vindicatus de Eucharist. 993, 1014
Ratherius Veron. vindicatus 993 994
Rasuræ Sacerdotum author. 590
Ravennatensis ἀυτοκέφαλος 649
Reformatio Imperatorum qualis in doctrina in cultu 771, 772
Reges per Papam regnare, Papæ esse dare Regna, Imperia eademque rursus auferre, &c. 803

Regium jus quale 792, 793. in Ecclesiasticis 647, 796, *& seq.* 1001
Reges diadema cum cucullo commutant 642. Monachatum amplectuntur 649, 761
Reipublicæ facies luctuosa per Occidentem 906. Orientem 906
Religionis Christianæ propagatio 580. Vide *Titulorum Ind. singula Sec.*
Religionis Papisticæ Sæc. VIII. summa 783
Reliquiarum transferendarum institutio 590
Reliquiaria impietas 670, 930 &c.
Reliquiæ B. Augustini 671. ut quæsitæ frudulenter 780, 939
Reliquiæ Cypriani, Marci Evangelistæ, Jacobi Majoris, Bartholomæi 780, 781
Remissio Juris Imperat. circa electionem Rom. Episcopi 646
Rhegino 1013
Rhothomagenses Archiepiscopi 909
Ritus superstitiosi, ac prophani 950
Roma à Regibus adoratur, exempla adorantium memoranda 691
Romanæ urbis dominium non penes Pontifices 705
Romana Ecclesia à Christianismo plurimos avertit 915
Romani Cleri infanda corruptio. Vide *Tit.* ad singula Secula 1002
Romania, Romæi, Romani, qui dicti 790
Rosweidis Montalis, quæ scripserit 1016
Russian Christiani Seculo IX. 769 conversionis tempus 910. Russi Poloni quando Papæ subjecti 911

S.

Sabathicæ Domus origo 1026
Saburiano debentur cerei in Sacris accensi, & campanarum usus 589
Sacerdotum nuptias adstruere hæreticum 952
Saracenorum furores 856, 895, 906
Saracenorum Schismata, distinctiones 759. stupendi progressus 651 jugum 653
Saxones ad fidem Christianam acti 661, 763
Scholæ fundatæ 774. Germanicæ 775
Sclavi fidem Christianam profitentur 768. sedes 654
Scriptores celebres 885, 886, 887
Scripturis præpositæ tradit. 779
Seculi VII. memorabilia, miscellanea 646. Sec. VIII. IX. X. Vide *Titulos.*
Selecta de Papis Sec. VII. VIII. IX. X. 921
Septem-Viri Electores, quando nati 1020, 1021
Sergius II. ejus fastus 813
Sergius III. monstrum informe 921 in cadaver sævit *ibid.*
Sidonius Apollin. 723
Simeon Metaphrast. de eo judicium 1010, 1011
Sodalilia frequentissima 948
Sophronius Hierosolymit. 637

Spiritus S. processio controversa 634, 858 1008
Stephani primi Hungarorum Regis miraculosa victoriæ 914 donatio ficta *ibid.*
Stephanus III. effert supra Reges, primus humeris gestatus 696. literas dat quam è cœlo missas nomine Petri 697
Stephani IV. libido dominandi 698
Stephani V. facta &c. 808
Stephani VI. superbia 821
Stercoranistæ qui? 844
Stylianus 892
Superstitio in Sanctos & mortuos 672. &c. Vide *ad sing. Secula.*
Superstitionis Monachalis incrementa 644. Vide *Monach.*
Superstitionum propagationi Latina Ecclesia 583. *& passim, per singula Sec.*
Synchronismi Sec. VII. 579. VIII. 653. IX. 764 X. 903
Synodi Francofurtensis historia 745
Synodus Græcorum septima 740. tempus, membra causa, præsides modus procedendi, decreta 741. effectus 742
Synodi Orientales, Italicæ, Germanicæ, Francicæ, Hispanicæ &c. Vide *Tit. de Concilijs.*
Synodi in Occidente adversæ Romanæ traditioni 713
Synodus Gentiliaci habita 749
Synodus Rhemensis 971. causa 972. Concilabulum cur dicatur &c. 975

T.

TEstes veritatis contra superstitionem & Tyrannidem Papalem 598, 599, 600, 601, 970. Vide *Titulorum Ind.*
Testes pro scripturarum usu 969
Theodoretus vindicatus 996, 997
Theodori Monachi fœda capitula 584, 585, 586
Theodorus Monachus seditiosus 891
Theophylactus Patriarcha Constantinopolitanus ejus luxus &c. 932, 933
Theophylactus Bulgar. an Sec. X. 1010
Thuringorum infidelitas 657
Tonsura superstitiosa; contentiones de ea. 650
Trajectensiū primus Archiepiscopus 657
Translationes Martyrum 939, 940
Transsubstantiationis dogma non receptum Sec. X. 987 *& seq.* non a Britannis. *Ibid.* Gallis 990, 991. Italis 993. Orientalibus 992 *& seq.*
Trullanum Concilium universale, quinisextum, ratio nominis 625, 626 tempus Canones 627, 628
Turcarum origo 651, 1027. Imp. Turcici fundamenta 1027, 1028. progressus *ib.*

V.

VIrgilius et Vir Apostolicus 723
B. Virginis ficta assumptio 947
Unctio infirmorum abiit in Sacramentum extremæ unctionis 955
Unctio Regum, Imperatorum quando cœpit 801
Voitechus Polonorum Apostolus 910

W.

Willibrordus cognominatus Clemens 657
Witizæ Regis factum; accusatur Apostasiæ, monstrosa defectionis; causæ Baronianæ 681
Wittichindus Chronographus 1014
Wulfinus Sarisbur. vindicatus 988

Z.

Zachariæ Pontif. supra Reges exaltatio 690
Monachisorum extulit, sub eo facta Coronæ Francicæ translatio 691

FINIS.

FRIDERICI SPANHEMII Fr. F.

INTRODUCTIO AD HISTORIAM ET Antiquitates Sacras.

Cum perpetuis castigationibus Annalium CÆSARIS BARONI *ac recentiorum in Gallia Pontificia Scriptorum.*

TOMUS SECUNDUS.

AMSTELÆDAMI,
Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS, BOMIUM, WETSTENIOS, WOLTERS, & à SOOMEREN, 1694.

SERENISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO

D. FRIDERICO

D. G. MARCHIONI BRANDENBURGICO, ELECTORALIS DIGNITATIS HÆREDI, MAGDEBURGI, BORUSSIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STETINI, POMERANIÆ, CASSUBIORUM, VANDALORUM, CROSNÆ IN SILESIA &c. DUCI, BURGGRAVIO NORIMBERGENSI, PRINCIPI MINDÆ, ET HALBERSTADII, COMITI MARCÆ ET RAVENSBERGI, RAVENSTEINII DOMINO, &c.

Domino suo Clementissimo,

FRIDERICUS SPANHEMIUS F.

EA fuit divæ *Matris tuæ* erga me facilitas voluntasque, tum maximè quum in ipſo limine Æternitatis poſita meos affatus, ductusque in certiſſima ſolatia, ego verò ſupremas divinasque animam agentis voces exciperem, ut vel recordatio chariſſimi *Tibi* Nominis factura ſit mihi, paupertini licet ingenii fœtum offerenti, haud difficilem aditum. Sed ea eſt inſuper cùm Optimi, poſt Principes natos, atque Invictiſſimi *Patris tui*, erga Spanhemios benignitas clementiaque, tum admiranda communitas Tua, è tanto licet rerum humanarum faſtigio noſtra omnia deſpicias, ut intrepidus ad pulvinar Tuum adrepere ſuſtineam. Quinimo lætus ac gratulabundus ſacrarium Tuum ſubeo, *Princeps*

ceps Serenissime, expressurus non mea modo, aut Batavici hujus, sed & totius Reformati Orbis vota ac desideria, postquam, recreatus *Tu* novissimè ex ancipiti morbo, nostras omnium spes deinceps erigis, & in gaudia restituis. Equidem post Germaniæ illum Nestorem, in quo simul tot Ajaces, nec Mars belli communis unquam, ubicunque imperat, *Parentem* dico *Tuum*, Reipublicæ simul laborantis ac dissolutæ Ecclesiæ tutamen, solamen tot miseris, tot perfugium oppressis, & necdum contracti furoris frænum, in *Te*, FRIDERICE, secundum Deum immortalem, addam in Ocello Fœderatæ Belgicæ, qui penè reliqui estis afflictissimis rebus, præsidium omne nostrum est. Inest animo *Tuo* omnis

imago ejus Genitoris, ſub quo eductus eruditusque es, & cujus fortitudini, magnanimitati, prudentiæ, ſed quantam vix cujuſquam mens aut cogitatio capiat, adjudicamus præcipue Imperii, & in eo Chriſtianæ rei ſalutem. Spirat in TE BRANDENBURGICUS ſimul & AURIACUS ſanguis, cujus virtute ſtat res Reformata, ſtabitque tàm felici huic auſpicio, quàm ſiniſtro iis per quos jura omnia divina atque humana conculcantur. Imperatoriam virtutem cenſes, obſequi non animo ſed æquitati, non, bella gerere aut proferre fines Imperii, quo ſenſu omnium quas adierat Gentium latronem Alexandrum Scythæ dixerunt, ſed tum demum acies inſtruere quando aut fœderum jura, aut fortunæ ſubditorum,

rum, aut oppreſſa Religio, jubent. Neque bellicas & ambitioſas artes decere ſolas Principem exiſtimas, verum etiam doctas & ingenuas, quibus miteſcant populorum animi, fugetur aſperitas, excolantur ingenia, floreant diſciplinæ, ipſaque vindicetur ab oblivione Imperantium virtus, ſepelienda abſque iis æterna nocte. Quò fit ut non ſagatæ tantum aut pilo, vel haſta, vel gladio minaci turbæ, ſed & togatæ palliatæve, detur in penetrale Tuum acceſſus, cumprimis etiam Sacrorum Interpretibus, quos non audis tantum piis auribus, ſed & adſpicis propitio vultu, modo tales ſint quos magis admireris cum videas, quàm cum audias. Inde futuri augurium agimus, & ſi modo

modo Soſpes humanæ vitæ Deus, Tutator Principum, ac malorum Depulſor, permittat Maximo *Patri Tuo*, longioris ſenectæ uſuram, *Teque* ex aſſe *Hæredem* & morbis & inſidiis hoc ætatis *Tuæ* flore ac robore ſubtrahat, ſervetque tot nexibus Utrique conjunctum *Auriacum*; corrigentur *ita* res inclinatæ Reformatorum, opprimetur flamma latius in dies populata, eludentur captioſæ Societatis conſilia, erigentur collabentes paſſim animi, ac conſignabitur duraturis monumentis, adfuiſſe pereunti Eccleſiæ ſuæ Numen, *ſufficienſque manus, efficienſque viam.* Lugduni Batavor. VI. Kal. Sextil. Gregor. A. Æræ Vulg. CIↃ IↃC LXXXVII.

Menſes Hebræorum, Chaldæorum, reſpondentes Julianis.

ניסן	*Niſan.*	reſpondet *Martio* & *Aprili.*
איר	*Ijar.*	reſpondet *Aprili* & *Majo.*
סיון	*Sivan.*	ex parte *Junio.*
תמוז	*Tamuz.*	*Julio.*
אב	*Ab.*	*Auguſto.*
אלול	*Elul.*	*Septembri.*
תשרי	*Tiſri.*	*Octobri.*

primus menſis Civilis, ſeptimus Sacer.

מרחשון	*Marcheſwan.*	*Novembri.*
כסלו	*Kiſleu*, vel *Caſleu.*	*Decembri.*
טבת	*Thebeth.*	*Januario.*
שבט	*Schebath.*	*Februario.*
אדר	*Adar prior.*	*Martio.*

ואדר *Adar poſterior.* Prior Embolimus, ſecundo vel tertio quoque anno, antè Neomeniam Paſchal. aliquando duobus annis continuis, ex cauſis quæ ſuprà, *pag.* 15. Chaldaica vel Aſſyriaca hæc menſium nomina, retenta poſt Captivitatem, *Syrorum* illa dicunt Arabes, ac ſingula Chaldæorum Deos ac ſuperſtitiones reſpexerunt. Aliàs dicti, Menſis *primus*, *ſecundus*, &c.

Niſan m. plenus fuit d. xxx. *Ijar* cavus, d. xxix. & ſic alternis in anno ordinario.

In anno abundanti, de quo ſuprà, *Marcheſwan* ſecundus m. ex cavo plenus, d. xxx.

In anno defectivo, de quo & *pag.* 15. Caſleu ex pleno cavus, d. xxix. qui menſis perpetuò ſedes ἐξαιρέτως. Intercalatus menſis, *Adar prior*, proximè poſt Schebath, antè alterum *Adar*, fuit d. xxx. & plenus.

Undè prius ſemeſtre à *Niſan* ad ſequentem *Thiſri*, qui duo menſes Æquinoctiales, ſemper fuit dierum CLXXVII. Poſterius variavit, prout fuit annus communis, d. CLXXVII. abundans d. CLXXVIII. defectivus d. CLXXVI. Embolimus verò, addito Adar altero dierum xxx. habuit d. CCXII. extrà annum defectivum, vel abundantem. Vide, præter Ἀπόνου, & vulgatos, Nic. Mulerium de *Anno Judæorum*, & J. Seldenum de *Anno Civili & Cal. Jud.*

Menſes Ægyptiorum, Alexandrinorum, apud Ptolem. & Scriptores Eccleſ.

Θὼθ.	*September.*
Παωφὶ.	*October.*
Ἀθὺρ.	*November.*
Χοιὰκ.	*December.*
Τυβί.	*Januarius.*
Μεχεὶρ.	*Februarius.*
Φαμενώθ.	*Martius*
Φαρμουθί.	*Aprilis.*
Παχὼν.	*Majus.*
Παῦνί.	*Junius.*
Ἐπιφί.	*Julius.*
Μεσορή.	*Auguſtus.*

De horum menſium appellationibus, ex Theologiâ Ægyptiorum, variæ conjecturæ Scaligeri, & aliorum, *Thoth* omninò Mercurio Ægyptio cognomine. Menſes omnes *tricenarii*, qui efficiunt dies CCCLX. additis ἐπαγομέναις v. ſeu diebus *acceſſoriis, adjectitiis*, qui Arabibus النسي *Neſi*, *vide* Coptitis. Undè annus æquabilis Ægyptiorum, neglectâ intercalatione Julianâ; de quo infrà in *Ærâ Nabonaſſ.* p. 76.

Hinc quoque fuêre menſes Ægyptiorum olim vagi, v. gr. *Thoth* menſe ſingulis quadrienniis anticipante ſolis rationes uno die, ob neglectas VI. horas Julianas. Sed poſteà fixi in XXIX. Auguſti, vulgò ex decreto Senatûs Rom. poſt occupatam ab Auguſto Alexandriam, illo die, undè dictus Annus *Actiacus*. At non deſunt Viri docti, qui pridem antè Auguſti tempora cenſent *Alexandrinos*, Græcos ſcil. annum ſuum fixiſſe in idem caput, factâ intercalatione, quam ab Ægyptiis Julius habuerit: *Ægyptiis* tamen antiquis ſeu *Coptitis* vagum annum ſervaturis, ex Theone Alexandr. retrogradum uno die, ſingulis quadrienniis. Figendi rationes in 1. *Thoth* fuêre Alexandrinis: Exundatio Nili eo die, quo aquæ ad ſummum excreverant; finis 40 dierum urentis Caniculæ; initium anni æſtate & autumno temperati. Sed tamen *Epocha* Actiaca inde cœpit, à captâ Alexandriâ, Senatûs Rom. conſtituto.

Horum menſium cumprimis uſus apparet in *Cyclo Paſchali* Alexandrinorum veterum, temporibus Chriſtianis, qui Cyclus primò à *Thoth* incepit, lunatione tùm plenâ d. XXX. ut in menſibus omnibus imparibus. Deinceps traductum eſt Cycli Decemnovennalis caput ad *Pharmuthi*, qui Paſchalis menſis eſt. Porro de Emboliſmorum ratione, in annis Ἐνιαυτοῖς ἑξακαιδεκατηρίδος, ſecundùm Alexandrinos, cùm nos infrà *pag.* 59. 66. tùm fuſè Petavius, omnium inſtar, *Lib.* VI. *de Doctr. T.* C. 11.

Menſes Syro-Macedonum, ut reſpondent Judaicis, & Romanis, apud Joſephum, Euſebium, Euagrium, &c.

Ὑπερβερεταῖος, reſp.	*Tiſri*, ferè *Octob.*
Δῖος,	*Marcheſw.* ferè *Novemb.*
Ἀπελλαῖος,	*Caſleu.* ferè *Decemb.*
Ἀυδυναῖος,	*Tebeth.* ferè *Januar.*
Περίτιος,	*Schebath.* ferè *Februar.*
Δύστρος,	*Adar.* ferè *Mart.*
Ξανθικὸς,	*Nisan.* ferè *April.*
Ἀρτεμίσιος,	*Ijar.* ferè *Maj.*
Δαίσιος,	*Sivan.* ferè *Jun.*
Πάνημος,	*Tamuz.* ferè *Jul.*
Λῶος,	*Ab.* ferè *Augusl.*
Γορπαῖος,	*Elul.* ferè *Septemb.*

Intercalari anno geminabant unum ex menſibus dictis, ut Δαίσιος πρότερος, Δαίσιος ὕστερος.

Cæterùm Macedonici menſes alii veteres, & Lunares ii, alii recentiores, qui & *Syrorum*, vel *Syro-Macedonum*, etiam Ἑλλήνων apud Epiphanium, qui ſolares facti, poſt victoriam ad Granicum. Et tum ab *Autumnali Æquin.* annum inchoarunt. Sed & Macedonici priores unius menſis ſpatio Syro-Macedonicos anteverterunt, ut v. gr. ὑπερβερεταῖος reſponderit Atticorum Βοηδρομιῶνι, & Septembri Romanorum, veriùs quàm Octobri, ultimus menſis non primus; Sic, ut Ξανθικὸς reſponderit Martio Magis quàm Aprili; Sic Λῶος apud Plutarchum reſp. Ἰκατομβαιῶνι, id eſt Julio, &c. At Syris Γορπαῖος aptatur Septembri Rom. à xxv. Aug. menſis ultimus.

Igitur caput anni Syro-Macedonici fuit menſis *autumnalis*, ὑπερβερεταῖος, in gratiam Alexandri tùm victoris ad Arbela. Galeno autem Macedonicos menſes proponenti, primus ab Æquin. Autumnali eſt Δῖος. Sed de his, nihil eſt quod pluribus moneam poſt Petavium *Lib.* I. C. XXIX. Scaligerum in multis coarguentem, cumprimis verò poſt Jac. Uſſerium Armach. *Diſſert.* de Macedonum & Aſianor. An. Solari.

Menſes Atticorum, ut reſpondent Macedonicis, & Romanis.

Ἑκατομβαιών,	. . . .	Πάνεμ. *Jun.* & *Jul.*
Μεταγειτνιών,	. . .	Λῶ. *Jul.* & *Auguſt.*
Βοηδρομιών,	. . . .	Γορπιαῖ. ferè *Septemb.*
Μαιμακτηριών,	*Poſt Æquin. Aut.*	Υπερβερεταῖ. ferè *Octob.*
Πυανεψιών,	. . . .	Δῖ. ferè *Novemb.*
Ποσειδεών,	. . : . ,	Ἀπελλαῖ. ferè *Decemb.*
Γαμηλιών,	. . .	Ἀυδναῖ. ferè *Januar.*
Ἀνθεστηριών,	. . . .	Περιτ. ferè *Februar.*
Ἐλαφηβολιών,	. . . .	Δύστ. ferè *Mart.*
Μουνυχιών,	*Poſt Æquin. Vernum.*	Ξανθικός. ferè *April.*
Θαργηλιών,	. . . .	Ἀρτέσι. ferè *Maj.*
Σκιροφοριών,	. . . .	Δάσι. ferè *Jun.*

Atticorum menſes non uno modo à Veteribus traduntur, aut cum Romanis & Macedonicis conferuntur. Hinc pugnam Gemiſtii Plethonis, Theodori Gazæ, Harpocrationis &c. pridem Scaliger, Petavius, Uſſerius, Allatius, Morellius, & alii obſervarunt, qui de his ex profeſſo commentati ſunt. Ex. gr. præponit ille Πυανεψιῶνα, ut Harpocration, ex eo Scaliger, de *Em. Temp. Lib.* I. Petitus in Eclogis Chron. *Lib.* IV. C I. plerique tamen Μαιμακτηριῶνα, hunc *quartum*, illum *quintum*. Aliis Ἑκατομβαιὼν reſpondit *Septembri*, ut in Lexico Vetere apud Henr. Stephanum, in *Append.* Theſauri; communiter verò *Junio* & *Julio*, primus ità menſis ἔαρινὸς, & ſic in reliquis. Sic Ἀνθεστηριὼν Theod. Gazæ eſt menſis inclinatæ *Autumni*,

ex-

excipiens πυανεψιῶνα, ac ferè Decembri respondens; reverà hyemem terminans, ac cum Februario conferendus.

Menses fuêre Lunares, & inæquales, alternis d. XXX. & XXIX. quorum illor πλήρεις. hos κοίλους vel κυλλοὺς, ut pluribus Petavius *Lib.* I de *Doctr. Temp.* & Leo Allatius de *Mens. temp.* C. XI. Josepho Scaligero arbitrato omnes æquales, & τελειοημέρους. Undè nota singulis *Octennüis* trium mensium intercalatio, seu dierum XC. qui exurgebant ex octies XI. diebus cum *quadrante.* Intercalabant ad πρωταῖον, (*Decembrem*) proximè antè solstit. hybernum, addendo πρωταῖον δεύτερον, anno *tertio*, *quarto*, & *octavo* Octodecaëteridis. Sed hæc obvia.

Caput anni seu mensis primus fuit Ἐκατομβαιών, incipiens à νεομηνία, proximâ solstitio æstivo, non semper infrà solstitium, ut voluit Scaliger, respondens ità ex parte *Junio*, *Julio* majori sui parte.

Rursus menses singulos distribuerunt I. In mensem ἱσταμένου *incipientem*, primis diebus X. Undè δεύτερα ἱσταμένου, τρίτη ἱσταμένου &c. 2. In mensem μεσοῦντα *medium*, à die XI. undè πρώτη ἐπὶ δέκα, *dies undecimus*, & ità porrò. 3. In mensem φθίνοντα *deficientem*, indè à XXI. qui πρώτη ἐπὶ εἰκάδι, aliàs δεκάτη φθίνοντος *decimus deficientis*, si mensis esset plenus, dierum XXX. vel ἐνάτη φθίνοντος, *nonus deficientis*, in mense cavo. Ultimum diem dixêre ἕνη καὶ νέα *veterem* & *novam* scil. Lunam, etiam τετράδα, uti primum Νεομηνίαν appellarunt. Multus in his est Leo Allatius, de *Mens. temp.* C. XII. Adi & Usserium de *Macedonum & Asian. Anno solari.*

Menſes Arabum, ſeu Hagarenorum vagi.

محرم *Muharram.*
صفر *Sèpher.*
ربيع الاول *Rabiè prior.*
ربيع الاخر *Rabié poſterior.*
جمادي الاول *Giumada prior.*
جمادي الاخر *Giumada poſterior.*
رجب *Regeb.*
شعبان *Shâban* vel *Xâban.*
رمضان *Ramadan.*
شوال *Schawal.*
ذوالقعدة *Dulkadah*
ذوالحجة *Dulhagiah*

De horum Menſium nominibus adi præ cæteris Jac. Golium, *Notis* in Alferganum. Ac Lunares hi quidem menſes, alternis pleni & cavi, ſine additis Epactis, aut ἐμβολίμοις menſibus, nempè à tempore Hegiræ. Nam Paganiſmi tempore intercalaſſe Arabes, idem Golius & alii obſervarunt. Hinc annus Arabicus dierum CCCLIV. eſt totis diebus XI. minor ſolari, quibus quotannis anticipat annum Julianum, ut pluribus infrà ad Æram Arabum *pag.* 89.

Aliâ ſerie diſpoſiti occurrunt apud Scaligerum, *de Emend. Lib.* II. ut primus menſis ſit *Rabiè prior*, quo ſcil. Muhammed Meccâ exceſſit. Sed *Hegiræ* tamen annos putant à *Muharram*, cujus primus dies anni Arabici veteris caput fuit. *Ramadhan* primus menſis dignitate, & Muhammedanis Sacer. Vagantur itaq; hi menſes, quotannis anticipando d. XI. per omnes menſes anni Juliani. Et qui æſtivus aliquando menſis, idem poſteà hybernus fit, ac viciſſim.

Interim ſpatio XXX. annorum intercalant Arabes dies XI, dùm eo intervallo menſis *Dulhagia* undecies fit ex cavo plenus, ὑπερήμερος. Nempè ad ſupplendum anni Lunaris defectum, ſeu horas VIII. & ſcrupula prima XLVIII. ſuprà dies CCCLIV. ex dictis *pag.* 14. 15. Fit ea dici unius additio anno 2. 5. 7. 10. 13. 16. 18. 21. 24. 26. 29. De his plenius Chronologorum Tabulæ; & Jac. Golius ad Alferganum, *Cap.* I.

Perſarum menſes veteres, æquabiles illos, uti Ægyptiorum, ſcil. d. XXX. cum v. ἐπαγομέναις, quorum primus فروردين *Ferwardin*, *Pherudin*, &c. prolixè illuſtrant laudata Nomina, ac præ cæteris J. Golius. Nec vel iſtos, vel *Samaritanorum*, *Armeniorum*, *Bithyniorum*, *Cypriorum*, *Æthiopum*, *Indorum*, *Peruanorum*, *Mexicanorum*, qui poſtremi dierum XX. dùm menſes fuêre XVIII. &c. aut veterum *Danorum* illos, *Saxonum*, ac Barbararum id genus Gentium, hujus Introductionis modus admittit. Pleraque etiam quæ de poſterioribus referuntur, aut exigui ad rem Chronologicam uſûs ſunt, aut vel dubiis teſtibus, vel otioſis conjecturis nixa. Idem de horum *Annis* ſtatuimus.

INTRODUCTIONIS AD HISTORIAM ECCLESIASTICAM NOVI TESTAMENTI,

TOMUS SECUNDUS.

SÆCULUM SEPTIMUM.

INcidunt primordia hujus Sæculi in annum Æræ Dionyſ. cum vera minime confundendæ, Imperante adhuc in Oriente *Mauricio*, Principe optimo, paulo poſt à Phoca Tyranno ſublato A.C. DCIII. non A. DCIII. ut Baronius. In Italia Longobardorum Rex *Agilulphus*, in Gallia Francorum Rex *Clotarius* II. &c.

Et hoc rurſum Sæculo ſtrictim deſignanda veniunt:

I. *Status Eccleſiæ hoc Sæculo ineunte.*

I. Nempe adminiſtrabat adhuc *Romanum* Epiſcopatum *Gregorius* I. cognomento Magnus, de quo ſuprà, ſublatus anno hujus Sæculi IV. & cum eo ſimul extinctum quicquid fere ſupererat in Eccleſia lucis, denſiſſimis ignorantiæ, ſuperſtitionum, ac tyrannidis tenebris ſucceſſuris. Teſte vel proximo illi *Sabiniano*, Papa obſcuro, notato ut *culpabili vita*, ſic *formidabili morte*, ut quem terruiſſet Gregorii ſpectrum, pene omnium Chronographorum conſenſione, cui *Bonifacius* III. mox ſuffectus, Antichriſtorum Gregorianorum primus. *Patriarcha primus.*

Constantinopolitanum Patriarchatum tenebat Cyriacus, successor Iohannis Iejunatoris; *Alexandrinum* tenebat Eulogius, ante laudatus; *Antiochenum* Anastasius II. successor Sinaitæ; *Hierosolymitanum* Amos successor Iohannis IV. Hierosolymitani, nisi jam tum tenuerit *Hesychius* vel *Isicius*, ex Presbytero Patriarcha, ad quem extat Epistola Gregorii I. qui est XL. Libro IX. in qua Gregorius *Synodica* ejus Epistolæ respondit.

Ecclesiam quæ turbarent. Baron. notat.

II. Felix tum satis Ecclesia sub Mauricio Imperatore, laudatissimo Principe; cujus tamen jussiones, mandata, reprehensiones ad Gregorium I. (quæ hic Pontifex omnia, ut *Domini sui*, constanter respexit, semper obedire paratus) indigne ferens Baronius, Dei judicium illi non semel interminatur. Stomachatus is quoque, Mauricium nomen *Oecumenici* permisisse jam Iohanni & Cyriaco Patriarchis. Vide ad Annum DCIII. N. III.

Turbata tamen, ineunte hoc Sæculo, Ecclesia fuit, 1. Per *Hæreticorum*, imprimis Nestorianorum, Eutychianorum, turbas, factiones, schismata, & per oppositiones adversus V. Synodum. 2. Per *Longobardorum* in Italia, & Barbarorum passim in Oriente, & in Occidente, tyrannidem, qualis & illa *Chagani* vel *Chajani Avarum* Regis, inferiorem Pannoniam A. DC. invadentis, ac cuncta vastantis, in Historia *Miscella*. 3. Per *Episcoporum* certamia, cumprimis Romani & Constantinopolitani, ob titulum *Oecumenici*, de quo mox pluribus. 4. Per *Cerimoniarum*, quæ cum superstitione junctæ, *Monachalis* otii, fabellarum de *Purgatorio*, *ignorantiæ* Clericorum, *tyrannidis* Papalis, collapsæ *Disciplinæ*, cotidiana incrementa, de quibus ad superius Sæc. *Capitibus* IV. V. IX. XII. XIII.

II. *Propagatio Religionis Christianæ hoc Ævo.*

Accidit illa potissimum in Occidente.

Conversiones Britannicæ. Fundationes Monasteriorum.

I. Inter *Britannos*, delato sub finem Sæc. superioris in regnum Cantuariense Augustino Monacho, cum Laurentio, Mellito, & Sociis, ablegante Gregorio I. Quorum adeo opera & Berthæ Reginæ suasu, Cantuariensium Rex *Ethelbertus*, vel *Ædilbertus*, conversus & baptizatus, & cum eo innumera Paganorum multitudo: Hinc *Cantuariensis* sedes quæ & *Dorovernensis*, de-

delectaab Augustino, Archiepiscopatus honore decorata, & cum ea *Eboracensis*, decernente scilicet Gregorio Papa, Regesti *Lib.* XII. Ep. XV. Sed Eboraco fere neglecta ab Augustino; sedis suæ studioso, confirmavit illi jus Pallii, auxitque sedem Honorius I. apud Bedam, *Lib.* II. *Hist.*

Mox conversi Reges alii, *Sebertus* Orientalium Saxonum, Ædilberti ex sorore nepos, alias *Sigebertus*. A quo *Westmonasteriensis* Basilica consecrata, dicataque Petro Apostolo, & *Cantabrigiæ* Bonarum Artium Gymnasium erectum, ut ex Chronicis Balæus, *Cent.* I. in *Sigeberto*.

Sic Rex Nordanhumbrorum quartus, *Edwinus*, Eboraci à Paulino baptizatus, mox Archiepiscopale Pallium accepturo; cui Edwino successit *Oswaldus* Rex pius, qui à Scotorum Rege Donewaldo Aidanum, virum religiosum, pro instruenda plebe impetravit, translata sede Eboracensi per Scotos ad *Landisfarnensem*, in Aidani gratiam.

Sic Occiduorum & Australium Saxonum Reges, & Merciorum ille, totaque *Heptarchia* Anglo-Saxonica à Paganismo revocata ad Christi fidem, qualis tum à Romanis emissariis tradebatur; Scotis etiam Cambrisque, sed in doctrina purioribus, egregiam operam pro fide navantibus, ex *Bedæ* Historia, & Anglorum *Chronicis*.

II. Propagatus quoque Christianismus ad *Frisios*, *Ultrajectinos*, *Geldros*, *Batavos*, gentes ad oram maritimam inter Albim & Rhenum, ex Gente Anglo-Saxonum, cujus originis hodieque inter Frisios vestigia. *Frisia & Batavia ejus conversa.*

Instrumentum conversionis fuere Anglo-Saxones, sub finem Sæculi, A. DXCIV. *Egbertus* Monachus Romanis superstitionibus addictus, ac præ cæteris *Willibrordus Clemens*, à Sergio Romano submissus, cum Sociis XII. appellens primum in Zelandia, hinc ulterius progressus, ad Batavos, Frisios: Primus is *Ultrajectensium* Episcopus, concedente Pipino Francorum Rege, à quo Radbodus Frisiorum Rex expulsus citeriore Frisia fuerat. Communem autem his Gentibus *Frisiis*, & quæ in has sedes successerant *Saxonicis*, cum *Anglo Saxonibus* fuisse originem, pluribus ad hæc tempora observat, ex Chronicis variis, Usserius *Antiq. Brit. Cap.* XII.

Radbodus vero Rex Frisiorum Idololatra Baptismum admittere recu-

recusavit, misera exceptione usus, apud Sigebertum, de qua ad sequens Sæculum, in quo res accidisse memoratur.

Germanicæ gentes.

III. Inter *Westphalos*, *Suevos*, *Bojos*, *Francones*, *Germanos* alios, facta eadem propagatio, instrumentis rursum Anglis & Hybernis, & in iis *Columbano* ac discipulis, *Kiliano* primo Wirtzburgensium in Franconiis Episcopo, uti *Florentio* Episc. Argentinensium, ex Chronico Mariani, Vita Kiliani, Chronicis aliis. Porro Monachi hi ut plurimum Romam primo profecti, unde missionem acciperent, & Apostolatum, ac præprimis Mitræ & Pallii dignitatem.

Baronius not. Unde Annalium scriptor, ad A. DXC. *Num.* III. *& seq.* agens de Egberto, Willibrordo, & sociis, dicit frustraneam futuram fuisse omnem illorum operam, in profectionibus ad Barbaros, nisi prius *Romam migrassent ad accipiendum à sede Apostolica Apostolatum: Quousque à Romano Pontifice prædicandi Euangelium Apostolatum non accepissent, ipsorum laborem minime optatum finem consecutum: Inanes antea fuisse* Egberti, Whilberti, Willbrordi, *progressus*: Unde *decrevisse hos (ne in vanum currerent, ut dicit Apostolus) ad eum quem vice Petri scirent præesse universæ Catholicæ Ecclesiæ legationem* &c. Et sic in vanum cucurrerunt, quotquot primis Sæculis non acceperunt *Apostolatum* à Rom. Episopo.

S. Gallus. IV. Inter *Helvetios* quoque & *Suevos*, Gallia relicta, vixit *Gallus* ille Columbani discipulus solitudinis amans, à quo Monasterium hinc Abbatia S. Galli, hodieque *Sangallensis*. Diversus autem hic à S. *Gallo* Arvernensium Episcopo superioris Sæculi, cui Baronius infinita Miracula adscribit, ex Gregorio Turon. Ejus quoque *Galli* Ædiculam, omnium primam Christianis Sacris *Augustæ Vindelicorum* dedicatam, referunt Bojorum Annales, & M. Velserus *Rerum Ang. Vind. Libro* v. De his aliisque Conversionibus adeantur Joh. Pappas in Historia *Convers. Gent.* Balæus in *Cent.* Magdeburgenses, Hospinianus, Usserius, recentiores alii.

Baronius notat. Porro in his Conversionibus referendis, implet omnia Annalium Scriptor, pro more, narrationibus apocryphis de S. illorum Virorum (quos submisit Roma ad subigendas suæ sedi Gentes) infinitis Miraculis, Visionibus, Prophetiis, Martyriis, addito ubique Sedis Apostolicæ præconio, ac per hanc diribitione Palliorum, Episcopatuum, per has omnes Europæ conversæ partes. Vide eundem de *Augustino* Monacho, *Mellito*, *Wilfrido*, *Egber-*

berto, Columbano, Gallo, Willibrordo, Swiberto, Kiliano, Gallo &c. Idque ex Sigeberto, Martyrologiis, Legendis, Vitis horum Monachorum, à mendaciſſimis plerumque aut ſimplicioribus Monachis profectis, qui ad aniles fabulas converſi, & commenta, ſuis Monaſteriis, ac ſuperſtitionibus, ut & Romanæ Sedi, quærebant authoritatem, ut in *Jona Monacho*, ſimilibus, Balæus in *Centuriis* obſervavit, *Cent.* 1. & *ſeq.*

Ac quod dignum obſervatione, omnes hi Monachi, qui ſcil. Sæculo renunciaſſent, ad *Archiepiſcopales* & *Epiſcopales* dignitates fuere evecti, quarum gratia Converſiones eas ſuſcipiebant; ipſo Auguſtino ſemet ipſum, abſque plebis electione, deinde ſocium Laurentium, in Archiepiſcopum Dorovernienſem evehente. *Londino* jure ſuo ſpoliato. Niſi forte quod *Gallum* illum Columbani ſocium, in Helvetiorum ſolitudinibus, renunciaſſe *Conſtantienſi* Epiſcopatui memorant, ex Petro de Natalibus, aliis. Nec profecto Gentes haſce imbuiſſent tot ſuperſtitionibus, ac jugo humanarum Traditionum, & cœcæ erga Romanam ſedem, & novos Epiſcopos, obedientiæ, niſi Miracula & portenta hominibus barbaris, & ad omnem ſuperſtitionem natis, ac ignorantiæ tenebris immerſis, ingenioſe perſuaſiſſent, credulo nimis in talibus Beda, ex ſuorum fide, & ingenio temporum.

III. *Propagatio ſuperſtitionum, in Latina cumprimis & Occidentali pene omni Eccleſia.*

I. Nempe ſimul cum diffuſa ad memoratas Gentes luce Euangelii, per Paparum emiſſarios, diffuſas fuiſſe quoque ſuperſtitiones, quæ in Romanam jam Eccleſiam ſenſim irrepſerant, res ipſa, & Annales teſtantur. Nihil is Monachis, Roma ſubmiſſis, uſque adeo cordi fuit, quàm ſuis prædicationibus ſtabilire *Papæ* ſuprematum, ebuccinare illud *Tues Petrus* &c. fundare *ſedes Epiſcopales*, introducere opinionem de *Purgatorio*, hinc *Miſſarum oblationes*, *Altaria*, *Veſtimenta ſacra*, *Decimas*, *Dierum Ciborumque* diſcrimen, *Cœlibatum*, *erectiones Statuarum*, *Imaginum*, *Adorationem Crucis*, *Reliquiarum* vim mirificam, *Exorciſmos*, *Sanctorum* Merita, Interceſſiones, Feſta, cultum *Deiparæ*, *Benedictinæ Regulæ* ſanctitatem, *radendi Capitis* ritum, cæteraque opera voluntaria; cumprimis etiam obſervantiam *dici Paſchalis* Romano more, *Doctrina Monachorum.*

re, contra veterum Britonum & Scotorum praxim, quos *Quartadecimianos* per contemptum vocitabant. Utque hi & Scripturarum pariter, & patrii Sermonis inter Gentes ante inacceſſas ignari, hinc illi uſum *Latinæ Linguæ* introducere in publica Sacra, *Officiumque Romanum* ſeu Gregorianum, (de quo ad ſuperius Sæc.) eo quo ſcriptum Sermone eſt, per Occidentis Eccleſias ſtudioſe diffundere.

Uſus Latinæ Linguæ inde.

Vide Balæum Centuriatorem Anglum in *Auguſtino* Romano, primo Cantuarienſi, *Laurentio* ejus ſucceſſore, *Mellito*, *Juſto*, *Jona*, *Theodoro* Græco, *Wilfrido*, *Egberto*, &c. ambitioſiſſimis Monachis, & ex Britannorum Chronicis Fullerum in *Hiſt. Eccl. Brit.* Magnum Uſſerium in *Antiquit.* Brit. & Yrland. Spelmannum in *Concil. Brit.*

Theodori Monachi, Archiep. Saxonum, & legati Pontificii, fuſa Capitula.

II. Nusquam vero luculentius argumentum introductæ per Paparum hos miniſtros nefandæ ſuperſtitionis, ac tyrannidis, quam in *Nona Regula* inter Britannos ſancita, à Theodoro Tarſenſi, Monacho, qui à Vitaliano Pont. una cum Hadriano Abbate, ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum transmiſſus fuit, A. DCLXVIII. juxta Bedam *Hiſt. Lib.* IV. C. 1. Hujus Capitula exhibet *Tomus* VI. *Concil.* in Appendice, Edit. Labbeanæ.

Ex. gr. *Capit. prioribus*, decernit numerum *Miſſarum* & *Orationum* in Ordinationibus Monachorum, Abbatum, Abbatiſſarum, &c. & *Monachiſmum* vocat *ſecundum Baptiſma, quo omnia peccata dimittuntur ſicut in Baptiſmo.*

Cap. IV. *Nullum perfectum credimus in Baptiſmo, ſine confirmatione Epiſcopi.*

C. X. *Animalia in retibus* capta *non comedenda*, nec quæ *inventa mortua*

C. XIV. *Digamis pœnitentiam* indicit, *primo anno*, ſtatis feriis.

C. XV. *Monacho fornicanti* indicit *pœnitentiam ſex annorum.*

C. XVI. Novos *Conjuges* jubet *abſtinere ab Eccleſia* XXX. *diebus*, dein *pœnitere* XV. *diebus.*

C. XXI. *Menſtruatas*, & *Puerperas* ante diem XL. arcet ab *introitu Eccleſiæ.*

C. XXII. *Pro infante*, quem quis *voviſſet ad Monaſterium, poſſe alium infantem dari, ſimiliter & pecora.*

C. XXV.

C. XXV. *Reliquias Sanctorum venerandas*, accensis *candelis*, & facto *incenso*.
C. XXVI. *Laicum* in Ecclesia *non debere Alleluja dicere.*
C. XXXII. *In uno Altari concedi duas fieri Missas.*
C. XXXIII. *Viro abstinendum ab uxore* XL. *dies ante Pascha*, & tota *hebdomada*, *post Pascha*, & *post Pentecostem.*
C. XXXVI. *Gentilium corpora de locis Sanctorum ejicienda.*
C. XXXVII. *Missas agendas pro mortuis*, etiam *trigesima die*, *quia* XXX. *diebus Moysen filii Israel planxerunt.*
C. XL. *Qui cum sorore fornicatur*, XIV. *annis pœniteat.*
C. XLI. *Sacerdos tangendo mulierem conquinatus*, XL. *diebus pœniteat.*
C. XLIV. *Maritus non debet uxorem suam nudam videre.*
C. XLV. *Cujus uxor infidelis*, & non vult converti, *dimittat eam.*
C. LI. LII. *Qui occiderit Monachum vel Clericum*, VII. *annis pœniteat*, vel *Domino serviat. Qui verò Presbyterum vel Episcopum*, hunc demum *judicio permittendum.*
C. LIII. *Si laicum occiderit, per iram, pœniteat* III. *annis.*
C. LV. *Qui fornicaverint cum maritata, pœniteat* III. *annis*, nec tamen *integris.*
C. LVI. *Blasphemum* eum *esse, qui Missas offert pro malo homine.*
C. LVI. LVIII. *Pœnitentiam* indicit *mulieri se ad alteram conjungenti*, incesto amore; aut *semen viri cibo miscenti*; sic *Sacratæ virgini fornicanti.*
C. LVI. *Mulier quæ Sobolem necaverit* VIII. *annis pœniteat.*
C. LXV. *Qui per jussionem Domini sui occiderit hominem, dies* XL. *jejunet.*
C. LXVII. *Quicunque dubitat de Baptismo, iterum baptizetur.*
C. LXX. *Qui pecuniam in prædam duxerit*, III. *partem eroget, &* XL. *dies jejunet.*
C. LXXII. *Muliere mortua*, *licet viro post mensem alteram accipere.*
C. LXXIII. *Qui dimiserit uxorem suam*, *alteri conjungens*, VII. *annis pœniteat.*
C. LXXVI. *Vir & mulier, in matrimonio, consensu amborum separentur.*
C. LXXVIII. *Mulier sponte perdens partum suum*, *si ante* XL. *dies con-*

conceptionis, annum I. *pœniteat, si post,* III. *annos.*

C. LXXIX. *Pater filium, necessitate coactus, etiam sine voluntate filii in servitium tradet.*

C. LXXX. *Ordinatos à Scotorum aut Britannorum Episcopis*, in causâ *Paschatis & tonsuræ non adunatos* Ecclesiæ Romanæ, *iterùm confirmandos.*

C. LXXXIII. & CI. *Qui manducat morticinium* XL. *dies jejunet. Qui carnes immundas, cesset à ministerio.*

C. LXXXVI. *Non licet Baptizatis cum Catechumenis manducare communiter.*

C. LXXXVII. *Britonibus petentibus*, nec confessis se esse in unitate Ecclesiæ Romanæ, *non Chrisma dandum, nec Eucharistiam.*

C. LXXXVIII. *Presbyter si hominem occiderit, aut fornicationem fecerit, deponatur.*

C. XCV. *Omnibus fidelibus qui ingrediuntur Ecclesiam, percipiendum esse Sacrificium, aut privandos esse communione*; diversâ deinceps R. E. praxi.

C. XCVIII. *Episcopum, Presbyterum, Diaconum*, aut *fornicatorem*, aut *perjurum*, aut *furem*, *deponi* quidem posse, non autem *privari communione*: Nam *dicit Scriptura*; *Non vindicat Dominus bis in unum.*

C. CII. *Desponsatam puellam licere tradere ad Monasterium.*

C. CIV. *Mulier incantationes cantans. tribus Quadragesimis pœniteat.*

C. CVIII. *Perjuri* III. *annis, Sodomitæ* VII. *annis pœniteant.*

C. XVIII. *Pueris* quidem & *puellis*, dum *sub potestatem parentum sunt*, licere *se Monachos facere*; at *Monachi votum, sine licentiâ Abbatis*, nullum est.

Et hæc Capitula, sub Vitaliano concepta, & sub Agathone (ut ferunt) publicata, vel sola probant fœdam Antichristianismi faciem, sub Papali Dominatu. Unde in hoc Theodoro *Numerum Bestiæ*, ac *Characterem* (destinatum utpotè emissarium Pontificis, circà A. DCLXVI.) Castrensis, Capgravius, Balæus, & alii Anglicarum rerum Scriptores observarunt. *Nec antè id Tempus* (ità Balæus *Cent.* I. in *Theodoro*) *tam potenter operabatur Antichristi spiritus iniquitatis sua Mysterium.*

Hic

Hic tamen Theodorus est, quem laudibus extollit Agatho Papa, *in epist.* insertâ VI. Synodo, *Act.* IV. *Tomo* II. Concil. & quem Annalium Scriptor aliquoties Cœlo infert, ut *legatum Apostolicæ sedis, Sanctitate clarum, doctrinâ eximium, in Sanctorum numerum referendum, celebritate anniversariâ* collendum &c. ut passim, sic ad An. DCXC. *Num.* X. XI. Neque unus Theodorus, sed quotquot ferè hoc Sæculo fuêre Papalis dominationis, ac Ritum Rom. Ecclesiæ, & Monachismi propagatores, omnes *Sanctorum* Catalogo inserendi, omnes *Miraculis* insignes, θαυματέργοι. Et in horum Miraculorum recensione, indè ab *Augustino Monacho*, in primordiis hujus Sc. primo Cantuariensium Archiepiscopo, ad finem ejusnem Sæculi, *Tomo* VII. & VIII. adeò fusus est Annalium Scriptor, ut paginam fermè utramque faciant: Nec aliundè ferè quam ex Monachorum istorum *Vitis*, & interpolatis *Martyrologiis*, & *Chronicis* sequentis ætatis, ad omnem hujus superstitionem effusæ, scriptoribus Monachis, & imperitis, si unum forte *Bedam*, sed & credulâ hunc nimis simplicitate, excipias. Rectè Balæus *Cent.* I. in Bedâ: *Illum tamen ex temporis indignitate, non possum omni impostricis doctrinæ inquinamento levare, quum ejus ubique* Chronica *Monachorum portentis, ex nimiâ referentium credulitate, scateant.* *Baronius notatus.*

III. Sed exemplum esto præfatus *Augustinus*, qui vulgo Anglorum Apostolus, circa quem imponit non uno modo Annalium Scriptor, indeab An. DXCVII. quo in Angliam appulisse fertur, cum sociis Monachis XL. & interpretibus ex Francorum gente, apud Bedam, *Hist. Lib.* I. Enimvero, 1. Falsissimum hos primos fuisse in Angliâ Christi præcones, pridem per *Britones*, *Scotos*, *Gallos*, (quos inter Sæculo V. Germanus Auxitanus, Lupus Trecensis, Sæculo VI. David Meneviensis, Samson, Congellus, alii, & qui *Berthæ* Reginæ Christianæ, Ethelberti conjugi, tum adèrant in Cantiis Episcopi) illatâ eo, vel propagata, luce Evangelii, ex Beda, *Lib.* I. ut Galfridum Monumetensem, Gildam, ac priora Sæcula taceam. 2. Supponitur, præcones fuisse Apostolicæ doctrinæ, qui verius *Romanismi*, ut loquitur Balæus, *cum adjunctis superstitionibus*, ceremoniis, ἐθελοθρησκείαις, de quibus supra: Quibus adeo Britones, Hyberni, Scoti, *Episcopi antiquæ Britannorum Ecclesiæ* (sic Baronius ad A. DCIV. N. LV.) *Iterum De Augustino & cæteris Anglorum Apostolis.*

diutissime reluctati sunt, tenaces Apostolicæ simplicitatis; *grex Domini rectum ordinem tenentes*, ita Galfridus, *Lib.* 11. C. XII. Sed Baronio hoc nomine *Hæretici*, *hostes Catholicæ Ecclesiæ*, *Schismatis fulgine tincti*, *densa caligine offusæ mentes*, *obscura nocte*, *cæco carcere*, *divina vindicta mulctandi* &c. 3. Supponuntur Augustinus & Socii viri simplices, *mites*, *humiles corde*; quos Britannorum Chronica, & facta ipsa, pallia sibi sumpta, tyrannis exercita, persecutiones excitatæ, testantur fuisse turgentes typo Sæculi, superbos, avaros, ad omnem crudelitatem compositos: Unde etiam in detrectantes istorum superbiam, & jugum illud Romanarum Traditionum Episcopos, conversus Augustinus ille; *Si pacem cum Fratribus accipere nollent*, *bellum ab hostibus fore accepturos*, Beda eodem teste, *Lib.* 11. C. 11. Hinc mox Edelfridus Rex Barbarus in eos à Monachis conciatus, qui *maximam Gentis perfidæ stragem dedit*, solis *quinquaginta fuga elapsis*, & *completo sic præsagio S. Pontificis Augustini*. Qua de re plura apud Juellum, in *Apol. Anglic.* Laudatque multis Baronius immanem hanc tot Martyrum strangem, ad A. DCIV. N. LXV. Iis nempe accidisse, quod *Afris* per Wandalos, *Hispanis* per Saracenos, *Orientalibus* per Barbaros, quum à Romana sede descisserent; censerique *Deos plane alienos colere omnes Schismaticos*, quotquot non subsunt Romano Pontifici, juxta Bonifacii effatum. 4. Supponuntur infinita horum *Miracula*, quorum sane unum recenset Beda, *illuminationem Cæci*, ab ipso Baronio (ut Usserium Armach. aliosque taceam) sæpe arguendus *ἀνισορησίας*, ab omnibus (ut supra monitum) dignæ simplicitaris & tempore, & illo ipso, qui vitam omnem inter Monachorum agmina exegit, horum relationibus tuus. Sed & falsissima de Augustino alia, v. gr. Baptizasse uno die x. *millia* hominem, tacente Beda, & adscribente, dudum postea, numerosum eum Baptismum *Paulino* Archiep. Eboracensi. 5. Quos à peritia Scripturarum extollunt, novos Apostolos, eorum omnia imperitiam arguunt, ac in specie præfati *Augustini* interrogata ad Gregorium, quorum meminit Beda, & quibus respondit Gregorius, *Epist.* XXXI. *Lib.* XI. *Ind.* VII. Interrogat enim hic ex ultima Anglia Pontificem; Quomodo dividendæ essent oblationes fidelium? Quæ furum pœnitentia? Unde diversæ consuetudines Missarum? An duo Fratres cum duabus Sororibus conjungi possent? Num mulier præg-

Baronii crudele effatum.

Augustini inepte interrogata.

prægnans posset baptizari? An menstruatæ, conjuges post concubitum, polluti illusione nocturna, ab Ecclesiæ ingressu prohibendi &c? Quas interrogationes *ineptissimas, & omni Evangelii ac Legis eruditione vacuas*, recte Balæus dixit, in *Augustino*.

IV. Papis vero ad unum omnibus hoc Sæculo id pensi fuit, ut singuli nova superstitione Cerimonias augerent. *Gregorio*, (Platina ipso, & *Ritualium* scriptoribus Rabano, Walafrido, Durando, Polydoro Vergil. &c. testibus) debetur *Missæ* hodierna inter Latinos & Antiphonarum ratio, de qua supra: Præter instituta alia circa *Stationes*, *Litanias*, *Processiones*, *Quadragesimam*, *Trigesimam*, *& cæteras Oblationes pro defunctis*, *Vestes Pontificales*, *Consecrationes* Templorum & Altarium *supra Reliquias*, *Cantilenarium ordinem* diurnis ac nocturnis horis &c. *Paparum nova instituta.*

Sabiniano successori debentur *Cerei* in Sacris accensi, & *Campanarum* usus, seu *tintinabulorum sonus*; ut Virgilius *Lib.* VI.

Bonifacio III. creato An. DCVI. *Oecumenici* Pontificatus usurpatio, sibi soli adscripti, ut pluribus *Cap.* sequenti.

Bonifacio IV. A. DCVII. Festum *Omnium Sanctorum*, ut Gentiles habuerunt *Festum Animarum*; & *Panthei* in *Panagium* conversio, tatente etiam Baronio, post Paulum Diac. Bedam, Anastasium, quod est hodie *S. Maria Rotunda*, B. Virgini & omnibus Sanctis Sacrum.

Theodato seu *Deus dedit* An. DCXIV. lex de *spirituali* cognotione, ne liceret ducere levatam ex Sacro fonte, *Epist.* ad Gordianum Hispalensem, *Tomo* V. Conc. *col.* 1648.

Bonifacio V. A. DCXVIII. *Azyla* in Templis & Aris constituta, pro reis, nequaquam inde auferendis, testibus Anastasio, Sigeberto, reliquis. Præterqurm quod hic ipse Bonifacius V. teste Beda *Lib.* II. in *Epist.* ad Edwinum Anglorum Regem, inserta *Tomo* V. *Concil.* redemptionem humani generis tribuit *Signo Sanctæ Crucis*, & ejus effectum statuit liberationem *à peccato Originali* tantum, nulla certe cæterorum peccatorum mentione.

Honorio I. inde ab An. DCXXVI. sumptuosæ *Basilicæ*, in quibus vel è fundamento extruendis, vel instaurandis ornandisque totus fuit, in specie Basilica Petri, ut ex ejus *Vita* apud Anastasium, & cæteros liquet. *Processiones* etiam hebdomadarias ac *Litanias*, circum Templa Sanctorum, cum Hymnis & Canticis instituit. De errore ejus *Monothelitico* infra.

Severino, qui aliis Zephyrinus, electo An. DCXXXVIII. tribuitur in reparandis Templis & Ædificiis *luxus*, & corrasæ *opes* in Lateranensi Episcopio, uti ab Honorio I. & hæ deprædandæ per Isacium Exarchum Italiæ, apud Anastasium, & cæteros.

Ita *Johanni* IV. A. DCXXXIX. & *Theodoro* intra biennium successori, possimum tribuuntur, in eorum *Vitis*, studium *Reliquiarum* seu transferendarum, seu ornandarum, erigendarumque sanctis *Ædium*, quæ religionis eorum temporum pars præcipua: Uti mire sollicitus, post Antecessores, Johannes IV. de reducendis Scotis ad morem celebrandi *Paschatis* Romanum, ex Beda *Lib.* II. C. XIX.

Martino I. creato Ann. DCXLIX. sed anno II. Pontificatus abducendo in exilium, sub Constantino III. tribuuntur statuta de jejunio *Sabbathi*, *rasurâ* Sacerdotum, alia, quæ ex Chronicis enarrant Magdeburgenses, *Cent.* VII. C. X. *Miraculis* idem celebrandus, quæ & vivus fecerit, & mortuus in Chersoneso Ponti, apud Anastasium, & *in Epist.* Gregorii II. Papæ ad Leonem Isaurium, & in Martyrologio XII. *Nov.* Refertque Baronius, ad A. DCLIV. N. VI. quod suo adhuc tempore frequentia celebrarentur à Chersonensibus *ad sepulchrum* S. Martini miracula, cujus tamen Corpus Romam pridem translatum fuisse crederet ipse Annalium Scriptor.

Eugenio I. ab An. DCLIII. lex nova ne *Cælibatu*, quam alii Martino tribuunt; item *Civilis* jurisdictio Episcoporum, ac jus carceris, vel apud Gratianum, *Dist.* LXXXI. C. *Sacerdos*: Observante hinc Volaterrano, *Lib.* XXII. sensim ita ad Pontifices & Episcopos devenisse *potestatem gladii Civilis*.

Vitaliano, ab An. DCLV. ad A. DCLXIX. (unde in ejus Pontificatu Numerum Bestiæ observant) tribuitur in ejus Vita, *Regula Ecclesiastica*, quæ eadem videtur in plerisque cum illa Theodori Græci, de qua modo, ab ipso in Britanniam submissi: Adde *Organorum* Musicorum usum in Cantu Sacro, etiam Cœlibatus, ac *Reliquiarum* mirum studium, uti illud subjiciendi Britannias Romanæ sedi, Romanisque ritibus adstringendi: Patet ex ejus *Epistolis* ad Paulum Cretensem, & ad Oswi Regem Nordanhumbrorum, & ex Theodori Græci *Capitulis*, ad calcem Tomi VI. Concil. Editionis noxissimæ.

Adeodato, A. DCLXIX. tristissimis quamvis temporibus, tribuun-

buuntur imprimis novæ *Basilicæ*, *Ædificiorum* ornamenta, *Litaniæ* placando Numini, & avertendis potentis, & hic tum devotionis apex. Idemque *Dono* successori studium, in Pontificali, & apud Platinam.

Agathoni ab A. DCLXXVIII. quo sedente VI. Synodus Universalis celebrata, debetur lex nova de Pontificum Sanctionibus ut *Apostolicis* admittendis, ut ipsâ *voce Petri, errare* nesciâ &c. Sic *Missæ Latinæ* in ipsâ etiam Græciâ præscriptio, per Legatos suos; aliaque ex *Epistolis* Agathonis, & ex ejus *Vitâ*.

Leoni II. ab A. DCLXXIII. assertum Romano Pontifici jus *investituræ Episcoporum*, etiam Præsulum Ravennatensium, ex Anastasio, Platinâ. Accessit studium Reliquiarum, Sanctorum *Simplicii*, *Faustini*, *Beatricis* &c. ex iisdem.

Benedicto II. ab Ann. DCLXXXIV. adscribuntur nonnisi *sumptuosa* circà Divorum Templa, Vasa, vestes Sacras, mox terris subducendo.

Sergio I. ab A. DCLXXXVI, post terris ostensos *Johannem* V. & *Canonem* Pontifices, tribuuntur missio *Willibrordi* cæterorumque *Apostolorum* ad Germanos, Frisios, Romanæ sedi subjiciendos; decreta de *adorandâ Cruce* in Ecclesiâ Lateranensi, de *Litaniis* annuis, de *tripartitâ* fractione Hostiæ, de cantu *Agnus Dei* in *Canone Missæ* &c. Ad hæc splendidus *Basilicarum* ornatus, *Statuarum* & *Imaginum* studium. Vide Gratianum de *Consecrat.* C. *Triforme*, Platinam in Sergio, Reginonem, Sigebertum, Polyd. Vergilium, alios.

V. Quantus verò hîc pateret campus castigationibus *Baronianis*, si quas ille paginas implet, in singulorum Pontificum efferendis laudibus, celebrandis institutis, superstitionibus hisce commendandis, Religionis prorâ & puppi in iis constituendâ, persequeremur singulas. Quas cœlo benedictiones arcessat, *in Reliquiarum*, Imaginum, Divorum cultores, observantesve Pontificum? quæ præmia his meritis tribuat? quæ in Britannos, Scotos, Græcos, fulmina vibret? quas pœnas decernat in tantæ Majestatis contemptores? Satis verò fuerit, in singulis, ad Baronium ipsum Lectorem non fascinatum ablegasse. *Baronius notatus.*

IV. *Ini-*

IV. *Initia Antichristianismi in Latina Ecclesia, inde à Bonifacio III.*

Tempus & ratio hujus Antichristianismi.

I. *Tempus* fuit sub exordium Sæculi, Phoca Imperatore, Romano Episcopo Bonifacio III. ab An. Chr. DCVI. Ratio Antichristianismi exurgentis fuit, in *affectatione* tituli *Episcopi Universalis*, & *Capitis omnium Ecclesiarum*, exclusive ad Patriarchas reliquos; hinc in *assumptione* illius tituli, Phocæ indulgentia; tandem in ipso potestatis *exercitio*. *Antichristi* vero hunc characterem paulo ante Gregorius tradiderat, in variis *Epistolis*, *Lib.* IV. VI. VII. nominatim in *Epist.* ad Eulogium Alexandrinum quæ Decreto inserta, *Dist.* XCIX. C. *Ecce*. Sed & decessor ejus Pelagius II. in *Epist.* ad Omnes Episcopos, quæ apud eundem Gratianum est, *Dist.* XCIX. C. *Nullus Patriarcharum*; quanquam hæc verba Gregorii sunt.

Occasio.

II. *Occasio* autem exorti Antichristianismi, remotior quidem sunt diutinæ contentiones de *primatu* inter Romanum & Constantinopolitanum, inde à Concilio Chalcedonensi; quorum ille parem, hic superiorem ferre noluit: Propior autem occasio fuit, *Oecumenici* titulus usurpatus, antiquo jam more, nec hodierno sensu, (ut supra p. 531. 532.) è *Johanne* Jejunatore, tum & *Cyriaco*, Patriarchis Constantinopolit. vehementer indignante Pelagio II. mox Gregorio Romano, illis autem favente Mauritio Imperatore. Unde Imperator in *Epist.* quadam ad Gregorium, (cui respondet Gregorius, *Epist.* XXXI. *Lib.* IV. *Indict.* XIII. *Serenissimas jussiones Dominorum suorum* vocans) Romanum dixerat *fatuum*, simplicitatis quadam accusatione, quod de voce tantis animis contenderet: Hoc ipso Baronio dicendus Princeps *petulans*, *daturus pœnas temeritatis*, *cæteris factus exemplum*, *quam* humiliter *gerere se debeant Principes cum Sacerdotibus* &c. ad Annum DXCV. *Num.* XXV.

Baronii in Mauritium contumelia.

Igitur in contrarium niti Gregorii successores, & hunc titulum sibi solis vindicare, imprimis *Bonifacius* III. favente mox & decernente Phoca, Mauricii parricida, ad petitionem Bonifacii, *contra morem suorum Antecessorum*: Videlicet, *solam Romanam Pontificem esse dicendum Oecumenium*, *solum Romanam Ecclesiam caput esse omnium Ecclesiarum*, non Constantinopolitanam, ut pluribus

bus Annalium Scriptor, ex Anastasio & Paulo Diacono, ad A. DCVI. N. II. & Binius *Notis* ad Vitam Bonifacii III. De suo vero addunt, decretum id a Phoca fuisse, *tanquam quod soli Romanæ Ecclesiæ* de jure divino *debeatur*. Imo ut beneficium Phocæ, ut concessionem Imperatoris, ut externæ jurisdictionis protensionem, quam *obtinuerit Bonifacius petens, rogans*, captata opportunitate, diserte Anastasius, & Warnefridus:

III. Factum autem id a Phoca. 1. *In odium Cyriaci Patriarchæ Constantinopolitani*, fatentibus Baronio, Binio, reliquis, non modo ut amici Mauricii manibus, Conjugi, pignoribus optimi Principis, sed etiam quod restitisset Cyriacus (ita Theophanes in *Chron.*) injecturo Imperatori manus in expetitam prædam, *quæ in Ecclesiam confugerat*, Mauricii viduam, & tres filias. *Qua occasione* (sic ipsi Gnathones) *redditus est Phocas infensior Cyriaco, cœpitque Romanæ Ecclesiæ favere. Quod cum Bonifacio innotuisset, ille odio Cyriaci bene usus, hoc quod à Mauricio Imperatore S. Gregorius, sæpe licet frustra, petierat, à Phoca facile impetravit; ut in primis* Johannem, *deinde vero* Cyriacum *ejus successorem coerceret.* *Causa Decretis in favorem Bonifacii.*

2. Ex favore quo Bonifacium, Gregorii ante Apocrisiarium, & Phocæ adulatorem, complectebatur Tyrannus, nec diffitente rursum Baronio ad Ann. DCVI. *Num.* I. II. *Bonifacium* nempe, *usque ad Gregorii obitum Constantinopoli degentem, eundem sibi Phocam demeruisse, & in ejus se insinuasse amicitiam*; *Qua de causa*, & *in odium Cyriaci*, Phocas in Romani favorem pronunciaverit.

3. Cumprimis ex studio Romanos Pontifices sibi demerendi, quorum maxima esset in Italia & Occidente authoritas: Cum fomenta subministrarent alii *novi creandi Imperatoris*, & Constantinopolitanus Phoce parricidæ adversaretur.

Mox publicatus hic titulus in Synodo Romana Episcoporum LXXII. & secuta formula in mandatis & Bullis Pontificiis, quibus Episcoporum electiones confirmarentur, *Volumus* & *jubemus*: Qua de re tacet Baronius, non tacet Platina, in Bonifacio III. nec Sigebertus in Chronico.

IV. Frustra vero Baronius declamantium more. 1. *Novatores* propinat *ridendos, sibilis insectandos*, similes *reprobi Saulis apparitoribus, qui Davidis loco pellium Simulachrum apprehendissent* &c. *Baronius impluribus reprehenditur.*

Quid ita? Quod *Oecumenici* titulum a Phoca primum Imperatore

 collatum

collatum esse soli Romanæ ecclesiæ, contendant. Atqui in ipsum omnes Chronographi, indè à Paulo Diacono, Theophane, cæterisque, testantur. 2. Vellet *juris divini* modo interpretem fuisse Phocam; parricidam illum, qui odio in Cyriacum, favore in Bonifacium, conferret hanc prærogativam Romano, *juri divino* adeo repugnantem, Gregorio judice, quamque à se ipso Gregorius alienissimam esse voluit, ex dictis. 3. Contendit, *longe ante Phocam* hunc titulum oblatum fuisse Romano. Utique sed humano jure, humano instituto; sed & Constantinopolitano; iisdemque ut Patriarchis utriusque Romæ, cum relatione ad sedem Imperii; sed & invito Gregorio, qui in *Epist.* ad Eulogium Alex. (referente ipso Gratiano) ex *Lib.* VII. *Indict.* 1. *Epist.* XXX. *nec sibi, nec cuiquam alteri* vult id vocabuli tribui, indignatus Eulogium *universalem se Papam* appellasse, qui id *prohibuisset: Si enim* (inquit) *universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat se hoc esse quod me fatetur universum, sed hoc absit!* 4. Monet purpuratus. *Cyriacum esse professum, subjectum se esse Romano Pontifici.* Sed, pace Baronii, falsissime monet. Nec ex Synodica Cyriaci, & missa Confessione ad Gregorium recte collegerit; siquidem *reciprocam misisse* Gregorium Confessionem ad Cyriacum, pro more Patriarcharum, fatetur Annalium Scriptor ad A. DXCVI. N. III. & alias. *Subjectum* etiam illum dici, sensu laxiore, qui *inferior* est, *minor, posterior* ordine, jam monebamus ad Sæc. VI. p. 535. 4. Laudat Phocam, qui *repressisset temeritatem Cyriaci*; & tamen *odio* Cyriaci feciisse Phocam, & observatam Mauricii conjugem, & filias, quæ in Ecclesiam confugerant, fatetur idem Purpuratus. Ac ille ipse Phocas est, Mauritii parricida, asserendo sibi Imperio, de quo (si Anastasio Nicæno, Cedreno, & Nicephoro fides) quærenti à Deo Monacho, *cur tam impium Christianis Imperatorem præfeciisse*, responsum datum est, *deteriorem illo alium inveniri non potuisse, & hoc meruisse Constantinopolitanorum flagitia.* Cui tamen Phocæ, simulac Imperium invasit, abjectissimum in modum adulatus est Gregorius, scripta ad eum Epistola, quæ est XXXVIII. *Lib.* II. *Ind.* VI. descripta ipsi Baronio; adinstar Poëtæ Neroni assentantis,

Quod si non aliam venturo fata Neroni
Invenêre viam.

6. Mi-

6. Miris interpretamentis eludit dicta & Pelagii & Gregorii, hunc tamen *Papæ Universalis* titulum & in Romano, & in quocunque alio damnantium, imo infamantium, ad A. DXCV. *Num.* XXXIII. *& seq.* Nempe ille, damnari eo sensu, quo omnes totius Orbis Episcopi *subessent ut Filii, & non ut Fratres*; quo *solus Episcopus* censeretur qui Oecumenicus, exclusive ad reliquos; quo omnes Episcopi ejus tantummodo *Vicarii* essent, ab eo derivantes suam jurisdictionem; accedente *fastu*, qualiter in Constantinopolitano, subjiciente sibi omnes Orientis Patriarchas. Et quæ sunt id genus distinctiunculæ, in Romanum merito retorquendæ, adhæc ignotæ Gregorio, contrariæ ejus sententiæ perpetuæ, & interpretationi tituli, de Episcopo qui *se constituat caput* reliquorum: Additis argumentis ab *exemplo Petri*, qui ne quidem *universalis Apostolus*; à charactere *Diaboli*, qui se supra reliquos extulerit; à charactere *Antichristi*, dominaturi in Templo Dei, cujus adeo *præcursor* sit qui se Episcopum universalem dicat, &c. Ac pluribus exceptiunculas hasce omnes discussas habes, apud Mornæum in *Hist. Papatus*, ad tempora Pelagii & Gregorii, cum primis Blondellum, *de Primatu Ecclesiæ*, à pag. 1073. ut Petrum Molinæum, aliosque nostratium Theologorum taceam.

IV. Porro quæ urget Baronius, vindicando huic titulo *Oecumenici*, ex suppositiis seu factis, seu documentis, produnt conscientiam malæ causæ. In istis sunt *Epistolæ* Pelagii II. verius Mercatoris artificis, castigatæ Blondello in Pseudo-Isidoro, ac prodentes sese centonibus male consutis, parachronismis, *ἀσυλλογισίαις*, horrida barbarie, ipsisque rerum absurdis. Cumprimis vero tuetur sese Baronius, ad Ann. DXCIII. N. LXXXV. LXXXVI. & An. DXCV. N. XXXIII. Epistola quadam Gregorii scripta *Omnibus Episcopis*, de *Privilegio Menardi Monasterio collato*, Abbatiæ Suessionensis; in qua Gregorius, *sedem Romanam speculationem suam toti Orbi indicere, & novas constitutiones omnibus mittere* &c. Addit Baronius, priore loco: *Vides, Lector, Pontificis Romani esse, sancire leges, quibus si ipsi Reges non pareant, Regno priventur*: *Quæ etiam comminatio ab eodem* (Gregorio) *apponi solita erat in aliis privilegiis, sive Monasterii sive Hospitalibus concessis, nempe ut privarentur Regno Reges, si quid ab eis, contra ea quæ concessissent factum fuisset.* Sane Gregorii hæc VII. doctrina, magni

Eiusdem alibi discussa.

magni Antichristi hic character, non Gregorii I. Romani. Instrumenti illius Gregoriani impostoram, Registro per fraudem additi, & in Monasterio illo Suessionensi a Fraticellis cusi, omnia produnt: Mss. Codices in quibus defuit, mendaces subscriptiones, parachronismi, barbarismi, phrases Gregorio ignotæ, alia Mornæo & Blondello subnotata. Et sicubi Gregorius, qualiter *Epist.* X. *Lib.* XI. Registri, *Ind.* VI. interminatur Regibus *privationem Dignitatis*, si fundationes pias antiquarent; non id ex principio Hildebrando, per modum actualis depositionis, vi Pontificiæ potestatis; sed per modum imprecationis, ac declarationis judicii divini. Quales in Synodis *Toletanis*, hoc ipso Sæculo, familiares, in Actis *Synodi* IV. VI. VII. VIII. ex Collectione Garsiæ, ac pridem in *Testamento* Remigii Rhemensis, citante Blondello in Pseudo-Isidoro, *pag.* 663. 664.

Mittimus alia id genus apud Annalium Scriptorem, ratiocinatum ex missione Anglicana *Augustini* Monachi per Gregorium I. Ex illa *Willibrordi* & Sociorum per Sergium; Ex variis *Pallii* per Romanum in novis Provinciis concessionibus; Ex *Vicariatu* Romani Episcopi per Gallias, *in quorum tamen Episcopos nullam auctoritatem* sibi nec Legato suo tribueret Gregorius, in præjudicium *Arelatensis Episcopi*, Epist. XXXI. ad Augustinum, *Lib.* XII. Sic ex judicio quandoque eidem Episcopo in Controversis delato, jussu *Imperatorum*, vel *juxta statuta Canonica*, ut Patriarcharum primo: Quæ ut a Molinæo, Morneo, Blondello, Salmasio, & Viris aliis summis excussa, ita hæc Introductio non capit.

Tyrannidis Papalis incrementum.

V. Porro hujus concessionis Phocæ Imperatoris, & *Oecumenici* Papatus Romano adscripti, consequentia mala fuere: 1. Abalienatio Ecclesiæ *Orientalis* a Latina, nova hoc ipso Sæculo, & sequentibus VIII. IX. habitura incrementa, de quibus loco suo. 2. *Antichristiana* in Ecclesiam dominatio sensim invecta, ex titulo prædicente rem ipsam Gregorio, aliquot Epistolarum locis fore ita ut *omnia, quæ soli uni Capiti cohærent Christo, ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare*, qui affectaret Oecumenicus esse & appellari, *Epist.* XXXVI. *Lib.* IV. *Ind.* XIII. & ita passim. Accesserunt firmandæ Paparum tyrannidi, calamitates Reip. in Oriente & Occidente; dissidia Episcoporum; Monachorum missiones, labores pro Romana sede; superstitio Regum, Principum,

hinc

hinc indulgentia, ac honor Romanis Episcopis habitus; & alia de quibus infra.

Hinc ipso hoc Sæculo fimbrias potestatis dilatare Pontifices, in Britannias, Germanias, Frisicas gentes, ex Vita & factis *Honorii*, *Vitaliani*, *Sergii*; in Episcopos Ravennatenses, Aquilejenses, factis *Agathonis*, *Leonis* II. *Sergii* apud Platinam; in Ecclesiam universam, ex superbis literis Agathonis ad Constantinum Pogonatum, insertis *Actis* Synodi VI. *Act.* IV. & apud Gratianum *Dist.* XIX. C. *Sic omnes.* Nec omnes Paparum usurpationes, in Ecclesiarum & Episcoporum jura, recensere hujus loci est.

Antichristianismi alii characteres.

VI. Adde alios *Antichristianismi* characteres, inde a Bonifacio III. de quibus sigillatim toto *Capite* præcedenti. Quos inter eminent *Idololatria* in cultu, Gentilium Diis & Simulachris substituendo Divos Christianorum, eorumque Imagines, Reliquias, ex ante dictis: *Superstitio* in externis ritibus, ex Paganismo & Judaismo conflatis, in quibus tum Religionis summa constitit, vel ex superiore Pontificum historia: *Flagitiorum* impunitas, per Disciplinæ Canones, capitalibus etiam delictis, ut incestui, homicidio, adulterio, fornicationi &c. decernentes modo aliquot vel annorum vel hebdomadum *pœnitentiam*, ut in superioribus Theodori *Capitulis*, & apud Rabanum *Epist.* ad Heribaldum, ac Reginonem de *Ecclesiasticis Discipl.* quos nuper edidit Steph. Baluzius, ut alios mittam. Adde *conjugi* prohibitionem in ipsis jam Subdiaconis, in Synodis Gallicanis, Hispanicis; unde Clericorum impunitus deinceps *concubinatus*, permittente (ut fert Lucas Tudensis) Witiza Hispaniæ Rege, etiam publica lege. Adde in Pallis & Episcopatibus invadendis publicum *Simoniæ* crimen; de quo in Synodo Toletana XI. An. DCLXXV. *Capit.* IX. *Quando hæc res* (Simoniæ labes) *frequenti decretorum est præceptione prohibita, tanto nobis fraudibus cognoscitur iterata*; dum alii *ordinationis tempora prævenirent munere*, alii *post acceptum honorem promissam conferrent turpis lucri mercedem.* Adde ambitioni Pontificum subservientes *Monachos*, velut missas Psaphonis aviculas, quæ Romanum Pontificem quaquaversum in terris Deum, id est, fidei, religionis, salutis, ac Cœli arbitrum prædicarent, extra cujus unitatem nulla salus; ut pluribus in *Aldhelmi* Angli Fragmento, ex *Epist.* ad Geruntium Britannorum Regem, sub Sergio Pontifice, pro-

ducta in Catalogo Testium, *Lib.* VII. Usserio Armachano in Ecclesiarum Brit. *Primordiis*, & aliis. De quo Aldhelmo vide Balæum, Cent. I.

V. *Testes Veritatis hoc Seculo: In specie contrà Superstitionem & Tyrannidem Papalem.*

Ecclesiæ Orientis.

Inter hosce testes sunt: I. *Ecclesiæ* totæ, v. g. *Constantinopolitana* & *Orientalis*, quæ nec Oecumenium Pontificatum Romani agnovit, nisi quo sensu ipse Constantinopolitanus *Oecumenicus* diceretur, reluctata sic Phocæ constitutioni; nec Paparum superiora decreta admisit & constituta; in specie, non *Cœlibatum* Presbyterorum, Diaconorum, non *Iconolatriam* ante Sæculi VIII. certamina, non Jejunium *Sabbathi*, non multa alia Latinæ Ecclesiæ, vel ex Canonibus *Trullianis*, & ex Theodori Græci *Capitulis*, de quibus infra *Cap.* VIII. IX. Hinc Baronius ad An. DCLXIII. *totum adhuc Orientem divisum fuisse schismate* confitetur, Vitaliano Pontifice. Binius, *Notis* ad vitam Vitaliani; *speravisse* Pontificem *totius Orientalis Shismaticæ Ecclesiæ unionem futuram.*

Confessiones Baronii.

Qua etiam Romani Pontifices fuerint erga Imperatores Orientis devotione, & obsequiorum promptitudine, *Gregorii* ad Mauricium devotissimæ Epistolæ supra testatæ sunt; tum & Literæ *Agathonis* ad Constantinum, Heraclium & Tiberium Augustos, insertæ *Actioni* IV. Synodi VI. T. VI. *Conc.* quibus Imperatores *Dominos* suos, δεσπότας, se eorum *famulum, jussis obedientem*, Urbem Romam δουλικὴν *servilem Imperii ipsorum* profitetur. Sic Constanti Imp. Urbem Romam ingressuro, Vitaliano Pontifice, hic ipse cum Universo Clero *sexto ab Urbe milliario* obvium illi factus, *nullum genus obsequii prætermisit*, quo sibi Principem demereretur, fatente Baronio ad An. DCLXIII. N. III.

Ita quum iidem Romani in Orientis Diœceses potestatem extenderent, uti Vitalianus in illam Pauli Archiepiscopi Cretensis (nec profecto jure divino, *sed secundum Canonum vigorem*, *Epist.* I. ad Paulum, *Concil.* T. VI. *col.* 446.) Orientales sane reluctari, nec provocationem admittere ad Romanam sedem, ut ex ipsis Vitaliani Epistolis liquet.

Ecclesiæ Britannum, Scotorum.

Sic Ecclesiæ *Britannica* & *Scotica* renuerunt admittere vel Papæ supre-

fuprematum, vel Cœlibatus legem, vel Ceremonias Eccleſiæ Romanæ, ab Auguſtino & ſociis in Britanniam illatas, ex Chronicis, & *Spelmanni* Conciliis, nec diffitente Baronio, unde horrenda in eas ſtrages concitanda, de qua ſupra. Adi & Balæum, *Cent.* I. in *Dionotho Avonio*, in *Aidano* Scoto, aliiſque, quos adhæſiſſe docet ſimplicitati Scripturarum, alieniſſimos à Romanis ritibus. Et circa diem Feſti Paſchalis, ad veterem Aſiaticorum morem, contra Romana decreta, praxim ſuam conformarunt, donec pars Scotorum ſub Honorio I. accederet Romanis, *Auſtrales* nempe Scoti, ex Beda, *Hiſt. Eccl. Lib.* III. C. III. Scotis & Britannis *Borealibus* ritum ſuum retinentibus, ut ex eodem Beda prolixe in Britannicis Antiq. Uſſerius noſter, *pag.* 700. 934. Nec illepidæ Diſputationes leguntur in hac cauſa habitæ, ut & de *tonſura* Monachorum, de qua infra.

Eccleſia Hiſpanica.

Sic Eccleſiæ *Hiſpanicæ*, in Synodis variis Nationalibus congregatæ (poſt *Toletanam* III. A. DCX. ſub Gundemaro Rege, Papatum Bonifacio IV.) quales Synodi in Hiſpania frequentes hoc ævo, ut ex illarum ſæpe dicta *Collectione* liquet, Regi in Eccleſiaſticis rebus ea perpetuo tribuunt, quæ Roma ſibi vindicavit: Nempe poteſtatem indicendi Synodos, moderandi, confirmandi; Epiſcopos conſtituendi; deponendi eoſdem; Diſciplinam reformandi; Clericis privilegia concedendi, augendi; id genus alia ſanciendi, nulla Pontificis mentione.

Baronius notatus.

Qua in re fucum egregie facit Annalium Scriptor, ad A. DCX. *Num.* XIV. & alias ubi de Synodis Toletanis. Perſuaſum vellet nihil ab Hiſpanis ſtatutum, Ex. gr. de *primatu* Eccleſiæ *Toletanæ*, in omnes Hiſpanos, niſi authoritate Romanæ Eccleſiæ. Caute vero ſubjungit: *Quando autem primum acciderit, ut Toletana Eccleſia ab Eccleſia Romana hujuſmodi conſecuta ſit privilegium, id fateor mihi hactenus inexploratum.* Dein Generalibus Hiſpaniæ Synodis præfuiſſe vellet, qui Romani Epiſcopi vices ſuſtineret. Precario omnia. Teſtentur Acta præfatarum Synodorum: In quibus Romani Epiſcopi nulla mentio, nulla Legatorum, omnia vero quæ ad *Cauſas-divinas*, ad *Fidei* conſtitutionem, ad inſtaurationem *Eccleſiaſticæ diſciplinæ*, ad Eccleſiarum *Privilegia* ſpectarent, adſcribuntur ſane *conſilio Epiſcoporum*, coactorum in Synodum, Regum vero piæ ſollicitudini, authoritati, mandatis, decretis, qui & *Secularia regerent*, & *Eccleſiaſtica*; ut in rebus humanis,

ſic in cauſis divinis ſolliciti; *reparatores Eccleſiaſticæ Diſciplinæ* &c. Uti de Gundemaro, Siſenando, Cinthilano, Chindaswindo, Recceſwindo, Wambano, Hervigio, Egicane, cæteriſque Regibus, & Epiſcopi congregati profitentur, & ipſi in ſuis Reſcriptis, & ad Hiſpanos Galloſque Pontifices alloquiis, Principes. In ſpecie *Toletano* Præſuli jura *primatus* & ordinationem, in Hiſpaniæ omnes Provincias, adſcripta legimus in Synodo Toletana XII. Ervigio Rege, An. DCLXXXI. *Capit.* VI. *Placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ, atque Galliæ, ut ſalvo privilegio uniuſcujuſque Provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcunque* Regalis *poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Epiſcopi judicio dignos eſſe probaverit, in quibuslibet Provinciis præficere Præſules* &c. Vide & Gratianum, *Diſt.* LXIII. Cap. *Quum longe lateque.* Pontificum vero conceſſiones, diplomata, inveſtituræ, in Provinciis Hiſpanicis, ſunt ævi recentioris, inde a Gregorio VII. Urbano II & Succeſſoribus.

Sed & puriorem Eccleſiæ faciem, in Hiſpaniæ Galliæque ditionibus, ſub Gothico imperio, probant *Fidei confeſſiones* luculentæ, editæ in Synodo Toletana IV. Anno DCXXXVIII. *Capit.* I. in Toletana VI. Anno DCXXXVIII. *Capit.* I. confirmandæ in ſucceſſuris Synodis, Toletana VII. VIII. & ſequentibus. Probant & *Capitula* dictarum Synodorum, quæ ad *Diſciplinam* & *Ritus* attinerent, quamvis redolentia in nonnullis Superſtitionem ejus ævi, & rigidiora quoad legem Cœlibatus, non tamen compoſita ad nutum Romani Pontificis, nec fœda Monachorum impoſturis, Idololatrico cultu, ac ſuperſtitionum novis in dies commentis.

Eccleſia Aquilejenſis &c.

Sic in *Italia* ipſa, Præſules Ravennatenſes, Aquilejenſes Patriarchæ, Epiſcopi Longobardiæ, Iſtriæ &c. hoc adhuc ſæculo jugum Romani Epiſcopi ſubire detrectarunt: Liquet ex Gregorio ipſo Romano, in *Epiſt.* ad Conſtantium Mediolanenſem, & ex continuatione *Schiſmatis* inter has Eccleſias & Romanam, ipſo adhuc Sæculo exeunte, nec diffitente Baronio. Docet Aquilejenſis Synodus contra *Quintam* Synodum, habita Ann. DCXCVIII. Sergio Romæ Epiſcopo, ex Paulo Diacono, *Lib.* V. C. XIV. Donec Sergii ejuſdem ſtudio hæ tandem Eccleſiæ cum cæteris adunarentur. Vide Conciliorum Tomum VI. in Conciliabulo Aquilejenſi, *col.* 1381. & Sigebertum, Blondum, Sigonium, alios, ex his Magde-

Magdeburgenſes, & Annalium Scriptorem, ad A. DCV. N. III. & ſeq. DCXVII. N. VI. &c.

Quin jam *Waldenſes* hoc Sæculo, ſeu *Vallenſes* potius, in tractu Pedemontano, profeſſos eſſe ſimplicitatem Evangelii, nulla a Papis dependentia, ex teſtium fide referunt qui horum res literis conſignarunt: Produxerunt alii, & nuper Anton. Legerus, in horum *Hiſtoria*, *pag.* 15. teſtes hujus Evangelicæ ſimplicitatis, alienæ a Romana Eccleſia, Romaniſque ritibus, a tempore *immemoriali*, certe a Conſtantini M. temporibus, puta Reynerum Sacconem Valdenſium Inquiſitorem, Claudium Seiſſelium, Sam. Caſſinum &c. dein Johannem Criſpinum, Robertum Olevitanum, alios. *In Cottiis.*

Sed nec *Gallicanæ* Eccleſiæ ſubiverunt cœca obedientia jugum Romani Pontificis, aut omnes Superſtitiones admiſerunt. Reges & convocaſſe & moderatos eſſe *Synodos*, Acta docent, ut Synodorum Pariſienſium ſub Clotario II. & Dagoberto, Snyodi Cabilonenſis I. ſub Clodoveo II. circa medium Sæculum &c. Sic inconſulto Romano, *Epiſcopos* Reges conſtituerunt, ut Deſiderium Cadurcenſem Dagobertus, ex ejuſdem *Epiſt.* ad Sulpicium Bituricenſem, ad calcem *Tomi* V. *Concil.* Edit. noviſſimæ. Imo aliquot poſt Sæculis Decreta Pontificum neglexiſſe Gallicanam Eccleſiam, pluribus Petrus de Marca, in Libris de *Concordia*, alii. *Gallicana Eccleſia.*

Sic Romanis ſuperſtitionibus, & Columbani Monachi novis inſtitutis, reſtitiſſe initio fere hujus Sæculi in Gallis *Agreſtinum*, cum multis in Gallia & Italia ὁμοψήφοις, re in Matiſconenſi Synodo diſcuſſa, ipſe Annalium Scriptor refert ex Jona Monacho, in Vita Euſtaſii, ad A. DCXVII. N. IV. Sed ut ſuſpectum eſt *Jonæ* illius de Agreſtino judicium, Idolomaniæ & omnium ejus ævi Superſtitionum, (*quas parum ab impietate differre* jam conqueſtus Vergilius, *Lib.* VI. C. XIII.) aſſertoris, apud Balæum *Cent.* I. ita deſiderantur *Acta* illius Synodi Matiſconenſis, ex quibus Agreſtini rationes, & cauſa tota, conſtare hodieque poſſent. Monachorum ea pridem induſtria, Eraſmo obſervante *Epiſt.* ad Waramum Cantuarienſem, ut *abolerent* ea monumenta quæ ſibi adverſarentur. Unde inanis eſt Baronii in hunc Agreſtinum declamatio, *ut Monachum vagum, ſeditioſum*, qui *magnos tùm in Gallia tùm in Italia motus excitaverit. De cultu Imaginum*, aliiſque in *Baronius not.*

Gallia diu ſatis non admiſſis, nos loco ſuo.

Zoji, Suevi. Adde Monachorum commentis, fabellis, reluctantes quoque media in barbarie, qui inter *Bojos*, *Suevos*, oculatiores eſſent. Certe Aventinus, *Annal. Bajor. Lib.* III. p. 161. agens de prædicatione Columbani & Galli, has inter ipſiſſimas Gentes, dicit: Intuliſſe hos *novas Ceremonias*, *quibus populum Chriſti ſanguine redemptum*, *liberatumque*, *in ſervitutem redigere*, *atque onerare contra Majorum inſtituta conarentur.*

Scriptores hoc Sæculo veritatis, in gravissimis Capitibus, teſtes. II. Accedunt Scriptores hoc Sæculo inter Latinos inclyti, in plurimis defæcatioris & doctrinæ & judicii, neſcii errorum quos Roma ſuccedens adoptavit. In iis cumprimis *Iſidorus* Hiſpalenſis, de cujus ſcriptis infra, Julianus Toletanus Epiſcopus, & Beda exeunte Sæculo. Nonnullis rejicitur ad hanc ætatem *Cæſarius* Arelatenſis, quem Miræus & alii coævum faciunt Deſiderio Cadurcenſium Epiſcopo, ſub Dagoberto, qui Deſiderius ad Cæſarium Epiſtolam ſcripſerit; unde ex eo teſtimonia profert ad hoc Sæculum Flaccus Illyricus, *in Catal. Teſtium.* Sed omnino Sæculi VI. ſuit Cæſarius ille Arelatenſium præſul, de quo ſupra, cujus etiam ſcripta à Monachis haud parum interpolata conſtat.

Ex his ipſis luculenta peti documenta poſſunt, adverſus Decreta Tridentina, in Controverſiis de *Scripturarum* neceſſitate, ſufficientia, perfectione; de *Gratia* contra Pelagium; de Chriſti unius *Satisfactione*, merito; de *Juſtificatione* gratuita per fidem; de veræ *Eccleſiæ* Notis, Capite, Fundamento unico Chriſto; de Communione *ſub utraque*; de natura *Sacramentorum*, & ſpeciatim *Euchariſtiæ*, ut *figuræ*, *ſacramenti*, *myſterii* Corporis & Sanguinis Chriſti, luculentis contra Tranſſubſtantiationem dictis, cumprimis apud Iſidorum Hiſpalenſem, & venerabilem Bedam. Citant loca Flaccus Illyricus, *Lib.* VII. Catalogi, Magdeburgenſes *Cent.* VII. & noſtrates ad has Controverſias. Nec compilare, aut his paginam noſtram augere, animus eſt.

VI. *Antichriſti Orientalis, ſeu Muhammedis exortus, Doctrina, Hiſtoria.*

Fontes Hiſtoriæ Muhammedismi. Compendio huc modo referuntur, hiſtorica fide, (miſſis Arabum, & Orientalium ſine fine fabellis) quæ paſſim obvia ex Alkor.

korano ipso, & Dialogo cum Abdia Judæo, ex Paulo Diacono, ex Damasceno de Hæresib. Theophane, Cantacuzeno, Cedreno, Zonara, Vincentio Bellovacensi, Elmacino Arabe, Chronicis Orientalibus, &c. in recentioribus ex Marmolio, Magdeburgensibus, Bibliandro, Leunclavio, Sionita, Forbesio, Hottingero, Hoornbekio, Thevenotio; aliis bene multis, & ex Warneri nostri ἀνεκδότοις, de Rebus *Arabum* ante ac post Muhammedem.

I. Circumstantiæ *temporis* & *authoris*. Tempus Muhammedismi exorti incipit cum Hegira Arabum de qua in Chronologicis, An. Chr. DCXXII. Heraclii vulgo XII. Author uno verbo محمد כחמד *Muhammed*, Græcis vulgo Μαχυμὲθ, vel Μωαμὲδ, *Machometh*, *Mahomed* &c. quod familiare inter Arabes nomen, Paganismi tempore, id est Vir *valde celebratus*, vel *valde desideratus*, ut & familiare iis tum nomen, ejusdem radicis, احمد *Ahmed*. Fuit hic flagitiosissimus nequam, genere Arabs ex *Coreischitis*, vel *Corisæis*, patre Abdalla Meccano, conditione primò servus, inter Camelorum greges in Palæstina & Ægypto versatus, literarum (ut fassus ipse, & hodieque Turcæ) rudis, sed ingenio versipelli, ac locuplete post matrimonio in re lautiori constitutus, morbo autem Epileptico (omnium fere consensione) vexatus, quo suas revelationes tegere cœpit, anno ætatis suæ XL. *Tempus & Auctor.*

II. Revelationum igitur finis duplex, ex Zonara *Annal.* P. III. & Theophanis *Chronographia*, 1. Ut morbi paroxysmos, apud Chadigam ipsam, obvelaret specie raptus Prophetici, & Angelici alloquii, 2. Ut majori esset suos inter Populares authoritate, a quibus in Heraclium rebellantibus, ob non soluta stipendia, Dux electus fuit. *Revelationum finis; Occasio.*

Occasio vero Impostori subnata jactandi revelationes, fuit 1. Christianæ Religionis miseranda facies, cumprimis in Oriente, quoad hæreses in Doctrina, dissidia in Ecclesiis, superstitionem in Cultu, corruptionem in Moribus, de quibus passim ipse Muhammed in Alkorano: Ex quo Historiam Ecclesiasticam hujus Ævi, quoad statum *Christianorum*, etiam *Judæorum*, illustrari posse, Bibliander & alii observarunt.

2. Opes ex matrimonio cum Chadiga, cujus agaso vel camelarius

larius fuerat, & quæ, quum mercedem ab ea peteret, uxorem ſe illi adjunxit, nato annos XXV. ut ferunt Arabes. Acceſſit Arabum rebellio in Heraclium, qui illum ſibi Ducem præfecerunt: Gentis ejuſdem ſuperſtitioſa credulitas, & admiratio novarum rerum, imprimis quæ ad Religionem attinerent: Tandem comitialis, quem diximus, morbus, opportunus inſtituto ſuo, accedentibus conſiliis quæ ab adjutoribus impietatis illi ſubminiſtrata ſunt.

Antecedanea fabuloſa.

III. Quæ vero de Muhammede Arabes, antequam ſe Prophetam Dei palam jactitaret, fabulis plena omnia ſunt. Ex gr. Genus ejus perpetua ſerie ab Adamo ad Muhammedem *deduci*; matrem ejus nullum in partu dolorem perſenſiſſe; concidiſſe in ejus nativitate Thronos; locutum eum ſtatim ab uſura lucis, in laudes Dei erupturum; natum eundem circumciſum; jam agnitum Prophetam in Syria, ante conjugium cum Chadiga; nube caput ejus redimitum; in Cœlum tranſlatum, ad facici divinæ conſpectum, Scalis Angelicis admotis; Gabrieli Angelo familiarem, etiam juvenem, frequentibus apparitionibus, revelationibus, unde par redditus tanto muneri &c. Nec fabellis id genus finis eſt, quas fuſius Viri ſupra laudati ex *Corano*, ex *Elmacine*, ex *Abunazaro*, aliiſque Arabibus memorant. Quibus tamen vix decedunt fabellæ Franciſcanæ, & legendæ Monachorum.

Conſtitutio Muhammedi, & Arabum.

IV. Id certum, 1. Naturalibus egregie dotibus inſtructum Muhammedem, forma præſtanti, ingenio verſipelli, moribus facetis, ac præ ſe ferentem liberalitatem in egenos, comitatem in ſingulos, fortitudinem in hoſtes, ac præ cæteris reverentiam Divini Nominis. Unde etiam, ante jactatas revelationes, Idolorum hoſtem fuiſſe Muhammedem, delectatum vita ſolitaria, in montanis Maccæ, ferunt Arabes, apud Levinum Warnerum, *Trad. Mſ.* de rudioribus Sæculis Arabum.

2. Perſpectam fuiſſe Muhammedi Chriſtianam Religionem, quam Arabum diverſæ Tribus erant amplexæ, Warnero eodem teſte, ante Iſlamiſmum Muhemmedicum; & quam in Syria & Arabia Muhammed edoctus, ſed peſſimis magiſtris, Sergio Monacho *Neſtoriano*, Johanne Antiocheno *Ariano*, & Bairâ quodam *Jacobita*, ſi fides Paulo Diacono, Zonaræ, Hiſtoricis aliis Chri-

Christianis. Unde nec male affectus in Christianos fuit, Elmacino *in Hist. Saracenica* teste, & Alkorano C. III. &c.

3. Arabes eo etiam procliviores fuisse ad nova hæc Sacra Muhammedis, quod ipsi inter illos Pagani, in specie Koreischitæ, sapientiores scilicet, relictis Idolis, *unum Deum* colerent, ac in Religione superstitiosissimi essent omnium Arabum, singulari etiam in *Meccam* suam affectu, quam adirent Religionis causa, ut pluribus ex Arabum monumentis præfatus Warnerus, de illorum *Moribus ante tempora Muhammedis*, Ms. *pag.* 45. 205. 224. 244. &c. de quibus statim.

Circumstantiæ temporis, &c.

V. *Tempus* igitur sparsæ novæ doctrinæ fuit annus Muhammedis XL. a matrimonio XV. Unde illud Arabum, *non suscitari Prophetam, nisi post annum* XL. Ante Hegiram vero annis completis XIII. quæ incidit in annum Muhammedis LIV. concessuri fatis ætatis LXIII.

Adjutores fuêre, homini literarum nescio, quos modo diximus Pseudo-Christianos, & Judæi quidam *Phinea*, & *Abdia* qui *Abdalla* Arabibus, id est, servus Dei, nomine his familiari, cum quo extat Colloquium Muhammedis. Et hi symbolam omnes suam, ad novi monstri generationem contulerunt, ut pluribus ex Muhammedicæ Historiæ scriptoribus, post alios, Joh. Forbesius, *Instr. Hist. Lib.* IV. C. III.

Locus in quo sparsa primum Muhammedismi semina, fuit Arabia Deserta, & in ea Metropolis *Mecca*, Coreischitarum sedes, in valle lapidosa sita, patria Muhammedis, de qua jam Paganismi sui tempore adeò superbiebant Korischei, ut, Arabibus apud Warnerum testibus in dicto MS. vulgò dicerent: *Nos sumus Populus Dei, non sumus sicut reliqui homines, non egredimur è Circo Templi Meccani.* Quemadmodum in Seriforum Historia Marmolius, Africæ *Parte* III. de incolis Fezzanæ Urbis, muris Civitatis insculpsisse; *Qui Fezza egreditur, quo vadet?* Unde non uno nomine hæc Civitas Arabibus veneranda, Majorum, Muhammedis, & Templi Meccani religione. Hinc Meccanæ Urbis Magistratus, *Coreischitarum* vel *Koreishorum* in Saracenis religioni addictus, (mixtæ quadantenus ex Paganismo & Judaismo) quemadmodum & ipse antea Muhammed, homini seditioso, & sacra sua in multis subvertenti, manus injicere gestiens, clam hic Medinam aufu-

git, cum popularium & clientum multitudine, An. Chr. DCXXII. die XVI. Julii, feria VI. A qua fuga initium sumit Æra Saracenorum, quam *Hegiram* vocant, de qua nos, post Chronologos, in superiore *Introd. Chronologica.* Unde Medinæ fertur commoratus Impostor annos VIII. usque ad Meccæ expugnationem, in qua civitate magnam Alkorani partem fabricatus est.

Fontes Religionis Muhammedanæ.

VI. Muhammedanismum quod attinet, in genere constat, conflatum eum ex Sacris partim Gentilium, Saracenorum, partim Judæorum, partim Gnosticorum, & qui in nefandas Hæreses in Christianis abiviſſent, ut res ipsa docet. Qua ratione Pseudoprophetа tres hasce Religiones conciliare sibi studuit; *Judaica* mutuatus ex Scriptis Mosaicis & Propheticis, Judæorumque Traditionibus, misere interpolatis; *Christiana* ex Libris Novi Fœderis, & Hæreticorum in Oriente Dogmatis; *Saracenica* ex Koreischitarum cumprimis moribus, ritibusque.

Koreischitarum mores, Sacra, ante Muhammedem, ex Mss.

Ac de postremis, ex ἀνεκδότῳ Warneri Commentario, quem ex Arabum & Persarum scriptis compilavit Vir diligentissimus, exempla quædam promimus, diversa in multis ab iis quæ ex Arabibus Hottingerus, Pocokius &c. tradiderunt. *Koreischitas* enim, vel *Corisæos* prudentiores, coluisse unum Deum, Idolis abjectis, ex quorum Sacrificiis non ederent, pluribus dictus Auctor. Unde dictum, *Unumne Deum colam, an mille Deos?* Sic inter illos fuere Sapientes, qualis *Umia* filius Abi & Salt, tempore Muhammedis, qui in Christianorum & Judæorum Sacris versati essent, Muhammedis æmuli, nec fidem ejus amplexi. *Circumcisionem* servabant, quam ab Ismaële majores eorum accepissent. *Resurrectionem mortuorum* ac *Judicium ultimum plurimi* profitebantur, unde ad defuncti alicujus sepulchrum Camelum alligabant, absque cibo & potu, ut scilicet in Resurrectione equites resurgerent, Camelum inequitaturi Arabum more. *Eleemosynarii* cumprimis erant, tertiam opum partem erogantes. In *precationibus* frequentes, inter precandum dirigentes faciem ad Templum Meccanum. Sic *Meccam* adire, locum visitare, devotionis ergo & Sacrorum causa, Arabibus usitatum. Dæmonas in *Serpentes* credebant transformatos, unde Diabolum *Serpentem* vocabant, ex traditione Sacra. *Arcûs* peritia & *armorum* illis à teneris amor, undè Impostor hunc fovere, inspirare, sua propagaturus vi armorum, & vulgatum ejus dictum,

Deum

Deum paupertatem repellere ab eo qui Arcu uti novit. Cantionum ſtudioſi, ſeu domi conſiderent, ſeu Camelos inequitarent, unde conſtitutum Muhammedis, ut pari ratione *Alkoranum* ſuavi modulatione inter equitandum decantarent. *Vino* devotiores abſtinebant, hinc inter Arabum vota, ſe à vino continere. Mactabant primum *Camelæ* pullum, quod & initio ſuæ religionis præcepiſſe Muhammedem ferunt. Inter colores *virorem* reliquis antecponebant, qualiter & Muhammed; *albedinem* Deo tribuentes, & Regibus, unde Epitheton Dei *Albam faciem habentis*, & Regum appellatio, *Tu es ſcutella alba*, id eſt victum liberaliter ſuppeditas. *Jurisjurandi* ſumma Arabibus religio, ſecundum quod in dubiis omnibus judicabant, etiam in cauſa homicidii, quando jusjurandum *aſyli* inſtar fuit, ſervante hanc religionem Muhammede, uti ſuperiora omnia. Quæ ſpeciminis ergo hunc in locum conjeciſſe ſufficiat.

Capita Muhammedaniſmi præcipua.

VII. Capita impiæ religionis quod attinet, Muhammedanorum dogmata ſunt alia quæ ipſis *fundamentalia*, alia minus talia; alia *dogmatica*, alia *ritualia*; alia quæ *negativè*, alia quæ *aſſertivè* tradunt; alia quæ *Chriſtianorum* fidem ſpectant, alia quæ *Muſulmannorum* propria; alia quæ *principium* ſuæ fidei, Muhammedem & Alkoranum, alia quæ *deducta* inde capita reſpiciunt. Quas ad Claſſes facile retuleris quicquid de Doctrina Muhammedica traditur.

Fundamentalia capita Muhammedaniſmi, partim *dogmatica*, partim *practica*, fuêre. 1. Deum eſſe *unicum*, deſtructis Paganorum Idolis, negata etiam Perſonarum Trinitate, & accuſata Tritheiſmi. 2. Muhammedem eſſe *Dei Legatum*, *Apoſtolum*, *Prophetam*, majorem Moſe & Chriſto, de quo prædixerit ipſe Chriſtus, *Joh.* 1. 17. XIV. 16. 3. *Coranum* eſſe divinæ & infallibilis veritatis, ſupra ſcripta Moſaica, Prophetica, & Apoſtolica, *Librum κατ' ἐξοχὴν*, aſſidue legendum, præterquam ab immundis. 4. Deum ſummâ reverentiâ *colendum*, *adorandum*, qualem Divini nominis reverentiam Muhummedani ſummam præ ſe ferunt. 5. *Precandum* ſtatis temporibus & horis, ſaltem *quinquies* de die, mane, meridie, nona, poſt ſolis occaſum, & à media nocte, præmiſſa ablutione ſeu purificatione ad ſingulas precum vices. 6. *Jejunandum* menſe toto *Ramadan*, qui menſis nonus eſt, ipſorum Quadrageſima, cujus caput per omnes anni Juliani

liani menſes vagatur, pro ratione anni Lunaris ipſis obſervati, nulla intercalatione, de quo in Chronologicis. Porro jejunium illis diurnum tantum ab Ortu ſolis ad Occaſum, nocte tum in diem vertenda, dum interdiu dormiunt. 7. *Eleemoſynas* pauperibus dandas, quo ſpectant præcepta charitatis de Decimis, de XL. parte bonorum eroganda, de abſtinentia à fœnore, de operibus miſericordiæ, &c. 8. Semel in omni vita *Meccam* adeundam, religionis ergo, quod tamen à pleriſque non obſervatur.

Porro in *Ritibus*, primum poſt iſta locum obtinent; *Ablutiones*, in quibus ſuperſtitioſi ſupra modum ſunt & frequentes, ante preces, ante ingreſſum Moſchearum, poſt naturæ opera, coitum, pollutionem quamcunque. *Circumciſio* puerorum jam grandeſcentium, qualis Ismaelis illa fuit, anno X. XII. ſerius, dum proferre poſſint verba, quæ impiæ Sectæ Symbolum: *La Illah illallah, Muhammed reſul Allah*; *Non eſt Deus niſi Deus ille, Muhammed Apoſtolus Dei*. *Abſtinentia* à carne porcina, ſuffocato, ſanguine, cibis immundis, Judaico more, etiam à vino.

Dogmata alia. Dantur & alia impiæ Sectæ dogmata, ab Impoſtore hauſta, partim *aſſertiva*, partim *deſtructiva*. In iis ex gr. Varia de Dei Nominibus, Natura, Attributis, de Creatione Mundi, de Providentia circa bona & mala ſeu Prædeſtinatione rerum omnium, unde inevitabilis neceſſitas, de Juſtificatione per bona opera, de Angelo bono & malo uniuſcujuſque comite, & teſte, de Statu Animarum, & Angelico examine, non cœlo recipiendarum ante diem Judicii, de corporum Reſurrectione, de Judicio ultimo, de Paradiſi voluptatibus, deliciis, de Inferni cruciatibus, unde tamen poſt conſummatas iniquitates liberandi ſint, qui habuerint modicum fidei. Saniora fere ſunt quæ de Dei perfectionibus, Majeſtate, potentia, providentia tradunt, reliqua fabulis & nugamentis conquinata. Quanquam & Deum facie viſibilem, corporeum, finitum, finxit Impoſtor.

De Chriſto & fide Chriſtiana aſſertiones. Adde aſſertiones Muhammedis de *Chriſto*, & *fide Chriſtiana*, paſſim in Alkorano diſperſas, ac Warnero noſtro in *Compendio Hiſtorico*, aliiſque paſſim deſcriptas. Nempe faſſus Impoſtor Jeſum de Virgine Maria natum, Meſſiam, Verbum Dei cœlitus miſſum, Dei Spiritum, Miraculis Evangelicis clarum, Prophetam Dei, qui Evangelium tradiderit, ac docuerit ſalutis viam, qui venturus

ad

ad Judicium ſit, & deſtructurus Antichriſtum, & converſurus Judæos, &c. Sic *Apoſtolis* Chriſti credendum docuit, ut Evangelio Chriſti, ac Legi Moſis, & Prophetis omnibus: Sic de *Chriſtianis* æquius quam de Judæis ſenſit, quos & benigne habuit, unde illud Muhammedis apud Elmacinum, *qui Chriſtianum opprimit, adverſarium eum habebit die judicii; qui Chriſtiano nocet mihi nocet* &c. Teſtamentum Muhammedis in favorem Chriſtianorum, ſcriptum omnino à Chriſtianis in Oriente ſuppoſitum eſt.

Cæterum veritates Evangelicas partim conſpurcavit putidis fabellis, partim deſtruxit. Inter aſſertiones *deſtructivas*, ſunt illæ quibus, ex. gr. negavit Chriſtum eſſe cum Patre *Deum*; negavit *S. Trinitatem*; neſcivit *Dei Filium*, inter rationes alias, quod Deus *mulierem non habet*, uti nec *ſocium* in regno; inficiatus etiam Chriſtum vere *Crucifixum*, ſed putativè tantum, alio in ejus locum ſubſtituto. Ac ſe Chriſto prætulit, qui in extremo die homines miſſurus ſit ad Muhammedem, ut per eum ſalventur.

In *moralibus* plurima quæ laudis ſpeciem habuerunt. Sic interdixit ſuis *uſu vini*, arcendæ ebrietati; ut & *uſuris*, *alea*, *luxu*. *juramentis* temerariis; ſeverus in *perjuros*, *adulteros*, *homicidas*, *obtrectatores*, *prodigos*, *avaros*, *falſos teſtes*, &c. Magnus idem patientiæ, charitatis, miſericordiæ, beneficentiæ, gratitudinis, honoris in parentes ac ſuperiores, præco, ut & Divinarum laudum. De cætero permiſit *polygamiam*, *divortia*, *concubinatum*, *rapinas*, & quicquid armorum vis ſuadet, ipſe flagitioſiſſimus impoſtor, & adulter. Hæc toto Corano diſperſa. *Moralia Muhammedis.*

De *Corano* vel *Alkorano*, القران (qualiter Scriptura Hebræis מקרא *mikra*) jus omne Muhammedanorum Sacrum, & Civile complexo, dicto & الفرقان *Alfurcan* Arabibus, qui Liber *diſcretivus* boni à malo, vel *diſcretus* ſententiis ac capitibus traditus, atque è cœlo miſſus, obvia ſunt fere ſequentia: *De Alcorano obſervata hiſtoria.*

1. Arabum *fabulis* modus nullus eſt, ſcil. de Alkorani illius, ut increati Verbi, æternitate, ſcriptione in Cœlo, miſſione per Gabrielem in menſe Ramadan, præſtantia ſupra omnia ſcripta, firmitudine, infallibilitate, perſpicuitate, ſublimitate, ſanctitate, efficacia in legentibus, & legentium præmio &c.

2. Veriſſimum eſt, *Medinæ* magnam partem confectum eſſe poſt fugam Muhammedis, partem tamen quoque *Meccæ*, poſt eam

occupatam, atque ita per partes seu per Capita emissum fuisse Impostoris hunc fœtum : Unde inscribuntur Capita alia *Meccensia*, alia *Medinensia*. Toties vero fingebat nequam apparere sibi Angelum *Gabrielem*, comitialem morbum convertens in totidem *raptus* seu ecstases, unde animo & corpore totus contremisceret. Aliàs mentiebatur, Librum hunc in Cœlo, ex Dei ore, immediatè à se acceptum; modo ipsâ Dei manu scriptum esse, &c.

3. Porro Alkorani apud Muhammedanos tanta veneratio est, (uti eorum passim Scripta, & facta cotidiana testatur, referente pluribus Hottingero, in *Hist. Orient.* mihi sæpius *Jacobo Golio*, Viro in his literis principe) ut nullum unquam Scriptum eloquentia, sapientia, sublimitate, ac perspicuo dicendi genere, par illi fuisse aut futurum esse, sentiant : Ut supra creaturas omnes, proximo post Deum loco, extollant : Ut summa cum religione accipiant, nec nisi bene loti & mundi, neque contrectari a Judæo vel Christiano patiantur, luculento rei exemplo apud Hottingerum, *Hist. Orient. Lib.* 11. pag. 504 : Ut insidere huic Libro capitale sit piaculum, itidem vendere seu Christiano, seu Judæo sit nefas, sub pœna capitis : Ut si ejus descripta Scheda in terram delapsa sit, summa cum religione & multis osculationibus erigant, & aliqua in parietis rima condant, ne conculcetur pedibus aut polluatur : Ut immediate à morte rapi in Cœlum arbitrentur, qui aliquoties legendo Librum evoluerit : Ut traduci in Linguam exoticam posse Turcæ quidem negent, hinc Persas, qui in linguam suam transtulerunt, pro Hæreticis habeant. Quibus etiam Paraphrasibus Librum illustrent, quot Commentariorum plaustris declararint, in quas Linguas idem translatus, invitis quidem illis, fuerit, recensere hoc loco supersedemus. Nostra certe Leydensis Bibliotheca, præ Europæis aliis, Arabum Persarumque in Alkoranum commentationibus, aut ex eo meletematis, luxuriat.

4. Sed & quibus nugis & deliramentis refertus sit ille Liber, de Deo, Cœlo, Angelis, Dæmonibus; de Adamo, Noacho, Abrahamo, Ismaële, Mose, Elia, Davide, Saule, Baptista, Maria Virgine, Christo; De Templo Meccano. Muhammede ipso; &c. Quibus idem scateat absurdis, fœditatibus, libidinosis de usu mulierum, mendaciis, contradictionibus, additamentis ad Historias Biblicas, &c. cum multorum recentiorum Excerpta, &

Magde-

Magdeburgenſium illa *Cent.* VII. C. XV. tum Alkorani ipſius inſpectio ac lectio docent. Nos & ipſi ſingula aliquando in Indicem redegimus ex Alkorano ipſo, quæ hujus moduli non ſunt.

Alkorano accedunt Libri Muſulmannis ſacri, *Dialogus* Muhammedis cum Abdia, ſeu farrago febrilium tum quæſtionum Abdiæ, tum reſponſionum Muhammedis; & liber *Suna* de vita & geſtis Muhammedis.

Media propagandæ novæ imputati.

VIII. *Media* quibus uſus Muhammedes ad propagationem novæ Religionis, fuere varia.

Ac primo *tempus* opportunum obſervavit: Sæculi quo vivebat inſcitiam; Hæreſium in Oriente (de quibus ſupra) colluviem; Chriſtianorum diſſidia, per Monothelitas augenda; Bellorum calamitates; Heraclii Imperatoris inceſtus, deſidiam, avaritiam; Quæſtorum milites ſtipendiis defraudantium iniquitatem; Arabum ad res novas, & ad prædas exercendas, natum ingenium, craſſamque in Divinis ignorantiam, ac ſuperſtitionem.

Uſus etiam *confuſione*, ut ante obſervatum eſt, variorum cultuum & rituum, partim ex Arabiſmo veteri & Gentiliſmo, partim ex Judaiſmo, partim ex Hæreſibus tunc Chriſtianos diſtrahentibus, hinc & Arabum, Gentilium, Judæorum, & Hæreticorum gratiam aucupatus. Porro quæ Muhammedanis *communia* cum Judæis & Chriſtianis, vide ex Majemonide apud Hottingerum, *Hiſt. Orient. Lib.* II. C. VII.

Acceſſit vis & terror gladii, collecta primo affinium, ſociorum, nebulonum multitudine; poſt Mecca urbe occupata; dein Arabia omni; tandem Ducibus ſub ſe creatis, legationibus ad Reges & Principes miſſis, noviſque victoriis obtentis, per ſe & Chalifas ſucceſſores.

Nec parum profuit, ars alliciendi ſuos blandimentis, delinicndique verbis & factis; ut & conceſſa Religionis ac conſcientiarum unicuique libertas *Cap.* II. CXIX. &c. Unde ſecuta ſpontanea ad Muhammediſmum plurimorum defectio: Adhæc carnalium voluptatum & Polygamiæ permiſſio, eorundem & in futuro ſæculo promiſſio, omniumque illorum quibus ſenſus afficiuntur. Teſtis præ cæteris Alkoranus eſt.

Miracula proprie non jactavit Impoſtor, quæ paſſim neceſſaria eſſe negavit ea flagitantibus. At fraudibus uſus, perſuadendis

Angelicis revelationibus, inter quas ferunt, Columbam assuefactam grana ex aure ejus legere, quo Spiritum S. se alloquentem prætexebat. Addunt de *antro* Sergii, ex quo furtim Pseudomonachus responsa Muhammedi suggereret, concertatione inter hos facta, & Columbam quam diximus emitteret, Sed, referente Marmolio ex Arabibus, in *Hist. Seriforum* Africæ suæ inserta, male mulctatus ille Sergius, dum antrum in quo latitabat jussit Muhammed, aggesta terra & lapidibus, de improviso occludi.

Successus Muhammedismi.

Opportuna quoque illi fuit disputationum omnium de Religione proscriptio, sub capitis pœna, Alkorani *Cap.* v. Quibus artibus tandem effecit, ut intra *centesimum* annum ab Hegira, seu Æræ Muhammedanæ Capite, Chalifæ Muhammedis Successores, vastatricibus Saracenorum armis, totam *Africam* ab Ægypto ad Oceanum usque Athlanticum, hinc totam ferme *Asiam* ad extrema Perfidis loca, tandem *Hispaniæ* universas, freto Gaditano transmisso, & Gothis profligatis, occuparent, ab A. C. DCCXVI. Adi Leunclavium præ cæteris, *Lib.* I. Hist. Musulmannæ, & Marmolium Hispanum in *Hist.* Chalifarum.

De causis *conservantibus* Muhammedismi, extat Clariss. Hottingeri dissertatio, inserta Historiæ Orientali, *Lib.* II. C. VI.

Muhammedis excessus.

IX. Nec tacenda Schismata mox inter Muhammedis sectatores oborta. Quorum omnium *antecedaneum* fuit, obitus Muhammedis, qui incidit secundum Arabes in annum X. Hegiræ, seu fugæ Muhammedis, Christi DCXXXI. Heraclii Imperatoris XXI. ætatis Muhammedis, ut ajunt, LXIII. in Urbe Medina, in qua sepultus, non (ut alii) Meccæ, & ex iis Baronius. Porro obiisse eodem die, eodemque mense, quo natus est, ex Arabibus monet Scaliger, *Lib.* II. *de Emend. T.* Quod in Platone, Alexandro M. Attalo Rege, Cn. Pompejo, Julio Cæsare, aliis bene multis, sic in Papis nonnullis, apud Platinam, observatum est. Inciderunt ergo natales τῷ πλάνῳ in A. Chr. circiter DLXIX. vel DLXX. nam in eo variant Arabes. Mortem vero dissimulabant Omar, & asseclæ, negantes Prophetam mortuum, ad exemplum *Jesu*. De cista ferrea, & suspenso in aëre sublimique feretro Muhammedis, vi Magnetum, quod ex Laonico Chalcocondyla, aliisque, referunt Christiani, fabulosum est, ridentibus Muhammedanis

danis, ut jam Cl. Pocokio in *Notis* ad Hist. Orient. aliisque Eruditis observatum est.

X. *Schismatum* porro inter Muhammedis sectatores non una causa, nec origo una. *Schismatum historia.*

Prima *causa* fuit, controversia de jure successionis in principatu; cum successorem designasset *Ali* generum suum, orbus mascula prole, Soceri autem ejus *Abubeker*, *Omar*, & *Othman*, jus successionis sibi primo vindicassent, qui & primi Chalifarum fuerunt ante *Ali*. Hic *Phatimam* Mahummedis filiam unicam uxorem duxerat. Prolixe Historici memorati. Fuere autem hi *quatuor* individui Muhammedis comites, & factionis sub ipso Duces.

Et his sublatis novæ continuo de successione discordiæ, suffecto isti Ali hujus filio *Chasano*, tum *Muavia*, quo regnante Constantinopolim obsederunt, irrito conatu. Chalifarum historiam accurate persequitur, ex Arabum illis, dictus Marmolius in *Africa* sua, ita Leunclavius in *Hist. Musulmannorum*, ex hoc Forbesius, *Institutionum Lib.* IV. C. XVII. alii bene multi. Ac quamvis inter se divisi, commune omnibus mansit *Musulmannorum* nomen, quo in Alkorano sectatores veniunt مسلمين *Moslemin*, id est, credentes, fideles, πιστοί. De aliis eorum nominibus prolixe Hottingerus, *Hist. Orient.* L. I. C. I. Forbesius *Lib.* IV. C. XV. &c.

Incrementum Schismatis fuit, dum hi Ali hujus posteros, tanquam legitimos successores Muhammedis, habuere, alii contra; illis postremo *Persæ*, inde ab Ismaële Sophi, qui & Sophini, his *Saraceni*, *Ægyptii*, *Turcæ* accessêre: Illi dictum Ali æquare Muhammedi, hujus Soceros abominari, hi vero contra: Cumprimis mox, sub finem vitæ Sociorum Muhammedis, dissensiones natæ circa originem & interpretationem Alkorani, varie primo editi post obitum Muhammedis; partimque circa *dogmatica*, seu *radices* ut Arabes vocant, partim circa *legalia*, *ritualia*, seu *ramos*.

Dissensiones de *Radicibus*, spectant Deum ejusque Attributa; Dei Verbum Christum; Decretum bonorum malorumque; Prophetiam & Alkoranum ipsum, creatum an increatum, apud *Abul-Farajum*, editum Pocokio, Arabes alios. De *Ramis* controversiæ inter ipsos ortæ, puta de licito & illicito, de sensu Alkorani, de Variis quæ ad preces, jejunia, lotiones, causas forenses seu judicia *Capita dissensionum inter Muhammedanos.*

dicia legalia. Acceſſit divortium Turcarum Perſarumque, ob *tegumentum Capitis*, quod vile & *laneum* Perſæ, inde ab Iſmaële *Sophi* unde nomen; Turcæ vero *lineum*, multis ſpiris diſtinctum geſtant, quod *Tulipantum* vocant. Sed & mira inter ipſos *Doctores Turcicos* diſſidia, pluribus apud Hottingerum *Hiſt. Orient.* L. II. C. VII.

Porro Sectas in univerſum referunt LXXII. eaſque præcipuas, quæ Muhammedanos inter ſe dividunt. Adeo quidem ut, teſte Marmolio, *Africæ* P. I. *pag.* 422. unam tantum ex iis putent, in qua vera Salus ſit, reliquas ducere in exitium. Unde intelligitur quo jure ſua Chriſtianis diſſidia exprobrent.

Hoc vero quod Muhammedanis omnibus Sacrum eſt *Alkoranum*, refert Ricoldus, Arabs Chriſtianus, in ſuis contra *ſectam Muhammedicam*, editis Pariſiis & Venetiis, fuiſſe diu poſt exceſſum Muhammedis in hanc formam compoſitum; combuſtis tum prioribus Alkoranis, varie a ſucceſſoribus productis, cumprimis ab *Abubekere* & *Ali*. Et ſuas ſinguli Sectas ut propagarent, uſos iiſdem artibus eſſe, quibus *Monachi* Pontificii, jactatione Miraculorum, ſpecie Sanctitatis vitæ, auſteritatis, jejuniorum &c. pluribus Hottingerus noſter, *Hiſt. Orient.* L. II. C. VI. vbi inter ſe confert *Notas* Eccleſiæ, Pontificiæ, & Muhammedanæ. Quod retorſionis tantum vice ſit, ſi quando Reformatis *Turciſmum* objiciunt.

VII. *Hæreſes hoc Sæculo famoſæ.*

Priorum Seculorum Hæreſes.

I. Adfixerunt hac etiamnum ætate Eccleſiam Hæreſes ſuperiores, ut *Arianorum* illa inter Longobardos, ex Paulo Diacono; *Pelagianorum* in Britannia, Scotia, ex Beda *Hiſt.* L. II. C. XIX. multis etiam in Gallia reliquiis; *Neſtorianorum*, *Severitarum*, *Jacobitarum*, *Acephalorum*, *Agnoëtarum*, &c. paſſim toto Oriente: De quibus prolixe ſupra, & diſtincte de ſingulis Nicephorus, *Lib.* XVIII. a *Cap.* XLVII. quoad Hæreſes Orientis. Nec aut dicta reponimus, aut fuſius deſcripta a Magdeburgenſibus, *Cap.* V. *Centuria* VII. ubi de præfatis Hæreſibus ſub Heraclio, & cæteris Imperatoribus.

Hæreſis Monothelitarum.

II. Cumprimis vero hoc Sæculum exercuit, in Oriente juxta & Occidente, nova Hæreſis exorta, propago & eadem Eutychiani erroris,

erroris, dicta Hæresis *Monothelitarum*: De qua Tomi Conciliorum V. VI. *Edit.* noviſſimæ, Theophanes, Hiſtoria Miſcella, Cedrenus, Zonaras, Urſpergenſis, Wernerus Rolivingus &c. In noſtris omnium inſtar eſto Joh. Forbeſius, Inſtructionum *Theol. Hiſt. Lib.* V. quem totum impendit huic Hæreſi deſcribendæ, omnibuſque iis quæ circa Honorium Papam, & Synodum Sextam, acciderunt. Unde compendium mihi laboris fuerit, pauca hæc modo, ob ſeriem Sacræ Hiſtoriæ, & Baronii nonnulla, indicaturo.

1. Igitur Hæreſeos *authores*, fautoreſque primi, fuere, *Cyrus* Phaſidis primo Lazicæ Provinciæ, dein Alexandriæ Epiſcopus, & *Sergius* Epiſcopus Conſtantinopolitanus, ejuſque ſucceſſores *Pyrrhus*, *Paulus*, *Petrus*, &c.

2. *Tempus* vero natæ hæreſeos, fuit ſub Heraclio Imperatore Orientis, circa Ann. Chr. DCXXX. Heraclii XX. Certe tum in nervum erupit, ante latens inter *Monophyſitas*, qui hoc ipſo Monothelitæ.

3. *Dogma* ipſum fuit: *Unam* tantum in Chriſto eſſe *Voluntatem*, *ut unam Operationem*, θεανδρικὴν nempe *Deiviritem*, ſeu Deitatis quæ Humanitatem & Carnem Chriſti ageret; Verbis tamen aſſerentes contra Eutychianos, duas in Chriſto eſſe Naturas, re tollentes ipſa. Ac principio hanc quæſtionem ſeponendam eſſe cauſabantur.

4. *Occaſio* dogmatis hæc memoratur, ſcilicet colloquium Heraclii Imperat. ex bello Perſico reducis, habitum ſeu Edeſſæ, ſeu Hierapoli in Syria, cum *Athanaſio* quodam Jacobitarum Catholico. Huic cum Patriarchatum Antiochenum polliceretur Imperator, ſiquidem Chalcedonenſe Concilium reciperet, ſcrupulus forte injectus eſt, de *una* tantum *voluntate* & *operatione* in Chriſto. Super quo conſultus Cyrus Alexandrinus, tum & Sergius Conſtantinapolit. aſſeruerunt unam tantum in Chriſto voluntatem eſſe, unamque operationem, haud difficulter aſſentiente Heraclio. Prolixe iſta ex Cedreno, & reliquis Forbeſius, *Lib.* V. C. I. Sed & Annalium Scriptor, ad An. DCXXIX. *Occaſio nata Hæreſ.*

Nec tamen Baronius intra Hiſtorici fines, more ſuo, ſeſe continet. Nam 1. Heraclium Imp. ante controverſiam hanc Monotheliticam, & aſſenſum Cyro Sergioque præbitum, deſcribit ut feliciſſimum, fortiſſimum, bellicoſiſſimum, piiſſimumque Principem. *Baronius notatur.*

pem. Sic ille in ipso hujus Historiæ Monotheliticæ exordio, ad An. DCXXVIII. DCXXIX. Cumprimis ubi, adversus Persas profecturus, *Imaginem Christi*, Ἀχειροποίητον illam, in manus sumpsit Heraclius, venceratus est, totique Exercitui venerandam exhibuit, victoriæ certum pignus, hinc a *justitia*, & *pietate* cœlo tollendus, ad DCXXI. N. I. *& seq.* Qui tamen Heraclius, Phocæ Imperatoris parricida, jam ante incestis cum Martina nepte sese nuptiis polluisset, idemque ignaviæ & stupiditatis non semel postulandus Baronio. 2. Ex hoc uno, (reliquis Heraclii delictis flagitiisque dissimulatis) derivat omnem calamitatem cum Heraclii, ante *prospera fortuna* usi, tum Orientis universi: Primo, quod *oblitus se esse hominem Laicum, velut si Episcopus esset, disputare cœpit de dogmatibus Ecclesiasticis*; nempe Anastasium inducendo ad fidem Chalcedonensem, & Sergium Constantinopolit. (non Romanum Episcopum) de injecto scrupulo, circa Christi *voluntates*, consulendo, ad An. DCXXVIII. N. V. Deinde, *quod se immiscuisset* Princeps Ecclesiastico negotio, ubi scil. de dogmate agebatur, quod *suo semper damno fecerint Principes, pluribus exemplis in Justiniano; Satis vero Principi ad salutem, ut obortas de fide quæstiones deferat ad Primam sedem* (Romanam) *à qua Controversiæ dirimantur. Cujus arbitrio & universale Concilium congregetur* &c. ad An. DCXXIX. N. II. XII. Et eo collimant Baroniana omnia: Sed reliqua locis suis subnotamus.

Honorius Monothelita.

5. *Fautores* Hæreseos fuere, non ipse modo *Heraclius* Imperator, imprudens magis, quam impius hac parte; sed & *Honorius* I. Papa Romanus, assensum præbens Sergio & Cyro Patriarchis. Docet Honorii *rescriptum* utrumque ad Sergium, in quo *unam voluntatem* asserit, *duas* seu *operationes* seu *voluntates* dici vetat, & Sophronium Hierosolymitanum, Monothelismo se opponentem, damnat, in *Actione* XI. & XIII. Synodi VI. Tom. VI. Concil. *col.* 928. 968. Nec elabitur Baronius, cum suis, ad An. DCXXXIII. N. XXVI. asserendo, contra verba Honorii, asseruisse hunc, *unum* in Christo *volentem* & *operantem*, id est, unam personam, sed manentibus *voluntatibus distinctis*; quod non dixit Honorius, imo dixit oppositum. Minus effugit, obelo configendo, tanquam spuria, aut falsata, omnia illa documenta hujus Ævi in quibus *Honorius* Sergio, Paulo, & Pyrrho jungitur tanquam

Baronius elatus.

quàm Monothelita, uti in *Actis* Synodi Lateranenſ. ſub Martino I. in Actis Synodi VI. Univerſalis, in *Epiſt.* Leonis II. ad Conſtantinum Imperat, in *Vitâ* ejuſdem Leonis apud Anaſtaſium &c. Quibus offuciis occurrit prolixe Forbeſius noſter, *Lib.* V. *Cap.* XI. & ſequentibus. Quemadmodum & *Cap.* XXV. occurrit inſtantiæ Baronianæ, ad A. DCXLV. quæ & Binii, & reliquorum, ex edita primum à Turriano, quæ latuerat, Diſputatione *Maximi* Abbatis cum *Pyrrho* Patr. Conſtantinopolitano, in qua Honorium defendit ab errore Maximus, nempe ex interpretatione illius ipſius Secretarii qui Epiſtolam nomine Honorii ſcripſerat, & adhuc tum ſuperſtes erat. De quo & infrà.

Nova ex Sirmonda excepto.

Sed & nova, poſt Baronium, prodiit Exceptio: Ex *Collectaneis* ſcil. Anaſtaſii Bibliothecarii, quæ edidit primum Jac. Sirmondus An. DCXX. in quibus tum *Anaſtaſii* Epiſtola eſt, ad Johannem Diaconum, tum alia *Johannis* IV. Papæ ad Conſtantinum Imperatorem, tum denique *Maximi* illæ ad Marinum Presbyterum, & Petrum Illuſtrem, in quibus Honorii Apologiam ſuſcipiunt, verbaque ejuſdem ad Sergium interpretantur; Nempe negaſſe in Chriſto Honorium *duas voluntates contrarias*, quales ſunt in nobis *carnis* voluntas *& mentis*, aſſeruiſſeque *unam voluntatem*, ſcil. humanitatis. At longe potiori jure ſunt hæc ipſa νοθεύσεως ſuſpecta, quam quæ adverſus Honorium militant. Cur enim ſiluiſſet ipſe Anaſtaſius in Vita Johannis IV? Cur idem in vita Leonis II. *Honorium*, cum Cyro, Sergio, & reliquis, *condemnatum* dicit in Synodo VI? Cur in eadem Synodo, Agathone Papa, omnium ſuffragio damnatus Honorius, & pro tali deinceps conſtantiſſime inter Latinos habitus? Quàm etiam aliena hæc interpretatio à *ſtatu quæſtionis*, ex Sergii *Epiſt.* & Ἔκθέσι Heraclii! Quando de *duabus operationibus*, hinc *voluntatibus* quærebatur, ſcil. illa Verbi ſeu Divinitatis, & altera Humanitatis Chriſti; minime de una vel duabus voluntatibus ſolius Humanitatis.

Igitur mox impulſu *Sergii* Conſtantinopolitani, & auſpiciis Heraclii Imperator. promulgata Ἔκθεσις ſeu *Expoſitio Fidei*, in quâ, reliquis omnibus Hæreſibus damnatis, aſſertus fuit error Monotheliticus; quamque & *Sergius* Conſtantinopolitanus, & hujus ſucceſſores Pyrrhus, Paulus, Petrus, & Cyrus Alexand. Pa-

triarcha, & Macarius Antiochenus, aliique suo suffragio munivcrunt. Ἔκθεσιν hanc habes in Actis Synodi Lateranensis, sub Martino I. An. DCXLIX. eaque Græce nuper primum prodiit, Tomo VI. Concil. Edit. Labbeanæ, *col.* 196. Ἡ Ἔκθεσις Ἡρακλείου & Βασιλέως etc.

Adversarii Hæreseos.

6. *Adversarii* autem Hæreseos mox apparuere, primo quidem *Sophronius* Episcop. Hierosolymit., Constantinopolim etiam ad Sergium hoc nomine profectus, à quo bonis verbis, pacis obtentu, delusus fuit. Deinde *Johannes* IV. Episc. Romanus, convocata Romæ Synodo, An. DXCL. & damnata Ἐκθέσει. Similiter *Theodorus*, *Martinus*, & Successores.

Cumque Constans Imp. Heraclii ex Constantino filio nepos, favens Monothelitis, suasu Pauli Constantinopolitani, *Typum* edidisset, An. DCXLVIII. in quo approbatis V. Synodis Occumenicis, disputationem omnem prohiberet *de duabus vel una Voluntate*, oppositerunt sese *Theodorus* Romanus successor Johannis, post hunc *Martinus* Romanus itidem Episcopus, habitis Synodis, & damnato Typo. Ac *Typum* eundem habes, Græce & Latine, in Concilio Lateranensi sub Martino I. *Sess.* VI. *Tomo* VI. *Conc. col.* 231. Nec certe aliud Typus ille præ se tulit, quam quod pridem Honorius, ex hujus *Epistolis*, nempe amputandas esse has quæstionum ambages, ac *silentium* imponendum esse litigantibus de una vel duabus Operationibus, ac Voluntatibus.

Ratenus Vid.

Quod cum animadverteret Annalium Scriptor, ad A. DCXLVIII. N. VIII. IX. Nempe *videri plane idem judicandum de Honorii Epistolis, atque de Typo Constantis Imperatoris*, ab utroque nempe *parti utrique silentium indictum fuisse*, respondet. 1. Diversam fuisse rationem temporis, ac silentium ab Honorio quidem præscriptum, quando *inciperet* controversia ventilari, & *anceps* adhuc esset disputatio; à Martino vero idem silentium improbatum, quando nefas *non profiteri quod sciretur omnino esse Catholicum*, *nec damnare quod certo constaret Hæreticum esse*. 2. Sub Typo *latuisse fallaciam*, nempe Hæresim *Manichæorum*, scil. *utramque* Naturam Christi fuisse *sine voluntate & operatione*, explicante ita Martino Papa. Et *prior* quidem exceptio, tempora scil. distinguenda, Baronio familiaris est, quemadmodum antea in *Vigilio* Papa, modo damnante, modo approbante tria Capitula, supra ad *Sæc.* VI. *pag.* 552. 553. Ast

Hono-

Honorii Papæ & Typi, quem modó damnarunt Theodorus & Martinus, rationes indicti silentii eædem: Nempe silentium ipsum hac de quæstione tum Scripturæ, tum priorum Conciliorum Universalium; ad hæc pacis studium, flammæ contentionum extinctio, charitatis obtentus, reverà utriusque in Monotheliſmum favor. Necdum etiam ulla Synodi Universalis decisio, de *una duabus voluntatibus*, præcesserat, quando tacendum Typus Constantis injunxit. Nam XXX. & amplius post Typum annis, habita Synodus Constantinopolitana VI. Romæ autem in contraria iverant Honorius, & Johannes IV. Theodorus. *Posterior* exceptio, de Typi fallacia, ejusque sententia Manichaica, non nititur Typi verbis, sed Martini interpretamento; quum disertè Typus confirmet *traditiones Sanctorum* v. *Universalium Conciliorum*, adeòque sanctiones Synodi Ephesinæ & Chalcedonensis, de duabus in Christo Naturis. Accedit *Paulum* Constantinopolitanum, in *Epist.* ad Theodorum Papam, eodem tempore cum Typo transmissâ & insertâ Actioni IV. Concilii Lateranensis, sub Martio, *col.* 221. T. VI. non modo iisdem verbis sententiam suam expressisse cùm Honorio, ut conferenti patet, sed etiam diserte urgere *consonantiam Sergii & Honorii*; nihil pro *Honorii* defensione, contra Pauli accusationem, reponente eâ Synodo Lateranensi, ut liquet.

Igitur reluctantem Typo Martinum Romanum, quum in Italiâ per Exarchum, jussu Principis, promulgandus esset, adeò *ut præsens bellum, adversus Imperatorem ipsum, potissimùm videri posset ab eo esse susceptum*, fatente Baronio, ad An. DCXLIX. N. XLVI. coërcendum censuit Imperator. Unde paulo post idem *Martinus*, cum *Maximo* Abbate, adversario etiam hæreseos, Constantinopolim abducitur ad Constantem Imper. pellendus Chersonam in exilium, in quo & periit; Maximo etiam ad eodem relegato, & misere habito. Unde uterque *Sanctorum* Catalogo inserendi postea, atque à mirifica virtute efferendi. Tandem & damnata Hæresis in Synodo VI. Constantinopolitana, de qua proximo *Capite*. *Ejus Typus confectus.*

Porrò *Exilium Martini* Papæ & Martyris, & *Collationes* Maximi Abbatis cum Principibus in Secretario, cum Theodosio Episcopo Cæsareæ Bythyniæ, edidit inter *Collectanea Anastasii* Jacobus Sirmondus, *Opusc.* T. I. de quibus aliàs est judicandi locus.

VIII. *Concilia habita hoc Sæculo, Generalia, Particularia.*

Historia Concilii Constantinopol. VI.

Generalia hoc Sæculo Concilia duo celebrata, quorum prius fuit Occumenicum VI. seu *Constantinopolitanum* III. alterum vulgo *Quini-Sextum*. Et prioris quidem, cujus Acta in Tomis Conciliorum, *Tomo* VI. Edit. Labbeanæ, *col.* 581:

I. *Tempus*, fuit Annus Chr. DCLXXX. sub Constantino Pogonato Imp. filio Constantis, pronepote Heraclii, à VII. Eidus Novembris, usque ad Septembrem anni sequentis. Præcesserant vero motus Monothelitici per *Cyrum* & *Sergium*, quibus consenserat Honorius; hinc per *Pyrrhum* in Africam relegandum, quod Constantinum veneno sustulisset, convertendum ibi à Maximo; tum per *Paulum* successorem, hinc *Petrum* & si Baronio credimus, *Thomam* Petro suffectum, quem aliàs Catholicum Acta testantur, hinc *corruptæ* Baronio. Accesserant Monothelitis Theodorus Pharanita, Macarius Antiochenus, alii, & tandem *Theodorus* Constantinop.

Convocator Concilii Constantinop.

II. *Author* coacti Concilii, idem fuit Constantinus Imper. *sed*cus ac decessores alienus à Monothelitis, ut in *Actis* ejusdem profitentur Synodi Patres. Causa movens fuit, studium pacis, & desiderium comprimendi civiles motus, & cognata Ecclesiæ bella. Et quum cogendæ Synodo se opponeret *Theodorus* Constantinopolitanus, Monothelitarum fautor, qui & Paparum nomina, post Honorium è Diptychis sustulerat, hinc eo moto *Georgium* suffecit Imperator, circà A. DCLXXVIII. qui & Synodo VI. subscripsit: Quo mortuo restitutus idem Theodorus, simulata cum Synodo consensione, A. DCLXXXII. ex Nicephori Constantinopolit. Chronograph. aliis. Porrò convocatam à Constantino Synodum Occumenicam fuisse, nulla *auctoritate* prævia Romani Pontificis, ut supponunt Gnathones, docent *Epistolæ* Constantini ad Donum, cui Agatho successit, & ad Patriarchas reliquos; ac ipse Anastasius in Vita Agathonis, eum *suscepisse Divalem jussionem Constantini, Heraclii & Tiberii*, ut testes alios sileam.

Membra Synodi Locum. Præsides.

III. Convenerunt igitur, ad jussionem Constantini, condicto tempore, illinc quatuor Legati *Agathonis*, ac Romanæ Synodi nomine tres Episcopi, cum *Epist.* Synodicâ, & *Ravennatensis* nomine

mine Theodorus Presbyter: Hinc quatuor *Patriarchæ* Orientis, Georgius Constantinopolit. Petrus Alexandrinus, Macarius Antiochenus, & qui Hierosolimitani locum adimpleret Georgius. Vulgò adfuisse Episcopos CCLXXXIX. memorant, quanquam numero haud ita certo. Adeo vero sterilis ingeniorum & eruditorum Italia fuit, & Orbis Occiduus, per Monachorum inertiam, & superstitiones, ut laboraret Agatho penuria Theologorum quos ad Synodum mitteret, & ex ultima Britannia, missis legatis, *Theodorum* Cantuariensem in hunc finem evocaret, sed semet excusantem occupationum obtentu, ut ipse Baronius, ad An. DCLXXX. N. 11. & Literæ Agathonis, insertæ *Actioni* IV. in principio & fine.

Locus Concilii fuit, Urbs regia Constantinopolis, præsentiam suam commodaturo Principe; & in Urbe locus Palatii dictus τρούλλος τρούλλον, τρούλλα, *Trullus* à fornice vel arcu, Sacellum cameratum, in quo σκρέπον seu *Secretarium* Principis; unde Synodus in Trullo.

Præses ipse, ut ex *Actione* I. Synodi, Constantinus Imperator, cui à latere Patricii & Consules, absente Principe *præsidentes* & *audientes, ex personâ ipsius*: A dextra consederunt Georgius Constantinopol. & Patriarchæ reliqui, à sinistra Legati Agathonis, & Latinorum, quibus primæ subscriptionis honos datus est, pro ordine inter Patriarchas recepto.

IV. *Decreta* porro Concilii quod attinet, nugantur Baronius, Allatius, reliqui, qui persuasum vellent, definita omnia fuisse ex *præscripto* Agathonis, & Synodi Romanæ ab eo ante coactæ: ipso Imperatore hortante, dogmatis de Christi *Voluntate, & Operatione* ἀκριβῆ ζήτησιν γενέσθαι *diligentissimam* in Synodo *inquisitionem fieri*, etiam post missos Romanæ sedis legatos, & quidem ex Dei Verbo, & præcedentibus Conciliis, quod & factum. *Acta & Decreta Synodi.*

Igitur in Synodo *Sextâ*, post varias collationes, post lecta priorum Conciliorum Acta, lectasque litteras Agathonis; post auditos Macarium Antiochenum & socios Monothelitas; post expensa testimonia Patrum, & Sophronii Hierosolymitani Epistolam, ad Sergium; post lecta etiam rescripta Sergii & Honorii Monothelitica, ut & Cyri, ac Theodori Pharanitæ; post Acta etiam Concilii V. integritati suæ restituta, quæ Monothelitæ falsaverant;

rant; poſt explosum etiam ab omnibus Polychronium Monachum, miraculo ſcil. ſuſcitati mortui confirmaturum Hæreſin Monotheliticam; tandem, *Actione* XVII. & XVIII. in communem ſententiam itum eſt, ac 1. Definita Orthodoxa fides, ex *Symbolis* Nicæno & Conſtantinopolitano, & probatæ quinque priores Synodi Oecumenicæ, ἐν ἅπασιν *in omnibus*, nempè ut erant immutilatæ, ἀκαινοτόμητα ῥητίσματα. 2. Damnata Hæreſis *Monothelitarum*, & duæ in Chriſto Voluntates aſſertæ, pro numero Naturarum; *Duas naturales Voluntates in eo, & duas naturales Operationes* ἀδιαιρέτως, ἀμερίστως, ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, *ſecundùm Sanctorum Patrum Doctrinam prædicamus, nec contrarias illas, abſit!* &c.

Honorius damnatus cum reliquis.

3. *Honorius*, ὃμόφρων Πάπας τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, una cum reliquis Monothelitis, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro Cyro Alex. Macario Antiocheno &c. anathematizatus, *Act.* XVIII. Quod ipſum anathema, nominatim Honorii, confirmarunt, non modo Synodus Quini-Sexta, Nicæna ſecunda, Imperatores Conſtantinus Juſtinianus &c. Sed & Honorii ſucceſſores. Eos inter ſtatim *Leo* II. Papa Romanus, Agathonis ſucceſſor, ſcriptis Epiſtolis ad Conſtantinum Imperatorem, & Hiſpaniarum Præſules.

Baronius confutatus.

V. Quas Epiſtolas Baronius cum ſuis pronunciat *ſpurias*, & meram *impoſturam*, ad A. C. DCLXXXIII. N. XIII. *& ſeq.* alii vero *corruptas* eſſe clamitant: Precario omnia, ut pluribus quoque nuper Cabaſſutius Pontificius, contra Annalium Scriptor. in *Synodo* VI. *Oecumenicâ*, Paragr. 9. Et pari iſtud jure quo Purpuratus contendit, ad An. DCLXXXII. *Num.* III. & paſſim, *Acta* Synodi VI. fuiſſe pro arbitrio *Theodori* Conſtantinopolitani, *Hæretici bis impii, mutata*, inſerto ſcil. per fraudem nomine *Honorii*, in eadem cum Theodoro Pharanita, Sergio, Pyrrho, Paulo, &c. ſerie. Quod effugium, Binio cæteriſque laudatum, ut eſt à noſtris prolixe diſcuſſum, nominatim Forbeſio, Inſtructionum *Theolog. Hiſt. Lib.* V. C. XVIII. & *ſequent.* & nuper Johanne le Sueur *Hiſt. Parte* VI. ad A. DCLXXXI. ita eſt à cordatioribus Latinorum exploſum. Adeo repugnat illud commentum Baronii & ſequacium, 1. Conſenſui Codicum à primâ Antiquitate, Græcorum Latinorumque, qui & *relecti* & ſubſcripti ad præſentiam

Impe-

Imperatoris, ex *Act.* XVIII. 2. Ipsis Codicibus allatis Romam per legatos Agathonis, *in quibus nomen Honorii inter damnatos Hereticos*, fasso Baronio ad A. DCLXXXIII. N. 11. 3. Ipsi rationi, tanta supinitate passuros scil. fuisse Agathonis Legatos, & Romam ejus temporis, sibi imponi, recente rei memoria! 4. Assensui *Leonis* II. *Epist.* ad Constantinum Imperat. *Concil.* T. VI. *col.* 1109. dein in aliis ejusdem Leonis *Epistolis* ad Hispanos. 5. Assensui succedentium Pontificum, à quibus anathema illud Honorii confirmatum; simul cum Synodo VI. & Decretis Leonis II. Inter quos fuit *Johannes* V. unus ex Legatis Agathonis in Synodo VI. successor Benedicti II. 6. Synodo Constantinopolitanæ sub Justiniano II. *Can.* I. & Synodo VII. quæ fuit Nicæna secunda, in quibus idem Honorii anathema suppositum, approbatum, ut Acta docent. 7. Suffragio Bedæ in Vita Constantini, Libro *de sex Ætatibus*, *Cap.* LXVII. uti Anastasii Bibliothecarii in Vita *Leonis* II. Cedreni *in Compendio* Hist. Photii in *Bibliotheca*, Adonis in *Chronico* &c. 8. Veteri *Breviario Romano*, in quo *Lectione* II. Officii, in Vigilia Pauli & Petri, hujus condemnationis historia expressa, per Pontifices olim repeti solitæ in die *Consecrationis*; cujus extat formula in *Diurno Rom. Ecclesiæ*, è Codice Vaticano. 9. Plurimorum in ipsis Adversariis consensui, quos inter, post Melch. Canum contra Pighium, & priores alios, Galli ut plurimùm, Infallibilitatis Pontificiæ nescii, ac prolixe nuper dictus Cabassutius Aquisextiensis, in *Hist.* VI. Synodi, *pag.* 294. *Quidam nullo veteri scripto subnixi affirmant, & contendunt in hujus Synodi plusquam* XII. *loco, pro* Theodoro *fraudulenter obliterato à Græcis, Latinorum æmulis, fuisse suppositum* Honorii *nomen; sed fatendum est illam de falso inscriptionem nullo Exemplari antiquo, nullo Veteri de hac pretensa falsitate niti testimonio.*

VI. Ac de VI. Synodo priusquam claudimus, advertenda ejusdem Baronii mala fides, ad An. DCLXXXI. *Num.* XLVIII. Nempe ex missis Romam Episcopis, qui damnati in Synodo fuerant, colligit eos *Romanum Pontificem appellasse*, ex appellatione colligit *suspensum* fuisse Synodi *judicium*, & hinc infert Oecumenicam Romani potestatem. Atqui 1. Anastasius, in vita Agathonis, expressis verbis *trusos in exilium*, ut legunt Codices, vel *in exilio in Romanam directos esse Civitatem.* Nec dicat Baronius *Baronius versutus nostrum.*

ronius, *Romam* nunquam fuisse locum exilii; nam mox immemor sui, ad A. DCXCII. N. VIII. fatetur Callinicum *Romam in exilium missum*. 2. Idem executionem sententiæ definitivæ, à Synodo tum latæ, mox processisse dicit, exauthoratione Marcii Antiocheni, surrogatione Stephani, deletione Nominum è diptychis, &c. 3. Diserte Constantinus *Epist.* ad Leonem II. se sententiam Concilii *suis Edictis sanciviſſe*, ut ratam, immotam; quod & Edictum Imperat. docet, mox à Synodo promulgatum, pœna sancita *deportationis*, & *proscriptionis*, in omnes, cujuscunque dignitatis, *Constitutionem suam non recepturos*. 4. *Romam* præterea directos fuisse liquet, quod supplicibus *precibus* id ab Imperatore contendissent, ut eo potius quam alio deportarentur, ita scribente Imperatore ad Leonem, *col.* 1101. *Concil.* T. VI. Ut etiam *paterno judicio* Leonis, non certe authoritati, revisioni, *caussâ eorum permissâ*, ut addit Constantinus, cum ipse Leo coram intelligeret sententiæ in illos æquitatem, tum ad saniorem eos mentem revocare allaboraret. 5. Accedit, in *Act.* XVI. & in *Epist.* Synodi ad Agathonem, diserte Patres declarare, se ita *definiviſſe*, se Hæreticos *anathematismis interfeciſſe*, se ità *edidiſſe omnis erroris expertem, certamque, nec fallentem definitionem, vivifici Spiritûs ope.*

Iterùm. VIII. Nihilo plus præsidii Cardinali in verbis Synodi, quibus petunt ab Agathone Patres, ut fidem à se definitam *iterum per honorabilia sua rescripta confirmaret.* Unde, inquit ille, *petunt à Romano Pontifice confirmari quæ in eâdem Synodo fuerant constituta*, ad Ann. DCLXXXI. N. XLIX. Utique, ut adderet assensum, approbaret, confirmaret subscriptionem suorum Legatorum, pro veteri consuetudine mittendi Acta Synodalia ad absentes primæ notæ Episcopos, Romanum, Alexandrinum, reliquos, sic ad Ecclesias dissitas, fraternæ consensionis ergo, ut alias observatum. Et ipse Annalium Scriptor, ad A. DCLXXXIII. N. XXV. agens de Actis hujus ipsius Synodi VI. Oecumenicæ: *Consultum fuit ut ea per Ecclesias ad Episcopos mitterentur, ut* confirmatio *rerum in Oecumenico conventu gestarum fieret.* Et Toletani Patres, in Synodo XIV. A. DCLXXXIV. in *Canone* II. testantur Leonem II. à se per literas petiisse, ut *prædicta Synodalia instituta quæ miserat, suâ etiam* (Hispanorum) *manerent auctoritate suffulta.* Ac Leonis ipsas in hanc rem literas ad Hispanos Episcopos,

piscopos, ad Ervigium Regem, habes *Conc. Tomo* VI. col. 1246. *& seq.* Quas etiam Baronius, quia *Honorii* damnati meminerunt, vellet suppositionis arguere.

VIII. Porrò retorqueri in Baronium & Gnathones, ex hujus Synodi Historiâ, non pauca possunt. Siquidem 1. Ex superioribus ratum est, Synodum hanc nec *indixisse* Romanum, nec in eâ *præsedisse*, licet jus primi suffragii ac primæ subscriptionis datum Legatis Agathonis fuerit. 5. Promulgatam hanc Synodum fuisse, ac sancitam auctoritate Principis, antè *confirmationem* vel assensum Romani. 3. *Honorium* Papam in eâdem anathemati subjectum, hæreseôs nomine, cujus lapsum Doctissimi Pontificiorum conferunt cum illo Marcellini, & Liberii. De quo viderint Infallibilitatis Pontificiæ assertores. 4. Papas hoc Sæculo ab Imperatoribus accepisse *mandata, jussiones*, quas *studiosâ obedientiâ* eorum *famulatus impleret*, eorum *humilitas, exiguitas, supplicister deprecantes, flexo mentis poplite, genu*, &c. ex Epist. Agathonis ad Constantinum, de qua supra. Unde Glossa ad Anastasium, in Agathone: *Olim jubebat Imperator Papæ, nec optabat sibi juberi.* 5. Legatos Romani, ingressos locum Concilii, cum reliquis Patriarchis & Episcopis, *pronos adorasse* Imperatorem, ex *Act.* 1. 6. Pari tituli honore ornatum Constantinopolitanum fuisse, quo Romanus, ex literis Constantini Imperat. ad utrumque, præmissis in *Parte* 1. Historiæ Synodi VI. & ex *Actione* ejusdem 1. Uterque μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος, alter Veteris Romæ, alter Constantinopoleôs, uterque οἰκουμενικὸς, ille πάπας, more Occidentalium, & Alexandrini, hic πατριάρχης. 7. Imò ipsum Imperatorem & nomine & re se gessisse *Pontificem*, ut observat Glossa ad Anastasium, in dicto Agathone. Imperator (inquit) vocabatur *Pontifex*; jubebat fieri *Concilia generalia*; cognoscebat & ordinabat *de discordiis Clericorum in Ecclesiâ Rom. audiebat causas* cum Patriarchis in Conciliis; *deponebat Romanum Pontificem* &c.

Objiciuntur quadam in Latinos, in hac Synodo.

IX. Sequitur alterum Concilium *Oecumenicum*, vulgò *Trullanum*, quod *Universale* fuisse non patiuntur Baronius, Binius, Allatius, reliqui: Imò nec pro legitimo habent, sed pro *Conciliabulo*, nec aliâ de causâ, quàm quod *Canonibus* nonnullis re-

Concil. Universale Quinisextum.

clamarit Sergius, Johannes VII. &c. ut non ad placitum Rom. Ecclesiæ. Fuisse tamen habitum Universale, docet 1. Inscriptio constantissima Synodi, ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. 2. Patres ipsi, in oratione ad Justinianum II. & in Canonibus, ita Synodum suam appellantes, quos nesciviſſe qualis esset, aut mentitos Orbi universo, sine absurditate dici nequit. 3. Membra Synodi, *Patriarchæ* v. Orientis, cum illo Justinianæ primæ, etiam *legatus sedis Apostolicæ* in Vitâ Sergii, ac illi Synodi Romanæ, teste subscriptione Basilii Cretensis; ne dicamus testem luculentum Balsamonem, invisum Baronio. Adhæc Episcopi ex toto Imperio in Synodum eam coacti, ultra CC. Et si qui non adessent, locus iis ad subscribendum relictus est. 4. Confirmatio Synodi Nicænæ II. Actione IV. & VIII. dehinc Adriani I. Nicolai I. aliorum in Latinis, qui hanc Synodum pro legitimâ habuêre. 5. Ipsa Synodi ratio, quæ fuit in supplementum Synodi V. & VI. in quibus nulli Disciplinæ *Canones* sanciti fuerant, sed de Fide modo definitum, & Controversiis tùm natis. 6. Consensus omnium Græcorum, vel tacitus vel expressus, etiam in *Synodico*, confecto tempore Photii, fatente Leone Allatio *Lib.* I. C. XXVII. *Perp. Consens.* ipsaque authoritas Canonum, toto Oriente recepta. Quas rationes si quis cum conjecturis *Baronianis* expenderit, ad Ann. DCXCII. *Num.* IV. *& seq.* vel Allatianis, loco cit. nullâ authoritate fultis (præterquam silentio quorundam Historicorum, qui hanc Synodum eandem cum VI. habuerunt, & quia negarunt subscriptionem Sergius, Johannes VII. &c.) intelliget sane paginam servire doctam.

Baronius notatus, Binius Allatius, &c.

Cæterum de hac Synodo observamus, 1. Rationem *nominis* cur πενθέκτη, *Quini-Sexta*; quæ, interprete Balsamone, ex ipsa Præfatione Patrum ad Justinianum Imperat. hæc fuit, quod indicta in supplementum *Synodi* V. & VI. in quibus nulli Canones Ecclesiastici decreti fuerant, de Regimine, Disciplinâ, Ritibus, Moribusque Clericorum, Monachorum, Fidelium. Aliàs & Græcis *Sexta* dicitur, ipsi Gratiano, pro unâ habita cum priori; *Trullana* autem à loco congregationis, eodem quo prior Synodus coacta.

Quo fit ut *distincta* hujus Synodi à *Sextâ*, cujus pars quædam habita est, non meminerint Scriptores quidam Baronio citati; meminerit licet prolixe *Theophanes* Historicus, qui & tempus Concilii

Baronius male citatus.

cilii notat A. XXVII. à VI. Synodo; unde falso Baronius, *Theophanem de hâc* Synodo *ne verbum quidem*. Sic multa solet, fide amanuensium.

2. *Tempus* indicti hujus Concilii fuit, annus Christi DCXCI. vel DCXCII. sub Justiniano II. Rhinotmeto, Filio Constantini Pogonati, anno ejus VII. Sergio tum Episcopo Romano, Paulo autem Constantinopolitano, Petro Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Anastasio Hierosolymitano præsidentibus, ex *Actis* Concilii, & subscriptionibus. Scio tempus controverti, & ab aliis constitui in Annum DCCVII. Justiniani annum II. sed restituti Imperio, & secundò regnantis. Sed nec authoritas Theophanis, referentis in A. M. 6199. nec *numeri* in Codd. expressi, ut plurimum mendosi aut variantes, satis illud probant. *Sergio* enim Pontifice habitam consensio est, mortuo A. DCCI. *Tempus Concilii.*

3. Convocata Synodus à Justiniano II. Imperatore, ut ex ejus Divâ Jussione, & ex allocutione Patrum constat, illum ὁρίσαι *decrevisse* εἰκουμενικὴν ἀθροισθῆναι σύνοδον. Scopus fuit, post restitutam Fidem, etiam restituere Mores, collapsamque Disciplinam, & improbitatis zizania à *Judæis, Gentilibus, Hæreticis* sata, revellere, ut *pura pietatis seges ostenderetur*, & sic ipsi Patres, *Tomo* VI. *col.* 1134. 1135.

4. *Canones* in hoc Concilio sanciti numero CII. aliis CIII. & in iis varii Canones contrà disciplinam, praxim, & authoritatem Romanæ Ecclesiæ, factâ illius non semel expressâ mentione, imò etiam decretis ad eam directis, uti Canone LII. de Jejunio Sabbathi. Cumprimis igitur digniores observatione Canones sequentes, ut Græcorum & Orientalium omnium dissensio à Latinis intelligatur. *Canones.*

Canon I. non confirmat modò fidem à prioribus Oecumenicis definitam, sed & in specie condemnationem *Honorii Romæ*, uti *Cyri Alexandriæ*, & reliquorum. Hîc verò à Græcis per fraudem *Honorii* nomen insertum, pari quâ in superioribus fide, Baronius, Binius, rursùm hariolantur. *Notabiliora quidem in Latinis.*

Canon II. confirmat priores Ecclesiæ *Canones*, ac primo loco *Apostolos* LXXXV. quos tamen non ab ipsis Apostolis confectos dicunt, sed διὰ τῶν ἡμῶν ὀνόματος τῶν Ἀποστόλων *ipsorum sub nomine*, vel authoritate *traditos*. Vetant etiam ne & hosce *Baronius & alii passim notant.*

ſuos Canones, & antiquos illos *adulterare* quiſquam ſuſtineat, aut alios vel contrarios recipere, quod abſonum videtur Baronio.

Canon III. VI. permittit conjugium, & uſum uxorum *Presbyteris*, *Diaconis*, *Hypodiaconis*, ſed antè ordinationem, & ductâ Virgine, interdictis Viduis, & Secundis votis, in ſtatu Clericatûs; quod novum videtur Baronio, longè ineptiſſimè.

Canon XIII. legem Cœlibatus, & abſtinentiæ à contactu uxorum, per *Romanam Eccleſiam* indictam ordinandis Presbyteris, Diaconis, eorumque conjugium legitimum diſſolventem, planè reprobat, ut contrariam Canonibus Apoſtolicis, & peſſimæ conſecutionis; Baronio rurſum vehementer indignato.

Canon XIX. injungit Epiſcopis & omnibus προεδρῶσι, per ſe docere *omnem Clerum & Populum, ex Divinâ Scripturâ*, & quidem ἐν πάσαις ἡμέραις *ſingulis diebus*, ἐξαιρέτως δὲ τῇ Κυριακαῖς, *præcipuè vero Dominicis*; parùm obſervante hujus Canonis Latinorum praxi.

Canon XXXVI. qui maximè Latinos uſſit, primò confirmat *Canonem* XXVIII. Chalcedonenſem, adeò inviſum Rom. Eccleſiæ; ſecundò, decernit ejus vigore, Conſtantinopol. Thronum τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, *æqualia privilegia cum antiquæ Romæ Throno obtinere*, ordine tamen δεύτερον *ſecundum*. Ad quæ Baronius, Binius, Allatius, *erroneum*, *impudentem*, *ſtultum*, *pervicacem eſſe Canonem*, nodo diſſecto. Et reverà jam tùm, ut ex antiquiſſimis Notitiis liquet, amplißima fuit Conſtantinopolitani Juriſdictio in omnes Thracias, omnem Aſianam, Ponticam, Inſulas, &c.

Canon XXXVIII. confirmat Chalcedonenſem XVII. de ordine Eccleſiaſtico conformando ad Civiles *typos*, civilium Urbium dignitatem, in qua fundabantur τὰ πρεσβεῖα Epiſcoporum *Veteris* & *Novæ Romæ*, ſed & *Novæ Juſtinianopoleôs*, de qua *Canon* XXXIX. Allatio hîc effugia captante, ſuis παρερμηνείαις.

Canon XLVIII. probat *conjugium* non prohibuiſſe Epiſcopatu, & ordinatos antea fuiſſe Epiſcopos conjugatos; licet hæc Synodus, omnium *prima*, ſic Græci Interpretes, *renunciare* jubeat uxoribus, mox a conſecratione, ingreſſuris Monaſterium.

Canon LII. & LV. interdicit non modò *jejunium Sabbathi*, in

Quadrageſimâ ipſa, ex praxi tum Romanæ Eccleſiæ, uſum etiam *præſanctificatorum* illo die, (de quibus ſupra, *pag.* 382.) uti in reliquis Jejunii diebus, ſed etiam decernit, *ut in Romanorum quoque Eccleſiâ, inconcuſſe vires habeat Canon Apoſt.* LXVI. ejus jejunii Sabbatici prohibitorius.

Canon LXIII. legi vetat *confictas* Martyrum Hiſtorias, συμπλασθέντα μαρτυρολόγια, cujus Canonis exigua ratio fuit Simeoni Metaphraſtæ, & tot *Pſeudo-Actis*, *Legendis*, in Rom. Eccleſia natis.

Canon LXVII. ſancit abſtinentiam *à ſanguine, & ſuffocato*, ex uſu Eccleſiæ Orientalis, non Romanæ; hinc deridente Canonem Baronio, ut Judaizantem, ad An. DCXCII. N. XXX.

Canon LXIX. Laicos quidem arcet ab ingreſſu *intrà ſepta* Altaris, non Imperatoriam Majeſtatem, pro perpetua Orientis conſuetudine, vel ex Theodoreto *Hiſt.* L. V. C. XVIII. In quam conſuetudinem Baronium & ſequaces nihil pudet ſtomachari, ut *Clericos* efferant *ſuprà quoſcunque Laicos, etiam Imperatores*.

Canon LXXIII. interdicit *Crucis figuram* fieri in ſolo aut pavimento, ſub pœna ἀφορισμοῦ; quod & olim ſanxerant Imperatores: Roma tamen, in conſecratione Eccleſiarum, hac figuras in pavimento varie exprimente, ex Ritualibus.

Canon LXXIX. interdicit, tempore Nativitatis Chriſti, impertiri ſibi invicem ſimilam, aut repræſentare partum Virginis *iis rebus quæ communiter apud nos fiunt*, ἐκ τῶν κοινῶν τι γιγνόμενα καθ' ἡμᾶς; contraria iterum Romanæ Eccleſiæ praxi, in mimicis ſuis ritibus.

Canon LXXXII. non vult Chriſtum pingi aut repræſentari forma *Agni*, quod *Romana Eccleſia* (inquit Baronius) *facere non deſtitit*: Vult autem exprimi *formâ humanâ*; non profectò in adorationem, ſed *ad memoriam* τῶν εἰς μνήμην τοῦ ἐν σαρκὶ πολιτείας, καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου, citato hoc Canone, ut Synodi Oecumenicæ, *Act.* IV. *Conc. Nic.* II.

Canon LXXXVII. meminit *quatuor Pœnitentiæ publicæ* graduum, quos confirmat, προσκλαύσεως, ἀκροάσεως, ὑποπτώσεως, συστάσεως, qui tamen inter Latinos obſoleti, & in ſatisfactiones privatas abiverunt.

Canon XC. interdicit *genu flectere* diebus *Dominicis*, usque ad vesperam, in memoriam Resurrectionis, antiquo more; alienissimo sane tum Oriente ab *adoratione* Sacramenti illo die, & genuflexionibus Latinorum.

Canon CI. præcipit ut Sacrum Eucharistiæ munus percipiatur, ut olim, *manibus* & nudis illis, non *loco manus* alio instrumento; diversa praxi Latinorum quæ in os ingerit, aut quæ manibus obvelatis accipi à mulieribus voluit.

Canon CII. agens de *Pœnitentiâ* injungenda, pro delicti qualitate, & rigore Canonum quandoque relaxando, supponit Pœnitentiam publicam, & absolutionem demùm subsequentem; *auricularis Confessionis* sane non meminit.

Subscriptio & *approbatio* Concilii facta etiam per ipsos quoque Legatos Romanos, qui vicem gesserunt tùm Sergii, tùm Synodi Romanæ, notante Anastasio in *Vitâ* Sergii, & Balsamone *Scholiis* in Orationem Synodi ad Imperat. Deinde approbata, ut diximus, à Synodo Nicænâ II. ab Hadriano I. Episcopo Romano, à Tarasio, Theodoro Studitâ, Damasceno &c. Et passim ejus Canones magnis elogiis ornantur, præterquam *quâ* parte adversantur Caulæ Pontificiæ. Unde nihil mirum *Sergium Johannem* VII. *Constantinum*, omnibus hisce Canonibus calculum addere noluisse.

Baronius ad ann. X. Hinc mira iniquitas ut Bini aliorumque gnathonum (quorum nonnulli Synodum *confictam* volunt) ita quoque Baronii, qui ad Ann. Chr. DCXCII. *Num.* I. V. VII. VIII. *& seq.* in hanc Synodum insurgit ut *Conciliabulum*, *Pseudo-Synodum*, *Conventiculum*, factum summæ *insolentiæ & fatuitatis*, *insolentem conspirationem*, *impostoram*, *commentum*, *Græcorum æmulatione hujus technæ callidâ concinnatrice*, *architecto Callinico Constantinopolit.* &c. Qui tamen Callinicus successit Paulo, præsidi hujus Synodi, vel ex subscriptione prima *Pauli*, vacuo Romani loco relicto. Pari ratione in Canones ut *stultos*, *dementes*, *erroneos*, &c. virus suum evomunt.

Et Allatius Nec mitiùs Leo Allatius, de Perpetua Consens. *Lib.* I. C. XXVII. qui *impostoram* in fingendis Actis, & cudendis Canonibus, arguere conatur ex circumstantiis temporis, subscriptionum, aliisque id genus quæ ipsemet gratis vel fingit, vel supponit, vel detor-

detorquet. Ex.gr. fraudem illam infert absurdissimè ex *anno* hujus Synodi varie putato; quod factum ob numeros Græcorum corruptos, in annis Mundi designandis, & ob duplicem Epocham Imperii Justiniani II. *ἁμοτμήτῳ*. Infert eandem, ex eo quod *antè Pontificem Imperator subscripserit*, quod *novum* (inquit) & *in Synodis inauditum*; imò novum & absurdum illud Allatii, de Majestate Pontificis suprà Imperatoriam, vel ex iis quæ modò ad Synodum VI. observata, *pag.* 625. Ratiocinatus etiam ex defectu subscriptionis *Legatorum* Rom. Pontificis; quos tamen *deceptos subscripsisse* dixit Pontificale in Sergio, quamquam in Codicibus ea subscriptio desit, negata scil. Justiniano à Sergio & Johanne successore, ob Canones Romæ invisos. Supponit quoque, nonnisi *erratica Conciliabula* esse, quibus non accessit *Consensus Pontificis*; quanquam accessisse illum Adriani I. & Synodi VII. antea monuimus. Nec meliora quæ, in dicto loco, Græculus plura effutit.

XI. Præter hæc *Oecumenica* duo, Concilia *alia hoc* Sæculo celebrata prope innumera, de quibus Conciliorum *Tomis* novissimis V. VI. ex singularum Nationum Synodis, ut Gallicanis Sirmondi, Hispanicis Garsiæ, Britannicis Spelmanni, Africanis Crescon ianæ Collectionis, & ex *Synodico* Græcorum &c. In iis *Generalia* seu *Nationalia* alia, v. gr. totius Hispaniæ, in Synodis *Toletanis*, suprema Regum authoritate, præsidio, quarum Synodorum XVII. ad hoc Sæculum etiamnum spectant, & in quibus Canones varii, quoad Doctrinam, Disciplinam, Ritus, haud semper ad gustum Baronii. Sic Nationalia habentur in dictis Collectionibus Concilia totius *Franciæ*, *Angliæ*, pleraque in causâ receptæ tum Disciplinæ, quæ ibi requiras, si lubet. *Concilia Generalia, Nationalia.*

Particularia seu *Provincialia* Concilia habita Hierosolymis, Alexandriæ, Constantinopoli, &c. in *Oriente*, pleraque in causâ Monotheliticâ. In *Africâ* quidem Varia, Provinciæ Carthaginensis, Byzacenæ, Numidiæ, Mauritaniæ, in eâdem causâ quamdiu per Saracenos licuit: *Romana* benè multa, pleraque in Orientales, in Monothelitas; in Aquilejenses tùm à Romanis divisos &c. *Particularia.*

Cumprimis vero Synodi coactæ non paucæ, etiam in Occidente, in quibus actitata & statuta quæ præjudicant causæ Pontificiæ. Ita in Synodis *Romanis*, quæ contrâ ipsum Honorium; in *Britannicis* *Causa Legatorum adversæ.*

nicis à Spelmanno collectis, contra innovationes Romanæ Ecclesiæ ; in *Toletanis*, varia dissimillima Canonibus Tridentinis, & praxi hodiernæ Latinorum ; in *Gallicanis*, nonnullæ Synodi, quæ supponunt fuisse Presbyteris ipsis uxores, quas *Presbyteras* vocant, ut jam in Synodo Autissiodorensi, *Can.* XXI. XXII. licet cum iis legitimâ copulâ *misceri* interdicant, novo in Occidente jugo: Sic Matisconensis illa, de qua nuper *pag.* 601. sub Clotario II. in quâ Agrestinus Monachus acriter reluctit superstitionibus Columbani & sociorum. Adde in *Italicis*, sub finem hujus Sæculi, reclamantem adhuc Synodo V. Oecumenicæ, & decretis Romanæ sedis, Synodum Aquilejensem An. DCXCVIII. ex Paulo Diacono, Sigeberto, & *Tomis* Concil.

Materia Conciliorum.

Pauciora in tanta multitudine Concilia (qualia in primis Constantinopolitanum VI. Romana, & Africana quædam, Hispanica in Capitulorum exordio, Anglicum An. DCLXXX.) circà *Doctrinam* tuêre occupata, editis scil. Confessionibus, & Symbolis, & decretis maxime in Monothelitas, tum Hæreses alias : Plura vero circa Clericalem & Monachalem *Disciplinam*, *Cœlibatum*, *Monachatum*, *Cerimonias* jam tum superstitiosius invectas : Frequentissima contra vagas Clericorum & Episcoporum libidines, post *Cœlibatûs* legem introductam, Hispaniâ cumprimis (in Synodis *Toletanis* VIII. IX. X. XI. &c.) Confessus istos miscente querulis vocibus, ut Patres *ad fletum*, ad *execrationem*, sæpius flagitiorum nefanda compulerint.

IX. *Nascentis Schismatis inter Ecclesiam Orientalem & Romanam hâc ætate primordia.*

Allatius & Maimburgius notati.

I. Gratis suo more Allatius, *de Perpet. Consens. Lib.* II. C. I. contendit Græcos ante tempora Leonis Isauri, & *Iconomachorum* Hæresim natam, licet nonnunquam refractarios, tamen mansisse in unione, id est subjectione, Romanæ Ecclesiæ, hujus reveritos majestatem, potestatemque in Ecclesiam universalem. Maimburgius hodie ex Jesuit. *Hist.* Schismatis Græcorum, *Lib.* I. supponit Romanos Pontifices *supremam suam potestatem exercuisse in Oriente, in Patriarchas omnes, ac nominatim Constantinopolitanum*, obtinuisseque *perfectam unionem utriusque Ecclesiæ*, usque ad Schisma

ma Photianum, Sæculo IX. Quibus uterque egregiè fallit, non ipsimet falsi, nec ignari gestorum in Orbe utroque.

Certum enim quod Constantinopolit. indè à Synodo Chalcedonensi, æqualis per omnia Romano habitus est, ordine modò cundus, suprà *pag.* 495. 496, 531. &c. quin, post amissum Imperium Occidentis, caput efferens suprà Romanum: Certum etiam quod parùm sub Acacio & Successoribus respexerit Paparum anathemata, donec res, Justino Imperatore, pacis ergò componeretur, *pag.* 503. 504. 533. Ne dicamus Henoticum Zenonis, *pag.* 501. Romano frustrà illi intercedente; aut facta Justiniani in Vigilium Papam, & in causâ Trium Capitulorum; ejusdem quoque Leges, ac Constitutiones in causis Ecclesiasticis quibuscunque, ad *Sæc.* VI. C. V. VI. IX. adhæc contentiones inter Pelagium II. Gregorium I. & Johannem Constantinopolitanum, de titulo *Oecumenici*, *pag.* 532. 592. Sed factum tandem est hoc Sæculo VII. ut tot dissensionum semina germen acciperent, radices altiores agerent, novis fomentis succrescerent, ac *perfectæ* illius, quam mentiuntur, *unionis* ne umbra quidem supereset. *Dissensio à Sæcul. V.*

II. Causæ novæ dissensionis hoc Sæc. intelliguntur ex iis quæ ferè præmisimus, undè *Schismaticam* Orientalem Ecclesiam, ad tempora adhuc Vitaliani, suprà dixit Annalium Scriptor. *Causæ novæ dissensionis.*

Ac I. Romanorum Pontificum superbia, inde à Bonifacio III. solos se *Universales* Episcopos appellari volontium, contrà Canones, & jura Patriarchalia, & mores antiquos, quo de Titulo fusè suprà *Cap.* IV. Nec nomen illi modò affectare, sed rem ipsam, ut pluribus documentis evictum, cæterà parum sollicitis Græcis quid in Occidente rerum novarum Papæ molirentur. Nec profectò Constantinopolitanus remisit quicquàm de jure suo, ipse constanter ab Imperatoribus, à Synodis dictus Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, vel ex Actis Oecumenicæ Synodi VI. ut antè monitum. Quemadmodùm hoc Sæculo Paulus Constantinopolitanus, in literis ad Theodorum Papam, insertis Concilio Lateranensi sub Martino, *Tomo* VI. *col.* 221. vocat illum ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν *Fratrem & Consacerdotem*, ut æqualis æqualem.

2. Accessêre contentiones in causâ *Monothelitică*; Dùm parùm cedere docti Constantinopolitani Romanis decretis, sed nec Papæ con- *Causa Monothelitica.*

consensum expectaturis Imperatoribus Heraclio, Constante, ut ederent ille suam Ἔκθεσιν, hic suum Τύπον. Non etiam damnata Monothelitarum Hæresis vi decretorum quæ Romæ facta, sed impulsu Constantini Imperat. & ex definitione Synodi Universalis VI.

Controversia de Process. Spiritûs S. origo.

3. Semen novum dissensionis inter Græcos & Latinos satum, motâ quæstione de *Processione Spiritûs S. ex Patre & Filio*. Non quidem eruptûrâ in nervum controversia hoc Sæc. Sed tamen occasione illi natâ, fastis Urspergensi & Chronogr. aliis, ex iteratis Confessionibus, ac repetitionibus Symboli Constantinop. editis in Synodis Toletanis, ac cumprimis in Toletana III. sub finem Sæculi prioris, Pelagio II. Romæ Episcopo, Confessionis Fidei *Capit.* III. Sic in Toletanâ IV. An. DCXXXIII. *Capit.* I. in Toletanâ VI. A. DCXXXVIII. *Cap.* I. in Toletanâ VIII. An. DCLIII. *Cap.* I. in Toletanâ XI. A. DCLXXV. præmissâ Capitulis Confessione Fidei, uti in sequentibus Synodis Tolet. XII. XIII. Ubique Hispaniæ Galliæque Patres, (non primùm in Synodo VIII, ut Vossius, aliique) Credere se in Spiritum S. *à Patre & Filio procedentem*, *à Patre Filioque*, *ab utrisque*, *amborum Spiritum*. Nec aliter Angli, in Concilio Anglicano; ex Bedâ, AN. DCLXXIX. tùm Franci, & Germani, admissâ additione vocis *Filioque*, quæ jam occurrit in Confessione Gregorii Turonensis, *Hist Lib.* I. Et quidem insertâ eâ voce ipsi Symbolo Constantinopolitano, tanquàm ab his Patribus profectâ Theodosii I. tempore, in ipsâ *Symboli formatione*, quod & persuasum vellent Baronius, Binius, Garsias, alii; & quasi nomen *Filii* à Græcis per fraudem erasum fuisset. Undè (inquit Baronius) ad Ann. DXCIII. N. XLVII. dignas luunt pœnas sub Turcâ *Tyranno*.

Baronius not.

Quamvis verò noluisse Constantinopolitanos Patres *Filium* in Processione illâ excludum, facilè concedimus, falsissimum tamen, quod dicunt de primâ formatione Symboli, deque Synodo Romanâ sub Damaso, ex Historiâ Tripartitâ, *Lib.* IX. *Cap.* XVI. additam in iis vocem *Filioque*. Neque enim in *Epist.* Damasi, & Episcoporum Romæ congregatorum, ad Episcopos Orientis, & ad Paulinum Thessalonicensem, (quam citat Cassiodorus, & Romæ recensuit hoc Sæculo, cum aliis Damasi, ex *Codicibus Mss.* Martius Milesius Sarazanius) aliud dicitur, quàm *Spiritum S.*

verè

verè & propriè ex Patre esse, perindè atque Filium ex Divinâ essentiâ, &c. Adde, si vox *Filioque* inserta fuisset Symbolo Constant. non negaturum fuisse Theodoretum, in Reprehensione XII. Capitum Cyrilli, C. IX. ad calcem Operum, ὡς βλάσφημον καὶ δυσεβὲς, *tanquàm blasphemum & impium*, si dicatur τὸ Πνεῦμα ὡς ἐξ υἱοῦ, ἢ δι' υἱοῦ, τὴν ὑπαρξὶν ἔχον, *habere existentiam tanquàm ex Filio, vel per Filium.* Quo nomine Leo Allatius putat Theodoretum in Synodo V. fuisse condemnatum, sed præter fidem *Actorum*, quum nec de hac quæstione lis fuisset ipsi cum Cyrillo, fatente etiam Maimburgio in *Hist.* Schismatis Græcorum, *Lib.* II. ad A. 882. Ut jam Damascenum, & recentiores Græcos taceam, nescios hujus in Symbolo vocis; ipsumque Leonem III. Pontificem, tempore Caroli M. & Concilii Aquisgranensis. An. DCCCIX. qui Symbolum Constantinopolitanum restitui voluit, absque additamento, *Filioque*; De quo adi Vossium nostrum *Dissert.* III. & *Tomum* VII. Concil. Edit. novissimæ, *col.* 1194. ipsumque Baronium, ad A. DCCCIX. *Num.* LIII. *& seq.*

Igitur sub finem Sæculi prioris, & hoc cumprimis VII. jam inter Latinos frequentatum est, & unà cum Symbolo insertum Officio publico, istud de Processione Spiritûs S. *ex Patre Filioque.* Undè deinceps Græci exprobraturi Latinis hoc additamentum, Sæculo VIII. sub Constantino Copronymo, & Pipino, ex Adonis Viennensis *Chronico*, in Synodo Gentiliacensi agri Parisiensis, An. DCCLXVII. fassis & Sirmondo, Binio, in Notis ad hanc Synodum, *Tomo* VI. *col.* 1703. Recruduit controversia Sæculo IX. undè deinceps plaustra Disputationum, de Processione Spiritûs S. inter Græcos & Latinos.

4. Auxêre dissidium utriusque Ecclesiæ *Ritus* in plurimis *diversissimi.* Docent hoc Sæculo ipsa illa *Capitula* quæ tribuuntur Theodoro Græco Anglorum Archiepiscopo, in fine *Tomi* VI. Concil. de quibus suprà *pag.* 584. Indicat hic ipse discrimen Græcorum à Latinis in *Ordinationibus*, *Cap.* III. in abstinentiâ à *suffocato* Cap. X. in frequenti *Communione*, Cap. XII. in *Gradibus* prohibitis, Cap. XII. in potestate consecrandi quæ etiam *Presbyterorum*, Cap. XX. &c. Sed luculentius rei documentum sunt,

Canones Synodi *Quini-Sextæ*, de quibus suprà, *pag.* 627. *& seq.* in plurimis adversantes constitutionibus vel praxi Romanæ Ec-

clesiæ, hinc à Sergio reprobati, invecto in Trullanos Patres: Undè (fatente Baronio) *eorum causâ diu tumultuatum est ac disceptatum inter Latinos & Græcos.* Quare mirum nuperi Historici Galli ex Jesuitæ, in *Hist. Schismatis Græcorum*, an Latinorum? hac de re omni silentium, nisi obiter ad A. 867. Quasi aut nullæ fuissent Synodi Trullanæ in Rom. Ecclesiam definitiones, aut Græcis antè Photiana tempora egregiè cum Latinis convenisset.

Baronius. Gratis verò Baronius, ad An. Chr. DCXCII. N. XXXIV. hos Canones ad Pontificem missos fuisse tradit, ut Pontificiâ authoritate *confirmarentur*; rogatum sanè à Justiniano ut illis *subscriberet*, Sergium nempè, & Johannem VII. teste Anastasio in *Vitâ* utriusque. Nec petitam confirmationem *authoritatis*, sed *assensûs*, ut jam antè ad Synodum VI. observatum est, res ipsa docet. Precariò etiam ex Anastasio in Vitâ Johannis, ad An. DCXCVI. *Num.* XLV. contendit nullam *Sedium Patriarchalium*, *toto Oriente*, admisisse Canones; contrarium docente subscriptione ipsâ Patriarcharum, in Actis hujus Synodi, Tarasio Patriarchâ, praxi ipsâ horum Canonum toto Oriente in quibus à Latinis differunt, ut mittam testes alios, Theodorum Studitam, Joh. Damascenum, Adrianum I. &c. Ejusdem farinæ est, quod ad finem hujus Anni monet Annalium Scriptor, *de pœnâ quam tulit Justinianus Imperator, hoc ipso Anno quo ista moliri cœpit in Rom. Pontificem.* Nempè ob Canones in Trullo conditos & sancitos Româ invitâ, hinc mox *exspoliata Armenia, & Barbari ad invadendum Rom. Imperium* divinitùs acciti. Nec alia ferè Baronio in vasto Annalium Opere, causa iræ Divinæ in Imperatores, Reges, Principes, Populos, quàm violata majestas Rom. Pontificis, negatumque hujus institutis obsequium.

Istis verò, quas diximus modò, dissidiorum causis accessit sequente Sæculo controversia de *Imaginibus*; ac postea dissidium cum *Photio* Constantinopolitano, de quibus *loco suo*.

X. *Scriptores Ecclesiastici hujus Sæculi.*

Sterilitas hujus Sæculi. I. Sterilis hæc ætas Scriptorum bonæ frugis; cujus rei causæ potissimæ fuerunt, calamitatis Orientes per Saracenos, fascinum Monothelitarum, Iniquitatis mysterium, superstitio Occidentalium,

lium, Dignitatum luxus, inertia Monachalis, ex suprà memoratis. Undè causatus potissimùm moram suam Agatho, *Literis* ad Constantinum Imperat. in mittendis ad Synodum Universalem legatis, quod diu multumque laborasset in conquirendis hanc in rem Theologis, etiam ex transmarino Orbe, quales negaret temporum barbaries.

II. Inter celebriores igitur quos habuit *Oriens* Scriptores, fuit *Sophronius* Episcopus Hierosolymitanus, ultimus eorum Patriarcharum, antè occupatam ab Aumare Hierosolymam. Ex primis Adversariis fuit Hæreseôs Monotheliticæ, ut docent Epistolæ ad Sergium, & Honorium, in *Actis* Synodi VI. & Photius, *Biblioth. Cod.* CCXXXI. Diversus ille quidem ab eo Sophronio qui coævus & familiaris Hieronymo fuit, ex hujus *Catalogo*. Cæterùm hujus nomine abusi Impostores, ad adstruendum *Cultum Imaginum*, *adorationem Crucis*, superstitiones id genus, indè à Synodo Nicænâ II. cujus produxêre scriptum, *Act.* IV. nempè *Vitam S. Mariæ Ægyptiacæ*. Baronius, ad A. DCXXXIII. & sequaces, vellent consensisse cum Honorio, ut hunc ab Hæreseôs suspicione liberent; qui tamen Sophronius habitâ Hierosolymis Synodo, in quâ *duas voluntates operationesque* difinitæ, Acta Synodica Honorio juxtà & Sergio transmisit, in *Tomo* VI. *col.* 1697. utrique *duas voluntates actionesque* dicendas perneganti.

Sophronius Hierosol.

Baronius noster.

Scriptor *Chronici Alexandrini*, (*Fastos Siculos* vocant, à loco ubi repertum MS.) continuati ad XX. annum Heraclii. Ex quo Chronico non exigua lux Historiæ S. & Chronologiæ, ut passim in superioribus observatum, laudante non semel, post Scaligerum; Raderum, aliosque, H. Valesio, in suis ad Eusebium & Continuatores. Vide & nostram *Dissertat.* de Romanâ Petri profectione.

Scriptor Chronici Alex.

Miris laudibus extollit Baronius ad An. DCXIV. *Antiochum* in Laurâ Palæstinæ Monachum, Scriptorem vulgò *Homiliarum*, in *Bibl. Patrum*: In quibus scilicet Antiochus, alter Hieremias, lugubre carmen scripsit, ob traditum Persis, in expugnatione Hierosolymitanâ, *lignum S. Crucis*, vivificum illud, adorandnm, cujus & meminit Theophanes, sed *paucos post annos*, *cum triumpho*, *solemniter restituendum*, sic Annalium Scriptor.

Antiochus.

Inclytus hoc ævo *Maximus* Abbas, vulgò Confessor, sub Constante Imperatore, cujus extat *Disputatio* Græcè & Lat. (inserenda

Baronius noster.

Annalibus Baronianis *Tomo* VIII.) cum *Pyrrho Monothelitâ*, à se convertendo, in quâ *Honorium* ab Hæresi illâ liberat, fide Johannis Secretarii Honorii, tum superstitis quum Maximus illa scriberet, & sententiæ Honorii in sensum Orthodoxum Interpretis, de non *contrariis* in Christo *Voluntatibus duabus*, scil. *carnis* & *spiritûs*. Undè Baronii pro Honorio defensio, ad An. DCXXXIII. DCXLV. Rident saniores Pontificii, & nuper Cabassutius, atque intelligunt. 1. Hunc Secretarium, post fata Honorii, testem domesticum fuisse, 5. In propriâ causâ, qui scriptæ à se illius *Epist.* nomine Honorii, grave tùm vituperium incurrebat. 3. Mutatâ jam scenâ, & Romanis Episcopis Hæresi Monotheliticæ infestis.

Scriptor. alii.

Mittimus *Georgium Pisidem*, Scriptorem Ἐξαημέρῳ, tempore Sergii Constantinopolit. cujus fuit Ecclesiæ Chartophylax, de quo Vossius, Allatius, alii; *Anastasium Nicænum*, diversum à Sinaitâ, Labbeo invito, *Dissert. de Script. Eccles.* & omninò post Trullanam Synodum sua scribentem, quam ille citat; *Leontium* in Cypro Episcopum, cui Apologia adversùs Judæos, & Homiliæ quædam adscriptæ, Baronii errorem, de hoc Leontio, coarguente Labbeo, *Dissert. Histor. Tomo* II.

Isidorus Hispalensis.

III. In Occidente verò celebrioris nominis fuit, *Isidorus* Hispalensis Episcopus, discipulus Gregorii Magni, clarus sub Heraclio, multâ literaturâ, scriptis Historicis, Exegeticis in Scriptras S. & Moralibus cumprimis inclytus: Cui falso *Decretalium Epistolarum* Collectio tributa, recentior illa longe, quâ de re Blondellus noster, post Magdeburgenses, in Pseudo-Isidoro, *Proleg. Cap.* II. Sed & ejus scripta Theodosium Hispalensem, Isidori successorem, *corrupisse*, *resecantem varia*, *inserentem falsa*, monuit Lucas Tudensis, sæpè laudatus Baronio. Quâ de re Critici cumprimis. Dignus vir melioribus temporibus, ac miris elogiis efferendus, in Synodo Taletanâ VIII. *Cap.* II. Tomo VI. ut *postremus* quidem Doctorum Ecclesiæ, *in Sæculorum fine*, at *non infimus*, *doctissimus* &c. Luculenta ejus, contrà doctrinam *Transsubstantiationis*, & *Sacrificium* Missaticum, effata, collegit post alios Cluadius Parisiensis Minister, Reformatæ causæ in Galliis eximium columen, in suâ contrà Arnaldum Disputatione *Part.* I. *Cap.* IV. V. Mortuus creditur circà An. DCXXXVI. aliis seriùs, ut pluribus dictus Blondellus, in Prolegomenis *Pseudo-Isidori*.

Hujus

Hujus & ævi *Ildefonsus* vel *Hildefonsus* Toletanus Episcopus, indè ab A. DCLVIII. Scriptor *Vitæ* Isidori Hispalensis; & fortasse Libri de *Viris Illustribus*, adscripti Isidoro; nequaquàm Librorum *de Assumptione*, *Nativitate*, *Purificatione Virginis*, ut consentiunt Doctissimi in Pontificiis. Et ob ista quæ de M. Virgine dicitur elaborasse scripta, hinc fabulæ Hispanorum, de apparitionibus Virginis, descensu ejus corporali è Cœlo ad Ildefonsum, donis ad Ildefonsum missis; præcepto de Ildefonsi festivitate celebrandâ *duplici Officio*, & id genus aliæ, ad augendam παραθεολατρειαν, quas ἀμυθητον Baronius, ad A. DCLVIII. *Num.* XLII. *& seq.* *Ildefonsus Toletanus.* *Baronius credulitas.*

Julianus Toletanus (diversus à *Pomerio*, vel Juliano *Diacono*) haud diu postea Ildefonso successit, præses Toletanæ Synodi XII. XIII. XIV. XV. Magnus tùm Doctrinæ Catholicæ, ex Confessionibus fidei, tùm Disciplinæ assertor, prout ferebant tempora, ut pluribus *Acta* dictar. Synodorum testantur, & quæ illi tribuuntur Opera, in *Bibl. Patrum*, partim *Exegetica*, partim *Moralia*, partim *Elenchtica*, contrà Judæos. Portò advertenda Baronii confessio. ad A. DCLXXVIII. *Num.* III. *in Synodo Toletanâ* XV. *Julianum Episcopum Toletanum paulo licentius insultasse in Romanum Pontificem*, nempè *Benedictum* II. qui in Juliani Libro de *Tribus Substantiis* quædam reprehenderat. Undè Benedictum accusat Julianus incuriosæ lectionis, oscitantiæ, ignorantiæ & Scripturarum, & doctrinæ antiquorum Patrum, prolixè in Actis dictæ Synodi, *Tomo* VI. à *col.* 1296. Hæc (inquit) Annalium scriptor *ex Spiritu erroris*, provocatque ad ea *quæ sæpe superioribus Tomis dicta sunt*, *nimirum omnium Scriptorum Ecclesiasticorum Doctorum* orbarum esse *Romanum Antistitem*, *atque de his singulis Judicem esse Apostolicam sedem*: Bona verba! Hinc causatur Julianum ex Judæo Neophytum, ex Neophyto Episcopum, quod non licuisset olim *nisi Apostolicâ indulgentiâ*. *Julianus Toletanus.* *Baronius notat*

Beda, vel *Bedas*, à loco nativitatis *Girvinus*, & ob morum gravitatem, doctrinam, modestiam cognomento *Venerabilis* (lepidâ aliâ hujus cognomenti origine, ex revelatione accepti, fusè apud Baronium ad An. DCXXXI. *Num.* XXIV. XXV.) decus gentis Anglo-Saxonum rarâ eruditione, infelice hoc quidem sæculo, & parte sequentis, etiam Historiis, Commentationibus in omnem Scripturam S. Martyrologio, Scriptis propè innumeris, & vitâ ab *Beda Anglo-Sax.*

anno

anno ætatis VII. Monasticâ, clarus; anno mortis non ità certo, benè anno nativitatis qui fuit DCLXXIII. vel ex notato à Beda, in fine *Hist.* Anglicanæ, ætatis suæ anno LIX. Christi illo DCCXXXI.

Hinc & sequenti Sæculo inclytus, vitâ in longum ævi productâ. Suorum ipse Catalogum scriptorum confecit, qui tamen deest apud Bedam, sed augendum posteà, quem vide ex Honorio Augustoduncnsi, Trithemio, Bergomate, apud Authores *de Scriptoribus Ecclesiast.* & Joh. Balæum *Cent.* I. Baronium verò, *& in ætate ejus designandâ*, (qui vixisse putat annos CV.) *& in quibusdam aliis hallucinari*, nempè in Scriptorum Bedanorum crisi, rectè post alios monet Phil. Labbeus, in Bedâ. Fusè nempè de eo Annalium Scriptor, cumprimis ad An. DCCXXXI. quando egit Beda annum ætatis LIX. Satis hoc loco monuisse, 1. Et *Martyrologium* Bedæ, cujus ipse meminit, & alia quædam ejus Scripta à Monachis interpolata fuisse, non paucis etiam Bedæ affictis, ob authoritatem tanti nominis, quæ barbariem & superstitionem Monachalem sapiunt, nec diffitente Bellarmino, Libro *de Scriptor. Eccles.* 2. Nihil, *inter tot superstitionum monstra*, ità Balæus, cessisse *Gregorio* M. Doctrinæ integritate, præstantiorem verò notitiâ *Antiquitatis*, commentationum luce, styli suavitate, Linguæ utriusque, Matheseôs, ac Disciplinarum exoticarum peritiâ. At credulâ nimis simplicitate inseruisse suo Martyrologio, suisque Chronicis, & Historiis, Monachorum varia portenta, jam superiùs observatum. 3. doctrinam eum de æternâ *Prædestinatione*, & *Justificatione* ex merâ Gratiâ, solo Christi merito, per fidem, de *αὐθαιρεσία Lib. Arbitrii*, de *sacramento Carnis & Sanguinis Christi in panis ac vinisigurâ*, (sic loquitur Comm. in *Luc.* XXII. *Tomo* V.) tradidisse Pontificiæ ac Jesuiticæ dissimillimam.

Baronius notat.

Gratis Baronius huic detrahit Commentarios in Epist. Pauli, ad Ann. Christ. DLXII. N. XVI. pluribus arguente Baronium Bellarmino, *de Script. Eccles. Sæc.* VIII.

Scriptores alii in Occid.

IV. Nec defuêre Scriptores hoc ævo plures, è Monachorum grege, cumprimis in Orbe Britannico, & Hybernico, Balæo diligenter recensente. At cùm obscuri illi magis, tùm plerique Romanis traditionibus fascinati. In his *Jonas* Monachus, ex Scotorum gente, comes Columbani, dein Episcopus Aurelianensis, ingenio callido & ad Superstitiones fovendas nato; undè illius

lius *de adorandâ Cruce* Liber, adversùs Claudium Taurinensem, ità Balæus, & *Vitæ* Monachales ab eo scriptæ, ex quibus multa (ut solet his glandibus pasci) Annalium Scriptor.

Nec absimilis Theodorus Græcus, ex Monacho Cantuariensium Præsul, sub Vitaliano, laudatus Agathoni in literis ad Constantinum, & de quo pluribus suprà. Balæo dicitur, *miserus hominum conscientias captivasse* variis Scriptis, ut *Summâ Pœnitentiali*, *Capitulis Patrum*, *Epistolis &c.* Capitula quædam Pœnitentialia descripsimus *Cap.* IV.

Bannochorense Cœnobium seu Collegium, nec Benedicti Regulæ, nec Romanis emissariis obnoxium, produxit Viros melioris frugis, ut *Dionothum Avonium*, qui Augustino Monacho restitit, *Commentatorem* in Scripturas; *Nennium* ejus Cœnobii præfectum, cui *Antiquitates Britanniæ*, Gildæ tributæ, & *Historia* suæ Gentis adscribuntur, &c. Vide Balæum, ex Bedâ, & suis.

Celebratur & apud Bedam *Hylda* Abbatissa, fœmina literata, Edwini Nordanhumbrorum Regis neptis, Aidani Scoti discipula, quæ acriter, in publicâ Synodo, Papalium Rituum assertoribus repugnavit, pro Britonum antiquis moribus decertans, & cui *Meditationes piæ*, aliaque tribuuntur. Vide Bedam *Hist.* Anglo Saxonum, *Lib.* III. C. XXV. & *Lib.* IV. C. XXIII.

Nec tacendus ille *Cedmonus Simplex*, Bedæ quoque memoratus, Monachus Anglo-Saxo, sub Egfrido Nordanhumbrorum Rege, qui *Scripturam universam per rhythmos*, *patrio sermone edidisse* fertur, & *dormiens divina edidisse Carmina*, *quæ vigilantes quidam ex ejus ore scriptitabant.* Ità Balæus, *Cent.* I.

Adde *Alfredum Nothum*, tandem & Nordanhumbrorum Regem, post Patris Oswii fratrisque excessum, quem à doctrinâ, & scriptis in causâ *Paschali*, ad Colmannum & alios, commendant Malmesburiensis, Vergilius, Balæus, alii.

XI. *Superstitionis Monachalis magna hoc Seculo incrementa. Abbatiarum fundationes inclutæ.*

I. Feracius longè hoc Sæculum prioribus fuit tùm *Monachorum*, tùm *Monasteriorum*, in Italiâ, Britanniâ, Germaniâ &c. quorum omnia

Luc. Holst. & Aub.

omnia fuêre plena. Cujus rei causæ fuerunt, Regum & Principum in Monachos liberalitas, vitæ admiratio, otii illecebræ, & quorundam insignium Monachorum opera in propagando hoc vitæ genere: Quales *Augustinus* ille cum Sociis, & Successoribus, *Benedictus Biscopius*, *Aldhelmus*, *Wilfridus*, alii, qui Benedicti eò Regulam intulerunt: Sic qui ex Britanniâ profecti *Columbanus*, *Gallus*, *Elvius*, *Furseus*, plures alii, Cœnobia suis prædicationibus, magnaque specie sanctitatis, condiderunt per Galliam, Helvetiam, Sueviam, & Orbem Septentrionalem.

Hinc *Reges* & *Principes* Diadema cum Cucullo hac ætate commutantes, magno cum Monachorum commodo, ex Bedâ, Paulo Diacono, Sabellico, &c. qua de re infrà *in Memorabilibus*. Ita *Reginæ* & *Principes* fœminæ moniales factæ, & Illustrium Virginum tota agmina.

Columbanus, Error Baronii.

II. Omnium celebratissima fuit Regula *Columbæ* vel *Columbani*, natione Hyberni, multorum Monasteriorum in Italia, Galliâ, Germaniâ, Helvetiâ Patris, Comgalli discipuli, Galli magistri: Quem malè confundunt Eruditi, Goldastus, Dempsterus, Baronius, cum *Columbâ* priore Hyberno, superiore Sæculo Pictos Septentrionales convertente, & cujus Vitam scripsit *Adamnanus* Hybernus, & ipse Monachus, hoc *Sæc.* mortui circà An. Chr. DXCVII. ut ex Bedâ Usserius *in Antiquitat.* p. 693.

Hic verò, descriptus *Jonæ* Monacho, celebre ut in Italia *Bobiense*, An. DCXIV. sic in Galliâ Burgundicâ Monasterium condidit, *Luxoviense*, (*Luxeu*) Childeberto Rege Francorum adjutore, pellendus in exilium à Theodorico, inductu Brunichildis Reginæ, *factus* tamen ibi (ità Bernardus in Vitâ *Malachiæ*) *in gentem magnam*. De eo Jonas Monachus, Sigebertus, Claræ-vallensis, alii, ex his Balæus, Hospanianus, Baronius qui malè confundit cum *Columbâ* Pictorum Apostolo, ad A. DLXV. & deinceps. Et hujus variis Superstitionibus se opposuit *Agrestinus* ille, de quo suprà, cum *Appelino* Episcopo, re in Matisconensi Synodo discussâ, de qua itidem antè.

Cæterum *Columbani* Regula, à Goldasto primùm edita in *Paræneticis* veteribus, hinc aliis, diversa fuit ab illa *Benedicti*, longè & simplicior & sanctior, prout antiqui Mss. Codices eam exprimunt, vel novissimè in Collectione Lucæ Holstenii, *Cod. Regul.*

P. II. Sed auctaria illi accesserunt à superstitiosissimis Monachis, in *Bobiensi* Monasterio, in quo sepultus Columbanus, An. DCXV. Et tandem hæ Regulæ Columbani & Benedicti in unam junctæ. In *Vitâ* ejus & *Miraculis* recensendis, ex Jona Monacho, aliisque id genus anilium fabellarum Scriptoribus, multus est Annalium Scriptor, ut in talibus consuevit.

In discipulis & sociis præcipuus fuit *Gallus* ille; qui in Germaniam delatus, hinc in Helvetiæ solitudines, Viris aliis adscitis, orginem dedit Abbatiæ & Urbi Sancto-Gallensi. Mortuus autem ipse Gallus x. post Columbanum annis, id est An. DCXXV. ut ex ejus *Vitâ* à Theodoro Campidonensi scriptâ, Usserius, alii. Nec diversa primò fuit Galli Regula ab illa Magistri Columbani de qua modò; quamvis de utroque suprà Aventinus *Annal. Bojor. Lib.* III. intulisse hos inter Bojos & Suevos *novas ceremonias, novam servitutem, atque onera, contrà Majorum instituta.* *Gallus.*

Accessit Regula *Johannis Gerundinensis*, in Lusitaniâ Episcopi, fundatoris Gerundinensis Monasterii, confirmata à Bonifacio IV. de qua ex Platinâ & aliis Hospinianus *Lib.* IV. C. V. Feruntur & Regulæ Monachales sub nominibus *Isidori Hispalensis*, & *Fructuosi Bracarensis*, de quo in Concilio Toletano X. quasque, post alios, exhibet in nuperâ sua Collectione Holstenius, accessuris Miraculis quibus tantis Patronis conciliaretur authoritas. Fide Monachorum singula. Adde Britannorum varias *Regulas*, à Comgalli discipulis profectas, apud Usserium Armach. in *Antiq. Brit.* ubi Catalogus Sanctorum Hyberniæ. *Regularum alii auctores.*

III. Illustres hoc Sæculo fundatæ *Abbatiæ*, quæ in hunc diem regiis proventibus luxuriant. Ex primis fuit in Burgundionibus vel Sequanis *Luxoviense* Monasterium, de quo modò, hinc *Bobiense*, in Coctiis Alpibus, tractûs Pedemontani, Columbano patre. *Illustres Abbatiæ hoc Sæc. fundatæ.*

Omnium celeberrima, in Gallicanis, Ædes & Abbatia *S. Dionysii*, propè Lutetiam Parisiorum, fundatore Dagoberto, ac dotatore munificentissimo. Verùm quum A. DCLX. Clodoveo II. Rege, Dagoberti filio, *fames totam penè Franciam occuparet*, (sic Aimonius, *Lib.* IV. C. XLI. Joh. Tillius *in Chron.* aliique) jussit optimus Princeps aurum & argentum quo Pater Ædem illam instruxerat in pauperes & egenos distribui. Quod pientissimum factum, *Abbatia S. Dionysii.* *Baronius tom.*

Historicis laudatum, ac verè Christianum, Baronius nihil tergiversatur vocare *Sacrilegium*, *ultione divinitus immissâ puniendum*, ad Ann. DCLX. *Num.* 1. nempè ex Sigeberto, qui hunc Regem, ob fractum os Brachii Dionysiani, *in amentiam perpetuam incidisse* refert in Chronico, sed mendacissimè, ut id genus plura Sigebertus. Addit Baronius, hoc factum *causam* fuisse *ruinæ Regni Francorum*. Ac prolixè declamat Annalium Scriptor, ea occasione, in *Principes*, qui *quodcunque impietatis factum aliquo tamen pietatis tegumento velant*. Nec in eo tantùm Clodovei *impietas*, quod Sacra illa deposita, urgente fame, erogaverit in pios usus, sed quod fecerint *manus Regiæ*, quæ *Sacerdotales esse debuerant*. Videlicet, non Regis erat, sed Sacerdotum, de his thesauris disponere; hinc *collabi Regnum Francorum*, hinc Clodoveum auctorem repetiturum *facinus* adeò *detestandum*! Et tamen, quis à risu sibi temperet, fatetur paulo infrà Baronius, falsum esse quod de Clodovei *amentiâ* Sigebertus; Regem eum summæ *pietatis* edidisse specimina, quin ipsum Monasterium S. Dionysii *ab omni Dominio liberum fecisse*, convocatâ Clippiacensi Synodo, de qua *Concil.* T. VI. *col.* 489.

Abbatia Corbejensis.

Accedit altera Abbatia *Corbejensis*, in Pago Ambianensi Belgicæ Secundæ, fundata Clotario III. Rege, circà Ann. DCLXXX. à Balthildi vel Baldechildi matre, qua de fundatione, & concessis immunitatibus, adi Baronium, Sirmondum, & Labbeum Editorem Conciliorum, T. VI. *Col.* 525. Nec confundendum *Corbejense* hoc Galliæ Monasterium, cum recentiori altero *Corbejensi* Saxoniæ, Ludovico Pio Imperatore, ad ripam Visurgis fluminis, quod à priori nomen accepit, hodiè inter nobilissima Germaniæ.

Glastonense Monast.

In Britanniâ, huic Sæculo labenti tribuitur fundatio Templi & Monasterii *Glastonicnsis*, in Somersettiâ, per Inam Visi-Saxonum Regum, in memoriam scil. Josephi Arimatheæ: Quamvis alii altiorem originem repetant, indè à Lucii Regis temporibus, de hinc Patricii Scotorum Apostoli, novâ modò per Inam instauratione factâ. Qua de re pluribus Usserius, *de Britann. Eccles. Cap.* VI. ut idem fusè de reliquis per Britannias Hyberniamque Cœnobiis.

Abbatia Sancti Galli.

In Helvetiæ solitudinibus, surrexit hoc Sæculo Abbatia *Sancti-Gallensis*, à cella S. Galli quam ibi struxerat Columbani hic discipulus,

pulus, in denſiſſimo nemore; poſteà Sigeberti Auſtraſiæ regis, & Fridiburgæ conjugis auſpiciis convertendam in Monaſterium, dehinc Pipino Rege in Abbatiam opulentiſſimam, Urbe etiam cognomine extructa. De qua pluribus Chronographi, & Hoſpinianus de *Monach. Lib.* IV. C. XXVII. Ubi longam Cœnobiorum ſeriem exhibet & Abbatiarum, ex Chroncis, quæ Sæculo hoc VII. per omnem Europam fundatæ ſunt, quem adi. Fundationum cauſæ; Regum, Reginarum, Principum, populorumque ſuperſtitio, & externa pietatis ſpecis ac devotionis hominibus imponens, undè Donationes in Monaſteria ſine modo & fine.

Monaſteria Schola.

IV. Fuêre autem *Monaſteria*, pluribus in locis, hoc adhuc Sæculo, ex prima inſtitutione, verè Ἀσκητήρια & Scholæ bonarum artium, officinæ Literarum, Bibliothecarum ſedes, & in ſpeciem domicilia caſtitatis, frugalitatis, lectionum, cantionum, precationum &c. Saltem in Britannia, poſt *Bannochorenſe* Cœnobium, plura id genus Monaſteria ſtructa, quæ totidem *Gymnaſia*, Scholæ in quibus Artes, Diſciplinæ, Literæ Sacræ, etiam Græcæ Latinæque, tradebantur: Imprimis quæ non Benedicti, ſed Congelli, & Columbani Regulam ſectabantur. Quanquam & de Monachis Benedictinis idem teſtatur Tritiemius, de *Viris Illuſtr. Lib.* I. C. VI. & in *Chronico* Hirſangienſi. Undè Monaſteriorum condendorum hic præcipuus finis, quem Reges & Principes ſibi propoſuêre, ac poſteà Carolus M. Quo factum, ut plerique hujus ac ſequentis ævi in Occidente ſcriptores Monachi fuerint, vel Abbates, qui ferè ſoli literas tractarent, & Scripturas in Cœnobiis ſuis interpretarentur, uti Collegiorum Præfecti. Hinc in Monaſteriis hauſta *Bedæ, Aldelmi, Nennii*, &c. hoc Sæculo dotrina; dein *Alcuini, Uſuardi, Haymonis, Rabani*, ſimilium, ſecutura ætate.

De tonſurâ Monachalis.

V. Cæterùm ſcrupuloſam *tonſuræ* rationem, ac diverſam ab hodierna, præterire nefas eſt. Beda *Hiſt. Lib.* IV. C. I. & aliàs, repræſentat aliam tonſuram Orientalium ad *Pauli* Apoſtoli exemplum, aliam Occidentalium ad illud *Petri*. Nempè Petrum, ad formam Coronæ Spineæ exprimendam, detonſo ſuperiùs capite toto, ſolam Circuli coronam inferiùs reliquiſſe, quod probant hoc Sæculo Toletani Patres, in *Concil.* IV. *Cap.* XLI. At Paulum ajunt *raſum* toto capite fuiſſe, ut & Jacobum fratrem Domini,

quem Græci imitarentur. Ac Petri tonſuram vocarunt *Clericalem* tonſuram, etiam *Monachalem*, quum eadem eſſet hoc Sæculo Clericorum & Monachorum. Deinceps verò fuit tonſura Latinorum, nova ſuperſtitione, in raſuram verſa; tùm Monachorum pars capitis ſuperior tota abraſa, inferior intonſa, qualis hodieque conſpicitur. Abſurdus Baronius, & Garſias ad dictum *Canonem* Toletanum, qui *tonſura* eum modum, ſed & *raſura*, probant ex Pſeudo Decretali Aniceti Papæ, & ex Hieronymo *ſuppoſitis*, qui *raſuram* aliquoties improbat, ut ignominiæ ſignum,

Diſcrepantia ab hodiernis moribus.

Inſtituta alia hujus ævi Monaſtica, in multis diſcrepantia ab hodiernis moribus, deſcripſit hoc ſæculo Iſidorus, Libro *de Officiis*; cademque ex Bedâ quoque, ex Balæo, & aliis intelliguntur. Ac ſatis eſt *Regulas* inter ſe contuliſſe, priores cum poſterioribus, ſimpliciores (ut dictum de illa Comgelli, Columbani) cum fœdatis obſervantiarum ac traditionum ſutilitate.

XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi, miſcellanea.*

Fabulæ prætermiſſæ.

I. Hîc quidem *fabulas* reſecamus, apparitiones, miracula, portenta, ſigna, pro confirmandis Reliquiis, laboribus animarum in Purgatorio, Miſſis pro defunctis, Confeſſionibus, interceſſionibus Sanctorum, Monachorum inſtitutis, &c. Quorum plenus eſt ad hoc Sæculum in Chronico ſuo Sigebertus, Paulus Diaconus in Hiſtoria Miſcellâ, Vincentius in Speculo, Legendæ, ac *Vitæ* innumeræ, quædam hoc ævo ſcriptæ à Jona, Adamanno, Bedâ, pleræque ævi poſterioris. Et his implet Annales ſuos Baronius nugis, & fabellis, quas, ſi lubet, require apud Madeburgenſes *Cent.* VII. *Cap.* XIII. & apud *Surium*.

Remiſſio juris imperat. circà electionem Rom. Epiſcopi.

II. Dignior memoratu eſt, mutatio hoc Sæculo facta circà *electionem* Romanorum Pontificum. Remiſerunt enim Orientis Imperatores, faciente Conſtantino Pogonato, Divali juſſione ad Clerum S. P. Q. R. in gratiam Benedicti II. jus confirmandi Papalem electionem, & quæ illi juri annexa erant, ut pluribus obſervat, ex Anaſtaſio & aliis, Onuphrius Panuinius ad Platinam, *in Vitâ* Pelagii II.. Anaſtaſi verba in *Bened.* II. ſunt: *Hic ſuſcepit Divales juſſiones Clementiſſ. Conſtantini, magni Principis, ad vene-*

venerabilem Clerum, & Populum, & felicissimum Exercitum Romanæ Civitatis, per quas concessit, ut Persona qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate, Pontifex ordinetur.
Quo de jure acres posteà cum Imperatoribus Occidentis, jus pristinum revocaturis, fuêre Papis contentiones.

Baronius notatus. Jus Imperatorum vindicatum.

Ubi suo more Baronius, ad factum Constantini *restitutam Romanam Ecclesiam in pristinam libertatem*, ad An. Chr. DCLXXXIV. N. 11. Item, *usurpatam fuisse hanc confirmationem Imperatoris à Gothorum Regibus, quibus expulsis Orientales Imperatores eam sibi vindicarant.* Et ad An. DCVI. *Num.* 1. Factum *ex Orientalium Imperatorum tyrannide, ut electioni Cleri oporteret accedere consensum Imperatorum.* Antè ad An. DXC. N. V. agens de electione Gregorii I. fusè in *Odoacrum*, hinc *Justinianum Imperat.* invehitur, ut auctores hujus *tyrannidis.* Ex Baronio idem Binius, Allatius, reliqui. Atqui 1. Mirum hæc de *tyrannide* non conquestos indè à Justiniano Imp. Romanos Pontifices, qui omnes ultrò ac devotâ mente Majestatem Imperatorum respexêre, nonnulli etiam Justinianum à zelo, pietate, Orthodoxiâ, & ipse *Agatho* in suis ad Constantinum, Heraclium & Tiberium Augustos, commendarunt. 2. Sed & antè Justinianum, obvia sunt facta *Constantii* Liberium constituentis Romæ Episcopum, ex Theodoreto *Hist. Lib.* II. C. XVII. hinc illa *Theodosii, Valentiani, Honorii, Theodosii Junioris, Leonis* Imper. *Justini Sen.* qui nunquam passi Episcopum majorum Urbium, quibus imperarent, ut Romæ, Constantinopoli, Mediolani, Ravennæ, &c. absque *electione, jussu, consensu* vel *confirmatione* Principis. Vide ipsum Carolum Molinæum, de *Monarch. Francor. Cap.* XIV. XV, ut Goldastum, M. Antonium de Dominis, Conringium, Grotium, aliosque taceam. 3. Mox à concessione illâ Constantini Pogonati, nonnisi factiones, turbæ, Schismata, ac Simoniacæ artes in adeundo Pontificatu conspecta, ab Exarchis redimendo grandi pretio, ex Platinâ in *Benedicto* II. *Johanne, Conone, Sergio*, ut Blondum, Sigonium, testes alios præteream. 4. Undè etiam antè translatum ad Gallos Occidentis Imperium, Adrianus I. in Synodo Rom. Carolo M. adhuc Patricio concessit *jus & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem*, in ipso Decreto, *Dist.* LXIII. *Cap. Adrianus.* Undè Platina in Gregorio IV. noluisse hunc adire

adire Pontificatum, *priusquàm à Legatis Ludovici Imp. ob eam causam Romam missis, confirmatus esset.* Quod jus Imp. confirmavit *Leo* VIII. in Synodo Romanâ, tempore Ottonis I. *Dist.* LXIII. C. *In Synodo*, & apud Platinam. Ne jam hæc Imper. Regumque in constituendis Episcopis, per Galliam, Hispaniam, Angliam, jura persequar, etiam ex hujus Sæculi factis, & decretis, uti *Canone* VI. *Conc. Tolet.* XII. ubi de electione *Toletani Pontificis*: Baronianæ adversum ista exceptiones alterius loci sunt, quarum princeps est, *fictitia* omnia esse, quæ & Gratianus, & Platina, & reliqui memorant, de concessionibus Hadriani, & Leonis; nec aliter consuevit, dissecto nodo quem solvere non potis est.

Ina Anglorum Regis factum.

III. Ita hoc Sæculo factum esse referunt Angliæ Regnum Romanæ sedi tributarium: Nempè ab *Inâ* Occidentalium Saxonum Rege, post & cucullam induituro. Sed verius ad sequentum istud Ætatem spectat.

Duces Venetis quando.

Quemadmodùm illud, de primis *Ducibus* in Venetorum Republicâ creatis, ablata Tribunitiâ potestate. Sed *Duces* cum jure Dominii, demùm creati circâ medium Sæculum VIII. Quibus successerunt *Duces titulares*, uti Democratiæ Venetæ successit Nobilium Aristocratia, Sæculo XIII. exeunte, ex Venetorum Annalibus. Baronii verò hîc notanda de Venetis observatio est, ad DCXXX. N. XIV. Occasione literarum Honorii Papæ, quibus Gradensem Patriarcham, usurpata nuper potestate, constitueret, dicit Venetorum Rempublicam â Romano primùm Pontifice amplissimo titulo *Christianissimæ* donatam esse, idque in præmium subjectionis, relictis Schismaticis; quo *gloriosa potensque longè latéque, terrâ marique*, Dominum (Pontificium dominatum) *feliciter propagavit.* Hæc ille, cui asserto, an vel Rex *Christianissimus*, vel Serenissima *Respublica*, addituri sint calculum suum, viderint quorum interest.

Baron. notat.

Novus Gradensis Patriarcha.

IV. Cæterùm quod de *Grandensi* Patriarchatu Baronius eo in loco, & antè ad An. DCV. *Num.* II. III. uti de Episcopo *Ravennatensi* ad An. DCLXIX. *Num.* I. *& seq.* DCCVIII. *Num.* IV. V. paucis castigandum. *Aquilejensem* Ecclesiam, cum Mediolanensi, subtraxisse sese ab unione Romanæ Ecclesiæ, post Synodum V. Oecumenicam, dictum suprà. Ex quo Aquilejenses *Patriarchæ*, ità jam dicti indè à Gothicis temporibus, cum nomine rem Patriarcha-

tûs

xûs exercuêre, à Longobardorum Regibus eligendi, ac Marci fundationem obtendentes Roman usurpatione. Tandem Sæculo VII. inchoato, Phocâ Imperatore, favente Exarcho Italiæ, in vicina *Grado* urbe & insula, Aquilejensi veteri oppositus novus Patriarcha Gradensis, qui à Romano Pallium acciperet; non priore illo accusando *Schismatis*, ut Baronius, sed reverà novo illo Gradensi. A quo tempore duo *Patriarchæ*, in eadem Provincia, *Venetis* postea accessuris Gradensi, odio Longobardorum, undè illud Venetorum modò elogium apud Baronium. Qua de re Paulus Diaconus, Walafridus, Blondus, Volaterranus, alii.

Ravennatensem Ecclesiam quod attinet, ut pridem à Valentiniano III. facta Archiepiscopales, ità ex quo evasit Exarchorum sedes Ravenna, sub Justino II. pulsis Italia Gothis, cum *Civili* dignitate crevit, juxta Canones, *Ecclesiastica*; unde αὐτοκεφαλίας jura, quæ Romanis barbarè *Autocephalia Hæresis* dicta. Ac quanvis, prout Exarchi favebant Romano Episcopo, subindè Pallium ab eo acceperint Ravennatenses, tamen hoc Sæc. *Maurus*, Constante Imperatore, Martino Romæ Episcopo, Pallium accepit à Principe, non à Romano, pro αὐτοκεφαλίας jure, & Imperatoris illo ut in ipsum Romanum, sic in Ravennatensem. Fusè Sigonius, de *Regno Italiæ Lib.* II. Undè mutua Excommunicationum fulmina utriusque Episcopi; donec Theodorus Ravennatensium præsul, circà An. DCLXXIX. indignatus in Clerum suum, datis ad *Donum* vel *Domnum* Romanum literis, se illi subjiceret, itinere Romam versûs suscepto; ex Anastasio in *Vitâ Doni*, Platina in *eodem*, Sigonio in dicto *Libro*, aliis. *Ravennatensis Ecclesia.*

V. Superstitionis hujus ævi, & fascini quo Reges Reginasque dementabant præstigiæ Monachorum, luculentum argumentum prabent exempla quædam insignia. Nempè in iis illud *Sigeberti*, Orientalium Anglorium Regis, ferè medio Sæculo VII. qui posito Diademate, & Cœnobio à se condito, tonsuram Monachalem admisit, ex Anglorum Chronicis, post Bedam *Hist. Anglo-Saxon. Lib.* III. Accessit haud longè posteà *Ina* Occidentalium Rex Saxonum, ab Ethelberta conjuge persuasus, sed jam senex, Romam suscepto itinere, ubi Monachus effectus, sequente Sæculo. Adde *Wambam* Regem Hispaniarum, ex Luca Tudensi, & Toletana Synodo XII. *Cap.* I. suscipientem Anno Christi DCLXXX. *venerabilis* *Reges Monachorum amplexi, Reginaque.*

nerabilis tonſuræ ſacrum ſignaculum, ità Toletani, ſed invitum & coactum. Nempè quum letifera potione hauſta mentis vigorem amiſiſſet, obtentu *pœnitentiæ* agendæ, habitu Monachali indutus eſt, quo ſemel accepto *haud ulteriùs ad Sæculum reverti licebat, ſed tenebatur Monachus permanere, etiamſi* pœnitentiam *eam minime petiiſſet*: Ità Baronius, ad An. DCLXXX. N. LVI. Atque ità quoties impiis Hæredibus, aut Antiſtitibus libuit, facili negotio Reges throno dejicicbant, *pœnitentiâ* ſcil. injunctâ, & Tonſuræ meritis in cœlum elatis.

Sic in Oriente, ſiquidem fides ſit Nicephoro, *Hiſt. Lib.* XVII C. VI. *Elesbaan* Rex Æthiopum, purpura & diademate abjecto, ac Capite raſo, in anguſtam ſeſe cellam abdidit.

Sic & Regum ſponſæ conſecrari ſeſe paſſæ, qualis *Fredeburga*, Sponſa Sigeberti Burgundionum Regis, Theodorico patre nati, de qua prolixè ex Surio Baronius, ad A. DCXIV. Adde *Gertrudem*, & *Beggam* viduam, filias Pipini ejus nominis primi, hoc vitæ genus in *Belgica* amplexas, undè *Begginarum* nomen, de quo alias. De *Radegunde* Regina, ex Gregorio Turonenſi, dictum eſt ad ſuperius Sæculum.

Tonſuræ ſuperſtitioſæ.

Superſtitionis inter alia quoque argumentum, fuêre operoſæ concertationes de *tonſuræ* modo: Probantibus alliis tonſuram *Petri*, allis *Pauli*, de quibus ſuprà; dum Hybernorum & Britonum tonſuram veterem ſub illa *Simonis Magi* traducerent, anteriore tantum Capitis parte detonſa, apud Uſſerium, *Antiq. Britann.* pag. 923.

Metropolei, & Academiæ Britannicæ, hoc Sæculo vel erectæ, vel memoratæ.

VI. Ad hoc Sæculum referuntur quoque Britanniæ alia memoranda: Ex. gr. Jura *Metropolitica Cantuarienſis* Eccleſiæ, de quibus ſuprà, confirmante Bonifacio V. Honorio I. Londinenſi tùm invito. Eadem conceſſa *Eboracenſi*, ubi Edwinus Rex Nordanhumbrorum An. DCXXVII. à Paulino baptizatus, Honorio I. Pallium mittente, ex Beda, Giraldo, Malmesburienſi, Polydoro &c. fuſè apud Uſſerium.

Accedunt natales *Cantabrigienſis* Academiæ, circà Ann. Chr. DCXXXVII. Rege Orientalium Anglorum Sigeberto, cujus unius Scholæ meminit Beda, *Hiſt.* L. III. C. XVIII. *Oxonienſi* Schola nuſquàm Bedæ memorata, undè iſta natu major videatur. Sed Oxonienſis Academiæ, quæ noviſſimè prodierunt, *Antiquitates*,

poſt

postalias hujus assertiones pridem editas, ejus originem altiùs repetunt, *Lib.* I. Nempè jam Sæculo V. *Germanum* Britannorum Apostolum, quo tempore Pelagiana Hæresis grassaretur, Oxoniam missum, *recognoscendis ubi Academicorum fidei & moribus*; Dein Sæculo VI. *Gildam Sapientem*, qui Gesta Britannorum scripsit, ibidem literis operam navasse; uti quoque Sæculo VII. *Nennium* Bannochorensis Collegii præpositum, Augustino Manocho & Romanis traditionibus reluctatem, &c. Sed ab Alfredo Rege, Sæculo IX. Academiam Oxoniensem, prolapsasque ibi literas, demùm instauratas fuisse contendunt. Nec nostrum est tantas, inter Academiam utramque, componere lites.

VII. De progressibus *Saracenorum*, intrà hujus Sæculi spatia, ab obitu Muhammedis, usque ad Abdelmelichi Chalifatum, qui plura volet, adeat *Wolfgangi* Drechsleri *Chronicum* Saracenicum, vel Joh. Leunclavii *Hist. Lib.* I. recentiores alios, ipsum Scaligerum, de rebus Arabum, ex Theophane, Cedreno, Zonarâ, Elmacino, &c. Ex his intelliges, Hierosolymam An. DCXXXVI. ab Haumare occupatam, Sophronio tùm Episcopo, cum Palæstinâ universâ, quam ultrà annos CCCC. tenuêre, donec Turcis imperio decederent. Paucis post annis subegerunt Antiochiam, Damascum, Phœniciam, Syriam, Armeniam, Persiam, uti Ægyptum, Rhodum, è cujus confracto Colosso 900. cameli ære onusti fuisse feruntur, apud Theophanem. *Saracenorum stipendi progressus.*

Dehinc in Thraciam, Libyam, Africam omnem effusi, magnas Romano Imp. clades intulerunt, sub Constante, Constantino Pogonato, & Justiniano II. hocce quidem initum cum Saracenis fœdus, magno cum rei Christianæ detrimento, rupturo. Hinc mixto intestinis motibus distractoque Imperio, sub Leontio & Apsimaro, tota Africa potiti sunt.

Cæterùm *Turcæ*, jam anteà sub Mauricio Imperat. Portis Caspiis egressi, & in Persiam effusi, hoc ipso Sæculo Heraclio adversùs Persas militarunt; Dien, post Persidem Saracenis ab Othmane subditam, horum stipendia diu meruêre; usquedùm, post arma sub Ducibus suis latè circumducta, ac Saracenos tandem oppressos, fundamenta jacerent futuræ dominationis, Sæculo XI. media circiter parte elapso. Sed hæc ad Civilem Historiam spectant, de quibus fusè memorati Sctiptores, ac nos plura loco suo. *Turcarum origo.*

Finis Regni Persici.

Ad Chronologicas rationes spectat, finis Regno Persarum datus nece *Jezdegirdis* ultimi Persarum Regis, filii Chosrois, ab Othmane Chalifâ prælio victi, & interfecti: Undè incipit nova Æra Persarum, juxtà Scaligerum, Petavium, Europæos, quæ vulgò Æra Jezdagirdis, sed ità veriùs Othmani Caliphæ dicenda. Incidit Æra in A. Hegiræ XI. Christi DCXXXII. Junii XVII. feria III. Neomeniâ Pherurdin. Sed juxtà Arabes omnes, & Persas, fuit tum initium Regni Jezdagirdis, non verò illius finis, translato imperio Persarum ad Saracenos, A. Hegiræ demùm XXXII.

Judæorum seditiones: Pœna.

VIII. *Judæorum* hoc Sæculo, Phocâ imperante, in Christianos seditiones ut urbe Antiochenâ, & in Palæstina, quibus in locis frequentissima ea Natio fuit, refert Batricides, &c. Heraclii verò Imperatoris factum, quo primò *juravit* securitatem Judæis Hierosolymitanis, dein (ad instantiam Episcoporum, ac promissum eorundem, de eluendo *jejuniis* anniversariis prejurio Principis) permisit eos vindictæ Christianorum, refert Eutychius Batricides; *in Annalibus*, *Tomo* II. hinc Elmacinus, & alii. Sed & in Hispaniâ, Egicane Rege, sub finem Sæculi, adeò cum Judæis Africanis conspirarunt Judæi Hispani, ut proximum esset exitio Regnum, ac Christianum genus, ni detectis conjuratis pœnas dedissent perfidiæ suæ. Prolixè in *Præfat.* Conc. XVII. Toletani, & in Canone VIII. *Tomo* VI. Undè Pœna perpetuæ servitutis, & eorum Libri utriusque sexûs, inde ab anno ætatis VII. Christianis traditi nutriendi.

Coercitiones molitæ.

Cæterùm contrà Gregorii I. monita, de quibus suprà p. 578. & Imp. in Cod. Theod. rescripta, ad *Sec.* IV. p. 452. 455. passim hoc ævo Judæi ad fidem Christianam vi compulsi intelliguntur. Hinc Heraclii Imperatoris in Judæos zelus accensus, quo *baptizari* haud præcepit modò, etiam invitos, per Imperii sui spatia, sed & datis ad Dagobertum literis, ut idem fieret in Francorum regno, petiit, quod & factum. Vide Legem Heraclii in *Jure Orient. Lib.* I. & in Gregorio Turonensi *Histor. Francorum*, *Lib.* XI. *Cap.* LXV. qui causam adfert, superstitiosum Heraclii ab *Circumcisis* metum. Quæ vis jam anteà fuerat à Francorum Regibus Judæis illata, ut Chilperico, apud eundem Gregorium, *Lib.* VI. C. XVII. rectè indignato in Notis suis Marollio. Sed & in Hispaniis vis eadem verpis illata, Sisebutho Gothorum

thorum Rege', editâ constitutione, qua Judæi, qui *baptizari distulissent*, jubentur mulctari centum flagillis, ac præterea facùltatibus, exilio, quam refert Baronius, ad A. DCXIV. N. XL. XLI. Hinc posteà Toletani Patres, in Synodo IV. *Can.* LVII. LVIII. hos ipsos qui sub Sisebutho Baptismum *vi vel necessitate suscepissent*, decernunt *cogi* ne ad Judaismum relaberentur, ac *coerceri* pœnis. Et confirmat Synodus Toletana VI. *Capit* III. Anno Christi DCXXXVIII. Adde Synodos Toletanam XVI. *Cap.* I. Toletanam XVII. *Cap.* VIII. de qua modò. Conversiones voluntarias Judæorum prolixè Magdeburgenses referunt, ut & Gentilium illas; ac Hottingerus in *Seculo* VII. de Gentilismo & Judaismo: Quorum nos scrinia minimè compilamus.

FINIS *Rerum Septimi Sæculi.*

SÆCULUM OCTAVUM.

INcipit Sæculum cum An. Chr. DCCI. Imperatore Orientis, post Leontium, *Tiberio Apsimaro*, redituro post ad Imperii gubernacula Justiniano Rhinotmeto: Romano autem Episcopo *Sergio*. I. facturo mox locum Johanni VI. & hoc Johanni VII. Chalifâ Saracenorum *Abdelmelicho*, cui & mox filius Walid suffectus fuit: Cuniberto Lombardorum Rege XXIV. Childeberto Justo, Francorum illo, primæ Dynastiæ.

Rursùm hac Ætate summatim, pro instituti ratione, observanda venient Capita sequentia:

I. *Status Reipubl. & Ecclesiæ, ineunte hoc Sæculo.*

Luctuosa cuprimis fuit rerum in Christianâ Ecclesiâ facies, cum exortu novi Sæculi. Cujus causæ calamitatis potissimùm extiterunt:

I. *Saracenorum* progressus stupendi de quibus suprè. Tenebant sub extrema Abdelmelichi Chalifæ, hoc anno DCCI. morte extincti, Asiam penè omnem superiorem, ad Indorum usque fines; *Saracenorum* *jugem-* omnem

omnem Africam, Carthagine occupatâ, ad Mare Athlanticum usque; Ægyptum, Cyprum, Rhodum &c. Asiæ insuper Minori, & Thraciis, Hispaniis, Galliis imminentes, in quas mox excursuri armis infestis. Ac sedes quidem Imperii tùm *Damascus* fuit, peropportuno Urbis situ, Christianâ autem religione mox ibi oppressâ, ac Templo profanato, ut pluribus Theophanes, Hist. Miscella, Cedrenus, reliqui.

Longobardorum dominatio, bella.

II. *Longobadorum* in Italia dominatio, Rege tùm eorum adhuc superstite *Cuniberto*, laudato Principe, quo mox sublato, mixta intestinis bellis Italia, Luitberto filio adhuc minorenni, quem Ansprandi tutelæ Cunibertus commiserat. Qua de re pluribus Paulus Warnefridi, *Lib.* VI. *Cap.* XVII. *& seq.* Cæterùm qui Pautificiam tyrannidem diu repressérant, tuiti Aquilejenses contrà Romanos, opprimendi tandem hoc Sæculo à Francis fuerunt, Desiderio Rege ultimo.

Bulgarorum, Sclavorum, Avarum, Hunnorum sedes.

III. *Barbarorum* Dominia per omnes Pannonias, Illyricum, Daçias, Regionesque cis & ultrà Danubium, ad hujus esque ostia. Nempè *Bulgari* Mœsiam utramque & Scythiam obtinebant, latiùs diffendendi in Macedonias, Græcias, Illyricum omne. *Sclavi, Venedi*, penetrarant in regiones intrà Dravum Savumque, quibus hinc Sclavoniæ nomen, postcà relicto ad Meridiem Danubio, in Daciam veterem, vicinasque Regiones effundendi. *Avares* autem, ineunte hoc Sæculo, incolebant regiones Hunnis proximas, ultrà Istrum, quæ dein Moldavia, Walachia, Podolia &c. *Hunni* jam Pannonias habitabant, quæ hinc *Hunnia*, dein ab *Ugris* vel *Ungris*, *Ungaris*, vicinâ Hunnis gente, cedere has sedes jussi.

Imperii Orientalis facies lustuosa.

IV. *Imperii Orientalis* miseranda facies, coërciti non modò intrà angustos limites, si tot divulsas Regiones ac Provincias attendimus, sed & intestinis malis laborantis. Imperium tenebat sanè *Apsimarus*, sed post Leontium vi dejectum, & Monasterio conclusum, ipse mox cessurus Justiniano Ῥινοτμήτῳ, Anno DCCV. qui Bulgarorum ope, post *decennii* exilium, restiturus fuit.

Orienti suberat adhuc in Italia Exarchatus *Ravennatensis*; sed & varia hujus fuêre hoc ævo fata, ab Imperatoribus ad Longobardos, semel iterumque, ab his ad Pontifices tandem, faciente Pipino, devolvendus.

Ecclesiæ status in Orbe utroque.

V. *Ecclesiæ* statum quod attinet, afflictissimus ille in Orbe utro-

que

que. Patriarchatus *Alexandrinus*, *Antiochenus*, *Hierosolymitanus*, sub Saracenorum imperium missi, gemebant sub tantæ servitutis jugo, ut etiam qui Patriarchæ tùm fuerint ignoremus. Eadem Ecclesiarum omnium ratio conditioque per *Africam* omnem, & Provincias innumeras Barbaris subjugatas. *Hispaniarum* Ecclesiis, totique Regno Gothico, exitium impendebat, quale paucis post annis contigit. Adhæc *Græcos à Latinis* non pauca dividebant, ac novissimè Canones in Trullo conditi, ut pluribus ad superius Sæculum, *Cap.* IX. schismate mox per Iconolatriam augendo. Sed & *Hæreses* ipsum Orientem distrahebant. *Monothelitis* damnatis quidem, non extinctis, ut nec *Arii*, *Nestorii*, *Eutychis* propaginibus, quà latè patuit Christianum nomen,

Accessit invalescens indies per Occidentem jugum *Pontificiæ tyrannidis*, in Ravennatenses, Aquilejenses, Germanos, Gallos, Britannos, Hybernos, Pictos; qui poltremi, in hujus ferè Sæculi primordiis, mancipati Romanæ sedi, atque ad Romanos ritus tandem adacti, ex Bedâ *Hist. Lib.* V. & ex Britannorum Chronicis, apud Usserium: In Hispanis tamen Rex *Witiza* omni in Ecclesias Hispanicas dominatu Pontificem prohibuit, ut infrà.

Simul verò cum Papali jugo transmittebantur Traditiones novæ & mustææ, lex *Cælibatûs*, *Monachismi* religio, sacerdorales *Pœnitentiæ*, *Missaticus* apparatus, *Purgatorii* injectus metus, *Crucis*, *Imaginum*, *Reliquiarum* veneratio, B. *Virginis* religiosus cultus, Templa, Festa dicata *Santis* &c. & de quibus suprà, *Cap.* III. IV. XI. Nec pars hæc minima censcenda infelicitatis hujus ævi.

Corruptiones summæ.

Adhæc simul cum Populorum superstitione, Monachorum inertiâ, ac Cleri dominatu, cum propagatione vanissimorum Rituum ac Ceremoniarum, cum Dignitatum Ecclesiasticarum incremento, cum Barbararum Gentium permixtione, ac civilibus Bellis, degener ubique, in vita & moribus, Christianismus apparuit. Undè, præter Historiarum ac Chronicorum fidem, vel ex *Actis* Conciliorum, ac *Capitulis*, intelligere licet pietatem in hypocrisim, Religionem in inanes superstitiones versam; Cœlibatum in concubinatum; Continentiam in fœdas libidines; pauperatem Monasticam in effusas opes; gradus Dignitatum in ambitionis simoniæ, luxûs, avaritiæ pabulum; Clerum omnem in solutæ vitæ ac perditissimorum morum exempla, quæ suis passim locis, hoc & sequentibus Sæculis

culis, constabunt. Mezeræus Historicus Gallus, *Parte* I. descripturus statum Ecclesiæ sub initia Sæculi VIII. *Cleri totius* (inquit) *summa ἀταξία fuit; plerique alebant Concubinas; Diaconis quandoque Concubinæ quatuor, quinque; honestiores Uxoribus jungebantur, etiam secundis votis; Moniales nec Claustrum servabant, nec votum; nulla deinceps Regularum, nulla obsequii inferiorum ergà Superiores ratio; Cultus divinus parcus, doctrina nulla, ignorantia Religionis & Canonum maxima.* Dissimulat omnia *Cæsar Baronius*, pro more, initio hujus Sæculi invectus modò in *Witizam* Hispan. Regem, in *Tiberium* Imperat. &c. De cætero, summam horum temporum felicitatem interpretatus, crescentem Pontificum Dominatum, Cleri authoritatem, Monachales nugas præstigiasque. Sed potissima rerum capita suis locis indicamus.

Baronius notatus.

II. *Propagatio Christianæ Religionis hoc Sæculo, ejusque ratio, & Instrumenta.*

Gentes à Paganismo conversæ.

I. Ut in *Oriente* & in *Africâ* decessit plurimùm Christiano nomini per Saracenos, sic in *Occidente* sensim illud magis propagatum est, quamvis non sine admixtis superstitionibus, & fœdâ subjectione sub jugo Pontificio. Nempè diffusum Christi nomen, sed & cum eo Mysterium iniquitatis, (de quo ad Superius *Sæcul. Cap.* II. III. IV.) ad *Thuringios*, *Francones*, *Westphalos*, *Saxones*, *Hassos*, *Bavaros*, *Hungaros*, *Sclavos*, *Frisios* necdùm conversos, quamvis plurimi jam superiore ætate à Willibrordo & sociis fuissent à Pagnanismo revocati. Memorant *Chronica* Adonis, Urspergensis, Hartmanni, &c. Et præ cæteris Krantzius in *Saxoniâ* suâ, & in *Metropoli*, & qui de *Conversionibus* Gentium ex professo commentati sunt. Fusè Magdeburgenses, *Cent.* VIII. *Cap.* II. quos adeat qui volet.

Radbodi Regis factum.

II. Non illepida est, quanquàm & tristis si vera, historia de *Radbodo* incluto Frisiorum Rege. Refert Jonas Monachus in *Vitâ* Wulfranni Senonensis, ex eo Sigebertus, alii; Scil. Regem cum, sacrâ undâ jamjam adspergendum, initio ferè hujus Sæculi, quæsivisse ex Wulfranno, ubi major esset Frisiorum Regum, & Illustrium Virorum numerus, an in *Cælo* quod per Baptismum ingressurus dicebatur, an in Tartareâ regione? Posterius quum affirmasset Epis-

Episcopus, retulit pedem Rex incredulus, negans carere se posse consortio suorum antecessorum, quibuscum esse mallet post fata, quàm *cum exiguo Pauperum numero residere in cœlesti illo Regno.* Addit Jonas, anilium fabellarum studiosus collector, Diaboli quasdam præstigias quibus Radbodo illusit. Et prolixè ista Baronius, ad A. DCCXIX. *Num.* IX. *& seq.* multâ declamatione de *illusionibus Dæmonis*, quarum est perpetuò immemor, ubi præstigias Monachorum, & fictas Apparitiones, ac Miracula ψεύδη, sollicitus refert, toto Annalium Opere. *Baronius mal.*

Nec absimilis *Thuringorum* fertur ἀπιστία, quum illos Bonifacius Moguntinus ad fidem Christianam urgeret, sed munitus exercitu, & vim gladii adhibiturus. Quærentibus enim, quid ex conversione sua lucri? quum *vitæ æternæ* præmium & immunitatem ab *omni malo*, Christo faciente, polliceretur Bonifacius, instare illi ut præstaret se Christus ille immunes à *servitute* Regis Ungarorum, & ab annuis *decimis*, tùm in eum sese crediturus. Quod cùm addixisset Bonifacius, voce cœlitùs jubente, armis cos scil. tuiturus, feruntur sensim ad fidem inducti. Hæc ex *Chronico Isenacensi* referunt Annalium Scriptores. Quanquàm alii Thuringos jam ante Bonifacii adventum *Christianos* fuisse referant, sed nondùm Papæ subditos; undè hanc de subeundo *Pontificis* jugo (veriùs quàm Dei illo) conditionem redemptam voluerunt exemptione illâ à Decimis. *Thuringorum illud.*

III. Propagationis autem Christiani nominis inter Barbaras Gentes duo, hoc quidem Sæculo, fuère præ cæteris *Instrumenta*, utrumque dispari conditione & modo. Primum fuit *Monachale* & Ecclesiasticum, alterum *Regium* & Civile, Carolo Francorum Rege, dein Imperatore. *Instrumenta propagati Christianismi in Occidente.*

Monachos quod attinet, navaverant jam operam superiore Sæculo convertendis Frisiis, Saxonibus, Franconibus, Bojis, *Gallus* ille, Columbani discipulus, *Willibrordus*, à Sergio cognominatus *Clemens*, primus Trajectensium Archiepiscopus, *Swibertus* ejusdem socius, *Kilianus* Franconiorum vulgò Apostolus, Episcopus Wirtzburgensis, horumque Comites, de quibus quantum satis fuit suprà, *Sæc.* VII. p. 581. 582. 643. Successit in horum vestigia *Winfridus*, *Wenefridus*, *Venofredus*, deinceps mutato à Pontifice nomine *Bonifacius* appellandus, professione Monachus, gente

Anglo-Saxo, à Brithwaldo Cantuariensi Romam dimissus, cum literis *Danielis* Episcopi Wintonienſis commendatitiis, æmulus Willibrordi & sociorum, id est, Pallii avidus, & honoris Apostolatûs ad Germanorum Gentes. Præcesserat sub eodem Gregorio *Corbinianus*, in Germaniam Apostolus missus, dehinc Frisingensis Episcopus, Pallio quoque, à Pontifice donandus; de quo ex Surio multa fabulosissima Baronius, ad A. DCCXVI. N. X. & deinceps. Ac *Pallia* quidem hi suscipiebant *coacti*, repugnantes, si Baronio istîc credimus, *honorem fugientes*, *humilitatem continere volentes*: Ità, quemadmodùm de Augustino Monacho, cæterisque superioris ævi Apostolis, etiam de Willibrordo, Swiberto, Corbiniano, nunc quoque de Bonifacio ad A. DCCXIX. & aliàs, *renuisse* eum honores oblatos, inspècie *Episcopatum* Trajectensem, Willibrordo illi deferente: Quem tamen post obitum Willibrordi, uti Colonienſem, & Moguntinum Archiepiscopatum, ac proximam à Pontificiâ potestatem, in Germaniis & Galliis, haud cunctabundus admisit Winfridus.

Baronius not.

Historia Bonifacii Germanorum Apost.

IV. Si Baronium audimus, exorsurum An. DCCXIX. *Tom.* IX. de hoc Winfrido sunt divina omnia, & supra humanam sortem, ac perfectionem. Nonnisi Deum, Christum, Cœlum, unam is conversionem Animarum, propagationem veræ pietatis, ac doctrinæ in Scripturis S. traditæ spirabat: Actus ille Spiritu veræ pietatis, dilectionis, mansuetudinis, humilitatis, sobrietatis, jejunii, omniumque Apostolicarum virtutum: Sed & instructus virtute Miraculorum, etiam mortuorum suscitatrice, Spiritu fatidico, crebris Visionibus Michaëlis Archang. ac pabulo Angelico Eliæ instar recreatus, unoque martyrii desiderio accensus. Et ista omnia Baronius, ad An. DCCXVI. DCCXIX. DCCXXIV. DCCXXXI. & passim usque ad Annum emortualem Bonifacii DCCLV. Et quidem ex uno ferè *Surio* in Vitâ Bonifacii, v. *Junii*, à Wilibaldo scilicet scriptâ, Winfridi discipulo & prædicationis socio, qui & vitam Walburgæ Sororis scripserit; tùm ex *Monachorum* aliorum tabulis, ex *Codicibus* Mss. Vaticanis, aliisque id genus testibus domesticis, fallere assuetis: Undè de harum narrationum fide proclive judicium est.

Baronius Notat.

Certiora de Bonifacio Moguntino.

Certiora de hoc *Bonifacio* compendio referemus, ex Bavarorum & Francorum *Chronicis*, Aventini *Annalibus*, Balæi *Centuriis*, *Epis-*

Epistolis ipsis Bonifacii,& Pontificum illis;Concil.T.VI.&ex *Surio* ipso subindè: 1. Ut illustri loco natus fuit, ità gessisse magnos animos,audacem, superbum, avidum peregrinationum,honorumque, specie Apostolatûs ad Gentes. 2. Solemni juramento, *per sacratissimum* quoque *Petri corpus*, Pontifici obstrictum fuisse, se *Catholicæ fidei*, id est, qualem tùm probabat Roma, *in quâ omnis esset Christianorum salus*, fore assertorem; *utilitatibus* Pontificis, Petri Vicarii, *fidem* omnem suam, omnemque *obedientiam exhibiturum*; *Antistites omnes* adacturum in easdem leges; ut pluribus ex formulâ juramenti,apud Surium,hinc Baronium A. DCCXXIII. Gregorio II. Pontifice. 3. Nec alium in finem à Gregorio Romam accersitum, post triennalem expeditionem, dehinc cum plenissimâ potestate, ac prævià consecratione in *Episcopum*, ablegandum ad Thuringos, Saxones, Francones, Cattos, Frisios, Literis Pontificiis munitum, quàm ut Ecclesias jam ibi fundari cœptas Pontifici, tanquàm Christi Vicario, subderet, ac Romanis traditionibus imbueret. Undè Aventinus, restitisse Bonifacio eorum locorum Sacerdotes & Episcopos, *eum mendaciorum auctorem, legis atque pacis Christianæ turbatorem, corruptoremque esse vociferatos*, Annal. *Lib.* III. p. m. 171. 4. Eodem instituto à Gregorio III. Zachariâ, Stephano II. in eo Apostolatu continuatum, donatumque *Archiepiscopatu* Moguntino, Colonienſi etiam, & Trajectensi, quin *Vicariatu* Romani Pontif. per Germanias Galliasque; probantibus Carolomanno & *Pipino* Austrasiæ & Neustriæ Principibus, à quibus est in Franciam evocatus. Et hîc pro Vicariâ potestate, variis coactis Synodis, Disciplinæ instaurandæ obtentu (quales fuêre, in Germaniâ, Galliâ, Synonodi *Ratisbonensis, Liptinensis, Suessionensis*) id præcipuè agebat, ut in Synodal. conventibus Episcopi *confiterentur, se unitatem & subjectionem Romanæ Ecclesiæ, fine tenùs vitæ suæ, velle servare S. Petro. & Vicario ejus velle subjici, & per omnia Petri præcepta Canonicè sequi desiderare*, &c. Vide Tomum VI. Concil. editionis novissimæ *col.* 1544. & Bonifacii *Epist.* CV. ad Cudbertum Archiepiscopum.

5. Totum fuisse Bonifacium in commendatione Vitæ Monasticæ, amplexuro hanc ipsam ejus suasu Carolomanno, hinc in fundandis dotandisque Monasteris, Abbatiis, ad Regulam Benedicti; etiam *Episcopatus, Cœnobia à Bonifacio condita.*

in distribuendis Episcopatibus, quales instituit benè multos. Bavariam in Episcopatus IV. divisit, *Salisburgensem*, *Frisingensem*, *Ratisbonensem*, *Aichstatensem*. *Wirzburgensem* seu *Herbipolensem* Episcopum Burchardum constituit, & ipsum Anglum. *Moguntinum* se Archiepiscopum primus creari passus est. Accesserunt *Bambergensis*, & *Erfordiensis* Episcopatus, post Gentes hasce Papæ mancipatas. Abbatiarum nobilissima *Fuldensis* est, condita A. DCCXLII. ad ripam fluminis Fuldæ, Zachariâ Pontif. cum privilegio immediatæ à Rom. Pontifice dependentiæ. Et hi potissimi fructus laborum Bonifacii, *Monasteria per id tempus posita, structurarum dignitate, & vectigalium magnitudine adhuc miranda*, ut de Bonifacio Vellerus, *Vindelicor. Lib.* V. An. DCCLV.

Facta Secularia Bonifacii.

6. Sed & Sæcularibus se negotiis implicuisse ubique Bonifacium: Undè etiam in publicis Regni Francici Comitiis, authoritate tamen Zachariæ Pontificis, *Childericum* Regem deposuit, trudendum in Monasterium, *Pipino* proclamato Francorum Rege, filio Caroli Martelli, Pipini Heristelli nepote, abnepote Pipini Senioris, patre autem Caroli M. Undè Pipini Regis deinceps in Pontificem favor, & conversio tandem Exarchatûs Ravennatensis in Patrimonium Petri, post coërcitos à Pipino Longobardos, Bonifacio inducente.

Ignorantiæ argumenta

7. *Ignorantiæ* porrò dedisse hunc Bonifacium, & futilitatis, ejus quicquid efferant doctrinam hujus ævi Pontifices, & ex iis Baronius, luculenta specimina. Undè lites cum inter & Vergilium quendam Presbyterum, atque in Mathematicis & Sæcularibus disciplinis probè doctum: Ex. gr. esset-ne legitimus Baptismus, administratus ex ignorantiâ Latinæ Linguæ, à Sacerdote Bavaro, *in nomine Patria, & Filia, & Spiritus Sancta?* negante Bonifacio apud Aventinum, *Lib.* II. Vergilio affirmante, dein & Zachariâ Pontifice, *Epist.* VI. ad Bonifac. quæ & apud Gratianum est, *Dist.* XIV. Sic, darentur- ne homines Terræ huic undique circumfusi, quos *Antipodas* vocant? negante rursùm strenuè Bonifacio, & hoc nomine Vergilio infesto, ut perversæ doctrinæ auctori, hinc coërcendo legatione & literis Zachariæ Pontif. ac sententiâ depositionis, tanquàm qui hæreticus, erroneus, *contrà Deum & animam suam locutus*, quasi *alius Mundus & alii homines subterrâ sint*, in *Epist.* X. Zachariæ, *Conc.* Tomo VI. *col.* 1521.

Ad

Ad quæ Baronius, ad An. DCCXLVIII. N. II. non alio effugio utendum esse censuit, quàm 1. Si Vergilii errorem interpretaretur, de asserto *novo Mundo, qui alio Sole atque aliâ Luna illustraretur*, contrà quàm disertè Aventinus, & Chronica, cum asseruisse modò, contrà opinionem vulgi, & ipsius Augustini, dari *Antipodas*. 2. Si hunc ipsum errorem Vergilii converteret in merum *commentum pravorum hominum*, qui falso istud detulissent ad Bonifacium, Bonifacius ad Zachariam. Quo ipso, & Bonifacium summæ levitatis in deferendo ad Romanum Vergilio, & Zachariam præcipitantiæ accusat, in *Concilio* hoc nomine indicendo, Legatis hac de causâ mittendis, & sententiâ in Vergilium decernendâ. Quod verò causatur Baronius, accusationem illam ut *inanem penitus evanuisse*, credo equidem, agnito deinceps à Pontifice & Legato, proprio errore. Nec tot erat ambagibus opus, ut Vergilius ille purgaret se apud Bonifacium à calumniæ labe, & *commentum* hujusmodi discuteret. Qui *Vergilius* à Gregorio IX. Sanctorum Catalogo adscriptus, undè commentum ipsius Baronii, ne Pontifices committerentur. Adde alia *superstitionis* & *insciliæ* in Bonifacio argumenta, de quibus *Cap.* sequenti. *Baronius notat.*

8. Denique arma Bonifacio, protendendæ Pontificiæ dominationi, longè alia fuisse quàm *Scripturas* utriusque Testamenti: Nempè, *Librum in quo Sacratissima Ecclesiastica institutionis jura, Pontificalibus digesta Conventibus habebantur*, quem tradiderat illi Gregorius, fatente Baronio, ad An. DCXXVI. N. V. *præcipiens ut tam Clerus quàm Populus, ejus Regimini subdendus, iis institutis imbueretur*. De tradendis institutis Christi, Pauli, nec γρὺ quidem. Adhæc in promptu Bonifacio fuit accusatio *Hæreseôs*, si qui ab eo dissentirent, hinc Româ petitum auxilium, exemplis in Sidonio Bavaro, Vergilio, Samsone, Clemente, Adaberdo, Berthero, aliis qui hominis insciliam arguerent, vel superbiam, de quibus infrà *Cap.* VI. Sed & præsidio *Carolomanni*, *Pipini*, *Utilonis Ducis*, Sæcularium Principum quos demereri studuit, institutum suum egregiè promovebat, passim Sacerdotes conjugatos, aut Episcopos reluctantes, deponendo, omniaque ad nutum Pontificum constituendo. Quinimò collectis copiis in Thuringos pertinaces fecisse irruptionem, vi *armorum*, testatur *Chronicon* Isenacense, à Magdeburgensibus in hanc rem citatum. *Media Bonifacio adhibita.*

Reliqua de Bonifac.

De hujus porrò Bonifacii occulto cum *Liebâ* suâ, Vestali Anglicâ, commercio, quâ cum condi voluit eodem monumento, pluribus iidem Magdeburgenses. De doctrinâ autem ipsius, & emissariorum Romani Pontificis, fœdâque temporum *superstitione*, proximo Capite. Atque is Bonifacius est, cujus rebus & laudibus describendis, Sanctitate, Miraculis, laboribus pro Romanâ sede, implevit Annalium Scriptor paginam utramque *Tomi* IX. usque ad finem anni LV. quo à Frisiis, cum LIV. familiaribus, cæsus occubuit, transferendus tandem in Fuldense Monasterium, cum dilectâ Liebâ ut vitæ sic mortis sociâ. De eo Balæus, *Cent* 1. *Non fuit à Christo incarnato quisquam qui propiùs expressérit alteram illam in Apocal. Bestiam, quæ de terrâ ascendens duo gerebat Cornua agni similia.*

Carolus M. propagator Christianismi.

IV. Alterum instrumentum divinitùs excitatum, *Regium* illud & Heroicum, fuit *Carolus Magnus*; Hæres & Successor Pipini, cum Carolomanno fratre; ab An. DCCLXVIII. Solus Francorum Rex, mortuo Carolomanno, ab Ann. DCCLXX. Longobardorum Rex, victo Desiderio, ad A. DCCLXXIV. hinc Saracenorum à Pyrenæis montibus ab Iberum usque domitor; Germanorum item, Sclavorum, ac rebellantium cumprimis Saxonum, uti Bohemorum, Bavarorum, Hunnorum ad ortum Bavariæ (undè *Austria* nomen illi Bavariæ parti) Populorumque ad Mare Balticum; Imperator Occidentis proclamatus expirante Sæculo, sub finem Anni DCCC.

Quantum illi debeat *Christianismi* partim propagatio per Regiones quas tenuerant Infideles, partim reformatio, Historiæ de Vitâ & rebus gestis Caroli Magni, indè ab *Eginhardo*, primo horum Scriptore, ut & Longobardorum, Saxonum, Francorum Annales, Caroli ejusdem Capitularia, Actaque Conciliorum testantur: Ex his deinceps Magdeburgenses, Baronius, Stuckius, Hospinianus, & qui Galliæ res, aut Germaniæ, digessérunt.

Conversiones.

Nempè auspiciis tanti Principis. 1. Conversæ ad Christum gentes omnes *Saxonum.* Ostfali ultrà Visurgim fluv. Westfaliique cis Visurgim, penitùs tandem subacti An. DCCCIV. post tot rebellionum molimina, & tricennale bellum, de quo fusè Eginhardus, Libro de *Vitâ Caroli M.* cujus Cancellarius fuit. Ac præcipui Saxonum Duces in Westfalis *Witikindus*, vel *Widichindus*, cujus

jus Castrum propè Osnaburgam fuit, à Carolo muniendum; in Ostfalis seu Holsatis ultrà Albim fluv. *Albion*, Anno DCCLXXXV. sacro fonte tincti, & in Caroli fidem ac tutelam recepti. Sed & pari studio Carolus Barbaris reliquis, quos victricibus armis ad deditionem compulit, *Sclavis*, *Venedis*, *Ungaris* &c. hanc unam pacis ac libertatis legem præscripsit, ut abjectis Idolis Christum fide amplecterentur, ex Sigeberto, Crantzio, aliis.

2. *Episcopatus* per Saxoniam omnem fundati, optimo instituto, ut Episcoporum ac Sacerdotum ministerio, Gentes perfidæ & mobiles, ac impatientes novi jugi, in fide Christianâ continerentur. Vix enim Christo sacramentum, Principi fidem dederant, quum identidem ab utroque, nefariâ rebellione deficerent, Witikindo potissimùm duce, ex *Chronicis* omnibus: At ne deinceps relaberentur ad apostasiam, armavit Episcopos Germaniæ Carolus Sæculari potestate, ac Pontificio gladio suum adjunxit, Provinciis inter eos distributis, ut haberent quo contumaces & terrerent, & distringerent, ità Krantzius in *Metropoli*, in *Proœm.* Undè Episcopatus per Germanias in Principatus versi; præeunte Pipino qui Burchardum, Wirtzburgensem Episcopum, Orientalis Franciæ Ducem, præmium Romanæ legationis, constituit. *Episcopatus instituti.*

Hinc nati Episcopatus *Osnaburgensis*, Whihone Frisio Episcopo primo; *Salingstadiensis* ultrà Visurgim, Episcopo Hildegrino, transferendus deinceps Halberstadium: *Magdeburgensis*, ad Albim fluv. in loco Veneri sacro, qui Parthenopolis; *Paderbornensis*, ad fontes Lippæ fl. *Monasteriensis* ad Amisim fl. Ludgero primo Antistite; *Werdensis* ultrà Visurgim, Swiberto Episcopo; *Bremensis* in Frisiorum & Saxonum confinio, versùs Visurgis ostia, Willehado Pontifice; *Mindensis* ad eundem fluvium, ubi arx Whitikindi, cujus partem cessit ædificandæ Ecclesiæ, undè *Min*, *din*, quasi Meum & Tuum, seu communis duorum possessio; *Hildesiensis*, vel *Hildesheimiensis*, antè *Aulicensis*, ultrà Visurgim, ad duorum rivorum confluenta; *Hamburgensis* ad Albim fluv. Holsatiæ regionis, Ansgario primo Episcopo, qui hinc ad Danos & Succos fidem Christianam propagavit.

3. *Scholæ* erectæ, & *Collegia*, Linguarum ac Disciplinarum sedes, pellendis ignorantiæ tenebris quibus Christianismus propemodùm *Scholæ erectæ.*

dùm obrutus videbatur. Hinc nata in Galliis Academia *Parisiensis*, An. DCCXCI. præfectis illi Alcuino & Clemente, Scotis, Bedæ discipulis, qui se nihil aliud præter bonas literas è patriâ venum exportasse profitebantur. Mox in Italiâ *Papiensis* seu *Ticinensis* Academia successit, & *Patavienſis*; in Westfaliâ, *Osnaburgensis*, in quâ Græcas Latinasque Scholas Episcopus aperuit, jussu Caroli, sub initia Sæculi sequentis.

Collegia Canonicorum, qualia instituta.

Quin præcipuas *Episcoporum* sedes, seu Cathedrales Ecclesias, voluit esse totidem Collegia, Scholas Sacras, in quibus alerentur Viri religiosi, doctrinæ S. custodes, & propagatores, præformandæ ad S. Ministerium juventuti. Dicti hi *Regulares*, quia ad Corbejensis Cœnobii Regulam adstricti, postcà, ut se à Monachis destinguerent, *Canonici*; undè *Collegia Canonicorum* nata sub Carolo M. Moguntiæ, Coloniæ, Treviri, Salisburgi, & passim. Et quia stipendia illis adscripta, ex proventibus Ecclesiarum, hinc natum *Præbendarum* nomen. Mox succedente Cantionum in Officiis Sacris superstitione, post introductum ubique à Carolo M. Cantum Gregorianum, à IV. itinere Romano, nonnisi Cantionum Scholæ fuerunt ea Collegia, quod præcipuum tum Ecclesiasticorum studium, tandem & Scholæ otii, inertiæ, luxûs, ut in hunc diem apparent.

Monasteria.

Nec alium in finem *Monasteria* fundata plurima, sub Præfectis vel Abbatibus, per omnia Carolini Imperii spatia, quàm ut in illis ipsis traderentur Sacræ Literæ, in quarum studio Monachi consenescerent, ut vitæ austerioris exemplo morumque, sic doctrinæ luce, utiles futuri Christi Ecclesiæ. Sed de Cœnobiorum Scholis jam suprà ad Sæculum VII. pag. 645. Ac *Cœnobiorum* indicem, quæ hoc ævo surrexerunt, apud Hospinianum require.

Constitutionem Caroli M. generalem, de Scholis per singula *Episcopia* & *Monasteria* instituendis, editam non post *tertium* iter Romanum, ut Sirmondus, sed *quartum* An. DCCLXXXVI. exhibet Editio novissima Conciliorum *Tomo* VI. *col.* 1780. Ac potissimum tunc Principis institutum fuit, ex verbis *Constitutionis*, restituere neglectum Scripturarum studium, ducere ad rectam earum intelligentiam, *ut facilius & rectius Divinarum Scripturarum mysteria valerent penetrare.* Porrò de Caroli M. *doctrina*, alieniſſimâ à Tridentinis Canonibus, & praxi insequentis ævi, deque instauratâ in

multis

multis *Disciplinâ*, ex ejusdem Capitularibus, erit infrà dicendi locus.

III. *Continuatio deformationis in Doctrinâ, Ceremoniis, Disciplinâ. Ignorantia Cleri in Latinâ Ecclesiâ.*

Doctrina Catholica hujus Sæc.

I. Mansit sanè quoad thesim, & quoad professionem externam, in utrâque Ecclesiâ Orientali & Occidentali, *Catholica fides* inconcussa, seu fundamentalis Christianismus, Hæresibus prioribus rejectis, qualiter Symbola superiora, & Concilia Oecumenica definiverant, sed additâ superstitione.

Quod ipsum hac Ætate colligitur, 1. Ex *Symbolis* variis, ac *Synodicis Confessionibus* Fidei, editis seu publico nomine, seu privato, cùm in Oriente tùm in Occidente. In illo quidem, puta à *Joh. Damasceno*, de quo infrà pluribus, Libris de Orthod. Fide: A *Tarasio Constantinopolitano*, in literis ad Antiochenos & Alexandrinos, insertis *Act.* III. Conc. Nic. II. Tom. VII. Concil. A *Theodoro Hierosolymit.* ut dixêre, in Synodico lecto in eâdem Synodo, *Actione* eâdem, quo prolixè fidem profitebatur, theticè & antitheticè: A *Basilio* Ancyrano, cæterisque qui cum Basilio se stiterunt in illa ipsa Synodo, sed Iconodulis, ut legere est in *Actione* I. Tomo cod. à *Col.* 55. In Occidente, professiones hujusmodi Catholicæ Fidei insertæ passim scriptis *Bedæ*, *Paulini Aquilejensis*, *Alcuini*, *Caroli M.* quas vide vel apud Flaccum Catalogi *Lib.* VIII. & Magdeburgenses *Cent.* VIII. in Capite de Doctrinâ: Et hanc Christianismi essentiam, verùm fœdandam magis ac magis superstitionum portentis, retinuit sanè Romana Ecclesia; Scripturas S. Symbolum Apost. Orationem Dominicam, Decalogum, Doctrinam de Trinitate, Personâ Christi, Redemptione &c. II. Ex confirmatione ejusdem fidei per varias in Orbe utroq; *Synodos*, qualiter factum in *Constantinopolit.* sub Copronymo, & in *Nicenâ* II. *Actionibus* VI. VII. *Tom.* VII. Col. 398. 553. quanquàm additurâ hac Cultum Imaginum, de quo posteà. Sic fidem quam diximus Catholicam, ex definitione Synodorum Universalium priorum, probaverunt in Oriente & Occidente Synodi particula-

lares complures, Symbolis etiam & Confessionibus sancitis, in *Tomo* VI. & VII. *Conciliorum* edit. Labbeanæ.

Romana Eccl. ut Catholica. Baronius notat.

II. Non peccavit quidem ejus temporis Roma Subtractione essentialium, primorumque Capitum, ad exemplum damnatarum Hæresium. At sensim Fidei integritatem variis corruptelis conquinavit, ac Christianismo veteri Papismum novum, pretioso vile, divinis humana, Scripturis S. Traditiones suas, præceptionibus Christi & Apostolorum, Pontificum Romanorum decreta, & ἐθελοθρησκίας propè innumeras adjecit. Undè Corpus illud languescere, & vitium magis magisque contrahere, partibus in eo sanis aliis, aliis oppidò ulcerosis. Ac nova hæc quidem additamenta; quæ partim ambitio præpostera, partim avaritia, desidia, luxus, ignorantia Cleri, Regum ac Populorum fascinus, suggessêre, Religionis acropolim inter Latinos constituerunt. Undè verba dat, pro viri ingenio, Baronius, exorturus *Tomum* IX. Annalium, dùm *testimonium veritatis*, *jugiter in* Rom. *Ecclesiâ* perhibitum, magnificis verbis extollit; simul proditurus causam, *uno patrocinio*, *quod jugiter implorarent*, *Patronæ suæ Mariæ Virginis securus*, Dei illo autem Christique Servatoris securè tacito, quod unum *Testes* illi *veritatis*, quos laudat, Apostoli imploraverunt.

Doctrina de Papa potest. spirit. & tempor.

III. Specimen fœdatæ *Doctrinæ*, *Disciplinæ*, *Cultûs* propemodum omnis, sequentia dabunt, *Antichristianæ* autem dominationis proximum Lemma.

At potissimum doctrinæ caput, quod in arce collocandum fuit, & ad quod refert omnia sua Annalium Ecclesiastic. scriptor, *Tomo* IX. fuit Romani Pontificis non jam *primatus* aliquis, sed *suprematus*, & potestas absoluta summaque, ut in spiritualibus, sic in temporalia invasura, *Petrini* nominis perpetuo obtentu. Hinc, præter facta, de quibus *Cap. seq. Decreta* varia in Synodis Romanis, & *Epistolæ* Constantini Papæ, Gregorii II. Gregorii III. Zachariæ, Stephani III. Pauli I. Stephani IV. Hadriani I. Leonis III. quibus Episcopi illi Romani, non ex solâ concessione Valentiniani III. sed jam ex *divino* jure, & concessione *Christi*, & *Petri authoritate*, arrogabant sibi jus *præcipiendi* omnibus quaquaversùm Ecclesiis, Archiepiscopis, Episcopis, sed & Imperatoribus, Regibus, eosdemque pro arbitrio *ligandi*, *solvendi*.

ſolvendi, *deponendi*, *conſtituendi*, *de omnibus judicandi*, ut *nemini liceret de eorum judicare judicio*, quæ fuêre Hadriani voces ad Carolum Regem. Hinc Romana ſedes ubique indigitata *Caput omnium Eccleſiarum*, *Caput Orbis terræ*, cui *ſubjectionem*, *obedientiam*, *ſervitium*, ipſa Orbis Capita præſtare tenerentur tanquàm *Chriſto*, *Petro*. Legantur Epiſtolæ in Tomo VI. & VII. Conciliorum *Edit.* 1671. additis Epiſtolis *Bonifacii*, & Gnathonum id genus: Quarum etiam excerpta habes apud Gratianum in *Decreto*, non unâ *Diſtinct.* Blondum in *Decadibus*, Aventinum in *Annalib. Bojor.* Sigonium *de Regno Ital*, &c. Adi & Joh. *Balæum.* in *Centuriis*; Flaccum in Catalogo Teſtium *Cent.* VIII. *Cap.* de Romani Pontif. Principatu, & Mornæum in Hiſt. Papatûs, de *Progreſſu* Myſterii Iniquitatis hoc *Seculo*, ut alios præteream. Nec opus prolixiori deductione, faſſo ubique Annalium ſcriptore, ad hanc ipſam ætatem, ac dogmaticè, per fuſa Tomi IX. ſpatia, adſtruendo jura Romanorum Pontificum in ipſa Imperia, Regna, Principatus, ac poteſtatem *transferendi*, *auferendi*, *ligandi cœleſtia & terrena*, *decreta quæ Reges implere teneantur*, mittendi, &c. ubi is de Leone Iſaurico, & Succeſſoribus, de Carolo Martello, Pipino, Carolo M. de Longobardorum, vel Anglorum Regibus. Et hinc immodica illa *Bonifacii* per Baronium commendatio, qui quaquaverſum inter Britannos, Germanos, Gallos, Italos, pro tenore præſtiti Gregorio II. juramenti, omnipotentiæ Pontificiæ fidem propagaret. Nec tam id agebat ſuo Apoſtolatu, ut Gentes *ad Chriſti obedientiam* converteret, quàm ut *quantoſcunque audientes vel diſcipulos, in iſtâ legatione, ad obedientiam Apoſtolicæ ſedis invitaret & inclinaret*, ut ipſe jam provectiori ætate ad Zachariam Papam in Præfat. Epiſtolâ, inſertâ Tomo VI. Concil. *Col.* 1495. Undè Mezeræus in Hiſt. Caroli M. Tom. I. *Id prorsùs agebat* Bonifacius, *ut cuncta referrentur unicè ad Papam, ejuſque ſupremam poteſtatem.* *Baronius ſuo modo.*

Hinc non *Scripturæ* deinceps *Sacræ*, non Evangelicæ & Apoſtolicæ Literæ fuêre norma credendorum & faciendorum, niſi dicis causâ. Ubique revocabantur Clerus, Populi, ad obedientiam *Canonum*, ad *decreta Romanor. Pontificum*, ad *Apoſtolicæ ſedis mandata*, ad *vocem B. Petri Apoſtolorum principis*, ad *Norma fidei qualis.*

ſententiam Petri audiendam &c. quo nomine Papa perpetuò venit, in Epiſtolis & reſcriptis Pontificum hujus ævi. Adeò ut Stephanus II. miſsâ Epiſtolâ ad Francos, pro ſubſidio contrà Longobardos impetrando, quæ & in *Tomo* VI. Concil. *Col.* 1639. ſic inſcribat: *Petrus vocatus Apoſtolus à J. Chriſto Dei vivi Filio, Vobis viris Excellentiſſimis* &c. *Mox, Ego Petrus Apoſtolus, dum à Chriſto Dei vivi Filio vocatus ſum &c.* Nec aliter loqui ſoliti Gregorii, Zacharias, Paulus, Stephanus III. Hadrianus I. horumque præcones Bonifacius, & reliqui.

IV. Ita radices agere hoc Sæculo, in Romanâ Eccleſiâ, doctrinæ ad omnem ſuperſtitionem natæ, de quarum *initiis jam* in ſuperioribus dictum. Nempè Clero his faſcinante Reges, Populoſque, ac ſubtrahente magis ac magis clavem cognitionis, ut pro libidine dominaretur, & opes in Eccleſiam, in Monaſteria effunderentur. Hinc recepta jam inter Latinos doctrina de *Purgatorio*, Græcis ut ignorata tùm, ſic acerrimè deinceps oppugnanda; eademque novis quotidie viſionibus, præſtigiis, fabulis in Occidente roboranda. Cui rei egregiam cumprimis operam navabant Monachi, & emiſſarii Romanæ Sedis, quos inter Winfridus ille Bonifacius, cujus *Epiſtolæ* inſertæ Tom. XIII. *Bibl.* Max. Patrum, plurimæ ſunt in commendando hoc terriculamento. Hinc viſio illa *redivivi* cujuſdam Monachi, & reducis undè negant redire quemquam, ex *Paradiſo* ſcilicet & *Purgatorio*, in Epiſtolâ Bonifacii ad Eedeburgam Abbatiſſam, quam ex ineditis ut pretii ingentis κειμήλιον producit Annalium ſcriptor, ad A. DCCXVI. N. XVIII. *& ſeq.* Nempè viſus illi Monacho eſt locus Purgatorii, *ignis, piceumque flumen, bulliens & ardens, ſuper quod lignum pontis vice poſitum*, quod quædam animæ *non titubantes tranſibant*, quædam verò de ligno præcipites *cadebant* in *tartareum flumen* ibi non uno modo *mergendæ*, hinc *clariores ſpecioſioreſque* in optatam ripam deferendæ. Portenta alia viſa iſti Monacho, pluribus refert Epiſtola. Et *tanta res*, addit Baronius, *cujus Bonifacius haud fuit otioſus auditor & ſcriptor, diſpoſuit* ipſum *ut meditaretur Evangelii prædicationem in Gentibus*; nempè is Apoſtolatum inter Gentes, Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, ac quondam inter eas Papatum, jam animo ſuo præcipiens, ut accidit.

De Purgatorio.

Huic de Purgatorio doctrinæ opportuum ſuperſtructæ aliæ, omnium

Inedita.

omnium consensione Clero & Monachis oppidò proficuæ. Hinc totus Bonifacius, in præfatis *Epist.* qui commendaret *Missas, Oblationes, suffragia*, pro laborantibus in terrifico piceoque illo flumine defunctis. Nec aliud nuper ex Epistolis illis eruit. Natalis Alexander, *in Sæc.* VIII. *Art.* VI. *Capitis* III. quàm *octavo Seculo mutuas fuisse Societates suffragiorum, cùm pro vivis tùm pro defunctis.* Hinc *Missæ solitariæ*, & *privatæ*, frequentari hoc ævo cœptæ, communicante solo Sacerdote, vel etiam solo præsente qui ministraret, nullâ omninò synaxi vel collectâ, ne vel populi Oblationes deficerent, vel mortui scilicet Missis non juvarentur. Quales frustrà Card. Bona *Liturg. Lib.* I. *Cap.* XIV. & XVIII. contendit obtinuisse indè ab *Apostolorum* ætate; Confundens oblationes vel celebrationes tunc *quotidianas*, de quibus & Tertullianus, Cyprianus, Basilius M. alii; aut administratas *in privatis* ædibus, vel inter paucos, vel *tres congregati*; aut in *Oratoriis Monachorum*, post natam superstitionem, cum Missis quas vocant solitariis. Quin *Theodulphum* Aurelianensem Episcopum, expirante ferè *Seculo* VIII. præfectum illi Ecclesiæ, Missarum id genus approbatorem laudat, *Cap.* XIV. N. I. Ex cujus tamen *Capitulari*, ad Parochiæ suæ Sacerdotes, *Cap.* VII. *Ut sacerdos Missam solus non celebret*, non sine *circumstantibus*, non sine synaxi, saltem *vel trium*, juxtà illud *Matth.* XVIII. 20. damnantur Missæ solitariæ. Quod Capitulum tacet Bona, refert sanè Baronius, sed dissimulato argumento quo proscribi Missas privatas Cassander jam intellexerat. Malè etiam à Baronio referri ad A. DCCCXXXV. quando pridem fatis concesserat Theodulphus, rectè Sirmondus in Notis observavit. Nec favet Missæ solitariæ *Capit.* XLV. ejusdem Capitularis, citatum Bonæ, & expressum *Tomo* VII. *Concil.* Col. 1147. quo sanè mentio *Missarum peculiarium*, quæ peculiariter pro defunctis celebrarentur, at non sine ullo circumstante; id modò volente Theodulpho, ne peculiares illæ sufficere Dominicis crederentur, neve populus per eas à Solennibus & Canonicis Sacris abstraheretur. Ad sequens verò sæculum spectant Canones Synodi *Moguntinæ* sub Carolo M. *Parisiensis* sub Ludovico Pio, quibus Missarum solitariarum usus, ut *irreptitius*, ut *reprehensibilis*, ut ab *avaritiâ & incuriâ* profectus damnatur. Et ex Walafrido Strabone, claro itidem Sæculo IX.

Missa Oblationes pro defunctis.

Missa privata, vel solitaria. Card. Bona notatur.

tum ex Odone Cameracensi, posteriore non uno Sæculo Missarum id genus novitatem coarguit Cassander *Consultat. Art.* XXIV. Incertimagis temporis est, Canon *Nannetensis*, citatus eidem Cassandro, de quo loco suo.

Superstitio Monachalis. Nec aliundè quàm ex succenso igne *Purgatorii*, & ex Pœnis satisfactoriis, quas redimere se hoc pacto persuaderentur, aucta *Monachalis* indies superstitio, ex opinione tanti meriti, ut etiam Reges, posito Diademate, tonsuram & cucullum admitterent: Quemadmodùm *hic metus pœnæ, quâ propter peccata afficiendus erat*, scil. in Purgatorio, (laudante Baronio ex Polydoro Vergilio, ad A. DCCLXXV. N. X.) induxisse fertur Offam Regem Orientalium Saxonum, *ut regnum suum vectigale faceret Rom. Ecclesiæ*, & *denarium* Petri *domesticatim* pendendum imperaret. Sed de his etiam postcà.

Reliquiæ. *Reliquiarii* quoque adeòque crevit superstitio, ut & virtus magis magisque divina, dæmonibus ejiciendis, morbis curandis, &c. & sanctitas, & patrocinium, & crebra miracula, cum profuso cultu, illis adscriberentur. Hinc ut *Imaginum* religiosa προσκύνησις hoc ævo sancita, de quâ nos loco suo, sic & *Reliquiarum* illa. Undè Theodosius ille, qui cum Basilio Ancyrano stitit se Synodo Nicanæ II. gratificaturus Patribus, editâ confessione, *Art.* I. T. VII. *Col.* 59. Ὁμοίως καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων προσκυνῶ, καὶ πιῶ, καὶ ἀσπάζομαι, *similiter reliquias Sanctorum adoro, & honoro, & amplector.* Quibus mox assurgunt Patres, ut confessioni Orthodoxæ, & quâ illicò audit συνήγορος τῆς ἀληθείας *advocator veritatis.* Unde etiam Canones non unius Synodi in honorem *Reliquiarum*, & Canon *Nicænæ* Iconolatriæ VII. ne Templa ulla consecrarentur, ἐκτὸς ἁγίων λειψάνων μαρτύρων, *absque sanctis reliquiis Martyrum*, deponendo Episcopo qui absque lipsanis consecraret. Sed rectè vocant ibidem Ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, *Ecclesiasticam traditionem*, & musteam illam, non profectò Christi & Apostolorum. Quo factum ut novæ quotidie Reliquiæ miris revelationibus apparerent, incognitæ antcà, ac venerandis nominibus donarentur: Ut illæ *Dionysii Areopagitæ*, Romam has defe-

rente Stephano III. *Marcellini, Stephani Martyris, B. Augustini,*

Gre-

Gregori M. Laurentii, aliorum sine fine Martyrum. Quin secuturis ætatibus demùm agnitæ reliquiæ *Marci*, *Matthæi*, *Jacobi*, *Simonis*, *Judæ*, *Mariæ Magdalenæ*, aliorum id genus Apostolicæ & primitivæ Ecclesiæ Virorum, Fœminarum, Martyrum. Hinc translationes earundem factæ quaquaversùm, & à Papis Româ expetitæ, tanquàm thesauri, gemmæ, ancilia quædam, ex præsidia Regnorum, Provinciarum, Urbium, Ecclesiarum, etiam sæpè turto auferendæ, exemplo apud Baronium non uno.

Cumprimis memorabilis translatio reliquiarum *B. Augustini*, sub Gregorio II. de quâ fusè, ut certâ Historiâ, Annalium Scriptor ad A. DCCXXV. *Num.* 1 *& seq.* Nempè longo post excessum ejus annorum intervallo, translatas ferunt ex Hipponensi tumulo in *Sardiniam* Insulam, ibi asservandas in tertium à translatione sæculum, donec à Barbaris Sardiniam occupantibus redimerentur ingenti pretio à Luitprando Longobardorum Rege missis legatis, eademque *Genuam* primò, inde *Ticinum* sive Papiam transferrentur, non uno prævio miraculo, hinc *divino honore colendæ* à Luitprando. Sed non antè feretrum passum est se moveri loco, delatum ad prædium quoddam amplissimum, dictum *Savinariense*, quàm voto Rex se exolvisset, donato prædio *Deo & Ecclesiæ Beati Petri*, accessuris novis & immodicis donationibus. Nec alia tot *Miraculorum* deinceps origo, quàm ut dotarentur Ecclesiæ & Monasteria, vel nova fundarentur. Ac ne fides rei tantæ laboraret, profert Annalium Scriptor *Epistolam* quandam Petri Mediolanensis ad Carolum M. fabellis modò dictis refertam, & quidem datam Anno Incarnationis DCCVI. quo tempore Carolus. M. adhuc in lumbis Patrum. Addit rei testes Paulum Diaconum, Bedam, Marianum Scotum, Sigebertum, in propinandis id genus fabellis (ex consensu Doctiorum) oppidò liberales, non ullum Sæculi VI. & VII. scriptorem, minùs *Fulgentium* ipsum, aut socios, qui reliquias illas Augustini in Sardiniam Hippone transtulissent, Sæculo V. Ac isti præterea in genere tantùm, de translatis è Sardiniâ in Ticinensem Urbem reliquiis Augustini, nihil de miraculis in Epist. Petri Mediolanensis. Talia sunt ex Bedâ apud Annalium Scriptorem, de reperto *Sindone* sepulchrali Christi, de

Reliq. Augustini hoc ævo. Baronius notat.

sti, de *Spongiâ* quâ potatus in Cruce, de Coronâ *Spineâ*, de *Miraculis* Reliquiarum virtute, aut defunctorum, penè innumerabilibus, quæ nesciverant Sæcula priora, Bedæ credulâ simplicitate jam in superioribus observatâ, & in majus augendâ hac & sequenti ætate.

In Sanctos & Mortuos superstitio

Vires etiam acquisivit Ἁγιολατρεία seu *Sanctorum Invocatio*, ad eosdem Preces, Hymni, in eorum honorem Festa, Templa Monasteria; ad eorundem Delubra, & Simulachra, vel Lipsana, institutæ Peregrinationes religionis ergò. Firmata nempè hoc ævo superstitio est, simul cum sancito *Imaginum* & *Reliquiarum* cultu in Synodo vulgò VII. & fictis quotidie visionibus, apparitionibus, miraculis Sanctorum. Insignis illa *Dionysii Areopagitæ*, apparentis cum Petro & Paulo Stephano II. Papæ, graviter in Galliis apud S. Dionysium laboranti, sed & stipulantis sanationis præmium, *Altare* ibi *dedicandum in honorem Dei, & Apostolorum Petri & Pauli.* Undè ad Dionysium Petri voces, *Tuâ gratiâ sanitas est ejus!* Hæc pluribus Baronius ad A. DCCLIV. *Num.* III. *& seq.* ex Epist. quâdam ab ipso Stephano eo anno scriptâ, quæ dicta *Revelatio Stephani*, apud alios non *tertii*, sed II. insertâ quoque Conciliorum *Tomo* IV. At tacita hæc Revelatio Anastasio, in Vitâ Stephani, contrà quàm nuper Natalis Alexander, securè nimis, *ut refert Anastasius*, ad *Sæc.* VIII. Cap. I. pag. 26. Ac diu posteà hoc Stephani rescriptum, suo se prodens indicio, confictum est à Monachis Fani Dionysiani, *Helduini* Abbatis nomine, ac spuriis additamentis auctum, quale illud ad calcem *Tomi* VI. *Concil. Col.* 1881. Cui si quæ fides est, Paparum fuit *Francorum Reges in potestatem regiam sublimare*, vehementer intercedentibus Gallis, ac nuper Maimburgio & Natali Alexandro. Hinc plus jam præsidii repositum in S. Dionysio, Sebastiano, Lamberto, Hiacyntho, Augustino, Gregorio M. &c. & in fictis etiam nominibus, quorum Lipsana venditarentur, quàm in immediato illo Dei & Christi. Ne Mariæ Deigenitricis, Petri, Pauli advocatum ubique patrocinium dicam, & illud *Principis Apostolorum* cumprimis, ubique in votis, miraculis, liberationibus, victoriis obtentis; sociandi Deo Omnipotenti. Exemplorum hoc Sæc. in Orbe cumprimis Occiduo pleni sunt Annales, plenæ Epist. Pontificum, & his referti Annales

nales Baroniani, paginis penè singulis. *Intercessionem* utique Sanctorum non negavit Carolus M. in Libris de Imaginib. at unam Deo *Adorationem* atque *invocationem* vindicavit, probè memor querimoniæ S. Augustini, indignati in sui temporis superstitionem, quæ Christianos quosdam invaserat, cumprimis in Africâ, *de Morib. Eccl. Cath. Cap.* XXXIV. *Tom.* I. *Nolite consectari turbas imperitorum, qui in ipsâ verâ Religione superstitiosi sunt, &c. Novi multos esse, Sepulchrorum & Picturarum adoratores, novi multos esse qui luxuriosissimè super Mortuos bibant, & epulas Cadaveribus exhibentes super sepultos seipsos sepeliant, & voracitates ebrietatesque suas deputent Religioni.* Ad quæ Augustini verba, vide exceptiones nuperas Natalis Alexandri, Galli Scriptoris ad hoc *Sæc.* VIII. *Diss.* VI. prolixè expensas in meâ Historiâ Imaginum, *Sectione* I. à *paginâ* 17. Neque ibi dicta reponimus. *Nat. Alexander notat.*

De cætero, Religionis tùm summam constituêre, præter dictas superstitiones, *Missarum*, *Cantionum*, *Consecrationum*, *Officiorum*, *Oblationum*, *Orationum*, *Votorum* solemnia, ad hæc & illa Sanctorum delubra, Memorias, Simulachra, Imagines, Reliquiaria, Cruces, Lapides, Clavos, Ferramenta, Linteamina, id genus scilicet Lipsana. Adhæc tonsura *Monachalis*; fundationes *Monasteriorum*; *Basilicarum* constructiones; *Templorum* atque *Altarium* ornatus; *Vestium* sacerdotalium ratio; *Festorum* dicatorum Sanctis, ac Virgini cumprimis, observantiæ: alia ejus indolis, quæ Reges, Principes, Magnates, Populi, Româ frigidam suffundente, sanctitatis ac meriti compendium crediderunt: Et in his superstitionibus augendis toti Pontifices hujus ævi, vel ex *Vitis* eorundem apud Anastasium, & ex Capitularibus. Undè Mezeræus, Historicus Gallus, de Statu Ecclesiæ hujus Sæc. Compendii Tomo I. pag. 179. *Tota Religio versa erat in superstitiones.* Nec tamen eò adhuc itum impietatis, qualem sequentia Sæcula viderunt in *Cultoribus Virginis*, ad quos nuper medio in Papatu *Monita salutaria*, sed nigro thetâ notanda. Nondum illa æquiparanda *Deo* & *Christo*, diviso imperio, quinimò altiùs sublimanda, *appellatione* à Tribunali Dei ad Tribunal Virginis. Nondùm illa Litaniis, Missis, Statuis, Rosariis, infinitis orationibus, votis, donariis, con- *Superstitiones alia hujus Ævi.* *Quæ nondum notanda.*

fictis Apparitionibus, Liberationibus etiam *ex Inferno* illi adscriptis, vel blasphemis Epithetis, puta *Omnipotentis*, *Salvatricis*, *Corredempiricis*, *Mediatricis*, *Matris Misericordiæ*, *Refugii peccatorum &c.* lædenda verius quàm honoranda. Nondùm solennis cultus *Angelorum*; nondùm innumeri *Divi Divæque* insanæ superstitionis instrumenta; accessuris novis in dies & absurdissimis *Reliquiis*, novis atque inauditis *Miraculis*, novis *Festis*, *Jejuniis*, *Sacramentis*, novis *Monachorum* institutis, ac *superstitionum* sine fine vel modo commentis, quibus dementati hodieque populi, exemplis infrà notandis.

Ciborum delectus mirus.

Natæ & hoc Sæc. novæ leges circà *Ciborum* delectum, præeunte jam suprà *Theodori* novâ Regulâ p. 584. Hinc abstinentia à certo genere Ciborum, quales *graculi*, *lepores*, *fibri*, *cornicula*, *ciconia*, *caro equina*, animantia id genus, & *lardum* non *fumo* induratum &c. pœnitentiâ eo in casu à Sacerdotibus injungenda. Qua de re videatur Epist. responsoria Zachariæ Pontif. ad quæsita Bonifacii, quæ est ordine XII. in Tomo VI. Concil. Parisiens. *Col.* 1524. Aliter tamen Capitulare Gregorii II. *Cap.* VIII. in Concilio Rom. A. DCCXXI. *Ut in perceptione ciborum nihil judicaretur immundum, nisi quod fuerit Idolis immolatum.* Rursùs Gregorius III. in Rescripto I. ad Bonif. *Art.* VII. inter Pœnitentias Parricidarum refert, *abstinentiam à carnibus & vinò*, sic *jejunium feriæ* II. &c.

Digna in Matrimonium leges.

Sed & *Matrimonii*, sanctæ & impollutæ conjunctionis, libertas mirum in modum hoc ævo adstricta, vel solutus etiam individuus nexus per Romanos Pontifices, horumque Emissarios. Libertati matrimonii intercesserunt de necessario *Cælibatu* repetitæ in Occidente leges, in *Presbyteris*, *Diaconis*, *Subdiaconis*, contrà Canones Trullanos, & Orientalium traditionem, ut disertè Stephanus III. Papa, apud Gratianum, *Dist.* XXXI. *Cap. Aliter se Orientalium.* Hinc quotquot conjugati promoverentur ad Presbyteratum, Diaconatum, iis uxorum usu prohibitum, trudendarum in Monasteria, *anathemate* etiam dicto hujusmodi *Presbyteris*; *Diaconis*, vel *Monachis ducturis*, in Concilio Rom. I. sub Gregorio II. *Capit.* I. II. III. Imò idem Gregorius, *Epist.* XIII. ad Bonifacium, *Art.* VII. describente Gratiano, rogatus de *infantibus* detrusis in Monasteria, antè annos pubertatis, postcà ubi

ubi hos annos adepti essent, volentibus sacro matrimonio jungi, respondit : *Hoc omninò devitamus , quia nefas est ut ollatis à Parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.* Laudat in hoc Pontifice nuper Nat. Alexander , *pag.* 8. quo tamen quid in matrimonii sanctam institutionem , & in factam à Christo libertatem, imò in nubendi præceptum extrà donum continentiæ , dici potuit contumeliosus?

Hujusmodi fuêre leges de *dissolvendo* matrimonio legitimè contracto, prætextu voti Monachalis, aut sacrorum Ordinum ; Quomodò *anathema* dictum cuidam Hadriano, qui cum Epiphaniâ Diconâ nuptias contraxisset, in Synodo Rom. I. sub Gregorio II. *Can.* XIV. XV. Sic novæ leges de *gradibus prohibitis* , quos nullum jus Divinum , vel Naturale prohiberet. Ità *Commatres* , vel *Compatres*, seu in Baptismo, seu in Confirmatione, eodem loco habiti, in causâ matrimoniali, quo Patres Matresve , Fratres & Sorores, ut in decretis Gregorii II. & Stephani III. ad Britannorum interrogata. Sic Gregorius II. Epist. XIII. ad Bonifacium *Capit.* I. prohibet matrimonium *quamdiu se agnoscunt affinitate junctos*, nulla gradûs limitatione, aliàs ad *septimam usq* ; *generationem* nuptias prohibuêre. Ità damnavit Gregorius III. tanquàm Capitale crimen, conjugium illius qui duxisset *viduam*, seu *matrem filii* antèà à *se adoptati* ; Bonifacio nullam in eo delicti rationem deprehendente, apud Baronium, ad A. DCCXXXIV. N. V. VI. Eratque optima ratio Bonifacii : *Quando omnes , in sacro baptismate ; Christi & Ecclesiæ filii Fratres & Sorores esse comprobemur.* Ità in Capitulari Gregorii, *Cap.* V. nefas esse decernitur, promoveri ad Ordines sacros, *si quis virginem non sortitus esset uxorem.* Hæc & alia cum libertate Christianâ, & illa primitivæ Ecclesiæ, conciliare novit Annalium scriptor , sancta omnia, casta, pia, digna tantis Pontificibus, & spiritu Christi. *Baronius ad hæc.*

Uno verbo, singulorum Pontificum , qui Romanam Ecclesiam hoc ævo rexerunt, cum primis *Gregorii* utriusque, *Zachariæ*, *Stephani*, *Pauli* , *Hadriani* I. facta insigniora , *Baronianis* encomiis, sed & nuperis *Natalis Alexandri* ornanda, ad superiores Constitutiones ferè redeunt. Docet historia eorundem, non tantùm ex Anastasio, sed & ex eorundem Epistolis , Decretis, ex Gratiano, Platinâ, reliquis, in ipso Annalium Ecclesiasticor.

Tomo IX. & *Cap.* I. Histor. Ecclesiast. dicti Natalis, *Saculo* VIII.

Corruptio Discipl. Ecclesiast.

V. Cum primis advertendum, quanti instauratores *Disciplinæ Ecclesiasticæ* fuerint hoc ævo Pontifices. Dùm toti incubuêre interdicendo Clericis, & Tonsis seu sponte seu coactè, *matrimonio*, simul *Concubinatui* authoramentum accessit. Hinc *Concubinus plures* ferè ubique fuisse unius uxoris loco Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Mezeræus Historicus Pontificius rectè ad hoc Sæc. observat, Compendii Histor. Tom. I *pag.* 174. *Clerus omnis summoperè dissolutus; plerique alebant Concubinas; erant Diaconi quibus Concubinæ etiam quatuor vel quinque. Minùs intemperantes uxoribus utebantur. Moniales nec Claustrum servabant, nec vota* &c. Accedebant vagæ libidines, fornicationes, adulteria, delicta execranda, vel ex Canonibus Concilior. & Capitularibus, & ex Epistolis Bonifacii ad Gregorium & Zachariam Pontifices, tùm ex formâ *Inquisitonis* quam hoc Sæc. scriptam autumat Baluzius. Nec pœna alia à Pontificibus irrogata, ex. gr. *si quis ordinatus in scelere Sodomitico deprehensus esset*, quam anni aliquot *pœnitentiæ*, in Capulari Gregorii III. Capit. XXI. Ex iisdem Canonibus Pœnitentialibus liquet, non *Sodomitico* modò, sed & *bestiali* crimine devinctis, *parricidis*, *homicidis*, *incestuosis*, *sacrilegis*, *adulteris*, *perjuris*, *ebriosis*, qui *dæmonibus immolassent* &c. injunctas leviores pœnas, ut Depositionis, abstinentiæ ab Altari, vel rigidioris alicujus Pœnitentiæ; Dùm v. gr. conjugium legitimum, aut nuptiæ cum matre filii ultrò adoptati, aut coma à Clerico laxata, &c. censerentur delicta quâvis severitate expianda. Sed & caverat Clerus ne facilè piaculi alicujus fœdioris coargueretur. Non enim suberant Clerici ulli foro Civili, sed Ecclesiastico tantùm, à suis judicandi. Quin *impossibile fuit eos* criminis *convictos dare*, sunt Mezeræi ad hoc Sæc. voces pag. 178. Edit. Paris. dùm alii non admittebantur ad accusationem, ut viliores de plebe, aut Laici qui nec Mariti essent nec Patres; alii si admitterentur, LXXII. *testes requisiti ad Episcopum*, XL. *ad Presbyterum*, XXXVII. *ad Diaconum*, & VII. *ad inferriores Ordines reos peragendos*, *omnes etiam inculpati.*

Ignorantia Cleror.

Cleri *ignorantiam* stupent Annales hujus ætatis, fovente suis constitutionibus Româ. Adeò immersus inscitiæ tenebris Clerus propemodùm universus, ut *in ordinandis* Episcopis, Presbyteris,

teris, non ampliùs doctrina, non peritia Scripturarum, minus Linguarum, Disciplinarumve, desideraretur. Id modò Canonibus requisitum ut *bene legere*, ut *cantare*, *ut Orationem Dominicam*, *Symbolum*, *Psalterium*, *Exorcismos*, *Compotum*, id est Computum, Cyclum decemnovalem, Terminos Paschales, Epactas, Festa mobilia &c. non nescirent: Hinc ut omnes *Missalem*, *Psalterium*, *Lectionarium*, *Antiphonarium*, *Pœnitentialem*, *Martyrologium*, haberent, & *Libros benè retiatos*, (pro *religatos*) apud Reginonem. Quod in inquisitione faciendâ per Episcopos interrogandi erant studiosè Presbyteri, *Inquisitionis* illius fatione condita ævo Bonifacii Moguntini, urgente primùm Carolomanno Principe, dein Carolo M. quam habes passim in *Epistolis Bonifacii*, ac totam apud Reginonem, initio *Libri* 1. Baluzius *Notis* ad Reginonem, pag. 540. *Ea erat sæculi illius infelicitas, ut necesse esset Presbyteros ab Episcopis interrogari, utrum benè legere nossent. Quod non solum in Presbyteris inferioribus contingebat, sed etiam in illis interdum qui ad Summum Sacerdotium eligebantur.* Mezeræus in Carolo M. *loc. cit. Ignorantia Episcoporum erat horrenda, dùm cogerentur intelligere Orationem Dominicam, Carolo M. vix eò adigente, ut Admonitiones quasdam ad populum recitarent. Sub Prælatis adeò ignaris, populus non potuit non esse rudis admodùm, & parùm instructus. In crassâ illâ ignorantiâ, quid mirum si Fœmina usurparent dominatum in Ecclesiâ, & auctoritate Sacerdotali benedicerent, velarent* &c. Mox, *Cantus faciebat partem potiorem studii & occupationis Clericorum.* Adde lepida ignorantiæ illius exempla, apud Aventinum in *Annalib.* & in *quæstis* Bonifacii, ac *responsis* ad Bonifacium, Gregorii II. & Zachariæ Pontificum. Sed & ignorantiam prodere ipsi *Pontifices*, tùm Scripturæ S. tùm purioris Antiquitatis, omnisque juris Divini & Humani, vel illis ipsis responsis ad interrogata Bonifacii, & Gallorum, quæ descripsit quoque nuper Natalis Alexander, ad *Sec.* VIII. Cap. I. Putabat v. gr. Gregorius II. prohiberi matrimonium *quamdiu se propinquos agnoscunt contracturi*, nullo cognationis fine; *Nubere* posse, cui uxor *infirmitate correpta non valeret debitum reddere*, Nefas infantibus, impuberibus, citrà voluntatem suam semel detrusis in Monasterium, unquàm *indè egredi*, *& matrimonio copulari*; Nefas secedere *è Monasterio*, *quod pestilens morbus invasisset*; *Cavendos*

vendos ab esu Christianorum graculos, fibros lepores &c. Hujusmodi alia decreta v. gr. de *Candelis, lampadibus, igne Paschali,* de *equis regio morbo* laborantibus; de *lardo non* antè certum tempus *comedendo*; de barbara *baptizandi* formula; de *rebaptizandis baptizatis*; de *hominibus sub terra*, seu *antipodibus*, quicquid post Baronium Natalis Alexander, *Sec.* VIII. pag. 23. accusationem Virgilii aliter reddat, de qua *Cap.* præced. Ità Stephanus III. in Galliis agens in Responsis XIX. ad quæsita Britannici Monasterii, inter alia, *Resp.* XI. ratum esse jubet Baptismum *in vino* administratum, *aquæ* defectu, apud Sirmondum, & in Tomo VI. Concil. *Col.* 1652. *Infans sic permaneat in ipso Baptismo.* Quod responsum Natalis Alexander censens indignum Pontifice, nuper *Sec.* VIII. pag. 29. lectionem invertit, ac negativam substituit, sed de suo. Quum tamen hujus Stephani responsa alia, in causis Matrimonialibus, Baptismi, Comæ nutritæ, prodant imperitiam primæ Antiquitatis.

Luxus, Avaritia.

Luxum Episcoporum, Clericorum, Abbatum, arma tractantium, Psalterium in Gladium vertentium, venationibus indulgentium, poculis, conviviis, compotationibus nocturnis, ac *desidiosè* aut *quoquo modo* peragentium officia sua, vel etiam cantantium, prolixè docent Capitularia, & Epistolæ Bonifacii, speciatim ad Zachariam Pontif. & Canones varii Synodales; in Italiâ, Germania, Gallia, Britannia, quin in Hispania ipsa sub Vitiza; antè invasionem Saracenorum. Vide & hac de re querelam Scriptoris cujusdam sub Carolo M. ad Bathuricum Episcopum Ratisbonensem, quam inseruit *Notis* suis ad Reginonem Steph. Baluzius, *pag.* 563. Adde formam Inquisitionis faciendæ per Episcopos in Parœciis suæ Diœceseôs, de qua suprà, in qua Interrogata XCV. Ex. gr. An Presbyter *suspiciosus esset de aliqua fœminâ, an ebriosus, an venator,* an *in tabernis bibens,* &c.

Avaritiam verò Cleri, Abbatum, Monachorum, inexplebilem omnia loquuntur. Hinc prolixæ querelæ, sed & Canones Capitularium in *Usurarios, Simoniacos, fures, rapaces, sacrilegos,* & quibus *venalia* essent sacra omnia, *Ordinationes, Visitationes, Chrisma, Baptismus, Confirmatio, Admonitiones,* fatente Mezeræo, *Tomo* I. pag. 180. Nec tàm perditæ Disciplinæ instauratores fuêre Clerici, aut ipsi Romæ Pontifices, quos obsidebat illud

illud ipsum hominum genus, quàm fuêre pientissimi Principes, Carolomannus, Pipinus, Carolus M. & in Hispaniâ ac Britanniâ indignati in hos Clericorum excessus nonnulli Reges, ac pauci Antistites. Sed & magnam speciem flagrantioris zeli pro restauranda Clericali disciplina præbuit præfatus *Bonifacius*, modò omnia ad cœcum obsequium Pontificis referret: De quo suprà.

IV. *Antichristianæ in Ecclesiâ dominationis superbiæque, hoc Sæculo, incrementa.*

I. Irrepentis *Antichristianismi* characteres ad superius Sæcul. signavimus potissimùm sequentes, *Cap.* III. & IV. Idololatriam in *Cultu*, superstitionem nefandam in *Ritibus*, in *Disciplinâ* omni Clericali partim tyrannicas in conjugium leges, partim effrænam Cleri licentiam, denique in *Romanis Pontificibus* æquatam potestatem illi Christi, affectatum in Ecclesiam universam dominium, quin in Regna ipsa & Imperia, non titulo tantùm *Universalis* Papæ, inde à Bonifacio III. sed factis ipsis & usurpationibus; ut pluribus ad istud Sæc. exemplis. Qualiter jam hoc Sæculo invalucrit inter Latinos dicta superstitio, Idololatria, & Disciplinæ subversio, invito quidem Carolo M. vidimus *Capite* utroque præcedenti. Nunc de *Antichristiano Dominatu*, ut vires acquisiverit, hac câdem ætate, & quidem obtentu *Divini juris*, & *Petrini* nominis, exempla subjicienda veniunt. *Characteres Antichristianismi.*

II. Faciebat ad Papalis dignitatis fastigium si Cleri cresceret authoritas, crescerent dignates, quales *Archiepiscoporum*, *Episcoporum*, *Abbatum*, diribitore Pontifice. Quo factum est, ut in Episcopatibus multiplicandis, Palliis concedendis, Primatibus & Archiepiscopis creandis, Vicariatu Rom. Pontificis per Germanias, Gallias, Britannias, aliis indulgendo, qualiter Bonifacio Germanorum Apostolo, promptissimi essent Pontifices. Quo magis obstringi cœperunt Episcopi *juramento fidelitatis* ergà Romanam Sedem, præeunte Bonifacio non tantùm in persona sua, sed adactis in idem juramentum omnibus deinceps Episcopis, cum horrendâ execratione. Dicat Baronius ad A. DCCXXIII. N. IV. ubi recitata forma juramenti Bonifaciani, *Promitto ego Bonifacius*, *Dignitates Ecclesiast. per Pontifices auctæ.*

Tibi

Juramen. Episcop. Baronius not.

Tibi Beate Petre, Apostolorum principi, Vicarioque tuo &c. addit: *Hactenùs juramentum, quod & reliqui ordinati Episcopi præstare solent.* Ordinatos autem ab uno Gregorio III. *CL. Episcopos per diversa loca*, eodem sacramento obstringendos, auctor est Anastasius in ejus Vita. Jurabant etiam *per Corpus Petri*, se Pontifici *fidem per omnia* exhibituros, omnia *ad utilitates Ecclesiæ ejus* (non Christi Ecclesiæ) directuros, *si contrà facerent, rei invenirentur in æterno judicio, & ultionem Ananiæ & Sapphiræ incurrerent* &c. Et bonum factum videtur Annalium scriptori. Hinc etiam revera *Primates* hoc Sæculo, *Pallio* à Zachariâ Pontifice impetrato, surrexerunt in Gallia A. DCCXLIII. Rotomagensis, Rhemensis, Senonensis *αὐτοκέφαλοι*, immediatè soli Pontifici subjiciendi, ex *Epistolis* Bonifacii & Zachariæ, T. VI. Concil. Labbei, & ex *Flodoardi* Rhemensi Historia. Nec tamen Exarchorum jure suprà Metropolitanos efferendi. Sic *Archiepiscopi* superbior titulus communiter hoc Sæculo usurpari cœptus, post Pallium impetratum, exemplo Bonifacii *Moguntini*, cujus sedes facta Archiepiscopalis, hinc Metropolis Tungrorum, Trajecti, Coloniæ, Wormatiæ, Spiræ, confirmante Zachariâ, *Ep.* XIII. Spiram vocat ibi *Spiraciam*, & Trajectum *Trectim*. Antè verò *Episcopi* simpliciter, vel *Metropolitani* dicebantur, ut ex subscriptionibus Conciliorum Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Britanniæ liquet, & ex Epistolis variis etiam Zachariæ Pontif. ad Rhotomagensem, aliosque, ad Pipinum Majorem Domûs, &c. in *Tomo* VI Conc. Nam Ἀρχιεπισκόπου appellatio, nata primùm exeunte *Sæc.* IV. in scriptis Epiphanii, nec tributa Episcopis, antè *Sæc.* V. Sed & eo ævo, & sequentibus, cumprimis restricta ad primarum sedium Episcopos, Romanum, Constantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum; Et apud Justinianum, Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Πατριάρχης, qualis etiam dictus Episcopus Justinianæ Primæ, *Nov.* XI. Undè in Latina Ecclesiâ deinceps *Archiepiscopus* major habitus Metropolitano, sed secùs in Oriente. Ità Bonifacius scripturus ad Cuthbertum Cantuariensem, vocat ipsum *Archipontificatus Insulâ sublimatum* An. DCCXLVII. in Actis Concilii Cloveshoviensis. Mox & *Patriarcharum* etiam appellationem, ut Aquilejensi, sic & Galliarum Primatibus, haud difficiles

Archiepiscopi titulus, & Patriarcha.

permi-

permiserunt Rom. Pontifices, indè ab An. DCCC. Quibus nempè glorioſum fuit *multis Patriarchis imperare*, ut rectè à Salmaſio, Blondello, aliiſque obſervatum.

Necdum tamen *Cardinalitia dignitas* nata, nec ejus ulla hoc ævo mentio; ſeu in legatione Gregorianâ ad Carolum Martellum, ſeu in itinere Gallicano Stephani III. ad Pipinum, vel deinceps. Niſi quod Urbis Presbyteri, in Epiſtolâ VII. Zachariæ, quæ eſt ad Pipinum & Francos, oppoſitè ad Presbyteros rurales, *Cardinales Presbyteri* appellati: *Simili modo & Presbyteri Cardinales*, quos ibi Epiſcopis ſubjungit, uti hos Metropolitanis; *Capit.* I. *Cardinales ante hoc Sæc.* I

Porrò non alio inſtituto, quàm firmandæ & ampliandæ Papali dominationi, *Monaſteria* corperunt Epiſcopis ſubtrahi, eorumque juriſdictioni, decreto Romanorum Pontif. cum immediatâ ſcil. dependentiâ ab Apoſtolicâ ſede. Ità hoc Sæculo *Fuldenſe* Monaſterium in Germaniâ, in Galliâ *Sancto-Dionyſianum*, reſcriptis Zachariæ, & Stephani III. ut pluribus apud Sirmondum, in Conciliis Galliæ, ſic in Tomo VI. Concil. Labbeanæ Edit. & in Collectaneis Benedictinis.

III. Sed exemplo ſint *Antichriſtiani* faſtûs, facta quædam Pontificum hujus ævi luculentiora, vel Regum circà Pontifices.

Factum Witizæ Regis. Baronius no-tatus.

I. Si Baronium audimus in exordio hujus Sæc. ad An. DCCI. N. XVI. *& ſeq. Poſſidebant Hiſpaniam Gothorum Reges, nomine Romanæ Eccleſiæ; Regnum Hiſpaniæ ex antiquis conſtitutionibus, B. Petro & S. Romanæ Eccleſiæ in jus & proprietatem fuerat traditum.* Quemadmodùm is aliàs Hiſpanorum Regum in *Siciliam* jura ſollicitavit. Cave autem credas probare id Baronium ex Hiſpanicarum rerum ſcriptoribus, aut ex hujus vel ſuperioris ævi monumentis. Fatetur *vel antiquorum vel recentiorum Hiſtoricorum enarrare neminem.* Probat ex Epiſtolis *Gregorii* VII. Hildebrandi, quarum Codex extaret in Vaticanâ Bibliothecâ. Quo ſuppoſito, invehitur in *Witizam* Hiſpaniarum Regem ut reum *apoſtaſiæ, & monſtroſæ defectionis*, quod interdixiſſet *obedire Romano Pontifici*, & lege ſuſtuliſſet *Cœlibatum Clericorum*, ex quo tot in Hiſpaniis ſcandala, & execranda illa, quorum plena ſunt Acta Synodorum Toletanarum ſuperioris Sæc. ut ſuprà pag. 632. Nec dubium, quin eum quoque in finem indicta à Rege fuerit Synodus *Toletana* XVIII. Gunderico Toletano Antiſtite, prout Synodos omnes

Nationales Reges Gothici & indicebant, & moderabantur. Nat. Alex. rectè nuper, initio C. VIII. *Eam ob rem Witiza Conventum Episcoporum Tolcti haberi mandavit.* At Baronius fingit alia omnia, nullo quidem ut profitetur teste: *In hoc Concilio nonnisi pia sanctaque fuisse statuta*; sed postmodùm à Rege in tyrannum erumpente *penitùs fuisse abrogata*; hinc *Acta ipsa Concilii conscissa*, quæ omninò desiderantur apud Garsiam. Sed interversa illa Acta veriùs, & resecta è Corpore Canonum, seu ob invisa deinceps Romanis Pontif. decreta, seu etiam ob vastationes Saracenorum, aliquot post annis Hispanias occupantium.

Alpes Cottiæ an donatæ Pontifici Rom.

2. Principatûs temporalis initia, in Romanis Pontificibus, apparent in *Johanne* VI. aliis VII. circà An. DCCV. si vera narrant Paulus Diaconus, Anastasius, Beda, hinc Ado, Blondus, Platina, Sigonius, reliqui. Nempè ex donatione Ariperti Longobardorum Regis, qui *Alpes Cottias* Petro in patrimonium donaverit, vel si Warnefrido fides, verius *restituerit*, suppositâ *Donatione* priore *Constantini.* Alpes Cottiæ verò nobile quondam Regnum, sub Nerone in Provinciæ formam versæ, dein pars magna Regni Longobardiæ, complexæ Pedemontium omne, & Genuensium Urbem at territorium, quin in Gallias ipsas extensæ, in Ecclesiasticis Tabulis. Undè cordatioribus meritò hæc donatio suspecta fuit, ad exemplum Donationis Constantinianæ, & ipsi Platinæ, *qui de donatione nil certi haberi* pronunciat, in Johanne VII. *& Paleam Pontificii juris peritos appellare*, hinc nec de *confirmatione donationis constare.* Tribuit donationis hujus confirmationem aliam Luitprando, Paulus Warnefridi *Lib.* VI. *Cap.* XLIII. Sed concisis & ipse & alii omnes verbis rem tantam commemorant. Nec in possessionem missi usquam leguntur Pontifices, aut pro hac laborasse, quin *Alpes Cottiæ* à Longobardorum dominatu mox transivêre sub potestatem Caroli M. qui has omninò sibi retinuit, indè ab Ann. DCCLXXIV.

Baronii dissertum.

Alii etiam, ut Paulus Diaconus factam donationem Johanni VI. alii cum Anastasio Bibliothecario Johanni VII. prius probante Baronio, ad Ann. DCCIV. Num. 1. Undè rectè Scoglius, *in Histor. Ecclesiæ*, Romæ impressâ An. 1642. ad Ann. DCCIV. *De tempore parum convenit.* Quare omnem hanc donationem pauciſſimis, & quasi aliud agens, Pauli Diaconi verbis,

bis, refert Annalium Scriptor, uti & confirmationem, ad An. DCCXII. N. IX. qui aliàs in minutiis etiam fastidiosus est. Subolfecit rei incertitudinem, si non absurditatem, etiam in illâ testium turbâ. Quicquid rei sit, obtentus hinc saltem posteà natus principatui temporali Pontificum. Et si quæ hujusmodi scripta donatio est, seu ab Ariperto, seu etiàm à Luitprando, inhiantem tali dominationi Pontificem cognovisse eos necessum est. Nec profectò *Petrus* hujuscemodi *patrimonium*, *cui donatum* esse ferunt, vel affectavit unquam, vel, si forte oblatum à Nerone fuisset, admisisse potuit, post interdictum Servatoris, *Vos autem non sic.* Sed alii hi deinceps *Petri.*

3. Superbiæ animique Antichristiani exemplum hinc præbeat *Constantinus* I. Pontifex, Sisinnii successor, ab Ann. DCCVIII. *Facta Constantini Papæ.*

Parùm est, hunc omnium primum præscripsisse suis Epistolis hanc formulam, *salutem & Apostolicam benedictionem*, ut in Epist. ad Britualdum, Britanniarum Ecclesiæ Primatem, Ann. DCCVII. Quanquàm demùm posteà hæc formula evaserit propria Pontificis, à temporibus Leonis IX. *Sæc.* XI. Fuit certè atrox ejus in Felicem Ravennatensem factum, vel teste Anastasio, in Vita Constantini. Antea *αὐτοκέφαλον* fuisse Ravenatensem, donec *Theodorus* se *Domno Romano* Episcopo subjiceret, visum Sæc. priore, *pag.* 649. Felix succedit, electus Ravennatensium Præsul, A. DCCVII. Hinc Romam properat consecrandus à Constantino. At obsequii præscriptam, in scriptis formulam (*solitam in scrinio cautionem* vocat Anastasius,) ut & pecuniam, mittendam scil. Romano, negavit Felix ad suos redux. Hinc Justinianus à Constantino imploratus, qui Papam sibi devincturus in Ravennatenses sævit, & missum ad se Constantinopolim Felicem, luminibus orbat, & in Ponticam relegat, & quidem *ex Apostolorum Principis Petri sententiâ*, tanquàm *inobedientem Apostolicæ sedi*, sic Anastasius. Laudat factum Baronius, & cruentum de Ravennatibus sumptum supplicium, eodem Petri judicio. Quanquam fateatur, Felicem *egregriâ claruisse sanctitate, & coruscasse etiam miraculis*, ad Ann. DCCXI. *Num.* XIII.

Alterum Constantinianæ superbiæ documentum præbet, hos nos ab ipso non ægrè admissus, quem illi detulit idem Impera- *Pedum osculum admissum.*

tor Justinianus II. postquàm *ad regiam accedere Urbem*, *Sacrâ* ad Pontificem *missâ*, *jussus* esset, ut habent verba Anastasii. Vocatus An. DCCIX. mox se itineri commisit, juxta sacratissimam *jussionem*, delatus verò Constantinopolim Anno seq. Utque primùm illi occurrit Imperator, si fides Anastasio, *Augustus Christianiss. cum Regno in Capite sese prostravit, pedes osculans Pontificis.* Passus est Constantinus pedum osculum, adeòque προσκύνησιν Imperatoris, qualem antè Caligulam nemo admisit; Tiberio *ne genuum oscula* passo, apud Suetonium. Et *obsequii* argumentum interpretatur pro more Baronius, quod verius argumentum in Principe fuit conscientiæ scelerum, eo gestu *Papam pro suis peccatis intercedere rogaturo*, ut disertè Paulus Diaconus, vel *pro suis delictis deprecari Pontificem postulante*, ut Anastasius.

Audacia in Philippicum

Papalis etiam arrogantiæ præbet exemplum, factum ejusdem Constantini adversùs *Philippicum* Imperat. Nam ob sublatas à Philippico è Porticu Templi Constantinopolitani Icones seu Picturas Patrum VI. Synodi, quas inibi Justinianus II. collocarat, Constantinus non modò in Porticu S. Petri easdem aliasque reposuit, sed etiam, *Philippici sacram rescuit*, *nomen Imperatoris*, tanquàm *Hæretici*, *ad solemnia Missarum proferri* interdixit, aut *publicis scriptis recipi*, vel ejus *effigiem ære*, *argento*, *aut plumbo*, *aut coloribus expressam* admitti. Ità quoad in ipso fuit, & quod antè Constantinum sustinuerat nemo, Onuphrio ad Platinam teste, Philippicum reipsâ Imperio exuit, Artemio Anastasio mox in eum insurrecturo, expulsuroque Regno. Adi Anastasium, Paulum Diaconum, Platinam, Signonium, Onuphrium. Refert Baronius ad Ann. DCCXII. & factum hoc *gloriam Romanorum* interpretatur. Sed causatur unam *Hæresim Monotheliticam*, & Concilium *Constantinopoli* indictum, ex Oriente toto, *ad evertendam Synodum Oecumenicam* VI. Cujus tamen Synodi Acta nulla extitêre, nec meminêrunt dicti Scriptores, sed tantùm *ablatarum* per Philippicum *Imaginum*. Neque profectò testem ullum profert Annalium Scriptor, aliquot paginis declamando impletis, à *Num.* I. ad VIII. Quæ etiam *Epilogus*, scripta à quodam Agathone, edita Græcè & Latinè est, in *Tomo* VI. Concil. ad Ann. DCCXII. cum *Epist.* Johannis Constantinopolitani ad Constantinum, tanquàm κεφαλὴν τῆς κατὰ Χριστὸν ἱερω-

ἱερωσύνης *Caput Christiani Sacerdotii* &c. câdemque deprecatoriâ, & palinodicâ, manifestam ea suppositionem argunt. Et Johannes ille Baronio est *Pseudopropheta*, *Monothelitarum antesignanus*, *ad cujus lubitum* VI. *Synodus condemnata*. Epistola autem, ejus nomine edita, *sibi illatam*, & unam Philippici *tyrannidem* obtendit.

4. Crevit in majus audacia Pontificum, excessuro modum omnem *Gregorio* II. in factis contrà Leonem Isauricum Iconomachum, si fides Historicis. Nempè hic aliquot post aditum Imperium annis, Edictum adversùs Imagines promulgarat, *tollendæ Idololatriæ causâ*, ut habet etiam Platina, quod Baronius cum Theophane refert ad annum x. Imperii, Christi DCCXXVI. Edicto Romam misso, quo de posteà, restitit Pontifex, & cum eo Italia, Populi, Exercitus; ac tandem *Gregorius*, (dicam Baronii verbis, ad An. DCCXXX. N. V.) *ubi Imperatorem neque verbis scriptisve à cœpto potuit revocare, neque beneficiis continere, quin in deterius laberetur, tempus jam advenisse ratus, ut securis ad radicem admoveretur infelicis Arboris*, NB. *Apostolicâ auctoritate, succidite eam clamat! Quo tonitru excitati fideles Occidentales, mox desciscunt penitùs à Leonis imperio, Apostolico Pontifici inhærentes. Sic dignum posteris idem Gregorius reliquit exemplum*, NB. *ne in Ecclesiâ Christi regnare sinerentur Hæretici Principes, si sæpè moniti in errore persistere obstinato animo inventirentur. Tunc enim accidit quod & Græci Historici omnes affirmant, & idem Theophanes ait anno* XIV. *Leonis Imperat.* NB. *ipsum Leonem ab eodem Gregorio privatum esse tributorum Italiæ exactione. Testatur id Cedrenus & alii. Zonaras hæc Romæ (quod par est credere) facta esse Synodicè tradit, atque in eodem Concilio ipsum Imperatorem anathematis affectum pœnâ.* Addidit, *Num.* IV. Gregorium non tantùm *anathemate execratum fuisse Leonem*, sed etiam *tùm Romanos, tùm Italos ab ejus obedientiâ recedere penitùs fecisse.* Hæc & alia Baronius. Summa est, mox inhibita vectigalia Italica & Romana, atque Italiam, totumque Occidentem, dein Exarchatum Ravennatensem, pacto cum Francis icto, Imperatori subtractum; Asserturo sibi deinceps Pontifice & Urbem Romam, Romanumque omnem Ducatum, latè in Etruriam usque & Campaniam Felicem extensum. In eandem sententiam scripsisse quic-

Gregorii II. in Leonem Imper. facta.

Confessio Baronii.

quid ferè Græcorum & Latinorum est, consentientibus Gallis Scriptoribus præstantissimis, pluribus docuimus, contrà Natalem Alexandrum, in nuperâ Historiâ Imaginum, *Sect* II. à *pag.* 79. ad *pag.* 90.

Baronius plurima notat.

Hactenùs igitur nihil aut fingimus, aut imponimus Gregorio: Sed animadvertenda simul temeritas Baronii est, fidesque Maimburgii. 1. Annalium scriptor memorat *beneficia* in Leonem, quibus *continere non potuit* ingratum scilicet Imperatorem. Ac si vel maximè Populos aliquandiu continuit, *ne adversùs Imperatorem*, ut Dominum suum, *penitùs rebellarent*, non beneficium fuit, sed officium, sed debitum Gregorii. Motus hos etiam concitabat accusatio illicò Hæreticôs, & anathema illi dictum per Gregorium, undè ipse Baronius ad Ann. DCCXXVI. N. XXV. *Occidentalium tumultum istum ipse Imperator adscripsit Gregorio Rom. Pontifici.* 2. Arrogantiam Pontificis, ac in Principem suum rebellionem, si vera narrat Baronius, vocat *Apostolicam auctoritatem*; & Papæ adscribit, quod Scriptura uni Deo, *securim admovere ad radicem*, Matth. III. 10. *clamare è cælo, succidite arborem*, Dan. IV. 14. 24. *cædere securi; & agitare serram*, Esai. X. 17. &c. Undè hanc Rom. Pontifici potestatem strenuè abjudicant Galli, & nuper Nat. Alexander, *Sæc.* VIII. *Dissert.* 1. sed Romæ malè multandus, citatis ab eo Scripturæ locis, *Luc.* XX. *Rom.* XIII. 1. *Pet.* II. præter doctrinam *Patrum*, *pag.* 481. 3. Pestilentissimum dogma Baronius è Cœlo arcessit, *ne in Ecclesiâ regnare sinantur Hæretici Principes*, & quos tales pronunciat Rom. Pontifex, postquàm *sæpè moniti* hujus non parent decretis. Quin hoc ipsum virus passim per Annalium opus diffundit, Papam posse Imperatorem, Regem, propter Hæresim, Schisma, contumaciam, *Dignitate Regiâ exuere*; sic *non habendum esse Imperatorem, qui adversùs Dei Sacerdotes Regiam potestatem exercet*, ut jam in Mauricium Imperatorem statuit Baronius, ad Ann. DXCIII. N. XVI. Et cum Baronio fusè Bzovius, *de Pontifice Rom.* & quicquid gnathonum fuit, & Canonistarum, ne dicam Bullaria, Synodos Lateranenses, Constantiensem, alias antè Tridentinam. Non ità antecessor Gregorii II. Gregorius M. in Epistolis ad Mauricium: *Piissimus Dominus dignetur negotium judicare. Ego autem Domi-*

Dominorum jussionibus obedientiam præbens, jussionibus Dominorum meorum subjectus &c. Sed nec ipse Gregorius II. in suis ad Leonem Isauricum, hanc sibi primò potestatem, arrogabat, reveritus Imperatoris *jussiones*, quod & Anastasius, & fassus iste *Epist.* II. ad Leonem, *Imperatorum* esse, *cum Pontificibus* tamen, *uno consilio ac sententiâ Synodos congregare, atque veritatem dogmatum perquirere.* 4. Idem Baronius, facta superiora in Leonem refundit *in omnes Historicos Græcos.* Quum tamen certum sit quorundam non meminisse Historicos aliquos, V. gr. subtractæ per Pontificem Italiæ, aut Occidentis, Imperio Leonis, vel etiam interdictorum tributorum, licet ità factum. Non id ausus dixisse Anastasius in Vita Gregorii, non meminit Joh. Damascenus, non Nicephorus Patr. quocunque intuitu, non in Latinis Paulus Diaconus, ferè coævus, sed concisus in hac omni narratione, *Lib.* VI. *Cap.* XLIX. 5. Pro certo etiam assumit Baronius, *Synodicè* hæc omnia *facta esse, quod* (inquit) *par est credere*, ex fide Zonaræ. Synodi tamen illius nec meminit Anastasius, nec reliqui, neque Acta ulla extant. Mirum quoque est, Maimburgium, Jurium aliàs regiorum assertorem, & Pontifices Imperatoribus, ut *Dominis*, non uno in loco subjicientem, hoc factum Gregorii Imperio Leonem exuentis, Hæreseôs causâ, non asserere tantùm, sed & laudare. Quin in facto illo fundat *translationem Imperii*, mox subsecuturam, *ad Francos, & ad Carolum M.* quam tamen alibi negat Papis adscribendam. Quâ etiam fide versetur Maimburgius in citandis Auctoribus, liquet ex citatâ *Appendice ad Greg. Turon.* p. 151. Neque enim dicit illa, missam Legationem ad Carolum Martellum, *ut auxilia impetraret Papa contrà molitiones Leonis*, ut habet Jesuita, vel ut Du Chesne in Vitâ Gregorii II. *pour l'attirer contre l'Empereur.* Sed *eâ lege*, addita splendidæ legationi *opulentissima munera, quibus gemina nulla, legantur, ut* Carolus *accederet partibus Imperatoris* (nempe contrà Longobardos, hic saltem obtentus erat, Carolo in Italiam ad sui defensionem pelliciendo) hinc *Consulatu Romano donandus ab Imperatore*, scilicet. Hæc Continuator, *Lib.* XI. *N.* CX.

Maimburgius notat.

Cæterùm prolixe nuper post P. le Cointe in *Annalibus Franc.* & Petrum de Marca, de *Concordiâ Lib.* III. C. XI. Natalis Alexander, *in Disert.* I. ad hoc Sæc. contendit fabulam esse,

Natalis Alexand. notatus, & Petrus de Marca.

esse, quicquid Historici suprà de Gregorio II. excutiente jugum Leonis, sanctissimo scil. Pontifice. Conclusio ejus sic habet: *Gregorius* II. *Pontif. Max. Leonem Isaurum Tributorum exactione non privavit, nec Romam, Italiam, totumque Occidentem ab ejus obedientiâ abstraxit, aut ab eo defecit ipse, ut Theophanes, Zonaras, Cedrenus, & alii falsò scripserunt.* Nempè hæc in gratiam Ludovici M. cujus sub Imperio id agitur, ut extinguatur Romani Pontif. omnis in Reges & Regna auctoritas, conciliandi tamen alia via, scil. exterminio Reformatorum. Pro hac sententia dicta Gregorii, & facta producuntur, quibus sanè patet *compescuisse* primò Pontificem graves tota Italia motus, cumprimis verò ut Anastasius, & Paulus Diaconus, *consilium eligendi vel constituendi sibi Imperatorem.* Neque verò placebat Pontifici, Imperatorem in Italiâ constitui, Romæ aut Ravennæ dominaturum. Undè non mirum interveniisse quovis modo Gregorium consilio tali. Nec obstat tamen quo minùs summo consentiu seditionis occasio & causa ipse fuerit, ex stricto in Leonem diro *anathemate*, qua de re pluribus in mea Historia Imaginum. Non etiam negatur satis factum Gregorii, ex eo quod successor Gregorius III. Leonem cohortatoriis literis admonuit. Imò coëgit Leonem obstrictum novo anathemate, & exutum dominiis suis, Urbe cumprimis Roma, Classem navalem instruere, & damnum sibi illatum quà potuit in Pontificem ulciscì, in Siciliâ, Calabriâ, ubi tùm *patrimonium Petri.* Consentiunt Historici, & Vita Gregorii III. Nequicquam etiam Natalis falsitatem rei arguit, ex doctrinâ *Christi, Petri, Patrum*, de obsequio debito Regi, Imperatori, quam non nesciverit Gregorius II. *pag.* 481. *& seq.* Sed nec ignorarunt Successores, nec deinceps Gregorius VII. qui se suprà Reges omnes & Imperatores extulerunt, quorumque & doctrina & facta in Cæsares, in Henricos, Fridericos, Philippos Galliæ &c. indubia sunt. Nec vel à Christo, vel Petro, vel Patribus didicerat Gregorius II. quæ ipse Natalis ex ejus ad Leonem Epistolis refert: In *Epist.* I. *A Deo potestatem & cælestia & terrena solvendi accepimus; Romanos Pontifices septum medianum esse Orientis & Occidentis; Pacis arbitros & moderatores esse*; Imò addit Pontifex, *omnia Regna Occidentis Petrum tanquam Deum* habere &c. In *Epist.* II. *Hi*

sunt

sunt Sacerdotes & Imperatores, præmissâ dignitate Sacerdotii antè Imperatoriam: *Imperator potestatem non habet in Ecclesias introspiciendi, & electiones in Clero peragendi: Imperatores qui piè & in Christo vixerunt*, NB. *Ecclesiarum Pontificibus obedire minimè recusarunt.* Porrò testes ausi Gregoriani, suprà producti, veteres recentioresque, sunt omni Natalis exceptione majores. Nihil jam dicimus Gregorii de *Imaginibus* effata, quæ sanè nec à Christo habuit, nec ab Apostolis, nec ab Athanasio, Hosio Cordubensi, Ambrosio, aut à prima Christianorum ætate. Adde perfidiam *in Longobardos*, stimulato in eos Carolo Mart. dein per successores Pipino, Carolo M. qua de re Historici, ex Sigonio, Blondo, aliis. Sed de Gregorio II. Sanctis, propter hos in Leonem animos, adscribendo, ob rei momentum & pugnam narrationem, præter institutum prolixiùs.

5. Successit *Gregorius* III. ex dictis, de quo, omnium instar, Platina: *Hic statim ubi Pontificatum iniit, Cleri Romani consensu, Leonem Imperat. Constantinopolit. Imperio simul & communione fidelium privat.* Fatetur Onuphrius, in Gregorio III. N. XCVI. *Sub hoc Pontifice Italia omnis cum Urbe Româ, atque reliqua Imperii Occidentalis pars, quæ à Barbarorum tyrannide supererat, Siciliâ exceptâ* &c. *ab Imperatore Constantinopolit.* LEONE, *Iconomacho Hæretico, S. Imaginum persecutore*, NB. *ejusdem Pontificis suasu descivêre.* Nec abludit Annalium Scriptor. Decrat Pontifex, ne continuatæ rebellionis deesset obtentus, Literas comminatorias ad Leonem & ad Patriarcham, dicam verbis Lud. Maimburgii, ad An. DCCXXXII. *restituerent, quantocyus Sanctas Imagines, si vellent ipsimet restitui.* Undè justa indignatio Leonis, *Pontificis conatus ulturi, qui hinc præter patrimonia & latifundia quæ in Siciliâ & Calabriâ erant, quicquid erat Provinciarum à Siciliâ usque ad Thraciam, ab administratione Romanæ sedis avulsit, & Constantinopolitanæ exhibuit.* Ità Leo Allatius, de Perpetuâ Consens. *Lib.* II. C. III. Falsum tamen in Thraciam usque Romani se extendisse potestatem, quod supponit Allatius, contrà Notitias Orientalium.

Falsa Gregorii III. in Leonem, in Longobardum

Hic idem Gregorius *deficientem rebellemque Transamondum*, in Luitprandum, *Regem* suum ac benefactorem, qui Ducatum illi Spoletanum crediderat, & ad Pontificem confugientem, non

Baronius mo. tat.

excepit modò, ac fovit odio Longobardi, sed & alacri studio *cum Gotdeschalco* Beneventi Duce, *auxilia illi præstitit*. Auctores sunt Paulus Diac. Sigonius *L.* III. alii, dissimulante rebellionem Baronio. Undè, post conciliatos Duces, justa in U. Romam expeditio Luitprandi, cui Baronius hinc dira imprecatur, totique Longobardorum regno, ad finem A. DCCXXXIX. *Cùm attingere ausi sunt ipsam Sacro-Sanctam Petri Basilicam, à regno penitùs in perpetuum excidêre, positique sunt in exemplum iræ divinæ cæteris Principibus, quanto periculo inconcessa*, (id est Romæ invisa, aut Pontificum dominationi adversa) *tententur*. Hæc ille in Luitprandum, quanquam de Romanis Pontif. præclarè non semel meritum, & laudatissimum Paulo Diacono Principem, *pium admodum, pacis amatorem, clementem, castum, pudicum, eleemosynis largum* &c. sub finem Historiæ Warnefridi. Sed Baronio, ut sæpè observamus, una judiciorum Dei in Imperatores, Reges, Populos causa est, intercessisse tyrannidi, moliminibus, dominatui, obtentis juribus, Romanorum Pontificum.

Anglia vectigalis Pontificis. Baron. notat.

Modò ejusdem audies durum in Angliam verbum. Nempè sub eodem Gregorio, circà ejus extrema, An. DCCXL. (si tamen fides est uni Polyd. Virgilio, Pontificii juris apud Anglos defensori, sub Henrico VIII.) Angliæ Regnum factum est *vectigale* Romanæ sedi. Auctor fertur *Ina* Rex Occidentalium Saxonum, *singulis argenteis nummis, quos Denarios vocant, in singulas domos impositis*, Offa Merciorum Rege sub Hadriano I. imitaturo exemplum. Addunt Inam ex Rege Monachum factum. Et hæc famosi *Denarii D. Petri* origo est. Quid Baronius, ad hunc An. DCCXL. N. XV. ? *Sed mirandum illud accidit. Ubi cessavit pendi vectigal istud, utcumque malè redemptum, Hæresium alluvione Anglicana Ecclesia absorbetur*. Bonum verbum!

Zacharias supra Reges exaltatus.

6. Gregorio III. *Zacharias* sufficitur, natione Græcus, clavibus Petrinis etiam aperturus, clausurusque Regna, quanquàm Galliâ hodie invitâ. Cautior hic quidem ergâ Constantinum Imperat. fuit, mortuo scil. Carolo Martello, & imminentibus Longobardis, ac Eutychio Exarcho. Sed in Occidente fimbrias potestatis mirè dilatavit, mansuetudinis specie. Si Sigonio credimus, de Regno Ital. *Lib.* III. Rachis Longobardorum

Rex

Rex XXI. Religionis ergò Romam adiit, cum Uxore & Filiâ, atque in conſpectum Zachariæ profectus, *ipſum de more ad terram proſtratus adoravit*; *Pontificiâ majeſtate, quæ divinæ locum in terris obtinet, captus.* Quam adorationem dùm Zacharias admiſit, qualem negaſſet Petrus, *Act.* X. 26. reſpuiſſet Paulus *Act.* XIV. 14 ſed & Angelus è Cœlo, *Apoc.* XIX. & XXI. reverâ divinæ Majeſtatis locum ſibi vendicavit. Circumſtantiam tamen hanc non addidit Anaſtaſius.

Opportunè Zacharias factis variis, & privilegiis conceſſis, *Monachiſmum* extulit, & ſub eo Bonifacius ejuſdem Legatus, ac paſſim Occidente toto propagatores. Ità factum ut ipſi Reges Pontifici faſces ſubmitterent, Romam hoc ævo adorarent, Purpurâ etiam cum Cucullo commutatâ. Exemplo ſunt *Carolomannus* Auſtraſiæ Princeps, Pipini frater maximus natu; *Rachis* Longobardorum Rex, cum Uxore & Filiâ, ſucceſſuro Aiſtulpho fratre; & qui Zachariæ ſententiâ trudendus in Monaſterium fuit, *Chilpericus*, Francorum Rex, Merovingianæ familiæ poſtremus. Præiverat *Hunoldus* Aquitaniæ Dux, ex Hiſtoriis Francorum, Sigonio, aliis. Sed & *Richardus* Anglorum Rex, Sanctorum Ordini adſcriptus, hoc circiter tempore, relicto Regno, religionis ergò *Limina Sanctorum trans Alpes adiit*, ut ex Surio Baronius, ad An. DCCL. N. IV. *Reges Romam adorant.*

Sed de vendicatâ ſibi à Zachariâ in Reges Regnaque poteſtate, paucis referendum eſt. Nempè ſub eo facta Coronæ Francicæ translatio, An. DCCLII. Kal. Majis, à *Merovingianis*, ſeu *Meroveadis*, abdicato Chilperico vel Childerico Tertio, ad Pipinum filium Caroli Martelli, patrem Caroli M. antè Præfect. Palatii ſeu Majorem Domûs, undè dicta hæc familia *Carolinorum*, vel *Carolovingianorum.* An verò *mandato* vel *auctoritate* Pontificis, quod hactenùs traditum creditumque fuerat, controvertunt recentiores in Gallia Scriptores, ac prolixè poſt alios nuper Nat. Alexander, *Sæc.* VIII. fusa *Diſſertatione* quæ iſti ordine II. Concluſio ejus: *Nec Zachariæ, nec Stephani* III. *Romanorum Pontificum auctoritate, Regnum Francorum à Childerico* III. *ad Pipinum translatum eſſe*, ſubditis ità Childerici à fidelitatis priore juramento ſolutis. Hinc affirmantes Centuriatores Magdeburgenſes *An Zacharias Regnum in Pipinum tranſtulerit?*

genſes dicit, *imprudentes imponere in odium Romanæ ſedis.* Quã de re videndum eſt.

Certa ab incertis diſtincta.

Ac primò, ſumma omnium conſenſione haberi hæc facta tanquàm indubitata, nemine contradicturo, confidimus. 1. Certum, expetitum fuiſſe ab Ordinibus Regni, & à Pipino ipſo, inhiante illi Dignitati quam ſuſtinebat Childericus, Zachariæ Pontificis *conſenſum*, dicunt alii *conſilium*. Factum hoc Ann. DCCXLIX. ut Blondellus, alii An. DCCL. datis ad Pontificem literis, quæ ignaviam imbellis Childerici, & Pipini in Regnum merita exponerent, per Burchardum Herbipolenſem, & Fulradum Capellanum. Ratio quæſitæ auctoritatis, quod Pontificis illa tùm eſſet apud Gallos maxima, & probatus Zachariæ ergà Pipinum affectus, quod etiam religio prioris juramenti, fideique ſubditorum in Regem, nomen ſacrum, & auctoritatem tanti Antiſtitis, depoſcerent, ut erant tempora, qua juramenti religione ſolverentur. 2. Teſtatiſſimum quoque eſt, Papæ præſidium adverſus Longobardos, graves Pontificibus, repoſitum fuiſſe in Pipino potiſſimùm, ut antè in Carolo Martello: Et à Pipino expectatum, ut pulſis Exarchatu Longobardis tuta eſſet Roma, quin cederet ille in Patrimonium Petri, quod & factum ſub Stephano. Undè quavis ratione demereri ſtuduit Pipinum Pontifex, non ignorante Franco. 3. Sed & in confeſſo eſt miſſum tandem Roma, aliqua mora interpoſita, plerique exeunte An. DCCLI. Pontificis non *conſenſum* modò, ſed *juſſum*, *mandatum* de Pipino Rege conſtituendo: *Datoque auctoritate ſuâ, juſſit Pipinum Francorum regem inſtitui*, ut omnes hactenùs ex Eginhardo, ex veteribus Francorum Chronicis, & ipſe nuper Maimburgius Jeſuita: Hiſt. Iconoclaſtar. *Lib.* II. pag. 259. Seu jam Pontifex *plus fecerit*, *quàm petitum fuerat*, ut idem Maimburgius, ſeu minùs, hanc ſibi ſaltem poteſtatem attribuit, 4. Ratum etiam, ad reſcriptum Pontificis, mox Sueſſione habita fuiſſe Regni Comitia, vulgò Anno DCCLII. Kal. Majis, ibique depoſito Childerico, & in Arteſiæ Monaſterium truſo, Pipinum *Regem Francorum appellatum*, *ſecundum Rom. Pontificis ſanctionem*, *& manu Bonifacii Archiepiſcopi*, tanquàm Vicarii Romanæ ſedis, ſuo & Pontificis nomine, *fuiſſe ad hujus Dignitatis honorem unctum*, *unctione ſacrâ*. Quod non factum, niſi prærriâ:

alſo-

absolutione perjurii in Childericum Regem, novo sanè exemplo: Refert eadem Baronius, ex Francorum Annalibus à Pithoco editis, an An. DCCLI. N. II. quæ tamen anno sequente gesta, ut quoque Blondellus noster, de *Primatu Eccl.* pag. 755. Sed idem hic à se ipso discedit, Tomo I. Genealogiæ Francicæ, conjiciens in An DCCL. quando Pipinus *apud Successiones in Regem unctus est*, N. LXII. Fuitque omnium eruditiorum suffragio hæc prima *unctio* Francorum Regum, ad Gothorum imitationem, fabulosa illa Clodovei Regis, ex ampulla scilicet Rhemensi, qua de Blondellus fusè contrà Chiffletium. Ac nuper Maimburgius, *Pipinus primus omnium Francorum Regum unctus unctione sacrâ.* 5. Neque id quisquam inficietur, Pipinum hinc, dein Carolum M. & Successores, (dicat Mezeræus ad An. DCCLI.) *quasi debuissent Regiam Dignitatem Ecclesiasticis*, id est Pontificibus, multa & præclara in eos contulisse Beneficia, uti mox Exarchatum Ravennatensem Pipinus in Romanam Ecclesiam transtulit, confirmatum scilicet Stephano. Quomodò & vicissim, mutuo fœdere, de quo pluribus Petrus de Marca Concordiæ *Lib.* I. *Cap.* ult. *Patricii* Civili dignitate auxit Regem Pontifex, quæ summa fuit secundùm Imperatoriam, antea in Italiæ Reges collata. Quid mirum, si Regium axioma Franco, consultus rogatusque, concessierit? De alia Zachariæ concessione, quam addit post Baronium Maimburgius, *Hist. Iconocl.* L. II. pag. 259. fortasse Capite sequenti. 6. Factum quoque est in gratiam *Bonifacii*, cui deberet Pipinus plurimùm, ut *Moguntina* sedes, in Metropolim supra Trajectensem, Colonicnsem, &c. seu in *Archiepiscopatum*, a Francis evehcretur, confirmante Zachariâ, eodem tempore, quo Regnum transferri decrevit in Pipinum, quin eodem *die*, IV. Nov. DCCLI. Ita in *Burchardi Herbipolensis* gratiam, Episcopi Sedis illius deinceps, ab An. DCCLII. *Franciæ Orientalis Duces*, seu Administratores, audiverunt, si fides est Francorum Annalibus.

Gratum to- Pipini.

Infirma sunt oppidò, quæ prolixè causatur P. Natalis Alexander. Ait *Stephano* III. hanc translationem Regni Franciæ ab aliis attribui, ut a Theophane, Anastasio, Ottone Frisingensi, Hermanno Contracto. Fateor, & verissimè quoque. Nempè mox fatis functo Zachariâ, Stephanus in Galliam de-

P. Natalis Alexandri Dissertatio enervatur.

latus, firmato cum Pipino fœdere, An. DCCLIII. in Monasterio S. Dionysii, *Pipinum cum duobus Filiis ad Regiæ dignitatis honorem* consecravit, seu confirmavit dignitatem; Anastasius, *uncti sunt Reges Francorum.* Ità Eginhardus, Anastasius, Annales Francorum, Chronicon Wirtzburgense editum à Baluzio, ad An. DCCLIII. habent, Zachariam decrevisse quidem Regiam Pipino dignitatem, IV. Nov. A. CCCLI. sed non consecratum Pipinum à Bonifacio, mandatis instructo Pontificiis, antè Kal. *Majas* (alii Martias, contra fidem Anastasii) Anni seq. ut statuendum ex Annalibus, & Chronicis, quando è vivis excessit Zacharias, fato functus *Martii* XV. *feriâ* III. Ann. DCCLII. ut quoque Blondellus, in *Præfat. Apologet.* nec diffitebitur Natalis scio. Anno autem sequente DCCLIII. Stephanus iter in Galliam ad Pipinum suscepit, confirmaturus ibi regnum Pipino, sed & Filiis, Carolo & Carolomanno; secundùm alios *provecto* tùm demùm *Pipino in Regem*, hactenùs *Majore Domûs*, ut Anastasius, & Chronica quædam. Denique, sive factum à Zachariâ fuerit, sive primùm à Stephano, ut *Pipinus absolveretur à perjurio in Childericum admisso*, saltem in hoc tertio consentiunt Historici, factum auctoritate Pontificis, & satis illud est, ad usurpatam in Reges potestatem arguendam.

Quod addit præf. Natalis tacere rem *Anastasium*, & *Flodoardum*, levidense est. Non tacuit omninò Anastasius in *Historiâ Ecclesiast.* pag. 140. sed nec in Vitâ Stephani II. Neque silentium in *Metrico* hodiernis Flodoardi, magnoperè stringit, dùm loquuntur omnes Annales. Nempè *Annales Francorum*, seu à Pithoeo editi, seu à Frehero, vel Du-Chesnio, illique multiplices, & in iis *Aimoinus* de gestis Francorum, laudatissimus Scriptor, & qui eum continuavit Adelmus; tum *Theophanes* Historicus VIII. Sæc. & post eum *Cedrenus*, *Eginhardus* familiaris Carolo M. *Thegarus* coævus, Ado Viennensis, *Rhegino* Prumiensis, *Marianus* Scotus, *Gregorius* VII. in non unâ Epistolar. *Gratianus* Auctor Decr. *Otto* Frisingensis, *Conradus* Urspergensis, *Lambertus* Schafnaburgensis, *Sigerbertus* Gemblac. *Radulphus de Colomna*, *Guil. de Nangiaco*, *Fl. Blondus*, *Car. Sigonius*, *M. Ant. Sabellicus*, *Marsilius Patav.* *Trithemius Abbas*, *Joh. Nauclerus*, *Alb. Cranzius*, P. *Æmilius*, *Joh. Aventinus*, *Rob. Gaguinus*, & quicquid Chro-

Chronicorum est, ac nuperum illud *Wirzburgense* à Baluzio ex MS. editum, *Miscell.* Tom. 1. in Pipino. Ne dicam *Baronium*, *Bellarminum*, *Serrarium*, *Binium*, reliquos ejus familiæ Scriptores. Adeò ut Binius, *Notis* ad Vitam Zachariæ, *Hæreticis*, id est Protestantibus, adscribat eam sententiam, quod *citrà auctoritatem Sedis Apostolicæ fuerit facta translatio.* Tacemus in Gallis nuperis *Blondellum* in Vindiciis Francicis contrà Hispanos, *Mezeræum*, T. 1. *Maimburgium*, in Histor. Iconoclastarum &c. & si qui in recentioribus plures. Hoc sanè à Magdeburgensibus discrimine, quod hi Zachariam, vel Stephanum *sibi arrogasse divinam quandam potestatem*, (id est quæ Dei solius est per quem Reges regnant) *ponendi & deponendi Reges*; non abnuente jam ipso Natali, id *à Pontifice æquitate & sanctimoniâ penitùs alienum fuisse*, p. 488. Sed & alienum fuit ab æquitate & sanctimoniâ *Gregorii* VII. *Alexandri* III. aliorumque *Pontificum, qui supremam sibi potestatem in Imperatorum, in Reges arrogarunt, contrà veterum Patrum, & primorum Seculorum instituta*, ut sunt Mezeræi verba in Philippo Augusto.

Porrò frigidioribus conjecturis, adversùs testium consonantiam, agit Al. Natalis. Quales illæ sunt, ex *ætate* Childerici, penè adhuc adolescentis: ex fabulâ scil. de Meroveadarum Regum *socordiâ*, *ignaviâ*; ex damnato sic Childerico *absente*, *inaudito*, *nescio accusationis*; ex *doctrinâ Decessorum* Zachariæ, ipsiusque Gregorii III. quacum pugnaverit hæc abdicatio Childerici; ex Pipino elevato in Regem *à Francis*, ergò non consensu expectato, non auctoritate interveniente Pontificis. Addit, profectam narrationem ex *Eginhardi* ignorantiâ, qui unus reliquis post se Chronographis imposuerit, novis commentis (sic ille) rem aucturis: Qui tamen Eginhardus rem nuper gestam scriberet, in publico Orbis theatro, Actuarius Caroli M. aliis etiam Gener, ex Chronica Laurishamensi, & ex Epistolis Lupi Ferrar. coævi Eginhardo; Vir omnium suffragio eo tempore eruditissimus, & cujus laudes videsis apud Vossium, Labbeum, Baluzium, ipsumque Natalem nostrum ad Sæc. IX. C. III. Sed antè Eginhardum Theophanes, Historicus Byzantinus, nec diu post Anastasius, R. E. Bibliothecarius, hanc Pontificis auctoritatem interpositam scripsêre. Addit Natalis, *interpolatum* quandoque Chronographorum textum, cui illud de *auctoritate Apostolicâ* in-

sertum

sertum fuerit; ut excipit ad testimonium Anonymi Auctoris ex P. le Cointe, pag. 513. Sic ad auctoritatem Gregorii VII. *non omnia facta Historica, quæ à Romanis Pontif. in eorum Epistolis commemorantur, propterea vera esse*; utique sanè, non nixa constanti fide Scriptorum. Conferat has conjecturas Lector, hæc postulata, cum superiorum testium fide, auctoritate, consensu, saltem in iis quæ à circumstantiis fortè dubiis, vel ab assutamentis secrevimus, & pronunciet. Quam vellet hic Alexander, cujus doctrinæ nihil detrahimus, pari se niti posse testium serie & consensione, in Dissertationibus de *Præsentiâ corporali*, aut de *Usu cultuque Imaginum*, adstruendis ex Apostolicis literis, & Patribus, priorum Ætatum!

Stephanum III. ut exiliverit se supra Reges.

7. Institit vestigiis decessorum *Stephanus* II. aliis III. discrepantiâ indè ortâ, quod qui verè *secundus* fuit, vix *biduum* creationi supervixerit. Primus hic omnium Pontificum *hominum humeris* gestatus, in Basilicâ Salvatoris, ituro ad *successores* more, ex Platinâ, Nauclero, Polydoro, aliis. Suscepto dein in Galliam itinere ad Pipinum, Anno qui exaltationem excepit DCCLIII. parem sibi potestatem adscripsit Pipino, & Filiis Regium axioma confirmandi. Hinc *Stephano*, non Zachariæ, tribuunt Theophanes, Anastasius, alii, qua de re dissertatum supra fuit. Quod res est dicendum, & rem accuratè refert Sigonius in *Aistulpho*, *Lib.* III. de Regno Italiæ: Voluisse scil. Pipinum, licet jam Regem institutum à Zachariâ, denuò consecrari à præsente tùm *Pontifice*, solemniore pompâ, nec se tantùm, sed & præcipuè Filios Carolum & Carolomannum, *in quos ab eâdem potestate idem jus transferri cupiebat*: Et *se tùm demùm justè regnare existimaturus*. Quod magis est, exegit tùm à Pipino & Filiis Stephanus *juramentum obedientiæ*, quo promisit Rex *omnibus mandatis & admonitionibus totis viribus obedire*: Sed & *Exarchatum Ravennæ*, & *Reip. jura* in Pontificem transferre, *pro remissione peccatorum suorum impetrandâ*. Refert quoque Baronius, ex Anastasio Biblioth. in fine Anni DCCLIII.

Passus etiam hic Stephanus est, *Regem*, ad illius conspectum prodeuntem, *descendere de equo suo*, & *cum magnâ humilitate terræ prostratum*, *unà cum Conjuge & Filiis*, se adorare, quin & *vices stratoris* Regem implere, frænum equi Pontificii tenentem

tem

tem, quum deduceret in Regiam. Consentiunt fere Historici ex Anastasio, in Stephano, quem adducit Baronius, & ex Chronicis.

Addidit quoque Stephanus, dignitatum Arbiter, *Patricii titulum*, quo Pipinum & Filios *pro auctoritate* appellavit, quæ solius Imperatoris fuerat. Et hic titulus, præter jus *Protectionis*, etiam *consortium Imperii* dixit, *in Romanâ Urbe & Provinciâ*, fatente Petro de Macra, & Eruditis. Vicissim *Patriciatum* hunc Romanum Pipinus cum Stephano divisit, creato & hoc *Patricio*, dignitate à Carolo M. confirmanda, ut disertè Hadrianus I. *Epist.* LXXXV. ad Carolum, in Codice Carolino, vocans *Patriciatum B. Petri.* Tandem, ut promiserat Pipinus, & intendebat unicè Stephanus, exuto Longobardo, qui tum Aistulphus, & Imperatore Orientis deluso, qui tùm Constantinus dictus Copronymus, suscepit Pontifex partem Imperii Italici, nempè *Exarchatum Ravennatensem* cum *Pentapoli*, omnique Exarchorum dignitate & Imperio, *possidenda in perpetuum Pontificibus Apostolicæ sedis.* Quâ de donatione Pipini, prolixè ex Anastasio, & Leone Ostiensi, Baronius, ad A. DCCLV. sed oppidò nimis ampliandâ. Et hoc titulo deinceps cesserunt Pontificibus, jure Regio, amplissimæ Provinciæ, & nobilissimæ Civitates, per Æmiliam, Flaminiam, Picenum, Marcam Anconitanam, Umbriam; addit Leo Ostiensis cunctum Ducatum Spoletanum & Beneventanum, qua de re nos alibi, *Hist. Imag.* Sectione IV. Nobiliores Urbes *Ravenna*, *Bononia*, *Faventia*, *Ferraria*, *Hadria*, *Comachium*, *Pisaurum*, *Ariminum*, *Ancona*, *Urbinum* &c. Accessit *Jus Patriciatûs*, quo Romanæ Urbi & Ducatui præerat. Dein & auctum sub Carolo M. & successoribus *Dominum Ecclesiasticum*, *Stato della Chiesa*, attingens tandem Mare utrumque Adriaticum & Tyrrhenum, à Tusciæ & Venetorum finibus, & complexum quoque partem majorem Latii. Hæc temporalis dominationis tùm in Pontificibus primordia, dùm non esset quod metuerent sibi ampliùs vel ab Imperiali potentiâ, vel à Longobardica, mox evertenda à Carolo Pipini filio.

Patricii dignitas.

Dominii Provinciæ Rom. Pontifici attributæ.

Et hic Stephanus est, qui subsidium ursurus contrà Longobardos, literas dedit Pipino & Filiis, tanquàm è Cœlo missas, *nomine Petri Apostoli*, & *Dominæ nostræ Dei Genitricis*, & *omnium Cœli-*

Stephani quædam Epistolæ.

Cœlitum. Inſcriptionem ſuprà vidimus, *Cap.* præcedenti. Eſt Epiſtola ad Francos, ordine v. *Ego Petrus Apoſtolus.* Hîc *Petrus, Maria, Throni, Dominationes, Cœlites omnes, magnis obligationibus adjurantes,* Pipinum *obteſtantur* &c.

Baronio ſunt hæc divina omnia, ad A. DCCLVIII. ſunt *dolores parturientis,* & fuit hinc auſpiciis *Principis Apoſtolorum* Petrires *quàm felicissimè geſta.* Addit obligationem Pipini, cui *nihil antiquius quam Romano Pontifici inſervire, cui Regnum debebat.* Ac de exaltatione Pontificis, ex ſpoliis Longobardorum, coacervat multa Scripturæ loca, quæ agunt de liberatione Davidis, vel Petri de manu Herodis. Adi & Illyricum, de *Characteribus Antichriſti* in hoc Stephano, in *Cat. Teſt.* Lib. VIII. Tom. I pag. 684.

Pauli I. & *Stephani* IV. quadam.

8. Eadem *Pauli* I. fratris Stephani, fuit libido dominandi, ut ex ejus Epiſtolis liquet. Crebris enim literis Pipinum in auxilium ſolicitavit, quæ plurimæ leguntur in Codice Carolino, uti ſingularum argumenta apud Baronium, ad Ann. DCCLXVII. & in *Tomo* VI. Concil. Edit. noviſſ. Et quidem contrà *Græcos* & *Longobardos*, ſua repetentes, dùm Pontifex Pipinianam donationem ſibiſuiſque aſſertam vellet.

9. At *Stephani* IV. magis enituit ſuperbia ex Monacho tandem Pontificis, ab Anno DCCLXVIII. quo & Pipinus obiiſſe creditur. Ac primò inmitis animus Stephani prodidit ſe in *Conſtantinum* Antipapam, obtentu Laicatûs truculentiſſimè habitum, cæſum, oculis erutis projectum, ferreis compedibus vinctum, & tandem morti datum, habitâ in Lateranenſi Eccleſiâ in hunc Conſtantinum Synodo, præſente Stephano, ut fusè Anaſtaſius, ex hoc alii.

Inter facta alia hujus Stephani, advertendum *anathematis* & *æterni incendii* pœnam ilicò interminatum eſſe Carolo Regi, ſimulac intellexit Pontifex connubium Caroli cum Berthâ Deſiderii Longobardorum Regis filiâ, Carolomanno alii tribuunt. Literas artificioſiſſimas Stephani, quibus vocat conjunctionem eam Caroli *Diabolicam, nequiſſimam* &c. exhibet Baronius ad Ann. DCCLXX. N. IX. Undè Caroli ab ea divortium, repudianda anno ſequente. Pariter interceſſit matrimonio *Giſlæ* filiæ Pipini, ſeu cum Conſtantino Copronymo Imperatore, ſeu cum

filio

filio Desiderii Longobardorum Regis, obtentu violati sic fœderis cum Apostolicâ sede. Nempè veritus ne illa fœdera præjudicarent novo dominio quod ad Pontificem transiverat, ex spoliis Græcorum ac Longobardorum. Dicant Mezeræus, & Historici, ac ipsa Stephani Epistola, vix legenda sine horrore.

10. *Adriani* I. in Pontificem electi An. DCCLXXII. fuerit- *Adrieni I.*
ne modestia major, & humilitas digna Christo, digna Petro, *superbia in Reges, avidos dominandi, etiam superstitiosos.*
sequentia doceant, ex Anastasio, Eginhardo, & Annalibus, asserturo Baronio.

Vix Pontificatum ingressus, *Paulum* Cubicularium suum, ex legatione ad Desiderium redeuntem, quia corruptus ferebatur Longobardi muneribus, dolo in itinere circumvenit, *datis clàm mandatis* Leoni Ravennatensi, à quo Paulus è medio sublatus, conquesto in speciem Hadriano.

Desiderium Longobardorum Regem, imminentem Urbi, post recuperatas Civitates varias, quas Pipinus Papæ cesserat, terret Excommunicationis diro fulmine, *scripto anathematis & execrationis verbo*, *adjurans* Regem *per omnia divina Mysteria*, ut *nullo modo fines Romanorum, sine ejus absolutione, ingredi atque conculcare præsumeret.* Quo fulmine veluti percussus Desiderius, ut erant tempora, recessit; familiari deinceps arte Pontificibus, *Baronius mo-*
quam Imperatorum, Regum, sequebatur à suis omnibus defer- *tat.*
tio, hinc depositio, *Capite* scil. *Imperii amputato.* Nam par execratio scribebatur *in adhærentes*, frequentibus posthac exemplis. Præiverant Adriano Gregorius, & Stephanus. Quid Baronius, ad factum Pontificis, A. DCCLXXIII. N. IV.? *Vidisti, Lector, grande miraculum, ut potuerit Excommunicationis vis continere furentem Regem: Tantus erat etiam apud impios, de excommunicationis sententiâ timor, quæ è Petri Cathedrâ, velut Dei Throno, instar fulminis, immitti solet magno tonitru.* Hîc Papa *Petrus* est; ejus sedes *Dei thronus*; ab eo *fulmina, & tonitrua in impios*, qualis tùm Desiderius Rex, quod Paparum ambitionem coërceret, foveretque viduam & filios Carolomanni. Porrò *vis* horum *fulminum* fracta, atque deinceps bruta, ex quo, dispulsis priorum superstitionum tenebris, Reges jurium suorum memores esse cœperunt.

Donationes Carolinæ.

Carolo Rege inter Populi Hosanna, & voces *Benedictus qui venit* &c. Romam delato, una cura Pontificis fuit ut donationem Pipini adimpleret, reddito scil. *Exarchatu*, & *Pentapoli*. Auxit etiam Carolus, post deditionem Desiderii, adjecitque, ut ajunt, *territorium Sabinense, partem Tusciæ, & Campaniæ*. Adduntalii Ducatum *Spoletanum* & *Beneventanum*; quidam etiam *Provincias Venetiarum & Istriæ*; sed & Sigonius aliique, *Siciliam*, *Sardiniam*, *Corsicam*; imò *Saxoniam* quoque à Carolo donatam contendebat Gregorius VII. Sed indubium retinuisse sibi Carolum *Liguriam*, *Æmiliam*, *Venetiarum* Provinciam, & *Alpes Cottias*, nomine Regni Italici. Indubium etiam, Ducatus *Spoletanum*, *Beneventanum*, & *Forojulienscm* suis Ducibus à Carolo adscriptos, fatente etiam Mezeræo, ad Ann. DCCLXX. liberalioribus hîc plus justo Scriptoribus. Certè desiderantur Tabulæ Pipinianæ & Carolinæ donationis, saltem productæ nullæ à Baronio. Ursit insuper Adrianus, confirmari sibi à Carolo *Patriciatûs* dignitatem, quæ secundùm Imperialem summa fuit. Quâ ipsâ in *Ducatum Romanum* suprema jura, cum Carolo & ipso Patricio, divisit Pontifex. Nihilque prius fuisse Adriano, quàm ut ad Imperatorum antè Regumque, hocce fastigium surgeret, exutis Græcis, sed & Longobardis, Terrarum ipse Dominus, doceant ejus ad Carolum *Epistolæ*, in Codice Carolino, & vel earundem argumenta, quæ è Vaticanâ Baronius, ad Ann. DCCXCV. & Tomi Conciliorum exhibent. Nec quievit Adrianus, donec oppresso Desiderio, extinctoque per Carolum Regno Longobardorum, hujus opima spolia redirent *ad Petrum*. Omnia enim *Petri nomine* gesta, dicat ex suis & ex Adriano Baronius ad Ann. DCCLXXIV. V. gr. bellum à Carolo susceptum ex *obsequio Principis Apostolorum*; *Principi Apostolorum victoriam acceptum ferens*; tot *territoria* hinc *concedens B. Petro*; *Votis* etiam Caroli ubique divisis inter *Deum Omnipotentem*, & *Principem Apostolorum*. Vide meam Historiam Imaginum Restitutam, *Sect.* VI. *Num.* XII. & XVI.

Baronius vol.

Mittimus superbiæ, sed & superstitionis Adrianeæ, documenta plura. Inter ea, fastus quo Romæ Carolum Regem excepit, *in atrio Basilicæ*, suprà gradus, dum Rex sigillatim gradus singulos adscendens deoscularetur; ut fusè ex Anastasio

Baro-

Baronius: Sic Literæ Adriani, quibus humilem *obedientiam* à Carolo contendit: & aliæ quibus par sibi jus attribuit in *Ravennates*, & *Pentapolitanos*, quod Rex sibi in subditos suos &c. Sic Adriani studium in promovendâ per Nicænos *Iconolatriâ*, de qua loco suo, invito tamen Carolo: Sic quæ Vitam Adriani ferè implent apud Anastasium, & mirè effert Annalium scriptor, ad An. DCCXCV. effusum studium ornandi Basilicas, Sanctorum memorias, Altaria, Loca Sacra, auro, argento, marmoribus, imaginibus religiosis, sericis, Donariis sine fine, aliisque superstitionum fomentis. Hæc pietas, hæc religio temporum fuit, quàm dispar illi Petri, Pauli, & quæ proximè Apostolos excepit!

II. Vix Adrianeo inferior fuit Leonis III. successoris typhus, ab An. DCCXCV. Sed ad sequens cumprimis Sæculum illa spectant, ut quoquè vulgatum illud de *Translatione Imperii ad Francos*, ex facto Leonis, Sæculo expirante, in Festo Natalitio, An. DCCC. à quo Sæculum IX. ordiri plerisque placet. Porrò de hoc Leone fabulam insignem probat Baronius, ex Anastasio, & Collectaneis Canisii, ad Ann. DCCXCIV. hujus Sæc. Lectorem *veritatis* amante illinc ad horrorem facinoris, hinc ad miraculi propè inauditi admirationem invitato. Ferunt nempè, in publicâ Processione in eum irruisse percussores: & inter alia probra illata, *oculos illi crudeliter evulsisse*, *linguâ etiam præcisâ*, seu amputatâ. Sed audi portentum. Cùm ad custodiam mitteretur, *cooperante Domino*, *& Petro NB. suffragante*, *visum recepit*, *& lingua ad loquendum ei restituta est*. Hæc illi. Rectè nuper Natalis in hoc Leone: *An oculis & linguâ penitùs orbatus fuerit à Sicariis*, *Leo* III. *non omnino certum est*. Credo equidem, nam alii disertè, post Theophanem, Chronographi, *lumen ei extinctum fuisse* negat, ac de *linguâ* nihil Paulus Diaconus, & si qui plures, Eginhardus, *ut aliquibus visum est*. Hinc negans quoque Maimburgius, in *Præfat.* Hist. Iconoclastarum adversùs Nicol. Alemannum, in Dissert. *de Lateranensibus Parietinis*, ad Card. Barbarinum.

Leonis III. facta ad sequens Sæc.

Fabula de Leone.

Plura Antichristianæ Dominationis argumenta in factis aliis Paparum hujus ævi, in mandatis ut ad Bonifacium, sic & ad *omnes* quaquaversùm *Episcopos*, in mediis excogitatis, quibus

Christianum orbem sub jugum mitterent, quod factum sensim fuit, hujus Introductionis institutum non admittit. Videri hujusmodi possunt, apud Magdeburgenses *Cent.* VIII. C. VII. vel Flaccum in *Catalogo Testium*, ad hoc Sæc. ut mittam recentiores.

V. *Discrepantiarum hujus Ævi, à Doctrinâ & Disciplinâ Hildebrandinâ, & à sequiore Pontificum praxi, exempla illustriora.*

Istis nihil obstantibus in multis adparet Discrimen hujus Ævi à temporibus Hildebrandinis, & quæ illa exceperunt. Specimina quædam historicè subjunginus.

Episcopi non obnoxii Romano.

1. Non omnes per Occidentem Episcopi, ac ne ipsi in Italiâ Ravennatenses, haud dùm assueti ferre jugum, Pontificem ut Dominum respexerunt, ut Monarcham Ecclesiæ. Vidimus *Cap.* superiore, in Constantino, *Num.* 3. *Felicem* Ravennatensem, à sanctitate & miraculis commendatum ipsi Baronio, negantem in scriptis cautionem obsequii ergà Rom. Pontificem, novo scil. jugo. Sed & de *Leone Ravennatensi*, suo tempore conquestus non semel Hadrianus I. qui jura in Æmiliæ Civitates, uti sub Exarchis, sibi attribuebat. Vidimus *Hispanos* sub Witizâ decernere conjugia Clericis, ob nefanda mala Cœlibatûs, Româ invitâ. Postcà & *Gallos*, in causâ Imaginum, & quotquot interfuêre Synodo Francofortanæ, intelligemus ab Hadriano dissensisse. Quin *Bonifacius* ille, Germanorum vulgo Apostolus, multa passim, in suis ad *Papas*, reprehendit in Viris Apostolicis, nonnunquàm ab iis dissentit, & avaritiam illis quandoque exprobrat. Alicubi hæret, *an pro obeuntibus oblationes offerre liceat*, consulto hoc nomine Gregorio III. à quo responsum, *Epist.* 1. ad Bonifacium. De jure Regio circà *investituram* Pontificum, atque Episcoporum, infrà. Quo etiam loco haberetur *Constantinopolitanus*, docent Epistolæ Adriani I. ad Tarasium, & Acta Nicænæ II. in quibus Romanus Byzantinum quoque *generalem* seu *universalem Patriarcham* vocat, exemplo Orientalium.

2. *Papæ*

2. *Papa* nomen hoc etiamnum Sæculo in Occidente commune fuit Episcopis saltem primæ notæ, Ravennatensi, Mediolanensi, Viennensi, Cantuariensi, &c. in Oriente omnibus Patriarchis, postea etiam vilissimis Sacerdotibus, quin ipsis ἀναγνώσταις, tribuendum. Imò ne Romanus simpliciter Papa, sed *Papa Urbis Romæ*, *Papa Romanus*, sic Papa *Constantinopolitanus*, *Alexandrinus*, *Hierosolymitanus*, *Cantuariensis* seu *alterius Orbis* &c. ut ex Epistolis variis colligere est, & Inscriptionibus, aut Subscriptionibus Conciliorum. Sequenti ætate cœpit restringi à Latinis ad Vicarios Apostolicæ sedis, tandem decreto Gregorii VII. *Uni* in Orbe Christiano *Pontifici* adscribendum. Quæ de re Petavius, Rigaltius, Sirmondus, Baluzius, alii, ut nostros taceam. Sed & *Apostolatûs* axiomate insigniti quandoque Primates, Ravennatensis, Viennensis, alii, v.gr. *Apostolatus Vester*. Sic *Sanctissimi*, *Beatissimi*, *Reverendissimi* epithetis, etiam in abstracto *Vestra* vel *Tua Sanctitas*, &c. communiter in Epistolis varii Episcopi, Bonifacius, Galli, pari honoris titulo quo veniebat Romanus. Imò ipsi Papæ ad Bonifacium Moguntinum, his formulis perpetuò usi, Gregorius uterque, & Zacharias, *Coepiscopi* etiam additâ appellatione. Ità ipse ille Bonifacius Archiepiscopus, æquè ac Pontifex, à temporibus Gregorii I. inscribit se in Epistolis *Servum Servorum Dei*. Fecit id ipsum Ravennatensis, etiam sequenti ætate, appellans se *Servum Servorum Dei*, apud Rubeum, & alios. Quod adeò proprium deinceps Papæ Romani, ut nonnisi in *Bullis* hoc utatur cognomento. Sic Fulradum Abbatem & Presbyterum compellat Bonifacius, *Epist.* v. eadem quâ Papam humilitatis formulâ, *Almitatis vestræ Clementiam deprecor*. Nondùm hujus ævi Pontifices appellati cognomento *Domini Nostri*, nec ab Imperatoribus aut Regibus scriptum, *Domino Papæ*, benè à Papis, *Dômino Imperatori*, *Regi*. Sic nondùm illi adponere Annos sui *Pontificatus*, *Indictionum*, ut fusè à Gallis eruditis ostensum.

Papa & Episcopi Communiformula. nomina, epithera.

3. Hoc Sæculo *expectabant* Papæ *jussa* Imperatorum. Ità Constantinus, An. DCCIX. *jussus* à Justiniano II. *venire ad se* Româ Constantinopolim, & *sacrâ* acceptâ, *jussis Imperialibus obtemperans*, *illicò navigia fecit parari*. Ità Paulus Diaconus, Ana-

Papa hujus Sæc. subjecta Imperat. Romanis.

Anaſtaſius, alii. Leo Iſauricus, abolitis Imaginibus, *Romano Pontifici ſimilia facere, ſi Imperialem gratiam habere vellet, mandavit*, ut idem Paulus de Geſtis Longobard. *Lib.* VI. C. XLIX. Quin ipſe ille Gregorius II. de quo ſuprà, faſſus primò eſt, *Epiſt.* ad Leonem Iſaur. *Pontificem non habere poteſtatem in Palatium, aut Dignitates Regias deferendi.* Stephanus III. accipit per Joannem Silentiarium *Regiam juſſionem*, & viciſſim per miſſos ſuos *deprecatur Imperialem Clementiam*, apud Anaſtaſium in ejus Stephani Vitâ. In Epiſt. ad Pipinum, quæ eſt 41. in Tomo VI. Concil. tanquàm præſentialiter *coràm Regis aſpectu flexis genibus petit, ac coràm Deo Vivo deprecatur*, ut jubeat Pipinus &c. Paulus I. ſcribens ad Pipinum, ex. gr. *Epiſt.* IV. Tom. VI. Concil. *Col.* 1681. *Pro quo flexo poplite petimus, & per nos etiam B. Petrus Apoſtolus* &c. Sic plures Epiſtolæ *Adriani* I. in quibus *deprecatur Imperialem Majeſtatem*, & Imperatores vocat δεσπότας *Dominos.* Sic in Occidente *mandata*, *juſſa* Caroli, etiam in cauſis Eccleſiaſticis, impleſſe ſeſe teſtatur. Quandoque *genibus advolutus*, aut *flexis genibus* ſupplex, ut in literis ad Conſtantinum & Irenem, γονυπετῶν, καὶ τῆς ὑμετέρους ἴχνεσι κυλινδόμενος. Ità nec donatæ à Pipino, nec à Carolo M. Rom. Pontifici tot Provinciæ, Ducatus, niſi *in feudum*, in Dominium utile, Regiâ ſibi poteſtate ſervatâ, undè ſacramentum illi præſtandum, *promitto me Domino meo Carolo, & Filiis ejus fidelem futurum* &c. Ità Carolus Rex. An. DCCLXXIV. ingreſſurus Baſilicam Petri, cum Adriano, *tenuit dextram manum Pontificis*, apud Anaſtaſium, ipſo referente Baronio.

Submiſſio Leonis III.

Pariter Leo III. ex Annalibus Franc. ex Auctoribus Vitæ Caroli M. ex Adone Viennenſi in Chron. mox à conſecratione Caroli Imperatoris, fertur *adoraſſe* Imperatorem, tanquam *Dominum* ſuum, *more antiquorum Principum.* Quemadmodùm & idem Leo paulo antè, menſe Dec. An. DCCC. ad *juramentum purgationis* coram Carolo Rege, tanquam Domino, ſe in publico ſtitit, ex Anaſtaſio, & Francorum Annalibus. Ita ſeq. Sæculo, idem Leo III. ad Legatos Caroli Imperat. quum de *Symbolo* ageretur, An. DCCCIX. & addendâ vocc *Filioque*, quod urgebant Legati; *Ut ego me illis*, additionis auctoribus, *non dico præferam,*

feram, sed etiam illud absit mihi, ut coaquare præsumam. Habes apud Sirmondum, & ipsum Baronium, ad Annum DCCCIX. N. LVI. Quæ & alia à secuturis moribus, & Pontificum deinceps Romanorum fastigio, mirè abhorrent.

4. Quin *Romam* Romanumque *Ducatum* non tenuêre hoc ævo Pontifices, jure suprematûs, ut pluribus Conringius *de Imperio Germ. Cap.* VI. qui à Græcis Imperatoribus, Populoque Romano, tandem transiit ad Carolum Regem, An. DCCXCVI. Nempè Leo III. Populusque Romanus, *Vexillum Urbis Romæ*, insigne Suprematûs, cum *Clavibus Confessionis Petri*, per legatos misêre ad Carolum M. non jam ut Protectorem, sed ut Dominum, rogante Leone, *Ut aliquem è suis Optimatibus mitteret, qui Populum Rom. ad suam fidem & subjectionem per sacramenta firmaret.* Consentiunt Annales varii Francorum, & Auctores Vitæ Caroli M. & Sigonius, alii: Absurdissimo cum suis Bellarmino, & à Gallis hodiernis explosо, qui illa verba *ad suam fidem subjectionemque*, retulit non ad subjectionem Caroli, sed Leonis. Et ab eo tempore *Roma Carolo paruit*, ut pluribus quoque nuper Maimburgius, & Nat. Alexander, inscripturis Leone & & Romanis, *Carolo Domino*, *Domino nostro.* Undè & in examine accusationis Leonis Pontif. sub finem Sæc. & deinceps, hoc Caroli in Urbem, & in Romanos, ipsosque adeò Pontifices, *Dominium* exercitum fuit. Observantque Vitæ Pontificum, primum omnium Bonifacium IX. *Populi Romani vim omnem in Pontificem transtulisse*, adeoque *Urbis Dominatum*, de quo loco suo.

Romana Urb. Dominium non penes Pontifices.

Hinc ridendus ipse Baronius, ad præfatum An. DCCXCVI. N. XVI qui istud de Urbe Româ Carolo subjectâ, vocat *ridendum Novatorum delirium. Ignorare miseros, hujusmodi dona mitti consuevisse à Pontificibus Christianis Principibus.* Dissimulans additas muneribus, Vexillo & Clavibus, Romanorum preces, ut Carolus se *in fidem ac subjectionem suam, sacramento firmandum* reciperet. Ita componit *Vexillum* Sepulchri Dominici, missum aliquando Hierosolymis ad Carolum M. cum *Vexillo Urbis* misso per Leonem III. quod *insigne supremæ potestatis* fuisse, omnes Docti fatentur, & nuper Mezeræus, Maimburgius, Nat. Alexander, &c. hi non utique *Novatores*.

Baronius refutatur.

Leges Ecclesiasticæ Principum.

5. Sed & *Nomotheticam* in Ecclesiasticis rebus & causis potestatem, vendicasse sibi Principes hujus ævi, etiam in Occidente, Carolomanni, Pipini, deinceps Caroli M. ac hujus præ cæteris, exempla docent. Loquuntur *Capitularia*, seu Regiâ seu deinceps Imperatoriâ auctoritate promulgata, in Galliâ, Italiâ, Germaniâ, vel *Leges*, *Regulæ*, *Constitutiones* Clero præscriptæ, de rebus quibuscunque sacris, quæ ad *Doctrinam*, *Ritus*, *Disciplinam*, *Beneficia*, spectarent, digestæ nuper a Stephano Baluzio, post Sirmondi, & aliorum Collectiones. Eminent *Caroli M.* Capitularia, Gratiani Decreto sæpè inserta, quibus addita illa deinceps *Ludovici Pii*, & Successorum, quæque *humiliter ac reverenter excepisse Ecclesiam*, testes sunt Paulus Diaconus, Andegisus, Aimoinus, Ivo, Gratianus, &c. & Tomi Conciliorum, ac fusè id egit Car. Molinæus, & Baluzius nuper. Ludibrium debet Baronius, ad A. DCCCI. & passim, qui Capitula illa Legum Carolinarum distinguit ab *Ecclesiasticis Legibus*; horum fontes esse *SS. Concilia & Decreta Romanor. Pontificum*; nonnisi *Collectorem*, & *Executorem* Carolum M. submisisse se in omnibus *Apostolicæ sedi*, cui servierint Leges; *reverentia & submissionis ergà Romanum* Pontif. dedisse Principibus exemplum; nec tam *novas* condidisse *leges*, quam *restituisse veteres*, & *collegisse Capitula Ecclesiæ*, &c. Rident Galli, Germani, & quicquid Eruditorum est. Sed facta loquantur, ac publica fides Annalium, Capitularium, Constitutionum Imperialium, Conciliorum Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ, ne dicam Nicæni II. in T. VI. & VII. nuperæ Edit. & apud Goldastum, C. Molinæum, M. Antonium de Dominis, H. Conringium &c. Condunt novas leges dicti Principes, ac promulgant; veteres refingunt; Synodos convocant, moderantur, Examen confirmationemque Canonum sibi vendicant, Obedientiam addicunt Cæsareis legibus Pontifices; permittunt inseri has Juri Pontificio à Gratiano; nusquam Pontificum auctoritas, vel nomen, iis Capitulis præscriptum; ubique Carolus & successores Constantini Theodosii, Justiniani, &c. vestigiis insistunt, Leges ipsæ & Capitula, ut ab Imperatoribus profecta, ad posteros transmittuntur: Et tamen, si Baronio fides, Carolus nullas Ecclesiasticas leges ipse condidit, qui in omnibus *Rom. Pontifici & legibus Ecclesiasticis se obsequentem exhibuit.* Dicat diu posteà *Leo*-

Baronii exceptiones illusæ.

IV. sub-

IV. sub Lothario, Caroli M^i nepote, *Dist.* X. *C. de Capitulis. De Capitulis vel præceptis Imperialibus Vestris, vestrorumque etiam* NB. *Pontificum prædecessorum*, (Imperatorum, qui *Pontifices* appellati) *irrefragabiliter custodiendis & conservandis, quanto valuimus & valemus, Christo propitio, & nunc & in ævum nos conservaturos modis omnibus profitemur.*

6. Cumprimis verò dignum memoratu est factum Adriani I. Pontificis, ergà Carolum Regem, habitá Romæ Synodo, quo nomine ciet Tyria maria, cœlumque & terram adjurat Baronius, ad An. DCCLXXIV. N. X. *& seq.* Factum ità habet. Carolo Romam à Ticinensi expeditione reverso, A. DCCLXXIV. post oppressum Desiderium, celebrat cum Adriano Synodum CLIII. Episcoporum, & Abbatum, qui in Urbem, vocati ab Adriano, confluxerant. Confirmatur Carolo *Patriciatûs* dignitas, simulque, quod Imperatorum fuerat, *jus eligendi summum Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem: Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias investiendi*, Italiæ nempè, in Ditionibus in quas jus Pontifici, non in patriis Caroli Regnis, quod jus ex seipso habuit. Auctores sunt Anastasius, in *Hist. Ecclesiasticâ*, saltem indè describente Gratiano, *Capit.* Adrianus, D. LXIII. & apud Platinam in Vitâ Paschalis I. *Quam potestatem ab Hadriano Pontifice Carolo concessam Bibliothecarius refert.* Dehinc Chronica vetera, Sigebertus, Walthramus, Matthæus Paris, Sigonius, Nauclerus, Marsilius Patav. Onuphrius, alii. Et res ipsa testatur. Subactis enim à Carolo *Provinciis*, & *Patriciatûs* Romani jure in eo agnito, quid æquius fuit, quàm ut tradito à majoribus more electionis *Romani Pontif.* & *Archiepiscoporum*, *Episcoporumque* per Italiam, ab eo confirmarentur, qui Italiæ deinceps regnum, & Longobardicum, adeòque Imperatoris locum, jure armorum obtinebat, postcà & Romæ Dominium, atque etiam Imperium Occidentis. Nec opus redire in superiora tempora, ac reponere Imperatorum exempla, sed & Italiæ Regum suprà ad Sæcul. VI. à quibus Romani Episcopi vel constituti fuére, vel confirmati. Ac eadem fuit Regum Galliæ, antè & post tempora Caroli, in suis regnis auctoritas, concedendi Episcopatus, Investituras, ut pluribus post Carolum Molinæum, *de Monarchiâ Francor.* Goldastum

Jus Investiturarum agnitum in Carolo Rege, ab Hadriano I.

Pluribus confirmatum.

ſtum *ad Conſtitut. Imperiales*, recentiorum varii. Sed & facta ſecuta confirmant. Noluit Gregorius IV. teſte Platinâ, *Pontificium munus obire, priuſquàm à legatis Ludovici Imperat.* Caroli M. filii, *ob eam cauſam Romam miſſis, qui diligenter tantam rem diſcuſſerant, confirmatus* eſſet. Benedictum III. confirmavit per legatos *Ludovicus* II. ſic & Nicolaum I. Adrianum II. ac deinceps *Carolus Calvus* Johannem IX. &c. Donec Adrianus III. captatâ occaſione, decerneret, *ne in creando Pontifice Imperatoris auctoritas exſpectaretur*, apud Platinam. Sed poſtcà Leo VIII. Pontifex, Synodo Romæ congregatâ, *Ottoni* I. à quo ipſe creatus, pulſo Johanne XII. jus idem reſtituit, quod conceſſum ab Adriano I. ſcil. *Ordinationem Apoſtolicæ ſedis*, & *Inveſtituram Epiſcoporum*, apud Gratianum, D. LXIII. Cap. *In Synodo congregatâ*. Exercuerunt quoque jus idem Ottonis I. ſucceſſores, donec Hildebrandina tempora ſuccederent, ex Platinâ, & aliis. Nec ſolum confirmavêre Pontificem; ſiquidem, ex. gr. Leo IV. ſub Lothario & Ludovico AA. quum deſtituta eſſet Paſtore *Reatina* Eccleſia, & *Tuſculana*, petit ſupplex ab Imperatoribus aliquem ab iis *præfici Epiſcopum*, apud Gratianum D. LXIII. C. *Reatinâ*, & C. *Nobis D. Imperator.*

Baronius expenſus. Et Nat. Alexander.

His præmiſſis, non injucundum eſt paratragœdiantem Baronium audire, & in unum *Sigebertum*, ut mendacii ſcil. auctorem, declamantem, *Conveniendus nobis eſt Sigebertus, atque de re magni momenti ab eo ratio expoſcenda.* Erit *Lector, ut cum audieris, mox illud more tragico exclamare cogaris, O ſcelus! ô impoſtura! ô fraus! Iſte quidem cùm totis viribus foveret partes Henrici Imperat. Schiſmatici, in gratiam ipſius finxit; quod ille variè prætendebat jam fuiſſe conceſſum à Rom. Pontifice Hadriano, Carolo M. Imperatori, quod ipſe tradit in fine ſuæ Chronographiæ, Anno* MCXI. Αὐτὸς ἔφα. Ac noviſſimè, poſt Petrum de Marca, de Concord. L. VIII. C. XII. Natalis Alexander, ad Sæculum VIII. Hiſtoriæ ſuæ, in Hadriano, *conceſſionem iſtam fictitiam eſſe*, multis contendit, invitis doctioribus pridem Gallis, & Mezeræo Hiſtorico, An. DCCLXXIV. Nec antè Baronium quiſquam in dubium vocavit, ac ne ipſe primò Bellarminus, niſi poſt viſos Baronianos Annales, retractans in Libro de Scriptor. Eccleſ. in *Gratiano*. Abſurdum etiam, *Sigebertum* rem tantam

tantam de suo finxisse, facilè revincendum, quod factum nunquàm, aut hujusmodi figmento magnoperè promovere potuisse res Henrici Imperat. Undè & Præsul de Marca, *nolim Sigebertum impostura reum facere.* Supponitur etiam silentium *Anastasii*, cujus *Historiam Ecclesiast.* citant Gratianus, Platina, & assentitur Onuphrius; mutilam hodie multis partibus, MS. olim pleniorem in Biblioth. Palatinâ, testibus Grutero, & Salmasio αὐτόπταις. Sic Hadriani plures Epist. interversæ, nec è re fuit Romanæ Curiæ extare decretum illud Hadrianeum. Et dissertè Anastasius, Carolum à Pontifice exceptum, ut *Exarchum aut Patricium suscipere moris erat*, adeòque ut Principem Urbis. Conjecturæ precariæ sunt, qualis illa ex recentiore voce- *Investitura voc.*
Investitura, qua usus Sigebertus, pro traditione Episcopatûs. Indubium enim familiarem fuisse vocem temporibus Longobardicis, vel ex eorum *Legibus*, in quibus *investire*, *investitura*, de missione in possessionem, hinc & usurpatam tempore Caroli M. quod nec diffitetur alicubi P. de Marca. Et quid si addiderit Sigebertus, ut receptam ævo suo, *rem* significans, non *verba* præcise referens singula Adriani? Nec obstat Carolino juri quod urget Natalis, jus *Cleri* & *Plebis*, in electionibus, aut præsentationibus Episcoporum; Nempè salvo semper jure Regio, *Salvâ in omnibus dispositione Imperiali*, quæ Ottonis N. voces apud Goldastum, in *Tomo* III. Constit. Imper. Poterat rejici à Principe electio, poterat & confirmari, quandoque etiam *per se* eligebant Principes, aut eligendi faciebant potestatem, permissione ab iis impetratâ, & missis ab iisdem Canonicis Visitatoribus. Et quod obtenditur ex Floro Mag. *Consuetudine* id juris Regibus natum in electionibus Episcoporum, utique, sed antiquâ, sed à Constantini M. & successorum temporibus. Qua de lite, post Goldastum in *Rationali*, M. Ant. de Dominis, *Lib.* VI. *Reip.* Eccles. alios, eruditè Herm. Coningius, Vir harum literarum peritissimus, in suis de *Imperio German.* deque *Episcoporum Germaniæ-Constitutione.*

Eo minus negari debuit à Baronio facta Carolo investiendi illa potestas, quod ad A. DCCLII. N. VIII. fateatur *Pipino Regi Francorum concessam à Zachariâ Episcoporum nominationem*; undè jus hoc omne Regium, in Ecclesiasticis rebus, profectum esse *à con-* *De concessione quadam Zachariæ Pontif.*

Baronius, & Maimburgius ad partes vocati.

cessione Apostolicæ sedis. Colligebat Baronius, ex Epist. Lupi Ferrariensis quæ est LXXXI. ad Amulum Episcopum. Probavit, quod mirêre, in Galliâ hodiernâ Lud. Maimburgius, *Hist. Iconoclast.* Lib. II. ad An. DCCLV. *Ac dedit Pipino potestatem Papa* (Zacharias) *nominandi ad Episcopatus Galliæ & Germaniæ, eos quos aptiores judicaret.* In qua concessione fundat *Concordata*; quæ deinceps *renovata* fuisse dicit. Uterque magnoperè fallit. Nec enim dixit Lupus, quod affingit illi Baronius, & ex eo Maimburgius. Id modò, *Pipinum Zachariæ accepisse consensum*, ut decedentibus Episcopis alios ex Palatio procuraret Antistites, pag. 123. Editionis Baluzii. Quæ primò malè restringuntur ad *jus nominandi* seu *postulandi*, *vacantibus Ecclesiis*, extendenda omninò ad jus eligendi ad Episcopatus, Archiepiscopatus. Dein, non primùm huic potestas data dicitur à Zachariâ, sed veriùs *approbata*, *ratihabita*, post institutos scilicet à Pipino & Carolomano Episcopos, in Synodis *Germanicâ*, & *Suessionensi*, A. DCCXLII. & DCCXLV. & postquàm hac de re consuluisset Zachariam Pipinus, sibi conciliandum. Pridem enim antè Zachariam, hanc sibi potestatem feciſſe Francorum Reges, constituendi Episcopos, *eligendos in Palatio*, qualem sibi Imperatores, multis docet Petrus de Marca, in Opere de *Concordiâ*, P. II. post Carolum Molinæum; Goldastum, alioſque. Nec aliter *Lupi* verba imterpretanda esse docet Præsul, sed nec Baluzius, in *Notis* ad Lupum, addens, *meritò rejiciendam esse sententiam Illustriss. Cardinalis Baronii.* Ità Carolomannum, Pipinum indixisse Synodos, Liptinensem, Suessionensem, Vernensem; decrevisse per se solos confirmationem Canonum; Appellationes ab abusu admisisse; Episcopos & Archiepiscopos de consilio Sacerdotum & Optimatum ordinasse, nihil repugnante *Zachariâ* Pontifice, pluribus idem de Marca, in Opere citato, *Lib.* VI. & VIII. quem vide. Et hæc speciminis ergo, Baronianæ cumprimis paginæ ubique conspicua mala fide.

VI. *Vari-*

VI. *Veritatis hoc Sæculo Testes, & Defensores, contra Traditiones ac Superstitiones Eccl. Romanæ. inspecie Tyrannidem Papalem.*

Necessitas hujus narrationis.

I. Non planè actum agimus, quanquàm prolixè rem hanc egêre Magdeburgenses, *Cent.* VIII. in Capite *de Doctrinâ*, Flaccus Illyricus in *Catalogo Test.* T. I. hinc Mornæus, Usserius, Forbesius, Hottingerus, alii, & passim Theologi ad Capita controversa singula. Sed & spectant huc plurima, quæ in Sectionem præced. conjecimus. Satis jam fuerit, paucis & illustribus exemplis, revicisse temeritatem Baronii, Tomo IX. ubique *Novatores* insectantis, urgentisque universalem Christianorum cum Româ consensionem, ac post eum Spondani, aliorumque, quotquot in horum temporum Historiâ ex iisdem fontibus sapiunt.

Dissensus Oriental. ab Occidental.

II. De *Orientis* Ecclesiis istud indubium, tùm ex rebus prioris Sæculi, & Synodorum Canonibus, *Capitib.* VIII. IX. tùm ex factis Leonis Isaurici, Constantini Copronymi, & Orientalium, in specie in causâ *Imaginum* de qua distinctiùs *Cap.* sequenti, non consensisse Orientalem Ecclesiam cum Romanâ & Pontificiâ. Quinimò constat restitisse *Papatui* usurpatæ potestati, factis suis & decretis; subjectos habuisse Pontifices Majestati *Imperatorum*, horumque Decreta *Scripturis Sanctis*; *Missas privatas*, *Transsubstantiationem*, Cultum *Imaginum*, *Reliquiarum*, acriter impugnasse; *Purgatorium ignem* nesciviisse, ut de prioribus certum, de postremo autem infrà constabit: Sic *Monachales* fabulas & superstitiones non admisisse plurimas, quales Latini hoc Sæculo, Constantino Augusto repetita Edicta promulgante contrà inertiam vitamque omnem Monachorum, apud Theophanem, Cedrenum, Zonaram: Hinc *Cælibatum Clericorum*, etiam *Monachorum*, improbasse, conjugio Presbyteris, Diaconis, Monachis, imperato, ac separationè à conjugibus interdictâ: Sic & *Jejunium Sabbathi*, contrà *Romanæ Ecclesiæ* usum, prohibuisse &c. Visi sunt suprà Canones Synodi *Quinisexta.*

sexta. De *Joh. Damasceno*, Orthodoxæ fidei in plurimis tenace, cæterum proniore in Cultum Imaginum, deque *Germano* Constantinopolitano, & de temporibus *Irenes*, dicetur loco suo.

Baron. & Allatius notati.

Absurdissimè autem Baronius ad A. DCCXII. N. III. & passim, ac Leo Allatius de *Perpet. Consens.* L. II. C. I. contendit Græcorum seu Orientalium consensionem cum & sub Romano Pontifice, ex missis ad hunc *Synodicis*, literis, aut etiam *Sacris* seu *Imperialibus*, cum adjunctâ Confessione fidei, à recens creatis Patriarchis, vel etiam in aditu Imperii, ut ab Artemio Anastasio, Leone Isauro, sic ab Anastasio Constantinopolitano factum. Atqui hujusmodi literas, *Synodicas*, *Tractatus*, fidei suæ testes, statim ab electione in Pontificatum, Patriarchatum, fuisse ab antiquo mutuas, non minùs scribendas à Rom. Pontifice, ad Imperatores, ad Constantinopolitanum, ad Patriarchas, additâ Confessione fidei, tyrones norunt. Negabit certè prudens nemo, & hoc ipso Sæculo, mutuas *Johannis* Constantinopolit. *& Gregorii* II. refert ipse Anastasius, in Vitâ Gregorii II. *Hujus temporibus Joh. Constantinopolitanus Antistes Synodicam* Gregorio *misit*, *atque ad eum Rescriptis idem usus est Pontifex.* Fiebat mutuæ communioni testandæ, non in subjectionis tesseram. Qua de re adi Ferrarium, de *Epist. Ecclesiast.* ubi de *Synodicis* agit, in *Libro* II. ut alios, sed & Blondellum, nostrosque taceam, ac rei exempla ad superiora Sæc. dedimus. Et ut *repulsæ* literæ Anastasii Constantinopolit. à Gregorio, sic par jus Constantinopolitano respuendi Synodicam Romani. Undè hoc ævo aucta dissensio, ut in causa *Imaginum*, sic deinceps in illâ de *Processione Spiritus S.* deque *Papæ Romani dominatu*, & aliis. Hinc & legatio Imperator. Constantinopolit. ad Pipinum, Anno DCCLXVIII. cujus duo erant Capita: Alterum, de repetendis *Italiæ* Provinciis, quas Romanus ex Pipini donatione sibi vendicabat; alterum de additione vocis *Filioque* ad Symbolum, deque introducto *Cultu Imaginum*, qua occasione habita fuit in *Gentiliaco* villa Synodus, in Tomo VI. *Conc. Col.* 1703. Leo Allatius, ac hæc tempora: *Schismatici*, id est Græci, *dicunt Latinos se ab Orientis Ecclesiæ communione subduxisse, & variis Hæresibus addictos, in alios atque alios mores, Patrum traditionibus*

vibus & Conciliorum Decretis adversantes, versos fuisse. Seidus ad Iconomachorum tempora refert &c. Unde Leonis Opus, ut de se ipsummet testatur, veriùs est, *de Perpetuâ Orientalis Ecclesiæ ab Occidentali Dissensione*, cumprimis indè ab usurpationibus Romani Pontif. & à Controversiis Iconoclasticâ, Pneumaticâ, Photianâ, de quibus postcà.

III. In *Occidente*, opposuerunt se seu nascenti, seu crescenti in dies superstitioni, & usurpatæ Pontificum potestati, benè multi, ruentique Disciplinæ ac fœdis Erroribus remedium quæsiverunt, vel optarunt. In his *Synodi*, *Principes*, *Episcopi*, Viri *Pii* & *Eruditi*. Exempla de multis pauca. In Synodo *Toletanâ* XVIII. & ultimâ, incunte Sæc. decretum fuisse contrà *Romanum Pontif.* & adversùs *Cælibatum* Clericorum, jam suprà visum, *Cap.* IV. N. III. invito Baronio. *Synodi in Occidente aversæ à Romani Trad.*

In Synodo *Cloveshoviensi* in Angliâ, An. DCCXLVII. *Can.* VII. seriò cautum, inter emendationes alias quales ferebant tempora, ut antè omnia *Sacrarum Scripturarum lectio*, *studium*, *scientia*, *assiduitas* restitueretur, & excitarentur ad earum dilectionem *in Scholis pueri*, Clerici, Monachi, & Moniales.

In Synodo *Gentilinci* habita, villa agri *Parisiensis*, sub extrema Pipini, A. juxta Eginhardum DCCLXVII. quid ad querimonias Græcorum definitum fuerit, Acta nulla præcise docent. Fatetur tamen ipse Sirmondus, ad Synodum Francofort. in *Admonitione* de Canone II. in ea Synodo non interfuisse Patres constituto de *retinendis Imaginibus*, adversùs facta multa Iconoclastarum, at de *adorandis Imaginibus* alterum, satis negat probatum Synodo; imò hujus vestigiis vult institisse Francofordienses, istud *penitùs respuentes*, scil. *adorationem Imaginum*.

De Synodo *Francofortanâ*, coactâ jussu Caroli M. A. DCCXCIV. ex omni ferè Europâ, contra *Iconolatriam*, aliisque Synodis, sub eodem Carolo, infra ubi de *Imaginibus*, deque *Synodis*.

IV. Quam parùm faverit *Carolus Magnus*, præ reliquis Principibus, ignorantiæ, superstitioni, erroribus temporum, docent ejus Capitularia, Epistolæ, Libri de Imaginibus, Acta Conciliorum, & Vitæ Carolinæ scriptores. Antè omnia studium *Sacrarum Scripturarum*, cum exemplo suo, tùm frequentibus Capitulis & Constitutionibus excitavit. Solos Libros *Caroli M. Doctrina, & Scripturæ S.*

Canonicos fidei normam esse censuit, non decreta Pontificum, non Synodorum illa, qualia Nicænæ II. non Pseudepigrapha innumera, non Apocrypha, & *anathema* cum Paulo dixit, in *Præfat. Librorum* de Imaginibus, *si quis evangelizaret præter id quod evangelizatum est.* Unde ab Alcuino *Scripturam* universam recognosci jussit, & à mendis repurgari, teste ipso Alcuino, Præfat. *Commentar. in Joh.* Parte I. Operum, nec diffitetur Baronius. Quin *Novum Test.* in linguam Germanicam transtulisse fertur sapientissimus Princeps. Et quàm præclarè senserit de *sufficientiâ* Scripturarum, docent quæ prolixè excerpsit *ex Libro* II. de Imagin. Flaccus Illyr. in Catal. L. VIII. à pag. 642.

De Justificatione. Quàm rectè Princeps ille senserit de *Justificatione* ex mera gratia, ex Dei miseratione, per fidem Mediatoris, *non ex operibus Legis quæ nos fecerimus*, Theologi jam ex Carolinis Libris, cumprimis ex *Lib.* I. C. XIV. XV. post Magdeburgenses, & Auctorem Catalogi Test. docuerunt. Ex quibus etiam intelligitur *Gratiæ* totum salutis opus adscripsisse, non viribus Humani arbitrii, non dispositionibus, aut meritis.

De cultu religiosa unius Dei. De *Adoratione* unîus *Dei*, procul Imaginum *servitute*, *adoratione*, *cultu* religioso, δουλείᾳ, προσκυνήσει, veletiam illâ Sanctorum, aut Reliquiarum, quid statuerit Carolus M. docent facta, scripta contrà Synodum Nicænam Iconolatricam, & *Canon* II. Synodi Francofortanæ. Qua in re adstipulantes habuit Gallos, Germanos, Italos, quotquot Synodo Francofordiensi subscripsêre. Nec diffitentur quibus est mica ingenui pudoris. De Baronii & nuperorum effugiis, *Cap.* sequenti. Ità *in omni linguâ Deum adorandum*, adeòque Sacra illi peragenda esse, lingua cognita, vernacula, statuit *Canon* LII. ejusdem Synodi, nulla distinctione inter sacra *Ecclesiastica, Liturgica, & inter privatam* adorationem, ut distinxit nuper quoque Natalis Alex.

De Eucharistia. Nequicquam eludi clarissima Principis effata, quibus nec *Transsubstantiationem* nec *Præsentiam corporalem* credidisse in Eucharistia constat, satis superque à nostris demonstratum. Nec patiuntur ullam exceptionem verba ejus ad Alcuinum, in *Epist.* de Rat. Septuages. quæ extat in II. Parte Operum Alcuini, Edit. Paris. *Dominus cœnando cum Discipulis panem fregit*, & *Calicem pariter*

pariter dedit, *in* figuram *Corporis & sanguinis sui*, *nobisque profuturum magnum exhibuit sacramentum*. Similia multa ex Bedâ, & Alcuino, Theologi. Sed si hodiernos audimus, idem sunt *figura*, *imago*, *symbolum*, *Sacramentum*, *mysterium*, *memoriale* &c. *Corporis*, & *Corpus* ipsum substantialiter præsens, qua ratione etiam Sirmondus elusit dictum Facundi Hermianens. suprà ad *Sæc.* VI. C. x. dictum Origenis Eruditiss. Huëtius, ad *Sæc.* III. C. III. dictum Tertulliani, Priorius, & alii ad *Sæc.* p. II. 202. ut Arnaldum nuperum taceam, & ὑπεραστικούς.

Quum *Purgatorius* ignis, & huic adstruendo aniles fabulæ, fabulæ *Reliquiariæ*, *Pseudo-miracula* Sanctorum, Imaginum, Virginis, commenta sine fine *Monachorum*, firmanda ex Pseudepigraphis, Apocryphis, vel narrationibus dubiis, ut factum in Nicænâ Iconolatricâ, & fiebat quotidiè ab emissariis Romanæ Curiæ, quum ea Religionem omnem fœdarent, & in superstitionem atque Idololatriam converterent, nihil prius habuit Carolus quàm ut his Christianismum expurgaret, & ad *Sacrarum Scripturarum documenta*, veterisque Ecclesiæ *Canones*, & *consuetudinem*, veramque pietatem revocaret. Vide Constitutionem *de Scholis instituendis*, quarum præcipuus esset finis institutio *in Sacris Paginis*, & *Divinis Scripturis*, Tom. VI. Conc. & T. I. Capitular. Adde Capit. Aquisgranense LXXVIII. *Pseudographia*, *& dubia narrationes* &c. *Sed soli Canonici Libri* &c. Et Synodi Cabilonensis II. Anno DCCCXIII. *Canones* I. III. XXXVIII. præcipientes *S. Scripturas*, *ipsa Dei verba*, *assiduè legi*, *disci*, *scrutando* intelligi, &c. Cumprimis verò Apocryphas & fabulosas Iconoclastarum in *Synodo Nicanâ*, narrationes, explosit Carolus M. & fusè, in Libris *de Imaginibus* adversùs eam Synodum, de quibus prolixè alias. Quibus tamen fabellis superstructa est omnis εἰκονολατρεία, ἀγιολατρεία, λειψανολατρεία, fovenda in hunc diem hujusmodi næniis superstitione.

De Pseudomiraculis, & commentis hujus Æv.

Pœnitentiales *Libèllos*, seu Pœnitentiæ Regulas per Monachos invectas, vel *impositas pro peccatis Pœnitentias*, privatas illas, & leviculas plerumque, superstitiosas, *inusitatas*, de quibus supra, & ad *Sæc.* VII. Cap. III. sustulit exertim Carolus: Revocavit pio consilio Pœnitentiam *Publicam*, *juxtà antiquam Canonum Constitutionem*, qui publicam Exomologesin, hinc

De Pœnitentiâ.

diversos publicæ Pœnitentiæ gradus, σχήλασιν, ἀκροάσεσιν, ὑποπτώσεσιν, στάσεσιν, pro diversitate delictorum præscriberent. Ità passim in Capitularibus, & in Synodo Cabilonensi II. *Canone* XXV. XXXVIII. Rectè postremus Canon Sacerdotes suis pœnitentiis *consuere pulvillos*, & *cervicalia*, *sub Capite universæ ætatis*, *ad capiendas animas*. Sic *Canon* XXXII. egregiè distinguit *Confessionem Deo* faciendam, ab illa quæ Hominibus.

De officio Cleri.

Clerum omnem, *Episcopos*, *Parochos*, ad officii legem, juxtà Scripturas, & Canones antiquos, frequenter reduxit *suis Constitutionibus*, & ad omnem severitatem Disciplinæ, planè collapsæ. Neque Populis Fabellas, Superstitiones, Rotaria, Peregrinationes, Vota nuncupanda Sanctis, Imaginibus, privatas Satisfactiones, vel Pœnitentias, commendari voluit, sed *prædicari rectè & honestè*, *secundum Scripturas Sacras*, eliminatis quæ *nova*, quæ *non Canonica*, quæ *ex sensu suo fingerent*. Ac ne ignorantiam quis obtenderet, Concionum & admonitionum materiam ità præscribit, *Capitulo Aquisgran.* LXXX. seu ultimo A. DCCLXXXIX. *Primò omnium prædicandum est omnibus generaliter ut credant Deum Patrem, & Filium, & Spiritum S. unum esse Deum omnipotentem, æternum, invisibilem*, &c. Mox addit prædicationum argumentum, Doctrinam de Christi Incarnatione, Redemptione, Passione, Resurrectione, Ascensione, Judicio, Vitâ & Morte Æternâ, Resurrectione Mortuorum; Hinc & præcepta moralia de cavendis Operibus carnis, de dilectione Dei, & proximi, de fide, spe, humilitate, patientiâ, castitate, continentiâ, benignitate, eleemosynis, *confessione peccatorum suorum*, qualiter in Oratione Dominica, ut additur exegeticè. Ac tantùm abest Carolum M. traditionum Pontificiarum commendasse aliquam, de Cultu Sanctorum, Imaginum, Reliquiarum, Missis pro defunctis, Purgatorio, Monachatu, Abstinentiâ à Carnibus, Conjugio, Auriculari Confessione, Sacramento Pœnitentiæ, Satisfactionibus humanis &c. ut contrà præmuniat adversùs *venturos Pseudo-doctores*, *de quibus Christus*, Matth. XXIV. *& Paulus Apostolus*, I. *Tim.* III. IV.

Lon

Longum foret ire per singula, quibus Carolus M. quantùm sivêre tempora, in ordinem coëgit Episcopos, Sacerdotes, Monachios, Moniales, horrendos abusus summovit; avaritiam, libidinem, tyrannidem eorum coërcuit; doctrinam repurgavit; superstitiones ut potuit sustulit; disciplinam emendavit; pristinam Ecclesiæ faciem redditam voluit; cultumque omnem retulit ad veram pietatem in Deum, fidem in Christum, charitatem in proximum, misericordiam in afflictos, benignitatem in egenos, & non fucatam humilitatem, nec nomine tantùm, sed re ipsa, corporis animique continentiam. Hinc in Præf. Capitularis Aquisgran. Suum esse, *errata corrigere, superflua abscindere, recta coarctare, revocare veri Dei cultum, S. Josiæ exemplo* &c. Præter Caroli Vitam ab *Eginhardo*, & *Monacho Egolismensi*, conscriptam, ac fidem *Annalium*, loquuntur Antegisi *Capitularia*, quæ nuper cum reliquis in fol. in duos Tomos digessit Stephanus Baluzius, Vir harum literarum studiosissimus. *Summa Pontif. in Carolum M.*

Cave credas, Annalium Scriptorem, fusum in rebus Caroli M. nec ausum sollicitare vel facta, vel doctrinam tanti Principis, *Sanctorum* etiam ordini adscribendi, memorare eorum quæ diximus ferè quicquàm, aut in primis laudare, si mandatum excipias de recognoscendis Scripturis per Alcuinum. Non hæc Principis apud Baronium commendatio est. Imò nullum non superstitionis genus, ipsam adeò venerationem Imaginum, contrà publicam fidem, Carolo attributam velliet. Quod verò Principum maximus *Pipini munificentiam erga Romanam Ecclesiam* tantùm non æmulatus sit, adjectis ad ejus exaltationem tot Provinciis, Ducatibus, Urbibus amplissimis, de quibus tamen nullæ Caroli tabulæ, ad An. DCCLXXIV. Quod Romam delatus, omnes gradus Basilicæ Petri sigillatim deosculatus fuerit, Anno DCCLXXIV. N. III. Quod Apostolorum Principis, *cui ferret victoriam acceptam*, Memoriam adierit, *Ib.* N. IX. Quod debitas gratiarum actiones S. Petro persolverit, & ad ejus *Confessionem*, auro purissimo & copiosissimo, exornandam adjecerit animum, *Ibid.* Quod sacrorum Rituum, ac cultûs in Religione externi, sacrorum Vestimentorum, psallendi ac cantandi disciplinæ, Antiphonarii, auctioris Martyrologii, &c. curam habuerit, ad A. DCCLXXVIII. &c. passim; Quod Leonem in Petri Vicarium, *Baronius plerisque notat.*

honorificentissimè illi obviando exceperit, Ann. DCCXCIX. Quod debitam *reverentiam*, *animique submissionem* ergà Romanum Pontif. omnibus Christianis Principibus in exemplum, exhibuerit, cui *idcircò dederit Deus subjicere sibi Reges & Populos, cum se noverit subjicere Piscatoris* successori, Ann. DCCCI. N. XI. Quod Corpora Sanctorum, ut S. Salvii, ab Angelo admonitus, diligenter quæri, ac sepeliri jusserit, Ann. DCCCI. N. XXI. Quod tabulas Testamenti ad Leonem Pontificem, *confirmandas, ac subscriptione muniendas* transmiserit, *cujus dispositione de Imperio decernendum reliquerit, ut cui vellet Pontifex daret*, Anno DCCCVI. N. VI. &c. Hæc, inquam, & id genus alia sunt quæ apud Annalium Scriptorem, de Carolinis in Ecclesiâ gestis, paginam utramque faciunt. Et qui nihil non comminiscitur Purpuratus, ut Regna & Imperia *Piscatoris successori* subjiciat, ausus fuit eodem in loco ex *Testamento* Caroli M. colligere, *non existimasse* Imperatorem *Imperium esse hæreditarium*, sed *potius Romani Pontificis arbitrio electivum*. Quo quid impudentius, sed & ineptius, à Viro tanto proficisci potuerit, arbitrentur Eruditi cumprimis Galli, & Germani, censoribus nuper Herm. Conringio, & Joh. Böclero. Alia jam sunt superiùs castigata, ac de Carolinis factis, scriptisque, in controversia de Imaginibus, proximo Lemmate.

Baronius Imperium permittit arbitrio Papæ.

V. Nec defuêre reclamantes multis superstitionibus, ac tyrannidi Romani Pontif. varii quaquaversùm Episcopi, Presbyteri, Viri docti piique, quin & Ecclesiæ quandoque integræ.

Hispani qui se Pontif. opposuere.

In *Hispaniâ* tempore Witizæ Regis, opposuisse sese Regem, & Toletanum Conventum, Romano Pontifici, ac Legi de Cœlibatu Clericorum, jam suprà monitum. Sed & Adriani I. tempore *Egilam*, in Hispaniâ Episcopum, palàm dissensisse à Superstitionibus & ἐθελοθρησκείᾳ quam imperaret Adrianus, à se consultus per literas, hujus Pontif. *Epistola* ad Egilam testatur.

Britanni.

Britannos veteres, aliàs *Quartadecimanos*, deinceps *Guallos*, *Wallos*, id est extrancos, alienos, agentes in Cambriæ seu Walliæ montanis, hoc adhuc Sæculo, indè ab Augustini Monachi temporibus, restitisse tyrannidi Pontificiæ, Cœlibatui Clericorum,

rum, Monachorum institutis, superstitiosis festis, ritibus, ne ipse Baronius negat, ex Bedâ, ad An. DCCXXXIV. N. VII. Undè contrà hos scripsit *Aldelmus*, *jubente Pontificum & Monachorum Synodo*, ità Balæus; Sed & Egbertus Monachus, Winefridus, aliique, Roma submissi, perducendis iis ad Romani Paschatis ritum, cæteraque Romanas institutiones, strenuam operam navarunt.

Anglo Saxonei & Hibernі.

Imò in *Anglo-Saxonibus*; vel etiam *Scotis*, claruêre hoc ævo Venerabilis *Beda*, de quo jam ad *Sec.* VII. *Johannes Beverlacius*, Eboracensis, postea Præsul, pulso Wilfrido, *Flaccus Albinus*, qui & Alcuinus, linguâ vernaculâ *Whitus*, vel *Whitanus*, *Joh. Mailrosius* Alcuini Collega, *Claudius Clemens* condiscipulus, *Samson* itidem Scotus, *Virgilius* quoque, de quo jam suprà, Viri alii, pro conditione eorum temporum, & pii & docti, qui certè, ne de eruditione dicam, in præcipuis fidei Christianæ Capitibus, & in urgendis Scripturis S. atque enucleandis, cum Orthodoxa omni Ecclesiâ consenserunt. Docent eorum lucubrationes apud Balæum in *Centuriis*, & quæ ad singula ferè capita excerpserunt Magdeburgenses, *in Cap. de Doctrinâ*, & Catalogus Testium Verit. T. 1. p. 622. ex his Hottingerus, alii. Multa in iis & luculenta contra *Papæ* dominatum, *humanas Traditiones*, *cultum* Religiosum *Imaginum*, *adorationem Creaturarum*, *Transubstantiationem* Eucharisticam, *Justificationem ex operibus*, *meritis*, Vires *Humani arbitrii*, *Confessionem auricularem*, infectum *superstitionibus* Christianismum, ac corruptam *Cleri Disciplinam*, quæ transcribere hoc in loco nihil necesse est. Quanquam non planè expurgavêre fermentum omne Romanarum constitutionum, digniævo meliore. Ex *Bedâ* cumprimis & *Alcuino*, multa egregia Usserius, Chamierus, Forbesius, & passim nostrates Theologi, in non uno argumento descripserunt, puta de *Prædestinatione*, & annexis, de *Justificatione*, *de Ecclesiâ*, *de Eucharistiâ*, de *Imaginibus*, de *Pœnitentiâ*, &c. quos vide.

Baronii notatur. De Scotis, deque Alcuino falso.

Nec prætereundus hîc quoque Baronius est, ad A. DCCLXXVIII. N. XXIII. Dicit, inter *Scotos Albini tempore* primùm *disseminari cœpta zizania*, *quæ nostro Sæculo Boreales Provincias occuparunt*, id est, Protestantium Ecclesias. Qualia illa, quæso? *Infaustum hactenus inauditumque ostentum*, *Confessionem peccatorum*

rum non esse faciendam Sacerdoti, sed Deo tantùm. Mox, *Albinum sive Alcuinum hac zizania fracidisse, scriptâ ad Scotos Epistolâ*, quàm nuper demùm produxisset Henr. Canisius, & describit totam Annalium scriptor. Ubi 1. de suo fingit Purpuratus, illud de *Confessione faciendâ soli Deo* non *Sacerdotibus*, cœpisse demùm seminari tempore Alcuini. Habet tantùm Epistola, *quasdam consuetudines vestris inolevisse fertur regionibus*, ergo de consuetudine non primùm nata, sed apud eos *inolitâ*. 2. Gratis illud, fuisse *inauditum hactenùs ostentum*, *Confessionem peccatorum faciendam esse soli Deo*, non Sacerdoti. Quod intellexêre Scoti, de Confessione privatâ peccatorum *omnium* & singulorum, eâque ad salutem necessariâ, quâ *purgentur peccata*, & sanentur conscientiæ; non de Confessione publica, eorum criminum quæ *capitalia* vocabantur, & quibus pœnitentia publica, secundùm Canones imposita fuit. Imò verò Confessionem Innocentianam, peccatorum omnium etiam occultorum, faciendam à fidelibus singulis, de necessitate salutis, in aurem proprii Sacerdotis, quotannis & sæpiùs, qui Sacerdos judicialiter absolvat, impositis pœnitentiis privatis, fuisse *ostentum hactenùs inauditum*, cujus primordia post *Bedam*, & *Alcuinum*, nec uno ab Innocentianâ discrimine, nono demùm Sæculo apparuerint, dicant Erasmus, Rhenanus, Wicelius, Cassander, Barnesius, Rigaltius, Arnaldus, alii. Videsis Usserium nostrum, & Dallæum, de *Confessionis Auricularis* origine, ex penetralibus Antiquitatis. Adde revocatam supra à Carolo M. Pœnitentiam publicam, interdictis Sacerdotalibus illis privatisque Pœnitentiis, ex Synodo, Cabilonensi II. A. DCCCXIII. Et Canone XXXII. eadem Synodus, *Confessio itaque quæ Deo fit, purgat peccata: Duntaxat & Deo, qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra*, &c. *& confiteamur alterutrum peccata nostra.* 3. Epistolam illam Alcuini qui attentiùs legerit, intelliget, nec de Confessione auriculari agere, sed ostensione gravioris *lepræ*, graviorum *vulnerum*; nec quidem esse Alcuini, cui Epistolæ variæ, Liber de Divinis Officiis, alia plurima afficta, Eruditorum suffragio, sed & illo Ph. Labbei, Alex. Natalis, in *Alcuino*.

Historia Clementis Scoti.

In *Scotis* seu *Hibernis* (eadem enim his adhuc temporibus

Scotia

Scotia, quæ Hibernia) ille *Clemens* natione Scotus, clarus jam medio Sæculo: Hic cum *Aldeberto* Gallo, restitit præprimis fastui, tyrannidi, & superstitiosis institutis Bonifacii Moguntini. Testes sunt non modo Epistolæ Bonifacii, & Zachariæ, & Synodi variæ, Gallicanæ duæ & Romana sub Zachariâ, A. DCCXLV. adversus *Aldebertum* & *Clementem*, sed etiam prolixè Aventinus in Annalibus, *Lib.* III. Balæus *Cent.* I. ex his alii. Nempè hi in Germaniam delati, Bonifacium palàm traduxerunt, ut *mendaciorum auctorem*, *Cœli atque pacis Christianæ turbatorem*, *corruptoremque:* Damnabant cumprimis jactatam illam *Pontificis Rom.* potestatem, *Cœlibatum* Clericis imperatum, abrogatum *Sacerdotum Conjugium*, *Imaginum*, *Reliquiarum*, *Peregrinationum* commendatas superstitiones, *Sanctorum* vel *Martyrum* cultum, *Confessionem Sacerdotalem*, *Purgatorianas* fabellas, hinc *Missas* seu *Oblationes pro mortuis*, de quibus postremis Gregorium consuluit Bonifacius, eænc admittendæ, ut ex Epistolis Gregorianis constat. Undè quæ erat Virorum Doctrina, & in Divinis Scripturis exercitatio, Bedæ profectorum ex disciplinâ cum Alcuino, & Mailrosio, hinc doctrinæ eorum eximii profectus in Germaniâ, Galliâ, ut ex Synodis liquet, nihil mirum est exarsisse in eos Bonifacium, ferre contradicentes nescium, eumque calumniis apud Zachariam, hinc apud Carolomannum, Pipinum, oppressisse Clementem, & Aldebertum. Testis Epistola illa Bonifacii ad Zachariam, Anno DCCXLV. quam inter *Hibernicas* edidit Usserius in sua Sylloge, *Epist.* XV: *Maximus mihi labor fuit contrà duos Hæreticos pessimos, & publicos, & blasphemos contrà Deum, & contrà Catholicam fidem*, id est, Papalem, Hæresi in specie nulla expressâ, vel blasphemia. Hinc petit à Pontifice, ut *mitterentur in carcerem, & traderentur Satanæ*, si qui *cum eis loquerentur*, *vel communionem haberent.* Dein affingit illis portentosa quædam v. gr. quod se *Apostolis Christi æquipararent*, *signa & prodigia multa facere* se jactitarent, *Cruciculas & Oratoriola in campis erigerent*, *in proprio honore suo Oratoria dedicarent*, *occultorum peccatorum cognitionem* sibi tribuerent, *Canones Ecclesiarum abnegarent*, *Judaismum inducerent* & legem Leviratûs, *adulterium Episcopis*, suo exemplo, *permitterent*, *horribilia de Prædestinatione affirmarent*, dicerentque, *Christum descendendo ad Inferos*

omnes indè liberaſſe credulos & incredulos &c. Hinc ineptiſſimis aliis fabellis, & affictis eiſdem ſcriptis, traducti, tanquàm *Anti-Chriſtiani*, *Pſeudo-prophetæ*, uti Albigenſes poſteà, & quotquot Romæ inviſi. Eaque nullum alium teſtem habuêre, quàm ipſum Bonifacium, actorem & reum, tùm Synodum *Romanam* ſub Zacharia Pontifice, dehinc hujus Literas ad eundem Bonifacium, tandem Synodos per Bonifacium, ſub Pipino & Carolomanno, Sueſſione & in Moguntiaco habitas, inductu utriuſque Pontificis Romani Germanique, in quibus fuêre iſta accuſationum, hinc damnationis capita, Romæ confirmanda, in *Tomo* VI. Concil. *Col.* 1552. *& ſeq.* Hæc ſumma Hiſtoriæ Aldeberti & Clementis, in quos deinceps Romanenſium furor ſæviit ut Hæreſiarchas.

De Clemente, an præfuerit Scholæ Pariſinæ?

Nihilo minùs hic Clemens gratiam poſtmodùm Caroli Magni expertus fertur, ſi verum eſt eundem præfuiſſe Scholæ *Pariſinæ*, cum Alcuino Fundatore, ab Anno Dom. DCCXCI. juxta Balæum & Britannos Scriptores, imò Epiſcopum *Altiſſiodorenſem* conſtitutum; ſilente prius Alcuino, & Hiſtoricis hujus ævi, nec omninò concilianda temporum ratione, de quo alias. Diverſus igitur fuit à Clemente, adverſario Bonifacii, Pariſinus ille Clemens ſub Carolo M. & *Claudius Clemens*, Taurinenſis Epiſcopus ſub Ludovico Pio, idemque Scotus.

Oppoſitiones aliæ inter Bojos, Germanos.

Uti in Galliis, Germaniiſque *Clemens*, & *Aldebertus* ſuperſtitioni reſtitêre, ignorantiæ, & tyrannidi, ſic plures alii. Cumprimis *Gallos* omnes, ſed & *Germanos*, *Italoſque*, plurimos etiam *Britannos* damnaſſe omnem Iconolatriam, & annexas ſuperſtitiones, in confeſſo ſtatim erit. Inter *Bojaros* Bonifacio ſtrenuè quoque obſtiterunt *Simſon* Scotus & Presbyter, *Virgilium* ex eadem Gente, qui Carinthiæ dictus Apoſtolus, & *Sidonius* quidam itidem Presbyter, Viri doctrina, laboribus, ac certaminibus cum Bonifacio inclyti. Præter ea quæ de *Antipodum* controverſia ſupra ex Aventino dicebamus, vide de his plura apud Uſſerium in *Epiſt. Hibernicis*, p. 34. 35. apud M. Velſerum, Rerum Boicar. *Lib.* V. ferè ſub init. Incipit ità Velſerus, ex editione nupera celeberrimi Arnoldi, Viri honoris causa nominandi : *In Boicâ tunc Virgilius & Sidonius pictavis docendæ causâ verſabantur, quorum ſequentibus temporibus virtus & dignitas magnopere inclaruit.*

De Virgilio & Sidonio

Virgilio

Virgilio Hibernia patria, quæ Sidonio fuerit non est proditum, &c. Et ibi rectissimè Velserus, ut contrà Baronium & recentiores antè observatum, *Cap.* II. non alium fuisse errorem Virgilii, quam quod *terram globosam esse, & vivere è contrariâ parte Antipodas, & perindè ac nos Sole & Lunâ lustrari*, contra imperitiam vulgi, tradidisset. Par accusatio *Samsonis* fuit, quasi negasset simpliciter *S. Baptisma esse necessarium ad salutem*, undè Zacharias inauditum, æquè ac reliquos, Sacerdotio movendum scripsit. Samson autem socius Clementis, Virgilii, Sidonii fuit, quos postremos Baronius vocat alicubi *Apostolicos viros, quorum accusationes vanæ cognitæ penitùs evanuerint*, ad A. DCCXLIII. N. II. Bonifacii ita & Zachariæ Pontificis levitate, quorum ille accusator, hic judex, tacitè notatâ.

In Italiâ etiam non defuerunt, qui procul essent ab hodiernâ Italorum Præsulum servitute. De *Felice* Ravennatensi, visum suprà, deque Constantini Papæ furoribus in sanctissimum Virum. *Quin etiam in ipsa Italia.*

Quotquot ex *Italico* Regno Episcopi Synodo Francofortanæ interfuerunt, conspirarunt cum Gallis, & Germanis, ipsoque adeò Carolo M. adversùs omnem Iconolatriam. *Paulinus* etiam *Aquilejensem*, vel à Sede quæ in Aquilejæ locum successerat *Forojulienſem* Patriarcham, in *Regulâ Fidei*, & Libello *de Sanct. Trinitate*, in plurimis à Româ Pontificiâ discedere jam est à Flacco Illyr. & Magdeburgensibus observatum. Ità in Synodo *Altinensi*, Conc. T. VII. Col. 1187. post occisum à Duce Venetorum Johannem Patriarcham, & Synodum habuit Paulinus, & Literas dedit ad Carolum M. quibus adversùs Ducem accenderet, conquestus de injuriâ *Ecclesiæ* & *Sacerdotibus* illatâ. Nullis hîc partibus Pontificis, aut Nuncii Papalis, ut deinceps obtinuit, *Aquilejensi* isto retinente pristinam *αὐτοκεφαλίας* imaginem, de qua ad *Sæc.* VII. monitum fuit. Ita *Mediolanensem* Antistitem, hoc Sæculo, contendisse *αὐτοκεφαλίας* antiqua jura, adversùs Papiensem, sed & Romanum, deinceps etiam ultra cc. annos se subtraxisse à Romani Pontif. obsequio, auctor est Sigonius, diligentissimus rerum Italicarum Scriptor. Et de his quidem dicta sufficiant.

VII. *Origo Controversiæ de Imaginum cultu religioso. Certaminum Sæculo* VIII. *summa, occasione Imaginum, tàm in Oriente quàm in Occidente.*

Historia Imagin. Auctoris.

I. Quandoquidem hoc argumentum pleniùs exequitur singularis nostra *Historia Imaginum*, *Præcipuè ad Sæc.* VIII. in qua vocantur ad partes cumprimis Petavius, Maimburgius, Natalis Alexander, recentiores in Adversariis, hîc modò summam exhibemus eorum quæ ad Historiæ hujus seriem desiderantur.

Imaginum Seculis prioribus ratio.

II. *Tribus* Sæculis prioribus nullas obtinuisse in Templis *Imagines*, fassi in recentioribus Pontificiis Baluzius ad Lactantium, de Mortibus Persecutorum, T. II. *Miscellaneor.* & è Portu-Regio Censores Maimburgianarum Historiarum, in *Dialogo* Gallico, *inter Eudoxum & Eucharistum*, à pag. 138. ut mittam alios, nec difficili in hoc Maimburgio. *Quarto* Sæculo, & *quinto*, saltem nec in *Hispaniâ*, ubi Eliberitani in Synodum coacti fuêre, nec in *Cypro* ubi Episcopus Epiphanius, nec in *Africâ* ubi Optatus Milevit. & Augustinus Hipponensis, receptum fuisse vel ipsum *usum* Imaginum *in Ecclesiis*, iidem profitentur, & vindicata sunt à nobis nuperrimè ex Testibus illis & Antistitibus loca, contrà exceptiones nuperas, quantum satis fuit. *Sexto. septimoque* Sæculo, ad quæ præprimis provocant Nicæni Iconolatræ, ex Historiâ Actorum ejus Conciliabuli, *Usum* jam passim invaluisse Imaginum in Templis, recordationis, imitationis, & ornatûs causâ, id verò ἐξαγώνιον; consuetudine potiùs quam lege introducendum, post remotas Paganorum Imagines, & externis illis pastas captasque plebes. Sed verò hæc duo prolixiùs alias notavimus. 1. *Cultus* religiosi, seu *adorationis* exhibitæ Imaginibus, prostrationis, genuflexionis, oblati incensi, accensorum luminarium, fusarum ad illas precum, expetiti auxilii, nullum saltem esse testem eorum temporum inter probatos Ecclesiæ Scriptores; qui approbando

Observatio necessaria duplex.

bando meminerit, si narratiunculas Pseudo-Nicænorum excipias. De facto Sereni Massilienſis, deque Epistolis Gregorii I. sed & de citationibus Nicænorum, prolixè nos in præfatâ Imaginum Historiâ, *Sect.* I. VI. VII. Multo minùs extant ulli hac de re Canones Synodorum, seu in Oriente, seu in Occidente; ac de Canone Trullano LXXXII. quem objiciunt, exeunte Sæculo VII. videsis ejusdem Opusculi *Sect.* VI. à. p. 428. & ad *Sæc.* VII. paginâ superiore 629.

2. Alterum dignum observatione est, non modò picturas historicas *Sanctorum*, *Martyrum*, fuisse in Templis vel Oratoriis vel Porticibus Sacris collocatas, ut illarum intuitu, ac memoriâ virtutum, pietatis, constantiæ, ad imitationem fideles excitarentur, verum etiam illatas fuisse in eadem loca Imagines *Imperatorum*, lauratas vel laureatas, dixêre, *Episcoporum* effigie, gestorum *Synodalium* historias, ac figuras *Patrum* qui in Conciliis Generalibus Hæreses profligassent, *pancarea* vel *votarea* appellarunt. Quod ex Actis Conciliorum, ex Vitis Pontificum, ex Agobardo, ex Baronio ipso, alibi observatum. Verùm ut rectè Agobardus, de Imaginibus *Cap.* XXXII. *Nullus antiquorum Catholicorum unquàm eas colendas vel adorandas fore existimavit.*

III. Et hinc *occasio* primùm nata est bello Iconomachico, Sæculo hocce *octavo* excitando. Nempè ex facto Philippici Imperat. & Johannis Patr. Constantinopolitani, circà A. Christi DCCXII. vel DCCXIII. ut variè putatur, dein ex oppositio Constantini Papæ, habitâ mox Romæ Synodo. Illi quidem faventes Monothelitis, reprobato Concilio VI. Oecumenico, reprobarunt & *Imagines* Patrum qui illi Synodo & prioribus Oecumenicis interfuerant, easdemque è Porticu Sacra Templi S. Sophiæ, ubi à Justiniano & prioribus Imperatoribus collocatæ fuerant, sustulerunt, missâ ad Papam Constantinum Sacra. Hic verò Romæ, 1. Easdem Imagines Patrum in Porticu Petrina restituere. 2. Philippicum Imperat. *Hæreticum* scilicet, anathemate obstringere ejusque ipsius Imaginem in Templum inferri prohibere, ac ne in Nummis quidem expressam Romanis permittere. 3. Edictum promulgare, quo decerneret *Sanctis Imaginibus venerationem constitutam ab Ecclesiâ*, *damnatis* qui *negarent* illam

Occasio Iconomachiæ primæ, Sæculo VIII.

ipsam, ita Sigonius. Et hinc prima in Oriente & Occidente Controversiæ Imaginosæ semina, mox Britannis An. DCCXIV. *cultum Sacrarum Imaginum* decreturis, qua de re nos *Hist. Imag.* p. 39. 40.

Progressus sub Leone Isauro. Vera causa Iconomachiæ Leonis.

IV. *Progressus* verò fuit sub Leone III. Isaurico, postquàm *decennium* imperasset, ab An. DCCXVI. ad DCCXXVI. dicendo hinc *Iconomacho*, ex Theopane, Nicephori Breviario, Paulo Diacono, Anastasio, Cedreno, Zonarâ, cæteris. Ac missis fabellis Byzantinorum, de prædicto huic Leoni Imperio, quum adhuc puer esset, & abjectissimæ sortis, à Judæis impostoribus, ea lege ut factus Imperator præstaret fidem, & quod tùm stipularentur isti Vates, adimpleret, qui *eversionem Imaginum* unicè animo agitabant, veræ causæ primæ Iconomachiæ hæ fuerunt: 1. Invalescens *Imaginum* veneratio, cultus, ad *Idololatriam* usque, simul cum cultu *Reliquiarum*, *Virginis*, *Sanctorum*, indignato Leone apud Theophanem, An. XI. Leonis, hinc Paulum Diaconum &c. 2. Offensio hinc *Saracenorum*, & persecutiones in Christianos hoc nomine excitandæ, fassis Byzantinis. 3. *Prodigia* quædam terrifica, & iræ divinæ signa, quæ adscripsit Leo Imperator *Imaginum* in Templis *collocationi & adorationi*, ut diserte Nicephorus Patriarcha in Στηλίᾳ συντόμῳ; an An. Leonis DCCXXVI. 4. Factum Gregorii II. Romani tùm Episcopi, An. DCCXXVII. exeunte, postquàm Edictum Leonis de *sublimando* extrà periculum adorationis, vel certè *tollendis* Imaginibus ab Ecclesiis, in Italiam delatum fuisset. Non contentus Gregorius, habitâ Romæ Synodo, *cultum Imaginum* imperare, *Christi* & *Apostolorum* praxi ridiculè primùm obtentâ, adjecit in Leonem contumelias, convitia, *atrocissimas injurias*, itâ Mezeræus *Hist. Lib.* VIII. p. 326. tandem & *anathematis pœnam*, ità quoque Baronius, eoque prætextu, interdictum quo *Tributa Italica sisteret*, & *obedientium omnem*, *tum Civilem quàm Ecclesiasticam*, *toto Occidente*, deinceps exhiberi Græco Imperatori prohiberet. Visum suprà in factis Gregorii, nec opus alio teste quam est ipse Baronius, qui tamen perperam conjicit in Annum DCCXXX. *Num.* V. quod accidit Ann. DCCXXVI. vel certè DCCXXVII. inchoato, ut ostensum alias, ex Historiâ factorum Italicorum, & belli in Italiâ excitati adversùs Leonem.

Baronius notat.

Atque

Atque indè *πέρασμα* Baronianum : *Sic dignum posteris idem Gregorius reliquit exemplum , ne in Ecclesiâ Christi regnare sinerentur Hæretici* Principes , &c. Si non dignum , imò execrandum, primum tamen illud exemplum fuit.

V. Sed incrementum belli Iconomachici sub Leone apparuit An. DCCXXX, Leonis An. XIV. vel ex Theopane , & ex ipso Baronio, irritato Imperatore tot seditionibus in eum excitatis, per facta Gregoriana. Undè habitâ Constantinopoli Synodo, nec enim *Oecumenicam* à Gregorio impetrare potuerat, proscribuntur Imagines, è Locis Sacris deturbantur , Germanus Constantinopolit. Patriarcha deponitur , Anastasius Syncellus illi proximus surrogatur, seditiosi passim rebellantesque plectuntur, cumprimis Monachi , & ab eo tempore *Iconoclastarum* invisum nomen. Inter Imaginum defensores , in Oriente quidem, antesignani fuerunt *Germanus* Constantinopolit. *Georgius* Cyprius, & *Johannes* Damascenus , anathemate obstringendi in Synodo VII. sub Constantino Leonis Isauri filio, de qua Synodo inferiùs. In Occidente verò instituit vestigiis Gregorii II. Sanctorum ordini adscribendi, Gregorius III. Successor, vibraturus eadem in Leonem fulmina & anathemata , ac rebellionem Italorum fotus, omnium Historicorum consensione, ad An. usque DCCXLI. Quo Anno tùm ipse , tùm Leo Isaurus è vivis excesserunt , & in Galliis Carolus Martellus , qua de re , & iniquissimo Baronii judicio, initium *Sectionis* nostræ III. Historiæ Imaginum Restitutæ. Undè nec putidissima *commenta* Byzantinorum , de atrocissimis quibusdam factis Leonis Isauri, exaggerandis majorem in modum Baronio, & recentioribus, hoc in loco reponimus, prolixè utpotè explosa, dictæ Historiæ *Sect.* II, *à pag.* 95. ad Sectionis ejus finem. Pergula pictorum, veri nihil. Legisse tamen operæ pretium est , ut ingenium Iconolatrarum ac Græculorum intelligas , fidemque nuperorum in Gallia Scriptorum.

Incrementum belli Iconomachici.

Commenta de Leone.

VI. *Λύμη* tandem excepit , in Oriente quidem , abolitionis Imaginum, sub *Constantino* Leonis Isauri filio, longè postcà, sub Iconolatrarum dominatu, appellando per contumeliam *Copronymo* & *Caballino* ,cujus de cognomenti vel cavilli improba Origine, nos fusè alibi. Neque tamen hic Constantinus, perpetuis

Λύμη Iconomachia sub Constantino.

petuis bellis distractus, antè & post oppressum Artabasdum, Edicta ulla promulgavit in *Imagines*, nisi post habitam Constantinopoli Synodum, eamque Oecumenicam, ex toto quod pareret Græcis Imperio, in quâ omnis hæc causa ex Scripturâ S. & Patribus, serio expenderetur, præparatis ad hoc Episcopis jam anno priore, per Sacras Constantini. Et hæc fuit verè *Universalis septima* Græcorum, habita An. DCCLIV. Imperii Constantiniani currente XIV. damnatis in eâ, unanimi omnium Patrum consensione, ξυλολάτρεχις, & εἰκονολάτρεχις, horumque fautoribus Germano Constantinop. Georgio Cyprio, Joh. Manzure, qui & Damascenus, & Chrysorrhoas.

Atque hinc illæ lachrymæ, ille Monachorum toto Oriente præ cæteris furor, hinc & proscribendus posteà *Monachismus*, Edictis Constantini, sumendaque in Urbe Regia, & passim de rebellionum Auctoribus supplicia, qui in totidem *Martyres* abiverunt. Hinc etiam horrendæ in Constantinum contumeliæ, quæ cœperunt temporibus Irenes, post deletam familiam Leonis Isauri, augendæ per posteriores Iconolatras, & Scriptores Monachos, natosque ad maledicentiam & mendacia Græculos: Undè cavilla & commenta de Constantino *Copronymo*, *Caballino*, *Mago*, *Dæmonum invocatore*, *Antichristo*, *Blasphemo*, *Hæresium* omnium patrono, *Atheo*, *Monstro*, *Nerone* &c. Cumprimis vulgata ista fuêre post restitutas toto Oriente Imagines, diu etiam à morte Theophili mariti Theodoræ, ultimi in Oriente Iconomachi, quæ incidit in Annum DCCXLII. Sed de his aliisque gestis in causa Imaginum, nos ex professo alias, omni hâc Historia diligentiùs, quàm factum fortassis fuerat, expensa, quia indè seu Iconomachiæ, seu Iconolatriæ Origines.

Iconolatria sub Irene primum sanita.

VII. Constantinum Patrem imitatus est *Leo* IV. Filius, & Successor, ab An. DCCLXXV. cui uxor perfida *Irene*. Et hæc simulatura se Iconomacham, donec Marito veneno sublato, & posteà Tarasio Laico, qui sibi familiaris esset, totusque ad Irenes nutum & artes compositus, ad Patriarchatum evecto, sub finem A. DCCLXXXIV. *Imperii* ista administrationem fortiùs sibi assereret, favore Iconolatrarum, hinc restituendis per eam Imaginibus. *Media* ab Irene hunc in finem adhibita, fuêre potissimùm:

I. *Pauli*

1. *Pauli* Patriarchæ Constantinopolit. Iconomachi, & quo Præsule, (fatente Baronio ad An. DCCXXXIV. N. 11.) *minimè disputare palàm licebat adversùs Iconoclastas*, inductio per Irenem, perque nova quæ Paulus observaret molimina, ut se Patriarchatu abdicaret. Pœnitentia Pauli, & παλινῳδία in favorem Imaginum, sunt ex eorum numero, quæ finxêre mendacissimi Græculi, mox ab ejus excessu. *Media adhibuit ad bunc finem.*

2. *Tarasii* substitutio in locum Pauli, Viri nempè Consularis, Aulici, à secretis Constantino & Irenæ, hujus arcanorum conscii, & cum quo Imperatrici convenerat, de *Imaginibus* in Ecclesias revocandis, sanciendoque earum cultu, in Synodo quæ *Oecumenica* nomen ac speciem mentiretur. Fuisseque Tarasium eum hominem, qui *transegisset omnem vitam in negotiis mundi, in tumultu Belli, in rebus Aulæ administrandis*, fatetur Maimburgius, *Lib.* III. Hist. Iconoclasticæ; ejusque promotione ex Laicatu ad Sacerdotium, *vulnus inflictum fuisse Sacris Canonibus*, indignante Hadriano I. Romano, largitur Baronius, ad An. DCCLXXXIV. N. XI. Luculenta hujus Tarasii descriptio est apud Carolum M. probantibus Francofortanis, *Libro* I. C. XX. Capitularis: *Non est inconsequens ut Tarasius, qui (ut fertur) à Popularí conversatione ad Sacerdotale culmen, à Militari habitu ad Religiosum, à Circo ad Altarium, à Forensi tumultu ad Prædicationem, ab Armorum strepitu ad Sancta Mysteria peragenda extraordinariò provectus est, subditarum sibi plebum mentes denuò redire compellat, ab Spiritualibus ad Carnalia, ab Invisibilibus ad Visibilia, à Veritate ad Imaginem, à Corpore ad Umbram* &c. Sed & *Libro* III. *Cap.* II. idem Carolus M. invehitur in Ordinationem Tarasii, ut *neophyti*, ut promoti ad Pontificatum *contrà Ecclesiastica institutionis normam, Diaboli judicio*, quia docceret *Imagines adorare, doctrinam periculosissimam, inutilem &c.*

3. Conspiratio cum *Hadriano* Romano, mox ab electione Tarasii, scriptis ad eum literis, blanditiarum plenis, tùm ab Augustis, tum à Tarasio ipso, sub initium An. DCCLXXXV. Quibus nempè dissimularent injurias à Romanis Episcopis acceptas, invasoribus jurium Imperialium, & Exarchatûs Ravennat. cum Pentapoli; simulque Hadrianum invitarent ad Concilium, & ad bellum *Iconoclastis* inferendum. Literas habes in

Conciliorum Tomo noviſſimo VII. & apud Baronium, ad An. DCCLXXXV. N. II. & ſequent.

4. *Pſeudo-Miracula*, *Viſiones*, *Inſcriptiones* confictæ, ſpargendæ in vulgus, etiam antè Nicænam Synodum; Qualis Inſcriptio illa relata Theophani Chronographo ad I. Irenes, Baronio ad An. DCCLXXX. N. VIII. reperta in loculo quodam ad Longos Thraciæ Muros tùm effoſſo; *Chriſtus naſcetur ex Virgine, & Credo in eum. Sub* CONSTANTINO & IRENE *Imperatoribus, ô Sol, iterum me videbis.* Qua de Inſcriptione nos fuſiſſimè, *Hiſt. Imag.* à p. 343.

5. Indictio *Synodi* in ſpeciem *Oecumenicæ*, Conſtantinopoli primum cogendæ, An. DCCLXXXVI. Sed turbandæ mox per Cives & Cohortes Prætorianas, undè transferenda Nicæam Bithyniæ, Anno ſequente DCCLXXXVII. poſt res omnes ad nutum Irenes, & ad oppreſſionem Iconomachorum, diſpoſitas. Et in hac jam Synodo, paucis Seſſionibus, intra ſeptimanam unam & alteram, cauſa Iconolatrica triumphavit, ſolis Iconolatris ſententiam ibi ferentibus, ac decernentibus *venerationem*, *ſalutationem*, *oſculum*, *oblationem incenſi*, *cereorum* &c. Imaginibus deferri. Qua de re adhuc infra, ubi de Synodis hac Ætate celebratis. Neque tamen, aut *ſculptæ* Imagines probatæ, aut Imagines S. *Trinitatis*, aut cultus ille *Latria*, *ἀληθινῆς λατρείας*, qualem poſteà Schola Pontificia detulit Imaginibus Crucifixi, aut Ligno Crucis.

6. *Conſtantini* Imperat. filii Irenes, poſtquàm à Matre fuiſſet alienatus, a quâ ſe opprimi cerneret, metuſque ſubeſſet ne per eum Leonis Patris, Avi, Proavique, memoria vindicaretur, inhumana per Irenem *excæcatio*, & *mors* nefario horrendoque parricidio ſtatim inſecuta, An. DCCXCVII. Idque poſt natum Conſtantino filium An. DCCXCVI. quo factum ut filii impuberis nomine Imperium rursus ad ſe pertraheret infeliciſſima ac ſceleratiſſima Matrum. Et parricidium hoc quale Cœlum ipſum & Natura omnis cohorruit, apud Theophanem & Byzantinos laudat Baronius, horrendum dictu! ad An DCCXCVI. N. VIII.

Oppoſitiones in Oriente & Occidente.

VIII. Sed verò *oppoſitiones*, in Orbe utroque, poſt ſancitam à Pſeudo-Nicænâ Synodo Iconoduliam, mox acerrimæ apparuerunt

Et in *Oriente* quidem, oppositurus se fuerat Constantinus, nisi factione Irenes, & Iconolatrarum, fuisset è medio sublatus. Sed respirarunt postea Iconomachi sub initia Sæculi *noni*, post amotam Irenem, Anno DCCCII. & reclusam eam in Lesbo Insulâ, Niccphoro Successore, anteà Patricio & Logothetâ Generali.

In *Occidente* verò indignatus in nefariam Synodum, & Iconolatrica decreta, præ cæteris est Carolus M. scriptis statim *Libris* IV. sub nomine *Capitularis*, adversùs eandem Synodum, missisque ad Hadrianum Pontificem, An. DCCXCIV. postquam à Synodo Francofordiensi fuissent approbati.

In his Carolus *omnimodam*, & *omnibus modis*, Imaginum *adorationem*, *servitutem*, *venerationem*, *observationem*, *cultum*, *inflexionem colli*, *capitis*, magis *genuum*, *oblationes thuris*, *luminarium* &c. acerbissimis vocibus damnavit, rei indignitate accensus, & *Scripturis S.* ubique in præsidium assumptis, sed & puriori certiorique *Antiquitate*. Ac verè Carolo M. hos Libros vindicari, ut *Auctori*, fatentur omninò recentiores; contrà effugia Surii, Baronii, Bellarmini, Binii, similium, ac prolixè Alexander Natalis, *Hist. Eccles.* Sæc. VIII. *Dissert.* VI. Art. VI.

Accessit consensio *Francofortana* Synodi, à Carolo M. indictæ, An. DCCXCIV. ex omnibus ditionibus Carolinis; nec modò præsentibus in eâ *Germanis*, *Gallis*, *Italis*, sed & *Hispanis*, *Britannis*, ut docent Acta, & Imaginum assertores nuperi largiuntur. Sed de Synodo hacce verbum infrà. Et huc spectat Historiæ nostræ Iconomachicæ *Sectio* VIII. tota.

Ut etiam plerisque per *Occidentem* Ecclesiis displicuerit Græcorum Pseudo-Synodus, fusè *Sectione* IX. dictæ Historiæ. Sed plurima horum ad sequentem Ætatem referenda.

VIII. *Hæreſes, & Errores hoc Sæculo propugnati, aut primùm traditi.*

Hæreſis Jacobitæ.

I. Primò quidem obſervantur Hæreſes ævi prioris quæ hoc quoque Sæculo magis ac magis diſſeminatæ ſunt. Hujuſmodi eſt illa *Jacobitarum*, de qua ad *Sæc.* VI. hoc ævo in Ægypto graſſata, cujus ſectatores dicti in hunc diem *Copti*, *Copitæ*, & à Muhammedis ſectatoribus *Cophtæ*, *Cophitæ*, ſeu *Ægyptii* apud Damnaſcenum, antiqua ſcilicet Ægyptiorum appellatione, à *Copto* urbe, ad Orientalem Nili ripam, Arabicarum, Indicarumque mercium nobiliſſimo quondam emporio, ex Strabone, Plinio, aliis. Nuſquàm autem altiores actura radices fuit Eutychiana Hæreſis, quàm in Ægypto, à temporibus Dioſcori Alexandrini hinc & ſuos habitura *Patriarchas*, à Melchitarum illis diſtinctos. Adi *Annales* Eutychii Batricidis, *Tomo.* II. ad hoc Sæc. teſtati, ſub Chalifatu Heshami, *Jacobitas omnes tum Eccleſias occupaſſe, tam Ægypti quam Alexandriæ*, imperante Leone Iſauro. Et ab Ægyptiis ad Æthiopas ſeſe diffudit Secta Jacobitarum.

Monothelitæ.

Affinis altera fuit *Monothelitarum*, de cujus origine fuſiùs ad *Sæc.* VII. Fautores nempè hoc ævo feruntur apud Theophanem, Anaſtaſium, Paulum Diaconum, reliquos, *Philippicus* Imperator, & ab hoc ſuffectus in locum Cyri *Johannes* Conſtantinopolit. Patriarcha. Hinc reprobatâ ab his Synodo Oecumenicâ VI. *Imagines* Patrum ejus Synodi è Porticu abraſas ſuſtuliſſe iiſdem memorantur. Quo factum ut, Monothelitică hæreſi Romæ negiectâ, de Imaginibus omnis deinceps controverſia à Latinis moveretur. Vide ad Lemma præcedens *Num.* IV. In Monothelitas verò calamum in Oriente ſtrinxit Joh. Damaſcenus, Libro *de Duabus* in Chriſto *Voluntatibus*, confirmaturis & Synodum VI. Conſtantinopolitanis An. DCCLIV. ſub Conſtantino Imp.

Mittimus *Arianæ*, *Manichaicæ*, *Pelagianæ*, *Neſtorianæ* hæreſeôs paſſim traduces, ſeu in Oriente ſeu in Occidente, quarum meminerunt hoc Sæculo in ſuis paſſim ſcriptis, ac inſpecie quoque contra Manichæos, Joh. Damaſcenus, & in *Epiſtolis* Gregorius.

gorius II. Adrianus I. &c. Vide plura, si visum est, apud Centuriatores, ad Caput de *Hæres.*

II. Memorant inter Hæreses hujus ætatis Latini omnes illam *Iconoclastarum*, seu *Iconomachorum*, quos damnarint Synodi Romanæ, dein & Pseudo-Nicæna, sed & Carolus M. ac Francofortani, usu Imaginum in Ecclesiis probato. Hinc Natalis Alex. in Catalogo Hæresium, *Iconoclastarum* illam primo loco recenset, *Cap.* II. *Art.* I. Maimburgius etiam Historiam *Iconoclastarum*, ut infandæ Heresêos, perindè ac *Arianæ*, contexuit. *Iconoclastarum &c.*

Veriùs autem Hæresibus infelicissime natis accensenda illa *Iconolatrarum*, & *Xylolatrarum*, quæ ex Occidente in Orientem propagata est, & à Romanis Pontificibus, cumprimis Constantino, Gregoriis, Hadriano, firmata, tandem in Nicænâ Synodo sancita fuit, ex præcedente Historiâ, & illa *Cap. seq.* de Conciliis VIII. Sæc. Cultui verò cuicunque Imaginum, ut gravissimæ *Hæresi Idololatriam* revocanti, atque adeò cultui religioso Reliquiarum, non restitisse modò Iconoclastas Græcos, sed & Gallos, Germanos, Britannos, Italos etiam Pontifici haud obnoxios, superiora nostra docuerunt.

Adde inter Imaginarias, & falsò dictas Hæreses, præter illam quæ se cultui Imaginum opposuit, Hæreses adscriptas *Aldeberto* Gallo, & *Clementi* Scoto, in quos ut *Hæresiarchas* vehementer declamat *Baronius*, & prolixè, ad An. DCCXLII. & DCCXLV. Hinc quoque *Binius*, in Notis ad Synodos, *Serarius* in suis, *Mezeraus* de Ecclesiæ rebus VIII. Sæculi, &c. ac nuper Natalis Alexander in Hist. octavi Sæculi, *Cap.* II. *Art.* II. *de Aldeberto & Clemente Hæreticis.* Sed benè habet, eosdem simul utrumque illum Virum habuisse accusatores, & testes, & judices, & reos, Bonifacium scilicet Moguntinum, & Zachariam Romanum Pontificem, ac Synodos ab his ipsis indictas. Accusationum in eosdem capita, ut *blasphemos in Deum*, & in *Catholicam fidem*, & ut *Judaismi* reductores, dùm revera se opponerent tyrannidi Rom. Pontificis, & Cœlibatûs legi, & fabellis de Purgatario, & superstitionibus in dies augendis, vidimus suprà *Cap.* VI. V. ubi de Testibus veritatis per omnem Europam, *Hæresis ea.*

Hæresis Felicianæ.

III. Turbavit magnoperè hac Ætate, Orbe in Occiduo, Hæresis vulgò dicta *Felicianorum* seu *Adoptianorum*.

1. Auctores fuerunt, eodem tum tempore, *Felix* Urgellis Septimaniæ Urbe Episcopus, seu Narbonensis 1. in Pyrenæis montibus; & qui cum consulucrat per literas, ut sanctitatis & doctrinæ famâ insignem, *Elipandus* Toletanus Episcopus & Primas, cujus in Narbonensem quoque jura exercita. Undè utriusque in errore consensus, à Felice per Gallias, hinc Germanias, ab Elipando per Hispanias, Asturiam imprimis & Gallæciam & Toletanam Provincias, propagandus, Carolo Rege, Hadriano 1. Pontifice Romano, vergente ad finem *Sæc.* VIII. De his *Acta* Synodi Francofurt. *Epist.* Caroli M. & Hadriani ad Episc. Hispaniæ, & in scriptis adversùs Felicem singulari operâ editis *Albinus Alcuinus*, *Paulinus* Forojul., *Agobardus* Lugdunensis, ut mittam testes alios.

2. *Error* illis tributus fuit: Christum quidem secundùm Naturam Divinam verum & *proprium Dei Filium* esse, *naturâ* genitum â Patre, hinc verum Deum, cum Patre & Spiritu S. in unitate Deitatis: At secundùm Humanitatem esse *Dei Filium adoptivum*, seu per adoptionis gratiam, natum de Virgine ex *voluntate* Patris, & sic nuncupativè Deum. Undè sequebatur, quod & Felicianis adscriptum, prout error erroris ferax est, ubi oppugnatur acriùs, aut pertinaciùs defenditur; Nempè in Christo esse *duos Filios*, adeòque duas Personas, seu alium atque alium esse in uno Redemptore, nec *Dei Filium* pro nobis *traditum*, *passum*, crucifixum, sed Hominem & à Filio Dei assumptum. Quo nomine *Hæresis* ab Orthodoxis damnata est tanquam Nestorianismi genuina propago. Liberandi facile ab Hæresi, Elipandus & Felix, si duas modò in uno Christo, uno Dei Filio, *filiationes* seu *relationes* agnovissent, alteram ad Deum Patrem respectu Divinatis, ad Virginem Matrem alteram, respectu Humanitatis. Undè de unâ vel duabus *filiationibus* natæ in Scholis quæstiones, de quibus Forbesius *Lib.* VI. C. VII.

3. *Progressus* erroris fuit, illius primò diffusio per Gallias cumprimis & Hispanias, pro auctoritate Elipandi Toletani, & pro Felicis existimatione. Hinc erroris oppugnatio, postquam consulti

consulti hac de re fuissent per Carolum Regem cùm Ditionum suarum *Episcopi*, tùm Hadrianus Pontifex, & Britanni quoque, ut ex ejusdem *Epist.* ad Elipandum & Hispanos constat. Prima damnatio facta ab Italis, Paulino Aquilejensi Patriarchâ, habitâ ex Provinciis suis Synodo, quæ *Forojulienſis* dicitur, Anno DCCXCI. Hinc damnata Hæresis præsente Carolo M. apud Reginum, seu Ratisbonam, Bavariæ antiquam Metropolim, Concilio habito, An. DCCXCII. Tùm ab Hadriano ad quem missus à Carolo Felix, postquam Ratisbonæ errorem ejurasset; Ac tandem à Synodo Francofurtanâ, An. DCCXCIV. *Canone* I. & in Libello Paulini Aquilejensis scripto in eâdem Synodo, vulgò *Sacrosyllabo*. Vide *Tomum* VII. Concil. Edit. Labbeanæ noviss. *Tomum* II. Concil. Galliæ, & *Annales* Eginhardi, *Annales* Fuldenses, *Agobardum* à Baluzio editum, libro contra Felicem, *Jonam Aurelianensem* Libro adversus Claudium Taurinensem, jussu Ludovici Pii edito &c.

4. Absurdissimè Baronius, ad An. DCCXCIV. N. XIII. & post cum quoque Natalis Alexander, p. 225 ob consultum etiam Hadrianum, missumque ad eum Felicem, & ob clausam Sacrosyllabi, de *reservato juris privilegio Prima sedis Beatissimo Papæ*, inferunt: *Novus condemnare Hæreses, & Hæresiarchas, esse solius Rom. Pontificis*; sed & *Conciliorum omnium Acta cognoscere, probare vel improbare*; id *Privilegium* intelligi in Libello Sacrosyllabo, & *juris* quidem, *utique Divini*. Atque 1. Præcessit *damnatio* Hæreseôs, & *æterno* quidem *anathemate*, in Conciliis Forojulienſi, Ratisbonensi, sententiâ latâ, antè consultum Hadrianum, aut judicium hujus expectatum. 2. *Consulis* primùm à Carolo suarum Ditionum Episcopi, Itali quorum caput Paulinus Aquilejensis, Franci, Germani, in Synodos cogendi, solo jussu Regis, *Præsidis* etiam in Synodo Ratisbonensi, ex relatione Alcuini, *Tomo* VII. Concil. *Col.* 1010. Postea etiam pro *Canonicâ consuetudine*, (sunt verba Hadriani ad Hispanos) sedis quoque Romanæ Præsulem *dignum duxit Sacris syllabis consulendum*. 3. Ad Hadrianum missus Felix, post Synodum Ratisbonensem, ut significaret Carolus, cùm damnationem Hæreseôs jam factam, tùm palinodiam Felicis, quæ cum *primæ sedis* Episcopo communicari æquissimum sanè fuit; Ut perpetuò

Baronius notat. &c.

factum,

factum, missis Synodicis ad absentes à Synodis sedes, consensionis ergò, & communionis mutuæ. 4. Quemadmodum & invitari debuit Hadrianus ad Synodum generalem Francofurti posteà habendam, mittendis ad hanc legatis: At gratis illi, indictam Synodum *jussione Apostolicæ sedis*, quod & Maimburgius, *Histor. Iconoclast.* Lib. IV. pag. 32. Imò *piissimi Caroli Regis jussione*, ut est in Canone 1. Iterum *præcipiente & præsidente piissimo & glorioſissimo Domino nostro Carolo Rege*, initio Epist. Synodicæ Patrum. 5. Nec ulla, in eâdem Epist. Synodicâ, prærogativa Hadriani, aut Legatorum: Scripta illa nomine Patrum conjunctim, *ab Episcopis Galliæ & Germaniæ*, & *toto Catholicæ pacis Clero*, solâ Caroli auctoritate memoratâ. 6. Tantum abest, ut *approbationem* hujus Concilii expectarint ab Hadriano, aut intellexerint hi Latini, (ut taceam Græcos) *solîus esse Rom. Pontificis* de fidei rebus decernere, aut Conciliis robur addere, ut contrà, invito Hadriano, invitis Legatis, imò *ipsis præsentibus, condemnarint septimam Synodum, auctoritate Pontificiâ confirmatam, & Hadriano summo Pontifici restiterint*, Baronio & Bellarmino ingenuè fassis; sed hoc in *Reverendissimis & Illustrissimis Cardinalibus* arguente Surio, ad Synodum Francof. T. VII. *Col.* 1070. 7. Planum satis, verba illa Paulini expressa in Sacro-Syllabo, de *reservato per omnia juris privilegio Papæ primæ sedis*, non aliud innuere *juris privilegium*, quam *Canonicam consuetudinem*, ut ipse vocat Hadrianus in *Epist.* ad Episc. Hispaniæ; Atque adeò jus Ecclesiasticâ consuetudine introductum, non profectò *divinum*, ut præter damnationem Synodalem, ac *sententiam definitivam à Plenariâ Synodo* in turbones latam, integrum esset quoque Romano Episc. seorsim sententiam geminam ferre, similem Sacro-syllabum mittere, & sic cum Patribus Synodi concurrere, quod & factum in hac causâ ab Hadriano est. Nec in hujus ad Hispanos rescripto, ulla mentio *Actorum* hujus Synodi à se auctoritate Pontificiâ *recognitorum*, aut *confirmatorum*, vel additi à se roboris sententiæ Synodali, vel *solîus esse Rom. Pontificis novas condemnare Hæreses*, ut isti hariolantur. Legatur rescriptum in *Tomo* VII. Concil. 1014. *& seq.*

Origo Controv. de Eucharistia.

IV. Sed & origo quædam intelligitur ad hoc Sæculum Controversiæ

troversiæ de *Eucharistia* Symbolis : Dicendane essent illa τύποι, εἰκόνες, *figuræ*, *imagines* Corporis & Sanguinis Christi, an verò ipsum *Corpus & Sanguis*, facta quadam supernaturali mutatione? Prius assertum à Græcis Iconomachis, in Synodo Constantinopolit. sub Constantino vulgò Copronymo A. DCCLIV. relatis verbis in *Act.* VI. Synodi Nicænæ, *Col.* 440. 447. Nempè, Panem Eucharistiæ sanctificatum, consecratum, esse τὴν ἀληθῆ Χριστοῦ εἰκόνα *veram Christi imaginem*, & solam, & ἀψευδῆ, traditam à Christo Ministris suis εἰς τύπον καὶ ἀνάμνησιν ἐναργεστάτην *in typum & commemorationem evidentissimam*: Nullum aliud εἶδος ἢ τύπου *speciem aut formam* elegisse sub cœlo Christum, εἰκονίσαι τὴν αὐτοῦ σάρκωσιν *ad figurandam ejus incarnationem* vel carnem : Ἰδοὺ οὖν ἡ εἰκὼν τοῦ ζωοποιοῦ σώματος αὐτοῦ *en ergò imago vivifici Corporis ipsius*, &c. nempè ut mox interpretantur ἡ ἁγία οὐσία, *ipsa panis substantia* utique post sanctificationem, μὴ σχηματίζουσα ἀνθρώπου μορφὴν *non figurans hominis formam*: Addunt, ipsam hanc *imaginem* *sanctam esse*, ὡς διά τινος ἁγιασμοῦ χάριτι θεουμένην *utpote per quandam sanctificationem gratiâ Deificatam*, vel *sanctificatam*, ut vertunt. Mox explicant quomodò fiat ille panis Eucharisticus, divinum Corpus Christi, seu imago illius minimè falsa, nempè dùm *sanctificatur per Spiritûs S. adventum, mediante Sacerdote*, *qui oblationem de communi separat*, ἐκ τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸ ἅγιον, *ut fiat Sancta*, ut sanctificetur. Concipiunt etiam fieri *unitionem* quandam *Panis* seu τῆς θεοδιδότου εἰκόνος *divinitùs traditæ Imaginis*, cum ipso Corpore Christi, nempè *per Gratiam* Spiritus S. quemadmodùm *Carnem quam suscepit* τῷ οἰκείῳ κατὰ φύσιν ἁγιασμῷ ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως ἐθέωσεν, *propriâ sanctificatione Deificavit secundùm Naturam*, *per ipsam unitionem*. Nulla in his abolitio substantiæ prioris, aut transsubstantiatio.

Contra Patres Concilii Nicæni, ut patet ibidem ex responsione quam legit Epiphanius Diaconus, noluerunt Sacrificium illud incruentum dici εἰκόνα *Imaginem*, aut *typum*, aut *figuram* Corporis Christi, nec sic vocasse *Dominum*, *vel Apostolos*, *vel*

Patres, post sanctificationem, quod falsissimum tamen obviis locis ex Tertulliano, Origene, reliquisque; ad superiora Sæcula. Igitur dici volunt *αὐτὸ σῶμα καὶ αὐτὸ αἷμα ipsum corpus & ipsum sanguinem* Christi. In eandem sententiam adversùs Iconomachos Johannes Damascenus, de Ort. Fide, *Lib.* IV. C. XIV. & passim, *οὐκ ἐστι τύπος ὁ ἄρτος καὶ οἶνος non est figura, typus, panis & vinum*: Ἀλλὰ δηλονότι φύσεως ὑπερφυοῦς μεταποιοῦνται εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αἷμα, *καὶ οὐκ εἰσὶ δύο, ἀλλ' ἓν καὶ τὸ αὐτό, sed per adventum Spiritûs Sancti supernaturaliter mutantur in Corpus, & Sanguinem Christi, nec duo sunt sed unum & idem Corpus?*

Nec Iconomachos, nec Nicænos Transsubstantiationi favere.

Nec tamen, (quod vellet Natalis Alexander in *Tomo* XIV Dissert. IV.) seu Constantinopolitani, asserentes panem *εἰκόνα τοῦ σώματος*; seu negantes Nicæni, & Damascenus, ac eos ante Anastasius Sinaita, qui negarat similiter Eucharistiam dicendam *τύπον figuram* Corporis Christi, sed *ipsum Corpus*, somniarunt *μετουσίωσιν* vel *transsubstantiationem* Symbolorum in Corpus Christi. Docent additæ ab iis exegeses modò descriptæ; docent voces *εἰκόν*, *εἰκονίσμα*, *τύπος*, *εἶδος*, *σχήμα*, *ἀναμνήσεως*, &c. docet hypothesis Sinaitæ, esse Eucharistiam *ipsum Corpus*, quale habuit Christus antè Resurrectionem, *corruptibile* scilicet, quod de Corpore Christi in Eucharistiâ censeri non potest; docent denique similia, quibus *mutationem* eam expressêrunt Iconolatræ: Illi similitudine quâdam *unionis* Carnis Christi cum Deitate, sic panis cum Corpore, hujus unitionis factæ *secundùm Gratiam*, illius *secundùm Naturam*: Damascenus verò & post eum Nicephorus, ac Græcorum plurimi, similitudine *alimenti* quod unitur cum nostro Corpore, illi assimilatur, & unum cum eo fit augmentatione quâdam Corporis, non certè annihilatione prioris substantiæ. Et omnem *transsubstantiationis* Innocentianæ conceptum eliminant, quæ pluribus in hanc rem Damascenus in edita â Billio Johannis *Epistolâ*, ad Zachariam Episcopum, & in *Homiliâ* de Corp. & Sang. Domini, tacitis his scriptis Arnaldo, Maimburgio, Natali Alex. probaturis ad hoc Sæc. Transsubstantiationem creditam fuisse Damasceno & Nicænis.

Adi

Adi Maimburgium Hist. Iconoclast. *Lib.* III. à pag. 443. & Natalem ad *Sæc.* VIII. *Dissert.* IV. Et intelliges pessimam fidem in dissimulandis quæ diximus, truncandisque verbis Græcorum in Synodo Constantinopol. & in iis secure reponendis quæ jam ab Albertino nostro, & à Claudio Parisiensi Theologo pluribus discussa, ab isto cumprimis *Lib.* IV. C. IX. & X. Partis prioris in Arnaldum.

V. Disceptatum quoque hoc Sæculo, Græcos inter & Latinos, de *Processione Spiritûs S.* augendo in majus dissidio, sequenti ætate. Docet Historia Synodi Gallicanæ *Gentiliaci* habitæ, sub *Pipino*, missis eò legatis à Constantino Copronymo, A. DCCLXVII. Duplex in hac quæstio agitata, altera de Imaginibus, de Processione Spiritûs S. *ex Patre Filioque* altera. Adi Sirmondum & Tomum VI. Concilior. Edit. noviss. Labbeanæ. Sed & in Synodo Forojulienſi, contra Hæresim Adoptianam, A. DCCXCI. definitum contra Græcos, *Spiritum S. ex Patre Filioque procedere essentialiter & inseparabiliter*, cùm in declaratione Paulini Forojulienſis, tùm in Symbolo Fidei à Synodo edito, in *Tomo* VII. Conc. *Col.* 994. 999. Contra Græci in Synodo Nicænâ, A. DCCLXXXVII. repetito Symbolo Constantinopolit. asserunt Spiritum S. τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, *qui ex Patre procedit.* Quanquam in Actorum Nicænorum hujusque Symboli Versione legatur *ex Patre Filioque*, servandâ adhuc Romæ lectione; pro qua & Julianus Cardinalis, fautor Latinorum, dixit in Synodo Florent. *Act.* V. *De Process. Spiritus S.*

IX. *Concilia vulgò seu Oecumenica seu Generalia, sed & Nationalia quædam insigniora, Sæculo* VIII.

Oecumenica quæ hoc Ævo acta.

I. Duæ hoc Ævo Synodi habitæ sunt in *Oecumenicis*, nempè in Oriente, sed sibi invicem adversæ, quantum ad Causam Imaginum, quarum Acta habes in *Tomo* VII. Concil. Edit. novissimæ. Altera sub Constantino vulgò Copronymo, quæ verè *Constantinopolitana* IV. & *septima* Universalis Græcorum, Imaginibus adversata: Altera sub Irene & Constantino Filio, eademque Iconolatrica, vulgò *Nicæna* II. & *septima* Iconodulis. Priorem Oecumenicam desideraverat Leo Isaurus, post natam de Imaginibus controversiam, sed intercedente Gregorio II. Pontifice, in *Epist.* I. ad Leonem Imperatorem, insertâ Tomo IX. Annalium Baronii, ad An. DCCXXVI. Col. m. 78. *Scripsisti ut Concilium universale cogeretur, & nobis ea res inutilis visa est.*

Synodus Græcorum septima. Circumstantiæ præcipuæ.

II. Constantinopolitanam Synodum quod attinet, 1. *Tempus* ejus indicendæ, post habitos in Provinciis Conventus, Σιλέντια vocant Byzantini, fuit A. Æræ Vulg. DCCLIV. Constantini XIII. Ind. VII. Quo tempore Stephannus III. in Galliis Pipinum sollicitaret, non adversùs Imagines, sed adversùs Græcos & Longobardos, eripiendo his Exarchatui Ravennatensi, qui cum Pentapoli cederet in *Patrimonium Petri*, id est, Romani Episcopi.

2. *Membra* Synodi fuêre ex omnibus Imperii Constantinopolitani partibus, qua latè tum paruit Oriens Imperatori Græco, illinc negantibus obsequium Romanis, Longobardis, hinc Saracenis Ægyptum, Palæstinam, Syriam, id est, Patriarcharum Orientalium sedes, occupantibus. Convenisse tamen in confesso est Episcopos CCCXXXVIII. (Theophane ad eum Annum referente, & Actis Nicænis, *Col.* 418.) ac plures quam in Oecumenicis prioribus, si Chalcedonensem Synodum excipias.

Saraceni, & recentiores nobiles.

Nec vel *Romanus* vocari potuit, rebellis in Imperatorem, ac Judicis partes sibi vendicans; nec præesse Constantinopolitanus Patriarcha, Anastasius, satis nuper functus; nec interesse Patriarchæ

riarchæ reliqui, ſub jugum Arabum miſſi. Undè iniquitas intelligitur Baronii, & recentiorum, qui his diſſimulatis cauſantur abfuiſſe Patriarchas, abfuiſſe Pontificem, adeòque nec *Oecumenicam* Synodum cenſeri potuiſſe: Licet ex quâvis parte τῆς οἰκουμένης, ſeu Græcanici Romanive Imperii, & in ſede Oecumenici Patriarchatûs, ab Occumenico Imperatore, congregata illa fuerit. Sed Synodorum *Univerſalium* exempla, quarum Decretis & Canonibus ſuffragium nullum addiderit Papa, nullum Patriarchæ, habes *Hiſtoriæ noſtræ Reſtitutæ*, Sectione III. Paragr. XII. XIII.

3. *Cauſa* indicendæ Synodi potiſſima fuit, fervens adhuc de *Imaginibus* controverſia, indeà tempore Leonis Iſauri, quas reſtituere Artabaſdus tyrannus, poſt Leonis exceſſum, inſtigantibus Monachis, tentaverat. Affines illæ de *Reliquiarum* veneratione, deque Invocatione *Virginis* & *Sanctorum*, non habiturâ paſſim modum ſuperſtitione.

4. *Præſides*, Synodi fuêre, ex Theophane, cæteriſque, Epiſcopi duo principes, *Epheſinus* totius Aſiæ Exarchus, & *Pergenſis* Pamphyliæ Metropolita, *Conſtantino* in Patriarcham demùm electo ſub finem Concilii, qui *Syllæi* antea Episcopus & Monachus, idemque poſteà inviſus factus Imperatori.

5. *Modus* procedendi fuit omni ex parte legitimus, toto *ſemeſtri* ſpatio causâ hac omni ritè expensâ, ἐκ γραφικαῖς καὶ πατερικαῖς μαρτυρίαις, *ex Scriptura & Patrum teſtimoniis*, ut ex ipſis *Actis* intelligitur, inſertis Actis Nicænorum; A quibus tamen detruncarunt Iconoduli quicquid libuit, nec enim integra produxerunt, aut ſupereſſe Authentica Acta permiſit Iconolatrarum furor. Qua de re nos pluribus alibi.

6. *Decreta* Synodi fuerunt, 1. Confirmatio ſæpè iteranda *ſex* priorum Synodorum Univerſalium, omniſque *Catholicæ* Fidei, recenſitis diſtinctè Capitibus, & Hæreſiarchis omnibus, Ario cæteriſque, damnatis, *Tomo* I. & II. Actorum. 2. Damnatio omnis Idololatriæ, tanquàm à Diabolo profectæ; In ſpecie Imaginum & Picturarum, quæ Chriſtum *Deum & Hominem* effigiarent, vel etiam quaſi *purum Hominem*, quæque *Chriſtus* ipſæ dicerentur, remotio ex locis Sacris, & à Populorum conſpectu,

præcavendæ Idololatriæ. 3. Pari ratione interdictus cultus; interdicta σχετχύνησις, quocunque *distinctionum* aut *vocum* obtentu, Imaginum *B. Virginis*, & *Sanctorum*, tanquàm his ipsis injuria; Quorum adeò pingendæ essent Imagines in nobis ipsis, imitatione virtutum, fidei, constantiæ, quas ἐμψύχους εἰκόνας vocant, T. VII. Conc. *Col.* 462 482. 4. Anathema tandem strictum in omnes, ξυλολάτρας, εἰκονολάτρας, τῶ Χριστῶ ὑβρισὰς *Ligni cultores, Imaginum Servitores, in Christum contumeliosos*, nominatim in *Germanum*, *Georgium*, & *Mansurum*, de quibus suprà.

Quæ Synodum VII. confecta sint.

III. *Effectus* autem Concilii hic summatim fuit, 1. Ut toto Imperio, paucis locis exceptis, puta versùs *Pontum Euxinum*, & *Syriæ* Phœniciæ loca, & in *Cypro* Insulâ, cujus Episcopus ille Georgius, proscriberentur Imagines, fallo Baronio ad Ann. DCCLV. N. L. Donec restituerent *Irene Imperatrix* & *Pseudo-Nicæni*, annis post XXXIII. circiter. 2. Ut hinc seditiones rebellionesque Monachi passim excitarunt, quos inter primipili, *Andreas Calybites*, *Stephanus Junior*, *Petrus Stylita* &c. Undè pœnæ & supplicia de seditiosis sumpta, abituris in totidem *Martyres*, & sed *Monachismi* Edictis Imperatoriis, & impuri *Cælibatûs* tandem proscriptio: 3. Ut *Constantinus* Imperator, Monachorum & Iconolatrarum æternis odiis expositus, postquam horum prævaluit factio, infamaretur apud omnem posteritatem, implacabilium hostium Scriptis, *Chronographiis*, *Breviariis*, *Historiis*, *Vitis*, tanquam monstrum informe, ingens, cui humanitas omnis adempta. 4. Postremò ut in hanc Synodum Constantinianam projicerentur quicquid est contumeliarum, ex *Pseudo-Actis* Stephani Martyris, & id genus ineptissimis mendacissimisque Tabulis, quales legas apud Annalium Scriptorem, ne dicam Allatium, Maimburgium, Nat. Alexandrum, Cabassutium, similes.

Nicæna Synodus II. Ejus Acta nunc tùm Occidentis latuerint.

IV. *Oecumenica* altera Synodus, sed falso nomine ità nuncupanda, ipsis Græcis, & Pontificibus aliquot invitis, ne dicam vehementer Carolo M. & Occidentalibus penè universis, fuit *Nicæna* II. Cujus Acta Græcè & Latinè primùm, tùm ex Vulgatâ Editione Latinè tantùm, inserta Tomis Conciliorum, diu sepulta fuêre in Occidente, ob reprobatam eam Sy-

nodum

nodum à Carolo M. & succeſſoribus, ac toto penè Occidente, & ob *Φιλόμετρα* deinceps ad Iconolatriam Nicænam adjecta. Et hujus quidem Pſeudo- Nicænæ Synodi, de qua fuſa noſtra Diſſertatio eſt, *Sectione* VI. & VII. Hiſt. Imaginum, uno hîc obtutu notanda modò ſunt:

Circumſtantia præcipua hujus Pſeudo-Synodi.

1. *Tempus*, An. Dionyſ. DCCLXXXVII. Ind. X. XXIV. Sept. Conſtantino VII. adhuc impubere; Poſtquam Anno ſuperiore convocata fuiſſet Conſtantinopolim Synodus, Kalendis Jul. ſed poſt ſeſſionem alteram diſturbanda, facientibus *Scholariis* ac frequente Civium turbâ, ex Theophane, Anaſtaſio, Libello Synodico. Undè aliò transferenda Synodus ab Irene, poſt Scholarios illos exauctoratos, & novas cohortes in Urbem traductas.

2. *Convocatrix* Concilii Irene, conſpiratione factâ cum *Taraſio* primùm, ex Laico & Aulico ad Patriarcharum paulo antè promovendo, dein & cum Hadriano Romano: Undè in Libris Carolinis illa *inſtitutrix*, *doctrix*, *ductrixque* Concilii, per ſarcaſmum appellatur. Ac Confeſsûs totius *Præſes* fuit Taraſius, honoris etiam ſpecie relictâ legatis Hadriani I. Nullique omninò in Synodo Legati trium *Patriarcharum* Orientis, quanquam duo è Palæſtina Monachi, Johannes & Thomas, iſtorum nomen perſonamque mentiti ſint, ut pluribus, vel ex ipſis Actis Nicænis, *Tomo* VII. Concil. alias à nobis evictum, contra Baronium, Petavium, Maimburgium, Nat. Alexandrum. Ita in membris Synodi quanquam CCCI.. Epiſcopi numerentur, certum nullos interfuiſſe ex toto Occidente, præterquam miſſos ab Hadriano Presbyteros duos, qui rem Pontificis promoverent. Sed nec ulli admiſſi Epiſcopi, niſi aut apoſtatæ ab Iconomachiâ, quales *Baſilius* Ancyranus, *Theodoſius* Amorienſis &c. aut conjurati Iconolatræ, & ex Monachis Epiſcopi, Aulæ mancipia.

Alterum hujus Synodi ratio.

3. Ut *ſcopus* Concilii fuit, abolere Synodum VII. reducere in Eccleſias Imagines, opprimere Iconomachos, infamare memoriam Leonis Iſauri, & Conſtantini VI. conciliareque Græcis Hadrianum Papam, ità *modus agendi* in eo Concilio, reverà potiùs convenit turbæ hominum pergræcantium, & conjuratorum, quàm Conſeſſui Eccleſiaſtico. Nihil in eo ſacrum, niſi omnia dixeris fuiſſe ſacratiſſima. Sive jam attenderis Seſſionum

breve

breve tempus, à XXIV. Sept. ad V. Oct. quando *Actioni* VI. impositus finis, sive *Actor.* rationem: v. gr. lectas prolixas literas Augustorum, Hadriani, aliasque Orientalibus suppositas; hinc *Anathematum* & imprecationum diras, etiam antè examen Causæ; Idololatricas *Confessiones*, Basilii Ancyr. Euthymii Sardensis, Constantini Cyprii &c. tum *usurpatas* (sunt Capitularis Carolini verba Lib. I. C. III. VII. XXV. &c.) *ad extraneos sensus Scripturas; penè nullum Divinorum apicum testimonium competenter positum; sententias Patrum mutilatas, apocryphas & derisione dignas nænias; hebetes conjecturas; stolidissimas dictiones; argumenta ineptissima, dementissima, sensu carentia*; &c. Ipsaque tota Synodi VII. Confutatio, lecta ab Epiphanio Diacono in *Actione* VI. Nicænâ, arguit cùm improbam Græculorum fidem, tùm impotentem debacchandi libidinem, & *incauta, maligna, insanissima* effugia.

Decreta. 4. *Decretum* igitur hujus Synodi; ὅρος appellant, haud aliud esse potuit, quàm quale responderet Irenes, Tarasii, Hadrianique votis, & Monachorum Iconolatrarum effusæ superstitioni. Summa fuit: I. Invectiva in memoriam Leonis III. & Constantini Copronymi, ut *Scelerata* capita: *Traditionum* de Imaginibus, seu *scripto*, seu *sine scripto* sancitarum approbatio: Usûs Imaginum non historici tantum, aut liberi, sed *religiosi* & *necessarii*, quæ *deberent exponi in* S. *Ecclesiis* &c. sanctio: Cultûs & adorationis definitio, per *περιπλὴν προσκύνησιν* quali adoraretur *Crux vivifica*, per *ἀσπασμὸν*, per *προσαγωγὴν θυμιαμάτων ϗ φώτων*, per adorationem conjunctam & *τὴν εἰκόνα*, & *τὴν ἐγγεγραμμένην* seu *δεκτύπα*, &c. in Tomo VII. Concil. *col.* 263. 555. Exceperunt tamen *ἀληθινὴν λατρείαν* qualis defertur *Divinæ Naturæ*, seu S. Trinitati. Additæ insanæ exclamationes, dira anathemata, laudes profusæ in Irenem, ut *novam Helenam*, *Davidicè gubernantem*, & quæ alia ad calcem Actorum legas.

5. *Consequens* proximum fuit, promulgatio Synodi, Iconodulorum furores, Imaginum quaquaversùm restitutio, Idololatriæ in Orientem revocatio, Irenes nova hinc in Francos & Italos molimina, Hadriani Papæ mox secuta approbatio, missio ab isto Actorum Nicænorum ad Carolum Regem, hujus indignatio,

dignatio, Confutatio Synodi, Damnatio in Francofortanâ alterâ, Hadriani defenſio & Reſponſiones in Epiſtolâ ad Carolum M. & quæ plura nos alibi recenſemus, ac vindicamus.

V. Tertium dignitate, ſi non ſecundum, poſt Conſtantinopolitanam Oecumenicam, locum ſibi vendicat, in Synodis hujus Ævi, Synodus *Francofordienſis* ad Mœnum, eademque *generalis*, & *univerſalis* dicta Hincmaro Rhemenſi, in Capitulis ad Laudunenſem, *pag.* 93. 94. Edit. Francof. Acta habes apud Sirmondum, *Tomo* II. Conc. Gall. cum ejuſdem Admonitione, & in Collectione Concilior. T. VII. *à Col.* 1014. *Synodi Francoford. Hiſtoria.*

1. *Tempus* coactæ Synodi fuit Annus DCCXCIV. à Feſto Paſchali, quod Carolus M. in Germaniâ tùm agens, Francofordiæ celebrarat, poſtſcriptum anteà Wormatiæ ſuum adversùs Nicænam Pſeudo-Synodum Capitulare.

2. *Cauſa* indicendæ Synodi fuit potiſſimùm duplex: Altera, controverſia *Adoptiana*, ſeu de ſententiâ Elipandi Toletani, & Felicis Urgellitani Epiſcopi, jam in aliquot Synodis particularibus agitata, ut ſuperiore nos Capite VIII. de *Hæreſibus*: Altera, cauſa *Imaginum*, in Græcorum Nicænâ Synodo perperam definita, ita ut detuliſſet hæc *ſanctorum Imaginibus ſervitium aut adorationem*, quò reſpexit *Canon ſecundus* Francofordienſis.

3. *Membra* Synodi fuêre, *trecenti* circiter Epiſcopi, iidemque convocati à Carolo M. ex toto Occidente, nempè è *Franciâ*, *Germaniâ*, *Hiſpaniâ*, *Italiâ*, & *Britanniâ*, non diffitentibus quoque nuper Maimburgio & Natali Alexandro. Ac præſentes ipſi quoque fuêre legati Hadriani Papæ. Et ex ipsâ Caroli doctrinâ, & ἀκεφαλία, ſummoque in Synodo præſidio, ex præſentia etiam Paulini Aquilejenſis, Fl. Alcuini, aliorumque ejus notæ, de Epiſcoporum meritis judicandum eſt.

4. *Acta* præcipua fuerunt: Damnatio Hæreſeôs *Adoptianorum*, ſcripto *Sacro-ſyllabo* per Paulinum Aquilejenſem, editâque Confeſſione Fidei, & in *Canone* I. qui unus ex LVI. Canonibus, decretâ *eradicatione à S. Eccleſiâ nefandæ Hæreſeôs.* Tùm & *Canone* II. *condemnatio Synodi* Nicænæ, decernentis *adorandas Imagines*, contrà ſtatuentibus Francofortanis, *contemnendam* eſſe eam Synodum, *& omnimodis adorationem eam ac ſervitutem refpuendam.* Quod verò *Conſtantinopoli facta* Synodus dicitur,

intelligendum, Constantinopoli terminatam, confirmatam, sub Imperatoribus & Patriarchâ Constantinopol. sed & indè missa Acta. Ac denique, approbatum à Patribus Francofortanis Capitulare Carolinum, adversùs *Pseudo Synodum* Græcorum, missumque illud ipsum ad Hadrianum, per Angilbertum Abbatem, Hincmarus habet *per quosdam Episcopos*, eodem Anno DCCXCIV. Adeò ut Bellarminus, in eâ Synodo *sine dubio scriptum* illud fuisse, voluerit.

Baronii cum primis inanissima effugia.

VI. Nec insistimus Valentinianis, aut Baronianis effugiis, vel illis ac diversissimis Petavii, Maimburgii, Nat. Alexandr Greg. de Valentiâ si audis, post Alanum Copum, *Libro II.* de Idololatriâ, damnavit Synodus Francofortensis nonnisi Synodum *Constantinopolitanam* sub Copronymo, nullatenùs Nicænam sub Irene. Baronius ad An. DCCXCIV. N. XXVI. *& seq. tanti ponderis quæstionem* discussurus, sanè damnatam ait Synodum Nicænam in Francofortanâ, *seque sponte & liberaliter id concedere* affirmat, quod ab aliis negatum sciret; sed hariolatur varia, in formas omnes conversus, ut credantur Carolus & Occidentales fuisse ὁμοψήφους cum *Nicænis*. 1. Aliud, inquit, damnatum esse aliquid *in Concilio*, à malè sentientibus, aliud *per Concilium*, re in eo perfectâ & debito modo confirmatâ. 2. Damnationem itaque Synodi Nicænæ, non factam esse *per Concilium*, quia non apparent Acta hac de re scripta, quia reclamarint Legati Apostolici, quia non confirmaverit Hadrianus Pontifex, cujus sit *addere robur* Synodalibus Decretis. 3. Deceptos fuisse in ea Episcopos ab *auctore* vel *auctoribus Librorum*, qui nomine *Caroli M.* falsò editi sint, contrà Synodum Græcorum. Nec enim Caroli M. esse potuisse hos Libros, quicquid nomen mentiantur omnes Codd. seu editi, seu Mss. Errorem natum, ex eo quod confutationem eorum Librorum miserit Hadrianus ad Carolum M. hinc Auctorem creditum. 4. In specie ex eo *deceptos dolo malo* Episcopos Francofordienses, per *concinnatores mendaciorum*, *fraudium architectos*, primò, *quod Nicænam synodum minime confirmatam esse dicerent à Rom. Pontifice*; deinde, quod *impium* dogma illi per calumniam adscriberent, quasi statuissent Nicæni, *Imagines adorandas eodem cultu quo Deum*, adoratione *veræ* ac supremæ *latriæ*.

Et

Et hoc mendacium impoſuiſſe etiam ſequenti ætate Pariſinis & viris doctrina inſignioribus, Jonæ Aurelianenſi, Walafrido, Amalario, Alitgario, Adegario, Hincmaro, &c. 5. Atque ita in ipſum *Hadrianum* redundaſſe *calumniam*, quaſi iſte Nicænæ ſynodi dogma comprobaſſet, *Imagines veluti Deum venerandas eſſe*. Hæc præcipuè Baronius, deindè de ſententia *Gregorii* I. Romani, pro more ſuo diſſertaturus, quaſi hic *cultum Imaginum* omninò ſanxerit.

Sed benè habet Baronianas illas nugas, & conjecturas, explosas magnam partem eſſe ipſi Sirmondo, Petavio, Maimburgio, Natali Alex. &c. ne dicam omnium Veterum Chronographorum conſenſione ſubverti, qui & Libros adversùs Imagines *Carolo M.* adſcribunt, & *Nicænam Synodum* reprobatam fuiſſe à *Francofordienſi*, teſtantur. Ac fusè adversùs Baronium & Bellarminum hac de re ex noſtris diſputavit Joh. Dallæus, de Imag. *Lib.* IV. C. IV. V. Recentiorum autem exceptiones omnes, cumprimis Galli Scriptoris utriuſque nuperi, qui inſiſtunt ferè *errori in facto*, ex infida Verſione Actorum Nicænorum, & ex *æquivoco* uſus vocis *adorandi*, prolixè diſcuſſit & enervavit Hiſtoria noſtra Imaginum, *Sectionibus* VI. VII. VIII. IX.

VII. *Synodos* alias hujus Ævi, Particulares illas, vix operæ pretium eſt recenſuiſſe. In *Oriente*, Synodos *Conſtantinopolitanas* plures, refert Libellus Synodicus, cumprimis à temporibus Leonis Iſauri: Sed & *Hieroſolymitanam* refert idem ſub Theodoto Patr. Anno DCCXXVI. adversùs *Hæreſim ἀγιοκαύστων ſanctorum combuſtricem*, omninò ſpuriam, & confictam: Ac de Theodoro illo, ejuſque *Synodicâ*, nos fusè, Hiſt. Imag. *Sectione* VI. *Synodi in Oriente.*

In *Italicis* Conciliis, celebrata pleraque *Romæ*, ſub nutu dominantis, ac potiſſima in cauſis *Imaginum*, *Aldeberti* & *Clementis*, *Electionum Papalium*, *Diſciplinæ Clericalis* &c. De quibus nos fusè ſupra. In *ſpecie de* Synodo Romana Iconolatrica, Anni DCCLXIX. biennio poſt Gentiliacam, diximus in *Hiſt. Imag.* Sect. IV. contra Maimburgium. Item de Synodo ſub Adriano, Anno DCCLXXIV. in qua Carolo M. confirmatum fuerit jus creandi Pontificis, inveſtiendi Archiſpiſcopos, Epiſcopos, prolixè ad hoc Sæculum, p. 707, *& ſeq.* Inclyta Forojulienſis eſt, ſub *Synodi Italicæ.*

Paulino, Ann. DCCXCI. pro instaurandâ Disciplinâ, & damnandâ Hæresi Felicianâ.

In *Britannicis* Synodis paucæ apud Spelmannum extant alicujus notæ: Ferturque *Londinensis* Synodus, pro *colendis Imaginibus*, sub Constantino Papa, ad Annum DCCXII. diu antè motam sub Leone Isauro controversiam. *Cloveshovensis* Synodus, habita sub Cutberto Cantuariensi, hortante Bonifacio, Ann. DCCXLIII. circà *Disciplinam* ferè tota occupata fuit, editis Canonibus XXX.

Germanica, Francica. In *Germanicis Gallicanisve* Conciliis, memorantur præcipua hujus Ævi:

Germanica Synodus, incerto loco sub Carolomanno Principe Francorum, A. DCCXLII. tum *Liptinensis*, eodem Auctore, ad Liptinas Belgicæ secundæ, Ann. DCCXLIV. Laborarunt hæ pro instauranda Disciplina, & ex Canonibus perditissimi mores Cleri universi intelliguntur, sed & nefandæ *superstitiones* ex Paganismo vetere, de quibus infrà.

Qui ha totis Annis LX. intermissa. Perversionis argumento est, quod si fides Bonifacio Moguntino, scribenti ad Zachariam Romanum, *Epist.* I. *Franci plusquàm per tempus* LXXX. *annorum Synodum non fecerant, ne Archiepiscopum habuerant.* Quod tamen falsum esse docent Concilia Galliæ apud Sirmondum, & in Tomo *sexto* Concil. post Regiam Edit. inter quæ Rotomagense, sub Theoderico Rege, Anno DCLXXXII. Veriùs Mezeræus, in Rebus Ecclesiæ VIII. Sæculi; *Ecclesia Gallicana LX. minimùm Annis nulla Concilia habuit*, usque ad præfatas Synodos Germanicam & Liptinensem. Undè corruptio temporum, sub ignavissimis Regibus, & sub Catolo Martello, intelligitur.

Suessionensis Synodus excepit, Anno DCCXLIV. Pipino duce & Principe Francorum, Suessionibus Rhemensis Diœcesis, contrà Aldebertum Gallum, & Clementem Scotum, *Hæreseos* damnandos; qua de prætensâ Hæresi superiori Capite. Dehinc *Vernensis* I. in Verno Palatio ad Sequanam, Ann. DCCLV. in qua luculenti Canones, pro jure Regio in convocandis Synodis, & constituendis Episcopis, *Can.* IV. V. &c.

Gentiliaca præ cæteris memoranda, supià Parisios, ubi Palatium Pipini Regis, coacta Ann. DCCLXVII, Occasio fuit, legatio

gatio Constantini vulgò Copronymi ad Pipinum, pro componendis etiam in Ecclesiâ rebus, nempè in Controversiâ geminâ, alterâ de *cultu Imaginum*, altera verò de *Processione Spiritus S.* ex Patre *Filioque*, testibus Chronographis, Adone Viennensi, & aliis. Atque in hac Synodo *usum* Imaginum permissum, *adorationem* omnem damnatam non diffitente Sirmondo, fusè docet nostra hac de Synodo dissertatio, contrà præstigias Maimburgii Imaginum defensoris.

Bavarica Synodi plures fuêre post erectos iis in partibus quatuor Episcopatus, faciente Bonifacio illo Gregorii *tertii*. Apostolo, nempè Salisburgensem, Frisingensem, Reginensem seu Ratisbonensem, & Passaviensem, de quibus adi ex recentioribus M. Velserum. Ab hoc ipso producta primùm est, *Rerum Boicar.* L. v. Synodus *Dingolvingana*, celebrata *Dingolvingæ*, mediæ inter Reginam & Frisingam, ad Isarcum fl. Anno DCCLXXII. De cujus Canonibus non fuit quod sibi suisque gratularetur Baronius ad eum Annum, & Severinus Binius, ob assertum in iis *Monialium Cælibatum*, aut *Sacrificium Missæ*, &c. Quum ignorantiam, superstitionemque temporum, sed & locorum, omnia prodant, ac quæ de iis diximus *Cap.* II. de Propagat. Ecclesiæ. *Baronius & Binius not.*

Nec omittenda Synodus *Ratisbonensis* est, Anni DCCXCII. convocante Carolo M. in qua Felix Urgellitanus errorem suum, de *duobus Filiis*, ejuravit: Mittendus hinc Felix ad Hadrianum, non, ut absurdè Baronius, quasi Romani solîus esset *condemnare Hæreses*; sed ut condemnatio jam facta, etiam sine Romano, atque etiam palinodia Felicis, communicaretur primæ sedis Episcopo, pro more & æquitate, ibique ulteriùs Felix in orthodoxia confirmaretur. *Baronius not.*

Mittimus Synodos alias seu Francicas seu Germanicas complures, cumprimis *Wormatiæ* aut *Aquisgrani* celebratas, sub Carolo Rege, quibus locis delectaretur maximus Princeps. Et plerasque instaurandæ disciplinæ, & revocandis Clericis, Monachis, ad studium Scripturarum, & Christianos mores, undè prodierunt Capitularia Carolina, quæ requiras apud Sirmondum, Baluxium, & in Conciliorum Tomis sexto & septimo.

Hispanica Concilia superiori ævo frequentissima, sub Gothicis Regibus, nulla exhibet hoc Sæculum, ob invasiones Saracenorum, & oppressas gravi jugo Hispanias. Memoratur tamen *Hispanica Synodi. Baronius not.*

Synodus *Toletana* XVIII. tempore Witizæ Regis, Gunderico Antistite Toletano, *Sanctimoniæ dono illustri* apud Garsiam, in *Collectione*, magnopere hæc infesta Romano *Cœlibatui*, sed & *Pontifici*. Quare Synodi hujus Acta deinceps, sub Paparum dominatu, fuêre abolenda: Undè Baronius, ad Ann. DCCI. N. XV. *Hoc Concilium cur nequaquam, ut cætera, posteris scriptis traditum reperiatur, ea fere omnium sententia est, quod cùm in eo plura sancita fuerint piæ institutioni, & Ecclesiasticæ Disciplinæ contraria, placuerint æterno sepeliri silentio.* Rectè, contraria Romanæ disciplinæ, ac fœdæ Tyrannidi, aut superstitioni, qualiter & in Galliis, Britanniis, &c. fuisse vehementer restitum, docuit Caput superius VI. VII. Baronio tamen placuit, contrà omnium Testium fidem, decernere, *cuncta benè in eo Concilio fuisse gesta, sancita*, hinc à Witiza *ejus Concilii Acta fuisse conscissa*. Credas affirmanti!

X. *Scriptores Ecclesiastici Sæculo Octavo celebriores dignoresque.*

Scripta in Oriente in averſa.

I. *In Græcis* quidem & *Orientalibus* pauciores ad nostra tempora scriptores pervenerunt, dùm partim intestinis dissidiis, in causa præcipuè Iconomachicâ, partim Saracenorum armis ac latè victoriis afflicta fuit Orientalis Ecclesia. Quin furore Iconolatrarum factum tandem fuit, quum hæc Victrix causa *Diis placuit*, ut abolita sepultaque fuerint omnia illorum scripta ac monumenta, qui sub Leone Isauro, Constantino Filio, & Leone IV. nepote, Imaginum, aut Reliquiarum cultum, Monachismi excessus, & si quas alias superstitiones, vel etiam Hæreses oppugnarunt. In iis celebres Episcopi, memorati apud Theophanem, Paulum Diaconum, & in Actis Nicænis. Ac ne ipsa Synodi VII. sub Constantino Copronymo *Acta* supereſſe aliter is furor passus est, quàm ut producuntur & exagitantur à Pseudo-Nicænis, in *Actione* VI. Synodi Iconolatricæ, ut monitum aliàs.

II. Celebriores; quorum nomina Scriptis hodieque præscribuntur, fuêre, *Germanus* Constantinopolitanus Patriarcha, *Joh. Damascenus*, *Theophanes Confessor*, *Georgius Syncellus*, *Georgius Hamar-*

Hamartolus, *Nicephorus* Constantinopolitanus deinceps Patriarcha.

Germani nomen quæ præferunt Opuscula, in Bibliotheca Magna Patrum, pleraque exaltandis *Imaginibus*, *Ligno Crucis*, *Deiparæ*, *Zonæ B. Virginis*, cordatioribus ipsis Pontificiorum aut explosa sunt, aut suspecta, ipsi Bellarmino, si fortè Surium, Combefisium, Gretserum, ac similes excipias. In genuinis tamen habent Germani tres Epistolas, in causa Imaginum, insertas Actione IV. Concilii Nic. *Tomo* VII. Concil. scriptas illas sub Leone Isauro, à quo ob pertinacem Iconoduliam Patriarchatu motus fuit, An. DCCXXX. Nec is strangulatus tamen, ut posteriores Græculi mentiti sunt, quo in Martyrum Catalogum referretur. Facilè patimur Germani hujus censeri fœtum, Librum qui inscriptus *Theoria Rerum Ecclesiasticar.* in Tomo XII. Bibliothecæ M. Patr. Parisiensis, ex quo non unum contra Transsubstantiationis dogma promitur argumentum. Cæterùm confunduntur persæpè tres *Germani* Patriarchæ Constantinopolit. sub Leone Isauro Sæc. VIII. sub Alexio Comneno Sæc. XII. & sub Michaële Palæologo, Sæc. XIII. Adi de priori Germano Photium quoque, *Cod.* CCXXXIII. Biblioth. *Germanus Constantinop.*

Johannes à patria cognomento *Damascenus*, etiam Μανσὼρ, in Actis Nicænis, & apud Suidam, qui est τῦ Μανσὼρ *Mansuris filius* apud Theophanem, frequenter etiam *Chrysorrhoas* appellandus. Monachus is & Presbyter Syrus, florens sub Leone Isauro, & Constantino filio, assertor *Orthodoxæ Fidei* contrà Hæreses. Ac professus initio statim *Libri* I, solo illam Dei Verbo niti oportere, οὐδὲν περαιτέρω τῶτων ἐπιζητοῦντες, *nihil ultrà S. illas Literas requirentes*, Libris etiam *Propheticis* rectè ab Apocryphis distinctis, *Lib.* IV. C. XVIII. Quid senserit in causâ *Imaginum*, ex genuinis Damasceni, & quæ aut de illo finxerit Auctor Vitæ ejusdem, aut Johanni falsò adscripta sint ab Iconolatris, pluribus nostra Historia Imaginum, *Sectione* II. & VII. Cæterùm si Damasceni forent quæ illi tribuuntur Orationes de *Imaginibus*, aut Vita *Stephani Junioris*, aut *sermo de Defunctis*, aut *Historia Barlaami* & *Josaphati*, uti non esse certò persuademur, collatione institutâ cum aliis Damasceni, colligendum cum Baronio fuerit, ad An. Ch. XXX. N. LXXV. *scatere mendacius* & fabulis scripta *Joh. Damascenus. Μανσὼρ.*

Viri tanti, ex apocryphis narratiunculis. Inter has insignis est de *animâ Faconillæ* precibus Theclæ, & *Trajani* illâ precibus Gregorii Dialogi, ex Orco revocatis. Ἀνιχνηρσίας hujus Johannis alias Casaubonus observavit *Exercit.* XIII. contrà Baronium. Præiviſſe inter Græcos Damascenum illi methodo tradendæ Theologiæ, quam imitati inter Latinos Petrus Lombardus, Thomas Aquinas, ac primi Scholasticorum, subtilibus nempè ratiociniis, distinctionibus, philosophematis, in tradendo Mysterio *Trinitatis*, *Incarnationis* &c. parciori sæpè ex Scripturis demonstratione, pridem observatum fuit.

Georgius Syncellus, Theophanes, Nicephorus &c.

Nihil hîc nos de *Georgio* Monacho, *Syncello* Tarasii Patriarchæ sub Irene, undè *Syncelli* cognomentum, compilatore Chronographiæ, ex Africano & Eusebio magnam partem, ad tempora usque Diocletiani: Aut de *Georgio Hamartolo*, Chronici Scriptore ad tempora usque Constantini Copron. & cui falsò alia inscripta, apud Gretserum de Cruce, Allatium de Georgiis &c. Aut de *Theophane* Abbate, & *Chronographo*, usque ad tempora Leonis Armeni à Theophane laudati, quanquàm Iconomachi, à quo etiam Leone in exilium missus est ob pertinacem Iconoduliam, undè *Confessoris* illi ἐπωνυμία; Aut de *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano, qui Breviarium Historicum deduxit usque ad Ann. DCCLXIX. in rebus Constantini vulgò Copronymi, Breviar. verò Chronographicum, (si ejus est) ad tempus Mich. & Theophili, idemque postèà referendus in Menologium Græcorum ob assertas Imagines, & laceratos Iconoclastas. Prolixa de his judicia extant Joach. Camerarii, Ant. Contii, Jos. Scaligeri in Animadversionibus Euseb. Gerh. Vossii, Dion. Petavii, Jac. Goaris, Ph. Labbi, Leonis Allatii, Martini Hankii, aliorumque, nec ea Crisis hujus stadii est. Multa & nos de Theophane, ac Nicephoro Chronographis, vehementerque Iconolatris, in Hist. Imaginum *Sect.* III. & VIII. Sed & de *Theodoro Studitâ*, qui paginam utramque implet Baronianam, Viro cæteroquin præclaris ingenii, doctrinæ, & facundiæ dotibus instructo, sed ad superstitiones, seditiones, ac superbiam nato, quid sentiendum sit, fusè nos in dicto Opere, pag. 533. 564. &c.

Latini hic mittendi.

III. *In Latinis* & *Occidentalibus*, inclaruerunt scriptis hoc ævo non

nonità multi: Utque ſileamus *Joh. Beverlacium*, Archiep. Eboracenſem, qui Bedæ & Alcuino præluxit, in Scripturis commentandis; *Aldhelmum* Abbatem Malmesburienſem, initio Sæculi VIII. de quo Uſſerius in Epiſt. Hibernicis, pag. 25. 26. *Windfridum* ſeu Bonifacium Moguntinum, de quo jam ſuprà *Cap.* II. alioſque cumprimis *Scotos* & *Britannos*, de quibus Balæi Centuriæ; ne dicamus etiam *Romanorum* Præſulum Epiſtolas, inſertas Tomis Concilior. vel *Hadriani* I. ſcriptum pro Synodo Nicænâ, &c. præ cæteris memorandi hi ſequentes.

Beda ille Venerabilis, epitheto quo ſequenti demùm ætate venit, & de quo jam ad ſuperius Sæculum. Vitam is protraxit, non ad Annum uſque DCCLXXVI. *centenario* ità major, ut Baronio placuit, ſed ad Annum Æræ Dionyſ. circiter DCCXXXV. juxtà Weſtmonaſterienſem, & alios, Ætatis circiter LXIII. denatus ipſo die Aſcenſionis: Malè enim Sigebertus, vivere deſiiſſe anno Ætat. LIX. Chriſti DCCXXXI. quoniam hunc Annum notavit Beda in fine Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ eò uſque perductæ. Qui Bedæ *Vitam* ſcripſit, & *Tranſitum*, ut plerique Vitarum ſcriptores hujus & ſequentis ævi, impoſtor Monachus fuit. *Beda.*

Flaccus Albinus (Saxonicè ut videtur *Whitus*, *Whitanus*, quo nomine & alii) qui & *Alcuinus*, *Alchuinus*, natione itidem Anglo-Saxo, Bedæ diſcipulus, Magiſter futurus (ut ferunt) Carolo M. Abbas poſteà Monaſterii Ferrarienſis, dein Martini Turonenſis, cujus ſe *Mauricularium* aliquoties vocat, uſque ad Annum emortualem DCCCIV. In maximâ is fuit apud Carolum gratiâ, undè barbarè vocat Anaſtaſius Bibliothec. *Deliciosum Caroli Regis.* Confunditur cum *Albino* altero, Ticinenſi Monaſterio præfecto, ſub Carolo Rege; & anterior alius fuit *Albinus* Abbas coævus Bedæ, adjutor illi in ſcribendâ Anglorum Hiſtoriâ, teſte ipſo Bedâ: Diverſus etiam fuit *Alcuinus* Epiſcopus, Zacharia Pontifice, de quo Uſſerius Præf. ad Epiſtolas Hib. etiam Baluzius Notis ad Lupum Ferrar. De fundata autem ab Alcuino Academiâ *Pariſienſi*, diſſentiunt meritò Galli doctiores, quicquid Balæus & alii affirmarint. Indubium eſt hunc Alcuinum, poſt Bedam Magiſtrum, palmam commeruiſſe in ſcriptoribus hujus Sæculi, frequentibus in Scripturas S. Com- *Fl. Albinus.*

mentariis, Tractatibus, Epistolis. Acerrimè se opposuit Hæresibus in Conciliis damnatis, sed & ejus temporis Hæresi Felicianæ seu *Adoptianæ*, atque etiam superstitioni *Iconolatricæ*, pari cum Carolo M. studio, Undè scripsisse *Epistolam ex authoritate divinarum Scripturarum*, contrà *Imaginum adorationem*, testes sunt Anglorum Chronographi ad Ann. DCCXCII. citati Usserio nostro. Multa ex Alcuini Commentariis, in *Johannem* præcipuè, conficiendo commento Transsubstantiationis aut Corporalis præsentiæ, produxêre Theologi Orthodoxi, Albertinus, Dallæus, Claudius, &c. Undè edenda fuit *Confessio Fidei*, sub *nomine Alcuini*, (MSS. habent *Albini*, qui plures fuerunt) obstetricante primùm Chifletio Jesuitâ A. MDCLVI. quæ contineret doctrinam Berengarianæ oppositam, quamque inanibus conjecturis, contrà Dallæum nostrum, vindicare nititur Alcuino Johannes Mabillonus, *Analect.* T. I. à *pag.* 171.

Mabillonus notatus.

Nec ob præfixum nomen *Albini*, etiam nomen *Monachi*, quale nec gessit Alcuinus, vel ob nonnulla Confessioni inserta quæ conveniant iis temporibus, rectè conficias Alcuini fuisse eam Confessionem, sanè ignoratam anteà. Nisi potiori jure illi adscripseris Librum de *Divinis Officiis*, aut *Poëmata* de Sanctis quibusdam, quæ non esse Alcuini magna Eruditorum consensione firmatum est. *Alcuini* Epistolas novas XXVI Catholicam fidem, pietatem, dilectionem ubique spirantes, edidit Mabillonus Analectorum T. IV.

Paulinus Aquil.

Paulinus Aquilejensis Patriarcha, sive Forojulienſis à translatâ sede Forum-Julii, ut coævus fuit Alcuino, & Carolo M. ità pari studio animatus pro asserenda Orthodoxa fide, eliminanda Iconolatria, & restituenda disciplinâ. Docet Sacro-Syllabus, de *Sanctiss. Trinitate*, insertus Actis Synodi Francofort. cui interfuit Paulinus; sed & Symbolum, & Capitula Synodi Forojulienſis, Anni DCCXCI. in *Tomo* VIII. Conciliorum, *Col.* 991. Dignior is ævo meliore, cum Bedâ, Alcuino, & præstantissimis sub Carolo M. & Ludovico Pio Præsulibus: *Artem Grammaticam* olim professum fuisse Paulinum jam tùm in magna apud Carolum gratiâ, ex Diplomate Anni DCCLXXIII. refert Baronius ad A. DCCCII.

Paulus

Paulus Warnefridi seu Winfridi filius, undè illi cognomentum, primò Diaconus Aquilegiensis fuit, hinc Paulus Diaconus, dein Cancellarius Desiderii, tandem Monachus Cassinensis. Cùm alia scripsit historica, tùm imprimis *Historiam* Winilorum qui dicti Longobardi, ab Agelmundo Rege I. sub finem Sæculi IV. ad excessum Luitprandi, qui Rex fuit XXIX. denatus Anno vulg. DCCXLIV. In Edit. Hamburgensi Frid. Lindenbrogii, adduntur tria Capita continuatæ Historiæ à morte Luitprandi. Miscellæ Historiæ idem Paulus ex parte scriptor, ad Librum usque XVII. continuatione additâ ex Theophane, & qui hunc transtulit Anastasio Bibliothec. Digessit & *Homiliarium* seu *Postillarium* Ecclesiasticum, jussu Caroli M. ex Præfatione. Scriptor pro temporum ratione & eruditus, & ingenuus, nec favens tyrannidi aut usurpatis deinceps juribus Pontificum, quanquàm Gregorii I. cujus Vitam scripsit, summus admirator. *Paulus Diaconus.*

IV. Nomina scriptorum reliqua quos inter *Fredegarius* continuator Gregorii Turonensis, *Ambros. Autpertus* Monachus, &c. ex Trithemio, Balæo, Gesnero, Simlero, Possevino, Miræo, Vossio, Labbeo ad Bellarm. Alex. Natali, Oudini Supplemento, ac similibus repetantur. Edidit quædam *Leidradi* Lugdunensis, *Odilberti* Mediolanensis, qui sub Carolo M. vixêre cum aliis id genus, Mabillonus in Analectis. Cæterùm saris hîc sit indicasse fœdam servitutem Cæsaris Baronii. Si qui in memoratis scriptoribus seu Græcis seu Latinis, aut Imaginum, Reliquiarum, Sanctorum superstitiones commendarunt, qualiter Germanus Constantinopolit. Joh. Damascenus, Theod. Studita, Theophanes, Nicephorus, & plures in Oriente Iconolatræ; aut etiam servierunt commodis Romani Pontificis, qualiter Bonifacius ille Moguntinus, & id genus Apostoli Pontificii, sic Papæ Gregorius uterque, Hadrianus I. &c. horum sanctitate, gestis, miraculis recensendis, implet Annales suos Cæsar. Si qui verò eminentiores doctrinâ, scriptis, pietate, sed faventes minùs erroribus, superstitionibus, aut tyrannidi Pontificiæ, quales v. gr. in Occidente, Joh. Beverlacius Eboracensis, Joh. Mailrosius, Claudius Clemens, Fl. Alcuinus, Paulinus Aquilejens. P. Warnefridi, &c. parciùs hi ferè vel memorandi, vel laudandi Annalium *Scriptores alii Baronius notat.*

lium scriptori, nulli certè ac ne ipse quidem Beda, aucturi *Sanctorum* numerum, aut *Martyrologio* Romano inferendi. Unus Paulinus quandoque *Sancti* elogio à Romanis Scriptoribus ornatur.

XI. *Status Gentilismi, Iudaismi, Muhammedanismi, hoc Sæculo.*

Gentiles qui ab errore revocandi.

I. Illatam lucem Evangelii in eas Regiones quæ Paganismi tenebris immersæ jacuissent, in Westphaliam omnem, Frisiam, Saxoniam, Thuringiam, Bavariam, Ungariam, aliasque Gentes, faciente præ cæteris *Carolomanno*, tùm *Carolo M.* & qui è Scotia cumprimis ac Britannia oriundi huic operi incubuerunt, sed sub nutu Romani, puta *Willibrordo*, *Clemente*, *Suiberto*, *Bonifacio*, *Virgilio*, *Lebvino*, *Ludgero* &c. docuit Historia propagati hoc ævo Christianismi. Quæ verò fuerint tùm superstitiones Gentilium, puta Thuringiorum, Saxonum, Frisonum, Hunnorum, Sclavorum, & id genus Gentium, quibus profligandis navarunt illi operam, referunt passim earundem *Chronica*, Crantzius in *Saxoniâ*, Aventinus in *Annalibus*, Cluverius in *Germaniâ*, & alii; Sed quoque docent Epistolæ Bonifacii ad Pontifices, & Pontificum ad Bonifacium, Actaque aliquot Synodorum in *Tomo* VI. Collectionis novissimæ. In his editus est, ex antiquissimo Codice MS. Palatino, de quo Lucas Holstenius, *Indiculus Superstitionum & Paganiarum*; à quibus populum revocari jubet Concilium ad Liptinas habitum sub Carolomano, An. DCCXLIII. Ex omnibus hisce liquet.

Fabula hoc ævo culta. Originationes quædam.

1. Inter Idola præcipua his Gentibus culta, fuisse *Jovem*, Germanis veteribus dictum *Taran*, *Thoran*, *Doran*, & transpositis literis *Tonar*, *Donar*, quasi tonantem, undè voces *Tonner*, *Donner*, *Donder* pro fulmine, & *Donnerstach* &c. Proximus huic fuit *Mercurius*, memoratus in eodem Indiculo, pridemque Tacito, & Cæsari, præcipuus Germanorum Deus habitus, quem dixêre *Wodan*, *Wotan*, undè *Wodenstach*, *Woensdach*, pro Mercurii die, & *Godan*, *Gotan*, undè *God*, *Got*, pro Deo, & *gud*, *gut*, pro bono cujus fons Deus est. De Mer-

Mercurii antiquis aliis nominibus *Thoyth*, *Thot*, *Theuth*, unde Theutones, ne dicam Θεὸς *Deus*, pluribus Eruditi, & fusè Cluverius. Sed & *Mars* non infimus fuit Scythicarum & Germanicarum Gentium Deus, variis sub nominibus cultus, etiam sub illo *Thies*, *Ties*, *Tus*, *Dis*, undè *Dieſtach*, *Dijſtach*, variè deinceps inflexâ voce. *Lunæ* etiam & *Veneris* summa tum religio his Barbaris fuit, quarum postremam dixêre *Fream*, *Friam*, undè *fryen*, *frytach*, quibusdam & *frue*, *fraue*, quæ sanè hujus disquisitionis non sunt. Certum est *Magdeburgum* fuisse Veneri sacrum, cujus in eâ Urbe fanum fuit & simulachrum, pone eam tres Gratiæ, unde Parthenopolis, apud Crantzium. Dubium longe magis, an *Luneburgum* quasi Lunæ sacrum, cujus Idolum destruxerit Rex Carolus; ità fueritne *Merseburgum* Misniæ, quasi Martis Castrum, aut *Hamburgum* quasi sacrum Hammoni Jovi, & quæ originationes aliæ improbatæ Crantzio, & Germanicarum rerum doctis scriptoribus.

2. Liquet, ex præfato *Indiculo*, coluisse Barbaras eas Gentes Numina sua Fanis seu Casulis, Simulachris, Feriis, Sacrificiis, Farre, Processionibus &c. Sed & accessisse ritus Sortilegiorum, Incantationum, Auguriorum, Superstitionum circà defunctos, Phylacteriorum seu ligaturarum, Sacrorum per sylvas, campos, aliosque id genus ritus; adminiſtris *Sacerdotibus*, quorum summa apud hos Populos auctoritas fuit, ut qui Deorum ministri ac familiares haberentur, unde eorum ex nutu cuncta pace belloque dependebant. Quo factum ut in harum conversione Gentium, per Emissarios Romanæ sedis, haud difficile fuerit illis persuadere auctoritatem Romani Antistitis, sed & Episcoporum Sacerdotumque, quos iis præfecerunt dictarum Gentium Apostoli, primipilo Winfrido seu Bonifacio. *Superstitiones Gentilismi ejus temp.*

II. De *Judæis* hac ætate retulisse sit satis, 1. Floruisse eorum Scholas, Soranam cumprimis & Pumbeditanam, in tractu Babylonico, doctoribus qui *Geonim* dicerentur, de quibus suprà, & fuse Judæorum Chronica, *Juchasin* & *Zemach-David*. 2. Conspirasse eos passim in perniciem Christianorum, cum Saracenis, quibus adjutores proditoresque se adjunxisse, in Oriente, Africâ, Hispania testantur Annales. 3. Inde etiam nata Imperatorum in Judæos edicta, Leonis cumprimis Isauri, Anno VI. Im- *De Judæis hac sæc. quædam.*

perii, quibus edixit ut ad baptiſmum *cogerentur*, nec ferrentur hoſtes Chriſtiani nominis, ut ex Theophane, Paulo Diacono, Cedreno, Baronius quoque ad Ann. DCCXXIII. Quod inter alia argumento eſt, fabellam eſſe de colluſione Leonis cum præſtigiatoribus Judæis, pro Imaginibus extẽminandis. Sed exterminavimus nos eam ipſam, Hiſtoriæ Imag. *Sectione* II. à p. 48. ad p. 68. ut nullus deinceps Maimburgius, quantumvis æneæ frontis, reponere ſuſtinuerit.

Muhammedanorum progreſſus.

III. *Muhammediſmi* fuêre ſtupendi hoc Sæculo progreſſus, & luctuoſi, prolixe deſcripti Zonaræ, Elmacino, Batricidi, Zacutho, Roderico Tolet. Marmolio, Tudenſi, *Leunclavio*, &c. & ex his Baronio, in noſtris Forbeſio *in Inſtructionibus*. Adde qui res Sæculi VIII. in Commentarios retulerunt, in ſpecie Arabum Hiſtoriam, qualiter Wolfgangus Drechslerus, & J. H. Hottingerus. *Africâ* pene omni à Saracenis occupatâ, transfretarunt primùm in Hiſpanias, *Roderico* Rege Gothico, ſed Juliano Comite Provinciæ Tingitanæ proditore, initâ cum Saracenis conſpiratione, in ultionem ſtupri filiæ à Roderico illati, quâ dein pellice uteretur. Primus Arabum in *Hiſpanias* & *in* Andaluſiam introïtus refertur ad An. Chriſti DCCXII. quanquàm Arabes Hiſtorici decennio anticipent, referantque ad Annum DCCII. Marmolio quoque obſervante, *Lib.* II. C. X. Atque ità XIV. fere menſium ſpatio potiti Arabes totâ Hiſpaniâ, à Columnis Herculis & freto Gaditano, ad Pyrenæos montes; quinetiam armis uſque in Galliam Gothicam ſeu *Aquitanicam*, & in *Narbonenſem* omnem prolatis, unde cum Francorum Ducibus Regibuſque deinceps prælia. Ac deletum ita Gothorum regnum, quod à pulſis Hiſpaniâ Romanis, annis circiter CCC. ſteterat. Factum ſub *Gualid* vel *Walid* Chaliſâ; & à Duce *Tarik* vel *Tarec* (qui primus ſuperato freto montem oppoſitum, olim *Calpem*, & Urbem illi adjacentem occupavit) dictus mons *Gibel-Taric*, unde *Gibraltar* corrupte, quo nomine & Fretum venit in hunc diem. Si verò in cauſam inquiris, cur vindice Nemeſi permittenda Saracenis Hiſpania fuerit, cave credas aut Roderici, aut Gentis facinoribus, occultiſve Dei judiciis tribuendum. Una Baronio cauſa eſt, *quod Witiza* Rex, prædeceſſor Roderici, *ab obedientiâ ſe ſubduxiſſet Apoſtolicæ ſedis, quod deſciviſſet à Romanâ Eccleſiâ Regnum*

Hiſpania occupata.

Baronius noſter.

Regnum Hiſpaniæ, tributarium ſcilicet & vectigale Romano Pontifici, ad An. DCCXII. N. XXI. Ibidemque Annalium ſcriptor, ob eandem cauſam factum eſſe ut *collapſum ſit Imperium Orientis*, & ut *Africa paſſa ſit*, alibi etiam *Regnum Longobardicum*, *Exarchatus*, *Germania*, *Italia*, *Gallia*, *Britannia*. Unus arbiter Cœli Terræque Romanus Pontifex, alterâ Cornucopiæ præbens ſe adorantibus, alterâ fulmen vibrans, aut phialas irarum plenas effundens, in neſcios ferre jugum dominantis. Sed concuſſum deinceps iſtud, ac penè fractum, brevi ſanè conterendum.

Schiſmata & diſtractiones Saracenorum.

IV. Saracenorum in *Orientem* invaſiones, vaſtationes, prælia, latè victorias, ſed & clades ſub Leone Iſauro, & Conſtantino filio, horum Hiſtoriæ, & Byzantini referant. Cæterùm magna *Saracenici* Imperii diſtractio contigit hoc ævo, circà medium Sæculum. Diviſi enim inter ſe Saraceni, in duas familias principes, *Ommiadarum* vel *Omaytarum*, & *Habbaſidarum*, à Chaliſâ Abu-Habbaſi, & hæc alteram tandem oppreſſit, Anno Hegiræ CXXXI. Ità poſt Marovani mortem, ultimi ex Omaytis, imperante Copronymo, alium ſibi Principem Syri, alium Arabes, alium Perſæ, alium Ægyptii, alium denique Hiſpani, elegerunt, uno tamen ſupremo Chaliſâ. Ac quinque poſteà Chaliſæ reverà apparuerunt, diverſi & familiis & ſectis, quorum unus ex Habbaſidis, poſt Damaſcum deſtructam, ſedem ſuam habuit *Bagdadi*, conſtructà hoc Sæc. ad Tigrim ſuprà ruinas Seleuciæ veteris, non (ut Arabes) Babylonis; Alter ſedit in urbe *Cairo* Ægypti, ſurrecturæ hinc ſub Suldanis ad ſtupendam magnitudinem; Tertius *Fezæ* Mauritaniæ, ad Occaſum; Quartus *Cairavani* Africæ Orientalis, ſeu Lybiæ Cyrenaicæ, inter Tunim & Cairo; Quintus denique in *Hiſpaniâ* dominatus eſt. Quanquàm Chalifarum ſedes principes, ac ſibi invicem adverſæ, duæ fuerunt, *Bagdad* & *Cairo*, uti & familiæ, *Habbaſidarum* illa & *Fatemitarum*, quarum poſterior in Ægypto oppreſſa ab *Ajoubitis*, indè à Saladino Rege, ſæculo XII. Chalifarum nomen retinuerunt Bagdadenſes, ſub quibus *Vezeri* ſeu Conſiliarii; Ægyptiis autem familiare *Sultanorum*, quaſi Vicariorum nomen fuit, de quibus aliàs.

Turci hoc ævo.

Turci hoc ævo nondùm Arabum Sacra adoptarant, latè ex anguſtiis Caucaſi montis, portas Caſpias vocant, & ex inacceſſis locis, in Aſiam excurſuri, in Colchidem, Iberiam, Armeniam

niam Majorem, ac de Persis & Saracenis opima spolia relaturi, imperante Constantino Copron. Anno ejusdem XXIII. XXIV. Abdalâ Saracenorum Chaliphâ. Quod ex Theophane, Miscellâ, & Historicis constat. Sed de *Turcarum* origine, & progressibus, ad Sæculum X.

XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi.*

Nuga & fabellæ suppressitiorum.

I. Tomum *nonum* Annalium Ecclesiasticorum conspersit Cæsar Baronius recensione *Miraculorum*, *Visionum*, *Prædictionum*, ex Theophane, Cedreno, Impostoribus Græculis qui *Vitas* scripsêre J. Damasceni, Andreæ Calybitis, Stephani junioris, Platonis Abbatis, Theodori Studitæ, Nicephori Patr. Methodii, similium, item ex Metaphraste Fortunato, Sigeberto, Vincentio auctore speculi Historici &c. Eaque pro confirmando *Imaginum* B. Virginis, aut *Reliquiarum* B. Euphemiæ, similiumque cultu, ac singularum deifica virtute; pro plectendis severissimè Iconomachis, Leonibus, Constantinis; & pro reddenda conspicua sanctitate istorum Monachorum, ac Ministrorum Irenes, qui patrocinium Iconolatriæ suscepissent, & quidem inaudita contumacia, perpetuis seditionibus, ac perduellione in Imperatores, ob rem sua natura (ut Petavius agnovit) mediam, nec necessariam. Et ista quidem prolixiùs à nobis expensa fuêre in Restituta Imaginum Historia, *Sect.* II. III. & sequentibus.

Accedunt *Miracula* sine fine abeodem recensita, vel *Apparitiones* tanquàm Petri Apostoli, Dionysii Areop. Marcellini, Martini, & id genus Sanctorum, pro firmanda eorum *Intercessione*, *Invocatione*, & ulciscendo hujus neglectu, pro fundandis *Abbatiis*, *Monasteriis*, erigendis *Altaribus*, extollendo *Monachatu*, adstruendo *Purgatorio*, & temporali dominatione *Pontificum* promovenda, quorum de incremento prolixè jam suprà *Cap.* III. IV. VII. Nec ullum in his servavit imprudentiæ modum Annalium Scriptor, cui hoc unum propositum fuit, ut Romæ quidem gratiam sibi plurimam, apud doctos omnes & ingenuos ludibrium ac contemptum conciliaret. Singula exhibebunt Anna-

Baronius no-tat.

les

les ad primum ferè conspectum, & in his recensendis plurimi Magdeburgenses *Cent.* VIII. C. x. Quemadmodùm ferè toti sunt in his transmittendis ad posteros nugaces Monachi, qui *Chronica* aut *Vitas* conscripsêre, & in iis plurimi Pseudepigraphi, qui scilicet horum temporum Nomina nugis suis præscripserunt, ut pridem Casaubono, Blondello, J. Capello, & Eruditis aliis observatum fuit, ac nobis in Commentario historico de Imaginibus.

II. Reges, Reginasque, & Principes commutaturos sceptra & Coronas cum habitu & tonsurâ *Monachali*, & imperandi regulas, cum obediendi illâ quam tradidisset Benedictus Nursinus, quæ una ferè tum obtinuit, frequentes hoc Sæculum vidit. Nempè ex auctâ indies superstitione, opinioneque, sic redimi peccata, satisfieri Deo, & pœnas Purgatorii accidi. Inducebant quoque ficta Miracula, quæ per Sanctos scilicet in Monasteriis patrarentur, tantâ frequentiâ, ut illa *occultare aut cohibere pro virili studerent*, *ne confluentium hominum turbas paterentur*, ita post Baronium suum Natalis Alexander, ex Chronicis Monachorum, ad *Sæc.* VIII. p. 373. 374. *Reges Reginaque Monachatum amplectuntur.*

Invitus quidem *Childericus* III. postremus è familiâ Merovingianâ, Annoætatis XVIII. in Monasterium, non sine perduellionis crimine, trusus fuit Ann. DCCLII. probaturis Zachariâ & Stephano Pontificibus.

Carolomannus Francorum princeps, filius Caroli Martelli, Pipini frater, post fusos Barbaros, *Romam* concessit, ac tonsuram admisit, An. DCCXLVI. ut Ado, Regino, & alii, Baronius refert ad An. DCCXLIII. At tùm secessit in Monasterium Cassinense, ad abjectissima quæque, ex toto obedientiæ Monachalis, se demissurus, ut pluribus Francorum Annales. Tandem recludendus in Monasterio Viennensi, cum Filiis, facto Stephani III. & Pipini.

Antè eum *Hunoldus* Aquitaniæ Dux, post fratricidium admissum, in Monasterium secesserat, circà A. DCCXLV. habitum non animum mutaturus, de quo ex Annalibus adi Mezeræum *Tomo.* I.

Ina Rex Anglorum (si tamen res fidem impetrat, memorante quoque Balæo, exaggerante multis Baronio ad Annum DCCXL. N. XIV.) cum Edilburgâ vel Ettelburgâ Regina, *perpetuo se ergastulo manciparunt*, admissa tonsura, & Roma adorata, imò Regno vectigali facto Ramanæ

sedi, *seu B. Petro* ut loquebantur, uno teste producto, Polydoro Virgilio ad Henricum VIII. Et eum antè, assumpsisse tonsuram Monachalem feruntur *Ceovulphus* vel *Ceolvulphus* Rex Nordanhumbrorum, dein *Eadbertus* seu Egbertus Rex ejusdem gentis, dubia fortasse fide, apud Simeonem Dunelmensem, *Lib.* II. Quæ ut ex Beda asserit Baronius, ad An. DCCXXXVII. N. III. & DCCLVIII. N. IV. Idem ferunt Historici Anglicani de *Coenredo*, & *Offâ*, Regibus Orientat. Saxonum, sub initia Sæc VIII. Collectionis Anglicanæ *Tomo* I. p. 442. 774.

Rachisis Longobardorum Regis, cum Thesia uxore, & Rotruda filia, simile factum referunt, *Zachariâ*, Romano Episcopo, Anno DCCL. Quando secessit Rachis inp Monasterium Cassinense, sera deinceps facti pœnitentia, ex Anastasio, Miscella, Cassinensi Chronico, &c.

Adde *Adosindam* Reginam Gallæciæ, Silone Marito viduatam, *remittentem nuncium sæculo Monasticam vitam professam esse*, referente etiam Baronio ad A. DCCLXXXIII. N. V. Addit certamen ejus Fœminæ & constantiam, adversùs Elipandum Toletanum, ad Hæresim scilicet suam Adoptianam pellecturum hanc Reginam.

Abbatiæ insignieres hoc ævo.

III. Surrexerunt hoc Sæculo, Monasticam vitam suspicientc, Abbatiæ insignes & Monasteria sine fine. In Germania princeps Abbatiarum *Fuldensis*, ad ripam fluminis Fuldæ, Anno DCCXLII. fundata à Bonifacio Moguntino, in ejus gratiam ingentibus privilegiis aucta fuit, inter quæ illud *independentiæ* omnimodæ præterquàm à Pontifice, deinceps etiam *Principatûs Imperii*, confirmante Bulla Caroli IV. Idem independentiæ, seu supremæ jurisdictionis privilegium concessum hoc ævo à Zacharia, & Stephano III. in Italia, *Cassinensi* Cœnobio, & in Gallia S. *Dionysiano*, qua de re adi Tomos Concilior. VI. & VIII. Concilia Galliæ Jac. Sirmondi, & Collectiones Benedictinas. De *Glastonensi* in Angliâ Cœnobio, Magnisque Privilegiis quibus ab Ina Rege fuit dotatum, Anglorum Chronica, & Usserius in Antiquit. Britannicis. *Albanense* Monasterium, ab Offâ Rege fundatum similiter memorant, sub finem Sæc. VIII.

Discrimen à seq. ætate.

Discrimen longè maximum fuit vitæ Monasticæ hujus ævi, ab illa sequentium ætatum. Docent Canones Conciliorum, Epistolæ

pistolæ Pontif. Capitularia Caroli M. & Regula Benedicti, quæ ferè una in Occidente tùm obtinuit. Subditi Episcoporum jurisdictioni Abbates, & Monachi: Abstinentia à carne & vino omnimoda fuit: Manibus victum sibi quærere coacti: Fœminis nullus ad Ecclesias Monachorum accessus, *Liebam* tamen excipiente Bonifacio Moguntino: Ante annum XXV. consecrare Virgines sanctimoniales nefas: Monasteria conversa in Scholas bonarum literarum, & sacræ Disciplinæ, quò frequenter Caroli M. constitutiones spectant; Undè etiam scriptores plerosque horum temporum Monachos fuisse & Abbates, in propatulo est.

Insaniam Monachorum *Orientis*, Stylitarum, Anachoretarum horumque furores, antesignanis Stephano juniore, & sociis, Petro Stylita, Andrea Cretensi, Theodoro Studita, Platone Abbate, plurimis aliis; Undè etiam Edicta promanarint Constantini Imperat. pro abolendis *Monasteriis*, & reducendis *Monachis* ad vitæ genus Reip. & Ecclesiæ proficuum, pluribus commemorat nostra Historia Imaginum, *Sect.* IV. & VIII. *Monachi in Oriente.*

IV. Memorabilia in Occidente alia, quæ magis ad Civilem Historiam spectant, cum Chronographi susè, tùm nos ex parte in præfata Historia, ac supià *Capit.* II. IV.

His accense, *Corolovingiorum* familiam in Galliis hoc Sæculo natam, ex Carolo Martello, Pipino ejus Rege primo: *Exarchatum Ravennatensem* transflatum ad Romanos Episcopos, sub Stephano III. faciente Pipino, confirmante Carolo M. in Hadriano I: Regnum *Longobardicum* cum Desiderio Rege ultimo extinctum Anno DCCLXXIV: *Saxones* ad iteratam deditionem, & ad fidem Christianam, non longè postea à Carolo Rege adactos: *Danos*, qui & *Nordmanni* appellati, hoc jam Sæculo propè expirante, effusos in Britannicas Insulas, latiùs populaturos ævo sequente; Et si quæ alia ab hujus loci commemoratione magis aliena sunt. De *translatione Imperii* ad Carolum M. & Francos, quantum sinet instituti ratio, nos ad Sæculum seq. *Memorabilia alia miscellanea.*

FINIS *Rerum Octavi Seculi.*

SÆCULUM NONUM.

INcipiunt hujus Sæculi natales cum Anno Christi, secundùm Æram Dionysianam, DCCCI. Ind. IX. cum Imperii Carolini in Occidente Anno I. Regni ejusdem Francici à morte Pipini, Anno XXXIII. Italici autem à victo Desiderio Anno XXVIII. Irenes solius in Oriente imperantis, à nece Filii, An. V. Leonis III. Romanam sedem occupantis, à morte Hadriani, Anno inchoato VI.

Ut in præcedentium Sæculorum, sic & in hujus Historiâ summatim describenda veniunt:

I. *Facies Ecclesiæ sub initia Sæculi* IX.

Facies Ecclesiæ ut infausta causa varia. Baron. notat.

1. Bifrons quodammodè apparet Ecclesia in hujus Sæculi primordiis, facie altera tristi & luctuosa, lætiore alterâ & portendente meliora, saltem in Occidente.

Tristis utique fuit rerum facies, quicquid dissimulet eam Cæsar Baronius, exorsurus hoc Sæculum, An. DCCCI. à rebus juxtà cum Ecclesiæ latis & fortunatis, nempè à profuso luxu per *Leonem* in Romanas Basilicas illato, & à laudibus impiæ *Irenes*, fœdè illi adulato Theodoro Studita, superbissimo simul ac superstitiosissimo Monacho. Nos in hujus Sæculi natalibus deploramus,

1. Crescens dominium Romani *Antichristi*, sedentis in Templo Dei, ac suprà Reges & Imperatores sese efferentis. Prolixè docet historia superioris ævi, in factis Gregorii utriusque, Zachariæ, utriusque Stephani, Pauli, Hadriani, & Leonis III. Pontificis, electi Anno exeunte DCCXCV. Undè factum, ut hic ipse Leo, expirante sæculo VIII. & nono oriente, vindicaret sibi potestatem, re cum Romanis communicata, appellandi Carolum *Augustum*, *Romanorum Imperatorem*, *Magnum & Pacificum*, misso æternùm repudio Imperatoribus Orientis, quâ de re posteà.

2, Adde stupendam in *Clero* propemodùm omni ignorantiam, in *Monachis* ignaviam, in utrisque luxuriem, fœdamque corruptionem,

ptionem, ac laxata fræna *Disciplinæ*. Quò respiciunt perpetuò Capitularia, & Synodorum ævi superioris decreta, augenda deinceps mali labe. Vide præter nostra ad superius Sæc. quæ ad hujus initia, in *Rebus Ecclesiæ*, notavit Mezeræus Historicus.

5. Qui etiam irrepsissent jam seu in *Doctrinâ* errores, seu in *Ritibus* superstitiones, seu in *Cultu* Idololatria, in specie circà Imagines, fovente hanc Irene Imperatrice, cum Tarasio Patr. Theodoro Studita &c. docuimus fusè ad Sæculum præcedens Cap. III. IV. VII. & in nostra Historia Imag. Restituta.

4. Accessit ad culmen Christianæ infelicitatis crescens indies potentia *Saracenorum*, qui jam Asiam universam occupabant, ad Indorum usque fines; sed & omnem Africam; omnem prope certe nobiliorem Hispaniam; vastationibus suis ulteriùs infestaturi Gallias, Apuliam, Calabriam, Græciam, Siciliam, Cretam Insulam, Cyprum de quibus loco suo. Infestissimus omnium Christianis *Aaron Rachid*, Chalisa ab Anno DCCXCII. mox initio hujus Sæc. cum *trecentis* armatorum *millibus* Romaniam omnem vastaturus, ut pluribus ex Arabibus Marmolius, *Lib.* II. C. XXI.

6. *Nordmanni* tandem, sive *Dani*, à Saxonibus Idololatris excitati, jam cœperant sub finem Sæc. VIII. odio Christianæ Religionis, sed & Francici ac Carolini nominis, pyraticam exercere & in oras Maritimas grassari; Carolo M. pessima inde suis Francis augurato, ut notat Mezeræus, ex Annalibus, an Ann. DCCXCIV. Ac de Normannis fusiùs, loco suo.

II. Fuêre tamen quæ bonos solarentur, in illa temporum calamitate, ac spe meliorum erigerent. Nempe, *Solatia Ecclesiæ initio Sæc. IX.*

1. *Victoriæ* late terrarum Caroli M. modò proclamati Romanorum in Occidente *Imperatoris*, adorante ipso Leone III. Pontifice, post impositum Carolo Diadema. Hinc subacti nuper fuerant Francorum armis *Thuringi*, *Saxones*, postremò rebelles Anno DCCCIV. Sed domita tùm quoque ultimò rebellione, ac præcisis illi à Carolo M. radicibus, facta in terras alias translatione ferocis Gentis. *Hunnorum* etiam illas paulo ante devastarat, Gentis Scythicæ originis, tenentis eam Pannoniæ partem, quæ inter Anisim, Rabam, Dravum, fluvios, ad Ortum Bavariæ, unde *Austriæ* nomen. Victricia etiam Caroli arma ex-

perti jam fuerant *Sclavi*, & horum propagines *Wilsi*, *Vinidi*, *Bohemi*, inter Albim & Vistulam extensi, ad Mare usque Balticum, seu Gothanum Sinum. *Saracenos* etiam Caroli potentia mirum in modum coërcebat, ambituros hujus Principis amicitiam, ex Africâ, Hispaniâ, quin & Persîde, *Aarone* Persarum Rege splendidissimâ legatione, & muneribus, sub initium hujus Sæculi, Carolum ornante. De quibus prolixè Francorum Annales, & Chronica ad A. DCCCI.

2. *Virtutes* tanti Principis, cui nihil ampliùs cordi esse constabat, quàm Christianam fidem propagare, Barbaros exscindere, superstitionem, Idololatriam, Hæreses extinguere, *barbariem* & ignorantiam profligare, extirpare flagitia quæ Clerum, Magnates, Populos conquinarent, & partim suis Legibus ac Capitularibus, partim exemplo suo, praire ad omnem laudem, virtutem, pietatem. De *Capitularibus* Carolinis postcà.

3. Distractiones Imperii *Saracenici*, de quibus in Muhammedismo superioris Sæculi, *Cap.* XI. Undè ex uno supremo *Chalifatu*, non duo modò surrexerant, quorum sedes Bagdadum, & Cairo, sed & horum Chalifarum Vicarii, *in Mauritaniâ*, Lybiâ, Hispaniâ, Persîde, excusso jugo principatum singuli invaserant, in se mutuò armis infestis grassaturi. Qua de re Historiæ Saracenicæ scriptores adeundi, memorati nuper dicto Capite XI. Sæculi VIII.

4. Non duraturum Imperium *Irenes*, cujus *sub jugo gemebant* in Oriente Iconomachi: Omnium jam odiis expositæ Fœminæ, ambituræ quidem nuptias Caroli M. statim à proclamato eo Imperatore Occidentis, sed mox conjuratione Procerum movendæ Imperio, A. DCCCII. Ac de his Theophanes, Miscella, Zonaras, Francorum Annales.

II. *Propa-*

II. *Propagatio Christiani nominis hoc Sæculo.*

I. Sua hoc Ævo non quidem initia, sed tamen incrementa habuit inter *Saxonum* Populos propagatio Christianismi, postquàm penitus sub jugum redacti fuêre à Carolo M. qui postremò rebellaverant Holsati Saxones, A. DCCCIV. Pars horum in *Helvetiorum* regiones translata Genti huic fertur dedisse originem, impatienti alieni jugi, ac suis finibus tutæ. Et ut Saxonas ab apostasiâ deterreret Carolus, Episcopos gladio armavit, ac Tribunal quoddam erexit severæ Inquisitionis. Consentiunt Chronica, & fusè de his Crantzius in Metropoli, *Lib.* I. & in Saxoniâ *Lib.* II. *Inter Saxones.*

II. Propagata hinc religio Christiana ad vicinos Saxonibus *Danos*, tùm *Sueones*, sub Ludovico Pio Caroli M. Filio. Factum referunt, circà Ann. DCCCXXVI. operâ præcipuâ Ansgarii Corbejensis ad Visurgim Monachi, ubi novum Monachorum collegium à Lodovico erectum fuerat. Promovit rem eam Lodovicus Imperator, undè is Ansgarius vulgò *Danorum* & *Suenorum* dictus *Apostolus*, Hamburgensi Ecclesiæ primus deinceps præficiendus, à reditu suo ex præfato Apostolatu. Et *Haraldus* vel *Herioldus* Aquilonarium Regum primus baptismo tinctus fuit, cum familiâ, in Urbe Moguntina, auxiliares copias à Ludovico impetraturus, ut Danorum Regnum quo exutus fuerat sibi assereret. Quâ de re adeundus præ cæteris Crantzius in *Metropoli*, *Lib.* I. C. XIX. XX. & *seq.* Saxo Grammaticus, Helmoldus, cæterique Danorum & Gothorum Annales. Addunt socium Ansgario *Ebbonem* Rhemensem Archiepiscopum, sed civilibus negotiis in Galliâ implicitum, hinc movendum Archiepiscopatu, seditionis in Imperator. Ludovicum, nec unius sceleris convictum, quod factum Anno DCCCXXXV. ex Francorum Annalibus. Hunc tamen in Germaniam profugum ad Ansgarium, Hildesemiensis Ecclesiæ gessisse deinceps Episcopatum, pluribus idem Crantzius, *Lib.* I. C. XXX. Ludibrium verò debet Annalium Scriptor, qui ad Annum DCCCXXVI. N. XL. XLI. prolixâ declamatione in Danos Succosque Protestantes, ut *ter-miseros Novatores*, *degeneres* à *tantorum Apostolorum doctrinâ*, & *alienos filios*, debacchatur. Supponens Romanam omnem Idololatriam per hos Doctores eò illatam, non *Inter Danos & Suecos.* *Baronius Num.*

veriùs Caroli M. & Ludovici Pii purgatiorem disciplinam, à cultu Iconolatrico certè alienissimam, ut aliàs ostensum.

Inter Hunnos, & Sclavonica origines Gentes.

III. Perveniſſe & fides Christiana nonnullis dicitur ad *Hunnos* & *Avares*, Carolo M. imperante, trans Istrum in Daciâ Barbara habitantes, quæ hodie Hungaria superior, Transsylvania, Wallachia, Moldavia. Ità Alcuinus in *Epistolis*, Chronica quædam, & Aventinus in Annalibus Bojor. *Lib.* IV. Quanquàm ferocire nondum hæ gentes desierunt, à quibus *Hungari*, seu *Hun-Avari*.

Sclavonicæ gentes per Bohemiam, Moraviam, Poloniam, contiguas cognataſque regiones dispersæ, tùm per *Illyrici* Occidentalis Provincias, Croatiam, Rascіam, Dalmatiam, *hoc* etiam Seculo Christo nomen dediſſe referuntur, apud Sigebertum, Æneam Sylvium in Hist. Bohemorum, Cromerum, Aventinum, Lasicium, Chytræum, reliquos Sclavonicæ & Polonicæ Historiæ Scriptores. Ac pervulgatum illud est de *Cyrillo* & *Methodio*, harum Gentium Apostolis, Collegis veriùs quàm Fratribus, permissuris iisdem vernacula Sacra, seu lingua Sclavonica: vel Illyrica, post consultum Nicolaum I. (alii Johannem Papam, circà Ann. DCCCLXXX.) auditamque cœlitùs vocem, *Omnis Spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei!* Meritò enim hæ Gentes Latinæ linguæ ignorantiam causabantur, quo veluti vinculo jam tùm studuit Roma sibi populos mancipare. Verum hæc prima tantùm Conversionis harum Gentium semina fuêre, perficiendæ Sæculis sequentibus, sed Romano ritu, id est, superstitioso & Idololatrico.

De Conversione Bulgarorum. Lis de jurisdictione mota.

IV. Inclyta cumprimis hoc sæculo *Bulgarorum* conversio fuit, Gentis ex Scythia Asiatica, trans Istrum in Thraciam, Mœsiam, Dacias, & Illyricum utrumque effusæ, ad Dravum usque, ultrà quem Hunnicæ seu Pannoniæ Gentes consederant. Potentissimà tùm gens fuit, perpetuis bellis fatigatura Græcorum Imperatores, quorum Metropolis seu Regia *Achris*, *Achrido* Bulgaris, quæ quondam Justiniana prima, Patria Justiniani Imperat. in Patriarchalem sedem ab eo evecta, in utriusque Illyrici sita confiniis. Et inductus quidem Bulgarorum Rex fertur ad Christianam fidem à sorore sua, in bello a Græcis capta, post a Michaële III. Imperatore, sancito cum Bulgaris fœdere, suis restituta, medium ultra sæculum IX. Zonara referente, *Tomo* III. Annal. Unde

accer-

accersiti Roma, Nicolao I. Pontifice, favente tùm Græco Imperatore, qui recentes è Gentilismo populos in fide Christiana erudirent, simul & Romanæ Sedi subjiciendos, respondente ad consulta Bulgarorum Nicolao I. Capitulis CVI. insertis Concil. *Tomo* VIII. *col.* 516. *& seq.* Sed mox Græcorum nata æmulatio, contendentium Bulgarorum Ecclesias subjici oportere Constantinopolitano Patriarchæ, jam olim Orientali Imperio subjectas. Quæ res, sub Basilio Macedone, missis a Bulgarorum Rege Oratoribus, acriter disceptata inter Ignatium Constantinopolit. & legatos Romani Pontificis, gravissimis contentionibus originem dedit, Hadriano II. & Johanne VIII. vel IX. rem hanc fortiter agentibus, fuse apud Anastasium Bibliothecar. in *Vitâ* Hadriani II. & in *Præfatione*. Octavæ Synodi illi præfixa, *Tom.* VIII. Sed hac de re postea in Historia Schismatis vulgò Photiani, & Synodi VIII. Græcorum.

V. Refert quidam Zonaras, Parte III. Annal. (non Georg. Cedrenus, ut nuperus Historicus) *Russos* seu *Moscos*, Scythiæ Populos, hoc Sæculo compulsos ad Christianam fidem, Basilio Macedone imperante. Sed conversio eorum veriùs adscribenda Basilio II. seu Juniori, Sæculo X. inclinato; postquàm Annam sororem Ulodimiro seu Wolodimiro Moscorum Duci desponsasset, ea lege ut Græcorum ritus Russi susciperent. Qua de Gentis Russicæ conversione, ex Moscoviticæ Historiæ scriptoribus, nos loco suo. Plura de ampliatione Ecclesiæ, qui volet, & conversionibus Barbarorum, adeat Catalogum Testium Verit. & Centurias Magdeburgensium, ad Sæcul. IX. Ubi certa ab incertis, vera a fabulosis haud satis distinguuntur, inter quæ variæ sunt *miraculorum* circumstantiæ, sola nixæ Monachorum fide, dignum Baronianis Annalibus argumentum. *Russi an Christiani hoc Sæc.*

III. *Caroli Magni, & Ludovici Pii Imperatorum, aliorumque deinceps Principum, in Reformandâ Ecclesiâ studium.*

I. De Caroli M. in restituenda propagandaque fide Christiana, & Clero reformando, insigni studio, summatim diximus ad *Carolus M. cur Romano velamine in Sanctos*

ad Sæculum VIII *Cap.* II. à *pag.* 662. 663. Continuavit in eo verè Christianissimus Princeps, ad Annum usque DCCCXIV. quo vitam cum morte commutavit. Longè dignior Carolus qui in *Sanctorum* numerum referretur quàm superstitiosissimi Reges Reginæque, sola superstitione, & in Romanam sedem observantia, Canonizationem promeriti. Sanè is in Aquisgranensis & Gallicanæ Ecclesiæ Fabulis inter *Sanctos* apparet, V. Kal. Febr. Patronus idem variarum Ecclesiarum, & Universitatis Parisiensis. Neque tamen in Romanum Martyrologium inferri ejus nomen Pontificibus placuit. Prætextus Baronio est, ad Ann. DCCCXIV. N. LXIII. quod *conjugalem sanctitatem Concubinarum introductione fœdaverit*. Quod *falsitatis* arguunt ipsi Francorum Annales, & nuper Natalis Alexander, T. XV. C. VII. Art. I. *uxores* non *concubinas* interpretati, quas superinduxit post Luitgardis obitum conjuges, sextam, septimam, & octavam. Veræ causæ non Canonizati Caroli, ritu Pontificio, præterquam a Paschali Antipapa A. MCLXI. hæ fuerunt: I. Impugnata a Carolo omnis Iconodulia, Libris IV. de Imaginibus & in Concilio Francofortano, invito Hadriano I. 2. Paparum authoritas coërcita, & jus sibi vendicatum, pientissimorum Regum ad exemplum, sanciendi *Leges*, seu Constitutiones *Ecclesiasticas*, quoad Doctrinam, Disciplinam, Ritus, Mores etiam Clericorum, in *Capitularia* collectas, quia Capitulis distinctas, quibus ipsi Romani Pontifices obsequium debuerunt. Et hic impeditum modò videbimus Baronium, inanissima declamantem.

Ludovicus Pius.

Institit paternis vestigiis *Ludovicus Pius*, incredibili hujus in Disciplinam Ecclesiasticam studio, tollendis excessibus Episcopatum, Clericorum, Monasteriorum. Undè exclamatio illa Platinæ, in Gregorio IV. *Utinam nostris temporibus Ludovice viveres! Indiget nunc Ecclesia tuis sanctissimis institutis, tuâ censurâ, adeò in omnem luxum & libidinem sese effundit Ecclesiasticus Ordo.* Inde etiam flagraturus summa invidia Cleri Gallicani Pius Augustus, à quo perduelles Filii in Patrem accensi, nefaria conspiratione exauctorandum, in Synodo apud Compendium Palatium, Anno DCCCXXXIII. Nec dubium conspirationis conscium fuisse Gregorium IV. Pontificem, cum primariis Galliæ Præsulibus, & factionis antesignano Ebbone Rhemensi Archiepiscopo, ut

ut infra pluribus, Cap. VI. contra Baroniana effugia. Nec territus paterno exemplo fuit *Carolus Calvus*, confirmatis sæpè laudatisque Capitularibus Caroli M. & Ludovici Pii, teste Baluzio in *Præfat.* & novis etiam additis, apud Goldastum, Sirmondum, Baluzium eundem, in *Tomo* II. Capitular. promovendæ reformationi nefandorum excessuum.

II. Hi igitur Principes, ad Davidis, Ezechiæ, ac Josiæ exempla, quibus & se tuiti non semel, id sibi negotii datum crediderunt, ut Ecclesiam ad Scripturarum & Veteris Disciplinæ normam emendarent, non expectato Pontificum Romanorum assensu, adscitis verò in consilium pientissimis Episcopis & Sacerdotibus. Undè frequentes *Synodi* pro instauranda Ecclesia, & de rebus sacris *Capitularia*, collecta primum ab Ansegiso Abbate, Anno DCCCXXVII. tum aucta à Benedicto Levita Moguntino, Ann. DCCCXLV. multisque deinceps accessionibus sub Carolo Calvo, & Successoribus locupletata, ac novissime Ann. 1677. collecta & emendata, post aliorum operas, à Stephano Baluzio, Tomis duobus. Emendatio facta fuit in *Doctrina*, *Cultu*, *Disciplinâ*, *Moribus*. *Reformatio qualis.*

Quoad *Doctrinam*, Ex. gr. injuncta Clero est Lectio assidua Scripturarum, prædicatio secundum easdem Scripturas S. & solas, promptio, *ex Vet. Novique Test. Scriptis, eorum quæ vera sunt, & saluti omnium proficua*, ex Concilio Aquisgr. II. Ann. DCCCXXXVI. Ità Versio earundem in Vernaculum sermonem commendata, materia etiam prædicationum præscripta, quoad theoriam & praxim, credenda & facienda, secundum Doctrinam Evangelii & Legis. Ita summotæ Traditiones incertæ, Dubiæ narrationes, ac *Pseudographiæ* omnes. Videantur imprimis Capitularis Aquisgranens. A. DCCLXXXIX. Capitula XX. LXXVI. LXXX. & quæ illa deinceps exceperunt sub Carolo M. & sub Ludovico Pio, indè à Capitulari Aquisgranensi Anni DCCCXVI. & secuturis. *In Doctrina.*

Quoad *Cultum*, acerrimè restiterunt pii Imperatores Iconoduliæ omni, omnique adeò Idololatriæ, ut ex Historiâ nostrâ Imaginum pluribus constat, *Sect.* VII. IX. Missas privatas sine communicantibus, Peregrinationes religionis & meriti causâ, venerationem incertorum Martyrum, cultum Dei Linguâ igno- *In cultu.*

ta, nec intellecta auditoribus, infrequentem Communionem (quæ *omni die Dominico celebranda* esset, *Canone* XXII. *Aquisgranensis* II. Capite III.) id genus alia vehementer improbasse, docent passim præfata Capitularia. Pariter vanissimis *superstitionibus*, non modò circa Imagines, sed & in *exequiis mortuorum*, in *examinationibus* supra Crucem, aut per Aquam Frigidam, in ritibus id genus, intercessisse Imperatores, indè quoque constat, speciatim ex *Libro* I. Capitular. & ex *Additionibus*.

In Disciplinam Cleric. & Monast.

Pro instaurandâ *Clericali Disciplinâ*, & *Monasticâ*, fœdum in modum collapsa, & à cujus corruptione mali omnis *in Ecclesia* labes esset, proque emendanda *vitâ* omni *moribusque* Christianorum, dici vix potest quanta animi contentione incubuerint in hanc rem optimi principes. Hinc proscripta demnataque frequentissimis Capitulis, Sacerdotum, Monachorum, ac Canonicorum otium, ignavia, insscitia, avaritia, usuræ, rapacitas, luxuria, concubinatus, ebrietas, Simonia, typhus Sæculi, venationes Episcoporum, id genus alia. Interdicti, salutaribus constitutionibus Ludovici Pii, modi omnes acquirendi illegitimi, quibus Ecclesia aut Monasteria ditescerent *in fraudem liberorum, propinquorum, hæredum*. Sic etiam indiscreta *Puellarum velatio*, antè annum ætatis XXV. damnata, & quoque *puerorum oblatio* quæ non ab ipsis parentibus fieret, *patre aut matre*, deinceps confirmanda ab ipsis pueris *tempore intelligibili*. Præscriptæ regulæ, qualiter se in Officio gerere omnes oporteret, in Concionibus, Missis, Catechesibus, Visitationibus, Ordinationibus, Synodis, Monasteriis, in diebus Festis, Dominicis, & in omni vitæ consuetudine, præsertim circa Fœminas. Docent vel indices singulorum Capitularium, cumprimis Annorum de DCCLXXXIX. DCCCXVI. DCCCXVII. in *Libro Primo* Collectionis, & Canones Conciliorum, *Tomo* VII. VIII. IX. Ac viguit hæc ratio Disciplinæ, in Galliâ, Germania, Italiâ, donec Romanorum Pontificum authoritas, & crescens superstitio, ac Cleri dominatus, artesque Monachorum, sed & bellorum calamitates, Capitularium usum interrumperent, quod factum fuisse sub initia *tertiæ* Monarchiæ Francorum, monet Stephanus Baluzius, post Petrum de Marca *Lib.* V. Historiæ Bearn. id est Sæculo X. nondùm expirante. De *Pœnitentiâ Publicâ*, juxta veterem:

rem Disciplinam restituendâ, ex constitutionibus Ludovici, & Canonibus variis, infra monebimus.

Alfredus Angl. reformator.

III. Nec intra solius Imperii Carolini fines, navata opera fuit repurgandæ Ecclesiæ, hoc Sæculo IX. Laudem hanc quoque in Britannia promeruit *Ælfredus*, seu *Alfredus* verè Magnus, post omnem Angliam & Cambriam seu Walliam, huic Anglo-Saxonum Regi subjectam, antè finem Sæculi IX. cum quo iste vivere desiit. Ac præter admiranda alia hujus Principis, pace belloque gesta, domi forisque, præter sanctitatis insigne exemplum, clementiæ, vigilantiæ, prudentiæ, paternæ sollicitudinis, beneficentiæ in egenos, una illi cura fuit restituendi Christianismi, sapientissimis de Religione legibus, ac Scholarum fundatione. Nec in his pependisse à nutu aut sententia Pontificis, quicquid Cæsar Baronius, & Nicolaus Harpsfeldius mentiantur, usum verò authoritate Regia, pluribus Johannes Spelmannus in *Vita* Ælfredi Regis, Libro III. *Art.* XCVII. *& seq.* quam Annotationibus illustrarunt Oxonienses. Quo factum, ut eximia illa ac rara sanctitate, non meruerit tamen adscribi *Sanctorum* ordini, pari forte cum Carolo M. Certissimo indicio, *non omnia de sententiâ Romani Pontificis administrasse*, nec se huic *regendum permisisse*, ut ibidem Spelmannus. De Oxoniensi Academia, deque Cantabrigiensi, statim.

Baronius cum suis prælixe notatur.

IV. Mirum verò dictu est, quas sese in formas verterit Baronius, ad Annos DCCCI. DCCCXIX. DCCCXLV. &c. ejusque Apologista Gretserus contrà Goldastum, occasione tot Ecclesiasticarum Legum & Capitularium, quæ ab ipsis Principibus, consultis sanè Episcopis, non consulto tamen aut expectato Romano Pontifice, promanarunt. Hinc illi, ut contendant Regibus & Imperatoribus nullum tum fuisse jus in Ecclesiasticis, sed nec sibi hujus quicquam vendicasse Carolum M. unum ac summum jus relictum Pontifici, ad vanissima commenta confugerunt. Hujusmodi illa Annalium Scriptoris, 1. Carolum M. aut nullas aut perpaucas leges de novo condidisse; cujus tamen plusquàm LX: Constitutiones, ad res Ecclesiasticas spectantes, præter Capitula sparsim inserta Legibus Longobardicis, Baluzius notat in Præfatione.

2. Fecisse Imperatores Regesque ex *nutu* & *permissu* Episcoporum

rum, in ſpecie *ex authoritate Romanorum Pontificum*, nec niſi eorum Decreta promulgaſſe, ac Sacro-Sanctorum Conciliorum. Damus ſanè revocaſſe Carolum & Succeſſores, quoad fieri potuit, veterum Canonum diſciplinam; ſed fecêre per modum Legis Regiæ, authoritate ſupremâ, vel ex *Præfationibus* Capitular. ad Joſiæ exemplum, dein Conſtantini M. Theodoſii, Juſtiniani, ut *terrarum Domini*, non ut *Epiſcoporum Vice-Domini*, ſcribente Carolo Calvo ad Hadrianum II. Anno DCCCLXXI. apud Hincmarum, *Tomo* II. p 706. Undè accipiebantur Capitularia à Cancellario Palatii, & per Miſſos Dominicos executio demandabatur Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ut pluribus *idem* Baluzius. Quod magis eſt Romanos Pontifices in illorum obſervantiam, *irrefragabiliter cuſtodiendorum & conſervandorum, & nunc & in ævum, quantum valerent*, ſemet obſtrinxiſſe, docet exemplum Leonis IV. Pontificis, apud Ivonem Carnotenſem, P. IV. C. CXVI. & Gratianum, *Diſt.* X. C. IX. *De Capitulis vel præceptis Imperialibus.* Ubi purgavit ſe ſcripta Epiſtola Leo ad Lotharium Imperat. adversùs accuſationem, quaſi *Capitularia Regum Francorum contemneret*, obſervante & nuper Natali Alexandro, in hoc Leone, *Tomo* XV. Quod Baronius ad A. DCCCXLVII. nequicquam reſtringere nititur ad jura *Imperialia*, quæ ex *pacto* ſpeciali inter Leonem & Lotharium Ludovicumque Filium, Leo ſe ſervaturum promitteret; explodente hanc exceptionem Baluzio, in *Præfat. lit.* C. quem vide.

IV. *Scholæ, Academiæ, Epiſcopatus*, &c. *his temporibus fundati.*

Fecit verò plurimum ad inſtaurationem Doctrinæ ſacræ, ſed & Diſciplinæ, illa bonarum Literarum, *Scholis* & *Academiis* hoc Sæculo excitatis, in Francia, Italia, Germania, Britannia, Virisque Eruditis iiſdem præfectis, qui in flagranti fuere Principum gratia. De quibus ex Chronicis, & Annalibus, ex Antonino, Trithemio, Crantzio, Vergilio, Balæo, Blondo, Magdeburgenſes, Illyricus, Stuckius, Hoſpinianus, Baronius, Poſſevinus, Uſſerius &c.

1. In-

1. Inter Academias prima dignitate cenſetur *Pariſienſis*, cujus fundamenta jeciſſe fertur Carolus M. circà finem Sæculi VIII. ſuadente ac promovente Alcuino Anglo-Saxone, & Clemente Scoto ſeu Hiberno, Bedæ diſcipulis. Sed fabuloſæ videntur circumſtantiæ ex Chronico Sangallenſi, ex Sabellico, aliiſque, de Clemente illo, & ſocio Johanne Mailroſco, in Galliam delatis cum Mercatoribus, ac *ſapientiam* ſibi *venalem eſſe* in publicum clamantibus, hinc accerſitis à Carolo M. & præfectis, altero quidem Pariſinæ, altero Papienſi Scholæ. Peſſimè etiam confuſi Johannes ille, cum altero Johanne Scoto, qui Erigena, de quo infra, & Clemens ille Pariſinus Magiſter, cum altero Clemente, de quo ſupra *Sæc.* VIII. C. VI. Certum eſt præcipuam operam fundandæ illi Literarum ſedi navaſſe conſiliis ſuis Alcuinum, qui vulgo præceptor Caroli M. hinc paſſim *Fundator Studii Pariſienſis*, in Chronico Chronicorum, in Magno Chronico Belgico, & apud Helinandum, Trithemium, multoſque his recentiores. Certum etiam ſub Ludovico Pio, & deinceps floruiſſe cum maxime Pariſiis Bonarum Literarum ac Linguarum Studia: Unde *Univerſitatis* illi poſtea nomen, ſeu *Generalis Studij*, ac prærogativæ ejus Academiæ matris, Patronum hodieque Carolum M. reveritæ. *Acad. Pariſienſis.*

2. Acceſſere in Italia Scholæ inclutæ, ac præ cæteris, *Papienſis* ſeu Ticinenſis, *Patavina*, *Bononienſis*, Carolo M. in Italico Regno fundatore, vel inſtauratore certe. De quarum origine, & incrementis, præter Italicarum rerum Scriptores, & Polyd. Vergilium, alios, adeundus Hoſpinianus, de *Scholarum Origine*. Plura nos etiam ad Sæculum XII. ubi de Juris Civilis introductione in Bononienſem Academiam primum, inde & alias. *Italica Acad.*

3. In Saxonia inferiore, Germania, Bavaria, Helvetia, ejuſdem Imperatoris auſpiciis, aut *Scholæ* publicæ apertæ, & Academiæ erectæ, inter quas prima *Oſnaburgenſis*, prope caſtrum ſeu arcem Wittikindi, Anno DCCCIV. Græcis & Latinis literis dicata, apud Crantzium, *Metropol.* L. I. C. II. Aut Collegia *Canonicorum* Sæcularium inſtituta, qualiter in Cathedralibus Eccleſiis v. gr. Moguntiæ, Coloniæ, Treviris, Salisburgi, ſed & Tiguri, cujus Collegium hodieque *Carolinum* nuncupa- *Schola Germanica &c.*

cupatur: Aut *Abbatiæ* insignes fundatæ, & *Monasteria* structa, qualiter Fuldensis, de qua in superiori Sæc. Hervordensis deinceps in Westphalia, Corbejensis ad Visurgim, Lindaviensis ad Lacum Acronium, Abbatiæ aliæ, abituræ in Principatus. De quibus adi, ex Chronicis, Rod. Hospinianum *Hist. Monachat.* Nec illa alio instituto, ut jam monitum alias, quam ut in bonis literis, & Sacra Disciplina, ac præcipue in Scripturis S. instruerentur qui deinceps initiandi Sacris Ordinibus essent Clerici, vitæ genere ad Regulas Benedicti composito, ac legibus severioribus adstricto, frequentibus exercitiis pietatis. Sed mox Collegia illa in *Cantionum* Missalium Scholas, in luxus Officinas, & pompæ mundanæ, vivo jam Ludovico Pio, Theatra abiverunt, reformatione nequicquam tentata. Monasteria vero in fœdos Carceres, & desidiæ, ignorantiæ, ac superstitionum latibula desiisse, res ipsæ testantur. Qua de re jam supra, ad *Sæc.* VIII. C. 11,

Academia Oxon.

4. In Anglia sub Ælredo Rege, Gentis totius Monarcha, surrexit *Oxoniensis* Academia, circa Ann. DCCCLXXXV, vel DCCCLXXXVI. post Grimbaldi in Angliam adventum, accersiti ab Ælfredo instaurandis literis. Unde apertæ ibi Grammaticis, Mathematicis, Philosophicis, ac Theologicis literis Scholæ, hinc nova ibidem Collegia seu Aulæ structæ, ac splendida ex saxo Ædificia, in Scholarium usum & commoda, novæ etiam docentium discentiumque Leges, quascunque alias suo tempore, ut à majoribus acceptas, Scholares Oxonienses obtenderent. Et hæc acerrimis tum litibus ansam dedisse, Grimbaldo hinc Wintoniam secessuro, referunt Annales Wintonienses, Acta, Scripta, Chronica Britannorum alia, citata Usserio in *Antiquitat. Britann.* à *pag.* 340. & nuper in *Antiquitatibus* Academiæ Oxoniensis, & in *Vitâ* Ælfredi Magni, atque ad eam *Annotationibus*, è Collegio Magnæ Aulæ Universitatis Oxoniensis, quod Ælfredo fundatore superbit.

Cantabrigiensis.

Cantabrigiensem Academiam, ut à Sigeberto Rege structam, circa Ann. DCXXX. Polydorus Virgilius Italus, & qui ex eo sapit Middendorpius Germanus, ac vulgo Cantabrigienses Defensores & Alumni, antiquiorem Oxonia esse censent, duobus & ultra dimidium Sæculis. Sed Bedæ locum, de *Sigeberto Scholam*

lam instituente in quâ pueri erudirentur, juxtâ morem Cantuariorum, Hist. Anglorum *Lib.* III. C. XVIII. ex quo uno Cantabrigiensis Acad. πρωτοψηφίαν derivarint recentiores, nihil spectare ad Cantabrigiam, nec ad Universitatis Studia, multis Oxonienses nuperi, *Annotat.* ad Vitam Ælfredi, à Spelmanno concinnatam. Ac nota est inter utramque Academiam, de antiquitate concertatio, utriusque alumnis Almæ suæ Matri vindicaturis primo natales.

VI. Tandem in fundandis augendisque *Episcopatibus*, & evehendis ad culmen dignitatis, & immunitatum, cumprimis in Germaniæ & Saxoniæ partibus, liberalissimi fuere Carolus M. & Ludovicus Pius, auctoritate Regia & Imperatoriâ, Pontificia tum in his nullâ. Quâ de re ex Crantzio, & Germanicarum rerum Scriptoribus, præ cæteris adeundus Hermannus Conringius, Vir in his Antiquitatibus illustrandis facile princeps, de *Episcopat. Germ.* Jamque ad superius Sæculum recensiti Episcopatus à Carolo M. instituti, quorum primus *Osnabrugensis* fuit, propè occupatam arcem Wittikindi Ducis Ann DCCLXXX. *Episcopatus fundati.*

Alter Episcopatus institutus ultra Visurgim, in Oostphaliâ seu Orientali Saxonia, *Selingstadii*, seu Oostervici, transferendus non longè postea *Halberstadium*.

Tertius fuit *Mymyngrodensis*, in mediterraneis Westphaliæ, deinceps *Monasteriensis* appellandus, à structo ibi insigni Monasterio nobilibus Virginibus.

Quartus fuit *Verdensis* ultrà Visurgim, Switberto Anglo-Saxone primo ejus Episcopo; Cui per eadem tempora quintus adjunctus *Episcopatus* est, *Bremensis* videlicet ad Visurgim, A. DCCLXXXVIII. Frisiis aliisque Saxonibus continendis, qui huic Diœcesi adscripti fuerunt.

Sextus fundatione proximus fuit *Mindensis* Episcopatus, ad Visurgim consimiliter, Wittekindo Arcem ibi suam ità dividente ut non exiguum in eâ circum ædificandæ Ecclesiæ, & Episcopo recipiendo, adscriberet, undè *Min*, *Din*, quasi Meum & Tuum, ut pluribus Crantzius, *Metrop.* L. I. C. IX.

Aulicensis hinc septimus Episcopatus excepit, in Orientali Saxoniâ, loco inter duos rivos confluentes, in quo frequens erat *Aula* Caroli Regis. Sed *Hildesheimensis* postea dicendus, haud longè indè ædificatâ Ecclesiâ sub Lodovico Pio, & translato in

cam Episcopatu, famâ nescio cujus miraculi, in Imagine Virginis cô loci perpetrati.

Paderburnensis tandem fundatus Episcopatus, expirante Sæculo VIII. postquàm Leo III. Pontifex ad Carolum Regem, Paderburnæ tùm commoratum, sese contulisset, consecraturus ibi Ecclesiam de novo instauratam.

Hamburgensis vel *Hammaburgensis* successit, Sæculo IX. inchoato, cujus Pontifex. Nord Altinis seu Borealibus regionibus, ubi Holsati, Thietmarsi, Dani, invigilaret. Sed in Metropolim demùm surrexit Hamburgum sub Ludovico Pio, primo ejus Archiepiscopo Ansgario, Wormatiæ consecrato Ann. DCCCXXXIII. Vide hac de re Diploma Ludovici, apud Sirmondum, vel apud Baluzium Capitular. *Tomo*. I. *col*. 681. &c.

Nati postcà Episcopatus in Wandalicis partibus, ac secuturâ ætate, ab Othone I. subjiciendi *Magdeburgensi* Metropoli, puta *Meersburgensis*, *Misnensis*, *Havelbergensis*, *Brandenburgensis*, *Aldenburgensis* &c. De quibus non hîc differendi locus est, ex Crantzio, & ex Germanicarum rerum Scriptoribus.

De Angliæ *Episcopatibus* ac Diœcesibus sub Ælfredo, ut Wintonjensi, Cornubiensi, Wellensi, &c. Anglorum Annales & Chronica, ac de Britanniâ & Britannicis Ecclesiis Scriptores, Camdenus, Usserius, Spelmannus, alii.

V. *Corruptionis nefandæ in Romanâ Ecclesiâ progressus, incrementa, in Doctrinâ, cultu, Disciplinâ, Moribus.*

I. Quicquid verò moliti sint optimi Principes, restituendæ ex Scripturis Doctrinæ, extirpandæ Iconolatriæ, Cultu reformando, Superstitionibus eliminandis, Clero & Monachis reducendis ad veterem Disciplinam, ipsisque Romæ Pontificibus subjiciendis Imperatoriæ Majestati, nimis quàm increvit hoc Sæculo per civiles & bellicas calamitates, indulgentiamque Principum, vitio Cleri, ambitione Pontificum, desidiâ Monachorum, fœda corruptio, verè Antichristiana, in *Doctrinâ*, *Cultu*, *Moribus*, *Regimine*. Quorum exempla quædam subjicienda sunt, ex

ex testibus quos ne ipsa reprobet Roma, eo tamen succinctiùs quod huc faciant quæ prolixè commemorata sunt, ad *Sæcul.* VIII. C. III. IV. VII. & quæ modò de Reformatione per Carolum M. & Ludovicum Pium Augustos.

II. *Doctrinam* quod attinet, sanè retenta Romæ *Symbola*, & *Confessiones* Catholicæ fidei, contrà priorum Sæculorum Hæreses, passim in Synodis confirmandæ. Immota fuit fundamentalis de *S. Trinitate* fides. *Scripturæ S.* Veteris & Novi Test. habitæ regula fidei & morum. Sacramenta *Baptismus* & *Eucharistiæ* administrata. *Oratio Dominica* cotidie repetita. In *Episcopis* ac *Presbyteris* legitima electio, probatio, ordinatio, functio, Canonibus requisitæ, cum relatione utique ad institutum Christi & Apostolorum, quid pii Episcopi venerati sunt. Sed essentialibus illis Christianismi, Antichristianismus indies supperadditus, ac præceptionibus Apostolicis impurissimæ *Traditiones*, in doctrinâ, in cultu, in ritibus, quæ Papismi summam constituerunt. *Corruptio Doctrinæ.*

Indubium igitur est, doctrinam de *Papæ Romani* universali in Ecclesia potestate, quandoque etiam in temporalibus, per Romanos Pontifices, & horum Emissarios, studiosè fuisse hoc Sæculo promovendam; pluribus ad *Caput* sequens rei documentis, vel uno nobis teste Baronio in *Tomis* IX. & X. Annalium: Adde quæ à Flaccio Illyrico in *Catal.* Mornæo in *Mysterio Iniq.* & à Scriptoribus de Primatu, aut de Potestate & Juribus Principum, observata.

Scripturis S. nimis quàm additæ, sed & præpositæ, *Traditiones* Romanæ Ecclesia, auctoritas *Petri*, decreta mandataque *Pontificum*, ac *Conciliorum* non modò verè *Universalium Canones*, (quales commendavit Carolus M. non semel, in *Præfat.* Capitularis I. & deinceps) sed & Canones multi in Conciliis *Romanis*, aut in *Pseudo Nicæno* Græcorum, aut à *Legatis* Pontificiis profecti, Augustino juniore, Theodoro, Bonifacio, similibus Apostolis, aut denique qui in *Regulas Monasticas* abiviissent.

Doctrinam de cultu religioso *Imaginum*, & *Pseudo-miracula* ab his profecta, promovisse pro virili in Oriente Monachos, & quotquot addicti essent Romano Pontifici, cumprimis à morte Theophili, mariti Theodoræ, seu ab Anno DCCCXLII. alibi docui-

mus. Par doctrina fuit in ditionibus Pontifici Romano obnoxiis, & passim intrà Monasteria. *Par* & ratio doctrinæ de *Crucis* aut *Reliquiarum* virtute, de *Invocatione Sanctorum*, de *Cultu Deiparæ*, de *Purgatorio* igne, de *Missis pro defunctis*, de sanctitate *Festorum*, de meritis *Monachatûs*, de necessario *Cœlibatu*, de prohibitis *Conjugiis* in sextâ etiam generatione, & ob spiritualem, quam dixêre, cognationem, &c. Quæ paginam ferè utramque faciunt, in Chronicis ad hoc Sæculum, in *Vitis Sanctorum* apud Surium, in monumentis variis Sæculi IX. apud Sirmondum, Baluzium, Mabillonum, alios, in Canonum ac Capitulorum Collectionibus, & in ipso Annalium scriptore Baronio.

In specie hoc Sæculo defendi acerrimè cœpta est *præsentia Corporalis* in Eucharistiâ, antesignano Paschasio Ratberto Corbejensi Monacho; tùm & *Pelagianissimus* incrustatus, per adversarios Godeschalci Monachi Orbacensis. Quâ de re speciali Capite infrà.

Cultum Idololatricum, superstitios.

III. Quibus ex doctrinis intelligitur, *Cultum* penè omnem Christianismi, qui unius Dei est, & Christi, in spiritu & veritate, fuisse culte *Idololatrico*, ac fœdis *superstitionibus* conquinatum; quantum quidem licuit per Romanos Pontifices, per Clerum his devotum, & per Monachos totum penè ut Orientem, sic & Occidentem impleturos, à quibus omnis propè superstitio.

Hinc novæ indies *Reliquiæ*, novi *Sancti*, novæ *Fabulæ*, nova *Festa*, nova *Monasteria*, novæ *Superstitiones*, sine fine & modo.

Ex. gr. hoc primùm Sæculo aut inventæ, aut translatæ passim in Urbes & Basilicas *Reliquiæ* innumeræ, anteà ignoratæ, fundaturæ eædem Basilicas, ac beaturæ scilicet Regna, Provincias, Urbes. Hinc ut fundationibus id genus locus esset, cùm precibus & jejunio quærebantur Corpora Martyrum, tùm fictis apparitionibus & miraculis prodebantur. Vide ipsum Baronium, ut passim sic ad An. DCCCXVI. Num. LIII. ad An. DCCCXXVI. *Num.* VII. &c. ex Eginhardo, Adone, Surio, id genus testibus. Eminent inter illas reliquiæ *Cypriani* Carthaginensis, sub Carolo M. in Franciam delatæ, ex munere Aaronis Arabum Ducis, apud

apud Sigebertum: Caput *Pantaleonis*, eodem tempore in Franciam illatum, ut superiore Sæculo fabulati de Capite *Joh. Baptistæ*, in Emesâ Syriæ, indè in Occidentem inferendo, asservandoque simul in pluribus locis: Corpora *Sebastiani* Martyris, *Marcellini & Petri*, ex Cryptis miraculosè detectis, ducenda pariter in Galliæ Monasteria, Eginhardo hanc translationem Libris IV. describente, & ex eo Baronio ad A. DCCCXXVI. Ità sub Gregorio IV. translatum, & ex cingulo agnitum, post Annos CCXX. Corpus *Gregorii* I. apud eundem, An. DCCCXXVIII. N. XXXIV. *& seq.*

Sed dignitate & famâ Reliquias omnes hoc ævo translatas superant illæ *Marci* Evangelistæ, & *Jacobi* Apostoli. Majoris, passi sub Herode, addè Reliquias *Bartholomæi* Apostoli. De *Marci* Corpore, sub Leone Armeno, Alexandriæ ex Sepulchro Marmoreo clàm educendo, tradendoque per fraudem Mercatoribus Venetis, â Custodibus Græcis, ac variis signis & revelationibus dignoscendo, hinc reponendo in Venetiarum Urbe, Justiniano Duce, undè mox suprà hoc Corpus *Basilica* S. *Marci* ædificata fuit, refert pluribus Baronius, *è tabulis Vaticanæ Bibliothecæ*, ad An. DCCCXX. Et hoc thesauro hodieque superbit Serenissima Respublica, quemadmodùm & *sede* Marci, ei donatâ ab Heraclio Imperat. sed & Marci olim *prædicatione*, ac perpetuo indè patrocinio. Mirare, Lector, quantæ moles superstructæ sint tam exilibus fundamentis, ac verè stramineis. Certè de Marciani martyrii ratione, loco, magis illo sepulturæ, incerta omnia. Imò *Corpus ejus igne crematum fuisse*, habet Eutychius Alexandrinus in Annalibus, Parte I. p. 356. Ast longè incertior inventio illa Reliquiarum Marci, octo ferè post Sæculis, earundem suffuratio, translatio, tempus translationis, de quibus pugnantes sententias videsis apud Baronium, *Notis* in Martyrolog. XXXI. *Januar.* *Reliquiæ Marci Evang.*

De Corpore *Jacobi Majoris*, è Palæstina & Hierosolymis translato in Hispaniam, in qua Jacobus iste Evangelium prædicasset, navigio scilicet à Discipulis impositò, deferendoque Iriam Flaviam Gallæciæ, ubi posteà surrexit *Compostella*, ex Leonis III. Epistola refert Baronius, ad An. DCCCXVI. N. L. *& seq.* Hinc Corpus idem, postquàm *per tot Sæcula latuisset*, deprehen- *Corpus Jacobi Majoris*

ſum Sæculo IX. ſub Alphonſo Caſto Gallæciæ Rege, Domino inſolitâ quâdem luce illud revelante Theodomiro Epiſcopo Irienſi. Undè evaſerit ille locus *Miraculorum promptuarium, toti patens Orbi*. Et hæc Baronius, quanquàm ſibi conſcius Turpinianæ fabulæ, ſcriptæ ſub nomine Hiſtoriæ, in *Vitâ Caroli* M. *& Rolandi*, ad An. DCCCXII. N. XVIII. Ac plus ipſemet tribuit Roderico Ximenio Archiep. Toletano, in Concilio Lateran. ſub Innocentio III. iſta de Jacobo Majore Hiſpaniarum Apoſtolo explodenti, apud Garſiam Loayſiam: Undè *perculſum* ſe fatetur *auctoritate Viri tanti*, in Hiſpaniâ ipsâ Præſulis, Cæſar Purpuratus. Nata illa nempè ſunt, & in Pſeudo-Acta relata, ut hinc ſurgeret *Compoſtella*, obſcurus ante locus, in Epiſcopalem dignitatem, Anno MCXXIV. nomine ut videtur facto ex *Jacomo Apoſtolo*, ceſſurâ deinceps hac ſede uni Romæ, ac ſuprà Emeritanam, ſed & Toletanam Archiepiſcopales, evehendâ. Ac ſatis erat, ad conſecrationem hujuſmodi Reliquiarum, hinc ad ſtruendas Baſilicas, ut erant tempora, ſi Cadavera iis in locis reperirentur; ut plurimùm à tot retrò Sæculis integra, quæ deinceps febriculoſis commentis, viſionibus, *prodebantur eſſe* hujus vel illius Sancti, vel Martyris, non defuturis Miraculis, nec miraculorum teſtibus Monachis, aut Idiotis, aut Mulierculis, aut illis quorum iſta credi intererat. Tùm Romanorum Pontificum accedente authoritate, ac largitione privilegiorum, emendicandâ ſolitis artibus, rem nefas deinceps fuit in controverſiam vertere; quomodò à *Calliſto* II. hujuſmodi obtentu actus dignitate Compoſtellanus fuit, Sæculo XII.

De translatis *Bartholomæi* Apoſtoli Reliquiis, ſeu ex Armeniâ, ſeu ex Indiâ, ſeu ex Perſide primùm, dein ex Liparitanâ Inſula, in ſuperſtitionibus deditam Italiam, & Beneventum quidem, Ann. DCCCXXXII. vide quæ ex Gregorio Turonenſi, Theodoro Studitâ, Metaphraſte, Sigeberto, id genus fabellarum conſarcinatoribus, & ex MS. Codice Vaticano, operosè refert Baronius, ad Martyrologium, XXV. *Auguſti*. Obſervet modò ingenuus quique Lector, 1. Incertitudinem loci, temporis, modi, quo occubuerint Apoſtolici Viri. 2. Intervalla temporum, à morte eorundem, ad reperta cadavera, ſervataque ab interitu. 3. Diſtantias locorum, undè hæc translata

lata fabulantur. 4. Abſurdas dignoſcendi notas, eſſe hujus & illius oſſa. 5. Febriles inventionum ac translationum circumſtantias. 6. Tempus, quo hæ fabellæ primùm natæ, ſuperſtitionibus deditiſſimum. 7. Fines hujuſmodi translationum, fundandis nempè Abbatiis, Eccleſiis, Altaribus, dotandiſque lautè.

Debentur huic etiam Sæculo nova *Feſta*, & ſuperſtitioſa, priori- *Nova Feſta.*
bus ignorata temporibus. Hactenùs Chriſtianis Sacræ Feſtivitates antè & poſt-Paſchales, Pentecoſte, Nativitatis dies, Theophania, Dominica, dies Paſſionis Apoſtolorum, vel ex Photii Nomocanone, *Tit.* VII. Cap. I. Acceſſerunt deinceps, Feſta in honorem Virginis, quale illud de ejuſdem *Aſſumptione*, confirmandum hoc ævo in Synodo Moguntinâ, Ann. DCCCXIII. & à Papis Nicolao I. Leone IV. De quâ tamen Aſſumptione, jam tùm jactata, Carolus M. in Capitulari, *Lib.* I. *Cap.* CLVIII. *De aſſumptione Mariæ Virginis interrogandum reliquimus.* Ita ſub Gregorio IV. hoc Sæculo nono, inſtitutum *Feſtum Omnium Sanctorum*, de quo videſis poſt Hotpinianum, nuperum Thomaſſinum. Tractatu Gallico de Feſtis, *Lib.* I. Sed & Feſtum *Angeli Michaelis*, *Dedicationem S. Michaelis*, memorat Synodus Moguntina, Anni DCCCXIII. Leone III. Pontifice, *Canone* XXXVI. Ac *Sanctorum* innumeræ feſtivitates ſenſim exceperunt, poſt Corpora eorum inventa, tranſlata, & ſplendidis Baſilicis recondenda.

Nondùm tamen leguntur Feſta *S. Trinitatis*, aut *S. Sacramenti*, Feſta *Conceptionis* M. Virg. *Nativitatis* ejuſdem, vel *Annunciationis*; Aut illa ſingulorum *Apoſtolorum*, ſingulorum *Martyrum*, etiam *Confeſſorum*, etiam *Sanctorum Vet. Teſt.* Faſto recentiora Feſtorum additamenta, ipſiuſque hinc Bernardi indignationem Sæculo XII. præfato Thomaſſino de Feſtis, *Lib.* I. C. XI. *L.* II. C. XVIII. &c.

Quid multis? Per Epiſcopos, Sacrificulos, Monachos, & *Summa Religionis.*
in horum præcipuè Monaſteriis, ſumma Religionis conſtituebatur in obſervantia hujuſmodi Feſtorum, Jejuniorum, Abſtinentiarum; in Miſſarum ſolemnibus; in Cantionum modulamine; in Sanctorum Suffragiis requirendis; in Orationibus fundendis ad Crucem, Statuas, Imagines, Sepulchra, in oblationibus pro Defunctorum liberatione è Purgatorio; in Peregrinationibus ad hæc & illa Sepulchra, Delubra, &c. Cumprimis vero ſumma perfectionis Chriſtianæ, vovere Monachatum, & Cucullum aſſu-

aſſumere, idque in Orbe utroque: Undè Monaſteria innumera quaquaverſùm in Occidente ſtructa, fœdarum ſuperſtitionum, pollutionum nefandarum, deſidiæ, inſcitiæque latibula, ſed & luxûs, vel ex *Capitularibus* hujus ævi, & *Canonibus* Synodorum. Neque tamen aliud magis cordi Baronio eſt, in *Tomis* IX. ac X. poſt Omnipotentiæ Pontificiæ aſſerta ubique jura, quàm ut iſtorum quæ diximus omnium ac ſingulorum ſanctitatem, efficaciam, merita, graphicè ubicunque poteſt deſcribat, *Novatorum* incredulitate & irreligione acerbiſſimis vocibus perſtringenda.

Corruptio Diſciplinæ.

IV. Corruptionem *Diſciplinæ*, *Morumque*, in Clero cumprimis Romano, in Papis, Præſulibus, Canonicis, *Sacrificulis*, ità in Abbatibus, Monachis, Sanctimonialibus, loquantur *rurſum* Capitularia Caroli M. Ludovici Pii, Caroli Calvi, *Lib.* 1. Capitul. Acta Conciliorum Sæculi IX. & Chronica omnia. De Papiſſa vulgò Johanna, & Pontificibus hujus ætatis, deinceps. Horendum dictu eſt, quæ flagitiorum abominanda Sapientiſſimi Principes reprehendant in Clericali & Monachali tùm ordine. Nec aliæ erant Scelerum pœnæ, quàm *Pœnitentiæ* aliquot reis injunctæ, non accuſari ſine diſcrimine, nec convinci *ſine innumerabilium* Teſtium concurſu, natis. Undè etiam emendatio illa Clericalis ac Monachalis Diſciplinæ (Epiſcopis jam ſibi jus vendicaturis deponendi Reges ſibi moleſtos, ipſumque adeò Ludovicum, ſed mox reſtituendum) malè ceſſit Ludovico Pio, ut monitum nuper. Ac rectè Mezeræus obſervat, *in Hiſt. ad hoc* Sæculum, *Tomo* 1. p. 651. immittendos divina ultione fuiſſe *Normannos*, Gentem ad omnem barbariem ac ſævitiam compoſitam, qui ſuis irruptionibus meritiſſima ſupplicia de corruptiſſimis nebulonibus ſumerent.

Quo locô fuerint res in Græcia & Oriente, *Monachis* omnium penè malorum fabris, docet noſtra Hiſtoria Imaginum, *Cap.* VIII.

V. *Ignorantiam* ſpeciatim Cleri Romani penè totius, (ſi viros quoſdam Doctos excipimus, excitatos Bedæ, Paulini, Alcuini exemplis, ſub Carolo M. Ludovico Pio, & ſucceſſoribus, de quibus infrà) plurima loquuntur.

Undè, *qui ſciret tantùm Grammaticam iſto Sæculo rudi, doctum habitum eſſe*, Baronius, ad An. DCCCII. N. XII. Nec fuiſſe qui,

qui, Legatis Irenes ex Oriente ad Carolum delatis, *Græce* calleret, indignatio Caroli testis, apud Crantzium Metrop. L. 1. C. 11. Hinc etiam aperienda literis Græcis & Latinis Schola Osnaburgensis fuit, ex ejusdem *Diplomate*, relato in Ann. DCCCIV.

Ita *Pœnitentiales* regulas discere, & callere, unum Sacerdotum studium fuisse, Capitula docent, & Mezeræus præfatus ibidem queritur.

Modò etiam *Lectionibus*, & *Cantu* defungi possent Presbyteri, aut *Computum* (vulgò *Compotum*) scirent, vel *Psalterium*, præter Symbolum, & Orationem Dominicam, hactenùs ad S. Ministerium habiles censebantur. Testantur rursùs varia Capitularia hujus Sæculi, Ludovici Pii, & Herardi Turonensis, apud Baluzium *Tomo* 1. Capitular. & in *Notis* ejusdem ad Reginonem.

Ac quamvis Carolus M. in bonis literis revocandis navasset sedulam operam, toto administrationis tempore, tamen *eadem cum ipso fermè defunctus, vel saltem languore correptus*, dixerit Annalium Scriptor, ad Ann. DCCCII. *Num.* XV.

IV. *Antichristianæ in Romanis Pontificibus Dominationis, usurpationum, molimimum hoc Sæc. exempla illustriora. Ac primò de Facto Leonis* III. *Carolum M. Imperatorem proclamantis.*

1. Primus nobis occurrit *Leo.* III. successor Hadriani I. Annum agebat Pontificatûs V. quum in Festo Natalitio, expirante A. DCCC. mox inchoando A. DCCCI Æræ Natalitiæ Vulgaris, (hinc referunt quasi ad Kal. Januar.) Carolum Regem, Romæ tùm agentem, post cognitam judicatamque causam Leonis, in Basilicâ Petri, conspirantibus *universis Romanis*, salutaret *Piissimum Augustum*, *Imperatorem Magnum*, *Pacificum*, quæ sunt verba apud Anastasium in Vita Leonis. Simul *coronati* Caroli, manibus Pontificis, *unctique oleo Sancto*, meminit Bibliothecarius, *Factum Leonis* III. *Pont.*

etiam *Chlamydis* Augustalis, ac vestis Imperatoriæ Eginhardus. Addit Baronius, *Num.* VII. formam *Juramenti*, quo se Carolus M. obligavit Romanæ Ecclesiæ, insertam *Ordini Romano*, servando *à posteris* Juramento. Et hanc vulgò Romani Pontifices, Canonistæ, Chronographi ad An. DCCC. de Translat. Imp. *Lib.* I. cæterique Gnathones, vocarunt *collationem Imperialis Dignitatis*, *Translationem Imperii à Græcis ad Francos*, seu ad Carolum Magnum, *revocationem Imperii ex Oriente in Occidentem*, auctoritate scilicet Romani Pontificis. Addunt compensationem fuisse asserti *Pontificatûs* Leoni, pro quo beneficio *Imperium* Carolo vicissim contulerit.

Baronii declamatio.

II. Addit jam ad ista Cæsar Baronius prolixa declamatione ad præfatum Annum DCCC. 1. De *collatâ Imperiali Dignitate per Leonem*, testes esse *Latinos omnes & Græcos Auctores*, *Num.* VIII. Ità Natalis Alexander, *collatæ Imperialis Dignitatis* eos testes esse, & cum ea *amplissima* alterius, *Ecclesiæ scilicet universæ*, *ac præsertim Romanæ*, *Tutoris ac Defensoris*, confirmandæ successoribus, donatione promissioneque Pontificum. 2. *A Deo dari Regna*, & *auferri*, nempe per suos Vicarios, hinc quod factum per Romanum Pontificem fuit, *Dei* factum fuisse, *Divinam dispositionem*, ut idem Baronius, *Num.* IX. X. 3. *Synagogæ* hanc fuisse potestatem, auferre & transferre Regna, multo magis esse eam potestatem concessam *Sacerdotibus novæ Legis*, seu *Ecclesiæ*, *cujus gloria præstantior* sit *quàm Synagogæ*, *Num.* X. 4. Conveniens fuisse, eam *Translationem impleri*, *per Romanum Antistitem*, *qui suprà omnes eminet Visibile Caput*, *Num.* XI. 5. Justum etiam fuisse, in neminem alium *conferri istiusmodi beneficium* quàm in Carolum, *de Ecclesiâ Catholicâ optimè meritum*, *Ibid.* 6. *Jacuisse absque possessore titulum Occidentalis Imperii*, *à Græcis ob Hæreses auctoritate Pontificiâ sublatum*, nec restituendum excommunicato Imperatori Constantino, *Num.* XII. 7. Factum adeò fuisse à Leone, *ex insitâ ipsi Romano Pontifici concessâ divinitus auctoritate*, ex *potestate quæ in ipso primariò resideat*, cui adeò immortales *gratiæ* debeantur, *Num.* XIII. XIV. XV. 8. Hinc penes eundem Pontificem esse, *si causa postulet*, *Apostolicâ plenissimâ potestate infestum Ecclesiæ Regem*, *sive Imperatorem*, *deponere*, *inque locum ipsius justum & pium sufficere*, juxtà illud dictum Jere-

Jeremiæ, *Constitui te super Regna, Jer.* I. vel juxtà dictum Petro, *Pasce Oves Joh.* XXI. rursus, *Occide & manduca, Act.* X. *Num.* XV. XVI. 9. *Subditam* adeò esse omnem *humanam Potestatem spirituali*, seu Pontificiæ, quod ex Scriptura S. & ex verbis Gregorii M. hujusque comminatione in ipsos *Francorum Reges*, asserit Annalium Scriptor, *Num.* XVII. XVIII. 10. Hinc *immensam esse mendaciorum sylvam, officinam, levem maceriem, tenebrarum effusam caliginem*, ea quæ adversùs hanc *collationem Occidentalis Imperii per Rom. Pontificem, in Carolum M.* scripsissent jam tùm Magdeburgenses, & Flacius Illyricus, *Num.* XIX. 11. Igitur *Dei & Apostolicæ sedis gratiâ totum hoc esse, quod consecuti sunt Occidentalis Orbis Imperatores*; Undè prolixa Baronii cohortatio, ne sint *Apostolicæ sedis immemores*, neve, eorum nutante fide, instar Orientalis Imperii, corruat Occidentale, *N.* XX. 12. Addunt *oblationes* immensi pretii à Carolo M. *datas Ecclesiæ, oblatas Romanis Basilicis*, scil. in gratitudinis signum, ex Anastasio, *N.* XXI. 13. Addit Baronius, ad Ann. DCCCVI. N. XXVI. post Bellarminum suum, esse rei ipsummet testem Carolum M. qui quum Testamento Imperium Filiis divisisset, misit illud *confirmandum atque subscriptione muniendum* Leoni Pontifici, ex Aimoino, & Adone Viennensi, nulla etiam in Testamento mentione de *Imperii Hærede*.

III. Purpurati utriusque, in specie Baronii, ista commemorasse, defæcatiori hoc ævo, post damnatam proscriptamque, in Germania cumprimis, Britannia, Gallia, innumeris Scriptis, ac Decretis, Baronianam doctrinam, simul prodidisse est hominum projectam fidem, decoctumque omnem pudorem. Ac de facto hocce Leonis circà Carolum M. istud primò haud gravatè largiar, sanè edidisse eum Pontificem Papalis superbiæ ac præsumptionis luculentum in eo specimen. Neque enim ambiguum esse potest, Leonem Pontificem, post facta Constantini Papæ, Gregorii utriusque, Stephani, Hadriani, de quibus nos ad Sæculum VIII. eò superbiæ esse prolapsum, ut conferre se posse crediderit, impetrato assensu Romanorum, novum Carolo titulum, scilicet *Augusti*, & *Imperatoris*, cum *Imperialibus insignibus*. Intelligebat Leo, exauctoratos in Occidente fuisse à Gregorio utroque Orientis Imperatores. Jam annos totos LXX. moliebantur Pontifices, subtrahere se istorum Imperio. *Patricii* ti-

Leo Pontifex quid sibi arrogarit.

tulum, proximum illi Imperatoris, jam largiri se posse credide-rant Francis Regibus prædecessores Leonis. Accedebat ulterior in Papas munificentia, & validum patrocinium, deinceps expe-ctandum à Francis. Nihil etiam erat quod sibi ab Oriente Ro-mani Pontifices metuerent, quæcunque essent Irenes clandesti-na molimina. Quin ab Anno DCCLXXIV. omnis *Ducibus* vel *Exar-chis* ab Oriente submissis, fuerat potestas adempta, & in Carolum Longobardicæ potentiæ domitorem translata. Novissimè etiam Leo à Carolo M. ingenti mactatus beneficio fuerat, postquàm suscepto Romam itinere, causæ Leonis *cognoscendæ*, judi-cium in ejus gratiam tulisset Regum maximus, restituendi in se-dem Pontificiam. Quod factum fuit proximè antè diem illum Natalitium, qui & Natalis censetur Carolini Imperii, ex Ana-stasio, Paulo Diacono, & Francorum Annalibus. Quare fa-cturum se rem gratam Carolo M. hujusmodi appellatione ac so-lemnitate credidit Leo III. pro accepto beneficio; neque tamen credidit, ut ex Paulo Diacono interpretatur absurdissimè Nata-lis, fore *compensationem Dignitatis*, ut tam sibi Carolus *Impe-rium*, quam Leo *Pontificatum* Carolo deberet. Tandem certum est potissimam tùm fuisse auctoritatem Romani Pontificis, in Urbe Româ, ut liquet ex vitâ & factis scriptisque Hadriani, & ex *Patriciatu* jam in Papas collato, undè hoc factum Populi Ro-mani meritò Leonis censeatur: Quamquàm Romæ *tripertita* quo-dammòdo potestas fuisset, divisaque inter Papam & Clerum, in-ter Senatum Populumque, & inter Carolum Regem, *Patricii* pridem jure gaudentem, quique jam anteà *populum Romanum in suam fidem subjectionemque susceperat*. Atque ista sufficiant ad Antichristianum fastum, in Ecclesiæ Episcopo Leone arguen-dum, cui nihil juris in Titulos, Dignitates, minus in Regna & Imperia fuit, quo tempore Græci suum in Papas, in Urbem Romam, in Exarchatum jus antiquum, ac legitimum dominium persequerentur.

Nec tantulis-se Imperium, nec transtu-lisse.

IV. Neque tamen aut hanc mentem fuisse Leonis, quam af-fingit illi Baronius, & cum eo quicquid mancipiorum est Vati-canæ Curiæ, ut ipse *transferret*, vel *conferret Imperium Occi-dentis*, pro Pontificiâ & insitâ sibi potestate, aut factum ità ha-buisse, qualiter ponunt Gnathones, in publicâ jam satis luce collo-

collocaſſe videbantur, quotquot Eruditi in Italiâ, Germaniâ, Britanniâ, Galliâque liberiore, de Germanico Imperio, de Imperii Translatione, de Carolo M. de Jure Imperiali aut Regio, de Francorum Regum juribus, de Poteſtate Pontificum Sæculari, de Titulis Dignitatum, aliiſque id genus, commentati ſunt. Ac prolixe nuper nobis acceſſit, poſt ſuorum in his literis principes Viros, Car. Molinæum, Duarenum, Fauchetum, Pithœum, de Marca, Launoyum, Baluzium, alioſque aſſertores Imperatoriæ ac Regiæ Majeſtatis, ex quibus iſte ſapit, Ludov. Maimburgius, Hiſtoriæ Iconoclaſt. *Libro* IV. & in *Tractatu* altero de Romanis Epiſcopis. Summa demonſtrationis eſt, nihil potentiæ, aut imperii, aut realis dignitatis contuliſſe Pontificem Carolo, per titulum *Auguſti*, vel *Imperatoris*, quod non antè Jure Regio eodemque ſupremo ex ſe poſſideret. Sed neque exutos fuiſſe ſuo *Imperio* Græcos, facto iſto Leonis, ut *ablatum* illud, *tranſlatumque* ad Francos, vel (ut imperitè alii) Germanos, dici potuerit. Nobis 1. Potiora quædam, quæ ad rem faciunt, fundamenti loco ſubſternenda. 2. Baronianæ, & Alexandrinæ nuperæ offuciæ diſcutiendæ venient.

V. Primò ſupponimus, quod deinceps obſcurum eſt Eruditorum nemini, nec *Urbem Romam*, Imperii antiquam Sedem, nec *Romanum Ducatum* tenuiſſe tum Pontificem, jure ſuprematus, aut dominii, ut pluribus Conringius in Tractatu de Imperio Germanico, *Cap.* VI. Nempè à Græcis Imperatioribus, Populoque Romano, tranſierat jam ante ſummum dominium Urbis Romæ, Matris ſediſque *Imperii*, ad Carolum Regem, non modò ut domitorem Italiæ, & cum ipſo *Patriciatûs Romanorum* jure, ſed deinceps etiam illo quo ſe in Caroli fidem ſubjectionemque Papa, Senatus, Populuſque Rom. ab Anno. DCCXCVI. dederant. Nec enim in Imperatoribus Orientis ullum ipſis ampliùs præſidium erat. Quâ de *ſubjectione*, jam dictum fuit, ad Sæc. VIII. *pag.* 705. Manſitque penes Imperatores dominium *Urbis Romæ*, donec Johannes VIII, vel IX. à Carolo Calvo, quem præferrent Romani Ludovico Germanico, extorqueret remiſſionem ſeu abrenunciationem hujuſce Dominii, ex Sigonio, & Annalibus Francor. Deinde ſupponimus, non Romæ tantùm, & nobiliori Italiæ imperaſſe Carolum M. antè proclamationem Leo-

Caroli M. Imperium in Urbem, & in Occidentem, ante factam Leonis.

nis, sed & toti penè *Occidenti*; partim jure successionis, partim jure belli, aut spontanea deditione, id est *Dei solius Gratiâ*. Hinc Carolinum tum Imperium, constanti fide Annalium, ut per Italiam, Gallias, Germanias, sic in ipsam Hispaniam cis Iberum fluvium, ubi Regna Navarræ, Cataloniæ, Arragoniæ, in Dalmatiam, Rhætiam, Istriam, Vindeliciam, Noricum, Pannonias, Dacias, & Vandalicas inter Mare Suevicum, Vistulam, ac Danubium Regiones, fuit extensum. Ut ità reduxisset jam Carolus M. sub suam potestatem, quicquid ferè pridem avulsum fuerat ab *Imperio Occidentis*, per Gothos, Saracenos, Vandalos, Hunnos, Sclavos, Longobardos; adjectis nuper Saxonum, usque ad Danorum fines, Barbarisque aliis ditionibus, quæ majestatem Romani Imperii nunquàm respexissent. Ac salva eâ Caroli potestate, quam Græci ipsi suspiciebant, reliqua per ipsam Italiam, à Vulturno & Aufido fluviis ad fretum usque Siculum, vicinasque Regiones, quæ non parerent Franco, constituebant partem *Orientalis* Imperii, ut diu adhucdùm postea. Leo itaque Pontifex nihil quicquam à Græcis tùm abstulit, nihil delibavit de Græcorum tùm Ditionibus, Imperioque, qui *suo pridem in* Urbem dominatu excidérant, suoque in Pontifices jure, in Carolum jam translato, quum An. DCCLXXIV. facientibus Romanis, in Procerum Conventu, apud Sigonium L. IV. *Pontificum electio, sedisque Apostolica ordinatio* ei decerneretur, quæ anteà juris Orientalis. Nulla adeo *translatio Imperii* à Græcis ad Francos censeri potest facta à Leone, quum Carolum *Augustum* adoraret, nec Leoni in Græcorum jura quicquam potestatis fuit. Natalis Alexander jam recte *Tom.* XVI. *p.* 3. *Imperio spoliati Græci Principes non sunt, nec ullas ab ipsis Provincias aut Urbes Leo Pontifex abstulit, aut Carolo M. contulit.* Nec minùs *Romani* Imperatores dicti habitique postea Græci, Imperium eorum *Romanum*, ditiones *Romanæ*, *Romaniæ*, subliditi *Romæi*, *Romani*, Historia ipsa *Romana*, ut monitum pluribus aliàs. Undè hallucinatus vir Magnus Hugo Grotius, in stupendo cæteroquin Opere, *de Jure B. L.* II. *C.* IX. *Art.* XI. asserturus eam *translationem Imperii Romani* à Græcis in Carolum M. *revocatâ* scilicet priori *concessione*, & abolito Imperio *Irenes fœminæ*, pro supremo jure, non quidem Papæ sed Populi Romani, ast voce tamen Papæ, ut primi

Grotiana-tas.

Civis.

Civis. Imò Carolus jam Urbis dominus, ex dictis modò, antequam Irene sola imperaret, cujus Annus I. incidit in Ann. Vulg. DCCXCVII. Nec pristinæ libertatis Populi Romani, legendi pro arbitrio Imperatorem, nisi umbra inanissima, ac vana ostentatio, superfuit. Neque *Romanorum* hanc *voluntatem* Carolus M. exploravit, aut deinceps Ludovicus Pius, vel Lotharius I. quum Imperium transmitterent ad Hæredes. Quin à Carolo M. usque ad Conradum I. vel Henricum Aucupem, revera jure *successionis*, ad proximum quemque Caroli nepotem devolutum Imperium fuit, quicquid Papæ sibi arrogarint.

VI. Nulla igitur specie *potentiæ* augendus à Leone fuit Carolus M. seu in Urbem Romam, seu in Italiam, seu in reliquas partes Occidentalis Imperii, tunc quum *Augustus* diceretur. Nec dici absque vesaniâ potest, quod ex Antonini Chronicis urget Natalis Alexander, *Tom.* XVI. *pag.* 9. 10. jus illud *in tot Provincias* Romani Imp. quod antè possideret, saltem fuisse *confirmatum* Carolo M. si non *collatum*. At confirmatione illa Pontificis quid opus fuit Carolo, quasi absque câ minùs securè, aut legitimè minus possideret? Quid addidit ea confirmatio vel juris, vel securitatis? Quo etiam titulo Episcopus Leo confirmaret Carolo tot Regna, tot Provincias, in quas nihil ipsi potestatis esset? Sed *adstrinxit Populos*, inquiunt, *fidelitati Caroli*, *novis auctoritatis Ecclesiastica vinculis*! Imò adstricti jam satis illi fidelitati Legis divinæ, subjectionis, sacramenti, ac conscientiæ illigantis vinculis, nec nisi interpretem sè ac præconem Verbi Divini, & obsequii debiti tantæ Majestati, gerere potuit Leo. An vero augendus Carolus, ex Pontificis munere, *dignitatis titulo*, scilicet *Imperatoris*, ac *Defensoris Romanæ Ecclesiæ*, adversus Baronium, & cucullatum Alexandrum, quia fert occasio, modò disquirendum est.

Exceptio Nat. Alexandri rejic.

VII. Primò, fatebuntur Viri Docti, in *Patricii Romanorum* titulo, post eliminatos pridem Orientis Exarchos, inde ab Anno DCCLXXIV. comprehensam jam fuisse supremam Caroli Regis in Romanos jurisdictionem, ac summum Imperium. Unde & loco Annorum Imperii, in Actis Publicis, signati Anni Carolini *Patriciatûs*. Commutandus deinceps sane fuit Titulus cum illo *Imperatoris*, sed ità ut potestatis nulla fieret accessio, eminen-

De Titulo Imperatorio. Collato cum illo Patricii, & Regis.

eminentiæ quædam ex usu tùm vocis, & in opinione Populi Rom. Blondellus, in Præfat. Apologetica; *Titulum, non Tituli rem quæ semper eadem mansit, mutavit Carolus.* Imo *Patricii* eum titulum quandoque etiam retinuisse Carolum, post salutatum eum Imperatorem, habes non uno rei exemplo, apud Mabillonum, de Re Diplomatica Libro II. C. III. & alias. Secundo, hospes ille sit in Historia necesse est, qui nesciverit *Augusti* & *Imperatoris* appellationem tributam sæpe Regibus fuisse, ante & post Caroli M. tempora, ut promiscua fuerint nomina *Regis* & *Imperatoris.* Ac de Clodovæo salutando *Augusto*, legas apud Gregorium Turonensem, Historiæ *Libro* II. Cap. XXXVIII. Pridemque à Jac. Godofredo, Diatriba de Jure Præcedentiæ, à P. de Marca, & ab Eruditis aliis monitum, eum Regem ab Anastasio *Imperatorem* fuisse appellatum. Certe Carolum M. ante acceptam eam Imperii quam volunt dignitatem, dictum jam fuisse plus vice simplici *Imperatorem*, Stephanus Perardus in *Collectione* Monumentorum Burgundicorum, *pag.* 12. 47. Baluzius *Notis* ad Concilium Narbonense Anni DCCLXXXVIII. additis ad P. de Marca, *de Concord. L.* VI. *C.* XXV. ac Mabillonus nuper in dicto Libro de Re Diplomatica, *L.* II. *C.* XXVI. ex authenticis documentis, prodiderunt. Atque etiam postea Germaniæ, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ Reges, *Imperatoris* titulum frequentur assumpsisse, ut summæ tum eminentiæ, diviso jam in plures unius quondam Imperio, doceant Chronica, Synodi, Diplomata, Nummi, Inscriptiones antiquæ, & Ludovicus hodieque XIV. Tertio, vicissim Imperatores *Regum* titulo superbiisse, ipsum adeo Carolum M. jam Imperii Dignitate fulgentem, exempla docent, vel apud dictum Mabillonum, Libro II. Imo vero olim Imperatores Orientis Cæsaresque summo honoris titulo fuisse insignitos *βασιλέων Regum*, Imperium ipsum *βασιλείας* nomine, Leges nomine *βασιλικῶν*, obvia res est. Unde etiam Orthodoxi, qui Imperatoriæ fidei adhærerent, *βασιλικοὶ* seu *Melchitæ* appellati Syris, & Arabibus. Ac passim ut *συνώνυμα* legas apud Byzantinos, *Αὐτοκράτορας καὶ Βασιλέας.* Sic in Annalibus Francor. ad Ann. DCCCXII. legas Carolum M. à Legatis Michaëlis *appellatum Imperatorem* & *βασιλέα*

σλέα. Non aliud ſuperius nomen agnovit omnis Oriens, aut ſublimius faſtigium, ſed nec Scriptura ipſa, quàm illud *regum, regni, regnandi.* Ac cognomen Βασιλέων Απιχεφτήρων non ante Juſtinianum legas, apud Agathiam Scholaſticum. *Lib.* v. *Ed. R. p.* 157. Unde poſteriores Orientis βασιλεῖς Occidentalibus hunc βασιλέως titulum invidcrunt, Ρήγας ſolum appellando, ut ex Byzantinis Seldenus, *Tract. Angl. de Tit. Honor.* Freherus, *in Epiſt. Dedicat. Juris Gr. Rom. ad Rudolph.* aliique jam ante nos monuerunt. Ignari *Regis* nomen eſſe illud ipſum βασιλέως. Sed nec aliud nomen Romanis formidandum magis fuit illo *Regis*, tanquàm abſoluti Dominii, atque illimitatæ nec ferendæ Romanis poteſtatis, Tacitus dixit *ſummi faſtigii.* Ac ſola invidiæ declinandæ gratia recuſarunt iſtud Julius Cæſar, Octavius Auguſtus, & ſucceſſores, æque ac *Domini* appellationem; contenti illa *Cæſaris*, & *Auguſti*, & *Principis*, ſubinde *Patris Patriæ*, poſtea etiam nomine *Imperatoris*, quod tamen, oblatum licet, Tiberium & Claudium non admiſiſſe Romanæ Hiſtoriæ Scriptores memorant.

IX. Quare illud tandem æqui omnes facile largientur, *Imperatoris* titulum nihil propric addidiſſe Carolo M. poteſtatis, juriſdictionis, ſed nec Majeſtatis, ſupra Jus *Regium* prius, aut Majeſtatem *Regiam*, qua idem eminebat, tot Regionum Terrarumque Dominus. Nec minor ante Caroli *Regis* veneratio fuit ſeu in Oriente, ſeu in Occidente, cui cæteri omnes Reges aſſurgerent, quàm Caroli *Auguſti.* Quo factum eſt ut ſponte abſtinuerit Terrarum ille Dominus eo Titulo, potentior is licet multo in Occidente quàm fuiſſent Imperatores Occidentis, poſt diſtractum Illyricum, Africam, Gallias, Hiſpanias, Britannias. Qualiter nec affectaverant dici *Imperatores*, qui in Imperium illud per Italiam vicinaſque Provincias ſucceſſerant, Odoacer Herulorum, aut Theodoricus Oſtrogothorum potentiſſimi Reges, umbra illa neglecta. Imo *Regium* hi ipſi titulum ſummam atque independentem poteſtatem fortius exprimere crediderunt. Quomodo Ruſſorum Imperatorem, ſeu Magnum Ducem, affectaſſe aliquando hoc *Regium* axioma, negatum licet, ab Hiſtoricis nonnullis proditum eſt.

Cur Carolus M. Titulum neglexiſſet.

Quid novi addiderit Carolo nomen Imperatoris.

Unum tamen hoc de nomine *Imperatoris* dici potest, speciem quandam habuisse, ex usu vocis pristino, discriminis à cæteris per Europam Regibus, discrimen licet ipsa tum Caroli potentia, & magnitudo, & virtus, & Regum reliquorum propè adoratio, satis ex se constituerent. Id etiam nomen expressiori augustioriquc quodam modo Dominium in Urbem *Romam*, & in *Romanos*, confirmatum eâ ratione à Senatu Populoque R. significare videbatur, quàm Patricii alterum. Æmulationem etiam majorem parere natum in Imperatoribus Constantinopolitanis, quibus ægrè facere Romanis Pontificibus tunc in deliciis erat, non tamen arbitrii Pontificii. Sed hoc ipso factum est, & ob invidiam nominis, ut primò indignatus fuerit Carolus in hanc Romanorum acclamationem, *adversatus hoc nomen*; professusque apud Eginhardum, *sese eo die, quamvis præcipua solemnitas esset*, (Festi Natalitii) *Ecclesiam non intraturum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset.* Acquievit tamen, *suscepto Imperiali nomine*, ut idem Auctor Vitæ Carolinæ, daturus id importunis clamoribus, ac revocaturus obsoletum in Occidente nomen, rei jam antea plenissimus possessor. Sed de ipso illo nomine, à Romanis quidem dato, verùm cum præjudicio Græcorum, ut quod refundere in Carolum videretur horum antiqua jura, transacturus non longe postea fuit cum Nicephoro, Irenes successore, Anno DCCCII. ex Paulo Æmilio, & Annalibus Francorum: Ut nempe alter *Orientis Imperator*, *Occidentis* alter esset, *Fratresque dicerentur*, retentis quæ utrimque in ipsâ Italiâ possiderent. Sed & præclarè postea Ludovicus II. Imperator, quum negaret hunc illi Titulum Basilius Macedo, *Imperii dignitatem non in vocabuli voce consistere*, respondit, ut pluribus videre est in Epistolâ Ludovici, apud Goldastum, *Tomo* I. *Constit. Imp.*

Factum fuisse non Leonis, sed Populi Rom.

X. Porrò si rem rectè putamus, quicquid forte intenderit Leo, & quamcunque gratiam apud Carolum M. captaverit, nihil plus ille sibi vendicavit, hac appellatione *Caroli Augusti*, & *Imperatoris*, quàm quod reliqui Cives Romani. Horum tùm caput Leo fuit, primum Reip. membrum, *primus Civis* Hugoni Grotio, horumque assensu ac suffragio, certè Primorum, totiusque

que Cleri, ut factum antè quam se Carolo Romani dederent Anno DCCXCVI. tentatum istud à Leone fuit. Undè factum fuisse dicunt Anastasius, & Annales, & Chronographi, à *Romanis, Plebiscito, Senatusconsulto, universis exclamantibus, Carolo Piissimo Augusto* &c. *& ab omnibus constitutum Imperatorem, ab omni Populo Romano, ter* acclamante. Precariò Natalis Alex. Leonem Pontif. Romanorum *nulla suffragia rogasse*. Contrarium omnia docent, laudati testes, & rei momentum, pompa, apparatus, cumprimis antiqua jura Senatûs Populique R. ac servata inde à Tiberii temporibus usque ad Romulum Augustulum, uti videtur, hæc formula acclamandi, prævio Senatusconsulto. Ac ipse ille Natalis, *p. 6. Dissert.* I. *Romanis auctor fuit Pontifex, ut ipsum Imperatorem salutarent*. Ergò prævia deliberatione habita, ac plebiscito quodam, principe sanè consilii Leone, ut primario membro Reipubl. *primo Cive*, quod modò innuunt verba Eginhardi. Absurde rursus idem Scriptor, *prius coronatum* à Leone Carolum antequàm Romani acclamarent. Sed *coronandus* ex composito cum Romanis primoribus, *coronationis* actu sane peragendo à Pontifice, pro more Orientis. Neque ille vel *coronationis* actus, vel *unctionis*, aut necessarius fuit, aut perpetuo adhibitus circa Imperatores, aut pertinens ad collationem vel translationem Dignitatis, sed ad inaugurationis, consecrationisque ritum, Sacerdotali Ceremoniâ, qua de re infra.

XI. Sed forte præter *Imperatoris* titulum, collata in Carolum *amplissima* alia *dignitas*, munere ac largitione Rom. Pontificis, nempe dignitas *Tutoris ac Defensoris Reip. & Ecclesiæ universæ, præsertim Romanæ!* Quò spectet *juramentum*, quo se Carolus Leoni obstrinxisse fertur, *coràm Deo & B. Petro Apostolo, se Protectorem Defensoremque* fore *hujus Romanæ Ecclesiæ*. Et in hoc Tuitionis atque Advocatiæ jure, tanquàm ex munificentiâ Leonis, dignitati Imperatoriæ assuendo, multi sunt Galli nuperi, post Petrum de Marca, in suis de Imperio & Sacerdotio, ac præ cæteris hoc agit *Dissert.* I. *à p.* 11. *ad* 20. præfatus Alexander, Monachus Gallus. Hinc iste, Leonem grati animi vicem Carolo M. rependisse, *collatâ amplissimâ Dignitate : In hoc Ecclesiam tuendi officio maximè positam esse Imperatoris dignitatem, ejusque splendo-*

De Dignitate Advocati Rom. Eccl.

rem; *Eo jura ac privilegia cætera Imperatorum niti*: *In quo quum deessent Imperatores Orientis, alteri demandare poterat Ecclesiæ Sponsus, Præses, Pontifex Maximus*: *Munus quidem illud obiisse Christianissimos Reges, sed ex pietate singulari, quod Imperatoribus ex officio conveniat*: *Promisisse istud munus* quandoque Romanos Pontifices, certe *Carolo Calvo Hadrianum* II. etiam *contulisse, creando Imperatores*, ut factum à *Johanne* VIII, à *Formoso*, à *Joanne* XII. à *Johanne* XIII. à *Gregorio* V. Unde illa Glabri Rodulphi, *L.* I. *Hist. C.* V. *ne quisquam Imperator dici aut esse valeat, nisi quem Papa delegerit* &c. Hæc scriptor Gallus, si quam forte gratiam, quâ Romæ se excidisse pernoverat, rursum mereretur.

Baronius & Nat. Alex. supensi.

XII. In pauca observationes nostras contrahimus, quia nihil eorum morari Lectorem ingenuum, aut mediocriter eruditum, vel tantillum potest. 1. Falsissimum est quod supponunt, post Annalium scriptorem, conceptum à Carolo fuisse solemne *juramentum*, de fideliter obeundo eo munere *Protectoris ac Defensoris Rom. Ecclesiæ*. Non id habet Anastasius, nec Eginhardus, nec Paulus Diaconus, nec Annales Fuldenses, cæterique. Ex *Ordine Romano* prodiit jurisjurandi ea formula, & ex *Hildebrandina* officina. Sed neque Chronica ulla vetera, fuisse à Ludovicis, Carolis, Ottonibus, vel exactum vel præstitum Rom. Ecclesiæ hujusmodi juramentum, quum à Papis, Clero, Populoque Romano in Imperatores Protectoresque suos *electos*, aut *coronatos* referunt. 2. Fatetur Natalis Alexander, & summo jure, *munus tuendi Ecclesiam* credidisse semper Christianissimos Reges ad se pertinere, *etiam absque Imperatoris titulo*. Verissime! Id ipsum commendasse Carolum M. dein Ludovicum Pium, regnaturis Filiis, post distributa inter eos Regna nullo *Imperatorii* tituli respectu, Petrus de Marca, ipseque Natalis Alexander, observant. Quin antè Carolum M. & Pipinum Patrem, primæ jam Dynastiæ Reges dictos *Defensores Fidei*, eamque *Ecclesiæ Tuitionem*, *Defensionem*, credidisse sibi competere *jure Divino*, quà Regibus, quà Gladium sibi à Deo demandatum gestantibus, multis præfatus Præsul, & ad eum, nempe ad *Lib.* II. *de Concord. C.* XII. Stephanus Baluzius. 3. Sed vero id Regum omnium esse, summarumque Potestatum, vi officii à Deo accepti, *tueri Ecclesiam*, summumque eorum *splendorem*, summam *dignitatem* hanc esse, *servi-*

servire Christo, atque adeò promovere Christi Regnum, Ecclesiam defendere, Infideles propulsare, seditiosos cumprimere, Hæreses arcere, omnis Scriptura, Antiquitas omnis testentur. Certe *Regiarum* olim partium fuisse, Regii muneris sub Vetere Testam. non modo *tueri* ac *defendere* Ecclesiam, sed & regere, admonere, purgare, summo tam in Politicis quàm in Ecclesiasticis præsidio, non modo ex Davidis aut Salomonis, qui & *Prophetæ* fuerunt, sed etiam ex Asæ, Josaphati, Joasi, Ezechiæ, Josiæ, factis & exemplis, ipse Carolus Magnus, Rex quum esset, *secuturus Sanctorum exemplo*, probe intellexit, in Præfatione Capitularis Aquisgranensis, Anni DCCLXXXIX. apud *Baluz. T.* 1. *p.* 210. & quoque apud Crantzium *in Metropoli. Reges* autem & Principes Christianos, in Republica Christiana, nihilo inferiores esse jure & potestate Regibus in Rep. Israëlitica, non à Christo gradu dejectos, non ab Apostolis, non à pia Antiquitate, prolixe non modò Occamus, Biel, Zabarella, Auctores alii apud Goldastum, sed etiam ex professo G. Cassander, Car. Molinæus, Franc. Duarenus, Caspar Scioppius, Joh. Servinus Vindex Gallicanæ Libertatis, Joh. Bedæus assertor Juris Regii, Petrus de Marca, Lud. Maimburgius, & complures in Pontificiis castris, dedêre demonstratum. Sed neque alio jure, quàm *Regio* illo ipso, Imperatores Christiani ante Carolum M. Constantinus M. Constans, Jovianus, Gratianus, Valentiniani, Theodosii, Honorius, Arcadius, Martianus, Justinianus, Justini, Leones, Constantini, crediderunt ad Imperialem suam *majestatem*, *sollicitudinem*, *curam*, *inspectionem*, *directionem*, *defensionem*, *munus*, pertinere tàm Res quàm Personas Ecclesiasticas, tam quæ ad Doctrinam, quàm quæ ad Disciplinam, ad *universam* adeò *Ecclesiam*, ne summo Sacerdotio excepto. Quod ipse Gregorius II. agnovit, apud *Bar. ad Ann.* DCCXXVI. in *Epist.* II. Responsoria ad Leonem Isaurum, vocans *Imperatores* hoc ipso *Sacerdotes*; quamquam ibi mox asserturus ἀσυγχυτα, Imperatorem non habere potestatem *in Ecclesias introspiciendi*. Sed hæc alias pluribus illustrantur.

XIII. Quale igitur hoc Viri ludibrium est, *Natalis Alex. T.* XVI. *p.* 13. acturi de *Translatione Imperii*, Reges quidem fuisse *Defensores Ecclesiæ*, sed ex *pietate singulari*, ex *Zelo*, quod Im- *Vamissima corundem alia.*

peratoribus, post collationem Leonis III. confirmationesque succedentium Pontificum, conveniat *ex officio*, & *ex dignitate* singulari? Igitur tuiti Ecclesiam fuêre Christiani Reges, ex pietate quidem, & zelo, non tamen ex officio, & ne pietas illa quidem aut zelus pro Domo Dei, si Natalem audimus, *officii* Regii fuit. Fateor, in *dignitatis* Imperatoriæ prærogativam, & inter Regalia, illum *Defensoris*, *Patroni*, *Advocati* Ecclesiæ, in specie Romanæ, titulum abire jussit sequior Roma, servandum in Capitulationibus Imperatoriis. Sed pertinere hoc ad essentiam sui muneris, officiique legem, ex ipsâ Dei ordinatione, fluereque non ex alia prærogativa quam *Regiâ*, & illa *Christiani* Principis, ipse Carolus M. Ludovicus Pius, & quicquid præterea ante hos Imperatorum, Regumque fuit, ac deinceps quoque, intellexerunt. Imò Carolus M. Rex modò quum haberetur, pridem *Advocatus*, ac *Defensor Ecclesiæ*, etiam Romanæ, nuncupatus est, jam ab Anno DCCLXIX. in Capitulari, apud Baluzium, *p.* 189. Tomo I. Ac sæpè aliàs in Diplomatibus, & ab ipso Hadriano. I. Sic appellandus ob liberatam à Longobardis Romam, Romanumque Ducatum. Num verò *zelus* Principum à potestate vel officio divellendus veniet? Et vel fuit acceptus Deo zelus, vel invisus: Si posterius dixerint, de piis & laudatis Regibus, falsi arguet Scriptura, 2 *Reg.* XII, 3. 2 *Chron.* XX, 32. XXIV. 32. XXIV. 2. si prius, constitit ille intra potestatis, & vocationis, & officii metam. Sic David flagrans *zelo Dei*, nec tamen potestatis limites excedens. Sic Christus & *zelo* actus, & *officii* in omnibus memor. Sic Paulus, sic Apostoli, sic pii quique seu Magistratus, seu Pastores. Sociandaitaque hæc sunt, non dissocianda, *officium* & *zelus*, actus *bonus* & *benè* ac cum zelo factus. Sed vero ad officium hoc spectare supremæ Majestatis, nullo intuitu concessionis Leoninæ, esse *defensores Ecclesiæ*, pronunciet omnis rursum Antiquitas. Augustinus in Epistolis frequenter, *Epist.* XLVIII. *Ep.* CLXV. *&c.* Principes Legum Divinarum & Ecclesiæ esse *Custodes*, *Nutritios*, *& Defensores*. Leo I. ad Leonem Augustum, *Epist.* LXXV. *Regiam potestatem* Imperatori *maximè ad Ecclesiæ præsidium*, tutelam, defensionem, *esse collatam*. Isidorus Hispalensis, citante ipso Gratiano, *Causâ* XXIII. *q.* V. *C Principes sec. Principes seculi Ecclesiam à Christo* tuendam *suscepisse*,

pisse, & eorum potestati Christum suam Ecclesiam tradidisse. Et id *defendendæ tuendæve* Ecclesiæ munus, non soli Imperatori attribuit Johannes VIII. apud eundem Gratianum, sed cunctis *administratoribus secularium Dignitatum*, ut ibid. *C. administratores.* Nec id genus loca plura compilamus, quibus *Christiana* Antiquitas, non modò *defensionem* aut *tuitionem* Ecclesiæ adscripsit Regibus, & Imperatoribus, sed etiam directionem, gubernationem, supremamque sub Deo & Christo curam, & potestatem, cujus sint illi *Ministri*, & *Vicarii*.

XIV. Sed inquiunt, *Romanæ Ecclesiæ* Protectorem futurum se esse Carolus in specie pollicetur! Utrique sanè, quia pars nobilissima tùm Ecclesiæ Christianæ fuit, Ecclesiarum in Occiduo Orbe prima, audiens hactenus Catholica, ac professa *Conciliorum Universalium* doctrinam ac fidem. Defensor *Romanæ Ecclesiæ* cum successoribus Carolus, sed quamdiu id nominis mereretur, nec tam *Petri* sedem ostentaret illa, quàm *Petri* fidem ac spem exprimeret *Lucæ* XXII. 32. 1 *Pet.* III. 15. sed & amorem Petri, *Joh.* XXI. 15. ac Petri exemplum, subjectionem, vigilantiam, fugam omnis dominii, omnis lucri turpis, 1 *Pet.* v. 1. 2. 3. Aliàs imitandæ Carolo voces Trajani Imperatoris, hoc Gladio *pro te* utar, quamdiu Romanæ Ecclesiæ dignitatem servaveris, *contrà te*, si ad Antichristianismum defeceris. Unde in rebellantes Romanos, ipsosque Pontifices, arma totiens Imperatoribus sumpta. Quinc hoc *Romanæ Ecclesiæ patrocinium, advocatia*, non tam apex Imperatoriæ dignitatis, quam onus illi annexum censetur. Equidem, ut *jus* est, ita ad *temporale* jus referendum, non fluens adeo ex largitione ulla Episcopi Romani, quomodo & temporalia sunt Patronorum jura, licet *spiritualitatis* titulo, ut plurima alia, vestiantur. Ut vero *officium* est, ita habetur *onerosum*, unde in Capitulationem venit. Neque Paparum est aut *promittere* beneficii loco, quod muneris ratione incumbit, aut etiam imponere novum *onus* imperantibus, præter id quod Lex divina imponit. Re ipsa autem beneficium est, quo non Papæ Imperatores, sed verius Imperatores Papas obstrinxêre, addicendo illis patrocinium suum defensionemque, ut in suam fidem ac tutelam receptis. Ita Pipino Regi Francorum, quod se *defensorem Roma-*

Protectio Rom. Ecclesiæ, unde promissa ab Imp.

Romanum appellaverit, probaveritque ipsis factis, jactante passim Baronio, ingentis beneficii loco tulerunt acceptum, Stephanus III. & Paulus I. Undè *supplices petitiones*, etiam *flexis genibus*, ac frequentes *Gratiarum actiones pro Defensione R. Ecclesiæ*, sed & *Exaltatione*, in Epistolis utriusque Pontificis. Eadem Hadriani I. erga Carolum M. gratitudo fuit. Vide ipsum Annalium Scriptorem, ad Annos DCCLV. DCCLVI. DCCLXVII. DCCXCV.

De falsa coronatione & unctione Pontificia.

XVI. Nunc profligatam ejusdem Scriptoris fidem, ita Leonis Allatii, Nat. Alexandri, sociorumque, strictim observemus. Alia mentiuntur vi illata verbis Historicorum, & consectariis absurdissimè eductis; alia verò data opera reticent ac dissimulant. Mentiuntur sanè, *Latinos omnes & Græcos Auctores testes esse*, vel *translati* Imperii à Græcis ad Francos, vel certè *collati* auctoritate Pontificia, quod posterius Natalis. Imò verò hoc unum dixit Anastasius, *ab Universis Romanis, ab omnibus* proclamatum Augustum, ac constitutum Imperatorem, novo quidem titulo Dignitatis, non ullo potestatis augmento. Eginhardus, *eo tempore Imperatoris & Augusti nomen accepisse*, sed invitum. Paulus Diaconus, *in Imperatorem coronatum*, similiter Francorum Annales, & Chronica. Quod posteriores Chronographi, Ursspergensis, Schafnaburgensis, aliique, ex interpretatione eorum temporum, dixêre, Imperatorem factum. Theophanes ad IV. Irenes, Indict. IX. Τούτῳ τῷ ἔτει Κάρολος ὁ τῶν Φράγγων Ῥὴξ ἐστέφθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Πάπα, *hoc anno Carolus Francorum Rex à Leone Papa coronatus est*, & sic Anastasii Historia. Nec aliter Cedrenus, ad IV. Irenes, aut Zonaras in *Tomo* III. Annalium, ad eadem tempora. Dicant jam *coronationis* actum, qui Sacerdotalis, & *consecrationis* ceremoniam, conferre Imperium, potestatem, dignitatem ipsam. Nam quoad *Imperatorium titulum*, visum jam suprà est, datum illi confirmatumque *ab universo Populo* fuisse, quod & Marianus, Sigebertus, Sigonius *Lib.* IV. initio Ann DCCCI. Servavit itaque Populus Rom. simulachrum antiqui Juris, ac legis Regiæ, in electione Imperatorum Romanorum, excusso jugo Orientis, Papa autem, ut Patriarcha Urbis Romæ, *Coronam imposuit*, & *Chlamydem Augustalem*. Atque

hoc

hoc ipsum fecêre in Oriente Patriarchæ Constantinopolitani, quibus tamen dignitatem suam non debuêre Imperatores Orientis. Eandem Ceremoniam peregêre perpetuò Prælules, circà Francorum, Gothorum, Anglorum Reges, à se diademate ornandos, seu consecrandos, nec profecto *collaturos* eo dignitatem. Ita nulli fuissent verè Imperatores, circa *Pontificiæ coronationis* actum. Quem Constantinopoli primus in Romanis Pontificibus administravit, Johannes I. Anno DXXV. legatus Theodorici ad Justinum Augustum, ex Anastasio, & Miscellâ, sed *benedictionis* quodam ritu, interprete ipso Corippo Africano, Carmine *de Laudibus Justini Augusti*; Ac *pietatem Imperatoris*, hoc quidem ita *volentis*, ipse interpretatur Baronius *ad An.* DXXV. *N.* VII. Ita pridem Imperator renunciatus erat Ludovicus Pius, Orbe utroque ut talem reverito, antequam Stephanus V. in Gallias profectus, apud Theganum, *coronæ* imponendæ ritum, *unctionisque* alterum, ex superabundanti perageret, vana ostentatione, ac specie officii. Neque sanè Johanni, vel Stephano Papis, præfati Imperatores debuerunt acceptam Imperii dignitatem. Quin superiori ævo Maximilianus I. Bodino pridem observante, *de Rep. Lib.* II. *Cap.* VI. *p. m.* 225. cum ad Imperii Ordines orationem haberet, *Coronam Imperialem à Romano Pontifice accipere, minime necessarium sibi videri dixit*, nec ab hujusmodi *Ceremoniis* pendere Imperii Majestatem. Regiâ vero *unctione* inuncti hactenus Imperatores Byzantini nulli legebantur, quicquid Onuphrius, & alii censuerint. Sed neque Francorum Reges primæ Dynastiæ, ante Pipinum & Carolum, secundam auspicatos, nisi Clodovæam unctionem urseris, ex Ampullæ Remigianæ olco, fabellam ipsi Remigio, & Gregorio Turonensi, ignoratam. Et à Gothicis Regibus hunc perfundendi *oleo* ritum cœpisse, cujus in Wambâ Rege, circa Ann. DCLXXII. meminit Chronicon Bruxellense, Blondellus post alios, in suis contrà Chiffletium, observavit.

XVI. Id tamen Natali Alexandro, vel Cæs. Baronio, facile largiemur, eò arrogantiæ itum deinceps fuisse à Pontificibus, ut ipso *coronationis* actu *creari* à se Augustos contenderent, neminemque censerent Imperatorem, nisi à se diademate Imperiali ornatum. Cœpit à *Johanne* VIII. fastus, circa *Carolum Calvum*, *Arrogantia Pontif. inde a Joh.* VIII.

rum, ut infra Tit. sequente. Quum ante Carolus M. *Ludovicum Pium*, hic *Lotharium* filium, Lotharius *Ludovicum* II. Imperatores ipsi creassent, dixissent, hæreditario jure, nullo interventu Rom. Pontificis. Nec quæritur, quid sibi arrogarint posthac Romani Episcopi, *Hadriani*, *Johannes*, *Formosi*, *Gregorii*, sed quo jure, ipsimet ab Imperatoribus, ut *Dominis* suis, vel eligendi, vel confirmandi, usque dùm Romæ divina omnia humanaque subverterentur. Ac frustra Glabri Radulphi auctoritas obtenditur, *neminem dici valere Imperatorem, nisi quem Papa delegerit:* Cujus Glabri, ex more Sæculi XI. atque infelicissimi scripturi, imperitiam, judicium tenue, dotes ad conscribendam historiam parum idoneas, errores historicos, fabulas quandoque, cum alii, tum prolixe David Blondellus Genealogiæ Francicæ, *Tom.* II. *à pag.* 9. *&* 17. recensuere.

Zonaras in Leon. Isaur.

XVII. In reliquis partim nugatur Annalium Scriptor, partim in blasphemas voces; sed & injurias in Regum Majestatem, erumpit. Nugas agit, dum docet à Deo dari regna & auferri, per Dominum regnare Reges. Utique sanè, unde hi, se *Dei Gratiâ* Reges esse, vel *Divinâ ordinante Providentiâ*, *Divinâ misericordiâ*; se *Dei servos*; *regnare Christum* vel *imperare*, se regnantibus, imperantibus; ut pridem in Inscriptionibus professi sunt Christianissimi Reges. Et ipse mox à coronatione Carolus, *Imperatorem* se inscribens, pariter ut antea *Regem*, nempè *Dei Gratiâ*, *Misericordiâ*, *Ordinatione*, *Divino nutu*, *à Deo coronatum* (ut Imperatores Græci Θεοστεφεῖς) passim in Capitularibus, & Edictis. Ac recte Navarræ Rex Henricus, antequam in Franciæ regnum succederet, *Gratiâ Dei sum id quod sum.* Ita ludit Baronius, dum jacuisse dicit absque possessore *titulum Occidentalis Imperii*, *ablatum* scilicet à *Græcis.* Quasi hujus Tituli aut necessitas fuisset aliqua, aut esset hic à Pontificibus profectus, aut ab iis pro arbitrio vel auferendus, vel restituendus, quem sponte neglexerant à remoto Augustulo Odoacer, Theodoricus, & hactenùs Carolus, licet imperantes Romæ, atque Italiæ, & Occiduis partibus, potentioresque postremis Imperatoribus Occidentis. Et siquidem ob Hæresim *Iconomachicam* privandi Imperio Occidentis fuerant Leo III. aut Constantinus Filius, cur jam fraudanda Irene à Romano Pontifice, restitutrix ista Imaginum,

& *Catholicissimi*, quem vocant? Sed & strenuè nugatur Cardinalis, in *grauitudinis* signum ergà Leonem, donasse Carolum splendidissima Romanis Basilicis munera: Imò (si quæ narratis fides) impietatis signum, ut erant tempora, & munificentiæ Regiæ, obstringendis ulterius Romanis. Ac proxima sunt deliramentis τῆ̃ χερνιοχυτρολήθαις, sequentia: V. g. dùm quæ *Jeremiæ* ut Prophetæ vaticinanda Deus committeret, adversus Reges, Nationes, ea transfert ad Pontificiam plenissimamque in Regna potestatem; Dum *Synagogæ*, id est, Judæorum Sacerdotibus tribuit potestatem auferendi pro arbitrio Regnum, Imperium; Dum juris hujus successionem sub N. T. ad unum Romanum Episcopum refert; Dum supponit, mandatum idem divinitus datum Leoni III. auferendi Imperium Græcis, quod olim specialissime datum Samueli, aut Eliæ, circa Saulem & Achabum; Dum ex istis, *pasce oves* meas, *occide & manduca*, conficit potestatem Papalem deponendi Ecclesiæ Reges, Imperatores &c.

Baroniana propè blasphemia.

Ast verò ad blasphemiam ista accedunt, Reges per *Papam* regnare; *Papæ* esse dare Regna, Imperia, eademque rursus auferre; Gloriam majorem *secundæ domûs*, de quâ Aggæus Vates, esse plenitudinem potestatis Pontificiæ; Imperatores Occidentis totum hoc quod habent, habere Dei & *Apostolicæ sedis gratiâ*, seu *divinâ Apostolicâ miseratione*, ut cœptum postea inscribi, sed ab *Episcopis*, Præsulibus, nullo etiam antè Sæculum XII. rei exemplo, & ante Eugenium III. Pontificem, ut ipse Mabillonus observavit. Iniquissima porrò sunt in Reges omnes, & injura Majestatis, vindicata illa frequentissimis in Gallia, in Britanniâ, in Germania, sed & in Italiâ ipsâ, ac Venetis Scriptoribus, inque publicis Regnorum Comitiis, summisque Senatibus, quæ reliqua effutit Baronius, de *insitâ plenissimâque* potestate Pontificum in Reges, Imperatores, ex Hildebrandinis Dictatis. Ita, de ablato à Græcis *Imperii Occidentalis* titulo, scilicet *ob Hæreses*, & *auctoritate Pontificiâ*, puta Gregorii II. quo de facto nostra Historia Imaginum, *Sect.* II. & cujus adeo dispudet Natalem Alexandrum, ut ex professo factum fuisse neget, in Historia Sæc. VIII. *Dissert.* I. *Tom.* XIV. Quam etiam ineptè huc trahantur comminatoriæ illæ *Gregorii Magni* voces, quæ leguntur in concessis Privilegiis Augustodunensi Xenodochio, *Regi-*

Contumelia in Reges.

bus potestatis honorisque sui dignitate privandis, si contra ea Privilegia quicquam *tentaturi* essent, fusè jam à Gallis doctioribus, etiam Romanensis familiæ, obtensum fuit. Aut enim *interpolatam* illam ac spuriam comminationem esse, nec omnino Gregorii I. quod pluribus asseruit Launoyus, in Assertione suâ, *Cap.* X. & cum eo plerique, ac nuper Lud. Maimburgius, Historiæ Gregorianæ *Libro III.* aut certe severiorem modo fuisse *imprecationis* formulam, non alienam ab eorum temporum moribus, ex usu Psalmi CIX. ipsis etiam Synodorum Patribus usurpatam, quod urget Mabillonus, *Cap.* IX. *Libro* II. de Re Diplomat. quem vide.

Dissimulata Baronio, quia aliena a sæcul. moribus.

Nunc Cæsaris Baronii vafrum ac subdolum, in reticendis quæ commemoranda primo loco fuerant, ingenium observes. 1. Facet ille, post Anastasium fateor, scribentem eo tempore quo alios mores Principum indulgentia induxerat, fuisse Carolum Magnum, mox à coronatione, ab ipso *Leone* Pontifice, *more antiquorum Principum adoratum.* Referunt disertissimis verbis Annales Fuldenses ad Ann. DCCCXI. Adelmus Benedictinus in Annalibus Francorum, quos exorsus est ab Ann. DCCXLI. Ado Viennensis in Chronico, & ex his alii. Non tacituro Baronio, *Pontificem adoratum* scripsissent Historici, quemadmodum is alias extollit factum Justiniani II. adorantis scilicet Constantinum Papam, ad A. DCCX. N. II. *T.* VIII. illud Pipini Regis terræ prostrati coram Stephano III. ad Ann. DCCLIII. N. XII. *Tom.* IX. dein & Ludovici Pii ter se prosternentis coram Stephano V. ad Ann. DCCCXVI. N. XCIX. 2. Dissimulat Baronius, non ante Carolum M. Româ discessisse, quàm *ordinatis Romanæ Urbis, & Pontificis, totiusque Italiæ, non tantum publicis sed etiam Ecclesiasticis, & privatis rebus.* Quod ut disertis verbis Eginhardus, & Annales Francici, memoriæ prodiderunt, ita confirmat summum Caroli M. in Urbem, in Pontificem, in personas ac res Ecclesiasticas Imperium. 3. Dissimulat perpetuam observantiam Leonis ergà Carolum Imperat. ad quem etiam profectus est non semel, honori illi contestando. Dissimulat, Carolum M. nunquam se inscripsisse, a Papâ coronatum, sed *à Deo coronatum Imperatorem*, Imperat. *Divino nutu*, *Divinâ misericordiâ*, ut antea monitum. Ita, inconsulto Leone emanasse

tot.

tot Capitularia Caroli Imperatoris, dein & Ludovici Pii, de Ecclesiasticis quibuscunque Rebus, & Personis, quorum & *irrefragabili custodiâ* tenerentur Pontifices, nihil Baronius: Quanquam Leone IV. in aditu sui Pontificatûs, accusante mendacii & impostura, apud Lotharium & Ludovicum Augustos, qui se ut minùs *Capitulis Imperialibus* obedientem detulissent. Quæ verba absurdissimè aliò torquet Baronius, ad Annum DCCCXLVII. flagellandus Baluzio, in *Præfatione* ad Capitularia. Pariter insistere debuit Annalium scriptor, ut *subjectionis* Pontificiæ, totiusque Pop. Rom. certissimis argumentis, quæ modo subjungemus in singulorum Pontificum hujus Ævi respectu ad Imperatores, *Art.* sequente.

Commentum Baronii de Carolo M. confutat.

XVIII. Contra urget Baronius omninò falsa & commentitia. Certè inanissimum illud est, Carolum M. nihil statuisse de Hærede *Imperii*, conferendi nempe in successorem ex nutu ac dispositione Pontificis: Undè & Tabulas Testamentarias, quas produxit primus Pithœus, laudatque ex eo Baronius, *confirmandas* Leoni Papæ submiserit. Apage verborum rerumque præstigias! Primò cur nihil Baronius de *incertâ* nutanteque hujus *Instrumenti* fide, vel ipso Pithœi judicio? Nec enim Eginhardus illud ipsum exhibuit, qui exhiberet Instrumentum aliud divisionis Thesaurorum Carolinorum, ipse lator ejus ad Leonem Testamenti. Deinde *Imperii* expressa in eo Instrumento Pithœano mentio est: Carolum, *post suum ab hac mortalitate discessum, hujus a Deo conservandi Regni, vel* Imperii *sui, Filios Hæredes relinquere.* Quod verò hujus Imperii partitione factâ inter tres *Filios*, additâ etiam lege de jure successionis, (ut referunt Annales, ad Ann. DCCCVI.) neminem in specie *Imperatoris* titulo ornaverit, ex eo factum, quod noluerit prudentissimus Princeps, se adhuc administrante, hunc esse μῆλον ἔριδος, & invidiæ causam. Misit etiam hujus partitionis tabulas ad Leonem, sed jam *confirmatas jurejurando ab Optimatibus Francorum*, ad Leonem etiam ut *subscripturum* Tabulis illis Testem, majoris αὐθεντίας ergo, non ut Dominum vel Arbitrum, qui scilicet vim illis omnem adderet. Sed vero post sublatos Carolum & Pipinum filios, superstite solo Ludovico, hunc ipsum, *congregatis solemniter de toto Regno Primoribus, cunctorum consilio consortem*

sibi totius Regni, & Imperialis nominis *Hæredem constituit*, *impositoque capiti ejus Diademate*, Imperatorem & Augustum *jussit appellari*. Fecit hoc Anno DCCCXIII. quum jam morbo & senectute premeretur. De expetito assensu Leonis Pontificis, aut Populi Rom. nihil. Imò in Tabulis distributionis Thesaurorum, quas refert Eginhardus, scriptis Ann. DCCCXI. non aliter *Romam* considcravit Carolus, quam ut primam *Metropolitanarum Civitatum in Regno suo*, cui proxima *Ravenna*, hinc *Mediolanum*. Atque ista uno ore & calamo Eginhardus, Annales Fuldenses, Bertiniani, Aimoinus, Adelmus, Sigonius, P. Æmilius, reliqui, Baronio rursùs dissimulanda. Et ad Caroli M. exemplum, similiter Filios suos *Imperii* Hæredes, & *Augustos*, pronunciarunt postcà Ludovicus Pius, & Lotharius I. Imperatores, nullo interventu Pontificis, si quæ sit dictis Historicis fides. Sed qui ex nutu vel confirmatione Leonis, dein Successorum, pependisset dignitas ac majestas Imperii, quam Pontifices ipsi, subjectionis lege, reverebantur? Ne Leo quidem III. adiverat Pontificatum, nisi scripto *juramento fidelitatis*, in Literis ordinationis suæ ad Carolum, ut ex responsoriâ Caroli Epistolâ ad Leonem, insertâ Epistolis Alcuini, monuit quoque Baluzius in Notis ad Agobardum, *pag.* 122. Et *quam fidelitatem sibi Regis nomine promisissent*, quicunque tandem illi *sive Ecclesiastici*, *sive Laici*, *eandem Cæsari promittendam* fuisse, docet Capitulum II. Anni DCCCII. apud Baluzium, in Tomo. I. Capitularium. Ita hanc *jurisjurandi* religionem, *faciendi Imperatori*, interveniisse in electione succedentium Pontificum, docet luculenter exemplum Gregorii IV. Ludovico Pio Imperatore, de quo infra, *Tit.* sequente.

Capitulum Carolo M. affictum, Baron. refut.

XIX. Rursùs Baroniani ingenii specimen aliud exhibet, laudatum ab eo Capitulum tanquam Caroli M. *de ferendo jugo Ecclesiæ*, Ad Annum DCCCI. *Num.* X. XX. *Ut licet vix ferendum ab illâ* S. *Sede imponatur jugum*, *tamen feramus*, *& piâ devotione toleremus*. Nempe hæc ex Gratiani Decreto, *Dist.* XIX. C. III. Addit Baronius, *idcirco dedisse Deum Carolo M. subjicere Reges & Populos*, *cùm noverit ille se subjicere*, *propter Christum*, *Successori hominis Piscatoris*. Præter rei absurditatem, compone, Lector, Capitulum istud Carolinum cum Carolinis reliquis; sed

& fa-

& factis, quibus res Ecclesiasticas supremo jure etiam Romæ ordinavit, ac judica. Compone devotam illam subjectionem Caroli M. cum *subjectione* Leonis III. quâ & ipse & Populus Romanus, *in Caroli fidem ac subjectionem recepti* fuerant, etiam *juramento fidelitatis* à Leone scriptori, in Literis Ordinationis suæ ad Carolum Regem, ut ex responsoriâ Caroli ad Leonem, insertâ Epistolis Alcuini, recte monuisse quoque St. Baluzium modo dicebamus. Concilia, si potes, cum supremo imperii dominiique jure, quod Carolus M. in Urbem Romam, in Pontifices, in Romanos exercuit, sed & Ludovicus Pius, sic Lotharius Caroli nepos, Ludovicus II. Otho I. Imperatores. Sed unde Capitulum illud Carolinum in Capitularium Libris nullum apparuit? Unde impostura id genus aliæ Gratiani Decreto insertæ, v. gr. Donatio Constantini, aut Constitutio Ludovici Pii? Sed quî jam Baronio tanti est authoritas Gratiani, qui aliàs Gratianum accusat ut *nimis credulum*, ut qui *impostura manifestissima conscripserit*, & *commentitia decreta*, *ascititia*, quoties illa Pontificio dominatui refragantur? Vide declamationem Baronii adversus Gratianum, occasione constitutionis Hadriani I. & Leonis VIII. de ordinatione Pontificum, ad A. DCCLXXIV. *N.* XIII. XIV. & ad An. DCCCCLXIV. *Num.* XXIII. Adde quæ nos ad Sæculum VIII. T. v. ubi de Legibus Carolinis, & de jure Investituræ, & ad hoc Sæculum *Tit.* III. Ac par illatio Baronii est, meruisse Carolum *subjicere sibi Reges & Populos*, qui se subjecisset Pontifici, quæ olim Romanorum fuit, *meruisse se universarum Gentium Regna*, qui omnium Gentium Numina adorassent, apud Minucium Fel. Si autem *Pontifex successor est hominis Piscatoris*, unde libido illa *dominandi*, non tantum *in Cleros*, quod noluit Petrus, 1 *Pet.* v. sed in ipsos etiam Imperatores, Regesque? Unde ex humili Piscatore Rex Regum, de Tarpejâ rupe dominatus,

Arsacio postquàm se Purpura fastu
Sustulit?

VII. *Continuatio Antichristianæ in Romanis Pontificibus superbiæ, fœdarumque superstitionum. Exempla hoc Ævo selectiora. Sed & discrimina à secutura Ætate.*

Stephanus v. I. Leoni III. successit *Stephanus* V. Anno DCCCXVI. Ludovici Pii Anno III. Ac quamvis hic brevioris ævi Pontifex, tamen in eo usurpationis argumentum, quod Ponficatum iniverit, non expectato Ludovici Imperatoris consensu; contra ipsas Hadriani I. & Leonis III. constitutiones, à se dein confirmandas.

Sed expiavit culpam Stephanus, I. Decreto inserto apud Gratianum, *Dist.* XXXIII. ne deinceps *absque Imperialis notitia Pontificis fieret consecratio.* Cujus Decreti *impostura*m arguit Baronius insulsissimo argumento, nempe ex spuriâ, omniumque judicio ludicra, Constitutione Ludovici Pii, quam *inserit ille* ad Annum DCCCXVII. *Num.* X. *& sequentibus.* Quum expresse caverit Ludovicus Pius, illo ipso tempore, quum Paschalis suffectus esset Stephano, ne *Majorum instituta & pacta* violarentur, ne *deinceps Majestatem laderent.* 2. Mandato facto, statim à suscepto Pontificatu, *omnem Populum Rom. fidelitatem cum juramento promittere Ludovico*, Thegano referente, de Gestis Ludovici, *Cap.* XVI. Baronio autem absurde interpretato nonnisi *coercitionem Romanorum, qui tumultuari solerent in Pontifices*, ad A. DCCCXVI. N. XCIX. 3. Legatis mox directis ad Ludovicum, *qui quasi pro suâ consecratione Imperatori suggererent*, ex Aimoino, & Annalibus Regum Franc. ad eundem Annum: dehinc itinere ad Imperatorem in Gallias à Pontifice ipsomet suscepto, *pro utilitatibus S. Ecclesiæ*, id est, Romani Pontificis, ut pluribus idem Theganus, descriptus Baronio. Ast superbiæ intolerandæ fuit, quod passus sit Ludovicum Imperator. *ter* se coram Stephano *prosternere*, *toto corpore*, si vera Theganus.

Paschalis. II. *Paschalis* I. passus rursum tolli se ad Pontificatum, citrâ consensum Imperatoris, electione adeoque factâ *non Canonico ritu*,

rsit, ut jubebant Constitutiones, & pacta inter Imperatorem, & Romanos.

Sed hodiernum Pontificum fastum rursus retundit, quod Paschalis hoc nomine culpam deprecatus sit apud Ludovicum, placandum *missâ excusatoria Epistola*, sed & *muneribus*, ac causatione quod sibi *plurimum renitenti Pontificatus honos veluti impactus* fuisset, ut diserte Aimoinus Historiæ Francorum Libro IV. *Cap.* CV. Non peccaturus verò in hanc legem fuit Gregorius IV. ut supra jam ex Platinâ observatum, ad Constitutionem Hadriani I. p. 708. Ita obortâ Romæ seditione, Ann. DCCCXXIII. missisque à Ludovico Pio legatis, *Paschalis se ab hujus facti communione jurejurando firmavit*, ad Leonis III. exemplum, in Annalibus Rerum Ludovici.

Magnum vero hic Paschalis *Antichristum* se esse demonstrasset, si admisisset commentitiam illam *donationem Ludovici Pii*, quam Baronius integram refert, ex Monumentis Vaticanis, & *quatuor exemplaribus* inter se *mutuo collatis*, ad A. C. DCCCXVII. doctis omnibus & ingenuis explosam. Quâ de Donatione infra, in spicilegio rerum hoc Ævo *Memorabilium*.

Satis ad Paschalem Idololatriæ arguendum, ex doctrinâ Caroli M. & Ludovici Pii, quod *Iconolatriam* foverit, scriptis in Orientem literis adversus Iconomachos; quod superstitionem etiam *Reliquiariam* auxerit insigni impostura, nempe obtentu revelationis sibi cœlitùs factæ *Corporum S. Cæciliæ, Valeriani, Tiburtii, Maximi, Urbani* & *Lucij* Pontificum, ut pluribus ex Anastasio, & Epistolis Paschalis, Baronius ad A. DCCCXXI.

III. *Eugenius* II. in schismate electus An. DCCCXXIV. constrinxit Imperatorem, ut Lotharium filium Romam ablegaret, correcturum depravatissimum statum, *quorundam Præsulum perversitate*, ita Francorum Annales. Aventinus *Lib.* IV. p. m. 227. *Ideò Lotharius eo contendit, statum Reip. quem superiorem Pontificum ambitio immodica, insatiabilis avaritia, versutiaque improba conturbarat, componit.* Cave credas descripsisse illa Baronium. *Eugenius II*

Undè subjectio omnimoda Pontificum, & Romanorum, qui Imperatorum constitutionibus, imperio, coërcitioni subjacerent, intelligitur.

Sed & Eugenii hujus superstitionem adverte ex membranis Remigianis Sæculi IX. & veteri Collectione Canonum, productis nuper à Mabillono, Analectorum *Tomo* I. p. 47. Instituit nempè is Pontifex Probationem per aquam frigidam, in occultis criminibus: Forma ita habuit:

RITUS

Probationis per aquam frigidam
ab EUGENIO *Papa* II. *institutæ.*

Cùm homines vis mittere ad probationem, ità facere debes. Accipe illos quos voluntatem habes mittere in aquâ; duce eos *in* Ecclesiâ, & coram omnibus illis cantet Presbyter Missam, & faciat eos ad ipsam Missam offerre. Cùm autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroget eos Sacerdos cum conjuratione ita dicens: Adjuro vos homines per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & per vestram Christianitatem quam suscepistis, & per Unigenitum Filium Dei, & per Sanctam Trinitatem, & per Sanctum Evangelium, & per istas Reliquias, quæ in ista sunt Ecclesiâ, ut non præsumatis ullo modo communicare, neque accedere ad Altare, si vos hoc feciſtis, aut consensistis, aut scitis quis hoc egerit. Si autem omnes tacuerint, & nullus hoc dixerit, accedat Sacerdos ad Altare; & communicet eos. Postea vero dicat ad illos quos communicat: Corpus hic & sanguis Domini nostri JESU CHRISTI sit vobis ad probationem hodie. Expletâ Missâ, faciat aquam benedictam, & accipiat Sacerdos ipsam aquam, ibitque ad illum locum, ubi homines probabuntur. Cùm autem venerint ad ipsum locum det illis bibere de aquâ benedictâ, dicens ad unumquemque, hæc aqua fiat tibi ad probationem. Postea verò conjures aquam ubi illos mittit. Post conjurationem aquæ, exuat illos vestimentis eorum, & faciat eos per singulos osculare sanctum Evangelium & crucem Christi. Et postea super unumquemque adspergat de aquâ benedicta, & projiciat singulos in aquâ. Hæc omnia facere debes jejunus; neque illi ante manducent qui ipsos mittunt in aquâ.

Mox sequitur *Conjurationis Formula*, effusæ superstitionis. Sed Ludovicus Pius, anno proximo post obitum Eugenii, in Capitu-

lui

tulari Aquisgranensi Anni DCCCXXVIII. omnem eam probandi conjurandique rationem interdixit, in *Tomo* I. Capitular. Eugenio suffectus *Valentinus* vix ultra mensem Pontifex, primus admisisse dicitur Anastasio Bibliothec. in ejus Vitâ, *pedum oscula ab omnibus, & à Romano Senatu*; dignus qui non Petri sedem, sed Diocletiani illam occuparet.

IV. *Gregorius* IV. sane cautior reliquis in adeundo Pontificatu, Imperatoris assensu ante expectato. Platina in Gregorio IV. *Tantæ* hic *modestiæ fuit, ut electus à Clero Populoque Rom. non prius Pontificium munus obire voluerit, quàm à legatis Ludovici Imper. ob eam causam Romam missis, qui diligenter tantam electionem discusserant, confirmatus esset.* Quod ex Auctore Vitæ Ludovici, & Annalibus Bertinianis, habuit. Imo Gregorium *juramento etiam interposito sponsionem fidei feciss̃e Ludovico*, exemplo Leonis III. & aliorum Pontificum, ex ipsâ Gregorii ad Francos Epistola, probat Baluzius, in Notis ad Agobardum: Tacet ista interim pro more Baronius, post Anastasium suum, ubi de electione Gregorii IV. ad A. DCCCXVII. N. XXXII. XXXIII. *Gregorius IV.*

Ac missis superstitiosissimis hujus Gregorii, vel apud Anastasium, cujus prima religio fuit statim ab electione, venerari *Reliquias Gregorii* I. ac consecrare illis egregium Oratorium, id unum memorasse hoc loco sufficiat: Fovisse cum nefario studio, rebellionem Filiorum Ludovici in optimum ac munificum in Romanam Ecclesiam Principem, demerando sibi Lothario. Cujus rei non unum documentum est, invito Baronio, & qui ex eo sapiunt. Primò testes sunt Aimoinus de Rebus gestis Francor. L. V. C. XIV. Auctor vitæ Ludovicæ, Chronicon Dionysianum citatum quoque Mornæo nostro, Gregorium omnino cum Lothario conspirasse, ab eo in Franciam adductum, specie quidem *pacis inter Regem & Filios conciliandæ*, revera ut Filiorum partes adversus Patrem tueretur, tamque *ipsum Imperatorem*, quàm faventes illi Galliæ *Episcopos excommunicationis irretiret vinculis.* Hinc Gregorius in castris rebellantium Filiorum hærens, apud Raunacos, *moraque nectens* priusquàm ad Ludovicum concederet, quâ de morâ, deque ratione advenus, conquestus Imperator fuit, apud Aimoinum. Et Baluzius, Notis ad Agobardum, *pag.* 117. *venisse Gregorium non ut ho-* *Fovisse Rebellionem in Ludov. Imperat.*

ut hoſpitem, ſed ut hoſtem. Accedit, Gregorium, poſt datum in cuſtodiam à Filiis Ludovicum, non modo obmutuiſſe ad nefandum facinus, miſerantibus ſortem Ludovici Pii omnibus, verùm Patrem permiſiſſe parricidis Liberis. Hinc Romam *rediturus inglorius*, ut rectè Hincmarius, ſpecie tenus mœrorem præferens, ſed ſpecie tantum. Nec dubium eſt, quia clam à Pontifice inducti fuerint Epiſcopi Gallicani, principibus Ebbone Rhemenſi, & Agobardo Lugdunenſi, quum depoſuere Imperatorem in Conventu Epiſcoporum, habito apud Compendium Diœceſeos Sueſſionenſis, Anno DCCCXXXIII. De quo vide in *Tomo* VII. Conciliorum *Col.* 1686. in Libello Agobardi *Apologetico*, & in *Chartulâ* quam (ſub alio titulo) edidit Papirius Maſſenius, dein Steph. Baluzius in *Tomo* II. Operum Agobardi. Quare idem Gregorius Pontifex à Franciæ melioribus Epiſcopis accuſatus eſt, quod *immemor eſſet Paſtoralis officii, moderationis, jurisjurandi facti Imperatori*, referente ipsâ Gregorii Epiſtolâ, purgatura ſcilicet accuſationem. Et poſt motum Imperio Ludovicum, factione rebellium Epiſcoporum, renitentibus bonis, quos inter Drogo fuit Metenſis Epiſcopus, Gregorius poſtremos hoſce acerbiſſimis atque injurioſis verbis perſtringere, & in Ludovicum bacchari, *ut qui contrà unitatem & pacem Eccleſiæ, & Regni commiſiſſet* plurima, *origo & cauſa conturbationis, & diſenſionis, commotionis & depræda tionis*, in præfata *Epiſt.* Gregorii IV. ad Epiſcopos Francorum. Neque ad reſtitutionem Ludovici, factam Anno ſeq. DCCCXXXIV. in Conventu S. Dionyſiano, & ad Ebbonis Rhemenſis abdicationem, Anno DCCCXXXV. in Theodonis Villâ, ullas Gregorii partes interveniſſe legas apud Agobardum, Aimoinum, Theganum, Auctorem Vitæ Ludovici, vel in Actis Conciliorum, Tomo VII. à *Col.* 1693.

Sergius II. V. *Sergium* II. patria Romanum (quem *os Porci* antè appellatum fuiſſe habent, ex Martino Polono Sæculi XIII ſcriptore, Wernerus Rolevincus, B. Platina, & plures alii, confuſis Sergio II. & IV.) accepiſſe Pontificatum, neglecto Lothario Imperatore, ſed miſſuro cum exercitu Ludovicum filium, ad *confirmandam electionem*, ex Sigeberto ad Annum DCCCXLIV. & Chronographis aliis conſtat. Unde in Sigebertum invectus Baronius, ut *impudentem Schiſmaticum*: Sed & *fidelitatis* ſacramentum à Romanis præ-

præstitutum fuisse Imperatori, Auctor Coætaneus refert.

Insignis hujus Sergii fastus apparuit, in modo quo is Ludovicum Romæ excepit. Si vera Sigonius, sed locutus ex Sæculi sui moribus, passus fuerit Sergius *osculum sanctopedi defigi* à Ludovico. Jusserat etiam Sergius, præcludi januas omnes Basilicæ Vaticanæ, his vocibus ad Ludovicum, *sic pacis salutis Ecclesiæ causa venisti, jussu meo hæ tibi Portæ patebunt, sin minus, nunquam per me tibi aperientur.* Ità Sigonius, Platina, alii.

VI. LEO IV. ex Monacho Pontifex, sed *inconsulto Imperatore*, ut ex Anastasio, & Chronicis liquet, *quod anteà Romani ausi non fuerant*, fasso nuper in hoc Leone Natali Alexandro, *Tomo* XV. Ipse Anastasius: *sine Imperiali non audebant auctoritate futurum consecrare Pontificem*: Undè & submissio Leonis ergà Lotharium, & Ludovicum Augustos, de quâ posteà. Passus hic quoque est, in evectione ad Pontificatum, *omnes osculari sibi pedes*, quem *antiquum morem* dicit Anastasius, nullo rei teste, nullo exemplo, ante Valentinum Eugenii II. Successorem. *Angliam* sibi fecisse *Vectigalem*, Edelwolpho vel Ethelwulpho seu Alhulpho, Atulpho, Occidentalium Saxonum in Angliâ Rege, ad Apostolorum limina profecto, decreturoque *singulos nummos argenteos in singulas domos*, Chronica quædam Anglorum, Platina in Leone IV. & Polyd. Virgilius retulerunt. Tacent Anastasius, & vetustiores, non quidem iter Romanum, sed tributarii Regni eam subjectionem. Quanta fuerit hujus Pontificis vel *superbia* vel *superstitio*, docent Anastasius, & Vitæ Pontificum. Vix aliud apud istum legas, quàm Regias in Urbe structiones, & *Leoninam* quoque *Urbem* à se ædificatam; Donoria immensi pretii, Imagines, Cruces, Vestes &c. his & illis Altaribus, Basilicis, vel Monasteriis oblata; Sanctorum nescio quorum Corpora plurima intra Urbem transferenda. *Factum* alicubi *vestem sericam pro æternâ animi suâ redemptione*, sic Anastasius; Processiones, Litanicas, ad Martyrum, & B. Virginis, Basilicas &c. Adde ineptissima Miracula Leoni adscripta, quale illud fugati & extincti solemni pompâ *Basiliſci*, omnes suo halitu necantis, item restincti incendii *signaculo Crucis propriis digitis* facto. Adde nova Festa, inter quæ *Octava Assumptionis B.*

Virginis. Adde Leonianæ civitatis muros *nudis pedibus* cum toto Clero circumeundos, *cinerem portantibus in capite* singulis, & ambarvalia id genus Sacra. Obiit Ann. DCCCLV. Julio mense, juxta calculum quem sequitur Baronius, sed juxta Marianum, & Chronographos alios, Ann. DCCCLIII. vel DCCCLIV.

Joh. VIII. Nicolaus I.

VII. De *Johannâ* fœminâ, quæ sederit inter Leonem IV. & Benedictum III. dicimus Capite sequenti.

Omnium vero hoc ævo Pontificum superbiam ac tyrannidem, etiam in Imperatores, Regesque, excessit *Nicolaus* I. mire hoc nomine efferendus Baronio, ab Anno DCCCLVIII. quo Benedicto III. successisse fertur. Sedit vertus nonnisi ab Anno DCCCLIX. denatus Ann. DCCCLVII. exeunte, post sedem annorum circiter *octo*, ex Mariano Scoto, M. Polono, Ranulpho, Platina, &c.

Specimina Antichristiani fastus ac dominatus potissima hæc fuerint, ex Vita Nicolai apud Anast. Platinam, ex Epistolis ejusdem in Tomo VIII. Concil. ex Flodoardo, Reginone, Hincmaro Rhemensi, Annalibus Fuldens. Gratiano, Sigonio, Aventino, Baronio ipso in *Tomo* X. Annal. Sivit iterata vice Ludovicum II. Imperatorem, de equo descendentem Stratoris vices sibi præstare, frenumque tenere equi Pontificii, pedestri more, ad sagittæ jactum, ut Anastasius, & Platina. Neque hi tamen quicquam de *pedum osculo*. Idem Michaelem Imperatorem contumeliosissimis literis interpellare, ac subjicere authoritati Romanæ Sedis: Excommunicationis fulmen eidem comminari, in Photium Patr. vibrare: *Siciliam* & *Calabriam* ut *Patrimonium Petri* per legatos repetere: Causam Constantinopolitani Patriarchæ ad se evocare, ut *primatem Diœceseon*, abusu Canonis VI. Nicæni, & Canonis IX. Chalcedonensis, quo ad *primatem Diœceseos* querelæ adversùs Provinciæ Metropolitanum referendæ fuerant: Johannem Ravennatensem, revera pristino jure *αὐτοκέφαλον*, & in quem iniquissimus est Anastasius, Sententia lata deponere, & ad subeundum jugum Romanæ sedis compellere: Hincmaro & Præsulibus Remensis Diœceseos, in favorem Balduini raptoris Judithæ, excommunicationem interminari: Lothario Regi, à Conjuge Theutbergâ divertenti, mandata sua dirigere, & dirum *anathema* non obtecturo denunciare, quin & *abdicationem*

Regni,

Regni, Papali auctoritate: Ità Synodorum Acta idem rescindere, cassare dixit Anastasius de Synodo Metensi, Sylvanectensi; Episcopos Sententia legitimâ depositos restituere, qualiter Rothaldum ab Hincmaro motum; Colonienſem & Trevirensem, ut cum Lothario conspirantes, deponere, sed exprobaturos *Tyrannidem, libidem dominandi, ex Pastore Lupi, ex Servo Servorum Domini Dominantium* &c.

Nec finis est inauditæ superbiæ documentis, adeò ut *tanquam Numen coleretur*, apud Platinam, *imperarique Regibus ac Tyrannis, eisque, ac si Domino Orbis Terrarum, cum authoritate præesset*, teste Regione. Loquantur *Epistolæ Nicolai*, & arrogantissimæ in iis voces, ad Michaelem Imperat. ad Lotharium Regem, ad Ludovicum Germaniæ, ad Carolum Calvum Franciæ Reges, ad Filios Caroli Calvi, ad Salomonem Britonum Regem, ad Gallorum Archiepiscopos & Præsules, ad Hincmarum Rhem. ad Omnes Episcopos, &c. Unde excerpta passim apud Gratianum, in Parte utraque *Decreti*, & in unum collecta per Joh. Cochlæum, insertaque *Tomo* VIII. Concil. *col.* 550. passimque descripta Baronio, præsertim ad Annos DCCCLXIII. DCCCLXIV. DCCCLXV. ut Mornæum, & nostrates taceam. Summa est: *Apostolicam sedem omnes judicare, à nemine ipsammet judicari; Sententiam ejus retractare permissum nemini; probandum quod ipsa probet, reprobandum quod reprobet; ejus authoritate majorem aliam in Orbe non esse; de qualibet mundi parte ad eam appellari, ab illa nunquam; ne ab Imperatore quidem ligari aut judicari Pontificem posse, quem constet a Constantino Deum appellatum*, (imo *Episcopos* omnes, abusive dictos illi *Deos*, uno tamen Ruffino referente) *cum nec posse Deum ab hominibus judicari manifestum sit*, quæ postrema leguntur *Dist.* XCVI. C. *Satis evidenter.*

Nicolai superstitio Error insignis.

Superstitionem, ac typhum Sæculi, arguunt pene acta singula, quæ in ejus *Vitâ* describit Bibliothecarius. Sed & arguunt *Responsa* Nicolai ad consulta Bulgarorum, noviter conversorum ad Christi fidem, ac *Decreta* varia, relata in Gratiani Decretum, & in Tomum Concil. VIII. à *col.* 516. & *col.* 550. In quibus de abstinentia à carnibus, de Festivitatibus Sanctorum, de continentia conjugatorum, de impedimentis matrimonii, de necessario cœlibatu Clericorum, id genus alia operose. Atque

in iis, *Capitulo* CIV. insignis est ignorantia errorque Nicolai, quem tamen ut Oraculum quoddam undequaque à Provinciarum Præsulibus consultum fuisse, refert Bibliothecarius. Negavit enim denuo baptizandum esse, si quis *vel tantum in nomine Christi baptizatus esset*, non totius S. Trinitatis, & quidem ab eo *de quo nesciretur utrum Christianus esset, an Paganus*, vel etiam *Judæus*, ex verbis, *A quodam Judæo, nescitis utrum Christiano, an Pagano*, &c. In quibus & insignis contradicto est, constanti lectione Codicum.

Nat. Alex. post suos effugium.

Ad quæ Natalis Alexander, post Suaresium, Cochlæum, Bellarminum &c. Tomo XV. p. 53. *Hoc ad privatas Nicolai opiniones spectare, nec ibi respondisse ut Christianorum omnium Doctorem, neque ad Traditionis doctrinam satis attendisse.* Consultus tamen fuerat ut Pontifex, de vigore talis Baptismi, ut Doctor Christianorum, jubens porro, ad calcem Responsorum, *ut post hac semper in rebus dubiis, & negotiis majoribus, sedem totius Ecclesiæ more consulerent Apostolicam.* Sed & de Capitibus cæteris, dubiisque Bulgarorum, eodem tenore respondit ut Pontifex, in Apostolica ea Sede constitutus, de omnibus autem *quantum sufficere posse prævideret, col.* 549. T. VIII. *Concil.* Et hic *novus Elias, novus Phineces, Sanctus* Nicolaus est, Divorum catalogo adscribendus, ac tollendus cœlo, ut ab Hadriano II. ab Anastasio, à Joh. Diacono, in vita Gregorii I. sic ab Annalium Scriptore Baronio, usque ad Annum ejus emortualem DCCCLVII.

Hadrianum II.

VIII. Dignus Nicolai Successor *Hadrianus* II. inconsultis Legatis Ludovici II. Imperat. ad Pontificatum assumptus, Legati Cæsarei licet, Romæ *præsentes essent*, fatente Anastasio. Quare fingendæ Cœlitus *visiones, apparitiones* erant, pro ejus exaltatione, apud eundem. Et contemptus Cæsarei, atque usurpatæ potestatis argumento est, responsum datum Legatis; *Omissum* hoc studio fuisse, *futuri temporis prospectu, ne Legatos Principum, in electione Romanorum Præsulum, mox expectandi per hujusmodi fomitem inolesceret*, si verba ibidem Anstasius. Unde mox sub Johanne vulgo VIII. Carolo Calvo ad Imperium admoto, excutiendum penitus hoc jugum Imperatorium fuit. Ac Superbiam Antichristianam Hadriani Pontificis ejus omnia testantur, specie tamen sanctitatis, humilitatisque. Hac enim specie, primo bis *subter fugisse*

confugisse summum Pontificatum, fertur in Vita Hadriani, post mortem scilicet Leonis IV. & iterum post illam Benedicti III. *rapiendus* tandem à morte Nicolai, ac *trahendus*, invitus scilicet. Deinde, inter alia humilitatis documenta, dicitur solemni Convivio, in auspiciis Pontificatus, *aquam* omnibus Convivis ipse suis manibus *humiliter fudisse*, *cibos apposuisse*, *pocula ministrasse*, *in faciem coram omnibus procidisse*, teste rursum Bibliothecario.

In odium Photii Constantinopolitani, sede pellendi in Synodo vulgo VIII. utque Constantinopolitanam sedem Romanæ redderet obnoxiam, fœdissimis literis adulatus est Basilio Macedoni, parricidæ licet Michaëlis Græci Imperatoris: Hinc scriptæ literæ, *ut alteri quodammodo Salomoni, id est pacifico, qui audivisset verba Dei Patris sui, & non dimisisset legem Matris suæ*, Ecclesiæ Romanæ. Vide literas ipsas, in Actione I. Synodi quam *octavam* dicunt, *Tomo* VIII. Edit. novissimæ, *col.* 981.

Lite oborta inter Hincmarum Laudunensem contumacem in Regem, & inter Rhemensem alterum, Gallicanosque Præsules, damnaturos tandem Laudunensem, post interpositas Romam appellationes, in Synodo Duziacensi Rhemensis Diœceseos An. DCCCLXXI. præside Hincmaro Rhemensi, Hadrianus II. causam omnem evocare Romam; Hincmarum utrumque citare ad Apostolicam sedem; Laudunensem ad se mitti *velle*, *mandare*, *jubere Auctoritate Apostolicâ*, datis ad Carolum Calvum Regem literis; Regem ire prohibentem Hadrianus, ut *qui sibi gratanter deberet præbere obsequium*, acerbissime increpare, seu ut ipse loquitur, *flagello severo affligere*; quinimo *vocare in literis perjurum*, *tyrannum*, *ac perfidum*, *& Distractorem rerum Ecclesiasticarum*, ut liquet ex Epistolis Hadriani XXXIII. & ex Responsione Caroli Calvi, inserta Epistolis Hincmari *pag.* 545.

Lothario Rege fatis concedente, quum ejus regnum, Austrasiæ (deinceps *Lotharingiæ*) Burgundiæque alterius, occupasset Carolus Calvus, faventibus Regni Proceribus, protinus mandata diriguntur ab Hadriano, ad Carolum Regem, ut *Regno illo excederet*, decederetque Ludovico, Imperat. Lotharii filio; ad Hincmarum vero Rhemensem & Episcopos in Regno Caroli, ut se ab *illius communione sequestrarent*; ad Regni Proceres ne Carolum susciperent; *Quod Regnum si quis Tyrannus contra divinam & Apostolicam*

licam (id est Pontificiam) *voluntatem invadere præsumeret, Apostolicæ sine mora sustineret ultionis censuram*, nempe *vinculis anathematis obligatus, nomine Christianitatis privatus, cum Diabolo locandus* &c. Docent Epistolæ Hadriani XIX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. quas vide, vel apud Annalium Scriptorem ad A. DCCCLXIX. Pariter *Carolomanni* Filii perduellis, sedem Apostolicam appellantis, suscepit patrocinium Hadrianus, contra Carolum Calvum patrem, adversus quem iste nefaria conjuratione conspirarat. Unde comminatorias scribere Pontifex, cum ad Regem ipsum, tum ad Regni Proceres, Epist. XXIX. & XXX. quibus eos *auctoritate Apostolica refrenaret*, hortareturque Carolum Patrem, *ut Filium susciperet*, ut de *pristinæ invasionis & avaritiæ pravitatibus deprecaretur*, ut *veniam Ecclesiasticam recipere exoptaret*, *ne fine tenus periret*. Ac solemne Pontificibus fuit, cumprimis inde à Gregorio II. & III. suscipere rebellantium causam defensionemque, etiam Parricidarum, si modo Romam confugerent, aut Pontifices appellarent, vel sedem Apostolicam respicerent, frequentibus supra ac deinceps exemplis. Nec jam de Hadriano plura.

Baronius notat.

Ac mirum rursus dictu est, quàm applaudat Annalium Scriptor huic Hadrianeo fastui, ac Pontificio in Regna & Reges imperio, multis idem contumelioſus in Carolum, ut *degenerem*, *ingratum*, *contumacem*, *filium negantem se parenti subjectum*, *Patrem carnis*, quorum *non magni sint facienda præcepta* sed *magis ejus qui Pater secundum spiritum*, id est Pontificis. Vide ad Annos cumprimis DCCCLXIX. DCCCLXX. DCCCLXXI.

Johannes IX.

Johannes IX. juxta Platinam ipsum, qui vulgo VIII. Papissa è Catalogo dispuncta, institit strenuè vestigiis decessorum. Non is ab Anno DCCCLXXI. Pontifex, ut male Marianus Scotus, qui biennium tantum tribuit Hadriano II. sed inde ab anno expirante DCCCLXXI. ineunte DCCCLXXIII. non diu post defunctum Hadrianum, siquidem hic sederit annos V. juxta ipsum Anastasium. Nam in annis Pontificum hujus ævi sunt conturbata omnia, ab iis qui Johannam fœminam dissimulant.

Specimina Antichristiani dominatus ipse nobis Baronius cum suis exhibeat, ab Anno DCCCLXXIII. cogente historia. Mox initio Pontificatus, Ludovicum Imperatorem absolvit hic Johannes, *auctoritate Dei & S. Petri*, à juramento quo se *multis cum execrationibus*

tionibus Ludovicus obſtrinxerat Adelgiſo Principi Beneventano, Anaſtaſio referente, & Reginone in Chronico. Mortuo Ludovico Imperatore, *Carolum Calvum* Francorum Regem, in præjudicium *Ludovici* Germanorum Regis, fratris natu majoris, ad Imperii Romani Sceptra provehit, ac Coronam imponit, interpretatus *ſincerum beneficium* & jus Apoſtolicæ ſedis. Prolixe Auctor Coætaneus, Continuator Aimoini, Annales Francorum, Sigonius, ad Annum DCCCLXXV. & Baronius ad An. DCCCLXXVI. Conditiones adjecit, novo exemplo, Imperator devinciret ſe jurejurando Romanæ ſedi, decederet Principatu Romano, vicinisque Ditionibus, abeſſent deinceps Regiæ legationes ab electione Pontificum, in quibus tamen dignitas Imperatoria præcipuè conſtitit. *Ab eo tempore Papas prætendiſſe, quod ad ſe pertineret conferre Imperium, nec Imperatores appellaſſe niſi quos ipſi coronaſſent*, rectè Mezeræus ad Ann. DCCCLXXVI. Quod ex Sigonio habuit; quum hactenus hæreditario jure, nullo interventu Pontificis, Ludovicus Pius, Lotharius, Ludovicus II. Imperium obtinuiſſent. Deinceps contendere Johannis Succeſſores; *neminem dici valere Imperatorem, niſi quem Papa delegerit*, quæ ſunt Glabri Radulphi voces. Nec tamen unius Petri tum habitus Papa Vicarius, ex hypotheſi Baroniana, ſed *Vicarius Apoſtolorum Petri & Pauli*, quo nomine Johannes venit in Actis Pothœanis, deſcribente ipſo Baronio, *Num.* XV. Et ad hujus Johannis tempora refertur commentum de *Donatione Conſtantini*, accuſante *Johannis Diaconi impoſturam, ſub hoc Pontifice*, Ottone III. Imperatore, in eo Diplomate quod ipſe Baronius recenſuit, ad Ann. MCXCI. *Num.* IV.

Exceſſum jugum Imperatorum.

Commentum de Donat. Conſt.

Cætera prolixe præfati Hiſtorici, & Vita Johannis, ejuſque Epiſtolæ teſtantur, *Tomo* IX. Concil. Ut nempe Johannes Clericos, viduas, pupillos ſubtraxerit Sæculari & Laicæ Juriſdictioni, teſte Anaſtaſio; Ut Excommunicationis dira frequentiaque fulmina projecerit in Græcos, Gallos, Germanos, Britannos, Italos qualiter in Spoletanum Thuſcumque Duces, in Formoſum Portuenſem Epiſc. in Athanaſium Neapolitanum, in Romanum Ravennatens. in Anſpertum Mediolanenſem &c. Ut mortuo Calvo Ludovicum Balbum primò Franciæ Regem, deinde & Carolum Craſſum, Imperatorem, iiſdem legibus corona-

verit; Ut ex Romanorum Dominis Subjectos Romanæ sedi effecerit, imo in Epist. ad Balbum Regem, quæ est LXXXVIII. Tom. IX. Conc. sustinuerit, *auctoritate S. Spiritus*, ei Regi deferre *vicem Caroli Imperatoris Augusti, & constituere eum à secretis Consiliarium suum.*

Ita, si vera *Constitutio* est Johannis VIII. quam ex Vaticanæ Bibliothecæ monumentis protulit Baronius, ad Ann. DCCCLXXXII. N. VIII. & inserta est Conciliorum Tomis, æquavit se hic Pontifex *Moysi*, & Cardinales Presbyteros, sive Titulares Romæ Parochos, *Septuaginta Senioribus*; qui sub tali Mose *negotia judicarent.*

Johannis error. Baronius emendat.

Scripsit & Epistolam ad Photium, quæ est CCCXX. inserta Tomo IX. Concil. & Annalibus Baronianis, in qua Photio & Græcis accedit, in quæstione de Processione Spiritus S. *additionem in Symbolo ex Parte* Filioque *condemnans*, & *insaniam* accusans eorum *qui principio hoc dicere ausi essent.* Sed Baronio hæc Epistola *calumniose conficta* est, ad Ann. DCCCLXXIX. N. LIV. LV. Ita Binio, ità Allatio, ita nuper Natali Alexandro; quibus genuinæ tabulæ sunt, etiam mendacissimæ, quotquot causam juvant, fictæ, quotquot abhorrent à moribus sequioris Romæ. Verum Johannem hunc accusat ipse Baronius, in iis quæ Purpurato displicent. *Johannes magno suo dedecore aversari visus est Prædecessorum suorum res bene dispositas*, scilicet restitutione Photii Patr. & Zachariæ Legati qui Photio accesserat, quos priores Papæ damnarant, è contra remotione Formosi Portuensis, quem Marinus *obrutum ignominia, in pristinum statum revocavit*, ad Annum DCCCLXXXIII. N. I. De constitutione hujus Johannis, qua conjugi *ob fornicationem discedenti* aliarum nuptiarum fecit potestatem, litigant Doctores Pontificii, & interpolatæ lectionis flagitium Doctissimo Launojo impingit Nat. Alexander, in hoc Johanne VIII. Historiæ Eccles. *Tomo.* XV.

Marinus II.

Marinum, alias *Martinum* II. ex Diacono factum Pontificem, contra Canones, quicquid de ejus Episcopatu harioletur Baronius, sed (inquit) *non satis explorato*, testatur diserte Platina, *adeptum esse Pontificatum malis artibus.* Quod solemne fuisse his temporibus, sequentes Pontifices docent. Tollendus Baronio laudibus.

dibus hic Marinus, ob damnatum ab eo Photium *ipso ingressu Pontificatus*, ad Ann. DCCCLXXXII. N. XI.

Hadrianus III. quanquam & brevioris ævi cum Marino, *tanti animi fuit*, inquit Platina, *ut statim initio Pontificatus sui* decreverit, *ne in creando Pontifice Imperatoris auctoritas expectaretur*. Consentiunt Chronographi, & Sigonius, ad Ann. DCCCLXXXIV. Plane contra Leonis IV. cum Lothario Imperatore pactum, *ut electio Romani Pont. nonnisi juste & Canonice fieri debeat*, apud Ivonem & Gratianum. Illud autem *juste & Canonice* implicare jura Imperialia, ita *ut electus Pontifex non prius consecraretur, quam Sacramentum fidelitatis faceret coram Missis Imperatoris, qui Canonico ritu dirigerentur ab Imperatore*, recte Baluzius observat, Baronianis effugiis præclusis, in Præf. ad Capitularia Num. XXV. Quod jus Imperatoribus mox restituit Johannis IX. Synodi Rom. *Capite* X. ut Pontifex *nonnisi præsentibus Legatis Imperatoriis consecraretur*. Sed hoc de jure investituræ jam supra, in Hadriano I. Nec tamen electio tum futura penes Cardinales, hoc Hadriani decreto, sed diserte penes *Clerum & Populum, liberis* utriusque *suffragiis*. *Hadrianus III.*

Intolerandum hoc alterum apud Martinum Polonum, Sigonium, Simonetam, alios; Quo nempe statuit Pontifex, dum Crassus Imperator careret virili stirpe, ut *moriente Crasso sine Filiis, regnum Italicis Principibus, una cum titulo Imperii, traderetur*, nempe Guidoni vel Vidoni Spoletano, & Berengario Forojulienſi. Sunt hæ apud Sigonium voces, fere in fine Libri V. de Regno Italiæ. Dissimulat Cæsar Baronius decretum, Reipublicæ infestum civiibus deinceps discordiis. Et satis ad commendationem Hadriani Pontif. quod *execratus sit Photium, nihilque fecerit in gratiam Imperatoris*, qui tum Basilius, ut idem ad Annum DCCCLXXXIV. N. I. II.

Stephani V. vel VI. par superbia fuit. Hic enim in Epistola ad Episcopos Orientales, quæ secunda est, *quodcunque Romana Ecclesia definierit, incorruptum manere* oportere. Insertum & Decretum apud Gratianum, *Dist.* XIX. C. Enim vero. In Epist. ad Basilium Imperat. quæ prima est: *Rerum mundanarum & Civilium tantum curam gerere debes; nos per Principem Petrum Spiritualibus rebus Deus præfecit. Sacerdotium omnium quæ in Orbe sunt Ecclesiarum à Principe Petro ortum accepit.*. In alia Epist. adversus *Stephanus* V. vel VI.

Hiſpanos Præſules, in favorem Narbonenſis; *Romanorem Pontificum Decreto omnis Chriſti Eccleſia toto orbe regitur*: Et niſi ſe Hiſpani ſubjicerent Narbonenſi Pontifici, *eos excommunicando excommunicat*, *maledicendo maledicit*, *perpetuo anathematis vinculo inſolubiliter colligat*. &c. Eidem Stephano VI. *divinitus* ſcilicet *revelata fuerunt Reliquiæ plurimorum Martyrum*, qui ſub Stephano I. Martyrii Coronâ decorari meruiſſent, & hactenus latuerant, ſcilicet inde à medio Sæculo III. Refert hanc inventionem Baronius ex Surio, hariolatus de ſuo, Anaſtaſium Bibliothecarium narrationis auctorem eſſe.

Adde in præfata Stephani Epiſtola, ad Hiſpanos, *fabulas* de Eccleſiis à *Paulo* Apoſtolo in Gallia & Hiſpania fundatis, de *Sergii Pauli* Narbonenſi Primatu, nugas id genus: Quales ex profeſſo in Gallia Pontificia, cum præſidiis omnibus fictarum orinum, fictorumque Gallicanæ Eccleſiæ fundatorum, profligavit poſt alios Joh. Launoius, non una *Diſſertat.* oſtenſurus quam imperite confuſa fuerit *Gallia* & *Gallatia*, item Dionyſius Areopagita cum alio Pariſienſi, Trophimus Pauli cum Trophimo Arelatenſi, Paulus Narbonenſis cum Paulo Sergio &c.

Formoſus & ſucceſſores.

VII. Inde à *Formoſo* VI. olim Portuenſi Epiſcopo, damnatoque ac depoſito à Johanne VIII. mox ſurrecturo Anti Papa *Sergio*, qui homo *Sacrilegus* Baronio eſt; poſt Formoſium ſucceſſuro *Stephano* ſeptimo, qui eidem Annalium ſcriptori, & ſuis, *homo nefarius*, habiturus & Bonifacium Anti-Papam, omnis ſucceſſionis Pontificiæ, ſed & infallibilitatis, ſpecies evaneſcit. Nonniſi execrandis artibus deinceps evehendi ad Papatum, vi, ambitu, Simonia, veneficiis, latrociniis,

Scelera ipſa nefaſque
Hac mercede placent.

Sed & graſſaturi in ſe mutuò, unde Stephanus VII. non modo Formoſi omnes Ordinationes, toto ſexennio factas, reſcindere, decreta ejuſdem abrogare, reordinationes ſancire, ſed & *mortui Corpus exhumatum, Sacerdotalibus indumentis indutum, tribuſq; digitis mutilatum, in Tiberim projicere*, violata ſepultura & humanitate, ut conſentiunt Scriptores Vitæ Stephani, ex Luitprando Hiſt. *Libr.* I. *Capite* VIII. & Acta Conciliorum. Unus Onuphrius fabulam gratis ſuſpicatur, Annotat. ad Platinam, ſe-

cus

secus pronunciante Baronio, ad Annum DCCCXCVII. *Num.* VI. ac rem testante Concilio eo Romano; in quo hæc Stephani Synodus, ac *violatæ sepulturæ* barbaries, damnata. Meminit & hujus Synodi Launojus, de Auctoritate Neg. Argum. *Num.* LXXXVI. Plane sic antea Stephanus IV. prædecessor Hadriani I. reordinaverat, quotquot à Constantino II. Papa fuerant ordinati. Sic deinceps Johannes X. cum exordio Sæculi sep. Stephani VII. contra Formosum Acta magno molimine, habitis Synodis, rescidit. Quanquàm non unius criminis, puta perjurii, perduellionis, conspirationis cum Saracenis, reus peractus fuerat Formosus, sub Iohanne VIII. Idemque ex *Laico* Pontifex, redactus scilicet ante ad communionem Laicam à Iohanne VIII. ex alienа etiam Diœcesi, puta Portuensi, contra Canones, ad Romanam translatus.

Claudimus Baronii verbis, ad An. DCCCXCVII. *Num.* IV. *En illa infelicissima Eccles. Romana tempora, atque omnium luctuosissima, quando intrusi sunt in Cathedram Petri, solium Christi, homines monstrosi, vitâ turpissimi, moribus perditissimi, usquequaque fœdissimi* &c. Mox *Num* VI. *Sed redeamus ad Stephanum, quem non auderem inter Romanos Pontifices numerare, nisi id factum à majoribus invenissem.* Et sane in Stephano VII. S. *Petri auctoritatem reveritos esse* Gallicanos Episcopos, ex Flodoardo in Rhemensi Historia, *Libro* IX. C. IV. prolixe constat. Rursus ad A. DCCCC. *Num.* I. II. III. quo anno clauditur Sæculum, verius quàm *inchoatur*, ut apud Baronium; *Ne quid scandali pusillus animo patiatur, si quando videre contigerit abominationem desolationis in Templo*, & perquam *indigna, turpia, deformia, execranda, abominanda*, &c. Nihil tamen his obstantibus, crepat ibidem *firmitatem Petræ, insolubilem compaginem, perennem Ecclesiam, semper integram, ædificium Dei*, & quæ id genus sua ipse Annalium serie ac confessione destruit. *Baronius constitens sibi.*

VIII. *Historia Iohannis* VIII. *vulgo Iohannæ Papissæ, controversa. Ἐπίκρισις Auctoris.*

1. Summa narrationis est, ex Mss. antiquis *Anastasii*, olim in Bibliotheca Palatina, & illa Christianissimi Regis, ex *Mariano Scoto*, *Facti ratio.*

hinc

hinc *Martino Polino*, & qui cum his consentiunt: Inter Leonem IV. defunctum sive A. DCCCLIV. sive ut alii A. DCCCLV. & Benedictum III. sedisse fœminam *Johannis* VIII. nomine, ex Moguntiaco oriundam, antea *Iohannem Anglicum* appellatam, occupaturam sedem ultra biennium. Addunt, habitu virili Athenas antiquam literarum sedem (eo fere tempore à Bardâ ibi instaurandarum) ab amasio suo deductam, hinc Romam delatam, professamque publice S. literas, quas tum Romæ auditoribus traditas fuisse, extra Muros Civitatis, auctor est Anastasius in Vita Leonis IX. Hinc factum, ut ob scientiæ opinionem, morumque præstantiam, *in Papam* eligeretur, sexum eo facilius mentita, quod (ut Laonicus Chalcocondylas, Ed. R. p. 160.) οἱ ἄρρενες χεδὸν πι τῆς Ἰταλίας, καὶ ξυμπάσης τι τῆς πρὸς ἑσπέραν χώρας, ὑπηνεκῶς ξυρῶν) τὸ γνάθον, *Mares cum per Italiam, tum regiones pene omnes Occidentis, barbas raderent.* Additur, deinceps à familiari imprægnatam peperisse via publica, ignaram temporis partus, quum de S. Petro in Lateranum tenderet, inter Colisæum & Ecclesiam S. Clementis. Addit Theodoricus Niemius, *statuam* in memoriam istius eventus eô loci erectam, deinceps à Pontificibus studiose declinandi. Chalcocondylas, Guil. Brevinus, Platina, meminerunt & *Sellæ perforatæ*, in qua novi Pontificis sexus explorandus postmodum fuerit, mox ab electione. Accedit, quoad rei summam, & *Johannæ* hujus Pontificatum, constans Historicorum ac Chronologorum fides, certe post Marianum Scotum, Radulphi Monachi si Mariano posterior est, Sigeberti Gemblac. quicquid de isto Miræus neget, Ottonis Frising. Galfridi Arthuri, Godofredi Viterbiensis, Ioh. Parisiensis, Antonini Florentini, Matthæi Palmerii, Francisci Petrarchæ, B. Platinæ, B. Mantuani, Wernerи Rolvinchii, B. Fulgosii, reliquorum magna seric ad cœptam usque Reformationem superiori Sæculo. In Græcis noti Laonicus Chalcocondylas *Lib.* VI. de Rebus Turc. & Barlaamus à Salmasio editus, de Primatu Papæ, *Cap.* XIV. Sed Catalogum Scriptorum exhibent Magdeburgenses, Flaccius, Juellus, Mortonus, Wolfius, Mornæus, Deckerus, Calixtus, Grimmius, Hottingerus, Maresius, plures alii, ipseque David Blondellus, in *Anacrisi* Famosæ Quæstionis de Iohanna Papissa. Ut absurdus sit Leo Allatius, contendens nihil hujus scripsisse Marianum, Sigebertum,

Xyst.

Marti-

Martinum, Latinos alios, nec Græcos, in quorum Opera scilicet hæc fabula fuerit per fraudem inserta.

II. Indubium tamen est pressisse hanc rem silentio, cum Latinos nonnullos, tum Græcos scriptores, certe nihil hujus legi in transmissis eorum ad nos scriptis. In his Romani *Pontifices*, ut Nicolaus I. Hadrianus II. Leo IX. *Præsules*, *Abbates*, ut Hincmarus Rhemensis, Ado Viennensis, Lupus Ferrariensis, Conradus Urspergensis; *Historici* alii, ut Luitprandus, Elodoardus, Hermannus Contractus, Hugo Floriacensis, Matth. Westmonasteriensis &c. In *Græcis* objicitur silentium infestissimorum Romanæ sedi, Photii Patriarchæ, & Michaëlis Imperat. tum Metrophanis Smyrnæi, Styliani Neocæsareæ Episcopi, Gregorii Hierosolymitani, ἀνωνύμων plurium. Ast vero qui *non certam historiam esse* pronunciarit, primus noscitur Æneas Sylvius *Epist.* CXXX. Qui autem negaverint factum, primus prodiit ævo superiore Aventinus, in Annalibus Bojorum *Lib.* IV. *fabellam* appellans; tum Alanus Copus, vel sub hujus larva alius, item Onuphrius Panuinius, Gisbertus Genebrardus, Arnoldus Pontacus, Florimundus Ræmundus, vel sub hujus nomine (ita Blondellus) Ludovicus Richeomus è Societate Iesu, hinc Cæsar Baronius, Rob. Bellarminus, Iac. Greserus, Papirius Massonus, Albertus Miræus, Binius, Bzovius, Sanderus, Serarius, Gualterus, Allatius, Launojus, Labbeus, Nihusius, Nat. Alexander, & omnes ad unum recentiores, ipseque Iustus Lipsius, in Epistola quadam ad Franciscum Swertium, citante Miræo. Quibus accessit in nostris fere primus David Blondellus; in Gallica *Diatriba*, dein in Amstelodamensi *Anacrisi* de Iohanna Papissâ; ac post eum Timannus Gesselius, Marcus Zwer. Boxhornius, doctiores non pauci, rei absurditate inducti: Perquam invito Claudio Salmasio, qui testis oculatus Mss. Heidelbergensium, & fraudis Iesuiticæ in edendo Anastasio, Commentarium de hac Iohanna pollicitus fuit, fato interceptus. *Quis rem silerent, aut negent.*

III. Rei momentum omne in hisce potissimum vertitur: I. An Anastasius Bibliothecarius, ejus fere temporis scriptor, hujus Iohannæ nullus meminerit, in Pontificum Vitis, an secus in vetustioribus Mss. visis ipsi Blondello, sed & Salmasio, Frehero, antequàm potestatis Jesuiticæ fierent. Quo magis certum *Eminentes Auctoris Observationes necessariæ.*

Anastasium sæpè mutilum, hiulcum, interpolatum, à posterioribus correctum esse, vel ex Prætatione Fabrotti, & frequenti assensu Baronii. 2. An inter Anastasium & Marianum Scotum, mediis inter utrumque sæculis duobus, nemo seu Græcorum seu Latinorum rem adeo portentosam tradiderit; controversâ *jam* ætate Radulphi, vel Ranulphi Flaviacensis, quem ipse Bellarminus, Onuphrius, Gualterus, Genebrardus, post Trithemium, Mariano anteriorem faciunt toto minimum sæculo. Nec enim Ph. Labbei invectivæ, Ranulphum istum distinguentis à Flaviacensi, magnopere stringunt. 3. An ex calculo Chronologico, & tempore quo sederint hujus ævi Pontifices, ac sibi invicem successerint, cognoscatur certo nullum esse huic Fœminæ locum inter Leonem IV. & Benedictum III. An vero hoc calculo nihil sit incertius, nutantius, plane diversâ Paparum hujus Sæculi Epocha, quibus modò plures, modo pauciores anni tribuuntur, aut menses, turbatis rationibus, ut factum in Leone III. Stephano V. Gregorio IV. Leone IV. Benedicto III. Nicolao I. dissentientibus Eginhardo, Anastasio, Reginone, Mariano, Adone, Flodoardo, Urspergensi, Hermanno Contracto, &c. Quo ipso suspicio de Johannâ, media inter Benedictum & Leonem, verius augetur. 4. An posito silentio Anastasii mirè interpolati, quandoque mutili, ut de Mss. Gallicano fatetur Blondellus, non familiare fuerit huic scriptori, ea premere quæ *Romæ* invisa, & causæ Pontificum adversa, qualis tum hæc *Johanna in serie Pontificum*; Baronio ipso Anastasii silentium sæpius arguente ad Annum DCCXXXIX. *Num.* VI. DCCCXLVII. *N.* VII. & alias, sed & lapsus, tum historicos tum Chronologicos, tam in Vitis Pontificum prioris ævi, quàm ad Sæculum VIII. & IX. 5. An qui Benedictum III. Leoni IV. successisse tradunt, Johanna tacita, ut Hincmarus, Ado, Annales Bertiniani, Chronographi alii, hoc ipso successionem *immediatam* velint; an vero hujusmodi successionem quæ pro legitima Romæ deinceps habita, Johanna inter Papas non omnino numeranda, ut diserte Sigebertus, & alii. Quomodo Stephanum IV. immediate surrogant Paulo I. An. DCCLXVIII. prætermisso Constantino II. qui tamen ultra annum sedit, sed ejectus obtentu *Laicatus*, hinc Pon-

Pontifices inter non omnino numerandus, seu ab Anastasio, seu à plerisque Pontificiæ successionis scriptoribus. Sic omissus alibi inter Pontifices Lando I. post Anastasium III. & ante Sylvestrum II. Johannes ille, qui contra Gregorium V. electus fuerat, non Canonica scil. electione, Johannes XVIII. apud Platinam. 6. Ecquæ vis sit *negantis* argumento, nempe à silentio gravissimorum Scriptorum, in utraque Ecclesia, cumprimis Romana; sed & Constantinopolitana, maxime dum ferverent inter hanc & illam odia, ut Photianis temporibus ac deinceps: An vero *negativum argumentum, nihil tunc aut parùm habeat roboris, cum in materia cui applicatur μεσιτὲν & singulare est*, ut recte ingenuus Launojus *De Auctoritate Neg. Argum. Cap.* CL. nempe cum ita factum alii tacent, ut plurimi sint, sed & gravissimi Scriptores qui referant? Annon etiam silentii hujus causæ aliæ in suspicionem veniant, v. gr. Aut puduisse Romam hujus infamiæ & turpitudinis domesticæ, ac merito, hinc studio sepeliendæ; Aut versatos Scriptores in argumentis aliis, non in describenda præcisè serie Pontificum, quales Hincmarus, Lupus Ferrariensis, Flodoardus Rhemens. Luitprandus Diaconus minime auctor Libri de *Romanis Pontificibus* &c. Aut *Johannæ* tempus non descripsisse alios, seu desinentes historice ante annum DCCCLV. quo obiit Leo IV. ex concessis, quales Freculphus, Haymo, Ado Viennensis, Walafridus Strabo, Hugo Floriacensis &c. seu post Johannam & Benedictum historiam exorsi, ut Guilielmus Bibliothecarius, persecutus Vitas Pontificum ab Hadriano II. Aut denique aliorum scripta à Romanis vel adulterata, vel abolita, demptis mutatisve pro libidine, vel sepultis, quæ Pontificiæ causæ adversarentur, pari frudis suspicione qua Latini Photium & Græcos passim premunt, in specie Baronius, Binius, Allatius, & Ἐπιεικὲς. 7. An ex *circumstantiis* nonnullis dubiis, qualis illa de exploratione sexûs, vel de puerperio, aut statua in rei memoriam posita, deve declinata ob id ipsum via ituris è S. Petro in Lateranum Pontificibus, recte hoc ipso colligatur, fabulam esse quicquid de *fœmina Papissâ* retulerunt uno ore tot Chronographi & Historici. 8. An negantium auctoritas, quales sunt in Jesuitarum ordine, & Monachorum, vel certe Purpuratorum plerique, ac servientium hypothesi Romanæ fœdissima servitute, post Reformationem natam, præ-

ponderet auctoritati tot facti assertorum, tàm in Latinis, quàm in Græcis, perpetua sæculorum serie, nec illis infimæ caveæ, fasso hanc ipsam seriem Davide Blondello, ac describente in sua Anacrisi. 9. An species aliqua sit, confictam hanc omnem fabulam esse in odium Romanæ Ecclesiæ, ab iis qui abjectissima ejus & tyrannidis & superstitionis fuere mancipia, Monachis plerisque, vel Clericis; *Novatoribus* certe (quales inscribuntur Baronio) nihil de suo addentibus. Quo magis, dum longè absurdiora isti narrant, & in occulto patrata, miracula, visiones, apparitiones, inventiones Reliquiarum, alia tanquam antecedentium Sæculorum, ea haurit avide Annalium Ecclesiasticorum scriptor, propinatque Orbi erudito: Licet tacita ea fuci int omnibus ad unum Scriptoribus probatæ notæ, ante Caroli M. tempora, frequenter arguente hanc insaniam Ioh. Launojo, Parisiensi Theologo, in doctissimis Dissertationibus.

IV. Quin non adeo labefactare videntur veritatem Historiæ, frivolæ conjecturæ Romanensium, de *origine* scilicet hujus *Johannæ Papissæ*, ut potius illam adstruant firmentque.

Vitia originis hujus Johannæ.

Aventinus, ortam esse fabellam ex *Theodora* nobili Scorto, Romæ dominata, daturaque illi sedi Pontificem Iohannem *nonum*, ex Ravennatensi Episcopo, aliis Iohannem *decimum*, Platinæ *undecimum*. Sed nec temporis & Sæculi ratio quadrat, nec nomen Theodoræ, nec reliquæ de Iohanna circumstantiæ, neque duratio Pontificatus Iohannis X. qui ad *decimum quartum* annum prorogatus est. Adde militares ejusdem spiritus, aliaque hujus Iohannis, apud Luitprandum, vel Platinam, quæ Fœminam dici haberive haud patiebantur. Onuphrius, derivat à *Johanne* XII. pene adolescente Papa facto, & cui scortum, inter alia multa, Iohanna quædam, ultra medium Sæculum X. Verum toto Sæculo anterior Iohannes ille VIII. fœmina, literas ante professa, nec causæ quicquàm cur Iohannes iste XII. mulier fingeretur, qui nimis strenue se virum probaverat, totis etiam annis IX. Pontifex. Sed & obscura illa *Johanna*, scortis hujus Papæ expressis in Actis depositionis, *vidua Rainarii*, *Stephana*, & *Anna viduâ*, in Tomo IX. Conc. *col.* 649. nulla ibi Iohanna. Bellarminus originem ad Leonis IX. tempora retulit, sic & Baronius ad Ann. DCCCLVIII. N. LIII. id est ad medium Sæculum XI. quando flo-

vere

vere in Germania cœpit Marianus Scotus. Idque occasione verborum Leonis in *Epist.* ad Michaëlem Constantinopolitanum, exprobantis *Eunuchorum promotione*, scilicet Ignatii & Photii olim Patriarcharum, *sublimatam in sede Pontificum fœminam*. Absurdissime sane, ut quod stringebat Leo, scripta Epistola, in Constantinopolitanos, de Semi-Viris Patriarchis, satisque notis, eo ipso tempore Superstitiosissimi in Latinis Monachi, Romam adorantes, verterint in contumeliam Romanæ sedis; ut finxerint ex ea Epistola sedisse *Romæ* fœminam, eamque Iohannis nomine, cum circumstantiis apud Historicos cæteris. Et si vel Michael Constantinopolitanus, vel Leo Acridanus, ad quos tum Leo Pontifex, non leguntur retorsisse hoc ipsum in Romanam sedem, quod urget Leo Allatius, credendine sunt Latini Chronographi transtulisse in Historiam, & excogitasse, quod fuisset inauditum antea, & Græcis ipsis tacitum? Noli tamen mirari in Græcorum istorum literis, quales ex Vallicellana Bibliotheca aut Vaticana, & Latinas, profert Annalium scriptor, ad Ann. MLIV. probrum istud Rom. Ecclesiæ desiderari. Præterquàm enim quod de Dogmatibus, & Ritibus tum fuit lis omnis, quàm familiare fuit Græcorum id genus antiqua monumenta aut sepelire silentio, ut factum de Iconomachicis, & Photianis, aut Romæ interpolare, seu addendo, seu mutilando, qualis culpæ Photium solet redarguere Baronius, Binius, Allatius? Nec est sagacior conjectura præfati Allatii, in *Confutatione Fabulæ*, cui Bartholdus Nihusius *Prologum Galeatum*, & *Epilogum* pro ingenio suo adjunxit, Anno hujus Sæculi XLV. Is paragrapho XXIV. ejus Dissertatiunculæ, inducit ex Francorum Annalibus fœminam quandam *Thiotæ nomine*, Moguntiaci usurpantem Prophetissæ munus, iisdem fere temporibus, ac Synodali judicio damnandam. Hæc illi Iohanna est, è Germania in Italiam transferenda, & ex Prophetissa commutanda in summum Pontificem. Equidem alii sunt oculi leporis, alii ululæ, familiari Græculis proverbio. Thiota ilia, si quæ fuit, nec ex ordine in Scholis docens, nec Romæ, neque Germaniam egressa, nec sexum mentita, nec sacerdotio functa, nec magnopere per orbem vulgata, nec in ea quidquam quod *summi Pontificatûs* Romæ gesti, inter Leonem IV. & Benedictum III. cogitationem nisi deliranti inge-

Allatius nonnullos.

rere potuerit. Pessimè etiam Sigebertus, ad hæc tempora, hujus Thiotæ testis fertur, qui *maligni* nescio cujus *spiritus*, *in Paroeciâ Moguntina*, ad An. 858. uti in Conciliorum Actis hujus *Synodalis judicii* nulla memoria est. Græculum hunc natum crederes ἐν τῇ ἀπάτῃ, ipsa *fallaciarum solemnitate*, apud Comicum.

Baronius expensus.

V. Supereſt Cæsar Baronius, cujus declamationem in pauca contrahimus, Tomo x. ad Annos DCCCLIII. & DCCCLXXIX. 1. Vellet, id quo Leo IX. objecerat sedi Constantinopolitanæ, quæ *fœminam* scilicet in *Pontificum* suorum serie habuisset, puta Photium, aut aliquem è Cynœdis Michaelis Imperat. conversum fuisse à Schismaticis in Iohannam fœminam, locandam in sede Romanorum Pontificum, inter Leonem IV. & Benedictum III. 2. Addit, hanc calumniam, sive fabulam, scribentem eo fere tempore Marianum pro vera historia habuisse, primum scilicet ejus assertorem. Quasi subesset veri aliqua species, ex sarcasmo isto Leonis adversus Græcos, An. MLIII. aut ex retorsione postcà Græcorum de *Papâ fœminâ*, quæ & ludicra fuisset & mendacissima simul, nec in vulgus totius Europæ nisi dudum postcà spargenda, Monachum Latinum, Germanico Cœnobio inclusum, seu Fuldensi seu Maguntino, hac facti opinione jam tum imbui potuisse! Sed & induci ut referret in Chronicon, ac de plano assereret, nullo ante se teste, nulla unquàm rei fama, *Leoni Papæ successit Johanna mulier*, & quidem anno DCCCLIII. sessura *annis duobus*, *mensibus* V. *diebus* IV. 3. Urget, *fabulas multas in historiam transiviſſe*, Cyriacum Papam, VII. Dormientes, XI. Mille Virgines, animam Trajani liberatam ex orco, Sylvestrum II. Magum, &c. Utique sane, omnium certissimo rei teste Baronio, cujus credulitatem, anilesque pro *historiis* fabellas, cum in Annalibus, tum ad Martyrologium, doctissimi quique in ipso Papatu, stupuerunt. Sed ex argumento illo μειρακίῳ nihil concludi, quinimo retorqueri in Baronium, apud quem longe ἀπροσώπως millies *in historiam transire*, quivis intelligit. 4. Urget *silentium inimicorum*, cumprimis Photii, & Michaelis Imperat. Quasi vero extent Photiana omnia, eademque illibata; aut Acta Synodi Photianæ authentica, quæ fuerunt *igne cremanda*, decreto

decreto Hadriani II. uti nec extant literæ Michaëlis Imperat. de quarum in Romanam sedem contumeliâ conquestus adeo Nicolaus I. Româ pridem supprimente. Et quidni retorqueant in Baronium Græci, quod ipse cum suis adversus Græcos, solemne his fuisse *falsare Literas, Acta Synodorum, Commonitoria Pontificum*, ut ad An. DCCCLXXIX. & sæpe alias? 5. Tandem, ut contrahamus, non illepidum est Εὐηνμα Purpurati, cui assurgunt tamen plerique post Baronium scriptores, ac nuper Maimburgius, ὂγκ καλῶς. Quo nempè *Johannes* VIII. sed ille qui post Hadrianum II. sedit, & *nonus* Platinæ est, opportunè habitus dictusve *fœmina* fuerit, & *Papissa*, id est, *homo mollis, abjectâ penitus omni virilitate, fractus homo, Sacerdotalis constantiæ expers, atque robore enervatus.* Quid ita? Ob restitutum ab hoc Pontifice Photium, cujus depositioni Archidiaconus consenserat, hinc datum ab eo scandalum, *qui nec resistere sciret Eunucho, quique vinceretur à semi-viro, non Vir sed fœmina potius nuncupandus.* Sed nuncupandus igitur erat eo ipso tempore, aut mox à relicta Successoribus sede, in Photium conjuratis; dum tamen *Johannam fœminam*, & *Papissam*, demùm aliquot post sæculis naram hariolantur, primo somniante Mariano. Adde restitutionem eam Photii per Johannem VIII. deinceps ab isto Pontifice dici revocatam, & prævaricationi Legatorum adscriptam, qui *contra Apostolicam præceptionem egissent*, damnatamque ab eodem fuisse deinceps *Photianam Synodum*, *Photiumque* ipsum, ut ex Johannis *Epist.* CCL. ad Photium, aliisque colligunt. Unde prolixa apologia Johannis, apud Leonem Allatium, Libro de Octavâ Synodo Photianâ; *Cap.* III. *& sequent.* qui *falsissimum* esse dicit, *restitutionem Photii Literis Johannis Pontificis confirmatam. Aliud* (inquit) *Photius in corruptis à se Johannis Epistolis, aliud Johannes in suis ediderat.* Ipseque Baronius, ad An. DCCCLXXIX. contendit Iohanni falso suppositum esse, in Photii causâ, *Commonitorium*, datum Legatis Romanis, in *Tomo* IX. Concil. *falsatum* saltem, aliasque omnes Iohannis literas, sed & Acta Synodi Photianæ, *portentosis mendaciis, & monstruosis saltatibus esse mixta.* Quâ de re alibi. Hinc saltem conjecturæ Baronianæ vanitas apparet, reis confitentibus, scilicet de Iohanne VIII. molli, & evervato, & semiviro, & indigno Sacerdotio. Qui si vel maxime restituisset Photium, *lenitatis* quidem

Johanna qua Baronio.

quidem, & *misericordiæ*, *pacis* inter utramque Ecclesiam ac *concordiæ* stabiliendæ caulâ; in re quæ ad disciplinam attineret, accusari potuit, non verti in abjectissimam fœminam, & impurissimam meretricem. *At leni animo est Johannes*, (ita Allatius, de Synodo Photianâ, *Cap.* III. *p.* 61.) *non adversabimur. Esto lenis, ideone & stolidissimus omnium?* Ideone fœmina, meretrix? locandus etiam inter Leonem IV. & Benedictum III. ante Photii causam natam?

Arbitretur deinceps Lector; annon pertinaci *huic de Johannâ Papissâ* narrationi, à tot retrò Sæculis, procul Scriptorum odio in Romanam sedem, quam imò unicè isti venerati, verior *alia* subsit origo? Videlicet in occupatâ reipsâ, ad breve tempus, per fœminam sexus mentitam, ea Sede, in quâ non diu posteà longa monstrorum series dominata est, fasso Baronio.

IX. *Veritatis hoc Sæculo, contrà Papalem tyrannidem, Idololatriam, Superstitiones, admissasque deinceps Hæreses, Testes luculenti.*

Prolixe hos à Magdeburgensibus, M. Flaccio Illyrico, Goldasto, Mornæo, Usserio, Forbesio, aliisque *Protestantium* descriptos, quandoque etiam à cordatioribus Pontificiis agnitos, hic velut in tabella designamus.

Contra Papæ usurpat.

I. Contrà Universalem *Papæ Romani* potestatem, & usurpata jura, suprà Imperatores, Regesque, suprà Orientis Patriarchas, supra omnes Ecclesias Occidentis, cum in spiritualibus, tum in temporalibus, deponunt facta scriptaque hoc ævo nimis multa. Equidem, quantum ad *Imperatores*, constat Iconomachicos in Oriente Principes, Nicephorum, Leonem Armenium, Michaelem Balbum, Theophilum, sed & in Occidente Carolum M. & Ludovicum Pium, parùm moratos esse decreta Romanorum Pontificum, & Iconoduliam Synodis Romanis, scriptis, factisque Pontificum, & praxi Romana sancitam. Quâ de re Historia nostra Imaginum, *Sect.* VII. VIII. IX. Deinceps quantum deferrent Romano Pontifici, Græci Imperatores, Cæsaresve, Michael III. Bardas,

Bardas, Basilius Macedo, testentur controversia *Photiana*, & asserta jurisdictio Constantinopolitani in *Bulgarorum* Ecclesias, quâ de re posteà.

De *Caroli Magni*, & *Ludovici Pii*, dein & *Lotharii*, *Ludovici* II. *Caroli Calvi*, exercita suprema potestate, in personas Pontificum, quos aut per se aut per Missos judicarunt, (Leonem III. Paschalem I. Eugenium II. Gregorium IV. Sergium II. Leonem IV. Hadrianum II.) ita in electionibus ac confirmationibus eorundem, absque quo hæ nullæ, in sanciendis Ecclesiasticis legibus, in convocandis Synodis, in Episcopis constituendis, aliisque, testentur nostra superiora, ad *Sæc.* VIII. C. v. & ad hoc ipsum *Sæc.* IX. C. III. VII. Adde post Eginhardum, Hincmarum Rhemensem, Aimoinum, Sigebertum, Gratianum, Ivonem, & Annalium Scriptores, in recentioribus assertores juris Regii & Imperatorii (contrà præstigias Baronianas) Petrum de Marca, Libris de Concordiâ, Mezeræum Historicum passim, Lud. Maimburgium Tract. de Romanâ Ecclesiâ, Stephanum Baluzium, speciatim in *Notis* ad Agobardum, & in *Præfatione* ad Capitularia, in quâ Gretserum, & Baronium egregiè perstringit, productis quæ fastum Pontificum hoc ævo retuderunt. Undè Imperatoriæ Regiæque legationes, sed & Epistolæ, Decreta, quibus accusationes etiam contrà Romanum Pontificem receperunt, appellationes admiserunt, causas Romæ judicarunt, ad juramentum modò *fidelitatis*, modò *purgationis* Papas adegerunt, etiam ad deprecandum, *si incompetenter aliquid egissent*, testibus verbis Leonis ad Ludovicum Pium, apud Gratianum Causâ 2. Q. 7. C. 41. sed & apud Ivonem Carnotens. & alios. Formulas quibus Reges præessent electionibus Episcoporum, inconsulto Pontifice, habes ad calcem *Tomi* VIII. Concilior. *Oppositi in Occidente.*

Ac præter Ecclesias *Orientis* restitisse etiam hoc Sæculo *Occidentis* alias, gravesque passim Episcopos, Pontificum tyrannidi, doctrinæ, decretis, usurpatæ potestati, non dubia monumenta docent. Quanquàm aliàs ad Papas sæpè confugerent, ac consulerent ut Primam sedem, *universalisque Ecclesiæ sollicitudinem*, ac *primatum*, iis non denegarent, Epistolas etiam reverenter susciperent. De *Galliæ* Præsulibus, cum in Conventu Parisino, refutato scripto Hadriani I. in causâ Imaginum An. DCCCXXIV. tum deinceps in variis Synodis, sub Ludovico Pio, Lothario, Ca-

rolo Calvo, in quibus fortiter Papalis fastus compressus, jura Regum asserta, sed & Metropolitica, antesignanis Drogone Metensi, Hincmaro Rhemensi, aliis, præter Viros citatos, adeantur *Tomi* Conciliorum VII. VIII. & IX. Hincmari *Opuscula & Epistolæ*, & Gregorii IV Epistola *ad Episcopos Regni Francorum*, apud Agobardum, Edit. Baluzii *T.* II. *p.* 53. Ex qua postrema patet, fatente in Notis Baluzio, 1. Appellasse in suis Francos Pontificem Romanum *Fratrem, ex veteri more*, 2. Gregorium ab iis accusatum perfidiæ in Ludovicum Imperat. sed *& perjuri*, Episcopi quum essent *haud ignavi, suique gradûs memores.* 3. *Alienatos* Gregorio fuisse *depositionem*, seu *periculum gradûs.* Videsis Epistolam, sed & alteram Caroli Calvi nomine scriptam ad Hadrianum II. inter Epist. Hincmari, Editionis Cordesianæ, *pag.* 544. *Hoc hortamentum, scilicet ut omnia quæ a sede Apostolicâ nobis veniunt, humili semper debeamus intentione recipere, non solùm, ut præmisimus, Evangelicæ veritati, sed etiam decretis Sanctorum invenitur adversum*, & quæ istîc plura. Quid Episcopi Germaniæ Inferioris Belgicæque, Theutgardus Trevirensis, & Guntharius Colonienſis, scripserint aliquando ad Nicolaum I. albo Sacerdotum eradentem Gravissimos Præsules, ob defensum Lotharium, accusata in hoc Pontifice *libidine dominandi, tyrannide, rapacitate, fuco, factione, contrà fas, contrà decreta, moremque majorum* &c. testis sit Aventinus, laudatus sæpe scriptor, Annal. Bojorum *Lib.* IV. p. m. 255, sed & Annales Farncorum à Pithoeo editi. Ibi legas cùm Epistolam Nicolai ad Episcopos in regno Lotharii, tum responsoriam Episcoporum ad Nicolaum. Quomodò Johannes *Ravennatensis*, restiterit eidem Nicolao Pontifici, insectatus Pontificis tyrannidem, & tuitus antiqua jura, opprimendus tamen, ex Anastasio Bibliothec. & ex Platina, pluribus intelligitur, in Vita Nicolai I. Quid adversus eundem Nicolaum, & quidem in Synodicâ Epistolâ, Episcopi *ex partibus Italiæ*, ut qui *gravi tyrannide opprimerentur*, scripserint aliquando ad Photium, habes apud ipsum Annalium Scriptorem, ad An. DCCCLXIII. N. XLII. *& seq.* sed hoc ipso invehendum in *calumnias Occidentalium Schismaticorum.* Ità *Mediolanenses* Præsules, subtraxisse se Romano dominatui, faciente Angilberto Archiep. Mediolanensi, circà An. DCCCXLV, *ut nonnisi*

post

post ducentos annos Ecclesia Mediolanensis ad Romanæ obedientiam, ità ex more sui temporis Sigonius, *redierit*, hic ipse refert de Regno Italiæ, *Libro* v. Angilbertus vero ille hinc sepeliendus fere alto silentio, licet inter *Sanctos* referri meruerit, quemadmodum & *Angilrammus* ferè tacendus fuit, cui tributum opus *de Imaginibus* sub nomine Caroli M. Sed hoc ipso *schismatis* postulandi Antistites Mediolan. ac subjiciendi sedi *Ticinensi*, iniquissimo decreto Johannis VIII. contra antiqua jura, ut ex Epistolâ Johannis CXXXIX. ad Clerum Mediolanensem, pluribus intelligitur. Ità Synodus apud S. Macram, Finibus Pagi Rhemensis, Anno DCCCLXXXI. Ludovico Rege, diserte interdixit *Pontificibus, ne Regiam potestatem*, sive quod Regum est, *sibi usurpare præsumant*; sanxit, *ut in temporalium rerum cursu Regum dispositionibus uterentur, ac minimè se negotiis sæcularibus implicarent*. Habes in Capitulo I. Tomo IX. Concilior. *col.* 338. Ita *Luitperti*, Archiepiscopi Moguntini, Epistolam ad Ludovicum Imperatorem describit Catalogus Testium, T. II. p. 139. 140. In qua nempè Luitpertus de *sede S. Petri graviter dehonestatâ*, deque *Rectoribus Populi Dei* pluribus expostulat, ut *qui relicto salutis tramite irent in præceps, & sequentibus se foveam perditionis aperirent*. Hæc specimini sit loco.

II. Contra humanas *Traditiones*, recentes illas, dubias, pseudepigraphas, ac superstitionis innumera commenta, unâ *fidei* regulâ, uno *salutis* fonte, *Scripturis S.* iisque *solis in Ecclesiâ legendis*, faciunt tot Capitularia, sub Carolo M. Ludovico Pio, de quibus suprà *Cap.* III. Nempè Clerus & Populi, ab inanibus *superstitionibus* & *pseudepigraphis*, revocati ad Scripturas S. ad lectionem earundem vernaculam & assiduam, ad unicum *Verbi Divini pabulum*, nec sinerentur *nova, & non canonica, & non secundùm Scripturas Sacras, fingi aut prædicari populo*, Capitularis I. Carolini, *Cap.* LXXX. & passim. Egregia & in hanc rem effata *Haymonis* Halberstad. *Rabani* Moguntini, *Claudii* Taurinensis, videsis collecta à Magdeburgensibus, & in Catalogo Testium *Libro*. IX. *Contra Traditiones humanas.*

III. *Adorationi* vel *cultui Imaginum* religioso, qualicunque tandem, & omnimodò, ostensum fusè alias, acriter restitisse hoc ævo, in *Occidente*, *Carolum M.* post scriptos à se *Libros* IV. adversùs Nicænam Synodum, probatos Francofurtensi generali *Contra Iconodulian.*

Synodo; tùm ſub Ludovico Pio, reſtitiſſe *Conventum Pariſinum*, indictum An. DCCCXXIV. Novembri menſe, ac vindicatum Hiſtoriæ noſtræ Imaginum, *Sect.* IX. à *pag.* 613. Sed & *Britanniæ*, *Hiſpaniæ*, *Italiæ*, *Germaniæ*, *Galliæque* inclytos, hoc ævo Epiſcopos ac ſcriptores, impugnaſſe pari animorum conſpiratione omnem Iconoduliam Nicænorum, & Hadriani I. prolixè poſt noſtratum alios, ex ipsâ adverſantium confeſſione, eadem noſtra commentatio. Quanquàm plerique, ſi Claudium Taurinenſem Epiſcopum cum aſſeclis excipias, cui *Iconoclaſtæ* cognomentum, *uſum* ipſum Imaginum, hiſtoricum *illum* & mnemonicum, procul omni cultu, aut honore religionis, *non* reprobarent. Sed omnes iſti Baronio, & toti choragio Iconolatrico, dicti ſunt *obſtrepuiſſe*, *clamaſſe*, *inſaniiſſe*, ut pluribus aliàs.

In *Oriente* verò, demonſtratum eſt pari hiſtoriæ fide & evidentiâ, Irenes & Taraſii impia pro Iconodulis molimina, & facta, & decreta, execratos eſſe Nicephorum Logothetam, Leonem Armenum, Michaëlem Balbum, Theophilum Michaëlis filium, Imperatores, cum Epiſcopis pleriſque Orientis, quicquid frenderent Monachi, & Taraſianæ factionis homines. Nec niſi ex facilitate ac ſuperſtitione ſexûs, quâ abuſi Iconolatræ poſt Theophili exceſſum, quemadmodum ex innatâ in fœminis cupidine dominandi, factum eſſe indè à *Theodoræ* regimine, viduæ Theophili, natæ matre Iconodulâ, ut reſtituerentur Imagines, opprimerentur dicti Iconoclaſtæ, eadem noſtra *Hiſtoria* docet, totâ Sectione VIII. Nec diffitentur Annalium ſcriptor cum ſuis, per fœminas, Irenem & Theodoram, triumphaſſe Imaginum ſuperſtitionem. Vide & Caput de *Synodis* hujus Sæculi, paulo inferius.

Contra Clerum Rom Celibatum &c.

IV. Adversùs *Cleri Romani* fœdam corruptionem, ignorantiam, mollitiem, luxum, avaritiam, invaſas hæreditates, ſolutam diſciplinam, perditos mores, fecêre egregia Capitularia & Edicta Imperatorum Caroli M. Ludovici Pii, Lotharii, Ludovici II. Caroli Calvi, & Acta frequentium Synodorum, in Collectionibus Bochelli, Sirmondi, Spelmanni, Labbei, Baluzii, Holſtenii; poſt illas Anſegiſi Abbatis, Benedicti Levitæ, Reginonis Prumienſis, Burchardi Wormatienſis, Ivonis Carnotenſis, Gra-

Gratiani &c. Quin sufficiant confessiones Genebrardi, & Baronii, de *Pontificibus apotacticis*, *apostaticis*, *monstrosis*, *turpissimis*, *perditissimis*, *usquequaque fœdissimis*, indè ferè à Johanne VIII. ad Leonem IX. ultrà annos CL. Vide & confessionem Mezeræi Historici, *de Ecclesiâ* IX. *Saculi*, Tom. I. deque nefandis *abusibus* in Episcopis, Clero, Abbatibus, Monachis, quibus eâ ætate obviam itum fuit. Sic adversùs legem seu necessitatem *cælibatûs Clericor.* indè à *Subdiaconatu*, aut in *reclusis* etiam antè ætatem, in Britanniâ cumprimis; & Germaniâ, oppositiones hoc tempore natas, ne dicam in Oriente, testantur de Britannis Scriptoribus Balæus in *Centuriis*, & de Germanis Epistola inclyta *Uldarici* Augustani Episcopi ad Nicolaum I. Et hanc quidem Epistolam pro *conjugii* libertate, contrà fœdas ac monstrosas, *continentiæ* vanâ specie, libidines quas Capitula hujus ævi loquuntur, videsis apud Flaccium in Tomo II. Catalogi Testium, vel apud Calixtum de Cœlibatu Clericorum, eam Uldarico vindicantem, *Sæculo* IX. Quanquàm anteriorem nonnihil Uldaricus, illo quem Baronius ad Sæculum X. deprædicat, & cujus Vitam, variis hujus Scriptoribus (suffecti Augustæ Episcopi Anno DCCCCXXII.) ex ineditis plerisque edidit M. Velserus Augustanus, & ex Velsero nuper Christophorus Arnoldus, vir de literis præclare meritus. Ac præfatam Epistolam dissimulat quidem Baronius, sed meminerunt jam olim Bertoldus Constantiensis, Appendice ad Chronicon Hermanni Contracti, Sæc. XI. & Æneas Sylvius, in Libro de Moribus Germanorum.

V. *Peregrinationum* ad Apostolorum limina, & id genus loca, *propter Deum* seu religionis ergo, superstitioni jam tùm nimis frequentatæ, undè tot in *Peregrinorum* favorem Capitula, non defuêre qui indignarentur. Testis est de Claudio Taurinensi, insigni Iconomacho, Jonas Aurelianensis adversùs eum scribens, tempore Ludovici Pii, sæpè editus. Mabillonus nuper Analect. Tomo I. *Scripsit quædam* Claudius *incultum sacrarum Imaginum*, *piasque Peregrinationes*. Cabilonensis Synodus II. A. DCCCXIII. sub Carolo M. varios peregrinationum id genus abusus damnavit, quibus se à *peccatis purgari* ineptissimè arbitrarentur, Canone XLV. *Dum non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandum esset.* *Contra Peregrinat. Festa nova &c.*

VI. Festa *Conceptionis* B. Virginis, sed & *Nativitatis* ejusdem, vel *Annuntiationis*, Festa singulorum *Apostolorum*, Jacobi, Andreæ, Bartholomæi &c. singulorum *Martyrum*, vel *Confessorum*, *Festa S. Trinitatis*, *S. Sacramenti*, plurima alia recentioris superstitionis, certè hoc ævo nondum nata fuisse; præter alios, fusius novissimè est Thomassinus Gallus Presbyter, in Tractatu de Festis, *Lib.* I. & II. quem aliàs citavimus. Adi & Hospinianum nostrum, de Origine Festorum, & qui de Festis post eum commentati sunt.

Contra Invocat. Sanctorum.

VII. *Invocationem Sanctorum*, *Angelorum*, omnemque ἐγκοδουλείας & ὑπερδουλείας formam, *Litaniis*, *Missis*, *Processionibus*, qualis deinceps apparuit, damnasse sanctiores doctioresque hujus ævi Episcopos, non obscuri testes sunt. Ex. gr. Agobardus Lugdunensis, Libro de Imaginibus. *Cap.* XXX. *Angeli, vel homines sancti, amentur, honorentur, caritate non servitute. Non eis Corpus Christi offeratur. Non ponamus spem nostram in homine, sed in Deo, ne fortè redundet in nos illud Propheticum, Maledictus homo qui confidit in homine* &c. Neque Capite sequent. XXXI. quicquàm de *Invocandis* Sanctis, ut supponit in Notis Doctiss. Baluzius, *pag.* 91. Sed de credita pridem *intercessione*, quâ Sancti apud Deum in Cœlis Ecclesiam juvent. *Deum* quem *solum* debet *animus venerari*, *Sanctis suis victoriæ coronam*, *& nobis intercessionis eorum tribuere adjutoria.* Claudius Taurinensis, *Præfatione* nuper editâ, in Analectis Mabilloni, Tomo I. p. 36. *Et quia ità est, non jubemur ad Creaturam tendere, ut efficiamur beati, sed ad ipsum Creatorem*; citatque *mox* Verba Augustini, de Verâ Religione, *Cap.* LV. *Et ideò non sit nobis religio cultus hominum mortuorum, honorandi sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem*; *Unum cum Angelis colamus Deum* &c. Hujusque Claudii Taurinensis, mirè discerpendi Genebrardo, Baronio, & Iconolatris, scripta luculenta, præcipuè *Commentaria in Genesim*, in *Exodum*, in *Leviticum*, in *Matthæum*, *omnesque Epistolas Pauli*, sed & *Doctrinæ*, ac *prædicationis* laudes, ex ipso Jonâ Aurelianensi, refert ibidem in Annotationibus suis Mabillonus, Monachus Benedictinus. Nec omittendum illud Hincmari Rhemensis, *Libro* I. de Prædestinat. C. XXXIV. testati suo tempore,

id

id est Anno DCCCL. quo hæc scripsit, in Missali Romano extitisse formulam Orationis, quâ rogarentur Deus, *ut animæ famuli sui Leonis* (Sanctis dein adscripti) *hæc prodesset oblatio*. Undè *pro Sanctis* oratum, oblatumque, non *ad Sanctos*, mutandâ demum formula tempore Innocentii III. ut ex Decretalibus Gregorii *Libro* III. *Tit.* XLI. aliàs est observatum. Vide & Hincmarum Epistolâ II. ad Carolum Calvum, C. VIII. edit. Sirmondi.

VIII. *Missus privatus*, ac *solitarius*, solo celebrante ac communicante Sacerdote, sanè Sæculo IX. jam introduci cœptas, non probasse tamen Viros graves, docet Theodulphus Capitulo adversùs hasce VII. Edit. Sirmondi, *Sacerdos Missam solus nequaquam celebret* &c. Walafridus Strabo, hujus ævi Scriptor laudatissimus, ipsi Baronio, de Rebus Ecclesiasticis, *Cap.* XXII. *Tamen fatendum est, illam esse legitimam Missam, cui interstum Sacerdos, offerens, atque communicans, sicut ipsa compositio precum evidenti ratione demonstrat.* Adde Synodos Nannetensem, & Parisiensem, Sæculi IX. ac testes alios productos Dallæo nostro, de Cultibus Lib. IV. C. XIV. XV. Idem Strabo *Cap.* XX. probaturus *Missas quotidianas*, fatetur raras fuisse primitùs, nec nisi successive, per gradus, à *junioribus tempore secretis*, ventum esse ad quotidianas oblationes. Idem *Cap.* XXII. De Ordine & Officio Missatico: *Quod nunc agimus multiplici orationum, lectionum, cantilenarum, & consecrationum Officio, totum hoc Apostoli, & post ipsos proximi* (ut creditur) *orationibus, & commemoratione Passionis Dominicæ, sicut ipse præcepit, agebant simpliciter.* *Contra irrotos Eucharistiæ.*

Missas celebrasse hoc ævo *linguâ vernaculâ* Gentes Illyricas, & Sclavonicas, & primitùs usos esse Christianos, *in singulis regionibus eo idiomate quod tunc illis commune & vernaculum esset*, fatetur Cardinalis Bona, *Rerum Liturg.* L. I. C. V. & IX. Pariter sacra lingua ignota, quam populus *non intelligeret*, fieri vetuerunt Capitularia, nec semel. Et Walafridus *Cap.* VII. suo tempore *Theotisco Sermone*, seu Germanico, celebrata fuisse divina Officia, memorat. *Azymorum* Usum, in Ecclesia Occidentali, non introductum esse, nisi sub Pontificatu Leonis IX. Seculo XI. idem Card. Bona largitur, *Lib.* I. C. XXIII. & Sirmondus Disquisit. *de Azymo. Communionem sub utraque* specie constanter fuisse hujus ævi, ex Alcuino, Carolo M. Theodulpho, Jona Aurel.

Aurel. Paſchaſio ipſo, & ex Conciliis Cabilonenſi II. Pariſienſi VI. probatum fuſe noſtratibus. Sed ipſe Cardinalis Bona, *Lib.* II. C. XVIII. *Semper enim & ubique ab Eccleſiæ primordiis, uſque ad Sæculum* XII. *ſub ſpecie Panis & Vini communicarunt fideles, cœpitque paulatim ejus Sæculi initio Calicis uſus obſoleſcere.*

Superſtitiones alias, uti Hoſtiæ *adoratæ, elevatæ, Veſtium* & apparatûs Miſſatici ſic *Confeſſionis auricularis*, ſic Ordinum & habituum *Monachalium* &c. quales deinceps ſanxit probavitque Roma, nondùm eâ forma, iiſve legibus, obtinuiſſe hoc Sæculo, ſequentia docebunt, ubi de ſingulorum Origine, & in Proteſtantibus adeundi Flaccius Illyricus, Chemnitius, Hoſpinianus, J. Forbeſius, Chamierus, Dallæus de Cultibus, de Confeſſione, alii, qui de iſtis ex profeſſo tradiderunt. De *præſentia Corporali*, mox Capite Seqenti.

Contra errores Pelag. &c.

IX. Sed nec defuerunt Sæculo IX. qui *Pelagianæ*, & *Maſſilienſis* Hæreſcôs repoſitis capitibus ſe oppoſuerunt, quando agitatæ controverſiæ de *Prædicatione duplici*, de *Gratiâ Dei*, de *Humanâ libertate*, in Hiſpania primùm, dein & Gallia, quemadmodùm naſcenti Doctrinæ de *Præſentiâ Corporali* in Euchariſtia, ex quâ *Tranſſubſtantiationis* portentum, à Viris gravibus, eadem hac ætate, contradictum acerrimè fuit. Ac de utroque genere Controverſiarum, quantum ſpectant ad hiſtoriam Sæculi noni, diſtinctiùs *Capite* ſequenti.

Baron Genebrardus notati.

X. Ex quibus impotentia Baronii ſatis ſuperque conſtat, in *Tomo* IX. & X. Annalium adverſus *Novatores* paſſim invecti, ut qui primi in dictis Capitibus, à fide ſcilicet uſuque Eccleſiæ Catholicæ, receſſerint. Pari in affirmando fiduciâ Genebrardus Chronologus, ad calcem Sæculi IX. *Nono ſæculo permanſiſſe veterem doctrinam à ſectariis oppugnatam ſic conſtat. Miſſa continuata iiſdem ritibus & modis. Corporis Chriſti veritas, Sacrificium, Tranſſubſtantiatio, Sanctorum invocatio, Reliquiæ, Feſta, Imagines, cultæ* ſcilicet, & adoratæ, *Liberum Arbitrium*, & annexa ibi reliqua, obtinuere, ſcilicet! Ac ſuperiorum teſtium alios cautè diſſimulat, omni exceptione majores v. gr. adverſûs Imaginum, & Sanctorum cultum, notataſque ſuperſtitiones; alios peſſimâ fide inducit Genebrardus, Græcos, Gallos Præſules, Strabonem, Rabanum, Haymonem &c. ut pluribus

adhuc

adhuc proximo lemmate. Credere ne propera, consule si lubet quisquis es, & expende. Confer & alterius Historici Galli judicium, de doctrina & moribus *Ecclesiæ Saculi* IX. Mezeræi nempè, ferè ad calcem Tomi I. & hujus præ altero in plurimis candorem agnosce. Sed huc cumprimis faciet Lemma subsequens, testesque doctrinæ.

X. *Controversiæ celebriores hoc Sæculo agitatæ, de Imaginibus; de Præsentia Corporali in Eucharistia; de Prædestinatione duplici, Gratiâ Dei, Morte Christi, & Libertate Hominis. De Paschasio, Ratramno, sed & Hincmaro Rhemensi, quædam.*

I. Monitum jam *Capite* superiori est, de certaminibus hoc ævo, in causa *Imaginum*, dùm nempè earum *cultui* & honori religioso contradictum accerrimè in Oriente & Occidente est habitis Synodis, editis scriptis, ac promulgatis Edictis; dùm etiam ab aliis ipse *usus* religiosus, in Basilicis præcipuè & Templis, damnatus, ut factum quoque in Italia à Claudio Taurinensi Episcopo, magnæ existimationis viro sub Ludovico Pio. Et quia hac de re nos ex professo alibi, adversùs Maimburgianas Alexandrinasque præstigias, *Historiæ* nostræ *Restitutæ* Sectionibus VII. VIII. IX. ubi oppositiones Sæculi IX. enarratæ vindicatæque, nos eò Lectores ablegamus. Redit & hujus controversiæ Iconomachicæ mentio, *Cap.* sequenti, de *Conciliis* hujus Sæc. *De Imagin. contro.*

II. Hinc exorta Controversia altera *Eucharistica*, nempè ex controversia de *Imaginibus*, & ex asserto Constantinopolitanæ Synodi, sub Constantino Copronymo, in Tomo VII. *Concil. col.* 446. 447., de *verâ* & *ἀψευδεῖ* & *solâ Imagine* Corporis Christi, nobis in *Eucharistia* expressa, contradicentibus posteà in Responsione sua Nicæni Conciliabuli Patribus, *Act.* VI. Hi nempe, dicendam esse Eucharistiam Christi *αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ αὐτὸ* *Contro. de Eucharistia.*

αἷμα τοῦ αἵματος. Nata prætereà controversia ex enunciatis quibusdam Græcorum, ut Anastasii Sinaitæ, dein Germani Constantinopolit. Joh. Damasceni, de μεταποιήσει ὑπερφυσικῇ *mutatione supernaturali* Symbolorum in S. Cœna, sed sensu Græcorum. Tandem recruduit ex scriptis Paschasii Ratberti, Abbatis Corbejensis in Gallia Cœnobii, quo tempore Missatica superstitio magis ac magis increscceret, cujus fomes opinio de *præsentia corporali* in Sacramento Eucharistiæ fuit. Qua de contentione dicendum paucis est, & de appellata Hæresi *Stercoranistarum*.

Paschasii doctrina, de Præsent. Corp Christi.

III. *Paschasius Ratbertus*, Monachus primò dein Abbas Corbejensis Cœnobii, in Diœcesi Ambianensi, non alterius Cœnobii Corbejensis ad Visurgim, ac diversus à Paschasio R. E. Diacono, scripsit inter alia quædam, florida ætate, certè antè annum DCCCXXII. revocatumque ab exilio Adelhardum Abbatem suum, Librum notissimum, *de Sacramento Eucharistiæ*, seu *de Corpore & Sanguine Domini*, sæpiùs recusum Coloniæ, Helmstadii, Parisiis, seorsim, & inter Paschalii alia Opera à Sirmondo edita, atque in Bibliothecis Patrum. Subjunxit postcà *Epistolam*, de eodem argumento, ad Frudegardum, cum *Expositio* verborum Institutionis, ubi seu *Monachorum omnium peripsema* inscribit. Summa doctrinæ Paschasii fuit. 1. *Substantiam Panis & Vini*, post consecrationem, *esse*, *fieri*, sive *mutari* in *veram Carnem Christi*, & *verum Sanguinem*, nec in Carnem aliam *quàm quæ nata est de Mariâ*, *& passa in Cruce*, *& resurrexit de sepulchro*, *Cap.* 1. & passim: 2. Atque adeo ex substantia panis & vini Carnem & Sanguinem Christi, Corpus idem quod ex Virgine, *consecratione Spiritus S. potentialiter creari*, *effici*, *verè*, *in veritate*; quamvis *figura esse videtur*, *in specie visibili*, *in eo quod frangitur*, quod *videtur*, quod *sentitur*, quod in *calice simul cum aqua miscetur*, Cap. IV. & deinceps. 3. Percipere *omnes indifferenter* & *vere Corpus & Sanguinem Christi*, *cum una sit consecratio*, sed qui digne & per fidem, percipere ad præmium, *manereque in eis* Christum *per hoc Sacramentum Corporaliter*; qui indignè, percipere ad judicium, *Cap.* VI. VIII. 4. Necesse fuisse Christum, postquàm semel in carne passus, *quotidie rursum immolari*, *quia quotidie labimur*; ità necesse fuisse Christum *in nobis non solum fide*, *sed etiam unitate Carnis & Sanguinis manere*,

manere, in nobis esse naturaliter, per humanitatem Carnis, & verè, quam *vere naturam carnis nostræ assumpsit*, C. IX. Ex quibus, cæterisque toto Opusculo, & ex Commentariis in XXVI. *Matth.* ipsâque *Epistolâ* ad Frudegardum, aperte liquet, præluisse Paschasium *Transsubstantiationi* deinceps sancitæ à Latinis, & *Sacrificio Missatico*, vero illi ac propitiatorio.

Pro Novitate doctrinæ Paschasii, rationes.

IV. Novam autem, saltem à paucis ità intellectam, fuisse eam doctrinam Paschasii, de Sacramento Eucharistiæ; multa probant. 1. Ejusdem Paschasii non unum enunciatum, cum primis in præfatâ Epistolâ ad Frudegardum. *Quæris de re de quâ multi dubitant. Si forte ad plenum non intelligunt, credere debuerant. Profiteris te legisse in Libro* III. *de Doctrinâ Christianâ B. Augustini, quod tropica locutio sit, ut Corpus Christi & Sanguis esse dicatur* &c. Et ad calcem Epistolæ: *Si nil in eo* Libello *legentibus dignum scripsi, tamen ad intelligentiam hujus Mysterii plures, ut audio, commovi. Et ideò quamvis ex hoc quidam de ignorantia erraut; quidam loquacissimi magis quàm docti, dum hæc crederere-fugiunt. Ex quibus addicere possis, non me temeritatis affluu, talia olim puerum vidisse* &c. Hinc & ad objecta, quæ adversùs Præsentiam realem meritò stringerentur, magno molimine respondet. 2. Confessio ingenua Sirmondi, in Vitâ Paschasii, editâ An. 1618. hunc *genuinum Catholicæ Ecclesiæ sensum ita primum explicuisse, ut viam cæteris aperuerit, qui de eodem argumento multa posteà scripsêre.* Quam confessionem, aliasque id genus, de Paschasio Radberto, jam in Arnaldum & socios strinxerat celebris in Reformatis Adversarius. 3. Diversissima quidem Græcorum tunc opinatio, de Eucharistiæ Sacramento. Iconomachi, in eo exhiberi εἰκόνα *Imaginem*, τύπον *figuram* Corporis Christi. Iconolatræ, fieri panem αὐτὸ τὸ σῶμα, non quidem in *figura*, sed nec μεταστοιχ*ώσ*ει *transsubstantiatione* (voce nuper apud Græcos invectâ) seu abolitione substantiæ panis, verùm μεταβολῇ ὑπερφυσικῇ, τῷ πνεύματι ἁγίῳ, nempè impressâ pani, multis precibus sanctificato, virtute & efficacia Corporis Christi, per adventum *Spiritus* S. ut in fide fiant participes cum pane etiam Corporis Christi. Quæ de re nostrates nuper Aubertinus, Claudius, Th. Smith, & eos antè Rich. Field, Huldricus Tigurinus, Ed. Brerewodus, alii. 4. Anteriorum

Paſchaſio ſcriptorum, in Latina Eccleſia, diverſa tradendi ratio quomodo Panis eſſet Corpus Chriſti, nempè *ſacramentum, myſterium*, *figura* Corporis &c. Loca ex Tertulliano, Cypriano, Auguſtino, Fulgentio, Facundo, Iſidoro, Beda, Alcuino, aliiſque, pridem & producta & vindicata. Paulo ante Paſchaſium, Theodulphus Aurelianenſis, familiaris Carolo M. in Libro de *Ordine Baptiſmi*, ad Magnum Senonenſem, *Cap.* XVIII. *pag.* 59 (Edit Sirmondi 1646.) longè aliter à Paſchatio: Dominum *accipientem panem & calicem, & benedicentem iis, & tradentem diſcipulis ſuis, hæc in ſui commemorationem fieri præcepiſſe: Hoc myſterium ſacrificii Eccleſiam celebrare, offerendo Panem, propter Panem vivum qui de cœlo deſcendit* &c. *Per viſibilem Sacerdotum oblationem, & inviſibilem S. Spiritûs conſecrationem, panem & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſire dignitatem*, ſive ut alibi *Capit.* XLI. *in Sacramenta Corporis & Sanguinis*, non in ſubſtantiam: Ità dum *ſanguini* (vino,) *admiſcetur aqua, per vinum Chriſtum, per aquam Populum ſignificari*, ſeu figurari, repræſentari. 5. Longè etiam aliter à Paſchaſio locuti de Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti, Sæculi IX. ſcriptores, v. gr. Agobardus, Amalarius, Walafridus, Florus Magiſter, Heribaldus, Rabanus, &c. & citati, & vindicati prolixè memoratis Theologis, ac poſt alios Vener. Claudio, in non uno Opere adversùs *Perpetuitatem Fidei* Pontificiæ. Undè poſtcà *Stercoriniſtarum* in illos Scomma jactatum, faſſis Gallorum doctiſſimis, & Mezeræo Hiſtorico ad finem Sæc. IX. nominatim in Heribaldum Altiſſiodorenſem Epiſcopum, Amalarium Metenſem (non Trevirenſem ut plurimi) Diaconum, Rabanum Moguntinum, Florum Diaconum Lugdunenſem, quod *Euchariſtia Sacramentum in puſtum redigi*, hinc *ſeceſſui obnoxium* ſtatuerent, panis nempe ſubſtantiam. Nec illi certe, in ſtercus verti glorioſum Chriſti Corpus, aut nuda accidentia nullo ſubjecto, à qua ſententia alieniſſimi. Sed neque in Anglicanis Eccleſiis agnitam fuiſſe *præſentiam realem, ſive corporalem*, in Euchariſtia, pluribus Uſſerius Armachanus, *de Succeſſ. Eccleſiar.* C. 11. 6. Refutata in ſpecie ſententia Paſchaſii, à magnæ mox auctoritatis viris, *Rabano* Moguntino Alcuini diſcipulo, *Ratramno* vel *Bertramo* Presbytero & Monacho Corbejenſi, ac *Johanne Scoto* aliàs Erigena.

Adverſarii doctrinæ Paſchaſii.

Stercoraniſtæ, qui?

gena. Et Rabanus quidem in *Epistolâ* ad Egilum vel Egilonem Abbatem, cujus sed interversæ posteà, ipse meminit Libri Pœnitentialis, *Cap.* XXXIII. *Tomo* Oper. IV. *Quidam nuper de ipso Sacramento Corporis & Sanguinis Domini non recte sentientes, dixerunt hoc ipsum Corpus Domini quod de Mariâ Virgine natum est*, (ità Paschasius) *& in quo ipse Dominus passus est* &c. *Cui errori quantum potuimus, ad Egilum Abbatem scribentes, de Corpore ipso quod verè credendum sit aperuimus.* Bertramus autem, vel Ratramnus, in Libello *de Corpore & Sanguine Domini*, qui Coloniæ primum impressus Anno 1532, inscriptusque Carolo Calvo, non ut editores Carolo M. arguente errorem nupero quoque editore Libelli, in Gallia Pontificia, addita Translatione, & Notis sed textui adversis. Ibi fusè Bertramus, *Panem Vinumque figuratè Corpus Christi existere, spiritualiter non corporaliter, in figura, in imagine, in mysterio*, non *in veritate*, seu reali existentia, vel præsentia *substantiæ*, &c. oppugnatâ multis ea sententia quam Paschasius asserit. Tandem *Johannes Scotus*, qui & *Erigena*, damnandus posteà Sæculo XI. tempore Berengarii, Parisiis, Romæ, & in Synodo Vercellensi, omnium consensione Paschasii sententiam de præsentia Corporali perstrinxit, ut novam, erroneam, scripto Libello, jussu Caroli Calvi, *de Eucharistia*, sed flammis ultricibus tradendo, odio Berengarii, invidendoque posteritati Synodi Vercellensis decreto, An. MI. sub Leone IX. & alterius Romanæ, sub Nicolao II. A. MLIX. Ibi Scotus, omnium consensione, & ipso teste Hincmaro, Lanfranco, scriptore Anonymo Cellotii, *Sacramentum Altaris non esse verum Corpus, nec verum Sanguinem Domini, sed solummodò memoriale veri Corporis & veri Sanguinis:*

V. Et hic vires omnes suas intendunt recentiores Pontificii, cùm ut Paschasii sententiam adstruant, tanquam *perpetuam* in *Ecclesiâ Catholicâ*, tùm ut adversariorum Paschasii auctoritatem enervent. Ac jucundum plane est intueri euntes in diversissima, sed & omnino contraria, principes in Missaticis castris Viros, nec obesæ aliàs naris, ut vel Rabanum, ac Bertramum faciant sibi & Paschasio ὁμοψήφους, vel certe omnem memoratis illorum scriptis fidem atque auctoritatem abnegent. Hinc modo *Rabanum* Moguntinum hominem fuisse, commissum cum

Exceptiones nupera Pontif.

Ecclesia Lugdunensi; modò confictam ejus ad Egilonem Epistolam; modo ipsum auctorem ejus scripti esse, quod Paschasio Radberto tributum, assertoremque *præsentiæ realis*. *Johannem* Scotum quod attinet, invisum jam aliàs Jansenitis in materia de Prædestinatione & Gratia, (quæcunque fuerit ejus existimatio tempore Caroli Calvi, & Magni Alfredi, in Gallia, Germania, Britannia, in *Martyribus* etiam postcà habiti) plerique jam virum fuisse Hæreticum, Berengarianum, damnatum ab Ecclesia, novatorem adeò in causa Eucharistica, & de quo infrà. Major de Scripto *Bertrami* vel *Ratramni* concertatio est, de quo singulares Dissertationes extant, auctoribus Cellotio Jesuita, de Marca, Mauguino, Arnaldo, Mabilonio, Nat. Alexandro, Anonymis Gallis. Plerisque tamen istorum expensis & confutatis novissimè à Reverendis viris, Claudio, Laroquio, Alixio, cui novissimè opposuit Parisiensis Anonymus novam Editionem *Bertrami*, cum Versione Gallica & Notis, Parisiis MDCLXXXVI.

De scripto Bertrami.

Hicque omnium postremus, 1. fatetur scriptum hoc sub Bertrami nomine *unum esse ex maxime considerationè dignis, ad extricandam Historiam circa perpetuitatem Fidei de Eucharistiâ.* 2. *Ratrammum* (qui & Bertramus) Monachum Cœnobii ejusdem cujus Abbas fuit Paschasius, à Sigeberto, Vincentio Metensi, Trithemio, dein à Rossensi Episcopo sub Henrico VIII. habitum fuisse *Scriptorem valde Catholicum*, hoc etiam Libello *de Corpore & Sanguine Domini* illi adscripto. 3. Nullum unquàm Librum expertum esse *sortem iniquiorem*, ac *prater meritum*, maxime ubi favere creditus est Protestantibus. Hinc à Censoribus Tridentinis, à Pontificibus Pio IV. & Clemente VIII. à Sixto Senensi, Espencæo, Genebrardo, Bellarmino, Alano, Perronio, Cellotio &c. Bertramum *hæresèos* nomine reprobatum, *Librisque prohibitis* accensitum, ùt eversivum doctrinæ Catholicæ. Rursus a Lovanienſibus, A. MDLXXI. in Indice Belgico, modo habitum esse inter Libros *repurgandos*, *recognoscendos*, & commoda *explicatione* leniendos, quibus accesserint Valentianus, Gretserus, Possevinus, Romæus, alii. At velle Petrum de Marca, Anton. Arnaldum, Gallos alios (quibus *doctos consentire* Oxonienses nuper, ad Vitam Alfredi, *Lib.* II.) suppositum fuisse Librum Ratramno, qui revera fuerit *Joh. Scoti*, seu ipse nomen Ratramni ementitus

sit

sit, seu auctor suppositionis postea Berengarius: Sed vero qui *Scoto* tribuunt, alios denuo asserere librum *Hæreticum*, damnatum Sæculo XI. alios *involutum* modo & *obscurum*, ut Auctor Dissertationis ad calcem Voluminis Arnaldini de Perpetuitate Fidei. Tandem esse Librum hunc vere *Bertrami*, seu *Ratramni* verèque nomen Auctoris præferre: Sed & Librum *Catholicum* esse, qui conveniat in fide *Realis præsentiæ*, & *Transsubstantiationis*, post Gilbertum Mauguinum Præsidem, in Historicis Dissertationibus, aliosque assertores Gratiæ, nuper *Mabillonius Præfat.* in II. Partem IV. Sæculi Benedictini, Natalis Alexander, *Dissert.* XIII. ad Sæculum IX. Oudinus in *Supplemento* de Scriptoribus Eccles. ad An. 860. & Anonymus modò expressus, *Præfatione* ad Librum eundem, utroque idiomate recusum.

Observationes Auctoris oppositæ.

VI. Rectè illi quidem, *Ratramnum* & *Bertramum*, errore amanuensium, eundem scriptorem esse, inclytum sub Carolo Calvo, etiam scriptis de *Prædestinatione* & *Gratia*, in favorem Godeschalci. Rectè, auctorem illum fuisse Libelli memorati, *de Corpore & Sanguine Domini*, ut ex consensione Mss. indubiæ vetustatis, & Auctoris Anonymi *Sæc.* XII. producti Cellotio, item Sigeberti, Trithemii, &c. liquidissime constat, & quoque ab Alixio nostro demonstratum, *Responsione* ad Dissert. Arnaldinam de Bertramo, C. III. Vere etiam, Auctor novissimus, qui eundem cum Notis evulgavit, *bona fide fatendum, hunc Librum Bertrami adversus Theologos Catholicos adornatum fuisse*, Præfat. p. 12. Ast vero eo Libro contineri doctrinam de *realitate* & *transsubstantiatione*, dum nuper adstrui cœptum, ingenioso commento, ultimæ quidem istud audaciæ, & extremæ lineæ, ad quam redacti, argumentum esse videtur. Disserte enim eam doctrinam Scripto isto refutari & contextus universus docet, & Bertrami alia Paschasio opposita, uti *de Partu Virginis*, & intellexerunt Indices Librorum Prohibitor. Pontifices duo, tot Purpurati, etiam Sixtus, Espencæus, Bellarminus, Alanus, Porronius, Cellotius, de Marca, Godavius, Arnaldus, &c. Pari fiduciâ assertum; Augustinum favere causæ Molinistarum, ita Carolum M. causæ Imaginum, ita Remigium & Lugdunenses longe dissensisse à Godeschalco in causâ *Prædestinatianâ*. Ac par est illorum ratio interpretandi clarissima loca, adversùs præsentiam realem, producta

ducta suis ante locis ex Tertulliano, Origene, Epistolâ Chrysostomi, Theodoreto, Facundo Hermianensi, aliis, quæ pari fronte ad Transsubstantiationem intorquent. Urget sane Vir Doctus, *figuram* Corporis Christi opponi *veritati* apud Ratramnum, sed per veritatem quam negat Ratramnus, non *realitatem* intelligi, sed *manifestationem sensibilem & externam Corporis Christi*, in Eucharistiâ, ut ex Maria natus est, ut passus &c. quam iste solummodo neget. Sed ita cum umbrâ luctatum esse Ratramnum, conficiendo magno conatu quod assereret nemo, quis non videt? Addit Anonymus, nusquam *Stercoranistarum* hæresin à Ratramno memorari: Credo equidem, qui ipse astrueret quod diu postea in Stercoranistarum Hæresim per contumeliam versum. Urget præterea, qui *realem* præsentiam asserrerent, a Ratramno nihilominus pro *Fidelibus* habitos, non pro Hæreticis: Recte, quo tempore nondùm ex eo dogmate nata ea portenta *transsubstantiationis*, *adorationis Hostiæ*, *circumgestationis*, *Communionis sub unica*, &c. quæ deinceps sanxit sub anathemate Roma, & quæ fuisse tum Catholicæ praxeôs, non supponendum fuit ab auctore Præfationis, p. 53. Ita Paschasii *realem μεταβολὴν* amplexi Lutherani, ut ex editione Helmestadiensi, & Chemnitii aliorumque de Paschasio judiciis liquet, qui nec *transsubstantiationem*, *nec adorationem Hostiæ*, nec Papistica reliqua. Pergit, non taciturum fuisse Ratramnum, si Paschasio opposuisset sua, Miraculum illud, Christi primum *corpore apparentis*, ad preces Sacerdotis, *forma pueri*, & *vestiti*, in ipsis Missarum solemnibus, dein *remeantis ad formam priorem*, *Cap.* XIV. Sed insertam fabellam esse in textum Paschasii, non Blondellus modo asseruit, ut supponit Vir Doctus, sed pridem Editores Helmestadienses, Anno 1616. *in Mss. non haberi Caput integrum* XVI. *nec partem* Cap. XVIII. ita *nec fabellæ illius quæ recensetur Cap.* XIV. *Paschasium esse auctorem.* Hinc diversitas *literarum* quibus eadem expressa est, & in eâ fabulâ character *hominis superstitiosi, ejusmodi fabulis & nugis nimium addicti, ut stolidæ mortuorum apparitiones, & revelationes, confirmarentur*, ut iidem. Adde contextum Paschasii, ea fabulæ insertione, evidentissime luxatum apparere, magisque cohærentem esse eâ sublatâ. Frustra igitur ejus confutatio in Bertramo

desi-

desiderata. Et si fabulam eam scripsit Paschasius, vel indè superstitionem Viri cognoscas. Tandem adeò hic Bertrami Liber creditus est continere hæresim Calvini, ut adscriptus sit *Oecolampadio*, ejusque Discipulis, à Sixto Senensi, & à Possevino, Prolegomenis suis in Bibliothecam, & in Apparatum.

VII. Affinis quodammodò fuit controversia altera, à Paschasio & Ratramno Scriptis adversis agitata, ab isto in Libello de *Partu Virginis*, ab hoc, Opusculo *de Nativitate Christi*, ferè circa medium Sæculum IX. Utrumque habes in *Spicilegio* à Lucâ Dacherio edito, *Tomo* I. & XII. Ratramnus contendere, adversùs *novæ perfidiæ venenum*, in Germania, ut ait, sparsum, peperisse Mariam aperto utero, *apertâ vulvâ*, *nativitatis ostio*, *naturæ januâ*, communi naturæ lege, salva sane *Virginitate*, in qua permanserit. Contra Paschasius, accusare sententiam Ratramni *impietatis*, *cæcæ præsumptionis*, probareque ex Leone, Ambrosio, Augustino &c. illæsis scilicet nec appertis uteri claustris, nullo profluvio, peperisse B. Virginem, scripto etiam suo *sacris Virginibus* dedicato, in quo puerperæ sordes descriptæ. Quam controversiam prudenter Mezeræus Historicus, *ex otio Monachorum* natam esse dicit, *parumque convenientem* & gravitati virorum, & pudori virginum, quibus sua Paschasius inscriberet. Et hinc Paschasii ingenium denuo observes, plane ad superstitionem, & ad torquenda Patrum effata, comparatum. Rursùs ejusdem Paschasii, in Vita S. *Walæ* Corbejensis Abbatis, iniquitatem in Ludovicum Pium, *falsitatemque* in describenda exauctoratione Optimi Principis, perstringit merito Natalis Alexander, in *Tomo* XVI. *Dissert.* II. p. 48. 49.

VIII. Gravior longe disputatio hoc ipsum sæculum exercuit, Galliam cumprimis, & Germaniam, occasione Doctrinæ Godeschalci, nempe de *Prædestinatione*, & *Gratiâ*, ex Rhemensi Historia Flodoardi, ex Scriptis Hincmari Rhemensis, Rabani Moguntini, Johannis Erigenæ, Flori Magistri, Bertrami, Lupi Ferrariensis, aliorum, ex Lugdunensis Ecclesiæ monumentis, & ex Conciliorum Tomis. Prolixe de eadem, sed diversimodè, illinc Baronius in Annal., ab A. DCCCLVIII. Binius in Notis ad Synodos Moguntinam II. & Valentinam, tum qui de Hæresi *Prædestinatiana*, quos inter Sirmondus, nuperique Cellotius Jesuita, in Histo- *Disputationes de Prædestinat. & annexis.*

ria Godeſchalci, Nat. Alexander, *Tomo* XVI. Diſſert. V. &c. magni hi adverſarii Godeſchalci; hinc in cum æquiores Mauguinus in Gallia Præſes, in Diſſertat. Hiſtorica de Godeſchalco, Janſenius in Hæreſi Pelagiana *Lib.* VIII. Uſſerius de Godeſchalco, & Prædeſtinatiana Controv. Voſſius in Hiſtoria Pelagiana, *Lib.* VII. & fautores Doctrinæ Janſenii, vel Auguſtini, in Gallia Pontificia. In pauca rem omnem contrahimus, pro hujus Introductionis modo.

1. Occaſionem ſane præcipuam huic diſputationi præbuit *Gotteſchalcus* Monachus Benedictinus, in Orbacenſi Cœnobio, ſub Rhemorum Metropoli Belgicæ ſecundæ. Hic, ſi non natione, certe nomine Germanus, habitatione Gallus, Monaſterio egreſſus, peregrinationis Italicæ ergo, cœpit adſtruere Auguſtinianam de *Prædeſtinatione* & *Gratia* Doctrinam, cujus ſtudioſiſſimus eſſet, Collatione primum quadam cum Nottingo, dein Capitulis Synodo Moguntinæ IX oblatis, An. DCCCXLVIII. Quanquam ante Godeſchalcum, Mingentius quidam in Hiſpania, & Egila Epiſcopus, ſub Carolo M. Prædeſtinationem aliam *ad vitam*, aliam *ad mortem*, tradidiſſe referantur, qua de re adi Mabillonium *Analect.* P. I. p. 183.

2. Capitula à Godeſchalco aſſerta, intellectaq; ex Hincmari ad Nicolaum I. Epiſtola, ex Capitulis Synodi Cariſiacæ in *T.* VIII. Concil. *col.* 56. 98. & ex Antitheſibus Eccleſiæ Lugdunenſis in Auctario Bib. Patrum, fuere hæc *quatuor: Dari Prædeſtinationem Duplicem, aliorum ad vitam æternam, aliorum ad æternam mortem: Nolle Deum omnes homines ſalvos fieri, ſed tantum eos qui ſalvantur, ſeu quos ipſe ſalvare voluerit; ac per hoc quicunque non ſalvantur, non fuiſſe quoque voluntatis Dei ut ſalvarentur: Chriſtum non pro totius mundi redemptione eſſe mortuum, ſed tantùm pro iis qui ſalvantur: Eſſe quidem in homine Liberum arbitrium, perditum tamen in Adamo quoad bonum, hinc requiri Gratiæ adjutorium & prævenium ad ſingulos actus, quæ Gratia non detur ſecundum merita.* Additur *Tritheitarum* hæreſis, unde Hincmari Liber *de non Trinâ Deitate*; à qua tamen Godeſchalcum fuiſſe immunem, aſſertorem modo Trinitatis *Perſonarum*, non *Eſſentiæ*, ex ipſis Adverſariis Uſſerius noſter demonſtravit. Et ob ſuperiora Capitula, *Prædeſtinatianæ Hæreſeôs* princeps & renovator audiit Godeſchalcus, ut olim ab Hincmaro, ſic deinceps apud Baronium, Sirmondum, & ſequaces. Sed

&

& alia per calumniam, falsasque consequentias, illi impacta, in *Epist.* Amalonis Lugdunensis, *Tomo* XIV. Biblioth. Patrum, Edit. Lugdunens.

3. Igitur *surrexêre* mox, adversùm hæc Capitula & auctorem Godeschalcum, *Hincmarus* Rhemensis Archiepiscopus, scriptâ Epistolâ ad Nicolaum I. deinceps in Libro de Prædestinatione & Gratia, totus in Monachum furens, ut *habitu Monachum, mente ferinum, quietis impatientem*, &c. Tum & *Rabanus* Moguntinus, in Synodo Mogunt. cui & *Haymo* Halberstadiensis interfuit, a qua Synodo fuit damnatus Godeschalcus, & ad Metropolim Rhemensem remissus, A. DCCCXLVIII. scripta Synodali Epistola ad Hincmarum. Mox Synodus in *Carisiaco* Palatio habita, ad Isaram fluvium, Anno sequente DCCCXLIX. Præsentibus Wenilone Senonensi, Hincmaro Rhemensi, Rothado Suessionensi, ac diversarum Galliæ Provinciarum Episcopis. Summa sententiæ ab his in Godeschalcum latæ fuit; Depositio, atque interdictio *Sacerdotii*, nec ulterius eo fungi præsumeret; *durissima verbera* seu flagella quibus castigari jussus; tandem trusio in *ergastulum*, apud Altivillarenses in Rhemensi Diœcesi, durum illud acerbumque, in quo totos annos XXI. exigit, ad Annum DCCCLXX. emortualem. Mox in Godeschalcum altera habita Synodus *Carisiaca*, Anno DCCCLIII. cujus sunt *quatuor Capitula* Godeschalco opponenda, sed ab Hincmaro scripta, ex Flodoardi Historia, *Lib.* III. C. XV. Hinc facto ejusdem Hincmari, quo in detentum Monachum nemo animosior, excitandus fuit adversùs Godeschalcum, inter alios, *Johannes Scotus*, qui & *Erigena*, *Eriugena*, Anastasio Bibliothecario *Scotigena*, seu Hibernus gente, prout ea Insula tùm adhuc *Scotia*, & indigenis *Eri* vel *Eria* appellata. Scriptus nempe ab eo Liber de *Unicâ Prædestinatione*, Capitibus XIX. in Galliis cùm esset, & in Aula Caroli Calvi, à Principe jussus sententiam suam edere de gravissimo argumento, qua erat existimatione, atque (ut videtur) ab Hincmaro ad id delectus. Ac Scoti illa *Capitula*, cum censuris Ecclesiæ Lugdunensis, & refutatione Flori Magistri, *de Præscientia, Prædestinatione, & Libero Arbitrio*, contra errores Johannis Scoti, recensent Vossius, Hist. Pelag. P. IV. *Lib.* VII. & Usserius *Hist.* Godeschalci, *Cap.* IX. X.

Oppositiones adversus Godeschalc.

Fautorii Doctrinæ Godesch.

4. Contrà Godeschalco, ejusque causæ ac sententiæ, velut Augustinianæ patrocinati sunt scriptis adversùs Hincmarum, Synodum Carisiacam, Rabanum, Scotum, reliquos Pelagianizantes, Viri hoc Sæculo singulari doctrinæ & sanctitatis fama præcellentes, Synodique integræ Moguntinæ & Carisiacæ oppositæ. Nempe censuras in Godeschalcum strictas perstrinxere, ejusque tuiti causam, Capitulis singulis expensis tùm Carisiacæ Synodi, tùm Johannis Scoti, ac confutatis, assertores Gratiæ sequentes: 1. Remigius Lugdunensis Archiepiscopus, *Sanctis* adscriptus, nomine Ecclesiæ Lugdunensis Libro de *Tribus Epistolis*, ab Hincmaro scriptis, legendo apud Mauguinum *Tomo.* II. Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ, & in Bibliothecis Patrum: In quo, tùm sententia in Godeschalcum lata *inauditum irreligiositatis & crudelitatis exemplum* nuncupatur, tum quæ de divina Prædestinatione idem tradiderat, deque Particulari Gratia, & Morte Christi, asseruntur *juxta regulam Catholicæ fidei vera esse*, in solo capite de *Libero arbitrio tantummodò ad malum*, dissentiente Remigio, *si tamen vere ità sensisset & dixisset* Godeschalcus, quod illi *incredibile* videbatur. 2. Eadem Ecclesia Lugdunensis, edita *Censura* quatuor Capitulorum Carisiacæ Synodi, quibus oppositit totidem antitheses; quarum prima fuit, *Duplicem omnino esse Prædestinationem Dei, electorum ad vitam, reproborum* ad judicium, qui non *præscii* tantum essent, sed etiam *prædestinati*; Alterum, sic operari Deum in *Libero arbitrio*, ut necessaria sit Gratia *ad singulos bonos actus, omnemque motum bonæ voluntatis*, qui *à Deo sint*, &c. accusata definitione Liberi arbitrii Carisiaca, ut *confusâ, abstrusa, ac decurtata*; Tertium, omnino *Deum non velle omnes homines salvos fieri*, & cum affirmavit Paulus, vocem *omnes* retulisse *ad omnia genera hominum, omnium scilicet generum, sexuum, conditionum, ordinum, dignitatum*; Quartum, *quod Christus pro omnibus passus sit*, etiam pro *infidelibus, impiis, damnatis*, id vero falsissimum esse, *absurdissimum, à nullo sanctorum Patrum statutum*, ac *pudendum* omnino. 3. Pro Godeschalci causa etiam pronunciarunt Synodi duæ, *Valentina* III. A. DCCCLV. & *Lingonensis* altera, A. CCCCLIX. præsentibus Remigio Lugdun. Agilmaro Viennensi, Ebbone Gratianopolitano, Rodlando Arelatensi, &c. Et in his Synodis

nodis, Capitula Carisiaca atque Hincmari Rhemensis doctrina, & Joh. Scoti, explosa, videndis apud Sirmondum, Concil. Galliæ *Tomo* III. & in Conciliorum Tomo VIII. *Col.* 133. & 673. Adde scripta alia adversùs Joh. Scotum, ejusque Capitula, in favorem Godeschalci, uti *Remigii* Lugdunensis in *Septem Regulis*, de veritate Prædestinationis; *Flori Magistri*, Scholæ Lugdunensis scilicet, & Diaconi, laudatissimi Walafrido Strabo, cujus Censuram prolixe refert Usserius noster *Cap.* X. *Prudentii* Trecensis vel Tricassini in Campania Episcopi, Libro non uno, apud Mauguinum & Cellotium; Item *Ratramni* Corbejensis Manachi, de quo supra, Libris duobus de *Duplici Prædestinatione*; *Lupi* quoque *Servati*, vel ut malunt *Servati Lupi*, Abbatis Ferariensis, & Presbyteri, *Libro* & *Collectaneo de Tribus quæstionibus*, id est, de Libero Arbitrio, de Prædestinatione Bonorum & Malorum, deque Redemptione per Christum, qua *redemeris omnes quicunque redimuntur atque salvantur*, nempe gemino Servati scripto, editis à Mauguino, Sirmondo, Baluzio, Riveto nostro.

Exceptiones Baronii &c. Sirmondi &c.

5. Effugium porro vix aliud est Jesuiticæ Societati, sed & Baronio, Genebrardo, ac recentioribus, quàm si dixerint saviisse illos quidem Patres *personæ*, non in omnibus *sententiæ* Godeschalci; minus saviisse *Hæresi Prædestinatianæ*, quam in Godeschalco damnasset cum suis Hincmarus, Epist. ad Nicolaum I. Ita Sirmondus Hist. Prædestinatianæ *Cap.* XII. & reliqui, post Annalium Scriptorem, ad Annos DCCCXLVIII. N. V. DCCCLV. *Num.* I. DCCCLIX. *Num.* XVII. &c. Sed ex collatione Capitulorum scriptorumque utriusque partis, apud Mauguinum, Usserium, Vossium, Baluzium &c. planum fit propugnata fuisse à gravissimis Præsul., & Synodis, Virisque Theologis, Capitula ipsa Godeschalci, ac sententiam Augustini, eo sensu non qui affictus Godeschalco, sed qui vere illius esset. Et quo olim affectu Massilienses confeciissent, ex doctrina Augustini, Prosperi, Fulgentii, *male intellecta*, Hæresim *Prædestinatorum*, quos scil. Deus ad malum, etiam invitos, compelleret cogeretque, eodem Hincmarus notare hanc in Godeschalco Hæresim, eodemque recentiores obtentu, negare *Ecclesiæ Lugdunensi* convenisse cum hujusmodi *Prædestinatorum* errore, adeoque nec convenisse illi cum Godeschal-

co. Sed calumniosè detortam fuisse sententiam Godeschalci, asserentis *prædestinatos ad interitum, juste ac merito, quos Deus præsciviset, per ipsorum propriam miseriam, in damnabilibus perseveraturos esse peccatis*, nec discedentis à doctrina Pauli, vel Augustini, gemina ejusdem *Confessio*, brevior altera, altera prolixior, ab Usserio primum in lucem editæ, abundè docent. Ac pari in Godeschalcum odio, *Tritheitarum* hæresis illi ab Hincmaro impacta, quod *Trinam & unam Deitatem* dici posse, cum Ratramno aliisque, censuisset Orbacensis Monachus. Pridemque ab ipsis Augustinianæ doctrinæ, ac Jansenisticæ, in Gallia defensoribus, ista Hincmari iniquitas, & durities & ingenium quoddam notatum fuit. Et quia de Prædestinatione & annexis, pro Godeschalco, scripsisset præclare *Ratramnus*, & ex Augustini mente, hinc is in argumento de *Corpore & Sanguine Domini* à Mauguino Præside, nuperisque Mabillonio, Nat. Alexandro, & Anonymis, conciliandus fuit cum Paschasio Radberto, & Tridentina doctrina, parum quidem seriò.

Hincmari furores, iniquitas.

6. Tandem illinc Hincmari quidam in Godeschalcum furor, hinc Viri constantia, fides, pietas, ad extremum usque, observentur. Priorem arguunt, quod ne vicennali quidem carcere, nec tot Viri perpessionibus, implorantis etiam *Judicium Dei*, offerentisque se Examini *aquæ & olei ferventis*, pro superstitione temporum, emolliri potuerit Rhemensis Præsul. Quinimo versante illo in agone, ni sententiam ejuraret, juxta missam ad eum Formulam, privandum eum esse communione, quin & sepultura Ecclesiastica, statuit Hincmarus. Sed immota mansit mens Godeschalci, stetit illi sententia ad extremum, *nec vel ad momentum titubanti*, ut ejus habet Confessio, ardentissimis ad Deum precibus, ac piissima Confessione, relicturo posteritati exemplum inexpugnatæ patientiæ fiduciæque.

Baronii de Hincmaro judicium.

IX. Nunc qui *Hincmaro* Rhemensi Præsuli, patrocinatur Baronius, in causa Godeschalci, idem in causis aliis Hincmarum accusat *subreptionis*, criminis *falsi*, *fraudum*, *astutiæ*, *fastus*, *tyrannidis*, *iniquitatis*, *contumaciæ* in Pontificem, non unius *infamiæ notæ*, congregatæ ab eo *latrocinalis Synodi*, *perversorum jurium Rom. Ecclesiæ*, &c. Vide Annalium scriptorem, in causa *Rothadi* Sucssionensis Episcopi, ab Hincmaro deponendi, prohibendique

que ire Romam, ad Nicolaum I. Pontificem, ad An. DCCCLXIII. Dein & in causa *Wulfadi & Sociorum*, quos Ebbo Rhemensis ordinaverat, post suam exauctoritionem, sed removendos ab Hincmaro Successore, non una hujus fraude notata, ad A. DCCCLXVI. Tandem in causa *Hincmari junioris, Laudunensis* Episcopi, cui Rhemensis patruus fuit, & quem turbulentum licet, reumque violatorum Canonum, sed & auctoritatis Regiæ, appellantem vero ad Hadrianum II. defendit Annalium Scriptor, contra Hincmarum Rhemensem, tanquàm proditorem *jurium Pontificiorum*, ad Ann. DCCCLXXI. Nempe hic unus character Cæsari Baronio Viri boni, laudative Præsulis, obedientem fuisse Romanæ sedi, ejusque stetisse decretis, aut judicium appellasse; contra, satis ad infamiæ notam, si quem invisum, aut minus obsequentem, assertoremve juris Regii, vel Ecclesiastici, habuerint Pontifices. Sed etiam Hincmari superbiam, violentiam, fraudes, accusarunt non semel in Gallia Pontificia Theologi assertores *Gratiæ*, adeoque & doctrinæ Godeschalci, ab Hincmaro inaudita duritie iniquitateque oppressi. Varium eundem, certe ambiguum, fuisse in capite de *Eucharistia*, modo que pro sententia, Ratramni, modò pro Paschasii illâ, videri pronunciasse, pridem Aubertinus noster observavit, *de Sacram. Euch.* L. III. Quod verò *Prudentium* Trecensem Episcopum, (de quo supra inter fautores Godeschalci) tanquam eadem cum Johanne Scoto sentientem, *scilicet non esse Sacramentum Altaris verum Corpus & verum Sanguinem Domini*, carpserit Hincmarus in Libro de Prædestinat. C. XXXI. adscribendum videtur Hincmari in Prudentium affectui, quod hic in doctrina de *Prædestinatione* vehementer ab isto dissideret, ut visum modo fuit. Alias fluctuantem de Eucharistia Hincmarum, passim legas.

XI. Sta-

XI. *Status Ecclesiæ Orientalis. Divortium à Latinis, & Schisma novum inter utramque Ecclesiam, non una de causa. In specie de Causa Photiana.*

Orientis mala.

I. Dum superiora geruntur in Occidente, interea *Orientalem* Ecclesiam vastabant perpetuis incursionibus, bellis, *Bulgari* partim partim *Saraceni*, cum permixtis Barbaris, de quibus prolixe Theophanes, & hujus Continuatores, itemque Cedrenus, Zonaras. Dividebant *Hæreses* priores late diffusæ per Asiam, Syriam, Ægyptum, uti Jacobitarum, Monothelitarum, quin & Manichæorum illa, atque Origenis causa, infensioribus in eum Græculis plerisque, & inter Historicos hujus ævi Theophane, postea & Photio Patriarcha Constantinopolitano. Destituebant etiam Ecclesiam vel ignavi, vel parum religiosi Principes, quales fuere hoc ævo Nicephorus Logotheta, Michaël Rangabe, dein Michaël III. cum Theodora matre Iconodulis obnoxia, ac Michaëlis parricida Basilius Macedo, cui successit Leo Sapiens, sive Philosophus, de quibus præfati Byzantini, ac præcipue Zonaras, legendi eo judicio quo veritas historiæ à Scriptoris affectu secernitur. Cumprimis Causa *Imaginum*, & *Monachorum*, Orientem vehementer distraxit, antesignanis illarum fautoribus Nicephoro Patriarcha, Theodoro Studita, Theophane vulgo Confessore, Methodio Abbate, dein Patriarcha, & Monachorum omni turba, postea quoque etiam Ignatio, Photioque Patriarchis, sed post oppressos Iconomachos sub Theodora, Matre Michaëlis III. Ac de dissensionibus Græcorum inter sese, præcipue circa *Imagines*, de habitis Synodis in ea causa, vel Conventibus, promulgatis Edictis, factis oppositionibus, hinc factiosorum & contumacium exiliis, carceribus, pœnis, fuse Historia Imaginum Restituta, tota *Sectione* VIII.

Baronius, Allatius, & Maimburg. citati.

II. Qualis *Consensus* obtinuerit hoc Sæc. inter utramque Ecclesiam, *Orientalem* & *Occidentalem*, aut secus, & quæ fuerint nati pridem, certe inde à Leone Isauro, inter eas Schismatis nova incre-

incrementa, quæ contentionum cauſæ, erupturæ in mutua fulmina & anathemata, paucis exponendum venit. Ac mirum equidem, præter Annalium Scriptorem Baronium, & compilatores, par nuperum Scriptorum Romæ & Pariſiis, diſſenſionum, rixarum, ac *Schiſmatis Græcorum* prima ſemina, primos natales, refundere in Photium, ex quo ad Patriarchalem dignitatem admotus eſt, pulſo Ignatio. Ita Leo Allatius, *Libro* II. de Perpetua ſcilicet Conſenſione, & Lud. Maimburgius, in *Hiſtoria* Schiſmatis Græcorum. Ante Photium, ſi hominibus fides eſt, obnoxius Oriens Occidenti, Imperatores Papis, Conſtantinopolitanus Romano, & hic in illos *exercere*, placido dominatu, *ſupremam poteſtatem*, ut *ſummum quo colligaretur utraque Eccleſia Caput*, ac pro jure ſuo *jubere, decernere, deponere, reſtituere*, ut illi: Unde Mainburgius Hiſtoriam diviſæ utriuſque Eccleſiæ, ac Divortii Græcorum à Latinis, ordiri demum ab An. DCCCLIX. poſt Photium in Ignatii Trono collocatum. Nihil ille omnino de graviſſimis contentionibus quæ pridem præceſſerant, jam Sæculo VII. & de quibus fusè nos ad id Sæculum, *Capite* IX. Nihil de graviſſimo Schiſmate Sæculo VIII. inde à Leone Iſauro, uſque ad extrema fere ejuſdem Sæculi, & ad perfidæ Irenes impia molimina, quo de nos quoque ſuperioris Sæc. *Capitibus* VI. VII. Nihil tandem de Schiſmate, quo reipsa fuit diſtracta Latina Eccleſia ab Orientali, deve diſſenſione in *Fide*, *Cultu*, *Diſciplinâ*, hoc ipſo Sæculo IX. etiam ante Photianum bellum.

III. Equidem acerrima contentio recruduit, I. Mox à remota Irene, Anno Vulg. DCCCII. quando Nicephorus illi ſucceſſor datus. Quicquid enim reclamarent Iconolatræ, quicquid Monachi, quicquid Roma Pontificia, reſumere ſpiritus *Iconomachi* ſub *Nicephoro* Imperatore, facta illis certe libertate, quæ oppreſſa penitus ſub Irene fuerat. At longe vehementius damnata omnis *Iconodulia*, ac *Pſeudo-Nicæna* Synodus, atque adeo cùm praxis Romana, tum doctrina Hadriani, ac Succeſſorum, ſub laudatiſſimis Imperatoribus, *Leone Armenio*, *Michaële Balbo*, *Theophilo* patre Michaëlis III. Parum nempe curaturo Oriente quid Pontifices decernerent damnarentve, quid probarent aut reprobarent; conſentientibus extra fines Pontificii dominatûs, adversus *Cultum Imaginum* qualemcunque, Carolo M. & Ludovico Pio, initis firmatiſque cum Oriente fœderibus.

Diſſenſio circa Imagines.

ribus. Unde Baronii, quamdiu hi Principes imperarunt, ſed & Allatii, Maimburgii, & gregalium, in Græcos animi, iræ, ſævique dolores. Ac quibus tandem artibus profligata hactenus Iconolatria, reſtituta in Oriente fuerit, à morte Theophili, ab Anno DCCCXLII. ope imbellis, meticulóſæ, ſed & ambitioſiſſimæ *Theodoræ* viduæ, natæ Iconodula ac ſuperſtitioſiſſima matre, vim admoventibus undique Imaginum fautoribus, quorum victrix *cauſa Diis placuit*, alibi fuse traditum probatumque fuit.

Circa Proceſſ. Spiritus S.

2. In quæſtionibus de Fide, ſtetit Græcis conſtans ſententia, Procedere Spiritum S. ex *Patre* tantum, additione Latinorum, *Filioque*, vehementer damnata, quæ juxta Latinos pervetuſta Græcorum *Hæreſis* fuit. Fateturque ipſe Leo Allatius, *Lib.* II. *Cap.* II. *contendere Græcos* (*Schiſmaticos* perpetuo vocat, ut *Conſenſionem* fortius ſuam adſtruat) *Leonis Iſauri tempore illud*, ex ſolo Patre Spiritum procedere, *ſententiam in Univerſali Eccleſia comprobatam fuiſſe*, *additionem vero ex Filio condemnatam*. Quæ deinceps contentio magis exarſit, ex quo Photius Epiſtola *Encyclicâ* ad Patriarchas, inſerta *Tomo* X. Annalium, ad A. DCCCLXIII. N. XXXIV. *& ſeq.* non errorem modo, ſed & falſi crimen, additamentum illud *Filioque*, inſertum Symbolo Latinorum, cum aliis multis exprobravit Nicolao Papæ, tanquam *adulteratum Symbolum*. Unde ſub Photii nomine Tractatus varii *de Spiritu* S. quos recenſet Leo Allatius, de Perpetua Conſenſ. *Libro* II. *Cap.* VI. Mox Synodus Græcorum Oecumenica VIII. vulgo Photiana, damnare *innovationem* Latinorum, circa Proceſſionem Spiritûs S. *ex Patre Filioque*, hinc *additionem* in Symbolo cumprimis factam; Quam poſtremam demum improbatam, non doctrinam ipſam Latinorum, de Proceſſione Spiritûs S. mendaciſſime Leo Allatius, Libro de *Octavâ Synodo*, *Cap.* XI. Et exinde Græcorum certamina contra Latinos, ſcriptaque innumera *de Proceſſione Spiritus S.* retractanda causa Sæculo XI.

Circà Ritus &c.

3. Diſtraxiſſe etiam Græcos à Latinis diverſitatem *rituum*, *legum*, *conſuetudinum*, maxime à Synodo Trullana, de qua nos fuse ad Sæculum VII. probantibus hanc Græcis, Latinis damnantibus, haud controverſa res eſt. Unde illa Photii ad Nicolaum I. de propriis utriuſque Eccleſiæ diverſiſſimiſque *legibus*,

bus, *regulis*, apud Baronium, ad An. DCCCLXI. *Num.* XLII. Sed prolixius idem de singulis, in præfata *Encyclicâ* ad Patriarchas. Hujusmodi fuere dissensiones de *Azymis*, scripturo & de his Photio, de *Jejunio Sabbathi*, de *Conjugio* Clericorum, Presbyterorum, de *chrismandi* in his potestate, de abstinentia *à sanguine & suffocato*, de ratione Jejunii *Quadragesimalis*; ut ex Nomo Canone & Photii Epistolis, sed & Nicolai illis intelligitur, ac supra ex Synodo Quini-Sexta, à *pag.* 628. Nec istis litigiis origo primum à Photio est, quamvis sub eo nata occasio Latinis ista exprobrandi, recensendique τὰ κατ' αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Λατίνων ἀσπάσματα μερικὰ, *criminationes particulares apud Latinorum Ecclesiam*, ut ad Photiana tempora Allatius, dicto Tractatu p. 575. Quo spectat Æneæ, non *Parisiacensis* ut vulgo, sed *Parisiensis* Urbis Episcopi, medio Sæc. IX. Liber *de Erroribus Græcorum*, scriptus jussu Nicolai I. edituſque in Spicilegio Lucæ Dacherii, *Tomo* VII. & Editionis postremæ Conciliorum *Tomo* VIII. *col.* 476. Ex quo patet *quæstiones* illas *longævo ævo ventilatas* fuisse, quod & Trullana Synodus, & oppositiones factæ, pridem docuerunt.

Circa Regimen, Primatum.

4. Quicquid assertum à scriptoribus istis Pontificiis, ante Photium exercuisse *Romanos Pontifices supremam potestatem*, sub Christo & Petro, in Imperatores, Patriarchasque totius Orientis, nemine repugnante, hic contra Lapis offensionis fuit. Quid sibi usurparint Pontifices, inde à Bonifacio III. deinde à Constantino I. Gregorio II. Gregorio III. & successoribus, non disquiritur. Ut vero restiterint acerrime Imperatores, quorum respexêre Majestatem Pontifices, ut parum morati sint Lateranensem fastum, decretave, ut restiterint Byzantini usurpatæ potestati, retento à Constantinopolitano *Universalis* seu *Oecumenici* Patriarchæ titulo, superiora nostra abunde testantur, ad Sæculum VII. & VIII. Certe hoc ævo cum Papis conspirare, ante Photium *Tarasius*, & *Nicephorus* Patriarchæ, idemque *Theodorus Studita Abbas*, jactante Baronio, sed in causâ adversùs Iconoclastas, insignes illi Iconoduli; ita *Ignatius* Patriarcha, in causâ adversùs Photium, ut qui Papæ egeret patrocinio. At verò in causis aliis reluctari iidem Romano, ut factum etiam ab Igna-

tio est in causâ Bulgarorum, de qua infra, & à Studita in causâ quam displicere Leoni III. Pontifici cognovisset, & in quem bilem suam effudit, ut videre est apud Baronium ipsum, Ad Annum DCCCVIII. *Num.* XXIX. Et absurde illi Viri, vel ob consultos monitosve à Græcis Pontifices, aut scriptas à Græcis Synodicas, aut missam Professionem Fidei, aut delegatos Romam Apocrisiarios, aut consensum Papæ expetitum *ὁμονοίας* ergo, quæsitamve cum Latinis concordiam, vel etiam ex ausis literisve Nicolai I. Hadriani II. Johannis VIII. colligunt supremam, absolutam, monarchicam Romani Episcopi in *Patriarchas Orientales* potestatem. Ita post Baronium suum, in recentioribus Leo Allatius, *Libro* II. C. IV. & passim in Libro de *Synodo Octavâ*, qua tamen illatione nulla vanior est. Imo vero constans Græcorum hæc opinatio fuit, *cum Imperio Romano amisso, amissum quoque fuisse Primatum* Romani Pontificis, translatumque in Patriarcham Novæ Romæ. Docent vel quæ ex Doxopatrio, Cinnamo, Anna Comnenâ, Emmanuele Rhetore, Nilo, Barlaamo, &c. ipse citat Allatius, de Perpet. Consensione, *Capite* III. Libri *secundi*, à *pag.* 522. Et certe quantum deferrent auctoritati Pontificiæ Constantinopolitani, loquuntur dissidia Græcorum in præfatis causis, puta de Imaginibus & annexis, de Spiritu S. de Symbolo, de Ritibus variis, deque Primatu ipso; ac de postremo ipse ille *Æneas* Parisiensis, productus in Conciliorum Tomis, scribens sub Nicolao I. *Conqueruntur etiam* Græci, *de transmigratione principatus Romanæ sedis, quam dicunt factam Constantinopoli, unde & eam cum Patriarchâ suo Caput dignitatis appellant*: Et hinc Photiana tyrannidis Pontificiæ accusatio, quæ dominatum sibi in omnes Ecclesias vindicaret, & in alienas Diœceses. Quam si criminationem demum per Photium excogitatam dixerint, revincent falsi, præter Græcos, præter praxim Byzantinam hac & superiori Ætate, ipse Anastasius Bibliothecarius, jam in Bonifacio III. *Quin Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat*, nempe ante ipsum Phocam, parricidam Mauricii Imperatoris.

De Schismate Photiano.

IV. Igitur non primum dissidere cœpit Oriens ab Occidente, Constantinopolitanus à Romano, vitio, scelere, contumaciâ, aut factis *Photii* in sedem Patriarchalem scilicet intrusi. Quo de

de *Schiſmate Photiano* paucis, licet fuſiores nuſquam Adverſarii, feceritque hoc Viri auctoritas, doctrina, ſcripta, meritum, & æmulatio Romanorum Pontificum, ſed & adverſa eorundem in *Photii* causâ Decreta. Adeo ut *Tomum* X. Annalium magna ſui patte, declamationibus in Photium, Photianaſque Synodos, compleverit Purpuratus, inde ab Anno DCCCLVIII. ut integrum de *Photiana Synodo* volumen Romæ conſcripſerit Leo Allatius, adverſus Hottingerum & Creyghtonem, nuperque Natalis Alexander in *Tomo* XVI. prolixam *de Photiano Schiſmate* Diſſertationem evulgarit, poſt varias, noviſſimaſque Maimburgii de *Schiſmate Græcorum*, paginas, narrationum fucum vel nominibus ipſis arguentibus ac ſcriptionis loco.

1. *Origo* belli Photiani prima hæc fuit: Nempe *Ignatii* Eunuchi, qui filius Michaëlis Rangabes, (non ut Vir Doctus nuper ad Sæc. IX. *Michaelis Balbi*) & quem Methodio ſuffecerat Theodora Ann. DCCCXLVII. remotio nec unâ de cauſâ à ſede Patriarchali, Bardæ Patricii & Cæſaris inductu, ac *Photii* perquam inviti ſubſtitutio, coactâ *prima* Synodo Ann. DCCCLVIII. tempore Nicolai Papæ, aſſurgente Gregorio Syracuſano, qui Ignatii pridem electioni reſtiterat. Fuiſſeque hunc Photium illuſtri loco natum, Taraſii nepotem, fratrem Sergii Patricii cui Irene nupſerat ſoror Imperatoris; tum fuiſſe dignitatibus pace belloque, domi foriſque eminentem, & tunc quidem Primum à ſecretis (πρωτοασηκρήτις) Aulæ Conſtantinopolit. Virum ingenio portentoſum, miniſterio conſummatum, conſilio validum, doctrina incomparabilem, ſcriptis inclytum, vigiliis & laboribus infractum, *ut abſque contradictione omnium ſuæ ætatis virorum doctiſſimus in quovis genere præſtantium diſciplinarum, & capaciſſimus mente habitus fuerit*, ex Byzantinis Hiſtoricis, Georgio Monacho, Conſtantino Prophyrogenneto, J. Zonara, &c. ex Anaſtaſio ipſo, & ex Photianis Scriptis, ſumma Adverſariorum conſenſio eſt, ac prolixe Maimburgii in Proſopographiâ Photii, *Lib.* I. Hiſtoriæ Schiſmatis Græci. Jamque μυριοβίβλον ab ipſo conſcriptum fuiſſe antè Patriarchalem dignitatem, quum legatione in Aſſyriam fungeretur, ex ejus Proœmio intelligitur, quemadmodum & ex Epiſtolis ad Nicolaum, procul ſe habuiſſe cauſas ambiendi *Orig. Diſſidii.*

Patriarchum. Itaque inthronizationem Photii, ac depositionem Ignatii, *alterâ* Synodo confirmatam, mox indigne ferre Nicolaus Papa, quanquam extra pomœria suæ potestatis, obtentu quoque *Laicatus* in Photio, quem in Tarasio, & Nicephoro Patriarchis Pontifices tolerarant. Hinc legati Constantinopolim cum Literis missi, Rhodoaldus Portuensis, & Zacharias Anagninus Episcopi, qui in causam inquirerent, faverentque Ignatio. Sed contra his præsentibus, in alia Synodo Photiana, (Græcis *primâ* & *secundâ*) Ann. DCCCLXI. coacta ex CCCXVIII. Episcopis, de novo roborata est Photii electio, & Ignatii exauctoratio, subscribentibus etiam Romanis, post cognitas abdicati Ignatii causas, quos *vi* ac *terroribus* inductos fuisse mentiuntur. Adi Acta Conciliorum, ipsumque in Byzantinis Zonaram, & Balsamonem, ac sequens Lemma de *Synodis*.

Incrementum, en Photii electi.

2. Inde belli *incrementa*, inter Photium & Nicolaum, ac Legati illi Romani male mulctandi, excommunicandique, Photius condemnandus, Ignatius restituendus, Synodus Græcorum *latrocinalis* appellanda, ejusque Acta rescindenda, ac novi legati Constantinopolim decernendi. Factum in Synodo Romæ habita, Ann. DCCCLXIII. apud Baronium, & Tomo VIII. Concil. *col.* 774. & datis literis ad Orientales Rursus Michael Imperator, scripta Epistolâ ad Nicolaum Papam, hominis perstringere arrogantiam, & pudenda denudare Romanæ sedis, unde *literæ* dicuntur *refertæ jurgiis & injuriis*, *detractationibus atque blasphemiis*, apud Annalium Scriptorem, ad DCCCLXV. N. LXXIII. Quo factum ut literas illas, invidendas posteritati, aboleverit Roma, cum haud paucis id genus vetustatis monumentis; sed servata responsoria Nicolai ad Michaelem, qua reprehendit Imperatoris *superbiam*, *arrogantiam*, *insolentiam*, additis *mandatis* de Ignatio & Photio Romam compellendis, *Epistolâ* VIII. inter illas Nicolai. Accessit *Encyclica* Photii ad Patriarchas, accusatura & Pontificum tyrannidem, & Latinorum errores, innovationesque varias, de qua supra, tum & nova Synodus, strictura in Nicolaum anathemata, scripto etiam ea de re à Photio Libello, cum subscriptionibus mille Antistitum Orientalium.

3. *Con-*

3. *Conversio* scenæ in Oriente, sub Hadriano II. & Basilio Macedone, Ann. DCCCLXVII. apparuit, illinc mortuo Nicolao, hinc sublato Michaele Imperatore, parricidio Basilii, ante à Michaele adoptati. Quo factum, ut Basilius mox à Photio sacris prohiberetur; tanquam ἀνδροφόνος, λῃστὴς, φονεὺς, τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἄναξιος, madens scilicet adhuc Sanguine sui Domini, Imperatoris, ac verè Patris. Idque juxtà veterem disciplinam, cujus erat callentissimus Photius, rei testibus Symeone Logothetâ in Basilio, *Num.* v. Ed. Regiæ, Zonarâ de eodem *Tomo.* III. Annalium, Georgio Monacho Edit. nuperæ Regiæ, pag. 544. referente etiam Georgii Hamartoli hac de re verba Leone Allatio, de Synodo Photianâ, *Cap.* XII. Quò & facit ipsa Photii Epistola, quæ est CXVIII. inter Photianas, p. 160. de inflammatâ τῇ κεκλάσῃ ὀργῇ *imperantium irâ adversus fideles*, quod αἱματων καθαρὰς γλωσσας καὶ γνώμας ἐφύλαξαν, *à sanguine puras linguas & mentes conservassent.* Et Auctor Anonymus, de Separatione Romæ Veteris ab Ecclesiâ Græcâ, sæpè citatus Allatio: Βασιλείῳ δι' τινας ἐρέξεις οἰκείας, ὡς ἔθος τοῖς κρατοῦσι, τὸν Φώτιον καταβιβάσαι, *cùm Basilius, motus propriis affectibus, ut Imperantibus accidit, Photium deturbasset* &c. Id causæ satis Basilio, metuenti sibi alias à viro qui familiæ Michaelis innexus esset, ut amoto Photio Ignatium revocaret. Quod vero factum fuisse volunt, *ad decretum* Nicolai Papæ, aut *postridie* à proclamato Basilio, certè *tribus* post *diebus*, ut Allatius, & recentiores, habent ex infestissimis Photio Monachis, qualis præ cæteris *Nicetas Paphlago*, taccntibus hanc rationem temporis quoque Cedreno, Glycâ, Constantino Manasse. Et Constantinus Porhyrogennetus, in Basilio Macedone, præmittit varia hujus Imperatoris huic Ignatii restitutioni, quam adscribit *communi Synodo & conventus Præsulum.* Sed & Anastasius Bibliothecarius, in Hist. Synodi VIII. col. 966. *Tomi* VIII. disertè refert, Basilium Imperat. antè abdicationem Photii, *requiri* jussisse scripta omnia quæ præcessérant in causâ Photii, *per omnes terrarum Orbis terminos directa*, eademque *inventa* legi, perpendique mandasse, ac tum demum *Photium Throno Constantinopolitano cedere persuasisse.* Exindè verò factum, *Photius cum abdicatus.*

factum, ut Basilius ad Nicolaum de totâ causâ & literas mitteret, & legatos, qui inciderunt in Hadrianum II. jam suffectum Nicolao. Tandemque excepit Synodus Constantinopolitana, vulgò VIII. congreganda, ut illi, *volente jubenteque* Pontifice, ac præsidentibus in ea novo exemplo Papæ Legatis, A. DCCCLXIX. unde de eventu facile judicium est. In qua adeò Ignatii restitutio, & Photii abdicatio confirmanda, magno auctoritatis Pontificiæ, in Orientis illis partibus, incremento. Sed de hac Synodo, & Photianis, pluribus infrà, Capite *de Synodis* hujus Sæculi. Interea verò natâ de jurisdictione in *Bulgarorum* Ecclesias controversiâ, inter Græcos ab una parte, & Hadrianum II. mox Johannem VIII. ab alterâ, eademque exasperatâ factis Latinorum, Johannes tandem VIII. interminari Ignatio Patriarchæ restituto, ni intra dies XXX. excederent Græci Bulgarorum finibus, anathematis ac depositionis pœnam, *Epist.* LXXVIII. & apud Baronium, Ann. DCCCLXXVII. Vicissim Basilius, irritatus Romani Pont. invasione in ampliſſimas Ditiones, Græcis olim subjectas, memorque meritorum tanti Viri, & artium Romanæ Curiæ, propensior fieri in Photium, restituendum ab *Ignatii* excessu, Anno DCCCLXXVIII. ut Byzantini, Leo Grammaticus, Constantinus Porphyrogenn. Zonaras, alii.

Photium restituunt.

4. *Conciliatio* exinde facta inter Photium restitutum, & Johannem VIII. vel IX. Romanum Pontificem, sedentem ab Anno DCCCLXXII. Occasionem dederunt literæ *Basilii ad Johannem*, Concordiam inter utramque Ecclesiam satagentis, itemque literæ Photii & Orientalium. Accedebat, Photium per omnia probare damnatas Imagines, confirmatamque Synodum Nicænam, in priori Synodo, vulgo VIII. cui præsederant legati Hadriani. Metuebat etiam Johannes, ne exacerbatus Imperator, asperiora in Romanam Ecclesiam moliretur, exemplo anteceſſoris Michaelis. Adhæc concordiæ cum Orientalibus momentum noverat, ut ità Bulgaros Romæ concederent. Sed & nimia in Photium odia, quibus ante oppressus esset vir tantæ existimationis, intelligebat iste Pontifex. Intendebat quoque hoc præcipuum, ut Photius agnosceret *gratiam miserationemque* Pontificis, sunt verba Johannis, atque ita in Constantinopolitanum exerceret

quandam

dam Ἐξουσίας. Unde habitâ Synodo Romana sub Johanne, Ann. DCCCLXXIX. decreti Constantinopolim legati, addito *Commonitorio* ad Paulum & Eugenium ablegandos, in quo instruuntur mandatis Pontificiis, pro restituendo Photio *sanctissimo Patriarchâ*, *fratre* & *comministro suo*; pro reconciliandis Ecclesiæ Orientalibus, qui ante abscissi essent; pro abolenda Synodo anti-Photiana, sub Hadriano II. pro urgenda Romanæ sedis in Bulgarorum Ecclesias jurisdictione &c. Habetur Latinè apud Baronium, & in *Tomo* IX. Concil. *col.* 322. Accesserunt Johannis literæ complures ad Basilium & Filios, ad Clericos Constantinopolit. ad Photium, quibus omnes *uno* voto, *uno consensu, unâ concordia* consensisse in restitutionem Photii, adscrebat, insertæ illæ Epistolis Johannis, *T.* IX. Conc. Atque ita factum ut in Synodo Constantinopolitana, quæ Græcis vere est, Oecumenica VIII. Episcoporum CCCLXXXIII. A. DCCCLXXIX. convocante Imperatore, præsentibus Legatis Romani Episcopi, & Orientalium Sedium, cum restitueretur Photius, tum etiam excommunicarentur, qui cum Photio non communicarent, reprobatâ Synodo priore quæ Latinis VIII. sed & additione vocis *Filioque* è Symbolo expungi justâ. Et Acta hujus Synodi, Græce conscripta, & in Vaticanâ aliisque Bibliothecis reposita, probataque primò Johanni, ex *Epistolis* CCL. CCLI. *Tomo* IX. Concil. certè quoad *restitutionem Photii*, premunt ut possunt Latini, solo titulo in Tomis Conciliorum expresso, cum Notis Severini Binii. Nec mirum, dùm contentis viribus in eam Synodum invadunt, ut *Photianam*, ut iniquam, ut non servantem leges justi examinis, ut nec Johannis decreta & stipulata peragentem. Contra Græcorum æquiora de ea Synodo judicia habes vel apud ipsum Allatium, de Synodo Photiana, *Cap.* IX. & alias, excerpta etiam Martino Hankio, de Byzantinis Scriptoribus, Parte I. Capite XVIII. *Num.* CLXXV. ubi & judicia Latinorum. Adde Zonoram, & Balsamonem, qui primam Photianam, sub Michaele, & hanc sub Basilio Macedone, ut in idem conspirantes, media *Hadrianeâ* expunctâ, vocant Synodum πρώτην καὶ δευτέραν *primam & secundam*, Græcis approbatas.

5. Nova adversùs Photium mox tempestas excitata. Nem- *Nove in Photium persec.*

pè

pè primo oppositione ipsius *Johannis* Pontificis, postquàm cognovit Græcos non ex voto suo decrevisse. Causa duplex, 1. Quod restitutione Photii à se approbatâ, speraverat cessurum esse Photium Romano Patriarchæ jurisdictionem *in Bulgarorum* Ecclesias. 2. Quod adductus fuisset in eam spem fore, ut primatum Romani, non honoris illum tantùm,& ordinis, sed etiam potestatis, respicerent Græci. Fefellit Johannem expectatio. De *Bulgaris* decretum *Actione.* III. ut ea res ad Imperatorem deferretur cujus ageretur causa, quia de Imperii Orientalis terminis. De Jurisdictione utriusque Patriarchæ, Romani & Constantinopolitani, decretum *Actione* V. ne de utriusque privilegiis quicquam μηδὲν τῶν παλαιῶν πρεσβείων, *innovaretur neque nunc, neque inposterum*, atque adeò Romanus Pontifex judicare vel absolvere non posset, quos Photius Clericos vel Laicos subjeciisset anathemati, & vicissim. Ità æqualis utriusque potestas definita, in sedi suæ subjectos, & independens, præcisis appellationibus ad Romanum, quod in *primum Canonem* abiit. Ab eo tempore, & à vindicatâ Græcis jurisdictione in Bulgaros, ac rescissis à Synodo quæ per Nicolaum & Hadrianum, ut malorum dissidiorumque causas acta antè fuissent ac decreta, nihil mirum Johannis imminutam voluntatem in Photium; post Johannem verò anathemata de novo projecta à *Marino*, olim Legato Nicolai I. Hadriani II. & Johannis VIII. adversùs Photium, tum à conjuratis in eundem *Hadriano* III. *Stephano* VI. *Formoso*, *Bonifacio* VI. *Stephano* VII. &c. testibus Actis Conciliorum, Epistolis Pontificum, Breviariis Synodicis, Zonara &c. Adeò ut Binius, Photium à XII. Papis damnatum, Allatius ex Breviariis Græcorum à IX. Pontificibus, vociferentur. Satisque illud causæ fuit, ut Photius, ipsi Maimburgio anteà *prodigium naturæ & artis*, deinceps audire, *execrandum sceleribus caput*, *perfidus*, *falsarius*, *sacrilegus*, *sacrorum profanator*, *invocator Dæmonum*, *Magus insignis*, *hypocrita scelestus*, *parricida detestandus*, *immane monstrum*, & quibus aliis floribus adspergunt, post tot conjuratos, Baronius, & Maimburgius, de Schism. Græcorum *Lib.* I. p. 20. 21. Accessit invidia quâ flagravit Photius apud *Leonem* vulgò Sapientem, Basilii successorem, nefariæ quippe conspirationis ab hostibus suis postulatus, dum frigidam suffunderet Stephanus VI. Pontifex. Unde tandem

dem pulsus Patriarchatu, ex voto Pontificum, sufficiendo autem per Leonem fratre suo *Stephano*, quæ non ultima causa deponendi Photii. Atque ita in Monasterium relegatus est Photius, circa An. DCCCLXXXVI. in quo reliquum vitæ tempus exegit, honestâ Viri sepultura apud Cedrenum, Joh. Scylitzam, Georgium Monachum, Byzantinos alios. Sed falsissimum istud Leonis Allatii, & sequacium, cum Photii remotione *schisma* fuisse *extinctum*, aut subjectam fuisse Constantinopolim Romæ, ac *reliquos* (post Photium) *Græcos Pontificem Romanum*, *illiusque successorem quemvis*, *tanquàm rei Ecclesiasticæ moderatorem*, Ecclesiæ adeo Monarcham *agnovisse*, sic Leo de Perpet. Cons. *Lib.* II. C. VII. Contra hæserunt alte dissensionis semina, fovenda per *Nicolaum Chrysobergen*, per *Sisinnium*, *Sergium*, Patriarchas alios, post Photium Latinis infestos. Magis vero eruptura in nervum fuerunt sub *Michaële Cerulario*, sesqui-Sæculo post Photium, quum Leo IX. Pontifex utriusque Ecclesiæ frustra unionem moliretur. Interea effluxêrunt Romæ libidinum, otii, ignorantiæ, ac mollitici tempora, sub portentis Pontificum.. *Allatius noc.*

6. Ac mirum dictu est, quàm imponant in hac omni causâ *Photiana*, cum veteres Græculi, in Photium conjurati, ac cum Latinis conspirantes, quorum sunt studiose asservata Romæ monumenta, tum recentiores Pontificii, Genebrardus, Baronius, Binius, Bellarminus, Spondanus, Allatius, Scoglius, Maimburgius, Nat. Alexander, & ὁμόψηφοι. Si quæ Latinis adversa Scripta, Photianæ autem causæ, Græcorumque juribus propitia, fuere in Romanorum potestate; *abolenda ea igne* ad unum omnia, non uno Pontificum decreto, uti in Synodo Romana sub Hadriano II. *Photii volumen contra Nicolaum igni adjudicatum est.* Quod vel intra Constantinopolim ipsam ut fieret ursserunt, ex Actis Constantinopolitanæ VIII. latrocinalis, cui Hadrianus per suos præfuit, quando Acta Synodi primæ Photianæ *penitus abolenda* decernebantur, *ità ut igni voranda traderentur*, Act. VII. *Cap.* I. in Tomo VIII. *col.* 1093. E contra soli testes in hac omni lite à Viris nuperis, post Annalium Scriptorem, adhibendi, tollendique cœlo, tanquam ἀναψήφοι, cognoscuntur esse Græculi efferati in Photium, Ignatianæ factionis, & quorum rabie fera corda tument, nusquam ab illis ipsis *Baron. cum suis notat.*

dissimulandâ. In iis *Nicetas David* Paphlago, *Metrophanes* Smyrnæus, *Stylianus* Neocæsariensis Episcopus, *Theognostus* Monachus, quorum perpetuò testimoniis Photium obruunt Viri cati, internecina eorum adversùs Photium odia reticent. Accedit Photii accusatoribus opportunus testis *Anastasius*, Romæ scribens eo ipso tempore, quo vibrata in Photium fulmina, & anathemata stricta. Addunt *Nicolaum* I. *Hadrianum* II. & III. *Marinum*, *Formosum*, Pontifices alios, ipsumque *Leonem* Imperatorem, à quibus persecutio in Photium, nonnullis & horum Pontificum olim Apocrisariis pro Photio exturbando. Rursùs quicquid pro causâ suâ *Photius*, quicquid in favorem ejusdem aut Synodi VIII. Photianæ *Constantinopolitani* Patres, quicquid *Libellus Synodicus*, quicquid *Hamartolus*, *Alexius Aristenus*, *Zonaras*, *Balsamo*, *Nilus* Rhodi Metropolita, *Nilus Thessalonicensis* alius, *Symeon* itidem Thessalonic. *Josephus Bryennius*, *Nilus Damyla*, *Macarius Ancyranus*, *Matthæus Blastarius*, *Anonymi* plures, etiam *ἀνέκδοτοι*, memorati ipsi Allatio, & in *Tomo* IX. Conciliorum, protinus Viris illis audiunt *nugæ*, *stultitia*, *mendacia*, *monstra*, *insanientium* voces, & hominum *infimi nominis*, qui *rerum ignari* &c. Sexcenta id genus legas apud Baronium, & Leonem Allatium, in historia Photianâ. Sed quid iidem de Johannis VIII *Commonitorio*, dato Legatis suis, itemque de Iohannis *Epistolis*, & Actionibus *Synodi* VIII. pro restitutione Photii, & ablitione Synodi VIII. Hadrianeæ, & expunctione vocis *Filioque* è Symbolo? Audacter jam illi Viri, Commonitorium illud *à Photio impostore falsatum*, *Photianis artibus conceptum*, *demptis à falsario aliis*, *aliis additis*; ita Epistolas sub Iohannis nomine *à Photio esse corruptas*, *non ista Johannem scripsisse*, *edixisse*, &c. ita Synodum Photianam postremam esse *commentitiam*, *ementitam*, *Codices falsatos*, *Actiones falsas*, *supposititicias*, omnes illas videlicet in quibus adversa leguntur Synodis Romanis, & Synodo VIII. contra Photium. Scilicet! tot falsi crimina admittere in publicâ luce sustinuit Photius! Et quidem præsentibus Papæ Legatis, superstite ipso Iohanne VIII. contra fidem Archivi Romani, sed & Actorum Constantinopolitanorum, dùm Photius in ipso Oriente à Nicetâ, Styliano, Metrophane, & Ignatianæ factionis viris innumeris, diligentissimè observaretur! Et ubi

Co-

Codices vere authentici, qui falsarias manus arguant Photii & Photianorum? Num etiam iis fraudibus tutior fuisset causa Photii? Qui certè illis nullus indigeret, tutus patrocinio Basilii Imperatoris, & postremæ Synodi Constantinopolitanæ, à qua restitutum fuisse nemo negat, & ex ipsâ Iohannis VIII. *Epist.* CCLI. ex Libellis Synodicis, Symeone Logotheta Zonara, Balsamone, &c. satis constat. Et reperti sint variantes *Codices*, seu Commonitorii, seu Epistolarum Iohannis, seu Synodi VIII. pro Photio, sit discrimen inter Latina exemplaria, & Græcam translationem quæ dicitur Photii, sint detracta quædam, mutata, addita! Equidem nota fraus est, nota manus, nota indoles Romanæ Curiæ, sed & Græculorum illi servientium, postquàm Johannis VIII. omnia, in causâ Photii, per successores Romæ abolita fuêre.

Quod denique Baronius, Binius, Allatius, Maimburgius, Natalis, contendunt Iohannem VIII. mox à Synodo *Photium excommunicasse*, nullis certe Iohannis Epistolis, nullâ sub Iohanne deinceps Synodo, confirmatur, sed Formosi Papæ una *Epist.* ad Stylianum. Marinum sane ablegavit postea Iohannes in Orientem, sed ut emendarentur, si possent, quæ contra Iohannis intentum acta in ea Synodo. At de restitutione Photii, in Iohannis *Epist.* CCL. ad Photium, & CCLI. ad Augustos; Se *ea quæ pro causâ restitutionis Photii, reverendissimi Patriarchæ, Synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta essent, recipere*: sed non recipere se ea quæ legati *contra Apostolicam præceptionem egissent*, puta in causa Bulgarorum, aut in præjudicium appellationum ad Romanum.

V. De controversa in *Bulgarorum* Ecclesias jurisdictione, verbum addimus, quorum conversionem dicebamus supra *Cap.* II. Sedes illis tum quidem, intra Savum amnem ab Occasu, Danubium à Septentrione, Macedoniam à Meridie, Thraciam ab Oriente, ubi olim Prævalis, pars Macedoniæ, Dardania, Mœsia superior, quæ sub Vicario Daciæ, hodie pars *Bosniæ*, *Serviæ* seu *Misiæ*, & quæ *Bulgariæ* nomen retinet. Atque adeo 1. Spectasse ad Provincias Orientalis Imperii, ut partem Illyrici Orientalis; ex pristina etiam lege Theodosii, & ex ipso locorum situ Constantinopolitano esse obnoxiam; merito Græci contendebant: 2. Sa- *De Bulgaria.*

tisque præterea Provinciarum fuisse avulsum ab eo Imperio, factis Romanæ sedis. 3. Nuper etiam Michaëlem Regem à Græcis fuisse baptismo tinctum, & Christianismo initiatum. 4. Sed & Græcos olim in his regionibus præfuisse Sacerdotes, quum eas invaderent Bulgari, hi ipsi fatebantur. Contra Latini: 1. Fuisse has olim sub *Thessalonicensi* qui Vicarius sedis audiit jam Sæculo V. certe ab An. DXXI. 2. Bulgaros semet ultrò subjecisse sedi Apostolicæ, mox à conversione, consulto primùm Nicolao per Bulgarorum Regem Michaëlem, Ann. DCCCLXVI. petitisque ab eo Præsule, & Sacerdotibus. 3. Jam per *triennium* exercuisse in Bulgarorum Ecclesias jurisdictionem suam Romanum, usque ad extrema Synodi VIII. A. DCCCLXX. quando apparuêre in Urbe Regia legati Bulgarorum. Hæc momenta causæ, ex Anastasio, seu Guilielmo Bibliothec. in Vitâ Hadriani II. ex Præfat. ad VIII. Synodum, ex Platina, & Græcis. Unde missis à Michaele Rege legatis suis Constantinopolim, ubi Vicarii adessent Patriarchalium sedium, Ignatio tum restituto, causa inter legatos Romanos, & Græcos disceptata est. Eventus fuit, exacerbatio utrimque nata, Romanis pro auctoritate detrectantibus judicium Græcorum, Græcis contra pertinacibus, videl. *Bulgarorum regionem*, olim partem Imperii Græci, usamque Græco Sacerdotio per solum adeò Paganismum avulsam à Græcorum jurisdictione, esse eidem Imperio, à conversione suâ, & adoptato rursùm Christianismo, restituendam. Quod & factum, missis protinus ab Ignatio Constantinopolitano Græcis Sacerdotibus, ac pulsis Latinis per Bulgaros, post perspectam Romani tyrannidem. Unde Hadriani II. & Johannis VIII. in Basilium Imperatorem, & Ignatium Patriarcham, dein & in Photium indignatio, de qua supra. Primus autem Bulgaris & Acridensi sedi (quæ olim Iustiniana Prima) Archiepiscopus datus fertur *Theophylactus*, nec is tamen qui in Evangelia, Epistolas, sed & Prophetas XII. commentatus est, ejusdem sedis Archiepiscopus Sæculo XI. Hæc eô distinctius, quod totis Voluminibus abjectissimum in modum Orbi imponitur, venturisque nepotibus. Historiam Photii diligentissimè persecutus est Martinus. Hankius, V. CL. *Parte* I. de Script. Byzantinis, & nos de ejusdem scriptis quædam infra, *Cap.* XIII.

XII. *Con-*

XII. *Concilia hoc Sæculo celebriora indicata. In Oriente alia, alia in Occidente, & quibus de causis. Pluribus de tribus Synodis Constantinopolit. vulgò Oecumenicis.*

Frequentia Synodor. hoc Sæc.

1. Feracissimum cumprimis hoc Sæculum fuit, uti gravissimorum eventuum, in Republica & Ecclesia, atque acerrimarum contentionum, in Orbe utroque, ex superiùs enarratis, ita etiam *Synodorum* ac *Conventuum*, iis potissimum de causis indicendorum. Quorum jam seriem, & Acta, quandoque licet interpolata, aut Binianis, Labbeanis, similibusque obscurata Notis, Canonum ac Capitulorum exhibent Collectiones, & Tomi Concilior. VII. VIII. IX. Editionis Labbei & Gossartii, præter Concilia Gallicana Sirmondi, Spelmanni Britannica, Romana Holstenii, Ann. 1662. Unde satis hoc in loco mihi fuerit, indigitasse simpliciter *loca*, *tempora*, *causas*, præcipuorum seu in Oriente, seu in Occidente Ecclesiasticorum Consessuum, dum materias principes in iis pertractatas suis sub Titulis exponimus.

In Occidente.

In *Occidente* sane frequentissimæ ac penè sine numero Synodi, in *Galliâ* cumprimis, *Italiâ*, *Germaniâ*, *Britanniâ*, dum Hispanias magnam partem, & Africam omnem jugo suo opprimerent Saraceni. Has verò pleraſque Synodos, indictas fuisse jussu *Imperatorum*, *Regumque*, certe in gravioribus causis, vel etiam à *Metropolitanis* Provinciarum, nulla expectata jussione, vel auctoritate Pontificum, quæcunque iis significatio fieret, cùm Acta docent, tum Chronica & Annales, nec diffitentur in Galliâ ipsâ Sirmondus, de Marca, Baluzius, Thomassinus, Mabillonius, Maimburgius, ac Regiorum jurium assertores. Quin *Romanæ* quandoque Synodi jussu Imperatorum habitæ, uti illa sub Leone III. præsente Carolo M. in qua Pontifex ad purgationem, sollemni formula, compulsus, Ann. DCCC. Sic altera sub Eugenio II. Ann. DCCCXXIV. quando Lotharius Imperator, missus

ſus Romam à Patre, habitâ Synodo ſtatum Reip. & Eccleſiæ compoſuit, in *atrio Petri*, editis Imperatoriâ auctoritate *Conſtitutionibus*, quas exhibet Holſtenius, Collectionis Romanæ, P. II. p. 208. Ita ſub Leone IX. Synodus, Ann. DCCCLIII. quæ in *Breviario* ſub Luitprandi nomine, apud eundem Holſtenium, *pag.* 121. dicitur habita *conſilio Imperatorum Lotharii & Ludovici*, ſed conſilio quod mandati vice fuit, quatuor Auguſtalibus in ea Synodo Legatis. Et quid verò mirum, dum eo adhuc tempore profeſſionem ederent ſolemni ritu Pontifices, ut factum à Leone IV. *De Capitulis vel præceptis Imperialibus irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis, quantum valerent, Chriſto propitio, & nunc & in ævum!* Quod ad Ivone, ab Auctore Pannormiæ, niſi ipſe hic Ivo eſt, à Gratiano, exhibitum fragmentum Epiſtolæ Leonis, ipſis cordatioribus Pontificiis laudari, ac nuper Baluzio, Maimburgio, Nat. Alexandro, alibi monetur.

In cauſâ doctrinæ. II. Occidentalium porrò Synodorum variæ, *doctrinæ* expendendæ, medicandæ, ſtabiliendæ causâ, congregatæ. In iis memoranda præ reliquis Synodus, vel *Conventus Pariſinus*, n causâ præcipue *Imaginum*, indicta auctoritate Ludovici Pii, A. ſere exeunte DCCCXXIV. Occaſio fuit, legatio Michaelis Balbi, ad Ludovicum conqueſti cùm de immani Superſtitione Iconolatrarum in Oriente, tum de calumniis Schiſmaticorum, qui inde ad Romanum Pontificem transfugiſſent, intercederentque illi Concordiæ quum Michael, Leonis Armeni exemplo, ſtabilitam optaret, ex Eginhardo, Annalibus Francorum, Continuatore Aimoni &c. Et quanquam *Acta* hujus Pariſini Conventûs, à quo ſententia Caroli M. & Synodi Francofurtanæ, contra *cultum Imaginum*, & *Pſeudo-Nicænos*, prolixo ſcripto confirmata fuit, deſiderentur in Collectione Conciliorum, tamen de illo Conventu, deque ejus deciſione, adversa *Imaginum adorationi*, ſumma conſenſio eſt Patavii, Sirmondi, Mezeræi, Baluſii, Maimburgii, & hujus Cenſorum, &c. Unde in alia atque alia ab hodiernis Iconodulis itum eſt, poſt Baronianas offucias, atque invectivas, ut iſti Conventui (cui præclariſſima interfuêre totîus Galliæ lumina, & Præſules Lugdunenſis, Senonenſis, Aurelianenſis, Cameracenſis, Trevirenſis, Lexovienſis, &c.) detrahant auctoritatem. Qua de re Hiſtoria noſtra Imaginum Regi-

Restituta, adversùs Maimburgium, & Natal. Alexandrum, *Sect.* IX. post ea quæ adversùs Baronium, Bellarminum, Binium, Cl. Dallæus de Parisino hoc Conventu observaverat.

Ita in quæstionibus de *Processione Spiritûs S.* & *additione* ad Symbolum, de *Prædestinatione Duplici*, & annexis Capitulis, adversas contrariasque habitas fuisse Synodos, puta Romæ sub Johanne VIII. vel IX. ita in Gallia & Germania, occasione Godeschalci, cui favit Ecclesia Lugdunensis, Synodus Valentina III. &c. superiora Capita docuerunt, præcipuè X. & XI.

III. Plures verò longè Synodi indicendæ fuerunt in causa collapsæ *Disciplinæ*, reformandis Episcopis, Canonicis, Abbatibus, Monachis, Monialibus, Clero universo. Quo spectasse imprimis curas Caroli M. tum & Ludovici Pii, exponendi hinc odio Gallicani Cleri, & Pontificis, postea & illas Lotharii, Caroli Calvi, uti in Anglia Alfredi Regis, docent *Capitularia*, de quibus supra, C. III. & *Canones* Synodorum quæ sub his Principibus coactæ, Tomis VII. VIII. IX. & apud Sirmondum, Spelmannum, Holstenium. Prolixè has Synodos recensct, *instauraturas Disciplinam*, nuperus Natalis Alexander, *Tomo* XV. C. IV. *In eand. Disciplinam.*

In iis verò Synodis alia saluberrime constituta, adversùs neglectum Scripturarum, sacræ lectionis, & institutionis, Disciplinæ veteris, publicæ Pœnitentiæ &c. adversùs Simoniam, concubinatum, incestum, usuras, luxum, ebrietatem, rixas, rapinas, oppressiones orphanorum, viduarum, avaritiam Cleri, sæculares negotiationes, excommunicationes temerarias, superstitiones varias, quas inter examen Crucis, Aquæ, Olei ferventis, Ferri candentis, &c. Alia decreta superstitiose, de solemnibus Missarum, de Litaniarum ac Cantionum officiis, de Festis novis, de Jejuniis, de Peregrinationibus, de Unctione infirmorum, de necessario Cælibatu, etiam *si qui inviti essent tonsurati*, de Gradibus perperam prohibitivis matrimonii, de observantiis variis Monachorum, Monialium, sexcenta id genus. Quandoque de minutiis, indignis hujusmodi Confessibus, habiti Synodales Conveutus, v. gr. de tempore *phlebotomandi* Monachos, aut *radendi*, de non comedendis *volatilibus*, *pomis*, *lactucis* &c. de *cucculli mensura*, de *pinguedine* ad victum quotidia-

tidianum, & quæ id genus legas in Capitulis Conventûs Aquisgranensis, Anni DCCCXVII. sub Ludovico Pio. Ita leviores sæpe pœnæ, aut pœnitentiæ injunctæ, gravissime lapsis, pollutisque incestu, fornicatione, homicidio, id genus delictis. Ita purgatio à crimine furti, veneficii, similibus, injuncta aliquando, quæ ficret *Sumendo Corpus & Sanguinem Domini*, quo facto innocui publice habebantur, perituri tamen *cum Judâ irremediabiliter*, si sibimet conscii sceleris. Sic in Synodi Wormatiensis Anni DCCCXVIII. Canone XV. & in Cabilonensi decreto Ann. DCCCXCIV. quo *Gerfridus* quidam Monachus, suspectus veneficii, *Corporis Christi & Sanguinis examine, à flagitio divulgato publicè expiari jubetur*, Tomo IX. Conc. *col.* 438.

In c. mi Jurisdict.

IV. Aliæ etiam Synodi coactæ hoc Sæculo, occasione litium & contentionum quæ inter Patriarchas, Metropolitanos, Episcopos, Abbatesve, aut quæ cum iisdem natæ, in causâ *regiminis* & *jurisdictionis*. Ita Gallicanos Conventus exercuerunt, dissidia inter Hincmarum *Laudunensem*, seu juniorem, & Hincmarum *Rhemensem* Archiepiscopum, jura Regia adversùs nepotem, sed & Pontificem, asserturum. Sic inter Rhemensem eundem *Hincmarum*, & *Rothadum* Suessionensem Episcopum, deponendum Hincmari studio, restituendum à Nicolao I. Pontifice: Inter *Wenilonem* Senonensem, & Synodi *Tullensis* Patres, A. DCCCLIX. in Villa Saponorias, dùm ille à Carolo Calvo ad Ludovicum fratrem, Germaniæ Regem, clandestinis consiliis defeciset: Inter *Bituricensem* Patriarcham, & *Narbonensem* Ecclesiam, in quam iste sibi nimiam jurisdictionem arrogaret: Sic causa *Wulfadi* Bituricensis, & *sociorum*, qui ab Ebbone Rhemensi ordinati fuerant, deinceps ab Hincmaro successore statione moti, agitanda fuit in Synodo Suessionensi III. Ann. DCCCLXVI. Hujusmodi contentiones de Jurisdictione, frequentes in *Britanniâ*, quæ fere solæ materia fuêre Synodorum, apud Spelmannum, & Britannicarum rerum scriptores; in *Germaniâ*, v. gr. inter Colonienscm & Hamburgensem, de subjectione Ecclesiæ Bremensis, Formoso Pontifice, Ann. DCCCXCV. in *Italiâ*, inter Romanum & Johannem Ravennatensem, negantem hunc appellationes ad Pontificem; ita Synodi in causa Formosi, sub Iohanne VIII. & successoribus, &c. Aliæ plures, in *Orbe* utroque, habitæ

bitæ Synodi in causa *Photiana*, & *Ignatiana*, cui implicita fuit illa *Gregorii Syracusani*, ab Ignatio deponendi, in Concilio Constantinop. An. DCCCLIV. Ità Synodos utrimque exercuit contentio de jurisdictione in *Bulgarorum* Ecclesias; quibus de litigiis in superioribus monitum fuit, præcipuè *Cap.* VII. IX. XI.

Incensis Regum, Imperat.

V. Rursùm complures Synodi respexerunt causas *Imperatorum*, *Regum*, *Principum*, quæ tum authoritas fuit Cleri Romani, rapientis omnia suum ad Tribunal, aut Principes inducentis ut Synodali judicio causas suas committerent, seque in Synodalia constituta obstringerent. Adeò etiam ut in Conventu ad *Compendium* Palatium, Ann. DCCCXXXIII. *Ludovicus Pius* Pœnitentiæ publicæ addiceretur, deponendo habitu Regio, nefaria Cleri conspiratione cum perduellibus Filiis Ludovici. Sed idem Ann. DCCCXXXV. in Conventu ad *Theodonis Villam*, consensu Episcoporum restituendus, simul abdicatis Ebbone Rhemensi, & Agobardo Lugdunensi, Lotharianæ factionis Præsulibus. Ità magnoperè exercuit Romanas Gallicanasque Synodos causa *Lotharii* Imperatoris, de qua suprà in Nicolai tyrannide, ob repudium Theutbergæ conjugis, ducta Waldrada pellice; Cui divortio favebant inter alios Colonienſis & Trevirensis Episcopi, in Synodo Romana hoc ipso deponendi, Nicolao I. Pontifice. Sic *Carolus Calvus* Ann. DCCCXLV. in Synodo *Bellovacensi*, quando Hincmarus Rhemensi Diœcesi præfectus est, coërcendus fuit VIII. Capitulis, adigendusque solemni promisso in observantiam legum Ecclesiasticarum, & in decreta suorum Episcoporum. Rursùs Calvi causam adversus Hadrianum II. invadentem (ut supra p. 817.) in personam & jura tanti Principis, occasione Hincmari Laudunensis, qui Romam appellaverat Majestatis accusatus, tuitæ sunt Gallicanæ Synodi, ac præ cæteris Concilium Duziacense I. Provinciæ Rhemensis, Ann. DCCCLXXI. Pro quo Apologiam Scripsit Ludovicus Cellotius Jesuita, & pro Carolo Calvo Rege, adversùs Baronianas contumelias, additis prolixis ad Synodum Notis, insertis quoque *Tomo* VIII. Concilior. à *col.* 1702. Ita *Carolum* eundem, in Lotharii defuncti Regno, ut legitimum Successorem, contrà Ludovicum II. Imperatorem, sed & Hadriani II. decreta, confirmavit Synodus Metensis Ann. DCCCLXIX. de qua & Annales Bertiniani ad eundem Annum. Quo spectant

Synodi aliæ, coactæ ex natis inter Reges dissidiis, regnandi causa. Talis Synodus Ann. DCCCLIX. celebrata, apud Saponarias in Suburbano Tullensi, (cui *tres Reges* interfuerunt, *Carolus Calvus*, & nepotes duo *Lotharius* & *Carolus*, filii Lotharii Imperatoris) præcipuè adversùs *Wenilonem* Senonensem, qui auctor suis fuerat defectionis à Carolo Calvo ad Ludovicum fratrem, pro parte Regni Carolo Calvo subripienda, & transferenda in Ludovicum. Mox Anno sequente, DCCCLX. apud Castrum *Confluentinum*, habita Synodo, pax sancita inter v. *Reges* Ludovicum, & Calvum fratrem, ac tres nepotes Ludovicum, *Lotharium*, & Carolum, de qua Annales Bertiniani, ad præfatum Ann. Sirmondus T. III. & Tomo VIII. Concil. *col.* 698. Hæc speciminis loco, nunc de famosis quibusdam in Oriente & Constantinopoli Conciliis.

Concilia Constantinopolit. tria.

VI. Cumprimis verò celebrantur *Constantinopolitana* Concilia tria, in Causa præcipue Photii & Ignatii, de quorum authoritate, Græcos inter & Latinos, hoc Sæculo & deinceps litigatum. Præcesserant nempe Constantinopoli; 1. *Ignatii*, filii Michaëlis Rangabes electio in Patriarcham, Anno DCCCXLVII. post excessum Methodii, intercedente huic electioni, cum aliis, Gregorio Asbesta Syracusano Episcopo, ut ipse inter cæteros Anastasius in *Historia* VIII. Synodi. 2. Depositio *Gregorii* Syracusani, ex affectu quodam Ignatii Patriarchæ in eum Episcopum, Throno Constinopolit. tunc subjectum, habita Synodo Constantinopoli An. DCCCLIV. 3. Indignatio Bardæ, & Michaëlis Imperat. in Patriarcham Ignatium, relegandum Anno DCCCLVIII. undè secuta est, eodem Anno *Photii* solemnis substitutio in ejus locum, Viri omnium consensione eam dignitatem supra omnes reliquos promeriti, sed & illi accerrime reluctantis, ut Photianæ *Epistolæ* testantur, scriptæ ad Nicolaum I. & ad Bardam Cæsarem, quibus etiam *mortem* futuram sibi fuisse gratiorem, quietis amanti, ac prævidenti infinita mala, profitetur *Epist.* III. VI. &c. Edit. Montacutii. 4. Confirmata Photii electio in Synodo quæ vere *Photiana* I. A. DCCCLVIII. mox missis ad Nicolaum I. Oratoribus, scriptisque ad eundem literis, ut suos Constantinopolim ad Concilium ablegaret componendis rebus. 5. Interea turbæ Ignatianæ factionis in Orien-

te,

te, & tragica in Photium Photianosque molimina, usque adeò ut excusso in Persecutores pulvere sedem deserere cogitaret. De quibus Epistolæ ejusdem III. VI. VIII. & aliæ, dùm esset illi τὸ βαρύτατον omnium gravissimum, *quod cum injuste pateretur, injuriam tamen diceretur inferre*, pag. 17. Edit. Anglicanæ. Igitur, dùm illinc sævirent Ignatiani, hinc Photiani minimè paterentur abdicare Photium, præparantur ad *Concilium* omnia Constantinopoli indicendum An. DCCCLXI. remedium quidem futurum Schismatis, reipsâ ejus incrementum.

Primum Oecumen. Photianum.

1. Et hæc trium Synodorum, quæ singulæ dicuntur Oecumenicæ, prima fuit, convocante Michaële Imperatore, Anno DCCCLXI. expetitis quoque ad eam Legatis Nicolai I. ut primæ sedis in Occidente, quam devincire sibi conabatur Imperator, ejusque assensu factiosos magis compescere. Quemadmodùm etiam missi Constantinopolim Rodoaltus Portuensis, & Zacharias Anagninus cum mandatis Nicolai Romani, hinc fundaturi jus suprematus etiam in Ecclesias Orientis. Convenerunt in Ecclesiâ Apostolorum, Episcopi CCCXVIII. pari numero cum Nicænis sub Constantino M. Causæ in eâ agendæ fuerunt, tum antiqua *Iconomachorum*, tum præcipuè *Ignatiana* altera, ut ex literis Photii & Nicolai constat. Eventus fuit, *Ignatii* Constantinopolim deducti accusatio, convictio, damnatio, & *Photii* post dictam causam, ac contestatam innocentiam, in Patriarchatu confirmatio, subscribentibus Legatis Romanæ sedis. Et hanc Synodum pro *Oecumenicâ* habuisse Græcos *non infimi nominis*, Georg. Gemistium, Bryennium, Balsamonem, Zonaram, Alexium Arist. Nilum Thessalonic. Nilum Rhodii Metrop. Matth. Blastarium. Macarium Ancyranum, alios, ne ipse diffitetur Allatius, de Synodo Phot. *Cap.* I. Dicenda Græcis πρώτη καὶ δευτέρα *prima & secunda*, seu ob Patres *bis* convocatos, ut Balsamo, Zonaras, Blastarius, alii, seu etiam ob hujus Synodi consensum cum posteriore Photiana, A. DCCCLXXIX. Sed abolenda per Ignatianos, & Romanos Pontifices aut fallanda ejus Acta fuerunt, quæ summatim quidem enarrat Nicetas in *Vitâ* Ignatii, verùm is infestissimus Photio, quemadmodùm & Stylianus, Metrophanes. Anastasius, Hadrianus, reliqui, ad quos Baronius, Binius, Allatius, Labbeus, & quotquot servire nati perpetuò provocant.

Zonaras & Balsamo Canones ejus XVIII. exhibent, de Ecclesiæ disciplinâ, Commentariis illustratos. *Excipiunt* sanè, Legatos per vim adactos, *horrendis terroribus*, ut subscriberent, tum muneribus à Photio corruptos; Episcopos omnes fuisse Photio mancipatos; Imperatorem illi præsedisse judicem, contrà Canones; rescissam fuisse à Nicolao, habitamque *Latrocinalem Synodum* &c. Sed sola hostium fide priora quidem accusationis capita nituntur, plane adversa Græcorum testimoniis, ac Photii prudentiæ, ingenio, obtestationibus Epistolicis. Præsentia verò Imperatoris æmulata est Constantinos, Theodosios, Marcianos, qui Synodos etiam Oecumenicas præsentes moderati sunt. Et par jus retorsionis est, in Pseudo-Nicænam, in Iconolatricas alias, in Ignatianas Synodos, in tot Romanas Pontificiasque, cumprimis insequentem vulgo VIII. in quibus iidem rei, testes, judices, omniaque pro imperio & libidine Pontificis gesta, advocata etiam vi & fraude, vel ex Historia Nicænæ Synodi Iconolatricæ, Synodi alterius sub Theodora, & sequentis sub Basilio Macedone, ne in Occidentem delabamur.

Secundam anti. Phot.

2. Altera Synodus Constantinopolitana, quæ Romanensis factionis hominibus censetur vere *Oecumenica* VIII. celebrata fuit A. DCCCLXIX. convocante Basilio Macedone, tum in Photium vehementer acerbato, & ob causas suprà memoratas *Cap.* XI. n. 3. jam depositum, mox in exordio Imperii. Ac *convocasse* Basilium hanc Synodum haud inficiatur Baronius, sed ex *jussu* scilicet & *mandato* Hadriani, quia re cum Hadriano communicata, *rogat* Imperat. *ut mitteret Apocrisiarios suos*. Unde ante omnes Actiones lectum *Epanagnosticum* Imperatoris, quod exhibetur initio Actionis I. Pauci tamen interfuêre ultra Episcopos C. ex subscriptionibus; unde Cæsar, non *affectasse numerosum Episcoporum subscriptionem*, hanc Synodum. Credo equidem postquàm à Synodo prohibiti, quotquot *renuerent subscribere Romano Libello quem misisset Hadrianus*, etiam illi qui à Methodio & Ignatio fuissent ordinati, ut est in *Act.* III. Undè hæc verius λῃστικὴ Synodus, quàm fuisset Photiana. Igitur restituendus fuit, Synodali quidem judicio, Ignatius, exauthorandus Photius, habenduque indignissimum in modum, concurrentibus in odia Photii Basilio Imperat.

ratore, Ignatianis, & Hadriano II. Pontifice, per Legatos moderaturo Orientalem Synodum, in Urbe Regia, plane ad nutum, contra jura Patriarchæ Constantinopolit. Et hic verius, quàm in Photiana priore, omnia affectibus, dolo, vi adversus Photium fuisse gesta, ut vel ex Anastasio ipso colligi potest, qui tum Constantinopoli se adfuisse refert, in *Historia* VIII. Synodi, sed etiam ex Nicetæ seu Davidis Paphl. relatione, in *Vita Ignatii*, & ex Actis ipsis, prolixe insertis, unà cum Niceta, ex interpretatione Raderi, in *Tomo* VIII. Conciliorum. Facilè etiam hoc intelligere est, ex Ignatianorum ingenio, à quibus tot tantaque jam perpessus Photius fuerat, antè & post abdicationem. Unde non introductus in Synodum fuit Photius nisi *Actione* V. quum jam opprimendus esset, & Diris omnibus devovendus, mox *Act.* VII. Quo etiam factum ut Photius, vim contestatus ad interrogata fere *siluerit*, nullo responso dato, ad Christi Servatoris provocans exemplum, ut pluribus Anastasius in Edit. Latinâ. Inter alia quoque hæc dira in Photium odia, & immanitatem, arguit subscriptionis modus, ex Nicetæ ipsius relatu, *Tomo* VIII. *col.* 1231. Τ' *παγεκφθζι τῇ καθαιρεσει subscripserunt depositioni* Photii, calamis non nudo attamento tinctis, *ἀλλὰ τὸ φρικωδέστατον, ἐν αὐτῷ τοῦ Σωτῆρος τῷ αἵματι βάπτοντες τὸν κάλαμον, sed ad quod penitus cohorrescas, calamis ipso Salvatoris sanguine tinctis*, quem pro inimicis ipse fuderat, precatus etiam pro se crucifigentibus. Sed de hoc *nihil in Actis*, inquit Baronius; si autem hîc fallit Nicetas, aut de suo mentitus, quid facturus is perpetuis in Photium criminationibus? Et quæ fides tot anilibus fabellis, visionibus, somniis, narratiunculis, quibus conspersit *Vitam sive Certamen Ignatii*? Atque hæc demùm Romæ Pontificiæ, & Latinæ factionis Græculis, prolixè Baronio, Binio, Allatio, cæterisque habenda fuit vera *Synodus* VIII. eademque *Oecumenica*, *in Spiritu S. congregata*, *pura*, *sincera*, *Sacro-Sancta*, *approbata*, asservandis religiosè scilicet Actis, sed varie interpolatis, ut fassi Doctiores, modoque auctioribus, modò brevioribus, ut patet ex collatione Editionis Latinæ vulgò Anastasianæ, & alterius Græcæ & Latinæ, interprete Radero. Nec mirum, dùm omnia ex nutu Pon-

Pontificis terminata, & Oriens subjectus Romæ fuit; dum etiam inter Canones alios, relatos ab Anastasio; *Act.* X. Canon XXI. prohibet ne *Synodus* ulla, ut nequidem *Universalis* audeat unquàm accusare, vel accusationes suscipere, aut judicare *Sanctissimum Papam Senioris Romæ*, aut *Sanctam Romanam Ecclesiam*, &c. Tacemus causam *Imaginum* ibi ex voto Rom. Ecclesiæ rursùs definitam, & Canones cæteros Imperatorum ac Regum juribus adversos, qualis Canon. XXII. Quare tantum in hac Synodo præsidii causæ Pontif. & præjudicii contrà Orientalium jura, ut consecrandi Pontifices solemni formula obstricti fuerunt profiteri, *se recipere una cum aliis Synodis Oecumenicis*, (quas inter V. & VI. Constantinopolitanæ, ac VIII. Nicæna,) *hanc quoque dictam Octavam Constantinopolitanam, ut Oecumenicam*, apud Baronium, ad A. DCCCLXIX. N. LVIII. LIX.

A quibus rejectam.

Meritò autem non modò à parte maximâ Orientalium, qui Photio adhæserunt, sed postea à Græcis ipsis, qui Synodo isti interfuerant, nec diffitente Anastasio, ac deinceps à Græcis constanter, quotquot non Latinæ factionis, in specie autem à Marco Ephesio in Synodo Florentinâ, actitata illa rejicienda. Quâ de re adi Creygthonem in *Actis* illius Synodi, obstrepentibus Allatio, Labbeo, Alexandro, Maimburgio, & abjectæ servitutis scriptoribus nuperis, atque hoc ipso in Græcos ut *Schismaticos* invectis. Nec de eadem Synodo honorifice satis locuti Francorum Annales magis ingenui, ut in quâ *pro favore Romani Pontif. contra Canones antiquos, & ipsam suam Synodum*, statuissent Græculi, & ita Continuator Aimoini, & Annales Bertiniani, quos vide. Patientiam etiam ac moderationem ita ejecti Photii, obstrictique tot anathematis, dehinc durissimè habiti, docent quæ intereà affectavit scripta, & *Epistolæ* variæ ad Basilium, ad Episcopos Orientales, ad Amicos alios, &c. inter Montacutianas editæ. Cumprimis memorabilis Epist. XCVII. ad Imperatorem, in qua tragica, acerba, & plane horrenda quæ pateretur commemorat; ita Libllus ad Episcopos ὁμοπαθεῖς & ὁμοψήφους, prolixissimus ille, *Epist.* LXXIV. idemque apologeticus, proscindendus pro more Cæsari Baronio, ad Ann. DCCCLXX.

3. Tertia Synodus Constantinopolitana quæ & Oecumenica Græcis est, habita fuit decennio post alteram, A. DCCCLXXIX. convocante rursùm Basilio Macedone cum Filiis, quum sublatus è vivis esset Ignatius, jamque factus esset Imperator in Photium à se dejectum magnique olim habitum, æquior, tum Latinis infensior, observato horum studio invadendi non modo in jura Patriarcharum Orientis, sed & in ipsa Imperii Orientalis jura, suprà ditiones *Bulgarorum*. *Solidum enim Illyricum*, atque adeò Orientis illud, Macedonias Daciasque, hinc Bulgarias, ad *Patriarchatum Occidentis pertinuisse*, seu ab antiquo ex Petri scilicet institutione, seu nuper, tam falsum est, (quicquid nugentur Baronius, Allatius, Nat. Alexander, &c.) quàm falsissimum pertinuisse ad Imperium Occidentis, post divisionem Illyrici factam sub Theodosio M. & Filiis, apud Sozomenum, vel Jornandem, & in Notitiis Imperii. *Tertium Concil. pro Photio, ejus occasio.* *Baronius cum suis not.*

Igitur causa Synodi indicendæ potissima fuit, *restitutio Photii* in sedem priorem, quæ statim à morte Ignatii octogenarii facta per Imperatorem Basilium fuerat, Ann. DCCCLXXVIII. ut consentiunt Zonaras, Leo Grammaticus, Byzantini reliqui. Nec exspectaverat profectò Basilius consensum Papæ Romani, in Photio restituendo, etiam invito, ut nugantur Gnathones. Quod, præter historiam, Johannis Papæ Epistola ad Imperatores testatur, quæ est CXCIX. Ubi Papa ad Imperatores, *ab iis se præventum, in Photio restituendo*, ac *vim* illi *inferendo*, Tomo IX. *col.* 135. *literum.* Quæ verba, si Editionibus Concilior. fides est, & Baronio, Allatio, *à Photio* scilicet per fraudem *addita* fuêre. Sed bene est quod ipse quoque Joh. Veccus, Patr. Constantinopolit. sub Michaële Andronico, idemque fautor Latinorum, totiensque laudatus Leoni Allatio, eadem inseruit Oratione suæ περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Εἰρήνης, quam & illi adscribit Allatius, de Perpet. Consens. L. II. C. XV. *col.* 766. Ut non possit idem Leo causari, quod alias *Cap.* V. ejusdem Libri, *falsa sunt quæ tradunt de Vecco*. Nec nisi post restitutum Photium auctoritate Principum, sollicitatus fuit per Legatos, additis Literis & Augustorum & Photii, Johannes Papa, ut concordiæ stabiliendæ causâ inter utramque sedem, Photium cum suis in communionem

reciperet, haberetque pro legitimo Patriarcha. Accessit componenda lis de additione Latinorum ad Symbolum, in voce *Filioque*, quam omnino Græci constanter reprobarent. Quare missi Constantinopolim à Johanne Legati, *perficiendæ voluntati Principum*, ut habet quoque Veccus, editus Beveregio in Tomo II. Synodici, iidemque instruendi *Commonitorio*, de quo *Cap.* præcedenti; pro abolenda, conjuncta cum Græcis operâ, Synodo anti Photianâ vulgò VIII. Hadriano Pontifice, & *pro penitùs tollendâ è Symbolo particulâ illâ, Filioque*, de cætero commendata illis causâ Bulgarorum, & Romanæ Ecclesiæ. Testantur præter Græcos etiam non Schismaticos, vel ea quæ de Synodo Romanâ III. sub Johanne VIII. vel IX. & de hac ipsâ Constantinopolitana VIII. inserta sunt Tomo IX. Concilior edit. Labbeanæ, à *col.* 321. ipsæque Johannis Epistolæ, memoratæ suprà. Quas dum à Photio & Photianis interpolatas esse clamitant parasiti Romanæ Curiæ, ac præter cæteros Baronius, alias è Vaticanâ producturi, non meminerunt retorsioni locum esse, ac suspicioni longè graviori de Latinorum fraude, quum Photii jam restituti causam hujusmodi falsatio, *in facie* Legatorum, & Romanæ Curiæ, nihil juvare potuerit. *Clodius accusat moechum!*

Membra Synodi, à Græcis omnibus non transfugis, & ab ipso Joh. Vecco, habendæ pro *Oecumenicâ* VIII. & congregandæ in magno *S. Sophiæ* Templo, longe excesserunt numerum Episcoporum secundæ Synodi anti-Photianæ, qui nonnisi CII. Nempe ex Actis, & ex eodem Vecco, & Gratiano ipso, constat excessisse numerum CCCLXXX. Episcoporum, nec inficiatis Baronio, Binio, sed accusaturis Græcorum *impostoram & vanitatem*, ut solent in iis quæ Romanæ causæ infesta. Adde præter Imperatorem Basilium & Filios, ac Photium Patriarcham & ipsum *οἰκουμενικὸν πρόεδρον* *præsidentem*, ut disertè in Actis, interfuisse ac subscripsisse Legatos *Romanæ* sedis Paulum, Eugenium, & Petrum, Legatos trium sedium *Patriarchalium* Orientis, tum & nobilissimarum toto Oriente sedium *Metropolitanos*, ut ex Actionibus liquet.

Acta memorando. Inter *Acta* quæ leguntur hujus Synodi, & *decreta*, præter solemnem restitutionem Photii, ista cumprimis memoratu digna:

Pra-

Præsidium Photii Patriarchæ, præsentes licet Legati Romani, quod & Vecci Excerpta, edita Beveregio, testantur: Accusatio Rom. Ecclesiæ, & priorum Pontificum Nicolai I. & Hadriani II. quod verè res erat, tanquam qui fuissent Malorum causæ, *Act.* I. Lectæ Romani Pontif. Literæ ad Orientales, nonnisi *Actione* III. quod & fatetur Baronius, *Num.* LXVII. Causa de jurisdictione in Bulgarorum Ecclesias relata ad Imperatorem, subtracta judicio Romani Episcopi, & Concilii, *Act.* III. Synodus prior, quæ auctoritate Hadriani damnaverat Photium, & ipsa damnata, reprobata, anathematizata, ne Synodus quidem habenda, *Act.* IV. V. postquàm ipse Johannes VIII. multis argumentis, in sua ad Imperatores, & quoque exemplis probasset, *Synodum* posse *Synodum abrogare*, *propter unionem & consensum Ecclesiæ*, referente quoque in præfatis Excerptis Vecco; Exæquata jurisdictio Romani & Constantinopolitani Patriarchæ, Johannis & Photii, & *vinculi* injiciendi æqua potestas qua late patèrent cujusque Provinciæ, neutro invasuro in alterius privilegia, aut admissuro appellationes ab uno Throno ad alium, nec *innovaturo quicquam aut nunc, aut inposterum*, *Act.* V. etiam *Canone* I. in hanc rem expresso. Denique Pax inter utramque Ecclesiam, Romanam & Constantinopolit. sancita, roborata, omniaque quæ statuta in hoc Concilio fuerant, unanimi consensione approbata, quemadmodum & Synodi VII. priores, adeoque Nicæna Iconolatrica vulgò VII. Synodus, pro temporum ratione, ut hæc res cordi Legatis Romanis fuit: Subscripturis primum Imperatoribus, tum reliquis, nec sine Missorum Papalium gratulatoriis vocibus.

Hæc tamen Synodus VIII. Photiana est, quæ si fides Baronio, ad Ann. DCCCLXXIX. N. LXXIII. &c. aut Allatio in Libro de hac *Synodo*, nec *Oecumenica* fuit, nec legitima, imò *latrocinalis*, *pseudo-Synodus*; quin etiam *conficta*, *commentitia*, à *Photio* supposita, saltem *falsata* maximam partem; imò Synodi hujus *Græcorum nullos meminisse*, ac nequidem *postremæ mentionem facere Zonaram*, ut Baronius. Præfidenter sanè, dùm tamen contendunt iidem, parum sui memores, Acta hujus Synodi, cum Photio ipso, mox fuisse à Johanne VIII. *reprobata*. Ita modum nullum audaciæ figunt, quoties illi auctoramentum est in Romanâ

Baron. Allatius, &c. mo-tati.

Purpura. Et ubi deinceps pedem tuto figere, aut quid tandem certi reliquum in Ecclesiæ historiâ? Siquidem tot testibus firmata, totque publicis documentis, conficta fuerint ad unum omnia, vera autem sint testataque, quæ soli affirmant quorum interest. Certum est hujus Synodi VIII. Græcorum, sed conflandæ quandoque in unam, cum priore Photiana, (unde videtur *primæ* & *secundæ* nomen) præter Epistolas Johannis CCL. & CCLI. præter Latinos, *Ivonem*, *Gratianum*, alios, præter ipsum in Epistolis *Photium*, præter *Actorum fidem*, meminisse quoque *Libellum Synodicum*, *Hamartolum*, *Alexium Aristenum*, *Zonaram*, *Balsamonem*, *Nilum Rhodi* Metropolitam, *Josephum Bryennium*, *Joh. Veccum*, *Symeonem Logothetam*, vel Thessalonic. *Matthæum Blastarium*, *Nilum* Damylam, *Macarium Ancyranum*, *Anonymos* plures, etiam *ἀνεκδότους*, frequenter memoratos Græculo Allatio, cumprimis in majore Opere de *Consensione* utriusque Ecclesiæ, ne dicam *Marcum Ephesium*, cum suis, in Synodo Florentina, *Sess.* VI. T. XIII. *col.* 87. Ac ne ipse negare sustineat Allatius, *inter Græcos haberi Synodum sub nomine Oecumenicæ* VIII. in Tractatu de Photiana Synodo, & de Consensione Orientalium, *Lib.* II. *C.* V. Confer, Lector, quæ nos jam de Schismate Photiano, lemmate præcedente. Neque locus hic, legendi vestigia omnia obstrepentium nuper, & *κοκκυζόντων* modò ex Baronio suo, Allatiove, Ludovici Maimburgii, & Natal. Alexandri, illius in *Hist.* Schismatis Græcorum, hujus in *Tomo* XVI. *Hist. Ecclesiast.* Certe pessimam Romanæ Ecclesiæ fidem, inter cætera, hoc arguit, quod dum *Acta* hujus Synodi extare passim fateantur, ipseque Binius, *contineri Græce scripta in Bibliotheca Vaticana, & Columnensi, & Bavarica*, tamen abesse illa voluerint à Conciliorum Tomis, ac Binii exemplum secuti sint Editores nuperi, quatumvis suos Tomos aucturi, suprà Editiones omnes priores, iis scil. *Actis* & Monumentis, quæ desiderari intelligerent.

XIII. *Scriptores Ecclesiastici hoc Ævo celebriores, tam in Occidente, quàm in Oriente. Summaria Crisis.*

De his jam ex parte supra, quum de Testibus Veritatis, deque Controversiis hoc Sæculo agitatis, diceremus, Capitibus IX.X.XI. Et quia plus satis excrevit Commentarius de Rebus hujus Ætatis; summario hocce principum modò Scriptorum Indice defungemur, quales tum frequentissimi fuêre.

I. In *Latinâ* & *Occidentali* Ecclesiâ celebres fuere hi sequentes. *Theodulphus* Aurelianensis Episcopus, percharus Carolo M. cui successit Jonas Aurelianensis, postquam Majestatis adversus Ludovicum Pium damnatus esset, Anno DCCCXVIII. Meminerunt ejus Alcuinus, Eginhardus, Hincmarus, Lupus Ferrarienſis. Ejus Opera prosâ & metro edidit Sirmondus, Ann. MDCXLVI. Capitula ad Ecclesiæ Disciplinam, etiam Baluzius, & Analecta quædam metrica Mabillonius, cum Annotationibus, *Tomo* I. p. 376. Vir dignus, cum aliis multis, ævo meliore. *Latini Scriptores Theodulphus.*

Sedulius Scotus Junior, & Presbyter, distinctionis E. à Sedulio Seniore, claro suis Poëmatibus sub Theodosio Iun. Valentiniano III. & à Sedulio altero Episcopo, qui Synodo Romanæ interfuisse dicitur sub Gregorio II. & de quibus post Bellarminum fuse Labbeus, in Scriptoribus Ecclesiast. *Tomo* II. & in Supplemento nuper Oudinus. Huic Iuniori Sedulio tribuuntur *Collectanea rum* Libri in Matthæum, & in omnes Epist. Pauli, ex Patribus excerpti; quo tempore Carolus M. & Ludovicus Pius Scripturarum Studium commendarent. *Sedulius Junior.*

Claudius ex Monacho & Presbytero *Taurinensis* Episcopus, natione *Hispanus*, si Ionæ Aurelian. & contemporanco fides, non *Scotus*, ut vocatur Usserio in Epistolar. Hybernicarum Sylloge, *Epist.* XIX. & XX. nec idem qui *Clemens Scotus*, apud Possevinum, Labbeum, alios. Is ipse est, qui non *cultui* modo Imaginum, cum Parisino Conventu, acerrime restitit, sed & *usui*, ob fœdos & Idololatricos abusus in Italia sua observatos, postquam in Scri- *Claudius Taurin.*

pturis S. evolvendis commentandisque triviſſet magnam vitæ partem. Sed odioſo hinc traducendus *Iconoclaſtæ* nomine, apud Ludovicum Pium, excitatis adversùs cum Ionâ Aurelianenſi, Theodemiro Abbate, Dungalo Monacho, uti dictum alias. Baronio eſt *impius Hagiomachus*, *& Homo Sceleſtiſſimus*, ad Ann. DCCCXXV. N. LVI. Imo vero homo eruditiſſimus ſimul & religioſiſſimus, ut teſtantur *Commentarii* in Libros Moſis, in Libros Hiſtoricos, in Matthæum, in Paulinas Epiſtolas, ſæpe memorati, & in Bibliothecis repoſiti, de quibus præter Flacium, Dallæum, Uſſerium, & noſtrates, cum laude referunt, Miræus, Labbeus, Mabillonius, Oudinus, &c. Sed hos ante Trithemius, quin ipſe Ionas Aurelianenſis hujus Claudii non ſine commendatione meminit, initio *Libri* I. adversus eundem. Unum ſcelus Claudii, ſcripſiſſe quædam in *Cultum Sacrarum Imaginum*, *piaſque Peregrinationes*, nempè nefanda in his ſuperſtitione accuſata, revocatiſque fidelibus *à Creaturis ad Creatorem*, ut in Analectis Mabillonii, P. I. *pag.* 36. 46. Nec de *Euchariſtiâ* aliter ſenſiſſe, quàm ut *memoriâ Dominicæ Paſſionis*, excerpta docent, ab Uſſerio & aliis producta.

Amalarii duo.

Amalharii duo hoc ævo ſcriptis inclyti, hinc confundendi quandoque. Prior cognomento *Fortunatus*, Trevirenſis Archiepiſc. qui juſſu Caroli M. ſcripſit de Ceremoniis Baptiſmi, Librum Alcuino perperam adſcriptum, ut conſentiunt Sirmondus, Baluzius, & recentiores. Quo tempore *Leidradus* Lugdunenſis Archiep. Librum evulgavit de eodem Sacramento, circa Ann. DCCCXI. apud Mabillonium, *Parte* III. Analect.

Sed *Amalharius* alter, aliquot annis junior, Metenſis Eccleſiæ Diaconus, & *Abbas*, is fuit qui juſſu Ludovici Pii ſcripſit *de Officiis Eccleſiaſticis* Libros IV. ſæpe citandos etiam noſtratibus, in materiâ Euchariſticâ, & nobis ſupra *Capite* IX. Scripſit & *Epiſtolas* V. quas inter una, de verbis Chriſti, *Hic eſt Calix Sanguinis mei Novi Teſt.* &c. in Tomo VII. Spicilegii Dacheriani. Expreſſiſſima ſunt Amalharii omnia, contra Præſentiam realem, pro ſenſu *figurato* verborum Inſtit. à noſtris excerpta.

Agobardus.

Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus, & Leidradi ſucceſſor ſub Ludovico Pio, in eundem poſtea conſpiraturus, dicturuſque ſententiam in Conventu ad Compendium Palatium, Ann. DCCCXXXIII.

DCCCXXXIII. sed & scripturus *Apologeticum* pro Filiis Ludovici. Cæterùm dignissimus Scriptor quem Papirius Massonius, & Stephanus Baluzius, darent publicæ luci, & in quo præclara multa, ut pro Fide Orthodoxâ, ita contra Judaicas Superstitiones, sed & Christianas plurimas, quas inter *Judicium Dei*, igne, aquis, duello explorandum. Cumprimis in eo plurima quæ opponenda sint Baronio, & suis: Ex. gr. Esse *unum Ecclesiæ Sponsum* Christum, *unum summum Sacerdotem, unum Pastorem Pastorum*; *Neotericos* sui temporis *Romanos* longe alia sentire ab *antiquis*, de Disciplinâ, Canonibus; *Inlibatos conservari debere* Veterum *Canones*, qui *firmati essent Spiritu Dei*, *Obedientiâ Principum*, *Consensu totius Mundi*, *& Consonantia Scripturarum*, de Papâ nihil; *Legatos Romanos* non necessarios fuisse ad *condendos* in Conciliis *Canones*, satisque *si duo vel tres in nomine Domini convenerint*; *Apostolicas eas sedes* esse dicendas, *fundamentum Ecclesiæ*, quæcunque ab Apostolis fundatæ essent, & ad quæ scriptæ extarent Epistolæ Apostolorum &c. Hæc & alia id genus ille, ad Nibridium, de Lege Gundobadi, de Regimine Eccles. de Dispensatione, nec inobservata Baluzio. Sed cedro cumprimis dignus Liber *de Imaginibus*, ac nemo unquam animosius omnem tandem Iconoduliam, sed & Hagioduliam, è Christiana Republ. eliminandam esse censuit, *Sanctis* idem adscriptus. Insigniora hanc in rem effata Agobardi, à nuperis exceptionibus vindicata, exhibet Historia Imaginum, *Sect.* IX. p. 621. 622.

Baronio opponenda.

Agobardum præcessit *Leidradus* Lugdunensis, cujus *Epistolas* ad calcem Agobardi Baluzius, Librum *de Baptismo* Mabillonius in Analectis, ediderunt. Successit verò *Amulo* Lugdunensis, assertor Gratiæ, cujus Epistolas, & Opuscula idem Baluzius vulgavit.

Leidradus, & Amulo.

Paschasius Radbertus Abbas Corbejensis, is ipse est de quo prolixissimè nuper, ubi de Controversiâ Eucharistica, *& annexis*, *Cap.* X. Quemadmodùm & ibi adversùs Anonymum, de *Ratramno*, seu *Bertramo*, qui & *Intramus*, quem unum & eundem esse consentiunt recentiores in Galliâ Pontificiâ, ut forte ex *B. Ratramno* factum sit, errore amanuensium, *Bertramus*, quemadmodùm *Rabanus* etiam in Mss. *Babanus*. Vide supra p. 845. 846. & *seq.*

Paschasius. Bertramus.

Haymo gente Anglo-Saxo, discipulus Alcuini, Rabani in

Haymo.

Cœno-

Cœnobio contubernalis, dein Abbas Fuldenſis, & Epiſcopus Halberſtadii, fuit medio fere Sæculo doctrina, pietate, & ſcriptis commendatiſſimus, Lothario imperante. Præter *Commentarios* in magnam S. Scripturæ partem, Epitomen *Hiſtoriæ S.* & alia, tribuitur ei Libellus *de Corpore & Sanguine Domini*, T. XIII. Spicilegii Dacheriani, quo tempore hæc controverſia adverſus Paſchaſium efferbuit.

Rabanus. *Rabanus* cognomento *Maurus*, & ſeu à loco nativitatis, ſeu ab Epiſcopatu *Magnentius*, & *Moguntinus*, Alcuini quoque Diſcipulus fuit, ex Monacho Fuldenſis Abbas, Archiepiſcopus poſteà Moguntinus, Sæculi ſui facile doctiſſimus. Teſtatur Scriptorum moles, quæ in VI. Tomos collecta Coloniæ, 1627. Godeſchalci ſane Adverſarius, in causâ Prædeſtinatianâ, ſed & Paſchaſii in causâ Euchariſticâ, unde in *Stercoraniſtis* conſendus, ut ſuperius *Capite* X. pluribus obſervatum. De hoc fusè quotquot de Scriptoribus Eccleſiaſticis commentati ſunt, & nuper Mabillonius ad Sæc. IV. Bened. P. II. ac Natalis Alexander, tota *Diſſert.* XI. T. XVI. Sed harum Diſſertationum ſcopus haud alius eſt, quàm ut ab errore *Stercoraniſtarum* liberent Rabanum, qui ſcilicet *non ipſum Corpus Domini ſeceſſui obnoxium ſenſerit*, ſed tantum *Symbola externa*. Utique ſane, qui Rabanus non cenſeret manducari niſi Corpus Chriſti Symbolicum, ſeu *Sacramentum Divini Corporis*, non omnino ipſiſſimum *Corpus, quod de Mariâ Virgine natum eſſet* &c.

Servatus Lupus. *Lupus Servatus*, vel ut alii, *Servatus Lupus*, qui & Moguntinus Presbyter, Ferrarienſis deinceps Abbas, maximæ vir exiſtimationis fuit, acceptus Ludovico Pio, & Carolo Calvo, familiaris Eginhardo, Jonæ, Heribaldo, Rabano, &c. quem poſtremum vocat *Præceptorem ſuum*. Ediderunt plures, Maſſonius, Ducheſnius, Sirmondus, ac poſtremo Stephanus Baluzius, cum Notis. De eo jam ſupra, ubi de Controverſiis per Godeſchalcum motis, cujus ſententiæ (non qualis traducitur nomine *Prædeſtinatianæ Herreſeôs*, & nuper quoque à Nat. Alexandro, ſed qualis ex Auguſtino revera fuit) acceſſit duobus Scriptis de *Tribus Quæſtionibus*. Baluzius Notis ad Lupum: *Hi Libelli non aliam fermè doctrinam continent, quàm eam quam Gotheſchalcus tuebatur*: Recte, aliter licet Sirmondus, & quicquid familiæ Jeſuiticæ.

Ingenue

Ingenue idem Baluzius inter alia, *Epist.* LXXXIV. *Vicarium B. Petri* non dictum fuisse solum Episcopum Romanum, sed *cæteros quoque Episcopos passim vocari Vicarios B. Petri*, ut quibus omnibus dictum in personâ Petri, *Pasce oves meas*. Nec plura huc spectant.

Florus Magister, nempè Scholæ Lugdunensis, coævus Agobardo & Amuloni, sed & *Remigio*, Lugdunensis Ecclesiæ Antistitibus, idemque assertor Prædestinationis duplicis, & Gratiæ, cum Remigio & Valentinæ Synodi Patribus, adversùs *Joh. Scoti erroneas definitiones*. Qua de re nuper, & hoc de Floro prolixe Gilb. Mauguinus, Lucas Dacherius. Jac. Usserius, Gerh. Vossius, P. Franc. Chifletius, Joh. Mabillonius, Casimirus Oudinus, atque assertores Gratiæ Gallicani. Alius *Florus* videtur, Monachus in Diœcesi Leodiensi, de quo Trithemius, cui inscriptæ *Expositiones in Epist. Pauli*, quas Bedæ esse, rectius forte Baluzius, Notis ad Lupi *Epist.* LXXVI. Flori Libellum de *Electionibus Episcoporum* edidit, sed & castigavit Baluzius, asserturus Jura Majestatis. *Florus Magister.*

Walafridus Strabus vel *Strabo* Monachus, hinc Abbas Augiensis in Diœcesi Constantiensi, distinctus multis à *Strabo Fuldensi* qui auctor Glossæ Ordinariæ. Fuit ille discipulus Rabani, scriptor inclytus de *Ecclesiasticis Ritibus* & *Officiis*; in multis ingenuus, accusans quandoque innovationes factas, in specie *superstitionem in colendis Imaginibus*, *Cap.* VIII. Rerum exempla alias produximus. *Walafridus.*

Johannes Scotus, qui & *Erigena*, ingenio, doctrina, facundiâ, scriptis clarus sub Carolo Calvo, dein & Alfredo, Regibus, non sub Carolo M. fundator Scholæ Parisiensis, cum Alcuino, & Claudio, ut fabulati sunt Monachus Sangallensis, de Rebus gestis Caroli, Vincentius Bellovacensis in Speculo Historiali, alii. De eo jam supra, in Controversiâ Prædestinatianâ & Eucharisticâ, p. 845. 851. Nec fuit quod studio *Præsentiæ Realis*, cui se vehementer opposuit Scotus, ut illi etiam adscriptus sit Liber Bertrami, in eum declamaret Baronius, cum choragio omni Pontificio. Quanta enim Viri authoritas fuerit usque ad Annum emortualem DCCCLXXXIII. quando *graphiis perforatus* fertur à discipulis, in Scholâ Meldunensi, ad quam accitus ab Alfredo fuerat, testan- *Joh. Scotus.*

tur Chronica, & Francorum juxtà ac Britannorum Annales, ut etiam diu *Martyr* habitus fuerit, ſcriptuſque talis in *Epitaphio*. Ut Græcè doctiſſimus fuit, ſic tranſtulit è Græco cum alia tùm Libros Dionyſii Areopagitæ, jubente Carolo Calvo, cujus translationis meminit Anaſtaſius, *Præf.* ad VIII. Synodum. Scoti ad Carolum Epiſtola de hoc *Dionyſio*, præmiſſa eſt Libris Dionyſii Arcopag. & ſeorſim edita ab Uſſerio, in *Hibernicis*. Plura de hoc Scoto, etiam Voſſius, Uſſerius, Launojus, Mauguinus, Cellotius, Mabillonius, P. Alixius Diſſert. Gallicâ, in Arnaldum, A. 1671. alii.

Prudentius Trecenſis vel *Tricaſſinus* in Campaniâ Epiſcopus, natione Hiſpanus, coævus Rabano, Walafrido, Ratramno, Godeſchalco, Hincmaro &c. quin & *ſanctis* adſcribendus, magnæ quoque exſtimationis fuit. Aſſertor luculentus doctrinæ Auguſtinianæ de *Prædeſtinatione*, contra Scotum Erigenam, Hincmarum, Synodum Cariſiacam, ſed & doctrinæ veteris de *Sacramento Euchariſtiæ*, contra Paſchaſium, hoc nomine perſtringendus ab Hincmaro Rhemenſi. De eo prolixè Gilb. Mauguinus, *Tomo* II. Vindiciarum Prædeſtin. & Gratiæ, *Sammarthani* Fratres, Galliæ Chriſtianæ *T.* III. & Eruditi qui ſuperiores Controverſias excuſſerunt.

Anaſtaſius Bibliothecarius, alius ab Anaſt. Apocriſiario, florens ſub Nicolao I. Hadriano II. & Johanne IX. Romanis Epiſcopis. Hic cum *Hiſtoriam Eccleſiaſticam* ex Græco *Theophanis* tranſtulit ſtylo rudiore, tum ſcripſit præprimis *Vitas* Romanorum Pontificum, mirè interpolatas, & Hiſtoriam *Synodi* vulgò *Octava* contra Photium, cui præſens interfuit; ſervire ubiq; doctus cauſæ Pontificum, quibus miniſtravit. *Collectanea* ejuſdem edidit Sirmondus, *Pariſ.* 1620. De eo paſſim hac noſtrâ *Introductione*, ubi de Pontificibus Romanis, & pluribus in Diſſertat. noſtrâ prolixiore *de Johanna Papiſſâ*. Prolixe Voſſius, Fabrottus, & quotquot de Hiſtoricis Eccleſiaſticis commentati.

Hincmarus. *Hincmarus ſenior*, à Laudunenſi diſtinctus, Rhemenſis Archiepiſcopus, Galliarum doctiſſimus, cui fuêre multa magnaque certamina, ut contra Godeſchalcum, ſic deinceps cum Nicolao I. & Hadriano II. Pontificib. & ex cujus Epiſtolis varia excerpſêre contra Papalem Tyrannidem, Flaccius Illyricus, Mornæus,

næus, alii : Hinc frequentes Baronio in eum declamationes, *Tomo* X. *Annal.* Sed de Hincmaro Rhemensi nos prolixe supra, in causâ *Godeschalci* p. 854., & in Capite de Romanis Episc. p. 817. Ejus Opera edidit Sirmondus Ann. 1645. adjecerunt inedita Lud. Cellotius & Joh. Mabillonius in Analectis.

Floruere & *Eginhardus*, Scriptor Vitæ Caroli M. sed & Gener, ducta *Imma* Caroli M. filiâ, si fides Chronico Laurishamensi, & ea sit *Conjux* de quâ Eginhardus, & Lupus, in *Epistolis*. *Ado* Viennensis, Chronici Scriptor & Martyrologii post Usuardum, Bedam; *Freculphus* Lexoviensis Episcopus, Chronici Scriptor, *Ansegisus* Abbas, collector Capitularium; *Christianus Druthmarus*, Bedæ Discipulus, Monachus Corbeiensis; *Ambrosius Ansbertus*, liberrimus Scriptor in Apocalypsim; *Aimoinus* Monachus, celeberrimus rerum Francicarum Scriptor, ob damnatum cultum Imaginum perstrictus Baronio &c. De quibus Bellarminus, Miræus, Vossius, Labbeus, Oudinus, &c. qui de scriptoribus Britannicis ac post Sigebertum, & vetustiores.

In *Græcâ* & *Orientali* Ecclesiâ, claruerunt Scriptis hoc ævo:

Theodorus ille Monachus, & Abbas *Studii*, Monasterii intra Urbem Constantinopolitanam, omnium quotquot fuere Iconolatrarum factis, & scriptis, acerrimus, jam sub Irene Imperatrice, cui *fœde* adulatus est. Sed & Monachorum Seditiosissimus, inauditâ contumaciâ, in ipsâ Urbe Regiâ. Unde vix ullis cohibendus frænis, monitis, ne exilio quidem & carcere, sub Nicephoro Imperat. Leone Armenio, & Michaële Balbo. Papis idem mire assentatus est, ob commune *Imaginum* studium, præterquam quod in *Leonem* III. *etiam bilem* suam contumeliosissimis vocibus effudit, dissuadentem à Schismate cujus ille auctor Constantinopoli tum erat, cum *Platone* Abbate & socio; Baronio hinc, non ille pede, accusaturo *Solu* illius Orientalis *deliquium*, ad An. DCCCVIII. N. XXIX. Vitam Studitæ scripsit *Pseudo Michaël* quidam *Monachus*, fabulis & impostoris plenam, ex quo sua Baronius, & gregales, ἀμυσὶ πίνδζι. Probat etiam Baronius omnes Viri turbas, seditiones, furoresque, sed & Blasphemias; v. gr. quando *Imagines* Theodorus habuit pari loco

Theodorus Studita.

Baronius notat.

quo *Christum*, adeò ut negare *Imagines adorandas*, *fiduciam* in iis *non collocare*, easdem *tollere*, aut contra pro iisdem *martyrium pati*, essent superstitiosissimo Monacho negare Christum ipsum, non credere Christo, tollere Christum, & contra. Vide Baronium, ad Ann. DCCCXVI. N. XVII. XXXI. &c. qui *nonum* Annalium suorum *Tomum* mire auxit, ex *Epistolis* Theodori, paulo ante à Sirmondo in ejus gratiam Latinitate donatis, & ex quibus superstitiosum, idololatricum, ac fastuosum Monachi ingenium pellucet. Orationem Studitæ, pro *adoratione Vivificæ Crucis*, edidit Gretserus.

Nicephorus Patr.

Nicephorus Patriarcha Constantinopolit. jam sub Nicephoro Imperat. cognomine, Vir multâ doctrinâ prudentiaque, sed *Iconodulus* insignis, & pertinax, hinc sub Leone Armenio in exilium pulsus, An. DCCCXV. postquàm *novem* annos sederat. *Chronographiæ Compendiariæ*, quam primus Græce edidit Jos. Scaliger ad calcem Chronici Eusebiani, ut & *Breviarii Historici*, Ἱστορίας συντόμου, editi primum à Petavio, Græce Lat. An. MDCXVI. scriptor idem Nicephorus, & majori quam Byzantini alias solent judicio. De ejus in Constantinum Copronymum Invectiva, ad calcem Petavianæ editionis adjecta, judicium tulimus *Hist. Imag.* Sect. III. IV. Ac de eo plura Petavius, Joach. Camerarius, Fabrottus, Goarus, Vossius, Hankius, alii.

Metrophanes Smyr. Nicetas Paphl. Stylianus.

Metrophanes Smyrnæus, Photio coævus, sed summus Photii adversarius, hinc perpetuo conspiraturus in *Photium*, cum Manuele Patricio, cum Legatis Pontificiis, & factione anti-Photiana. Satis id causæ Baronio, Allatio, ut in cœlum efferant, *insigni Orthodoxiâ spectatum*, ita Annalium scriptor. Absurdè autem Allatius, in *Symmictis*, & Dissert. *de Johanna* ex Metrophanis silentio de hac Papissa fœmina, in *Epist.* de Photio, & in Libello *de Spiritu* S. infert fabulosam esse hanc Johannam, quæ sederit ab An. DCCCLV. Sed alienissimum erat à Metrophanis instituto, ut Romanum Pontificem insectaretur; quocum in Photium, conjurabat. Idem esto judicium de silentio, quod idem urget Leo, *Niceta Davidis* Paphlagonis, scriptoris Vitæ Ignatii; *Styliani Neo-Cæsar.* Epist. de Græcorum dissidio, & aliorum in Græculis ejus temporis, qui internecino odio Photium prosecuti, & qui sub Hadriano II. in Synodo anti-Photiana.

tiana Latinorum causæ abjecte patrocinati sunt, ac de Photio strenuissime mentiti sunt, Græca fide.

Photius Patriarcha Constantinop. sub Michaële & Basilio Imperatoribus, cui proavunculus Tarasius fuit, tam supra laudes omnes positus censetur, inexhausta doctrina, & immortalibus scriptis, & heroica animi fortitudine, quàm oppressus fuit Ignatianæ ac Pontificiæ factionis odiis, tyrannide, contumeliis, maledictis, in hunc diem. Inter quæ illa de Photii *Magiâ*, vel de *Eunuchismo*, à Baronio ei frequenter exprobrando, ab aliis prolixè confutato. Historiam autem Photianorum certaminum supra fusè habes, ad hoc ipsum Sæculum *Cap.* x. & xi. quo Lectorem mittimus, & unde pessima fides Baronii, Binii, Allatii, Maimburgii, Nat. Alexandri, totiusque Pontificii choragii, evidentissime constant. Scripta Photii fuere plurima, quædam per factionem adversam *abolenda*, alia *supponenda* Photio, ἀνέκδοτα alia, memorata Leoni Allatio, de Perpet. Cons. *Libro* II. C. VI. Eminent inter Photiana Μυριόβιβλος sive Βιβλιοθήκη, *Nomo-Canon*, Epitome *Synodorum*, *Amphilochia*, & *Epistolæ*. De Bibliotheca continente Excerpta Codd. Græcorum CCLXXX. quos ipse usurparat, cum limatissimo judicio, & quales plurimi absque Photio vindicante ab interitu, latuissent seram posteritatem, non est quod dicamus hoc in loco, post Hœschelios, Schottos, Vossios, Casaubonos, Heinsios, &c. *Nomo Canon* sub Tit. XIV. complectitur Jus omne Canonicum prius, inde à Canonibus vulgo Apostolicis, collatum cum Imperatoriis legibus, illustrante Scholiis Balsamone, edente post alios Christ. Justello. Libellus de *Synodis* VII. Oecumenicas Synodos describit, ad *Octavam* usque, de qua ipse in Epistolis, & quæ suo tempore μήλων ἔφοδος. *Epistolæ* CCXLVIII. editæ à Rich. Montacutio, cum Auctario, ut Photii eruditionem, sed & prudentiam, pietatem, constantiam, ita in specie historiam Photianæ persecutionis, & innocentiæ, in aperta luce ponunt. In specie commendatur Epistola eximia de *Officio Principis*, ad Michaëlem Bulgarorum Regem, ex qua Photii virtutes cognoscas. *Amphilochia*, quibus Amico Amphilociho solvit Dubiorum ultrà tres centurias, Opus ipsis Adversariis *multi-*

Photius Patr.

plici eruditione plenum, asservant in Mss. Bibliothecæ *Barberina*, Vaticana, Bavarica, Christianissimi Regis. Nihil dicimus de rerum usu in Photio, civili prudentia, ministeriis Aulicis, legationibus Cæsareis, qualis Assyriaca fuit, in qua Bibliothecam ipse conscripsit, antequam invitus reluctansque Patriarchatui admoveretur. En monstrum illud Photii Baronianum, Allatianumve!

Leo Sapiens. *Leo* VI. Imperator, cognomento à doctrina *Sapiens*, filius Basilii Macedonis, Scriptor *Novellarum*, Ταξικῶν, Βασιλικῶν, edentibus Meursio, Fabrotto, Oporino. Alia & eidem Sacri argumenti tribuuntur, sed & *Oracula* fatidica XVII. ultimo edita in Corpore Byzantino. Ob ejectum Photium Latinis laudatus; cæterum quod leges Ecclesiasticas sanxerit, Justiniani exemplo, *sibi sumens quod Summorum Pontificum est*, ut suo more Baronius ad Ann. Christi DCCCXI. N. I.

Male coævum his statui *Simeonem Metaphrastem*, alias monctur.

XIV. *Memorabilia quædam insigniora hujus Ævi, & miscellanea.*

Prodigia; Miracula &c. *Prodigia* hujus ævi, ac Cæli portenta, Magdeburgenses, Wolfius, aliique collegerunt, ex Chronicis, Speculo *Historiali* &c. *Miracula* vero mendacia, ad confirmationem erroris, Papalis tyrannidis, Iconolatriæ, Hagiolatriæ, Reliquiarum, Purgatorii, Precum pro mortuis, ex Urspergensi, Sigeberto, Vincentio, Zonara, & seu Byzantinis, seu Latinis Chronographis, exhibent iidem Magdeburg. *Cent.* IX. C. XIII. & supina nimis credulitate ubique in suis Baronius. Certe specimina fabellarum, ut superstitionum, exhibent in specie Byzantini *Historici* ad res hujus Sæculi; *Anastasius in Vitis Pontificum*; scriptores *Vitarum* Tarasii, Nicephori, Studitæ, Ignatii &c. Item *Vitæ Sanctorum* hujus ævi in Latina Ecclesia, apud Surium, Bollandum; Monumenta *Benedictina*, apud Mabillonium in Sanctis Ordinis divi Benedicti, *Sæc.* II. ubi *Liber de Miraculis Benedicti in Galliâ*, tributus Adrevaldo Floriacensi Monacho, qui scripserit sub Carolo

Cal-

Calvo. Turpinianas de *Jacobo Compoſtellano* nugas ſupra notavimus p. 781. Ac pene *μυθώδη* Monachorum deinceps omnia, magno cum ſuperſtitionis, ſed & rei ſuæ, incremento.

II. *Saracenorum* memorabilia hoc Sæculo perſequuntur Hiſtoriæ Saraceniæ ſcriptores, jam ſupra indicati, *pag.* 958. ad *Sæc.* VIII. & multus hìc Clariſſ. Hottingerus eſt, in *Muhammediſmo* Sæculi IX. Cumprimis luctuoſa fuit Barbarorum ex Africa & Hiſpania invaſio in *Siciliam* Inſulam, in *Sardiniam*, *Corſicam*, miſere depopulandas: Cumprimis in *Cretam*, quæ poſterior imperante Michaële Balbo, ſed civili bello per Iconolatras diſtracto, tota à Saracenis Hiſpanis occupata fuit, A. DCCCXIII. In cujus litore Aquilonari Urbem condidêre Χάνδαξ & *Candacis* nomine, quæ & *Candia*, à qua & toti Inſulæ deinceps nomen, Venetis poſt acceſſura, donec rediret ad Turcas. Quinimò Arabes, ex Sicilia quam tum tenuêre, in Sinum Tarentinum, in Hadriaticum mare ab utroque latere Illyrio & Italico, in Calabriam, & Hetruriam quoque, Campaniam, Latium effuſi, Italiam pene omnem depopulati ſunt. Sed & ipſam Urbem *Romam*, ex Africa regreſſi, & in ea, non Gregorium IV. Pontificem, ut eſt apud Marmolium, ad An. DCCCXXXIV. T. I. ſed Sergium II. obſeſſum habuerunt, non ante diſceſſuri, quàm Suburbanis, & Baſilica D. Petri & Pauli, in ſpolium primo, dein ut potuere in cineres verſis. Sigonius L. V. de Regno Italiæ refert ad A. DCCCXLVI. Sergio Pontifice; quum *nemo* eſſet qui *vim propulſaret*. Rediere Saraceni Johanne IX. Pontifice, Carolo Calvo, dein Craſſo Imperat. invaſuri denuo Urbem Romam, pacto cum Neopolitanis fœdere, certe direpturi agrum Romanum. Et quum Gariliano potirentur, illecti opibus *Cœnobii Caſſinenſis*, omnium opulentiſſimi atque inſtructiſſimi, circa Ann. DCCCLXXXIV. inde in id Cœnobium facta irruptione, totum deprædati ſunt, & perquam opima inde ſpolia retulerunt. Sed hæc ad Hiſtoriam Exoticam, repetenda ex Sigonio, ex Saracenicæ Hiſtoriæ Scriptoribus, ex Chronicis. *Saracenorum invaſiones.*

IV. Barbarorum genus aliud ſurrexit hoc Sæculo, poſt deletos Gothos, Longobardos, Vandalos, *Nordmanni*, ſive *Danni* permixtis *Sueonibus*, & *Norvagis*. Nempè ulturi hi Saxones ſedibus ſuis pulſos, vel ſub jugum Francicum miſſos, Euro- *Nordmannorum furores.*

pæ

pæ penè toti vel exitium intulerunt, vel terrorem. Inde navibus ad piraticam instructis, & collectâ innumerabili multitudine, vagati per Oceani litora, excursiones non semel fecêre in Frisiam, Bataviam, Flandriam, Galliam, Hiberniam, Britanniam, Hispaniam, omnia cædibus & rapinis mixturi, atque in Christianos grassaturi immani Barbarie. *Piratas* & *Prædones* vocant hujus ævi scriptores. Quot isti Provincias, Urbes, Castella, Monasteria, Ecclesias, horrendum in modum devastarint, testantur Anglorum, Gallorum, Frisiorum *Annales*, sub quo *Frisiorum* nomine, Hollandia, Zeelandia, Batavæ oræ continentur. Tandem & *Anglia* totâ potituri, & nobilissima *Galliæ* parte, adversis Ligeri & Sequana fluviis, penetraturi in interiora, uti per Albim Rhenumque fluvios in Germaniam quoque & Saxoniam effundendi. Unde illud, *à furore Nordmannorum libera nos Domine.* Sæculo seq. x. inchoato, daturi iidem *Normanniæ* duraturum nomen illi Galliæ parti, quæ *Neustria* dicebatur. Quâ de re Annales, Chronica, in recentioribus Mezerius fusè. Nec dubium quin hæc Normannorum barbaries Paschasio Radberto expresserit, medio hoc Sæculo circiter, Commentarios in *Threnos Hieremiæ.*

Judæorum Status.

IV. *Judæorum* res hac ætate commemorasse vix pretium operæ est. In Oriente celebrant magnopere Scholas suas *Soranam* & *Pumbedithanam*, Magistrosque Geonim. In Africa, & Hispaniis Saracenis permixti, in Christianos odia foverunt, quos etiam subinde in mancipia divendebant. In Galliis, de *eorum Insolentia* Librum scripsit Agobardus, indignatus quod *novas* passim *Synagogas* extruerent, multis eorum fautoribus, quæstûs causâ; quod *Sabbatismos* suos palàm celebrarent; quod *mercata in Sabbathis fieri solita* à Christianis, ut Dominica vacarent, *in* Judæorum gratiam translata essent in diem alium &c. Vide eundem Agobardum, de Judæorum Superstitionibus. *Divitiæ* etiam & *usuræ*, Judæorum hoc ævo propriæ fuerunt, hinc in proverbia abituræ.

Reliquiæ superstitiosæ ævo.

V. Memorabilium aliorum, præter ea quæ de Saracenis & Nordmannis, in *Christiana* Republ. feraciissimum hoc Sæculum fuit. Ac primo crevit in immensum Superstitio, tum *Monachalis* tum *Reliquiaria*. Hujus postremæ luculenta dedimus specimina

mina supra *Cap.* v. à *pag.* 780. ubi de translatis in Europam reliquiis *Marci*, *Bartholomæi*, *Jacobi Apostoli*, *Cypriani* Carthaginensis, &c. Adeo etiam ut graves Episcopi hisce infatuarentur, quomodo ex. gr. *Leidradus* Lugdunensis, antecessor Agobardi, delatas scilicet *Cypriani Reliquias* ex Africâ, ubi regnabat Amiratus Abraham, (& quidem fide unius *Isaaci Judæi*, eas ex Africa transferentis, teste Eginhardo in *Annalibus*) Arelatis Lugdunum transferri jussit, cum membris *B. Speratæ*, & capite *S. Pantaleonis*: Quæ ibi magna religione asservanda fuere Ceimelia, ut ex Agobardo & aliis monet Baluzius, *Notis* ad Leidradum,

VI. *Monasteria* verò uti hac ætate Occidentem totum impleverant Monachis, sed & ignavia, luxu, impietate, flagitiis, ita propemodum innumera & amplissima, per Galliam, Britannias, Italiam, Hispaniam, Germaniam, Frisiam, fuere partim à *Saracenis*, partim à *Normannis*, vastata, incensa, diruta miserandum in modum. In quo tamen vindicem Dei manum, ac Nemesim veneratur *Mezeræus* Historicus, in profligatissimam vitam Monachorum, T. 1. p. 651. Inter Monasteria verò quæ illustrem hoc Sæculo fundationem habuere, ex Chronicis, & Historia Benedictina, eminet *Cluniacense* in Burgundionibus, Comitatûs Matisconensis, structum Columnis marmoreis, & amplissime dotatum, à *Guilielmo Pio* Aquitaniæ Duce, Pontifice tum Hadriano III. Cujus quidem Abbas primus *Berno* quidam fuit, hinc *Odo* Sanctis visque adscribendus, ut sequenti ætate etiam *Odilio*, conciliandæ veneration & Ordini, & Abbatiæ, & Superstitionibus ab iis institutis. *Monasteria hoc Sæc. defructa, structa alia.*

Porro fuere tum adhuc Monasteria, 1. *Scholæ* bonarum literarum, disciplinarum, cumprimis Sacræ, quibus præerant *Abbates*, quorum munus ac præcipua cura fuit S. Scripturas interpretari, aut doctiores ad id Monachos deligere, qui dicti *Scholastici*. Exemplo sint hoc ævo Alcuinus, Rabanus, Strabus Fuldensis, Haymo, Walafridus, Lupus Ferrar. Paschasius Corbejensis, Regino Prumiensis, Ansegisus Lobiensis, Abbates alii non obscuri nominis, vel Monachi, de quibus *Cap.* superiori. Certe inclytæ fuerunt hoc jam Sæculo per Gallias, Italiam, Germaniam, in Monasteriis *Scholæ*, quales recenset post *Scholæ in Monasteriis*

alios, Joh. Launojus, Libro de *Scholis Celebrioribus* inde à Carolo M. Ita in Galliis eminuerunt Scholari disciplinâ Monasteria *Floriacense*, *Turonense*, *Corbejense*, *Antissiodorense*, *Rhemense*, *Orbacense*, *S. Dionysii* Parisiense, *Ferrariense*, &c. In Germaniis præ cæteris, *Fuldense*, *Augiense*, *S. Galli*, *Hirsfeldense*, *Moguntinense*, *Lindaviense*, *Hirsaugiense*, *Selingenstadiense*, *Lobiense*, *Prumiense* Trevirensis Diœceseôs, Germaniæ adscriptum sub Carolo Calvo, &c. In Italiâ, post *Cassinense*, *Ticinense*, alia, floruisse *Scholam* in *Romano* Monasterio, extra Muros Civitatis, juxta Basilicam B. Petri, jam sub Leone IV. Pontifice, auctor est Anastasius Bibliothecar. In quâ verosimiliter docuit *Johanna illa* personata, quæ Leoni successisse fertur, quâ de re dictum *Capite* VIII.

Ac frequentissimæ quoque id genus *Scholæ* per Britannias, Hiberniamque, in Monasteriis ex. gr. *Girwinensi*, ubi Beda vitam exegit; *Malmsburiensi*, ubi professus hoc Sæc. Ioh. Erigena confodiendus æmulorum odiis fuit; *S. Albanensi*, *Wigornensi*, *Wiltoniensi*, aliis bene multis. Antiquissima memorant *Westmonasterienſe*, in Suburbano Londinensi, *Glastonense*, *Bannochorense*, *Huense*, *Menevienſe* S. Davidis, *Cantuarienſe* Augustinianum &c. De quibus Chronica & Historiæ Britannorum, Hibernorumque, ac Balæus, Polydorus, Foxus, Usserius, Vita Ælfredi, & qui Scriptores id genus alii.

Monasteria et Carceres.

2. Sed & *Carceres* quosdam fuisse Claustra & Monasteria, hoc etiam Sæculo, uti jam superioribus, & *pœnæ* vel *pœnitentiæ* subeundæ loca, docent exempla luculenta. Recluſi nempè in id genus ergastula etiam Reges, Principes, Illustres, Viri Fœminæque, habitu Regio & Sæculari posito, capillis detonsis; Usque adeò ut *Ludovicus Pius*, Ann. DCCCXXXIII. in Conventu ad Compendium Palatium, exutus habitu Imperatorio, recludendus hunc in modum decerneretur à conjuratis, male mulctandis. Exempla dederant priora jam Sæcula, in ipsis Galliæ Regibus. Eadem pœna fuit *Episcoporum*, *Clericorum*, *Monachorum*, *Fœminarum*, si quorum facinorum rei, reæve. Quomodò *Ebbo* Rhemensis Antistes, successuro Hincmaro, trudendus fuit in Fuldense Monasterium, & conjurati in alia, post restitutum Imperio Ludovicum Pium. Ita *Godeschalcum* damnatum *fuisse*

ab

ab Hincmaro, qui in hujuſmodi carcere ad vitæ dies emarceſceret, dictum ſuprà fuit. Eandemque apud *Orientales*, obtinuiſſe praxim, relegandi in Monaſteria, quos movebant Imperio, aut Patriarchatu, aut dignitate Metropolicâ, & ſimilibus, docent exempla *Irenes* Imperatr. *Theodoræ* matris Michaëlis, *Ignatii*, *Photii*, &c. de quibus locis ſuis.

VII. Spectat etiam ad hujus Ætatis primordia, ut colligitur ex Homiliario Pauli Diaconi, cum Præfatione Caroli M. ex Sigeberto, Trithemio, &c. nova quædam ratio *Lectionis* Sacræ & Eccleſiaſticæ. Olim ante Euchariſtiam S. *Lectiones* factæ ex Libris Utriuſque Teſtamenti, poſt quas habitæ ad Populum Conciones vel *Homiliæ*. Tandem certæ Lectiones ex *Epiſtolis* & *Evangeliis*, decerptæ, ac ſingulis per annum diebus præſcriptæ, & in ſeriem diſpoſitæ, quas perperam adſcribunt *Hieronymo*. Et *Epiſtolæ* lectio ſeu *Apoſtoli*, primum *Subdiaconis* committi cœpit, & ex inferiore loco ſive gradu, *Evangelii* autem, tanquàm dignioris, gerentiſque Chriſti typum, *Diaconis*, ex ſublimiore gradu; vix rei teſtibus ante Sæculum IX. Sed *Sæculo octavo contigiſſe ſuſpicatur* Bona Cardinalis, *mirato* hanc conſuetudinem Amalario, in Libro de Divinis Officiis. Et concionum loco Dominicis, & Feſtis diebus, additæ *Lectiones* anniverſariæ, ex *Homiliis* Patrum, *per totius anni circulum congruentes*, *hyemales* & *æſtivales*, diſtribuente ita ſub finem Sæculi VIII. Paulo Diacono, Caſſinenſi Monacho, juſſu Caroli M. Quod opus *Homiliarium* ſive *Lectionarium* appellatum eſt, & jam tum *Poſtillarium*, à *Poſtillis*, id eſt explicationibus, *poſtilla* quæ ex Textu Sacro lecta fuerant. Qui hodieque Græcorum & Orientalium mos eſt, legendi decerpta ex Homiliis Patrum, poſt lectum Evangelium. Mox additæ hoc ævo *Homiliæ* aliæ, pro Feſtis nuper inſtitutis, ut *Omnium Sanctorum*, *Aſſumptionis* Virginis &c. operâ Monachorum : Hinc & *Acta Sanctorum*, legenda poſtmodum fuêre eorum in Feſtivitatibus, unde *Legendarum* nomen, & *Legendæ Aureæ*, quamvis hoc Sæculo Agobardus, noluerit legi *humana figmenta*, ſed nonniſi *puriſſima S. Scripturæ verba*, de Correctione Antiphonar. C. XIX. T. II. Et eum ante Alcuinus, *Epiſt.* LXIX. ad Fratres Lugdunenſes ; *In Eccleſiaſticis Officiis*, *inauditas priſcis temporibus Traditiones nolite diligere.*

Origo Epiſtolæ, Evangelii, Poſtillarum, Legendarum.

An Papa hoc Sæculo Nomen mutare cœperint?

VIII. Ad hoc Sæculum refertur à Mart. Polono, Platina, Polydoro Vergilio, aliis, consuetudo Romanorum Pontificum, *mutandi nomen*, tempore electionis. Unde *Leones*, *Bonifacii*, *Innocentii*, *Pii*, *Clementes*, *Benedicti*, *Felices*, &c. qui ut nominibus ante exaltationem, sic moribus quos exprimunt hæc nova Nomina, diversissimi. Nempe factum hoc primo fuisse à *Sergio* II. successore Gregorii IV. qui antea fœdo nomine appellaretur *OS Porci*. Tacet rem Anastasius, *Sergium* appellans ante aditum Pontificatum. Primumque Iohannem XII. Sæculo sequente, antea *Octavianum*, juvenem annorum XVIII. assumpsisse *Johannis* nomen, censent prudentiores.

Remissum Papis Jus Imperat.

IX. Insignior ea mutatio fuit, quæ sub Iohanne IX. Pontifice contigit, mortuo sine prole Ludovico II. Imperatore. Nempè factum est *Caroli Calvi*, Imperii titulum ambientis, adversus Ludovicum fratrem, & Italos Principes, nimia æmulatione, impetrandæ Coronæ Imperatoriæ à Iohanne IX. 1. Ut ad Papas Rom. devolueretur jus *deligendi Imperatorem*, haberetur-que Imperium deinceps Feudum seu *beneficium Pontificis*, nec *anni Imperii repeterentur nisi à consecratione Pontificia*, ut Sigonius. 2. Ut Carolus novus Imperator remitteret Pontifici *jura Imperatorum*, in Urbem Romam, in Ducatum Romanum, in Pontifices, & ut deinceps *abessent Regiæ legationes* ab electionibus Pontificum. Factum est exeunte Anno DCCCLXXV. alii DCCCLXXVI. prout annum diversimodè inchoant. *Juramento* etiam se *devinci* passus est Carolus, se *adversus inimicos Ecclesiæ*, id est Pontificis, *perpetuo illi pro viribus assuturum*, ita Sigonius, *Lib.* V. de Regno Ital. Videndus & Auctor Coætaneus, & Acta Coronationis Caroli edita à P. Pithœo, insertaque Baronianis Annalibus Tomo X. ad An. DCCCLXXVI. In quibus fraus Pontificum appareret, fingentium pro lubitu *revelata sibi divinitus* esse, quæ vellent: Ita Johannes, consilium eligendi Carolum *pridem Apostolicæ memoriæ decessori suo*, *Papæ Nicolao*, *jam inspiratione Divinâ revelatum fuisse*. Sed non eadem facilitas fuit succedentium Imperatorum quæ Caroli Calvi, ut ad sequens Sæculum observamus. Ineptit Baronius, sub initium An. DCCCLXXVI. dum ex facto Johannis colligit, hinc *addisci posse*, *qui solerent ritus observari*,

Baron. notat.

servari, in Imperatoribus initiandis, ab ipsis Romanis Pontificibus; Quasi par præcedentium Imperatorum fuisset ratio, ut à Pontifice eligerentur, & beneficii vel feudi loco Imperium acciperent. Redi Lector ad Dissertationem superiorem *Cap.* VI. de *facto Leonis* III. *Carolum M. Imperatorem proclamantis.*

X. Ad hæc Johannis VIII. vel IX. tempora refertur à Viris Doctis origo fictæ *Donationis Constantini M.* Certè Otto III. in illo Diplomate, quod ipse profert **Annalium** scriptor, Tom. XII. ad An. MCXCI. N. LVII. *commentum* illud, *sub titulo M. Constantini*, adscribit *Johanni Diacono*; qui ipsi Trithemio est Johannes ille Diaconus, scriptor sub Johanne VIII. cui inscripsit Libros *de Vitâ Gregorii M.* Baronius verò suspicatur, *Num.* LX. designari *Johannem* Diaconum S. R. E. Cardinalem, sub Iohanne XII. membris mutilatum apud Luitprandum. Sed neque hic profectò scriptis ullis notus, aut dicendus *Johannes Diaconus*, qui *Johannes* ibi mominatur, dignitate Cardinalis Diaconus, citante etiam Baronio, ad An. DCCCCLXIV. N. III. Sed sive hujus Sæculi, sive posterioris, quando celebratur Donatio *Ottonis* I. hoc Constantinianæ Donationis Instrumentum fuerit, parum refert; de figmento consentiente Baronio, qui *donata* vult Pontifici Regna & Imperia à *Christo* ipso. *Fida Origo Donat. Const. M.*

XI. Figmentum aliud Anglicanam hujus ævi historiam fœdat. Referunt Sigonius, & Polydorus Vergilius, *Æthelwolphum* West-Saxonum, seu Occidentalium, ad quos Monarchia transiit, Regem, qui & *Adelolphus*, Romam profectum, honoratumque Coronâ Regiâ, *Regnum suum tributarium Romanæ Ecclesiæ constituisse, singulis familiis Nummo argenteo* (Denario Petri) *in annos singulos obligatis*, ita Sigonius ad An. DCCCLI. Libro V. Baronius mire extollit, ad A. DCCCXLVII. N. XXXIII. Errorem inde subesse volunt, quod Æthelwolfus liberam eleemosynam Papæ concesserit, sub Saracenorum jugo laboranti. Æthelwulfo autem tributum, quod *Offæ* Regis, sub quo jam antea lectum domatim fuisse illud Denarium superius monitum, scil. in scholarium & peregrinorum usus. Altera fabella est, *Ælfredum* M. ejus filium, Anglicani Regni Caronam à Papâ accepisse, Leone IV. alii ab Hadriano II. hinc dictum *Filium Papæ*; sic Anglorum Chronica, & Polydorus, Spelmannus quoque in *Fabulæ de Anglor. Regibus.*

Vitâ Ælfredi. Sed Ælfredus tum *quinquennis*, vel *septennis* puer, quum Romam missus à Patre dicitur, superstitibus adhuc Patre, & Fratribus tribus, natu majoribus. Igitur *unctio* non tum *Regia* fuit, vel *Prophetica*, pro Leonis sanctitate, ut interpretantur, quàm spectans ad ritum *Confirmationis*, Pontifice simul eum *adoptante in spiritualem filium*; Vide Notas novissimas Oxonienses in vitam Ælfredi.

Fabula de Constantin. Ludovici Pii. Baronius notat.

XII. Denique, ut finis tandem sit rebus Sæculi IX. novum esto Baronianæ integritatis argumentum, in laudandâ Donatione *seu Constitutione Ludovici Pii*, ad An. DCCCXVII. *Num.* X. & seq & multo ibi auctiore, ex Vaticanis scil. monumentis, quàm quæ legitur apud Gratianum, *Dist.* LXIV. *Cap.* Ego Ludovicus. Cui Constitutioni si habenda fides esset, renunciasset Ludovicus, per modum restitutionis factæ Pontificibus, non juribus modo Imperatorum circa *electiones* Pontificum, sed & dominio in Urbem Romam, in ejus omnem Ducatum, in ditiones Italicas, in Provincias, Urbes, Civitates, Castella prope infinita. Abdicasset se adeò ipso Imperio, solo fortè nomine retento Imperatoris, donatione extensâ ad *Patrimonia* omnia, *ubicunque in partibus Regni atque Imperii à Deo sibi commissi esse noscerentur*. Donasset quoque Ludovicus, de alieno munificus, quæ Græcis Imperatoribus subessent, etiam ex pacto, scilicet Calabriam utramque, Siciliam, Insulas reliquas. Hujus adeo Instrumenti cum absurditatem, prodentis se ipso tenore, tum silentium in *Francorum Annalibus*, in Aimoino, in P. Æmilio, cæterisque, pernoverat Purpuratus, cudendi eo circiter tempore quo Constantinianæ Donationis alterum. Absit igitur, ut confictæ Romæ hujusmodi paginæ

——referant monumenta vetusti
Moris, & antiquus testificentur opes!

Nec vel Aimoinus, vel nimium alias in hisce liberalis Leo Ostiensis, aliud Ludovico Pio tribuunt, quàm *confirmatam* ab eo donationem Pipini, dein Caroli M. quâ primum Romani Pontifices, ex privata sorte, in illam Principum temporalium sublimati sunt, sed salvis Franciæ Monarchiæ juribus. Constanterque deinceps Ludovicum Pium, Lotharium, Ludovicum II. Augustos, exercuisse omnia suprematûs jura in Urbem ipsam,

ipsam, & in Pontifices, quemadmodum exercuêre sua in Italiam, Galliam, Germaniam, summi horum Imperiorum Reges, indubia Annalium ac Testium fides est. Ac dum *Codices Vaticanos, quatuor Exemplaria*, ac *collationem* eorundem *mutuam*, ostentat Annalium scriptor, simul Documentorum id genus è Vaticanis scriniis fidem subleſtam universis prodit.

FINIS Rerum Noni Saculi.

SÆCULUM DECIMUM.

Inchoatur hoc Sæculum cum anno Æræ Vulg. DCCCCI. Ind. IV. Ludovico III. Occidentis Imperatore, & Carolinæ stirpis ultimo, exorso Annum II; Leone VI. Philosopho, in Oriente, agente Annum Imp: XV. Carolo III. Simplice in Franciâ Occident. regnante; Romanum autem Pontificatum administraturo mox Johanne X. aliis IX. postquàm Theodorus II. eundem nonnisi dies XX. tenuisset.

Quæ ad infelix hoc Sæculum, pro instituti nostri ratione, memoranda venient, summatim ad sequentia Capita referemus.

I. *Facies Ecclesiæ, simul & Reipubl. hoc Sæculo ineunte.*

I. *Romanam* Ecclesiam quod attinet, fatetur Baronius *fœdissimam* tum ejus fuisse faciem, statum *deploratissimum* ad Annum DCCCXCVII. & sequentes. Pontifices ejus fuisse *Pseudo-Pontifices*, quos non *auderet inter Pontifices numerare*, nisi factum à majoribus esset; intrusos fuisse in Romanam sedem homines *monstrosos*, *turpissimos*, *perditissimos*, *usquequaque fœdissimos*; visam tum *abominationem desolationis in Templo*; *dormiisse* tum in Navicula *Christum*, *nemine excitante*, & quæ plura legi possunt apud Annalium scriptorem, in superioris Sæculi Pontificibus memorandis, maxime ab obitu Formosi, anno exeunte DCCCXCVI. Quan-

Fœdissimus Eccl. Romanæ status.

Quanquàm & is jam in *Marinum* indignatus, ſucceſſorem Johannis IX. quod *perperam Johannis Papæ facta reſcindens, inter alia Formoſum Portuenſem Epiſcopum reſtituiſſet in Urbem, & in Epiſcopatum*, hoc ipſo *perjurum*, ad An. DCCCLXXII. N. I. Nec diu poſteà hujus *Formoſi* tumultuaria (ut fatentur) ſucceſſit in Pontificem electio, *largitione potius quam virtute*, ut Platina, *Sergio* Anti-Papâ. De quo Formoſo, ut ſunt affectus, plane adverſa legas judicia, laudando Annalium ſcriptori, poſt Auxilium, & Flodoardum. *Bonifacius* Formoſum exceperat, homo *nefarius* Baronio, *bujus antea gradu depoſitus*; Bonifacium *Stephanus* VII. Hos vocat Cæſar *Pontifices intruſos, per vim & metum, maximam irrogantibus ignominiam S. Romanæ Eccleſiæ*, ad A. DCCCXCVII. N. I. Ac Stephani VI. vel VII. præter illegitimam evictionem, præter acta nefanda, & ferinam in Formoſi corpus barbariem, refert ille pariter *infamem interitum*, ad An. DCCCC. dignum *homine facinoroſo, qui ut fur & latro ingreſſus erat in ovile ovium, laqueo vitam, infami exitu, vindice Deo clauſurus*. Hæc Baronius faviturus Formoſo Papæ. Morinus tamen de Ordinat. Sacris, P. II. putat Stephanum VI. probabilem in Formoſum mortuum ſæviendi cauſam habuiſſe.

Et antequam memoraret *Romanum, Theodorum* II. tum *Johannem* IX. quorum Papatus incidit in finem prioris, & initium hujus Sæculi, ſic Baronius, ad A. DCCCC. N. VII. *Ità quidem Romæ omnia tàm ſacra quàm profana, factionibus miſcebantur, ut penes eliam partem eſſet promotio ad Apoſtolicam ſedem, quæ potentior appareret*: Mox, *toto hoc fermè ſæculo iſta eſſe injuria* uſque ad *Ottones*.

Barbarismus ecclesiasticus.

Et quamquàm fateatur ſeditioſas, electiones à nefariis hominibus, ac ſacrilegis eſſe profectas, & Papis Romæ *ſimiles fuiſſe Cardinales, Epiſcopos, homines perditiſſimos*, arripit interim occaſionem Purpuratus, culpam omnem conjiciendi *in Principes Sæculi*, ad A. DCCCC. N. III. IV. *Vix aliquis credat, imo nec vix quidem ſit crediturus, quam indigna, quamque turpia atque deformia, execranda inſuper & abominanda, ſi coacta pati Sacro-Sancta Apoſtolica ſedes.* Quid ita? *Cum Principes Sæculi hujus, quantumlibet Chriſtiani, hac tamen ex parte dicendi Tyranni ſæviſſimi, arrogaverunt ſibi tyrannice electionem Romanorum Pontificum*, ſeu con-

Effugia ejus operis diſſona.

confirmationem saltem. *Nec penitùs Ecclesiæ Rom. contingere posse funestius, terrius nihil atque lugubrius, quàm si Principes Seculares in Roman. Pontif. electionem manus immittant.* Atque hoc jus sibi vendicarant Carolus M. Ludovicus Pius, Lotharius, Ludovicus II. quo tempore laudatissimos Pontifices Baronius refert, sed tales & fuisse eos Imperatores, nescit diffiteri. Ita tamdiu durasse *abominationem* in Romana sede, idem paulo postea, *quousque Germaniæ Imperatores Ottones medii interceserunt utrique parti.* Adeo ut ex adverso fœda ea Romanæ Ecclesiæ facies, & violenta sedis invasio, apparere tùm cœperit, postquàm jugum illud Imperatorum excussere Pontifices, quod factum imprimis esse sub Johanne VIII. vel IX. quando is Carolum Calvum Imperatorem appellavit, est in superioribus monitum. Accedit altera Baronii Declamatio, haud multo ineptior clausura Sæculum prius; Quicquid nempe deinceps Pontificatus per vim raperetur, intrusuris se hominum monstris, mixturisque factionibus ac scelcribus omnia, invadendæ per Sacrilegium sedi, tamen fuisse eos *legitimos Pontifices, electionem factam legitimam, electos consuetis ritibus; eos universam Ecclesiam Catholicam, ut legitimos Pontifices coluisse, ut Christi Vicarios, Petri Successores*; poltea, *immotam fuisse* nihilominus *Ecclesiæ Petram, semper eam integram, perennem, insolubili compagine petræ junctam, Sanctam, Catholicam*, etiam in media illa *abominatione desolationis in Templo.* Vide ad Annos DCCCXCVII. *Num.* I. & DCCCC. *Num.* I &c. Ac nuper Natalis Alex. in Stephano VII. T. XV. *Conversationis fuisse errorem, nullo modo prædicationis*, nec *spectasse ista* Pontificum *ad fidem.* Frontem hominum mirare, & ex fructibus perpetuis arborem, ex monstrosis Capitibus Corporis fœditatem agnosce. Ac de Fide postea. Ut vero *Cleri Romani* universi corruptioni, ex superioribus intellectæ, totiusque *Monachismi*, sociata fuerit, nascente hoc Sæculo, turpis *ignorantia*, ac tetra *superstitio*, nullis tùm fere superstitibus qui lucem in tenebras illas inferrent, satis colligitur ex ante memoratis, exponentque mox dicenda publicæ luci.

II. Accessit Status *Politici* miseranda per Occidentem facies, in ipso Sæculi exordio, ex omnibus pene Chronicis, Flodoardo, Luitprando, Sigeberto, Sigonio, reliquis. *Hispa-* *Reip. facies lacrimosa.*

nias opprimebant magnam partem *Arabes*, late per eas dominati, in regnis Cordubensi, Toletano, perpetuis Christianos bellis, accîtis ex Africa copiis, vexaturi. *Galliæ* crudeliter dëvastabant *Nordmanni*, seu Dani, Norwegi, Sueonibus permixtis, de quibus jam superiori Sæc. ac Neustriæ cumprimis regnum, ubi fixas deinceps sedes habuerunt. In *Britannia* expirante, unà cum Sæculo, magno Aelfredo, Solis illius Britannici deliquium infausta omnia, ac secuturas Danorum, hinc & Nordmannorum grassationes, portendit quodammodò. Irruptura tum etiam in *Germanias*, primo statim anno Ludovici Imperatoris, *Hungarorum* seu *Ungrorum* natio, Scythicæ originis, arcu valens & equitatu, ex Pannoniis (undè Hunnos priores profligavit, communi licet origine, *Hum-Avari* fortasse) effundenda in Provincias intra Rhenum Danubiumque sitas, immani barbarie, Bojariorum, Suevorum, Alamannorum, Francorum, & Saxonum fines rapinis atque incendiis vastatura. Imò ultra ipsum Danubium progessuri *inauditi hi hostes*, *Italiam* mox *crebris incursionibus ac fœdis populationibus* afflixerunt, in Venetorum Dictiones transgressi, & Transpadanas regiones, ut pluribus Sigonius ad Ann. DCCCCI. & alii. Accedebant intra *Italiæ* fines, *illinc Saraceni*, ex Africâ rursùs in Insulas Maris Mediterranei, hinc in Italiam exscensionem facturi, impleturique non diu postea Calabriam Apuliamque terroribus; Hinc civile bellum inter *Berengarium* ex Forojulienſi Duce in Lombardia Regem, & *Ludovicum* è Provinciæ regno ab Italis evocatum, *Ann.* DCCCC. Lamberto per proditionem occidendo. Sed Ludovicus male tandem mulctandus, orbandusque à Berengario, postquam proditus Veronæ à suis esset, & regno Italico & oculis, ut pluribus Annales, & Sigonius.

Status Ecclesiæ & Imperii in Oriente

III. Nec felicior in *Oriente* rerum status, quanquam sub sapientissimo Principe *Leone* VI. id est, in literas propensissimo. præterquàm enim quod oppressæ tum magnam partem fuerunt *Orientis* Ecclesiæ per *Saracenos*, subversis Diœcesibus, & Patriarchatibus Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano sub Muhammedanorum jugo gementibus, ex Saracenicâ *Historiâ*, & Eutychio Alexand. in Annalibus: Præterquàm quod distrahebant totum Orientem *Hæreses*, Manichæa, Nestoriana,

Jaco-

Jacobitica, quorum hæc ſuum Alexandriæ Patriarcham habuit, Orthodoxis ſeu Melchitis oppido paucis: Præter etiam *Idolomaniam* toto fermè Oriente reſtitutam, confirmatamque Conſtantinopolitanis Synodis tribus, ut ad ſuperius Sæculum, & in noſtrâ Imaginum Hiſtoria; accedente *Hagiodulia*, *Stauroiatria*, ac *Monachali* ubique ſuperſtitione, Chriſtianiſmum converſura in Jejuniorum quandam Diſciplinam, & ἰθελοθρησκίαν, & Rituum religionem, & fabellarum officinam, & Scholam ignorantiæ: Acceſſit Anno hujus Sæculi primo, grave *Schiſma* in Conſtantinopolitana Eccleſia. Idque ob *quartas* nuptias Leonis VI. Imperatoris, cum Zoë Carbonopſina, qui antea etiam *tertias* proſcripſerat, pœna ſancita quam Canones olim ſtatuiſſent, Conſtitutione Leonis XC. Quo factum, & poſt Zoën Auguſtam declaratam, ut prohibitus aditu Eccleſiæ Imperator à *Nicolao Myſtico* Patriarcha, hunc ipſum ejiceret, relegaretque in Monaſterium, ſurrogato *Euthymio* Syncello, unde alii Nicolao, alii Euthymio adhæſere.

Mentiuntur vero Baronius ad A. DCCCCI & DCCCCXII, & Leo Allatius de *Perpet. Conſ.* L. II. C. VII. Leonem Imperatorem, antequam Nicolaum gradu moveret, *legationem miſiſſe ad Romanum Pontificem, qui ſuper ejuſmodi nuptiis diſpenſaret*; quâ diſpenſatione impetrata, *volenteque per Legatos Pontifice contractum matrimonium ratum haberi*, tum demum agentibus Sedis Apoſtolicæ legatis, *Myſticum reluctantem in exilium miſſum eſſe*. Dein & obtrudit Baronius Latinas literas, tanquàm à Nicolao Patriarcha, poſt hujus reſtitutionem à morte Leonis, ſcriptas ad Romanum Pontificem, quibus rem geſtam exponit Sanctiſſimo Papæ, ſupplexque contendit ut Papa *in criminatores* ſuos animadvertat, *cujus eſſent hæ partes*, & *cujus* id *dignitas exigeret*. Ficta ad unum omnia, nec iſta Curopolates, vel Continuator Porphyrogenneti, vel ullus in Hiſtoricis Byzantinis. Neque ulla Leoni diſpenſatione opus fuit, quam in ipſo Oriente per ſe ipſum, auctorem tot Legum ac Conſtitutionum, ſuumque Patriarcham, obtinere potuit, in re Juri divino minime adverſante. Sed & *legationem* illam Nicolai Myſtici ad Romanum Pontificem, ſecretamque *concordiam* inter utramque Sedem, ita refert Allatius, ut commentum haud obſcure arguat, quod & ſtylus totius *Epiſtolæ*; negetque

Baron. & Allatius notati.

que Nicolaum respexisse Romanam sedem, aut Concordiam ambivisse, *aut suam ab eâ dignitatem agnovisse*, prout fecerat Stephanus in Photii locum suffectus. Quin Synodus Constantinopolitana habita sub Photio, præsentibus Johannis Legatis, & de quâ Sæc. IX. à *pag.* 881. utriusque Patriarchæ Romani Constantinopolitani independentiam, summumque jus in suos animadvertendi, citrà appellationes ab unâ Sede ad aliam, expresso *Canone* sanxerat. Hauriunt fictas illas ex Baronio legationes, & Epistolas, qui ex eo unice sapiunt, quos inter Natalis Alex. in Johanne x. T. XV. p. 103. 104.

II. *Propagatio Religionis Christianæ, certè Christiani nominis, hoc Sæculo.*

Nordmannorum Conversio, Modus, cæteraque circumstantia alia.

I. Quæcunque fuerit infelicitas Christianorum temporum amplexæ sunt Christianum nomen hac Ætate Gentes integræ, ex feris & barbaris mansuetiores faciendæ, Christi jugo assumpto. Tales in Galliis *Nordmanni*; postquàm nempe Ducibus Rollone & Gerlone, Lugdunensis II. sive Neustriæ in specie dictæ caput *Rotomagum* occupassent, Ann. Vulg. DCCCLV. hinc Lexovios, Biducasses, Eburovices, alioque Neustriæ populos subegissent ad oram usque maritimam, unde perpetuis incursionibus Belgicam secundam, ubi Campania, Picardia, ac Lugdunensem tertiam, Ligeri fluvio ab Aquitania divisam, infestabant. Hinc primo Episcoporum Rhemensis ac Rotomagensis consilia, *Rollonem* cum suis inducendi ad Christianam fidem, ut barbari cicurarentur, ac ferociam deponerent. Hinc & subindè quosdam tingebant, sed redituros ad ingenium, pristinamque barbariem. Undè Johannis IX. ab Herivæo consulti, Rhemorum Antistite, Epistola hac de re, quam profert Baronius, ad Annum. DCCCCV. in quâ Pontifex ad Rhemensem *Vestra Sanctitas*, *Reverenda Sanctitas* &c. Tandemque prævià institutione, ut ferebant ingenia & tempora, Rollo Nordmannus, post concessam illi à Carolo Simplice *Neustriam*, sociandam *Britanniæ* minori, titulo Ducatûs, & datam in tori conjugalis sociam Giselam filiam, ut fuere pacta, sacro fonte abluitus

tus est Ann. DCCCCXII. Francone Archiepiscopo Rhotomagensi tingente, qui Wittoni successit. Atque ita Gens tota Ducis exemplum secuta Christo accessit, cum Gallorum religione adoptatura & mores, & linguam, daturaque deinceps Lugdunensi II. *Nordmandiæ* vel *Normanniæ* nomen. Qua de re Flodoardus in Rhemensi Historia, *Lib.* IV. & Francorum Annales, Historiæque *Normannicæ* scriptores, Dudo S. Quintinensis, Guil. Gemmeticensis, alii, ac nuper Franc. Pomerajus, in *Hist. Rotomagensium Præsulum.* Perstitit in acceptâ Fide idem *Rollo*, justitiæ acerrimus vindex, cujus post fata inclamatum Nomen est à subditis oppressis in facinorosos quoscunque, hoc epiphonemate *Hà-Rol*, unde illud *Clameur de Ha-Ro*, per aphæresin literæ, adversùs vim inferentes vel injuriam. Quin à suis invocatum, in mortis articulo, hic versus Leoninus testatur,

Rollo ferus, fortis, quem Gens Normannica mortis
Invocat articulo, condiur hoc tumulo.

Cæterùm *Acta Archiepiscoporum Rhotomagensium* primasque origines, quas edidit Mabillonius, *Anal.* T. II. sapiunt auctorem Monachum, & fabulosas Origines. Deducuntur inde à *Clemente* Romano Papâ, qui *Nigasium* vel *Nicasium* Rotomagensium Antistitem primum ordinasset, una cum *Dionysio* I. Areopagitâ scil. mittendum in Gallias, sed martyrio præventum, habiturumque successorem Mallonum, *Falsa Rotomagensium Antistitum origines.*

Exstitit egregius Mallonus in ordine primus.

Ipseque Illustriss. de Marca, ne Baronium cum suis dicam, fictis his originibus, missisque à Clemente Galliarum Antistitibus assensum præbuit, puta huic *Nicasio* Rotomagensi, prout etiam *Clementi* Metensi, *Trophimo* Arelatensi, *Martiali* Lemovicensi, *Saturnino* Tolosano, *Ursino* Bituricensi, *Eutropio* Sanctonensi &c, Quæ omnia falsis monumentis & Actis Apocryphis niti, non una *Dissertatione*, adversùs præfatum Præsulem, Joh. Launojus Parisinus Theologus pridem demonstravit.

II. Quicquid ad *Polonos* Slavonicæ originis, cum *Bohemis*, *Moravis*, jam superiore Sæculo perveniisset Christiana Fides, *Polonorum Gentis Christiana, Græcorum.*

ex Cromerio, Lasicio, Aventino, qui Polonorum, Bohemorum, Bojorum Annales scripsere, Gens tamen omnis hoc primùm Sæculo x. facta Christiana est. Occasio ex nuptiis *Miecislai* Polonorum Principis cum *Dambrauzka* Christianâ, Bohemorum Ducis filia, quam ritu Christiano initiatus sibi junxit, An. DCCCCLXV. ut ferunt Annales. Unde mox splendidæ per Poloniam, ejusque tùm partem Silesiam, Basilicæ structæ, Episcopi constituti, Diœceses distributæ. Nec Romanum ritum secutas hoc ævo fuisse constat, sed *Græcum* verius, à Bohemis & Moravis, quibus Cyrillus ac Methodius præluerant, acceptum, in specie à *Polonorum* vulgò *Apostolo* Voitecho, Græcæ Disciplinæ, qui & *Albertus* vel *Adalbertus* dicitur. Qua de re Historiæ Ecclesiarum Slavonicarum, Bohemorum, ac Polonorum, pluribus.

Moschorum seu Russorum nova conversio.

III. Conversionis ad Christi nomen, Sclavonicæ alterius Gentis, nempe *Russorum*, *Ruthenorum*, *Moschorum* seu *Moscovitarum* Epocha, figitur aliis in Annum DCCCCLXIX. sic Olearius quoque in Itinerario, aliis omnino serius, ad Annum DCCCCXC. Basilio Juniore Romani filio solo imperante, *Wolodimiro* vel *Uladimiro*, totius Russiæ Principe, qui Βλαδιμηρὸς Byzantinis. Occasio conversionis iterum fuere nuptiæ, *Annæ* sororis Basilii & Constantini Fratrum, cum dicto *Uladimiro*, postquam hic Basilii affinitatem, missa splendida legatione expetiisset, ex Scylitza, Ditmari Chronico, Miechovitæ *Hist. Polonica*, Paulo Jovio &c. Nata autem anna fuit, paulo ante Patris excessum, ex Scylitzæ seu Cedreni Compendio, *pag.* Ed. R. 645. id est Anno DCCCCLXIII. Atque ita Christo nomen dedit Uladimirus, fide eadem Russis suis imperata, ut præcipui Moscoviticæ Hist. scriptores, Sigismundus Baro ab Herberstein, & reliqui. Quam jam sub Basilio Macedone suscepisse Russos, sed mox ut videtur abjecturos, auctor est Cedrenus, p. 589. & Zonaras, *Parte* III. Annalium. Falsa plane est Epocha conversionis totius Gentis Ruthenorum, *depositâ Ethnicâ & impiâ superstitione*, quam unam signat Baronius ad An. DCCCLXIII. *Num.* XLI. Photio Constantinopolitano Patriarcha, ex codice Mf. Collegii Græcorum Romani, & ad calcem *Tomi* VII. de Ruthenis, *Num.* VIII. Nempe confusus illis Basilius Macedo

cum

cum Basilio Juniore, qui & *Βυλγαροκτόνος*, cui frater Constantinus. Et idcirco ad *Photiana* tempora referenda potius ea conversio fuit à Baronio, quoniam Ruthenis nullum cum Romano Pontifice negotium tunc fuit, certo argumento, quod toto post Photium Sæculo, quando amplexi Christianam fidem Russi, Romano nihil esset auctoritatis in Oriente. Quod verò prima Gentis hujus conversio refertur ad *Andream Apostolum*, delatum scilicet Naugardiam, vel Novogradum, per Borysthenem fluvium, pari loco habemus, quo conversiones alias, vr. gr. *Indorum* per Thomam Apostolum, *Æthiopum* per Bartholomæum &c. Hottingerus tamen in Topogr. Eccles. C. III. *Nos non videmus Ruthenis hoc abjudicari posse*, ignarissimæ originum Genti. Igitur à Græcis sua sacra, suos Episcopos, Sacerdotes, Disciplinam, Ritus Rutheni acceperunt. Imo etiam *Characteres* à Græcis mutuatos, sed corruptos, & cum Sclavonicis confusos, eorum scriptura & Libri testantur; utroque Codice Vet. & Novi Test. ex Versione LXX. & Vulgatâ, Sclavonice redditis. Et quum jam stabilita esset in Oriente *Imaginum* pictarum superstitio, degeneratura quotidie in pejus, sed & *Hagio-dulia*, ac *Jejuniorum* severitas, transiêre eadem ad Ruthenos. Ità quoque conjugium Sacerdotum, Forma Baptismi, Communio sub utraque, Panis fermentatus, Abstinentia à suffocatis, odium Romani Pontificis, ignoratio Purgatorii, alia Papisticis traditionibus dissimillima.

Quanquàm tamen *Russi Poloni*, superiore sæculo fere expirante, Ann. MDXCIV. inducti fuerunt ad concordiam cum Romana Ecclesiâ, faciente imprimis Societate, & in eâ Antonio Possevino Jesuitâ, sub Clemente VIII. Pontifice, sed salvis *ritibus* suis, v. gr. Conjugio Sacerdotum, Communione sub utraque, Formulâ Baptismali Græcâ, aliis, de quibus Historia Eccles. Sclavonicar. L. IV. C. II. Quo nomine nescio an fuerit quod exultaret adeo Annalium Ecclesiasticorum scriptor, ut etiam loco non suo, ad calcem Tomi VII. inseruerit historiam *de Ruthenis a sede Apostolica receptis*, & *Nummum* in hanc rem expressum, *dignum* (inquit) *posteris monumentum*, *quod huic nostræ scriptioni veluti sigillum accedat*. Cæterum in illa Baronii de Ruthenis digressione, falsa sunt quamplurima: Ex. gr. *Russos* sic dictos esse à *Roxolanis*; fidem accepisse à *Thadæo* &

Baronii de Russis inepta gloriatio.

Falsa alia.

Bar-

Bartholomæo Apoſtolis; dein recepiſſe eandem ſub *Seniore Baſilio*, Macedone, non ſub Iuniore, quod ex fabula apud Curopalatem de illæſo Codice Evangeliorum in fornacem ardentem conjecto, commemorat; de Ruſſorum regno *donato Romanæ Eccleſiæ*, à Demetrio Rege, tempore Gregorii VII. de conſervata ſemper in ea Gente *erga Romanam Eccleſiam propenſione haud mediocri*; de Ruſſis *ſemper Romanæ Eccleſiæ cupidiſſimis, & Catholicæ communionis amantiſſimis*, ex teſtimonio ſcilicet Iſidori Rutheni, Cardinalatum Romæ ambientis tempore Synodi Florentinæ; quem & cum Beſſarione conſecutus eſt, de quibus alias.

Cæterùm obnoxius Ruthenorum *Patriarchæ* fuit Conſtantinopolitano, donec Græcorum Imperio per Turcas ſubverſo, evaſit αὐτοκέφαλος, proximus à Principe: Sub quo octo *Metropolitani*, per ampliſſimas ditiones diſperſi, quos inter primus *Novogradenſis*, remotiores *Caſanenſis*, *Aſtrachanenſis*, *Syberienſis* &c. Plane ſic Abaſſinorum Patriarcha olim ſub Alexandrino, dein fere ἀυτοκέφαλος ex quo Turca invaſit Ægyptum.

Danorum & Borealium Conuerſ.

VI. *Danos* etiam hoc Sæculo Chriſtianam fidem rursùm amplexos eſſe, Haraldo Rege, Gormonis filio, dehinc & *Norwagos* Scandinaviæ populos, *Livones*, conterminas Gentes, Crantzius & Chronica teſtantur. Deſciverant identidem ad Idolorum ſuperſtitiones, poſtquam Ludovici Pii tempore Anſgarius & Audbertus ad Chriſti fidem perduxiſſe plurimos videbantur. Factum Ottone I. imperante, medio Sæculo X. poſt ſubactam armis Ottonis Gentem, ut Haraldus, cum filio Suenone, qui & Suenotto, mox apoſtata, & rebelli in patrem, ſacro fonte abluеretur, jam ante Chriſtianâ Haraldi matre Thirâ. Referunt ex antiquioribus Crantzius Daniæ *Lib.* IV. C. XX. Joh. Magnus Hiſt. Gothorum *Lib.* XVII. C. XVI. alii. Inſtrumenta præcipua firmati apud Danos Chriſtianiſmi fuêre Adaldagus Hamburgenſis, & Poppo indigena, vir religioſus, quum *ad candentis ferri tactum manus ejus intactas barbari cernerent*, ſigno hoc ſcil. à Poppone dato, ut Crantzius ex Witichindo, Ditmara, vetuſtioribus Chronographis, pro ſuorum credulitate ac conſuetudine temporum. Ita *Succorum* qui Chriſti religionem publice acceperint, Rex primus fuit *Olaus* Erici filius,

Kanuti

Kanuti Magni uterinus, *Jacobi* nomine ſuſcepto, apud Krantzium Sueciæ *Lib.* V. C. X. Qualis vero, ante Chriſtum inclamatum, fuerit earum Gentium ſuperſtitio, prolixe refert Adamus Bremenſis, ſcriptor Sæculi XI. excerptus Grotio, & Olaus Wormius, in rebus Danicis, *Lib.* I. Nempe tria illis fuiſſe præcipua Numina, dicta *Thor*, *Wodan*, & *Fricco*, quæ ab aliis *Frea* vel *Freia*; quorum Deorum primus præeſſet fami, peſti, Wodan bello, Fricco nuptiis, primus Jovis, alter Martis habitu, Fria Veneris. Sacrificia, Lucos, Solemnitates, Deos ex hominibus factos, alia referre non hujus inſtituti eſt. Confer quæ nos de Germanorum vetere ſuperſtitione, ſupra ad Sæculum VIII. *Cap.* XI.

Baronius pro more, ad An. DCCCCXLIX. in horum converſione duo commendat, I. *Agapeti* Papæ legationem conceſſam Adaldago, & jus ordinandi Epiſcopos, ac privilegia Hamburgenſi Eccleſiæ innovata, ex Adamo Bremenſi, & Saxone Grammatico: Quæ privilegia verius à Principibus dimanarant; & quaſi non ſine authoritate Romani, Evangelium diffundi potuiſſet in Septentrionalem hanc plagam. Sed & tacet in *Daniâ* ſuâ Krantzius, tacent Platina, Sigebertus, aliique, hanc factam ab Agapeto poteſtatem; & Joh. Magnus, *Libro* XVII. C. XVI. *Quod Saxo aſſerat, legationem fuiſſe expectatam ab Agapeto Papâ, veriſimile non eſt.* 2. *Miracula* apparentium animarum, *ſenſibilibus apparitionibus*, ad *indicandam earum immortalitatem*, *quam Slavi negabant.* Quæ dum ex Ditmaro confirmat, cum ſuam, tum hujus Chronographi ac ſimilium ineptiam prodit, qui tamen quo magis circa id genus portenta ineptiunt, modo Pontifici ſerviant, hoc ipſo ſunt illi *ſinceri Hiſtorici*, *probatæ fidei*, &c. *Baronius notat.*

V. *Ungarorum*, Sarmaticæ Gentis à Sclavonicâ diverſæ, nullâ vel linguæ affinitate, ac ſupra omnes alias ferocis, excepit quoque converſio, pari ratione quâ Polonorum illa & Ruthenorum contigerat. Nempe deſponſata Hungarorum Duci Geiſiæ nomine, ſorore *Miecciſlai* Poloniæ Ducis, ſi nonnullis Polonorum Chronicis fides eſt. Alii à *S. Stephano* Geiſſæ filio initium accipiſſe Chriſtianam religionem, labente ad finem Sæculo Othone III. imperante, ſub quo gens tota Hungarica & Trans- *Hungarorum Converſio.*

sylvana conversa fuerit, ex Fasciculo Temp. Æneæ Sylvio, Platina in Dono II. qui post Benedictum VI. sedit, Chronographis aliis. Conversionis instrumentum Adalbertus Pragensium Episcopus, & Gisla Stephani conjux, soror Henrici Imperatoris. Nec Adalbertum *Ungaris prædicasse, ex susceptо à Papâ Apostolatu*, ut multis Baronius ex apocryphis *Actis*, ut solet, dum ignavissimi fœdissimique Pontifices sedem occuparent, sed *divino Spiritu impellente in Pannoniam descendisse*, habet Platina, in Dono II. Ac successiva demum fuit Gentis ferocioris conversio, quare ad Sæculum XI. hæc ab aliis referenda. Atque ab ea Ungarorum gente *Pannoniis* Hungariæ deinceps nomen fuit, latissime protensis finibus, ut & Croatiam, Sclavoniam, Rasciam, Serviam, Bosniam, Dalmatiam, Bulgariæque veteris partem, complexum *Hungariæ* regnum aliquando fuerit.

Baronius notatus.

Piget nugas omnes Baronianas indicasse, ex *Actis* scilicet *S. Adalberti*, & ex *Vita S. Stephani* apud Surium, ad A. DCCCCLXXXIX. & DCCCCXCVII. Febrilia omnia, & aniles narratiunculæ. Lege modo, quisquis es, paginas Purpurati, nempe Adalberti Sanctitatis E. successionem in Urbem Romam, abdicatum hinc Episcopatum, revocationem ad suos missis ad *Apostolicum* legatis, susceptum Apostolatum, visiones Angelicas, apparitionem Stephani Proto-martyris, miraculosos Natales S. Stephani primi Hungarorum Regis, miraculosas ejusdem victorias sub signis SS. *Martini*, & *Georgij Martyris*, alia ejusdem furfuris. Omnia vero eo spectarunt apud Annalium scriptorem, ut præmissa sanctitate hujus Stephani, hinc derivaret *donationem Regni Ungariæ factam ab eo Romanæ Ecclesiæ*, nempe ex testimonio unius Gregorii VII. *in Epistolis*, qui nullum Regnum noluit esse feudum Romani Pontificis. Atque hanc in nefarios licet Pontifices devotionem, *causam* fuisse dicit Baronius, ad An. M. *Num.* XIX. *cur Stephanus tantum divinitus revelatam gratiam promeruit, ut alteri paratum Coronam acceperit, quod scilicet ipse Regnum Ungaricum R. Ecclesiæ donavit.* Et ne imprudentiæ modus ullus esset, subjungit *Num.* XXI. factum esse *stupendâ Dei providentiâ, quo tempore ipsa Romana Ecclesia casura & interitura penitus videri potuisset*, impietate, flagitiis, abominanda corruptione, *ut eodem tempore exteri longe positi venirent Reges ad Apostolicam Sedem, quam recognoscant, & vene-*

venerentur unicum Orbis Templum, Asylum pietatis, columnam veritatis, petram immobilem &c. Pergit, *Ecce inquam Reges, non ut olim ad Christi cunabula duce stella ab Oriente veniant, sed à Septentrione. Unde (quod scriptum est) consuevit progredi omne malum in Italiæ* damnum, *quod ab iisdem (ut audisti) haud pridem prævendis exercitibus irrumpentibus sæpe passa fuerat: modo accedant humiles, previa Fide ad augurium piscatoris, ipsam Romanam Ecclesiam, non munera tantum ex suis thesauris accepta, sed ipsa Regna asserentes ad eam, & Regna petentes ab eâ? Quis sapiens & custodiet hæc, & intelliget misericordias Domini? Quis inquam ista prudens expendens, non cognoscat Romanam Ecclesiam non hominum arbitrio regi, qui eam sæpius perdere laborarunt, sed imperio Christi dissoni, & divinis promissionibus custodiri?* *Fusa dotatio Regni Ungarorum.*

VI. Nunc quæ fuerit illa Romanæ Ecclesiæ *Sanctitas*, ut illa tum *Asylum Pietatis*, ac *Veritatis firmamentum*, & qualis ejus *Christianismi* ratio, qui per ejus emissarios invectus est in Regiones barbaras, omnique superstitioni deditissimas, sequenti capite paucis enarrandam venit. Neque dubium est quia Antichristiana plane dominatio, ac Cleri universi corruptio, nefandumque vitæ genus, etiam sub specie *Monachalis* sanctitatis, plurimos à Christiana fide averterit, aut mox ad defectionem induxerit. Quo faciunt memorata in harum Gentium Chronicis exempla, de *Borussis* vel *Prutenis*, de *Danis*, *Slavis*, *Hungaris*, *Bohemis*, *Nordmannis*, &c. qui aut diutissime restiterint, aut mox redierint ad prima sacra, nec nisi coacti tandem subierint jugum Romanæ Ecclesiæ. Tantum abest ut illarum vulgo *Apostolis* Apostolicis vere miraculis coruscarint, æquè ac Sanctitate divina plane & Angelica. Ac si qui homines superstitiosi ad has Gentes Roma submissi fuere, quum eadem Roma verius *Apotactica* esset, *Apostatica*, quàm Apostolica, ex confessis, iidemque male à Gentilibus mulctandi, non fuit quod Baronius insultaret hunc in modum Novatoribus, sane insulsissimum, ad Ann. DCCCCXCVII. *Num.* V. *Huc provoco Novatores, ut discant quales sint vere Apostolici viri, & à quo Apostolatum ad Gentes accipere consueverint, ut legitimi vocarentur, & non adulterini Christi Ministri*; Ac quales illi fuerint, à quibus acceptus *Apostolatus ad Gentes*, procul *charactere apostasiæ*, quo dicit *impios Diaboli arte* Protestantes, ex sequentibus apparebit. *Rom. Ecclesia à Christianismo plurimos averterat.*

III. *Infelicitas Ecclesiæ, omnesque Papalis Antichristianismi Characteres, toto hoc Sæculo* X. *Conspectus Prapaum; & Baronianæ Paginæ.*

Testimonia de hujus Sæculo execrandis.

I. Auctor Fasciculi Temporum, inchoaturus hoc Sæculum, Ætate sexta, p. 68. *Heu, heu Domine Deus, quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus! Qualia contigisse circà hæc tempora, etiam in S. Sede Apostolicâ, legimus scandala,* & quæ ibi plura. *En novum inchoatur Sæculum,* sunt Baronii voces, ad Annum DCCCC. *Num.* I. *quod sui asperitate ac boni sterilitate ferreum, malique exundantis deformitate plumbeum, atque inopiâ Scriptorum appellari consuevit obscurum. In cujus limine constituti, ob ea quæ pro foribus adeo flagitiosa nuper contigit aspexisse, antequam progrediamur ulterius, hîc Lectorem monendo, præfari aliquid necessarium duximus, ne quid scandali pusillus animo patiatur, si quando videre contigerit abominationem desolationis in Templo, sed magis miretur & cognoscat in ejus custodiâ divinam invigilare potentiam, cum non ut olim, abominationem tantam secuta mox fuerit desolatio Templi.*

Baronii memoranda voces.

Rursus, *Num.* III. *Cuncta quæ olim passa est sub Gentilibus Imperatoribus, vel quæ ab Hæreticis sive Schismaticis, aliisve quibuscunque Persecutoribus, horum comparatione sunt æstimanda lusus quodammodo puerorum.* Mox, *Est plane ut vix aliquis credat, immo nec vix quidem sit crediturus, nisi suis insticiat ipse oculis, manibusque contrectet, quàm indigna, quàmque turpia atque deformia, execranda insuper atque abominanda sit coacta pati Sacro-Sancta Apostolica Sedes, in cujus cardine Universa Ecclesia Catholica vertitur.* Mox, *Num.* II. Quod *omnia Roma, tam sacra quàm profana, factionibus mixta fuerint,* &c. fatetur; *ea toto hoc ferme Sæculo esse æstimata.* Alibi: *Cum tanta ista urgerent toto hoc Sæculo mala, & scandala increbrescerent* &c. Alio loco: *In tanta caligine Ægypti pene tenebras superante.* Quod & series Annalium Baronianorum docet, quocunque tandem Purpuratus mantelo fœdam suæ Ecclesiæ nuditatem obvelare passim annitatur.. Vide eundem, ad Annum DCCCCVIII. *Num.* IV. V. VI. VII. ad Ann. DCCCCXII. N. VIII. IX. X. XI. &c. Ubiis, *Deum oblitum Ecclesia*

cleſiæ ſuæ; meretricum arbitrio permiſſa, infamata; faciem ejus luridam, fœdiſſimam; quum Romæ dominarentur potentiſſimæ æquè ac ſordidiſſimæ Meretrices &c. quaſi non ea fuerit Romanæ Purpuræ perpetua macula. Ibidem, *dormiiſſe tunc planè Chriſtum alto ſopore; Et quod deterius videbatur, defuiſſe qui Dominum ſic dormientem clamoribus excitarent, ſtertentibus omnibus*, Clero ſcilicet univerſo. Undè & clauſurus Sæculum ad Ann. M. *Num.* XXI. *Quis iſta conſiderans non miretur & obſtupeſcat, dum quo tempore ipſa Romana Eccleſia caſura, & interitura penitus videri potuiſſet, tot improbis, ſceleratis, impudicis, prædonibus, invaſoribus, ſanguinariis, & graſſatoribus, hoc Seculo (ut audiviſti) ſedem Apoſtolicam invadentibus, eamque depravatis moribus conſpurcantibus, tam vitioſo in primis ingreſſu, quam deteſtando pravorum morum exemplo.*

Quo factum eſt ut Sæculum hocce Decimum paſſim *infelix*, *monſtroſum*, *indoctum*, tempora *teterrima*, *peſſima*, *nefanda*, & ſi quid iſtis gravius, communi Chronologorum conſenſione audiverint. *Conſenſus omnium ſalus.* Genebrardus, initio Sæc. x. Libro IV. *ad* A. 901. *Infelix dicitur hoc Sæculum, exhauſtum hominibus ingenio & doctrinâ claris, ſic etiam claris Principibus, & Pontificibus: In quo nihil fere dignum memoriâ poſteritatis geſtum ſit* &c. *Hoc vero uno infelix, quod per Annos ferè* 150. *Pontifices circiter* 50. *à virtute majorum prorſus defecerint*, Apotactici, Apoſtaticive, *potius quam Apoſtolici.* Nec aliter Bellarminus, Onuphrius, Carrranza, Spondanus, Ducheſnius, Mezeræus, Natal. Alexander &c. & quotquot aut Vitas Pontificum hujus ævi conſcripsêre, præeunte imprimis *Platinâ*, aut res eo Sæc. geſtas in Commentarios retulerunt. Quos inter *Luitprandus*, *Glaber*, *Mart. Polonus*, *Wernerus Rolevinck*, *Sigonius*, *Nauclerus*, *Cranzius*, *Sabellicus*, &c. Cujus poſtremi memorabiles, voces, ut & Platinæ, refert Uſſerius, de Chriſtianarum Eccleſ. Succeſſ. C. II. Quin *Gerbertus* ille, qui poſtea Sylveſtri II. nomine Papatum geſſit, in *Epiſtolarum* Libro, ſed quas non inſeruere Conciliorum Tomis, ut ſcriptas ante Pontificatum, *Epiſt.* XL. ad Stephanum Diaconum: *Romanorum mores mundus perhorreſcit.* In Synodo Rhemenſi, circa Annum DCCCCXCII. habita, citante ipſo Baronio, ad eum Annum N. XVIII. *O Lugenda Roma, quæ noſtris tempo-*

ribus monstruosas tenebras futuro Sæculo famosas ostendisti, facta mox comparatione priorum Pontificum, cum illis hujus Ætatis. Quin paulo postea, *Sixti-Christus est in Templo Dei sedens, & se ostendens tanquam sit Deus*; Baronio hoc ipso *Hæreticum* & *Schismaticum* appellante, *Num.* XXII.

Causæ corruptionis a Genebrardo & Baronio confictæ.

II. Abominandæ corruptionis, & qualem vix animo concipias, ut ex subjiciendis mox rei Documentis, *causam* mendacissime fingunt, nempe Germanos Imperatores, Principesque Sæculi, invadentes in jura Pontificum, *sub quibus captiva & gemens fuerit Ecclesia, ab Arnulpho usque ad Henricum* IV. *in ordinem reductum*, nempè à Gregorio VII. ita Genebrardus. Idemque inchoaturus Sæculum: *Hoc ipso infelicissimum quod Ecclesia sub Cæsaribus esset captiva*; Sine ullo bono fere Pontifice. Alibi, *Tanti sceleris rei sunt Germanici Imperatores, qui ità premebant Ecclesiam, ut sublatis Canonicis electionibus, recusaret Electus Pontificatum suscipere, priusquam ab illis confirmaretur.* Prolixius Baronius, cum passim, tum in hujus Sæculi exordio & fine, culpam omnem conjecturus in Principum tyrannidem, *quibus prostituta scilicet fuerit Ecclesia.* Sic ille ad Annum DCCCC. ubi præmissa Romanæ Ecclesiæ facie, *aspersâ sordibus, putoribus infectâ, inquinatâ spurcitiis, ex hisque perpetua infamia denigranda*; Subjungit, *Num.* IV. *Quæ cuncta considerans quisquis sapiens, plane horrescens in hanc prorsùs sententiam mecum ibit: Nihil penitus Ecclesiæ Romanæ contingere posse funestius, tetrius nihil atque lugubrius, quam si Principes Seculares in Romanorum Pontificum electionem manus immittant. Atque jure existimabit, horum pessimos suasores hostes esse ejusdem Romanæ Ecclesiæ infensissimos* &c.

Et ad Annum M. *Num.* XXI. XXII. ubi fabula de Regno Hungariæ oblato Apostolicæ Sedi: *Quâ occasione Ecclesiæ Dominium sibi Imperatores vindicantes, pro arbitrio statuerunt in Sede Petri quem vellent, sic redditâ jam prorsus Vili & contemptibili effectâ ancillâ Regam quæ Domina Gentium, & conculcata pedibus Filiorum, præsidentium attrita vestigiis* &c. *Sed eo tempore quo Imperatores sibi electiones Romanorum Pontificum usurparunt, tunc vicevers à Regnorum ab Ecclesiâ Romanâ titulos Principes petierunt, scilicet!*

Conclusio.

Sexcenta id genus passim in Principes contumeliosa apud Annalium Scriptorem, quasi hi ipsi causa fuissent, quod Ro-

Romæ grassarentur Pseudo-Pontifices, perjuri, sacrilegi, seditiosi, usquequaque perditi. Quod tempore optimi Principes, ut factum præcipue ab *Ottonibus*, laudatissimis Imperatoribus, perditissimam hanc Romanorum Pontificum, Cardinalium, Cleri totius gentem coërcere, sacrilegos ac seditiosos in ordinem cogere, scandala tollere, vel minuere saltem, niterentur. Ac longe aliter de Germanis hoc ævo Imperatoribus, sed & Principibus passim, fidi Historici, Flodoardus, Regino, Luitprandus, Sigebertus, Otto Frisingensis, Lambertus Schafnaburg. Godefridus Viterb. Wernerus Rolevinkius in Fasciculo Temp. Platina, Nauclerus, alii. Ut etiam Wernero sint expressæ hæ voces, occasione Othonis Johannem XII. deponentis, ad Ann. DCCCCLIV. *Sanctius Papas duxit, & ad Imperatores accessit hoc tempore, sicut clare apparet.* Et cui Ecclesiæ *Dominium* omne interdixerant Christus, Paulus, Petrus, *subjectionem* imperarant, hæc jam *Gentium Domina* est. *Domina Imperatorum, Regum, ad quam Regna afferantur, à quâ Regna petantur, in cujus manu sint Diademata*, quam *adoraturi veniant Reges ab Aquilone*, &c. Lege signata modo in Baronio loca, & cohorresce. De jure autem Imperatorum Sæculis prioribus, circa *electiones* Romanorum Pontificum, prolixe nos ad Sæculum VI. VIII. IX. locis suis. Ut taceam Gallos Scriptores nuperos, neve Car. Molinæum, & similes appellem, hæc jura Imperatoribus omnino vindicantes, quos inter vir ingenuus Stephanus Baluzius. Sed & Johannes IX. qui Baronio est *laudatus Pontifex*, ad An. DCCCCV. N. 1. in Concilio Ravennatensi, Anni DCCCCIV. *Cap.* 1. excommunicationi subjacere pronunciaverat, *si quis gloriosissimorum Imperatorum Caroli videlicet Magni, Imperatoris, & Ludovici, atque Lotharii, nec non & filii ejus Ludovici, quæ in eorum Capitularibus statuta atque sancita sunt, non observaverit*; ac tum de *Ecclesiasticis decimis* agebatur. Et præfatur idem Papa, facere hæc Capitula *ad robur & munimentum* S. *Ecclesiæ.* Idemque in Concilio Rom. An. DCCCCIV. *Capit.* X. ne deinceps constitueretur Pontifex, vel consecraretur, *nisi præsentibus Legatis Imperialibus, & ne Imperatoris honorificentia minueretur.* Ac Leo VIII. circa Ann. DCCCCLXIII. *electus* (ut Auctor Fasciculi Temporum) *communi voto, deposito Johanne*, vel

ut

ut Platina *creatus* Pontifex à *Clero Populoque Romano*, adeoque Canonica electione, assentiente Imperatore, æquissima lege revocaverat pristinam electionum formam, abolitam Principum indulgentia, & ambitione seditioneque Pontificum, qui post Iohannem VIII. Sedem ferè invaserant: Wernerus; *Statuit, ut nullus Papa fieret sine consensu Imperatoris, propter malitiam Romanorum qui suos intrudebant.* Vide Constitutionem ipsam, in Synodo Romanâ, *Leonis totiusque Cleri, ac Populi Romani*, apud Gratianum, *Dist.* LXIII. *Cap.* In Synodo, vindicatam Petro de Marca, Steph. Baluzio, aliis. Sed *nullius roboris* Baronio, *quia non à legitimo Papâ*, expungenda adeò ex Conciliorum Tomis, etiam nuperis, uti Leo VIII. ex Catalogo Pontificum. Quum tamen rectè provocarit Leo *ad exemplum Adriani* I. ac nulli jam olim absque consensu Imperatorum fuissent Pontifices, qua de re pluribus, *Sæc.* VI. p. 537 & VII. p. 647. *Sæc.* VIII. p. 707. & seq. *Sæc.* IX. p. 790. 811. 813. 833. &c. Quo tempore fatetur Baronius, sediisse sanctissimos Papas, successuris hominum monstris, ex quo permissus sibi fuit Clerus Romanus, ut sequens Historia docet. Ingenue nuper post alios Nat. Alexander, in Joh. IX. Tomo XV. pag. 95. *Tumultus & dissidia in Romanorum Pontificum electione, ea tempestate excitari solita, oriebantur ex eo quod Imperatoris Legati non interessent, violentiam & scandala prohibituri*; Recte, quæ sibi habeat Baronius. Genebrardus ipse ad An. DCCCCIV. *Felix* fuisse *Sæculum* non ob Pontifices, sed *Reges Sanctos*, seu Imperatores, *Henricos duos*, *Ottones tres*, &c.

Veræ causæ Corruptionis hoc Sæc.

III. Igitur *infelicitatis* hujus Sæculi veras causas, ne exempla desint, compendio damus, missis quæ ad Historiam civilem spectant, & vel ad ignaviam Principum, Arnulphi; Caroli Simplicis, aliorum etiam in Oriente, vel ad irruptiones Barbarorum. Ac primo ex flagitiis & tyrannide *Romanorum Pontificum*, quos nihilominus Baronius habet pro veris Ecclesiæ Capitibus, legitimis Pastoribus, successoribus Petri, Christi Vicariis, immobilibus Petris, Veritatis Columnis, &c. de Romanæ Ecclesiæ conditione judicandum. Hinc etiam ex incremento corruptionis in *Doctrinâ*, Idololatriæ in *Cultu*, Superstitionum in *Ritibus*, solutæ Disciplinæ in *Clero*, *Monachis*, ignorantiæ denique incredibilis in *Sacris totoque Literis*, quæ densissimi,

simis tenebris immersæ sepultæque jacuerunt, Christiano Orbe in Cimmerium & Barbarum fœde conversso.

Nec omnia de hujus ævi Pontificibus infanda referimus, obvia in Vitis Pontificum, & in Chronographiis hujus temporis, passimque à nostris excerpta, post Magdeburgenses, Flaccium, Wolfium, Mornæum, & qui hos exceperunt, multusque jam Hottingerus est, in *Sæculo* X. *Sect.* I. *Selecta de Papu hujus ævi.*

1. De *Johanne* IX. vel potius X. qui initio hujus Sæculi sedit, & laudibus efferendus Baronio fuit, *ut alter Jeremias*, ita refert Platina: *Johannes nil se dignum memoriâ reliquit, nisi quod seditiones prope extinctas*, in causa præcipue Formosi, damnatis Stephano, Sergio, Benedicto, Martino, &c. *revocavit.* Auctor Fasciculi Temporum inde à Bonifacio VI. exorsurus, inclusis Johanne IX. Benedicto IV. Nescio aliquid *notabile de istis Pontificibus dicere, quin nonnisi scandalosa de his reperi.* *Johannes X.*

2. *Christophorus*, invasor Pontificatus, trusso in carcerem Leone V. *Pontificatum malis artibus adeptus, male amisit*, ità Platina. Per vim nempe dejiciendus ipse à *Sergio* III. Baronius, ad Ann. DCCCCVIII. N. III. *Sunt hæc infelicissima tempora, cùm alter alterius res gestas intrusus quisque Pontifex, aboleret.* *Christophorus I.*

3. *Sergius* III. monstrum informe, omnium consensione, & Baronio, ad eundem Annum, N. IV. V. ex iis *qui non Apostolici, sed Apostatici sint dicendi; per vim tyrannicam invasor Pontificatus, vitæ turpissimus, infamis, obscœnus, ex Marozia meretrice, Johannem* (qui postea Pontifex Johannes XI.) *nefario gignens adulterio; sub quo Theodora senior, nobile scortum, Monarchiam in Urbe obtinuit.* Unde mox declamatio Baronii, ac stupor, quod inter tot mala & scandala *steterit Ecclesia immobilis*, steterit *promissio Christi, quod Portæ inferi non prævalerent adversus eam.* Quum tamen nunquam Inferi prævalere fortius potuerint, ac triumphare de ea Ecclesia, quæ se à Christo sacrilega appellatione nuncupari pateretur. *Sergius III.*

Ille ipse Sergius est, quæ pristina in *Formosum* odia reduxit, cadaver denuo è sepulchro extractum capitali supplicio affici jussit, in Tiberim projici, *reordinandis* qui à Formoso ordinati fuerant. Quâ de re, præter Platinam, Wernerum, alios, ex professo scripsit *Auxilius*, de Ordinationibus Formosi, editis Li-

bellis duobus à Joh. Morino, in Comment. de *Sacris Ordinationibus*, addente Supplementum Mabillonio in Analectis. Caeterum fabellam adjiciunt, Formosi cadaver inter piscandum à piscatoribus repertum, atque in Ecclesiam importatum, *sacris Imaginibus coram eo se inclinantibus*, ut Wernerus. Platina rectius; *factumne sit à piscatoribus haud satis constat, vivente praesertim Sergio*, qui excessit Ann. DCCCCX. Nempe fingenda haec à Formosi fautoribus, nec magno tùm miracula constitêre.

Anastasius Lando. 4. Successerunt *Anastasius* III. & *Lando* Pontifices, *à quibus nihil memoria dignum gestum esse, vita obscuris*, Platina quidem, sed tamen, ut Baronius ex Luitprando observat, *Roma tum dominantibus, potentissimis aque ac sordidissimis Meretricibus.* Fuerunt ex iis, *quos tanquam monstra quaedam e medio brevi Deus sustulit*, ut Platina in Christophoro. I.

Johannes XI. 5. *Johannes* X. vel XI. faciente Theodorâ scorto *qua illum turpissime deperibat*, & quocum consueverat, in *Ravennatensem* Ecclesiam primò, *dein ex Archiepiscopo Ravennate in Cathedram Petri violenter intruditur*, ita Baronius, ad An. DCCCCXII. N. VII. De quo Meretricum in Ecclesia dominatu, *quarum arbitrio mutarentur Sedes, darentur Episcopi*, plura ibi Annalium scriptor; dum hujus Theodorae filia altera *Marozia* Sergio Papae fuisset prostituta, altera, *Theodora* junior, juncta adulterio Adalberto Marchioni Thusciae, ex quâ Albericus nascitur, de quo postea. Nec dissimulare ista potuit, pluribus hanc infamiam commemorante Luitprando Ticinensi, Historiae suae *Libro* VI. Cap. XIII. Nec is tamen videtur Johannes, sed sequens Johannes XII. qui natus ex Marozià filià Theodorae, & patre Papa Sergio, incesto concubitu, licet Platina, Wernerus, alii, confundant Johannem utrumque. Nec defuere qui utrumque genitum crediderunt Sergio Patre, prout de utroque affirmat Platina. Inter alia vero hujus Johannis, *Hugonem* Aquitaniae Comitis filium, *necdum quinquennem*, confirmasse Rhemensem Archiepiscopum hic Papa legitur, ad instantiam Rodulphi Francorum Regis, teste Flodoardo, Hist. Remensis *Lib.* IV. Cap. XX. Quâ de re Baronius ad An. DCCCCXXV. N. IX. *Tanta ista adeo nova, adeo turpia ac detestanda, solo auditu horrenda atque pudenda, ne fabu-*

lam

Iam putes anilem. Prodo ejus auctorem Flodoardum &c. Mox *Vidisti, Lector, cujus auctoritate Pontificis, id primum fuerit introductum in Ecclesia Dei, Johannis Decimi, quo turpior nullus, cujus sicut ingressus in Cathedram Petri infamissimus, ita & exitus nefandissimus. Opus illo dignum, quem infamis Fœmina infami opere in Petri solium intrusisset.* Maroviæ Scorti, quæ mater alterius Johannis fuit, inductu, per insidias *cervicali in os injecto* necatus est, Anno Pontificatus XIII. ex Flodoardo, Luitprando, Sigeberto, Platina, aliis.

6. Inter hunc Johannem, & filium Papæ Sergii Johannem XII. vel XI. medii Pontifices *Leo* VI. & *Stephanus* VIII. licet omissi hi Luitprando Historico, quia ignobiles, & brevis ævi, tollendique æmulorum factione. Sed ecce Pontificem *Johannem*, Sergio Papâ & Marozia matre certo genitum, *moribus* etiam Patrem expressurum, potentia Widonis mariti, Thusciæ Marchionis, A. DCCCCXXXI. intrusum, infra ætatis annum XXIV. Et hic rursum confitens reus Cardinalis est, fuisse hunc Johannem *Pseudo-Papam, monstrum, cui non ætas, non natalitia, non legitima suffragaretur electio, & qui nihil nisi nomen Pontificis malis artibus usurpatum retineret*, ad An. DCCCCXXXIII. N. I. V. Ibidem tamen Purpuratus, reveritam in eo esse Ecclesiam *summum Pontificem*, summumque ejusdem *judicium*, violenter intruso, violenter extrudendo, Pontificatus anno *quarto*, & mensibus aliquot. *Habemus XII.*

Fabula est, quam narrat Leo Allatius, ex eo Nat. Alexander, cæterique, *Johannem* hunc *confirmasse* per Legatos, Theophylacto Romani filio, invita Græcorum Ecclesia, sed Pontificia tamen ac suprema auctoritate, Patriarchatum Constantinopolitanum; *Pallium* etiam concessisse, quo deinceps Theophylactus & successores, injussu Romani, uterentur. Qua de re infra, uti de Statu Ecclesiæ Orientalis. *Allatius nolens.*

7. Ignobiles Pontifices *Leo* VIII. *Marinus* II. dignior fortasse *Stephanus* IX. sed quia is natione Germanus adhæc Ottonis Magni opera à Romanis electus, hinc frigidiuscule de eo Baronius cruentis vulneribus fœdando, factione Alberici. *Agapeti* II. diuturnior Pontificatus, sed cohibente Albericum, & Romanos, Ottonis auctoritate, tantum abest ut hæc gravis fuerit *Ignobiles alii Pontif.*

rit Ecclesiæ, ac accusandus Baronio fuerit, quod *immiscendi se in electione Romanorum Pontificum occasionem captaverit*, *ad An.* DCCCCXL. N. I.

Johannes XIII. *Ex Baronio descriptus.*

8. Ast minime prætereundus Pontificatus *Johannis* XIII. qui alias XII. ab An. DCCCCLVI. Alberici hic filius Romani Consulis, Octaviani antea nomine, *puer* adhuc in Pontificatum assumitur, ab adolescentia *omnibus probris ac turpitudine contaminatus*, ut Platina. Nonnulli vix *duodecennem* fuisse, Baronius, *ipsum ad summum nonnisi annos decem & octo habere potuisse*, *cum invasit Pontificatum*, siquidem *primo genitus* Alberici fuerit, de quo tamen dubitat, juniorem eum fuisse suspicatus, ad An. DCCCCLV. N. III. IV. Igitur est is Baronio ipsi *abortivus Pontifex*, quem *parturiit tyrannis*, *armis omnia miscens*, *omnia audens*, & *subvertens*, *ut nullo pacto dicendus tunc fuerit legitimus Pontifex*, *in cujus electione nulla lex suffragata*, *qui nec ætate Diaconus esse potuit*, *in Scenâ Mimus Pontificem agens.* Ac postea ad Ann. DCCCCLXIII. DCCCCLXIV. Johannes *perjurus*, *impurissimus*, *quem jure detestentur omnes boni*, *cujus nefanda scelera omnes detestati*, *enervatus lasciviis homo*, *impœnitens*, *juste à Deo puniendus*, *ab omnibus repudiatus*, tandem à *Diabolo percussus*, quum esset in adulterio deprehensus, *dum nocte quadam*, *extra Romam*, *se cum cujusdam Viri uxore oblectaret*, ut ex Luitprando refert Cardinalis, & confirmant varii Chronologi, Nauclerus, Trithemius, Crantzius, &c. Platina, *sunt qui scribant hunc sceleratissimum hominem*, *vel hoc monstrum potius in adulterio deprehensum & confossum* (à marito adulteræ) *interiisse.* Ac incestas ejus libidines, adulteria, stupra, sacrilegia, infanticidia, homicidia, incendia, aleas, venationes, magiam, invocationem Dæmonis, Diabolica negotia, perjuria, rebelliones in Cæsarem motas, conversum Palatium & Sanctuarium in lupanar, in prostibulum (ut *Romani mulieres Apostolorum limina orandi gratia timerent visere*) accusasse Romanos apud nuncios Ottonis, dein in Synodo Romæ congregatâ, testantur Luitprandus, vel ejus Continuator *Libro.* VI & Acta ejusdem Synodi, inserta ut Annalibus, sic Conciliorum T. à *col.* 648. Ita in specie juramentum illud quo se Ottoni Johannes obstrinxerat, se *nunquam Berengario & Adelberto ejus filio auxiliaturum*, mox ab Ottonis discessu nefarie violandum, Luit-

prandus

prandus memoratus, vel Continuator certè refert, *Lib.* VI. C. VI. Nunc talem Pontificem quis miretur execratos esse Romanos, Italos, Germanos, Gallos, Christianos omnes, quantumvis etiam addictos factioni Johannis, ipsumque adeo Ottonem Imperatorem, à pietate laudatum ipsi Baronio? Et quid supererat aliud, quàm mitti ab Ottone legatos, qui de Johannis facinoribus, novissimoque perjurio, Romæ cognoscerent, ad se referrent, hinc iterato monendi eum Pontificem, pro Imperatoris clementia, ansam darent? Uti factum. Donec perfidia hominis cognita, qui, dum legatos ad Ottonem dirigeret, novissime intra Urbis mœnia *Adalbertum* Ottonis hostem excepisset, necesse habuit Imperator Romam properare, in Johannis facinora ipse inquirere, obtestari Romanos per omnia sacra, ne se calumniis fallerent, hinc tandem Synodum cogere, Johannem citare, contumacem judicare, monstrum deponere, & Virum probatæ omnibus fidei, *Leone* VIII. nomine, in sedem Pontificiam inferre. Ac de factis hisce ex Continuatore Luitprandi, & cæteris omnibus Chronographis, ipsisque Actis Romanæ Synodi, summa consensio est, neque inficiato novissimè, post Baronium ad Annum DCCCCLXIII. Natali Alexandro, *Tomo* XV. in rebus hujus Johannis, à *pag.* 117. Sed quæ jam hic ipse, cum Cæsare Baronio, & Parasitis Romanæ Curiæ, contra eam *Synodum* Romanam, & *Johannis* hanc depositionem, electionemque *Leonis*, singulari Dissertatione excipiat, paulo inferius, sub alio Titulo, expendendum veniet.

Interim de Johanne isto Baronius, *primum eum esse inventum qui mutaverit nomen*; dignum nempe secuturis Pontificibus exemplum quod imitarentur! Addit, idcirco *Johannis* nomen ab eo adoptatum, uti hoc à Papis frequentius quàm aliud ullum, quia *adulatoriis acclamationibus male usurpatum proferri soleret illud elogium*, imo blasphemum de sceleratissimis nebulonibus, *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Johannes!* Dehinc laudat Annalista factum ejus Pontificis, ad Annum DCCCCLX. qui Ottonem Imperatorem obstrinxerit, solemni apud Gratianum formula, ut *sedi Apostolicæ fidem juraret*, (sic illi quidem promissionem Ottonis reddunt) *quales juramentorum formas multiplices esse in Vaticana Bibliotheca*, idem jactitat, *Num.* V. *Baronii de Johanne observata.*

Johannes X. 9. Post *Leonem* VIII. suffectum *in Johannis* XII. vel XIII. locum, successit *Johannes* XIV. juxta Platinam, aliis XIII. non sine prævio Ottonis assensu electus, A. DCCCCLXVI. Sed & ab eodem, postquam ejecissent Romani, *quod elatiore quàm par esset animo eos regeret*, ita quoque nuper Natalis Alex. *Art.* XXII. *Cap.* I. restituendus hic Johannes fuit. Probante jam Baronio, qui turbarum alias causam in Imperatores solitus est conjicere. De superstitione hujus Johannis *baptizantis* novo exemplo Campanam Lateranensem, verbum infra dicimus. De ficta autem *Ottonis* donatione, facta huic Johanni, seu restitutione Urbis Territoriique Ravennatensis, cum Ditionibus aliis quàm plurimis, ex Reginone, tacent Chronographi alii, & Platina, ipseque nuper Natalis Alexander, in hoc *Johanne*, Baronius etiam frigidiusculè meminit, ad An. DCCCCLXVII. N. I.

Benedictus VI. Successor aliquot.

10. Nec pretium operæ est Pontifices reliquos persequi. *Donus* II. paucorum mensium, & ignobilis Pontifex. *Benedictus* VI. post anni fere unius Pontificatum *strangulandus*; addente Platina, *nullam* sceleris *vindictam fuisse sumptam*, quod *forte talia fuerint Benedicti merita, quale præmium consecutus est.* Ita *Bonifacius* VII. teste eodem Platina, *Pontificatum malis artibus adeptus, male amisit, sacrilegus, tyrannus*, Baronio *vir scelestissimus*, unde nec inter Pontifices ab eo referendus. Isti oppositus Anti-Papa *Benedictus* VII. cui anni IX. à Martino Polono X. tribuuntur, memorandus magis Cæsari Baronio tanquam Epocha quædam, & à Reliquis, ac superstitionibus, ejus ad tempora relatis, quàm ab ulla virtute.

Johannes tres Otone III. imper.

11. Male periturus *Johannes* XIV. fame extinctus fuit. Johannem XV. *posthabito Dei honore & Romanæ sedis dignitate, omnia divina & humana* suis elargitum esse, refert Platina. Distinguit hunc idem post Marianum Scotum, Martinum Polonum, à Johanne XVI. qui diutius sedit: ut *tres* sub Ottone Tertio *Johannes* sederint, ante *Gregorium* V. De Johanne illo XV. ut vulgo Johannes numerant, diserte Aimoinus Floriacensis, fuisse *turpis lucri cupidum, in omnibus suis actibus venalem*, unde eum Abbo Floriacensis, lustraturus Sanctorum loca, *execratus sit.* Et ab isto Johanne motus Archiepiscopatu Rhemensi *Gerbertus* ille fuit qui *Arnulpho* deposito præfectus illi sedi fuerat, sed idem Gebertus

mox

mox favore Ottonis III. Ravennatensis, tandem & Romanus futurus Pontifex. Causa Indignationis Pontificiæ in Gerbertum fuit, quod *auctoritatem Sedis Apostolicæ* contra Gallicanos Præsules imploraſſet Arnulphus, & *ad ſque eadem* cùm iſte *gradu depoſitus*, tum Gerbertus *elevatus* fuiſſet, ut pluribus Baronius, ad Ann. DCCCCXCV. Unde Annalium ſcriptoris in eum Gerbertum invectivæ, ante & poſt adeptum Pontificatum, ut ſtatim.

12. *Gregorius* V. antea *Bruno*, gente Saxo, ſanguine conſan- *Gregorius V.*
guineus Ottonis III. hujus etiam favore, Ravennæ tum agentis, electus in Pontificem fuit, ut Ditmarus, M. Polonus, Platina, Chronographi plerique, & res ipſa docet. Nollet tamen Baronius hunc Gregorium, cui, ob auſa vel etiam aſſicta, mire aſſurgit, debuiſſe Imperatori ſuam infulam, hinc electum cum *antequam Romam ſe Otto conferret.* Nugæ! Electus ſane antequam Otto ad removendum Anti-Papam, *Johannem Placentinum*, & opprimendam Creſcentii tyrannidem Romam properaret, ſed tamen electus *Ottonis auctoritate, & ob affinitatem*, ut diſerte Platina. Satis vero ad commendationem Gregorii hujus Baronianam fuit, quod in Reges Reginaſque, & Regna, qualiter in *Robertum* Francorum Regem, *Bertam* Conjugem, *totamque Francium*, fulmina intorquere, alias etiam ea interminari *toti* Franciæ *Regno*, in cauſa Arnulphi olim Rhemenſis Archiep. ſuperbo vertice auſus fuerit, ex Francorum Annalibus. Imo ſi audirentur Baronius, Genebrardus, Binius, paraſiti Romani, is Gregorius eſt, qui in Concilio Romano *ſeptem Electores Romani Imperii* conſtituerit, & à quo *Germani jus eligendi Imperatoris acceperint*, ut fuſe is ad Annum DCCCXCVI. à *Num.* XXXVIII. Qua de fabella, deque Concilio commentitio, ex Vaticanis ſcilicet monumentis, ex Flavio Blondo Sæculi XV. Scriptore, hinc Platina, Krantzio, & id genus auctoribus, qui & Magdeburgenſibus impoſuerunt, nonnihil poſtea.

13. Ac tandem Gregorio V. ſucceſſit *Gerbertus* ille, natione Gal- *Baronius mo-*
lus, ſub finem Sæculi, nomine *Sylveſtri* II. de quo, ut Romano Pon- *net.*
tifice, opportunius nos ad ſequens Sæculum. Satis hic ſit monuiſſe, ornari hunc Gerbertum à Baronio, uſque ad tempus exaltationis in Pontificem, epithetis Viri *perverſiſſimi, verſipellis, mendacis, horren-*

horrende blasphemi, Hæretici, Schismatici, improbi blateronis, fraudulenti, indigni nomine Catholico, Sede Apostolicâ, quam illicitis artibus occupasset. Sed is tamen probandus eidem Baronio tanquàm *legitimus post Gregorium Pontifex*, ne successio interrumperetur, Româ *ἀκεφάλῳ*, ad Annum DCCCCXCIX. N. VIII. Unde verò Baronii in Gerbertum furor? Lege modo quæ hic ipse Gerbertus de Pontificibus hujus ævi, cum Rhemensis Antistes esset, referente ipso Baronio, ex Actis Synodi Rhemensis, de qua postea, ad Ann. DCCCCXCII. N. XVIII. *O Lugenda Roma! quæ nostris Majoribus clara Patrum lumina præbuisti, nostris temporibus monstruosas tenebras, futuro Sæculo famosas, offudisti. Olim accepimus claros Leones*, &c. *Nunc vidimus Johannem cognomento Octavianum in volutabro libidinum, contra* Ottonem *conjurasse*, & quæ ibi plura de Octaviano. Tum recenset *Benedictum, & Malefactum*, qui Bonifacius, è Catalogo Paparum dispunctus, *monstra hominum, ignominia plena, scientia vacua* &c. Sed de his satis. Hactenus brevis conspectus Antichristianæ tyrannidis, Babylonicæ meretricis, sceleratissimæ Romæ, & abominationum eorum qui sederent in Templo *Dei*, toto hoc Sæculo x.

Baronius blasphemus.

IV. Id unum jam deerat, ut tam fœdæ corruptioni colorem obduceret cum suis Purpuratus, & in illis ipsis monstris, blasphemè veneraretur Dei, Christi, ac Petri Vicarios, ipsamque Ecclesiæ Romanæ in ea deformitate pulchritudinem miser, abjectusque, si non impius, suspiceret. Præivit Genebrardus, ad A. 904. Libro IV. *Ut hoc Sæculum Infelix prædicetur à Chronologis Lutheranis, mihi tamen est infelix.* Ac felicitatis illi causa, in fundatis vel instauratis *Episcopatibus, Collegiis, Templis, & Monasteriis*, per *Sanctos Reges*, in quos alias Baronius invectus, ut Tyrannos: Dum per annos illi ipsi Genebrardo 150. omnia facinoribus impleta fuêre, ac monstris Pontificum, Cardinalium, Clericorum, *statum illius temporis mirifice referente Monstro quodam tunc reperto*, quod fuit *capite canino & cæteris membris humanis*, ut Auctor Fasciculi Tempor. & alii. Sed audi Annalium Scriptorem Baronium, ac cum superioribus modo enarratis confer! Ad Annum DCCCC. N. III. dicit ille, ea quæ tetra, nefanda, turpia, deformia, abominanda &c. passa est Ecclesia

clesia, toto hoc Sæculo, *esse referenda in lucrum, & computanda in certum emolumentum, cum ex illis ipsa Ecclesia NB. effecta sit pulchrior, aucta amplior, atque reddita glorioſior, dum egregium semper revexerit de Impietate proſtratâ triumphum.* Mirare Lector, in monſtroſo Corpore, monſtroſis Capitibus, Eccleſiæ *pulchritudinem*, in fœdis & execrandis *gloriam*, in profligata impietate *triumphos!* Ad Annum DCCCCVIII. N. VII. *Cum tanta urgerent toto hoc Saculo mala, & ſcandala increbreſcerent*, NB. *tamen non eſt inventus qui ea de cauſâ ſe ab ipsâ Eccleſiâ Rom. abſcinderet Schiſmate, vel Hæreſi eandem impugnaret; ſed omnes ubique Gentium*, (juxta Baronium & Orientales, Græci, Ruſſi &c.) *eidem Fidei Vinculo & Obedientiæ fœdere junctæ eſſent!* Egregiam vero laudem, adoraſſe Beſtiam, adhæſiſſe Monſtris, obediviſſe illis ipſis qui *Antichriſti*, Roma ipſa teſte, referrent omnem imaginem! Ad Annum DCCCCXXXIII. N. V. in eandem Baronius ſententiam: *Hîc mirari non deſino, quod cum tale monſtrum* (Johannes ſuprà XI. vel XII.) *ſedem Apoſtolicam occupaſſet, cui non ætas, non* NB. *legitima ſuffragaretur electio, tamen nomen tantum reveriti ſint Pontificis, Epiſcopi qui procul eſſent, qui omnem ei exhibuere reverentiam.* Ad Annum DCCCCLV. N. IV. DCCCCLXIII. N. XXXVII. indignatur multa declamatione ut in *Hæreſim intolerandam*, quæ aſſereret, *auferri ab iis Pontificibus Clavium poteſtatem*, qui ſcelcribus referrent *Johannem* XII. *monſtruoſum licet Caput & Pontificem*, ut ſupra. Indignatur quoque ibi in Synodum Romanam, quæ Romanum Pontificem Johannem, *licet tot tantiſque ſceleribus cumulatum*, non *conſueto titulo nominaverit, Sanctitas Veſtra.* Et ad eundem An. *Num.* XXXIX. ait Baronius, *eſſe poſſe, ut fœdus turpiſque moribus irrepat ſucceſſor Petri, vel irrumpat in Sedem illam, Fide autem impius nullo modo.* Eat jam talis Pontifex, talis Eccleſia, & cum *Fide* ſua appareat Chriſti Tribunali, aut ſe *Catholicam, Sanctam, Immaculatam*, inviolata *Fide*, ſed & *Succeſſione*, manſiſſe prædicet! Rursus ad Annum DCCCCLXIV. *Num.* XIV. agens de Synodo Romana λῃςρικῇ, ſeditioſa, & perjura, quæ *Johannem* eum depoſitum Anno ſuperiore, ut *Sanctiſſimum Papam* reſtituit, deque ſeditioſis *Canonibus* in Leonem Papam, in Ottonem Imperatorem, in Epiſcopos pudoris memores, ac diſciplinæ; *Itá quidem in enervato laſcivis homine* NB. *nervos Eccleſiaſticæ Di-*

ſcipline Deus, cui ipſa Petri Cathedra cura eſt, ſervans, eos in Schiſmaticos intendit, ſecundum illud Davidicum Pſ. LXXVII. *Percuſſit inimicos ſuos in poſteriora* &c. Mox, *Num.* XVI. Quicquid fuerit de Iohanne XII. monſtrorum omnium *monſtruoſiſſimo, nullum tamen ob ea pati diſpendium Fidem Catholicam, nec periclitari in Petri Cathedrâ Apoſtolicam auctoritatem*, quod *cum Sanctis Patribus omnibus* (dum ſederent Romæ Martyres, Confeſſores, Viri graves) *certo certius affirmo*. Nec plura id genus, his enim Tomum x. conſperſit Annalium Scriptor, deſcribere neceſſe eſt. Haud aliter quoque Bellarmini, Binii, Spondani, Perronii, & quotquot ſunt ſucceſſionis Pontificiæ, immotæque in eâ veræ Fidei, Eccleſiæ, omniumque hujus Characterum, aſſertores. Nuperque Natalis Alexander, Tomo XV. p. 101. agens de iis temporibus, quibus ſedere hæc Romæ portenta, quales *Sergii*, *Johannes* &c. *Hujus & aliorum pravorum Pontificum, qui S. Petri Sedem tenuerunt, facinora, quamvis Eccleſiam* NB. *nonnihil infuſcarint, ſpeciem tamen ejus, ſanctitatem, ac fidem non violarunt, & Dei ſingulari Providentiâ, Chriſtique ſemper adſiſtentis virtute ſervata*, NB. *vere dicere potuit*, (blaſphemiam adverte ex *Cant.* I. 5.) Nigra ſum, ſed formoſa. *Nec ideò defecit ſuprà firmam Petram fundata, nec portæ Inferi adversùs eam prævaluere*; dum nunquam prævalere magis. Pergit, *Fruſtra ergo triumphum agunt Lutherani & Calviniſtæ cum ejuſmodi Pontificum recenſent Hiſtoriam, ſiquidem non ex Perſonis fidem* NB. *ſed ex fide Perſonas* (Pontifices hujus ævi) *judicare debemus*. Digna ingenio fideque Monachali! Sed quæ fuerit tum Romanæ Eccleſiæ *Fides*, quæ Chriſtianiſmi integritas, qui Catholiciſmus, quæ Pulchritudo, quæ Sanctitas, brevi obtutu ad ſequens Caput Lector obſervet.

Alex. Natalis abſurda impieque vocat.

IV. *Clari*

IV. *Cleri Universi hoc Sæc. fœda, ut in Oriente, sic cumprimis in Occidente. Status Rom. Ecclesiæ respectu Morum, Disciplinæ, Monachismi, Cultus, Rituum, Doctrinæ.*

Corruptio Cleri omnis Romæ.

I. Ex Pontificibus, quales proximo Lemmate, Romanum omnem Clerum, ex Capitibus Corpus, ex Operibus Fidem, ex Fructibus Arborem, & ex omnibus *Antichristi* characteribus, Ecclesiam in qua dominatus est, quivis jam intelligat.

Exempla tamen corruptionis universalis, de infinitis pauca, hoc in loco, Lectori studioso subjicienda veniunt. Equidem *sedisse tum Antichristum in Templo Dei, se ostendentem tanquàm sit Deus*, magis verò *Idolum, statuam*, affirmavit disertis verbis Gerbertus Rhemensis Archiepiscopus, in Synodo Rhemensi, Anni DCCCCXCI, Cujus Acta, nomine *Synodi Ecclesiæ Gallicanæ*, seorsim edita, cum Præfatione Gerberti Archiepiscopi, *Francof.* An. 1600. Baronio bilem movent, quam in *Gerbertum*, & in *Novatores*, atram ac copiosissimam effundit, ad A. DCCCCXCII. Neque in eo substitit Gerbertus, sed *lugenda Romæ monstrosis tenebris*, prolixam querimoniam exponit.

Cardinales, Episcopos, Sacerdotes, Clericos, æmulatos esse flagitia Pontificum, non semel ipse Baronius supra confessus est: *Cum nihil tam naturæ insitum sit*, sic ille de Clero à Pontificibus constituto, *quàm unumquemque sibi similem generare*, ad An. DCCCCXII. N. VII. Fuisse *Clericorum domos prostibula meretricum, Conciliabulum histrionum, ubi aleæ*, ubi *saltus, & cantus*, ubi *patrimonia Regum, eleemosynæ Principum profligarentur, imo pretiosi sanguinis pretium*, & quæ alia infanda, disertis verbis testatus est Alredus Abbas Rhievallensis, productus etiam Usserio, de Succeff. Eccles. C. II. N. XXXII. quem vide. Consentiunt Chronica, & Historiæ hujus ævi, *de Clericorum disciplinâ solutâ*, ità *Sigonius*, ad tempora Ottonis, de ignaris, rapacibus, flagitiosis, ad omnem libidinem projectis Clericis, qui dignitatibus opibusque unicè inhiarent. Prolixe & emphaticè Sabellicus,

Enneade IX. *Lib.* I. *Per id tempus non salubria instituta, non Templorum refectiones, non ulla pietatis exempla, non Liberalium Artium assectationes, sed stupor & amentia quædam, oblivioque morum invaserat hominum animos.* Nec Baronius ad hoc Sæculum dissimulare potuit, *Ordinem Clericalem plurimum eâ tempestate fuisse corruptum, Canonicos cum Presbyteris voluptatibus* carnis *plus æquo inservisse*, ad Annum DCCCCLXX. N. VIII. & passim de Clero Romano, Italico, Gallicano, Britannico. Legatur cumprimis Aventini *Prooimium Libri* V. quo Libro res hujus Ætatis describit, sed & graphice ac pathetice Cleri totius Pontificii, mores, impudicitiam, flagitia, luxum, oppressionem, Simoniam, rapinas &c. Plura, Illyricus, Magdeburgenses, Mornæus, Usserius, recentiores, non hic compilandi. Ac supra quoque fuit exemplum, sub Johanne X. *vel* XI. *nondum quinquennis pueri* ad Archiepiscopatum Rhemensem admoti, Papâ eo confirmante, ex Flodoardi Hist. Rhemensi, Baronio haud inficiato, ad An. DCCCCXXV. N. IX. Nec mirum, dum Pontificem, *Johannem* XII. infra pene annos *pubertatis*, Roma venerata est.

Sed & Cleri Orientalis.

Nec supparis in *Oriente* corruptionis exempla desunt ex ambitione Throni Patriarchalis, Sedium distractione, ignorantia *Cleri*, Monachorum superstitione, Hæresium colluvie, Imaginum & Reliquiarum insana veneratione. Memorabile inter alia exemplum est *Theophylacti*, filii Romani Imperat. anno ætatis XVI. electi in Patriarcham Constantinopolit. à Patre, accessuro (*ut ferunt*) consensu Romani Pontificis Johannis XI. ex Curopalate, Zonara, Continuatore Prophyrogenn. Luitprando Historico. Unde ex hujusmodi Patriarcha, sub quo venalia Ecclesiastica omnia, ὠνιοι οἱ τῆς Ἐκκλησίας βαθμοὶ, καὶ αἱ προβολαὶ τῶν Ἀρχιερέων, quique luxui, stupris, venationi, equorum curæ totum sè dederet, ut pluribus Byzantini, de Clero & statu ejus Ecclesiæ judicandum. Ac fœdum ejusdem Theophylacti facinus, præ cæteris ἱπποµανὴς, refert Joh. Curopalates, vel Cedrenus in Constantino XII. & Zonaras Parte III. Dum inter solemnia sacra, die sacro *Cœnæ Dominicæ*, *Magnæ quintæ* ante-Paschalis, λειτουργοῦντος τοῦ πατριάρχου *ipso Patriarcha sacris operante*, nuncIato equæ quam deperibat partu, is protinus

πρὸς

τὴν θείαν ἱερουργίαν συντριμῶν *abrumpens divinum officium*, visurus ad stabulum δρομαῖος ἀφικνεῖτο *praceps accurrit*, visoque pullo, ad peragendum Sacrum reversus est, ἐκτελέσων τὴν τῶν ἁγίων παθῶν ὑμνῳδίαν. Et ab isto Theophylacto derivat Cedrenus, & Curopalates, fœdissimum illum suo adhuc tempore morem, profanandi solemnes *Festivitates fœdis camulenis, risu, insanis clamoribus*, apertaque profanatione.

II. Ad corruptionem eandem, & universalem eam, referri debet, *ignorantia* omnium bonarum Artium, ac Disciplinarum cumprimis Scripturæ S. *sterilitas* ingeniorum, literarum, scriptorum, atque incredibilis barbaries, quæ Clerum omnem, Collegia, Monasteria occupavit. Quo factum, ut pauciſſimi in Orbe utroque memorentur hoc Sæculo Viri literati, & Auctores alicujus notæ, nulli qui Scripturas Sacras aut sacras literas in Occidente illustrarint. Chronographi pauci, omnes fere Legendarii, *Vitarum*, *Miraculorum*, *Reliquiarum*, *Sermonum de Festis* &c. scriptores, ut infra ad Lemma de *Scriptoribus Ecclesiast.* Testantur pari consensione quicquid Historicorum est. Ac Pontifices quidem fuisse *scientia humanarum & divinarum rerum vacuos*, testatus Gerbertus ille Rhemensis est, non ipse indoctus, in coacta Rhemis Synodo, quam ipse refert Baronius, premunt Conciliorum editores. Idem rursus, nec dissimulante Purpurato ad A. DCCCCXCII. *Cum hoc tempore Romæ nullus pene sit, ut fama est, qui literas didicerit, qua fronte aliquis docere audebit, quod nunquàm didicit. Ad comparationem quippe Romani Pontificis, in aliis Sacerdotibus ignorantia utcunque tolerabilis est. In Romano autem cui de fide, vitâ, moribus, disciplina Sacerdotum, deque universali Ecclesiâ Catholicâ judicandum est, intolerabilis videri potest.* Carolus Sigonius, de Regno Italiæ, *Lib.* VIII. ad finem rerum sub Ottone Magno; *Literarum ea ætate studia fere nulla, nisi Philosophiæ*, sed miserrimæ, *ac Theologiæ*, sed Deus bone qualis? *Jus Civile Romanum usque ad Lotharium Imperatorem* (qua de re Sæculo XII.) *prope Italiæ fuit incognitum, & Medicorum usus semper fuit major, quàm dignitas. Poetæ & Oratores si qui hoc nomine digni erant, sibi potius quàm populo canebant. Scholæ quidem publicæ, nullæ tum fuisse produntur*, id est, si quæ fuerant (ut ad superius Sæc. p. 897. 898.

Ignorantia, rudium Literarum.

collapsæ illæ, & in desidiæ, cantionum, superstitionum, Legendarum deinceps Scholas conversæ. Ipseque Johannes Launojus, in suo de *Scholis Celebrioribus* Commentario, fere ad Sæculum XI. & XII. & sequentia, refert instauratas hinc indè disciplinas, & in ipsâ Scholâ Parisiensi; De priori tempore, nostroque Sæculo X. ante natos Campellensem, Abaelardum, sic ille, *Cap.* LIX. *Art.* I. *Nondum erant Scholæ in quibus vel Medicina, vel jus Canonicum, vel Theologia docerentur.* Item, *nullum explorate fidei scriptorem esse, quo quis idonee probet, toto illo tempore, cujus paulo ante meminimus, aliquam extitisse Parisiis,* urbe principe, *non dicam Theologiæ, sed & Liberalium Artium tractationem.* Ac res ipsa docet, scil. Scriptorum penuria, sed & historiæ defectus, ac fere styli barbaries, in Ecclesiasticis hujus ævi monumentis. Quare ipsi Baronio hoc Sæculum dicendum fuit, *inopia scriptorum obscurum*; Bellarmino *indoctum*; Genebrardo *infelix, exhaustum hominibus ingenio & doctrina claris*; Mezeræo, *merito sæculum plumbeum, propter ignorantiam & ἀταξίαν morum*; jam olim Sabellico, Sæculum *quo omnium bonarum artium oblivio, stupor, amentia, animis obrepserat.*

Monachismi abominanda Vera Causa.

III. Quæ singula, corruptissimi ac flagitiosissimi mores, tum & desides ignavissimæque mentes, in specie de *Abbatibus, Monachis*, horumque sedibus *Monasteriis*, toto hoc Sæculo, intelligi debent. Loquuntur Francorum, Germanorum, Britannorum, atque Italorum Annales. Ipseque Sigebertus, citandus Baronio ad An. DCCCCXLII. N. IX. sed ex Surio, *vix institutæ religionis apparuisse vestigia*, in *præstantioribus* etiam *Monasteriis*, dominatamque ibi præ cæteris esse, *radicem malorum, malam Monachorum novercam, proprietatum concupiscentiam.* Ac plurimis in locis Annalium scriptor *Tomo* X. collapsam omnem fuisse *Monachalem Disciplinam* conqueritur, ad Annos DCCCCIX. DCCCCXXXVIII. &c. Mezeræus Historicus, initio *Tomi* II. de Sæculo X. ingenue ut sæpe alias; *Vitæ ἀταξία & licentia, quæ erant* tum *Episcopi* & *Abbates, digniores reddiderunt severissimis pœnis. Mores tandem eorum destructi simul cum Ædificiis; & ut fere Monasterium nullum integrum mansit, sic nec disciplina ulla superfuit, nequidem inter Monachos.* Tot rei testes quot probati scriptores. Ac Monachalis illius impietatis duo præcipui fontes: Primus, affluentes

fluentes quotidie, vel redeuntes opes, hæreditates, inexhausta nuper à Barbaris Monasteria, de novo in dies ab Imperatoribus, Regibus, ac Principibus superstitiosissimis struenda; Hac solâ opinione, quod *Monachi pro defunctorum animabus fortiter orarent*; vel quod hi & illi Monachorum patroni, *S. Benedictus*, *S. Martinus*, *S. Odo*, similes, suis meritis atque suffragiis, se juvarent, exemplis apud Baronium. Hinc Balæus, de Edgaro Anglorum Rege, *Cent.* II. *Ferunt de eo post immensa Monachis immeritissime collata beneficia*, (*nam quolibet Anno Monachis Cœnobium condidit, præter Ecclesiarum pinguium donationes*) *quod fuerit adulter, homicida, tyrannus, ac trium scortorum dominus, illum tamen in Sanctos referunt*, mortuum A. DCCCCLXXV. Fons alter impietatis fuit, lex de *Cœlibatu*, & irretractabile *votum*. Hinc gravissimæ pœnæ ut in *Sacerdotes conjugatos*, quales in Britannia plurimi hoc ævo, ex Anglorum Annalibus, ità in *Monachos Monialesve* solventes votum, non vero solventes fræna libidinis. Indè incontinentiæ, libidinum, vitæ Sodomiticæ, aut Lesbiæ, habitacula Monasteria levi disciplina animadversuris Præfectis, si quando abominanda illa in vulgus erumperent. Cujus rei, præter Chronica, & scriptores varios, Trithemium, Aventinum, Balæum, alios, fidem faciunt *Canones* varii *& Capitula*, de Monasteriis & Monachorum Disciplina, Tomo IX. Concilior. & apud Canonum Collectores. Quo etiam factum ut osores essent Monachi omnium bonarum sacrarumve literarum, desierintque Monasteria esse meliores Scholæ, nisi forte Grammatices, Musices, Philosophiæ raro. Usque adeo ut si qui *Abbates* essent harum amantiores, non antequiescerent χαρίεις ἀργαὶ, donec aut sponte aut coacti Abbates illi decederent, vel ex *Rabani* Fuldensis exemplo ævo priore, dein *Reginonis* Prumiensis, qui ad hujus Sæculi Annum fere XII. pervenit. Ac de postremo Baluzius, Notis ad Reginonem, pag. 526. *Ita Regino fit ex Abbate simplex Monachus, & Richarius admodum juvenis, in loco ejus ponitur. Cujus horrenda facinora ac mores Abbate parum dignos, vehementer exagitat Falcuinus, in Cap.* XIX. *de gestis Abbatum Lobiensium.* Idem *Abboni*, imo gravius quid contigisse referunt, Abbati scil. Floriacensi Aurelianensis Diœcesecôs, ipso Baronio describente, ex Chronographis, ad An. DCCCCLXX. N. V. qui dum Monasticam disciplinam,

plinam, ac literarum scientiam promoveret, hoc ipso *à Monachis suis occidendus* fuit, *elisso gutture*, ut *Scotus* superiore sæculo graphiis confodiendus fuerat. Refert *Sigebertus* ad Annum MIII. *Abbo Abbas Floriacensis in Vasconia martyrizatur*, seu in Monasterio quodam ad Garumnam; alii factum esse An. MIV.

Monachi Canonizati.

Hæc etiam ratio fuit, ut si qui *Abbates* hoc Sæc. visi fuerint moribus magis integris, aut specie aliqua sanctitatis, i. e. effusæ superstitionis, mox in *Sanctorum* Ordinem venerint adscribendi, ac religiosa Invocatione, Templis, Sacrificiis, Festis, prosequendi. Quales in una Gallia, imo in uno Monasterio, quatuor primi Abbates Monalterii Cluniacensis, in Burgundionibus, scil. *Berno*, *Odo*, *Majolus*, & *Odilo*, de quibus prolixe Mabillonii Historia Benedictina, præter Surium, Baronium ad Martyrolog. Bollandum &c. Istorum vero superstitionem vel tributa illis *scripta* testantur, ipsæque Legendarum nugæ. Sic *Abbo* ille Floriacensis referendus quoque in Sanctos fuit, conscripta ejus Vita ab Aimonio Floriacensi Monacho, & sodali. Sic in Anglia S. *Oswaldus*, in Germania S. *Gerhardus*, Monachi id genus hujus ætatis, inter Divos comparent, de quibus multa, ut solet, & *insulsa* Baronius.

Idololatria, & Superstitiones inforatæ.

IV. Cumprimis vero, illibati scilicet in Romana Ecclesia Catholicissimi, revera ipsissimi Antichristianismi, documentum hoc ævo fuerit, incredibilis jam ante *superstitionis*, ac detestandæ *Idololatriæ* majora in dies incrementa. Exempla de innumeris quædam.

Non satis erat stabilitam esse *Hagioduliam*, Sanctorum seu Martyrum quos prior ætas venerata esset, imprimis *Deiparæ Virginis*, Invocationem, Festa, Templa, Hymnos in illorum honorem. Tribuit sibi hæc ætas, qua nulla fœdior, potestatem ἀνθρωπώσεων seu *Canonizationum*, novis ita Divis quotidie nascituris, quibus decernerentur divini honores. Præiverat Idololatriæ mater Gentilis Roma, attributa potestate Romano Senatui referendi quos vellet in Deorum numerum, per modum ἀνθρωπώσεως, ridente Tertulliano, sed & omni Antiquitate. Cœperat vero superstitio ævo superiore, nec altius assurgit Annalium Scriptor. Sed hoc Sæculo solemnes jam Consecrationum ac Canonizationum ritus, qualem in *Uldarico Augustano* describit de Mar-

De Canonizatione Sanctorum.

ex Marco Velsero Baronius, ad An. DCCCCXCIII. decretam in Synodo Romano, *quatenus memoria Udalrici Venerabilis Episcopi divino cultui dicata existeret*, &c. Idem Baronius, ea occasione, N. VIII. *Non est prætermittendum, Canonizationis Sanctorum usum hoc tempore frequentem in Ecclesiâ reperiri.* Nondum tamen penes unum Pontificem hæc Canonizandi potestas fuit. Imo penes *Episcopos* in singulis Diœcesibus, qui habita Comprovincialium Synodo, hujus & illius ex. gr. Episcopi, Abbatis, Monachi sanctitatem, virtutes, miracula populo prædicarent, hinc Corpus defuncti, supra Altare collocatum, adorandum exponerent, decernerentque illi solemnia sacra, Altare, annuam Festivitatem. Nec diffitetur Baronius, ex Petro Damiani, Sæculi XI. scriptore, Canonizationem fieri solitam, quum *ex Synodali Decreto supra Corpus defuncti erigeretur Altare, & hoc ipsum erat inter Sanctos annumerare.* Primusque fuit *Alexander* III. Sæculo XII. qui hoc jus Romanis Pontificibus vendicaret, *& auctoritate* Pontificia, *pro Sancto haberi* ab universis *districte præciperet*, & quidem seditiosissimum eum *Thomam Becketum* Cantuariensem, de cujus salute merito ea ætate disceptatum. Hinc surgere *Sanctorum* hoc & sequenti Sæculo numerosissima seges, sed in iis præcipue Romæ locandi, qui aut Paparum emissarii fuissent, *Apostolos* Nationum vocant; aut qui Paparum tyrannidi contra Reges & Principes ministrassent, qualis ille *Thomas Becketus*; aut qui sacra limina religionis E. salutassent; aut Superstitione se immodica, Monachatu, Reliquiarum cultu, vel largitionibus in Clerum, fundationibus Altarium, Monasteriorum, commendassent; vel quos Monachi, exaltandis suis Monasteriis, suoque Ordini, à miraculis, visionibus, insulsissime prædicarent. Hinc tot mendacissimæ Vitæ, Acta, Visiones, Legendæ, næniæ, quibus sequens ætas fidem atque auctoritatem adjecit. Ita hujus Ætatis fuere Divæ Fœminæ, S. *Theoctiste* Lesbiensis, S. *Eugenia* Martyr, S. *Mathildis* Ottonis I. mater, S. *Euphrosyna* &c. Adi Baronium ad Martyrol. *Baronius consuetus.*

Nec minor *in Oriente* superstitio, Iconolatria ibi prævalente, ex Græcorum *Menologiis*, & *Vitis* Sanctorum prope innumeris sub Metaphrastis & Monachorum nominibus, sæpe *ἀναγνώσεις*, Sæculis IX. X. XI. adscriptis. Vide vel Allatii Diatribam de *Simeo-* *Orientalium fraus.*

meonem scriptis, in qua Ordine Alphabetico Græcorum Sanctor Martyres, auctoresque Vitarum, Martyriorum, Laudum, plerosque falsis sub nominibus, persequitur, à *pag.* 80. Quinimo usque adeo insaniit Orientalium Hagiomania, ut ex Curopolate, Zonara, Glyca, constet *Nicephorum Phocam*, mortuum circiter An. DCCCCLXIX. Edictum promulgare voluisse, in modum Legis, de *Militibus qui in bello occubuissent*, pari religionis honore *colendis*, quo solerent tum Martyres, μαρτυρικῶν ἀξιώμενοι γερῶν, τιμῆς, ὄχων. Cujus in Orientalibus levitatis ac profanæ adulationis, refert insigne aliud Baronius exemplum ad An. DCCCCLXVII. in Nicolao I. fastuosissimo Pontificum, quem ait ab *Orientalibus ut Sanctum mox ob obitu cultum fuisse*, id est, à factione anti-Photiana ejusque Legatis. Cæterum quibus Legendæ, & Martyrologia scateant supposititiis accessionibus, Sanctis, Miraculis, ut etiam *Arianos Hæreticos* in illa intulerint, ipsi loquantur Pontificii Censores, accusato sæpe Baronio, Rosweydo, & sociis. Hoc vero Sæculo x. ingens Martyrologio incrementum accessit, per scriptores Monachos, *Hugdaldum*, *Bernerum*, *Adrevaldum*, *Notkerum*, *Odilonem* S. Medardi, tum præcipue per *Odilonem* Abbatem Cluniacensum (cujus ingenium cognoscas ex Annalium scriptore *Tomo* XI.) hinc per *Fulbertum* Carnotensem, etiam *Rosweidum* sanctimonialem, & ita successive ex novis in dies ac putidissimis Monachorum commentis, quarum *mala noverca concupiscentia* fuit, fasso ipso Baronio. Unde *Translationes* id genus *Martyrum*, una fere hujus Sæculi fuit scriptionum in Cœnobiis materies.

Reliquiarie imperat. Baronius ad partes vocat.

Nihil vero probrosum adeo extitit Christianæ religioni, magisque referens seu Ethnicismi, seu Antichristianismi characterem, quàm fœda λειψανολατρεία, non habitura deinceps modum ullum, ut nec Roma pudorem. Vix finis exemplorum esset, ad horrorem usque vel stuporem, si decerperemus ex Chronicis, ex Pseudo-Actis Martyrum, vel ex ipso Baronio, aut ex Romæ Subterraneæ auctore, quæ ad hanc superstitionem faciunt, hoc auctiorem Sæculo x. quo illud magis ignorantiæ, impietatis, fraudum, ubique stupendam refert imaginem. De fictis suppositisque jam ævo priore *Reliquiis*, speciosis

sis sub nominibus, earundemque superstitiosa conquisitione, inventione ludicra, suppositionibus fraudulentis, probationibus febriculosis, cultu Idololatrico, dictum fuit locis suis. Nullum vero opportunius tempus fovendæ augendæque Principum, Populorumque superstitioni, hoc ipso ignaro, indocto, pulluloque tot flagitiis Sæculo. Accedebant destructa passim per Barbaros, Nordmannos, Ungaros, Saracenos, Templa, ac Monasteria, quibus de novo instaurandis, multiplicandisque opportunum commentum novæ *Reliquiæ*. Hinc miraculosæ Corporum, Cinerum, Ossium, Membrorum, Sanguinis, Supellectilis hujus & illius Martyris, sæpe ignoti fictique, ut & Crucis Dominicæ, Dominici Sanguinis, Sudarii, Clavorum, Lanceæ &c. inventiones, translationesque portentosæ, quibus auctoramentum ab usu & credulitate prioris Sæculi, majorque in dies religio accedebat, toto pene Orbe Christiano facto Reliquiario.

Atque hinc prædicantur inventa hoc Sæc. *divina* scilicet *revelatione*, quam plerumque Anus, Virgines, Monachi, Moniales, id genus præcones jactabant, Corpora S. *Stephani* Protomartyris, S. *Matthæi* Apostoli, *Paulini*, S. *Gregorii*, St. *Sebastiani*, *S. Servatii*, S. *Pancratii*, *S. Vincentii*, S. *Maximi*, S. *Fortunati*, S. *Brunonis*, S. *Patrocli*, *S. Elpidii*, S. *Leontii*, S. *Mauricii* & Sociorum, S. *Albani*, S. *Maurilii*, S. *Renati* &c. Horum enim postremorum vitam, miracula, nugas, hujus demum Sæculi fœtum esse, probavit Doctiss. Launojus, in suis de hisce Sanctis Dissertationibus, ad Ægidium Menagium. *Inventis* ita Corporibus, aut quicquid in speciem eorum supereresset, quæ hactenus latuissent, occubuissentque tot ante Sæculis, incerto loco, sepulturæ illo vel projectorum cadaverum incertiore; *distingui* ea necesse erat ab ossibus cujuscunque facinorosi, imo & dignosci cujus Martyris, Virine etiam an Fœminæ, vel Virginis, essent eæ Reliquiæ. Nec mora, manifesta res illico attactu miraculoso, virtute mirifica, fragrantia suavi, sanguine rubente, splendore coruscante, scintillis erumpentibus, portentis id genus, aut signis conspicuis in Capite, oculis, pectore, sanguine, parte alia corporis; eademque ex fide referentium, interventu Cleri, Monachorum, quorum intererat. Adi præter Magde-

burgenſes, *Cent.* X. C. VI. ipſum Cæſarem Baronium, ex Actis mendaciſſimis, & Chronicis Monachorum, vel ex Surio ſuo, merces iſtas prolixo mangonio venditantem, *Tomo* X. Annalium; Nec neglige exemplum S. *Hunegundis Virginis*, divinitus revelatæ Sanctimoniali cuidam Bertæ, apud Noviomum Galliæ, ad Annum DCCCCXLVI. *Num.* VIII. IX. Ac farragines exemplorum ſi vis, ad quæ animo fremas, conſule Auctorem *Romæ Subterr. Puteum Aringhum*. Probato jam Lipſano crebris, id eſt quibuſcunque voluere, Miraculis, (dolus an virtus quis in Monachis requirat) excipiebat ſolemnis *Translatio*, in has & illas Urbes, Eccleſias, loca Monaſteriis dicata, Ex. gr. Romam, Florentiam, Byzantium, Syracuſas, Andegavum, Noviomum, Metas, Ultrajectum, Coloniam, Magdeburgum, id genus ſine fine loca, ac Cœnobia. Unde de *Translationibus* horum & illorum *Martyrum*, hoc ipſo Sæculo ſcripta plurima, ac fere ſola commendanda poſteritati, uti de Translatione S. *Benedicti*, S. *Stephani*, S. *Sebaſtiani*, S. *Baſoli*, *Sanctæ Glodeſindis*, S. *Hunegundis*, &c. ut infra de Scriptoribus hujus Sæc. Hinc cultus, adoratio, Altaria, Sacrificia, Vota, Donaria, Templa, Feſta, Litaniæ, Proceſſiones, & quicquid eſt divini honoris, cultus, ſi *Latriæ* vocem excipias. Atque hæ ipſæ Regnorum, Provinciarum, Urbium futuræ Reliquiæ potiſſima præſidia, Ancilia, Palladia, malorum averruncæ, morborum expultrices, victoriarum cauſæ, felicitatis duraturæ pignora. Abſentia è contrario credita eſſe cauſa calamitatum, vaſtationiſque per Barbaros.

Principum ſuperſtitio.

Cumprimis hoc illigandi faſcino fuerunt hujus ævi Principes, unde pro acquirendis, comparandiſque, quovis etiam pretio, reliquiis id genus, præ cæteris ſolliciti fuiſſe leguntur, apud probatæ fidei ſcriptores. Exempla inſtar omnium ſunto Carolus Simplex, Henricus I. Germanorum Rex, Rudolphus Rex Burgundionum, Otto Magnus, Anglorum Reges varii, nec inferiores credula atque Idololatrica ſuperſtitione Orientis Imperatores. Memorabilis certe legatio Caroli vere jam Simplicis ad Henricum I. Imperatorem, miſſari huic *manum* S. *Dionyſii* (*Areopagitæ*) *auro gemmiſque ſuetinſtam*, ut *partem unici Francorum ſolatii*, ab Henrico religioſa adoratione *proſtrato Reliquiis Sanctis*, honorandam. Addit Carolus

rolus, *postquam Francos deseruisset insignis Martyr Vitus*, ad Saxones scilicet translatus, cum eo translatam veluti fato quodam Francorum gloriam esse, pellectosque *Danos* & *Nordmannos*, qui eorum Regiones invaderent; probante efferenteque Baronio, ex Wittichindo ad An. DCCCCXX. N. III. Ita quum ferretur, penes Rudolphum Burgundum esse *Lanceam mirandam*, *ex clavis J. Christi sanctificatam*, quæ fuisset olim Constantini M. Henricus Rex Saxonum voluit eandem parte etiam suarum Ditionum redemptam, sed frustra, ad Annum DCCCCXXIX. N. I. II. Addit ex Actis S. Gerardi Baronius, fuisse *munus* illud hujusmodi, *quo olim Deus terrena cœlestibus conjunxit*; & ob hanc pietatem, ac pro *mercede hujus rei*, Deum Henricum *vita æterna affecisse*, dedisseque etiam in hoc Sæculo, ut *hostes semper terreret*, *ac fugaret*. Hinc Purpurati epiphonema: *Hic vero tu lauda Christiani Principis pietatem, in cultu Sacrarum Reliquiarum exhibitum.* Tum de Ottone I. subjungit, *ejusdem Lanceæ auxilio ingentem victoriam consecutum.* Idem Otto I. referente quoque ex Sigeberto probanteque Baronio, ad Annum DCCCCLXIX. N. XV. impetravit tandem à Johanne XIII. Pontifice *annulum ex verâ catenâ S. Petri exectum*, quæ collo circundata paulo ante *Diabolum spumantem*, *multumque clamantem*, ex abreptitio Romæ fugasset. Et si Ditmaro fides, Chronicorum *Lib.* II. scriptori Sæculi XI. sed credulæ nimium superstitionis, idem Otto Imperator, multis Sanctorum Corporibus *Magdeburgum* translatis, eam Urbem consecravit. Par sequentium simplicitas cœcitasque Principum fuit, quæ una immodicarum laudum Baronio fœcunda materies est. Nec minor Britannorum Regum circa Reliquias superstitio, de qua Anglorum Chronica, Balæus, Usserius &c. Nunquam autem sine Declamatorio apparatu, & affectu multo memorantur talia Annalium Scriptori. Hoc pietatis ac meritorum certissimum illi criterium est. Et quo fœdiora nugis istis fabellisque sunt Acta & Monumenta Monachalia, hoc certior illorum apud Baronium fides est. Pleraque licet recentioris fabricæ, ab otiosissimis Monachis, plurima sine nomine, ridenda eruditis, quos inter Parisiensis Theologus *Joh. Launojus*, in suis de Pseudo-Dionysio Areopagita, (cujus Reliquias *unicum Solatium Francorum Galliam inhabitantium*, dixit Caro-

Baron. notat.

Joh. Launoji commendatio.

lus Simplex, laudante ſupra Baronio) deque Pſeudo-Apoſtolis aliis Galliarum, Pſeudo-Legendis, ſuppoſitis *Actis* & Vitis S. Maurilii, S. Renati, S. Agoardi, S. Agliberti, S. Albini, aut Cenomannenſium Epiſcopor. &c. quem vide. Graphice idem aliquoties cum ignorantiam tum peſſimam fidem, dolum, calliditatem *Religioſorum* accuſat, in producendis Mſſ. edendiſque, cumprimis Legendariis, & in *Appendice* Diſſert. de primo Cenomannorum Epiſcopo, p. 234. *Noverat* (Religioſus S. Benedicti, Bondennetus) *cordatos in Eccleſia eruditoſque Viros, audito Aurea Legenda nomine, ſtatim expalleſcere, id genus operis execrari, & averſis in ſiniſtram palmis abominari.* Legendus idem, ubi is de vitiatis emendatiſve *Martyrologiis*, deque fictitia B. *Virginis in Cœlum Aſſumptione*, ut alia ejuſdem Launoii reticeam, male poſt fata merituri, privandique etiam Regio interdicto, id eſt Jeſuitarum impulſu, iis quos Viri tanti memoria honoribus promeruerat.

Imaginum ſuperſtitionis exempla.

Iconodulia offenſionem ſuperiora duo Sæcula præmiſerunt. Ex ingenio autem hujus infortunati Decimi, facile cognoſcere eſt, quàm abjecta eo fuerit Imaginum, in ipſo *Occidente*, ac cœca ſuperſtitio. Nec alio opus eſt teſte, quàm ipſo Annalium Scriptore. Eaque in Italia cumprimis, & Britannia, & ubicunque Roma poteſtatem ſuam exercuit, aut ignorantia viguit, quæ quo major, hoc in Imagines colendas, habendaſque pro viſibili quodam Numine, pronior fuit, ut ſane *perpetuis rudium* Monachorum, ignaræ plebeculæ, inſanientium mulierc*u*larum, hodieque paſſim Græcorum, Moſcovitarum, Mengregalianorum, Georgianorum exemplis, in propatulo eſt. Vis exempla. Wintoniæ oborta lite inter *Clericos* & *Monachos*, quorum illi cum uxoribus expellendi erant, ut Monachis locum facerent, *Imago Crucifixi, quæ altercantibus adſtabat, in Eccleſia expreſſe locuta, ita allegat*, (locum corruptum dicit Baron.) *quod Clericos omnes & eorum fautores confuſos reddidit, & elingues.* Rurſus, quum Clericorum partes Rex tueretur, adverſus Dunſtanum Monachorum patronum, *Imago dixit, non fiet, non fiet, judicaſtis bene, mutaretis non bene!* Hæc, ex Monaſterienſi & Oſwaldo, Baronius credenda propinat, ad An. DCCCCLXXV. N. XII. Quæ nemo non videt fuiſſe artificia Monachorum, abutentium

in

in rem ſuam, credulitate temporum. Romæ, mortuo Ottone II. Imperatore, ac depoſito ejus corpore ad introitum Orientalis Paradiſi Domus S. Petri, *Imago Dominica venientes quoſque ſtans benedicit*, ad Annum DCCCCLXXXIII. N. XIV. XV. Quod portentum *Imaginis Salvatoris ſtantis, & introeuntes benedicentis, orantes* ſcilicet converſoſque ad Imaginem, benedictionem inde accepturos, ſuo adhuc tempore perduraſſe, addit Purpuratus. Alibi Imagines vel uberibus *lachrymis* madentes, vel *ſanguinem* emiſſuræ, aut id genus portentis conſpicuæ. Galli tamen hoc adhuc Sæculo minus faſcinati id genus illuſionibus, aut Iconodulia polluti, apparent, præterquam forte in Monaſteriis, veris ut ignorantiæ, & fallaciarum, ſic Idololatriæ officinis, qua de re in Hiſtoria noſtra Imaginum.

Sed Imago nulla hoc ævo dignior veneratione, in Oriente primo, hinc in Occidente quàm *Imago Edeſſena*. Nempe ἀχειροποίητον illa, à Chriſto ipſo veſtimento vel ſudario impreſſa, ſola abſtergione, colore nullo adhibito, (μάγιον vocant ἐκμαγεῖον, ἤτοι σινδήλιον, ἐκτύπωμα, ἀχειροποίητον χαρακτῆρα, θείαν εἰκόνα, ἀγράφου, ἀχειροποίητον,) & ad Abgarum Edeſſæ Regulum miſſa, ibidemque aſſervata, donec obſeſſa Urbe Romani Imperatoris copiis, Edeſſeni obſidionem redimerent traditione hujus *Imaginis*, mittendæ hinc Conſtantinopolim, ac ſolemni pompa excipiendæ, inferendæque in Sophiæ Templum. Refert Baronius ad An. DCCCCXLIV. ex Johanne Curopalata: Adde memores ſub Romano hujus *Imaginis*, ſed & *Epiſtolæ* Chriſti ad Abgarum, tum quoque inventæ, G. *Cedrenum*, J. *Zonaram*, *Incertum Continuatorem* in Actis poſt Theophanem, *Symeonem Logothetam*, *Leonem Grammaticum*, *Georgium Monachum*, & à Combefiſio productum *Conſtantinum Porphyrogennetum*, cum Leonis Allati Symeonibus Pariſiis editum, præter *Menologia* Græcorum, ipſumque *Elmacinem*. Si vera referunt, diverſis illi quidem circumſtantiis, nempe ab Edeſſenis Imaginem hujuſmodi Byzantinis tunc fuiſſe traditam, (de cujus Imaginis vanitate poſt Eruditos, nos quoque *Hiſt. Imag.* Sect. VI. N. XII.) & ab hiſce divinis honoribus cultam, hinc ſane iſtorum in ipſo Oriente temporum cognoſcas indolem & ſuperſtitionem. Cujus etiam ſunt apud dictos Hiſtoricos

Imago Edeſſena Baronio & aliis notata.

ἄλλοις

ὅλοις θυλάκοις, in hujus Sæculi rebus, exempla. Uti *de inventa* sub Romano, quoque *Imagine Deipara*, in Blachernarum æde Constantinopolit. quæ sub tectorio trecentis annis illæsa mansisset, apud Cedrenum, pag. 729. Sic de inventis sub Constantino Porphyrogenn. in quodam Urbis angulo *Apostolicis Vestibus & Palliolis*, item *sacris exuviis Gregorii Theologi*, futuris religiosæ venerationis objectis, in Annalibus Symeonis Magistri, Ed. Regiæ nuperæ, p. 495. Nec plura hic locus capit.

Nulli vero dubitamus quin *Narratio* illa *de Imagine Edessena*, adscripta Constantino Porphyrogenneto, & Baronio laudata, ab Ann. DCCCCXLIV. N. VI. VII. uti Lipomanno, Surio, Gretsero, Combefisio, Allatio, P. Aringho &c. sit ejusdem generis cum innumeris aliis Græcorum ἐπιβολιμαίοις fœturis. Unde inter se litigant, fueritne ea Narratio *Constantini* Senioris, Leonis filii, cujus plane alia extant insignis doctrinæ monumenta; an *Constantini* junioris, Romani filii, qui nunquàm Porphyrogennetus dictus, nec Libris scribendis natus; an tertii alicujus Constantini qualem fingit Baronius N. XIV. qui fuerit filius veri Porphyrogennetæ, an potius fœtus cerebri Baroniani. Quum Porphyrogenneti, scriptis inclyti, filius & Imperii hæres, unus *Romanus* legatur, nullus Constantinus, & filia una Theodora Augusta. Qua de re si lubet consule Familias Byzantinas. Nunc ex fabulis Orientalium, audi Romanam aliam apud Baronium, ad eundem Annum DCCCCXLV. N. XV. *At verò postea bellis ingruentibus, ipsa Constantinopolitana Civitate sæpe capta, & ab hostibus directa, atque à Catholica primum communione sæpe discissa, Dei Providentia factum est, ut eadem Imago veneranda fuerit Romam perlata, ubi hactenus colitur in titulo* S. *Sylvestri*. Perlata verò Edessena Imago Romam à quo? quando? qua ratione? quibus testibus? Quam & *Genuenses* sibi vendicant, & potiori jure, si Abrahamo Bzovio fides est, & Carolo Bapt. Pothiero Andegavensi, ipsique Franc. Combefisio, explosa Imagine Romana. Atque hæc pari ratione multiplicanda Imago fuit, qua Imago *Veronicæ* Sudario impressa, de qua & Armenii hodieque gloriantur; qua Imagines à *Luca* depictæ, vel à Nicodemo, & infinita alia superstitionis commenta. Sed & Veronicæ decantatissima illa fabula, eidem

Con-

Constantino Porphyrogennęto in dicta Oratione, traditæ fuisse mendacissime dicitur ab Aringho, *Romæ Subterr.* L. v. C. IV. ac confer tu modo, si datur. Quo Scriptore, in venditandis pro totidem thesauris, asserendisque sacris Imaginibus, Picturis, Tabulis, Corporibus, Reliquiis, Loculis, Cœmeteriis. Inscriptionibus, aliis id genus, tanquam Veterum Christianorum genuinis monumentis, quæ rident quibus inest vel mica salis, aut candoris, aut eruditionis, nullus est inceptior. Ingemisce, Lector, tantum potuisse vesanum Imaginum, Reliquiarum, ac cumprimis Hierarchiæ Pontificiæ studium, suadere mendaciorum, quibus Orbi pene impositum universo, adoraturo larvas, quisquilias, carbones, & Gentilitiæ superstitionis reliquias, atque Idololatriæ instrumenta.

Longum nimis foret persequi πὲ ἑκάστε. Si quod cœlitus beneficium hoc ævo impetraretur, seu publicum in Republica, pace bellove, domi forisque, seu privatum in familia, uti his & illis Reliquiis, vel Imaginibus, ita quoque *Intercessioni Virginis*, *Martyrum*, *Sanctorum*, *Sanctarumque*, unice tulit acceptum superstitio. Rei exempla jam in Superioribus Sæculis, hoc ipso nihilo certe infrequentiora. Inde *Invocatio*, *Orationes*, *Vota* sanctis nuncupata, eorundemque *Visiones*, *apparitiones*, & in promptu auxilia, tandem χαριστήρια, *Templa*, *Altaria*, gratitudini contestandæ. Si Græcos vis, adi Menologia, Cedrenum, Curopalatem, Zonaram, Acta post Theophanem, ubi victoriæ de *Scythis*, *Russis*, *Sclavis*, *Barbaris*, reportatæ referuntur, aut ingentia beneficia accepta. Si ad Occidentales te convertis, plena sunt horum Chronica, Legendæ, Martyrologia, quin & meliores in speciem Historici, ut Luitprandus, Flodoardus, Witikindus, Sigonius in suis de Regno Italiæ, &c. nihil fere hujusmodi rerum tacituro Baronio. Ex. gr. Christianis bello cum Saracenis committendis, dum Berengarius in Italia regnaret, potitisque grandi victoria, *Sanctos Apostolos Petrum & Paulum in iis conspectos esse proelio produnt scriptores*, inquit Sigonius, ad Ann. DCCCCXV. ex Sigeberto, & aliis. Otto Magnus *peste tactus*, *S. Viti intercessione sanatur*, apud Baronium ad An. DCCCCLVI. N. 1. Arnulphus Flandriæ, Comes, ex calculo gravissimè laborans, *à S. Gerardo*, ad se

Hagiolatria in Orbe utroque.

Baronii effata superstitiosa.

accersito, prævia Missa miraculose restituitur, apud eundem, ad An. DCCCCLIX. *S. Wolfgangus* exercitum Ottonis II. per exundans rapidumque in Francia flumen siccis pedibus traducit, ad Annum DCCCCLXXVIII. *S. Nicon* Gregorium quendam Prætorem paralysi laborantem, admota manu restituit, ad Annum DCCCCLXXXVIII. N. V. VI. VII. Infinita ejus generis legentibus occurrunt. Majora longe præstitura *Virgo Deipara*, cujus hoc ævo elogia, epitheta, invocationem, cultum, præsidium, misericordiam, collationem gratiæ, salutis, liberationum, bonorum omnium, in dictis Auctoribus legas, & sæpè non sine horrore. Quâ in re Latinis nihil cedunt Græculi, tribuentes Deiparæ, imo ejus *Zonæ*, *Vesti*, *fasciis*, μαφόριο *palliolo*, quod potius ὠμοφόριον dicendum, τὸν ἁγιασμὸν, τὴν ῥῶσιν, τὸν ἱλασμὸν, τὴν σωτηρίαν, τὴν βοήθειαν, μὴ χρήζουσιν τινὸς ἑτέρου πρὸς Θεὸν μεσίτου, imò ὑδενὸς σωζομένου εἰ μὴ δι' αὐτῆς &c. *sanctificationem*, *robur*, *propitiationem*, *salutem*, *auxilium*, *quod nullum alium necessarium habeat Mediatorem apud Deum, ut nullus etiam nisi per eam salutem consequatur*. Et quæ plura in Deum Opt. Max. & Christum Mediatorem injuria, in Orationibus Germani Constantinopolit. in Vitis Simeonis Metaphrastæ, in Menologiis, & in Byzantinis Historicis. Baronio non prosecuto modo talia effusis laudibus, sed imitato, clausuroque hoc Sæculum Tomo X. à prædicatione auxilii *Dei genitricis Mariæ*, quæ *illi esset in labore semper adjutrix, eademque conciliatrix præmii sempiterni.*

Festa Latinorum hoc ævo.

Festa hoc quoque tempore, simul cum Martyribus, eorumque religione, nova accessere non pauca, præsertim apud Latinos, longe inferiori Festorum numero apud Orientales. Hujusmodi fuit *Festum Omnium Sanctorum*, hoc Sæculo in Occidente frequentatum, cujus tamen primordia ad Sæculum nonum, sub Gregorio IV. retulimus. Accessit illi *Festum Omnium Animarum*, postridie Kal. Nov. ab *Odilone* institutum Abbate Cluniacense, refertque Sigebertus ad Annum DCCCCXCVIII. Nec inlepida origo. Baronius, factum *ex pluribus diversisque revelationibus Dei Viris ostensis, complures Animas Orationibus po-*

assi-

tissimum Cluniacensium Monachorum (his commentis regiæ tandem huic Monasterio opes conciliatæ) *in id præ cæteris incumbentium, à pœnis Purgatorii liberari.* Puduit eum circumstantiæ, quam Petrus Damiani, Sigebertus, & ex iis Polydorus Vergilius *Lib.* VI. C. X. referunt. Nempe, permotum fuisse Odilonem narratione cujusdam Religiosi, qui in Siciliâ, apud *Ætnam* montem, (ubi eructantia flammarum incendia, & *patens ad Inferos aditus*, in quibus *animæ reproborum luant* pro malefactis supplicia) audivisset *Dæmonum* horrendos ejulatus, *plangentium quod animæ damnatorum eriperentur de manibus eorum*, præcipuè *per Orationes Cluniacensium*, *orantium indefessè pro defunctorum requie.* His originibus, ac similibus, surrexit Papalium superstitionum tota moles. Inter Festa quibus hoc ævo auctoritas ac major in dies religio Orbe Christiano accrevit, fuit illud *Assumptionis B. Virginis*, ad XVIII. Kal. Sept. nempe assumptionis in Cœlum, anima & corpore, cui Christus ipse occurrerit. Quale sub finem hujus Sæculi vel initium sequentis, S. *Stephanus* Hungarorum Rex; suis Hungaris Sacrum præprimis esse voluit, multis efferente Annalium Scriptore, sub initium Tomi XI. Quo de Festo plura apud Hospinianum, & si qui post eum de Origine Festorum Christianorum, si lubet leges. Ut vero non aliud est quod impensiore studio colat Roma in hunc diem, sic eo est illud Festum deridendum magis, quod putidissimo innitatur commento, ex *frivolis*, & *apocryphis*, Melitoni, Hieronymo, aliisque tributis, qualia sunt totius Idololatriæ Pontificiæ præsidia. Quidam etiam ad *Revelationes* confugerunt, ex quo uno fonte, tot inventiones, translationes Martyrum, Reliquiarum, tot superstitionis adminicula, & de quibus alicubi Joh. Launojus, esse hujusmodi *præsidia quæ tenebras potius quàm lucem expostulant.* Idemque vir Eruditissimus prolixissimis vindiciis, nec uno scripto, contra suos demonstravit non intellectam fuisse vocem *Assumptionis*, *Translationis*, *Migrationis*, ἀναλήψεως, μεταστάσεως, ubi de Maria Virgine Græci & Latini. Quæ illis nil nisi κοίμησις *dormitio*, *migratio ex corpore*, & in Cœlos assumptio ratione animæ, perpetua Veterum locutione, ubi de Sanctorum obitu, ex Paulo Apostolo, 2 *Tim.* IV. 6. Quo sensu Græci re-

De Assumptione Virginis.

centiores celebrarunt quoque τὴν Θεοτόκου Κοίμησιν *Dormitionem Deiparæ*, de quibus alibi tradendi locus est. Ad sequentem ætatem spectat *Festum Conceptionis* Mariæ, cui tandem *immaculatæ Conceptionis* opinio accessit. Uno verbo, totidem *anniversaria* deinceps *Festa*, quot Martyres Romæ consecrati, & in Ecclesiis passim ac Monasteriis culti. Nec minor in Occidente Martyrum numerus, teste alicubi Genebrardo, *Psalmum* LXXVIII. 4. quam *in singulos anni dies ad triginta millia*. Qui omnes fuere, multis post Sæculis ut plurimum, & catatumbis, sepulchris, aquis, latebris nescio quibus, integri, quantis prodigiis! eruendi, suisque dignoscendi symbolis, *titulis, inscriptionibus*, tabulis, annulis, aliisque id genus notis; *de quibus* consule si vis memoratum Paulum Aringhum, in Romæ subterraneæ Parte utraque.

Peregrinationes, Sodalitia, &c.

Peregrinationum superstitionem ad Loca quæ dixere Sancta, Sepulchra, Cœmeteria, Limina Apostolorum, precum faciendarum gratia, votorum exsolvendorum, hoc Sæculo frequentissimam observes. Ac luculentum rei exemplum *Ottones* Imperatores apud Glabrum, Wittikindum, alios, præbent; *tertio* etiam Ottone in *Poloniam* profecto, *ad visitanda sacra pignora S. Alberti Martyris*, suspiciente Baronio, ad Ann. M. Accesserunt *Sodalitia* instituta, pro juvandis mortuis, referente originem hujus Confraternitatis Baronio, ad plurimos *Romæ Sacerdotes* & *Episcopos*, Johanne XIV. Pontifice, qua tum fuere Romani sanctitate, ad Annum DCCCCLXXXIV. N. V. Summa fuit, quod obstringerent se è Sodalitio singuli, pro suis etiam posteris, idque in perpetuum, singulos ex se Sacerdotes *pro anima defuncti per dies* XL. *Missam cantaturos* esse, sub præmio certæ *possessionis Regni cælestis*, *cum omnibus Sanctis*, si facerent, vel sub pœnâ æternæ damnationis, seu *separationis à Regno Dei*, si omitterent. Ita vanissimæ superstitioni, nusquàm à Christo vel Apostolis institutæ, ignotæque toti Orienti, & quam ipse Bona Cardinalis confert cum *Ethnicorum Sacrificiis* pro defunctorum manibus, Liturgicorum *Lib.* I. C. V. N. IV. homunciones illi & vinculum addebant anathematis, & statuebant præmium vitæ gloriæque Sanctorum sempiternæ, quocunque aliàs se reatu obstrinxissent. Et dum in dies id genus

nus ἐθελοπειροθρησκείαι, cultusque nefarius Creaturarum increscerent, laxabantur carni, ac libidini fræna, Clero Romano in omnem soluto impietatem.

Jejuniorum inabrie.

Quo etiam factum est, ut ex adverso minueretur, in Latina Ecclesia, & in Italia primum, antiqua *Jejuniorum* religio. Ac primo remissum fuit, tum ratione *temporis*, quo abstinebant ab omni cibo, ipso adhuc ævo Caroli M. usque dum peractum esset Officium Vespertinum, tùm & ratione *cibi* ac *potus*. Tempus quidem refectionis, Jejuniorum ipsiusque Quadragesimæ diebus, à Vespera cœpit transferri ad *Nonam*, quod medio Sæculo x. familiare in Italia fuisse, seu *licentiam omnibus concessam*, tetatur Ratherius Veronensis Episcopus, apud Du-Chesnium, Tomo secundo, p. 283. Postea & refectionis hora anticipata, & ad meridianam fixa, ne Nona quidem expectata, post peracta Missæ solemnia. Ita quum olim, *vino ovis, butyro, caseo, lacticiniis* abstinerent observante in hunc diem toto Oriente, cumprimis in Quadragesima, sensim hæc jejunantibus concessa fuere. Ita Monachorum disciplina, secus ac in Oriente, κρεωφαγίαν admisit, adipem suillum, volatilia, frixa, delicias omne genus, dum multiplicarentur Missæ pro defunctis, Orationes ad Sanctos, Reliquiarum cultus & superstitiosissima alia instituta. Exprobrantibus jam Græcis tempore Nicolai I. ut ex Æneæ Parisiensis apologia, Nicolai jussu scripta, liquet, dein & Michaële Cerulario Patriarcha Const. Sæculo sequente.

Baptismus Campanarum.

Nec omittendus quem primum hæc Ætas approbavit *Baptismus Campanarum*, interdictus Caroli M. aliqua Constitutione. Refert Baronius ad Annum DCCCLXIII. N. XIII. Johanne XIII. Pontifice ritum eum introducente. Nempe quum primaria Lateranensis Ecclesiæ Campana, recens ære fusa, supra Campanile esset elevanda, vanissimus hic Pontifex eam prius novo ritu consecravit, ac *Johannis nomine* nuncupavit. *Qui sacer ritus in Ecclesia perseveravit*, inquit Baronius, *ut Campana Deo primum, imposito eis nomine dicentur*, unde *dicantur baptizari Campanæ, cum ita ab Episcopis benedicuntur*. Negat ille quidem esse *Baptismi Sacramentum* proprie dictum. At quæ sit ejus baptismi Campanarum superstitio, quæ sacra, quæ illis

efficacia tribuatur, quæ hinc Campanarum credita virtus, fugando Diabolo, arcendis tempestatibus, vel mitigandis, *fidei etiam & charitati* in animis hominum augendæ, quin & juvandis manibus mortuorum, totius Romanæ Ecclesiæ praxis abunde testatur, & ipsa baptizandi ratio in *Pontificali* descripta. Ex Inscriptionibus, baptizatæ vel consecratæ Campanæ effectus cognosce:

Colo verum Deum, plebem voco, & congrego Clerum,
Divos adoro, Festa doceo, Defunctos ploro, Pestem Damonesque fugo.

Probandi reorum ritus superstitiosi ac profani.

Nec finis foret his nostris, si per Latinorum Rituum singula ire animus esset. Plena omnia superstitionum. Quas inter receptissima illa hoc Sæculo, probandi seu crimen seu innocentiam per *ferrum candens*, & ejus attactum, dixere *Judicium Dei*, etiam *Ordalium*, voce Saxonicâ. Luculentum præ cæteris exemplum Godofredus Viterbiensis in Chronico, Crantzius in Saxonia, & alii referunt, quâ jam judicii ἀνοσιότης; vel historiæ fide, non dicimus, in Augustâ Uxore Ottonis III. Mariæ nomine. Hæc nempe apud Imperatorem, pari quo olim Potifaris conjux crimine, Comitem quendam quem deperibat, sed fugientem nefarios amplexus, de pertentata pudicitia quum accusasset, Capitis iste innocuus supplicium tulit. Defuncti conjux Numinis vindictam appellat, Viri innocentiam causatur, ac probationem offert, *contrectationem ferri candentis*, veritatis indicem, ea lege, ut si Victrix esset, capitis sibi in Reum plena potestas foret. Consentiente in hoc probationis genus Imperatore, mulier ferrum candens arripit illæsa, contrectat inusta, hinc Otto reus sanguinis deprehensus, luitura, tandem pro Imperatore Augusta, & expiaturâ scelus ultricibus flammis, *ignitis peritura fascillis*. Hæc illi, parum probabilibus circumstantiis, referente quoque Baronio, ad Ann. DCCCCXCVIII. Num. XII. Hujusmodi autem *ferri ignis*, sed & *aquæ ferventis*, aut *aquæ frigidæ* judicium, ad declarationem rei dubiæ, omnino inter hujus & prioris Sæculi insanias alias referendum est, quarum auctores approbatoresque præcipue Monachi; & de quibus prolixe Delrio, Fr. Pithœus, Juretus, Sirmondus, Spelmannus, Baluzius, Du Fresne, *alii*:

Fuit

Fuit & judicium aliud, sistendo se vel *stando* ad *Crucem*, brachiis ut videtur in Crucis modum expansis ad certum tempus; vel etiam *duello* commisso inter accusatorem & reum, cujus eventus *Dei Judicium* habebatur. Et horum Examinum seu *Ordaliorum* ratio publicis legibus descripta est, hoc etiam Sæculo, inter Leges Æthilstani, Ann. DCCCCXXVIII. Mimica & vesana probationis Mosaicæ per aquas amaras, in causa zelotypiæ, imitatio fuit.

Impius quoque in probationibus lege non una, vel in purgationibus, obtinuit abusus *juramenti*. Satis erat negasse facinus, v. gr. furtum, adulterium, homicidium, dato 50. Testium negantium juramento. Rursus *unius Presbyteri* vel Sacerdotis sufficiebat ad rei probationem negationemve testimonium, juramento firmatum. Vide Tomum Concilior. x. *col.* 600. ubi *Leges Ecclesiasticæ* in Britannia latæ.

Disciplina ratio Antichristiana.

V. Ex Rituum ac Cultûs ratione omni Superstitiosa & Idololatrica, firmanda per Pontifices, Clerum, *Monachos*, de *Doctrinis* in Romana Ecclesia, sensim stabilitis, deque omni Ecclesiæ *disciplina*, judicium est. *Papa Vicariatus*, ac *suprema* sub Christo in Ecclesiam Universalem potestas, quantum ad *spiritualia*, toto pene Occidente jam admissa fuit, subjecturo sibi *temporalia* Gregorio VII. Sæculo subsequente. Quin Papam *omnes judicare*, à nemine judicari, hoc ævo contendit factio Johannis XIII. quantumvis sceleratissimi Pontificis, probante Baronio, qua de re infra, *Capite* secuturo. Ac sub Papis tradebatur *obedientia* debita *Archiepiscopis*, *Episcopis*, & ab ipsis præstanda Regibus, ac Principibus, quos Clericorum Synodorumque tribunali subjiciebant; unde Lex Odonis Cantuariensis, Anno DCCCCXLIII. Edmundo Rege, *Tomo* IX. Concil. *col.* 609. *Ammonemus Regem, & Principes, & omnes qui in potestate sunt, ut cum magnâ humilitate suis Archiepiscopis, omnibusque aliis Episcopis obediant.* Ità in Synodo Engelheimensi, Anni DCCCCXLVIII. *Hugo* Princeps, tanquam invasor Regni Ludovici, quicquid causa Civilis esset, ab eadem Synodo citandus, judicandus, excommunicandusque fuit, ac prolixe ea de re Flodoardus *Hist.* L. IV. C. XXXV. Rursus *Clerici* ab omni fuer *judicio sæculari* exempti, & à solis Ecclesiasticis judicandi.

candi. Omnibus iidem *Curiis* sensim præfecti, ac primi qui Regum consilia moderarentur, vel certe *Monachi*, ad quorum fere omnia nutum passim regebantur. Sed & longa *testium* serie opus fuit, priusquàm convinci alicujus facinoris Clerici possent, ut jam ad priora Sæcula observatum. Ita *Confessionum* particularium passim lege introductâ, variisque Capitulis sancita, omnium conscientis dominati Sacerdotes, nulli suis. Hæc & alia loquuntur Synodorum hujus Ætatis in Gallia, Britannia, Germannia, Italiave Capitula, hinc Canonum Collectores, ac qui de *Ecclesiastica* scripsere *Disciplina*.

Celibatus lex impura.

Doctrina de *Cælibatu* Clericorum usque adeo firmanda hoc ævo fuit, ut pro magna *Hæresi* haberetur, adstruxisse nuptias Sacerdotum. Exempla præbent Chronica, ad hoc Sæculum Tomus IX. Conciliorum, Antiquitates Britannicæ, & Balæus in Centuriis. Usque adeo ut Edgarus, nefarius ipse adulter, & stuprator etiam recluſarum Virginum, sed efferendus Baronio, sub authoritate Johannis XIII. ex impura meretrice nati, *præciperet per omnes Regni sui Cathedrales Ecclesias ejici Sacerdotes cum suis uxoribus & liberis, & Monachos induci, ut omnia Sodomis implerent*, ita Balæus. Ac præcipuum Edgari instrumentum, in profligando conjugio Sacerdotum, *incontinentiam Clericorum* vocat pro more Baronius ad An. DCCCCLXX. *Num.* III. *& seq.* fuit *Dunstanus* ille, Glasconiensis Monachus, omnium fallaciarum dolosus artifex, hinc Cantuariensis Præsul, ac tandem *Sanctorum* Catalogo adscribendus. Sub hoc celebrata Anglicana Synodus, adversus *Clericos conjugatos*, Ann. DCCCCLXIX. & pro *Monachatu* promovendo, Monachisque in Clericorum locum intrudendis, de qua Baronius, ad Ann. DCCCCLXX. & Conciliorum Tomus IX. Ed. novissima *col.* 698. Ac quibus tum nequam ille fraudibus, cum sociis suis, *Oswaldo* Odonio, *Ethelwoldo* Wintoniensi, aucturis *Sanctorum* hoc ipso numerum, promoverit rem suam, per Cruces vel Statuas loqventes, Imagines edentes signa, portentosa id genus Monachorum inventa, loquantur Annales Britannici. Luculentum exemplum in *Cruce* seu *Imagine Crucifixi humano more locutâ*, in Wintoniensi Cœnobio, pro expellendis Clericis conjugatis, cum causa hæc disceptaretur, ipse Baronius non dissimu-

mulavit, ad Annum DCCCCLXXV. N. XII. Ita in Germania, in Synodo Augustana, Anni DCCCCLII. Agapeto II. Pontifice, *Can.* XI. sancitum, *firmatumque, ut in multis Conciliis, qui divina Mysteria contrectant, ab uxoribus abstinerent.* Atque in hunc modum thori legitimi & impolluti loco, introductum est abominationum omne genus in Clericorum Collegia, Monachorumque cœnobia, nec sine advocatis præstigiis, sed & vi admota. Ratio potissima fuit, in Synodis allegata, quod *Thesauros, in dies congestos, non ad Ecclesiæ honorem, sed suis impenderent uxoribus, liberis.* Hic saltem obtentus Monachis lucrosus fuit, invasuris ita Clericorum possessiones, quod forte in iis essent qui conjugio patrocinarentur. Tacemus de *Conjugio* doctrinam in multis recedentem à Christo & Apostolorum præscripto. Dum modo permitterent divortia, etiam ob *fœtidum anhelitum*, levioresque causas, ut in Legibus Walliæ Regis, Ann. DCCCCXL. modo conjugia prohiberent, ob *compaternitatis* similiaque vincula, vel remotiores consanguineitatis *gradus*; modo conjugibus, *cohabitationis* tempus præscriberent, vel interdicerent omnem: Nec chartas hasce commaculamus fœdis & obscœnis, quæ in Capitulis aut Legibus Ecclesiasticis hujus ævi, sancita legimus apud Spelmannum, & Collectionis Labbeanæ T. IX. *col.* 602. 603. &c. *Conjugii doctrina vitata.*

De *Eucharistia* doctrinam quod attinet, actura magis magisque radices fuit Doctrina de *Corporali præsentia*, superiori Sæculo à Paschasio asserta. Testis sit *Odo* ille Cantuariensium Archiepiscopus, medio circiter Sæculo X. superstitiosissimus Præsul, Monachismi, ac Cœlibatus vehemens assertor cum *Dunstano*, illi in Sede, successuro. Huic jam gravis de *Eucharistia* contentio fuit cum Clero Cantuariensi, quo reluctante Odo statuit, *panis substantium* post consecrationem aboleri, transireque in Christi corpus, sola remanente *figurâ* seu specie externa (accidentia vocant) Symbolorum. Nec cautam obtinuit Odo adversus Clerum, contendentem *panem* non esse nisi *figuram Corporis Christi*, manente priore substantia, nisi ea fraude, iisque præstigiis quibus omnis superstitio atque Idololatria firmata est, miraculo scilicet & prodigio. Referunt rem gravissimi scriptores Eadmerus in Opusculis, Wilh. Malmesburiensis *Transubstantiationis primordia.*

rienſis in Angl. Hiſtoria, Antiquitates Britannicæ in *Odone Severo*, XXII. Archiepiſcopo Cantuarienſi. Prodigium hoc fuit, nempe dum celebraret quodam die coram Populo Miſſarum ſolemnia, imploravit fictis lachrymis Dei auxilium, ac ſignum edendum in incredulos. Nec mora, ubi ad confractionem ventum, *conſeſtim inter manus Pontificis, fragmenta Corporis Chriſti tenentis, ſanguis guttatim defluere cæpit*, quaſi ex venis Veri Corporis, in quod Panis converſus eſſet per conſecrationem. Unde miraculi novitate territi ſpectatores, nec compunctos digitos ipſius conſecrantis ſuſpicati, exorant Præſulem, ut *in* priſtinam formam Sanguis præſens commutaretur, quod factum, deprehenſa in Calice conſueta Vini ſpecie. Atque impoſturis, præſtigiiſque id genus, perſuaſa tandem *Tranſubſtantiatio* fuit, cujus ſimile exemplum in Paſchaſii Radberti Libro de Sacramentis, *Cap.* XIV. legitur, *Pueruli* Chriſti ſupra Altare conſpicui, loco *panis*. Hinc & de *Fide Euchariſtiæ* ſcripturus Librum Cantuarienſis ille Præſul, apud Balæum, non adeò (ut Arnoldus, & Galli nuperi) fidei ea *perpetua*, & ante *Berengarium* ſcilicet à nemine in dubium revocata. Nempe ſectati *plurimi*, eo tempore, in *Britannia* quidem, Scoti Erigenæ doctrinam, de quo ad ſuperius Sæculum, p. 845. ut & in *Gallia* illam Bertrami, Flori Magiſtri; in *Germania* illam Rabani, Walafridi &c.

Præſtigiæ pro Purgatorio adſtruendo.

Purgatorius ignis καθαρτήριον jam δόξα Latinorum fuit, nec ſine crimine hæreſeos, vel impietatis, ſollicitanda. Inde præſtigiæ cotidianæ illi magis accendendo, apparitiones Dæmonum, Animarum auditæ voces, ejulatus, viſi ignes, flammæ, ſexcenta id genus. Exempla ſi vis apud Baronium, habes in Odilonis Cluniacenſis Legendâ; in illa Dunſtani Cantuarienſis, Uldarici Auguſtani, aliis qui hoc Sæculo celebrantur, Imò etiam poteſtas *Sanctis* iſtis facta transferendi liberandique non ex Purgatorio modo, ſed ex *Inferno* ipſo. Factum in *Eduino* Anglorum Rege, cui ſucceſſit Edgarus, refertque Annalium Scriptor, certa fide, ex Osberto (Osberno verius) Monacho Benedictino Sæculi XI. ad Annum DCCCCLIX. *Num.* ultimo Anima nempe Edwini, cruciata inferorum ignibus, hinc à teterrimis Dæmonibus vexata Dunſtano apparuit, quem antea affixiſſet.

Baronii fabulæ.

flixiſſet. Sanctus injuriarum oblitus, miſertuſque, multis lachrymarum imbribus profuſis, Deum orat pro liberatione Edwini è manibus Dæmonum. Exauditur, nec *grandi* poſt *intervallo* Dæmones ad Dunſtanum redeunt *ſua prædâ vacui*, iſtis divina miſeratione elapſâ. Quis nugas id genus pluſquàm infantiles in Baronio ſine bile aut ſtomacho legăt? Imò quis infartos talibus grandes ejuſdem Tomos, non oculatus teſtis, ſuſpicaretur? Tacemus hac Ætate Latinorum innovationes circà *Unctionem Infirmorum*, abituram in Sacramentum *Extremæ Unctionis*, & ſuperſtitioſiſſimis Ritibus contaminandam. Vide apud Joh. Launojum, de *Unctionis Sacram.* Cap. IV. Excerpta ex Libris Sacramentorum huius Sæculi, cumprimis è Corbejenſi *Monaſterio*, ante Annum DCCCCLXXXVI.

Doctrina de Juſtificatione tota perverſa.

Ex memoratis patet, quàm parca, quàm ſub modio recondita, quàmve depravata fuerit omnis doctrina de *Juſtificatione* per Fidem, ex merâ Gratiâ, in ſanguine Chriſti pro peccatis *ſemel* oblati, *Rom.* III. *Hebr.* IX. X. Αἵρεσις enim omnis Romanæ Eccleſiæ jam tum doctrina fuit, praxi ipſa firmatâ, de *Miſſæ* ſacrificio quotidie pro expiatione offerendo; de Operum pœnalium, Monaſticæ Vitæ, Suffragiorum, Peregrinationum, Satisfactionum meritis; de Sanctorum mediatione, interceſſione, gratia, quorum etiam tanta ineſſet Reliquiis & Imaginibus Virtus. Ac *Deipara* jam in Orbe utroque hoc ævo Filio ſuo meritis, poteſtate, mediatione, ipſi Deo gratiâ ac miſericordiâ, æquanda fuit, ut in ſuperioribus exemplis.

Concluſio contra Baronium, &c.

Eant jam Genebrardus, Baronius, Nuperque Natalis Alexander, ac jactitent (ut ſuprà) inter tot Pontificum monſtra, inter tot hujus ævi execranda, *Fidem Catholicam*, à Chriſto ſcilicet & Apoſtolis acceptam, manſiſſe illibatam, *Cultum* ſincerum, *Veritatem* Petræ firmitate immotam, *Eccleſiam* Sanctam, puram, non habentem rugam neque maculam, & qui ſunt Baroniani id genus floſculi! Tu Lector perpende ſingula, nec nobis narrantibus fidem, ſed conſultis, exploratiſque quos damus Teſtibus, tuiſque ipſius oculis, aliquam habe. Nunc de Remediis nonnullis, ac *Succeſſione Eccleſiæ*, & bonorum reſiduo, in tantâ tamque univerſali corruptione, paucis monendum eſt.

V. *Papalis Tyrannidis coërcitio aliqua per Imperatores. In specie de Johannis* XII *depositione, & substitutione Leonis* VIII. *facto Ottonis* I. *Imperat. Baronius, & Nat. Alexander, ad partes vocati.*

Coërcitiones sub Ottone I.

I. Otto Magnus, Henrici Aucupis filius, & successor ab Anno 936. inter alia præclarè, & fortiter gesta, pie quoque coërcendam sibi esse duxit Paparum totiusque Cleri Romani, sed & Monachorum, effrænam libidinem. 1. *Monachos* quod attinet, pluribus ex Wittikindo, Ottone Frisingensi, Alb. Krantzio, intelligitur, ne retexam Anglorum ac Francorum Annales, invisam fuisse quaquaversum desidis turbæ ignaviam, mollitiem, luxuriam, hinc reformata per Germaniam Monasteria, & ejectas γαστέρας ἀργὰς, redituras ad Sæcularem vitam. Sed non duratura hæc reformatio fuit. Ex adverso, Edgaro Anglorum Rege, Johanne XIII. Pontifice, *ejectos* fuisse *per omnes fere Cathedrales Ecclesias, Sacerdotes cum uxoribus & liberis, & Monachos* in eorum locum *inductos*, ex Britannorum Annalibus refert Balæus, *Cent.* II. 2. Jus *eligendi* Pontifices, atque *investiendi* Episcopos, Clerum, voluit Otto Magnus redire ad Imperatores; Unde Romam delatus, Ann. DCCCCLXIII. ante ejectum Johannem, *fidelitatem promittere* Cives Romani, & Clerus universus, *nunquàm se Papam electuros, aut ordinaturos, præter consensum atque electionem Domini Imperatoris Ottonis, Cæsaris Augusti, Filiique ipsius Regis Ottonis*, ita Luitprandus, *Lib.* VI. C. VI. Ad quæ ineptissime Baronius, ad eum Annum, *Num.* XI. *Cæterum non omnibus Ottonis Imperatoris Successoribus Augustis, id à populo Cleroque juratum est.* Nempe juratum præsentibus, quod sibi quà Augustis deberi meritò contendebant, & sanxerat jam olim Adrianus I. ut visum ad Sæc. VIII. Falsum verò hoc promissum restrictum fuisse *ad Ottonem*, *ejusque Filium*, ex constitutione mox sancita in Synodo Romana, Leone VIII. jam electo, in qua Synodo hoc jus confirmatum *Ottoni*, *ejus-*

Baron. natal.

que

que Succeſſoribus, idque *in perpetuum*. Quâ de conſtitutione paulo infra. 3 Idem Otto Johannem XII. nefarium Pontificem, ſaluberrimo conſilio removit, & Leonis VIII. electioni præſens Romæ annuit; qua de re dicendum paulo plenius eſt.

II. Conſpeximus jam, Capite præcedente, cum Paparum aliorum, tum in ſpecie Johannis XII. vel XIII. inde ab Anno DCCCCLVI. Romanam Sedem occupantis, vel ipſo ducente illius vultus deſcribenteque Baronio, execrandam brevi tabella imaginem. Ex qua ſane colligat, non dicam pius quiſque Chriſtianus, ſed vel paululum modo ingenuus, quid de *Papatu*, totaque Hierarchia Pontificia, judicaverint quibus fuit aliquid Chriſtiani ſanguinis, & pietatis adhuc aliquis ſenſus. Si quæ vero pudoris ratio eſt, nemo non ſtatuat illico reprobandum fuiſſe tollendumque Monſtrum informe, ingens, Diaboli non Chriſti imaginem referens, Neronis certe alicujus vel Heliogabali. *Hiſtoria depoſiti Johan. XII.*

Igitur poſt tot accuſationum capita, de quibus in ſuperioribus, *p.* 924. 925. probataque hujus Monſtri ſcelera, quorum tot teſtes fuere quot Romani, ut ejus impietas *nec Babylonicos, nec Ibericos, nec Indicos incolas lateret*, ut eſt apud Luitprandum; & poſtquam purgationis loco fuiſſent præceps fuga, latebræ, minæ, anathemata; nullum ſupererat remedium aliud præter legitimam in Synodo depoſitionem. Et hæc Romæ tandem coacta Synodus A. DCCCCLXIII. præſente Ottone I. Imperatore, in eaque *tertio* conſidente, Johannes XII. poſt iteratam citationem, ac miſſas ſecundo literas, cum Legatis, tanquam *Monſtrum illud nulla virtute redemptum à vitiis, à S. Romana Eccleſia pelli, aliumque loco ejus conſtitui* decretum eſt, *qui exemplo bonæ converſationis præeſſe valeat, & prodeſſet ſibi, recte viveret, & bene vivendi exemplum præberet*, Quo facto, *omnium* ſuffragio, & *una voce*, *terna* acclamatione repetita, *annuenteque Imperatore*, electus eſt *Leo venerabilis, S. Romanæ Eccleſiæ Protoſcriniarius, vir approbatus*, conſecrandus mox ſolemni ritu. Hæc pluribus Acta ejus Synodi, apud Luitprandum auctorem coætaneum, in Libro *de Rebus Ottonis Auguſti*, qui ſubjungitur ad finem *de Rebus in Græcia viſis*, & ex eo apud Baronium, ad præfatum Annum, *Num.* IV. *& ſeq.*

III. Nunc audi Theologiam Baronianam, cui etiam ſuorum paſſim, *Baroniana portenta.*

passim, sed & Petri de Marca, *Libro* I. de Concordia, *Cap.* XI. ac cumprimis nuperum Natalis Alexandri, Galli Monachi, suffragium accessit singulari *Dissertatione*, quæ est illi sexta decima *Tomi* XVI. Ecclesiasticæ quam vocat Historiæ. Quæ sola speciminis loco esse possint, quo Historici id genus pretio apud suos esse debeant, qui non omnem fidem ac prudentiam ejurarunt. Ità est, inquiunt illi Viri, Johannes fuit monstrorum omnium *monstruosissimus*, *illegitime intrusus*, *contrà leges & Canones*, *invasa sede*, *juvenculus*, *in Scena Mimus non Pontifex*, *parturiente tyrannide natus* : Adhæc in mediis *nefandisque sceleribus*, quæ totus Orbis *detestaretur*, *plane impœnitens*, *incorrigibilis*, ad *decimum* usque *annum*, ab invaso Pontificatu, Sacrilegam hanc personam acturus, hinc *juste à Deo puniendus*, *ab omnibus repudiatus*, & quæ apud istos testatissima plura sunt: Nihilominus, addunt isti, *legitimus* idem Johannes *Pontifex* fuit, *illegitima depositio* in Synodo ea Romana, & *surrogatio* Leonis *Schismatica*, cui Leoni inter Pontifices locus nullus debeatur. Satiusque, ita Baronius ap Ann. DCCCCLV. N. IV. *monstruosum quantum libet Caput ferre*, *quam duobus Capitibus infamari*; quasi non daretur tertium, Monstri remotio, & alterius Capitis ejus in locum substitutio. Natalis Alexander, proposita quæstione, *Utrum Johannes* XII. *à Romana Synodo legitime fuerit exauctoratus*, ita concludit : *Exauctoratio Johannis* XII. *in Synodo Romana illegitima fuit. Unde qui ipsi substitutus est Leo* VIII. *Anti-Papa censendus est.* Atque hic Lectorum fidem imploramus, adeo exuunt illi Scriptores quicquid pietatis, prudentiæ, æquitatis elt, pudorisque: Scilicet,

Honesta scelera Papatus facit,

& quicquid uspiam concipitur nefas in Pontifice tolerandum. In pauca contrahemus.

Exceptio in Luitprandum.

IV. Primo, orditur Baronius, à fide Luitprandi tanquàm suspecta, *addictissimi* scilicet *Ottoni Imperatori*, *qui privato studio scripserit in Ottonis gratiam*, *in odium verò Johannis*, ad Annum DCCCCLXIII. *Num.* III. Atqui Luitprandus rem describit in publico Orbis theatro gestam, suo tempore, nominibus etiam expressis

expressis omnium qui cum Imperatore considerent in ea Synodo. Ejusdemque Johannis XII. Impietatem, abdicationem, substitutionem Leonis, confirmant, in Græcis ipsis *Cedrenus*, & *Curopolates*, in Latinis, *Roswitha Saxonica* in Panegyrico Ottonis I. Poëtice scripto, *Reginonis* Continuatores, *Flodoardus*, *Sigebertus*, *Martinus Polonus*, *Platina*, *Trithemius*, Chronographi alii. Et si Johannes *odium* fuit Luitprandi, idem quoque *odium* fuit humani generis, & Ecclesiæ probrum, pestis, exitium. Unde Natalis Alexander facta quidem concedit, imo *magno Ecclesiæ commodo exauctoratum videri Johannem*; quæri modo, an id *jure* factum fuerit seu ab Ottone I. seu à Romana Synodo, quod posterius negat. Rationes videamus, quarum aliæ ea convellunt quæ Johannis depositionem *præcesserunt*, aliæ ipsum Synodi *decretum*, & quæ illud *subsecuta* sunt.

V. Quantum ad ea quæ judicium Synodale præcesserunt, excipit Baronius I. *Cogi non potuisse* Synodum, *absque ipsius Pontificis Johannis consensu*, ita neque *inconsulto & non consentiente Johanne*, licuisse Clero Romano, & Cardinalibus, promittere Imperatori, se *præter* ejus *consensum*, *nunquam deinceps Papam electuros*. Atqui jura electionum si fuere penes Cardinales, Clerum, Populumque Romanum, haud negante Baronio, non hi potuerunt advocare consensum Imperatoris? Aut revocare concordiam pristinam inter Imperatores & Clerum, in ordinando Pontifice, post tot nefarias electiones? Et requisitus primo *consensus* ejus ipsius Pontificis, qui jam convictus esset tot Scelerum, qui conculcasset divina omnia & humana, & qui tum quoque latitaret, profugus ad Saracenos? Quid etiam absurdius, quàm *consentire* debuisse Johannem in eam *Synodum*, in qua ipse judicandus esset, nulla purgationis deinceps reliqua specie, certe convincendus tot enormium facinorum, ac recentissimæ etiam perduellionis, desperatæque impœnientiæ? Et quid jam fiet de *Conciliis* aliis, habitis etiam inter *Oecumenica*, seu in Oriente, seu in Occidente, non expectato in iis consensu Romani Pontificis? Qua de re nos alibi, ac ipsum Maimburgium audiant in *Tractatu* Gallico de Romanæ Ecclesiæ Episcopis, ne Carolum Molinæum, aliosque referam. 2. Pergit Purpuratus, *Num.* XXIII. Inter *accusationum* capita, non ex-

Exceptiones aliæ impugnatæ.

pressam

preſſam legi mentionem *intruſionis in Apoſtolicam Sedem*, *cum adoleſcens eſſet Johannes*, omiſſumque id fuiſſe *magno artificio*; Nimirum, *ſi fuiſſet Johannis electio oſtenſa nulla, aque Ottonis Imperium, quod acceperat a Johanne, fuiſſet illegitimum declaratum, utpote collatum ab eo qui Pontifex non eſſet: Sic igitur abſtinuiſſe ab his Ottonem, ne ſui abrogationem Imperii ejus damnatione procuraret.* Quot paucis vocibus portenta! Sane Imperii dignitatem debuit Otto ſui ſomnino Natalibus, Henrici Aucupis Patris ultimæ voluntati, apud Wittikindum, confirmatæ per Principes Imperii ſucceſſioni, Unctioni pridem per Moguntini manus acceptæ, ac tandem Senatui Populoque Romano, eum *Auguſtum* & *Imperatorem* proclamanti, conſecrante ſane de novo Pontifice, ſeu *benedicente* ut habet Sigebertus, ſacro *unctionis* ritu, ac Sacerdotali ceremonia. Acceſſerant Ottonis late victoriæ, liberataque fere per eum Italia tyrannide Berengarii, & Adelberti. Neque aliter Ottones ſe inſcribere ſoliti, ad exemplum Caroli M. & Succeſſorum, quam *Divinâ Clementiâ Imperatores Auguſtos*, ex Diplomatibus antiquis. Quid etiam ineptius, metuiſſe ſibi Ottonem, ne abrogato ex capite tyrannidis Johanne Pontifice, in ſe quoque Romani ſententiam *abrogati Imperii* pronunciarent. Qui ſane eundem ut *Italiæ liberatorem* reſpiciebant, iis etiam exercitibus munitum, quibus jura ſua contra quoſvis aſſereret. Probe etiam conſciis Romaniis, conſtitui Imperatores ab antiquo ſolitos, *Lege Regia; Scenatuconſulto*, *Plebiſcito*, ac totius Populi ſuffragiis, cujus Papa nonniſi primum membrum cenſeretur. Vide autem *Diſſertationem* noſtram, ad ſuperius Sæc. *Capite* VI. de translato in Carolum M. Imperio, quem vere expreſſit Otto Magnus. 3. Porro cauſatur Baronius, defuiſſe *trinam citationem* Johannis in reatu conſtituti; ſed nec *ſeptuagima duos teſtes* contra Johannem depoſuiſſe; non etiam illi datam *perendinam dilationem*, ut jura voluere, monſtroſum denique fuiſſe, quod *rogarit Imperatorem Synodum*, ut Johannem expelleret, dum *Imperatoris fuerit poſtulare id à Sancta Synodo.* Bona verba! Atqui diſerte Luitprandus, & Acta Synodi, iterato citatum fuiſſe, miſſis ad eum Literis etiam reverentiæ teſtibus, una cum Legatis, ejuſque expectatum fuiſſe adventum; nec ad ſententiam ferendam proceſſiſſe Synodum

dum, nisi postquam *certo scivit non affuturum*, Legatis reversis re infecta, Pontifice nusquam invento, nec ubi ipse esset quoquam valente indicare. Unde tandem *tertio consedit* Synodus, ita Luitprandus, ac *tertio evocatum* fuisse, *dum venire cunctaretur*, habet Sigebertus. En frontem Baronianam! Satis igitur datum illi fuit *dilationis*, ac frustra *perendinasset* Synodus, dum ad Hernicos Johannes aufugerat, delitescens, contumax, *ἀνηκαλάκευ]ος*, nec dubia amplius causa tam scelerati Capitis. Dum vero LXXII. *testium depositionem* poscit Baronius, in sinu subridet, nixus *Actis* suppositiis *Marcellini* Papæ, relatis apud Baronium, ad A. CCCII. ut & Synodo *Sinuessana* commentitia, in qua deposuerint LXXII. testes contra Marcellinum, nempe juxta divisionem *Libræ occiduæ* in LXXII. solidos. Alias XL. testes Romæ desideratos ferunt, uti contra *Polychronium Hierosolymitanum*, accusatum videlicet sub Sixto Pontifice, Theodosio & Valentin. Augustis, An. CCCCXXXIII. in Synodo Romana; sed pari supponendi fingendique libidine, nullo hujusmodi Polychronio Romæ accusando, purgandove. Verum in hacce causa, & accusatione Iohannis XII. *omnes* uno ore adversus hocce propudium hominis deposuere, Cardinales, Clerus, Populusque universus, una vox Urbis & Orbis, & tantum non testes LXXII.

Nugantur vero Cæsar Baronius, sed & Natalis Alexander, rem fuisse monstruosam, *rogari Imperatorem à Synodo* ut consentiret in *Johannis expulsionem*, & *alterius in ejus loco constitutionem*. Quid ita? *non fuisse hoc* ajunt *in Principis laici potestate*. Imo vero hoc ipsum assertum monstro simile est. Imperator *invitatur* in Urbem Romam, à Clero Populoque Romano, *etiam obsidibus datis*. Audita accusatione res Conventui Synodali judicanda committitur; conveniunt communi assensu Imperator & Primates Episcopi, Germani, Franci, Itali; Imperator initio statim, se nolle solum agere Judicem, *vos* (inquit) *ô sancti Patres consulimus, id quod agendum est communi consilio pertractetur*; ac tandem auditis testibus, ac probatis criminibus Iohannis, ultimo contumacis, ac latitantis, petunt Romani, ut Imperatoria authoritate *monstrum illud expellatur* &, Ottonis assensu accedente, *alius constituatur ejus loco*. Id vero alienum ab Imperatore fuit, authoritatem inter-

ponere, consensum addere, brachium sæculare subministrare, *expellendo* feroci monstro, ac perduelli, cum Saracenis noviter, etiam & hostibus Imperii, conspiranti? Apage gerras! Imo absque ope Imperatoris *expelli* non potuit Pontifex, sic nec absque eodem *alius constitui*. Et turbatis Ecclesiæ rebus, extraordinario malo, quale hoc non dissitentur, extraordinarium etiam remedium adhiberi & potuisse & debuisse quis neget? Porro de jure Imperatorum in electionibus Pontificum, fuse supra, ante & post tempora Caroli M. De eorundem jure in Paparum cognoscendis causis, & in seditiosis removendis, coërcendisve, uti factum à Salomone circa Abiatharem summum Pontificem, ab Honorio circa Bonifacium & Eulalium Antipapas, à Justiniano circa Sylverium, & Vigilium, à Constante circa Martinum, ab ipso Carolo M. Circa accusationes Leonis III. dein ab Ottone III. ad exemplum Ottonis I. circa Johannem Placentinum: ab Henrico II. circa *tria teterrima monstra*, ut Platina, ab Henrico III. circa Gregorium VI. à Sigismundo circa Johannem XXIII. tempore Constantiensis Synodi &c. non hic est locus pluribus dissertandi. Singula locis suis observantur.

An sententia in Johannem, & Electio Leonis, ipso jure nulla?

VI. Sed vero, inquiunt illi, *sententia* ipsa in Johannem lata, tum & *electio* Leonis nomine VIII. fuerunt ipso jure nullæ. Et hic paratragœdiat Baronius, in *Pseudo Synodum*, *in Conciliabulum*, declamatque cum in Johannis depositionem, tum in substitutionem Leonis. Vocat iterum *facta enormia*, *monstruosa*, *jus offensum*, *Canones violatos*, *Traditionem conculcatam*, *prostratam justitiam*, *facinus indignum*, *audax*, *insolens*, *monstrum*, *prodigium*, *zelum sine scientia*; *privandosque fuisse illos ipsos Episcopos hoc nomine*, *& divina quidem sententia*, *suo Sacerdotio*, *juxta Oseæ Vaticinium*, C. IV. *Repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi*, &c. Uno verbo *sacrilegum* fuisse Synodi *judicium*, *invalidum*, *penitus nullum*, sed & *surrogationem* Leonis, ut pote *Laici*. Hæc & alia lege ad Annum DCCCCLXIII. *Num.* XXXI. XXXII. & sequentibus. Multus est post Baronium Natalis nuperus, dicta *Dissertatione*, in sententia hac adversus Johannem lata exagitanda, & proscindendis ejus Synodi Patribus, ac Leonis Pontificatu expungendo. Quod vero horum

horum Viorum πρωτοψαλτης est. I. *Pontificem* (ajunt illi) *à nemine judicari potuisse*, lata sententia, *qui omnes judicaret*, *Superiorem ab Inferiori* judicari non posse, citata Aviti quadam Epistola; Idem jam censuisse Patres Synodi Romanæ, habitæ in causa Leonis III. tempore Caroli M. *Sedes Apostolica nos omnes judicat, ipsa à nemine judicatur.* Addunt exempla alia hujus superioritatis atque independentiæ Papalis, ex quibus etiam constet *quod major a minori judicari non debeat.* In specie, nemini licere *contra summos Pontifices sententiam dicere*, decretum fuisse *Can.* XXI. Synodi VIII. Anti-Photianæ. Imo *erroneum fuisse & hæreticum*, asserere (qualiter factum ab Episcopis istis) *propter peccata*, qualia Johannis fuere, *auferri posse à Pontificibus clavium potestatem.* Excipiunt tamen *Hæresim*, in cujus sola causa liceat Pontificem accusare damnareque, ut factum circa *Honorium*, cui post mortem ab Orientalibus anathema dictum fuit. II. Leonem IX. *mœchum* fuisse, qui *uxorem alienam vivente Viro* (Ecclesiam Romanam vivente Johanne XII.) *usurparet*, atque adeo Anti-Papam, Schismaticum, nullum in Catalogo Pontificum. Quod vero *legitimum* cum *Pontificem* dixerint Auctores plerique coævi, factum *Othoni Imperatori ut adularentur.* Accessisse *Laicatum* Leonis, unde nec admoveri ad Pontificatum potuisse *Neophytum*, nisi *violatis* Ecclesiæ *Canonibus.* Hæc illi.

Narrationes effictæ & Hypotheses.

VII. Quæ rursum commemorasse Lectori cuivis, extra partes constituto, nec parasito Romanæ Curiæ, nec Monacho, aut Jesuiticæ Societatis, refutasse est. I. *Papam à nemine judicari posse*, nec monstrum quidem Papæ, audax Canonistarum est & gnathonum suppositio, imo impia, ex hypothesibus impiis, *Deum esse, qui ab hominibus judicari non possit; Vice-Deum, instar Dei, Regem Regum, Dominum & Judicem universalem, Cœlestium, terrestrium, subterraneorum*, &c. Notæ Antichristianæ voces, *Nicolai* I. *Dist.* XCVI. C. satis Evidenter; *Gregorii* VII. in Dictatis & Epistolis; *Innocentii* III. *Serm.* III. de Coronat. Pontif. *Bonifacii* VIII. *Dist.* XL. C. si Papa, *Pauli* II. ad Platinam, in ejus Vita, & quæ id genus apud Canonistas infinitæ, & apud Baronium, Bzovium de Pontifice Rom. similes. Imo vero memores esse oportuit Petri ipsius à Paulo reprehensi, & palam,

lam, & aciter, nec in causa Hæreseôs. Ac depositionum Papalium exempla, à Conciliis, Imperatoribus, ut & causas Pontificum ab hisce cognitas, judicatas, etiam à Carolo M. jam subindicavimus supra. Loquantur etiam Galli, Veneti, post Constantienses, Basilienses, & quotquot independentiam Pontificiam vel omnipotentiam, aut infallibilitatem explosam volucrunt. 2. Quod urgent ex Anastasio in Vita Leonis III. Episcopos in Romana Synodo erupisse in has voces, *Sedes Apostolica à nemine judicatur; nos Sedem Apostolicam judicare non audemus*, unus habet Bibliothecarius, ex quo inserta sunt Conciliorum Tomis. *Atqui* eo ipso tempore *judicandus* fuit Leo à Carolo M. hunc in finem *Romam* accito; & quum testes criminum nulli apparerent, *jurejurando ab objectis criminibus se purgavit* quod Canones flagitabant, & firmat Ademarus in Vita Caroli M. Iam olim Symmachum *Decreto* judicarat Synodus Romana IV. Palmaris dicta, sub Theodorico, A. 502. quam Editores Conciliorum faciunt Romanam III. A. 501. Utque Iohannes hic XII. sic mox Benedictus V. ab eodem Ottone depositus, Anno DCCCCLXIV. postea Iohannes Placentinus ab Ottone III. Anno DCCCCXCVI. Ne reponam exempla depositionum reliqua. Quod vero *Hæresim* excipiunt, qualem Roma censet, ob quam unam judicari possit Pontifex, non vero ob *Simoniam*, *invasum Sedem*, *incestus*, *adulteria*, *perjuria*, &c. qualia in hoc Monstro detestatur Baronius, Antichristianæ doctrinæ tradux est, & πρωτον ψευδος. 3. Ejusdem sunt commatis reliqua, v. gr. *Pontificem superiorem* esse, *Imperatorem inferiorem*, vel *Concilium* legitime coactum id est ab Imperatore, consentiente Clero. Unde ista, Papam (quantumvis. *Mimum in Scena*, *tyrannum*, *Monstrum*, & si quid his deterius) ab Imperatore vel à Concilio judicari non posse, superiorem scilicet ab inferiori, productis exemplis ab hac causa alienis. Quæ pridem à cordatioribus in Romana Ecclesia, Gallis præcipue, disputata. Nec per *minorum judicium*, cui *non subjacere Romanæ Sedis Antistitem*, dixerat Synodus Palmaris, in causa Symmachi, initio Sæculi VI. intellexere Patres aut Imperatorem, aut Synodum, aut Episcopos, (quorum omnium *unum esse atque individuum Sacerdotium*, Symmachus ipse Epist. I. ad

Æonium

Æonium Arelatensem *Tomo* IV. *Conc. col.* 1291.) sed *aliquos ex Clero, ex Senatu*, ut habet Anastasius, qui Schismatis auctores adversus Symmachum. Quod & Ioh. Launojus vir longe Doctissimus, Pontificius ipse, pridem demonstravit, *Epistolarum* P. 1. *Epist.* ad Claudium Santeulium. Neque mens alias fuit Aviti Viennensis, *Epist* XXXI. ad Faustum & Symmachum Senatores, in qua agit de *Sacerdotali Decreto*, quo Symmachus Papa absolutus fuit, his verbis, *Decernimus ut Symmachus Papa, Sedis Apostol. Præsul., quantum ad homines respicit, sit immunis, & liber* &c. Adi Joh. Launojum in Epistolis, vel Papirium Massonum de Episcopis Urbis, *Libro* IV. ac nuper Ludov. Maimburgium Natali Alex. jure opponendum, in Tractatu de Ecclesia Rom. *Cap.* 1. & XIX. ac sequentibus. Frustra etiam huc trahunt *Canonem* XXI. Synodi λησεικῆς Anti-Photianæ, Adriano II. Pontifice per Legatos judice in causa propria; quo Canone interdicatur etiam *Universali Synodo* sententiam dicere contra Romanum Pontificem. Vide modo, quisquis es, quæ nos prolixe ea de Synodo Hadrianea, deque ejus reprobatione, ad Sæculum IX. cumprimis *Cap.* XII. *pag.* 878. & secuturis aliquot.

VIII. Quàm vero iniquum sit, ut Baronii, Binii, Bzovii, Bellarmini, ac gregalium, ita Petri de Marca, nuperque Natalis Alexandri, de *Leone* VIII. ut *mœcho*, *usurpatore*, *Antipapa*, nullo in Pontificum ordine, judicium, sequentia docent. 1. Factam fuisse hanc Leonis substitutionem, remoto Johanne, *omnium* consensione *una voce*, liberrimaque *electione Cleri & Populi*, tanquam *Viri quem maxime idoneum putarent*, *Imperatore electionem approbante*, pro veteri lege & consuetudine, ab Ottone revocanda, atque adeo Leonem *legitimum* Pontificem fuisse, omnes uno ore Historici. Ita Luitprandus, Regino, Puella Saxonica, Sigebertus, Martinus Polonus, Flav. Blondus, Platina, Wernerus, Trithemius, reliqui. Quos aut adulatos esse Ottoni, aut simpliciter rem commemorasse, non factum approbasse, precario excipiunt. 2. Leo iste VIII. omnium suffragio fuerat vita inculpatus, qualem poscebant tempora, opponendum sceleratissimo mortalium. Adhæc callentissimus idem Ecclesiasticæ rei, *Protoscrinarius* anteà Rom.

Leonis Pontificatus assertus.

Ecclesiæ, quicquid non functus Sacerdotio fuisset, unde de *Laicatu* querimoniæ, & non Canonica scilicet electione. Nunc quid magis repugnet Divino juri, instituto Christi, Ecclesiæ bono, arbitretur quisque; eligi Virum probum, aptumque, in Pastorem, Episcopum, licet antea Sæcularibus negotiis implicitum, an retineri monstrum, pestem Ecclesiæ, hostem humani generis, ab iis quorum est eligendi potestas, atque etiam invasorem Episcopatus? 3. Non tam *Laicatus* Baroninm uuit, quam quod in electione hac intervenerint partes *Imperatoris*, quem alias *piissimum* vocat; & qui nisi interveniisset, *aliter Christianam fidem periturum* fuisse, dixit Platina. Stomachum etiam Baronio movit, verius quam *Laicatus* Leonis, *lex* à Leone mox lata, ut *nullus Papa fieret absque assensu Imperatoris*, apud ipsum Gratianum, Genebrardus vocat *jus Investituræ iterum Imperatori collatum*. Qua de re etiam postea. 4. Legitimum hunc *Leonem* VIII. præter memoratos testes, omnes illi agnoverunt, Sæculo proxime sequente, quibus *Leo* ille qui sedit ab Ann. MXLIX. ad MLIV. commissus cum Michaele Cerulario & Orientalibus, est *Leo* IX. etiam in Martyrologio Romano, ad XIII. Kal. Maji. Alias si Leo iste, vulgo VIII. suffectus in Johannis locum, Schismaticus fuit, & illegitimus Pontifex, alter qui vulgo Leo IX. dicendus fuisset octavus, quod & recte Joh. Launojus, & Papirius Massonus, Viri Clarissimi, observarunt. Hoc vero ut enervet Natalis, glocitat, v. gr. *Errorem in appellandis Pontificibus, non efficere ut veri fuerint Pontifices*, accusato sic errore, & quidem in causa facti, uti Martyrologii Rom. sic omnium Scriptorum Sæculi X. XI. & sequentium. Addit, *veritatis eam esse conditionem, ut nemo ipsi præscribere possit*; Recte, axiomate uti ab hac causâ alieno, quæ facti est, & de qua testantur contemporanei proximique Scriptores omnes, ita merito in *Præscriptiones* Pontificias retorquendo, & inanem obtentum *Antiquitatis*.

Infamia Baron. & Nat. Alex. asserta.

IX. Urgent, Leonem hunc VIII. mox à Concilio Romano fuisse depositum, restitutum Johannem XII. quo mortuo substitutus illi fuerit *Benedictus* V. à quo deinceps *Benedictus* VI. VII. in Benedictorum Pontificum ordine, fuerint appellati. Atqui 1. Merito Viris doctissimis suspectum fuit *Concilium* illud *Roma-*

num

num, in quo damnatus Leo VIII, mox ab Ottonis discessu, Johannes restitutus; quod ejus non meminerint memorati Historici, & una Vaticani Codicis fide nitatur. Abestque ab omni veri specie, eosdem Episcopos, qui unanimi consensione subscripserant Johannis abdicationi, mox contrario decreto eundem restituisse, nisi vis intercesserit. Quin ex ipsis Sermonis nævis, in hujus Concilii Actis, relatis Baronio ad Ann. DCCCCLXIV. Doctiss. Launojus fraudem jam olim suspicatus est. 2. Pulsum Leonem VIII. fuisse, quum vix Otto à Romanis discessisset, facile concedimus; sed postquam *Romani à Papa Johanne pecuniis illecti fuissent*, ut ipse Sigebertus, Mulieribus imprimis facientibus, quas sibi Johannes devinxerat. Nec mortuo Johanne substituerunt *Benedictum* V. nisi perjuri, inconsulto Ottone, *contrà juramentum quod Imperatori fecerant*, videlicet, *nunquam se Papam electuros, aut ordinaturos, præter consensum atque electionem Domini Imperatoris*, iterum ex Luitprando, Sigeberto, & reliquis. Quare factiosus ille Benedictus fuit, *in seditione creatus Pontifex*, ut Platina, *ab his potissimum qui Johanni cognatione factioneque conjuncti fuerant*. Unde mox removendus, post paucorum mensium Pontificatum, ab imminente Urbi Ottone vindice, per quem Leo restitutus, & à Romanis iterum admissus fuit, Anno I. Pontificatus excessurus è vita. Quod vero iste *Benedictus* in ordine Pontificum, *quinti* nomine, appareat, inde factum quod Sedem aliquot mensibus tenuerit, factiosorum ope, donec eo pulso restitueretur Leo. Sed hoc ipsum, expulsum fuisse ab Imperatore, restituto Leone, per quem Leonem jura ad Imperatores pristina redierunt, satis causæ Baronio est, cur *Martyr* appellandus fuerit, ad Annum DCCCCLXV. N. II. *Explosa* tanquam *fabula* causa alia, nempe, quod in Germaniam ductus ab Imperatore Benedictus, Wandalorum incursu fuerit trucidatus, referente Crantzio in Metropoli, & in Saxonia; Platina, *non multo post dolore animi apud Hayssurgam mortuum*. Tandem vero Natalis Alexander, post multam declamationem contra Jahannis XII. depositionem, & decernentem, eam Synodum, redit quodammodo in viam, *Dissert.* XVI. p. 680. 681. *Sententiam quidem in Johannem ferri non debuisse, moneri tamen potuisse, argui, ad emoliendam*

liendam criminis ſuſticionem adigi, hinc *graviter peccaſſe cum recuſavit adeſſe Synodo*, citato Turrecremata Cardinali, à quo laudatum hoc Concilium Romanum fuit, ſub Ottone I. *contra Johannem Papam* XII. *qui venalis, & lubricus publicus, & incorrigibilis erat.* Et in ſententiam eandem, faſſo Natali, Sylveſter Prieras, Franciſcus Victoria, alii plures, nempe in tali caſu potuiſſe *convocari Concilium, contra voluntatem Papæ, ut ei reſiſteretur.* Eat nunc Baronius cum ſuis; quos inter Abrahamus Bzovius, qui Capite XV. de Pontificatu Romano, Synodum eam vocavit *Pſeudo-Synodum*, Ottonis *judicium execrandum, ſpurium, ſacrilegum, tyrannicum*, Leonem VIII. *perjurum, Schiſmaticum*, & quæ plura ibi legas. Nempe hac una hypotheſi, *Pontificem Romanum*, quicunque is tandem fuerit, *à nemine mortalium judicari poſſe.*

De Facto Ottonis III.

X. Ottonis I. exemplum imitatus eſt *Otto* III. quum Romæ facturiret Creſcentius Conſul, & in Gregorii V. locum, nuper ab Ottone conſtitutum, cum omnium applauſu, impoſuiſſet Romanæ Sedi Anti-Papam *Johannem* Placentinum Epiſcopum. Unde factum, ut Otto Romam cum exercitu profectus Johannem illum male mulctaret, amputatis digitis, præſciſis auribus, oculis erutis, ac Gregorio V. reſtituto, ſumpturus & de Creſcentio tyranno ſupplicium. Referunt rem prolixe Ditmarus, Glaber Radulphus, & Petrus Damiani, quanquam diverſis circumſtantiis. Unum vero *hoc in loco* advertе. *Gregorium* illum V. ab ipſo *Ottone* Imperatore, nepotem ſuum utpote, & Germanum, fuiſſe ad Pontificatus apicem evectum, & *Glorioſe* quidem, *cum omnium laude præſentium*, ut diſertis verbis Ditmarus, ſinceriſſimus ſcriptor Poſſevino, Chronicorum *Libro* IV. Quidni jam in Gregorii hujus *electionem*, tanquam tyrannicam; non Canonicam, ab Imperatore ſcilicet profectam, ex favore in conſanguineum ſuum, declamat uti alias ſolet Baronius, laudata ex oppoſito *Johannis Placentini pietate, comitate, & in rebus agendis ſolertia*, ut laudat J. Horatius Scoglius, *Libro* XI. ad Ann. DCCCCXCVI.? Rationem habes, quia opportunus eſt hic Gregorius V. Pontificiæ omnipotentiæ aſſertoribus, quorum princeps Baronius eſt. Nempe commentitia illa conſtitutione, de qua poſtea, quam *Gregorio falſiſſime* tribuunt, quâ is Pontifex Imperium Germanis ſtabiliverit, inſtitutis

institutis in ea Gente *Septemviris Electoribus*, pro jure Pontificio largiendi transferendique, Imperia Regna; ut praeter Baronium, ad hunc Annum DCCCCXCVI. multis Abrahamus Bzovius, de Pontifice Rom. C. XLIII.

VI. *Testes alii Veritatis infortunato hoc Sæculo, contra Tyrannidem, Errores, Superstitiones Pontificias.*

Testes ab aliis producti dubia ac.

I. Occuparunt hanc operam ex parte Magdeburgenses, *Cent.* X. M. Flacius Illyricus, in Catalogo Testium, *Libro* XI. Usserius de Successione Ecclesiarum, C. III. Hottingerus Sæculo X. *Sect.* V. & qui Eruditorum alii in facta hujus ævi, ac sententias de Scriptura S. Potestate Papæ, Juribus Principum, Eucharistia, Imaginum cultu, cœlibatu Clericorum, Prædestinatione, Justificatione, aliisque Capitibus, passim inquisiverunt. Quanquàm Testium nonnullorum ætas controversa sit, ut Ambrosii Ansberti, Smaragdi Abbatis, Radulphi Flaviacens. Theophylacti Bulgarorum, & ad sequens Sæculum verius referendi sint Glaber Radulphus, & Giselbertus Monachus. Nos ex multis pauca subnotamus.

Testes pro Scripturarum usu &c.

II. Fuisse hoc ævo constat certa fide, qui debitam *Scripturis S.* reverentiam habuerunt, unde esset haurienda fides, salus, hinc *transferendis* in linguas vernaculas, à Populo *legendis*, quicquid in contrarium Monachi niterentur, impurissimis Traditionibus obtrusis. Ita in Britanniis Ethelstanus Edwardi I. filius, mortuus A. DCCCCXXXIX. *Scripturas divinas verti fecit in Anglo-Saxonicum idioma, ex purissimis Hebræorum fontibus*, Balæo ex Malmesburiensi referente, *Cent.* II. Ipsum Ælfredum Magnum antea, nono Sæculo inclinato, *Novum Test. priori loco vertisse, deinde hoc absoluto Vetus Test. aggressum*, refert in ejus Vita Spelmannus, *Libro* III. Nec dubium quin Caroli M. Capitularia, pro *Scripturis S.* commendandis (de quibus ad *Sæc.* IX. C. III.) passim Viri pii, in Gallia cumprimis & Germania, hoc Sæculo respexerint. Quos

inter Radulphus Flaviacenſis Monachus, ut Chronographus, ſic Commentator eo tempore inclytus, ex quo multa Flacius Illyricus. Quem tamen duobus Sæculis recentiorem faciunt D. Blondellus, Labbeus, & alii, ob teſtimonium de *Johanna Papiſſa*, ex uno Alberico Trium Fontium Monacho, Sæculi XIII. in Mſ. hujus Chronico. In Oriente par Scripturis S. reverentia habita, ab iis qui tenaces doctrinæ Baſilii, Nazianzeni, Chryſoſtomi, vel ex Oecumenio, & Theophylacto, eximiis Commentatoribus, ſi non hujus certe proximæ ætatis.

Contra Papalem tyrannidem &c.

III. Fuere etiam, in hac temporum barbarie, qui prætulerunt in plurimis lucem veritatis, in ipſo quandoque Monachorum ordine, etiam contra *Papalem tyrannidem*, *infallibilitatem*, *decreta Pontificum*, *Traditiones* ſpurias & muſticas. Inter teſtes hujus ævi in hanc rem productos ab Illyrico, Mornæo, Uſſerio, Hottingero, & ſi quibus aliis, ſunt quorum vel ætas non ita certa, ut dictum modo eſt, vel ſcripta, in quibus eſt *Altercatio Synagogæ & Eccleſiæ*, Liber contra Judæos, tributus Giſelberto Monacho Anglo, quem tacent Bellarminus, Labbeus, cæteri; laudat Chronicon *Monaſterii* Hirſaugienſis, ſed ad Annum MLXXVII. apud Trithemium, *pag.* 76. Saltem indubius eſto teſtis primo, qui res hujus temporis Hiſtoriarum Libris complexus eſt, licet clarus magis Sæculo XI. Glaber Radulphus, in quem etiam Baronius invehitur, *ut valde hallucinatum*, ad A. DCCCCXCVI. *Num.* XXV. Cauſa Baronianæ indignationis eſt, quod idem Glaber, Hiſtoriarum *Libro* IV. memorans uſurpatam Johanni Pontifici auctoritatem in Diœceſim Andegavenſem, diſerte vocet *inſolentem præſumptionis audaciam*. Addit rationem Glaber, *Pontificem Rom. Eccleſiæ, ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, cæteris* quidem in Orbe conſtitutis Epiſcopis *reverentiorem haberi*; aſt vero (ſic Glabri mentem reddit ipſe Baronius) *in aliena Diœceſi nihil poſſe præſumere Romanum Pontificem, pluſquàm cæteros Epiſcopos, quibus certis limitibus eſt deſignata Diœceſis, & extra ipſam nihil penitus agere poſſe.* Recte, hæc tum ſententia Gallicanorum Præſulum, nonniſi Primatum ordinis & honoris Romano Epiſcopo vendicantium, minime Oecumenicam poteſtatem.

De Gelasio

Sed luculentior teſtis eſto ille ipſe *Gerbertus*, aliis *Gilbertus* ut

Mart.

Mart. Polono, Wernero, Paulo Æmilio, sed & *Gerlentius* in Chronico Aureliacensis Abbatiæ, quod edidit Mabillonius, *Annalect.* T. II. Hic ex *Monacho* Aureliacensi; tum Bobiensi Abbate, Rhemensis Antistes electus fuerat, post exauctoratum Arnulphum proditionis reum; moderator olim adolescentiæ Ottonis III. dein Roberti I. Hugonis filii, doctrinæ eo tempore habitus miraculum, ac vita tum inculpatus, inscriptus aliquando *Scholasticus* & *Philosophus*, ac postea sub Sylvestri II. nomine Papatum gessurus. Nec Gerberti unius credendum fuerit hoc testimonium, sed & *Arnulphi* Aurelianensis, & omnium Antistitum, qui Synodo *Rhemensi* interfuere, coactæ Anno DCCCCXCI. Hugone Capeto Rege. Quanquàm ea *Pseudo-Synodus* Baronio est, & suis, cujus Historiam scripsit ipse Gerbertus *Actorum Rhemensium* nomine, ex antiquissimo Codice Muscianensis Monasterii, in Cadurcis Aquitaniæ olim celeberrimi, evulgatam, An. MDC. Ex hac jam ab ipso Baronio, ad Ann. DCCCCXCII. *Num.* X. *& seq.* & ex *Epistolis* ejusdem Gerberti sane eruditis, in specie illa ad Seguinum Senonensem Archiepisc. sunt excerptæ invectivæ in Romanam sedem, ejusque corruptionem ac tyrannidem, prolatis exemplis, & testimoniis Scripturæ & Antiquitatis. Summa est: Romanam Ecclesiam honorandam quidem, ob memoriam Petri, *sed salva auctoritate Concilii Nicæni, quod eadem Rom. Ecclesia semper venerata sit*, *Africanas* jam olim *Ecclesias contradixisse* Romanis Pontificibus, quamvis magnis & præclaris, dum contenderent *Universalem Ecclesiam sibi creditam esse*; Certe nec *præjudicare* posse promulgatis Canonibus *Rom. Pontificis silentium*, si consultus non respondeat, sed nec *novas Constitutiones*; Cumprimis ubi sedem occupassent *hominum monstra*, *ignominia plena*, *scientia humanarum divinarumque rerum vacua*, &c. Atque adeo Romanum Episcopum, *si peccaverit*, *subesse judicio Ecclesiæ*, lege Christi, *ejus judicium*, decreta, *examini* esse obnoxia, juxta regulam Pauli, confirmante Gelasio Papa, & postea Hincmaro Rhemensi, ubi de *Epistolis Decretalibus* Pontificum, Pontificem *errare* posse, in fidei dogmatibus, & labi, prolato exemplo *Marcellini*. Et ut mittam alia, accusata Johannis XV. tum Pontificis tyrannide, Quid hunc (inquit ille) *Reverendi Patres, in sublimi solio residentem*, *& Synodo Rhemensi, & Arnulphi can. a.*

tem, veste purpurea & auro radiantem, quid hunc, inquam, esse censetis? Nimirum si charitate destituitur, solaque scientia inflatur & extollitur, Anti-Christus est in Templo Dei sedens, & se ostendens tanquàm sit Deus. Rursus; *Anti-Christus instare videtur, & ut Apostolus ait, Jam mysterium operatur tantum, ut qui nunc tenet teneat, donec de medio fiat, ut ille perditionis filius reveletur, qui adversatur, & extollitur supra Dei Nomen, Deique culturam : Quod jam in aperto sit, ut Romana potentia conquassata, religione profligata, nomen Dei frequentibus perjuriis impune humilietur* &c.

Causa omnis inter Synodum Rhemensem & Romanum Pontificem, Johannem XV. vel XVI. hæc fuit. *Arnulphus*, filius naturalis Lotharii Regis, ut fama fuit, ab Hugone Capeto Rege, ut eum sibi devinciret, donatus fuerat Metropoli seu Archiepiscopatu Rhemensi, fide Regi *terribilibus Sacramentis* jurata, etiam scripto. Mox Arnulphus fit perjurii & proditionis reus, postquàm Urbem Rhemorum Carolo Lotharingiæ Duci, vix semestri post spatio, perfidia Adalgarii Presbyteri, clàm prodidisset, undè tot cædes, incendia, sacrilegia, & *sanctuarium Dei pollutum, spolia direpta, Clerus & Populus captivatus.* Interea dum Romanus Pontifex Legatis & literis Synodicis frustra consulitur, ut turbatæ Ecclesiæ succurrat, Arnulphi fraudes, & iteratæ proditiones detectæ, Carolus fato sublatus, Laudunensis urbs, in qua delitescebat capta, Arnulphus inter hostes Regis inventus, idemque Synodo Rhemensi repræsentatus, *proditionis & Perjurii propria confessione convictus*, Episcopatu abdicatus, ac Gerbertus, omnium dignissimus ea statione, Rhemensi Sedi præfectus fuit. Quod factum fuisse *omnium judicio*, præterquàm *uno Seguino* Senonensi *reclamante*, disertè Sigebertus, Paulus Æmilius, alii. Verum se inconsulto, vel potius absque ejus authoritate factum esse indignatus Pontifex, anathemate Rhemenses perstrinxit; fovitque partes Arnulphi, quantumvis perjuri ac perduellis. Huic accedente *Seguino* vel Sevino Senonensi, nec ratione alia quàm ob nexum Senonensis cum Romana Sede, cùjus authoritate contenderet ille *primatum Omnium Galliarum*, ac *Legati* dignitatem, hinc præeminentiam supra Rhemensem, ex concessione Johannis VIII. sub Carolo Cal-

Calvo, in favorem Anſegiſi Senonenſis, Legati Pontificii titulo aucti. Hinc jam illa Gerberti expoſtulatio, cum de Romani Epiſcopi uſurpationibus, tum de Senonenſis fœda ſervitute, ſcripta ad hunc Epiſtola, inſerta Annalibus Baronii, *Num.* XLII. *& ſeq.* Sed eorum molitionibus cedendum tandem fuit Gerberto, poſtquàm *Leo* legatus Pontificius in Galliam miſſus fuiſſet, pro reſtituendo Arnulpho, abdicato ita Rhemenſi Epiſcopatu, ſed cum Ravennatenſi commutando.

Gerberti virtutes.

De cætero, dicam Mezeræi verbis, initio Tomi II. in Hiſtoria Hugonis Regis, *Vir magnus Gerbertus, & probæ vitæ, ut teſtantur Auctores Contemporanei.* Ac lectione dignißimus ille *Gerberti Philoſophi Sermo*, jam tum Epiſcopi, quem ex Mſ. Codice edidit Mabillonius, *Analect.* T. II. de Epiſcoporum ac Sacerdotum officiis. Non modo enim inculpatum ac ſeverum vitæ genus probat ipſe, ſed & commendat *Epiſcopis, Sacerdotibus, Conſervis* ſuis, ut *quod eſſent profeſſione, actione potius, quàm nomine demonſtrarent; ne ſit nomen inane, crimen immane; ne ſit honor ſublimis, & vita pœnalis; ne ſit Deifica profeſſio, & illicita actio, ne ſit religioſus amictus, & irreligioſus profectus; ne ſit gradus excelſus, & deformis exceſſus; ne locutionem ſimulent columbinam, & mentem habeant caninam*, &c. Et *ut Senatorem chlamys monſtrat, agricultura Ruſticum, Barbarum arma, Nautam remigii peritia, ſingulos quoſque Opifices operis ſui qualitas; ſic Epiſcopum nonniſi Epiſcopalem operam ſignare* oportere, & quæ ibi plura; inſtituta egregia paraphraſi, tum verborum Chriſti paſſim, tum Paulinæ hortationis, 1 *Tim.* III. 1. *& ſequent.* Sed & in eo Sermone ſunt, quæ Baronianæ doctrinæ jugulum petunt. *Clavis Regni cælorum* dicit *in Petro Apoſt. cunctos ſuſcepiſſe Sacerdotes, pag.* 217. In illa Domini ad Petrum *tertia repetitione* Paſce oves meas, *eas oves, eum gregem, non ſolum tunc Beatum ſuſcepiſſe Apoſtolum, ſed & nobiſcum* (Epiſcopis, Sacerdotibus) *eas accepiſſe* Petrum, *& cum illo eas ſuſcepiſſe omnes, unde regenda Sacerdotibus contraduntur.* Ubi nihil à Domino eximii aut datum aut dictum Petro fuiſſe, etiam quoad poteſtatem *regiminis*, quod non omnibus cum illo Epiſcopis, Paſtoribus. Quamvis admoto ad Pontificatum Gerberto, honoris illud faſtigium mores mutaſſe videatur. Nunc ſuperiorem quam dixi-

mus rerum ſummam, ex Francorum Annalibus, & certioribus documentis, & ex variis Gerberti Epiſtolis, confirmant Papirius Maſſonus Annalium *Libro* III. & Mezeræus in rebus *Hugonis Capeti*, qui ſint jam omnium inſtar.

Falſa Hiſtoricorum narrata.

Sed & fidem quorundam Hiſtoricorum, quos inter eſt Continuator Aimoini Eginaldus, atque adeo & fidem Baronii, Binii, accuſat ipſe Mezeræus Hiſtoricus in hac omni cauſa Tomi II. *pag.* 4. 5. tanquam præpoſterorum advocatorum Papæ, & Arnulphi. Nempe *falſa eſſe* quæ alii retulerint, ex. gr. indignationem Hugonis Regis in *Arnulphum* inde natam, quod eſſet *de progenie Lotharii Regis*, *Carolo* Lotharingico conſanguineus; qui tamen Hugo cum promoverat ad Archiepiſcopatum, uti promoverat Brunonem Lingonenſem, & Goteſmannum Ambianenſem, Carolo pariter innexos. Ita mendacii poſtulat, vim Arnulpho factam eſſe, & *Regem ei interminatum, quod oculos illi configi juberet, niſi perjurium fateretur, crimen quod inficiari non poterat.* Ita præſtigiarum arguit illud Eginaldi, *in Seguinum Senonenſem iram Regis adeo efferbuiſſe*, ut cum *carceri* manciparet; rurſum, non aliunde Seguinum faviſſe Arnulpho, quàm quod hic *plus timens Deum, quam terrenum Regem.* Imo cauſa longe alia ſuperius indicata, Arnulphi æmulatio in Rhemenſem, & præeminentia affectata tanquam Legati Pontificii, & *vices Johannis per Gallias gerentis*, unde nexus ille cum Romano qua authoritate juſſus a Johanne Synodum alteram Rhemenſem congregare, *revocare Arnulphum, & degradare Gerbertum*, ex Actis Concilii Rhemenſis, relati ad A. DCCCCXCV. Qui Arnulphus reſtitutus quidem fuit, *ſola authoritate Rom. Sedis*, ut Mezeræus, ſed non ex devoto obſequio Hugonis Regis, nec vivo Hugone, nec ſedente adhuc Johanne, vt Baronium & Binium mentiri cauſatur merito Coſſartius, qui Notas adjecit ad Synodum eam Rhemenſem contra Gerbertum, Tomo IX. Concil. *col.* 750.751. Facta igitur Arnulphi reſtitutio eſt, *jam functo Hugone Rege*, *Roberto ſolo regnante*, *Gregorio* V. *Pontifice*, quod ex Aimoino in Vita Abbonis Abbatis confirmat Annotator ille Pontificius. Pariter fabulæ ne veriſimilis quidem accuſat Papirius Maſſonus, *Libro* III. *p.* 193. quod retulit Hiſtoricus alter Hugo Flornacenſis, Carolum Lotharingicum,

gicum *Aſcelini proditione captum Lauduni*, *Una cum uxore*, *ductumque Aureliam*, *ubi fato functus ſit*. Unde ſaltem conſtat, qua prudentia verſandum ſit, in diſcernendis vel affectibus, vel lapſibus Hiſtoricorum mediæ ætatis. Vide & M. Antonium de Dominis, in *Parte* IV. de Republ. Eccleſiaſt. cauſam hanc omnem contra Baronium retractantem.

Unde ne caſſa glande digna ſunt quæ declamat Annalium Scriptor ad Annum modo expreſſum : Primo is in Synodum Rhemenſem debacchatur ut *Conciliabulum*, quia indicta ſine conſenſu & authoritate Romani Pontificis, *abſque cujus voluntate nec debuerit*, *nec potuerit ea Synodus congregari* : Quaſi vero, media in Gallia, ne Regia quidem authoritate, & conſenſu Metropolitanarum Sedium, in cauſa quæ ad Gallicanas Eccleſias, & ad Regni ſecuritatem attineret, & ad judicium de Provinciæ Metropolitano, indici non potuerit Synodus Gallicana Generalis, abſque juſſu Pontificis ! Quo magis, ut Gerbertus in Epiſtola ad Ottonem Imperatorem, *fuiſſet Legatis & literis Synodicis Romanus Pontifex*, *ut Eccleſiæ turbatæ ſubveniret*, *admonitus*, ſed dedignatus *conſulere conſulentibus*, *neque Legatis*, *neque Literis*. Deinde Baronius in *Acta* hujus Synodi bilem effundit, tanquam edita a Gerberto ipſo, hinc illi ſubleſtæ fidei. Quæ tamen tuere fidei publicæ, edita eo ipſo tempore, in facie totius Galliæ, ipſiuſque depoſiti Arnulphi, & Defenſorum, eademque Hiſtoricorum conſenſione roborata, & Narratione edita ab ipſo Jac. Sirmondo : In qua poſtrema apparent *Epiſcopi* ex tota Diœceſi Rhemenſi, ex Provincia Bituricenſium, ex Lugdunenſi prima, ex Senonenſi, & Abbates quàm plurimi : Ubi etiam *Confeſſio* abdicati Arnulphi, eademque voluntaria, ac ſecreta primo in aurem Confeſſorum, tum & publica, cum deſiderio Pœnitentiæ; tandem & *Canonica electio* Gerberti, ab Epiſcopis Rhemorum Diœceſeos, aſſentientibus Hugone Auguſto & Roberto Rege. Deinde *Pontificis Romani* omnipotentiam adſtruit Purpuratus, contra Gerberti accuſationes; contenditque Pontificem *eſſe ſupra Canones*, *nec illis ſubjectum*; nullum *defectum ſcientiæ*, *morum*, nulla flagitia, ſcelera in *Pontificibus*, detrahere eorum *ſuprema authoritati*, ita nullam ſuperbiam, tyrannidem, defectum charitatis, facere Papam *Antichriſtum*;

Baronius plurimis refr.

lium; esse hoc assertum *Donatisticum*, *Pelagianum*, Scripturæ, Patribus, Conciliis, *cunctis Decretis Pontificum* adversum, &c. Et quæ alia effutit Cardinalis, toti Galliæ Pontificiæ explosa, ac pridem Glabro Radulpho, hujus fere temporis Scriptori, in loco cujus ante meminimus, ex *Hist.* L. II. C. IV. & de quo fuse de Marca, *Lib.* IV. de Concordia, C. VIII. ne Gratianum, Florentinos, Constantienses, Basileenses appellem. Nempe hos juxta, *Pontifex Canonum modo custos est, Canonibus obnoxius, quorum & conservationem polliceatur in Consecratione sua; positus ad ædificationem, non ad destructionem*, & quæ id genus illi plura, ac nos in superioribus, ubi de depositione *Johannis* XII. Quid multis? Perpetuo eadem κακοζηλία Annalium Scriptor, & Pontifices etiam monstrosos in *Christi* Solio locat; Rhemensium *Actorum* singula oratorio apparatu, & multis contumeliis, exagitat, detorquet; in Gerbertum sævit maledictis, futurum licet Pontificem, tanquàm in *insanientem*, *stolidum*, *furentem*, *blasphemum*, *serpentem linguis trisulcis*, *Hæreticum*, *Schismaticum*, & si quid his gravius est. De quo tamen Gerberto ingenui omnes Historici, ejusque ipsius Literæ, *Acta*, Sermones, doctrinam inexhaustam, mores graves, sed & severos, ac peritiam Scripturarum insignem testantur, & quibus pene solis conflatus ille Sermo est, *de Informatione Episcoporum*, seu de Officio Sacerdotum, cujus modo meminimus. Ac Narratio Synodi Rhemensis à Jac. Sirmondo confecta, & *inter ejus* Schedas reperta; fuisse eum *Canonice* ab Episcopis totius Diœceseos *electum*, *ætate maturum*, *natura prudentem*, *docibilem*, *affabilem*, *misericordem*, *cujus mores à puero novissent*, qui elegerunt, *expertique essent studium in Divinis & Humanis rebus*. Nec jam de Gerberto plura.

Constitutio Leonis VIII. pro jure Imperatorum adversus Baronium.

IV. Porro fuit in Romanis ipsis Pontificibus hoc Sæculo *Leo* VIII. qui intelligens, una cum Romanis omnibus, quæ fuissent ab antiquo *Imperatorum* jura, circa electiones Pontificum, & qui nefarii abusus, quæ *perturbationes*, post ea ipsa aut ab Imperatoribus neglecta, aut à Romanis *fœdâ ambitione* (ita Car. Sigonius) violata, lata lege in Synodo Romana, A. DCCCCLXIV. restituit Principibus Augustis *jus Investituræ*, seu confirmandi summos Pontifices, suo assensu. Inseruit legem Gratianus De-

creto suo, *Dist.* LXIII. C. XXIII. *In Synodo congregata*, &c. postquam præmisisset *Cap.* XXII. legem Adriani, totiusque sub eo Synodi, qua *tradiderunt Carolo M. jus & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem.* Quid jam Baronius, & ex eo Binius, ut solet? Ille ad A. DCCCLXIV. *Num.* XXII. *& seq.* 1. Eam Constitutionem, *etsi vere fieri contigisset, nullius esse roboris, quod non à legitimo Papa fuisset promulgata*, sed ab *intruso, & occupatore* Sedis. Atqui non à Papa solummodo sancita, sed & à tota Synodo, assensu Cleri, Senatus, Populique Romani, qui jam anteà *juraverant Ottoni, nunquam se Papam electuros aut ordinaturos, præter consensum atque electionem Domini Imperatoris.* Sed de *Leone*, ut is fuerit legitimus Pontifex, abdicato Johanne, & anti-Papa ac perjuro Benedicto, superiori Lemmate dictum plus satis est. 2. Causatur Baronius, eam Constitutionem *ascititiam, suppositiam* esse, *commentum, mendacium, fraudem*, meram *impostu*ram, *arguendam manifestæ falsitatis.* Ecquo vero suppositionis teste? Imo nullo. Econtra veritatem *Constitutionis* omnia adstruunt. Primo, Constitutiones quoad rem ipsam geminæ priorum Pontificum, *Adriani* I. & *Leonis* IV. de quibus dictum ad *Sæc.* VIII. & IX. Dein, exempla Canonicarum pridem Electionum Romani Pontificis, sed non absque interventu Imperatorum, cum ante tempora Leonis III. Isauri, sub quo demum Papæ se Imperatoribus subduxerunt, tum à temporibus Caroli M. & Adriani I. Docet rursus præcedentium Sæculorum Historia, ubi nos de Ecclesiæ Disciplina, & de Antichristianæ Tyrannidis incremento, deque Factis quibus ea repressa fuit. Tertio, nihil ea Constitutione, quod non paulo ante *juratum* Ottoni M. Romani, ut dictum suo loco est, *p.* 956. Baronianis præstigiis notatis: Licet mox *juramenti* facti *immemores*, quum Benedictum Papam factione impurissimarum *Mulierum*, quæ Johanni adhæserant, constituerent. Quarto, hanc Leonis VIII. Constitutionem, præfatamque Romanam Synodum, (quæ Baronio, Binio, & Editoribus Conciliorum, hoc ipso habenda *Conciliabulum*,) confirmant pluribus, coætaneus Auctor Luitprandus, *Hist.* L. VI. *Cap.* ult. Sigebertus in Chronico, Gratianus, Platina, Car. Sigonius, Theodoricus Nihemius, Hirsaugiense Chronicon Trithemii,

themii, Joh. Nauclerus, Albertus Crantzius &c. Sed & in recentioribus, præter Onuphrium Panuinum in *Leone* VIII. ipse Genebrardus, iniquissimus alias in Chronologia, ad An. DCCCCLXIV. Factum hoc decretum fuisse *à Leone in Concilio, cum toto Clero & Populo Romano.* Idemque in Leone IX. Pontifice, *primum hunc* fuisse Leonem, *qui Sedem Apostolicam ab Imperatorum investiturâ restituerit*, quod alibi adscribit Nicolao II. Ac Senatus-consultum illud Romanum de *Lege Regiâ*, in favorem *Ottonis* I. tum de *Electione* Romani Pontificis, & *Investiturâ* Episcoporum, exhibet quoque Goldastus Constitutionum Imperat. T. I. *pag.* 221. Quemadmodum is in Monarchia Rom. Imperii, T. I. *inseruit* Eutropii Presbyteri Longobardi Tractatum de *Juribus ac Privilegiis Imperatorum*, in Imperio Romano, scriptum circa A. DCCCC. Assentientes in Gallia Pontificia mittimus, Carolum Molinæum, Papirium Massonum, Launojum in Epistolis, alios, ipsumque Petrum de Marca, de Concordia *Lib.* VIII. C. XII. Ac frustra Baronius, & post eum Binius, pari loco haberi volunt eam Constitutionem Leonis, qua alteram apud Crantzium Saxoniæ *Lib.* IV. C. X. qua scil. fertur *Leo* VIII. edito Senatus-consulto Romano, restituisse Ottoni *Donationes* omnes antea factas Romanæ Ecclesiæ, à *Constantino* M. *Justiniano*, *Ariperto*, *Pipino*, *Carolo* M. Quæ *donationes* ut magnam partem commentitiæ, ex superioribus, ita commentitia videtur *restitutio*, unius Crantzii fide producenda; Nisi accipias de redditis Imperatori omnibus Temporalibus, quæ priores Pontifices usurpassent, in damnum Imperii simul & Ecclesiæ, *donationis* titulo seu vero, seu suppositio. Quo de Senatus-consulto vide etiam Goldastum, Constitutionum Imperial. Tomo I. p. 222. Ac conferat modo Lector Documenta quibus superior Leonis Constitutio adstruitur, cum Documentis Baronianis, ex. gr. pro spuria Constitutione Ludovici Pii, de qua ad finem Sæculi IX. vel illa Ottonis I. ad Ann. DCCCCLXII. de qua verbum infra; aut altera Gregorii V. pro Septemviratu constituendo; ut innumeras id genus quisquilias fabellasque taceam, ac candorem æstimet Historici.

Testes contra legem Cælibatus.

V. Legi de necessario *Sacerdotum Cælibatu* reclamasse passim hoc Sæculo Viros pios & graves, quin Ecclesias integras, certe

erta res est. In *Britanniâ*, testibus Wilh. Malmesburiensi, Simeone Dunelmensi, Ranulpho Ciceſtr. Florentio Wigorniensi, Joh. Capgravio in Catal. Sanctor. Angliæ, Polydoro Vergilio in Hist. Angl. Balæo Cent. II. aliisque, *Elfredus* vel *Alfridus*, *Alfrithus*, *Alferus*, *Elferus*, Merciorum Princeps, circa Ann. DCCCCLXXV. inductu Alfrithæ Reginæ, (indignatus vim Clericis Uxoratis ab Edgaro Rege factam, confirmandam in Concilio Wintonienſi, fraudibus Monachorum & Dunſtani Cantuarienſis ut ſupra, p. 952.) expulit in eo Regno Abbates cum Monachis, & *Clericos* cum *Uxoribus* in Monaſteria introduxit, faventibus in Scotia & Anglia melioribus. Quomodo Elienſis Eccleſiæ in Anglia Præpoſitus, *invitis Papâ*, *Rege* Edgaro, & *Monachis*, *Collegium ſibi & ſuis Sacerdotibus conjugatis ſervavit*, teſtibus Malmesburienſi & Capgravio, apud Balæum, *Cent.* II. p. 136. Concilia alia Britannica, in vexata cauſa Monachorum cum *Presbyteris conjugatis*, videſis apud Spelmannum, Parte I. ad A. 997. & in Antiquitatibus Britannicis. In quibus tamen Monachi ſuperiores evaſerunt, interventu ſemper prodigii vel miraculi; modoque loquentis Imaginis; modo Solarii repente concidentis, elidentiſque fautores Conjugii Clericalis, *Dunſtano* tamen Archiepiſcopo (horum architecto) incolumi; ut pluribus quoque Polydorus.

In *Galliis*, *Germania*, & *Illyrico*, obtinuiſſe paſſim Sacerdotum conjugia, conſtat ex earum Gentium Annalibus, & ex molitionibus Romanæ Curiæ, pro interdicendo uſu Conjugum Presbyteris. Donec ſequenti Sæculo per Hildebrandum ſeu Gregorium VII. ut in iis partibus, ſic & tota Italia, Britannia, ſanciretur Cœlibatus, *Decreto* promulgato. Unde Lambertus Schafnaburgenſis, ad tempora Gregorii VII. *Adverſus hoc Decretum protinus vehementer infremuit tota factio Clericorum*, *hominem plane hæreticum*, *& veſani dogmatis eſſe clamitans*, *oblitum Sermonis Domini*, *Matth.* XIX. 11. 12. *& Apoſtolici* 1 *Cor.* VII. &c. In eandem ſententiam Marianus Scotus, Sigebertus, Vincentius in Spec. Hiſt. Aventinus, & alii. Ac poſtremus iſte Annal. *Lib.* V. p. 355. agens de Decreto Gregoriano: *Gratiſſima hæc fuere ſcortatoribus*, *quibus pro una uxore ſexcentas muliercolas inire licebat. Sed hæc omnia, pleriſque Epiſcopis aliis*

eruditis, simplicibus apertis atque bonis, præter conjuratos qui sua causa serviebant, novum dogma, pestifera hæresis, quæ unquam Christianum turbasset regnum visa est. Igitur ad Gregorii VII. usque tempora, obtinuere passim in Occidente Presbyterorum conjugia, præterquam ubi Papalis factio, & Monachatus, dominarentur in Aulis, & in Synodis. Sane jam prioribus Sæculis sancitus passim *Cælibatus* fuerat in Occidente, & in Synodis quibusdam Gallicanis. Sed Presbyteros & Clericos, quicquid Canones sancirent, non passos fuisse sibi eripi usum legitimæ Conjugis, ne in *Gallia* ipsa, Historici notant, & ex iis Mezeræus, *Tomo* I. p. 471. *Tomo* II. p. 65. &c. Ac miror Doctiss. Mabillonium, *Analectorum* T. III. p. 239. ad Epist. Catalaunensis Episcopi, de quodam *Presbytero qui desponsasset sibi fœminam*, cum Parochianorum ac propinquorum ejus fœminæ assensu, hæc adnotasse: *Hoc primum est, quod quidem legerim, Presbyteri conjugem ducentis exemplum. Res nefanda & enormis, contra Canones, contra Ecclesiæ etiam Græcæ Disciplinam.* Contra *Scripturam* prudenter non dixit, sed nec contra *Ecclesiæ universæ* Canones. Ast legerat Gregorium Turonensem, legerat Sidonium Apollinarem, ubi exempla etiam *Episcoporum* quibus conviverent uxores, solis *bigamis* interdictis. Et *conjugatorum Sacerdotum* exempla suppeditabant illi Francorum Annales. *Græca* autem Ecclesiæ Disciplina etiam *conjugii* necessitatem imposuit *Presbyteris*, admovendis Sacerdotio. Mezeræus, ad tempora Caroli M. *Quicquid Presbyteris interdiceretur conjugium, hic tamen abusus* (sic ille) *altas radices egerat*, etiam *ex usu Ecclesiæ Græcæ*. Sed testis rursum esto Leonis VII. Pontificis ab A. DCCCCXXXVI. Epistola ad Bojariæ Ducem Everhardum, in qua refert, *Sacerdotes tum publice duxisse uxores, sicut cæteros Christianos*; describente Epistolam eodem Aventino, *Lib.* IV. p. 295. Laudatus Mezeræus de hisce temporibus, & subsecutis Sæculo XI. ubi de *Rebus Ecclesiæ*: Judicasse plurimos, *honestius esse habere uxores legitimas quam ancillas*; dixerunt *focarias*, Presbyterorum scil. & Clericorum *foco* adhærentes Concubinas, adversus quas tot Synodorum in Galliis, Germaniis, Britanniis editi Canones, etiam secutura ætate.

Mabillonius noster.

Testes pro

VI. Doctrinam de gratuita *Prædestinatione*, de *Gratiæ* necessitate;

ceſſitate, & efficacia, non defuiſſe hoc ævo qui adſtruerent, oppoſite ad Vires *Lib. Arbitrii* in ſtatu Peccati, docet hiſtoria ſuperior Godeſchalci, Sæculo IX. à *pag.* 849. Nec dubium eſt quin in Galliis præcipue altas radices egerit ſententia nupera pro *duplici Prædeſtinatione*, & *Gratia*, tantis animis aſſerta, contra Joh. Scotum ejuſque Capitula, à Remigio Lugdunenſi, Floro Magiſtro, Prudentio Tricaſſino, Ratramno Monacho, Lupo Servato, ſummæ exiſtimationis Viris. Qua de re videſis Mauguini Præſidis *Vindicias* de Gratia, ut noſtrates taceam. Luculenta etiam ſunt quæ in hanc rem deſcripſit Flacius Illyricus in *Catalogo Teſtium*, T. II. *Lib.* XI. ex *Ambroſio Ansberto* vel Ausberto, Autberto, ex *Giſelberto* Monacho, & *Smaragdo* Abbate S. Michaëlis ad *Moſam* in Pago Verodunenſi Lotharingiæ, non ut Illyricus in *Britannia*, in *Saxonia* alii: Sed qui minus accurate Sæculi X. eſſe cenſeantur. Præclare etiam eoſdem ſenſiſſe de *Juſtificatione* ex ſola Dei gratia, per fidem, citra operum meritum, nulla *mercede* niſi qua Deus ſua in Electis ſuis dona remuneratur, producta ibi Teſtimonia evincunt. Nec aliter ſtatuiſſe in *Oriente*, quotquot ex Paulo ſaperent, dein ex Chryſoſtomo, vel Theodoreto, unus eſto teſtis *Theophylactus* Commentator in Evangelia & Epiſtolas, ſed & Prophetas, ſequenti licet ætate, ad quam referendus ille venit. Legatur is ad *Caput* I. III. IX. Epiſtolæ ad Romanos, in *Caput* III. Epiſt. ad Galatas, vel ad Habacuci illa verba citata Paulo ad Hebræos, *Juſtus in fide ſua vivet*, C. II. 4. Ut mittamus quæ Theophylactus paſſim in Evangelia, & ad ipſam vocem *Evangelii*, Procœmio in Matthæum; natura hujus ſic deſcripta, ut hypotheſibus Tridentinis ac Jeſuiticis, de Evangelio tanquam Lege operum, quorum meritis juſtificemur, &c, locus omnino ſit nullus.

Gratia, Prædeſtinatione duplici, Juſtificatione per fidem &c.

VII. De *Purgatorio* & Appendicibus, quanquam in dies fabellæ Monachales ſpargerentur, igni illi ſuccendendo fovendoque, certum tamen eſt neſciviſſe eum ignem *Græcos*, & quidquid Chriſtianorum eſt in *Oriente*, ſeu Melchitas, ſeu Jacobitas, ſeu Neſtorianos. Unde acres poſtea cum Latinis hac de re contentiones, ante Synodum Florentinam, & in ipſa Synodo, ut hujus Hiſtoria & Scripta Græcorum docent. Quæcunque ibi *Unionis* ſpecies & larva apparuerit, mox deponenda;

Contra Purgatorium & Annatas.

da; quanquam Græci de *ſtatu mortuorum* ſentiant cum Veteribus, ſequeſtrari ad diem Iudicii, unde Preces pro defunctis, qua de re nos alibi. Nec *Miſſæ* tamen iis *ſolitariæ*, Græcis conſtanter rejectæ; minus apud eos Miſſæ juvandis Animabus in Purgatorio, in illa uſtulatione. Ac qua ſuperſtitione abfuiſſe etiam in Occidente plurimos, qui *ſacrificii* Chriſti, & *expiationis* per eum factæ, & *remittentis* gratiæ, promiſſæ vere *pœnitentibus*, ſeu *indulgentiæ peccatorum*, ut loquebantur, plenitudinem intelligerent, par eſt credere. Certe in luculenta Profeſſione Fidei, edita in Synodo Gallicana Troſleiana, Pagi Sueſſonici, An. DCCCCIX. Carolo Simplice Rege, Sergio III. Pontifice, quæ *eſt in* Collectione Sirmondi T. III. & Labbei ac Coſſarti noviſſima T. IX. iſtarum ſuperſtitionum, & *συκίνων Φαντασίων* nihil. Prolixe ibi quæ *generaliter omnibus* & *credenda* injunguntur & *facienda*, requiſita tam ad *fidem*, quàm ad *mores* in Chriſtiana Religione. At neque inter credenda, de *Purgatorio* quicquam, aut expiatione facienda poſt hanc vitam, nec de Purgatorii appendicibus, *Miſſis*, *Confraternitatibus*, *Indulgentiis* Papalibus, cæteriſque. Dignum certe monumentum quod Papalibus ſuperſtitionibus, & fœdæ Idololatriæ, in quibus Religionis & Cultus Pontificii tota ratio conſiſtit, rurſum opponatur. Omniaque ibi ſpectant ad integritatem Catholicæ fidei, & ſanctitatem morum, ad reverentiam Dominicæ diei, ad veram contritionem pro peccatis, ad fiduciam in Dei miſericordia, &c. Nec alia *Confeſſio* peccatorum ibi commendatur, quam quæ facienda ſit *Deo*, *pura* illa & *vera*, in quem unum peccavimus. Non alia etiam deſcribitur ibi *Pœnitentia*, procul notione Sacramenti, quàm quæ ſe exerit per *fructus dignos pœnitentiæ*, & hos fructus deſcribunt *ſanctis jejuniis*, *caſtis vigiliis*, *orationibus ad Deum*, *profuſis lachrymis*, *eleemoſynis juſtis*, ac propoſito *nunquam redeundi ad priſtina ſcelera*. Ita non aliud *Sacrificium* memorant, quo *ſatisfaciant Deo & Eccleſiæ*, (*ſatisfactionis* ſenſu Ambroſiano) quam *contriti cordis ſacrificium*, *quo ejus miſericordiam cito conſequamur*, *qui cor contritum & humiliatum non ſpernit*, *& cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere*. *Cito* nos *conſequi* dicunt, *quia apud benignum Deum non tam valet menſura temporis*, *quàm doloris*, qui *ipſe loquitur*, *Cum converſus ingemueris*, *ſalvus eris*, *Ez.* XXXIII.

Teſtes de vera Confeſſione, Pœnitentia, Sacrificio.

Quæ

Quæ fruſtra cum doctrina Tridentina concilientur, & Jeſuiticis Romaniſque formulis. Nihil etiam ibi de *Mariæ* advocatia, meritis, per quam miſericordiam à Deo conſequamur.

VIII. Ab *Imaginum cultu* Idololatrico & ſuperſtitioſo, atque adeo & *Reliquiarum*, longe abluiſſe hoc Sæculo doctrinam Gallicanæ Eccleſiæ, & omnium quotquot adhærerent doctrinæ Caroli. M. & Synodi Francofurtanæ, dein & Synodi Pariſienſis ſub Ludovico I. eſt alibi à nobis demonſtratum, Hiſt. Imaginum *Sect.* IX. Ibidemque pluribus, contra exceptiones Petavii & recentiorum, reſpuiſſe Imaginum cultum quemcunque, etiam illum *honorariæ* aut *relativæ* adorationis, *ſalutationis*, *veneration*is, *inflexionis* religioſæ, *oſculi* ſacri &c. Nec aliter ſenſiſſe prudentiores in Britannis, Alemannis, Germanis, Italis, ſecutura adhuc ætate, ibi quoque monitum, advocatis teſtibus, à *pag.* 607. Vide & mox *Num.* XII. Neſtorianos verò in *Oriente*, Indos Chriſtianos, Armenos, neſciviſſe in hunc diem cultum Imaginum, à Nicænis ſancitum demum ſub Irene, poſtquam illi in ſegreges Cœtus & Eccleſias abiviſſent, ſumma omnium conſenſio eſt, ipſiuſque nuper Rich. Simonii, in *Hiſtoria Critica* de rebus Orientalium. Sed & Græcorum, circa *Imagines*, multiplex à Romanenſium doctrina & praxi diſcrimen, habes in præfata noſtra Hiſtoria, *Sect.* VIII. à *pag.* 599. Apud quos prævaluiſſe Iconoduliam à temporibus Theodoræ viduæ, poſt fata Theophili Imperatoris, id eſt ab Anno DCCCXLII. & quibus artibus ac mediis, non diſſenſuro hac parte Photio, nec Photianis, monitum eſt ad ſuperius Sæculum, ac fuſius Hiſtoriæ Imaginum Reſtitutæ, à *pag.* 591. *Contra Imaginum cultum &c.*

IX. Nondum fuiſſe hujus Ævi uſum *Azymorum* ex profeſſo Sirmondus *Diſquiſitione* de Azymo, aſſentiente Card. Bona *Lib.* I. *Liturgicorum.* Sed neque in uſu, *Hoſtia denarialis magnitudinis*, ut ipſe quoque Natalis Alexander, ad Conſuetudines Cluniacenſes, *Tomo* XV. p. 580. Quanquàm hic, *non abſque fermento confectas hoſtias fuiſſe perſpicuum eſſe* ſupponat, probet nullo documento, dicatque *idem par eſſe credere de tota Occidentali Eccleſia*, p. 585. Contra Bona Cardin. *Uſum panis Azymi circà* A. DCCCLX. *nondum in Eccleſia Latina viguiſſe*; Ac poſtea, *probabilem ſibi ſemper viſam eſſe Sirmondi conjecturam, exiſtimantis* *Contra Azyma, Communionem ſub unica &c. Nat. Alex. notatum.*

stimantis tunc à Latinis recepta Azyma, cum illis opponi tanquam græce crimen à Græcis cœperunt, sub Leone IX. Communionem etiam *sub utraque* obtinuisse Sæculo X. quanquam introducto jam more *intinctorum*, seu panis Vino intriti, vel Corporis sanguine intincti, ut loquebantur, constat ex variis Ratherii Veronensis, editi à Luca Dacherio, *Tomo* II. Spicilegii, & ex Uldarici Consuetudinum Cluniacensium *Dialogis*, quos edidit idem Dacherius *Tomo* IV. ejusdem Spicilegii. *Quotquot ipsum Corpus sacrum dederit, singulis Sanguine prius intinguit.* Unde colligit absurde Natalis, *pag.* 582. ad hoc Saeculum, *fuisse totius Ecclesiæ fidem & doctrinam de Reali Præsentia Corporis & Sanguinis Christi*; quod nempe Symbola consecrata, Panis & Vinum, veniant nomine *Corporis*, & *Sanguinis*, quorum sunt Sacramenta, in Antiquis Consuetudinibus Cluniacensium, ubi de *Ordine Sacræ Communionis.* Quod nulli unquam negarunt, qui ex Scoti vel Berengarii sententia conversionem substantialem impugnarunt. Sed de hac Capite sequenti. Observo etiam *Missas solitarias*, quæ jam superiori Sæculo hinc inde introduci cœptæ, præter & contra omnium Veterum, atque Orientalium hodieque morem, ipsamque naturam S. *Synaxeos*, passim displicuisse. Unde inter Leges Anglo-Saxonicas Edgari Regis, mortui An. DCCCCLXXV. Lex XXXV. est ista: *Docemus ut nullus Missalis Sacerdos Missam solus celebret.*

Contra Linguam ignotam etiam.

X. Gentes integras, etiam in Occidente, ægre admisisse usum Latinæ ignotæque Linguæ, quem Roma præscriberet, ursisse illum *vernaculæ* in publicis Sacris, inde à prima conversione, qualis illa per Cyrillum & Methodium *pag.* 768. Historia Ecclesiarum Sclavonicarum testatur, *Lib.* I. & illa Persecutionis Bohemorum, C. V. ubi legatio Romam hunc in finem directa circa A. DCCCCLXXVIII. Ac supra indicatum, Bohemos, Moravos, Polonicas Gentes, celebrasse adhuc *Græcorum* à suis Apostolis accepto, *pag.* 910. Anglo-Saxones etiam *vernaculæ* cognitæque Linguæ usum commendasse, in sacris suis, ac retinuisse, docent Versiones utriusque Testamenti, Psalmi, Hymni, Liturgica varia, ipsaque *Elfrici* Constitutio ad Wulfinum Episcopum, inter priscas Anglorum Leges, edente Guilielmo Lombardo, *pag.* 132. *Presbyter seu Missalis Sacerdos, in diebus*

diebus solis, & Missalibus, Evangelii ejus intellectum Populo dicet Anglice, & ipsorum etiam Pater noster, & Credo &c. Ac vestigia Saxonici exemplaris tenere se dixit Editor. Tacemus superstitiones alias quibus ut in Oriente, sic in Occidente passim, reclamatum est.

XI. *Monachorum* quoque ignaviam, mollitiem, rapinas, libidines, scelera, detestatos esse passim Britannos, Germanos, Bojaros, certa res est. De Britannis jam nos supra, *Num.* v. hoc Lemmate, occasione reprobatæ legis de *Cœlibatu.* Nec Merciorum modo Princeps Elfredus *Monachos* ejecisse fertur, γαστέρας δέρας, sed & tota Angliâ expulit Edwinus Rex, quotquot à Dunstano instituti fuerant, Sæcularibus Presbyteris substitutis; ac postea, Dunstano fatis functo, A. DCCCCLXXXVIII. è Cœnobio Cantuariensi omnes ire jussi, ob flagitia. Adi Fullerum in Hist. Ecclesiæ Anglicanæ, & Annales Britannicos. Ita Fridericum Moguntinum gravem excitasse in Monachos persecutionem, ob vitæ eam ignaviam, & quod *melius videretur paucos vita claros, quàm plures negligentes in Monasteriis esse*, ipse ex Wittikindo Baronius refert, ad A. DCCCCXLI. *Num.* II. Urspergensi, aliisque confirmantibus. Arnulphum quoque qui aliis Arnoldus, Bavariæ Ducem, non alia de causa *destruxisse Monasteria*, unde visio illa Uldarici, de Arnoldo hoc nomine in judicium Dei vocato, idem Baronius ex Ottone Frisingensi, ad Annum DCCCCXXXII. N. I. In Galliis etiam, longe diversam Monachorum disciplinam ab hodierna *Antiquæ Consuetudines* Cluniacensium testantur, apud Lucam Dacherium, Mabillonium, Natalem quoque nuperum, Tomo XV. *Cap.* V. *Art.* V.

Contra inertem Monachatum.

XII. Nec vero omittendi ad hoc sæculum Testes veritatis, in *Alpibus Cottiis* & *Rhæticis*, seu in horum montium convallibus, qui Albigensibus præluserunt. Videntur à loco habitationis primum dicti *Vallenses*, *Vaudés*, *Valdesi*, postea communi hoc nomine Leonistis & Albigensibus Gallis, in vicinas Convalles, ac deinceps quaquaversum dispergendis. Pridem enim ante Valdum illum Lugdunensem memorata hæc familia Christianorum fuit, adversa Romanæ Ecclesiæ institutis. Ad tempora quidem Berengarii, vel Innocentii II. seculo XI. & XII. retulerunt alii

Testes Verit. hoc seculo in Tractu Inalpino.

ejus originem, apud Usserium Armachanum fuse, de Succeſſ. Eccleſ. C. VIII. Joh. Forbesium, *Lib.* VII. C. XV. alioſque. Certior illa eſt, quantum ad has Italiæ *Inalpinæ* partes, quæ deducit ſaltem inde à Claudio Taurinenſi Epiſcopo, omnis Idololatriæ Pontificiæ, ſed & tyrannidis, acerrimo profligatore, ſub Ludovico Pio, de quo fuse in ſuperioribus, *p.* 838, 885, 886. Ac quanta hic cum doctrina fuerit, tum authoritate, præter teſtes noni ſæculi, etiam adverſatos Claudio, recentiores Pontificii iſtic audiendi. Ne dicamus inde à Gothicis temporibus, dum Barbarorum ſævitiem fugerent, videre pios bene multos has quæſiviſſe ſedes ſecuritatis, in locis pene inacceſſis, ibidemque manſiſſe veſtigia priſtini Ritus Doctrinæque. Quo factum, ut famoſus ille Reinerus Sacconus Placentinus, Ordinis Prædicatorum, Inquiſitor per *Lombardiam* generalis, hinc per tractum hunc Pedemontanum, medio ſæculo XIII. in Libro contra Waldenſes Hæreticos, indoluerit ejus ſectæ, *quæ Romanam Eccleſiam blaſphemaret*, *diuturnitati*, dum *aliqui duraſſe à temporibus Sylveſtri*, *aliqui à temporibus Apoſtolorum ſuſtinerent.* Librum edidit Ingolſtadii Jacobus Gretſerus, A. 1614. inſerendum Bibliothecæ Patrum, ab Uſſerio noſtro, Joh. Forbeſio, M. Zwirio Boxhornio, ad Annum MCLIX. & poſtea à Joh. Legero in Hiſt. Valdenſium, producendum. Accedat M. Aurelius Rorencus Pedemontanus, qui in *Narratione* Hiſtorica, Italico idiomate, de *Introductione Hæreſeôs in Vallibus Pedemontii*, impreſſa Taurini A. 1632. diſertis verbis teſtatur, inde à Claudio illo Taurinenſi perduraſſe eam Hæreſim *toto ſæculo* IX. & X. A *tempore immemorabili* ſediſſe ibi Evangelicæ ſimplicitatis teſtes, complures alii ſuſtinerunt, Joh. Criſpinus, Rob. Olevitanus, Hiſtoria Eccleſiarum Galliæ, ſed quibus parum deferant Romanenſes. Nec aliunde videntur ii prodiiſſe, in Rhæticis convallibus, quorum Novellæ publicæ ante biennium meminerunt, certa mox rei fama. Ejectum nempe avitis ſedibus, inductu Jeſuitarum, & ſævitia Archiepiſcopi Salisburgenſis, hominum genus qui jam olim, Lutheri & Calvinien ſii, ſacra ſua peregerant, in locis illis aſperitate horridis, procul adoratione Imaginum, Invocatione Sanctorum, opinione Tranſubſtantiationis, aliiſque Pontificiæ Eccleſiæ ritibus. Par Vallenſium quos diximus ratio, quorum editæ Confeſſiones, & Catechē-

techeſes ex antiquiſſimis Miſſ. ſæculi etiam XI. deteſtantur Romanæ Eccleſiæ Tyrannidem, Antichriſtianiſmum, Idololatriam in ſpecie, cultum Sanctorum, Virginis, Imaginum, Reliquiarum, uti Purgatorium, Peregrinationes, Operum pœnalium merita, Miſſæ verum Sacrificium, Præſentiam Corporalem in Euchariſtia, Traditiones Papiſticas id genus. Et hæ Confeſſiones ac Catecheſes iliis expreſſæ, poſtquam ſævitum Romæ eſt in Iconoclaſtas, tum in doctrinam Berengarii, & Antichriſtianiſmus in arce collocatus eſt, cumprimis ſæculis X. & XI. Gregorio VII. & Succeſſoribus ad ſummum tyrannidis faſtigium evecturis.

VII. *Teſtes in ſpecie contra Transſubſtantiationis vel Præſentiæ corporalis dogma.*

I. Par repugnantia fuit in admittendo dogmate, quo *veritas Corporis* Chriſti, in Euchariſtiæ Sacramento exhibiti, quam omnes admitterent, converſa fuit in *præſentiam realem*, ſive *ſubſtantialem* ejuſdem Corporis, ut ex Maria natum, crucifixum, ſuſcitatum, & evectum ad gloriam Patris, abolito Pane. Et inde nata Transſubſtantiatio, ſacrificium proprie dictum, adoratio Hoſtiæ, reliqua. Quare uti ſuperiore jam Sæculo, ita hoc ipſo, acriter reſtiterunt Viri graves tam craſſæ interpretationi præſentiæ Chriſti in Euchariſtia. Certe in Clero Cantuarienſi diſſenſiſſe *plurimos*, adverſus Odonem Præſulem, & Dunſtanum ejus ſucceſſorem, medio circiter Sæculo X. affirmantes nempe, *poſt conſecrationem*, *priorem in pane Euchariſtico manere ſubſtantiam*, *& tantum ineſſe figuram Corporis & Sanguinis Domini*; referunt ex Wilhelmo Malmesbur. L. I. de Geſtis Pontif. Anglorum, & ex Vita Odonis, Baleus *Cent.* II. Annales Britannici in Odone, & ipſe Mabillonius in Analectis *Tomo* I. & ex eo Natalis Alex. Diſſert. XV. T. XVI. Sed Viri illi in cauſæ ſuæ patrocinium vertunt, primo apertam fraudem *Odonis*, & ſucceſſoris ejus *Dunſtani*, dum fidem Realis præſentiæ, non argumentis adſtruxere, ſed miraculis. Utrique tribunt, quod ſpecie viſibili *propalam oſtenderint Panem verſum in Carnem*, *& Vinum Calicis in Sanguinem*; rurſus quod novo miraculo in genui-

Cleri Cantuar. negat præſentiam Corporal.

Mabillonius Natalius.

nam ſpeciem redierint ſymbola, ac priſtinam formam receperint. Similia exempla ex Libro v. de Vitis Patrum C. XVIII. ex Paulo Diacono in Vita Gregorii, & ex Vita S. Baſilii, profert Mabillonius *Analect.* T. I. ubi de Confeſſione Alcuino tributa. Simile aliud habes in Libro Paſchaſii, Cap. XIV. Quo ipſo fit ut Chriſtus *Corporaliter* & ſecundum *externam ſpeciem* non deſierit omnino eſſe in terris, uti deſiiſſe, ab Alcuino explicante verba *Matth.* XXVI. 11. recte affirmatum fuiſſe dixit Auctor Analectorum p. 195. Deinde urget Mabillonius p. 207. *quod eo tempore, id eſt, medio Sæculo* X. enormis perfidia errorque *cenſebatur, ſi quis de Corporis Chriſti Dominici in Euchariſtia veritate dubitaſſet.* Ita nempe cenſuit Odo cum ſuis, vel potius qui Odonis Vitam poſtea conſcripſit ſuperſtitioſiſſimus Monachus, ipſeve Malmesburienſis Sæculi XII. Scriptor, longe poſt Berengariana tempora, victrice tum Paſchaſii cauſa, placuit dum victa Catonibus. Omniſque ea narratio ingenium tunc Monachale, quod fabulis, viſionibus, revelationibus, ac Pſeudo-miraculis paſcebatur, apprime refer. Recte Mezeræus ad hoc Sæculum, T. II. *Credere par eſt jam à Sæculo* X. *fuiſſe homines qui præſentiam realem* (Paſchaſianam) *impugnarent, quoniam ad eam probandam Miraculis opus fuit.*

Teſtes alii, Idem Mabill. & Alexander notati.

II. Sed & ejus fere temporis, id eſt Sæculi IX. jam adulti, proferuntur contra præſentiam Corporalem duo teſtes luculenti, *Wulfinus* Sarisburienſis Epiſcopus, & *Ælfricus* Malmesburienſis primo Abbas, idemque Præſul Cantuarienſis poſtcà. Eôque hæc teſtimonia magis authentica, quod contineant doctrinam totius tum Eccleſiæ Romano-Saxonicæ, publice receptam, ſancitam, & *quotannis* Anglo-Saxonice *recitandam in Eccleſia, in die Paſchæ.* Exhibuerunt ex Mſſ. indubiis, ſed Saxonice, Parkerus Cantuarienſis, Joh. Foxus, Wilhelmus l'Iſle, Latine autem Abrahamus Whelocus, in *Notis* ad Hiſtoriam Bedæ Anglo-Saxonicam, *Lib.* IV. C. XXIV. & *Lib.* V. C. XXII. Sed & quædam excerpſit Uſſerius de Succeſſione Eccleſ. *Cap.* II. *Num.* 21. Summa apud utrumque eſt: *Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti corporaliter, ſed ſpiritualiter; non Corpus illud in quo paſſus eſt,* (quod diſerte Paſchaſius Ratbertus cum ſuis) *ſed Corpus de quo locutus eſt,* quando is ante paſſionem ſuam *de ſacra-*

to pane dixit, Hoc eſt Corpus meum : Dominum panem illum antè ſuam paſſionem in Corpus ſuam mutare potuiſſe ſpiritualiter, in myſterio ſpirituali : Dixiſſe, *quum Euchariſtiam conſecraret, Edite panem hunc, Corpus meum eſt,* & ita *de Calice vino repleto: Panem illum vividum non eſſe utcunque illud Corpus quo paſſus eſt, in re corporali, ſed in ratione ſpirituali : Fuiſſe quidem Panem Corpus ejus, tum quoque Vinum illud Sanguinem ejus ; ſed ſicut panis ille cœleſtis Manna* erat Corpus ejus, ſicut *Eſcam cœleſtem in Carnem ſuam mutavit, & Aquam de Petra fluentem in proprium ipſim Sanguinem,* 1 *Cor.* X. 1. 2. &c. *non corporaliter, ſed ſpiritualiter, Veteris* quidem iſta *Legis Sacramenta, ſed ſpiritualiter ſignificantia Euchariſtiam.* Rurſus, *Panem* dici de *Chriſto per ſignificationem*, uti is *Agnus, & Leo*, & *alius Panis vocatur* &c. Iterum *quare ergo vocatur Euchariſtia Corpus Chriſti, aut Sanguis ejus, ſi non ſit id vere quod vocatur?* Reſpondet, quia *poſt conſecrationem ſunt vere Corpus Chriſti, & Sanguis ejus, per ſpirituale Sacramentum* ; non dixit per converſionem ſubſtantialem, in id Corpus quod paſſum eſt, aut per corporalem præſentiam, vel per abolitionem panis & vini. Imo vero pergit Ælfricus, *Natura eſſe panem corruptibilem, vinum corruptibile, & per Verbi divini virtutem, vere Corpus Chriſti, & Sanguinem ejus, non tamen* Corporaliter *ſed ſpiritualiter*, addito exemplo de *Aqua Baptiſterii, quæ Fontis vitæ ſcaturigo dicitur*, quia *per Benedictionem Sacerdotis* Spiritus S. *virtus ad aquam illam corruptibilem accedit*, nulla utique mutatione ſubſtantiæ, ſed virtutis. Rurſus, quid ſit *Sacramentum* Corporis Chriſti explicant ; *Sacramentum, hoc eſt arrha, & typus, Chriſti Corpus eſt veritas ; Euchariſtia eſt ſignificatio, eſt commemoratio Corporis Chriſti : Chriſtus ſemel perſe ipſum paſſus eſt, veruntamen paſſio ſua per S. hujus Euchariſtiæ Sacramentum quotidie renovatur*, per ejus *commemorationem* nempè, ut explicat, & per *ſpirituale Sacramentum.* Uti Calvinus noſter, agens de Euchariſtiâ S. & de *Calice quem* Chriſtus *vocavit Fœdus in ſuo Sanguine*, dixit *Lib.* IV. *Inſtit.* C. XVIII. ſub initium ; Quoties libamus ſacrum illum Sanguinem, Deum *Fœdus ſuum quodammodò renovare.* Iterùm, p. 474. *Non juſſit Corpus illud quod aſſumſit manducare, nec ſanguinem illum quem pro nobis fudit libare.* Ac paulo ante p. 471. *Multum diſtat inter*

ter Corpus illud in quo Christus passus est, & Corpus illud quod in Eucharistiam consecratur, hoc nempe *spiritualiter de granis multis, absque sanguine, & osse, & membris* &c. Quæ testimonia priora Mabillonius (acturus de fide IX. & X. Sæculi, in *Eucharistiæ* negotio, ut contra Dallæum nostrum conficeret, *Confessionem Fidei*, sub *Alcuini* nomine editam, revera hujus fuisse) prudenter dissimulanda esse censuit, potius quàm ut absurdissime exciperet, cum Natali Alexandro, *Dissert.* XV. ad hoc Sæculum, p. 655. 659. Nam si huic fides est, nihil ab Ælfredo, vel ab Wulfino dictum, quod non *reduci* possit ad sensum Catholico-Pontificium. Nec voluisse aliud, quàm *panem non esse Corpus Christi quoad statum passibilem*, item *non esse Corpus visibile, palpabile, loco circumscriptum, exercens functiones membrorum suorum, sed modo spirituali*, hoc est, *ineffabili*. Confer Lector superiora omnia, & verba, & exempla, & repetitas negationes, *non esse illud Corpus quod assumpsit, quod de Carne Mariæ nascebatur, cum sanguine, ossibus, pelle, non illud in quo passus est*, item *in quo ad Patrem transivit*, &c. Ac præterea explicantes audi, quid sit illis esse Corpus Christi *spiritualiter*, id est, *sacramentum, arrha, typus, commemoratio, significatio* Corporis Christi; & mirare Monachi frontem, hoc detæcato & oculatissimo sæculo. Ac si nihil Wulfinus vel Ælfredus, quod non *Transubstantiationis* patroni, cur solita Monachis ac Censoribus fraude ex antiquissimo Wigornensi MS. *erasa fuere Papistæ alicujus manu ea verba*, quæ maxime Transubstantiationem everterent, ut Usserius *αὐτόπτης* cum aliis notavit, loco ante citato? Quemadmodum & sacrilegas manus immissas in *Æthiopicæ* Ecclesiæ Canonem, in quo Æthiopice scriptum, *hic Panis est Corpus meum*, expuncto deinceps nomine *Panis* in Bibliotheca Patrum, T. VI. *Edit.* 1589. idem Usserius observavit. Et solitos Æthiopes consecrare his verbis, *Hic panis est Corpus meum*, fassus Balthazar Tellezius Lusitanus, in Historia Æthiopica, Conimbriæ A. MDCLX. typis vulgata.

Galli testes. III. Nec profecte aliud à Britannis voluit hac etiam Ætate, *Herigerus* vel *Harigerus* Abbas Lobiensis seu Laubiensis, ab A. DCCCCXC. editus à Lud. Cellotio, in Appendice ad Hist. Godeschalci, & à Claudio nostro productus in rem suam *Libro* VI. C. IX.

C. IX. sub titulo *Anonymi*. Is enim in Libello *de Corpore & Sanguine Domini*, *Paschasii* eam sententiam impugnavit qua *dixerat, & dicerent quidam* (non certe dicebat omnis Ecclesia) *idem esse Corpus quod sumitur de Altari, & illud quod natura est ex Virgine*, quod *in Cruce passum*, quod *resurgens de sepulchro glorificatum est*. Et Anonymus alter, productus à Mabillonio ex Codice Gemblacensis Cœnobii (in quo cum Herigeri Opusculo hoc scriptum fuit) in *Seculo Bened.* IV. *Parte* IV. ad finem, ex professo *adversus Ratbertum* scripsisse intelligitur, ex ipsa *Inscriptione*. Unde Sigebertus Gemblacensis, & Chronici Laubiensis continuator, laudatorque Herigeri, *Herigerum multa Catholicorum Patrum scripta de Corpore & Sang. Domini, contra Ratbertum congessisse*. Quamvis enim dixit Herigerus, *Paschasii simplicitatem posse excusari, qui multa utiliter tractasset*; & quamvis *figuram* Corporis Christi dicat non esse inanem *umbram*, nec opponendam esse *veritati*, ut & Anonymus alter, quemadmodum Christus *est veritas*, & *verus Agnus Dei*; vel ex his intelligitur diversum sensisse à Paschasio, abutente dictis quibusdam Veterum. Unde eorundem ista, quæ non dissimulat Natalis Alexander p. 568. 570: In Eucharistia Corpus Christi *mystice immolari*; *mystice consecrari*; *Mysterium hoc & figuram, & veritatem dici posse*, quod & adstruit sententia Ecclesiæ Reformatæ. Adde testimonia alia, ut *Folcuini* decessoris Herigeri, & Laubiensis Abbatis, item *Uldarici Monachi* Cluniacensis, Libellis de *antiquis Consuetudinibus* Cluniacensis Cœnobii, fundati A. DCCCCX. quæ producit ex Lucæ Dacherii Benedictini *Spicilegio* etiam Laroquius noster, Hist. Eucharisticæ P. II. C. XVI. quæ ibi vide. Et *à Cluniacensibus ritus Hirsaugienses parum discrepasse, iisdem verbis iisdemque passim sententiis*, fatetur Mabillonius Analect. T. IV. p. 468. Nec aliam ab Herigero sententiam videri *Fulberti Carnotensis* Episcopi, sub initium sæc. XI. docent ista, ex *Epistola* II. edita Parisiis cum Operibus ejusdem, & seorsim, & in Bibl. Patrum. Fatetur enim *aliud* esse *Corpus Christi, Virginali utero sumptum, mortuum, suscitatum, in paterna gloria sedens*, & quod *jam non* amplius *moritur*; aliud *Panem consecratum, sanctificatum*, (adhuc *panem* à consecratione) quod *verum Corpus Christi nominatur*; & quod *quotidie nobis moritur, quotidie nobis resurgit* &c. *invisibili operatione Spiritus S. in substantiam veræ Carnis Christi transfusum*.

Nem-

Nempe hoc posterius, ut *veritatem manducationis Carnis* Christi, ex verbis apud Johannem, & *veræ Carnis*, ejusque virtutem, fructum, efficaciam adstrueret. Ex quibus, & ex modo citatis, intelligitur in ipsa *Gallia* displicuisse adhuc hoc sæculo sententiam Paschasii; quemadmodum & in *Germania* ipsa, Rabani Moguntini doctrinam nomenque, si non omnes, certe plurimos veneratos esse, nemo facile negaverit. Qua de re pluribus ad Historiam *Berengarianam* sequentis ævi. Theodoretus similiter *Dial.* I. Tomo IV. Oper. Christum symbola honorasse appellatione sui *Corporis* & *Sang.* ὰ τ̃ Φύζιν μεταβαλὼν *non mutando eorum naturam.*

Nat. Alex. notatur.

Quod vero habet Natalis Alex. *Dissert.* XV. p. 660. *sub initio* XI. *sæculi execrandum errorem* fuisse, *negationem præsentiæ realis*, ante Berengarii causam natam, non certe probant quæ profert documenta. Primo urget damnatam eam Hæresim in Concilio Aurelianensi, A. DCCCCXVIII. Roberto I. Rege; quæ longe alterius generis fuit, & *Manichaica* plane, & quæ in negotio Sacramentorum negabat pariter *in Baptismo esse scelerum abolitionem*, & Eucharistiam esse *sacramentum Corporis & Sanguinis Christi*, *per consecrationem Sacerdotis*, Concil. Tomo. IX. *Col.* 839. Nihil hoc ad præsentiam realem vel substantialem Corporis Christi. Dein urget verba Roberti Regis contra *Leothericum* Senonensem, quæ *demonstrent totam Ecclesiam Gallicanam sensisse, Eucharistiam esse ipsum Corpus Domini, non meram figuram.* Quæ illæ Roberti voces? Accipe ex uno *Helgaldo* Monacho in *Epit.* Vitæ Roberti Regis: Rex nempe improbavit, quam postulabat Leothericus, *probationem* seu *examinationem in Corpore & Sanguine Domini*; quando *à Sacerdote dicitur*, *Corpus Domini nostri J. Christi sit tibi salus animæ & corporis.* Quasi vero vel Erigena, vel Rabanus, vel postea Berengarius, negaverint Panem consecratum vocari *Corpus Domini*, aut Calicem vocari ejus *Sanguinem* vel *perceptionem sacramenti*; de qua agitur, vocari *perceptionem Corporis & Sanguinis Dominici*? Habuit Natalis præter alios Interpretem Chrysostomum, in *Epist.* ad Cæsarium, laudata nuper Emerico Bigotio Viro de literis meritissimo; Panem sanctificatum *dignum habitum esse Dominici Corporis appellatione*, *etiamsi Natura Panis in ipso permansit*, ut permansit Natura Humana post Unionem

nem cum Αἴγῳ, *& non duo Corpora, sed unum Corpus Filii Dei praedicatur.*

IV. In *Italia* Episcopis inclytus hoc sæculo fuit *Ratherius*, ex Monacho Laubiensi Veronensis Episcopus, ab Anno DCCCCXXVIII. ut Sigebertus, & de cujus laudibus plura Mabillonius in *Sæc.* V. Historiæ Benedictinæ. Hujus *Sermones*, aliaque, etiam *de Corpore & Sanguine Domini* Epistolam, edidit Lucas Dacherius in Spicilegio *Tomo* II. & *Tomo* XII. Et ex libro *de Contemptu Canonum*, excerpserat Laroquius noster ea verba, quæ inseruit Hist. Eucharisticæ *Lib.* II. C. XVI. quibus nempe Ratherius hæret, quid impii seu *indigne sumentes*, *nec in Deo manentes*, accipiant; quando solis piis & *digne sumentibus sit vera Caro*, *Panis licet*, *quod olim fuerat*, *videatur*: Et istud *quid sit*, *fatetur sibi nedum dicibile*, imo *incogitabile*. Ast suppositâ Transubstantiatione, non amplius dubium, etiam impios recipere *veram Carnem* Christi. *Itali Testes.*

Ad ista Nat. Alexander in præfata *Dissert.* XV. duo fere excipit, p. 652, 654. 1. Subjungit alia Ratherii, quibus is ex Augustino probat, & à Judæ exemplo, *indignos* non *recipere veram Carnem*, id est *fructum veræ Carnis*, *sicut ii qui digne sumunt*: Quo ipso intelligitur, quid Patres, & ejus ævi Scriptores voluerint, quando de acceptione, & manducatione *veræ Carnis Christi*, in Eucharistia, innuentes omnem *fructum veræ Carnis*, licet Panis, quod olim fuerat, adhuc esset à consecratione. Addit Natalis Ratherii illa, *idem esse hoc sacrificium bono quod malo*, *sed non idem præstare*; nempe idem utrique præberi Sacramentum, eundem *Cibum Spiritualem*, id est spiritualis significationis ac virtutis, uti olim *Manna* ab Israëlitis omnibus manducatum, sed non pari effectu, virtute, fructu, illis scilicet ad *mortem*, his ad *vitam*, illis *ad gratiam*, his *ad iram*. 2. Objicit Natalis, ex *Epistola* Ratherii ad Patricium, quæ est de Corpore & Sanguine Domini, similia quibus utitur Veronensis ille, ut *Vini in Cana* ex aqua facti, *non figurativi sed veri*; *Hominis* quem videmus *qui pulvis est*, & vere, non in figura tantum, sed *transfigurata limi figura operantis sapientia*, seu *mutata limi specie*, *manente tamen*, *limi substantia* Quod simile *transsubstantiationem* omnino destruit, tantum abest ut stabiliat. Nam diserte Ratherius, *manere substantiam* priorem *limi*; non *deleri* substantiam; & *carnale cor* fore, *si panis*

forsitan invisibiliter mutatus, *aut ipse panis in carnem mutatus conciperetur.* *Credendum* igitur esse, quod percipimus *veram Carnem & Sanguinem*, sed quia *mysterium* est, *nec valet comprehendi*, discutiendum ulterius non esse. Et hæc Ratherius, ut conficiat *Carnem Corporis* Christi *vere* à *dignis* percipi, & *tanto certius*, *quanto Veritatis ejusdem quæ loquitur voce* sumus instructi. Ast de *indignis* aliter modo pronuntiavit, ex Augustino, dari illis quidem *panem Christi*, sed non panem Christum, non veram Carnem, incogitabile quanquam sibi quid perciperent ad sui perditionem.

Contentiones ex Præsentia realis natæ.

V. Ita in harum concertationum primordiis, post natam sententiam Paschasii, liquet perplexum magis ac magis hoc argumentum evasisse. Unde *de Sacramento Eucharistiæ varias exortas esse Quæstiones & Controversias*, *etiam inter Catholicos*, *de sensu Verborum*, *in specie ex formula Confessionis*, *quæ* Berengario *per Ecclesiam in Concilio Romano proposita fuit*, fatetur Mabillonius, *Tomo* III. *Observationibus* ad Tractatum Abbaudi Abbatis *de Fractione Corporis Christi.* Ex hoc enim intelligitur, quam sententiis adversis inter se pugnarent, v. gr. dum alii *fractionem* de *pane* quidem conciperent, ex verbis Christi, & Pauli, *Panis quem frangimus*; non item de *Corpore Christi*, & quidem *immortali*, qui *jam non moritur*; sed nec de *accidentibus panis*, *rati ab ipso corpore separari non posse*, ut eo loco dixit Abbaudus, & recte. Eant nunc Natalis Alex. Arnaldus, Mabillonius, cæterique, ac causentur nullas fuisse Sæculo x. lites de Præsentia corporali, *nullam dissensionem*, nullos in tot Eruditis aut Sanctissimis Viris, quos hæc Ætas produxerit, qui aliter à Paschasio senserint, aut ex quibus *novitas* doctrinæ Paschasianæ constare possit, vel adversus Præsentiam Corporalem murmura, dubia, contestationes passim natæ. Pro qua tamen hinc inde adstruenda *opus fuisse Miraculis*, Visionibus, Revelationibus, non negant, & Historia testatur. Nec tamen in *detestandam Hæresim* adhuc abiverat, ante sancitam in Conciliis vulgo Oecumenicis Transubstantiationem, adorationem Hostiæ, Circumgestationes Idololatricas, Festum Sacramenti &c.

De Sententia Eccles. Orient. alienâ à Transubst.

VI. Quid Ecclesiæ *Orientalium* hac Ætate senserint, de Præsentia Christi in Eucharistia, haud operosum est colligere. Con-

stat

ſtat id quidem. 1. Ex Diſputatione nata occaſione Imaginum, Sæculo VIII. quando Iconomachi contenderent, non aliam Chriſtum reliquiſſe nobis ſui Corporis εἰκόνα, τύπον, *imaginem*, *figuram*, quam in Euchariſtiæ Sacramento. Sane Iconoduli contendere, Panem fieri αὐτὸ τὸ σῶμα, μεταβολῇ quadam ὑπερφυϛικῇ. Sed noluiſſe aliud, quam Panem accipere *virtutem Corpris* Chriſti; per *gratiam Spiritus* S. fieri adeo Corpus Chriſti; ἀληθῶς quidem, ſed tamen μυϛικῶς, τυπικῶς, συμβολικῶς, πνευματικῶς, ἐνεργητικῶς, *ὡς inſtar* Corporis Chriſti; & quidem non omnibus, ſed *digne* recipientibus Sacramentum, ſeu cum fide, charitate, deſiderio, alibi nos quoque evicimus, in *Elencho* nupero de diſſenſu Græcorum à Latinis. 2. Ex ignota hoc Sæculo μεταϛοιχείωσις voce, quam prorſus abeſſe, ab omnibus Græcorum Liturgicis & Eccleſiaſticis libris, faſſi nuper Viri in Gallia Pontificia Doctiſſimi, & res ipſa docet. Et quicquid *converſionem* traderent, μεταβολὴν, μετατύπωϛιν, μεταμόρφωϛιν, myſticam nempe, ſacramentalem, poſt Baſilium, Chryſoſtomum, Theodoretum, nunquam tamen voluere converſionem τῆς αἰσθητῆς οὐσίας *ſenſibilis ſubſtantiæ* panis, hac ſcilicet abolita. Imo vero poſt conſecrationem, μὴ τὸν ἁγιασμὸν adhuc *panem* vocare Orientales, *panem* verum credere, οὐκ ἐξιϛάμενον τῆς οἰκείας Φύϛεως, *nihil recedentem à ſua natura*, ita Theodor. *Dial.* II. p. 85. *T.* IV. hinc nonniſi ἔνζυμον à ſe manducandum, pluribus à noſtris demonſtratum eſt. Uti in ipſa conſecratione dixere Æthiopes, *Hic panis eſt Corpus meum*; licet vocem *Panis* in Latina tranſlatione, contra fidem Æthiopicorum Codicum, Editores Pontificii expunxerint, in T. VI. Bibl. Patrum, 1589. *col.* 78. ut eſt jam ante obſervatum. 3. Ex controverſia mox, ſequente Sæculo, inter Græcos & Latinos agitanda, de *Azymis*. Hac enim potiſſimum de cauſa Cerularius Conſtantinopolitanus cum ſuis oppugnare Azyma, quod ſupponerent *panem* in Euchariſtia manducandum; qui niſi ſit verus panis, πίλεος ἄρτος, panis fermento animatus, non poſſet eſſe Sacramentum, ſeu figura ſeu myſterium *Carnis* Chriſti, *animatæ & vivificæ*. Dum ergo Latini comederent panem *Azymum*, comedere eos panem *mortuum*, ineptum qui repræſentaret Carnem

vivam Christi, & animatam, qualem nobis exhibeat in Sacramento. Quæ ratio cessat, si à consecratione nihil supersit de substantia seu azymi seu enzymi panis, sola adsit Caro Christi. 4. Ex controversia altera, Sæculo XII. inter Orientales vexata, pluribus apud Nicetam Choniatem, *Annal. Lib.* III. Dum alii Corpus Christi in Eucharistiæ mysterio exhibitum censerent ἀφθαρτον, quale post Resurrectionem est, & quale à Thoma palpatum, φθαρτὸν alii, quale idem fuit sub Passionis ac Crucifixionis tempus. Neutrum consistere cum sententia *Latinorum*, seu cum dogmate Transubstantiationis, fuse *Claudius noster* contra Arnaldum, *Libro* III. C. IX. Ista enim *Corpus Christi* in Eucharistia fingitur plane alterius conditionis, non quale hoc de Cruce pendens, nec quale idem à Thoma contrectatum: Adeoque nec *corruptibile* ut ante Passionem fuit, quum non sit corruptio nisi specierum seu accidentium, ut loquuntur; Sed nec *incorruptibile* idem, quale in gloria est, dum vere offerri immolarique censetur manibus Sacerdotis, Corpus non Corpus, illocale, invisibile, impalpabile, in puncto indivisibili ad modum Spirituum. 5. Ex consensu Græcorum in hoc argumento cum Doctrina Basilii, Chrysostomi, Theodoreti &c. quibuscum locuti sunt, & quorum vestigiis institerunt Occumenius & Theophylactus, hoc etiam Sæculo posteriores. Nec eludet unquam Roma vim locorum quæ ex *Epist.* Chrysostomi ad Cæsarium, nuper tandem facta publici juris, ut mittamus ejus alia, vel ex Theodoreti *Dialogis*, produxere nostrates, cumprimis ex *Dialogo* I. Ille, *naturam panis permansisse*, etiamsi *dignus habitus est Dominici Corporis appellatione*: Hic, ex editione Srmondi, Tomo IV. p. 17, 18. *Salvatorem*, in Mysteriorum institutione, ἐναλλάξαι τὰ ἐνόματα *nomina permutasse*, *& Corpori quod erat symboli* (seu Panis, Frumenti, σίτου καὶ ἄρτου) *nomen apposuisse symbolo vero quod erat Corporis. Non naturam mutasse visibilium symbolorum, sed naturæ gratiam addidisse: Cibum Sanctissimum esse σύμβολον πικτὸν symbolum & figuram Corporis & Sanguinis.* Alia in Dialogis gemina, quæ Garnerius Jesuita, nupera Dissertat. de Fide Theodoreti, *Dissert.* III. C. III. caute dissimulans, utitur incaute hoc argumento pro *reali præsentia*, (quæ idem illi ac Corporalis) ex mente Theodoreti: Quod eadem fuerit

Retentiores mutati.

fides

fides Theodoreti, quæ fuit Ecclesiæ Orientalis de Eucharistia, Theodoreti ætate, id est, quæ ante Origenis, dein Basilii, Chrysostomi, Cyrilli &c. Recte, sed & quæ Ecclesiæ Occidentalis, etiam diu postea, vel ex Facundi Hermianensis loco, producto supra, Tomo I. p. 562. 9. Ex *modo* quo Corpus Christi impanari statuerunt Græci posteriores, seu Panem *fieri*, vel *demonstrari* Corpus Christi, ipse jam Sæculo VIII. Damascenus, nempe post invocationem Spiritus S. per hujus in Symbola illapsum, unione quadam mystica, spirituali, energetica, respectu legitime participantium, vel ex ipsis Formulis Liturgicis. De quibus alibi ex professo traditur. 7. Ex omisso constanter apud Græcos, in hunc usque diem, actu *adorationis*, *post* consecrationem Symbolorum: Quo ipso evidentissima res est, Christum non credi ibi præsentem corporaliter, sub accidentibus solum Panis & Vini. Prius docet praxis universa Græcorum & Orientalium, nec diffitentur cordatiores Latinorum; quæcunque sit adgenuculatio in Oriente, *ante* consecrationem, dum cantatur Hymnus Cherubicus. Absurde pro adoratione Sacramenti, seu Hostiæ consecratæ, protulit nuper Garnerius illa Theodoreti, ex *Dial.* II. T. IV. p. 85. *νοεῖται ἃ ἄπερ ἐγένετο, καὶ πιστεύεται, καὶ προσκυνεῖται, intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur.* Ubi fraus duplex Jesuitæ, Prima quod illud, *creduntur & adorantur*, referat iste ad symbola, ad species panis & vini, quod Theodoretus ad rem illis figuratam, Christum Dominum, Corpus Filii Dei, quod creditur, intelligitur; Altera; quod immediate præcedentia in Textu Theodoreti resecuit: Ita Theodoretus, *Neque enim symbola mystica, post sanctificationem, recedunt à sua natura. Manent enim NB. in priore substantia, & figura, & forma, μένει γὰρ ἔτι τὰ προτέρας οὐσίας, καὶ τὸ σχήματος, καὶ τὸ εἶδος*, quæ Thodoreto sunt *ἀναλλοίωτα*, substantia panis, & figura, formave. Dum ex mente Jesuitæ, symbolorum *οὐσία* aboletur, sola *specie*, seu figura & forma remanente; sine substantia. 8. Tacemus alienos à fide Transubstantiationis, ex confessis plurimorum in ipso Papatu, Æthiopas, Armenos, Georgianos, Orientales, alios; de quibus nos quoque brevi *Dissert.* de Dissensione Ecclesiæ Orientalis à Pontificia.

Nihil vero mirum est, Græcos hujus & sequentis ævi, opCur Græci Latinorum

Transubstantiationem non accusasse videantur.

pido licet alienos à *Transsubstantiatione* Pontificia, hunc errorem minus notasse in Latinis. Cujus rei ratio non una datur. 1. Quod convenirent utrique, (ante stabilitam *rem* Transsubstantiationis sub Leone IX. & Gregorio VII. deinde *vocem* sub Innocentio III. hinc adorationem Hostiæ, Festum Sacramenti, sub Honorio III. Urbano IV.) in externo *enunciandi* modo: Panem scilicet *fieri* Corpus Christi, seu in illud *converti, mutari, transmutari, transfigurari*; quod ad conversionem substantialem, seu abolitionem Panis, crassius postea relatum à Paschasii nepotibus. 2. Quod Sæculo X. plurimos Latinorum adhæsisse sententiæ Ratramni, Rabani, Scoti, jam in superioribus demonstratum est. 3. Quod sententia Berengarii damnata Sæculo XI. invidiosissime *falsissimeque* traduceretur, tanquam adversa universæ Ecclesiæ, ipsi adeo Orienti, ut quæ omnem *mutationem symbolorum*, etiam spiritualem, typicam, mysticam, seu Sacramentalem, pernegaret. 4. Quod Græci posteriores sensim in *modo* realis præsentiæ explicando, & Patribus rite intelligendis, ignorantiæ superstitionisque plurimum probaverint; Quamvis semper alieni à Sacris Missaticis Pontificiorum, usque adeo ut *Altaria* pollui Missa Papistica jam olim crediderint, conquesto Concilio Lateranensi IV. A. 1215. *Can.* IV. T. XI. *Conc. Si quando Sacerdotes Latini super eorum celebrassent Altaria, non prius ipsi sacrificare* (sacra facere) *volebant in illis, quam ea tanquam per hoc inquinata lavissent.* Confirmant Bzovius, Caucus Corcyrensis, Rich. Simonius, & si qui alii. Unde nec in Synodo Florentina passi sunt Græci, ne ipse Imperator Iohannes, etiam Unione in speciem stabilita, quicquam innovari in sacris suis *Liturgici*, aut se ad Latinorum ritus adigi. Imo accusare in his πολλὰ σφαλμάτα τῶν Λατίνων, καινοτομησάντων, καὶ ἀμαρτανόντων εἰς πολλὰ, *plurimos errores Latinorum, innovationes, & in multis deviationem* à vetere ritu Liturgico, à quo non deflexissent Græci; ut est in *Hist.* Concilii Florentini, *Sect.* X. C. XI.

VIII. *Concilia hujus Ætatis. Præcipua quædam. Auctoritas in iis Imperatorum, Regum.*

Oecumenica. I. *Oecumenica* hoc ævo, quæ aut vere talia fuerint, aut pro Occu-

Oecumenicis habita, seu in Oriente seu in Occidente, Concilia nulla memorantur. Nec patiebatur *Ecclesiæ* ratio, in tanta tamque universali corruptione Pontificum, Episcoporum, Cleri totius, sed & prævalentis ubique Monachismi, de qua supra. Unde alia isti omnia satagebant, quam emendari Ecclesiam in Capite & membris, in Doctrina, Disciplina, Moribus. Intercedebat etiam Orientalis Ecclesiæ distractio ab Occidentali, de qua Lemmate sequenti. Sed nec sivit ratio *Reipublicæ*, non amplius ut olim colligatæ sub uno summo Capite, atque Imperatore, *Orientis* illo per Barbaros, Bulgaros, Saracenos, Turcas, intra angustos fines coërcito; *Occidentis* altero fere intra Germaniam, & partem Italiæ imperante, suis jam Regibus Galliæ, Angliæ, Hispaniæ; præterditiones à Saracenis, Bulgaris, Normannis, Hungaris, vel vastatas vel occupatas. Nam quæ *Universalia* appellatur Synodus Erfordiæ celebrata A. DCCCCXXXII. in causa Ecclesiasticæ Disciplinæ, Henrico Aucupe Germaniæ Rege, non sic dicta nisi cum respectu ad *universæ* pene *Germaniæ* Antistites. *Synodi eum nulla hoc Seculo?*

II. Ast frequentes tamen, in Occiduo præcipue Orbe, Synodi indictæ, *Nationales*, *Provinciales*, uti Romæ, & Ravennæ intra Italiam, sic in Germaniæ, Galliæ, Britanniæ variis partibus & locis. Ac de duabus maxime controversis, & in quas Baronius cum suis detonant, ut impias, nefandas, Satanicas, dictum jam in superioribus fusius est: Nempe de Synodo *Romana*, in qua depositus Johannes XII. Ottone I. Imperatore, A. DCCCLXIII. & substitutus Leo VIII. dictum ex professo est, toto *Capite* V. Et de Synodo altera *Rhemensi*, Hugone Capeto Rege, in qua abdicante se Arnulpho, electus Gebertus est in Archiepiscopum, Anno DCCCCXCI. Romana ibi Ecclesia, cum suo Capite, vivis coloribus depicta, memoratum fuit *Cap.* VI. Et ad utramque Baronianas, Binianas, Bzovianas, nuperque admodum Alexandrinas offucias præstigiasque detexímus. Atque etiam digniores fere illi Conventus fuerunt, qui ad hoc Sæculum celebrentur. Paucæ enim Synodi instaurandæ vel Doctrinæ vel Disciplinæ incubuerunt, nec fere nisi ad instantiam meliorum Principum, ut Henrici, Ottonis I. vel Æthelstani Anglorum Regis. In Synodis reliquis (præter superstitiosos Ritus, & Episcoporum *De Synodis reliquis judicium.*

rum

rum Dissidentium causas, & Pontificum illas in specie Formosi, & Ecclesiarum jura, reditus, & Romani Cleri privilegia, & quæ ad hujus Disciplinam spectant, vel ad Monachos, Monasteria, horumque fundationes, immunitates) parum certe occurrit quod memoria nostra dignum esse videatur.

Gallicana Synodi Excerpta quædam luculenta.

III. In *Gallicanis* Synodis, inclyta est Synodus apud *Trosleium* prima, villam Suessionensis Diœceseos, congregante *Heriveo* Rhemensis Metropolis Archiepiscopo, sub Carolo Simplice, A. DCCCCIX. Hujus quanquam Synodi non meminerint Burchardus, Ivo, Gratianus, Flodoardo hac Historiæ suæ parte mutilo. Qui Heriveus ille ipse fuit, qui postea in Carolum perduellis accessit conjuratis, ac Robertum Comitem, arma in Regem capessentem, fovit sua authoritate, sed & consecravit, *triduo* post obiturus perfidus Præsul, ex Flodoardo, & Annalibus Francorum. *Capitula* XV. hujus Syuodi vide in *Tomo* II. Conciliorum Galliæ, vel *Tomo* IX. Concilior. à *Col.* 521. Ex iis prolixe constat infanda corruptio Clericorum, & collapsa in Monasteriis disciplina, perversi mores, *ac moles criminum*, quæ simul salutaribus ex Scriptura S. monitis, ac patheticis vocibus castiganda, emendandaque. Capitulo I. *Sacerdotalis* omnis *authoritas* subjicitur *Regiæ potestati* & recte. Capitulo IX. quantum fœdarum libidinum excitarit lex *Cœlibatus*, ibi tamen sancita, proditur; fasso Canone, *Paulum Apostolum* non interdixisse Clericatu *legitime conjugatis*, *& unius Uxoris Virum ad summum Sacerdotium præcepisse eligi.* Ex Capitulo XIV. sub finem, cognoscitur vehemens tum Latinorum in Græcos odium, & in memoriam *Photii*, atque in dogma de *Processione Spiritus S. ex Patre tantum*, tanquam id *blasphemiam* enormem. Capitulo XV. memorabiles sunt illæ voces, *Ecclesiam ab ipso suo Capite Christo super Petram*, NB. *id est super Confessionem Petri*, *esse ædificatam*, cujus *fidei firmitatem* retineant quæ ab ejus successoribus fundatæ essent Ecclesiæ. Et ea qualis sit *Fides* ad calcem explicatur, quoad *credenda* & *facienda*, luculenta professione Fidei. Nihilque in ea profitentur illorum, quæ Pontificiæ & Tridentinæ doctrinæ summam constituunt, nihil de Capite Ecclesiæ Rom. Pontifice, de quotidiano Missæ Sacrificio, de Purgatorio, Cultu Creaturarum, de Commentitiis Sacramentis, de Confessione Sacerdotali, imo

imo *de pura & vera Confessione faciendâ Domino* &c.

IV. *Germanicas* Synodos, *Engilheimenſem* ſub Ludovico Rege, *Auguſtanam* ſub Ottone I. &c. in quibus de turbis in Republica natis, de Eccleſiæ Diſciplina, Solemnitatibus, Jejuniis, Litaniis, Monachis, Cœnobiis, id genus aliis, deſcribere hoc in loco nihil attinet, neque Conciliorum Tomos compilamus. In *Britannicis* Synodis, memorabiles illæ cumprimis ſub Edwardo Seniore, Æthelſtano, Edmundo, Edgaro, Anglorum Regibus & ſub Hoële Principe Walliæ, Annis DCCCCXXVIII. DCCCCXL. DCCCCXLIV. &c. In quibus, admiſſis etiam in eos Conventus Sæcularibus, *Leges* plurimæ ſancitæ ſunt, de *Eccleſiæ* rebus, omnique Diſciplina, nullis ibi partibus Romanorum Pontificum. *Præcipiunt* ibi Reges, ipſis etiam *Epiſcopis & Presbyteris*, toto Regno, cum ſanctione pœnarum: Inter alia, ut ſuorum omnium *decimas*, tam de animantibus quàm de frugibus, *Deo perſolverent*, id eſt, pauperibus alendis, ut eſt in lege I. Æthelſtani Regis. Vide leges ipſas, *Tom.* I. Concil. Spelmanni, & in Ἀγχαιονομίᾳ Anglicana, ad calcem Hiſt. Eccl. Bedæ. Ac quid ſint ibi *Laga*, *Weregildum*, *Tainus*, *Wara*, *Hida*, *Sarhead*, *Dirvii*, &c. id genus Anglo-Saxonicæ voces, ex Spelmanni vel Cangii Gloſſariis requiratur, aut ex Gloſſario quod ex antiquo MS. Codice ad calcem Ἀγχαιονομίας Anglicanæ ſubjunctum eſt. *Germanica. Britannica Synodi.*

V. Porro convocare *Synodos*, moderari, addereque Canonibus ac judiciis Synodalibus Legis authoritatem, Regum fuit hoc etiam Sæculo, atque Imperatorum in Orbe utroque. De Angliæ Regibus viſum modo eſt. Recte Auctor Vitæ Ælfredi Magni, *Libro* III. C. XII. *Haleges*, (de Clericis, & Eccleſiæ Diſciplina) *hactenus obſervationem merentur, quod ex iis conſtet, etiam illis temporibus* (*Sæc.* IX, X.) *Reges Saxonicos Ælfredum & Edwardum ſenſiſſe ſe ſuprematum habere, tam in Eccleſiaſticos quàm in Laicos; Neque Eccleſiam quæ in ipſorum ditione ſita eſſet, eſſe quid peregrinum, vel Principi alicui Eccleſiaſtico extraneo ſubditam, domi vero Civitatis legibus ſolutam, quod Anſelmus, Bockeus* (Sæculo XII. Cantuarienſes Archiepiſcopi) *alique deinceps inſecuti, acriter contenderunt.* Ipſe Rex Edgarus, Dunſtano Archiepiſcopo, ſuperſtitioſiſſimus quamvis, Oratione ad Epiſcopos, apud Spelmannum, Conciliorum Brit. T. I. ad A. DCCCCLXIX. *Sed & meæ ſolicitudinis* *Jus Regium circa Synodos.*

dinis est, Ecclesiarum Ministris, Gregibus Monachorum, choris Virginum, & necessaria procurare, & saluti consulere. De quorum omnium moribus ad nos spectat examen, &c. Mox describpturus Clerum Anglicanum ejus temporis : *Taceo quod non est illis corona patens, nec tonsura conveniens. At in veste lascivia, insolentia in gestu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt insaniam. Praterea in divinis Officiis quanta sit negligentia, cum sacris vigiliis vix interesse dignentur, cum ad sacra Missarum solemnia, ad ludendum, subridendum, magis quam ad psallendum congregari videantur. Dicam quod boni lugent, malirident : Dicam dolens (& si tamen dici potest) quomodo diffluant in commessationibus, in ebrietatibus, in cubilibus, & impudicitiis; ut jam Domus Clericorum putentur prostibula Meretricum, conciliabulum Histrionum. Ibi alea, ibi saltus, & cantus, ubi usque ad medium noctis spatium protracte in clamore & horrore vigilia. Sic patrimonia Regum, Eleemosyna pauperum, imo (quod magis est) illius pretiosi sanguinis pretium profligatur. Ad hoc ergo exhauserunt patres nostri thesauros suos? ad hoc fiscus Regius, detractis reditibus multis, elargitus est? ad hoc Ecclesiis Christi agros & possessiones Regalis munificentia contulit, ut deliciis Clericorum Meretrices ornentur? Luxuriosa Convivia præparentur? Canes, ac aves, & talia ludicra comparentur? Hoc milites clamant, plebs submurmurat, mimi cantant & saltant, & vos negligitis, vos parcitis, vos dissimulatis! Ubi gladius Levi, & Zelus Simeonis, qui ut Scorto abutentes filia Jacob Sichimitas, (eorum habentes figuram qui Christi Ecclesiam pollutis actibus fœdant) etiam circumcisos succiderunt? Ubi spiritus Moisi, qui caput Vituli adorantibus, etiam domesticis sui sanguinis non pepercit? Ubi pugio Phinees Sacerdotis, qui fornicantem cum Madianata confodiens, Sancta hac emulatione Deum placavit iratum? Ubi spiritus Petri. cujus virtute perimitur avaritia, hæresis Simoniaca condemnatur?* Nec minus juris sibi vendicarunt *Gallicarum* Reges in investiendis Episcopis, aliis removendis, Synodis convocandis, harum Decretis approbandis, sanciendis, reformando Clero, Disciplina instauranda, ad exemplum Caroli M. & Successorum. Historia Gallicana, & Conciliorum illa, veteresque celebrandorum Concilior. Formulæ, testantur, assertaque constanter ea Principibus jura a Libertatis Gallicanæ Defensoribus. De Factis *Ottonum* Imperatorum, dictum supra fuit. Quomodo &

Fede Cleri reformandi corruptio.

auctoritate *Henrici* I. Regis, Erpfordiæ Germaniæ, celebrata Synodus generalis, quæ *Sancta & Universalis* dicitur, Ann. DCCCCXXXII. nullo papæ interventu, in qua *Rex Sapientissimus*, sane *cum Primatum suorum Concilio*, *decrevit* quæ spectarent ad Ecclesiæ ritus, disciplinam, Clerum, *Tomo* Concil. IX. *col.* 591, 522.

VI. Nec minor in *Oriente* Imperatorum auctoritas, in Synodis indicendis, moderandis, confirmandis, Episcopatibus conferendis, &c. nullis Papæ in iis partibus. Testantur *Concilia* habita sub *Leone* Sapiente, quando sede Patriarchali pulsus Nicolaus Mysticus; sub *Constantino* Porphyrogenito, quando Theophylactus filius ad Patriarchatum admotus est; ac res sub *Nicephoro Phoca* gestæ, pluribus apud Ioh. Scylitzem, & Ioh. Zonaram. in eorum temporum Historia. Vide & quæ nos Lemmate proximo de Statu Ecclesiæ Orientalis. *Orientales Synodi.*

VII. Ritum celebrandi *Concilia* hac Ætate in Occidente, speciatim in Ecclesia Gallicana, describit vetus Formula, apud Mabillonium *Analect.* T. II. Licet accesserit Sæculo sequente, Fidei formula contra sententiam Berengarii, quam omnes Patres profiteri tenebantur; *In ipsa consecratione converti naturam & substantiam Panis, in naturam & substantiam Carnis, illius quæ concepta est de Spiritus S. nata ex Maria Virgine* &c. Quo ipso dogmatis novitas, nuper sanciti, & deinceps firmandi, odio Berengarii, & in superstitionis stabilimentum, intelligitur. Cæterum nullæ ibi nisi *ad Deum* preces, nullæ gratiarum actiones nisi *Sancta & indivisibili Trinitati*; nulla salutatio Virginis; nulla vel Mariæ, vel Sanctis vota, Sacrificia, Charisteria, ut sequenti ætate apparuit. *Ritus celebrandi Concilia.*

IV. *Status Ecclesiæ Orientalis hoc Ævo. Continuatio Schismatis inter Orientales, & Romanam Ecclesiam.*

1. Status *Politicus* utique miserrimus fuit, cumprimis à morte Leonis Sapientis, sub quo turbæ domesticæ, ob quartam conjugem superinductam, Zoen Carbonopsinam, ex qua Constantinus Porphyrogenitus Imperator. Imperium affixerunt. *Status Civilis in Oriente.*

1. *Saracenorum* in Oriente progressus, à quibus, tandem initio Sæculi XI. Hierosolyma occupata, violatumque Sepulchri Dominici Templum. Frequentes & *Bulgarorum* irruptiones fuerunt; uti *Turcicæ* dominationis, Gentis in excidium Imperii Orientalis natæ, primordia huic Sæculo debentur. 2. *Imperatorum* vel ignavia, segnities, libido, qualis Alexandri Basilii, Constantini ipsius, vacantis secessui literario, & Romani Junioris; Vel certamina intestina, seditiones, rebelliones Filiorum in Patres, aut Imperii in multa capita distributio, qualiter inter Constantinum & Romanum Lacapenum Socerum, Christophorum, ac Romani Filios, Stephanum & Constantinum, ut pluribus ex Leone Grammatico, Scytitze, Zonara, discere licet. Nec Civilem Historiam scribimus.

Status Ecclesiasticus.

II. Status *Ecclesiasticus* nihilo felicior fuit. Oppressæ enim per Barbaros Ecclesiæ nobilissimæ Orientis, sub Antiocheno, Alexandrino, Hierosolymitano, Cyprio Exarcho: Lacerabant passim intestina dissidia, odia, controversiæ, v. gr. de Quartis nuptiis, de Compaternitate obice Matrimonii, &c. præter ambitiones Episcopatuum, & Throni Patriarchalis; Vigebant in Babyloniæ, Indiæ, Armeniæ, Syriæ, Ægypti, Æthiopiæ partibus, præter reliquias Manichæorum, Hæreses seu segreges Ecclesiæ Nestorianorum, Jacobitarum, quibus sui præerant Patriarchæ, vel Catholici; Crescebat in dies Patriarcharum fastus, hinc otium, & luxus, insigni rei exemplo in Theophylacto Patriarcha, supra Lemmate IV. p. 932: Nec modus deinceps superstitioni Græcorum, in cultu pictarum Imaginum, invocatione τ Θεοτόκε, veneratione τ̃ ἁγίων λειψάνων, à temporibus Irenes, dein Theodoræ viduæ Theophili, ut prolixe supra *Cap.* IV. Scriptores etiam Ecclesiastici, Scripturarum Interpretes, aut assertores Christianæ fidei, contra Hæreses, vel Muhamunedismum, fere nulli, non minus infœcundo hoc Sæculo in Oriente, quam in Occidente, ex sequente mox *Scriptorum* serie. Præterquam quod sub *Leone* Philosopho, initio Sæculi, floruisse satis literarum studia, Principis ad exemplum, præeunte nuper Photio, ex Zonara *Tomo* III. cognoscitur.

Orientalis Ecclesia magis rigor.

III. Quo effusior ad omnem superstitionem fuit, sed & indoctior, Orientalis Ecclesia, hoc jam rigidior fuit in *Jejuniorum* obser-

observantia, in illa *Monachatus*, & in coërcenda libertate *Matrimonii*. Cujus rei exempla sunt luculenta duo, in Controversia de τετραγαμία seu *quartis nuptiis* nata sub Leone Philosopho, & in altera de *secundis nuptiis*, deque συντεκνία seu *compaternitate* impediente matrimonium, sub Nicephoro Phoca. Ac prius quidem de quartis votis in Constantinopolitana Ecclesia dissidium, quod fovit contra Græcos, & Nicolaum Mysticum Patriarcham, Romanus Pontifex, iis in Leone approbatis, tandem compositum est sub Constantino Porphyrogenito, & Romano Cæsaris dignitatem adepto. Tunc enim editus est *Tomus Unionis*, ἕνωσιν, de abrogandis quartis nuptiis, & ad concordiam redierunt qui hujus rei causa, & dissidentium hoc nomine Nicolai ac Euthymii Patriarcharum, διεχίσμενοι seu disjuncti fuerant. Tradunt Cedrenus, Leo-Grammaticus, Zonaras, Codex Iuris Orientalis. Quanquam Cedrenus, seu Curopalates, hanc *Concordiam* postea referat factam esse sub *Sisinnio* Patriarcha, id est exeunte pene Sæculo, *Tomo* II. p. 702. Edit. Regiæ. Et eam male Baronius cum suis, de Concordia Græcorum, cum Romana Ecclesia interpretati sunt, ex fictis literis Nicolai ad Iohannem Papam, Ann. DCCCCXVI. ipso Leone Allatio errorem arguente, *Lib.* II. de Concordia C. VII. Postea etiam transeunte ad secundas nuptias Nicephoro Phoca, Romani Iunioris successore, ducta Theophanone, Θεοφανὼ Græcis, Polyeuctus Patriarcha eum adytis & sacris cancellis prohibuit, non ingressurum πρὶν ἂν δέξηται ἐπιτίμια τ δευτερογαμίων, *donec pœnas pro secundis nuptiis luisset*. Hac enim fuisse Græcos iniquitate in δεύτερους, non quidem ut in grande piaculum, sed tamen ut in incontinentiæ quandam labem, expiandam jejuniis, & orationibus, constat satis, ex Canone Laodiceno, & Neo Cæsariensi, in Codice Ecclesiæ Universæ, ex illis Nicephori Constantinop. successoris Tarasii Patriarchæ Sæc. IX. inchoato, editis à Cotelerio, T. III. & ex Iure Orientali *Lib.* III. aliisque id genus documentis. Accessit litigium de *Compaternitate*, ut quæ matrimonium prohiberet, accusato eodem Nicephoro Phoca, quod unum è liberis Theophanonis è sacro fonte suscepisset, unde aut repudii necessitas, τὸ χωρισθῆναι τ γυναικὸς, aut ἀναχωρεῖν τ Ἐκκλησίας, *abstinendi*

Etiam in Bizamos.

di Ecclesia, juxta Canonem. Alii verò Græcorum contendebant, lege ea non teneri Imperatorem, ut quæ à Copronymo emanasset, falsa assertione. Pluribus illa Cedrenus, & Zonaras, quos vide in rebus Nicephori.

Patriarcha Constantinopolitanus Romano oppositi.

IV. Quicquid mentiatur Leo Allatius, in Opere de Perpetua Consent *Libro* II. C. VII. VIII. mansere cum *Romana* Ecclesia dissidia hac ipsa Ætate, quanquàm sequente Sæculo magis eruptura, Leone IX. Pontifice. Nec enim Patriarcha Constantinopolitanus unquàm abjecit titulum *Oecumenici* seu *Universalis* Patriarchæ, quicquid indulserit Romanum vocari *Universalem Papam Senioris Romæ*, & obtinuerint aliquando mutuæ legationes, magna tum potentia Romani Pontificis. Et inde Leonis IX. gravis stomachatio, ad Michaëlem Cerularium Patriarcham, paulo post aditum Pontificatum A. MXLIX. *Epist.* I. *Cap.* IX. quod inde à *Johanne* Patr. Constantinopolitano, *ejus contagii macula sic adhæsisset* Successoribus, *ut nunc quoque seipsos Oecumenicos Patriarchas & appellare, & scribere non timerent.* Nec sane subjeciisse se Romano Pontifici, magis quam fecerat Photius, vel *Nicolaum Mysticum* Patriarcham, vel *Tryphonem*, vel *Theophylactum* huic substitutum, vel *Polyeuctum* sub Nicephoro Phoca, vel *Nicolaum Chrysobergem*, vel *Sisinnium*, vel *Sergium*, hoc Sæculo Patriarchas Byzantinos, palam sustinere ausit Allatius. Quanquàm à *Sisinnio* demum *interruptam fuisse supremam Potestatem Rom. Pontificis*, quàm in Græcos exerceret, fingat initio *Cap.* VIII. *Lib.* II. Nempe fictas esse literas, Latine scriptas, quas Nicolao Mystico ad Iohannem Papam tribuunt, nemo non videt; Quanquàm si genuinæ, nihil à Iohanne petunt, quas Baronius exhibet ad A. DCCCCXVI. quam *fraternam dilectionem*, *unionem*, *sinceram amicitiam*, *conjunctionem animorum*, *quo futurum esset*, *ut Papæ nomen Sacro Ecclesiæ Constantinopolit. Albo*, *ut mos olim*, *una cum illo Patriarchæ*, *celebraretur* &c. Baronius recte ad A. DCCCCXIV. N. XXII. *Orientales mansisse discissos à communione Catholicæ Ecclesiæ*, & *Apostolicæ sedis*, & *diuturnitate temporis oblivioni tradidisse quod esse deberent:*

Fabula de subjectione Orientalium sub ante Pontif.

V. Pariliter fabula est, quam narrat idem Leo, de Perpet. Consensione *Lib.* II. C. VII. sub finem, *Johannem* XI. confirmasse per Legatos in Patriarchatu Constantinopolitano, *Theophylactum*

ctum Romani Imperat. filium, ætate imparem, *idque contra Canones, obnitente tota Græcorum Ecclesia, sola Pontificia auctoritate, ac dispensatione, omnia superante*, facienteque *ut quod iniquissimum existimabatur, sola Romani dispensatione æquissimum & integrum judicaretur.* Apage nugas, & tam abjectam tamque insulsam Græcis sediſſe mentem! Dum mox *Sisinnium*, & *Sergium*, Constantinopolitanos Patriarchas, fatetur Allatius *Lib.* II. C. VIII. fuisse alieniſſimos à Romano Pontifice. Nec quadrant tempora, illud enim de Tryphone ejecto, & Theophylacto substituto, refertur ad A. DCCCCXLIV. à Baronio, & in Conciliorum Tomis, diu post Johannem amotum Pontificatu. Nec Curopalates quicquam de hac dispensatione Romani Pontificis, aut expetita, aut concessa: quicquid Incertus Continuator Porphyrogenneti, & Georgius Monachus rem referant, iisdem uterque verbis, ut alter ex altero descripserit, in *Actis* nuperis *post Theophanem* ex MSS. Cod. Parisiis editis, p. 261. & 588. Minus illi, *de extorto à Johanne Pontifice privilegio, ut Patriarchæ Constantinopolitani Pallio uterentur*, non expectato permissu Papæ Romani, *quod antea fuisset inauditum*; ut nuper quoque in hoc Johanne XII. Natalis Alexander p. 110. *Ἀπῆσι*, expectasse Constantinopolitanos *Pallium* à Romano Pontifice, & *permissionem* eo utendi fuisse *extorquendam* à Iohanne, per Albericum Tyrannum: Sane sub *Luitprandi* nomine, Cremonensis Episcopi, in *Legatione* II. Constantinopolitana, ad Nicephorum Phocam, A. DCCCCLXVIII. hujusmodi quid relatum video, de quo tamen merito dubitetur, sintne ea Luitprandi Ticinensis. Cujus Opus Historicum desinere in descriptione prioris legationis Constantinopolit. Berengarii Tyranni jussu susceptæ, assutis eidem reliquis, ipse Baronius contendit, ad. A. DCCCCLXIII.

VI. Sed hæc ipsa quoque evertuntur, continuatione Photiani dissidii inter Orientales, & Romanam Ecclesiam, tum quoad titulum *Universalis*, & *ἰσοτιμίαν* quam contenderet Byzantinus, ex ante dictis, tum quoad *dogmata*, & *ritus*. Hinc sub *Sisinnio* Patriarcha, transmissa rursus ad Patriarchas fuit Photii Epistola Encyclica contra Latinos, & contra usurpationes Rom. Pontificis; & *anathematismi* Actis Synodalibus decreti, adversus *ea* quæ *contra Photium promulgata fuissent*, adversus *calumniantes Sanctam Eccle-*

Continuatio Schismat. sub Sisinnio, Sergio.

Ecclesiam, scil. Orientalem, *quasi illibatam puritatem Sanctimoniæ suæ non retineret*, &c. Fatetur Baronius ex Iuris Græcorum *Lib.* II. ad A.DCCCCXCV. sub finem. Vide & eundem ad A.DCCCCXCIX.N.XX. in *Sergium* Sisinnii successorem declamantem, tanquam *ex progenie Photii Schismatis auctoris, cujus secutus sit vestigia.* Allatius *Lib.* II.C.VIII. *Sergius, ut suum defenderet Photium, contra Byzantii Synodo, Photii calumnias in Romanam Ecclesiam renovavit.* Adi Byzantinos Historicos, & lege Anonymos citatos ipsi Allatio, dicto loco.

Accusationes Græc. contra Latinor. asperiores.

VII. Porro ex Photii *Encyclica* ad Patriarchas Orientis, quam *Sisinnius* Patriarcha denuo hoc Sæculo promulgavit, & quæ *secunda* est in ordine Photianarum Epistolarum, apud *Baronium* autem mutila & Latina tantum, constant Græcorum αἰτιάματα seu de Latinis querimoniæ, quas auxêre scripta sequentis ævi, inde à Michaële Cerulario. Aliæ *Doctrinam*, aliæ *Ritus* & *Disciplinam* concernunt. In doctrina, perrexit Oriens damnare impietatis, cum *additionem* ad Sacrum Symbolum factam, tum dogma ipsum de Processione Spiritus S. *ex Patre Filioque.* Prolixe Photius in dicta Epistola, *Sect.* VIII, IX. *& seq.* Usque adeo ut hoc intuitu Pontificis nomen è Sacris Diptychis expunxerint, Sergio Patriarcha, sub finem Sæculi, teste apud Allatium Anonymo, *Lib.* II.C.VIII.N.II. Ac vicissim Latini accusarunt impietatis Græcos. Synodus Troslejana, A.DCCCCIX. *Capite.* XIV. T.IX.*col.* 561. *Sane quia innotuit nobis S. sedes Apostolica*, sic illi, *adhuc errores blasphemiasque cujusdam vigere Photii, in partibus Orientis, in Spiritum S. quod non a Filio, nisi à Patre tantum procedat, blasphemantis, hortamur vestram Fraternitatem una mecum, ut secundum admonitionem Domini Romanæ sedis, singuli nostrum .... acutas proferamus sagittas, ad confodiendam beluam Monstri renascentis, & ad conterendum caput nequissimi serpentis.* Enodia adversus Græcos, Sergio III. Romano Pontifice, & Nicolao Mystico rursum Constantinopoli Patriarcha! Alienissimos etiam fuisse Græcos à doctrina de *una Romana Ecclesia* Catholica, Apostolica; de *Monarchia* Rom. Pontificis; de *Igne Purgatorio*; de *Transubstantiatione*, &c. in confesso est. Ac de postremo hoc capite, ex sententia Orientalium, fuse diximus Lemmate superiore.

In

In *Disciplina* & *Ritibus* damnabat jam Encyclica Photii, πλεῖστα καὶ τὴν Βαρείαν τυραννίδα *intolerabilem* Romani Tyrannidem, τὰ τῶν Σαββάτων νηστείαν *Sabbatorum jejunium*, ἀναμυρισμὸν seu *iteratum Chrisma* per Episcopos, separationem τοῦ μύρου seu σφραγισμοῦ à S. Baptismo, Cœlibatum Sacerdotibus & Diaconis imperatum, etiam Divortium à suis uxoribus, μυρία τ' ἄλλα *sexcenta* alia quæ traderent οἱ νέοι τῆς ἀποστασίας πρόδρομοι, οἱ πρόδρομοι τοῦ ἀντιχριστοῦ, *novitii illi apostasiæ præcursores, Antichristi administri.* Nec finis dissensionum fuit in externis Ritibus ac Ceremoniis, quas Papæ sensim invexissent, vocant καινοτομίας τῶν Λατίνων, & quarum alibi Catalogum dedimus, *Dissertatiuncula* de Orientalium à Latinis perpetuo dissidio. Uno verbo Græci illud πρῶτον ψεῦδος Romanæ Ecclesiæ detestari, Κανόνος καὶ Νόμου λύσιν ἔχειν τὸ παρὰ τοῦ Πάπα κελευόμενον, *habendum esse pro Canonibus, & legis abrogatione id quod jubetur à Papâ.* Adi ipsum Allatium de Perpet. Consensione, *Lib.* III. Cotelerium in Ecclesiæ Græcæ Monumentis, *Tomo* II. & III. Goarem in Euchologio Græcorum passim, Morinum in Opere de Ordinationibus Sacris, & altero de Pœnitentia, ac si quos alios. *Et Disciplinam, Ritus.*

X. *Scriptores Ecclesiastici hac Ætate insigniores.*

I. Raras has aves in Ecclesia fuisse, tenebrosissimo Sæculo, quo vix ulla subsidia, aut incitamenta, vel præmia literarum, jam observavimus supra *Cap.* III. Ubi etiam inquisitum de hujus infelicitatis ac sterilitatis causis. Cæterum non plane nulli, seu in *Oriente*, seu in *Occidente*, Scriptores extiterunt. *Rari Scriptores.*

II. In *Oriente*, post Leonem Sapientem, *Constantinus Porphyrogennetus* Imperator, neglectis fere habenis Imperii, totus literis incubuit, scribendisque Libris, quibus civilem Imperii Administrationem, Rem Militarem terra marique, Thematum distributionem per Regiones Provinciasque Imperii singulas, ac Judiciorum modum, describeret restitueretve. Inedita ante non pauca primus fecit publici juris Meursius noster, Bonav. Vulcanii, Fed. Morellii, aliorumve Notis illustranda. Cedre- *Constantinus Porphyrogenn.*

nus de hoc Constantino *Compendii Histor.* L. 11. hunc Principem non modo quæ perierant studia instaurasse propria diligentia, sed & conquisitis in quovis genere disciplinarum τῆς ἀρίστοις & δικίμοις, iisque constitutis διδασκάλοις *doctoribus*, receptisque σπουδαίοις *studiosis*, hoc effeciſſe, ut *exigui temporis spatio* τὴν ἀλογίαν ἀπελάσας *barbarie profligata*, *Respublica denuo literis floruerit*, ὅτι τὸ λογικὸν προσμετερρύθμισε τὸ πολίτευμα. Idem omnes uno ore Byzantini. Nec duratura tamen felicitate, postquam alii ac diversissimi Principes, alia tempora, succesſerunt.

Theophyl. & Oecumenius. Anno ni Ætatis.

Theophylactum Acridæ in Bulgaria Archiepiscopum, diligentissimum in lectione Scripturarum, sed & Chrysostomi, unde insignes Commentarii, retulerunt ad hoc Sæculum Viri graves, quidam etiam ad præcedens Nonum. Sed errores hac parte Possevini, Perronii, & sequacium, ut & Illyrici, Mornæi, Gerardi, aliorum, subnotarunt Viri Docti, inter eos Baronius, Bellarminus, Labbeus, Oudinus. Nec nisi inclinati Sæculi xi. scriptor Theophylactus, tenaciſſimus sententiæ Græcorum, in Capitibus cum Latina Ecclesia controversis.

Oecumenii Auctoris Catenæ in Acta Apostol. & Commentariorum in Epistolas, Paulinas & Canonicas, Epitomatoris nempe Chrysostomi, ætas in obscuro est. Parumque interest, sive ad hoc Sæculum, sive ad initia sequentis, referas; testem luculentum contra παρεμβωείας Pontificiorum, pro sua Justificatione per Opera, Purgatorio, Capitibus id genus.

Simeon Metaphr. De eo judicium. An hujus Ævi.

Simeon vulgo Metaphrastes, ad hanc ætatem refertur à Joh. Bollando, Leone Allatio, Phil. Labbeo, nempe ad tempora Constantini Porphyrogenn. & Romani Lacapeni, anterior tamen Cæsari Baronio, serior longe aliis creditus. Fabularum quibus Legendæ, & Martyrologia scatent, ac commendant (post Michaelem Psellum) Lipomannus, Surius, Baronius, Gretserus, Bollandus, Theophilus, Allatius, Labbeus, Schola tota Societatis, vel auctor is, vel collector atque interpolator fuit. Hinc *Metaphrastæ* illi nomen, quod nempe quæ de Sanctorum Vitis ab antiquioribus essent tradita, scriptave, is μεταφράσεως nomine cum rebus ac fictionibus auxerit, tum verborum quadam pompa, & luxuriante calamo, exornarit. Et hic ipse aliis est idem qui *Si-*

meon

meon Magister & *Magnus Logotheta*, primæ in Aula Constantinopolitana dignitatis, de qua Constantinus Prophyrogenn. Codinus, Glossatores Græco-Barbari. Sed invitis Doctioribus, qui Metaphrastem recentiorem esse autumant, superstitiosissimum Græculum, si non *Monachum*, certe Monachali ingenio, ac plane Græco, id est effuse mendaci, & nihil non propinare auso nugarum fabellarumque. Dubium an *Ludi-Magister is* fuerit, ut Gesnero, Hospiniano, aliisque creditum; forsan ex μαγίστρε *Magistri* cognomento, quod ὑπερλαμπρᾶς τιμῆς axioma in Oriente fuit, non vilissimi διδασκάλε. Ut magna tamen is Simeon Metaphrastes auctoritate fuerit non intercedimus, cujus scriptis tantum detulit Oriens, & cui etiam Orationes plurimæ, in Rituali Græcorum & Menæo, attribuuntur. Merito autem alii, quos inter Oudinus, hunc scriptorem ad Sæculum XIII. vel XIV. ablegant, quo tempore in infinitum aucta Legendaria, & superstitioni immersus Oriens æque ac Occidens; & quo fere alter nugarum propola Nicephorus Callisti Historiam suam conscripsit. Hinc is νέος Θεόλογος *junior Theologus*, apud Iosephum Methonensem, adversus Marcum Ephesium, circa A. MCCCCXL. scriptitantem, ut post Acta Florentina. Cæterum de hujus Simeonis scriptionibus, cujus sub nomine falso *Vitas* pene *centum* Græce circumferri Leo Allatius agnovit, videndus hic in Diatriba de *Simeonum Scriptis*, sed oculo sagaci & μακελλικῷ. Cui adjunxit *Pselli* (nec jam Senioris, sub Leone Philosopho,) *Encomium* in Metaphrastem, & *Officium* in ejusdem Metaphrastis Commemoratione. Græcus Græcum effert, ac Psellorum nomine bene multi in Oriente, vel apud Leonem *de Psellis*.

Certiori fide hæc sibi Ætas vendicat *Saidum* Filium Batrik, seu Batricidem, qui & Græcis *Eutychius*, & Latinis *Felix*, vel *Fortunatus* Patricides, quia id ipsum Arabibus sonat vox ⳨ *Said*. Scripta hujus Medica, Theologica, Historica Seldenus, & Pocockius, recensuerunt. Patriarcha is Alexandrinus fuit familiæ Orthodoxæ, Jacobitis oppositæ, inde ab Anno Hegiræ CCCXXI. id est Christi DCCCCXXXIII. mortuus *octavo* post anno, Ottone Magno in Germania imperante, Constantino Porphyrogenito in Oriente. Ac diu hujus scripta Arabica latuerunt, cumprimis opus *Chronologicum* & *Historicum*, inde ab Orbe Cond. ad sua

Said vel Eutychius Batricides.

tempora, id est annum Christi DCCCCXXXVII. factum tandem publici juris cura Ioh. Seldeni, & interpretatione Edw. Pocockii: Inde excerptæ *Origines Alexandrinæ*, seu Periocha de Marco Evangelista, & Ecclesiæ illius primordiis, cum Præfatione & Notis Joh. Seldeni; edituro & Abrahamo Echellensi, A. 1661. cum prolixis castigationibus ad Seldenum, sed Roma scriptis, ad nutum dominantis, & unice servituris τῇ τοῦ δεσπότου, de *Primatu Papæ*. Qua occasione Echellensis fuse de nomine *Papæ*, quod Eutychio notat *avum*, quasi *patrem patrum*, Arab. بابا *ba-ba*, seu לב לב-אב, designando ita *Patriarchæ* Alexandrino; qui Pater Patrum seu Episcoporum sit. Sed verius ea notio primitus *Patrem* simpliciter dixit, grandævum eum & venerabilem, بابا *patrem appellavit*, אבא Syris, unde ἀββᾶς pater Cœnobii, hinc πάππας, πάπας, familiari permutatione literarum, Latinis *Papa*. Episcoporum quondam nomen, qui instar *Patrum*, sæpe apud Cyprianum, & deinceps; uti Senatores olim *Patres*, sed & Præsides, Præfecti Militares, ut ὁ πάπας Κελτῶν sub Heraclio, apud Nicephorum, in *Brev. Historico*. Sed postea, honoris Ergo restrictum nomen ad principum sedium Episcopos, ut *Alexandrinum*, *Antiochenum*, *Primates* Nationum, tandem ad unum *Romanum*, *Papam* olim Senioris Romæ, dein sensu Latinorum totius Orbis. Et huic primo usu & consuetudine, inde à Sæculo VI. & à tempore Ennodii, Cassiodori, proprium cœpit esse nomen, tandem etiam lege, in Synodo Rom. *sub* Gregorio VII. fassis Sirmondo ad Ennodium, Rigaltio ad Cyprianum, aliis. Porro Annales Eutychiani, ut nonnulla ex ingenio Syrorum & Arabum tradunt, ad superstitionem quandoque credulo, ita plurima habent singularia, intacta Græcis, & Latinis Scriptoribus, v. gr. de primis inde ab Adamo Patriarchis, de rebus Sabiorum, Arabum, Ægyptiorum, de successione Patriarcharum Alexandriæ, Antiochiæ, Hierosolymis, de Hæresibus Manichæa, Nestoriana, Jacobitica, Maronitica, de rebus Muhammedanorum, Saracenorum, Turcarum, &c. *Falsit* Chronologia Eutychii, quandoque *excessu* annorum peccans, juxta Græcos, quandoque *defectu*, v. gr. dum à Christo ad Diocletianum putat annos CCLXXIX. qui omnino putandi CCLXXXIV.

Echellensis notat. Domino Papa digressiuncula.

De Annalibus ejusdem.

Fuit

Fuit & hujus Sæculi *Nicon Armenius*, Ponto Polemoniaco oriundus, cui tribuunt Apostolatum ad Gentes, visiones, miracula, ultra medium hoc Sæcul. Hinc *Sanctorum* ordini inserendus, in Menæo Græcorum, & in Martyrologio Romano. Sirmondus Niconis res gestas è Græco MS. in Latinum primus convertit. Fabulis adspersa pagina, odio *Armeniorum*, de quorum *Pessima Religione* Librum conscripsit, sæpe recusum, & Bibliothecæ Patrum insertum, excerpente multa Baronio, ad Annum DCCCLXIII. Armenii enim Græcis pariter & Latinis invisi, non modo ut Monophysitæ, vel Apollinaristæ, sed etiam ob odium Iconoduliæ omnis, usum Azymorum, (quanquam *alia ratione quàm Latini*, fasso Baronio) Liturgiæ speciales ritus, ordinationem proprii Catholici, adversationem Romani Pontificis, Icjuniorum rationem diversam, & si quæ id genus alia. *Nicon Armenius.*

In *Occidente* cumprimis celebres hoc ævo quidam *Historici*, obscuriores *Monachi* plures, qui nil nisi Legendas & Fabulas transmiserunt ad posteros; apud Sigebertum, Trithemium, Balæum, Possevinum, Surium, Bellarminum, Bollandum, Miræum, Labbeum, Vossium, Mabillonium, Oudinum. *Scriptorum in Occid. genus duplex.*

Historicos quod attinet, de his erudite præ cæteris Vossius, & nuper in Supplemento suo Oudinus ad hoc Sæculum, ac passim eorum Editores, ad quos Lectorem dirigimus.

Regino Prumiensis Abbas, in Diœcesi Trevirensi, deinpulsus præfectura simplex Monachus, sub initia hujus Sæculi, in eo otio elaboravit *Chronica*, à Nato Christo, ad A. DCCCCVIII. Tum & Librum de *Ecclesiasticis Disciplinis*, & *Religione Christiana*, egregiis Notis à diligentissimo Baluzio illustratum, & in quibus plurima quæ ad horum temporum superstitiosos Ritus, discrepantiam ab hodiernis, modum Inquisitionis Episcopalis, loca Sepulturæ, ac Disciplinam omnem Clericalem. Ibi etiam fuse explicata, quid *Exedra, Talamasca, Armiscara, Cotta, Rewadiare, Marchidum, Libri retiati* &c. *De Regimone, ex eo quadam.*

Radulphus Flaviacensis vel Flaicensis Monachus, in Diœcesi Bellovacensi, scriptor ut Commentariorum in Leviticum, in Paulum, sic Historiæ Francorum, & brevioris Chronici, ab aliis postea continuati. Ad hoc Sæculum x. referunt Trithemius, Nicol. de Clemangiis, Onuphrius, Genebrardus, Sixtus Sen. *De Radulpho Flaviacensi. Ab hujus Sæculi Rei memoriam.*

Possevinus, Bellarminus, Miræus, Gualterius, Gerh. J. Vossius, & alii. Secus visum, ex unius Alberici Trium Fontium Monachi Chronico MS. Davidi Blondello, Phil. Labbeo, cæterisque *Johannæ Papissæ* profligatoribus. Si enim Radulphus hujus ævi est, idemque *Johannæ* & Papatum & puerperium memoravit, concidit Blondelliana hypothesis: Nempe ante *Marianum Scotum* Sæculi XI. scriptorem, dein *Sigebertum*, *Martinum Polonum*, ac longam scriptorum seriem, tradidisse de Johannâ neminem. An Anastasius Bibliothecarius meminerit, cujus corruptissimi Codices, alias dictum. MSS. Codicibus perpaucis Monachorum manu, aut Romæ servientium, v. gr. Chronicorum *Sigeberti*, aut *Mart. Poloni*, in quibus Johanna nulla legitur, non debetur ea fides, quæ ingenti aliorum Codicum, & Testium, nubi.

Ratherius Monachus Laubiensis, *Laubach*, *Lobach*, Leodiensis tum Diœceseos, dein Veronensis Episcopus, & Leodiensis quoque, Vir suo Sæculo Doctissimus, sed *& miræ simplicitatis* apud Sigebertum, pluribus scriptis inclaruit. Ejus cum alia memorantur apud Dacherium in Spicilegio, T. II. & XII. & apud Mabillonium, Sæculo V. Benedictino, tum Epistola *de Corpore & Sanguine Domini*. Quam materiam & Leobienses Abbates hujus Sæculi, *Folcuinus* & *Herigerus*, attigerunt, sentientes à Paschasio diversum; unde postremus *multa Catholicorum Patrum scripta congessit de Corpore & Sanguine Domini, contra Paschasium Ratbertum*. Vide supra hoc, Sæculo *Cap.* VII. p. 691, 993. Unde constat, Paschasii sententiam, tanquam novam & difficultatibus implicitam, mox excitasse & superiori & hac ipsa ætate Viros graves, in ipsa etiam Gallia, qui ejus errores perstringerent.

Ratherius

Flodoardus, aliis *Frodoardus*, Canonicus Rhemensis & Presbyter, aliis etiam Monachus Ordin. Benedictini, hoc Sæculo, scriptione *Chronici*, & Historiæ Antistitum *Rhemensis* Ecclesiæ, ad mediam hanc Ætatem usque, inclaruit. De quo Pithœi, Sirmondi, Miræi, Duchesnii, Vossii nostri, aliorumque judicia sunt. Multa ex iis Baronius in Annales suos transtulit, *Tomo* X. cumprimis de rebus Hincmari Rhemensis, de quibus nos ad Sæculum prius.

Flodoardus.

Wittichindus, *Wenduchendus*, *Wendichinus*, varie enim effertur nomen, Corbeiensis in Westfalia Monachus, ad Visurgim fluv. pro-

Wittichindus.

produxit vitam ad tempora Ottonis II. Hic de Saxonum rebus ad Mathildem Reginam, filiam Ottonis I. Aviæ cognominem; de gestis *Ottonis Magni* Imperatoris; aliaque historici argumenti, inter quæ *Chronicon* Monasterii Corbeiensis, *fideliter scripsisse*, pro ratione & superstitione temporum, Vossio nostro dicitur.

Luitprandus seu *Luitbrandus* Cremonensis Episcopus ex Diacono Ticinensi, uti gemina *legatione* in Orientem, ad Constantinum Porphyrogenn. & ad Nicephorum Phocam, ita sex *Historiarum* Libris inclaruit. Nec enim ejus esse Librum *de Romanis Pontificibus*, sed Germani cujuspiam Monachi, summa doctiorum consensio est, in utroque ordine Pontificio & Reformato. Num vero Luitprandi sint quæ *de Rebus Ottonis Augusti* inde à *Cap.* VI. *Libri* VI. sub judice lis est, repugnante Baronio ad A. DCCCCLXIII. *Num.* III. Cujus *veriorem esse opinionem* pronunciavit Vossius, *Lib.* II. C. XL. Sed suspectum Baronii judicium est, infensi in Luitprandum, quod de Ottone Magno, & depositione Johannis XII. ac Leonis VIII. substitutione, secus ac vellet Cardinalis, historica fide tradiderit. Quo de argumento nuper prolixe, Lemmate V. hoc Sæculo. *Luitbrandus*

Aimoinus vel *Aimonius* Floriacensis Cœnobii ad Ligerim, Aurelianensis Diœcesεos, Monachus Benedictinus, laudatissimus est *Historiæ Francorum* scriptor, *Libris* IV. ad Abbonem Abbatem Floriac. perductæ ad Clodovæi II. tempora, medio Sæculo VII. Nam qui Liber V. inscribitur, Aimoini nomine, verius est Continuatoris, seu Interpolatoris Monachi. Retulit Vossius noster ad tempora Ludovici Pii & Lotharii, ac plerique referunt ad Sæc. IX. ut supra p. 891. Sed ex Abbone, cui opus inscripsit, aliisque documentis constat, extremo Sæculo X. scripsisse Historiam, denatus A. MXVI. apud Blondellum Geneal. Franc. T. I. LVI. Baronius in Aimoinum iniquior est, seu potius in Continuatorem, quod scripserit *Libro* V. C. XXVIII. *in octava Synodo de Imaginibus adorandis, aliter quam Orthodoxi Doctores ante definiverant, statutum* fuisse, *pro favore Romani Pontificis, contra Canones.* Unde Annal. scriptor ad Annum DCCCLXIX. N. LXVI. *Ex quibus plane qualis ipse fuerit, cujusve dogmatis, manifestatur: Nempe ex Gallis illis unus qui vegabant Cultum Sanctarum Imaginum, de quibus & Anastasius.* Hinc nullam non occasionem perstrin- *Aimoinus.*

ſtringendi Aimoinum intermiſit Purpuratus. Caterum & hic Aimoinus, & ante eum Flodoardus, Hincmarus, ſcripſêre de Ampulla Rhemenſi, nempe quum Chriſma deficeret, *Spiritum S. in Columbæ ſpecie viſibili, rutilante roſtro, ſanctum detuliſſe Chriſma, & depoſuiſſe inter manus Sacerdotis.* Nec unum hoc credulitatis Aimoini, ſuperſtitioniſque, ejus in Hiſtoria documentum eſt.

Plures alii indicati.

Mittimus *Attonem ſecundum*, Vercellenſem Epiſcopum, cujus Canones, Statuta ad Eccleſiæ Diſciplinam, ferunt MSS. Ut & *Herigerum* Lobienſem Abbatem, de Epiſcopis Leodienſibus; *Helpericum* S. Galli Monachum, de Computo Eccleſiaſtico; *Roſuithum* ſeu *Roſweidim*, Virginem Monialem, cujus extat inter alia Panegyricus de geſtis Ottonis I. Heroico carmine, quæ & doctrinæ laude celebrata eſt; & paucos alios, memoratos paſſim ſupra, noſtroque Gerh. J. Voſſio.

Legendarum Scriptores, & quo ſine.

Legendarum vero, Tranſlationum, Viſionum, Miraculorum, ſcriptores longo ordine apparent hoc Sæculo, Monachis obſtetricantibus, ut ſui Ordines, Abbates, hæ & illæ Reliquiæ, commendarentur, & opima inde ſpolia reportarent. In Græcis commendat Baronius ad A. DCCCCXX. *Aretam Cæſarienſem*, cujus extat *Tranſlatio* Euthymii Patr. Conſtantinopolitani, inter Legendas Metaphraſtis, apud Aloyſium Lipomannum, *Tomo* III. Cui Euthymio favit Roma, odio Nicolai Myſtici, pulſi primum à Leone Sapiente, dein reſtituti ab Alexandro Baſilii Maced. Filio, quando Euthymius, qui cum Latinis conſpirarat, in exilium ire juſſus eſt. Vitas, Paſſiones, Tranſlationes, Miracula, S. *Lamberti*, *S. Sebaſtiani* Mart. S. *Gregorii M.* Papæ, *Sanctæ Hunegundis*, *S. Odonis* Abbatis Cluniacenſis, S. *Wilfridi* Eboracenſis, S. *Waldeberti*, S. *Bercharii*, S. *Baſoli*, S. *Uldarici* Auguſtani, Sanctæ *Glodeſindis*, S. *Willibaldi*, Sanctæ *Wiboradæ*, S. *Adalberti*, *S. Urſmari*, *S. Maximini*, ſcripſiſſe feruntur hoc ævo, ex Cœnobiis tandem eruendi, Monachi & Abbates obſcuris plerique nominibus, quorum ſeriem videſis nuper, ordine Chronologico, apud Caſimirum Oudin Præbyterum in *Supplemento* ad Bellarminum, ab A. DCCCC. Conſule & Balæum in Centuriis, Cent. II. ac Gerh. J. Voſſium de Hiſtor. Lat. *Libro* II. à *Capite* XXXIX. XL.

XI. *Me-*

XI. *Memorabilia quædam alia hujus Ætatis, partim Historica, partim Apocrypha & commentitia.*

Portenta hujus Ævi, sed & Fabulæ Monachales Baron. notat.

I. Vix ulla Ætas est, in qua tot sese offerant, si fides scriptoribus, uti in Republica & in Ecclesia, ex superiori narratione, sic etiam in Natura ipsa *prodigia*, & *admiranda*. Hujusmodi fuere, ex. gr. insignes Terræmotus, graves Inundationes, Montes igni-vomi, Fontes sanguinisflui, fœda Monstra, Species terrificæ, Imbres portentosi, Ominosa trigora, Vaticinia stupenda, & quæ ejus sunt generis infinita. Ac prolixi sunt in his colligendis Magdeburgenses; *Cent.* x. Wolfius in Memorabilibus, *Centenario* x. Hottingerus ad hoc Sæculum *Sect.* 1. neque ea jam sunt nostri instituti. Fabellas vero Monachales, Pseudo-Miracula, fictas Apparitiones Animarum, stridores ex Purgatorio auditos, Revelationes cœlitus factas, Imagines vel statuas loquentes, sexcenta ejus farinæ, ex lutulentis fontibus, & nugacissimis Legendis, qui volet ex uno *Baronio* repetat, ubique hauriente quam avidissime talia, ac propinante incautis Lectoribus, *Tomo* x. Redi etiam ad anteriora nostra hoc Sæculo, Lemmate IV.

Fraudes & impostura Monach.

II. Nimis quam veræ tamen sunt, minime suppositæ, apertissimæ fraudes atque impostura Cucullatæ Gentis, quibus v. gr. instituta sua Monachalia, jura sua contra Canonicos, Abbatias suas recens fundatas, Præsentiam corporalem nuper assertam, Reliquias apud se depositas, obsequium Papæ & Clero debitum ab ipsis etiam Regibus, adsererent ac vindicarent illis ignorantiæ temporibus. Specimina jam ante data, *pag.* 939, 942, 952, 954, 987. &c. Quibus & istud accedat, ex relatu Glabri Rodulphi, *Lib.* I. *Histor.* C. IV. de Ottone III. Imperatore, Romæ tum versato. Quum nempe dissolutos in Urbe Monachos ab Ecclesia Paulina removere, & Canonicos in eorum locum substituere, decrevisset, apparuit illi noctu B. Paulus, his vocibus avertens Imperatorem ab instituto: *Si vere zelus divinæ servitutis optimi operis te adurit, vide ne hujus propositi institutum præsumas in Monachis expellendis. Nec enim omnino expedit, cujusque Ecclesiastici or-*

dinis, quamvis ex parte depravati, proprium unquam abjici seu immutari propositum. In eo namque unusquisque judicandus est Ordine, in quo se primitus Deo vovit servire. En Pauli doctrinam, ingenium, cui morem protinus gesturus fuit bonus Imperator!

Translatio Imp. Germ. ad Saxones.

III. In *Civili* Historia rerum in Occidente memorabilium, observantur *Translatione* Imperiorum hoc Ævo factæ è Gente vel Stirpe una in aliam. Ita Imperium *Germanicum*, (quanquam tum nonnisi imago Imperii, ne nomine quidem *Cæsareo* affectato ante Ottonem I.) Carolina stirpe in Ludovico IV. deficiente translatum fuit à Francis ad Saxones, A. DCCCCXIII. *Conrado* scilicet I. Franconiæ Duce, hinc *Henrico* Saxone, cui cognomen *Aucupis*, à quo fuerunt *Ottones*, Regni Imperiique Germanici habenas moderaturis. Sed Otto Magnus in his primus Cæsareum titulum seu Imperatorium nomen prætulit, reliqui Regio nomine, qualiter Francorum Reges, imperarunt. Auctum vero *Ottonem* fuisse *Occidentalis Orbis Imperio* beneficio Romani Pontificis; nugatur Baronius ad A. DCCCCLXII. N. 9. qua de re jam supra, p. 960. Imo *Papæ* fuere beneficio Imperatorum tales, ad tempora usque Hildebrandina.

Translatio Regni Francor. ad Hugonem Capet.

IV. Translatio altera fuit Coronæ *Francicæ* à familia Carlovingiorum (excluso Carolo Lotharingiæ Duce, Francis inviso non uno nomine) ad *Hugonem* cognomento *Capetum*, Ann. DCCCCXCVII. Sive jam Testamento Ludovici V. ut Chronicon Odoranni Monachi, sive libera Francorum Procerum electione. Num vero Hugo *Carolinæ* stirpis fuerit quoad maternum genus, ex *Wilhelmi* Nangii Chronico, an *Saxonicæ* verius juxta Glabrum Rodulphum, matre Hauvide utique sorore Ottonis I. Imperat. filia Henrici Aucupis, litigant rerum Francicarum scriptores. Paterno genere ortum fuisse à *Roberto Magno*, seu *Roberto Forti*, Francorum Duce sub Carolo Calvo, cui Roberto uxor fuit *Adelhais* post Conradi Mariti prioris fata, magna Francicorum Annalium consensio est. Sed hæc rursum *Adelhais*, surculus Carolinæ stirpis, an Ludovico Pio & Ermengarde nata, Lotharii majoris *soror*, an vero Hugone Abbate, filio Caroli M. Lotharii sic *consobrina*, ut Chifletius Vindiciarum Hispanicarum auctor, prolixe diiquirit Blondellus, Genealog. Francicæ *Tomo* II.

Ratio huius Translationis

V. Magis ad institutum nostrum facit, Translatio *Imperii ad Ger-*

Germanos decreto scilicet Romani Pontificis, seu origo *Electoralis* in Germania Dignitatis, quam ad hoc Sæculum, facto nempe *Gregorii* V. Pontificis, natione Germani A. DCCCCXCVI. imperante Ottone III. Gnathones fere omnes referunt. Ac fuse hac de re Baronius ad eum *Annum*, fusius Bellarminus opere de Translatione Imperii, *Libro* III. Bzovius de Romano Pontifice, *Cap.* XLIII. Binius ad Concilium Roman. habitum scilicet tempore Gregorii V. In eo tamen Baronius à Bellarmino discedit, antequam hic *recognosceret* sua, quod *Septemviratum* non arcessat à Gregorio V. sed ab Innocentio IV. Pontifice, in Concilio Lugdunensi A. MCXLV. Gregorio tamen isti adscribat Legem generalem, de *eligendo* Imperatore *Germano*, translato hoc scilicet jure, authoritate Pontificia, ad *Germaniæ Principes* in communi, qui ad Comitia convenirent. Causas addunt, orbitatem Ottonis III. nulla spe prolis; Italorum, Græcorumque pro invadendo Imperio machinamenta; Francos gloriæ Germanorum æmulos; Romanorum in eligendo Imperatore nuperam adhuc levitatem; ac præ cæteris *jus* Romani Pontificis, à Christo acceptum, dandi populo Christiano Defensores, Administros, atque adeo Imperatores, probatum vel *facto* Leonis III. Carolum M. creantis Imperatorem, transferentisque dignitatem à Græcis ad Francos. Alii *Ottoni* III. tribuunt hanc eligendi deinceps Imperatoris formam, sed confirmandam tamen à Pontifice *Gregorio* V. Auctores citatos vide apud Bzovium, dicto loco, & qui de Jure Publico Germaniæ commentati sunt, vel de dignitate *Electorali*; quos inter Viri summi Hermannus Conringius, & Joh. Freinshemius ac novissime Hen. Gunt. Thulemajerus, Professor Heidelbergensis merito suo. *instituta hoc anno?*

Hinc certa à dubiis, dubia à falsis, uti alias, discernenda sunt. Certum est Ottonem tertium, post oppressum Crescentium Tyrannum, magis acerbatum fuisse in Italos, eorumque perfidiam, ac de asserendo *Germanis* Imperio, cum ipsum, tum Principes Germanos serio cogitasse. Certum quoque orbitatem Ottonis, quamvis Juvenis, & cui Uxor unde prolem sperare potuit, ac Romanorum odia, foviisse has cogitationes in Ottonis ac Germanorum animis. Certum pariter, liberam sibi inde ab Ottone III. eligendi Imperatoris, ex sua Gente, facultatem attri- *Certa à dubiis, & commentitia, dubia.*

buisse Germanos, plerumque tamen Filiis Patribus succeſſuris, ut Henrico III, IV, V. Dubium vero magis, num *lex* ab Ottone Imperatore hunc in finem lata ſit, quæ Germanis deinceps proſpiceret, quod ſuſpicatur quoque Joh. Freinshemius. Nuſquam certe talis lex vel conſtitutio apparet. Et ex Friſingenſi, cæteriſque Chronographis conſtat, interceptum fuiſſe Ottonem præmaturo fato, anno ætatis XXX. ac veneno in Italia ſublatum, quando non defecerat ſpes prolis. Multo minus lex aliqua Ottonis de *Septemviratu* unquam fuit, cujus legis origo à nullo fido Hiſtorico, aut perito Germanici Juris, ſed nec ab *Aventino*, aut *ab* Onuphrio Panuinio, altius repetitur quàm à temporibus *Friderici* II. quando Gregorius IX. & Innocentius IV. ſedere Pontifices. Sed & dubium, quicquid alii, an *decreto* (non profecto Innocentii IV.) ut Baronius cum ſuis, aut Lugdunenſis ſub eo Synodi, ſed vel Imperatoris, vel Imperii Procerum, Electorale Collegium inſtitutum ſit, an vero tacito iſtorum conſenſu, ac conſuetudine uſuque, poſt Friderici II. fata, abituro iſto in legem per Auream Bullam Caroli IV. Qua de re laudata nomina, & conjunctiſſimus mihi horumque diligentiſſimus explorator Collega *Phil. Reinh.* Vitriarius, Inſtitutionum Juris Publ. L. I. *Tit.* XIII. Sed tamen ante Innocentii IV. tempora, *ſeptemviratum Electoralem* memorant, Auctor Speculi Juris Saxonici, Albertus Stadenſis Abbas in Chronico, & Martinus Polonus Innocentii IV. Pœnitentiarius. Adi Conringium ad Bullam Innocentii X. & de *Origine Juris* Germanici.

Baronius in plurimis falſus, convincitur.

Baroniana omnia, ne dicam illa Bellarmini, Bzovii, Binii, ad unum falſa & precario ſuppoſita. Recte Baronius ab iis diſſentit, qui Gregorio V. aut ſub hoc Synono Romanæ, tribuerunt inſtitutionem Collegii Electoralis. Cujus rei altum ſilentium eſt, apud Scriptores omnes hujus & ſequentium Ætatum, ante adultum Sæculum XIII. quando hæc jactitari Romæ cœperunt. Præterquam quod ſucceſſores *Ottonis* III. ab omnibus Germaniæ Principibus, vel ab Optimatibus Imperii, nunquam à *Septemviris* electi memorentur. Errat tamen Baronius, vel in errorem ſponte inducit, 1. Dum ſupponit Imperium, authoritate Romani Pontificis, tranſlatum fuiſſe ab Oriente in Occidentem, *ad Carolum* M. Qua de ſuppoſitione nos ex profeſſo, ad Sæculum

lum IX. toto *Cap.* VI. 2. Dum pari jure vellet, ad A. DCCCCXCVI. *Num.* XLI. Ottonem I. delegisse Ottonem II. Filium successorem, & hunc Ottonem III. ex concessione *Leonis* VIII. Pontificis; rursus Ottonem III. quod prole caruerit, impetrasse à Gregorio ut electio Principibus concederetur. Vanissima omnia, invitis ad unum Historicis, qui nullas hic Pontifici partes attribunt, præterquam coronationis actum; ipso illo Leone VIII. juxta Baronium Schismatico & Antipapa, sed & *jus ordinandi Pontifices* Imperatoribus confirmante. 3. Dum Purpuratus hanc *Septemvirorum* Germaniæ dignitatem vult profectam ab Innocentio IV. Pontifice, qui in Concilio Lugdunensi, eam sanxerit. Quod nec Acta ejus Synodi docent, nec Forma Excommunicationis Frederici II. nec Matthæus Parisiensis, ad quem falso provocat Baronius, nec ulli Historici. Id modo ex iis intelligitur, à Concilio Lugdunensi ad Principes Electores missas esse literas, de Henrico Landgravio eligendo: Ac verba, ad calcem Excommunicationis Friderici, quæ recitat Matthæus Paris, in Hist. Anglorum, p. m. 910. ita habent: *Illi autem ad quos, in eodem Imperio, Imperatoris spectat electio, eligant libere alium in ejus locum successorem.* Ipseque Innocentius IV. in *Epist.* de Electione Guilielmi Hollandi, apud Joh. Bekam in Chronico Ultrajectino, *Wilhelmus Comes Hollandiæ, communi voto Principum qui in electione jus habere noscuntur, in Romanum Regem, cæteris applaudentibus Principibus, est electus.* 4. Dum ante Innocentium IV. negat *septem Electores* usquam memorari. Quod falsitatis arguunt citati modo scriptores, ipseque Martinus Polonus, Pœnitentiarius Innocentii IV. sed fallere in plurimis natus, ad A. DCCCCXLVI. Post Ottones *fuisse institutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui sunt septem*, memoratis sex Electoribus (quales deinceps fuere) *& Rege Bohemiæ, qui pincernam ageret.* Sed hæc diu post Ottones, & quæ ad sequentem ætatem spectant.

VII. Commentis Baronianis accenseri debet ficta *Donatio Ottonis* I. cujus Diploma ex Vaticanis Scriniis promit Baronius, *Autographo scilicet, aureis exarato literis, in Castello S. Angeli asservando*, ad A. DCCCCLXII. N. II. Donationis summa est, eadem quæ jam ante Carolo M. & Ludovico Pio tributa est; Confirmatum nempe Iohanni XII. jus supremum & territoriale, prout

Commentum de Donatione Ottonis I. Baronius notat.

prout *Prædeceſſores Johannis uſque nunc in ſua poteſtate atque ditione tenuiſſent*, in *Civitatem Romanam*, *cum Ducatu ſuo*, *in Exarchatum Ravennatenſem*, *in Pentapolim*, in Italiæ nobiliſſimas *Provincias* & *Urbes*, in *Corſicam Inſulam* &c. Plane ejus commatis Diploma eſt, cum illo Conſtantini M. vel Ludovici Pii; de cujus poſtremi vanitate contra Baronium ſupra, ad finem Sæculi IX. p. 902, 903. Nec Tabulæ hujuſmodi Ottonianæ, ante Cæſarem Purpuratum, memoratæ leguntur ulli ſcriptori. Quanquam Regino, ſed ſerius ad A. DCCCCLXVII. Ottonem Papæ *reddidiſſe Urbem*, *& terram Ravennatum*, *aliaque complura*, *multis retro temporibus Pontificibus ablata*. Quæ ut cum ingenio & factis Ottonum, atque hiſtoria hujus Sæculi, Paparumque, concilientur, nemo non videt. Probat tamen Tabulas illas ut ab Ottone profectas nuperus quoque Natalis Alex. *Tomo* XV. p. 821. Ac quicquid conceſſerit hic Otto, certe *ſalvam in omnibus* voluiſſe *poteſtatem ſuam*, *Dominationem*, *ſubjectionem ſibi ſuiſque* poſteris debitam, docent illæ ipſæ commentitiæ Tabulæ. Sed de his conſule ſi lubet commentantes Melchiorem Goldaſtum, *pro Imperio* contra Gretſerum, in *Rationali* ſuo, Hermannum Conringium Tractatu de Germanorum Imperio, & ſi quos alios juris Imperatorii Vindices.

Ottonis III. Donatio juſta.

VII. Ottonis vero III. proferuntur liberales Tabulæ, quas Commentario illuſtravit Marquardus Freherus, & exhibet Baronius ad A. MCXCI. N. LIV. ut quæ in lucem emerſerint tempore Benedicti XI. Editæ ſunt una cum Gerberti Epiſtolis, qui Sylveſter II. & refert quoque Uſſerius noſter, *de Succeſſ. Eccleſiar.* C. III. N. 21. His Otto Imperator donaſſe rurſum dicitur Romanæ Eccleſiæ, in gratiam Sylveſtri II. à ſe creati Pontificis, *Octo Civitates* vel *Comitatus* in Marchia Anconitana, pro amore quo in Magiſtrum ſuum ferebatur, & juribus, quæ à Carolo cumprimis Calvo urgebant Romani Pontifices. Sigonius, ex traditione ſuorum temporum, in genere ſic rem effert, ad A. DCCCCXCVIII, Libro VII. in Othone III. *Eo petente* (Sylveſtro) *vetera ab Othone Pipini*, *Caroli*, *& Ludovici*, *privilegia Romanæ Eccleſiæ renovata ſunt.* At non qualia Baronius, & paraſiti Romanæ Curiæ, Orbi obtruſa voluerunt, & inter ea poteſtas *conferendi Imperium*: Quod jure *ſucceſſionis* ab Henrico I. ad Ottones tranſiit, hinc ad pro-

proximos hæredes, donec deficiente familia liberæ *electioni* locus fuerit, certe post Henricum VI. constitutione Philippi & Ottonis IV.

Episcopatus novi sub Ottone I.

VIII. Plurimum debent pietati Ottonis I. *Episcopi* Germanici Imperii. Idque duplici nomine. 1. Quia ab Ottone plures sunt instituti de novo *Episcopatus* in Saxoniæ partibus, ne dicam Abbatias, Monasteria. In his Episcopatus *Brandenburgensis*, *Havelbergensis*, *Misnensis*, *Aldenburgensis*, *Cizensis*, *Naumburgensis*, *Mersburgensis*. Cumprimis vero Parthenopolis seu *Magdeburgum*, qua ad Albim fluvium nobilissima sede & arce mire fuit delectatus Imperator, & in quam ejus reliquiæ illatæ, evecta est in Metropolim, seu Archiepiscopatum, non diu ante Ottonis excessum, Anno DCCCCLXX. Ac tum subjecti illi sedi Brandenburgicus, Havelbergensis, Misnensis, Merseburgensis, Naumburgensis. Quâ de re Chronographi in rebus Ottonis, Krantzius in Metropoli, & qui de Episcopatibus Germaniæ commentantur.

Episcopis concessa potestas Secularis.

2. Quia primus hic Otto est, qui dignitati seu potestati *Episcoporum* Ecclesiasticæ addidit Sæcularem illam *Principum*, *Ducum*, *Comitum*, cum superioritate & jurisdictione territoriali, qualem in hunc diem obtinuerunt. Nec enim eo usque Caroli M. vel Ludovici Pii, iverat liberalitas, ut sceptrum & gladium cum pedo pastorali combinarent. Ita *Brunoni* Colonienſi, suo Fratri, ducatum Lotharingiæ Otto I. attribuit, *Gisfero* Magdeburgensi ducatum Scartoviæ ad Albim, aliis id genus Imperii feuda. Et quoque dignitatem *Archi-Cancellariatus* per *Germaniam* fertur idem Otto attribuisse *Wilhelmo* Archiepiscopo *Moguntino*, Filio suo, ad cujus exemplum postea hoc juris contenderunt Moguntini, & tandem impetrarunt perpetua Imperii lege. Ac de his scriptores Juris Publici Germanici, quorum princeps Lehmannus est, & Mallinkrotius Tractatu de Archi-Cancellariatu S. R. J. ut Goldastum, Conringium, alioſque mittam. Nihil tum adhuc de Archi-Cancellariatu per *Italiam* commisso Colonienſi, minus de tertio per *Galliam* & Regnum *Arelatense*, quod nonnisi Saculo XII. Imperio rursum accessit, haud duraturo dominatu. Sed quicquid jam Episcopi Principes, jura tamen *teloniorum*, aliaque *Regalia*, sibi diu servarunt Imperatores, constitutis Advocatis tutelaribus, seu Vice-Dominis.

In

Monasteria quædam inclita fundata.

IX. Inter *Monasteria* vel *Abbatias*, quarum numerum auxit superstitio Principum, opes vero munificentia, in Gallia quidem Belgica celeberrimum est *Gemblacense*, fundante *Guiberto*, Ludovico IV. Galliarum Rege, circa A. DCCCCXLVI. Et ejus Cœnobii Monachus fuit postea *Sigebertus* Gemblacensis, Chronographus non indiligens, in ea temporum pene barbarie, ac superstitione. Vires etiam acquisivit hoc Sæculo *Cluniacensis* Ordo in Burgundionibus, reformatore Benedictinæ Regulæ *Odone* Monacho, de quo jam in superioribus mentio. In Saxonia prope Magdeburgum, fundationem suam debet Ottoni Magno *Bergense* Cœnobium, unde superiori Sæculo prodiit discors Concordia Bergensis. Sed Abbatiarum ac Cœnobiorum origines fundationesque require ex Hospiniani Historia Monachatus. Necdum tamen *Abbates* hoc Sæculo *Principum* ea dignitate leguntur sublimati, quali postea Abbas S. Galli, Fuldensis, Hirschfeldensis, Corbejensis, Murbacensis, Prumiensis &c. Sed & *Abbatissæ* quædam, Lindaviensis, Essensis, Herwordiensis, plures aliæ.

Narratio de Hattone Moguntino à muribus corroso.

X. Memorabilis historia, si historia tamen est, ad extrema Ottonis Magni, & Annum DCCCCLXX. referri solet, de *Hattone* II. hujus nominis, ex Fuldensi Abbate, Moguntino Archiepiscopo, post mortem Wilhelmi, Filii Imperatoris, seu ab Anno DCCCCLXVII. Summa est, conclusam uno horreo magnam multitudinem pauperum mendicantium, specie annonæ illis erogandæ, vivos comburi jussisse hunc Hattonem, addito Sarcasmo, *inducere hos famem* sua mendicitate & otio: Hinc mox divinam Nemesim experturo truci Episcopo. Nempe divino simul & horrendo judicio immissos *mures*, qui vivum eum depascerent, quorum ut fugeret impetus, in Turrim lapideam, & excelsam, ad custodiam patriæ olim extructam, medio fere Rheno, juxta oppidum Bingionum, in Moguntiaco, scapha subvectum ascendisse, sed in qua locum mutavit, non evasit autem vindictæ genus, vivus à muribus corrosus. Et perstat hodieque ea Turris, cui à Muribus nomen, rei tantæ credita monumentum. Nemo expressius rem narrat J. *Trithemio*, in Chronico Hirsaugiensi, ad A. DCCCCLXVII. quicquid alii etiam Marianum Scotum, Martinum Polonum, testes sed male referant. Confirmat Drexelius Jesuita, Operum *Tomo* II. tacet

cet Annalium ſcriptor Baronius, negat fidem Nic. Serarius qui de Rebus Moguntiacis.

Mihi equidem, fateor, omnis ea de Hattone narratio ſuſpecta non uno nomine pridem fuit. Primo in flagranti fuiſſe Hattonem gratia apud Piiſſimum Imperatorem, vel inde liquet, quod cum Romam præmiſerit, Abbatem tum Fuldenſem, A. DCCCCLXI. ex Reginone; deinceps Wilhelmo, Filio ſuo, ſucceſſorem dederit in ſede Moguntina. Quo ſatis intelligitur exploratam fuiſſe perſpicaciſſimo Cæſari hujus Hattonis virtutem, quem fabula convertit in monſtrum, atque inimicum humani generis, & quidem vivo adhuc Ottone Imperatore. Deinde, fuit dirum facinus, & pœna divinitùs immiſſa, in Germaniæ primatem Epiſcopum Moguntiaco teſte univerſo, res hujuſmodi quam nec Reginonis Continuator, nec Marianus, nec Sigebertus, nec propiores illi tempori Chronographi, ſilentio prætermittere debuerunt, non illi certe quibus ne Johanna quidem Papiſſa tacita fuit. Trithemius ſcribens ſub initia Sæculi XVI. *à Veteribus deſcriptam* hanc fabulam dicit, id eſt eorum locorum Monachis, & à vulgo creditam, *ſed cui authoritatem nec daret ipſe, nec rurſum ſubtraheret*, ſubolfaciens quid apocryphi. Ac ejus Fabricæ quæ vulgo *Turris Muſium*, ipſemet aliam rationem indicat, fuiſſe ad cuſtodiam patriæ, & Rheni, ibidem extructam, petroſo & munitiſſimo loco. Marianus ſimpliciter, ad A. DCCCCLXX. *Hatto obiit, ei ſucceſſit Robertus.* Similiter Chronicon Hiſtoricum Germaniæ, auctore Monacho Herveldenſi, qui vixerit tempore Henrici IV. Imperatoris, *Tomo* I. Collectionis Baſileenſis: Anno DCCCLXIX. *Hatto Moguntiæ Archiepiſcopus obiit, cui Rutbertus ſucceſſit.* Quin ex ipſo Trithemio fabellæ hujus originem liceat ſulpicari. Dicitur hic Hatto accuſaſſe *Pauperum mendicitatem & otium*, ut cauſam *famis*, ſeu carioris annonæ. Quod indubie de Monachis otio deditiſſimis, & fruges conſumere natis, is Epiſcopus voluit, quorum videtur fuiſſe ſeverus in ſuâ Diœceſi caſtigator, facta fortaſſis in otioſa pecora animadverſione quapiam. Unde hi poſtea, nomine mutato, & crimen in pauperes admiſſum, & Deum illius vindicem ultoremque finxere, inſigni portento. Omnium enim id genus portentorum fabri Monachi, in ſuam ſuam. Exempla jam ſupra vidimus, ſeu eſſet Imaginum

Eiusdem generis, & fabulæ indicia.

cultus adſtruendus, ſeu Monachorum cœlibatus, ſeu præſentia Corporalis in Euchariſtia, ſeu Reliquiarum quarundam ſanctitas, ſeu ignis Purgatorius. Ac luculentum aliud exemplum legas, ex Wilhelmo Malmesburienſi, & Joh. Carpgravio, circa A. DCCCCL. apud Balæum *Cent.* II. *Appendice* ad res Edgari Regis. Finxere Monachi, in Eligenſi Diœceſi, Sacerdotes conjugatos una cum ſuis uxoribus *in anguillas verſos eſſe*, & *anguillas in aquas generaſſe*, hinc etiam illi Diœceſi inditum fuiſſe nomen *Anguillarienſis*. Memorant quidem Rerum Germanicarum ſcriptores, apud Cuſpinianum, vel Mutium, *L.* XII. *Hattonem* Epiſcopum Moguntinum, hominem perfidum, & *in inſidiis fabricandis artificem*, inſidiatum nempe vitæ Henrici, futuri poſt Conradum I. Cæſaris, ſed alius iſte Hatto, ſub initia Sæculi X. quando poſt mortem Ludovici Imperatoris, ad Saxones transferendum Imperium fuit.

Ortus Sabaudica Domus.

XI. Huic Sæculo originem debent ampliſſimi Principatus. Comitatus *Sabaudiæ*, eo labente, ortum ſuum habuit. Si Faſciculo temporum, & id genus Chronicis fides eſt, dominari cœpit in iis partibus, poſt annum DCCCCXC. *Beroldus* quidam ex nobiliſſimo Ducum Saxoniæ Sanguine, à quo Sabaudica Domus originem ducat. Aliis vero & perſpicacioribus Beroldus ille commentitius eſt, ac fabuloſus. Referunt igitur hujus Familiæ caput *Humbertum* patrem *Amadei*, natum *Carolo Conſtantino*. Comite Viennenſi Galliæ Narbonenſis, qui Carolus filius fuerit Ludovici Orbi, Regis Provinciæ, ac poſtea Imperatoris. Atque ita Sabaudica Domus ortus ſuos ducet à Carolo Magno, è cujus *illa* nepotibus ſurrexerit. Adi Hiſtoriæ Sabaudicæ Scriptores, ſed & Francicæ, atque in noviſſimis Mezeræum *Tomo* I.

Regni Arragoniæ.

Arragoniæ ſeu Hiſpaniæ Tarraconenſis *regnum* cœpiſſe fertur hac etiam Ætate inclinata. Quando Sanchæus Abarca I. Navarræ ſeu Pampelonæ Rex, productis finibus imperii ſui per Hiſpanias, ac victis Arabibus, titulum Regis *Pampelonæ & Arragoniæ* aſſumſit; Diviſa mox inter Filios Regna, & Garciam *Navarræ*, Gonzalem *Arragoniæ* Reges, moriturus reliquit, circa A. DCCCCXC. Evehendis poſtea Arragoniæ Regibus ad culmen potentiæ & dominationis. Ac de his Hiſpanicarum rerum Scriptores, & Marmolius quoque Africæ *Tomo* I.

Turcica potentiæ origo.

XII. Magis intereſt cognoſcere *Turcica* in Aſia dominationis pri-

primordia. Et hoc unum pene deerat ad infelicitatem hujus Sæculi, fundatum eo Imperium, quo ruitura res Christiana in Oriente fuit, ac Muhammedis impietas surroganda. *Turcæ* vel *Turci*, an *Tzurki*, *Zurki*, aliis etiam Γύρκαι *Iyrcæ*, νομάδες prima sui origine (quales & *Turcomanni* ad ortum Maris Caspii) ultra Caucasios montes, ad oram borealem Maris Caspii, sedes suas habuerunt, ubi & Thyssagetæ, Hunni, his vicini Moschi, bellicosissimæ gentes. Ac Hunni prioribus jam Sæculis late grassati infestis in Thraciam, in Illyricum omne, & in Italiam armis. Moschi postea amplissimum ultra Mœotidem & Tanaim, inter Borysthenem & Volgam fluvios, Imperium firmaverunt. Turci his vicini ad Caucasum, jam sub Mauricio & Heraclio acciti adversus Saracenos, sub Christianis Principibus primo, deinde sub victoribus Saracenis, stipendia aliquot Sæculis meruerant. Ast vero nostro hoc *Decimo* ultra mediam sui partem jam elapso, factum infelicissimo consilio est, ut à Muhammede Persarum Rege, adversus Califam Babyloniæ Pisasirum, in auxilium vocarentur, Duce *Tangrolipice*, aliis *Togrulbeco*, vel *Togra Salgucio*, qui & Arabibus *Muhammed Abutalib*. Et hi quidem paulo ante à Saracenis inducti fuerant ad *Islamismum*, ut vocant, seu ad Muhammedis Sacra adoptanda, *Dadaco* tum horum Duce, cui filius *Salgucus*, Salguco *Michaël* seu *Mikeil*, Michaëli hic Ταγξολίπξ Byzantinis, vel *Abutalip* Arabibus cognominatus. Uno verbo egrediuntur rursum portis Caucasiis Turci, seu jam Basilio Porphyrogenneto, seu Romano Argyropulo Græcis imperante, in subsidium primo Muhammedis Persæ, tandem in hujus excidium, postquam intercluso ponte Araxis reditum illis in patriam prohibuit Muhammed. Unde ex stipendiariis hostes *Turci*, ex hostibus victores, deleto cum suis Muhammede, ac Persico Imperio subjecto suæ dominationi. Mox subacta Arabia omnis, Babylonia, Syria, Palæstina, & exutus sic *Califa* Babylonius. Sed huic *Pontificatus* honos à Turcis relictus est, ac Sacrorum præfectura; successuris in eam *Cherifis* qui sunt de genere Muhammedis, sed rerum summa Turcorum Imperatori cessura. Inde protensa arma in Cappadociam, Pontum, Bithyniam, figenda hic Sultanorum sede jam Sæculo XI. Ut pluribus ex Elmacino, & Arabibus, ex Zonara, Glyca, Guil. Ty-

natalis, incrementum.

rio, Nauclero, aliisque, reliqua ex Joh. Leunclavio, discere licet.

Califa Ægyptii hoc ævo. Mutationum in Ægypto summa.

XIII. Ita hoc Sæculo ad Imperium evecti, in Africa *Fatimidæ*, *Phatimæi*, Habbasidis oppressis, à *Fatima* filia Muhammedis, uxore Ali, sic appellandi. De quorum familia, & successione, primo eorum in Ægypto Califa *Moazzo Ladin-allæ*, hinc Imperium *Moazzicum*, plura Elmacinus in Hist. Saracenica, ac Chronicon Orientale. Ac per Califarum distractiones, quorum principes Babylonius seu Bagdadensis, Cairavanius, Ægyptius, & horum intestina dissidia, crevit potentia Turcorum in perniciem Christianæ rei. Ad *Ægyptios* autem Califas rediit fere summa Saracenicæ potentiæ, quibus fuere deinceps cum *Turcis* bella, prælia, tum & Christianis in expeditionibus Belli Sacri. Nempe hi utrosque infestos habuerunt, illinc *Turcos* Cappadociam & magnam Asiæ Minoris partem occupantes, hinc Ægyptiorum *Califas*; Quibus in Ægypto Califis medio circiter Sec. XII. extinctis, ad magnum *Saladinum* & posteros rediit amplissimum Imperium, *Sultanorum* nomine: Donec deficiente prosapia Saladini, circa A. MCCC. *Mammeluci* in Ægypto sibi vendicarent rerum summam, delendi tandem omnes à Selimo *Turcarum* Imperatore, Sæculo XVI. inchoato.

Res Judæorum. Catena. Schola Deburæi.

XIV. De *Judæorum* in Babylonia præcipue & Ægypto rebus, hac Ætate, videri possunt Chronica Judæorum Ganzii *Zemach David*, Zacuthi *Sepher Jouchasin*, R. Gedaliæ שלשלת הקבלה *Catena Cabbalæ*, Opus historicum, Elmacinus in Historia *Saracenica*, Marmolius in *Hist. Muhammedis* & successorum, & si qui alii. Plurima Hottingerus transtulit in Sectionem IV. Sæculi X. Historiæ Novi Test. ubi etiam Vir Clariss. multis de fluvio סנבטיון *Sanbatione* vel *Sabbatione*, seu fluvio lapideo in extremo Oriente, qui in Sabbatho quiescat, secus ac fluvius ille de quo *Josephus*, ubi de Regno Agrippæ, qui septimo die rapidissime fluat, siccus reliquis, Ἀλω. 6. L. VII. C. XIII. Summum Judæis caput hoc etiam ævo fuit ראש גלות, ἀιχμαλωτάρχης, *Exulum caput*, agens *Souræ* vel *Sourie* in tractu Babylonico; de cujus electione, inauguratione, dignitate, honoribus, proventu, plurima Judæi, speciatim Zacuthus in *Jouchasin*, ex hoc Buxtorfius, l'Empereur, Hottingerus, alii. Sed quicquid & hujus pompam ac splendorem, ac Consessuum suorum potestatem, judicia, tribunalia, effe-

efferant magnificis vocibus recutiti, certum est oppido servilem fuisse Judæorum conditionem, ac collabentem indies, sub Muhammedanorum dominatu. Qua etiam factum, ut defecerit hac ætate *Sourana* ad Euphratem Academiæ splendor Iudaicus, quæ tot Sæculis dederat Genti Magistros, prior & dignior inter eorum Scholas habita. Substitit adhuc Schola altera *Pumbeditha*na, פומבדיתא, in Euphratis ripa, donec sequente Sæculo Babylonicæ Scholæ in universum abolitæ fuerint, & cum iis *Geonim* seu *sublimes* Doctores, *Rabbinorum* simpliciter appellatione deinceps Magistris Iudaicis remansura.

Inter *Geonim* hujus ævi eminuit doctrina, & scriptis, R. *Saadia* vel *Schadia*, præses Scholæ Souranæ, sub initia hujus Sæc. ex Ægypto ab Aichmalotarcha Babylonio, Davide filio Zachai, evocatus. Quocum postea acerrimæ contentiones fuerunt Saadiæ, ut etiam ad necem quæsitum fuisse perhibeant Dav. Ganz & alii, secessurum hinc ad *septennium*. Atque in eo secessu elaborasse scripta sua *Saadiam* referunt, inter quæ duo eminent, ספר אמונות *Liber de Articulis fidei*, cujus summam require apud præfatum Hottingerum; & *Versio Arabica* Librorum Vet. Test. Hanc in popularium suorum gratiam, qui per Arabum imperium dispersi essent, adornavit, & quidem per omnes *Vet. Test.* Libros, Erpenio nostro pridem teste, quanquam nonnisi pars ejus Versionis, quæ est *Pentateuchi*, hactenus in lucem emissa fuerit. Qua de Versione Saadiæ, ex Hebraicis indubie fontibus, sed liberrimo transferendi genere, ac *paraphrastico* magis, malim audiri judicia Pocockii, Waltoni, Hottingeri, Huëtii Libro de Claris Interpret. ac nuper Rich. Simonis, cujus Critica non ubique pariter reprobanda.

R. Saadia Ejusq. Translat. Arabica.

FINIS Rerum Decimi Sæculi.

ADDENDA vel EMENDANDA QUÆDAM.

Ad *pag.* 593. *post lin.* 5. *à fine, adde:*

Quare non ipse titulus *Oecumenici* Antichristum arguit, ut sentire visus Gregorius est, quam res ipsa, & sensus ei titulo Romæ deinceps affingendus. Nec is *novus*, invaluerat enim in Oriente nomen jam inde à tempore Synodi Chalcedonensis, & οἰκουμενικὸς dictus sæpe postea Constantinopolit. cum respectu ad τὴν οἰκουμένην, non universam, sed Orientalem, cujus caput Constantinopolis seu nova Roma, ut *Occumenicus* Patriarcha esset idem qui primarius, πρῶτος, & quasi inspector reliquorum. οἰκουμενικὸς igitur non fuit simpliciter *Universalis* Episcopus, supra omnes totius Orbis Episcopos; vel *singularis*, *solus*, ut *præter eum*, aut *absque eo*, nemo Episcopus. Ad πρεσβεῖα τῆς πόλης spectabat titulus, Patriarchæ primarii, in Urbe Imperii sede, in qua deinceps, à Synodo Chalcedonensi, habenda Concilia dicta fuere *Oecumenica*. Adeo etiam ut Scholæ Constantinopolitanæ Doctor primarius vocaretur οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, de quo nos in Hist. Imaginum, *Sect.* II. ad tempora Leonis Isauri. Igitur ut Gregorii judicium de hac *Oecumenici* in Oriente appellatione nimis severum fuit, & ab ignorantia profectum, ita res ipsa quam subintelligi ea voce credidit Gregorius, ac sensus vere Antichristianus, *deinceps in Successoribus* se prodidit. Nam ab ipso Gregorio, quicquid nugetur Baronius, abfuit longissime is fastus, ea dominandi cupido, falsissimumque sibi *rem tribuisse* Occumenici, si non titulum. Imo vero, præter alia humilitatis *Gregoriana*, quanta esse in Papa potuit; documenta, & hoc quoque luculentum, quod negat suum esse Episcopis aliquid imperare, *jubere*, rogetque Eulogium Alexandrinum, ut *verbum jussionis à suo auditu removeret*; *esse* sibi Episcopos *loco Fratres*, *moribus Patres* &c. nota Epist. ad Eulogium, quæ est XXX. *Libr.* VII. Ita non tulit Abbatem quendam humi se coram se prosternentem, nisi & ipse prior se humi prosterneret, nec ante surrecturus, quàm cum eo Frater, si fides Ioh. Diacono, in ejus Vita.

Ad *p.* 598. *lin.* 3. *adde*: Vide & Usserium in Epistolis Britanni-

tannicis, de *Aldhelmo*, Malmesburiensi Abbate, postea Schireburnensi Episcopo, *Epist.* XII. XIII.

Ad *p.* 903. *lin.* 4. *In recentioribus* &c. Adde inter eos, Philippum Guadagnolum Malleanensem, in suis de *Alchorano* & *Mohammede*, ac Chronicon Orientale, cum Supplemento Hist. Arabum.

Ad *p.* 640. *De Beda.* Vide plura ad proximum Seculum, in quo vitam cum morte commutavit Beda, *pag.* 753.

Ad eandem *pag. lin.* 2. *à fine*, ad verba, dein Episcopus &c. Adde: *Ita* quidem *Balæus*, ut mox ibi à me subjungitur, sed insigni errore. *Jonas Aurelianensis*, qui in Claudium Taurinensem calamum strinxit, diversissimus fuit à Iona hocce Monacho, florens sub Ludovico Pio, & de *quo* Historia nostra Imaginum, *Sect.* IX. Fuit & alius *Jonas*, itidem Monachus Fontanellæ, Diœceseos Rothomagensis, initio Sæculi VIII. de quo Possevinus, Alb. Miræus, Labbeus, alii. Hic *Jonas* Sæculi VIII. scripsit Vitas Columbani, Attalæ, Eustasii Monachorum. Liber de *adoranda Cruce* nec Aurelianensis est, qui *ullum S. Imaginibus cultum religiosum* deberi negavit, cum Agobardo, falso Bellarmino.

Ad *p.* 649. *lin.* 5. *à fine*, de Ina, adde: Hoc vero ad sequens Sec. & juxta Westmonasteriensem, A. DCCXXVII.

Ad *p.* 663. *lin.* 18. *Unde Episcopatus &c.* Adde: *Principum* tamen axioma, & regalia, non ante tempora Ottonis I. attributa Episcopis Germaniæ. Vide Seculum X. *Cap.* ult.

Ad *p.* 663. *lin.* 24. *Magdeburgensis*, &c. Adde: *Magdeburgensis* comparet in hac Episcopatuum serie, non quod institutus sit à Carolo M. sed quod inter *Saxonicos* postea eminuerit: *Magdeburgo* nempe in Diœcesi Halberstadiensi demum structa ab Ottone Magno, & in Metropolim versa, ex Krantzio, Chronico Hirsaugiensi, aliis rerum Germanicarum scriptoribus.

Ad *p.* 705. *lin.* 18. lege:

Et ab eo tempore *Roma Carolo paruit*, sed *& omnis Italia*, ut diserte Theophanes, Zonaras, *Francorum potestati* subjecta; ac consentiunt hac parte pluribus nuperi quoque Ludov. Maimburgius, Hist. Iconcol. *Libro* IV. & Natalis Alexander ad Sec. VIII. in Leone III. Inscripturis deinceps Leone &c.

Ad

Ad eandem p. lin. 5. à fine, lege:

Ita componit *Claves*, & *Vexillum Sepulchri Dominici* missum postea ad Carolum M. à Patriarcha Hierosolymit. *benedictionis loco*, ut ille, sed & subjectionis, ut omnes interpretantur, cum *Vexillo Urbis* misso per Leonem III. Quod certe posterius *insigne supremæ potestatis* fuisse, omnes Docti fatentur, & nuper &c. Mansitque penes Imperatores dominium Urbis Romæ, donec Johannes VIII. vel IX. à Carolo Calvo, quem præferrent Romani Ludovico Germanico, stipularetur abrenuntiationem quoad hocce dominium, ex Vita Iohannis, & ex Annalibus Francorum.

Ad *p.* 753. *lin.* 23. *Bedæ Discipulus.* Adde: Sic vulgo fertur Alcuinus, quanquam vix sinat ratio temporum, Beda jam denato A. DCCXXXI. juxta Floriacenses, Hermannum, Sigebertum, alios, vel certe A. DCCXXXV. juxta Weltmonastericnsem. Alcuinus, mortuus demum A. DCCCIV. vix eo tempore quo obiit Beda potuit esse infantiam egressus, & inter Discipulos alicujus notæ. *Discipulum* tamen dixeris, doctrinæ æmulum, non *auditorem*. Albinus alius Bedæ coævus fuit.

Ad *p.* 775. *lin.* 1. & seq. adde: *Studii Parisiensis* fundatorem *Carolum M.* dixeris, qualiter Scholarum reliquarum per Occidentem. Exemplo illo nempe, quo præivit in excolendis Disciplinis, ac studio *Scholas* bonarum literarum instituendi per Episcopia & Monasteria, ut docent Capitularia. Non tamen Caroli M. tempore aperta Parisiis *Academia* fuit, quo deinceps sensu *Academiæ* dictæ, almæ omnium Facultatum matres. Et priori intuitu factum, ut Carolum M. tanquam *Patronum*, & auctorem, tùm Parisiense Studium, tùm aliæ per Galliam, Italiam, Germaniam, Helvetiam Scholæ veritæ fuerint. Cæterum successiva fuere Scholæ Parisinæ incrementa, de quibus nemo cordatius Iohanne Launojo, Libro de Scholis Celebrioribus per Occidentem, & in Historia Academiæ Parisiensis. Primi in ea, Seculis IX. & X. Philosophiæ ac Liberalium Artium magistri fuere *Remigius* Autissiodorensis, hinc *Odo*, *Wilramus*; Theologiæ primus doctor *Petrus Abalardus*, Monachus ante S. Dionysii, coævus Bernardo Claræ-vallensi, à quo errorum gravissimorum postulatus est.

Ad

Ad *p.* 826. *lin.* 4. *An posito silentio Anastasii* &c. Adde: 1. Annalium scriptor plus vice simplici accusat silentium hujus Historici. In Vita Zachariæ Pontificis, ad A. DCCXXXIX. N. VI. *Verum multa prætermissa ab Anastasio inveniuntur, & inter alia* &c. De Sergio II. ad A. DCCCXLVII. N. VI. *Hactenus apud Anastasium, apud quem multa de Sergio desiderari videntur.* De Hadriano II. ad A. DCCCLXXII. N. I. *Res ab eo gesta descripta ab Anastasio fine carent.* Ita de Stephano VI. ad A. DCCCLXXXVI. N. XLI. *Anastasius Bibliothecarius Stephani* VI. *Papæ res gestas conscripsit, sed eadem nobis haud integræ conservatæ, quæ decurtatæ in multis habentur.* Ac sæpe alias. Ita Stephanum IV. immediate subjungit Anastasius Paulo I. prætermisso Constantino II. qui ejectus postea licet, obtentu Laicatus, ultra annum sedit. In Codd. pariter Anastasii, inter Hadrianum II. & Stephanum VI. omissi tres Pontifices, Iohannes VIII. Marinus, Hadrianus III. &c.

2. Haud quicquam familiare magis Anastasio, Pontificum Vitas Romæ consignanti, quàm ea premere quæ Romæ invisa, & causæ Pontificum adversa esse cognosceret, prodita autem à fide dignissimis probatisque scriptoribus. Vel certe suspicandum cum Auctore Præfatianis ad Anastasium, ante Edit. Moguntinam, has *Vitas* passas esse *adulterinam aliorum* modo *adjectionem*, modo *detractionem*, ut nemo cordatus diffitebitur. Hinc nihil in Hadriano I. de lege à Gratiani, D. LXIII. qua Carolo M. concessum jus *eligendi summum Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem:* Nihil in Paschali I. quomodo *missa excusatoria Epistola* deprecatus sit electionem factam *non Canonico ritu*, id est, citra consensum Imperatoris, ex Aimoino & aliis: Nihil de Gregorio IV. fovente rebellionem Filiorum contra Patrem & Imperatorem Ludovicum, ut supra p. 811. Nihil de Leone IV. apud Ludovicum Pium deprecante, *si incompetenter aliquid egisset* &c. teste Gratiano: Vide hæc & alia, suis in Introductione nostra locis observata. Si vero de Johanna nihil omnino scripsit Anastasius, quid mirum? Dum scriberet sub Nicolao I. Pontifice, non passuro hanc labem inuri Romanæ Ecclesiæ, ut Fœmina in Pontificum ordinem referretur.

Quod vero causantur Viri Docti in *Martini Poloni* Codd. nonnullis desiderari Johannam, habeant responsum Herm. Conrin-

gii, Viri in his literis ſummi, ad Bullam Innocentii x. p. 191, 192. *Quod in Codicibus nonnullis Martini hæc* (de Iohanna Papiſſa) *narratio deſit, adſcribendum eſt manibus cautiorum quorundam hominum ſedis Romanæ honori ſtudentium.*

TOMI SECUNDI FINIS.

IN-

SERIES CAPITUM
ET
LEMMATUM
INTRODUCTIONIS
AD
CHRONOLOGIAM
SACRAM.

De principio Temporis.

De Mundi & Ecclesiæ tempore natali 1
An Solstitium æstivum Ib.
An Æquinoctium vernum Ib.
An Æquinoctium autumnale 2

De duratione temporis & Ecclesiæ.

Duratio falsa 3
Duratio vera secundùm Codicem Sacrum Ib.
Discrepantia Codd. Græcor. Samarit. Ib.
Tabula discrepantiæ in annis Genealogicis antè Diluvium 4
Tabula discrepantiæ in annis Genealogicis a Diluvio ad natum Abrahamum 6
Discrepantia in iis, qui Cod. Heb. sequuntur. Causæ ejusdem 8

De distributione omnis temporis.

Tempus Vet. Test. distributum in Epochas IX. Ib.
Quæ exhibentur. 9
Tempus Novi Testamenti 12
Distributio temporis Politici Ib.
Distributio temporis Ecclesiastici Ib.
Methodus Historiæ Novi Testamenti 13
Divisio temporis τεχνικὴ Ib.

ANNI

Astronomici, Solaris, Tropicus, Astricus, 14
Lunaris, Communis, Intercalaris Ib.
Hebræorum, antè Mosem, à Mose, 16
Caput anni duplex Ib.
Gentium reliquarum anni 17
Tecuphæ, earumque ratio Ib.

SERIES CAPITUM

MENSES

Astronomici, Solares, Lunares, Periodici & Synodici 18
Civiles Menses, 19
De Hebræorum illis 19.20
Diagramma Mensium Romanorum, cum observatis, 20
Hebræorum, Chaldæorum illi, collati cum Julian. Ib.
Syro-Macedonum,
Ægyptiorum, Alexandrinorum
Atticorum, collati cum Macedon. & Roman.
Arabum, Hagarenorum,
Persarum &c.

SEPTIMANÆ

Origo ob instituto divino 20
De Gentilium praxi 21
Septimanæ dies Ib.
Duûm generûm illa Ib.

DIES.

Naturales, Artificiales 22
Initium varium Ib.
Distributio dici Naturalis, Artificialis, Ib.
Hora quatuor Hebræorum
Εὐαγγελιοφανὲς *Conciliatum* 23
Vespera duæ, quales, Ib.
Noctis Vigiliæ quatuor, quales Ib.
Vespera Hebræis quid 42
Distinctiones aliæ dierum apud Romanos & Græcos Ib.

HORÆ.

An Græcis notæ. An Latinis 24.25
Hebræis omninò Ib.
Æquales, Inæquales, Canonicæ, Latinorum illæ Ib.
Horæ subdivisiones Ib.

Distributio secundum tempora Festalia Hebræorum.

Dies festi Judæorum 26
Sabbathum. Ejus Prærogativæ. Dubia Historica Ib.
Neomenia. Festum Clangoris Tubarum Ib.
Festum Paschatis Ib.
De eo quæstiones Ib.
Dubium de mactationis loco, & ministerio 28
Azymorum Festum Ib.
Festum Pentecostis, Ratio Institutionis, 29
Festum Expiationum Ib.
Ceremoniæ hujus festi 30
Festum Tabernaculorum; Ratio Institutionis Ib.
Festum Convocationis 31
Festa maximatria, & quare Ib.
Festa instituta à Judæis 32
Festum Purim, Encæniorum, Luminum, Ib.
Jejuniorum tempora Ib.
Festum casi Nicanoris, Ib.
Ignis Xylophoria Ib.
Festa à Judæis ad Christianos translata 33

De

De translatione festorum variâ 33.34
Conciliatio ἐναντιοφανῶς 35
Anni Sabbathici, privilegia, rationes quietis terræ 36
Momentum horum annorum 37
Anni Jubilæi. Annus Jubilæus unde Ib.
Quotus præcisè annus. Fuisse annum quemvis XLIX. 38
Privilegia anni Jubilæi, communia, propria 40
Rationes Historicæ, mysticæ 41

Characteres alii Temporum.

Annus Julianus. Ratio appellationis 42
Causa correcti Calendarii Ib.
Anni communes, bissextiles 43
Modus inveniendi bissextilem Ib.
Reformatio per Augustum 44
Annus Gregorianus. Modus Reform. Ib.
Causa, ex excessu anni Juliani. Alia ex Cyclo decemnovali 45

AGONUM

Seu Ludorum Tempora, quorum in scriptis Ecclesiasticis mentio 46
Ludi Græcorum; Olympici Ib.
Pythii, Isthmii, Nemæi, Panathenæa 47
Romanorum Ludi Ib.
Seculares, Actiaci, alii 48

LUSTRUM.

Romanorum illud 49
Julianum Ib.

INDICTIONES.

Indictionum ratio & origo Ib.
Indictio triplex, Cæsarea, Constantinopolit. Pontificia 50.51
Ratio numerandi Indictiones, & inveniendi Ib.

CYCLI.

Cycli duo in specie sic dicti. Cyclus solis 52
Cur sic dictus Ib.
Litera Dominicalis Ib.
Inventi ratio Ib.
Modus cognoscendi ferias Calendar. & dierum per totum Cyclum 53
Tabula Cycli solaris &c. 54
Observata quædam & regulæ 55
Modus inveniendi Cyclum Solis 56
Usus Cycli Solis Ib.
Cyclus Gregorianus 57

Cyclus Lunæ Decemnovalis.

Variè appellatus. Aureus numerus quare 58
Rationes Inventi hujus Cycli, & usus Ib.
Diversa Cycli hujus olim ratio. Cyclus Alexandrinorum, Romanus, Dionysianus 59
Discrepantiarum in his Cyclis causæ Ib.
Cyclus Latinorum veterum 60
Terminus Paschalis quis. Observata quædam 61
Discrepantia Paschatum Stylo Vet. & Greg. 62

Tabula Cycli Lunaris, seu epactalis, Juliani 63
Epacta. Usus eatundem 64
Modus inveniendi 65
Diagramma Nomeniarum & Terminorum Paschalium, secundum Nicænos, cum observatis 65

Periodi quædam Illustriores. 67

Calippica. Anni Alexandræi. Usus indicatus 68
Damascena. Judaica. Dionysiana 69
Juliana Periodus. Ratio nominis, ipsiusque Periodi. Et Usus 70

Æræ Insigniores. 71

Epocha quid. Æra quid, & unde? Epocharum varietas 72
Gentilium Æræ. Æra Olympiadum Ib.
Momentum ejusdem. Unde hæc Æra. Et quales ante eam Epochæ Græcorum 73
Character primæ Olympiadis Ib.
Diversa putandi ratio Ib.
Æra Urbis Conditæ 74
Diversa illius Palilia. Collatio cum Epochis aliis 75
Æra Nabonassari. Usus qualis Ib.
Usus Astronomicus 76
Usus in Historia Sacra & Exoticâ Ib.
Nabonassar quis, certa ab incertis distinguenda 77
Nabonassari successores quidam 78
Belsazar, & Darius Medus apud Dan. quis Ib.
Discrepantia in hoc Canone. Vera concinnatio cum Scripturâ 79
Collatio ejus Epochis aliis Ib.
Schema Canonis Ptolemaici, ad Cyrum usque Persarum Monarch. Cum variantibus lect. & Synchronismus 80
Æra Monarchiæ Persicæ. Initium triplex 82
Annorum Persici Imperii series Ib.
Æra Alexandrea Initium Triplex 84
Æra Græcorum in Ægypto, seu Ptolomæorum Ib.
Æra Seleucidarum Ib.
Æra Antiochena 85
Æra Juliana 86
Æra Augustæa, Initium triplex. Ib.
Æra Actiacæ caput genuinum 86.87
Æra Hispanica: Unde illa, & usus 87
Æra Diocletiani, quæ & Martyrum 87. 88
Judæorum Æræ 88
Varia illarum capita. Observata ad Computum Judaicum Ib.
Arabum Æra Ib.
Modus inveniendi annos Hegiræ, vel Æræ Christ. 89
Luna corniculata. Dies Veneris cui illis sacer Ib.
Æra Persica. Circa illam discrimen Chronologorum 90
Christianorum Æræ. Variæ illæ quotdam Ib.
Æra Nativitatis Christi. Ejus prima institutio Ib.
Quando usurpari capta 91

Discre-

ET LEMMATUM.

Discrepantiæ circa æram Christi Ib.
Æra Passionis Christi. Sententia discrepantes. Auctoris illa 92
Æra Conversionis Paulinæ. Hypotheses quædam. Loca in Paulo & Lucâ declarata 93
Epocharum inter se Collatio Ib.
Characteres Naturales. Civiles 94
Collatio Epocharum ad Period. Jul. 94.95

SERIES EPOCHARUM ET LEMMATUM INTRODUCTIONIS AD HISTORIAM VET. TESTAMENTI.

Historiæ V.T. necessitas; Usus 3

Epocha prima ab Orbe condito ad Diluvium.

I. *Nascentis Ecclesiæ incunabula.*

Adam hominum primus Ib.
Status Protoplastarum 5

II. *Primorum Patriarcharum Historia.*

Qui inter illos eminent in Script. S. Ib.
Noachi sæva inter Gentiles 6

III. *Cainitarum impietas, ac corruptio Ecclesiæ.*

Impietatis capita varia Ib.
Idololatria ante Diluvium 7

IV. *Arcæ Fabrica aliaque antecedanea Diluvii.*

Circumstantiæ in Sacris. Arca descr. 7.8

Epocha secunda à Diluvio ad Vocationem, seu profectionem Abrahami.

I. *Historia universalis Diluvii.*

Circumstantiæ ejusdem Ib.
Universalitas Diluvii asserta 9

II. *Instauratio Ecclesiæ, ac Conservatio in Familiâ Semi.*

Proximè succedanea Diluvio Ib.
Sem an natu major 10
Patriarcharum reliquor. Hist. Ib.

III. *Corruptio Ecclesiæ, initia, & progressus.*

Cainitarum corruptio. Sed & Semitarum 11

IV. *Ethnicismi, ac Polytheismi origo, propagatio.*

Tempus orti Ethnicismi. Gradus diversi Ib.
Polytheismi causæ variæ recensitæ 12

V. *Modus institutæ Ecclesiæ.*

Verbum ἄγραφον 13
Sibylla Erythræa commentitia 14

Epocha tertia à Vocatione Abrahami ad Exitum ex Ægypto.

I. *Vocatio Abrahami, modus, & tempus.*

Εὐαγγελιοφανὴ *quædam* 15

II. *Circumcisionis Sacramentum institutum.*

Circumcisio unde ad Gentiles 16

III. *Historia reliqua Abrahami, Isaaci, Jacobi, Filiorum.*

Προλήψεις 17
Pugnantiæ apparentes Ib.

IV. *Peregrinatio Israëlitarum in Ægypto.*

Tempus, Duratio, Circumstantiæ reliquæ 17.18
Moses quis, & undè appellatus Ib.
Historia Ephraimiticæ cladis Ib.

V. *Synchronismus Sanctorum virorum, extrà familiam Abrahami.*

Præludium Vocatæ Gentium. Melchizedek quis. Jobus. 19

VI. *Idololatria specialis variarum Gentium, currente hac Epocha.*

Idololatria postdiluviana. Chaldæorum illa, & Phœnicum 20
Arabum, Phrygum, Ægyptiorum, Æthiopum, Lybum 21.22
Barbarismus 22.23

VII. *Media per quæ Ethnicismus propagatus.*

Oracula, Divinationes, Scripta sanctidica &c. Ib.

ET LEMMATUM.

Epocha quarta ab exitu Israëlitarum ad finem Judicum, seu ad tempus Samuelis & Saulis.

I. *Mosis vocatio, legatio ad Pharaonem.*

Vocationis antecedanea, circumstantiæ &c. 24

II. *Præcedanea Exitûs. Exitus ipse populi. Consequentia quædam memorabiliora.*

Institutio Paschatis. Circumstantiæ alia memorabiles 25
Proximè consecuta. Mare ut fissum. Prodigia alia 26
Sabbathica lex 27

III. *Promulgatio Legis è monte Sinai.*

Circumstantiæ antecedanea, locus, tempus. Lex ipsa data, & modus 28
Quæ Legem consecuta. Fabulæ Judæor. 29

IV. *Historia reliqua Peregrinationis Israelitarum in Deserto.*

Miracula quatuor insignia 30

V. *Scriptio librorum* Θεοπνεύστων *& primò Pentateuchi Mosaici.*

Moses scriptor Pentateuchi demonstratur Ib.
Auctoris Tractat. Theolog. Polit. fraudes 31
Tempus & ordo scriptorum Mosaicorum 32
Liber Jobi an Mosis Ib.

VI. *Mosis apud Gentiles fama.*

Nomina varia illi tributa 32

VII. *Josuæ post Mosem gesta, & Historia.*

Transitus Iordanis. Occupatio Terræ. Distrubutio 34. 35
Iosuæ postrema Ib.

VIII. *Phœnicum Coloniæ tempore Josuæ. Origines variæ Illustres.*

Cadmi profectio, & quæ eam secuta Ib.

IX. *Status Ecclesiæ sub Judicibus.*

Chronologicæ difficultates 37
Iudicum à Regibus discrimen Ib.
Ordinarius sub Iudicibus Magistratus Ib.
Corrupta Iudicum tempora, & causa 38

X. *Historiæ memorabiliores.*

Micæ factum. Levitæ Historia. Ruthæ illa 38. 39

Scri-

Servitutes & Liberationes. Abimelech, Jephta, Samson, Heli 39. 40

Epocha quinta à Præfecturâ Samuelis, tum Regno Saulis ad Roboamum, seu ad distractionem Regni.

I. *Status Ecclesiæ Israeliticæ sub Samuele.*

Corruptio Israelis summa, Calamitates 41
Arcæ sedes variæ. Pœna Philistæor. Bethsemitarum Ib.
Samuel Propheta, & Judex 42

II. *Regiæ dignitatis in Israele natales. Causæ.*

Jus Regium Civile, Ecclesiasticum 43
Inaugurandi ritus Ib.

III. *Status Ecclesiæ sub Saule, Davide, & Salomone.*

Saulis, Davidis Salomonis summaria Historia 43. 44

IV. *Structura Templi. Ejusque gloria.*

Opes, & materiæ ad Templum 45
Tempus, Locus, Opifices, Materia, Forma, Magnitudo, Contenta, Prærogativæ Templi primi 46. 47
Structuræ aliæ Salomonis 48
Classes Ophiricæ. Ophir quænam Ib.

V. *Libri Canonici hac periodo consignati.*

Liber Josuæ, Judicum, alii historici. Psalmi. Salomonis Libri 49. 50

VI. *Salomonis ad Idololatriam defectio.*

Defectionis circumstantiæ 50
Pœna; Pœnitentia 51

Epocha sexta, à Distractione Regni ad Captiv. Babylon.

I. *Schisma in Rep. & Ecclesia.*

Circumstantiæ. Idololatria. Effectus ejusdem. Pœna 52

II. *Historia Regum Judæ & Israelis à tempore Divisionis.*

Collatio Regum Judæ & Israelis 53
Difficultates Chronol. Ib.
Summa Historiæ Roboami, Abiæ, Asæ, reliquorum Judæ Regum, collat. cum Regibus Israel. 54. *& seqq.*
Difficultates Chronol. in singulis propositæ, cumprimis in Asâ, Joramo, Achazia, Joasso, Amazia, Hoseâ, &c. Ib. 61

III. *Corruptio Religionis in Juda. Reformatores.*

Calamitates post Josiam 62

IV. Pro-

IV. *Prophetæ. Libri Prophetici.*

Prophetarum munus, Series singulorum, 63
V. *Finis regni Israëlitici, & deportatio Tribuum Assyriaca.* 64
Circumstantiæ deportationis. Loca. Duratio servitutis Ib.

VI. *Samaritanismi Origo, Primordia.*

Cuthæi unde dicti 65

VII. *Hellenismus.*

Poetæ Græci, Philosophi, Legislatores. Origo Hellenismi. Superstitio Atheniens. 65. 66
Theologia Romanorum 66
Institutæ Mosaicis congruæ Ib.
Dii Romanorum infiniti 66. 67

Epocha Septima à Capt. Babyl. ad ejus finem.

I. *Captiv. Babylon. tres gradus* 67. 68
Unde initium LXX. *annis* 68

II. *Status Ecclesiæ sub Capt. Babylon.*

Corruptio Judæorum. Miracula. Scholæ. S. volumina. Conventus Judæor. quales 69
Ordo Sacerdotalis 70
Pœnæ Miraculosæ. Diplomata in favorem Judæor. Ib.

III. *Prophetæ qui scripsêre hac Epochâ.*

Ieremias. Daniel. Ezechiel. Auctor Tract. Theol. Pol. notatus 70. 71

IV. *Apocrypharum Historiarum incerta.*

Tobias. Judith. Baruch. Susanna 72. 73

Epocha Octava à solutâ Capt. per Cyrum ad Maccabæos.

I. *Edictum Cyri pro libertate Judæorum.*

Dubia Historica 74
Impedimenta restitutionis Ib.

II. *Historia Esthеræ, & Mardochæi. Ahasuerus quis.*

An Cyaxares Medo-Persa. An Darius Hystaspis. 75

III. *Instauratio & Religionis, & Politiæ Judaicæ.*

Edictum Darii. Darius ille quis 76
Edictum Anno 7. Artax. Anno 20. Artax. 76. 77
Mutationes factæ in Rep. Jud. Lingua. Characteres &c. 77

IV. *Septi-*

IV. *Septimanæ* LXX. *Variæ illarum supputatio.*

Distributio earum apud Danielem Ib.
Interpretationum diversitas, ejusque causa 78

V. *Viri Synagogæ magnæ, Gesta.*

Certiora. Dubia & controversa: Fabulosa. 80.

VI. *Libri Canonici hujus Periodi.*

Libri Chronicorum. Esdræ. Esthera. Nehemiæ 81
Auctor Tract. Theol. Pol. notatus Ib.
Haggæus. Zacharias. Malachias 82.

VII. *Bibliorum in Linguam Græcam prima translatio.*

Judæa Hellenista. Tempus primæ Versionis. Auctores. Occasio, quæ fertur. Modus an miraculosus 82. 83
Libri primò translati 84

VIII. *Pontificum gesta quædam, auctoritas, corruptio &c.*

Series eorundem 85
Memorabiliora Pontificum. Simon Iustus. Legatio ad Eleazarem. Simonis 2. factum animosum Ib.
Legatio Arii ad Oniam. Iasonis Schisma 86.

IX. *Libri Apocryphi.*

Auctores, & Auctoritas 87

X. *De Samaritanis.*

Manassis Schisma. Samaritanorum commenta. Dogmata, & instituta. 87. 88
Judæorum de Samaritanis figmenta Ib.
Pentateuchus Samaritanus. Secta Samarit. Ib.

XI. *Hellenismi propagatio. Sectæ Philosophorum.*

Græcorum Secta. Platonica. Errores Patrum ex eâ 89.
Peripatetica. Stoica. Epicurea. 89. 90

Epocha nona à Maccabæis ad Christi Nativitatem.

I. *Persecutio Antiochi Epiphanis in Judæos.*

Circumstantia temporis. Instrumenta. Occasio. Modus 91
Fabula Asinaria 92

II. *Instauratio per Maccabæos. Dubia Historica.*

Mattathias sacerdos. Hasmonæi unde. Et Maccabæi. 92. 93
Historiæ Maccabaicæ scriptores. Dubia. 93
Maccabæorum successio, duratio Ib.

III. *Sa-*

III. *Samaritanorum ad Ethnicismum defectio. Resipiscentia:* 94

IV. *Schisma novum in Judaicâ Ecclesiâ.*

An duo Onia Schismatici 94
Onia Templum: Cur structum in Ægypto. Dirutum quando 95

V. *Sectæ Judæorum exortæ hac Epochâ.*

Hasidæi 96
Pharizæi. Nomen. Origo. Dogmata. Vitæ institutæ. Secta 97. 28
Scribæ, & Nomodidascali Ib.
Scribarum genus varium. Origo. Secta 98. 99.
Sadducæi 100
Nomen & Origo Secta. Dogmata seu vera, seu afficta. Mores 101
Essæi, sive Esseni Ib
Origo nominis, Secta Origo. Dogmata. Vitæ institutæ 101. 102
Hemerobaptistæ. Origo & institutum. 102. 103
Dositheani. Auctor. Dogmata. Mores. 103
Herodiani. De his sententiæ variæ Ib.
Gaulanitæ, vel Galilæi. Secta qualis. Theudas Act. v. 36. Occasio factionis. 104

VI. *Maccabæorum ultima. Mala ex Hyrcani & Aristobuli discordiis.*

Antipatri exaltatio. 105
Herodianæ dominationis gradus. Incrementum. ἀκμή Ib.
Maccabaici sanguinis extinctio. Judæorum servitus sub Herode M. 106

VII. *Templi Hierosolymitani per Herodem instauratio.*

Locus Ioh. 11. explicat. 107. 108

VIII. *Herodis reliqua Historia.*

IX. *Facies Ecclesiæ sub tempus Nativitatis Christi.*

Romanæ servitutis initia, progressus. 108. 109
Pharizaicæ corruptelæ ex Traditione. Opinio de Messiâ Ib.
Bonorum residuum 110
Incerta, & fabulosa. Baronius subindè notatus 105. 108. 110.

SERIES INTRODUCTIONIS AD HISTORIAM ECCLESIASTICAM NOVI TESTAMENTI.

Historiæ Christianæ necessitas & usus. 113

Fontes Historiæ Eccles. Novi Testament.

Fontes generales 114
Hist. Eccles. scriptores. I. *Classis* Ib.
Hist. Eccles. scriptores. II. *Classis* 115
Hist. Eccles. scriptores. III. *Classis* 116

Canones Critici ad discernenda Apocrypha.

Fraudes circa monumenta primæ Antiquitatis,

Causæ obscurioris Historiæ primi temporis 117
Afflicta temporibus ante Christum nat. 118
Supposititia sub Christianis nominibus Ib.
Fraudis hujus fines Ib.
Horum Canonum usus 119

Canon primus.

Unde constet ignotum fuisse aliquod scriptum primâ ætate Ib.
An Canon applicetur Epistolis Ignatianis? An Canonibus Apostolorum 120
Canon aliis suppositiis applicatus. Et Traditionibus Rom. Eccles. non paucis 121
Baronius pluribus notatus 121. 122.

Canon secundus.

Canonis veritas Authoritate & Exemplis adstructa Ib.

Canon tertius.

Scripta ipsis Veteribus pseudepigrapha 123
Exceptiones ad Testimonia contra Ignatianas 124

Canon quartus.

Libri Pontific. ipsis pro Apocryphis habiti Ib.

Canon quintus.

Anachronismi. Applicatio Canonis ad pseudepigrapha Ib.

Canon sextus

Rituum & Disciplinæ ratio Pseudepigraphis recentior 126

Canon septimus.

Pseudepigrapha ex erroribus prodita. Exempla quædam ex III. *& sequentibus Sæc.* 127

Canon Octavus.

Ἀνισορησιῶν *& inversæ Chronologiæ Exempla in Pseudepigr.* 129

Canon nonus.

Scriptores posteriores à Pseudepigraphis malè citati 129

Canon decimus.

Nugarum scriptores, hoc ipso supposititii 130

Canon undecimus.

Apocryphæ citationes quandoque arguunt Pseudepigrapha 131

Canon duodecimus.

Apocryphorum Criterium ex materiæ quandoque indignitate 132

Canon decimus tertius.

Criterum ex stylo & formâ scriptionis, in Latinis, & Græcis 133

Canon decimus quartus.

Styli dissimilitudo cumprimis diversitatem scriptorum arguens 135
Cautela circa hoc Criterium Ib.

Canon decimus quintus.

Scripta quorum textus Originalis & authenticus nunquam est usurpatus. 136
De Russini versionibus 137
Cautela circa Criter. superius 138

Canon decimus sextus.

Scripta alio sub Nomine Veteribus memorata. Aut pluribus attributa 139
Libri ab Authoribus non agniti, quorum nomine inscribuntur Ib.
Libri per errorem adscripti scriptoribus ejusdem nominis Ib.

Canon decimus septimus.

Scripta quæ adversantur iis quorum Nomen præferunt 140

Canon decimus octavus.

Scriptores qui Hæresium meminerunt se posteriorum 141

SERIES INTRODUCTIONIS.

HISTORIÆ CHRISTIANÆ

SÆCULUM PRIMUM.

142

Proximè antecedentia Nativitatem Christi.

Tempus prædictum. Tenebræ illius temporis 142
Descriptio de quâ Luc. 11. Valesius & Capellus notati Ib.
Josephi & Mariæ sponsalia, genus. Joh. Bapt. conceptio. Reliqua de Maria & Josepho 143. 144
Fabula Baronianæ. Et undè Ib.

Nativitas ipsa & Circumstantiæ.

Tempus ex Histor. Euangelica. Annus Mensis & Dies 145. 146
Sententiarum diversitas. Circumstantiæ Euangelicæ. Ib.
Flav. Josephi de nonnullis silentium. 147
Fabulosa probata Baronio Ib.

Res intermediæ usque ad Ministerium Joh. Baptistæ & Christi.

Educatio Baptistæ. Christi illa. Circumstantiæ in Hist. Euang. Ib.
Res gestæ intermedio tempore. Præsides Judææ. Thendas. Mors Augusti. Undè Ἀρχιερεῖς plures 148, 149

Historia Ministerii I. *Baptistæ & Christi usque ad tempus Ascensionis.*

Tempus inchoati ministerii Johan. *& Christi Baptisati.* Ib.
Duratio Ministerii. Paschatum ordo. Summa Hist. Euangelicæ. 150
Testimonia Gentilium de Christo. 151
Talmudistarum illa. Et Muhammedis Ib.
Josephi Historici Testimonium. Dubia de ejus fide. Genuinum esse asseritur. 151. 152

Historia Apostolorum, Acta, Labores, Dispersio.

Historia Lucæ. Tempus Conversionis Paulinæ, & itinerum Hierosolymitanorum Ib.
De Petri itinere, & Episcopatu Romano. Fabulæ Indicia. Origo Traditionis 154. 155
Incerta hujus Status. Defectus Hist. Apostolicæ Ib.
De dispersione Apostolorum. Baronius notatus. 16.
De Symboli Apostolici origine. 156
De locis dispersionis, & itineribus Apostolo-

ſtolorum. Quæ certa. Quæ incerta. Quæ fabuloſa. 156. 157.

Conſignatio Librorum Novi Teſtamenti.

Authores certi, dubii. Scriptionis ordo, tempus 157. 158
Matthæus. Marcus. Lucas. Epiſtolarum conſcriptio. Ib.
Jacobus Epiſt. ſcriptor, quis 159
Paulinæ Epiſtolæ. Quarundam tempus. Ib.
Judas Apoſt. Johannes Apoſt. Apocalypſis. 159. 160
Lingua N. T. Dubia quædam hiſtorica de Libris Sacris 160. 161

Fundatio Eccleſiarum in Aſiâ, Africâ, Europâ.

Hieroſolymitana Eccleſia. Huic proximæ ex Hiſtoriâ S. Ib.
Aliæ Eccleſiæ fundatæ, ex traditione. 162.
Primariæ quatuor. Baronius cum ſuis notatus. 162. 163
Eccleſiæ aliæ Apoſtolicæ illuſtres. Navicarundem. 163

Forma Eccleſiaſtici Regiminis, & diſciplinæ Apoſtolicæ.

De Apoſtolicâ Doctrinâ. Apoſtolica Diſciplina, Regimen Ib.
Apoſtolorum dignitas, numerus Ib.
LXX. Diſcipuli quinam. Diaconi, Diaconiſſæ Epiſcopi, Presbyteri. Presbyteria 165. 166
Extraordin. Functiones. Baronius, Valeſius notati Ib.
Vocationum, miſſionum ratio. Diſciplinæ illa Εὐταξία. Ritus quidam temporarii 166. 167
Conſociatio Eccleſiarum Ib.

Perſecutiones in naſcentem Eccleſ. motæ.

Cauſæ odii Judaici. Cauſæ perſecution. Gentilium 168. 169
Authores Judæi, & quales. Stephani martyrium quando 169
Gentiles Perſecutores. Prima Perſecutio ſub Nerone 170
Secunda Perſecut. ſub Domitiano 171
De hac incerta vel fabuloſa. Trajani illa ad ſequens Sæcul. Ib.

Martyres hoc ſeculo illuſtriores.

De his certiora. De Jacobo Maj. Fabula. Incerta alia. Fabuloſa. Baronius notatus, 172. 173.

Doctores & ſcriptores Chriſtiani.

Doctores univerſales. Particulares Eccleſiar. Doctores. Doctores Conjugati 173. 174.
Scripta Eccleſiaſtica hujus ſæculi Ib.

Con-

Concilia hoc Sæculo habita.

Concilia ἐγγραφα. Ἄγραφα, & commentitia. Ib.

Hæreſes hoc ſæculo natæ.

Hæreſis Simonianorum. Simon magus ut parens Hæreſium, & Idololatria. 167. 177

Hær. Menandrianorum. Nicolaitarum. Nazaræorum, Pſeudo-Apoſtolorum. Philetianorum. Cerinthianorum. Ebionæorum. 177. 178. 179

Scripta Apocrypha & Pſeudepigrapha afficta huic Sæculo.

Diſtributio eorundem. Epiſt. Chriſti ad Abgarum Ib.

Scripta Pſeudo-Apoſtolica. 179. 180

Aliis præter Apoſtolos afficta. Et Fœminis. Etiam Ethnicis ſcriptor. 181

Res Iudæorum. Urbis, Templi ac Reipublicæ Excidium.

Hiſtoriæ hujus ſcriptores. Mala præcedanea Reip. Jud. Factio Hieroſolymitana triplex. 182. 183

Occaſio proxima Excidii. Authores. Tempus 183. 184

Magnitudo Calamitatis. Divina in hoc Excidio & admiranda. Prædictiones impletæ 185. 186

Omina imminentis Excidii. Status Iudæorum poſt Excidium. 186. 187

Res Gentilium & Status Ethniciſmi.

Ludibrium Chriſtianæ Religionis. Apollonius Tyanæus. De eo judicum. Ib.

Gentilis ſuperſtitio qualis 188

Oraculorum ceſſatio. Baronius notatus. Fabuloſa quædam 188. 189

De Virgilii Eclogâ IV. Poëta reſpectus. Viri docti notati 189

SÆCULUM SECUNDUM. 190

Status Chriſtianæ Eccleſiæ ſub initium hujus Sæculi.

Propagatus jam Chriſtianiſmus. Doctores Eccleſiarum ineunte Sæc. II. Status & conditio Eccleſiæ 190. 191

Propagatio ejuſdem toto hoc Sæculo.

Eccleſiæ hoc Sæculo natæ. De Converſione Lucii Regis judicum 191. 192

Scholæ Chriſt. hoc Sæculo Ib.

Doctrina Catholica hujus Sæculi.

Teſtes ejus indubii. Summa doctrinæ Chriſtianæ 193

Teſtimonia pro ſufficientiâ Scripturæ S. Pro S. Trinitate. Filii æternâ Divinitate.

sitate. 195. 196. 197
Scriptores nuperi malæ fidei 198
Pro satisfactione Christi; Justificatione per fidem absque operum merito; Gratiæ necessitate &c. 199. 200. 201
De Eucharistiâ S. Testimonia 202
De Cultu Religioso Dei solius. Silentium de Traditionibus Pontific. hoc Sæculo 202. 203

Ritus, Cæremoniæ, Disciplina, Praxis Christiana hujus Sæculi.

Tempus Sacrorum Conventi. Dies Dominica. Dies Sabbathi. Feria IV. VI. 204. 205
Loca Sacrorum Conventuum. Modus indicendi. Agenda publica 206
Preces cur ad Orient. Ib.
Conciones. Cantiones. Memoriæ Martyrum 207. 208
Agapæ. Circumstantiæ earundem Ib.

Baptismus ejus Ætatis.

Parvuli baptizati. Catechumeni. Tempus baptismi 209. 210
Locus. Minister. Forma. Succedanei ritus 210. 211.

Eucharistici Ritus.

Nomina varia. Tempus. Symbola. Minister, & habitus. 211. 212
Actiones Eucharistica. Quæ eam secutæ 213

Disciplina circa Lapsos, & Pœnitentes.

Correptio. Exomologesis. Duratio Pœnit. 213. 214
Prohibitio à Comm. Absolutio Ib.

Ritus alii Miscellanei.

Festa hujus Sæculi. Jejunia. Preces. Signum Crucis. Agapærum varium genus. Abstinentia a sanguine. Ritus alii 215. 216
Ritus huic Sæc. afficti. Baronius & reliqui notati 217
Mores Christianorum hujus ævi. Sanctitas & simplicitas Christiana Ib.

Politia Ecclesiastica, Regimen, Ordines Sacri, alia huc spectantia. 218

Episcopalis ὑπεροχή. Certiora à dubiis distincta 219
Ordines alii qui hujus Sæculi Ib.
Dignitates Ecclesiast. An Patriarchæ hoc Sæc. 220
Singularum Ecclesiar. regimen. Plurium inter se unio 222
Ordinatio Clericorum. A Laicis discrimen. Conjugium Clericorum 222. 223

SERIES INTRODUCTIONIS.

Hæretici & Pseudo-Christiani hujus Sæculi.

Saturninus. Basilides. Carpocrates Valentinus. Gnostici 223. 224
Hermogenes. Cerdon. Marcion. Secundus, Ptolomæus, Marcus &c. 224. 225
Lucianus. Apelles. Tatianus. Montanus. Praxeas. Theodotus 225. 226
Sectæ aliæ impurissimæ. Capita præcipua superiorum Hæresin 227

Translationes S. Scripturæ hoc Sæc. factæ

Translatio Syriaca. Vers. Latinæ. Aquilæ. Theodotionis. Symmachi. Breve de iis judicium 227. 228

Persecutiones excitatæ hoc Sæculo in Christianos.

Calumniæ in Christianos. Origo earundem 229
Tertia Persecutio sub Trajano. Circumstantiæ ejusdem. 229. 230
Quarta Persecutio sub Hadriano. Remissio ejusdem, & causa 230. 231
Quinta Persecutio sub Antonino P. M. Aurelio, & Lucio Vero Ib.
Apologiæ pro Christianis, Remissio persecut. 232

Martyres Illustriores. Certa alia, alia Fabulosa.

Clemens Rom. Simeon Cleophæ. Ignatius. Onesimus. Anacletus. Evaristus 233. 234
Martyres sub Hadriano. Sub Antonio Pio, M. Aurelio, & L. Vero Ib.
Justinus Martyr. Polycarpus. Photinus &c. Baronius notatus 234. 235
Honos Martyribus quis hoc Sæc. habitus. Quis autem non habitus. Baronius, Valesius, &c. diver notati 237. 237

Doctores & Scriptores Ecclesiastici hujus Sæculi.

Horum Catalogi. Ignatius. De ejus Epistolis Controversia 237. 238
Polycarpus. Papias. Hermas. Quadratus. Justinus C. Celso. Athenager. Hegesippus. Theophilus Antiochenus 238. 239. 240.
Irenæus. Clemens Alex. Tertullianus. De singulis judicium 240. 261
Scriptores alii hujus sæc. Patrum hujus ævi errores quæ excusent. In Extremis sæpe ut fuerint. 261. 262

Scripta Apocrypha vel supposititia, huic ætati falsò adscripta.

Supposita jam hoc Ævo. Adscripta falsò huic Ævo 263

Pseu-

Pseudo-Ignatiana. Alia supposititia. Epistolæ Decretales hujus Sæculi 264

Concilia hoc Sæculo habita.

Occasiones ex Hæresibus, Schismatis, & controversiâ Paschali 265
Synodi quæ? Decisiones in causa Paschali Ib.

Schismata hoc Sæculo nata.

Schisma Montanistarum 266
Schisma inter Victorem & Asianos. Victoris temeritas in excommunicandis Asianis. Facti Improbatio. Duratio Schismatis 266.267.268

Res Judæorum hâc Ætate.

Judæorum nova molimina. Rebellio sub Trajano Ib.
Rebellio sub Hadriano. Summa Historiæ 268.269.270
Schola Judæorum. Talmudici operis initia 270

Res Gentilium, seu Status Ethnicismi.

Superstitiones Gentil. Causa odii in Christianos 271
Philosophi hostes. Crescens. Lucianus. Celsus Epicureus 272.273

SÆCULUM TERTIUM.

Chronologicæ Rationes 273

Status Ecclesiæ hoc ineunte Sæculo.

Sedes Ecclesiæ Orbis cognitus. Doctores superstites inclyti. Status Christianorum 273.274

Propagatio Ecclesiæ hoc Sæculo.

Ecclesiæ jam notæ. Novarum Ecclesiarum fundatio. Conversiones Illustres 275

Mammæa Augusta an Christiana. Philippus Imperator an Christianus Ib.
Triumphus Ecclesiæ in persecutionibus 276

Doctrina Catholica hujus Sæculi.

Testes Doctrinæ hujus sæc. Summa illius 277

Capita Controversa illustriora.

Testimonia de Canone Scripturarum. De sufficientiâ earundem 278
Præscriptiones Tertulliani quanam Ib.

De S. Trinitate. De loco 1 Joh. v. 7. 279
De Divinitate æternâ Filii, & Incarnatione. Scriptores nuperi notati 280
De Satisfactione Christi. De Justificatione per fidem solam, ex gratiâ &c. 281
De Libero Arbitrio & Gratiâ. De Prædestinatione 282. 283
De Præsentiâ reali in Eucharistia S. Origenis quædam loca, & exceptiones Clariss. Huetii 284
De cultu religioso Dei solius. Hypotheses quædam hujus Sæculi 285
De Statu novissimo. De Purgatorio 286
Vocabula diverso olim ac hodie significatu. Errores hujus ævi 287

Ritus, Ceremoniæ hujus Sæculi.

Rituum accessiones. Causæ earundem. Ritus hujus ævi deinceps antiquati 287. 288

Conventus Sacri.

Nomina Conventuum. Agenda. Lectio Scripturæ. Adlocutiones. Auditores quinam 288, 289
An Templa hoc sæculo. Ritus alii ignoti. An Incensi usus publicus 289. 290

Baptismus hujus Ætatis.

Simplicitas in administr. Baptismi. Accessiones ex instituto humano 291
Ritus medii, & novi. Abusus quidam orti circa Baptismum 292

Eucharistiæ Celebratio.

Simplicitas hujus sæculi in celebrandâ Eucharistiâ. Tempus 292. 293
Panis fermentatus. Lingua vernacula. Consecrationis ratio. Communio sub utrâque. Communicantes. In manus distributio. Statio. 293. 294
Vestium simplicitas. Superstitiones hodiernæ ignotæ. Calices picti quales 294. 295
Abusus varii in Eucharisticis Sacris hoc jam sæc. 295

Agapæ, Jejunia Festa.

Agapæ III. *Sæculi. Jejunia, Jejunium Ante-Paschale. Jejunium Sabbathi. Festi Dies. Festivitates ad Martyrum memorias.* 296. 297.

Ritus circa Defunctos.

Sepulturæ Ratio. Baronius notatus. Panegyres. Oblationes pro defunctis. Preces pro Def. 297. 298.

Ritus alii Miscellanei.

Crucis lignum. Orationum ritus. Exorcismorum ritus. Alia quædam, 299. 330

Ma-

Mores Christianorum hujus ævi.

Simplicitas, & sanctitas. Corruptio. Ib.

Disciplina Ecclesiastica hoc Sæculo circa Lapsos, Pœnitentes.

Rigor Disciplinæ. Causa illius. Lapsorum varia genera Ib.
Quæ præcederent Pœnitentiam. Exomologesis. Actus Pœnitentium. Gradus quatuor an hujus ævi. Duratio Pœnit. 302. 303.
Pœna Clericorum. Communio laica quænam. Absolutionis Ratio, tempus, minister. Indulgentiæ 305. 306

Politiæ Ecclesiasticæ, Regiminis, Ordinum sacrorum, Clerique conditio hac ætate.

Ordines Clerum constituentes. Episcoporum prærogativa. Presbyterorum, & Diaconorum dignitas. 307
Ordines Minores hoc Sæculo. Lectores. Subdiaconi. Acolythi. Exorcistæ. Psaltæ. Ostiarii. 308. 309
Dignitates Ecclesiasticæ ignotæ hoc Sæc. De Metropolitanis, seu primarum sedium Episcopis. Papæ nomen 309 310
Romani Episcopi potestas qualis? Loca quædam ex Cyprianо & Eusebio. Baronius, Valesius, notati 311

Plebis Auctoritas. Ecclesiarum inter se communio. Habitus, Conjugium &c. Clericorum. 312

Hæreses hac ætate exort.

Hæreses brevi extinctæ. Noëti illa & Sabelli. Sandius notat. Et Baronius 313. 314
Nepotis Hæresis. Pauli Samosateni illa. Error Baronii. 314. 315
Manichæorum Hæresis. Gravitas illius. Quæ eam secuta 315. 316
Hieracitarum Hær. Ib.

Schismata hoc Sæculo in Ecclesiâ nata.

Divisio in Origenis causa. Historia Schismatis Novatiani. 317. 318
Alterius inter Stephanum & Orientales Afros. Stephani violentia. Ut idem reprehensus. Baronius not. 318. 319

Persecutiones hoc Sæculo in Ecclesiam continuatæ.

Causæ. Sexta persec. sub Severo. Septima sub Maximino. 320. 321
Octava sub Decio. Cypriani exilium. Origenes an tum lapsus? 322. 323
Nova sub Valeriano. Cypriani, Laurentii &c. ultima. De persecutione Aureliani variantes Historici. Baronius notatus 323. 324. 325
Decima Persecutio sub Diocletiano &c. De Legione Thebæa Narratio. Ra-

tiones dubitandi Baronio oppositæ. 325. 326

Doctores Ecclesiæ Christianæ hoc Sæculo illustriores.

In Græcis Origenes Adamantius. De eo dubia, vel falsa. Certiora. Quæ in Origene culpantur. 327. *& seqq.*
Origenis Tetrapla, Hexapla, Octapla, cum observatis. 330
Hippolytus. Julius Africanus. Gregorius Neo-Cæsar. Dionysius Alexand. Methodius &c. 331. 332
In Latinis, Minucius Felix. Cyprianus. Pontius Diaconus. Baronius notatus. 333. 334
Novatianus. Arnobius. Victorinus. Cajus Presbyter 333. 334

De scriptis suppositiis ad hoc Sæculum relatis.

Patribus hujus Sæcul. suppositæ. Suppositæ Zenoni Veronensi. Baronius not. Suppositæ Eusebio Alexand. Dorotheo Tyri 334. 335
Pseudo-Acta Martyrum. Baronius notatus 335. 336
Constitutiones Apostol. an Sæc. III? An Canones Apostolici? Ἐπίκρισις Auctoris 336. 337

Concilia hoc Sæculo Orientalia, Occidentalia, Africana.

Concilia hoc Sæc. qualia; De jure in iis Romani Episcopi. Baronius notatus. 337. 338
Loca Conciliorum. Nationalia. Africana, & Carthaginensia. Africanum Concil. in Stephanum. Baronius notatus. 338. 339
Iconiensis Synodus. Baronii hariolatio. Antiochenæ Synodi. Romana Synodi, & Italica. Aliæ. 339. 340

Res Judæorum hoc Sæculo, & Gentilium.

Conditio Judæorum misera, servilis. Principes fautores Judæorum. Locus Eusebii illustrat. 341. 342
Multitudo Judæorum. Scripta. Schola. Doctores. 342. 343
Principes Ethnici faventes Christianis. An Templa iis concesserint? Præfecti Christianis infesti Ib.
Adversarii Porphyrius, Ulpianus, Paulus, Juris-Consulti. 344
Gentilis misericordias. Ib.

Memorabilia quædam miscella hujus ætatis. Fabulæ insigniores.

Conversiones illustres. Miraculosæ. 345
Pœnæ de Persecutoribus divinitus sumptæ. In specie de Imperatoribus. Diocletianus non sponte se abdicavit. 346
Domum miraculorum: Exempla hoc Sæculo. Narrationes Fabulosæ. 347
Origo Eremitica vitæ & Monastica. Ib.

SERIES INTRODUCTIONIS.

Æra Diocletiani seu Martyrum unde Errores Chronologici Baroniani. 348
Fabula de septem dormientibus. Altera de Ursulâ Britannicâ, & XI. M. Virginibus. Baronius notatus. Origo Fabulæ 349.350

SÆCULUM QUARTUM.

Chronologicæ rationes 351

Facies Ecclesiæ ineunte Sæculo.

Sedes Ecclesiæ. Doctores tum superstites. Episcopi Ecclesiarum principum 351.352
Conditio externa Ecclesiæ. Quæ eam conturbarent. Martyria dubia Ib.

Propagatio Christianismi hoc Sæculo : Ethnicismi subversio.

Antecedanea persecutio. Constantinus M. Imperator salutatus. Gradus Conversionis Constantini. Causæ. Proximæ occasiones duæ. Tempus Conversionis. Successivi gradus 353.354

Ad modum propagatæ Ecclesiæ & Gentilismi aboliti spectant.

Edicta pro Christianis. Illorum summa. Licinii interventus Ib.
Gentilismi proscripio. Paganorum nomen. Templorum subversio. Conversio in usus Christianor. Admissio Christianismi in Aulas Imperat. Templa Christianis structa. Scholæ Constitutæ. Bona Ecclesiis concessa. 356.357
Reliquiæ Paganismi. Voces ex Paganismo retentæ 358.359
Gentes Conversæ hoc sæc. 359.360

Doctrina hujus sæculi Catholica.

Fontes unde hauriendæ. Summaria capita. De Canone & sufficientiâ S. Script. 360.361
Doctrina Trinitatis etiam ante Arium damnatum 362
Capita alia Controversa. De Satisfactione. de Ecclesiâ Catholicâ. de Gratia & de Annexis. de Justificatione. de Sacramentis. de Cultu Solius Dei 363.364
Phraseologiæ Patrum hujus Ætatis sensu diverso ab illo seqvioris ævi. Mereri. Satisfacere. Liberum arbitrium. Indulgentiæ. Pœnitentia. Confessio. Sacramentum. Missa. Altare. Sacrificium. Transmutatio symbolorum, Species panis & vini. Jejunium, Quadragesima. Dulia, veneratio. Voces Papa, Capitis, Patriarcha, &c. Traditionis 365 & seq.

sin-

singulorum Patrum errores. Auctoritas 368.369

Dissensus in Doctrina, inter Patres hujus Sæculi & Latinos hodiernos.

De Libris Canonicis. de Scripturarum sufficientiâ, Traditionibus. de Conciliorum auctoritate. de Immaculatâ Conceptione. de Justificatione & annexis. de Gratiæ necessitate, ejusq; libertate. de Æqualitate Petri & Pauli &c. de Ecclesiæ Romanæ Prærogativis. de Eucharistiâ. de Purgatorio. de Transsubstantiatione, Missâ, Confess. Auricul. Cultu Creaturarum &c. de Capitulis aliis, probatis hoc Secul. quæ rejicit Roma. 369.370.371

Pontificii ipsi in Patres iniurii. 372

Ritus Adiaphori, Ceremoniæ variæ, etiam Mores. Christianorum hujus Sæculi.

Causæ multiplicat. rituum. Ritus à Gentilibus derivati. 373

Ritus Circa Templa & agenda quædam Publica.

Dedicatio Templorum. Forma Templorum. Convocandæ Ecclesiæ ratio. Cantiones. Lectio Scriptura Sacræ. Conciones. Succedanea. 374.375 376

Ritus circa tempora solemnia.

Precum tempora. Festorum. Vigiliarum 377

Tempora Iejuniorum. Quadragesima. Iejunia ignota. 377.378

Baptismales quidam ritus.

Ritus priores continuati. Additi. A Latinis recentioribus diversi. 378.379

Ritus circa Eucharistiam Sacram. Discrimen à Praxi Pontificia.

Ignota hoc Sæculo. de Liturgiâ Basilii, Chrysostomi. Recepta constanter 380

Apellatio Eucharistiæ S. Missa Privata nulla &c. Eucharistia occultata. Elevatio qualis. Communio vespertina. Communio Laica, Peregrina, Præsanctificatorum. Missæ nomen. 381.382

Disciplinæ ratio hoc Sæculo. Ritus pœnitentiales.

Qualis hoc Sac. Pœnit. & unde constet? Ib

1. *Gradus.* 2. *Gradus.* 3. *Gradus.* 4. *Gradus.* 383.384

Fami-

Fœmina etiam Pœnitentes. Absolutio. Indulgentia hujus Sæc. Factum circa Theodosium Imp. 384.385
Confessio privata in Oriente sublata. Baronius, Valesius notati 385

Superstitionis in quibusdam Ritibus Præludia hoc Sæculo. 386

Usus luminum. Baronii error. Usus incensi. Ciborum discrimen 380
Cœlibatus Clericor. *Reliquiarum veneratio. Peregrinationum origo. Invocationis Sanctorum præludia. Imaginum usus publicus. Crucis veneratio. Usus ejusdem. Orationes pro mortuis, pro damnatis* 387.388 389
Abusus circà Bapt. Eucharist. Monachismus. Vestes Sacræ. Orarium quid. Discrimen horum temporum à Latinis 390

Regiminis Ecclesiastici facies hoc Sæculo. Ordines, Dignitates sacræ. Romani Episcopi auctoritas. Disciplinæ Clericalis notabiliora.

Ordines Sacri hoc Sæc. Subdiaconi. Exorcistæ. Lectores. Cantores. Diconi. Diaconissæ 391.392
Presbyteri. Episcopi. Archidiaconi. Chorepiscopi. *Metropolitani. Archiepiscopi* 393.394.395.
Mutatio in formâ regiminis, Politici & Ecclesiastici. Distributio Imperii. Exarchorum in Ecclesiâ prima dignitas. Patriarchæ an hujus ævi. Honoris prærogativa unde 395.396
Crescens fastus Rom. Ecclesiæ, *& unde. Appellationes seu voces quibus alluitur Roma. Baronius notat.* 397.
Dicta Veterum quæ objiciuntur. Facta quæ objecta. Baronius versùm notat. 398
Lex Theodosii M. explicata. Canon Sardic. IV. de appellationibus ad Romanum vindicatus. Apocrypha rejecta 399.400
Ordinationum Jura. Translationes ex uno Episcopatu in alium. Conjugium Clericorum. *Baronius notatus non semel* 400.401
Disciplina Cleric. *rigidior. Mulieres συνείσακτοι quænam?* 402
Ecclesiarum inter se communicatio. Litteræ Communicatoriæ. *Synodicæ, Encyclicæ. Pacificæ. Dimissoriæ. Commendatitiæ. Canonicæ, Formatæ. Holographæ. Bullatæ* 403
Constantini M. in Regimine Ecclesiæ partes. Et successorum 404

Hæreses hoc Sæculo in Ecclesiâ natæ. De Arianâ fusiùs.

Hæresis Ariana. Nomen. Auctor. Causa movens. Occasio. Constantini prudentia 405.406
Capita Hæreseôs. *Fautores. Ecclesiastici.*

ſtici. Euſebius Caſar. an fautor Hæres. Fautores Politici. Conſtantinus M. an tandem Arianus? Conſtantia. Conſtantius. Valens 407
Ingenium, Artes, perfidia Arianorum. Vis ac ac furor in Orthod. in Athanaſium. in Euſtathium Antiochen. Crimina Athanaſio impacta; ſumma hiſtoria 408.409
Factiones Ariana. Aëtiani, Anomæi, Eunomiani, Semi-Ariani. Acaciani. Formulæ Antiochenæ, Sirmienſes, Ariminenſis 409.410
Photini Hæreſis. Apollinaris utriuſque. Macedonii. Audæi, Anthropomorphitarum. Priſcilliani 411.412
Donatiſtarum Schiſma. Summa hiſtoriæ 413-414

Concilia hoc Sæculo illuſtriora, cùm Oecumenica, tùm Topica; eademque Orthodoxa, Heterodoxa.

Loca Conciliorum. Nicæna Synodus. Silentium Euſebii undè? 414
Cauſæ impulſivæ. Membra Synodi, Præſes. Baronius, Valeſius notati 415
Acta præcipua. Poteſtas Metropolitanis aſſerta 415.416
Canones XX. *Confirmatio. Exitus. Arii ultima* 417.418
Synodi Conſtantinopolit. 1. *Hiſtoria. Synodus hæc an Oecumenica. Baronius, Maimburgius, notati* 418.419
Acta & Canones 419
Concilium Eliberitanum. Baronio invi-ſum, & quare 421
Arelatenſe primum. Synodus Ancyrana. Neo-Cæſarienſis. Gangrenſis. Antiochena. Laodicena 421.422
Synodus Sardicenſis. Concilia alia. Ariminenſe Orthod. Sirmienſe Orthod. 422
Concilia reprobata. Donatiſtica. Ariana. Synodus Tyria. Synodus Antiochena an Ariana. Pſeudo-Sardicenſis. Sirmienſes Synodi. Pſeudo Nicæna & Pſeudo Ariminenſis. Liberii lapſus aſſertus. 422. *& ſeqq.*
Conciliabulum Mediolanenſe. Ancyranum. Seleucienſe 423. *pro* 425

Patres & Doctores hoc Sæculo illuſtriores, in Eccleſiâ utrâque.

Euſebius Cæſar. Vindicatus. 423.424
Athanaſius. Baſilius. Gregorius Nazianz. Nyſſenus. Cyrillus 424.425
Epiphanius. Epiphanii errores Hiſtorici 425
Ephrem Syrus. Johannus Chryſoſt. Scriptores alii in Oriente. Quidam Hæreticis adſcripti 425. 426
Latini ſcriptores. Lactantius. Hilarius. Optatus. Ambroſius. Philaſtrius. Paulinus. Hieronymus. Auguſtinus &c. De poſtremis præcipuè judicium. 426.427.428

Pet-

SERIES INTRODUCTIONIS.

Perſecutiones hoc Sæculo in Eccleſiam excitatæ, ab Ethnicis, Arianis.

Perſecutio decima. Initium, Circumſtantiæ 429.430
Marcellinus an lapſus. Fabuloſi Martyres. Bæronius notat. 430.431
Finis Perſecut. decimæ. Licinii Perſecutio. Conſtantius an Perſecutor. 431.432
Euſtathius Antiochenus an ſub Conſtantio pulſus. Valeſius notat. 432
Juliani perſecut. Artes Juliani in Chriſtianos. Mors Juliani 433.434. 435
Valentis perſecutio. Ejus circumſtantiæ, & memoranda 435. 436

Monaſticæ Vitæ hoc Sæculo ratio, incrementa.

Nomina Monachis data. Error Bæronii. Origo Monachiſmi. Inſtituta 436 437
Moniales virgines & viduæ. Quæ nondum hujus ævi. Canonicorum origo. Bæronius notatus 437

Scripta ſuppoſititia; Apocrypha alia & fabuloſa huic Ætati afficta.

Pſeudo-decretales. De dubiis Euſebii. Athanaſio afficta. Ambroſio. Baſilio 438.439
Narrationes Apocryphæ. De inventione Dominicæ Crucis. Fabulæ argumenta. Bæronius notatus 439.440
De veſtigiis pedum Chriſti. Bæronius notatus. Fabulæ aliæ in Actis Sylveſtri. Bæronii fides. Donationes fictitiæ, & Baſilicæ Conſtantini M. Fabuloſa alia 441.442

Memorabilia hujus Ævi Miſcellanea.

Conſtantii Chlori prudens factum. Conſtantinopolis dedicata. Bæronius notatus 443. 444
Pœnæ ſumptæ de Perſecutoribus. De Apoſtatis. De Hæreſiarchis Ib.
Converſiones quædam memorabiles. Ib.
Templi Hieroſolymitani inſtauratio, fruſtrà tentata 445
Theodoſii M. victoria mirabilis. Theodoſii Pœnitentia, & lex de Pœnis. Ambroſii libertas 446.447
Factum Amphilochii. Placilla Auguſta. Factum Flaviani Antiocheni. Epiphanii & Chryſoſtomi voces imprecatoriæ. Prudentia Athanaſii, & Theophili Alexandr. 447. 448

Status Ethniciſmi & Judaiſmi hoc Sæculo.

Indulgentia ergà Ethnicos. Pagani undè dicti. Templa iis urbana adhuc ſub Theodoſio 450
Dignitates in Ethnicos collatæ. Status Chriſtianiſmi ſub Perſis Gentilibus. Ægyptiorum Niloticæ ſuperſtitio. Factum

SERIES INTRODUCTIONIS.

tum Constantini M. & Theodosii 450.451
Frequentia Judæorum quaquaversum. Dignitates inter Jud. Libertas Judæorum. Privilegia 452
Coercitio Judæor. multiplex per Imperatores. Judæi sub Juliano 453

SÆCULUM QUINTUM.

Chronolog. rationes 454

I. *Status Ecclesiæ circà illius Primordia.*

Summa histor. Doctores Eccles. præcipui. Doctrina, ritus, navi, initio Sæc. 454.455
Status Externus Reipub. Intestina Ecclesiæ dissidia. 455.456

II. *Propagatio Ecclesiæ hoc Sæculo.*

Hibernia vel Scotia conversa. Burgundi. Franci. Fabulæ de Clodoveo. Titulus Christianissimi Regis unde 456.457
Conversiones aliæ. Ib.

III. *Scholæ, Academiæ, Bibliothecæ hoc Sæculo aut florentes, aut de novo erectæ.*

In urbe Româ. Carthagine. In Galliis. Bononiensis Acad. an à Theodosio erecta 458
Constantinopolitana sub Theod. Jun. Privilegia. Bibliotheca Constantinop. Antiquarii. Monasteria Schola. Scholastici quales dicti hoc Sæc. 459.460

IV. *Doctrina Ecclesiæ Catholicæ, hoc Sæculo.*

Fontes unde colligitur. Summa doctrinæ. 461.
Doctrina hoc Sæc. Testes Latini, Augustinus & Leo I. Romanus. Augustinus de Script. Sacrâ. De Libris Apocryphis. De Traditionibus. 461
Regula Augustini an faveat Pontificiis. 463
De Potestate Rom. Pontif. quid Augustinus Ib.
De Prædestinatione, Gratiâ, Libero arb. &c. De Justificatione, fidei Certitudine &c. De Meritis. 464.465
De cultu Dei solius. De Eucharistiâ S. 465.466
De Communione sub utrâque &c. 467
De Confessione Auriculari, & annexis 468

V. Cor-

V. *Corruptio quædam seu in Doctrinâ, seu in Ritibus, & in Praxi, hac Ætate.*

Libri Canonicis additi. Usus Imaginum publicus. Cultus Sanctorum qualis. Reliquiarum studium unde illud. 468. 469
Mortuorum Poena. Ignis Purgatorius. Baptismi & Eucharist. absolutaneccessit. Status Animarum. 470
Liberum Arbitrium. Cœlibatus Clericorum. Superstitionum & Rituum incrementum. Undè illud 470. 471
Laudabilia instituta, mouita. Agapæ sublatæ, & quare. 472

VI. *Regiminis Ecclesiastici facies, & ratio hoc Sæculo. Romanorum Pontificum crescens ambitio.*

Patriarchalis surgens dignitas. Primates. Archiepiscopi. 472. 473. 474
Archimandritæ. Archi-Presbyteri. Τοποτηρηταὶ, Vicarii. 475
Mutationes in Eccles. Regimine. Ib.
Summum in Eccl. Judicium ubi? Romani Pontifices, etiam in Ecclesiasticis, Principibus subjecti. 476. 477
Crescens Rom. Episcopi ambitio. Facta & dicta varia quibus abutuntur Pontificii. Lex Valentiniani III. *Baronius cum suis notatus.* 477. 478

VII. *Hæreses hoc Sæculo notabiliores exortæ. Pelagiana, Semi-Pelagiana, Nestoriana, Eutychiana.*

Hæreses veteres, novæ. Pelagianæ cur Græci vix meminerint. Auctor. Pelagii adjutores 478. 479
Capita hæreseôs. Controversiæ accessoriæ. De Patribus antè Pelagium. Loca propugat. Oppositiones. 479. 480
Semi-pelagiani. Capita hæreseos. Oppositiones. 481. 482
Hæresis Nestoriana. Author. Occasio. Affecta quædam Nestorio. Vera Hæreseôs capita 482. 483
Damnatio hæreseôs. Baronius notatus. Sectatores Nestorianæ hæreseôs 483, 484
Hæresis Eutychiana. Occasio, tempus. Capita hæreseôs. 485
Damnatio hæreseôs. Approbatio in Synodo Ephesinâ II. *Appellatio ad Leonem Rom. Baronius notatus.* 485, 486
Consecuta mala. Acephalorum secta. Fullonianorum secta. Armeniorum secta 487. 488

VIII. *Concilia hujus Ævi, Oecumenica seu Universalia, & Particularia.*

Synodi Ephesinæ historia. Baronius notatus 489. 490.

Præses Synodi Cyrillus. Ut idem Vicarius Cœlestini. Pertinacia Nestorii. Sententia in Nestorium, & secutum Schisma. Schisma sublatum. 490 491

Decreta Concilii & Canones. Canon VIII. *memorabilis* 492

Synodus Chalcedonensis. In convocando Concilio nullæ partes Rom. Episc. Membra & Præsides Concilii. 492 493

Causæ indicendi Concilii. Decreta Synodi. Canones. Canon XXVIII. *Baronius prolixè notatus.* 493 *& seq.*

Successus hujus Concilii 496. 497

Concilia hujus Sæculi alia. Africana. Canones, & litera memorabiles Afrorum. Baronius prolixè notatus. 497. 498

Collatio Carthaginensis. Discrimen causæ Donatistarum, & illius Protestantium 498. 499

IX. *Motus per Eutychianos. facta Leonis & Zenonis Imperat. Lites inter Acacium, Moggum, & Romanæ Sedis Episcopos.*

Proterii & Timothei historia. Leonis Imp. studium. Motus Alexandrini. Motus Antiocheni 499. 500

Henoticum Zenonis. Baronius notatus 501

Certamina inter Acacium, & Rom. Episcopos. Ἐπίκρισις, in quibus utrimque peccatum. 502. 503

Baronius cum suis notatus 504

X. *Patres & Scriptores Ecclesiastici hoc Sæculo. Etiam Fœminæ illustres.*

Græci Patres. Chrysostomi extrema. Theophilus Alex. Synesius. Cyrillus Alexand. Theodoretus. Isidorus. Socrates Scholasticus. Sozomenus. Basilius Seleuc. Gelasius Cyzicenus &c. 504. 505. 506.

Latini Scriptores, Ruffinus. Reliqui ut obvii, sic compendio enumerati 507

Fœminæ illustres. 508

XI. *Turbæ variæ, & Persecutiones seu in Episcopos, seu in Ecclesias hoc Sæculo.*

Episcoporum Persecutiones. Baronius notatus. Persecutiones & vastationes Barbarorum variæ. In Hispaniis. Galliis. Africâ. Britanniâ. Persidе &c. 509. 510

XII. *Memorabilia quædam alia hujus Ævi miscellanea.*

Codicis Theod: historia. 511. 512

Factum Eudoxiæ Imperatr. De Chrysostomo quædam. Edicta quædam memorabilia. Baronius notatus. Ieorum.

rùm. 512. 523
Miracula huic ævo adscripta. De Ampullâ Remensi. Pœna de Persecutoribus sumpta. Baronius obiter notat. 514. 515
Canonici hujus ævi quales. Finis Occidentis Imperio. 515. 516.

XIII. Res Gentilium & Judæorum. Cœlicolarum novum nomen.

Gentilismi Status. 516. 517
Judæorum Status. Moses Cretensis. Talmud absolut. Patriarchatus Judæorum sublatus. 517. 518
Cœlicolæ quinam dicti. Extinctoris Auctoris. 518. 519

SÆCULUM SEXTUM.

I. Status Ecclesiæ ineunte Sæculo.

Antistites principes. Mala Ecclesiæ 520

II. Propagatio Ecclesiæ hac Ætate.

Populi ad Pontum-Euxinum Conversi. Armenii. Æthiopes. Arabes. Persæ. Germaniæ Populi. Anglo-Saxones. Picti. Scoti. 520. 521
Conversiones ex Arianismo. Privatorum Conversiones. 422

III. Doctrina hujus Sæculi Catholica.

Unde colligatur. Discrimen multiplex à Pontificiâ Doctrinâ. 523. & sequen

Nævi, errores, superstitiones quædam hujus ævi: In Doctrinâ & Ceremoniis

Summaria quædam Capita. Superstitio circà Virginem, Sanctos. Festa. Processiones. Litaniæ. Superstitio Reliquiaria. Consecrationes. Ritus alii 527. 528
Canon. Gregorianus. Canones multiplices in Occidente. Canonis Missatici partes 528. 529
Corruptio Christianismi, nec universalis tamen. Afflicta huic Sæculo. Baronii & aliorum falsæ suppositiones. 529. 530

V. *Regiminis Ecclesiastici ratio hoc Sæculo. Invalescens Pontificum Roman. dominatio. Discrimen ab hodiernis Moribus.*

Patriarchalia Jura Justiniana 1. *Episcoporum Jura. Officia subordinata* 530. 531

De Romano & Constantinopolit. Titulus Oecumenici. Baronius notatus. Baronius cum suis rursum notatus 531. 532

Crescens ambitio Romani Episcopi. Baronius in variis notatus 533. 534

De facto Agapeti Papæ. De literis Johannis ad Justinianum &c. In Baronium observata 534. 535

Discrimen à Pontificio qui successit dominatu. Papæ legati. Et vocati ab Imperat. Paparum titulus. Synodi sine iis convocatæ 536

Electio Romani Episcopi. Subjectio ejusdem. Cardinales qui dicti. 537

Jura Pontificum ignota. Temporale imperium Papis nullum. Jura Imperatorum, Principum, in Ecclesiasticis 538. 539

VI. *Justinus Imperator: Successor Justinianus; facta hujus Ecclesiastica.*

Justinus Senior. Res Justiniani. Dubia de Justiniano, vel falsa 540

Facta Justiniani Ecclesiastica. Leges Ecclesiasticæ. Baronius cum suis notatus. 541. 542

Nævi Justinianæi. Baronius iterum notatus 542

VII. *Hæreses Ecclesiam conturbantes hoc Sæculo.*

Hæresis Ariana. Severita. Theopaschita. Jacobita. Tritheita 543, 544

Apbthartodocita. Fautor Justinianus. Agnoëtæ. 544. 545

VIII. *Contentiones inter Catholicos exortæ, de quæstionibus nonnullis.*

Controversia de uno ex S. Trinitate. Hormisda Lapsus. Baronius notatus 546. 547

An Persona Christi composita. De die Paschali Controversia. An mortui anathematisandi. 547. 548

IX. *Concilia hoc Sæculo celebrata. Oecumenicum* V. *sub Justiniano.*

Fuisse Synodum Oecumenicam 548

Locus. Tempus. Occasio. Origenistarum turbæ. Controversia de tribus Capitulis 549

Edictum Justiniani contrà Capitula. Oppo-

Oppositiones. Rationes pro Edicto. 550
Vigilii Romani historia. 551
Convocator Synodi Justinianus. Præses. Acta præcipua. 551. 552
Consecuta Synodum. Vigilii inconstantia. Effugiis occurritur Baronii & Petri de Marca. Synodus v. rejecta à quibus, nihil obstante consensu Vigilii. 552. 553
Pugnæ inter Adversarios. Baronii incautæ levitas. Et blasphemæ voces de Vigilio. 554
Concilia Particularia. Pseudo-Synodus Sidonienſis. Nationales Synodi. Concilia in fidei causâ. Synodus sub Mennâ contra Acephalos. Baronius notat. 555
Synodi contrà Arianos. Priscillianistas. Pelagianos. Massilienſes 556
Synodi in causâ Disciplinæ. Schismatum. Rituum Sacrorum. Synodi Hispanicæ. Gallicanæ quædam præcipuæ 556. 557
Synodi indictæ Principum auctoritate. Baronius notatus 558

X. *Scriptores Ecclesiastici hoc Sæculo.*

Johannes Maxentius. Leontius Byzantius. Euagrius Scholastic. Baronius notatus. De Euagrio judicium, & de quibusdam narratis 558. 559
Anastasius Sinaita. Eulogius Alexand. Johannes Jejunator. Fulgentius. Alcimus Avitus. Missa apud hunc nomen. Baronius notat. 560
Cæsarius Arelatensis. Paschasius Diaconus. Felix Ennodius. Severinus Boëtius. Baronii credulitas 561
Dionysius Exiguus. Marcellinus Comes. Primasius. Ferrandus. Facundus Hermian. Sirmondus notat. 561. 562
Vigilius Afer. Liberatus. Junilius. M. A. Cassiodorus. Gregorius Turon. Gregorius M. Hujusne sint Dialogorum Libri 562. 563

XI. *Persecutiones Excitatæ hoc Sæculo.*

Vandalica. Theodorici illa. Baronius notatus. Hunnorum illa. Baronius iterum notat. 564. 565
Alemannorum persecut. Leowi. ildi. Albini. Chosrois. Anastasii 565. 566

XII. *Incrementum Monachatûs hac Ætate: Degeneratio à priori instituto.*

Benedictus Nursinus. Benedictinorum Ordo institutus. Locus. Propagatio. Regula. Opes successuræ 466 *& seq.*
Congellus Monachorum Brit. pater. Gregorius Romanus Monachus. Severitas ejusdem, ex Dial. 568. 569
Degeneratio Monachalis instituti pluribus ostensa, contrà Baron. 569, 570
Monialium Monasteria sub novis Regulis. Stylitarum superstitio. Euagrii narratum 570. 571

†††††

Memo-

XIII. *Memorabilia quædam miſcellanea hujus Ævi.*

Æra Dionyſiana. Juris Romani collectio. Codex Juſtinianæus. Pandectæ & Inſtitut. Novellæ 572

Arianiſmus proſtigatus. Calamitates cœlitùs immiſſæ. Baronius notat. 573

Fabulæ de origine ſternutantes ſalutandi 574

Longobardorum in Italiâ regnum. Fabuloſæ narrationes ne ſine. Calumnia diſcuſſa. Gregorii Turon. Hiſtoria. Fabulæ. Cauſa ſuperſtitionum 575. 576

XIV. *Status Judæorum ac Gentilium hoc Sæculo.*

Doctores Geonim. Coercitiones Judæorum. Converſiones. Narrationes dubiæ aut fabuloſæ 576. 577

Converſiones Gentil. Alamundari ingenioſum commentum. Coercitio Paganor. Modus convertendi ab hodierno diverſus 578

Gentiles Philoſophi: Et Hiſtorici quidam celebres 579

FINIS.

ADDENDA

vel

EMENDANDA.

Sphalmatum Typographicorum deprecamur invidiam. Quanquàm enim hæc *Introductio*, non ex Discipuli Schedis, ut prior, sed ex meis ipsis descripta fuerit, interim Herculei propemodùm laboris fuit, animo inter tot curas distracto, expũrgare menda omnia Typothetarum, quorum nullus Latine scivit. Ac furtivis ferè oculis solemus nostra relegere. His ipsis sequentia fortè observavi.

In Introd. ad Chronol. S. p. 32. *lin.* 4. *à fine. Sic lege:* incidens hunc juxtà in diem x. mensis *Ab*, Scaligero autem &c.

Ib. p. 85. *lin.* 9. Adde. Ni voluerint hoc Epitheto, ab Alex. esse omnia belli infortunia. Infortunium hominis vocant Arabes, hominem *habentem duo cornua*.

Ib. p. 91. l. 9. *lege*, Per. Jul. 4714.

Ib. p. 95. *Adde. ad lin. ult.* Posuit enim Natalem Christi Eusebius, Annum qui præcedit primum Æræ Vulg. Dionysianæ.

In Introduct. Historicâ pag. 4. l. 21. *lege.* Africanus, Eusebius,

p. 10. lin. 23. *lege.* Luc. III.

p. 13. l. 21. *lege.* Gentilis cultûs.

p. 14. l. 18. *lege.* circà Acroslichidas.

p. 48. l. 12. *Adde.* Adi Seldenum, de Synedr. T. III. P. 199.

p. 61. l. 10. *à fine. lege, omne nefas.*

p. 67. l. 13. *à fine. Adde.* Nebucadnezaris, qui Nabo col-assar, primo.

p. 68. l. 2. *lege.* Nebucadnezaris Magni. XVIII. Ib. l. 6. *à fine, dele* Joh. Marshamus, *& insere hoc nomen* l. 1. pag. 69.

p. 84. l. 17. *lege.* Chamieros, Buxtorfios, vel Ussherios.

p. 99. l. 6. *à fine. lege.* בעלי מקרא׳

p. 107. l. 9. *Cap.* VI. *lege.* Templum instauravit, quod 11. tamen man. sit.

p. 261. *hiatus est in numeris.* pro 241. &c.

p. 271. In Marg. *lege. Causa odii in Christianos.*

p. 275. l. 20. *omissi*, Heraclas, Gregorius Neo-Cæsar. Dionysius Alexandr. &c. ex Gentilibus nati.

p. 389. l. 17. *lege.* Aerium.

p. 394. In Marg. *lege. Chorepiscopi.*

p. 395. l. 5. *à fine. lege*, Diœceses.

p. 426. l. 9. *lege.* Iconii Episcopum.

p. 563. In Marg. & Textu. *lege. Junilius.*

Id genus alia Lector ipse, quâ est æquitate, Typothetæ condonabit.

FINIS.

INVENTA LEVETVR
FRANCISCUS
EXALTATO
PRAE
POSITUS
CANN
QUIDQUAM SUMPSERIT
IN POLL
REGG.
Anno 1744.
LING

BSB Bayerische StaatsBibliothek

MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Spanheim, Friedrich,

Introductio ad chronologiam sacram

Amstelodamum 1694

4 H.eccl. 746

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10005708-3